

C

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

28.7.19. 28 28
A A
19. 11

1-

SANCTITAS
ECCLESIAE
ROMANAE,
IN
S. ELIA PROPHETA
CARMELITARUM PROTOPARENTE
FIGURATA,

SANCTITAS
ECCLESIAE
ROMANÆ,

IN

S. ELIA PROPHETA
CARMELITARUM PROTOPARENTE FIGURATA,

SEU

EXPOSITIO
LITTERALIS, MYSTICA ET MORALIS,

*Sparsim à Cap. 17. Libri 3. Regum, usque ad Cap. 13. Lib. 4. Regum inclusivè,
Sanctitatem Ecclesie Romana delineans.*

SACRÆ SCRIPTURÆ, HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ,

Conciliorum, Theologiæ, Controversiarum, SS. Canonum,
& Casuum Studiosis utilissima.

AUCTORE

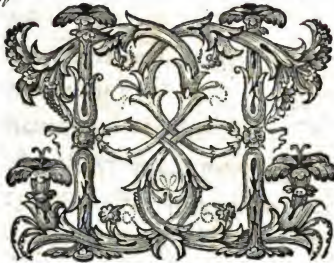
R. P. MATTHIA A CORONA LEODIENSI,

CARMELITA, SACRÆ THEOLOGIÆ
Doctore Parisiensi.

Bibl. Secv.

Coll. Com.

Soc.

Sepe

LEODII,
APUD GUILIELMUM HENRICUM STREEL,
Serenissimæ Suxæ Celsitudinis Typographum. **M. DC. LXIII.**

SUPERIORUM PERMISSU.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 311

PROBLEM SET 1

DATE: _____

NAME: _____

SECTION: _____

PROFESSOR: _____

ASSISTANT: _____

STUDENT: _____

INSTRUCTOR: _____

SERENISSIMO PRINCIPI
MAXIMILIANO
HENRICO.

ARCHIEPISCOPO COLONIENSI
SACRI ROMANI IMPERII PER ITALIAM
ARCHICANCELLARIO,
ET PRINCIPI ELECTORI
SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ LEGATO NATO,
EPISCOPO ET PRINCIPI LEODIENSI,
ET HILDESHEYMENSI,
ADMINISTRATORI BERGTESGADENSI, ET STABULENSI
LAND-GRAVIO LEUCHTENBERGENSI,
UTRIUSQUE BAVARIÆ, SUPERIORIS PALATINATUS,
WESTPHALIÆ, ANGARIÆ, ET BULLONII DUCI,
COMITI PALATINO RHENI,
MARCHIONI FRANCHIMONTANO, COMITI
LOSSENSI, LONGIENSI, HORNENSI, &c.

SERENISSIME PRINCEPS,

Ecclesiæ Romanæ Sanctitatem hoc
opere adumbratam SER.^{ME} CELSITVDINIS vestræ
Aris litare non dubitavi: si enim libri, qui Principibus
dedicantur debitæ servitutis, ac grati animi tessera esse
consueverunt, gravè piaculum committerem; si in
hoc officii genere alterum anteferrem. Quidquid è
nim nunc in lucem prodit, à me conceptum est, ac
elaboratum

EPISTOLA

elaboratum, dum V. S. C. studiosissimè, ac totis velis & remis incumberet Regulari Disciplinæ in Carmelo Leodiensi restauradæ. Deindè V. S. C. tot caracteribus insignitam, tot stemmatibus radiantem, expressissimas Romanæ Ecclesiæ, ac sanctissimorum Pontificum dotes referentem conspèxi; ut quæ figurata, rudiorique penicillo, (pro eâ quæ in me est exiguitate) de eorum sanctimoniâ delineata sunt, in vestrà mète, ut in perfètâ effigie ac nitidissimo speculo clarissimè resplendant. Imò si ratio generationis exactam inter generans & genitum similitudinem invehat; sive virtutes vestras, sive profapiam attentè spectemus, tanta est inter V. S. C. & Sanctam Matrem Ecclesiam affinitas, tanta conjunctio, ut utriusque discrimen ab oculatissimo Philosopho, disertissimo Encomiaste, ac eloquentissimo Oratore, vix discerni queat: Unicam dotem (quæ instar omnium erit) referam. Si Ecclesia Romana inter immanes persecutionum voragines, infallibilis ac firma semper perstitit: quæ à Legatis Apostolicis SS. Ruperto & Corbiniano, Bavaria fidei documenta accepit, ea in hanc ætatem ita illibata retinuit; ut nè minimum erroris præcipitium novèrit. Imò inter vicinarum Regionum procellas ac inundationes latè stagnantes ab anno 580. semper triumphalibus adoreis, ac lauris ornatior evaserit: undè omnibus posteris sæculis magnifica templa erexit, Christianæ doctrinæ Athenæa dotavit, arces munitissimas ex-

truxit

DEDICATORIA.

truxit, ad orthodoxam fidem, ac Romanæ Ecclesiæ Religionem tuendam, a vitâque libertatem Ecclesiasticam propugnandam ac propagandam: quæ sanè Bavaricæ constantiæ, sinceritatis ac zeli pro Sanctâ Matre Ecclesiâ, certamina demonstrant ac triumphos. Et cum hoc sæculo infame hæreseos monstrum vicinas Regiones devastaret, ac ferè absumeret, plurimæque Germaniæ Regiones squallidæ ferè jacerent, ita ut Apostolicæ Religionis vix ullum in iis appareat vestigium, Bavaria illustrior semper evasit, ac virtutibus ornatior: adeò ut orthodoxæ fidei gaza, & inexpugnabile propugnaculum videatur.

In plura possem Domus Bavaricæ encomia prorumpere; sed ut adulationis suspicionem deflectam, ulterius non progrediar. Hoc unicum adjiciam: quod universi populi Bavariam mirentur, & hæreses vereantur, orthodoxi omnes pari amore ac honore prosequantur, Monarchæ & Principes certatim ejus exemplo Religionem Romanam augere, & quod antiquatum erat restaurare contendant: sicut ab a vitâ fide, ita nec ab ejus sollicitudine & Religionis zelo deflexit V. C. Princeps Serenissime: nam nec dum inauguratus, pro Ecclesiæ Leodiensis salute, seu potius Ecclesiæ Romanæ fovendâ Religione, omnes lacertos virésque impendit: adeò ut Ecclesiastica libertas & auctoritas penè profligata, quasi è pulvere nunc excitata, renovata, & condita videatur, ac Ecclesia Leodiensis,

EPISTOLA

diensis, seu potius Summus Pontifex & Ecclesia Romana illud effari debeant, quod olim Cepheus & Cassiope conjuges congratulabundi in laudem Persei ob Andromedam filiam suam charissimam è faucibus beluæ marinæ liberatam cecinere: ut Ovidius lib. 4. Metamor. fabulatur.

*Litora cum plausu clamor superasq; Deorum
Implevere domos, gaudent, generumq; salutant,
Auxiliumq; domus, servatoremq; fatentur
Cassiope, Cepheúsque pater. —*

Seu potius, (ut relictis commentis historiarum sacrarum locum demus) Legia V. C. (ut olim Roma, alterum Constantinum Magnum Christianæ libertatis assertorem, Dominiq; temporalis Mæcenatem magnificentum, vel Leonem Magnum Pontificem Attilæ terrorem) suspicere ac venerari debet. Nam profectò MAXIMILIANE magnus es, imò maximus; universa enim quæ aggredieris magna sunt, quæ perficis summa. Piaculum foret aliquid in Te videri non maximum, à Te patrari mediocre; atque ab avitâ virtute, generositate & fide, Te vel minimum aberrare. Imò quamvis à Majoribus ingentem encomiorum cumulum trahas, tamen tua non minùs conspicua sunt, cum universa virtutum gênera quæ in illis sparsim extiterunt, factò agmine in Te congregentur, & Tibi uni Heroicè adsint, quæ in Pro-avis claruerunt: et si eos celebrent Cæsareæ historiæ, Regiâque reliquarum nationum Chronica. Quod si Solis Analogia arrideat,

DEDICATORIA.

Matth.
c. 5 v.
24. arrideat, juxta Christi Salvatoris placitum: nemo nisi zelotypiâ peritus inficiari potest V. C. tot virtutibus esse conspicuam, quot ille radiis micat: ubi enim illarum virtutum splendorem in Legiam fudit, eamque illustravit, proximas errorum & turbarum nubes (nè eam offunderent) fugavit. Sed dum V. C. quasi Phœbum, non tantùm Ecclesiæ Leodiensis, sed etiam aliarum, (quibus pari jurisdictione dominatur & præest) intueor, sanè ab incæpto hujus Operis voto recedendi animus est, illique umbras ac figuras offerre, seu objicere vereor. Unicum tamen me progredi movet, quod & experientiâ compertum est, scilicet Phœbum (dum his sublunaribus irradiat) etiam umbras producere, quarum beneficio universorum obtutibus se objicit. Recordor etiam Lympham ambabus licet rusticis manibus oblatam, non displicuisse Regibus. Memini Sancto nostro Patri Eliæ modicum panis & aquæ placuisse, & calicem aquæ frigidæ egeno propinatum, Divino Numini gratum esse. Inò ipsimet Eliæ Prophetarum Apici, Divinam

S. Aug.
cr. 20.
de tem.
(b)
Joann.
24. lib.
de Inst.
Mon. c.
23. 24. Incarnationem Verbi *(a)* ac integerrimam Virginis Puritatem & Maternitatem *(b)* fuisse figuraliter per nubeculam cœlitus prænunciatam, docet Textus Sacer. *(c)*

Cùm igitur SERENISSIME PRINCEPS *(c)* Sacræ Romanæ Ecclesiæ effigiem V. C. ita expressam habeat; patiaturs quæso (cùm umbra corpus comitetur)

b

tetur)

EPISTOLA DEDICATORIA.

tetur) ut hæc Sacræ Romanæ Ecclesiæ umbra, seu delineatio, vel potius nostri obsequii & gratitudinis tessera suis Altaribus litetur. Iterum fateor Vestræ Dignitati eam omninò imparem esse; at si à tanto culmine aliquid sibi affine præstolandum foret; nullus sanè daretur litandi locus. Quod si quâ solet benevolentia nostram Observantiam Regularem complectatur, & hoc Opusculum excipiat: quidquid virium & ætatis superest, reliquis voluminibus dicaturus sum Dei honori, Sanctæ Ecclesiæ encomio, ac publicæ utilitati.

Ita vovet

SERENISSIMÆ CELSITUDINIS
VESTRÆ,

Humillimus & Obsequentissimus Servus
ac Cliens,

FR. MATTHIAS à CORONA.

LECTORI BENEVOLO.

UM nonnulli eo animi delirio & errore laborent, ut existiment Ecclesiam Romanam non esse veram, seu à Christo fundatam; quia non est Sancta: nec esse Sanctam: quia in eâ mali cum bonis; & reprobis cum electis commixti sunt: quia bono semini (quod cœlestis Agricola terræ mandavit) inimicus homo supereminavit zizania. Contra quos licet adduci sufficeret sanctissimum Apostolorum Collegium (cui Christus immediatè & visibiliter præerat) in quo tamen Iudas proprii Magistri proditione impiè deliquit: & occurrat religiosissimus Prophetarum Cœtus sub Elisei piissimo regimine; in quo turpem avaritiam Giesi perpetravit: ipso non consentiente, aut approbante, imò reprobante Eliseo; placet tamen, ampliùs respondere quod olim sanctus Isidorus Pelusiota scripsit Andromacho Comiti epist. 342. *Non possum non tuam vesaniam & stultitiam mirari, quod de divinâ nostrâ Religionè, non juxta id quod ipsa in se est, sententiam ferat & opinetur, sed ob prævios ac perversos nonnullorum mores illam suggillet, & malè habeat. Quid enim ipsa deliquit, si Zoëimus Maron, Eustatius, (uti tuè scribis) non audenda audentes, gloriante verò in iis, ob quæ pudore potiùs eos suffundi & erubescere par esset; omnesq; qui ob flagitia aliquando nobiles & celebres fuere, suis flagitiis superantes, & qui nè in laicorum quidem multitudine numerari & censeri deberent, inter Clericos appareant? cur non potiùs à bonis & rectè viventibus illam deprecas, quàm ob prævè & dedecorose viventes calumniaris? Aut cum Divo Hieronymo epistolâ ad Iulianum. *Noli respicere Judam negantem, sed Paulum respice consententem.* Et productis Angelis in scalâ Iacob ascendentibus & descendentibus. *Non te terreant descendentes, sed provocent ascendentes.* At verò sæpè numero contingit (ut laudatus supra, Divus Isidorus Pelusiota) ejusmodi hominibus rectè improperat. Certè speciosam quandam invenisse tibi socordiam & prætextum videris,*

b 2

quod

LECTORI

*quod propter illos impediri te dicas, quòminus divinissima te Philosophia applices. Porrò siob & juxta illustres ac præclaros viros, de eà sententiam ferre nolis; saltem rem in se considera & pensa; & tantas & tot eam laudes videbis promereri, ut & disertissimos Oratores, mutos velut reddat, si illius velint laudes & encomia contexere. Et paulò post: Ipsa est, quam ut verbis eam quis complectatur. At si nec ipsam in se explorare, nec ob illustres & probos cultores ejus pro eà sententiam ferre velis, sed ob prævaricantes quosdamei obrectare presumas, certè nec justè, nec convenienter feceris. Verùm si ipsam admittendo & approbando, eà indebito modo & non rectè utentibus indigneris, & adversus illos insurgas; certè rectè sentientis, sapientis & prudentis viri nomen consequeris, quod ipsa prævaricantium peccata contra divinam, justàmque rem minimè torqueas, nec ob illegitimè illam usurpantium insaniam, eam insurgas. Nè tamen inermes contra ejusmodi oblocutores videamur; quamvis tota antiquitas plena sit Prophetarum & Canticorum oraculis, historiis ac figuris, Ecclesiæ sanctitatem non obscurè indigitantibus, dicente Apostolo 1. Cor. cap. 10. v. 11. *Omnia in figuris contingebant illis.* Et ex ipsâ Theologiâ abundè suppetant rationes, & argumenta, quæ eandem Ecclesiæ sanctitatem commendent, celebrent ac probent: unicum tamen Eliam Synagogæ & Ecclesiæ propugnatorem acerrimum, ejusq; Discipulum & hæredem Eliseum hoc in Opere animus est proponere, ac quædam singulis ferè Capitibus ex fœcundissimo Elianæ historiæ promptuario, & florentissimo Carmeli viridario depromere: ut potè quæ Ecclesiæ sanctitatem meo quidem judicio meliùs adumbrent; imò sæpè numero efficaciter probent. Sub his quippè umbris, seu novem-decim capitibus, quæ totam Eliæ & Elisei vitam complectuntur, præcipua, immò omnia Christianæ fidei mysteria, Sacramenta, virtutum documenta, & contra vitiorum illecebras munimenta: uno verbo quidquid in Ecclesiâ sanctitatis nomen gerit, quidquid ad bonum amplectendum & malum fugiendum præscribitur, deprehendet delineatum: quod si quædam à me prætermittentur; vel non satis explicabuntur, excusationis loco habebit Lector me ab incepto hoc Opere vix uno loco fixum constiitisse; variis hinc indè negotiis tantùm nõ obrutum. Cùm verò vix aliquis ex professo de sanctitate Ecclesiæ antehàc dixerit, plurimùm gaudebo, si alii majori otio, & ingenio subtiliori præditi, illud argumentum sub aliis figuris attrectent, seu nostrum hoc institutum elaboratius prosequantur. De hâc siquidem Elianâ historiâ ac morali & mysticâ ejus explanatione dicendum occurrit illud S. Isidori Pelusiotæ citati. *Major namque ipsa est, quam ut verbis eam quis complectitur.* Unctio Spiritus Sancti in illâ recondita est quasi oleum miraculosum viduæ: (de quâ lib. 4. Reg. cap. 4.) quod unico vasculo intellectus nequit contineri; nec stabit, nisi quando vasa intellectuum nostrorum*

BENEVOLO.

strorum vacua non aderunt. *Fons enim* (inquit D. Chrysostomus tom. 1. explicans orationem Annæ) *est perenniter manans, divinarum virtus cogitationum nunquam deficiens, nunquam consumpta.* Accipe igitur (BENEVOLE LECTOR) quæ ad Christi gloriam, ejusque Sponsæ Sanctitatem adumbrandam rudi penicillo delineavi: non Historiæ Elianæ seriem chronologicè & capitatim sequens; sed eum ordinem quem ipsius Ecclesiæ ordo expostulat. Non enim corpus umbræ; sed umbra corpori adherere; ipsumque comitari debet. Hujus igitur Tomi ea erit dispositio. Primò ab Ecclesiæ existentiâ auspicabimur. Deindè quomodo omnes Ecclesiæ notæ ad Ecclesiæ Romanæ Sanctitatem probandam confluant, ostendemus. Tertiò eandem Ecclesiæ Romanæ Sanctitatem deducemus ex ejus origine & propagatione. Denique Romanæ Ecclesiæ Sanctitatem, ejus Maternitas, ac Ecclesiæ particulares toto orbe diffusè commendabunt. Quod argumentum non tam scholastico, quàm historico & interpretativo stylo, agitabimus.

FACULTAS

REVERENDISSIMI PATRIS GENERALIS

TOTIVS ORDINIS.

Auctoritate nostrâ tenore præsentium concedimus admodum R.^{do} P. Magistro MATTHIÆ à CORONA Sacræ Theologiæ Doctori Sorbonico, necnon Priori Conventus nostri Leodii facultatem typis mandandi hunc Tomum operis, cui titulus est: *Sanctitas Ecclesia Romana in Sancto Eliâ Prophetâ Carmelitarum Protoperente figurata: seu Expositio litteralis, mystica & moralis, scripturæ, à cap. 17. libr. 3. Regum, usque ad cap. 13. lib. 4. Regum inclusive Sanctitatem Ecclesia delineans.* Dummodò à duobus Theologis nostri Ordinis probatus fuerit, & alia servanda serventur. Horum fide datum Romæ in nostro Conventu S. Mariæ Transpontinæ die 24. Junii 1661.

FR^R HIERONYMVS *ARI Generalis*
Carmelitarum.

FR. SEBASTIANUS FANTONUS CASTRUCCIUS,
Provincialis Hiberniæ & Secretarius Ordinis.

APPRO.

APROBATIO THEOLOGORVM ORDINIS.

DIE quartâ Octobris 1659. Ex Commissione Reverendissimi Patris Generalis, totum hoc Opus attentè perlegi, nihil in eo sacræ fidei, aut bonis moribus reperi dissonum; sed dogmaticâ doctrinâ, orthodoxâ, ac eruditissimâ, plenè refertum, dignum censeo ut lucem videat. Datum in nostro Conventu Transpontinæ ut suprâ.

FR. ANDREAS LAO Provincialis
Dacia, Sacra Congregat. Rituum Consultor.

INFRASCRIPtus habitâ ejusdem Operis lecturâ idem censeo. Leodii vigesimâ-tertiâ Junii 1661.

FR. ALBERTUS A S. GERMANO
Ordinis Carmelitarum, Provincia Franciæ
Definitor, & q. Sacræ Theologiæ Professor.

LICENTIA ORDINARIÏ

HUNC Tomum de Sanctitate Romanæ Ecclesiæ à Reverendo P. MATTHIÀ A CORONA Carmelitâ Sacræ Theologiæ Doctore Sorbonico compòsitum, & à Theologis recognitum ac approbatum, in lucem prodire permittimus ad ejusdem Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ commendationem. Datum Leodii hâc octavâ Septembris 1662.

JO. ERNEST. DE SURLET Canonicus
& Vicarius Generalis Leodiensis.

ELENCHUS
TRACTATVVM,
CAPITVM;
ET
PARAGRAPHORVM
HVIUS TOMI.

TRACTATUS PRIMUS.

DE EXISTENTIA ECCLESIE MILITANTIS.

Cap. 1.	Q uadam Ecclesia cum Synagoga seu Carmelo Analogia.	1
Cap. 2.	An sit Ecclesia.	7
Cap. 3.	Quid sit Ecclesia: quid Carmelus, qua Ecclesia interpretatio ac definitio.	12
Cap. 4.	Ecclesia visibilis & cognita nobis est.	20
Cap. 5.	Vna est Ecclesia.	25
Cap. 6.	Eiusdem argumenti prosecutio.	36

TRACTATUS SECUNDUS.

DE SIGNIS ECCLESIE MILITANTIS.

Prologus.	V era Ecclesia signa expenduntur.	38
Char. 1.	Antiquitas.	61
Char. 2.	Catholicismus.	63
Char. 3.	Diuturnitas.	66
Char. 4.	Amplitudo.	68
Char. 5.	Ecclesia est Apostolica.	72
Char. 6.	Successio Sedis Apostolica.	75
Char. 7.	Vnio in doctrina fidei & morum.	76
Char. 8.	Vnio membrorum inter se, & cum capite.	82
Char. 9.	Divina doctrina efficacia.	87
Char. 10.	Doctrina salutaris & pura.	90
Char. 11.	Miracula.	93
Char. 12.	Mors ingloria persequentium Ecclesiam Dei.	98
Char. 13.	Mors pia fidelium.	100
Char. 14.	Testimonium Acatholicorum.	113

Char. 15.

ELENCHUS TRACTATUUM, &c.

Char. 15.	<i>Prophetia Sacra.</i>	119
Char. 16.	<i>Ecclesia Militantis Sanctitas.</i>	120
Paragr. 1.	<i>Alia hujus characteris 16. explicationes.</i>	129
Paragr. 2.	<i>Ecclesia Sancta, quia nihil prophani habet.</i>	130
Paragr. 3.	<i>Vaticinium Christi de sanctitate & firmitate Ecclesie completum.</i>	136
Paragr. 4.	<i>Oracula prophetica de sanctitate & firmitate Ecclesie.</i>	138
Paragr. 5.	<i>Ecclesia Militans persecutionibus sancitur & firmatur.</i>	142
Paragr. 6.	<i>Ecclesia firmata ab Eucharistia.</i>	150
Paragr. 7.	<i>Ecclesia seu Sedis Apostolica perpetuitati ac firmitati plurimum conducit pius zelus.</i>	161
Paragr. 8.	<i>Auxilium speciale omnibus Ordinibus Religiosis ab Elia & sequacibus ejus prestitum, horum zelum denotant, ut Ecclesia Romana sancta & firma sit.</i>	175
Paragr. 9.	<i>Elias & ejus Alumni Ecclesiam Militantem universalem specialiter sanciunt ac firmant.</i>	178
Paragr. 10.	<i>Fortissimi Principes quorum eximius zelus pro firmanda & sancienda fide Ecclesie Romanae enituit.</i>	488
Paragr. 11.	<i>Ecclesia Romana firma & sancta ex miraculis.</i>	191
Paragr. 12.	<i>Ecclesia Romana firma & sancta per Concilia.</i>	120
Paragr. 13.	<i>Ecclesia Romana stat firma & sancta per Romanum Pontificem.</i>	243
Paragr. 14.	<i>Ecclesia seu secte Hereticorum non sunt firmae seu sanctae.</i>	251
Paragr. 15.	<i>Ruina eorum, qui contra Ecclesie firmitatem quidpiam moliri sunt.</i>	262

TRACTATUS TERTIUS.

DE ORIGINE, ET PROPAGATIONE
SANCTÆ ECCLESIAE

	P rologus	276
Cap. 1.	<i>Ecclesia sancta, quia Deus ejus Auctor est.</i>	278
Cap. 2.	<i>Ecclesia sancta, quia Christus ejus Fundator & Caput est.</i>	280
Cap. 3.	<i>Ejusdem Argumenti prosecutio.</i>	291
Cap. 4.	<i>Refellitur error Antonii de Dominis.</i>	301
Cap. 5.	<i>Origo sanctae Ecclesie per subsidium B. V. Mariae.</i>	306
Paragr. 1.	<i>B. Virgo Ecclesiam lactat.</i>	313
Paragr. 2.	<i>Ecclesia per Mariam respirat.</i>	315
Paragr. 3.	<i>Ecclesia in sinu Mariae tuta quiescit.</i>	317
Cap. 6.	<i>Ecclesia sancta, quia per Apostolos edocta & propagata.</i>	320
Cap. 7.	<i>Beatae Virginis Mariae ad Ecclesie propagationem concursus.</i>	327

TRACTATUS QUARTUS.

DE MATERNITATE SANCTÆ MATRIS
ECCLESIAE.

	P <i>Rologus.</i>	333
Cap. 1.	<i>Ecclesia omnium Fidelium Mater est.</i>	334
Cap. 2.	<i>Ecclesia idèo Mater Fidelium dicitur; quia eos parit.</i>	335
Cap. 3.	<i>Ecclesia Mater est Fidelium ob legitimam Sacramentorum administrationem.</i>	338
Cap. 4.	<i>Ecclesia Mater est Fidelium, quia eos lactat.</i>	342
Cap. 5.	<i>Ecclesia maternam suam sanctitatem demonstrat, in eo quod soli salvantur illi, qui in ejus domo manent, & sine forwentur.</i>	344
Cap. 6.	<i>Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum Mater est.</i>	356
Paragr. 1.	<i>Testimonium ex Psalmis.</i>	359
Paragr. 2.	<i>Testimonium ex Canticis Canticorum.</i>	360
Paragr. 3.	<i>Testimonium Romanorum Pontificum.</i>	363
Paragr. 4.	<i>Conciliorum Testimonium olim figuratum.</i>	369
Paragr. 5.	<i>Testimonium Conciliorum quæ in Oriente celebrata sunt.</i>	371
Paragr. 6.	<i>Testimonium Conciliorum quæ in Occidente celebrata sunt.</i>	372
Paragr. 7.	<i>Testimonium Patrum Ecclesie Orientalis.</i>	371
Paragr. 8.	<i>Testimonium Patrum Ecclesie Occidentalis.</i>	374
Paragr. 9.	<i>Testimonium Imperatorum Orientalium obedientium Romanæ Ecclesie.</i>	377
Paragr. 10.	<i>Testimonium ab Imperatorum Occidentalium submissione erga Romanam Ecclesiam.</i>	378
Paragr. 11.	<i>Testimonium Imperatorum auctoritatem judicandi in Romano Pontifice agnoscensium.</i>	379
Paragr. 12.	<i>Testimonium Ecclesie Occidentalis.</i>	389
Paragr. 13.	<i>Testimonium Ecclesie Germanicæ.</i>	389
Paragr. 14.	<i>Testimonium Ecclesie Polonicæ.</i>	400
Paragr. 15.	<i>Testimonium Ecclesie Hungariæ.</i>	404
Paragr. 16.	<i>Testimonium Ecclesie Daniæ.</i>	405
Paragr. 17.	<i>Testimonium Ecclesie Bohemiæ.</i>	405
Paragr. 18.	<i>Testimonium Ecclesie Wandaliæ.</i>	405
Paragr. 19.	<i>Testimonium Ecclesie Gallicanæ.</i>	406
Paragr. 20.	<i>Testimonium Ecclesie Anglicanæ; Scotiæ, & Hiberniæ,</i>	429
Paragr. 21.	<i>Testimonium Ecclesie Hispanicæ.</i>	432
Paragr. 21.	<i>Testimonium Ecclesie Lusitanicæ.</i>	437
Paragr. 22.	<i>Testimonium Ecclesie Dalmaticæ.</i>	438
	Paragr. 23.	

ELENCHUS TRACTATUUM, &c.

Paragr. 23.	Testimonium Ecclesie Africanae	439
Paragr. 24.	Testimonium Ecclesie Asiaticae.	445
Paragr. 25.	Testimonium Ecclesie Modernae Asiaticae in terris Principum Infidelium.	474
Paragr. 26.	Testimonium Modernae Ecclesie Asiaticae in terris Principum Christianorum.	487
Paragr. 27.	Testimonium Ecclesie Americanae.	494
Paragr. 28.	Testimonium Ecclesie Italicae.	503
Paragr. 29.	Testimonium ex jure Canonico.	512
Cap. 7.	Fœcunditas seu Maternitas Sanctae Romanae Ecclesiae usque in finem mundi duratura.	514
Cap. 8.	Ecclesia & Sedes Romana, Parentis munere fungitur, quia reli- quarum Ecclesiarum & Fidelium exemplar est.	526
Cap. 9.	Ejusdem argumenti prosecutio.	545
Cap. 10.	Ecclesia Romana est Mater Fidelium, quia verâ fidei doctrinâ eos pascit.	555
Cap. 11.	Ecclesia Romana est Mater Fidelium, quia condit leges sanctas.	561
Cap. 12.	Ecclesia & Sedes Romana Parentis munere gaudent, ratione Jurisdictionis & Imperii.	568

TRA-

ois esse minor Sacramentis, quibus non est inferior titulo auctoritatis. Nam omnes scriptores ejus Prophetæ fuisse referunt, qui cum historica narrant, spiritualia signant, exteriora loquuntur, & intima innuunt, terrena proponunt, ut caelestia exequantur. In fine docet quod sacra volumina tam sanctæ Ecclesiæ Sacramenta continent, quam mores electi hominis demonstrant. Audi

Hieron.

Hieronymum Epist. 103. Si historias (inquit) respicias, verba simplicia sunt, si in litteris sensum latentem inspexeris; Ecclesiæ paucitas & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. Vetera sacrificia Christi Passionem & nostrum sacrificium designasse docet D. Augustinus tom. 6.

August.

lib. 1. contra adversarium legis & Prophetarum cap. 18. Quod totum (inquit) fideles in Ecclesiæ sacrificio sciunt, cuius umbra fuerunt omnia priorum genera Sacrificiorum, & lib. 3. de Baptismo, tom. 7. Ipse Dominus quot mandavit misit ad Sacerdotes, ut pro eo sacrificium offerretur, quia nondum eis sacrificium successerat, quod ipse postea in Ecclesia voluit celebrari pro illis omnibus: quia illis omnibus ipse prænuntiatus. Idem lib. 20. contra Faustum, c. 18. tom. 6. Hæbrei (inquit) in viclimis pecorū, quas offerebant Deo, multis & variis modis, sicut re tantā dignum erat, prophetiam celebrabant futuræ victimæ, quam Christus obtulit: unde jam Christiani peracti ejusdem sacrificii memoriam celebrant, sacrosanctâ oblatione, & participatione Corporis & Sanguinis Christi. Idem docet lib. 6. cap. 2.

II.

Alias Analogias ad rem nostram expendamus: ac primò sicut Moyses servus Dei ordinavit rem-publicam, ac Synagogam Judæorum: Ita Christus Filius Dei Ecclesiam fundavit. Audiamus Apostolum Hebr. c. 3. v. 3. *Amplioru gloria iste præ Mose dignus est habitus, quanto ampliore honorem habet domus qui fabricavit illam.* Per ampliolem domum D. Chryostomus, D. Anselmus, Theophilactus, Theodoretus, Dionysius, & alii intelligunt Ecclesiam. Analogiæ autem inter Mosem & Christum hæc sunt. 1. Sicut Moyses natus est in terrâ alienâ scilicet in Ægypto, ita Christus in Bethleem. 2. Sicut Moyses positus est in sicellâ, ita Christus in præcepto. 3. Sicut rex Pharaeo persecutus est Moysen, & reliquos infantes Hebræorum in Ægypto, ita rex Hero-

Hebr. c. 3. v. 3.

des persecutus est Christum & reliquos infantes in Bethleem. 4. Sicut Moyses eduxit populū ex servitute Ægypti; sic Christus humanum genus ex tyrannide Diaboli. 5. Sicut Moyses duxit populum per mare rubrum, sic Christus per Baptismum. 6. Moyses fuit mediator veteris testamenti, Christus fuit novi. 7. Accepit Moyses sponfam Æthiopiassam, Christus sponfam Ecclesiam quæ Æthiopiissa dicitur; juxta illud Cant. c. 1. v. 5. *Nigra sum sed formosa.* Cant. c. 1. v. 5. 8. Moyses per virgam suam fecit varia prodigia, Christus majora per crucem perpetravit. 9. Moyses duodecim exploratores misit in Palestinam, Christus duodecim Apostolos in orbem. 10. Moyses instituit septuaginta seniores, designavit Christus septuaginta Discipulos. 11. Moyses antequam daret legem jejunavit quadraginta diebus, sic & Christus. 12. Moyses dedit legem veterem, Christus novam. Sicut Moyses fuit primus Monarcha seu visibile caput Synagogæ; ita Christus Ecclesiæ. Denique post obitum Moysis, sicut Synagoga fuit semper gubernata ab uno visibili capite, nempe à Pontifice, sic Ecclesia post mortem Christi non democraticè, sed monarchicè gubernata est.

III.

Illud regimen clarè inquit Christus Matthæi cap. 16. v. 18. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* His verbis Christus Petro pollicetur se cum constituturum quasi petram ac fundamentum secundarium suæ Ecclesiæ, seu futurum suæ Ecclesiæ caput visibile, fore pastorem ac rectorem universalem. Eleganter D. Leo Serm. 30. in anniversario assumptionis suæ Christum ita Petroloquentem inducit. *Cum ego sim petra, ego lapis angularis, quia facio utraque unum, ego fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris: ut quæ mihi potestatis sunt propria, tua sint mecum participatione communia: Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Super hanc (inquit) fortitudinem æternam extruam templum. Dicit hanc petram, non has, non plures, vel æquales, vel coæquales. Cui subscribens D. Ambrosius serm. 47. ubi de fide Petri, Tanquā bonus pastor (inquit)*

Leo.

inendum

tenendum gregem accepit, ut qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione nataverat ceteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate devotionis Ecclesiarum Petra dicitur, sicut ait Dominus. Tu es Petrus & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eo quod primas in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemque contineat. Plura de hoc regimine alibi.

sacri Eloquii verbis docet; & currus dicitur & auriga: currus quia tolerando portat: auriga quia exhortando agitat: currus quia mala sustinet, auriga quia populum bonis admonitionibus exercet. Eidem successit Elisæus quem morientem Rex Joas visitans exclamat: Pater mi, Pater mi, Currus Israel & auriga eius. Quomodo vocat Patrem, & currum, seu aurigam Israel? nonne Joas Rex erat? Hic dominium tempore habebat, Elisæus spirituale, hic politiam temporalem, Elisæus spiritualē.

Eucher.

Specialiter Ecclesiam per Carmelum præfigurant testatur Eucherius lib. 4. in lib. Reg. Carmelus mons qui interpretatur scientia Circumcisionis Christi figurabat Ecclesiam; in qua non præputii Circumcisi sed qualiter Circumciso accipienda sit scire præcipitur. Per Circumcisionem enim Præputii carnis ibidnem arque luxuriam sciendum est abscindendam. Per corda vero circumcissionem immunda cogitationes intelligendæ, sunt amputandæ. Hujus Carmeli caput est Elias, qui in primatu Synagogæ Aaroni successit. Idorus

Isidorus.

lib. de ortu & interitu Prophetarum, cap. 35. Elias Sacerdos magnus, atque Prophetas, &c. Per Sacerdotem intellige Pontificem maximum. Sic Ecclesiasticus cap. 50. v. 1. Simon Oniæ filius sacerdos magnus. Vatablus. Adde & Simonem Oniam natum Pontificem maximum. Et de illo Josephus lib. 12. Antiq. c. 2. Oniæ Pontifice defuncto successit ei filius Simon iustus. Eum sequuntur Hebræi maximè Rabbi Salomon apud Galatinum lib. 6. de Arcanis Catholice fidei cap. 15.

Eccles. 50. v. 1.

Joseph.

Elias induit se tanquam summus Pontifex. Et colligitur ex lib. 4. Reg. c. 2. v. 12. ubi dum Elias raperetur in celum, Elias visus videbat, & clamabat: Pater mi, Pater mi, Currus Israel & auriga eius. Quasi diceret, sicut Pontifex, & Princeps vocatur Currus; quia sustinet quasi currus onera Reipublice, populumque bajulat ac dirigit, juxta illud Isaie de Christo cap. 40. v. 6. Et factus est principatus super humerum ejus. Ita Elias sustentabat onera Israel sicut currus, & eum dirigebat sicut auriga dirigens equos jugales; quod breviter declarat D. Gregorius lib. 2. in Ezechielem homil. 2. v. Quid est quod Elias currus Israel, & auriga dicitur? nisi quia auriga agitat, Currus portat. Doctor ergo qui mores populi, & per patientiam sustinet &

14. Reg. c. 2. v. 12.

Isaie 9. v. 6.

Gregor.

Isidorus lib. 2. de Consider. ad Eugenium Pontificem. Quis est? Sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, Auctoritate Moyses, Iudicatu Samuel, Potestate Petrus, Nihilione Christus, Tu es cui claves traditæ sunt, cui oves creditæ sunt. Et Innocentius III. Innocentius cap. solite de major. & obedientia. Nobis in Beato Petro sunt oves Christi commissæ dicente Domino pascite oves meas, non distinguens inter hæc oves & alias. Per hæc intellige eas quarum D. Petrus, dum viveret, curam habuit. Per alias accipiendæ sunt ex quarum successores D. Petri regimem habuere. Ratio hujus successione in primatu Petri, est, quia nisi in primatu Petro succederetur, Ecclesia maneret sine capite visibili; quod tamē est omnino necessarium ad rectū Ecclesie gubernaculum. Quia cum sit una, debet

Sic S. Petro Pontifex Romanus primatu succedit, ut patet ex variis Scripturis maximè Matthæi c. 16, ubi cum Christus constitueret Petrum Caput & Pastorem Ecclesie perpetuo duraturæ, & adversus quam in tali petra ædificatā inferorum portæ non possent prævalere, debuit necessariò Petrus accipere à Christo primatum, tam præ se; quàm pro successoribus, ejusque potestas instituta à Deo, debet esse perpetuò manens in Ecclesia. Idem constat ex illis verbis Joannis cap. 21. Pasce oves meas, pascite agnos meos. Per oves & agnos non tantum intelliguntur fideles qui tunc erant, sed quicumque erant futuri. Quibus futuris cum Petrus non posset in personâ suâ adesse, nec eas pascere sed tantum in successoribus, debuit illis omnibus futuris Pastor visibilis præfieri. Id innuere videtur D. Bernardus lib. 2. de Consider. ad Eugenium Pontificem. Quis est? Sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, Auctoritate Moyses, Iudicatu Samuel, Potestate Petrus, Nihilione Christus, Tu es cui claves traditæ sunt, cui oves creditæ sunt. Et Innocentius III. Innocentius cap. solite de major. & obedientia. Nobis in Beato Petro sunt oves Christi commissæ dicente Domino pascite oves meas, non distinguens inter hæc oves & alias. Per hæc intellige eas quarum D. Petrus, dum viveret, curam habuit. Per alias accipiendæ sunt ex quarum successores D. Petri regimem habuere. Ratio hujus successione in primatu Petri, est, quia nisi in primatu Petro succederetur, Ecclesia maneret sine capite visibili; quod tamē est omnino necessarium ad rectū Ecclesie gubernaculum. Quia cum sit una, debet

IV.

Matth. 16.

Joannis c. 21.

Bernardus.

Innocentius III.

in illâ dari potestas universalis à quâ regatur. Alioquin nec fidei unitas cōservari posset, nec schismata vitarentur, nec Ecclesiæ conservatiōni, & propagatiōni satis consuli posset. Quod autem hæc universalis potestas resideat penes unū aliquem, non autem penes totam Ecclesiam secundum se, aut in concilio universalī, patet: tum eò quod regimen monarchicū optimum sit teste Aristotele lib. 8. Ethic. Tum ex impossibilitate convocandi concilia generalia, pro quibuscumque Ecclesiæ necessitatibus, tum ex exemplo Hierarchiæ Cœlestis, quæ præter Deum summum omnium regem habet unum, qui omnibus aliis præest: ab initio quidem habuit eum, qui tunc diabolus dicitur, ut testantur Tertullianus lib. 2. contra Marcionem, Gregorius homil. 34. in Evangelia, & lib. 3. 2. moral. c. 34. Hieronymus in caput 40. Job. Isidorus lib. 1. de summo bono c. 12. & deducitur ex scripturâ Job. c. 40. ubi Behemot, idest diabolus dicitur *Principium viarū Domini*, & Isaiæ c. 14. ubi comparatur Lucifero: idest stellarū maximæ, & lucidissimæ. Hunc autem Luciferum esse diabolum docet D. Augustinus lib. 11. de civitate Dei cap. 15. Gregorius lib. 3. 2. moral. c. 25. ubi explicans illa verba Ezechielis c. 28. v. 13. *Omni lapis pretiosus operimentū tuum*, ait, novem lapides ibi memoratos esse novem choros Angelorum, qui Luciferū quasi suum Principem circumdabant.

Post lapsum Luciferi Michaël præfuit ut patet ex c. 12. Apoc. v. 7. ubi dicitur *Michael & Angelicus*, idest exercitus ejus. Agitur enim de bello inter bonos & malos Angelos. Vide plura apud Belarminum; lib. 1. 2. 3. 4. & 5. de Romano Pontifice. Sanderum de visibili monarchiâ Ecclesiæ, & alios.

V.

Elias jure divino ad prophetandum ordinatus est. Patet 1.º ex lib. 3. Reg. c. 17. v. 1. ubi ipsemet ait: *Vivit Dominus in cuius conspectu sto*, idest cujus lumine cœlesti illustratus sum. Unde Eucherius in libros Regum ponderans illa verba, exclamat, *Magna vis prophetiæ dignitatis, humanus sermo est, divinus effectus*: non vocatur humanum, sed divinum effectum. Cui favet Ecclesiasticus c. 48. v. 1. *Surrexit Elias quasi ignis*, quasi diceret (inquit Cornelius,) *Deus excitavit Eliam, qui zelo Dei veræ religionis in corde ardebat*, v. 3.

13. Reg.
c. 17.
v. 1.

Eucher.

Eccles.
48. v. 1.
Cornel.

Verbo Domini continuit celum. Dionysius, *Verbo quod protulit ex divino instinctu*. Suffragatur D. Thomas 2. 2. quæst. 173. a. 2. ad 2. ubi offendit Prophetas divino lumine illustrari ad prophetiam. *Similitudo intelligibilis in revelatione prophetiâ quandoq; immediatè à Deo imprimitur, quandoq; à formis imaginatis resultat secundum adiutorium prophetici luminis: quia ex iisdem formis imaginatis subtilior conspicitur veritas secundum illustrationem aliorum luminis*. Quibus verbis innuit, quod quamvis propheticum lumen magis vel minus aliis communicetur, tamen à Deo dependet. Quod repetit 2. 2. quæst. 171. a. 4. *Principium eorum quæ divino lumine prophetiâ manifestantur est ipsa veritas prima*. Per divinum lumen non intelligit lumen gloriæ, quod solis comprehensoribus competit, sed lumen aliquid supernaturale immediatè infusum à Deo, medium inter lumen beatificum & lumen naturale; imò est excellentius illo lumine, quo veritas supernaturalis exhibetur per similitudinē rerum corporalium. Audi eundem Doctore Angelicum 2. 2. q. 174. a. 2. *Inde est quod prophetia, per quam aliqua supernaturalis veritas conspicitur secundum veritatem intellectualem est dignior quàm illa, in quâ veritas supernaturalis manifestatur per similitudinem corporalium rerum secundum imaginariam visionem*. Et ex hoc etiam mens *Prophetæ sublimior*. Ex quibus deducitur Eliæ spiritum nō humano vel naturali, sed divino ac supernaturali lumine fuisse immediatè illustratum & hoc modò passim Deus allocutus Eliam dicitur.

VI.

Eodem Jure divino dico Romanum Pontificem esse caput Ecclesiæ. Quod duobus modis potest intelligi. Primo ut sensus sit dignitatē illam, quam habet Pōtifex Romanus, ut successor Petri, & quâ dicitur caput Ecclesiæ à Christo esse ortam & institutam. 2.º Ut sensus sit etiam juris divini esse quod Romanus Pontifex quâ talis, sit caput Ecclesiæ, ita ut cōjunctio hujus dignitatis cum Episcopatu Romano descendat ex Christi institutione. In priore sensu conclusio est de fide; quia de fide est Christum Petro ita contulisse primatum, ut transfret ad ejus successores, & Petri successores esse Romanos Pontifices. In altero sensu non ita certa est: videtur tamen tenenda contra paucos Theologos. Patet ex modis

Ecclesiæ Militantis. Cap. I.

5

Concilii Lateranensis. ex modis loquendi Conciliorū. Nam Lateranense sub Innocentio III. ubi Græci & Latini comparuerunt c. 5. Romana Ecclesia disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, ut præ mater universorum Christi fidei & magistra. Pondera illa verba. Disponente Domino. Septima Synodus actione 2. non ad dispositionem domini, sed ad ejus præceptum hunc primatum refert. Ibi enim probat epistolam Adriani ad Tharasiaum, quæ hæc scribit. Cuius sedes per totum terrarum orbem primatum obtinet lucet, omniumq. Ecclesiarum Dei caput existit. Unde, & ipse Beatus Petrus Apostolus Dei iussu Ecclesiam pascens, nihil omnino prætermisit, sed ubiq. principatum obrinuit, & obtinet. Ait, Dei iussu caput existit. Item principatum obrinuit & obtinet. Concilium Florentinum non tantum ad dispositionem, & iussionem divinam hunc primatum refert: sed insuper addit ab ipso Christo ejusmodi primariam & universalem potestatem traditam fuisse. Sic enim convenientibus Patribus Græcis & Latinis loquitur. *Definimus Sanctam & Apostolicam Sedem & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi vicarium, totiusq. Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere. & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse. Idem fatetur Concilium Chalcedonense epistol. ad Leonem ostendens Romanum Pontificem à Deo ipso vineæ Ecclesiasticæ esse præfectum, ejusdem custodiæ illi esse commissam. Post hæc omnia insuper, & contra ipsum, cui vineæ custodia à Salvatore commissæ est extendit insaniam: id est contra tuam quoque Apostolicam Sanctitatem. S. Leo epistol. 84. quæ est ad Anastasium Episcopum Theflalonicensem, sic de sua jurisdictione loquitur. Sicut inquit prædecessores mei prædecessoribus tuis: ita etiam ego dilectioni tuæ priorum secutus exemplum vices mei moderamini delegavi, ut curam, quam universis Ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus imitator nostra mansuetudinis effectus adjuvares, & longinquis ab Apostolicâ Sede provinciis præsentiam quodam modo nostræ visitationis impenderes. Non humanæ vel creatæ, sed divinæ*

institutioni curâ universalem Ecclesiæ ascribit. Cui stipulatur Anastasius II. in epistol. ad Anastasium Imperatorem. *Per ministerium humanitatis in ea sicut semper est sedes Beati Petri in universali Ecclesiâ assignatum sibi, à Domino teneat principatum.* Et Pelagius II. in epistol. 1. ad Episcopos Orientis. *Romana sedes instituite Domino caput est omnium Ecclesiarum.* Expende illa verba: *instituite Domino.* Accedit D. Cyprianus lib. 1. epistol. 8. ad plebem universalem. *Deus unus est, Christus unus, & una Ecclesia, & Cathedra una super petram Domini voce fundata, aliud altare constitui, aut sacerdotium novum fieri præter unum altare & unum sacerdotium nõ potest: quisquis alibi collegerit, spargit.* Clarius D. Augustinus epistol. 92. ad Innocentium. *Quia te Dominus gratia suæ præcipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemq. nostrum temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentie valeat: si apud tuam venerationem quæ pro Ecclesiâ suggerenda sunt tacuerimus quam ea tu potius vel fastidiosè, vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoraliter diligentiam quæsumus adhibere digneris.* Non dicit quia Populus Romanus, quia Cardinalium Collegium, &c. sed quia te Dominus gratia suæ, &c. Quibus suffragatur in primis D. Anselmus lib. de Incarnatione Verbi cap. 1. quem Urbano Papæ dedicat his verbis. *Domino & Patri universæ Ecclesiæ in terrâ peregrinantis summo Pontifici Urbano Frater Anselmus vita peccator, habitu Monachus, sive jubente, sive permittente Deo Cantuarie Metropolitæ vocatus Episcopus debitam subjectionem cum humili servitio, & devotis orationibus. Quoniam Divina Providentia vestram elegit Sanctitatem, cui vitam & fidem Christianam custodiendam, & Ecclesiam suam regendam committeret ad nullum alium relictus refertur, si quid contra Catholicam fidem oritur in Ecclesia, ut eius auctoritate corrigatur.* Accedit D. Bernardus lib. 2. *Bernarde. Consideratione cap. 8. Nec modo dominorum sed & pastorem, tu unus omnium Pastor. Unde id probem, quæris? ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absolute & indiscretè tota commissæ sunt oves? Ioannis cap. 21. Si me amas: Petre pasc oves meas, quas & illius vel illius populus Civitatis, aut Regionis, aut certis Regni?*

Oves meas (inquit.) *Cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes. nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.* Pende illa verba, *Ex verbo Domini.* Subdit, *Cui enim non dico Episcoporum sed etiam Apostolorum, sit absolute & indiscrete commissa sunt Ecclesie: &c.* Ex quibus concludo non tantum Petrum, sed etiam Petri Successores Eugenium, aliosque Pontifices Romanos esse jure divino institutos, & à Domino universali orbi esse commissos. Exinde etiam sequitur Romanam Ecclesiam non posse humanam auctoritate privari dignitate Pontificiâ; aut Ecclesiâ primum in alium Episcopatum transferri, licet Episcopus Romanus possit ex causâ alibi residere ad tempus: prout multis annis residit Avenione. Nec contra hanc veritatem multum urgent adversarii asserentes Romanum Pontificem accepisse suam dignitatem à Concilio Nicæno, ad cujus decreta respiciens Concilium Chalcedonense Act. 16 ait Romanam Ecclesiam accepisse à Patribus sua privilegia propter Imperium Civitatis illius. Unde etiam consequenter constituit ut Imperio Constantino-polim transito Roma iisdem fruatur privilegiis quibus antiqua. Et Episcopus Constantinopolitanus sit secundus post Romanum Pontificem. Quod & significare videtur Concilium Romanum sub Symmacho, & Justinianus Novella 13, ubi sic loquitur: *Decrevimus secundum sacram Synodorum decreta sanctissimum veteris Episcopum primum esse omnium Sacerdotum.* Ad hæc enim facile responderi potest, Concilium Nicænum aperte supponere Ecclesiam Romanam jam antea habuisse primum, sed declarat & agnoscit; & hoc sensu verum est Pontifici Romano secundum canones primum competere. Decretum autem Chalcedonense nullius est ponderis: quia factum est absentibus & postea reclamantibus Apostolicæ Sedis Legatis, Et S. Leo, cujus auctoritate Concilium Chalcedonense habitum est, decretum illud reprobavit, & Apostolicâ auctoritate cassavit: ut patet ex ejus Epistolis 53, 54, 55. Nec refert quod simile decretum videatur constitutum in sextâ Synodo

Can. 36. quia isti Canones non sunt revera sextæ Synodi, sed sunt editi post annos aliquot à Patribus in Trullo congregatis, neque habent auctoritatem saltem Concilii generalis, licet eorum aliqui sint postea à Ecclesiâ specialiter approbati. Quod ad Concilium Romanum sub Symmacho; manifestè indicat dignitatem Pontificiam non esse per se primò attributam à Conciliis, sed eam ipsi jure divino competere. Unde Nicolaus I. ait ista privilegia Ecclesiæ Romanæ à Christo esse donata, à Synodo autem non donata, sed celebrata, & honorata.

Nec etiam premit quod Hæretici asserunt primum ab Imperatoribus Constantino, & aliis esse concessum? Variis enim Epistolis ostendi potest etiam ante Constantinum Romanos Episcopos primum in Ecclesiâ existisse. Et ipse Constantinus in edicto, quod ab hæreticis objicitur (quæcumque sit illius auctoritas) fatetur in urbe Romæ primum Sacerdotum Christianæ religionis caput ab Imperatore Cælesti institutum esse. Quod si dicat se Episcopo Romano primum concedere, explicandum est quo ad liberam ejus executionem, non quoad ejus institutionem. Patet etiam ex historiis, quod Phocas ad retundendam audaciam Patriarchæ Constantinopolitani declaravit titulum Episcopi universalis soli Episcopo Romano competere. Nec etiam hanc veritatem destruit quod refertur universalem potestatem acceptam esse à Christo & aliis Apostolis, ut etiam ignovit Anaclerus Epistola 21. Julius primus Epist. 1. Provenit enim ex Petro Dei jussione, ut alii Pontifices restantur. Et quamvis conjunctio summi Pontificatus cum Romanâ Sede non sit facta vi primæ institutionis, seu priusquam in cælum ascenderet; tamen postea facta est ex ipsius Christi voluntate. Parum etiam obest quod Summus Pontifex ab hominibus eligatur. Vi enim illius electionis tantum designatur persona, quæ posita legitima electione & designatione à Deo immediate potestatem accipit. Hanc & alias Pontificis maximi prerogativas sequentibus fusius expendemus.

Duas

VII.

Duas tantum analogias Synagoga & Ecclesiae maxime primitivae producere sufficiat. Prima est ex lib. 3. Reg. c. 19.

1.3. Reg. c. 19. v. 1. Elias *Proiecit se. Et obdormivit in umbrâ Juniperi.* Cur Elias dicitur se projecisse & obdormisse in umbrâ Juniperi, cur non sub umbrâ alterius plantae, puta Oleae, Palmæ, Cypressi, Platani, &c. quid per Juniperum intelligit? Ecclesiam primitivam, quæ in suâ origine inculta, agrestis omnino erat. Eucherius

Eucher. *Arbor Juniperi agrestis atque inculta Ecclesiam præsignabat ex gentibus, quæ sacrarum Scripturarum nequaquam fuerat exculta præceptis, ad quam Israeliticum regnum transiturum dominum prædixisse Evangelista pronunciat Matthæi cap. 21. Auferetur à vobis regnum (inquit) Iudæis, & dabitur genti facienti voluntatem Dei. Alteram figuram subministrat lib. 4. Regum c. 8. v. 1. Eliseus locutus est ad mulierem, cuius vivere fecerat filium dicens: Surge & vade tu, & domus tua, & peregrinare ubicumque repereris: vocavit enim famam super terram, & venit super terram septem annis: Quæ surrexit & secit iuxta verbum hominis Dei, & vadens cum domo suâ peregrinata in terrâ Philistinum diebus multis. Quid per illam mulierem Sunamitidem designat? Ecclesiam, quid per transfugam à terrâ Israel ad terram Philistinorum, designatur: ejusdem Ecclesiae transfugatio à Judaismo ad Gentilismum, seu à Judæis ad Gentiles. Idem Eucherius *Mulier Sunamitis quæ ob inopiam famis consulu Elisei de Iudæâ ad terram Philistinum transfugit primitivam Ecclesiam, quæ per Apostolos ex Circumcisione Christo creditur præsignari: quæ Ecclesia ob infidelitatem Iudæorum, atque inopiam verbi Dei, quæ illos obtinuit revelante sibi divino spiritu ad populum gentium transfugavit.**

1.4. Reg. c. 8. v. 1.

magis perspicua fiat totius operis demonstratio, sic sanè in præsentis opere quædam functiones analyticæ & elementares, seu subjectivæ tractandæ sunt, & præmittendæ; ut in iis quasi in tabulâ rasâ, colores applicare & exprimere possimus, & melius Ecclesiam delineare. Ac primò occurrit quæstio de Carmeli, vel Ecclesie existentia. Carmelum olim existisse testatur sacer Textus lib. 1. Reg. c. 15. v. 12. *Lib. 1. Nunciatum est Samueli, eo quod venisset Saul in Carmelum.* cap. 25. v. 2. *Reg. 15. Erat vir quispiam in solitudine Maon, & possessio eius in Carmelo, & homo ille magnus nimis, &c. Et accidit ut tonderetur grex eius in Carmelo, &c. Ascendit in Carmelum & veneris ad Nabal, &c. Nec aliquando defuit quidquam eis de grege omni tempore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo.* lib. 3. Reg. c. 18. v. 19. *Congrega (inquit Elias) ad me univerſum Israel in monte Carmeli. Misit Ahab ad omnes filios Israel, & congregavit Prophetas in monte Carmeli. v. 42. Elias autem ascendit in verticem Carmeli.* lib. 4. Reg. c. 1. fertur de quinquagenario primo. *Qui ascendit ad eum, sedentem in vertice montis ait homo Dei, &c. Cantic. c. 7. v. 5. Caput tuum ut Carmelus.* Isaïæ c. 16. v. 10. *Auferetur lætitia & exultatio de Carmelo.* Cap. 33. v. 10. *Concussa est Basan & Carmelus.* Cap. 35. v. 2. *Gloria Libani data est ei decor Carmeli & Saron.* Cap. 37. v. 24. *Introibo altitudinem summitatis eius, saltum Carmeli eius.* Hieremias cap. 2. v. 7. *Induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum eius.* c. 4. v. 33. *Aspexi & ecce desertus Carmelus.* cap. 48. v. 33. *Ablata est lætitia, & exultatio de Carmelo, & de terra Moab.* cap. 50. v. 19. *Postetur Carmelus & Basan.* Amos 1. v. 2. *Exsiccatus est vertex Carmeli.* Michæ c. 7. v. 14. *Pasce populum tuum in virga tua, & gregem hereditatis tuæ habitantes solos in saltu, in medio Carmeli.* Natim cap. 1. v. 4. *Infirmatus est Basan & Carmelus.* Ex quibus factis patet Carmeli existentia. Ecclesie existentia controversi seu negari non potest: alioqui frustra de eâ scripſissent D. Cyprianus librum ejusdem tituli. Optatus lib. 2. contra Parmenianum. D. Augustinus lib. de ejus unitate. Noſter Thomas Waldensis in suo Doctrinali fidei tomo 1. lib. 2. cap. 8. 9. 10.

Lib. 3. Reg. 18 v. 19.

Isaïæ 35.

CAPUT SECUNDUM.

An sit Ecclesia?

I. QUAMVIS ex jam dictis videamus supponere esse Ecclesiam: tamen hic specialiter id discutendum. Quemadmodum in omnibus disciplinis principia quædam præsupponenda sunt, vel explicanda, ut clarior &

Joannes

Joannes de Turrecrematâ summâ de Ecclesiâ. Albertus Pighius controversiâ 3. Driodo lib. 4. de dogmatibus Ecclesiasticis c. 2. Cardinalis Hofius in Confessione, in Explicatione Symboli, & libr. 5. contra Prologomena Brentii. Alphonsus à Castro lib. 6. contra hæreses. Franciscus Turrianus in libris duobus de Ecclesiâ, & ordinationibus ministrorum. Joannes Antonius Delphinus in libris tribus de Ecclesiâ. Joannes à Lovanio in Explicatione Symboli; aliisque Symboli Expositores. Joannes à Daventriâ in confutatione septimi articuli Confessionis Augustinæ. Joannes Cochleus Philippicâ 7. & in libro de Scripturæ & Ecclesiæ Authoritate. Petrus à Soto 1. parte defensionis suæ contra Brentiû. Gregorius de Valentia in Analyfi fidei Catholicæ parte 6. Becanus & Costerus in tractatu de Ecclesiâ, & sexcenti alii tum Controversitæ, tum etiam Theologi, imò etiam ipsi Hæretici.

- II. ... Horum omnium autoritas etsi sufficiat, tamen alia testimonia proponemus ex Scripturæ Interpretibus, qui citata de Carmelo loca Ecclesiæ applicant. D. Thomas in Cantic, cap. 7. v. 5. Explicans illud Cant. *Caput tuum ut Carmelus*, subdit, *bene caput Ecclesiæ Carmelo comparatur. Carmelus enim, qui & Carmel, dicitur interpretatio, cogitatio, vel scientia circumcissionis. Ergo caput Ecclesiæ Carmelo assimilatur, qui notat circumcissionem aliquando corporaliter celebratam, nunc spiritualiter debere observari, juxta quod Propheta dicit Jeremiæ cap. 4. Circumcidimini Domino in cordibus vestris. Hanc scientiam circumcissionis non habuerunt Judæi ideoq; reprehenduntur à Beato Stephano Protomartyre dicente Act. 7. Durâ sermone, & incircumcis cordibus & auribus: vos semper Spiritui sancto resististis: in lib. Regum legitur 3. cap. 18. quod Elias in monte Carmeli ascenderit, & ibi urando aridam terram caelestibus precibus repleverit post longam trium annorum jejuniis siccitatem. Quæ historia pulchram recedens allegoriam, Nam Elias qui interpretatur Deus meus Dominus Christum significat, qui cum sit Deus, & Dominus solius creaturæ, specialiter suus, idest proprius Deus, & Dominus est Ecclesiæ. Hic ergo in Carmelum ascendit, & per eos, aëris mundo gratiarum suarum pluvias tribuit, &c.*

Hugo Card. illa verba Isaïæ c. 16. explanans, *Auferetur lætitia & exultatio de Carmelo*, subdit, *idest aliudantia temporalium de Ecclesiâ unde tota exultatio & lætitia est hodie. D. Hieronymus ad illa verba c. 35. Gloria Libani data est ei decor Carmeli, vel ut 70. Honor Carmel, reddidit, debemus accipere libanum templum, sive Hierusalem intelligere, dicente Zachariâ c. 11. Aperi Libane portas tuas, & Ezechiel cap. 17. Aquila magnarum alarum plena unguibus, quæ habet ductum intrandi in Libanum & Carmelum priorem significare populum, de quo supra dictum c. 32. & erit desertum in Carmel, & Carmel in saluum reputabitur & Saron eandem habere intelligentiam, Scripturâ dicente. Factus est Saron sicut desertum: Omnis igitur: candor cultus Dei, & circumcissionis scientia, & loca uberrima atque campestris, quæ appellantur Saron, dabuntur desertis quondam Ecclesiæ, & habitatores illius videbunt gloriam Domini, & decorem sive altitudinem Dei nostri. Dionysius ad illa verba Jeremiæ 12. *Induxi vos in terram Carmeli, &c.* Hanc explanationem profert, ad regnum militantis Ecclesiæ in quâ est spiritualium drouitarum fertilitas, ubertas virtutum, gratia Sacramentorum, opulentiâ Scripturarum, de quâ terrâ cantamus Psal. 22. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit. Carmelus interpretatur cognitio Circumcissionis, per quod facta Scriptura, vel ipsa designatur Ecclesia, in quâ est verè circumcissionis spiritualis scientia. De hac quoque inductione ait Apostolus Galat. c. 2. Deus Pater eripuit nos de presenti sæculo nequam, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ, ut comederetis fructus ejus & bona illius, idest præfatis Ecclesiæ spiritualibus atque inornis divinis animas vestras reficeretis: quod de Sacramento altaris præcipuè accipi potest, nempe ut Sapiencia ait proverb. c. 9. Sapiencia edificavit domum, miscuit vinum & posuit mensam. Sapiencia ista est Christus, virtus & sapiencia Patris, qui utique Christus de se ipso in Evângelio profiteretur. Iustificata est sapiencia à filius suis; Lucæ cap. 7. Propterea (inquit) Sapiencia Dei dixit: Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes, Lucæ c. 11. Et egressi contaminastis terram meam in ipsa Ecclesiâ impie conversando.**

Quod autem Carmelus qui tempore Elizæ existebat, nunc etiam subsistat, & per-

Hugo Card.

D. Hier.

Dionys.

D. Thomas.

I.

III.

Et Carmelus. Amos cap. 1. v. 2. *Exsiccat* est *vertex Carmeli*. Sed hic ordo licet tunc gravissimis persecutionibus fuerit impugnatus, non tamen expugnatus & destructus, imò ex Oriente fugatus, tantas in Europâ radices fecit, ut non antiquus, sed quasi novus ordo nasci videretur; non tantùm quo ad monasteriorum multiplicationem, sed etiam gratiarum ac priuilegiorum Apostolicorum concessionem, singularemque Beatæ Virginis protectionem; quæ omnia fusillimè & doctissimè refert nosfer Lezana tomo 3. Annalium seculo 1200. item tomo 1. quæst. regul. & in mari magno Carmelitarum.

VI. Ita quamvis Ecclesia Tyrannorum persecutionibus, hæreticorum & schismaticorum cavillis, imò etiam aliquoties infestata, tamen deficere, perire, nequivit. Audi sponsam Cant. c. 3. v. 4. *tenui eum nec dimittam* &c. D. Bernardus serm. 79. in cantica. *Venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit, eo quod fundata esset supra petram. Petra autem est Christus. Itaque nec verbositate phisophorum, nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis persecutorum potuit ista aut poterit aliquando separari à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu, adeo fortiter tenet, quem diligit anima sua, adeo illi adherere Deo bonum est. Glutino bonum est, ait Isaias. c. 41. quid hoc tenacius glutino? quod nec aqua diluitur, nec ventus dissolvitur, nec scinditur gladius. Deniq; aquæ non poterunt extinguere charitatem, tenui nec dimittam. Et Sanctus Patriarcha. Non te (inquit) dimittam nisi benedixeris mihi, ita ista non vult eum dimittere. & forte magis quam Patriarcha, id non vult, quia nec pater Benedictionem quidem. Ostendit Ecclesiâ firmius & mirabilius Christo adherere, quam Jacob tenuerit Angelum, cum quo luctabatur. Siquidem benedictione accepta dimisit eum, hæc autem non sic. Nolo (inquit) benedictionem tuam, sed te. Quid enim mihi est in celo, & à te quid volui super terram, Psalm. 72. non dimittam te nisi benedixeris mihi. tenui nec dimittam, nec unius forsitan ille tenere vult, cum perhibeat dicitur proverb. c. 8. *Delicia meæ esse cum filiis hominum, quodq; pollicens ait Matth. c. 23. v. 20. Ecce ego vobiscum sum usque ad**

Matth.
cap. 28. v. 20.
v. 22.

consummationem sæculi. Deinde ostendit quomodo illum tenet. *Quid hæc copulâ fortius quæ unâ duorum tam vehementi voluntate firmata est? Tenui eum (inquit) sed nihilominus ipsa vicissim tenetur ab eo quem tenet, qui alibi dicit Psalm. 72. tenuisti manum dexteram meam. Quæ tenetur & tenet, quomodo iam cadere potest? tenet fidei firmitate, tenet devotioris affectu, ut nequaquam diu teneret si non teneretur. Tenetur autem potentia, & misericordia domini, tenui eum nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum conjugis meæ. Magna Ecclesiæ Charitas, quæ ne æmula quidem Synagoga suas delicias invilet. Quid benignius, quam ut quem diligit anima sua ipsum communicare parata sit inimica?*

De eiusdem Ecclesiæ existentia & indefectibilitate ita scribit Papa Agatho in Epist. 1. ad Imperatorem, quæ lecta fuit in 6. Synodo hæc est veræ fidei regula, quam & in prosperis, & in adversis vivaciter tenuit, atq; defendit hæc Spiritus Mater nostri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur: nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed ut ob exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus libita sine tunc permanet secundum ipsius Domini Salvatoris divinam sollicitationem, quam iurorum discipulorum principi in sacris Evangelijis factus est. *Petrè, Petre (inquens) Ecce Satanas experituit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Salvator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecuram promissi confirmare eum fratres suos admonuit; quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores scisse semper cunctis est agnatum. Si ordo Carmeliticus Oriente expulsi, & in occidentem transplantatus ita excrevit, vt de illo illud Aggæi c. 2. v. 10. effari liceat. Magna erit gloria domus istius novissimæ plusquam primæ. Ecclesia ex persecutionibus Judæorum, Paganorum, Schismaticorum, Hæreticorum potius incrementum, quam decrementi accepit. Tertull. in Apologetico c. vltimo. Sanguis martyrum Semen Christianorum est. Quasi diceret quemad-*

VII.
Agatho.

quemadmodum semen terræ mandatum fructum sexagesimum, imò centesimum profert: ita postquam hostes Ecclesiam unum Christianum morte, & ultimo supplicio affecerunt, statim Christo & cælo centum alii generati sunt. S. Leo Sermon. 1. de SS. Petro & Paulo *Non minuitur persecutionibus Ecclesia: sed augetur, & semper dominicus ager segete duriore vestitur dum grana, quæ singula cadunt multiplicata nascuntur.* Expande illa verba. Singula cadunt, &c. Non dicit aliqua v.g. Imperatores, Reges, Principes, Magnates & Philosophi, ut tempore S. Catharinæ, &c. Nō dicit quando Pōtiffices, Episcopi, Doctores, & similes Ecclesiæ Heroes cadunt, sed singula: id quando unus Christianus suā conditione & origine vilis moritur multiplicatur, etiam si sit mulier, puella, puer multiplicatur, &c. Idem serm. 6. de Epiphania. *Cruciat impietate sævirebam quasi ad maximam gloriam pertinere ducerent si de terris nomen Christianum auferret, nescieris Ecclesiam Dei per suorem suæ crudelitatis augeti. quando in suppliciis & moribus Beatorum Martyrum qui putabantur minui quinero, multiplicabantur exemplo.* Id est cū infideles tantam in fidelibus animadvertent patientiam, constantiā, devotionem erga Deum, amorem erga proximos, & inimicos excitabantur ad Christianam fidem amplectendam. Eidem arridet D. Hieron. in vitā Malactiæ. *Persecutionibus crevit Ecclesia, Martyrii coronata est.* Et D. Hilarius 7. de Trinitate docet quod Ecclesia est Civitas, seu potius est athleta, dum impugnatur vincit, triumphat. *Ecclesiæ proprium est, ut tunc vincat cū læditur, tunc obineat cū deseritur.* Eleganter D. Chryostomus tomo 3. serm. de Penthecoste, ubi postquam Apostolos comparavit luminaribus, piscatoribus, vinitoribus, turribus, columnis, medicis, ducibus, doctoribus, portibus, gubernatoribus, pastoribus, athletis, & pugnatoribus, subdit. *Quanti ab initio impugnarunt Ecclesiam cū in fidei semina iacerent, & arma contra eam commota sunt, sed quanto magis impugnabatur, tanto clarior reddebat.* Et infra eam muro inexpugnabili seu potius petreæ adamantinæ comparat, quæ tangi potest sed non conteritur. *Petram vocavit Ecclesiam sicut suscipientem, & non*

tutiantem. Etenim Ecclesia tot suscipit tentationes, non tamen vincitur: quid est super petram? hoc est super confessionem. super sermones pietatis. Si forsitan interrogas utrum hæc ædificatio suscipiat lapides, aut ligni, aut ferrum, non (inquit) nec enim est insensibilis ædificatio, quod si talis esset solveretur tempore. Confessionem autem pietatis neque demones, neque ulla creatura vincere potest. Testatur Martyre, quorum latera radebantur, sed fides non frangebatur. O nova rerum mater! Pares effunditur, & thesaurus non auferitur, caro scinditur, & fides non rumpitur: talis quippe Martyrum virtus. Etenim super hanc petram ædificabo Ecclesiam ineam, & portæ inferi non prævalent adversus eam. Attendite diligentius verba, portæ inferi pericula vocat, quæ mortem patiunt: quid ergo? in infernum intrabit quisque quando periclitabitur? etiam. Sicut enim portæ introitus civitatum sunt: sic pericula introitus mortis sunt. Et cur (inquit) non prohibet tentationes? ut morietem eius. Si nemo eam impugnare posset, dicere poterunt, quoniam si impugnaretur utique non vinceretur. Propterea permissio non impugnavi, non ut imbecillus impugnaretur, sed fidei victoria impuleretur. Et portæ inferi, non dixit, non appropiant ei, sed non prævalent adversus eam: quid ergo impugnavit quidem, sed non tamen vincere poterit, tempestates suscipit Ecclesia, sed non demergetur. Iacula in eam mittuntur, sed non perforatur: machinamenta præparantur, sed turris non eliditur. Et quid dico Ecclesiam? Verum sermonem locutus est ad pastorem, & sicut turris immobilis perseveravit. Quanti Tyranni hoc verbum delere conati sunt, sed non potuerunt. supra petram enim fundatum erat. considera Tyrannos, Reges, gladios, aceros, bestiarum dentes, mortem minantes, caminos, sartagines, manus ferreas, & uncas, & omnia machinamenta parata, & pharetram quidem suam evacuavit diabolus, sed nihil læsit Ecclesiam. Portæ inferi non prævalent adversus eam. Testatur res ipsa, testatur horum quæ sunt adspulator. Quanti impugnaverunt & nemo prævaluit? & impugnatores quidem tacuiturati & oblivioni dati sunt: Ecclesia autem quotidie virtutibus augmentatur. Vbi nunc Claudius, ubi Augustus, ubi Nero, ubi Tiberius? Nomina sunt nuda: horum nemo, nec ulla horum mentio. Et quia Ecclesiam impugnaverunt ideo & memoriam perdidērunt,

*Ecclesia autem clarior resplendet. Pondera illa verba. Ecclesia quotidie virtutibus augmentatur. Item, Ecclesia clarior resplendet Eusebium D. Chrysofomi citati & omnium ferè interpretum in lib. 3. Reg. c. 21. in Psalm. 79. in cap. 17. & 31. Jerem. in c. 19. Ezechiel. in c. 2. & 14. Osee in cap. 1. Michez. Abacuc cap. 3. Malach. c. 3. Lucæ c. 20. & Matthæi 21. Cant. c. 1. &c. Comparationem Ecclesie cum vineâ expendamus. *Vinitores erant, & illis absentibus corpore vinea florescit, & botros offert* Quomodo vinea florescit & botros generat: quando putatur minimè: potius mori deberet. Audi S. Justinum Martyrè dialogo cum Tryphone. *Vinea putatione ad uleratè provocatur, ita Ecclesia persecutionibus crescit.* Similia habet de Juvenio & Maximo Martyribus. Cui astipulatur D. Bernardus Scrm. 30. in Cantica explicans. *Posuerunt me custodem in vineis.* Cantic. c. 1. v. 6. quæ sic explicat. *In tantum se profecisse ex iis, quæ ab æmulis passa est gloriatur, ut pro unâ vineâ, quam sibi abstulisse visi sunt, super multas se gaudeat constitutâ. Hoc mihi (inquit) præstitero pugnando; contra me, & contra vineam meam. Qui dicunt Psalmo 136. Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in eâ, ut unam pluribus commutarim: hoc quippe est quod infert, vineam meam non custodi, tanquam causam subjuvens, unde hoc illi contigerit non in una iam, sed in pleribus custodia posita sum.* Ex unâ vineâ plures propagines, imò vineæ generatæ sunt quoties persecutionibus putare eam infideles, Hæretici & Tyranni voluerunt. Quod si miremur cur Deus se custodi vineæ comparet, & Ecclesiam vocet vineam. Respondet non immeritò Ecclesiam vineæ, & Deum custodi assimilari. Nunquid de vineis cura est Deo? Si spirituali sensu, vineas Ecclesias, id est fideles interpretamur populos iuxta Prophetæ sensum dicentis Isaïæ cap. 5. *Vinea Domini Sathob domus Israel est, incipit fortassis elucere nobis, quomodo sponsæ minimè indignum sit fieri custodem in vineis. Puto quidem quod & non parva insuper & in ho. ipso apparebit prerogativa. Si quis diligentius euret advertere, quantum ubique per orbem in huiusmodi vineas dilataverit terminos suos in die illa, qua Ierosolymis à filiis matris suæ expugnata est & turbata, una cum primâ illâ suâ novellâ plantatione, mul-**

*titudinem dico credentium quorum legitur fuisse cor unum & anima una. Nec enim ita evulsa in persecutione fuit, ut non alibi plantaretur, atque alius locaretur agricolis, qui reddant fructus ejus temporibus suis. Non profus non perit, sed migravit, etiam crevit, & dilatata est, tanquam cui benedixit Dominus. Denique leva oculos suos & vide si non operuit umbra eius, & arbuscula ejus cedros Dei, si non extendit palmites suos usque ad mare, & usque ad flumen propagines ejus, &c. Expende illa verba. Nec ita evulsa in persecutione fuit, &c. Sed migravit, etiam crevit, & dilatata est, &c. Quibus verbis innuit quomodo semper existat Ecclesia, & quidem tam fortiter, & inexpugnabiliter, ut eam hostes impugnando non destruant, sed astruant: eam persequendo non radicitus & funditus evellant, sed majoris incrementi materiam subministrant. Divus Chryso- stomus homil. 20. in cap. 7. Matthæi. *Ecclesiam ergo quam Christus vir sapiens super petram ædificavit, neque pluvia mendacis doctrinæ corrumpit, neque diabolicus ventus impellit, neque violentior fluminum impetus movet; nam etsi humiliatur Ecclesia propter temptationem; tamen perire non potest propter fidem Christi. Imò potius crescit ac fortior redditur. Si quis igitur ab adversariorum insidiis, & insultibus liber esse ac salvari desiderat, in ea maneat, quidquid garriant, oblatrent, minentur, quomodocumque festivant adversarii. Ex quibus patet Ecclesiam non tantum extitisse, sed existere, & indebiliter extituram.**

Chryso-
stomus.

CAPUT TERTIUM.

Quid sit Ecclesia? Quid Carmelus? Que Ecclesia interpretatio ac definitio?

ECCLESIA (quæ idem est ac Conventus, Cætus, Concio multorum hominum.) in bonam & malam partem accipitur. In malam Psalm. 25. Psalm. 25 v. 35. *Oderi Ecclesiam malignantium.* In v. 35. bonam lib. 3. Reg. c. 8. *Benedixit omni Ecclesie Israel.* Psalm. 21. v. 23. *In medio Ecclesie laudabo te.* Nos hic loquimur de Ecclesia in bonam partem post Christi adventum existentem, de quâ Christus Matthæi

I.

Matth. Matthæi 26. v. 18. *Adificabo Ecclesiam*

cap. 16. *meam.* Ejus figura est Carmelus, seu

v. 18. Carmeli mons, qui significat præci-

pius antiquæ legis ritus, ac novæ leg-

is Sacramenta, & arcana præfigurat,

Carmelus enim Hebraicè Carmel, vel

Charmel, idest cognitio seu scientia

Circumcisionis, ut passim Joannes 4.4.

in suo libro de institut. Monachorum.

S. Antonii de Padua, Albertus Mag-

nus lib. 5. de laudibus B. M. c. 2. Dion-

ysius Carthusianus, Cornelius. Sec-

undum alios agnus circumcisis, vel

coccinus. Circumcisionem autem & Ag-

num Paschalem Hebræi cum summâ

veneratione & observantiâ colebant.

Adventum Messie in carne mortali

cum magnis desideris, votis, suspiriis

olim Patres expectabât, & ad illum ar-

helabant. Incarnationis autem decretû

Deus manifestans illud circumcissione

fignavit. *Signum accepit* (inquit) *Apostolus.*

Rom. c. 1. v. 11. *Circumcisionis signaculum*

Iustitiæ fidei. Rectè Rupertus lib 5

in Genesim, cap. 31. *Constat* (inquit)

quod sedes ipsum, vel fides que Abrahæ ad

Iustitiam reputata est in promissione seminis,

idest Christi extiterit, in quo benedicuntur

omnes gentes. Hoc nempe est quod credidit

Abraham, & reputatum illi ad Iustitiam.

Quâ ergo in parte corporis fidei huius signa-

culum magis congruè daretur, quam in eâ

per quam semen ipsum naturaliter trajicitur.

Illuc utique congruentius signaculum posuit

sponsor, & promissi sui debitor Deus, ut &

ipse promissionis, & homo expectationis sue

semper commoneretur. Ut promisso In-

carnationis mysterio in carne passibili

fides firmior adhiberetur ab Abrahamo,

Deus Circumcisionem præcepit, & im-

prellit in eâ corporis parte, undè ema-

nat semen, quia ex stirpe Abraham Mes-

sias erât procreandus. Oportuè Musso

in Epist. ad Romanos. *Quod signum dari*

potuit dicite que so meius Captiv. quam Cir-

cumcisis, ut significaretur in primis ex ipsius

senore nasciturum illum, qui ut Deum nobis

consecraret, proprium sanguinem funderet,

quemadmodum ille cruorem ex mandato Dei

non dubitavit effundere.

II. Hanc passibilitatem seu sanguinis effusionem denotant aliæ Carmeli significationes, videlicet Agnus circumcisis. De hac Circumcissione vaticinatus est Isaias cap. 53. *Oblatus est quia*

Isaiæ

53. v. 7.

ipse voluit, & non aperuit os suum, si-

cut ovis ad occisionem ducetur, & quasi

agnus coram tondeute se mutus, sic non

aperuit os suum. D. Hieronymus subdit, Hieron.

Dominus posuit in eo iniquitatem omnium

nostram, sive tradidit eum pro peccatis nostris:

ut quod propter imbecillitatem virium ferre

non poteramus, pro nobis ille portaret, qui

oblatus est, quia ipse voluit. Non enim neces-

sitata Crucem, sed voluntate sustinuit, dicens

Mathæi c. 16. Calicem quem dedit mihi Pa-

ter, non vis ut bibam illum? & ad Petrum

qui scandalizabatur ad Crucis nomen, quia

non novit mysterium & humano pavore trê-

pidabat. Marc. c. 14. Vade retro me satana,

scandalum es mihi: quia non scis ea, quæ

Dei sunt: sed quæ hominum; alioqui si non

propria voluntate esset oblatus, qui indicare

& prædicere poterat proditorem. Et Apostolis

loquebatur Ioannis cap. 18. Omnes vos

in hac nocte in me scandalû sustinebitis, &c.

Quomodo intelligendum sit illud, *Et*

non aperuit os suum. Et hoc. *Sicut ovis ad*

occisionem ducetur, & quasi agnus. &c.

Offendit, cum Pilato noluit respondere:

Sive juxta -o. *Afflictus non aperuit os.* Aut

juxta Simmachum & Theodotionem.

Audens non aperuit os suum. Et paulò post.

Qui igitur oblatus est Pilato, quia ipse voluit,

& non respondit, ut pro nobis damnatus pa-

tibulum ascenderet, ipse sicut ovis ad occisio-

nem ductus est, & quasi agnus coram ton-

dente se obmutavit. Etenim 1. Corinth. c. 15.

Pascha nostrum immolatus est Christus, quem

Ioannes Baptista monstrabat dicens, Ioannis

c. 1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata

mundi. Qui & in Apocal. Ioannis Evan-

gelistæ c. 5. Agnus occisus sæpe memoratur. Qui

de se ipso loquitur in Jeremiâ cap. 11. Ego

autem sicut agnus innocens, & ductus ad

victimam nesciebam. Cum enim 2. Corinth.

c. 5. nesciret peccatum: pro nobis peccatum

factus est. Et sicut agnus cum ducitur ad vi-

ctimam non repugnat, Sic ille Hebr. c. 2. Pas-

sus est voluntate, ut destrueret eum, qui mor-

tis habebat imperium, humilians se usque ad

mortem, & mortem Crucis. Hic agnus est in

cuius Typo Exodi c. 12. Immolabatur agnus,

cuius cruor linitus in postibus exterminato-

rem fugabat Egypti, &c.

Hugo Cardinalis in illud Cap. Ifaiæ

varias Christi immolati pro salute ho-

minum analogias cum agno occiso af-

fert. *Sicut ovis innocens & mansuetus ad*

victimam ductus est, & quasi agnus coram

cedente

cedente scilicet flagellis obmutescet: quia cum caderetur à militibus obmutuit: Ioannis cap. 19. Vel tondebat id est spolians, quia spoliatus est & vestibus & amicis: & non aperiet os suum. cap. 32. Non audietur vox ejus foris, Thren. c. 3. Ex ore altissimi non egredietur nec bona nec mala. Ioannis cap. 19. Mihi non loqueris. Christus dicitur agnus vel ovis, quia innocens. I. Petri c. 2. Qui peccatum non fecit. Item propter balatū pium quem emisit in cruce. Cum ait Lucæ cap. 23. Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt. Hæc est enim proprietates agni quod balatum emittit lacrymabilem. Item agnus simplex, & mansuetus, nec lædit alios agnos Jerem. cap. 11. Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam c. 24. Calamum quasi statum non contereit. Item agnus dat se totum in usus humanos. Sic Christus dedit carnem suam in cibum: lanam id est conversationem in vestimentum: pellem id est scripturam suam in documentum: & sumum id est temporalia in nutrimentum. Item agnus agnoscit matrem, & tunc balatum emittit: sic Christus in cruce matrem agnoscentem pium balatum emisit, dicit Ioannis c. 19. Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit Discipulo, Ecce mater tua. Item patrem agnoscentem, ait, Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Lucæ cap. 23. Item de agno fiebat jugis hostia. Numer. cap. 18. Sic Christus jugis hostia est in celo semper orans pro nobis. Hebr. cap. 7. Semper vivens ad interpellandum pro nobis. Item de agno fiebat Pascha vetus. Exodi cap. 12. Et Apostolus dicit I. Corin. cap. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Item agnus habet forte caput I. Corinth. cap. 11. Caput Christi Deus, Psal 16. Emitte agnum Domine dominatorem terræ de petrâ deserti ad montem siliæ Sion. Item agnus cornua habet, sic Christus in mansuetudine potestatem suam ostendit. cum fecit flagellum de sumiculis, Ioannis cap. 2. & Matth. cap. 21. Item agnus tener est, & de facili læditur: sic Christus per peccatum de facili offenditur, nisi diligenter caveatur, vel tener est per lenitatem. Lit. 2. Reg. c. 23. Ipse est quasi tenerimus lizmi vermiculus. Item agnus utitur herbis & Christus delectatur in Novitiis. Vel herbæ sunt opera misericordiæ. Proverb. c. 8. Deliciæ meæ esse cum filiis hominū. Item agnus sursum salit. Et Christus omnes sanctos transcendit. Cant. c. 2. Ecco ille venit salit: in montibus, transiens collis. Vel salivit sursum in ascensione Psal. 18. A summo

Calo egressio eius. Item agnus castus est non petulans. I. Petri c. 1. Redempti estis pretioso sanguine agni immaculati, & incontaminati Iesu-Christi. Item agnus cum grege incedit, non singulariter. Sic Christus licet Pastor esset, se tamen quasi agnū inter discipulos exhibuit. Eccles. c. 32. Restorē te posuerunt. Esto in illis quasi unus ex ipsis. Apoc. cap. 14. Vidi & ecce agnus stabas supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta millia. Item agnus non habet dentes caninos, sed maxillares. Sic Christus verba dei aitionis non habuit, sed correctionis. Ista verba notantur per hos versus.

Innocuus, balans, simplex se donat in usum, forte caput, cornu parvum, tener utitur herbis, Subtilis, est castus, in grege dentis inops.

Fandem Christi passibilitatem seu sanguinis effusionem confirmat altera significatio Carmeli, scilicet cocus: qui ad purpuram tingendam. adhibetur. Coccineus color est ferè idem cum purpureo. Vestes enim tingebantur grano quodā purpureo. Videtur etiam idem cum ostrei colore, qui & muricinus dicitur est, à sanguine ostreorum quo vestes tingebantur, vel cujus refectione similitudinem. Vocatur etiam verriculus. Per coccineum colorem representari Passionem & Sanguinem Christi, Patet Genes 38. v. 23. Ex cocco fune, quo obstrictrix Zare manum ligavit D. Cyrillus à Lyppomano citatus. Coccinum sanctissimum Christi Sanguinem signat. Idem habent D. Ambrosius in cap. 3. Lucæ & alii.

Figurat Denique Christi Passionem culter acutillimus lapideus, quo utebantur Judæi in Circumcisione, & cruentam sanguinis effusionem efficiebat adumbrans Christi Sanguine humani generis peccata deleri. S. Iustinus dialogo contra Tryphonem, Iesus-Christus omnes eos qui volunt circumcidit iuxta prisca præsagia cultris lapideis. D. Hieronymus tomo 9. Cultello itaque petrii Corporis nostri circumcidenda est natura. Petra autem Christus est: Cuius amor cultellus est, quo crescente in nobis sæculi desideria decrescent.

Carmelus seu Carmel dicitur scientia Circumcisionis quia sicut per illam olim Hebræi à reliquis populis distinguebantur

III.

IV.

S. Iustin.

V.

guebantur, ita homines ad Ecclesiam accedentes à reliquis distinguuntur. De hac distinctione per circumcisionē

Genes.
17. v. 10.

textus sacer Genes. 17. v. 10. *Hoc est pactū meum quod observabitis inter me & vos. T. O. status in c. 17. Genes. ista (inquit) circūcisio erat in habebatibus eam, quod ipsi erant de populo Dei. Et cum vero ex eo sedes pepererat, ut eum specialis cultu honoraret. Id innuere videntur citata verba Apostoli Rom. c. 4. v. 11. Signū accepit Abraham circumcisionis*

Theodo.
retius.

Signaculum Iustitiæ fidei, quæ est in præputio. Theodoretus. Non est (inquit) circumcisio Iustitiæ, sed testimonium Iustitiæ, & Signaculum, & signum fidei, quam ante Circumcisionem Abraham accepit &c. idem in cap. 3. Matthæi v. 40. Circumcisio significabat & essetebat: duo namq; faciebat, scilicet solibus culpam originalem confertendo gratiam, & ostendebat hominem per Signum Corporale pertinere ad populum Dei, & distinguebatur eum ab omnibus populis. Idem in c. 12. Deuter. quæst. 1. Circumcisio dabatur propter duas causas, scilicet propter causam præsentem, & propter significationem futurorum. Causa præsens erat distinctio istius populi à cæteris populis. Et hoc est causa literalis. Causa significatiua ad futurum erat, quia Circumcisio cum sit amputatio cuiusdam particule parvæ superflue significat abscissionem mortalitatis. Illi ascriptur D. Irenæus Lib. 4. contra hæreses cap. 30.

Irenæus.

Deus Circumcisionem in signo dedit, ut cognoscibile perseveret genus Abrahæ. S. Chrysostomus homil. 40. in Genesim. Ex Circumcisione hæc fuit utilitas, ut quod ex hoc signo essent Iudæi cognoscibiles, & ab aliis gentibus sequerentur, & hom. 39. Signū Circumcisionis Deus Iudæis quasi frænum quoddam imposuit ne gentibus miserentur. Fusius Damascenus lib. 4. de fide. c. 26.

S. Damascen.

Circumcisio Abrahæ data est tanquam signum, quod cum liberisq; eius & vernis à gentibus quibuscumq; debebat discerni, argumentum est, quod cum Israelitis 40. annis in deserto factum ipsi seorsum versarentur, nec cum alia gente commercium haberent ex iis qui in deserto nati sunt nullus omnino circumcisus est. Vide D. Thomam 3 p. q. 70. ar. 2. in corpore. Bellarminum lib. 2. de sacr. c. 15. & 17. Vasquez. 1. disput. 130. cap. 2.

V.

Sic Ecclesia est cæcus seu congregatio in qua fideles ab infidelibus distinguuntur. Seu ut vult Bellarminus lib. 3.

c. 3. de Ecclesiâ militante. *Est cæcus hominum eiusdem Christianæ fidei professione, & eorundem sacramentorum communionem colligatus, sub regimine legitinorū pastorum, ac præcipue vnus Christi in veris Vicariis Romani Pontificis, per illa verba, professio veræ fidei, excluduntur infideles, vt Iudæi, Turcæ, Pagani, qui nunquam fuerunt in Ecclesia. Item Hæretici & Apostatæ, qui fuerunt & recesserunt ab illa. Per illa verba, eorundem sacramentorum communionem, excluduntur Cathecumeni, quia hi non sunt admitti ad sacramentorum communionem: & excommunicati, quia hi sunt exclusi ab illa. Per hæc verba Sub regimine, &c. excluduntur Schismatici qui habent fidem & sacramenta, sed non subiiciuntur legitimo Pastori. Huius conditionis meminit D. Cyprianus Epist. 66. Cyprian.*

ad Florentium. Ecclesia est plebs sacerdoti adunata & pastori suo grex adhærens. Unde qui per Schismatici definitur co-hæreere, & se sacrilegè ab ista vnitatem in capite uno separant, simul desinunt esse partes Ecclesiæ: quia ad Romanam (inquit) Irenæus lib. 3. c. 3. Ecclesiam propter potentiorē principatūatem necesse oīnem conuenire Ecclesiam, id est eos, qui sunt undiq; fideles De hac vnione membrorum cum capite sic olim scribebat Trapezuntius genere Græcus. Cūm dicimus vnā Catholicā Ecclesiam scire oportet, quam ex Ecclesiâ efficitur vna: siquidem omnis multitudo aliquo vno eiusdem speciei efficitur vna. Et si quæ Catholicā Ecclesia, vna vnus Ecclesiæ Romanæ coniunctione, quæ ipsa cum Pontifice vno vnitur, ita fit ut omnes Ecclesiæ Catholice cum Romanâ vniantur, & Romanâ cum Pontifice, ac proinde omnes cum Pontifice, quasi diceret, ut aliquis fidelis censetur, non sufficit professio fidei, eorundem sacramentorum Communio, sed insuper opus est, ut Pontifici Romano adhæreant: qui hunc negant ad Ecclesiam non pertinent. Non tamen necesse est, ut fideles illi sint omnes prædestinati, ita ut soli, & omnes prædestinati sint de Ecclesia, ut voluerunt Wicel. apud nostrū Thom. Waldensē tom. 1. lib. 2. c. 8 & 9. Ioannes Hus, ut habetur in Concilio Constantiensi sessione 15. item non est opus ut Ecclesia sit hominum perfectorum, sicut olim Pelagiani dixerunt apud

Irenæus.

Trapezuntius.

Sanctum

Sanctum Augustinum lib. de hæresibus cap. 88. vel sit congregatio eorum, qui nunquam lapsi sunt, vt olim Novatiani apud S. Cyprianum lib. 4. Epist. 2. & Donatistæ apud S. Augustinum lib. de hæresibus cap. 67. vel colorum iustorum prædestinatorum; ut iustinet Calvinus lib. 3. institut. c. 2. §. 8. & 9.

VI.

Carmelus dicitur specialiter figura Ecclesiæ quia circumcisio cuius Carmelus dicitur scientia) erat figura & signum Baptismi: quia *Baptismus* (inquit) D. Thomas 3. p. quæst. 70. a. 1. in corpore, dicitur sacramentum fidei, in quantum scilicet in baptismo fit quedam fidei professio, & per baptismum aggregatur homo congregationi fidelium. Eadem autem est fides nostra, & antiquorum Patrum, secundum illud Apostoli 2. Corinth. cap. 4. habentes eundem spiritum fidei, credimus. Circumcisio autem erat quedam professio fidei. unde dicitur Roman. c. 4. quod Abraham accepit circumcisionem tanquam signaculum fidei. unde & per circumcisionem antiqui aggregabantur collegio fidelium. unde manifestum est, quod circumcisio fuit præparatoria ad baptismum, & præfiguratus ipsius secundum quod antiqui Patres omnia in figuram futuri continebant, ut dicitur 1. Corinth. c. 10. sicut & corâ fidelis erant de futuro. Huic doctrinæ favet D. Augustinus lib. 1. contra Cresconium c. 3. ubi sic hæreticos affatur. *Circumcisionem erit præputium in figurâ futuri baptismi Christi ab antiquo observatam esse negare, ut auctor non audeat, & lib. 6. contra Iulianum cap. 3. Sacramentum circumcisiōnis in figurâ præcessisse baptismatis, quia vcl mediocriter sacris litteris eruditus ignoret, cum apertissimè de Christo dicat Apostolus, qui est caput omnis principatus, in quo & circumcisio estis circumcisiōne non manu facti in excoitione corporis, carnis, sed in circumcisiōne Christi conspici ei in baptismo.*

VII.

Paulo attentius expendamus quomodo Carmelus seu scientia circumcisiōnis, sit figura Ecclesiæ, quemadmodum per circumcisiōnem regenerabantur Iudei, ita & per baptismum Christiani. Divus Augustinus lib. 16. de civitate c. 7. per nos (inquit) *pro circumcisiōne, nam regenerationis sui, non immerito parvulum propter originis peccatum, quo prius Dei dispensatum est testamentum, generatio disperdet, nisi regeneratio liberet,*

quod probat ex cap. 17. Genesis, sed intelligenda sunt hæc divina verba tanquam dictum sit, qui non fuerit regeneratus interibit anima illa de genere ejus: quia testamentum meum dispersavit, quando in Adam cum omnibus etiam ipse peccavit: si enim dixisset, quia testamentum meum dispersavit, non nisi de istâ circumcisiōne intelligi cogeres. Nunc verò quoniam non expressit cujusmodi testamentum parvulus dispersaverit, liberum est intelligere de illo testamento dictum, cuius dispersio pertinere potest ad parvulum. Si autem quisquam hoc non nisi de istâ circumcisiōne dictum esse contendit, quod in eâ testamentum Dei qui non est circumcisus dispersaverit parvulus, quærat locutionis atque modum, quo non absurde potest intelligi, id eodisperasse testamentum, quia licet non ab illo, tamen in illo est dispersum, verum sic quoque animadvertendum est nullâ in se negigentia sua iuste in terre circumcisi animam parvuli, nisi originis obligatione peccati. Quæ verba innunt parvulum dispergendum, id est amicitiam Dei sibi non conciliaturum, sed exilium passurum perpetuum, nec inter filios Dei adoptivos assumendum, nisi fuerit circumcisus. Id confirmat sanctus Doctor lib. 15. de civitate cap. 16. Terrena civitas generatione tantummodo, cælestis autem etiam regeneratione opus habet, ut noxam generationis evadat. Ut si autem aliquid fuerit, vel si fuit: quale fuerit corporale atque visibilis regenerationis signum ante diluivum sicut Abrahæ circumcisio postea est imperata, sacra historia tacet. Sacrificasse tamen Deo illos antiquissimos homines non tacet: quod & in duobus fratribus claruit, &c. Quibus verbis docet noxam originalem seu generationis in conceptione contractâ deleri per signum visibilis regenerationis, quod, ost Abrahamum fuit circumcisio, nunc verò est baptismus. Ecclesia enim & synagoga, cum sint civitates cælestes ex hominibus quidem coalescunt, sed aliter quàm terrenæ civitates. Hæc enim plene sunt tantummodo hominibus naturali generatione procreatis, ut patet in regnis & civitatibus, quas Mahumetani occupant. At civitates cælestes hominibus quidem etiam abundant, sed generatione naturali & regeneratione, scilicet olim circumcisiōne, & nunc Baptismo editis. D. Gregorius ad illa verba Job. cap. 3. Gregor.

Quare

Quare non in vulva mortuus sum, &c. Idem habet. Quod apud nos valet aqua baptismatis hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro maioribus, virtus sacrificii, vel pro his, qui ex Abraham stipe prodierat mysterium Circumcisionis. Id est olim non alia clavis erat ad introducendos homines in Civitatem cœlestem, & eos in filios Dei adoptandi, quàm Circumcisio, sicut & nunc quàm Baptismus: ita ut in lege naturæ medium regenerationis spiritualis, seu adoptionis filiorum Dei esset in adultis sacrificium, in parvulis fides parentum, post Abraham esset circumcisio, post Christum Baptismus.

VIII.
Bernardus.

Horum Synagogæ & Ecclesiæ remedium meminit D. Bernardus serm. 2. de Assumptione Virginis. Nunc in baptismo sola originalem maculam lavat gratia, & sola eam vasit peria Circumcisionis. Et serm. 3. de Circumcisione. Circumcisionem Deus prævidit Deus peccatoribus ob purgationem utique delictorum. Quibus subscribunt Innocentius III. & D. Cyprianus, illi cap. majores causæ de Baptismo & ejus effectu. Originalis culpa remittebatur per circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur. Hic de Operibus Cardinalibus cap. de Circumcisione. Peccatum Originale omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari, &c. scilicet in lege naturæ sacrificiis, in lege scriptæ circumcisio, in lege gratiæ baptismo, per hanc præfigurato, ita ut illa operata sit quod nunc baptismus, ut habet Divus Augustinus Epist. 57. ad Dardanum. Quod si Circumcisio antiquis Sanctis pro Baptismo fuisse creditur. Et epist. 203. idem cenfet

IX.

Carmelus seu scientia circumcisionis figurat Ecclesiam, quia Circumcisio & auferebat peccatum, & gratiam conferebat membris synagogæ, sicut Baptismus Ecclesiæ natis, ut docet Divus Thomas 3. part. q. 70. ar. 4. Aliter tamen (inquit) quàm in Baptismo: nam in Baptismo confertur gratia ex virtute ipsius Baptismi, quam habet in quantum est instrumentum Passionis Christi iam perfectæ. In Circumcisione autem conferebatur gratia non ex virtute Circumcisionis, sed ex virtute Passionis Christi; cuius signum erat Circumcisio: ita scilicet, quod homo, qui accipiebat circum-

cisionem profitebatur se suscipere talem fidem, vel adultus pro se, vel alius pro parvulis. Unde & Apostolus dicit Rom. cap. 4. Quod Abraham accepit signum Circumcisionis signaculum iustitiæ fidei. Quia scilicet iustitia erat ex fide significata non ex circumcisioe significante. An autem Circumcisio conferret gratiam ex opere operato, sicut Baptismus, vel tantum ex opere operantis. Vide Sotum in 4. Sent. dist. 2. quæst. x. artic. 4. Melchiorem Canum in relect. de Sacramentis in genere, & alios.

Carmelus est scientia Circumcisionis quia ex Toftato in cap. 23. Exodi quæst. 26. Qui Circumcisus erat tenebatur ad omnes observantias legû. Nam sicut baptismus apud nos est Ianua Sacramentorum, & totius fidei: ut patet extra d. Clerico non baptizato ministrante cap. Veniens: ita Circumcisio erat apud Iudæos: ita ut esset signum populi Dei, scilicet, quod quicumque deberet esse de populo Dei debebat habere illam: & quicumque illam haberet esset de populo Dei; ut patet Rom. cap. 4. scilicet per baptismum omnes baptizati obligantur ad observantiam totius legû Evangelicæ &c.

Denique Carmelus est scientia Circumcisionis materialis, & spiritualis, quid sit spiritalis & materialis, audi Toftatum Comment. in prologom. 4. Matthæi. Dicitur Circumcisio in carne ad differentiam aliarum Circumcisionum: quia vocatur aliquis incircumcisus corde, & aliquis incircumcisus carne. Ratio quia Circumcisio dicitur amputatio particule superflue: Ideo quando quis habet aliquod superfluum in seipso, dicitur quantum ad illud incircumcisus. Et quia præputium videtur esse particula superflua, vel non necessaria, licet in veritate non sit, habentes eam dicuntur incircumcisi carne. Et si quis habeat desideria superflua, vel nocua in corde qua sequebatur, dicitur incircumcisus corde. De utroque patet Ezechiel. cap. 44. Scilicet sufficiant vobis scelera vestra domus Israel, eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, & incircumcisos carne, ut sint in Sanctuario meo. Et iterum eodem capite dicitur. Omnis alienigena incircumcisus corde, & incircumcisus carne non ingreditur in Sanctuarium meum. Aliquando etiam dicitur,

C
mens

mens incircumcisa. Levit. c. 25. Scilicet inducam eos in terram hostilem donec erubeſcat incircumcisa mens eorum. Utriusque hujus circumcifiſionis meminit D. Cyprianus, & quæ ſcribit D. Hieronymus in cap. 44. Ezechielis & alii.

XI.

Quemadmodum Abraham habuit primò circumcifiſionem carnis, ita & Elias præputium impudicitie à ſua carne, & carnem ſcivit circumcidere, non enim tantum ſe ab illicito contagionis carnalis contactu per caſtitem continuit: ſed etiam ab omni impudicæ voluptatis cogitatione & conſenſu per virginitatem liber fuit. Hanc igitur ſcientiam circumcifiſionis ſpiritualis primus Elias cum puero ſuo, id eſt cœtu Prophetarum attingit: primi enim virorum ſe ipſos per perpetuam virginitatem ſpontè dedicantes, à ſua carne à carnali ſocietate abhorruit, ſed etiam voto ſtriçtò mens ab omni venericâ cogitatione & cognitione fuit libera.

XII.
Joannes
144.

Audi Joannem Patriarcham Jerofolymitanum lib. de Inſtitutione Monachorum c. 34. ubi rem totam fuſſimè exprimit, agens de viſione nubeculæ, lib. 3. Reg. c. 18. *In ſeptimâ vice ecce nubecula parva quaſi veſtigium hominis, &c. Offenditque virginitatè in veteri lege ab Eliâ aliquoter profefſam, & obſervatam fuiſſe figuram & exemplar virginitatis in lege novâ cõſecrandæ ſolemni & perfectò voto, & ſervandæ à B. Virg. & ejus ſequacibus. Quemadmodum (inquit) hæc nubecula ſcilicet B. Maria in ſeptimâ generationum prædicitariâ decade fuit nata: ita etiam in eadè ſeptimâ decade fuit à diſcipulis Eliæ viſa in Carmelû ſpecialiter aſcendere. Nam ante quam decem generationes deſcendiſſent à Melchi, ſicut dicitur eſt, decas ſeptima incæpit, fuerunt docti Profeſſores hujus religionis in Jeruſalem à ſummo templi Pontifice, quod B. Maria virginitatem Deo ſervare*

propoſuerat ad exemplum Eliæ, ſicut præoſenſum fuit in prædicitariâ viſione. In ſeptimâ (inquit) vice, ecce nubecula parva ſcilicet Beata Maria, quaſi veſtigium hominis aſcendebat in Carmelum. Quæ ideo viſa fuit quaſi veſtigium hominis aſcendere in Carmelû, quia in hoc ſuo ſpirituali aſcenſu non ſeminam, quam imitaretur, ſed hominem habuit in exemplum. Pondera illa verba, hominem habuit in exemplum. Quod conſequenter probat. Ante quidem quam illa nubecula aſcenderet in Carmelum, aſcenderat utique Elias & puer ſuus ad montem illum. Aſcendit (inquit) Elias in montem Carmeli. Interpretatur autem Carmelus ſcientia circumcifiſionis, ad quam ſcientiam ille præcipuè aſcendit, qui ita ſcit præputium impudicitie à ſua carne & mente circumcidere, ut non ſolum ſe ab illicito carnalis contagionis cæno alienum per caſtitem reddat; verum etiam ab omni impudicæ voluptatis experimento ſe immunitatem per virginitatem Deo cuſtodiat. Propterea quæpe data fuit circumciſio in veteri lege, ut facta in virili membro, in quo libido ſolet dominari caſtitate mentis & corporis Deo ſervandam & impudicitiam reſcendendâ in judicaret. Nemo autem unquam ad hanc aſcendit circumcifiſionis ſcientiam priuſquam Elias, & puer ſuus, id eſt cætus ſuorum Prophetarum diſcipulorum ejus. Iſti namque primi virorum ſeipſos caſtraverunt priuſ ab omnibus venericis voluptatibus mentes ſuas, & propterea appellati ſunt Carmelitæ, quod eſt interpretatum ſcienties circumcifiſionem. Quia hoc, quod circumciſio induat, ſeruerunt perfectè in ſe adimplere. Cupientes enim carnis, & mentis impudicitiam à ſe omninò reſcindere, elegerunt primi virorum in virginitate perpetuâ Deo ſpontè vivere. Primò ergo aſcenderunt verè iſti in montem Carmeli, id eſt in altitudinem ſcientiæ circumcifiſionis, quia altius cæteris præcedentibus hominibus inchoantes, ſeruerunt præputium impudicitie ita penitus à ſe circumcidere, quod elegerint primi hominum propter Deum virgines permanere. Quibus verbis ſignificat non tantum S. Eliam, ſed & ſequaces ejus præcognoviſſe myſterium Incarnationis, propoſitum virginitatis à B. Virgine ſervandæ exemplo Eliæ, ipſosque filios Prophetarum perpetuâ mentis & corporis caſtitate ante omnes viviſſe, quod de B. Virg. fuſius proſequetur.

Ad

XIII.

Ad hunc quoque Carmelum, idest ad hanc altam scientiam nubecula illa, scilicet Beata Maria idco quasi vestigium hominis ascendebat, quia non semina, sed homo, idest Elias ascendebat, & exemplum præbebat: quem ipsa imitari satagebat. Nam sicut Elias prius præputium impudicitiae scivit à sui carne, & mente prius circumcidere, dum primus inter homines studuit Deo virginitatem perpetuam sponte inchoare: ita postea B. Dei Genitrix præputium impudicitiae scivit exemplo Eliæ à se penitus circumcidere, dum quasi vestigium hominis illius elegit prima seminarum propter Deum in virginitate perpetua vivere, scilicet perfecto voto se astringens. Hinc Sponsus in Epithalamio illi dicit gratulandus Cant. c. 7. Caput tuum ut Carmelus: ubi per caput intelligitur relictæ mentis animæ: quia sicut in corporis membris caput præminet, ita in viribus animæ mens est dignior: Et sicut à capite membra, ita à mente cæteræ vires animæ reguntur. Carmelus verò cognoscens circumcissionem interpretatur. Rehtë igitur Sponsus huic virgini congratulans ait caput tuum, idest mens tua, ò Dei Genitrix est ut Carmelus, idest verò cognoscens circumcissionem: quia prima seminarum per spontaneam virginitatem scivisti à te prius circumcidere omnem veneram voluptatem. Nihil clarius & explicatius dici potest ad ostendendum quomodo Carmelus & nubecula verè fuerit figura & quasi exemplar eorum, quæ in novâ lege faciendæ erant, tum à B. Virgine, tum etiam à Cœtu Ecclesiastico tam sæculari, quàm regulari. Eiusdem circumcissionis spiritualis in lege novâ à B. Virg. observandæ, Joannes 44. Patriarcha c. 35. sequenti hujus rei mentionem facit, dum sæpè ait quod ex hoc filii Prophetarum cognoverunt incarnationem proximè faciendam. *Mox ut puer Eliæ, scilicet ut cæcus discipulorum ejus vidit nubeculam, idest infantulam illam, quasi vestigium hominis ascendere, dixit Elias puero suo. Ascende & dic Achab junge currum tuum, & descende, ne occupet te pluvia. Signum quippe expressum incarnationis filii Dei fuit, quod puer scilicet cæcus discipulorum Eliæ vidit nubeculam, idest infantulam illam, quasi vestigium hominis ascendere per modum prædictum in Carmelum, hoc est ad tantam circumcissionis scientiam, ut servare vellet virginalem continentiam. Unde eum cæcus professorum hujus*

religionis audisset in Hierusalem juvenclam illam vovisse Deo virginalem continentiam, confessum perpendit quod adventus filii Dei prope & in januis erat.

Abfit ut Ecclesiam vocantes scientiam circumcissionis asseramus eam docere ex arte: docet enim potius auctoritate & pastoralis potestate divinitus acceptâ, quàm ratione: unde potius schola fidei, quàm scientiæ nuncupari debet. Elias enim in veteri; & Christus in hac lege potius fidei quàm scientiæ scholâ aperuerunt ac discipulos suos Christus potius ad prædicandum, quàm ad probandum misit, præcepit illis ut potius docerent testificando, juxta illud Act. c. 1. Eritis mihi testes in Hierusalem, &c. Item. Testem resurrectionis ejus nobiscum fieri. Act. c. 2. Cujus nos omnes testes sumus. Act. c. 10. Testibus præordinatis à Deo. Act. c. 13. Usque hodie sunt testes ejus ad plebem. 1. Petri cap. 5. Ego testis Jesu Christi Passionum. Vel docerent prædicando Marc. c. 3. Cecit ut essent duodecim cum illo, & ut mitteret eos prædicare. Marci c. 16. Prædicare Evangelium omni creaturæ. Ibidem. Prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermone confirmante sequentibus signis. Lucæ c. 9. Misit illos prædicare regnum Dei, &c. c. 24. Prædicare in nomine ejus penitentiam. Apostolus 1. Corinth. c. 1. Prædicamus Christum Crucifixum. 1. Thessal. c. 2. Prædicavimus vocem Evangelii. 1. Timoth. c. 2. Ego Prædicator & Apostolus. Utrumque comprehendit D. Petrus Act. c. 10. Præcepit nobis prædicare & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo Judex vivorum & mortuorum. Non dicit, præcepit nobis, ut disputaremus cum Philosophis, sed præcepit: quasi diceret, misit nos prædicare, ut Apostolos, & Nuncios, non ut Philosophos. Philosophi enim tunc persuadent, cum firmâ vel probabili ratione probant, quod asserunt. At Princeps vel Legislator sæcularis licet nõ jubeat, aut præcipiat aliquid præter rationem: tamen sine causarii examine, & discussione, sine rationis explicatione præscribit & cõdit suas leges, eiq; præcipienti obtèperatur, nõ petitis, nec explicatis probationibus. Sic licet in supernaturalibus Theologus doceat & suadeat tamè ex arte & scientiæ suæ Theologicæ principiis id demonstrat quod

XIV.

Act. c. 1.

1. Petri c. 5.

Marc. c. 16.

1. Corinth. c. 1.

Act. c. 10.

quæritur. At Apostoli & Ecclesiæ Pastores docent, sed non probant; illis aliquid decernentibus creditur, non quia præcisè sua decreta legitime probant, sed quia apertè statuunt sic esse credendum, credimus sive suum decretum ex legitimis mediis probarint, sive non. Undè cum fideles sic captivè intellectum suum in obsequium fidei, Ecclesia est potius schola fidei quàm doctrinæ. Ut patet in Conciliis fere omnibus, quorum conclusiones & decreta videmus, licet probationes & argumenta non videamus: quia illæ conclusiones & decreta non conduntur & concluduntur ex firmitate argumentorum, sed ex Spiritus sancti suggestionem. Aliter tamen philosophandum est de Ecclesiæ decretis, ac legislatorum & principum sæcularium placitis. Hi enim leges condere possunt tyrannicè, præsertim omni ratione; juxta illud,

Sic volo, sic jubeo sit pro ratione voluntas: vel contemptâ consultatione & rationibus quæ sunt animæ legum humanarum) in contrariū adductis cœcutiunt: at Ecclesiæ (quæ nutum Spiritus sancti sequitur, & specialiter ejus providentiâ, & assistentiâ dirigitur) sufficit decretum. Hinc ita infallibiliter decernit, ut nec erronè, nec contra fidem quidquam decernere queat. Cùm agitur de fide non est necessaria demonstratio ad videndum, sed revelatio ad ejusdem fidei decreta proponenda: non ratione opus est, sed autoritate: Non argumenta, sed testimonia necessaria sunt.

Ipsa etiam Ecclesia potest vocari scientia ratione Theologiæ, quæ rerum divinarum scientia dicitur, & fide præsuppositâ de mediis & argumentis inquirat, quibus Ecclesiæ sententia nititur, ut quod credimus intelligamus quantum in hac vitâ possumus intelligere. Quod tantum sit ex parte & in ænigmate per speculum, vel rationibus quibus ipsa fides defendatur ab adversariis argumentis, & ostendatur; quod non sit improbabilis: quod ad disputationem Theologicam spectat, ut docet D. Thomas in præmio lib. 1. & 4. contra gentes.

CAPUT QUARTUM.

Ecclesia visibilis, & cognita nobis est.

FREDERICUS Stapilus in r. Apologiam ait Lutheranos docuisse Ecclesiam esse invisibilem. Idem docuisse Calvinum colligitur ex ejus lib. 4. institut. cap. 8. q. 13. & alibi. Eliæ historia videtur hæreticis subministrare argumentum impugnandi visibilitatem, & cognoscibilitatem veræ Ecclesiæ, & constanter docendi eam esse nobis ignotâ ac invisibilem. Elias quippe cùm fugiens persecutionem Jezabel occultasset se in speluncâ montis Sinai, Deus misit ad eum Angelum, potius ut ipsum consolaretur, quam aliquid ab eo disceret. *Dixitq; illi, quid hic agis Elias? 1.3. Reg. at ille respondit, idest attulit occasionem c. 19. & motivum, cur illuc perrexit, quia u. 24. scilicet propter zelum Dei cæcis prophetis ipsum etiam Jezabel interficere volebat, cujus tyrannidem timens & fugiens ibi latere cogebatur. Zelo (inquit) zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filii Israel, altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, & ego relictus sum solus, & quæruunt animam meam ut auferant eam. Dionysius, Ferventem habens afflictionem, indignationem & iram contra idolatras ex Dei amore, cujus cultum & reverentiâ opto affectu ardenti. Quid per pactum intelligit? Toftatus q. 13. in illud caput per pactum accipit legem. Dereliquerunt legem ejus non colendo ipsum, sed Baal & idola alia. Vocatur lex pactum, eo quod per modum pacti data est: Nam Deus promisit Israelitis benefacere, si colerent eum: Et Israelitæ promiserunt servare legem Dei. Exodi cap. 19. Et istud est pactum, & ibi etiam vocatur pactum: postea quoque in confirmatione legis facta est confirmatio per sanguinem effusum, sicut in pactis humanis, vel sæderibus fit. Exodi c. 24. Et dicitur quod filii Israel dereliquerunt pactum, quia Iezabel commovit virum suum Achab, & sic induxit totum populum sub necessitate ad colendum Baal. Quid per illa verba intelligit. Altaria tua destruxerunt? Lyranus ait non loqui de altaribus, quæ erant in Jerusalem, scilicet de altari incensæ & holocau-*

I.

Dionys.

Toftatus

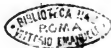
Exod. c. 24.

holocaustorum, quia illa manebant : de altaribus factis in excelſis; eo tempore quando in templo nondum edificato licuit unmolari in illis. *Toſtatus ſupra q. 14. & confirmat ex cap. præcedenti ubi dicitur quod Elias, Curavit altare Domini, quod deſtructum fuerat, ſcilicet in monte Carmeli, quod cum aliis multis Aris idololatræ deſtruxerant. Sed Rabbi Paulus cum Dionyſio probabilius exiſtimant Eliam loqui de altaribus quæ erant in Jeruſalem, ſcilicet de altari Holocaustorum & Thymiamatum, quæ quæviſ non eſſent realiter deſtructa, tamen Idololatræ deſtruxiſſe dicebantur, quia eorum uſum & exercitiũ impediebant. Hanc explicationem confirmant ex ſequentibus : *Prophetas tuos occiderunt gladio, & dereliſtus ſum ego ſolus. & quæſerunt animã meam, ut auferant eam. Toſtatus ſupra. Solus ego manſi de cultoribus Domini, vel ſolus ego manſi de prophetis. Juxta illud capituli præcedentis 18. Ego remanſi ſolus Prophetæ Domini, & volunt me interficere ex præſentia, ſcilicet induxit totum populum ſub neceſſitate ad colendum Baal. Item. *Dereliſtus ſum ego ſolus, &c. id eſt ſolus ego manſi de cultoribus Domini, &c. Ex quâ hiſtoriâ Philippus Morneau in ſuo libro cui titulus eſt Myſteriũ iniquitatis, cum aliis inſert Eliæ tempore Eccleſiam fuiſſe ignotam. Sed fallitur turpiter. Quamvis enim Elias exiſtimaret omnes in regno Iſrael ſub tyrannide Jezebel, & perſecutione Achab à verâ fide & Eccleſiâ ad cultum Baal deſeciſſe, tamen ſciebat eam eſſe veram Dei Eccleſiam quæ erat antiqua; & quæ tunc in tribu Juda & Benjamin ſub regibus Aſâ & Joſaphat veris Dei cultoribus adhuc vigeat, & florebat. Sciebat in illis tribubus obſervari ritus ſacros à Deo per Moylem inſtitutos, ſciebat quod ibi à ſacerdotibus religioni inſigilabatur, quod Sacerdotes ac Levitæ ſua munia in templo per vices obiant. Quamvis ſæpente perſecutione ignoraret quor in Iſrael Dei cultores ſuperſeſſent, ſicut poſtea Deus ipſi revelavit : tamen ſciebat eos omnes ad Eccleſiam Dei ſpectare, & eſſe ejus alumnos, qui obſervabant ſacros ritus Circumciſionis, Paſchatis ac reliqua veteris legis inſtituta. Præterea non eſt dubitandum quin***

adhuc multi in Iſrael ſtarent conſtantes in fide majorum, & legis obſervantiâ inſtar Tobia, qui non pergebat ad vitulos aureos quos fecerat Jeroboam, ſed proficiſcebatur in Jeruſalẽ ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Iſrael, omnia primitiva ſua, & decimas fideliter offerens.

Sic quamvis non certò conſent mihi nomina eorum qui in Angliâ, Hollandiâ, in Sueciâ, & aliis regionibus, ubi vera religio Catholica perſecutionem patitur, certò tamen ſcio eos omnes veræ illius religionis & Eccleſiæ à Deo fundatæ membra eſſe, qui primum Romani Pontificis agnoſcunt, ac Sacramenta à Chriſto inſtituta, aliâquæ myſteria profiterentur. Licet ignorem qui ſalvandi ſint, & electi ante mundi conſtitutionem; quos Deus prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui, qui ſint vaſa in honorem: Sicque cum timore, & iremore ſalutem noſtram operari debeamus. Tamen ſcio quæ ſit Dei Eccleſia, & nemini extrã eam dari acceſſum ad Deum. Alii denique apud Dionyſium aſſerunt, quod Elias dicat ſe ſolum eſſe relictum, quia reſpectivè loquendo pauciſſimi ſupererant perſecutioni Jezebel. Juxta hunc modum Chriſtus ait Pſal. 68. v. 26. *Suſtinui qui ſimul contriſtaretur & non fui. Ibi Dionyſius. Hoc v. 26. Chriſtus aſſerit non quod ſibi nemo condoluit, aut conſolationem ſibi impendere concupiſcit, præſertim cum ſcriptum ſit Lucæ c. 23. Sequerebatur illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant & lamentabantur eum. Et Apoſtolus dixit in paſſione inſtans Joannis cap. 16. Et nunc quidem triſtitiã habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: ſed quia pauci contriſtabantur reſpectu aliorum, & quod modicum eſt pro nihilo reputatur: idcirco aſſerit non fuiſſe qui conſolaretur. Simili modo per alium Prophetam ait Iſaiã c. 63. Circumſpecti & non erat auxiliator: ad minus enim Petrus adjuvit, qui Macho aurem abſcidit. Sic licet (ut Dominus reſpondit Eliæ lib. 3. Reg. c. 19.) præter illum eſſent adhuc ſeptem millia virorum in Iſrael qui non curvaſſent genua ante Baal, id eſt in verâ religione perſiſterent, tamen pauci erant reſpectu aliorum.*

Ex quibus omnibus non ſequitur Eccleſiam deſeciſſe, fuiſſe inviſibilem

seu occultam, alioqui quomodo staret illorum verborum veritas Psal. 88. v. 36. *Et Thronus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta, in æternum, & restis in cælis fidelis.* Bellarminus in illum Psalimum. *Juravi & non mentiar Davidi, quod filius eius Christus in æternum urvet, & regnum quoque eius sempiternum erit. Illustrat autem hanc juratam promissionem tribus similitudinibus, solis, luna plena, & arcus caelestis. Thronus (inquit) eius in conspectu meo in æternum manebit sicut sol, sicut luna plena, & sicut testis in cælo fidelis. Quæ significat Regnum Christi: ac per hoc Ecclesiam eius fore semper illustrem & perspicuam, non obscuram seu invisibilem ut hæretici somniant. Nihil item clarius & pulchrius sole interdu, nihii enim clarius & pulchrius lunâ plenâ nocturno tempore. Denique nihil clarius & pulchrius in nubibus arcu cælesti qui testis est fidelis à Deo datus hominibus nunquam fore delirivium aquarum. &c.*

De hac claritudine istius Throni intelligendus est Origenes Homil. 40. in Matth. *Ecclesia plena est tu ore ab oriente usque ad occidentem, idest sicut sol non tantum unam mundi regionem illuminat, sed totum mundum: sic Ecclesia ita claret, ut ubique visibilis sit.* Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. *Ecclesia Dominus luce persusa radios suos per orbem terrarum spargit.* Imò D. Chryostomus homil. 4. in cap. 6. Itaiæ addit: *Facilis solem extinguit, quàm Ecclesiam obscurari, idest sicut sol obscurari nequit, minùs Ecclesia porcti, vel sicut Elias, idest sol ab eclipfi mortis liber erit utque ad adventum Judicis, seu usque ad consummationem sæculi, sic à fortiori, Ecclesia quæ per illum propugnari debet nullis tenebris obscurari potest. Alioqui quomodo illud ejusdè Davidis oraculum verum erit? eodem Psal. v. 29. *Et ponam in sæculum sæculi semen eius, & thronum eius sicut dies cæli.* Titelmannus. *Semen eius juxta promissum meum faciam in sempiternum permanere stabile, & indeficiens, & thronum regni eius firmabo & stabilitam ut perduret in perpetuum juxta dies cæli, secundum durationem cælorum, quam sane promissionem in typico Davide implebo. Primum quidem secundum partem aliquam in filiis post ipsum aliquamdiu regnantibus, sed plenissimè in filio meo, qui de eius semine secundum carnem nascetur, regnabitq; in**

domo Jacob in æternum, & regni eius non erit finis. Messia autem meo semen dabo sempiternum electis fidelis, quos sibi & mihi ex aquâ & Spiritu sancto regenerabit filius Dei, quibus usque ad consummationem sæculi, ut non ipse desiciat, ita nec ego deero: nunquàm enim ab Electis ablaturus directionem spiritus mei, nec super eis clausurus misericordiam viscera. Quæ verba non tantum de duratione, sed etiam de visibilitate intelligenda sunt: scilicet enim regnum David non erat invisibile, sic nec regnum Messia. Sicut semen David non erat occultum; sic semen Christi cum ex aquâ quæ est signum visibile generetur. Unde D. Augustinus lib. 19. contra Faustum cap. 12. *In nullum nomen religionis seu verum, seu saluum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel sacramentorum visibilium consortio colligentur.* Si signacula vel sacramenta quibus in unitatem Ecclesiæ conveniunt visibilia sunt, ergò Ecclesia occulta & invisibilis dici nequit. Idem Vates Regius non tantum ait Thronum & Semen Messia esse ad instar solis, sed in ipso sole esse collocatum, ita ut nequeat foli conspici, nisi & ejus thronus videatur. Psal. 18. *In sole posuit tabernaculum suum.* D. Augustinus ibidem in enarratione. *In manifestatione posuit Sanctam Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat, non velut operata, ne fortè fiat operata super greges hæreticorum, quid tu hæretice fugis in latebris? quid latitare conaris? Quasi diceret dum Ecclesiam latitantem inducis illam negas, quia in tenebris obscurare non potest, sed semper patere debet, splendet sicut sol.*

Quare rectè Ecclesiæ eminentia & conspicuitas per montem significatur: quomodo per montem, quid Ecclesia cum monte commune habet? primò quod Ecclesia monti assimiletur, patet Psal. 2. ubi Christus: *Ego constitutus sum ab eo super Sion montem Sanctum eius.* Divus Hieronymus. *Ab eo, idest à Deo Patre super Sion, super Ecclesiam Sion specula vitæ interpretatur: mons est Ecclesia.* Clarus D. Augustinus. *Ex persona (inquit) Domini Iesu-Christi ita manifesta sunt, Sion autem si speculationem, ut quidam interpretantur significat, nihil magis quàm Ecclesiâ debemus accipere, ubi quovis die erigitur*

Psal. 88.
v. 36.

Cyprian.

Chryso-
stomus.

Augus.

Psal. 18.
Augus.

Psal. 2.

Hieron.

Augus.

IV.

erigitur speculandæ claritatis Dei. Sicut Apostolus dicit 2. Corinth. c. 3, Nos autem revelatâ facie gloriâ Domini speculantes: ergo iste sensus est. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Ecclesiam sanctâ eius, quam montem appellat propter eminentiam & firmitatem. idest constitutus sum Rex & Caput Ecclesiæ, non omnis, non Lutheranz, non Calvinianz, non Melancthonis, non Mornzi: sed illius, quæ sanctitatem habet, & eminentiam.

Psal. 47. Idem Vates Regius **Psal. 47.** Magnus Dominus & laudabilis nimis in civitate Dei nostri in monte sancto eius. Titelmanus sic elucidat. Quomodo in omnibus præcellenter magnus est, ita & in omnibus valde laudabilis: præcipue autem & singulari quodam modo in civitate sua, & in monte sancto, nempe fidelium Ecclesia, quæ per ipsum ut archytellum est constructa & ædificata in compaginazione Spiritus Sancti ex fidelibus hominibus, qui civis sunt, & domestici civitatis huius: quæ etiam quasi mons per fidem, atque claritatem altus est, firmus, & immobilis. Idem innuit **Psal. 73. v. 2.**

Psal. 37. v. 2. Memor esto congregationis tuæ quam possidisti ab initio. **D. Hieronymus.** Ecclesiasticæ utique congregationis quam Patriarcharum, sive Prophetarum vel vocationibus, vel sacrificiis figurasti. Nam sicut Elizeus vocatus est ab Eliâ, ita Apostoli, à Christo. Sicur Elias in Carmelo sacrificavit, & veram religionem ac fidem manifestavit: ita in Ecclesiâ sacrificium offertur, & vera Christi fides viget, extra quam nulla fides, nulla salus est. Quod autem illa Congregatio sit mons, patet ex **v. 3.** ejusdem **Psalmi.** Redemisti virgam hereditatis tuæ, mons Sion, in quo habitasti in eo. Titelmanus hunc versum & præcedentem sic elucidat. Tu rector & pastor, defensor, & propugnator Ecclesiæ suæ sanctæ, ut eam ita in hostium manibus non dorelinquas, sed tuâ potentiâ liberet, quam ex antiquis diebus possidisti, quam in patribus, primum in duxo in manu potenti eduxisti, ut esses dux eius: ac deinde tuæ etiam sanguinis pretio tibi emisti, & redemisti in possessionem sempiternam. Redemisti primum quidem in brachio valido de manu Pharaonis & Egypto. Deinde sanguinis tui maximo pretio, de veste diaboli & damnationis mortis funiculum hereditatis, idest populum tuum quem in hereditariam possessionem tibi elegisti, ipse est mons Ecclesia tua

fidei contemplatione exaltata, atque firmata, in quo habitationem tibi constituisti & confirmasti in sæculum, quam elegisti, ut habitares in eâ, tanquam in domo & familiaritâ tuâ. Idem **Psal. 77. v. 19.** Et induxit illos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquisivit dextera eius. **D. Augustinus** ibi. Quamvis melius in sanctâ Ecclesiâ montem quem acquisivit, quamvis est Ecclesiâ sublimior quam acquisivit dextera eius, de quo dictum est. Et brachium Domini tuæ revelatum est, &c. **Brevius D. Hieronymus.** Inducit eos in ipsam Ecclesiam, quam virtute gloriose resurrectionis suæ acquisivit. De eadem Ecclesiâ intelligunt iidem Patres, item **S. Bruno, Hugo Card.** & alii hæc verba **v. 74.** Elegit tribum Iuda montem Sion, quem dilexit. **Psal. 98. v. 10.** Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorare in monte sancto eius, quoniam sanctus Deus noster. Divus Augustinus per illum montem intelligit Ecclesiam, unde subjicit: In ipso monte magno adoremus, si exaudiri volumus. Hæretici non adorant in isto monte, quia mons iste implevit universam faciem terræ, hæserant in parte & totum amiserunt. Si agnoscant Ecclesiam Catholicam adorabunt in isto monte nobiscum. Etenim lapis ille, qui præcisus est de monte sine manibus, iam videmus quantum crevit, & quantas regiones terræ occupaverit, & usque ad quas gentes pervenerit: Quid est mons unde præcisus est lapis? Regnum Iudæorum. Primum quod colebant unum Deum inde præcisus lapis Dominus noster Iesus-Christus; ipse dicitur lapis, quem reproba-verunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. Lapis iste præcisus de monte sine manibus consecit omnia regna terrarum. Videmus contracta ab illo lapide omnia regna terræ. Quid erant omnia regna terræ? regna idolorum; regna demoniorum fracta sunt sunt. Regnabat Saturnus in multis hominibus, ubi est regnum eius? Regnabat Mercurius in multis hominibus, ubi est regnum eius? fractum est, redacti sunt in regnum Christi in quibus ille regnabat. Regnum Veneris quale erat Carthagini, ubi nunc est regnum Cælestis? lapis fregit omnia regna terrarum: lapis ille præcisus de monte sine manibus. Quid est præcisus de monte sine manibus? natus de gente Iudæorum sine opere hominum. Omnes enim qui nascuntur de opere maritali, nascuntur, ille de Virgine natus est, sine manibus, natus est. Per

Psal. 77. v. 10. **Aug. 1.**

Hieron.

Psal. 98. v. 10.

*Per manus enim opus humanum significatur, quo manus humanæ non acceſſerunt, ubi maritalis amplexus non fuit factus, tamen fuit: Natus eſt ergo de Monte ſine manibus, lapſus ille crevit, & creſcendo fregit omnia regna terrarum. Facilius eſt autem mons magnus & implevit univerſam faciem terræ: hæc eſt Eccleſia Catholica cui vos communicare gaudete. Quomodo mons magnus poteſt implere terram niſi videatur. De Eccleſiâ & ejus claritate explicanda ſunt ea, quæ canit idem Pfalmiſta Pſal. 124. quæ refert Moyſes Exod. c. 19. & 24. quæ Iſaias vaticinatur cap. 11. c. 14. c. 16. c. 25. cap. 65. quæ Ezechiel c. 17. Joel c. 2. Sophon. c. 3. Micheas cap. 7. & 4. Zachar. c. 8. Apocal. c. 6. ut videre eſt apud interpretes. Sed paulo attentius Ioannem audiamus. Quomodo Eccleſia ſpecialiter monti comparatur? quia ita conſpicua eſt, ut abſcondi & latere nequeat. D. Auguſtinus lib. 3. contra litteras Parmeniani c. 5. *Nulla ſecuritas unitatis, niſi ex promiſſis Dei, Eccleſia declarata, quæ ſupra montem, ut dictum eſt, conſtituta abſcondi non poteſt. Et tract. 2 in epiſt. Joannis. Quid amplius dicturus ſum, quàm cæcos, qui tam magnum montem non vident? qui contra lucernam in candelabro poſita in oculos claudunt. Idem tract. 1. in eandem epiſtolam Joannis, eandem Eccleſiæ conſpicuitatem probat per Matth. c. 5. & Iſaiam c. 2. Ecce mons implet univerſam faciem terræ: Ecce Civitas de qua dictum eſt. Non poteſt Civitas abſcondi ſupra montem poſita, &c. Iſaias heſternâ die lectus eſt. Erit in noviffimis diebus manifeſtus mons Domini paratus in cacumine montium. Quid tam manifeſtum, quàm mons? ſed ſunt & montes ignoti, qui in una parte terrarum poſiti ſunt. Quis veſtrum novit Olympum montem? quomodo ibi qui habitant giddabam noſtrum non noverunt? In partibus ſunt iſti montes: ille autem mons non ſic; quia implevit univerſam faciem terræ, & de illo dicit paratus in cacumine montium. Mons eſt ſuper cacumina omnium montium. Et congregabuntur (inquit) ad eum omnes gentes. Quis erat in hoc monte? quæ frangit faciem effendendo in illu-
 lum: quæ ignorat civitatem ſuper montem conſtitutam. Sed nolite mirari, quia ignoratur ab iſtis qui oderunt fratres: quia in tenebris ambulanti, & neſciunt quo eunt, quia tenebræ excæcaverunt oculos eorum, montem non vident.**

Auguſt.

*nolo mireris, oculos non habent. Unde oculos non habent: quia tenebræ excæcaverunt eos. Quibus verbis innuit quod quamvis Eccleſia ſit mons ſupra verticem montium, quamvis ſit Civitas ſupra montem fabricata, omnibus obtutibus expoſita; tamen ab adverſariis non conſpicitur; quia oculis capti ſunt. Eandem Eccleſiæ eminentiam, & claritatem confirmat idem D. Auguſtinus expiicans illa verba Ieremiz c. 17. v. 12. *Sedes gloriæ exaltata eſt ſanctificatio iſta, per ſedem gloriæ intelligit Eccleſiam. Docet (inquit) illam Eccleſiam prædictam eſſe, quæ omnibus eminent & apparet.**

V. Sed quorſum huc plures ſcripturas congerere, cum in ſolo Carmelo huius capituli veritas manifeſte pateat; Carmelus non eſt planities, non vallis, ſed mons, qui præter altitudinem, etiam conſpicuitatem habet. Quid enim Carmelus niſi mons ominens? niſi ſcientia? quid ſcientia, niſi claritas? quid mons Eliæ, niſi mons ſolis: Elias enim ſecundum D. Chryſoſtomum idem ac ſol: ſol autem totum mundum irradiat, ſuoq; ſplendore recreat. Vel Elias, ex D. Athanaſio de fuga ſua; ex B. Hieronymo de nominibus Hebra. Malach. c. 4. Iſidor. in lib. de Patribus veteris teſtam. Dominus Deus. Vel ſecundum Pagniniuſum Deus Domini. Præpoſitio autem illa. Deus eſt, eſt per ſe nota omnino. atque adeo ſecundum: ſe & ſecundum nos, ex Anſelmo in Proſologio cap. 3. & 4. Alberto Magno 1. parte tract. 4. membr. 2. Toſtato. quæſt. 2. in cap. 5. Exodi & aliis. Igitur & Eliæ mons, ſeu Chriſti Eccleſia eſt notiſſima, ac viſibilis: ita ut de hac dicendum ſit cum D. Auguſtino epiſt. 166. ad Donatiſtas hortante illos ad unitatem Eccleſiæ. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum; ipſa eſt Eccleſia in ſole poſita, hoc eſt in manifeſtatione omnibus nota, uſque ad terminos terræ. Et tract. 2. in Epiſt. Joannis. In ſole poſuit tabernaculum ſuum; ideſt in manifeſto. Tabernaculum ejuſ, caro ejuſ: Tabernaculum ejuſ, Eccleſia ejuſ in ſole poſita eſt. Non in nocte, ſed in die. In Pſal. 18. In ſole poſuit tabernaculum ſuum; ideſt in manifeſtatione poſuit Eccleſiam ſuam, non in occulto, non quæ lateat, vel ut aperta; ne forte fiat ſicut aperta ſuper greges hæreticorum: quid tu hæretice fugis in tenebris? quid latitare conaris? Idem lib. 2. contra litteras*

Auguſt.

litteras Petiliani explicans illa verba Psalmistæ. *In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines terræ verba eorum.* Subdit. *Hinc fit, ut Ecclesia vera neminem lateat, unde est illud quod in Evangelio ipse dicit: Non potest Civitas abscondi super montem constituta, ideoq; in eodem Psalmo conneclitur. In sole posuit tabernaculum suum, ideoq; in manifestatione. In Regum libris legitur dictum. Quod tu in occulto fecisti, patieris in sole Eidei astipularum.* *Ecclesia plena est fulgore ab oriente usque ad occidentem.*

Cyprian.

Chryso-
stomus.

Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. *Ecclesia Domini luce perfusa radios suos per orbem terrarum porrigit.* D. Chryso-
stomus in cap. 4. Isaïæ, ait Ecclesiam esse minis capacem tenebrarum quàm solem. *Facilius est solem extinguere, quàm Ecclesiam obscurari.* Quæ omnia Ecclesiæ visibilitatem denotant.

CAPUT QUINTUM.

Una est Ecclesia.

I. **N**OVISSEME Hæretici, maxime Magdeburgenses propter bonos & malos duplicem constituunt Ecclesiam; alteram quàm in Symbolo profitemur: alteram quæ in hoc mundo externam habet societate. Ante illos Ticonius Donatista idem docuit, sed illum refutat S. Augustinus lib. 3. de Doctrinâ Christianâ cap. 32. Licet enim Christus discernat iustitiam credentium à fermento Pharisæorum: non tamen constituit duas Ecclesias; sed vult in eadem Ecclesiâ esse credentes & hypocritas: nec in duabus sunt Ecclesiis qui ambulant per viam latam & intrant per angustam portam. Juxta illud Apostoli 1. Thessal. cap. 3. v. 6. *Alii ambulant inordinatè, alii secundum traditionem, sed in unâ eademque Ecclesiâ.* Hanc unitatem Ecclesiæ sanctæ probat S. Petrus Damianus Opusculo 11. cap. 5. Primò per Jacob qui solus Patri Isaac unicè dilectus erat. Sic, *Ecclesia Christi tanta charitatis invicem inter se compage conneclitur, ut & in pluribus una, & in singulis fit per mysterium tota: adeo ut omnis universalis Ecclesia non immeritò una Christi perhibeatur singulariter sponsa, &*

PETRUS
DAMIANUS.

*unaquæq; anima per Sacramenti mysterium plena esse credatur Ecclesia. Nam & prophetis Isaac redolebat naribus tota præsens redolebat Ecclesia cum super unius filii sui persona dicebat Genes. cap. 27. Ecce Gen. 27. odor filii mei sicut odor agri pleni. Secundam figuram desumit ex lib. 4. 1. 4. Reg. Reg. cap. 4. vers. 1. *Mulier quædam c. 4. v. 1. Prophetarum.* Pagninus, septuaginta ex ex Græco Chaldaica Paraphrasis, Caicetanus, *Mulier una, &c.* Quid illa mulier denotat, & cur dicitur una? illa mulier Ecclesiam significat, una ejus unitatem figurat. S. Petrus Damianus, proxime citatus. *Debitrix illa mulier, quæ ex præcepto Eliæ parum olei, quasi semen sparsit, & uberes mox fruges eodem per vascula redundante permixsit Ecclesiam utique figuravit. Quod si per sacra Scripturæ campos diligenter inquiretur, unius viri vel mulieris persona designari Ecclesiam crebrius invenitur: licet enim multiplex videatur Ecclesia propter numerositatem gentium, una tamen & simplex est, unius fidei, & divinæ regenerationis confederata mysterio. Et quamquam septem mulieres acciperint virum unum Isaïæ c. 4. Virgo tamen & una celesti illi viro dicitur desponsata, de qua Apostolus 1. Corinth. c. 12. Desponsa (inquit) 1. Corin. 1. c. 12. *una virgo in castam exhibere Christo. c. 12. Ex his ergo manifestè colligitur, sicut superius dictum est, quia cum tri unâ hominis personâ tota designetur Ecclesia, & ipsa consequenter Ecclesia una dicatur virgo, sancta Ecclesia, & in omnibus fit una, & in singulis tota, nimirum in pluribus per fidei unitatem simplex; & in singulis per charitatis glutinum, diversaq; dona charismatum multiplex: quia enim ex unò omnes. Idem S. Petrus lib. 7. Epistolarum, Epist. 10. ad Gotfridum Ducem & Marchionem Tusciæ nomen Sponsæ Christi eidem Ecclesiæ attribuit, & Serm. 1. in dedicatione Ecclesiæ, illa utique quam acceptavit altissimus, quæ vulneravit cor sponsi sui: Cui Sponsus idem in Cantico cap. 4. dicit: *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in uno crinocalli tui, in uno ocalorum tuorum.* Nominine singulari utitur, non plurali, quia unica est, non plures sponsæ. Hinc subdit: *Quam speciosa sponsa ista, quæ in uno capitulo, & ocelluli scintillatione vulnerat Cælorum Regem, Angelorum Dominum, Filium Dei Patris; hæc est illa quæ posita est in superbiam Jascularum****

D

saeculorum, cujus gloria à mari usque ad mare, cui Reges & Principes famulantur, quam circumvolat caelestium legionum multitudo, in qua fons sapientiae repositus est, hortus conclusus, fons signatus, botanus ubi clara rosaria pulchriori colore resplendant, &c.

IT.
C. ric.
G. 2. 8.

De hac sponsae suae unitate ita orose canit Sponsus Cantic. cap. 6. v. 8. *Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suae, electa genitricis suae. Viderunt eam filiae & beatissimam praedicaverunt, regina, & concubinae laudaverunt eam. Quid per reginas & concubinas intelligit? Sexaginta reginae illae sunt Ecclesiae Patriarchales, Metropolitanæ, & Primates, quae multae sunt. 80 Concubinae sunt Ecclesiae Episcopales, quae etiam plures sunt, quam Metropolitanæ. Per adolescentulas intelligit Ecclesias Parochiales, & alias, quae licet innumerabiles sint, tamen ex illis omnibus perfecta est Ecclesia Romana secundum S. Damianum & Cornelium, quae Regina reginarum est, totiusque Ecclesiae militantis Caput & Princeps, ceteras regens, moderans, illis imperans, illis prospiciens ne à fide orthodoxa, & pietate deflectant, & ut aberrantes corrigat, ac reformet. Haec igitur una Columba, una amica, & sponsa Christi ab eo unice diligitur. Vocatur perfecta, quia in fide errare non potest. Dicitur una genitrici suae matri scilicet gratiae, vel electa Jerusalem caelestis, genitrici scilicet Ecclesiae Ierosolymitanæ à qua Petrus discessit, & Romam venit, ut ibi totius Ecclesiae sedem constitueret. Hugo Card. *Una columba mea: una licet plures personae, una ante legem, sub lege. & sub gratia: una quia una fides, unum baptisma, unus Deus, & unum corpus: hoc est Domini tunica quae scissa non fuit. Joannis cap. 19. Una est ad unum solum creatura, de qua à Lucæ cap. 10. unum est necessarium. Unde Psaltes 26. Unam peti, à Domino. Columba propter simplicitatem, mansuetudinem, fecunditatem, amoris comparabilitatem, perfecta per charitatem, iuxta plenitudinem legis, consummata, vel perfecta numero membrorum, & plenitudine donorum, vel perfecta capiti Christo unita, una est matris suae. Haec mater gratia est Dei, quae filios vel filias facit unius patris. Et bu dicitur una unitate fidei contra haereticos, vel per**

Hugo
Cardin.

*matrem superna Ierusalē accipitur, quia eam generat, nutrit, amat, custodit: quia omnem donum defusum quae est mater nostra. Galut. cap. 4. Cum quia una est militans Ecclesia, virtute amoris & gratiae. Genitrix vero dicitur primitiva Ecclesia de Iudeis, cuius electa dicitur moderna Ecclesia inter multas spurias, quam simul cum ipsa produxit, ut verè una, quia non plures verè imitationis filias genitrix genuit, vel mater peperit. Electa autem est, quia laus est matris & genitricis. Lyrano sub subscribens Hugoni licet cum eodem & S. Gregorio in Cantica alio sensu explicet reginas & concubinas, quam nos supra; tamen illi per unam columbam intelligunt sanctam Ecclesiam. *Una sponsa mea jugiter sancta, à columbinâ simplicitate nunquam deficiens, & sanctitatem in se ac perfectionem inviolabiliter continens, quae errare non valet, nec tota deficere, quia à Spiritu sancto gubernatur ac conservatur, utpotè universalis Ecclesia militans, quae una est unitate fidei, spei, & charitatis, unione verè concordiae, & per eandem media ad eundem finem salvificum tendens, de qua ait Apostolus Ephel. cap. 6. Elegit sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam neque rugam, &c. Una est matri suae electa genitrici suae. Mater tantum Ecclesiae potest vocari primitiva illa Ecclesia sub Apostolorum regimine in Ierusalē inchoata, à qua tota Ecclesia exorta, iuxta illud Isaiae c. 2. De Sion exiit lex, & verbum Domini de Ierusalē, iuxta illius primitivae Ecclesiae institutionem, regulam ac doctrinam, subsistit ac conversatur universalis Ecclesia, quod etiam ad primitivae Ecclesiae magnum cedit praerogium, & honorem, & ad gloriae eius augmentum. Rursus per matrem & genitricem Ecclesiae militantis intelligitur triumphans Ecclesia, quae militantem meritis precibusque tuetur. Nam Lucæ cap. 15. Et gaudium est Angelis Deo super uno peccatore penitentiam agente. Brevius Sanctus Gregorius: *omnesque in unitatis simplicitate, & unitate viventes una columba existunt. Quae sola perfecta est electa genitrici suae dicitur, quia extra hanc, quam dicimus Ecclesiam nemo ad perfectionem, nemo ad vitam nisi per hanc solum gratiae fonte nutritur. Viderunt eam filiae Sion, &c. Filiae sunt Ecclesiae, quae dum vitam aeternam in***

Lyrano.

Gregorius

hac

hæc carne contemplatur à peregrinante
Ecclesiâ ad regnantem Ecclesiam originatam. &c.

descendens ab eo dicitur à quo est. Dicitur
à Deo parata, quia proficitur se habere
à Deo omnia bona sua. Rupertus, Rupertus.

Non enim sibi arrogat, id quod est illa Civitas
sancta, sed à Deo se accepisse meminit.
Vel ut Pannonius. Parata charitate &
operibus bonis, ac virtutum varietate, sicut
scriptum est Psalm. 44. Assitit regina à dex-
tris tuis in vestitu deaurato circumdata va-
rietate, cuius omnis gloria ab intus in firmi-
briis aureis inesse probatur, id est non in carne,
sed in spiritu. Quæ sicut per se ipsum à Deo
est, ita & ornatus eius, atque ad eum omnis
apparatus figurata olim in admirabili illo
tabernaculo primùm, deinde in templo Salo-
monis: quorum utrumque erat admirabili ap-
paratu atque exornata atri, & pretiosarum
rerum, de quibus docetur Exodi c. 25. & seq.
duobus capitibus, item 36. & seq. Porro lib.
3. Reg. cap. 6. & seq. item lib. 2. Paralip.
cap. 3. & 4. Cuius per christum quantum placeat
Deo in prædico Psalmo exponitur, cum
dicit. Et concupiscet Rex decorem tuum quoniam
ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.
tam quâ ratione sit apparatus atque exornata
Ecclesia, hæc Regina pulchra & dilecta,
nisi ut digna fieret eius sponsi Christo
perinde ac sponsa viro suo, solemniter
ornatu copulatur, ut in nuptiis fieri solet.
Quare verò dicatur sponsa, Ansbertus
hanc causam affert. Propter præcipuum
dilectionem, Pannonius. Quod verò Christus
sit sponsus ille, & Ecclesia illa sponsa palam
sit Ioannes cap. 1. Ubi Baptista S. Ioannes de
Christo loquens ait, qui habet sponsam
sponsus est. Hoc & Salomonis Cantica testantur
quæ de sponso & sponsa texuntur in omni
troporum admiratione. Quare dicitur
parata sicut sponsa ornata non auro,
argento, gemmis, monilibus, &c. sed
viro suo? Haymo. Paratam dicit, id est
Haymo. Chryso-
sostomus.

quo ad desponsandam suam Ecclesiam
Christus. advenit thalamus ornatus
sponsæ & ornatur auro fidei, argento sapi-
entia, virtutum gemmis, sanctitatis
velis, verecundia rosis, liliis castitatis,
pudoris violis, scilicet propter Christum
unicum sponsum suum. Pannonius
supra opponit hanc Ecclesiam congrega-
tionibus peccatorum, cuiusmodi sunt
Hæretici, Schismatici, Politici, Infideles.
Non perinde sponsa hæc, sponsa
(inquam) multum amabilis & decora.

D 2 sui omnino

III. De eadem unicâ Matre Ecclesiâ lo-
quitur Apostolus 2. Corinth. c. 11. v. 2.

11. v. 2. Despondi enim vos uni viro virginem castâ
exhibere Christo. Cur dicit, vos virginem
castam, &c. & non virgines castas?
quandoquidem essent plures. Audi

S. Thom. S. Thomam ibi lectione 1. Desponsavi
(vos) in plurali, & exhibere virginem in sin-
gulari, volens ostendere quod ex omnibus
fidelibus fit unum corpus, & una Ecclesia: quæ
debet esse virgo in omnibus membris suis. Et
ideo dicit virginem castam. In omnibus enim
accipitur virginitas pro integritate corporis,
castitas pro integritate mentis. Nam
aliquando aliqua est virgo corpore, quæ non
est casta mente. Sic Ecclesia exhibet se Christo
virginem, quando perseverat in fide, &c.
Castâ exhibet se quando existens in sacra-
mentis & in fide Christo exhibet puritatem
mentis & corporis. Ephes. cap. 5. Ut exhibe-
ret sibi gloriosam Ecclesiam non habentem
maculam neque rugam, &c. Præclarè Sanctus
Joannes hanc Ecclesiæ unitatem
exprimit etiam sub nomine sponsæ

Apocal. Apocalip. cap. 21. vers. 2. Ego Ioan-
nes vidi sanctam Civitatem Ierusalem novam
descendentem de cælo, à Deo paratam
sicut sponsam ornatum viro suo. Quid per
Civitatem illam Ierusalem sive Spon-
sam intelligit Evangelista? scio pluri-
morum interpretum mentem esse quod
intelligatur Ecclesia triumphans, vel
anima fidelis Christo desponsata per
gratiam, quæ de sursum est: tamen
existimo cum Primasio, Bedâ & aliis,
posse intelligi militantem, seu Roma-
nam quæ matri suæ Synagogæ succes-
sit, quasi hæreditario jure ceteras omnes
excellentiâ, dignitate, iurisdictione,
puritate præcedens: dicitur nova
& parata. Novam (inquit Pannonius in
Apoc. dicitur ut discernatur ab antiquâ illâ
& carnali Ierusalē, quæ spiritualiter sordida
erat peccatis; hæc autem nova quia spiritua-
lis fide in baptismo regenerata; dicitur des-
cendens de cælo, quia à cælo originem
ducit. S. Augustinus lib. 20. de Civit.
c. 17. Gratia Dei superveniente. Panno-
nius supra. Quæ ortum haberet de cælo per
verbum Dei & eo ergo patio descendens est,
quod de supernis est, ex Deo videlicet genita.
Scimus enim quoniam omnis, qui nascitur

Pannon. Augus.

erit omnis decor ab intus, quæ Civitas Sancta & Ierusalem, ipso nomine videlicet configu-
nans, quanta ab illi discrepet illa Babylon, hæc Ierusalem. Scimus Babylonem interpre-
tari confusonem; Ierusalem autem pacis visio-
nem: quatenus cerè certius teneremus omnes
in confusonem abituros, quicumque Carni
serviunt; ad pacis autem supernæ visionem
perventuros omnes, quicumque legi spiritus se
subdunt. Illa meretrix super bestiam colitur,
in ista Deus adoratur: meretrix non dicit nisi
abominatæ spurciæ suæ, quæ visa est
porrigere in aureo calice, quæ potat universam
terram & inebriat eam: Ecclesia Charisma-
tum dona distribuit, & ornamenta virtutū:
Nova hæc, vetus illa & strigiosa quæ strem
luventutis suæ prostravit cum amatoribus
terre; speciosa virgo est Ecclesia, sponsa
pudica à Deo de caelis descendens in om-
ni ornatu virtutum spiritualium decora,
ideò parata; cuius odor inestimabilis nimis
in vestitu ejus, quam circumdant
flores rosarum, & Lilia convallium: de
quæ summæ admirationis illa vox cantici.
Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut
virgula sumi, ex aromatibus myrtiæ, &
thuris & universi pulveris pigmentarii?
Cantic. cap. 3. de cuius pulchritudine in eū-
dem scripturâ loquitur Sponsus Christus.
Quam pulchra es amica mea, quam pulchra;
oculi tui columbarum absque eo quod intrin-
secus lateat cap. 4. Et iterum tota pulchra es
amica mea & macula non est in te. Ubi ead-
em horius conclusus ob varietatem fru-
ctuum bonorum & fons signatus ob uberi-
tatem gratiarum describitur. Cujus emissiones
paradisus sunt & summæ voluptates malo-
rum punctorum. Babylon autem nullo deco-
re, nulli honestate, nulli commendatione,
in pote suarum libidinum spurciæ abomina-
biles, & opprobriis, & confusione flagitiorum
plena. Et concludit, multum ergo inter est
inter hanc tot vobis commendatam, &
püram adhuc pro dignitate commendatam
Christi Regu regum sponsam, civitatem san-
ctam Ierusalem novam descendentem de
caelo à Deo paratam sicut sponsam, orna-
tam viro suo, & illam tot titulis prodigiis
infamem, vetustate marcidam, ab inferis
diratum furore erutam, libidinibus totius
mundi conparcatam, blasphemis notatam,
cum quæ scortati sunt Reges terræ, hoc est im-
pii potentes, cupiditate terrem, perinde ac è
terra ori, gloriam non nisi in terrâ habentes,
& in terrâ potentæ spem statuentes quibus

omnibus per exitus cum meretrice fiet.
Sed cum in mundo sint tot Ecclesiæ
Patriarchales, Metropolitanæ, Epif-
copales, Parochiales, Monasticæ &c.
quæ sanctæ sunt, quæ descendunt de
caelo (id est à Deo originè habent; nam
Ecclesiæ immediatè ab Apostolis &
discipulis Domini de caelo descendisse
dicuntur; omnes ferè religiose ordines
speciali Dei revelatione instituti sunt,
ut patet percurrenti eorum historias.
Præterea sponse sunt: imò quot animæ
fideles tot Deo desponsatæ sunt: sunt
etiam paratæ scilicet fide ac cæteris
virtutibus ornatæ) Ideo dicitur sponsa,
non sponsæ, quia una est omnium Ma-
ter & Regina, scilicet Romana, quæ
sola omnibus præest, omnes alias
sibi coadunatas tenet, in qua solâ electi
reperiuntur.

Hujus rei figuram subministrat sacer
textus lib. 1. Reg. cap. 18. ubi fertur
Davidi non Merob sed Michol datam
fuisse in sponsam. Quid per Merob &
Michol significatur? audi Sanctum Pe-
trum Damianum lib. 8. epist. ad viros
illustres & alias privatas personas: Pa-
ulus quidem est Saul majorem filiam suam
Merob David dare uxorem: sed cum tem-
pus advenisset, quo dari sibi debuisset, non ei
data est, sed alii coniuncta est viro. Dilixit
autem Michol filiam Saul alteram David,
eamq; sibi uxorem conjunxit. Merob quippe
interpretatur de multitudine, Michol autem
à quâ, vel ex omnibus. Et quid per steri-
litas nisi illa dume taxat infidelium turba signatur?
quæ est de multitudine quæ repellitur: multi
enim sancti vocati, pauci verò electi. Quid au-
tem per Michol nisi sancta figuratur Ecclesia,
à quâ videlicet oriuntur electi, vel quæ ex
omnibus constat electis, quæ licet fructum non
genuerit, huic tamen intelligentia eius sterili-
tas non obstat? Aliud quippe mysterium
est, quia Regi David est in coniugalitate
coniuncta, aliud quia persistit insecunda,
aliud quia Christi Domini est sortita coniu-
gium, aliud quia fecunditatis non mo-
ruit donum, sed perdidit in Israel sterilita-
tis opprobrium. Hanc sane David superbi Ro-
gis Saul sibi filiam iunxit, dum fortis manu
Iesus ac merito desiderabilis, eam de superbi
huius mundi principis obsequio sustulit, sibiq;
contemderationis intimæ glutino commisit,
quam videlicet Michol quæ sancta electo-
rum est Ecclesia superbus ille Sank, hoc est
malignus

IV.
l. 1. Reg.
c. 18.

Petrus
Damianus

malignus spiritus eam Merob auferre minime valet, quia fidelis custos irrevocabiliter eam sua dilectionis obstruxit amplexibus, qui in Evangelio clamat Ioannis 10. Et non rapit eas quoscumque de manu mea.

V. Optatus lib. 2. contra Parmenianum loquens de Ecclesiis particularibus vocat Ecclesiæ a Romanæ dotes. Ecclesiæ dotes ita sibi connexas, & indivisus esse constat, ut intelligatur una ab altera separari non posse. Ex enim numerantur in nomine sub uno intellectu suo (id est in una fide). Iunguntur in corpore, ut in manu digiti, quos intervallis singulis videmus esse distinctos. Unde qui tenet unum rotas tenet necesse est: cum unusquisque in partibus separari non possit, itaque non unum solum, sed omnes propriè possidemus, quasi diceret, licet Ecclesiæ sint plures in mundo, tamen una eademque est sub labaro Ecclesiæ Romanæ militans, sicut omnes digiti in unam manum & volam conveniunt. S. Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorum, seu de unitate Ecclesiæ aliis exemplis naturalibus illustrat. Quomodo Solis multi radii, sed lumen unum, & rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice firmatum. Et cum de fonte uno rivus plurimi defluunt, numerosis licet diffusa videatur exundantia copia largitate, unitas tamen servatur in origine. Sic & Ecclesia Domini luce, persusa per orbem terrarum radios suos porrigit, unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur. Ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit, profuentes largitate rivos latius expandit. Unum tamen caput est, & origo una, & una mater secunditatis successibus copiosa. Quæ verba demonstrant amplitudinem Ecclesiæ unitate collectam & colligatam. Quod si quælibet Ecclesia ab aliis separata foret, non una, sed variz & distinctæ Ecclesiæ nominarentur. Et verum esset illud, ecce hic Christus, ecce illic. Nec refert quod hæc Ecclesia vocetur Gallicana, illa Africana, illa Anglicana, illa Antiochena &c. in unam tamen Ecclesiam conveniunt, ut rectè notat S. Chrysostomus in 1. & 2. epist. ad Corinth. maxime homil. 1. in 1. ad Corinth. ad illa verba Ecclesia Dei, quæ est Corinthi, notat non vocari Ecclesiam simpliciter, sed Ecclesiam Dei. Ecclesiam Dei appellat, ut non Corinthi solum, sed universi orbis Ecclesia. Nomen enim Ecclesiæ non separationem, sed unitatem

& collectionem significat. Et animadvertit optimè Apostolus dixisse. Cum omnibus qui invocant nomen Domini in omni loco ipsorum, & nostro, ut ostenderet in universo orbe unam oportere esse Ecclesiam, quamquam locis diversim pluribus; Deus enim eam conjungit qui omnibus est communis. Quasi diceret sicut ab uno Deo ducit originem, ita una esse debet.

Hujus unitatis figuram Deus in ipsis mundi incunabulis proposuisse videtur, ubi de creatione mulieris fit mentione Genes. cap. 2. v. 21. immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam, cumque obdormisset tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea. Et edificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in Mulierem &c. Quid per Adam, soporem ejus, unam de costis ejus, mulierem ex eâ formatam figurare voluit? S. Paulus ait per Adam Christum, per fomnum ejus mortè, per costam latum in cruce apertum, per Evam ex costâ formatam Ecclesiam, productam de carne & ossibus Christi, ita ut sicut Adam dixit de Eua Genes. cap. 2. v. 23. hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, ita Apostolus ad Ephes. cap. 5. v. 30. Ephe. 5. ait de Ecclesiâ; quia membra sumus carnis ejus, de carne ejus, & de ossibus ejus, id est sicut mulier Eva formata est de carne & ossibus Adæ, ita Ecclesia formata est de carne & ossibus Christi, & consequenter est quasi caro, ossa, & membra Christi. Quomodo ex carne & ossibus dicatur formata Ecclesia vide varias explicationes apud Sanctum Anselmum & alios interpretes. Apostolo subscribit Sanctus Thomas S. Thom. i parte quæst. 92. art. 2. figuratur per hoc quod Ecclesia, sumit principium, unde Apostolus dicit ad Ephes. cap. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesiâ. Et Sanctus Hieronymus in epist. ad Ephesios; primus vates Adam de Christo hoc prophetavit, quod scilicet Christus reliquerit Patrem suum Deum, & Matrem suam Cælestem Jerusalem. & venerit ad terras propter corpus suum, & de suo eam latere fabricatus sit, & propter illam verbum caro factum sit. Fusius & paulò aliter Sanctus Augustinus tractatu 9. in Ioannem, & erunt duo in carne unâ Sacramentum hoc magnum est.

Cyprianus.

1. Corin. 1. v. 2. Chrysostomus.

IV. Genes. 2. v. 21.

Ephe. 5. v. 30.

Hieron.

Augusti.

Et ne quis istam magnitudinem Sacramenti in singulis quibusq; hominibus uxores habentibus intelligeret: Ego autem (inquit) dico in Christo & in Ecclesia, quod est Sacramentum magnum, erunt duo in carne unâ? Cùm de Adam & Eva Scriptura Geneseos loqueretur, unde ventum est ad hæc verba; Propterea relinquet homo patrem, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne unâ: si ergo Christus adhæsit Ecclesiæ, ut essent duo in carne unâ, quomodo reliquit patrem? quomodo matrem? Patrem quia eum in formâ Dei esset, non rapinam arbis tratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipient. Hoc est enim reliquit patrem, non quia deseruit, & recessit à patre, sed quia non in eâ formâ apparuit hominibus, in quâ æqualis est patri. Quomodo reliquit matrem? relinquendo Synagogam Judæorum, de quâ secundum carnem natus, & inherendo Ecclesiæ, quam ex omnibus gentibus congregavit. Sicut ex latere & costâ Adæ dormientis formata est Eva, ita ex carne, & ossibus Christi in Cruce immolati, & dormientis seu morientis formata est Ecclesia. S. Augustinus jam citatus, Dormit Adam ut fiat Eva, moritur Christus, ut fiat Ecclesia. Dormientis Adæ fit Eva de latere: Mortuo Christo lanceâ percussit latus ut profunderentur Sacramenta, quibus formetur Ecclesia. Vel ut S. Gregorius Nyssenus ad illa verba. Exiit sanguis & aqua, subdit, pauca (inquit) guttæ Sanguinis Christi totum mundum restaurantes sunt hominibus quasi coagulum lactis illos cogentes & conjungentes in unum. Alludit ad caseum, qui per lac coagulatum formatur: sic merito Sanguinis Christi cogimur & conjungimur in unam Ecclesiam. S. Petrus Damianus Sermone de Columbâ Virgine & Martyre utrumque locū Genes. c. 2. & Ephes. c. 5. explicans Ecclesiæ originem productioni Evæ assimilat. Per Adam siquidem Christus, per Evam designatur Ecclesia. Quid est autem quod prius Adam Dominus separavit, deinde costam ex eius latere, unde mulier formaretur eduxit: nisi quia prius Redemptor in morte dormiuit scilicet, de latere eius in Ecclesiâ Sacramentum sanguinis & aqua profudit, translata est Eva de viri latere dormientis: exiit Ecclesia de latere Salvatoris in cruce pendens?

VII.
August.

Quærit S. Augustinus citatus cur

Eva potius de Adam dormiente, quam vigili sit formata: & respondet. Cui non appareat, quia in illis tunc factis futura figurata sunt, quandoquidem dicit Apostolus ipsum Adam formam futuri esse: qui est (inquit) forma futuri, præfigurabatur omnia mysticè, neque enim verè non poterat Deus vigilanti costam educere, sceminamq; formare: an forte ne doleret latus, quando costâ detracta est, propter hoc oportebat, ut ille dormiret: quis est qui sic dormiat, ut ei ossa nõ evigilanti evellantur? an quia Deus evellerebat, propterea homo non sentiebat? Poterat ergo & vigilanti sine dolore evellere, qui poterat dormienti. Ut perfectior ergo esset analogia seu allegoria, illum in formandâ Evâ ritum servare voluit. Idè S. Augustinus in sententiis, sentent. 328. Dormit ut fiat Eva: moritur Christus ut fiat Ecclesia. Dormiente Adam fit Eva de latere: Mortuo Christo lanceâ perforatur latus, ut superessent sacramenta, quibus formetur Ecclesia. Sed cur Textus ait, Tulit unam de costis ejus, non verò tulit duas, tres, quatuor, &c. de costis ejus? nec formata sunt plures, sed unica Eva? Albertinus Episcopus Pactensis de agnoscendis assert. Cathol. q. 25. n. 14. non respondet. Ad significandum quod debet esse unus-illius, &c. juxta cap. Gaudemus, &c. Quia verò divoritiis. Vbi (inquit) Textus. Nec ulli unquam licuit in simul plures uxores habere, nisi fuit divinè revelatione concessum, qui mos, quandoq; interdum etiam fas censetur, per quem morem sicut Jacob à mendacio, Israelita à furto, & Samson à homicidio sic & Patriarcha & alii Iusti veri (qui plures leguntur simul habuisse uxores) ab adulterio excusantur. Sed allegoricè dicant non tulisse plures costas, nec plures mulieres ex iis formasse, ut innueret futuram Christi unam tantum sponsam, & non plures. Dionysius, Quia per formationem Dionysii Eva ex Adam voluit Deus præfigurare formationem Ecclesiæ ex Christo. Quasi diceret idè unam costam, & non plures tulit, ut innueret futurâ tantum unam Ecclesiam sponsam Christi, quæ omnium fidelium esset futura mater. Sanctus Cyprianus supra, Unum caput est, & origo una, & una mater fecunditatis. Quomodo potest esse una costâ, VIII. una sponsa mystici Adam, quæ per totum

Petrus totum orbem diffusa est? **S. Petrus** Damianus opusc. ix. cap. 6. respondet. Sancta namq; Ecclesia licet personarum se multiplicitate diversa, in unum tamen est Sancti Spiritus igne conflata, atque ideo etiam per corporalem suam partibus videatur dividi, unitatis tamen inimitabile Sacramentum nullatenus à sui valet integritate corrumpi. Rom. cap. 5. Caritas enim Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Iste itaque Spiritus, qui est procul dubio unus & multiplex, unus in maiestatis essentiâ, multiplex per diversa charismatum dona dat Ecclesiæ sanctæ, quam replet, ut & in universitate sit una, & in suis partibus tota. Quod nimirum individue unitatis arcanum veritas commendabat, cum patri de suis discipulis diceret Ioannis cap. 17. Non (inquit) pro his rogo tantum, sed pro & eis, qui credituri sunt in me per verbum ipsorum, ut omnes unum sint, ut mundus credat, quia tu me misisti, & ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Sic ergo credentes in Christum unum tantum, ubicumque videatur esse per corporalem speciem membrum, ibi etiam per Sacramenti mysterium totum est corpus. Et quidquid, quod competit toti, quodam modo congruere videtur & parti, quatenus conventus Ecclesiæ communiter sonat non absurdum sit si unus homo singulariter dicat; & quod ab uno rectè depromitur à pluribus etiam irreprensibiliter proferatur. Hanc unitatem costat seu Ecclesiæ probat quod in Ecclesiâ multi pro uno accipiuntur, ita ut quod multi efficiant ab uno fieri censatur. Hinc est quod in conventu positi rectè omnes dicimus. Inclina Domine aurem tuam & exaudi me, quoniam egenus & pauper sum ego. Custodi animam meam quoniam sanctus sum. Eandem unitatem deinde ostendit ex eo quod soli existentem, tamen quasi plures esse, ageremus, loqueremur, id per pluralem numerum exprimisimus. Et singulariter constituti non incongruè docentur. Psal. 30. Exultate Deo adiutori vestro, Iubilate Deo Jacob. Nec abs re quod multi simul dicimus. Pslm 32. Benedicam Dominum in omni tempore, sicut per laus eum in ore meo. Et soli sape plurali voce proferimus, Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in unum, & multa id genus. Quia nimirum neque hic pluralibus verbis solitudo præiudicat, neque illic multitudo fideliùm à sin-

gularitate discordat, quia per virtutem sancti Spiritus quis & singulis inest, & omnes replet, & hic solitudo pluralis, & hic multitudo intelligitur singularis.

Alteram difficultatem contra hunc ritum cantandi in plurali ab uno solitario optime proponit idem S. Petrus Damianus, tam verò quæ dicitur, nunquid lapidibus aut tabulis cæle petenda est benedictio? aut illis dicendum est ut Dominus sit cum eis? respondeant mihi, & dicant: Cur singulares in eisdem cellulis positi dicunt Psal. 94. Venite exultemus Domino, vel illud, Regem martyrum Dominum venite adoremus. Inviatorum namq; hoc dicitur, & ob id procul dubio, quæ verba ad Dei laudes fidelium populus invitantur. Si autem vos à nullo priorum audistis, quos ad exultandum Domino exhortatoris vocibus excitatis: Agite (inquam) fratres, dicite adhuc mihi, si non ad sacramentum recipitis Ecclesiastica unitatis, sed ad numerum potius presentia corporalis, quibus dicitis: Nocte surgentes vigilemus omnes? quibus & illud somno refectis artibus, surgamus omnes ocius? Cerse non omnes hymnos, omnes denique orationes, quæ nimirum à Doctoribus plurali sunt stylo compositæ, vel silentio prætereuntes omittitis, vel ad singularem violenter numerum revocatis. Tam verò cum ad lectiones venitis, quia nefas ducitis, nullis assistentibus benedictionem petere vel dare Cur Patrum homilias, & Concionatorum sermones legitis, quibus nimirum cogente lectionis modo populum a loqui videmini; & velut ad secundam personam scilicet auditorum omnia vestra verba dirigitis, atque ut ipsa hominibus verba ponamus, quibus quæso dicitis audite fratres charissimi, & cætera quæ sequuntur, cum ibi fratres nulli sint quæ videlicet, si vultis ad vestram singularitatem stylo reclamante violenter inflectere: Quia id proorsu impossibile est, his omnibus necesse erit iam vobis nova dicere. Cur etiam cum ad orationes perventum fuerit, dicitis, oremus, cum nemo illic sit qui orare nobiscum delect? quem ad communionem orationis invitatis, qui nullum adesse conspicitis? cur etiam in expleti officii clausula ex more subiungitis, benedicamus Domino? cum præsto nullus assistat, qui nobiscum Dominum benedicat.

Qui de unitate Ecclesiæ sermonem fecerunt

IX.

Psal. 94.

Psal. 80.

X.

fibimet oculi contemplantur: sed quidquid potest unaquaque pars corporis specialiter agere, hoc probatur omnibus in commune conferre. Et quod unicuique membra singulari jure natura cōceditur, hoc ab ipso corpore (quod est totum ejus) fieri judicatur: ut non incongruē, & pars totius, & totum sua partē exhibere dicatur officium. Hinc est enī quod & lingua Pauli veraciter dicat 2. Timoth. c. 2. *Labore in Evangelio nō sicut ad vincula, cū lingua ejus ligata non sit. Nam (ut illi sequitur.) Verbum Dei non est alligatum. Et Petrus ad sepulchrum Christi cū Joanne currens. Joannis cap. 20. Cū soli pedes currēdi subeans ministrariam. Et Stephanus Act. c. 7. viderit caelos apertos, cū videre proprium sit oculorum. Et Isaac Genes. c. 27. Filium suum Jacob palpando tetigerit, cū tangendi vel palpandi facultas manibus sit specialiter attributa. Quod ergo membrū quodlibet agere cernitur, hoc ab ipso corpore fieri irreprehensibiliter perhibetur: & è diverso quod corpus facit, multitudo partium cooperando consensus. Ulterius profectur suæ propositionis de unitate Ecclesie veritatem, ostendens idēo sacerdotem totius Ecclesie uti verbis, quia per unitatem fidei est pars Ecclesiastici corporis, seu (ut sacerdos) totius Ecclesie vicem gerit. Quid ergo mirum si sacerdos, qui sine dubio Ecclesiastici corporis pars est, vicem salutantis, ac salutantis Ecclesia solus expleat. Dicens Dominus vobiscum: subindēque respondens, & cum spiritu tuo: vrsūmque benedictionem solus petat, & reddat, cū per unitatis intimæ sacramentum tota spiritualiter sit Ecclesia, ubi ejusdem fidei, ac fraternæ devotionis una fuerit persona. Vbi nimirum unitus fidei, nec in uno solitudinem recipit, nec in pluribus scissuram diversitatis admittit. Enimvero quid præjudicat si ex uno ore vocum diversitas prodeat, quas etsi per plures linguas una tamen fides alternat. Totā namque Ecclesia (sicut jam dictum est) unum procul dubio corpus est, & nos Ecclesia membra sumus, nempe si multi unū sumus in Christo, totum nostrum singuli possidemus in ipso: atque idēo licet remoti procul dubio corpus est: nam teste Apostolo 1. Corinth. cap. 12. Sicut enim unum corpus est, & membra habet multa,*

omnia autem membra corporis cū sumus multa unum corpus sunt: Ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes vos unum corpus baptizati sumus. Et alibi Coloss. cap. 1. Cum corpore (inquit) suo, quod est Ecclesia. Si ergo tota Ecclesia unum Christi corpus est, & nos Ecclesia membra sumus, quid obest si corporis nostri, id est Ecclesie singuli quique verbis utamur, qui cum ea veraciter sumus?

De quā Ecclesiā loquitur sanctus ille XIII. Cardinalis? Non de Ecclesiā Antiochenā, Jerosolymitanā, Constantinopolitanā, Calvinianā, Lutheranā, &c. Sed de illā cuius Roma est caput, quæ in alia membra, in alias Ecclesias, in alios fideles veræ religionis, fidei, & doctrinæ dogmata influit, & communicat, Vel ut idem S. Petrus Damianus Petrus Damianus. Sermone de S. Barbatiano Præsbitero & Confessore, Romæ quæ abjque dubio caput est & principalis sedes totius sanctæ Ecclesie commorantur. Nimirum, ut in scholâ Petri primus discant, quod te postmodum de doctrinæ magisterio velut eruendo transfundant. Et Serm. 1. in Nativitate S. Joannis Baptiste. Illa mater & magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana. Cui dictum est Luc. 12. Luc. 12. cap. 22. Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua. Et si membra sint à capite corporaliter separata, tamen spiritu sunt ei conjunctissima: quia unam fidem, unum baptismum, &c. proficentur, ejus doctrinam sequuntur. Unde concludit S. Petrus Damianus. Si ergo tota Ecclesia unum Christi corpus est, & nos Ecclesia membra sumus, quid obest si corporis nostri id est Ecclesie singuli quique verbis utamur, qui cum ea unum veraciter sumus? nempe si multi unum sumus in Christo, totum nostrum singuli possidemus in ipso: atque idēo licet remoti procul ab Ecclesiā videamur per solitudinem corporum, in eā tamen præsentissimi semper abissimus per unitatis inviolabile sacramentum. Sicque sit, ut quod est omnī, sit etiam singulorum, & quod quibusdam singulariter speciale, omnibus quoque sit in fidei, & charitatis integritate commune. Vt populus recte clemet Psalmō 50. Misere mei Deus, misere mei, & Psal. 69. Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina: atque nūq. homo pronunciet Psalm. 66.

Deus

Deus misereatur nostri, & benedicat nos, Quam videlicet fidelium Christi necessitudinem & communionem Sancti Patres nostri tanta certitudine esse decrevere: ut hanc symbolo Catholica professionis apponerent, & frequentandam nobis inter ipsa Christiana fidei rudimenta mandarent. Nam mox ut dicimus Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam, protinus addimus Sanctorum Communionem: ut ubi Deo fidei nostra testimonium reddimus, ibi etiam communionem Ecclesie, qua cum eo unum est, consequenter astruamus. Sanctorum signum dem hac est in fidei unitate communio, ut in unum aeternam sint per gratiam adoptionis asciti. Quomodo unus fidelis ut membrum unius Ecclesie merito personam & vices totius Ecclesie gerat, ostendit à similitudine naturali ipsius hominis. Sicut autem homo Græco eloquio dicitur microcosmus, hoc est minor mundus, quoniam per materiale essentiam eisdem quatuor elementis homo constat, quibus & univer, us hic mundus: ita etiam unusquisque fidelium quasi quoddam minor videatur esse Ecclesia, dum saluo unitatis arcana mysterio, etiam cuncta redemptionis humana unus homo suscipit sacramenta, qua ipsi universali Ecclesia sunt divinitus attributa: Si ergo unus homo non ambigitur communia totius Ecclesie Sacramenta suscipere, cur non prohibeatur communia Ecclesia solus verba proferre, cum videlicet multo majori momenti sint sacramenta quam verba.

XIV. Et ne forte quis existimet illud argumentum percurrisse, probat in signum istius unitatis olim extractum fuisse altare à filiis Israel, seu filiis Ruben & Gad. Quod si quis (inquit c. 12.) adhuc etiam his nostris disputationibus calumniator existerit, dicens utique non debere à singulis usurpari, qua communia fidelium sunt instituta conventu, ut non tam verbi, quam rationibus acquiescat: exemplum damus, quod ex sacri eloquii auctoritate didicimus. Notum namque est sicut Iosue cap. 22. lib. testante narratur, quod filii Ruben & Gad, dimidia tribus Manasse redeuntes à filiis Israel de Silo ut intrarent Galaad terram promissionis suae, adificaverunt altare insignita magnitudinis in terram Chanaan, cumque iratus graviter populus Israel ad-

versus eos arma corripere, interrogati cur altare construere prater altare Domini praesumpserint, responderunt, non hoc pra-variationis causa sed pro futuro testimonio fecisse cautela. Nequidem, inquit, diceret filii vestri, filii nostris, quid vobis & Domino Israel? Terminum posuit Dominus inter nos & vos: Iordanem fluvium, & idcirco partem non habetis in Domino: & per hanc occasionem averteret filii vestri filios nostros à timore Domini. Cur autem historia hujus articulum ad medium deduxerimus, si cum fortasse non pateat, breviter aperimus. Paterat nempe quorundam simplicitas fratrum sentari, ut quodammodo segregatos se à societate fidelium ducerent, si in, olitudine positi essent communia. Ecclesia verba deponere in suis orationibus non audeant. Utitur ergo communio verbis Ecclesia, ut in Ecclesiastica communi- one doceant permanere, atque ipsa verba animo satisfaciunt fluctantibus, qua testimonium perhibent praesentia fidelium spirituali. Rorò autem altare adificaverunt non ad unum libram sed ad vicaria cum Israelicis plebe societatis indicium: sicut & ipsi quasi iam ex persona filiorum suorum dicunt. Ecce altare Domini, quod fecerunt, Patres nostri, non in holocausta, neque sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum. Illi nimirum id fecerunt ad testimonium Israeliticae societatis: Nos ita dicimus de Ecclesiastica veritatis, unitatem. Illi nè despicerentur à fratribus suis: Nos nè remoremur à cogitationibus nostris: id illi terreni altaris extruxere similitudinem: nos spiritualis concordia ostendimus veritatem. Illi ad ostendendum sui generis testimonium: Nos ad tenendum novae generationis, & fraternae communionis inviolabile sacramentum. Hac figura declarat à filiis Gad & Ruben ædificatum fuisse altare, ut cum aliis filiis Israel conferentur uniti: sicut omnes fideles licet corporibus & locis diversi; fide tamen & religione sunt cum aliis uniti, faciuntque cum illis unam Christi Ecclesiam, non duas vel plures. Fufius illam unitatem confirmat, primo exemplo Bigamortii, & Forniciorum qui à sacris altaribus arcentur. cap. 12. Item repetit quomodo in Millis privatim dicitur, Dominus vobiscum, & non Dominus

tecum. cap. 13. Non enim hic dignè numerus personarum, sed Ecclesiasticæ potius unitatis attenditur sacramentum, ubi scilicet nec unitas excudit multitudinem, nec multitudo violat unitatem: quia & unum corpus per multa membra dividitur, & ex diversis membris unum corpus impletur. Nec in unitate corporis membrorum multitudo confunditur, nec in pluritate membrorum unius corporis integritas violatur.

XV.

Idem Sanctus cap. 14. variis figuris ex veteri testamento de promptis hanc unitatem in multitudine obiectatam ostendit. Et quid mirum si de sanctâ Ecclesiâ, dicitur quod & multiplex in unitate, & una credatur in multitudine; Cùm & ille carnalis Israel, quia socius erat genere, jam tunc hujus unitatis videatur inter se regulam tenuisse? Nam numer. cap. 20. Et regi Edom nuncios dirigit qui dicant: hac mandat frater tuus Israel. Et alibi numer. cap. 21. Cùm Chananeus rex Arath pugnavit adversus Israel, atque sublata ex eo prædâ victor existeret, testante Scripturâ, Israel voto se Domino obligans, ait: Si tradideris (inquit) populum istum in manû meam, delebo Vrbes ejus, quod nimium & in libro Reg. manifestè declaratur cùm ab Israelitico populo ad viros Iuda redeunte David in regnum dicitur. Decem (inquit) partibus major sum apud regem, & primogenitus ego sum, magisque ad me pertinet David, quàm ad te, cur mihi fecisti injuriam? & non mihi nunciatum est priori, ut ego reducerem populû meum? Si ergo populus ille pro eo quod ex unâ stirpe originem duceret, vel ob id potius, quàm ut unus Dei cultum teneret, tantquam una persona singulariter loquitur, ut in multis se unum esse testetur: quid mirum si sancta Ecclesia qua uno Dei spiritu sanctificatur & regitur, unius fidei & baptismi sacramentis imbutur, ad eandem hereditatem capessendam per adoptionem gratiam convocatur, tantam inter se habeat communionem, ut & singuli verbis omnium, & omnes verbis uti valeant singulorum. Hinc est etiam quod divinis insistentes officii sæpe in unius Sancti veneratione cantamus, quod toti simul Ecclesia convenire cognoscimus, quod videlicet, qui cantus Beata Dei Genitrici, aliorumq; Sanctorum diligenter

inspicit, diligenter agnoscit. Quibus verbis innuit non incongruè applicari uni sancto particulari, quod toti Ecclesiæ convenit propter unionem membrorum cum corpore. Quod iterum docet c. 16. Igitur quid mirum si sancta Ecclesia, ni tanta potestas divinitus est concessa, verba sibi famulantia ita ad suum conversat arbitrium, ut vel singulis plurium, vel plures eloquia proferant singulorum? aut quid obest, si ea, qua alius specialiter congrunt, ab alio proferuntur? cerè nō ignoramus, quia cūm pueri catechizantur sacerdos interrogat, quid petis? ubi non puer, sed alius reddit ejus vice responsum dicens, fidem & cætera, qua proprie ad puerum pertinent, alius in ejus personâ respondet. Si ergo in ipso regenerationis nostræ mysterio, ubi scilicet totius humane salutis constat origo, rectè alius verba reddit alterius, quid prohibet, si & in illis Ecclesiasticis salutationibus, vel petendis benedictionibus alter respondendo suppleat locum illius qui vacat? nam ut alter pro altero respondere in Ecclesiâ valeas, non moderna temeritas reperit, sed ab Apostolica potius auctoritate descendit. Vnde Paulus 1. Corinth. c. 14. ad Corinthios, Cæterum (inquit) si benedixeris spiritu, quis supplet locum idiota? Huc accedit quod si propter absentiam personarum timeat dicere, Dominus vobiscum: vel etiâ respondere, & cum spiritu tuo: timeat quoque necesse est, ne dicas, oremus: sed potius orem, ne videlicet illos ad orationem videatur invitare qui desunt, & qui sacrilegum ducit nullis astantibus benedictionem petere, vel dare, caveat etiam in fine lectionis dicere: Tu autem miserere nostri, sed potius dicat miserere mihi. Quod si omninò præposterum, omninò videatur absurdum, non vereatur Ecclesia verba solus edere, qui ab eâ se mente, & spiritu nusquam decrevit abesse, & cujus se proficitur specialiter membrum, non se à suo corpore divium asserat prolatione verborum: sed cum Christi Ecclesiâ est veraciter unum, confidenter expleat sua universalitatis officium, magisque in his Ecclesiasticis sacramentis servare virtutem fideas, quàm congruentiam domesticæ confabulationis attendat. Quibus patenter ostendit qualiter Ecclesia fit una familia, fit unum corpus cum & quodlibet membrum corporis illius mysticæ & sanctillæ.

sanctissimæ familiæ nomine totius corporis & familiæ: & unum membrum pro alio stipulari possit, cum quo conjunctum est; alioqui si ab eo divisum sit, ejusmodi stipulatio fieri nequit: ut præfatum est.

CAPUT SEXTUM.

Ejusdem Argumenti prosecutio.

1. **H**URUS unionis factæ à Christo in thalamo crucis meminit S. Laurentius Justinianus de casto connubio verbi & animæ. *Cum homo Christus in carne adhuc teneretur passibili, essetque sanctitate incomparabilis, meritis ditissimus, gratiâ plenissimus, & sapientiâ præcunctis præclarus mortalibus, solus suus noluit possidere divitias, quin potius velut unitatis & charitatis zelator Dei filius, qui erant dispersi, voluit in unum congregare, & tanquam verus pastor per infidelitatis devia, & vitiorum abrupta errantes colligere oves, atque sicut legitimus animarum sponsus electos quosque ad unitatis gremium summo cum studio coadunare curavit. Post etenim sacra rudimeta infantis, post paternæ vocis super ripâ Jordanis auditiõem oraculi, post verbi Dei & celestis prædicationis propagatum semen, post laboriosam castrorû, urbiumq; circuitiõem, post duos aduersantium hominum cõflictus, post pænales famis, sitis, lassitudinisq; agones, post acerrimos innocentissimæ passionis illius cruciatus, tandem super crucis lectulû veraciter obdormiuit: in quâ separatione sanctam sibi castissimo mystico, connubio copulavit Ecclesiam. Ecce quomodo Christus Ecclesiam nõ in servam & ancillam, sed in sponsam charissimam suscepit. Quæ sponsalia explicat, ostendens se nõ plures, sed unicâ adamasse. Quiescente nempe illo dum miles crudelis lanceâ latens ejus aperiret, continuo sacramenta regenerationis, ac redemptionis humana profluxerunt, veneranda. Aqua quidem pro abolitione originalis delicti, sanguis verò pro satisfactiõne actualis peccati. Hæc namque sunt Sacramenta caelestia, hæc sunt divina mysteria, per quæ in toto orbe sancta mater aggregatur Ecclesia, immaculata sponsa, corpus Christi. Mater quippè propter spiritui ualem prolis fidelium fecunditatem: immaculata sponsa, propter fidei integri-*

tatem, & castimonia puritatem. Corpus Christi, propter spiritus unitatē, & membrorum cõnexionem. Et infra confirmat illud unicû connubium verbi cum Ecclesiâ per Analogiam ad Ad& Evæ cõjugium. Verumtamē prout corporis membra humani non vivificantur à suo spiritu, nisi in membrorum vivâ unitate persistant. Sic nec quis à spiritu vivificatur Christi, nisi in verâ perseveret unitate Ecclesie, quæ est columna & firmamentû veritatis. Hanc utique Ecclesiam Dei filius homo Christus adamavit suscepit, & copulavit: pro hæc patrem reliquit & matrem, ut fierent duo in spiritu uno. Sacramentum hoc in Evâ & Adam à mundi exordio figuratum est: non enim gratis illam dilexit. Reliquit patrē pro eâ, cum semetipsum exinanivit: reliquit matrem cum omnem præcæ leges ritû, synagogamq; destruxit, ut huic suæ castissima adhereret uxori. Tanti enim suum æstimavit amorem, ut nõ periret ipsa se morti tradere non dubitaverit. De hujusmodi tam sancto & ignito amore Apostolus ait, Coloss. c. 3. Viri diligite uxores vestras sicut & Christus Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aqua in verbo vite; ut exhiberet ipse sibi Ecclesiam gloriosam non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid ejusmodi: sed ut sit sancta & immaculata. Huic quidem spirituali sponsæ quam de errore ad veritatem, de inimicitia ad pacē, de dispersione ad unitatem, de tenebris revocavit ad lucem, ut ad sui arctius devinceret amorem plurima & pretiosa erogavit donaria. Et post aliqua premens illud Apostoli 1. Corinth. Sicut corpus unum, &c. Docet quomodo corpus illud Ecclesiæ non sit homogencum, sed diversa sint membra diversis officiis fungentia; quæ tamen in perfectam unitatē conspirant. Etenim uno in spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus sive Iudei, sive Gentiles, sive servi, sive liberi, & omnes uno spiritu potati sumus. Hoc itaque Ecclesia corpus Dominus diversis ornavit virtutibus, tanquam membris, & cuique proprium contulit donum. Quamvis autem varia sint spiritualia ornamenta gratiarum, in uno tamen conveniunt charitatis, ac unitatis vinculo ad utilitatem cujusque membri, &c. qui humilis est, & qui unitatis amator est,

Coloss. 3.

nefcit

nescit extollere se, confert aliis, quod accepit, absque disceptatione congaudet animadvertisse in altero quod non videt in se, omnia aliorum sua putat esse dona, sicut & sua aliorum. Expende hæc ultima verba, omnia aliorum, &c. quasi diceret licet sit homo singularis, tamen quasi universalis est, in quantum omnia aliorum dona putat esse sua, ita ut possit ipse solus in eadem verba prorumpere, quæ à totâ Ecclesiâ pronunciantur. Dicere potest solus, oremus, miserere nostri, &c. Unde merito subdit, hæc est Ecclesia unitas, hoc est charitatis vinculum per quod corporis Christi membra cõposita sunt, quæ quantumvis diversa sint ministerio, ordinatissimè tamen in uno sunt instituta Ecclesia corpore, &c.

II. Sed cum tot sint in uno corpore membra, est nè acephalum corpus: minime, sed illi caput & quidem vivum visibile, sicut Ecclesia una & visibilis est. Quod est illud caput? Petrus, non verò duo scilicet Petrus & Paulus. Undè falsus est quidam anonymus liber gallico idiomate conscriptus, & impressus anno 1645, cui titulus est *Les Grandeurs de l'Eglise Romaine établie sur l'autorité de S. Pierre & S. Paul.* Quasi SS. Petrus & Paulus essent duo capita Ecclesiæ. Quam falsam doctrinâ aliàs proposuerat Antonius de Dominis lib. 1. de Republicâ Ecclesiasticâ, cap. 2. n. 18. & lib. 4. c. 6. quam merito Facultas Theologica Parisiensis declaravit Schismaticam: cui declaratio. ni favent Simanca Cath. institut. tit. 54. n. 14. Ricaulius de jure personarum extra Ecclesiæ gremium lib. 5. c. 8. n. 18. Ludovicus à Paramo de Orig. S. Inquisitionis lib. 4. q. 3. n. 111. Carena de officio S. Inquisitionis part. 2. tit. 16. q. 3. n. 9. Molfessius in summa tom. 1. tract. 11. cap. 2. n. 62. Item duo capita scilicet Petrum & Paulum asserere, est singularem doctrinam introducere. Nam antehac nullus hæreticus id ausus est profiteri: imò Calvinus docet Paulum Petro subjacuisse. Wiclephus quidem apud nostrum Waldensem voluit omnes Apostolos esse æquales Paulo, sed de Pauli speciali æqualitate cum Petro nullam mentionem fecit.

III. Solus iste liber Anonymus Gallicus post Antonium de Dominis citatum,

& Raynaldum Anglum in colloquio id ausus est propalare. Quod dogma non tantum Schismaticum singulare, sed etiam blasphemum secundum mentem Matthæi Caryophilonis Archiepiscopi Iconiensis in refutatione Pseudo Christianæ Cathec. juxta illud Apostoli 1. Corinth. cap. 4. *Blasphemamus & obsecramus: & ad Titum cap. 3. Admonere illos neminem blasphemare, id est maledicere seu convitari, ut vult S. Hieronymus.* Vocatur blasphemus talis opinio: quia talis Sanctorum contumelia redundat in Deum, sicque habet aliquam rationem blasphemiz. Ex Lessio de Justitiâ & jure lib. 2. c. 45. dubio 5. n. 23. post Navartum. Noster P. Lezana consulto ultimo cum Universitate Parisensi vocat hæreticam: quia cum secundum Bannez. 2. 2. q. 1. art. 10. ub. 4. conc. 1. Azorium parte 2. lib. 4. c. 21. ex Glossa in can. Si autem 7. q. 1. Paulum Gryaldum in Decis. Fid. Cathol. v. Petrus, Ecclesia sit una, debet ejus regimen esse monarchicum. Imò Sotus in 4. dist. 24. q. 2. a. 5. post Gersonem ait pugnare cum jure Divino & Christi sententiâ dicentis Matthæi cap. 16. v. 18. *Tu es Petrus & super hæc petra edificabo Ecclesiam meam.* &c. id est tu es Caput unicum, tu es Princeps unicus, tu es Petra unica, & fundamentum unicum totius Ecclesiæ. Cur unicum, & non plura capita, fundamenta? S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum. *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tolleretur occasio.* ut sic non astruerentur duæ, sed una Ecclesia: non duo capita, sed unum. Quare idem Sanctus epist. 57. scribens ad Damfaum Papam. *Cum successore Piscatoris, & discipulo Crucis loquor. Ego nullum primum nisi Christum (æquens, beatitudini tuæ, hoc est Cathedra Petri cõmunionis consocior, super illam petram edificatam Ecclesiam scio.* Quasi diceret, non posset esse vera Ecclesiæ unitas si forent duo capita. S. Augustinus Serm. 16. de Sanctis in festo Cathedræ Petri serm. 2. *Petra dicitur, eo quod primus nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compaginem, molemque contineat.* S. Ambrosius Ambros. serm. 4. *Petra dicitur Petrus, eo quod*

Math.
16. v. 18

Hieron.

August.

Ambros.

tanquam saxum immobile totius operis
Christiani compagem, molemq; sustinet.

Cyprian. S. Cyprianus de unitate Ecclesiæ. Pri-
matus Petro datur, ut Christi Ecclesia, &
Cathedra una monstreretur. Quasi diceret,
ideò uni Petro & successori totius Ec-
clesiæ regimen contulit, ut ostenderet
unicam esse Ecclesiam, & nõ duas. Ean-
dem illatione facit S. Leo: idest ex hoc
titulo Petro à Christo concessio can. Ita

S. Leo. Dominus, dist. 19. dicens ipsum in cõ-
fortium individux unitatis fuisse as-
sumptum: idest ideo Petrũ fuisse unum
ex Apostolis ad totius Ecclesiæ regimẽ
assumptum, ut ostenderet non plures,
sed unam esse Ecclesiam. Idem S. Leo
serm. 3. de suâ assumptione ad Ponti-
ficatum, ait non tantum de cõetu Apo-
stolorum, sed de toto mundo se fuisse
electum, ut toti & unicæ Ecclesiæ
præficeret. De toto mundo unus Petrus eli-
gitur, qui & univrsarum gentium vo-
cationi, & omnibus Apostolis, cunctisq;
Ecclesiæ Patribus præponatur. Nõ dicit
Ecclesiã Patribus, sed Ecclesiam. Idem
epist. 89. Hujus muneris sacramentum ita
Dñus ad omniũ Apostolorũ officium perti-
nere voluit, ut in B. Petro Apostolorũ om-
nium summo principaliter collocaret, ut ab
ipso, quasi quodã capite dona sua velut in
corpus omne diffunderet. Nõ ait in cor-
pora multa, sed in corpus omne diffunde-
ret. Cui Pacianus epist. 3. ad Simproniuẽ
aridet. Ad Petrum locutus est Dominus
ad unum ideò, ut unitatem fundaret ex
uno, quasi non esset unitas corporis,
nisi foret unum caput, seu unitas capi-
tis. Quod probat ex illis verbis, Et super
hanc petra edificabo Ecclesiã meam. Quz
est illa Ecclesia à quã Petrus dicitur Pa-
stor universalis: cui reliquæ uniri debẽt?

est nõ Antiochena, Alexandrina, Jero-
solymitana, &c. minimè, sed Romana.
Audi Luitprandũ Papiensem Histori-
cum lib. 6. c. 8. ubi postquam vocavit
Petrum Apostolorum Principem, lib. 4.
c. 3. subdit. Petrus dimissã Antiochenã
Ecclesiã, ad Romanam urbẽ, qua potentiã
& magnitudine civitatis tunc nationibus
imperabat, postmodum transvolavit, ubi
cum disponente Deo sanctam toto orbe ve-
nerandam fundaret Ecclesiam, &c. Quo-
modo ais toto orbe, &c? quomodo Ro-
mæ existens potest toto orbe fundare
Ecclesiam: quæ est illa Ecclesia? Roma-

IV.
Luit-
prandus.

na, cui ceteræ subjiciuntur & uniantur.
tanquam matri, tanquã capiti. S. Lau-
Lauren-
rentius Justinianus lib. de casto connu-
bio verbi & animæ c. 10. Quæ clave au-
stinius
thoriatũ cælorum januas claudis, referatq;
potentum elationẽ ligat, per longa terrarum
spatia se dilatat, compede peccatorum
obligatus liberat animos, energumenos ab
immundis eripit inimicis. Clave autem
scientia arcana mysteriorũ pandis, scrip-
turarum obscura penetrat, errorũ convin-
cit argumenta, hæreticorũ fallacias dete-
git, gentilium superstitiones rationabili
castigatione eliminat, mores instruit, vir-
tutes detestatur, extollit virtutes, omneq;
instruit regulã sanctitatis. Ex auctoritate
Sacramenta Eucharistia, Ordinis, cate-
chorumq; cõficit, & ministras, sed ex scien-
tiã futura felicitatis, extremi judicii, tor-
mentorum inferni, Angelorum naturæ,
operumq; mirã perspicuitate sacramenta
discernit, habet quoque pro singulari pri-
vilegio charitatis sancta Ecclesia, ut sit
tanti capitis corpus mysticũ. Et sermone
de resurrectione Dñi ostendit, quomodo
& sponsa sit Christi, & mater unica
sit omnium fidelium & Ecclesiarũ, corpus
mysticũ Christi. Ipsa est immaculata at-
que perfecta, quoniã viro suo Christo per
spirituale connubium copulata effecta est
nupta, mater & virgo. Virgo quidẽ propter
excellẽtẽ sanctitatis suæ immunditiam:
mater autẽ ob spiritualem fecunditatem
prolis, nupta verò ex singulari vinculo
charitatis didicit planè in mbris capiti
cõformari suo: ita ut in eã sit cor unũ, ani-
ma una, eadẽ voluntas, dona communia, &
invicẽ sentiẽdi equalis intentio: Facta est
omnia omnibus, & unico suo unice dilectio
lucrifaceret univrsos, & esset corpus my-
sticũ perfectũ in membris, ac capiti suo co-
pulatũ, atque connexum. Nõ dicit plures
virgines, sed virgo: nam in nullã Eccle-
siã, nec Antiochenã, nec Alexandrinã,
nec Gallicanã, nec Africanã, &c. tanta
est sanctitatis munditia, tanta fidei pu-
ritas, quanta in Romanã. Mater dicitur,
nõ matres, quia reliquarũ Ecclesiarũ, &
omnium fidelium est mater. Nupta vero,
non nupte, quia tã eximiã charitate fla-
grat, ut omnes superet, imò ad sui imi-
tatione provocet. Caput verò est nõ ca-
pita, quia influit sola reliquis membris
quin credendũ & ea membra quæ non
illi copulantur mortua esse, quia (ut ca-
nit Prosper lib. de ingratiss.)

Roma Prosper.

Roma sedes Petri quæ Passoralis: honoris

Facta Caput mundi: quidquid non possidet armis,

Religione tenet.

Quibus verbis alludit ad veterem Romam, quæ sicut ab uno Imperatore regébat, & toti universo vi armorum dominabatur sola, leges præscribat: ita hæc Ecclesiæ una est, quæ Romana dicitur, latius diffusa religione sub uno capite visibili, scilicet Pontifice, quam olim S. Gregorius Nazianzenus in carmine de vitâ suâ, ante medium. *Vetus Roma ab antiquis temporibus, habet rectam fidem, & semper eam retinet, sicut decet urbem quæ toti orbi præsidet semper de Deo integram fidem habere.* Non dicit quæ totius orbis civitatibus major & amplior est, sed præsidet sicut mater filiis, sicut caput membris. Sic S. Cyprianus lib. 1. Epist. 3. *Navigare audent ad Petri Cathedram, & Ecclesiam principalem, &c. nec cogitare eos esse Romanos ad quos perfidia habere non possit accessum.* Cur conjungit Cathedrâ Petri, cum his verbis Ecclesiam principalem? nisi ut ostendat Ecclesiam esse unam, quia illius una sedes & una fides est, quia una Ecclesiæ: ita ut Ecclesiæ sit corpus, sedes sit, caput.

V. Id innuisse & figurasse videtur Christus in sua Nativitate. Cur ille nasci voluit dum universus orbis ab uno Augusto Cæsare regeretur, nemine imperium ejus palam ambiente, sed universis orbe suum nomen & subjectionem proficiente, Lucæ cap. 2. v. 1.

Factum est autem in diebus illis exiit Edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Syriacus. Ut describeretur universus populus professionis ejus. Græcus. Exiit placitum à Cæsare ut numeraretur universus orbis. Pagninus. Ut describeretur totus orbis. Vatablus. Evenit autem ut exiret decretum à Cæsare Augusto ut censeretur totus orbis. S. Ambrosius in e. 2. Lucæ, & sermone de Nativitate. Exiit edictum ut censum profiterentur universus orbis. Arias Moritanus. Decretum describi omnem habitantem. Dionysius hæc est nomina regionum, & urbium, villarum, vicorum, & habitatorum omnium horum redigerentur in scriptis, & deferrentur ad Romam, ubi

insinuarentur. Cur hæc descriptio facta est? Cur permittit Deus descriptionem fieri, & nasci voluit illius descriptionis tempore? an fortè ut parentes dicerent se Messiam esse gestatores, & ejus nomen Cæsari, per illam descriptionem innotesceret? Non.

Primam asserit rationem Maldonatus; Christum natum dum describeretur orbis; & Lucâ de hac descriptione mentionem fecisse, ut major fides adhiberetur historiz dum omnes temporis circumstantias & iterum cõditiones, ac Imperatoris & præsidis Civitatis nomina recensentur. Secundâ ratione ait id divinitus factum, scilicet, ut oracula Prophetarum de Christo nascituro in Bethleem completa esse innueret. Tertiâ est Cornelii, facta est non tam ad numerum hominum Romano Imperio subiectum, quàm ad vestigal colligendum, quod in ærarium Romanum bellis exhaustum inferretur. Singuli enim capitis censum dabant. Quarta fert eadem est quam asserit Dionysius, *Vt etiâ*

(inquit) magnitudinem & valorem tributis, quod sibi in singulis sua ditionis provinciis solvebatur, & qualiter provincias conservaret in pace, providendo singulis de præsidibus, iudicibus seu dominatoribus. Quinta est Toleti annot. 1.

ut innotesceret Christum nasciturum quando Judæa nõ amplius Principi naturali, sed extraneo & gentili, ut Genesis c. 49. promissum fuerat. Ut ad propositum nostrum magis accedamus, alias rationes proferamus. Sexta ratio, Deo disponente Christus natus est quando Ro-

mani dominabantur, eorumque sit memoria, non autem Regum Judææ, ut quando olim Propheta nati sunt. Mystice innuēs quod sicut destructo regno Judaico Romani illis, & reliquis orbis partibus dominabantur sub uno Imperio & Imperatore, sic extinctâ & sepultâ Synagogâ Deus deinceps transferret Ecclesiam Romam, ibique sedem totius Imperii Christiani figeret. Id innuero videtur Joannes Geometra in Catenâ Græcâ S. Lucæ. *In prophetico sermone solis Sydas predicatio, regnum solum Iudaorum describitur. Viso (inquit) quam vidit Isaias in diebus Ozia, & Iosathan & Achaz, qui regnaverunt in Judaâ. In mysterio autem Evangeliz per*

VI.
1.
RATIO.
2.
RATIO.
3.
RATIO.
4.
RATIO.
5.
RATIO.
6.
RATIO.

per totum orbem prædicandi Imperium Cæsaris, qui universo orbe imperare videbatur. Quasi diceret, sic merito Imperatoris Romani, ut sicut ille toti dominabatur orbi, & à solâ & unicâ Romanâ urbe totius orbis regimen quasi ab oraculo pendeat, sic etiam à Romanâ Ecclesiâ & sede (quæ fidei dogmata ab universo orbe credenda essent) procederent. Audi S. Leonem Serm. 1.

S. Leo. de Natali Sanctorum Petri & Pauli.

Nam (inquit) cum duodecim Apostoli accepta per Spiritum sanctum omnium locutione linguarum imbuendum Evangelio mundum distributis sibi terrarum partibus suscepissent, Beatissimus Petrus Princeps Apostolici Ordinis ad arcem Romani destinatur Imperii, ut lex veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet.

II.

Pondera illa verba: ab ipso capite, idest à Romanâ Sede seu Ecclesiâ, non ait ab ipsis Capitibus scilicet Petro & Paulo tunc Romæ commorantibus, vel ab Antiochenâ Ecclesiâ à Petro fundatâ, & aliis à Paulo ordinatis, ut innuit idem S. Leo citatus. Cujus autem nationis homines in hac tunc urbe non essent, aut quæ usquam gentes ignorarent quod Roma didicisset. Hic concilianda Philosophia opinioniones, hic dissolvenda erant terrena sapientia vanitates, hic constandi demonum cultus, hic omnium sacrilegiorum impietas destruenda, ubi diligentissimâ superstitione habebatur collectum quidquid usquam fuerat vanis erroribus institutum. Ad hanc ergo urbem tu Beatissime Petre venire non metuis, & consorte gloria tuæ aliarum Ecclesiarum ordinationibus occupato solum istâ fremensium bestiarum, & turbulentissimæ profunditatis oceanum constanter, quam cum supra mare gradereris, incederis. Iam populos, qui ex circumfusione erant erudieras. Iam Antiochenam Ecclesiam, ubi primùm Christiani nominis dignitas est orsa, fundaveras. Non (inquam) Paulum gloriæ Petri consortem vocat caput: seu non nominat Antiochenam Ecclesiam prius à Petro pertransente fundatam, & innumeras ab Apostolo Paulo ordinatas capita: sed solum Ecclesiam Romanâ, Unde sicut mare super quod Petrus

graderetur Ecclesiâ universali assimilatur à S. Bernardo, sic idem S. Leo Romanam Ecclesiam eidem oceano comparat: & turbulentissimæ profunditatis oceanum constanter, quam cum supra mare gradereris, incederis: quia scilicet caput est Ecclesiarum totius orbis: acdè ut sicut à capite reliquum corpus, & ejusdem membra dependent, ad oceanum omnia flumina conflunt, sic unicæ Ecclesiæ Romanæ reliquæ Ecclesiæ subjiciuntur. Ita intelligendus S. Maximus Serm. 1. de Natali Sanctorum Petri & Pauli qui eandem capituli analogiam ei tribuit. *Vbi mundus caput habebat imperii, ibi regni sui principes collocavit.* Expende illud (*Vbi.*) At imperium non erat apud Medos, Persas, vel Græcos, sed apud Romanos: ibi igitur sui imperii Ecclesiastici fundamenta jecit.

Id prænucciavit videtur Daniel c. 2. VIII. v. 44. *In diebus autem regnorum illorum suscitabis Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur, comminetur autem & consumet universa regna hæc, & ipsum stabit in æternum.* Quod est illud regnum, quod Deus suscitabit? est regnum Christi, seu Ecclesiæ: Per alia regna intelligit Romanum Imperium, & alia regna illi subjecta. Hugo Cardinalis *Quamvis enim dominaretur Romanum Imperium, adhuc tamen erant illa regna quando venit Christus, sed subjecta Romano Imperio, vel in fine regnorum, idest unius ex illis, Deus Pater suscitabit regnum Christi vel Ecclesiæ.* Quomodo subjecit sibi ea regna? Idem Hugo. *Quia honores & potestates unius esse offendit, & quasi pulverem sterilitatis & instabilia & oculos excæciantia: quando scilicet pauper fieri voluit, & paupertatē prædicavit, & pauperes sibi sociavit &c.* *Comminuet autem sicut Moyses comminuit vitulum, Exodi cap. 32: Per quod penitentia designatur, ut hic vult Glossa.* *Alia Glossa. Regnum mundi idest Christus conterit, ut saum ibidem adificet.* Cui favere videtur Hugo Victorinus lib. 4. de Vanitate mundi, ubi de Romano Imperio, seu superbia per humilitatem Christi separata, sic loquitur. *Cum Roma victrix super regna omnia superbo fastu caput extulisset, tunc erod dominante superbiâ humilis venit, ut de*

Man-
mus.

Daniel.
2. v. 44.

Hugo.

Hugo
Victori-
nus.

ful

suâ humilitate celsitudinem mundi ser-
neret, manifestè demonstrans, quantum
in suâ maiestate foret, qui in nostrâ infir-
mitate positus uniuersa subiecit. Quibus
patenter innotuit Romanam potentiam
toti orbi dominantem. Christi humilitate
& paupertate fuisse superatam,
Cæsarumque magnificentiam non An-
gelico exercitu, sed Christi exinanitione
jugo Ecclesiæ subiectâ, sed meo iudicio
illa Christi victoria, & de Romano
Imperio triumphus maximè intel-
ligi debet secundùm mentem S. Leonis
proximè citati de idololatriâ, sacrile-
giorum, superstitionis & cultus demoni
destructione, & de Romanis sedibus
expulsione. Rectè Pererius lib. 2. in Dani-
el. *Destructa sunt omnia regna à Chri-
sto: non eversa temporalis eorû dominatio:
sed sublata idololatriâ, quæ in omnibus il-
lis regnabat, excisusq; demonis imperio,
cui illa erant subiecta. Nec putandum est
hoc esse factû in omnibus regnis simul, &
uno tempore, sed paulatim, & per varia
temporum intervalla. Nunc his, nunc il-
lis regnû ad fidem Christi conuersis, &
dominationi Christi, potestatiq; Ecclesiæ,
in his, quæ ad spiritualcm eorum gubernationem
faciebant omninò subiectis. Ex
hoc factum est, ut post conuersionem Mag-
ni Constantini, Imperatoris Romani, &
alii Reges, se suâq; regna Christo Domino,
& ipsius Ecclesiæ subderent, summûq;
Pontificem totius Ecclesiæ Pastore, Chri-
stiq; Vicarium in terris, tanquam suum
Patrem, Principem & Monarcham in his,
quæ ad Deum, & salutem animæ pertinent,
humiliter adorarent, religiose venera-
rentur, & libenter atque obedienter ejus
salutaria iussa & decreta amplecterentur,
&c. Quæ verba maximè de Romanâ
Sede totius Imperii capite intelligenda
sunt, ut dictum est ex S. Leone: ibi enim
eversio & abolitio Gentilismi &
aliorum errorum, ac superstitionum
viguit & viget. Alibi enim, vel Genti-
lismus aliquo modo, vel superstitio,
vel hæresis adhuc subsistit: At Romæ
hæc omnia exterminata sunt. Rectè
S. Hieronymus epist. 7. ad lætam paulò
post initium. *Solitudinem patitur, & in
urbe Gentilitas. Dii quondam nationum
cum Eubonibus & Noctis in solis culmi-
nibus remanserunt. Vexilla militum,
Crucis insignia sunt regum, purpura, &**

*ardentes diadematum gemmas patribus
salutaris picuua condecorat. In Eccle-
siæ Romanæ laudem seu propagatio-
nem. Iam (inquit) & Ægyptus Se-
rapis Christianus factus est: Maris gaza
laquei inclusus, & everfionem templi iugi-
ter perire fecit. De Indiâ, Perside, Æthio-
piâ Monachorum quotidie turmas susci-
pimus. Deposuit pharetras Armenus. Hun-
ni discunt Psalterium, Scythia frigora ser-
vent calore fidei, Getharum rutilus & fla-
uus exercitus Ecclesiæ circumfert tentoria.*

Septima Ratio præcedentem con-
firmat, Christum voluisse in hac de-
scriptione Cæsarè annumerari & cen-
Romanum, ut ostenderet se esse civem
Romanum, & tacitè innueret Christia-
nos omnes uni Romano Pontifici sub-
jiciendos, & omnia regna, omnes Pro-
vincias, idest omnes Ecclesiæ Patriar-
chales, Archiepiscopales, Episcopales,
Parochiales, Monasticas Ecclesiæ Ro-
manæ subordinari. Orosius lib. 6. cap. 7.
ultimo. *Dominus Iesus hanc urbem nuntio
suo auctam, defensionemq; in hunc urbem ap-
icem prorexit, cuius potissimum voluit
esse cum venit, dicendusq; utique civis
Romanus, census professione Romani. Ec-
ce quomodo civibus Romanis annu-
merari voluit. Quod verò nasci voluit
dum Roma esset una Respublica, alia-
rum Domina unice Romanæ Ecclesiæ
præfatio, audi Procopium Sophistam
Christianum in c. 12. Itaiæ. *Deus cum
Apostolis, quos uniuersum orbis stadium
decurrere jubebat, via libertatem aperire
statuisset, direptis omnibus sigillatim reg-
nis, rerumq; summas ad Romanos delata,
magni demonum labentis imperii signifi-
cationem dedit, unicamq; reipublica formam,
& monarchiam, ut & Ecclesiam nam,
unamq; fidem fore demonstravit.
Quo nimirum tempore Cæsar Augustus
Ægypto potius est, &c. Quasi diceret
Christus tunc nasci voluit, quando to-
tus orbis sub unâ Romanâ republicâ
coadunatus est, præficiens per hoc ex-
pulsis idolorum simulachris, & demonum
tyrannide superatâ, tandem omnia
regna totius uniuersi, omnia tem-
pla, omnes coetus uni Romanæ Eccle-
siæ subijcienda.**

Octava Ratio confundit Schismaticos,
& Hæreticos, qui Romanæ Eccle-
siæ obedientiam detrectant; Christus

IX.

7. RATIO

Orosius.

Procop.

X. 8.

RATIO non

Hieron.

F

non

non nasci voluit ante, nec post: sed quando omnes totius orbis Provinciæ sub unius Romanæ reipublicæ potestatem redactæ erant, nè ulla Ecclesia sive Patriarchalis, Archiepiscopalis, &c. vel ullus Rex, ullus Princeps, &c. Ecclesiæ Romanæ obedientiâ jugum durû existimet. Paulus Orosius lib. 6. c. 17. Longè aliud vivendi genus homines subeunt, ut omnes humiliter placere studeant, non insolenter offendere, sed ad tam salubrem humilitatis doctrinam magistro opus est. Itaque opportunè Augusti Cæsaris temporibus natus est Dominus Iesus-Christus. Quare dicit opportunè? ut scilicet Schismatici, qui altare contra altare, templû contra templum, Ecclesiam contra Ecclesiam erigunt, se independentes ab Imperio Spirituali Ecclesiastico Romano astruunt, ei humiliter placere studeant, non insolenter offendere, sed ad tam salubrem humilitatis doctrinam magistri Christi aures arrigere, & oculos convertere. Hic enim licet esset Rex regum, & Dominus dominantium, licet ei data esset potestas in celo & in terrâ, tamen Imperio Romano se subjectum esse testari voluit, & se Romanum civem profiteri: Schismatici verò Rom. Ecclesia filius nuncupari nolunt, nec eam ut Matrè venerari, ac obedire & reliquarum caput agnoscere.

XI.
9.
RATIO.

Nona Ratio docet Christum ortum dum universus orbis sub unius Cæsaris, & Reipublicæ Romanæ Imperio pace fruebatur, ut post Suetonium docet Orosius lib. 6. cap. 10. & Zacharias Episcopus Chrysolopolitanus in suo uno ex quatuor lib. 1. *Iuxta fidem Historiarum tantâ pace regnavit Augustus annis duodecim circa tempus Dominicæ Nativitatis, ut tam forinsecis, quam civilibus bellis toto orbe sopitis, etiam ad litteram completum videatur illud propheticum Isaiæ cap. 2. Constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, non levabit gens contra gentem gladium. Placatisimo autem tempore congruè nascitur Christus quia Deus erat in Christo mundû reconcilians sibi. Hac itaque pax quam fecit Augustus significabat pacem, quam Mediator noster facturus erat per se, & Discipulos suos inter Deum & hominem.*

Hugo
Cardin.

De hac pace universalî quando ortus est Christus ita Hugo Cardinalis. *Voluit Dominus tempore pacatissimo nasci tripli-*

ci ratione. 1. Ad figurandum quod ipse erat, qui pacem reformaturus erat, inter Deum & hominem, inter homines & homines, inter Iudæum & Gentilè, inter hominem & Angelû. Fecerat quidem pacem in celo, & venit facere eam in terrâ. Vnde Job c. 25. Qui facis concordia suam in sublimibus suis. 2. Ad ostendendû quod ipse Job 25. erat amator pacis, quam summopere exercuit parcens ea, qua sumi etiam ad sanguinis effusionem. Vnde in pace factus est locus ejus. Vnde in Natali Domini nullus debet odium in corde tenere. 3. Ut Discipuli quos ad prædicandum missurus erat, quocumque vellet securè transire possent. Isaiæ cap. 19. Eris in die illâ via de Ægypto in Assyrios, & intrabis Assyrius in Ægyptum, &c. Licet autem tempore prædicationis Apostolorû tanta pax non erat, tamen aliqua illius vestigia supererant. Cùm autem tanta pax esset, potuit ista descriptio fieri. Addeam ego duabus primis rationem conformiorem. Idcò sub imperio Romano pacifico descriptionem factam & Christum venisse, ut innueret Christum non posse venire ad aliquem, nec ei suam gratiam communicare & inscribere eum in libro vitæ nisi sub sit Ecclesiæ Romanæ, & Imperio Ecclesiastico & spirituali Sedis Apostolicæ. Sicut enim differunt Historici prophani & aiunt tunc jam templû clausum fuisse, in quo pax cõclusa erat, sic in solâ Ecclesiâ Romanâ vera pax esse potest, & viri pacifici veræ Romanæ Ecclesiæ filii sunt.

Inter cetera mundi oracula audi XII. vaticinium Isaiæ cap. 32. v. 1. *Ecce in justitiâ regnabit Rex, &c. v. 16. Et habitabit in solitudine iudicium, & justitia in Charmel sedebit, & erit opus justitiæ pax.* Quæ verba S. Cyrillus, Procopius, Adamus, & Dionysius de Christo Ecclesiæ sponso interpretantur. Cui cõsonat cantus ille Angelicus Lucæ c. 2. *Et in terrâ pax hominibus.* Cur Zacharias ait Christum facturum seu daturû pacem per se & suos Discipulos? per se dedisse patet ex Joannis cap. 14. *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Addit verò per suos Apostolos, ut innuat quod quemadmodum Apostoli post Christi Ascensionem unam habuerunt Ecclesiam sub uno capite Petro, non verò plures sub diversis capitibus,

sicut

sicut pacem habeamus cum Deo; & si-
miles uniti illi per gratiam, debemus u-
niri inter nos sub uno capite, scilicet
Romano Pontifici, alioqui qui Eccle-
sias diuidunt Christi præsentia gaudere
non possunt. Id prænotasse videtur
Isaias supra, postquã enim v. 16. dixit:
Et habitabit in solitudine iudicium &

Dionys.

*justitia in Charmel sedebit, idest in Ec-
clesiã. (inquit Dionysius) subdit v. 17.
& 18. Et erit opus justitiæ pax, & cultus
justitiæ silentiũ & securitas usque in sem-
piternum; & sedebit populus meus in pul-
chritudine pacis, & in tabernaculis fidu-
ciæ, & requie opulentã. Dionysius. Tran-
quillitas mentis consequetur altum justi-
tiæ, & erit effectus gratiæ, seu effectus ju-
stitiæ pax interna: proprie tamen pax est
effectus charitatis quæ facit concordiam*

Psal. 118.

*& unionem & pacem, quemadmodum
scriptum est Psal. 118. Pax diligentibus
legem tuam. Dicitur verò pax effectus ju-
stitiæ, in quantum justitiæ disponit ad
pacem, & removet impedimenta ipsius: &
erit quæta vocatio Dei, separatio cordis à
tumultu, & refranatio oris à verbis ina-
nibus, & erit securitas, namque & liber-
tas Ecclesiæ, quæ nihil timet nisi Deum:
in præsentì vitã inchoatur, & in futurã
perficitur, sicut & charitas, nec unquam
corrumpitur. Et sedebit Ecclesiã, nunc
quidem in pace Christi, quæ omnem sen-
sum exsuperat, requiescit, quemadmodũ
Angeli Christo nato cecinerunt. Sedebit
quoque in tabernaculis fiducia, idest in
locis sanctis, in congregationibus sanctis,
in Ecclesiã domibus, dicens cum Prophetã
Isaiã cap. 12. Fiducialiter agam & non
timebo, Expende illa ultima verba Ec-
clesiã domibus, non dicit Ecclesiarum, sed
Ecclesiã, quia unica est: illi qui in do-
mibus Ecclesiæ, in Diocesibus, Paro-
chiis, Monasteriis, &c. sunt, Ecclesiã
Romanæ ut matri, ut capiti subiecti
sunt, illi fiducialiter agunt, & non tim-
ent. Illi sunt in congregationibus
sanctis, in tabernaculis iustorum & fi-
ducia, in locis tuis, in pace Christi, &c.*

XIII.

10.

RATIO.

Decima Ratio cur Christus natus sit
cum describeretur orbis, & solveren-
tur tributa Cæsari, est, ut idem Christus
innucret se principum bonis tempora-
libus non studere, sed bene illis utenti-
bus favere velle, juxta illud Sedulii.
Non eripit mortalia, qui regna dat cæle-

*stia: Et Ecclesiam quam Romæ plantare
meditabatur dominio temporali
Regum & Principum non adversari,
imò potius fovere eos, qui ad salutem,
& fidem conservandam sua dominia
dirigunt, & protegere per leges Ecce-
lesiasticas, & censuras quas contra refras-
tarios & rebelles ferre meditaretur.
Ideò in parvulo Tugurio nasci voluit,
& suos parentes inseribi juxta edictum
Cæsaris. Quare falsè & seditiosè im-
ponit Philippus Mornæus in præfatione
sui mysterii iniquitatis, quod Ponti-
fices Romani sibi titulum vel jura Im-
peratorum usurparint: cum distine. 96.
cap. Cum ad verum sic statuitur. Ventum
est, ultra sibi nec Imperator jura Pontifi-
catus arripuit, nec Pontifex nomen Im-
peratorum usurpavit? quoniam idem me-
diator Dei & hominum, homo Christus
Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus
distinctis, officia potestatis utriusque dis-
crevit in propria volens medicinali hu-
militate sursum inferri, non humana su-
perbia rursus infernum dmergi, ut &
Christiani Imperatores pro æternã vitã
Pontificibus indigerent, & Pontifices pra-
cursu temporalium tantummodo rerum
Imperialibus legibus uterentur. Utram-
que potestatem agnoscit. Innocentius III.
scribens ad Imperatorem Cõ-
stantinopolitanum; ita tamen ut una
spiritualibus, altera temporalibus in-
vigilet, non verò in aliam messem fal-
cem suam immittat. Ad fundamentum,
hoc est universalis Ecclesiã fecit duo lu-
minaria magna, hoc est duas instituit dig-
nitates, quæ sunt Pontificalis autoritas,
& regalis potestas: sed illa, quæ præcõ-
diebus, idest spiritualibus major est, quæ
verò carnalibus minor, ut quanta est in-
ter solem & lunam, tanta inter Pontifices
& Reges differentia cognoscatur. Ex quibus
clare patet nec à Pontifice Cæsaris,
nec ab Ecclesiã imperii nomen vel jura
usurpari, sed solum Ecclesiam Romanã
Imperio Romano, & Pontificem Cæs-
fare tantò excellentiorem esse, quantò
bona spiritualia temporalibus nobilio-
ra sunt, & anima corpus superat: Et
dignitas supernaturalis, & spiritualis
excellentiore est naturali, & temporali.
Unde Pii & Christiani Imperatores ac
Reges nunquam dubitarunt de potesta-
te Ecclesiæ & Pontificis in se tanquam*

Pastoris in oves, nec judicaverunt illâ jurisdictionē Majestati sui imperii, & regni officere. Imò non obstante illâ subjectione Imperatores, orbis domini, mundi monarchie se inculpate inscripserunt Ecclesie filii. L. de precatō, ff. ad L. Rhodiam de jactu L. bene à Zenone. ff. de quadriennali præscripti, L. sed Divus, G. §. sed autem ff. de excusat. tut. novella 105. cap. 2. in fine. Imò ipsi Pontifices nomine Imperatoris illos insigniverunt, eosque cum tali titulo coronarunt. Unum referam, Sigonius lib. 4. de regno Italiæ narrat, quod anno 801. in die natalis Domini ante confessionem S. Petri, cum Carolus Magnus ab oratione surgeret, Leo Papa coronam capiti ejus imposuit, & à cuncto Romanorum populo coram Pontifice acclamatum est. *Carolo Augusto à Deo coronato, magno & piissimo Imperatori Romanorum vita & victoria.* Et post varia encomia more veterū Principum adoratus est, abjecto Patricii nomine Imperator & Augustus est appellatus, atque ita titulum Imperatoris dignitatis, cum in Augustulo ultimo Imperatore Occidentis ante trecentos fere annos regnantibus Gothis in Italiâ defecisset, idem Pontifex in Occidente renovavit, ut adversus Infideles, Hæreticos & seditiosos Ecclesia Romana haberet tutorem, quam tutelam Imperator Orientis jam pridem deseruisset. Quod colligitur ex formulâ jusjurandi, quo Pontifex Imperatorem coronans obstringit; quæ habetur in Ordine Romano. *In nomine Christi promitto, spondeo, atque polliceor ego N. Imperator coram Deo & Beato Petro Apostolo, me proteclorcm ac defensorem fore hujus sanctæ Romane Ecclesie in omnibus utilitatibus, in quantum divino fultus jure adjutorio, secundum scire meum, ac posse.* Non dicit Ecclesie Antiochenæ, Alexandrinæ, &c. sed *hujus sanctæ Ecclesie Romane.*

XIV. Undecimam Rationem subministrat Origenes homil. 11. in Lucam, dicens Christum venientem ad nos statim in Imperatoris Romani tabulis fuisse inscriptum, inuens nemini se cōmunicaturum, & sua beneficia collaturum, ac à tyrannide diabolicâ ac censu liberaturum, Sanctorumque albo inscripturū

nisi eos qui non tam Romano Imperio, quam Ecclesie se subicerent. *In totius orbis professione describi oportuit & Christum, ut cum omnibus scriptis sanctificaret omnes; & cum orbe reclusus in censum, communionem sui praberet orbi: ut per hanc descriptionem describeret quoque ex orbe secum in libro viventium ut quicumque crederent in eum, postea cum sanctis scriberentur in cælis.* Ubi crederent in eum? in Ecclesia Orthodoxâ Romanâ, quæ est templum, domus, sedes spiritualis Christi; ubi tantum Christus habitat ac residet, & non alibi. S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesie: *Quisquis ab Ecclesia segregatus adultera jungitur, à promissis Ecclesia separata, habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem.* Unde Sanctus Augustinus in Enchiridio cap. 56. explicans Symbolum ait: *Rectus ordo Confessionis postcebat, ut Trinitati subjungeretur Ecclesia tanquam habitatori domus sua, & Deo templum suum & conditori civitas sua, quia (ut Apostolus Ephes. cap. 4. v. 32.) Sacramentum hoc est magnum, ego autem dico in Christo in Ecclesia, idest conjunctio Christi & Ecclesie intima est. Quia (inquit Cornelius) Verbum Divinum, naturam humanam, & consequenter homines, hominumque Ecclesiam sibi univit, & maritavit, hac enim artificissima est unio & origo cæterarum.* Tam individua est hæc unio, hic nexus, tam reciprocus, ut ubi terrarum Christus est, ibi debeat esse Ecclesia & vice versa. S. Irenæus lib. 3. cap. 40. *Vbi Ecclesia, ibi & Spiritus: & ubi Spiritus Dei, illic Ecclesia.* Quam conjunctionem S. Augustinus epist. 50. probat hoc argumento, Rom. cap. 4. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum: Non est autem divina charitatis, qui est hostis unitatis. Non habent ergo Spiritum qui sunt extra Ecclesiam.* Idem serm. 11. de verbis Domini explicans illa verba Judæ. *Qui seipso segregant animales spiritum non habentes, subdit, unde ipsa Ecclesia etiam illos, qui per nomina hominum quamvis in unitate ejus constitutorum quadam schismata moliebantur.* Paulus Apostolus arguens inter cætera ait: *Animalis autem homo non percipit, quæ sunt Spiritus Dei, &c.* Hoc utique nullo modo diceret;

Cyprian.

August.

Ephes. 4. v. 32.

Irenæus

August.

RATIO.

Origenes

diceret ab Ecclesiâ segregatis, qui dicti sunt spiritum non habentes: Sic nec ille dicendus est esse in Ecclesiâ, & ad istam societatem spiritus pertinere qui ovibus Christi corporali tantum commixtione fito corde miscetur. Et lib. 3. de Baptismo contra Donatistas c. 16. Spiritus Sanctus, qui in solâ Catholicâ per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi majores nostri voluerunt quod Apostolus Rom. cap. 5. ait: Quoniam charitas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Ipsa est enim charitas, quam non habent qui ab Ecclesiâ Catholicâ communionem præcisi sunt, ac per hoc etiam si linguis hominum loquantur & Angelorum, si sciant omnia Sacramenta, & omnem scientiam, & omnem habeant prophetiam, & omnem fidem, &c. Non autem habet Dei charitatem, qui Ecclesiâ non diligit unitatem, ac per hoc rectè intelligitur dici non accipi nisi in Catholicâ Spiritus Sanctus, & infra, Charitas quæ operis multitudinem peccatorum proprium donum est Catholica unitatis, & pacis, nec ejus in omnibus, quia nec ejus sunt omnes. Plura ibi, ostendens in Ecclesiâ Dei animales, carnales, & parvulos habere quidem spiritum Dei, licet non sapiant, quæ sunt spiritus Dei, sicut multi habent animam, qui tamen officia, aut vires animæ vel non intelligunt, vel non exequuntur, Hæreticos autem, Schismaticos, & Infideles ait Spiritu Dei omnino carere, quia extra Corpus Christi, quod est Ecclesia: non potest esse Spiritus Christi. Quare tract. 27. in Joannem concludit. Nihil sic debet formidare Christianus quàm separari à corpore Christi: si enim separatur à corpore Christi, jam non est membrum ejus, si non est membrum ejus, non vegetatur spiritu ejus, quisquis autem spiritum Christi non habet, Rom. cap. 8. hic non est ejus. Et Serm. super gestis Emeriti tom. 7. Extra Ecclesiam Catholicam totum habere potest Hæreticus præter salutem. Potest habere honorem secundum Ecclesiâ: cum ordinem, potest habere sacramentum, potest cantare Alleluia, potest respondere Amen, potest Evangelium tenere, potest in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fidem habere, & prædicare: sed nus-

quam nisi in Ecclesiâ Catholicâ salutem invenire. Et passim alibi, maxime tractatu 6. in Joannem, Sermone xi. & in Psalm. 54. maxime libr. 6. de fide & symbolo cap. 10. Credimus & sanctam Ecclesiam usque Catholicam, nam & Hæretici & Schismatici congregationes suas Ecclesias vocant: sed Hæretici falsè sentiendo ipsam fidem violant. Schismatici autem dissensionibus iniquis in fraternâ charitate dissiliunt, quamvis ea credant quæ credimus. Quapropter nec hæreticus pertinet ad Ecclesiam Catholicam, quoniam diligit Deum, nec Schismaticus, quoniam diligit proximum. Quod verò per Ecclesiam Catholicâ accipiat Romanam id passim docet, maxime contra Pelagium. Non solùm Episcopalia Concilia, & Apostolicam sedem, sed etiam universam Romanam Ecclesiam, Romanumq; Imperium fuisse commotum. Quibus verbis per universam Romanam Ecclesiam totius orbis, seu Catholicâ intelligit Romanam.

Duodecimam Rationem accipio ex XV. S. Paschasio, scilicet Christum voluisse describi & censum solvere specialiter in Bethleem, ut innumeret neminem pani vitæ, qui de cælo descendit fructuosè pasci posse, nisi in Bethleem, ubi Rachel sepulta est. Quid per Rachel & Bethleem intelligis? Rachel figuratiter Ecclesiam significat: Bethleem idem est ac domus panis. Rachel (inquit Paschasius lib. 2. in Matthæum cap. 2. n. 5.) figuram gerens Ecclesie ibidem sepulta legitur, ut in eodem loco plena requies ejus signetur, ubi Christus panis vivus de cælo descendit quotidie ex ortu novo sine defectu versatur. Quasi diceret in Ecclesiâ fideles fructuosè ad vitam & requiem æternam consequendam vescuntur pane, qui de cælo descendit, juxta promissionem Christi, Joannis cap. 6. v. 55. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam æternam, v. 59. Qui manducat hunc panem vivet in æternum. S. Gregorius homil. 8. in Evangelia. Qui bene in Bethleem nascitur, Bethleem quippe domus panis interpretatur. Ipse namq; est qui ait: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. Locus ergo in quo Dominus nascitur, panis antea vocatus est: quia futurum profectò eras, ut ille; ubi per materiam

XV.
12.
RATIO:

Paschas.

Joan. 6.
v. 55.

Gregor.

materiam carnis apparet, qui electorum mentes aternâ saticitate reficeret. Extra Bethleem idest Ecclesiam, qui manducet panem qui de cælo descendit, iudicium sibi manducat & bibit. S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesie. Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est & pudica: unam domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit. Hac nos Deo servas, hæc filios regno quos generavit assignat. Quisquis ab Ecclesiâ segregatus adultera jungitur à promissis Ecclesie separatur. Nec pervenit ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam Christi. idest Christus promisit vitam æternam ritè comedentibus Corpus suum, sed in Ecclesiâ: Non pervenit ad Christi præmia qui relinquit Ecclesiam Christi. Quare non perveniet? respondet, quia Alienus est, prophanus est, hostis est. Habere jam non potest Deum Patrem qui Ecclesiam non habet Matrem. Non dicit Ecclesiam, sed Ecclesiam. Hęc sola Corpus & Sanguinem fructuosè sumendum præbere potest. Quod probat figura Arcæ Noe. Si potuit evadere quisquam qui exira Arcam Noe fuit, & qui exira Ecclesiam foris fuerit evadit. Monet Dominus, & dicit: Qui non est mecum adversus me est, & qui non mecum colligit, spargit. Qui pacem Christi, & concordiam rumpit, adversus Christum facit. Qui alibi præter Ecclesiam colligit, Christi Ecclesiam spargit. Dicit Dominus Ioannis cap. 10. Ego & Pater unum sumus: Et iterùm de Patre, & Filio, & Spiritu sancto, Ioannis cap. 5. scriptum est. Et hi tres unum sunt, & quisquam credit hanc unitatem de divinâ firmitate venientem, Sacramentis caelestibus coherentem scindi in Ecclesiâ posse, & voluntarè collidentem divorzio separari? hanc unitatem, qui non tenet, Dei legem non tenet, non tenet Patri & Filii fidem, vitam non tenet & salutem. Etsi non credens Spiritum Sanctum esse Deum & consubstantialitem Patri & Filio, vel alium articulum fidei neget, ut passim Hæretici, si communicent fructuosè nè communicabunt? minimè, quia foris sunt, extra Ecclesiam sunt, extra Ecclesiam colligunt, Christi Ecclesiam spargunt seu dividunt, & idè Antiochenæ, vel Constantinopolitanæ, &c. aluzni, (qui Ecclesiam Romanam ut

unicam non agnoscunt, sed dividunt quantumvis comunicent,) *Vitam non tenent & salutem, quia non sunt in Arcâ Noe, non in Bethleem Christum adorant: recipiunt, non à verâ Matre.*

Decima-tertia ratio ob quam Christus nasci voluit dum describeretur orbis, est, quia ejusmodi supputatio erat res difficilis, quæ absque Christi interventurità fieri nõ poterat. Audi S. Gregorium Nazianz. Orat. 9. *Cum Christo describis, cum Christo tributum expendis, cum capite censuram facis, cum verbo rationem subducis. Quid autem sibi vult hæc oratio? sane nisi me sententia fallit, eos, quibus hujusmodi munera commissa sunt admonet Deum semper maximis rerum administrationibus interesse. Quod si sub unici Romani Imperatoris dominio debità regi & supputari non poterat orbis absque speciali divinæ opis adminiculo, & ex hoc concludit S. Gregorius Nazianzen. Deum semper maximis rerum administrationibus interesse; Infero sanctam Ecclesiam Romanam esse maximam, quia secundum S. Leonem Sermone 1. de SS. Petro & Paulo. Minus est, quod tibi bellicus labor subdit, quam quod pax Christiana subjecit. Et ita specialissimâ Dei protectione adjuta fuerit necesse est, quæ jam ferè per septemdecim sæcula inter tot adversariorum visibilium & invisibilium tela semper in suâ unitate, puritate, & sanctitate permanfit. Et illi hoc Christi promissum factum esse Matth. cap. 28. v. 20. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. At vero Infidelium, Hæreticorum, Schismaticorum secte in principio quidem fervere visæ sunt, sed paulatim defecerunt, & extinctæ sunt, juxta illud Apostoli 2. Timoth. cap. 3. v. 8. Quæmadmodum Iannès, & Mambres resistentes Mosi, ita & hi resistunt veritati homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficiunt. S. Thomas lect. 2. Potestas nocendi est à Deo permittente, & Deus non permittit ut noceat quantum vult malus, sed imponit terminum. Job c. 38. Et hic confringes tumentes fluctus tuos. Sic & Diabolus non lesit Job, nisi secundum quod permissus fuit à Deo. Sic Arius non nocuit in Ecclesiâ, nisi quantum Dominus permisit. Apocal. cap. 7. Dicit Angelus*

XVI.
13.
RATIO.

Gregor.
Nazianz.

S. Leo.

Matth.
28 v. 20

2. Timot
3. v. 8.

Thomas.

Angelus nolite nocere terra & mari, neque arboribus, quoadunque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. Sed mihi magis aridit explicatio Dionysii. Non diu alios fallent. Hugo Cardinalis. Omnibus modis deficiunt. Psal. 36. Vidi impium super exaltatum & elevatum sicut cedros libani, transivi, & ecce non erat. Quos sequuntur Gorran. Dicit ultra, id est diu post presentia tempora non proficiunt seducendo: quia deficient superari à Catholicis, & maxime à Ioanne Evangelista extirpati sunt de Ecclesiâ, per quem pradicat hic Apostolus hereticos in Asia destruendos. Theodoretus lib. 1. de Hæreticis fabulis, narrat usque ad sua tempora septuaginta sex diversas hæreses exortas. Et lib. 3. extinctas ferè fuisse ait. S. Augustinus in lib. de hæresibus numerat 88. hæreses, dicitque in Psal. 57. ad v. 8. ex iis plurimas peritisse. Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens, subdit: Non vos terreat fratres quidam fluvii, qui dicuntur torrentes hyemalibus aquis implentur: Nolite timere, post paululum transit, decurrit aqua, ad tempus per strepit, mox cessabit, diu stare non possunt. Multæ hæreses jam emortuæ sunt, cucurrerunt in rivis suis, quantum poterunt decurrerunt, siccati sunt rivi, vix eorum memoria reperitur, vel quia fuerunt. Et Remigius Altifiodorensis. Hæretici antequam in utero illius matris formati, & eruditi essent, exeuntes ab eâ, & pradicare presumentes, quod non didicerunt, abortivum fecerunt, &c. Comparabiles sunt hyemalibus aquis, quæ ad tempus tument, mox defutura. Tempore Cardinalis Bellarmini rom. 2. lib. 4. de Ecclesiâ cap. 6. usque ad tempora Lutheri numerabantur 200. Hæreticorum diversæ sectæ, ex quibus tantum restabant quædam reliquæ Nestorianorum & Eutylianorum in Oriente, & Hussitarum in Bohemiâ, ita ut reliquæ penitus interiiissent, licet earum fabricatores fuerint ut plurimum Episcopi multas Ecclesias regentes; potentissimorum Imperatorum, Principum & Regum patrociniû habentes, multosque libros scripserint ad intoxicandos posteros: Et tamen nec eorum libri, nec dogmata, nec ulla vestigia supersunt, nisi quæ in libris Catholicorum eos refellentium reperiantur.

Quid Ariana hæresis insolentius, & universalis, quid fortius Albigensum scilicet, quæ militaribus copiis protegebatur. Cucurrerunt in rivis suis quantum poterunt, decurrerunt, siccati sunt rivi, vix eorum memoria reperitur, vel quod fuerint vix apparet. Calviniana hæresis Regis & Prælatorum studio quotidie deficit. Lutherani vix exorti scilicet anno 1517. post septennium aurescere ceperunt supervenientibus Zuinglianis anno 1525. His adhuc in cunis agentibus supervenerunt biennio post Anabaptistæ, qui majorem partem Lutheranorum in suam sententiam pertraxerunt: ita ut Illyricus in præfatione omnium centuriarum conqueratur doctrinam Lutheranam non purè jam edoceri. Zuinglianam hæresim, quæ apud Helvetios prævalebat Calvinianâ superveniens destruxit, Calvinismus restans in Galliâ in sectam libertinorum degeneravit. In Angliâ in hæresim Puritanorum, in Poloniâ in Trinitariorum conciliabulum, in Transilvaniâ in Samosatænorum, in Hollandiâ in Gommaristarum, Independentium, &c. dogma deflexit. Quod ipsemet Calvinus prævidit in præfatione Catechismi Gevenensis directi ad Ministros in Frisiâ Orientali, Centuriatores in præfatione secundæ Centuriæ idem pronuntiant de Lutheranismo, idem repetunt Centuriâ 5.

At Ecclesia Romana unica per tot XVII. sæcula innumeris agitata procellis subsistit speciali Dei providentiâ. Vates Regius Psal. 44, v. 4. Fluminis impetus latificat civitatem Dei, sanctificavit tabernaculum suum Altissimus: Deus in medio ejus non commovebitur, adjuvabit eam Deus mane diluculo. Hugo Cardinalis. Ecclesia fundatur in Christo ad quam cõfugientes possunt in eo salvari, & juncudari: quoniam Ecclesiam latificat inundatio charismatum à fonte Sancti Spiritus emanantium, firmavit Ecclesiam militan- tem Christus altus super omnem creaturâ. De firmatione in Psal. 32. Verbo Domini cæli firmati sunt, id est Apostoli, qui sunt fundamenta hujus civitatis. 86. Fundamenta ejus in montibus sanctis, id est Ecclesia in sanctis Apostolis. Ecclesia autem militans benè dicitur tabernaculum, quia in eâ quasi in castris militans fides. Iob cap. 7.

cap. 7. *M. Vita est vita hominis super terram: item non tantum firmata est, sed & mansita. Unde sequitur. Deus in medio ejus, id est Ecclesia ejus. Matth. c. x8. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum, in medio ejus, in humanitate communi sibi, & Ecclesie, non commovebitur de medio ejus. Matth. cap. ultimo. Vbi cum sum usque ad consummationem vite. Non commovebitur Ecclesia à centro suo, id est Deo, qui est in medio ejus, ne commoveatur. Sanctus Athanasius, Origenes, Eusebius, Nicephorus per civitates & tabernaculum etiam intelligunt Ecclesiam militantem. Sanctificationem Dei tabernaculum Ecclesia est, in cuius medio Christus est, quia ipsam immuncem servat à perversione tentationum. Unde subdit, Deus in medio ejus non commovebitur. Apollinarius. Inextermibilem civitatem fore dicit, quamdiu Deus in eâ fuerit. Basilii. S. Basilii. Et cum Deus in medio sit Civitatis, facit ea immota sit, auxilium sibi à primis exoribus serens. sive ergò superna Jerusalem, sive inferna Ecclesia nomē civitatis conveniat, in eâ suum Altissimus sanctificavit tabernaculū. Psaltes de ejus protectione speciali profequitur. Adjuvabit eam Deus mane diluculo. Theodorctus. Celerem & velocem Deus suam civitatem Dominus univrsorum opem feret. Sicut S. Cyrillus) Adjuvabit eam*

Cyrillus: Dominus vultu suo: Quasi diceret, intactam eam & incorruptam illi pulchritudinem servat. Uterius pergit Vates Regius. Centurbata sunt gentes, & inclinata sunt regna. Didymus. Gentes appellat: dæmonum agmina Ecclesiam oppugnantium, quæ cum Salvatoris adventum in carne viderent adversus Ecclesiam commovebantur. S. Athanasius explicat de ipsis gentibus Pugnauerunt gentes adversus Ecclesiam, sed tam earum reges inclinati sunt, hoc est victi sunt, & auferunt, & demum quoque ipsæ cervicem Christo subjecerunt. Dicit enim Ecclesiam celeriter constructam iri ab iis à quibus eversa est: nam pulcherrimis eam donis auctam in sublime tulerunt. Unde Ecclesia Romana merito dicit. Dominus virtutum nobiscum. Nicephorus. Ecclesia hæc dicit, se ipsam cohortans, ac confidere jubens. Sicut non dixit civitates, tabernacula: sed civitatem, tabernaculum,

ita non vocat Ecclesias, sed Ecclesiam, quia scilicet non plures, sed unica est. Vel (ut Hesychius,) Nisi verò sufficit nobiscum virtutum Dominus, nunquam res adeò admirande præstite fuissent, & nisi nos non suscepisset non divitiis, non sanctitate, non puram spiritus communicationē effudisset. Deinde omnes creaturas invitans ad videndam illam unicam Ecclesiam, quæ inter tot persecutionū procellas exorta, est & crevit. Venite (inquit) & videte opera Dei. S. Basilii. Venite hoc est accedite primum, deinde dixit videte opera Domini portantis similia, & supra hominum opinionem admiranda, à quibus putrescacia quondam hostiles & seditiosæ gentes ad quietem & pacem converse sunt, &c. Paterna vox est expansis vultus ad se vocantis eos, qui hæc rebelles extiterunt, qui ergò vocavit vocationem adhaesit, & propius accessit, & præcipienti adhæsit, videbit eum, qui omnia per crucem pacavit quæ in terris, & quæ in caelis.

Eundem Patrem introducit Theodorctus. Hanc ergò virtutem, hoc robur meum cum videritis, è Mortales, & frequentem rerum mutationem perspexeritis, jamq; ab ingentibus fluxibus & tempestatibus tranquillitatem & quietem illis & paci donum, discite jam ab ipsis rebus me dominum esse univrsorum, & omnium opificem, non Iudæis tantum, sed omnibus quoque gentibus potentia meæ celsitudinē ostendentem. In quo celsitudinē suæ potentie patefecit in eo quod omnes nationes totius univrsi sub unum Imperium Ecclesiasticum redegit, in unam Ecclesiam cōgregavit, Eusebius. Si quis transacta tempora diligenter animo repetat. Hac omnia ad verbū impletā esse perspicit, nam ante Salvatoris nostri adventum, regiones & civitates à multis Principibus regabantur, & in singulis terra auctis bella gerebantur, ut & agricola ipsi sentis, gladiis, & omni ad bellum gerendum armorum apparatus se exercuerunt. Verum post divinam Salvatoris manifestationem Romanorum Principatus, qui unius imperio cecit, pluribus gentibus capiti dominari: namq; salutare Evangelium, quod cum ipso principium habuit in omnes gentes percurrit, &c. illis verbis qui unius imperio cecit pluribus, &c. innuit Ecclesiam Romanam omnibus

Basilii

Athenasii

Apollinarius

Basilii

Theodorctus

Cyrillus

XVIII.
Theodor.

enim censu Synagoga vetusto novus census Ecclesia parabatur, qui tormenta non exigeret, sed auferret, & spiritualiter in typo plebis suam jam Christo nomina conserbat. Non hic spatia terrarum, sed mentium, animorumq; censentur: nec describuntur limites, sed proferuntur: nec atas ulla distinguitur, sed omnis ascribitur: Nullus enim ab hoc immunis est censu: quia omnis atas numisma Christo est, quem vagientes pueri martyrio cõsententur: quem intra uterum postei exultatione testantur, &c. Nota illa verba *Novus census Ecclesia parabatur*. Non dicit Ecclesijs, sed Ecclesie, quæ scilicet unica est. Sed cur dicit novus census: Quia antehac soli Judæi censebantur fideles, solus vocabatur populus Dei. Jam verò fit novus census, quia ex omnibus gentibus quarum Christus erat Dominus congregari debebat Ecclesia.

XX.

Hujus rei figuram S. Lucas oportune scribit cap. 2. v. 2. *Hæc descriptio prima facta est à Præfide Syriæ Cyrino*, idest tunc facta est prima generalis in toto orbe, alix enim in certis Provinciis particulares, vel minis universales antea factæ fuerunt, ut notant Franciscus Lucas Toletus, Maldonatus, Hugo Cardinalis, Tertullianus lib. contra Marcionem lib. 7. 10. & 36. Cornelius, Jansenius, Paulus Orosius, Sanctus Justinus Oracione ad Antonium Pium, Sanctus Cyrillus lib. 4. contra Julianum, Beda hic. *Signat* (inquit) *hanc descriptionem vel primam esse earum quæ totum orbem concluderint, quia pleraque jam partes terrarum sæpè leguntur fuisse descriptas. Hæc descriptio Cesar significans Christum suo adventu omnes gentes in unam Ecclesiam collecturâ.*

Paulus Orosius.

Paulus Orosius lib. 6. cap. ultim. *Eodem quoque anno idem Cesar, quem his tantis mysteriis prædestinaverat Deus, censum agi singularum ubique Provinciarum, & censerit omnes homines, quando & Deus homo videri & esse dignatus est.* Mytheria in hæc descriptione recondita sunt. *Vt* (inquit Hugo Cardinalis) *Per generale Imperium Augusti præfiguraretur generale Imperium Christi. Nulla enim natio est, in quâ aliquis non proficiatur Christum.* Consequenter offendit hanc descriptionem generalem potius verificari de Christo, quàm de Augusto.

Nec de Augusto ita fuit verum ad litteram. Quia Romanum Imperium non dominabatur toti orbi. Unde cum vulgata versio habeat, *Vt describeretur univversus orbi.* Syriaca vertit, *Populus possessionis ejus*, idest in eâ parte mundi quæ Romano Imperio subijciebatur. Dicitur tamen univversus orbi, sicut Matth. cap. 21. v. 10. *Et commosa est univversa Civitas.* Et cap. 27. v. 45. *Et tenebræ factæ sunt super univversam terram.* Act. c. 11. v. 28. Rom. c. 1. v. 8. & alibi. Vel dicitur univversus orbi, quia Augustus (inquit Cajetanus) *ad gloriam sui Imperii scripsit absolute univversum orbem, tanquam esset Dominus univversi, cuius tamen nullus unquam fuit Imperator.* Et Beda. *Nullum fuit tantum pacis indicium, ut unâ descriptione totus orbi concluderetur.* At Christus non per Synecdochen quâ major pars pro toto accipitur, nec ad ostentationem veniebat totum orbem conscribere. S. Ambrosius lib. 2. in Lucam ad c. 2.

Matth. 21. v. 10

Beda.

Ambros.

Vt scias censum non Augusti esse, sed Christi totus orbis jubetur profiteri. Quando nascitur Christus omnes proficiuntur, quando mundus concluditur, omnes periclitantur. Quis ergo poterat possessionem totius orbis exicere, nisi qui totius orbis habebat imperium? Non enim Augusti, sed Domini est terra & plenitudo ejus, orbis terrarum & univversi qui habitant in eâ. Gothis non imperabat Augustus, non imperabat Armeni, imperabat Christus. Maldonatus quærit an omnes utriusque sexus & tam adulti, quàm parvuli describerentur, an verò soli Patres familias, atque nonnullos Authores affirmare solos viros, eosque Patres familias descriptos fuisse. Sed probabilius putat omnium factam esse, quia illa descriptio & capitulatio fiebat ad augendum vectigal, unde in singula capita fieri debebat: alioquin frustra Beata Virgo cum Josepho in Bethleem Civitatem suam venisset, si soli viri censerentur. Hæc fides sit penes Auctores. At certissimum est non solos Patres familias, sed omnes utriusque sexus tam adultos quàm parvulos, cujuscumque nationis, status, & conditionis existant fuisse à Christo vocatos, ut in unâ Ecclesia Romanâ convenirent. Eleganter S. Ambrosius super.

Non

Ambrros. Non hic spatia terrarum, sed mentium, animorum, censentur: nec describuntur limites, sed profertur: nec atas ulla distinguitur, sed omnis ascribitur: Nullus enim ab hoc immunis est censu: quia omnis atas munifica Christo est, quem vagientes pueri martyrio consentunt: quem intra uterum positi exultatione testantur. Et infra. Hæc est ergo professio prima non terrarum, sed mentium, cui omnes profitemur, quia nullus excipitur, non preconio evocatione, sed vatis, qui multo ante praxidixit Psalm. 46. Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis: quoniam Deus summus terribilis, Rex magnus super omnem terram.

XXI. Euthymius, Strabus, Beda, & alii apud Maldonatum existimant causam hujus descriptionis fuisse tributum, ut pro singulorum facultatibus pendere-
tur vectigal. Quæ opinio firmatur ex eo quod Josephus refert lib. 8. c. 1. Judam Gaulonitè eâ de causâ de populum commouisse, quasi Judæis non liceret profanis regibus solvere tributa. Tributû autem Judæis impositû tantum fuisse ait Maldonatus, quantum templo solvere solebant, scilicet mediam partem sicii, quæ duas drachmas continebat, idest (inquit Cornelius) duos regales sive duos Julios. De quo idem Maldonatus ad cap. 17. v. 24. Matthæi. Cõjici non potest quantumalix gentes pendere tenerentur. Hugo Cardinalis ait hunc censum datum Cæsari fuisse tantum patrimoniorum, & allodiorti. Non enim exigebatur nisi de allodiis, ut si quis haberet terram suam sub feudo, vel sub censu definito responderet ei, à quo haberet. Si autem haberet in allodio cogebatur respondere Præsidi Romano, & sciantum erat census, idest index patrimoniorum vel allodiorti, ut indicaret quantum tributi singuli Indæorum deberent solvere secundum quantitatem patrimoniorum. Est intelligendum de speciali patrimonio Indæa: quia Indæa specialiter tunc constituta est tributaria. Quod enim generaliter exigebatur ab omnibus scilicet. Nummus argenteus novæ monetæ, exigebatur per professionem, non pro tributo. Scilicet ut profiterentur se subditos Romano Imperio. Augustus enim mittens præsides ad describendum orbem primam

misit Cyrinum in Syriam, in qua est Iudæa, &c. Sic Christus suam descriptionem censualem incepit à Judæa, non pecuniarum, nummorum, sed mentium & animarum. Hanc autem Christi descriptionem ait esse quadruplicem. Prima per prædestinationem de quâ Luc. 10. ca cap. 10. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Isaia cap. 4. Et erit omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Ierusalem sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vitâ in Ierusalè. Secunda est per gratiâ infusionem de quâ 2. Corinth. cap. 3. Epistola est Christi ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi. Tertia per prædicationem, Matthæi cap. 13. Omnis Scriba doctus in regno Cælorum similis est Patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera. Quarta erit per glorificationem, Apocal. cap. 14. Vidi supra montem Sion agnum stantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis. De his quatuor dicitur Roman. cap. 8. Quos prædestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit; & quos justificavit, hos & glorificavit.

Quod verò hæc descriptio non ubique, sed in solâ Ecclesiâ Romanâ fiat, audi eundem. Hanc autem quadruplicem descriptionem facit Cyrinus Præsides Syriæ, idest Christus rector, & index Ecclesiæ. Cyrinus enim interpretatur hæres, unde significat Christum, de quo Matth. cap. 21. Hic est hæres, venite occidamus eum. Roman. cap. 8. Hæres quidem Dei, cohæredes autem Iesu Christi. Syria interpretatur sublimis, & significat Ecclesiâ, quæ in sublimitate virtutum posita. Denarius qui pro sensu redditur significat Decalogum legis, in quo vultus regis, idest agnitus Deus invenitur. Vnde Psalm. 118. A mandatu tuis intellexi. Ab hoc censu nullus excipitur, quia sine observantiâ Decalogi nullus salvatur. Matthæi cap. 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Quod ejusmodi census solutio debeat fieri in Ecclesiâ innunt hæc verba. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem, scilicet, in quâ oriundus

erat, inquit Hugo. Quid per civitatem intelligit: idem Hugo. *Mysticè in suam Ecclesiam, in qua debet quilibet profiteri, id est confiteri laudes & peccata*: Extra quam nulla salus, confessio, & usus Sacramentorum prodest, nunquam veram cum Deo amicitiam per gratiam habere possunt homines. Qui vult ergo in libro vitæ describi, nec de eo deleri, maneat in Ecclesiâ unâ: alioqui vercat non tantum Dei, sed etiam Ecclesiæ anathema. De quo Trapezuntius genere Græcus olim scribebat. *Omnes Synodi anathemas fecerunt eos, qui non credunt unam sanctam Ecclesiam Orismens, non autem Aristos, id est unam finitè & non infinitè, quod est blasphemum. Quomodo enim unam credes, si nescis quomodo an dices universum totius mundi? Erit ergo tibi orthodoxus Armenus, Æthiops, Indianus, Sergianus, Monothelita, ac Theopascibita, quare cum dicimus unam Catholicam Ecclesiam scire oportet quantum ex Ecclesiâ efficitur una: siquidem omnis multitudo aliquo uno ejusdem speciei efficitur una. Est igitur Catholica Ecclesia una, unius Ecclesiæ Romanæ conjunctione, quæ ipsa cum Pontifice uno unitur: ita sit ut omnes Ecclesiæ Catholicae cum Romanâ uniantur, & Romanâ cum Pontifice, ac proinde omnes cum Pontifice, &c.* Ex quibus patet Ecclesias illas quæ Romanæ Ecclesiæ, & Sedi non adhærent, à Christo non posse in libro æternitatis cum electis describi, neque esse in Ecclesiâ, quæ cum eâ, quæ toto orbe diffusa est, non sociatur: non esse sponsæ Christi alumnus, sed adulteræ. Quia rectè (ut S. Irenæus lib. 3. c. 3.) *Ad Romanam Ecclesiam propter potentioris principalitatem necesse est omnes convenire Ecclesiam, id est eos, qui sunt undique fideles.* Dicit necesse, ut ostendat non in qualibet Ecclesiâ, sed in hac solâ posse salvari, & consequenter hæresiarchas, & eorum sectatores se ab illâ separantes illud anathema incurrere, quod antea Apostolus prænuñciaverat. *Et si Angelus de celo evangelizaverit vobis, præterquam quod accepistis, anathema sit.* Scio Sectarios hoc loco Apostoli abuti, sicut & multis aliis ad suam damnationem: ut sic traditiones non scriptas, quasi commenta Christianâ doctrinam adulterantia recijciant. Cùm clarum sit non damnare

traditiones Ecclesiæ per illa verba: *Præterquam quod, &c.* Nec Decreta Pontificum, Conciliorum generalium, & provincialium ad pleniorè legis Evangelicæ observantiam: sed tantum damnare, quæ repugnant Doctrinæ Evangelicæ: à se prædicatæ, ut optimè notat S. Augustinus tract. 98. in Joannè. *Aug. dixit Apostolus, si quis vobis Evangelizaverit plijquam accepistis, sed præterquam quod accepistis. Nam si illud dixeret sibi ipse præjudicaret, qui cupiebat ad Thessalonicenses, ut suppleret quæ illorum fidei desuerat. Sed qui supplet quod minus erat addit, non quod inerat tollit. in eos enim infurgit, quod Galatis persuadebat simul cum Evangelio legè veterem illi contrariam debere observari, contra quos anathema pronunciat, ut potè aduersantes doctrinæ: à se traditæ, ita ut præterquam idem sit ac contra Evangelium: quod Apostolus confidenter scribebat, quia noverat se à Deo vocatum, & instructum. Notum (inquit) vobis facio Evangelium, quod evangelizatū est à me, quia non est secundum hominem: neque enim ab homine recipi illud, aut didici, sed per revelationem Iesu Christi.* Non igitur Apostolus anathematizat qui observant Traditiones Ecclesiasticas, & placita Patrum, qui Ecclesiam Romanam ut veram & unicam matrem colunt, & audiunt: sed Symmistas & Sectarios, qui multa Doctrinæ Evangelicæ opposita scribunt & docent, qui Ecclesiam Romanam sedem Antichristi nuncupant: quod nec in doctrinâ Pauli, nec in Evangelio continetur. Sed in Evangelio scriptum est, ut ab ejusmodi Novatoribus abstinemus. *Attendite* (inquit Christus Matth. cap. 7. v. 15.) *à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Quem locum Tertullianus lib. de præscript. cap. 4. sic exponit. *Qua sunt ista ovium vestes, nisi nominis Christiani extrinsecus superficies? qui lupi rapaces? nisi sensus & spiritus subdoli ad infestandum gregem Christi intrinsecus delitescentes? qui Pseudoprophetae sunt, nisi falsi Prædicatores? qui Pseudo-apostoli, nisi adulteri evangelizantes? Magis graphicè & ad vivum exprimit ingenium & industriam diabolicam hæreticorum*

Trapezuntius.

Irenæus

Aug.

Matt. 7.

Vincen. *Lirinen.* *Quid est vestitus ovium? nisi Prophetarū & Apostolorum praliquia, que quidem ovili quadam sinceritate agno illi immulato, qui tollit peccata mundi tanquam vellera quadam texerunt. Qui sunt lupi rapaces? nisi sensus hereticorum feri & rabidi, qui canas Ecclesiam semper infestant, & gregem Christi quaquā possunt dilacerant. Dicit canas Ecclesiæ, non Ecclesiarum. Ecclesiæ enim plures introducere non Apostolorum, sed Pseudo-Apostolorum est, non est notum facere Evangelium Pauli, sed novum Evangelium introducere: nam secundum Apostolum Rom. cap. 12. v. 5. *Multi unum corpus sumus in Christo singuli, autem aliter alterius: membra, id est una Ecclesia, quæ unitas corporis & Ecclesiæ præcipue consistit in conjunctione membrorum cum capite. S. Cyprian.* Epist. 66. ad Florentinum de Ecclesiâ differens. *Plebs est sacerdoti adunata, & grex pastori suo adharens. Item Ecclesia Catholica una est non scissa, & divisa, sed utique connexa, & coherentium sibi invicem sacerdotum glutine copulata.* Licet enim Apostoli essent à Christo constituti Divini Verbi Præcones, tamen non in plures, sed unam Ecclesiam coalescebant.*

XXIII. *S. Leo.* Sanctus Leo Epist. 87. ad Episcopos Provinciæ Viennensis. *Predicationis Evangelii Sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut ex oriente se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere.* Quibus verbis unum esse tantum corpus, & unum caput innuit. Quod autem illud corpus non sit Ecclesia Antiochena, Alexandrina, Lutherana, Calviniana, &c. sed Romana. Audi S. Augustinum epist. 162. loquentē de Cæciliano Episcopo. *Qui posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret Romana Ecclesia in qua Apostolica Cathedra viguit principatus per communicatorias litteras esse conjunctum.* Per illa verba: *Cum se videret Romana Ecclesia esse conjunctum.* Docet Romanam Ecclesiam esse unum

corpus, eosque qui in Ecclesiâ censerentur debere illi uniri. Hujus unionis meminit S. Ambrosius in Oratione de obitu Satyri. *Rogavit sicum Episcopis Catholicis, id est sicum Ecclesiâ Romanâ consentiret.* Ad illam conjunctionē cunctos hortatur S. Augustinus in Psal. *contra partem Donati. Venite Fratres, si vultis ut inseramini in vite. Dolor est cum vos videamus præsicos ita jacere. Numerate Sacerdotes, vel ab ipsâ Petri Sede in ordine illo Patrum, quis cui successerit, videte.* Quasi diceret; nolite transire ad cœtus Melandrianorū, Basilidianorum, Saturnianorum, &c. qui secundum Ireñum lib. 1. cap. 21. & seq. inter se nullo modo uniti erant. Nec ad Valencianos quorū apud eundem lib. 1. cap. 5. vix duo, vel tres inter se conveniebant in omnibus dogmatibus; nec ad Donatistarum sectam quæ secundum S. Augustinum lib. 1. de Baptismo cap. 6. concisa erat in multas alias; nec ad Marcionitas, Lucianos, Apellianos, & Severianos, qui teste Epiphanio lib. 1. tom. 3. contra hæreses statim ac prodierunt in varia membra divisi sunt. Nec ad Montanistas qui illicò produxerunt Pezupianos, Artotyritas, Phrygastus, &c. Ex eodem Epiphanio lib. 2. tom. 1. Nec ad Manichæum qui quasi hydra, non tantum diversa capita, sed etiam corpora generavit apud S. Augustinum lib. de hæresi cap. 46. Nec ad Messalianos, ex quibus nati sunt Martyriani, Sathurniani, Entusiastræ. Ex Epiphanio hæresi 80. Nec ad Arianos, ex quibus secundum Ruffinum lib. 10. cap. 25. pullularunt Acaciani, Macedoniani, Eunomiani; imò teste Hylario in utroque libro ad Constantium ferè singulis annis fidenter mutarunt. Nec ad Eutychianos qui post Damascenum lib. de centum hæresibus (ut scribit Evagrius lib. 3. & 4.) ita divisi sunt, ut ferè omnes sectæ Orientales sint eorum fetus. Nec ad Lutheranos qui (ut scribit Fredericus Staphylus in libello de Concordiâ discipulorum Lutheri) suo tempore pepererunt Anabaptistas, Cõfessionistas, Sacramentarios, & alias sectas usque ad 134. ita ut Confessio Augustana, quam sacrosanctam arroganter vocat, ita sit immutata & diversimodè edita,

ut vix pateat quæ sit vera Cõfessio Augustana secundum Andream Fabricium Leodiensem. Illius enim Cõfessionis editio anno 1540. est duplo major editione 1670. Nec ad Calvinistas, qui in tot corpora sunt divisi, ut vix umbra prioris Calvinismi appareat.

XXIV.

Nec est quod Calvinus in præfatione inlitut, respondeat, non esse mirum si ex sua religione tot divisiones & sectæ illicò nascantur, cum id etiam acciderit Ecclesiæ tempore Apostolorum, ex quâ orti sunt Simoniani, Nicolaitæ, &c. Et lib. 4. inlitut, cap. 13. & 14. asserat, ex hoc convinci apud nos non esse unam & veram Ecclesiam: quot enim sunt monasteria, tot sunt Schismaticorum conciliabula, quæ tolerantur, imò approbantur ab eâ. Deinde inter Theologos alii sunt Thomistæ, Scotistæ, &c. Ad primum enim dicendum est, disensionem non oriri ex doctrinâ Ecclesiæ, sed ex solâ diaboli malitiâ, Ecclesia Catholica ex sententiâ Pontificis, vel Concilii Plenarii componit controversias, damnat & rejicit Hæreticos, impeditque nè ulterius serpat. Hæretici autem nunquam terminant controversias, quia nullus vult esse iudex alterius. Unde Ecclesia est una, & mater unitatis, hæresis origo divisionis, & schismatis. Ad secundum sicut Episcopi, & Parochi non sunt Schismatici ob pluralitatē altariū in eadem Provinciâ & Civitate: Sic Monachi. Licet enim varios auctores suæ disciplinæ monasticæ habeant, tamen eandem Ecclesiam Romanam venerant, & Romano Pontifici subjiuntur. Nec tertio Thomistæ, & Scotistæ in rebus fidei inter se dissentiunt, sed Ecclesiæ Romanæ se subjiunt, idemque se credere profitentur, quod illa credendum & profitendum iudicat: sed Hæretici in rebus fidei dissentiunt, ut patet de Cœnâ Domini. Unde de illis Isaias hæc vaticinatus est cap. 19.

Hæc
19. v. 2.

Dionys.

v. 2. *Et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, &c.* Dionysius ibi in expositione morali. *Multa habuerunt adversarii fidei Christianæ qualiter eam exstinguerent, & videmus quia nihil profecerunt, sed defecerunt scrutantes scrutinia, disipa-*

sumq; est eorum concilium: sicut & Christus Lucæ cap. 21. suis promisit electis. Luc. 11. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere adversarii vestri. Tantum abest ut Hæretici Ecclesiam destruant, quin seipsos destruant & consumunt, nam non tantum in eadem Provinciâ in eadem urbe, in eodem oppido, in eadem familiâ, sed etiam in eadem domo herus est unius religionis, alter alterius: maritus est Lutheranus, uxor Calvinista, pater Anabaptista, filius Puritanus, &c. Sic Deus permittit obcæcatos illos Ægyptios adversus Ægyptios concurrere.

XXV
Genesis
c. 11.

Id egregiè figurativè exprimit Textus Sacer Genesis cap. 11. contra insanam Babyloniorum machinationē volentium fabricare, & celebrare suum nomen, & quasi se opponere Decretis Dei, qui terram unius labii condiderat v. 1. *Erat terra labii unius & sermonum eorundem.* Hugo Cardinalis. *Terra idest Hæc Ecclesia erat unius labii, idest unius fidei, uniusq; professionis antequam per hæreses divideretur.* De hoc labio Sophonis cap. 3. *Reddam populo meo labium electum: ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno.* Act. 4. *cap. 4. Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una. Corde sciunt, anima afficimur, Idem ergò sentiebant, & in eodē sentiebant. Dissonantia in affectu schismaticū facit, & dissonantia intellectu hæreticum. Utrobique non servatur vinculu charitatis 1. Corinth. c. x. Obsecro vos per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut idipsam dicatis omnes, Ecce unitas intellectus: Et non sint in vobis schismata, Ecce unitas affectus: & hoc est, quod dicitur, erat terra labii unius & sermonum eorundem. Per unitatem labii unitas, intellectus: per identitatem sermonis, identitas affectus intelligitur. Sed quando Hæretici eò insolentia & arrogantia venerunt ut contra Ecclesiam turrim Babel erigere cœperint, & eam insolenter aggredi, opposentes Civitatem & Ecclesiam suam Babylonicam seu diabolicam Ecclesiæ sponse Christi, ac myrticæ Jerusalem: Confudit Deus linguas eorum. Dionysius in cap. 11. Genesis diffrens de turri Babel, seu Civitate Babylonicâ. *Hæc (inquit) Civitas est impiorum societas, Ecclesia**

Ecclesia malignorum, congregatio infructuosorum, improborumq; hominum, qui sunt corpus Diaboli & spiritus elationis, magis autem privato sui ipsius amore nectuntur, moventur ac agitantur ad opera mala ac pessima. Sic autem congregatos Deus permittit dividi, & in varios errores labi, ita ut alter alteri subscribere nolit. Id optasse videtur Vates Regius Psalmo 5. Decidant à cogitationibus suis. Theodoretus. Adducantur in iudicium tuum o Domine & aberrent ab iis qua machinantur, atque per experientiam discant quod aranea telam contextant, & penam ius iustis dignam pendant. S. Chrysostomus. *Fac Domine ut sint irrita eorum consilia, & non ultra progrediantur eorum improbitas.* S. Hieronymus sic hæreticis applicat, qui superbas errorum moles fabricant. *Egregie dicitur in cogitationibus suis. Quotidie enim Hæretici immunitur dogmata sua.* Clarius idem David Psal. 54. v. 10. id precatur. *Præcipita Domine, divide linguas eorum, quoniam iniquitatem & contradictionem in civitate. Quasi diceret, sicut unum labium, unam linguam dedisti humilibus, & daturus es Apostolis, quia unam fidem, unam religionem profitebantur, in unâ Ecclesiâ persistebant. Juxta illud S. Gregorii homil. 30. in Evangelia, explanantis historiam descensus Spiritus sancti in Apostolos, quam refert S. Lucas: scilicet in linguis igneis omnium linguarum scientiam singulis dans, & eodem Spiritu replens, quia in unam Ecclesiam coalescebant. E contra in iis, qui contra Deum, contra ejus Ecclesiam turrim Babel & confusionis ædificare contendunt, & unitatem Ecclesiæ destruere, divide linguas eorum. Dionysius ibi in morali. *Deiice & divide ab invicem, separa, ne sibi in malo consentiant, sermones & studia prædictorum Ecclesiam perturbantium, seu detractorum, & innocentes opprimantium, &c. quonia vidi perversitatem, perfidiam, schisma, & fidei impugnationem in civitate, id est in militante Ecclesiâ, in qua semper mali cum bonis miscentur, &c. id est permittite ad confusionem & condemnationem eorum ut in malo non consentiant, sed unus sequatur prava dogmata Calvinii, alius Lutheri, &c. alius studeat li-**

bris institutionum Calvinii, alius mysterio iniquitatis Mornæ, alius captivitati Babylonice Lutheri, &c. Divide linguas eorum, permittit ut sibi invicem contradicant. De iporummet hæresiarum maxime, Lutheri contradictionibus quibus contra semetipsos præliantur, videndus Cochleus in Septipite. At Ecclesia Romana in nullas sectas dividitur, sed eandem fidei, & Evangelicæ doctrinæ unitatem, & puritatem servat. Quemadmodum olim licet filii Prophetarum, Nazarei & Rechab ita victu, vestitu, habitatione, & legibus à populo Judaico discreparent, non ideo Ecclesiam seu Synagogam separatum habebant: vel plures erant Synagoga, Judæorum una, Rechabitarum altera, &c.

Hanc unitatem Ecclesiæ delineasse videtur Christus Luc. c. 4. v. 24. *Multa vidua erant in diebus Elia in Israel, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terrâ; & ad nullam illarum missus est Elias nisi in Sareptâ Sydonia ad mulierem viduam: qua historia narratur lib. 3. l. 3. Reg. cap. 17. v. 8. Factus est sermo Domini ad Eliam dicens: Surge & vade in v. 8.*

*Sarepta Sydoniorum, & manebis ibi; præcepi enim mulieri vidua, ut pascas te: Surrexit, & abiit in Sareptam, cumq; venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua. Cur Christus relicta Judæâ pergit in Capharnæum, & Elias in Sarepta, ubi Gentilismus incipiebat? Cur ambo relicta patriâ in regiones illas exteras divertunt, ibique insigniora miracula patrant. Quid vidua illa Sareptana denotat? Ecclesiam. Audi sanctum Ambrosium lib. 4. in c. 4. Lucæ. *Vidua illa ad quam Elias directus est typus Ecclesiæ, populus Ecclesiam congregabit, populus Ecclesiam congregavit, us sequatur populus ille ex alienigenis congregatus. Hanc fidei seu Ecclesiæ migrationem ad gentes, seu potius Ecclesiæ ex genibus formationem innuit Apostolus Act. c. 13. v. 46. *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis aterna vita: ecce convertimur ad gentem, sic enim præcepit Dominus, posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremam terram.* Dionysius. *Iudeorum infidelitas, obstinatio rebellium fuit occasio instructionis.***

Psal. 5.

Cbryst.

Hieron.

Psal. 54.
v. 10.

Gregor.

XXVI:
Luce 4.
v. 24.1. 3. Reg.
cap. 17.
v. 8.

Ambros.

Act. c.
13. v. 46.

Dionys.

*instruccionis, illuminationis, saluationis, Gentium. Propter quod ad Rom. cap. xi. scribit Apostolus. Delictum eorum salus est gentibus: quod si delictum eorum sint mundi diuitia, & diminutio eorum diuitia gentium: quanto magis plenitudo eorum: sic enim præcepit Dominus ut Iudæis obstinatis relictis procedamus ad gentes, &c. Quasi diceret sicut erat una Synagoga & non plures, sic ejus migratio facta est non ad plures, sed ad unam Ecclesiam. S. Augustinus Serm. 2. de tempore aridens quærit. Quid fuit, quod nulla Iudeorum vidua beato Elia cibum meruit ministrare, sed ad viduam Gentilem mittitur, ut ab ipsâ pascatur? Vidua enim ista ad quam Prophetam iuritur typum Ecclesiæ gerebat, sicut & Corvi illi qui Elia ministraverunt figuram gentium habuerunt: venit ergo Elia ad viduam, quia Christus venturus erat ad Ecclesiam. Expende illas particulas, Ecclesiæ, Ecclesiam in singulari, quia unitatem, non pluralitatem denotant. Eucherius illi subscribens, ait: *Mulier, quæ fuisse scribitur in Sarepta, Ecclesiæ typum gestabat, quæ à suo diuitius cõditore deserta populum rectæ fidei nesciuit, egena stipe nutrebat, idest verbum fructus experit docebat, donec adveniret sermo propheticus, qui exsiccato vellere Israël, ut potest clausâ januâ cæli fame periclitabatur in Iudæâ: quæ ob hoc dicta est, quia, ut potest Gentilis necdum fuerat divino cultui municipata, nec sacram legis habebat notitiam.**

XXVII. Cur Christus mentionē facit unam dumtaxat mulieris viduæ? ad mulierem viduam Lucæ cap. 4. cur Deus ait: *Præcepi vidua mulieri ut pascat te.* Cur Christus non ait ad mulieres viduas? Et Deus in historiâ Regum præcepi mulieribus viduis ut pascant te? Item cur Textus facer non subdit apparuerunt ei mulieres viduæ? ut denotent Ecclesiæ unitatem: seu verâ Ecclesiam esse unam, & non plures, seu divisam. Quænam una illa est Ecclesiâ Romana, non Lutherana, non Calvinistica, &c. Ratio est quia illa vera est Ecclesiâ, quæ colligit duo ligna, quæ panem subcinericium coquit, ut moriatur: quæ aquâ purgat. S. Augustinus citatus. *Videamus Fratres dilectissimi ubi B. Elia viduam illam invenit: exierat enim ut*

aqua se lavaret & ligna colligeret. Quid enim aqua, & quid ligna significans videamus. Satis enim ista duo Ecclesiâ & amica & necessaria esse cognoscemus, idest lignum & aquam. Denique sic scriptum est: Et erit sanguinem lignum quod plantatum est, secus decursus aquarum, nam in ligno crucis mysterium, in aquâ ostenditur baptismatis sacramentum. Et paulo post subdit. Veniente ergo Elia exiit vidua colligere duo ligna. Videte fratres quia non dixit tria, non quatuor, nec unum tantummodò lignum, sed duo ligna colligere voluit. Ideo duo ligna colligebat, quia in typo Elia Christum excipiebat. Duo ligna volebat colligere, quia crucis mysterium desiderabat agnoscere. Crux enim Domini Salvatoris duobus lignis aptata est, ideo duo ligna colligebat vidua illa, quia illum qui in duobus lignis pendit creditura erat Ecclesiâ. Non ait creditura erant Ecclesiæ, sed creditura erat Ecclesiâ: quia scilicet una est, & non plures, eaque vera censenda esse, quæ colligit duo ligna, idest credit in Christum crucifixum, illum colit, & ejus crucem adorat, quam adorationem Hæretici improbant, detrectant, &c.

Eucherius paulò aliter hanc viduæ **XXVIII.** Sareptanæ historiâ mysticè elucidat. *Aqua in vase fides accipiendâ est cordi, quæ creditur ad iustitiam: buccella verò panis in manu misericordiæ intelligendâ est opus: fides quoque & opera vinculo sibi quodam indissolubili connectuntur. Vbi enim una defuerit, altera penitus stabit. Quia (ut Iacobus Apostolus ait cap. 2.) Fides sine operibus mortua est, & opera sine fide inania redduntur & frivola. Quibus verbis docet fidem ad salutem consequendam debere operibus coniungi, ita ut una absque alterâ nõ sufficiat. Hanc autè unionem operum cum fide admittit Ecclesiâ Romana, & novatores rejiciunt. Et infra idè Eucherius. *Per panem subcinericium, quem sibi verus Elia Dominus noster, nationum Ecclesiâ præcipit exhibere, quid aliud accipiendû est, nisi penitentiu satisfactiones. Non dicit nationum Ecclesiâs, sed Ecclesiâ, scilicet Romanâ quæ unica est. Eandem de duobus lignis interpretationem habet Hugo Cardinalis. Duo ligna significant crucem Christi, quia ex duobus**

Dionys.

duobus lignis fit principaliter. Unde Iosue c. 7. Legitur secundum 70. quod rex Hay suspensus est in ligno gemino: id est diabolus in cruce. Ligna ergo colligere est Passionis Domini circumstantias animo pertractare. Unde Sponsa canit: Fasciculus myrrha dilectus meus mihi inter ubera mea commemorabitur, &c. Et Dionysius, Cessante (inquit) & extincta Passione missus ipse per Apostolorum predicationem ad viduam in Sareptam, id est ad gentilitatem ubique terrarum: quæ duo ligna colligit, dum Crucis mysterium didicit, ex cuius consideratione in se igne amoris accendit, quo sibi & filiiis spiritualia feracula preparavit. Expende illud Vidua, &c. Non dicit viduæ quarum quælibet filios habeat. Quæ est illa vidua? est Ecclesia, est fidelium congregatio. Quæ est illa Ecclesia? quæ Baptismum à Christo institutum ritè administrat, quia Christum in cruce pro nobis passum, ejusque crucem colit & adorat: quæ sub speciebus panis & vini verum Christi Corpus & Sanguinem credit & sumit: satisfactionem penitentialem facit, fidem & opera admittit. Romana inquam Ecclesia est, non autem Waldensium & Albigenium, qui inter ceteros errores docebant Baptismum esse inutile & superfluum: non Manicheorum & Donatistarum qui ex S. Augustino lib. 28. contra Faustum cap. 2. & lib. 4. contra Donatistas c. 24. ex Origene in caput 6. ad Romanos docuerunt Baptismum parvulorum ad nos pervenisse per Traditionem Apostolicam: non Cataphrigarum asserentium Sacramenta ab Hæreticis vel Schismaticis collata esse, suscipientibus reiteranda quæ ad Ecclesiæ gremium revertentur. Non Calvinistarum sustinentium Christum non esse mortuum pro omnibus & singulis, quibus subscribunt Synodus Dordracena, Boquinius, Pincerius, & Clebitius apud Cocciû thesauri Catholicæ tom. 1. lib. 2. art. 7. Beza in The-

sibus de sacrificio apud Malderum in antisynodicis cap. 7. Hieronymus Zanchius in miscellaneâ doctrinâ ad 1. Joannis cap. 4. Marelius in synopsis c. 4. Janfenius tom. 3. col. 379. & 380 tomo 3. de gratiâ Salvatoris lib. 3. cap. 2 r. col. 280. & alibi. Et ante eos Calvinus in 1. Joannis cap. 2. v. 7. & in caput 17. Joannis. Non item eorundem docentium crucem vel imaginem Christi non esse adorandâ: contra quos Ecclesia Romana reclamans crucem ita salutat. *O Crux ave spes unica, &c. Crucem tuam adoramus Domine.* Non Lutheranorum, Christum impanatû adfruentium, seu ejus corpus cum frustro panis in Sacramento Eucharistiæ admittit. Non item Calvinistarum qui corpus Christi omninò excludunt ab Eucharistiâ, & opera bona ad salutem necessaria inficiantur; solamque fidem ad salutem sufficere dogmatizant. Sola igitur vidua illa, Sponsa Christi est Ecclesia Romana, quæ omnia illa mysteria semper docuit, coluit, ut alibi fufius ostenditur. Unde merito dicitur vidua id est antiqua; hæresis verò juvenis, & Hæretici novatores. Quos Tertullianus lib. de præscript. sic interrogat, *Qui estis vos? unde? & quando venistis; ubi tam diu lasistis?* Et S. Hieronymus epistola ad Pammachium, *Quisquis assertor es novorum dogmatum, quæ scite, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niseris, quod ante nescivimus? usque in hanc diem sine vestrâ illâ doctrinâ Christianus mundus fuit.* Idem argumentum à fortiori cõtra modernos hæreticos urgere possumus, cur post mille quingentos annos nova docere nitimini. Tandemque contra illos concludere possumus, quod præfatus Doctor contra Luciferianos in fine. *Ex hoc ipso quod posterius instituti sunt eos se esse judicant quos fufatos Apostolus prænuñciavit.*

Tertull.

Hieron.

H

TRAC

TRACTATUS SECUNDVS,

DE

SIGNIS ECCLESIAE MILITANTIS.

PROLOGUS.

Vera Ecclesia signa expenduntur.

I.

UM Ecclesia sit una & visibilis, & aliqui contendunt se esse in verâ Ecclesiâ, alii negent. Nobis videndum est contra Novatores, & Hæreticos modernos quænam sit vera Ecclesia, quam Christus ædificavit, in quâ se usque ad cõsummationem sæculi mansurum pollicitus est; in quâ homines salvari possunt, & extra quam nulla salus. Quod ut facilius assequamur veræ Ecclesiæ notas expèdamus per Carmeli nostri analogiam. Quamvis enim universæ rerum naturæ principii essentialibus constituantur, quibus ab aliis discrepent & à priori demonstrantur. Tamen plerumque per illa principia perfectam & exquisitâ notitiam assequi vix possumus, sed ad signa quædam externa recurrere necessum est: quibus perspectis à reliquis discernantur. Sic licet Deum esse sit per se notum, & ipse à rebus creatis sit planè diversus; tamen Moyses in Exodo varia signa edere debuit, quibus ab Idolis per Magos introductis & propugnatis discernere. Sic lib. 3. Reg. c. 18. S. Elias populum Israeliticum ad veri Dei notitiâ & cultum reducturus quædam signa proposuit, v. 24. *Et Deus qui exaudivit per ignem ipse sit Deus.* Dionysius, *Illi habeatur & colatur pro vero Deo, qui*

*l. Reg. 3.
c. 18.
v. 24.*

fecerit ignem descendere de caelo, & hoc locustum sibi oblatum consumpserit igne illo. Quare populus viso ignis descensu in victimam, & illam devorantis, exclamavit, v. 39. *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* Sic et Christus sit sol Justitiæ & lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; tamen se ipsum per signa externa & miracula manifestare voluit: patet Matthæi c. xx. v. 4. Ubi discipulis Joannis Baptistæ quærentibus an foret verus Messias, respondit. *Euntes renunciate Joanni quæ audistis & vidistis: cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, &c.* Cornelius. *Hæc miracula quæ vidistis cum facientem, sunt indices veri Messia assignati ab Isaia c. 35. v. 5. cap. 61. v. 1. Illi arridens S. Cyrillus lib. 2. thesauri, cap. 4. Christus (inquit) miraculorum magnitudine simul & multitudine ostendit se esse Messiam.* Ipsemet Judæi Matthæi cap. 12. v. 18. Urgent Christum ut miraculis celestibus instar Eliæ testetur se esse Christum à Deo missum. Sic Lucæ c. xx. v. 16. *Volumus (inquiunt) à te signum de caelo videre.* & Joannis c. 2. v. 16. Cùm Christus affereret se esse filium Dei. *Nolite facere domum Patris domum negotiationis.* v. 18. *Responderunt Judæi, & dixerunt ei, quod signum ostendis nobis, quia hæc facis.* Cornelius post Rupertum. *Petens ut ipse miraculo probet se esse Dei Patris Filium & Messiam, sicut Moyses signa & prodigia de caelo ostendit, quibus Pharaoni & Aegyptiis demonstravit se à Deo mitti ad educendum Hebræos.*

Quamvis

II. Quamvis ex dictis Ecclesiæ sponsa Christi sit visibilis nihilominus tanta est nostræ mentis imbecillitas, ut pagani, Judæi, Hæretici adulteram pro legitima & verâ matre colant & agnoscant. Hinc ab ipsis mûdi incunabulis tot scæta & hæreses ex ipsis inferorû faucibus ac visceribus proderunt. Antequâ veram Ecclesiâ in falsâ discernamus, primùm inquiramus quis sit ille Carmelus: Ex cujus notitiâ possint veræ Ecclesiæ situm deducere, sicut rem ex suâ figurâ. Josephus lib. 3. belli cap. 2. Egecippus lib. 3. Excid. c. 6. Arias Montanus in descriptione Terræ sanctæ, Cammartus de rebus gestis Eliæ Prophetæ cap. 4. & alii variè de situ nostri Carmeli philosophati sunt: nos hic quæ probabiliora sunt cum P. Lezanâ anno mundi 3236. referemus. Ac primùm prænotare oportet, quod sicut sunt plures Ecclesiæ, quæ veræ Ecclesiæ sibi nomen vendicant, ita plures Carmeli, qui se Eliæ habitaculo gloriantur. Nam D. Hieronymus in cap. 1. Amos cum aliis interpretibus ait esse duplicè Carmeli montem, alium in tribu Judæ ad plagam australem in deserto Maon propè urbem ejusdem nominis, à quo maritus Abigaclis Nabal Carmeli dictus est lib. 1. Reg. c. 25. ubi Rex Saul Arcem triumphalem sibi erexit. Et lib. 1. Reg. c. 15. v. 12. postquam idè percussit Amalech. Est alius Carmelus in regno Israelis inter Phœnicem & Palestinam circa mare mediterraneum, ratione cujus Josue c. 19. v. 26. vocatur Carmelus maris versus tribum Aser, ut patet ex citato loco Josue & Tostato ibidem. Vel versus Isachar, ut arbitratur Adriconnus. Vel secundùm alios versus Zabulon. Vel (ut existimat Josephus lib. 1. Antiquit. c. 1.) versus omnes præfatas tribus juxta diversas montis partes. Cui subscribit Wolfangus Wersemburgius in descriptione Terræ sanctæ, ubi hæc de Carmelo refert. *Versus ortum extensus tantùm, ut campum magnum quem Esdælon vocant ab uno latere claudunt, idèq; à Josepho tribui Isachar adscriptus, finsq; Zabulonitarum ad mare Galilee sicut Asseritarum ad magnum.* Huic Carmelo ad oram maris versus Aquilonem vicina est urbs Ptolemaidis, sive Accaius quondam nobi-

lissima, ab ipsâ distans quatuor milliariibus seu leucis: inter Aquilonem & Orientem, respicit Damascum ad sedecim leucas, Libanum verò ad triginta circiter: Ad Austrum verò in eadem maris orâ habet urbem Cæsaream sex leucis procul: ab Orientali plagâ sanctam Civitatè Jerusalem itinere triumderum, sicut & in prospectu Civitatem Nazareth tribus milliariibus: vel secundos alios quatuor. Habet interjectam quandam vallem, quæ Carmelon nuncupatur. Figurâ istius montis ferè triangularis est: uno angulo Nazareth, aliis duobus mare occidentale, & austrum respiciens, habens latitudinè octodecim milliarium. Et hic est verus Carmelus Elianus. Hic mons abundat saltibus, eremis, & solitudinibus, seu cavernis ac speluncis, & ad radices habet profluentem fluvium vulgò Belum nuncupatum, tendentem versus Aconem. Est valdè fertilis pascuis, herbis, fructibus, oleis, arbutis, ac vineis. Ad illius frugiferam ubertatem, ac rerum copiam alludit Jeremias c. 2. v. 7. *In Ierem. 2. duxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructus ejus.* Dionysius. *In terram Israel opulentam nimis ac fertilem in quâ locus est, qui Carmelus vocatur, qui locus fructuosus & amœnus est, ut nascensia terra istius bona, videlicet pecora & reliqua humano usui apta comederetis.* Omnes Historici testantur hunc montem Carmeli fuisse Eliæ, Eliæ, & discipulorum solitum domicilium, & in eo præcipuè miracula fuisse ab illis patrata. Audi quid censeat de hujus Carmeli situ quidam ex nostris qui aliam Carmeli montis descriptionem suggerit: scilicet quidam Discalceatus nostri Ordinis, qui totam Syriam navigavit, & satis studiosè situm Carmeli perlustravit. *Sanctus* (inquit apud P. Lezanam) *Mons Carmeli est principium terra sanctæ: à parte septentrionali maritimâ, est divisis in plures colles & valles sibi invicem coherentes. Pars Orientalis & Septentrionalis est eminentior: Meridionalis verò & Occidentalis demissior: habet circiter tredecim leucas in circuitu: est quasi in insulâ: separatus est enim ab aliis montibus: est valdè amœnus, totus viridis plenus in vertice arboribus, ut pinis, quercubus; ad radices verò olivis, lauris, &c. Abundat*

aquis. In monte sen ad radices sunt plusquam 40. oppida majora, & minora: distat ab Ierusalem circiter 15. leucis: à mare Galilæa & Iordane septem, à monte Thabor quatuor: à Nazareth duabus: totidem à Ptolemaidâ, & Casareâ. Angulus occidentalis, qui respicit Septentrionem dicitur promontorium Carmeli, est valde eminentes & præminens mari, estq; sanctior pars ipsius montis: quia fuit ibi habitatio P. N. Elia: ibi prævidit B. Virginem sub typo nubecula: ibi astraxit igne de celo ad cõburendos duos quinquagenarios, & alia mirabilia operatus est. Ibi est ejus caverna longa circiter viginti passus; lata & alta decem, quæ est maxima devotionis tum apud Christianos, tum Indeos, tum Turcas. Dicitur El Kader, & habitatur à Mahometanis solitariis. Intus ad levâ ingrediturum est alia caverna sex passus longa & alta: ibi traditur fuisse multoties B. Virgo, & fuit cella S. P. N. Elia (nam in majori congregantur Filii Prophetarum: tanquam in Oratorio. In hac cavernâ est altare cum imagine B. M. Virginis de Monte Carmelo cum lampade ardente: & est jurisdictionis Carmelitarû Discalceatorum. In summitate promontorii sunt ruina Conventus in tempore quo S. Ludovicus attulit in Europam nostros Patres: vocatur ab incolis Turcis S. Elias. Adhuc extant aula & cella integra ex lapide quadrato. Retro ad Orientem est adicula prima in toto orbe adificata in honorem B. V. Mariæ, distans circiter ducentos passus à dicto Conventu: est figuræ quadrangularis perfectæ, fuit cooperta fornice, innixa super quatuor arcus, quorum duo adhuc extant. Subtus est cisterna, à parte ejus orientali est parva caverna subterranea in qua dicitur delituisse S. P. N. Elias, in qua Patres Discalceati erexerunt altare, ibiq; aliquando celebrant. Idem hæc subdit. Locus sacrificii vulgò dicitur Korban. S. P. N. Elia, coram rege, Achab, & tota populo, est maxima venerationis apud Indeos. Ibi adhuc videntur 12. lapides magni, in memoriam illorum, quos posuit S. P. N. Elias: Oppidum Effra, oppidum Nanab, ubi cernuntur habitatores Religiosorum: Damon magna civitas destructa. Turris olim portus, fons magnus, cujus aqua per arcus pontis divisa sufficiens ad decem rotas molendini. Præter dicta oppida sunt alia supra montem,

scilicet Currituria, Dubel, Aaimgaul, Aimbah: duo alia destructa Karag, Monsura, prope fontem Moenta. Ad radices vero sunt plurima incipiendo à promontorio versus Nazareth, sic se consequuntur Casser, Saudi, Nafews Beraderq; Iajoris, Navassi, Nacinmatata, Sceloa, Karcubi, Elia us, Saude, Telamon, & prope Schif. Et alia maxima caverna penetrâs unum colli: intra quam sunt alia caverna minores sufficientes pro centum Religiosis. Rasoma & Labri oppida. Celeberrimus fons S. P. N. Elia erumpens à monte in quidam valle peramanâ in parte dextrâ, nunc duplici canali, olim multiplici, ut apparet. Ejus aqua crystallina ac dulcissima ad magnitudinem brachii exilientes ad sex passus, in concham in ipso monte excisam recipiuntur; undè iterum effluentes plurimam vallis partem percurrunt, plures arbores, & herbas irrigantes. Ruina Conventus S. Brocardi ex aliâ parte vallis ad ducentos circiter passus supra montem, adhuc est ibi aula integra, Conventus fuit valde magnus. Nam ruina sunt diffusa ad centum quinquaginta passus longitudinis. Non fuit valde latus, quia erat in declivio montis. In cujus summitate est campus plenus peponibus lapideis qui miraculo S. Elia adscribuntur ex traditione, facto ob derivationem rusticis S. Prophetæ Peponem petenti, respondentis se nō habere nisi lapides. E regione Conventus est stabulum excisum in ipso monte, ubi sunt etiam excisa præsepia pro duodecim animalibus. Supra est alia caverna ad fennum & paleas. Est mirabilis locus, quem hætenus Naturales vocant Schifel Dureban, id est Caverna Religiosorum. Distat circiter quatuor milliaribus à fonte Sancti Elia. Continet vallē multum diffusam, cui ex utraque parte excelsa prominent rupes, quadringentes ferè perforata cavernis: ubi læti & fenestra excisa in rupe, ubi fontes guttis jugiter manantibus pleni. Licet in S. Montie plusquam mille caverna sint habitata à SS. Religiosis olim; Nullibi tamen tot unta videntur. Oppidum nomine Tyr castrum peregrinorum, ubi est portus, ad quem venebant Peregrini qui tendebant Ierusalem. Oppidum Burtan, in quo est magna copia aquarum. Oppidum Dali, inter hoc oppidum & Buram credunt esse saltum Carmeli: Nam est locus pluribus irriguus fontibus

fontibus memoribusq; plenus, ubi sunt 24. caverna ita disposita, ut Ecclesiæ appareant: nam ex utroque latere dux sunt quasi capellæ laterales, & alia quasi major capella: Hæc ille.

III.

Lactantius lib. 4. divinarum instituit, cap. ultimo. *Singuli* (inquit) *quique hæreticorum cultus se potissimum Christianos, & suam Ecclesiam esse Catholicam putant. Qui cum ab aliis variet & solidifimis argumentis refutentur. Nos figura, tanquam argumento utemur sumpto à Carmelo nostro. Nam hic Carmelus, seu potius Ordo Propheticus plurimas veræ Ecclesiæ notas exprimit, & delineat, eamque dicimus non remansisse in Africâ (ut olim Donatistæ contendeant & nunc Calvinistæ in suâ sectâ esse asserunt) sed esse in Romanâ congregatione.*

CHARACTER PRIMUS.

Antiquitas.

I.

Primus Carmeli Character petitur ab ejus antiquitate: quæ probatur ab auctore ejus: à tempore, quo cæpit: à loco ubi cæpit. Noster P. Lezana ad annum mundi 3124. ante Christum 929. ait tempore persecutionis Achab pios aliquot viros timore Dei, & idololatricæ abominatione excitatos accessisse ad Eliam: ut sub ejus doctrinâ in veri Dei cultu persistere possent, & coacti ab Achab & Jezabele, constantiores in fide redderentur. Elias vero non tantum eos hortatus est ad propugnandam fidem, sed etiam in vitâ eremiticâ, & monasticâ juxta formam vitæ religiosæ instruxit. Rectè Joannes Nepos Sylvanus Hierosol. Episc. 44. lib. de institutione primorum monachorum ad Caprasium monachum c. r. Hæc de avitâ Religionis Carmelitane origine habet, ostendens quanti momenti sit ejus antiquitatem scire. *Ut ordine debito procedamus de supremo hujus religionis fundatore, & primis ejus discipulis, cæterisq; hujus religionis proficis professoribus succinctè edisseremus: sicut hæc omnia antiqui hujus nostræ conversationis sectatores ante nos intellexerunt, & nobis tam in veteri, quam in novâ lege doctrinâ & exemplis philosophati sunt: ut per hæc discas quantâ sanctorum*

præcipuorum auctoritate hæc nostræ vitæ religio confirmetur. Et cum quantâ mentis securitate formam hujus conversationis sequentes non per novitates præsumptas, neque per inanes fabulas, sed per approbata totius vitæ monasticæ primaria exemplaria viam ad corda nostra. Ioannis cap. 1. Domino dirigimus & semitas Domino veniendi ad nos Deo nostro rectas facimus, ut cum venerit & pulsaverit cœfestim ei aperiamus, &c. Undè cap. 10. sic auspicator ejus antiquitatem probans. Denique Elias in monasticâ vitâ eremitica quam primus hominum à proposito inchoaverat successores post se in perpetuum relinquere disposuit. Qui ut Pater primus Monachorum fieret, in suos Discipulos elegit quosdam viros, qui idcirco ad eum in solitudine torrentis Carith tunc latentem confugebant, nè per regem Achab & reginam Iezabel cogèrentur sic ut cæteri populares adorare Baal. Viri quippe isti, timore Dei repleti cernentes Eliam in verbo Domini tunc continere cælum, quod pluviam non daret super terram; ad eum tanquam ad magnum veri Dei cultorem accedebant occultè in solitudine Carith, ut sub ejus doctrinâ in cultu veri Dei persistere possent, & idololatriam vitarent. Hos itaque Domini devotos viros Elias secundam formam à Deo ei traditam habuit suam monasticæ vitæ primos discipulos, & imitatores veros: quos etiam docuit prophetare, id est ad laudem Dei Psalms & Hymnos cum instrumentis musicis canere.

II.

Quæ autem fuerit vitæ forma à Deo tradita, quam suis primis discipulis præscripsit innuit cap. 4. & 5. ejusdem libri, aitque esse paupertatem, castitatem, obedientiam, & silentium seu solitudinem. Quam vitæ methodum tantum inchoatè illis dedit Elias in Carith (inquit noster Lezana) delineando, & adumbrando, quam postea in loco commodiori, Carmelo scilicet expressius instructus erat, prout fecit post duos annos. Undè ejus Discipuli non Carithæ, sed Carmelitæ vocantur, ut aiant Joannes Hierosol. dicto lib. c. 17. & alii Historici; & verba ex capite primo citati libri deprompta rectè Ecclesiæ Romanæ applicari possunt paucis mutatis. Ut ordine debito procedamus de antiquitate seu supremo hujus Ecclesiæ

H 3

fundatore

fundatore, & primis ejus discipulis, cæterisque præfatis Professoribus succincte differemus. Sicut hæc omnia antiqui hujus nostræ Religionis & Ecclesiæ sectatores ante nos intellexerunt, & nobis tam in veteri, quam in novâ lege doctrinis & exemplis philosophati sunt, ut per hæc dicas, quantâ sanctorum præcipuorum auctoritate, hæc nostræ Romanæ Ecclesiæ religio confirmetur, & cum quantâ mentis securitate formam hujus Ecclesiæ sequentes, non per novitates præsumptas, neque per inanes fabulas Lutheri, Calvini, & similibus, sed per approbata totius Ecclesiæ primaria exempla viam ad corda nostra Domino dirigamus, & semitas Domino veniendi ad nos Deo nostro rectas faciamus. Hoc supposito dico eam Ecclesiam esse veram, quæ à Christo, & Apostolis suam originem trahit, ita ut sectariis merito illud Tertulliani lib. de præscript. cap. 32. objicere possimus. *Edant origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis Viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem & antecessorem.* Ostendant Calvinus, Lutherus quos viros Apostolicos sui prædecessores habeant, nullos sanè. At Romana ipsos Apostolos ut prædecessores agnoscit. Idem Tertullianus lib. de præscript. cap. 20. *Ecclesias (inquit) Apostoli apud unamquemque civitatem condiderunt, à quibus radicem fidei & semina doctrina cætera deinde Ecclesiæ mutata sunt, & quotidie mutantur, ut Ecclesia fiant, ac per hoc & ipsæ Apostolica reputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum omne genus ad originem suam censeatur necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.* Quæ est illa prima scilicet proprietate dignitatis, & antiquitatis Lutherana, Calviniana, &c? Non, sed Romana.

III. Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmen. *Cathedra una est, & negare non audeo scire te Petro primum in urbe Romæ cathedram esse collocatam, ubi sederit omnium Apostolorum caput Petrus inde Cephus appellatus, in quo uno Cathedræ*

*unitas ab omnibus servaretur, nec cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderit, ut jam Schismaticus & peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret. Ergo Cathedra una est, quæ est prima de dotibus, in eâ sedis primus Petrus, succedit Linus, Lino Clemens, &c. Ex hoc liquet eos omnes qui Luthero, Calvino, &c. adhærent, nec Romanæ Ecclesiæ (quam singularem cathedram, idest nobiliorem & antiquiorem vocat, sedem non amplectuntur) peccatores ac Schismaticos esse. Ei favet D. Cyprianus lib. 1. Epist. 3. ad Cornelium. *Navigare (inquit) audent ad Petri Cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est à Schismaticis & profanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos ad quos perfidia habere non possit accessum.* Vocat Cathedram & Pontificem Romanum Cathedram Petri, Matricem ex qua, & in qua omnes Sacerdotes, omnes Episcopi conveniunt & uniantur, & quæ errare, & deficere nequit. Idem lib. 4. Epist. 2. ad Antonianum. *Factus est Cornelius Episcopus, cum Fabiani locus, idest cum Petri, & gradus Cathedra Sacerdotalis vacaret.* Quasi diceret succedit in Cathedram Romanam: quia Cornelius & Fabianus non Antiochiæ, vel alibi federunt quam Romæ, quæ Roma locus Petri dicitur. Epiphanius Hæresi 27. quæ est Carpocratis. *Episcoporum (inquit) in Roma successio hanc consequentiam habuit Linus, Cletus, Clemens, Evaristus, Alexander, &c.* Non dicit in Hierosolymâ, in Antiochiâ, &c. S. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis cap. 1. *Vtique ipse auctor est nobis hujus assertionis Petrus Apostolus, qui Sacerdos fuit Ecclesiæ Romanæ?* Cur eum vocas Sacerdotem Romanæ Ecclesiæ: cum initiatus fuerit in Jerusalem? cum officio sacerdotali seu Pontificio Antiochiæ functus fuerit? quia Romæ sedit, & Ecclesiam Romanam aliis & ubique præesse voluit. Unde idem sic Damasum Papam affatur in 1. Epistola ad Damasum. *Cum successore piscatoris & discipulo Crucis loquor, ego beatitudini tuæ, idest Cathedræ Petri communionem confessor.* Vocat Cathedram Romanam Cathedram Petri quæ omnium prima non tantum dignitate & autoritate,*

Epiph.

authoritate, sed etiam antiquitate. *Augst.* Idem innuere videtur D. Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 5r. *Cathedra tibi quid fecit Ecclesie Romana, in qua Petrus sedet, in qua nunc Anastasius sedet.* S. Petrus Chrysológus in epistolá ad Eutychem, quæ est inter præambulares Concilii Chalcedonenfis. *Hortamur te (inquit) Frater honorabilis, ut his quæ à Beatissimo Papâ Romana civitatis scripta sunt, obedienter attendas. Quoniam B. Petrus, qui in propriâ sede, & vivit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. Vocat Romanæ Civitatis Præfulem Papam: vocat sedem Romanam propriam sedem Petri, in qua adhuc vivit, adhuc præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. Illis subscribens Sozomenus. lib. 4. cap. 14. Non sine divinâ providentiâ factum est, ut mortuo Felice solus liberius Romana Ecclesie præset, nè Petri sedes ulla infamia maculâ aspergeretur. Vocat Romanam sedem Petri sedem. Constat autem Petrum non tantum omnes alios præcessisse dignitate, sed etiam Episcopatus antiquitate.*

quorum ipse in vita monasticâ Pater fieret. Tunc enim (ut jam prædiximus) viri quidam Deum timentes cõfugerunt illuc ad Eliam nè per Achab & Izabel compellerentur sicut cæteri populares adorare Baal. Hi paucò tempore in Carith cum Eliâ monasticè conversantes didicerunt ab eo illius loci significationem mysticam conversationi. Monachali necessariam: Deus autem non jusfit, quod Eliâ idèd inchoaret hanc conversationem monasti. am in Carith, ut illic eam plantaret, hoc est ut diurnam mansionem ipse & ejus discipuli in loco illo id facerent, quoniam locus ille erat ineptus habitationsi monasticæ propter carentiam aquæ. Et paulò post. Eliâ in nullâ Eremita poterat tunc securè religiosam vitam monasticam asiduè colere, sed vagus & profugus eam excolerat modò in Eremito torrentis Carith, modò in domo mulieris Sareptanæ, modò autem in deserto montis Bersabæ, modò verò in spelunca montis Oreb. Et in fine capit. Quamobrem cum tunc in Carith, vel alibi jugiter non manserint, nõ potuerunt à Carith dici Carithæ, neque ab alio loco potuerunt denominari congruè, quoniam propter persecutiones, quas patiebantur, nullius loci fuerunt tunc incolæ, qui teste Apostolo cõpellebantur hinc & inde vagari ac fugere. Vocantur verò Carmelita quia ibi sedem suam fixit Elias, locaque Eremitis apta cõstruxit, ut patet ex supra dictis post Lezanâ. Angulus Occidentalis est sanctior pars ipsius montis, quia suis ibi habitatio S. P. N. Eliæ, &c. Et infra de magnâ cavernâ El Kader loquens & de parvâ ait hanc fuisse P. N. Eliæ. In majori autem congregabantur Filij Prophetarum tanquam in Oratorio. Undè Elias vocatur passim à Patribus habitator, incola Carmeli, &c. ut in officio ejus canit Ecclesia. Carmeli habitans antra virentia. Sic idèd verè religionis & fidei alumni vocantur Catholici, Christiani, filij Ecclesiæ Romanæ; quia in fide Christi, in Ecclesiâ Romanâ, quæ fixa Petri sedes est, & omnibus aliis præest ubique cõstanter perseverant. Athanasius serm. 2. contra Arianos. Nunquam populus ab Episcopo suis, sed à Domino in quem creditum fuit nomen accepit ceritè à Beatis Apostolis præceptoribus nostris appellationes adepti nõ sumus, sed à Christo Christiani sumus &

CHARACTER SECUNDUS.

Catholicismus.

I. SECUNDUS Character seu nota verè Ecclesiæ est quod Catholica dicatur: vel quod Christiani Romanæ Ecclesiæ filij, seu Catholici nuncupantur. Sicut enim (ut præfatum est) filij Prophetarum & Eliæ ac Elizæi successores, non Carithæ sed Carmelitæ vocantur, ut innuit Joannes Jerosol. lib. de instit. Monach. cap. 17. *Sciscitaris dilecte Caprasi, quâ ratione Monachi in hâc religiosa disciplinâ conversantes appellantur Carmelita: Cum namq; Elias conversationem hanc non in Carmelo, sed in Carith jussu divino inchoaverit, videtur nonnullis, ut asseris, quod deberent potius Caritha appellari, quam Carmelita. Verum si diligenter advertas, perpendes voluisse Deum, quod Elias conversationem, quam ab eo acceperat observandâ, idèd in solitudine Carith inciperet, & ibi ad tempus à facie Regis Achab & Regina Izabel lateret, ut ad eum haberent facilem, licet occultum accessum quidam viri timorati,*

Joannes
44.

Athanas.
suis.

& nuncupatur: Illi verò qui aliunde originem suæ fides deducunt, meriti auctorum suorum cognomen præ se ferunt. Quapropter cum à Christo omnes Christiani essent, & diceremur, expulsus est Marcion inventor hæreses; reliqui autem, qui remanserunt Christiani titulum retinuerunt: qui verò Marcionem secuti sunt, non jam inde Christiani, sed Marcionita appellati sunt. Ita quoque Valentinus, Basilides, Manichæus & cæteri sectatoribus suis nomina impertierunt. D. Hieronymus contra Luciferianos in fine. Sic ubi audietis eos, qui dicuntur Christiani, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquo alio nuncupari, ut Marcionistas, Valentinianos, scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam. Lactantius lib. 4. Divin. Instit. cap. 30. Cum Marcionita aut Ariani nominantur, Christiani esse desierunt, qui Christi nomine amissa humana & externa vocabula induerunt. Ecce cur dicamur Christiani. Jam de nomine Catholico aliquid dicamus. D. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. Ecclesia Catholica est qua Domini luce perfusa, per totum orbem radios suos porrigit. Vnum tamè lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur, ramos suos in unversam terram copia ubertatis extendit, profuentes largiter rivus largius expandit: unum tamen caput est, & origo una, una mater fecunditatis successibus copiosa. Vocat Catholicam Ecclesiam, & ejus alumnos Catholicos, quia lumen suæ fidei diffundit non in unâ parte mundi, sed in toto mundo. Idem habet D. Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 2. *Quæstio certè inter nos versatur ubi sit Ecclesia, utrum apud nos, an apud illos? qua utique una est, quam majores nostri Catholicam nominarunt, ut ex ipso nomine ostenderent, quia per totum est. Secundum enim totum catholicon Græce dicitur. Hac autem Ecclesia corpus Christi est, sicut Apostolus dicit præ corpore ejus quæ est Ecclesia. Idem D. Augustinus lib. contra epist. fundamenti c. 4. Tenes postremò ipsum Catholicam nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamè peregrino alicui ubi ad Catholicam conveniatur: nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum*

audeat ostendere. Eidem aridens S. Cyrillus Hierosol. Cathec. 18. Quod si forte inquit, veneris in civitate non quæras simpliciter ubi sit Ecclesia, sed ubi Catholica Ecclesia. Hoc enim proprium est nomen sanctæ hujus & matris omnium nostrum, quæ est sponsa Domini Iesu Christi unigeniti filii Dei, &c. Ibidem. Regum potestas certis locis & gentibus terminos habet: Ecclesiæ autem Catholica per unversum orbem indefinita est potentia. Ibidem supra sic Catholica definit. Quæ per unversum sit orbem terrarum à finibus terra usque ad extrema. D. Gregorius lib. 10. indict. 5. Epist. 30. hanc formam præscribit, quæ Schismaticus Episcopus in abjurandâ hæresi utatur, ac inter alia. *Comperto divisionis laqueo ad unitatem Sedis Apostolica reverterus promitto me semper in unitate sanctæ Ecclesiæ Catholica, & communionis Romani Pontificis per omnia permanurum, Bonifacius Monachus, dictus Germanicæ Apostolus, scribens ad Zachariam Pontificem, & congratulans ei de Pontificatu. Opertantes inquit Catholicam fidem, & unitatem Romanæ Ecclesiæ servando dilatare, & quanto scunq; audientes, vel discipulos in istâ legatione mihi Deus donaverit ad obedientiam Apostolica Sedis invitare & inclinare non cesso. S. Leo Romanus in Concilio Chalcedonensi. Univerfalis Archiepiscopus, unversalis Ecclesiæ Papa unversæ Ecclesiæ Episcopus. Innocentius III. Serm. 3. in consecratione Summi Pontificis. Romanus Pontifex, & Romana Ecclesia sibi semper servaverunt ut eis congrua valeat computari. Quod veritas in Evangelio, cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ, alienum non sequuntur, sed fugiunt, quia non noverunt vocem alienorum: alieni autem sunt Pseudopontifices, & Antipapa, suum cognoscunt & audiunt, non Apostolicum, sed Apostolicum, non Catarum, sed Catholicum; recipiens & reddens debitum conjugale, recipiens ab eo debitum providentia, & reddens debitum reverentia. Vocat Pontificem Apostolicum, Catholicum, quia unversali Ecclesiæ præcst.*

Quæ ratione autem dicatur Ecclesia Catholica, seu fideles sint Catholici, audi Trapezuntium natione Græcum. Trapezuntium dicimus unam Catholicam Ecclesiam. *scire*

Hieron.

Lactant.

Cyprian.

August.

Gregor.

Bonifac.

S. Leo.

Innocentius III.

II.

scire oportet, quânam ex Ecclesiâ dicitur una, siquidem omnis multitudo aliquo uno ejusdem speciei efficitur una: Est igitur Catholica Ecclesia una, unius Romanæ Ecclesiæ conjunctione, quæ ipsa cum Pontifice uno unitur, ita fit ut omnes Ecclesiæ Catholicæ cum Romanâ uniantur, & Romana cum Pontifice; ac proinde omnes cum Pontifice. Quasi diceret, Ecclesia dicitur Catholica; quia toto orbe diffusa, & fideles dicuntur Catholici, quia pertinent ad illam Ecclesiam toto orbe diffusam, cui præest Romanus Pontifex. Seu Ecclesia dicitur universalis vel Catholica; nõ quod Ecclesiæ reliquas excludat: sed quod omnes sint illi subordinatæ, omnibus jura præscribat, omnibus præsit, & ex Christi institutione in omnes amplissimam jurisdictionem habeat. Quemadmodum Deus, & sol non vocantur à Philosophis causæ universales, quod particulares excludant, sed quia particulares sunt illis subordinatæ, causarum generalium concursum ad agendum necessariò requirant, item causarum universalium ad producendos quoscumque effectus virtus sese latissimè diffundat. Id innuere videtur Innocentius III. dum scribit ad Joannem Patriarcham Constantinopolitanum. *Dicitur Ecclesia universalis, quæ de universis constat Ecclesiis, quæ Græco vocabulo Catholica nominatur; & secundum hanc acceptionem vocabuli Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiæ. Prima scilicet & præcipua, velut caput in corpore; quoniam in eo plenitudo potestatis existit, ad cæteros autem pars aliqua potestatis derivatur, & dicitur universalis Ecclesia illa una, quæ sub se continet Ecclesias universas: & secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis nuncupatur: quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata. Sic & Deus & universalis Dominus appellatur, non quasi jam divisus in species, aut specialissimas, aut etiam subalternas, sed quoniam universa sub ejus dominio continentur. Est igitur una, generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum Tu es Petrus & super hanc petram. ædificabo Ecclesiam meam: Et sunt multa particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus*

*ait: instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum, ex omnibus una consistit tanquæ ex particularibus generalis, & una præcinet omnibus: quoniam cum unum sit corpus Ecclesiæ, de quo dicit Apostolus, omnes unum corpus sumus in Christo: illa velut caput in cæteris membris excellit. Sic Catholici dicuntur, non quod particulari Episcopo & dicecisi non subjiciantur, sed quia etiam supremo totius Ecclesiæ capiti Pontifici Romano adherent, & ei se submittunt. Et hæc notanda Romana Ecclesia ab aliis Ecclesiis discernitur. Divus Augustinus epist. 166. ad Donatistas. *Majores nostri Catholicam eam nominarunt, quo scilicet à reliquis scilicet voluerunt eam discerni: Quia scilicet nulla secta se Catholicam verè profitetur. Idem Divus Augustinus lib. cõtra epist. fundament. cap. 4. *Catholica nomen non sine causa inter tam multas hæreses, sic ita sola Ecclesia obtinuit, ut cum omnes Hæretici se Catholicos dici velint, quærens tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicum conveniatur, nullus Hæreticorum vel basilicam suam, vel domum suam audeat ostendere. Idem etiam ipsi Hæretici velint nolint solam Ecclesiam Romanam toto orbe diffusam, cui Pontifex Romanus præest Catholicam agnoscent & nominant. Hoc caractere Cæcilianus qui floruit circa annum 300. ostendit se esse in verâ Ecclesiâ, ut refert D. Augustinus Epist. 162. *Postest (inquit) non curare multitudinem conspirantium inimicorum, cum se videret & Romanæ Ecclesiæ, in quâ semper Apostolica Cathedra viguit Principatus, & cæteris terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit per communicatorias litteras esse conjunctum, Per illa verba, cæteris terris esse conjunctum, &c. significat Catholicum, D. Ambrosius circa annum 390. asserit fratrem suum Satyrum læthali morbo laborantem solemniter dixisse se Catholicum esse, & Catholicis adherere. *Percussus (inquit oratione de obitu illius). Episcopum est, Jan cum Episcopis Catholicis, id est cum Ecclesiâ Romanâ conveniret.*****

Fideles etiam Filii Romanæ Ecclesiæ denominantur, quia hæc est mater, seu matrix, & domina totius gregis Christi. Innocentius III. Ser. 3. in cõsecratione Pontif. *Deo disponense cunctorum fidelium*

Innocentius III.

Augst.

III.

mater est & magistra. Quod probat
Cyprian. Divus Cyprianus lib. de unitate Eccle-
 siæ cap. 5. *Illius factu nascimur, illius*
lacte nutrimur, spiritu ipsius animamur,
adulterari non potest: Sponsa Christi in-
corrupta est, & pudica, unam domum no-
vit, unius cubicali sanctitatem casto pu-
dore custodiens. Hac nos Deo servas, hæc
filios regno quos generavit assignat. Ec-
clesia Romana est Sponsa Christi, si est
nostra mater & magistra, si illius fœ-
ctu nascimur, illius lacte nutrimur,
spiritu ejus animamur, si nos filios
Deo & regno generat, & assignat:
non immerito filii Romanæ Ecclesiæ
possumus nuncupari. Unde Athanasius
& Ægyptii scribentes ad Marcum Pon-
tificem Romanum Julii prædecessorē.
Optamus (inquirunt) ut à vestrà sanctæ
Sedis autoritate, (quæ est mater & ca-
put omnium Ecclesiarum) ea capitula per-
cipere per præsentis legatos mereamur.
Quibus verbis innuunt se Romanæ Ec-
clesiæ placita in omnibus servare velle,
& nihil illà inficiã, vel invitã aggredi,
aut publicare: uno verbo ab ejus man-
datis nullo modo deflectere velle,
juxta verba Calixti Papæ ex distinct.
12. Non licet à capite membra discedere,
& juxta sacra scripturæ testimoniũ, om-
nia membra caput sequantur: nulli verò du-
biũ est, quod Apostolica Ecclesia mater est
omniũ Ecclesiarũ: à cujus vos regulis nul-
latenus devienit deviare. Et sicut Dei filius
venit facere voluntatem Patris, sic & vos
voluntatē vestra impleatis Matris, quæ est
Ecclesia, cujus caput Romana est Ecclesia.

CHARACTER TERTIUS.

Diuturnitas.

I. **D**IUTURNA duratio, ita viguit in
 Carmelo, ut ab Eliã usque ad
 Christum, imò usque ad nostra tem-
 pora perseverarit. Paucos hic Au-
 ctorez producam. Occurrit primus
Trübem. Trithemius libr. de laudibus Car-
 melitarum. *A tempore Eliæ & Elisi:*
Prophetarum Dei usque ad Christi Nati-
vitatem plures montem Carmeli, amore
solitudinis incolerunt. Sicut ex veterũ
historiis aperte demonstratur. Ægidius
Camart. Camartus lib. de gestis Eliæ c. 5. sect. 15.
Credibile certè est Eliã discipulos in illã
vignisse, nec defecisse donec ad Christi

discipulos, Evangelicamq; doctrinam cõ-
flueret. Joannes Bonifacius de historiã
virginis lib. 2. c. 1. scribit non tantum
perseverasse usque ad Christum, & Apo-
stolorum auditores fuisse, sed etiam
coadjutores. Mirabiles quidam solitudi-
nis amatores Eliæ & Elisi vestigia per-
secuti, rerum divinarum assensissima me-
ditationi se totos dederunt, ad quorum
tamen aures cum Apostolorum de Christo
mundi per Crucem servatore Evangelica
voces pervenissent, continuo veteri legi
nuncios remittentes, se ad novã tran-
sulerunt: neque solùm se Apostolorum be-
nevolos, & dociles audire, sed etiam
adjutores præberunt. Et cum ex monte
Carmelo descendissent &c. Sed ultimus
hujus durationis originem repetamus.
Joannes 4. 1. Patriarch. lib. de Inst. tur. Joannes
Monach. cap. 38. explicans illa verba Patriar.
Act. c. 2. Erant autem perseverantes in
doctrinã Apostolorum, & communione
fractionis panis, &c. Sub finem capituli
ait: Eorum multi, ea quæ ab Apostolis
hauerunt ceteris effundentes, fidem Chri-
sti per Phœnicem & Palestinam prædica-
runt, dilatantes dogma fidei, & moribus
vitæ, ac monasticã conversatione Eccle-
siam Dei insignissimam demonstrantes.
Armachanus in quodã sermone habi-
to Avenione anno 1342. apud nostrũ
Waldensem lib. 3. de Sacramentalibus
tit. 9. c. 89. Dicunt fide digna historia à
tempore Eliæ & Elisi, quia septim morä-
bantur in monte Carmelo juxta Nazareth
civitatem Domine nostræ ad tria milliaria
& solebant homines de voti secretis habi-
bitare, usque ad tempora Salvatoris: & tunc
illi Eremitæ predicantibus Apostolis in-
ter ceteros sunt conversi, & in uno latere
montis ipsius, primò Ecclesiam, sive Ora-
torium in honorè B. Virginis construxe-
runt, in locovillo, scilicet in quo didice-
runt ipsam in vita suã cum sodalibus
virginibus cohabitasse, & ab hoc nimirũ
inter omnes religioz Domina nostræ pri-
mitus sunt adepti: ut vocarentur Fratres
B. Mariæ de Monte Carmelo: quia insu-
per in principio nascentis Ecclesiæ in par-
tibus illis prædicando Evangelium solli-
citissimè laborarunt, &c. Expende hæc
verba. In principio nascentis Ecclesiæ, &c.
 Omnium clarissimus Josephus An-
 tiochenus licet vetustissimus auctor, ut
 potè qui teste Possævino in apparatu
 anni

anni Christi 130. vixit. Hic in libro cui titulus Speculum perfectæ militiæ Ecclesiæ primitivæ cap. 12. vel ut alii 72. *Persecutorum* (inquit) *militum Christi Apostolorum coadjutores surrexerunt strenuissimi viri solitarii, contemplationisq. dediti, sanctorum Prophetarum Eliæ & Elisai imitatores, qui de monte Carmelo descendentes, per Galiliam, Samariam, & Palestinam fidem Christi constantissime sparserunt, &c.* Sed cæteris omnibus præ aliis audiamus Xistum IV. Pontificem maximum in Bullâ sub anno 1477. calendis Aprilis quæ incipit: *Dum athenis, &c.* qui hanc antiquitatis, durationis, & hæreditariæ successionis ab Eliâ & Elifzo mentem, seu potius testimonium Apostolicum refert. *Dum sublimium dicti Ordinis utriusque sexus personarum, virtutum merita, Deo quidem grata & in cõspectu Apostolica Sedis accepta dignâ memoriâ recensemus, ac ordinem ipsum, illiusq. personas, sub Sedis Apostolica, & Ecclesiæ Romana protectione immediatè existentes, & inter cæteros regularium Ordinum professores, in firmamento Catholica fidei militantes tanquã religionis speculum, & exemplar speciali charitate fulgentes, sanctorumq. Prophetarum Eliæ & Elisai, & aliorum Patrum, qui montem sanctum Carmeli juxta Elia fontem inhabitarunt successionem hæreditariam tenentes, &c.* Quid est successionem hæreditariam tenentes, nisi continuam & perpetuam, nulloque modo interruptam, nec interrompendam? Juxta revelationes factas S. Petro Thomæ, & Sanctæ Theresiæ & aliis, ac ex his verbis deducitur:

Dum fuerit unda maris, curretq. per aethera Phæbus,

Vivet Carmeli candidus Ordo mihi.

Ex hæc successione continuâ non interruptâ, nec interrompendâ clarè colligitur eundem esse Ordinem Carmelitarum qui fuit ante 200. 300. 1000. 2000. annos: eundemque futurum usque ad finem mundi: sicut enim unus ignis dicitur, qui admotione novorum lignorum fovetur sine interpellatione idem fluvius & fons quamvis per plures annos: myriades fluat, nec arefcit; ita idem Ordo censendus est, qui successionem minimè intermissam habuit. Favet Jus: Pomponius, s. si grege,

ff. de legatis. *Si grege legato aliqua pecora vivo testatore mortui essent, inq. eorum loco alia esse substituta, eundem gregem videri, etsi diminutum ex copæcus esset, & velut unus bos superesset cum vendicare posse, quamvis grex desisset esse.* Alphenus in lege præponebatur ff. de indict. *Legionem (inquit) haberi ex quâ multi decepsissent, quorum in locum alii subjecti essent.* Et clarius lege si municipiû, s. in decurionibus, ff. *Quod cuiuscumque universitatis nomine, vel contra eam agatur.* Docet Ulpianus. *In decurionibus vel aliis universitatibus nihil refert utrum omnes iidem maneat, an pars maneat, vel omnes immutati sint. Sed si universitas ad unum rediit magis admittitur posse eum convenire, & conveniri, cum jus omnium in unum reciderit, & stet nomen universitatis.* Hanc ordinis Carmeliticæ perpetuâ successionem seriè colligit Clemens Reynerus Anglus Ordinis S. Benedicti, in suo libro qui inscribitur *Apostolatus Benedictinorum in Angliâ tract. 1. scct. 20.* Undè constat (quod antea disputavimus,) merito Carmelitas (cum successionem minime interruptam ab antiquis Palestina Monachis deducant,) earum Provinciarum Sanctos aliquos suo ordini ascribere.

Clemens
Reyner.

III.

Quamvis aliqui inter fideles de Carmeliticæ hujus Ordinis duratione continuâ dubitent, nulli tamen licet de diuturnâ Ecclesiæ Romanæ duratione hæsitare. Est enim *Regnum quod in æternum non dissipabitur.* Daniel cap. 9. Id clarè ostendit Vates Regius Psalm. 45. *Psalm. 45. v. 6. et 7.* *Conturbata sunt gentes, & inclinata sunt regna, dedit vocem suam & mota est terra. Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Jacob.* Titelmannus sic elucidat. *Vidimus conturbari & irâ insanâ nonnunquã commoveri contra Civitatem Dei populos multos: vidimus etiam regna amplissima, & reges fortissimos inclinos & commotos cum suis populis ad oppugnationem civitatis Dei: etiam terra universa, velut conjuratione facta, & conspiratione conclamavit contra civitatem Dei, & uno impetu commoti sunt ad oppugnationem ejus. Quid verò volebant etiam si in unum fuerit agglomerata universa terra, & omnis infidelium natio? Ecce enim Deus noster, qui est caelestium exercituum*

exercituum dominus nobiscum est, ac nostras partes tueri nobis pollicitus est: & nostram nobis civitatem custodire securam. Deus verus fidelium ipse est defensor atque protector noster, qui nos suscepit in defensionem suam: cuius unius virtutē omnibus alienis incursumus oppozimus: super quem civitas nostra fundata est & ita firmata, ut nec porta inferi adversus eam possint prevalere. Idē Vates Regius postquam Ecclesie militantis encomia & virtutes fusē descripsit, tandem introducit illam sic Deum alloquentem v. 19. & 20. *Memor ero nominis tui in omni generatione, & generationem: propterea populi constebuntur tibi in aeternum, & in saeculum saeculi.* Dionysius ad hæc ultima verba subdit, *Vsq̄ue ad finem mundi, quamdiu fides Christiana duraverit, canit Psal. 47. v. 7. Et Deus fundavit eam in aeternū.* D. Augustinus ibi. *Non insultent haeretici per partes concisi, non se extollant, qui dicunt, ecce hic est Christus, ecce illic. Qui dicit ecce hic est, ecce illic, ad partes inducit: unitatem promissit Deus, Reges in unum collecti sunt, non per schismata dissipati sunt, sed furē ista civitas qua mundum aliquando tenuit eversetur. Absit Deus fundavit in aeternū, si ergo Deus eam fundavit in aeternum, quid times nē cadat firmamentum? Quid clarius ejus durationē exprimere potest? Accedit illud quod iterum canit Psal. 78. v. 14. & 15. Nos autem populus tuus, & oves pascuae tuae constebimus tibi in saeculum, in generatione & generationem annuntiabimus laudem tuam.* D. Augustinus ibi. *Nos populus tuus, & oves gregis tui, quā persequendo illi crediderunt se posse consumere, Constebimus tibi in saeculum: permanente utique Ecclesia usque in finem, quam illi delere conati sunt.* Quasi diceret: postquam Monarchia Assyriorum mille ducentis quadraginta annis duravit secundum Eusebium in Chronico, vel mille trecentis annis ex Justino lib. 1. Vel mille quadringentis annis, ut vult Diodorus lib. 2. cap. 7. Postquam regnum Scytharum (ut refert Justinus lib. 2. Jaliuot annorum millibus substitit. Postquam Imperium in in Occidente sine interruptione duravit mille quadringentis nonaginta quinque annis usque ad Constantini

stabile fuit tandē corruerunt. In Occidente verō imperium vix nonagentos annos numerat: & tamen tam exiguos limites habet. At verō Ecclesia (quam delere conati sunt Haeretici, Schismatici, Infideles) permanebit in aeternum.

Ea omnia patenter confirmant vaticinia Isaia cap. 9. *Super solium David, Isaia & super regnum ejus sedebis, ut confirmet illud, & corroboret in justitiā, & judicio, à modo & usque in sempiternum.* Lyranus, *super solium David, id est super Ecclesiam militantem per regnum David figuratam, Ecclesia sic est à Christo confirmata, non solum triumphans, sed etiam militans, propter quod dicit Christus Marci ultimo cap. Ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.* Cap. 33. *Respice Sion civitatem solemnitatis nostrae, oculi tui videbunt Jerusalem, civitatem opulentiam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in sempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur: quia solummodò ibi magnificus Dominus Deus noster.* Quid per civitatem Sion intelligit? interlinearis, *Ecclesiam praesentem significatam in tabernaculo Moysi.* Vaticinatur ergo semper mansurā & non defecturam, quibus & similibus oraculis constat Ecclesiam perpetuam fore, nec ullo tempore interrumpendam, sed semper victuram, semper regnaturam.

CHARACTER QUARTUS.

Ecclesia amplitudo:

VT de amplitudine Ecclesiae differramus, aliquid de amplitudine ordinis Carmeliticis praelibandum est: in primis occurrit Xistus 4. in bulla quae incipit, *Dum asienta &c. Qui montem sanctum Carmeli juxta Elia fontem inhabitaverunt, successionem hereditariam tenentes fructusq̄, uberes, quos dicitur sacer ordo in agro militantis Ecclesiae in propagatione religionis & fidei Orthodoxae hactenus produxit utiliter & producat; ac in futurum producturum indubitanter speramus.* Quod autē fervierit Ecclesiae militanti, & inservierit in propagatione religionis & fidei Orthodoxae, non tantum in unā

August.

I.

Tritem.

unâ parte orbis, sed ubique non tantum in Carmelo, in quo (secundum auctorem historiarum vulgo dictæ fasciculus temporum) à tempore Eliæ & Elisai Prophetarum 222. annis ordo Carmeliticus perfluerat non tantum in Palæstina, sed in omnibus mundi regionibus. Pater clarissimus ex Trithemio Abbate in opusculo de laudibus Carmelitarum cap. 8. ubi de recuperatione terræ sanctæ differens: facta fuit hæc terra sancta recuperatio per Ducem Godefridum anno Domini 1099. deinde post annos confluentibus undique peregrinis, & maxime de regionibus Europæ numerus fratrum in monte Carmeli valde multiplicatus est, in tantum ut præ multitudine montes impleverit & arbes: O si tunc ordinis Carmeliticus splendorem in sua maiestate vidisset, nunquam fuisse similem aliam exclamaret: erat videre delectabile fratres innumerabiles circa montem Carmelum habitantes in cellulis, in cavernis petrarum, id ipsum omnimò sapere, Dea maximo diu noctuq. quam devotissimè servire: mundam cum suis voluptatibus pro Christi amore contemnere. Summa tunc apud illos erat religio, summa regularis vitæ perfectio, cum fratres in carne manentes carnem ipsam cum vitio suis fortiter evicerunt. Floruit in pace religio, qua paulò ante inurbata à perfidorum incuribus descere putabatur. Venerunt ex omni Europâ fratres peregrini, & colla monasticis disciplinis in monte Carmelo humiliter submisserunt. Nò dicit venerunt ex ex omni Europâ peregrini, sed fratres peregrini. In omni igitur terrâ etiam ordo disseminatus erat. Accedit Ægidius Gelenus in opere de Colonix Agrippinæ magnitudine lib. 3. syntagm. 43. §. 1. ubi postquam multa de ordine nostro dixit, subiungit: mirificè auctus, atque per orbem transplantatus fuit usque ad tempora Cosroe Perfarum ac Humar Arabiæ Regum, quorum posterior anno Christi 636. (alibi 39.) à patre Ierosolymâ totam Syriam atque Ægyptum subiugavit. Unde tametsi ex tunc pauci in Palæstina, ac præsertim in monte Carmeli huius ordinis professores sub iugo Saracenicò remanserunt teste Sancto Cyrillo Cõstantinopolitano Præsbytero apud Philippum Ribotum lib. 8. c. x. de peculiari- bus gestis Carmelitarum: Plurimi tamen

eorum ex Ægypto & Syriâ tam præteritis sæculis, quam & nunc, quam maxime huc urgente persecutione in iramq. Armeniam ac ceteras Asia regiones, per multas Ægei maris insulas in Græciam usque transmigrarunt, ibiq. nobiliter floruerunt. Pondera illa verba, mirificè auctus atque per orbem transplantatus fuit, & infra plurimi tamen ex Ægypto &c. Non omit- tendus hic Clemens Reynerus Benedic- tinus, in opere de Apostolatu Benedic- tinorum in Angliam tract. 1. sect. 1. §. 18. quare propter eandem hæc in disci- plinâ monasticâ continuatam successione, quod nos non facimus, qui ultra regulæ nostræ legislatorem Benedicturn natales nostros non arcessimus: Iure tamen sacere videntur Carmelita, qui cum reverè à monachis Syria Palestinam per non inter- ruptam seriem sese derivent. Carmeli enim monasteriis in Angliam (ut postea videbimus) ab Angliâ in reliquis provin- cias sese dilataverunt, merito antiqui monachatus Ægyptici, Palæstiniq. professores tanquã patres suos, ordinisq. sui iudica colunt & venerantur. Pondera illa verba. In Angliâ, ab Angliâ in reliquis provin- cias sese dilataverunt. Quod cõfirmat his verbis. Atque hac libentius de Carmelitis tam suis diximus, quia sicut in Angliâ ita, Angliâ reliquo occidenti dedit. Vide fusiora de hæc ordinis Carmeliti- cici amplitudine apud P. N. Lezanam tom. 3. & 4. plura dicere parabat tom. 5.

Clemens
Reyner.

Ecclesiæ amplitudinem prænu- II.
vit Vates Regius psalmo 2. *Posuila à psal. 2.*
me & dabo tibi gentes hereditatem tuam,
& possessionem tuam terminos terræ.
D. Thomas ibi. *Quia per totum mundum* *Thomas.*
ædificata est Ecclesia, oriatur in diebus
ejus iustitia, & abundantia pacis; donec
auferatur luna. Et Psalmo 7x. Et domi-
nabitur à mari usque ad mare, & à flu-
mine usque ad terminos orbis terræ. San-
ctus Augustinus in illum locum. Si vo-
cabulo lunæ non mortalitas carnis, per
quam nunc transit Ecclesia, sed ipsa omni-
no Ecclesia significata est, quæ permaneat
in æternum ab hac mortalitate liberata,
ita dictum accipiendum est. Orietur in
diebus ejus iustitia & abundantia pacis,
donec extollatur luna, tanquam diceretur,
Orietur in diebus ejus iustitia, quæ con-
tradictionem ac rebellionem carnis vin-
cat, & fiat pax in tantum crescens &
abundans

abundans donec luna extollatur, id est elevatur Ecclesia per gloriam resurrectionis cum eo regnatura, qui eam in hac gloria primogenitus à mortuis antecessit, ut sederet ad dexteram patris: ita cum sole permanet ante lunam qui postea extollitur & luna, & dominabitur &c. Ecclesia rectè hic significatur vocabulo luna: consequenter ostendit quàm latè eam Ecclesiam fuerat diffusurus cum adiecit, & dominabitur à mars usque ad mare: mari quippe magno cingitur terra, qui vocatur Oceanus, de quo influit quiddam exiguum in medio terrarum &c. Proinde à mari usque ad mare à quolibet sine terra usque ad quemlibet finem dominaturam dixit, cuius nomen & potestas toto orbe fuerant predicanda, multumque valitura &c. A flumine scilicet Iordane, ubi supra baptisatum dominum, cum descenderet Spiritus sanctus, sonuit vox de celo: hic est filius meus dilectus. Hinc ergo doctrina eius incipiens & magisterii celestis auctoritas dilatatur usque ad terminos orbis terræ, cum predicatur Evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus. Plurima de hæc Christianæ fidei dilatatione prædixit Isaïas cap. 2. dicens etiam in novissimis diebus fore ut gentes confluant ad montem Domini, & alios populos invitent. Et c. 9. quomodo multiplicabitur ejus imperiū, & pacis ejus non erit finis. Et cap. 35. ita aulpicatur. Latetabitur deserta & in via, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium: germinans germinabit, & exultabit latibunda, & laudans: gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron, &c.

Dionys.

Describit Propheta promotionem Gentilitatis, seu Ecclesie ex gentibus congregatæ. Quoniam tamen Ecclesia, non solum ex gentibus, sed ex Iudeorum reliquiis constat, &c. letabitur, &c. Hæc in Christi adventu perfectam consolationem adeptæ est. Idco dicitur letabitur. Boni enim atque electi Iudei de Christi adventu vehementer letati sunt. Hieronymus tamen hæc refert ad plebem gentilem, quæ deserta erat à Deo, & viam Dei ignorans ambulans per vitiorum abrupta &c. hæc olim deserta & in via, sed tempore Christi vocata & illustrata valde gavisæ est de beneficiis Christi. Quomodo autem

A. 113. act. c. 13. scriptum est, audientes autem

genes gavise sunt & glorificaverunt verbum Domini, populus gentilis qui ante sine Deo, & scientia scripturarum erat, &c. Infra. Germinans germinabit id est magnam spirituales secunditatem habebit, spirituales filios abundanter producet, & bonis operibus abundabit: hoc est quod in altibus Apostolorum c. 6. recitat Lucas, verbum Domini crescebat, & confortabatur, & augebatur numerus discipulorum valde, vel ut Hugo Cardinalis, Germinans germinabit. Germinans in Prælati, germinabit in subditis. Germinans in Clericis, germinabit in Laicis. Germinans in Claustralibus, germinabit in secularibus. Germinans in fide, germinabit in floribus. Germinans in via, germinabit in scientiâ. Addam ego, Germinans in Oriente, germinabit in Occidente. Germinans in Asiâ, germinabit in Europâ. Germinans Romæ, germinabit in toto orbe. Noli timere (inquit Isaïas cap. 43.) quia ego tecum sum ab Oriente adducam semen tuum, & ab occidente congregabo te. Dicam Aquilioni da, & Austro noli prohibere, affer filios meos de longinquo, & filios meos ab extremis terræ. Septuaginta. Dicam Aquilioni adduc, & Africo noli prohibere, adduc filios meos de terrâ longinquâ, & filios meos à terminis terræ. D. Hieronymus de germinatione Ecclesiasticâ intelligit. Noli timere tecum sum, qui vobis in Evangelio loquor, Matth. cap. ultimo. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Ab Oriente enim & ab Occidente adducam filios tuos, qui requiescant in sinu Abraham, & de cunctis mundi partibus filiorum meorum & filiarum populus congregabitur, qui vel invocent nomen meum, vel meo vocentur nomine, ut appellentur Christiani in gloriam conditoris sui. Idem cap. 47. Misericors eorum reget eos & ad fontes aquarum potabit eos, ponam omnes montes meos in viam, & semita mea exaltabuntur, & isti de longe venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & isti de terrâ australi &c. interlinearis, Christus qui in misericordiâ suâ redemit &c. Quibus miserebitur quibus viam sternet omnibus ubicunque sint. Interlinearis. Quasi ab omnibus mundi partibus. Lyranus. De omni parte terræ habitabilis. Divus Hieronymus. Ecce isti de longè venient,

Hugo.

Isaïa
43.

Hieron.

venient, & ecce illi ab Aquilone, & mari & ipsi de terra australi. Quatuor plagas orbis ostendens Orientem & Septemtrionem, Occidentem & Meridivm. Pro Oriente longè posuit: pro Australi plagâ 70. Persas interpretari sunt &c. idem cap. 54. plures filii deserta magis quàm ejus que habebat virum dicit Dominus dilata locum ventris tui, & pelles Tabernaculorum tuorum extende. Ne parcas, longos fac funiculos tuos, Et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim & ad levam penetrabis, & semen tuam gentes hereditabis, & civitates desertas inhabitabis.

Hieron. D. Hieronymus, Hoc de Ecclesiarum magnitudine, que pro anno Indæ loco & ipso angustissimo in toto orbe terrarum suos terminos dilatavit. Illi subscribēs

Dionys. Dionysius, per hæc significatur quòd tempore Evangelicæ legi Ecclesiæ Dei per totum mundum construeretur: nec solum in uno loco ac tempore, sicut in veteri testamento sacrificium Deo immolaretur, sed ubique terrarum. Propter quòd Malach. c. 1. loquitur Dominus. Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, ita ut per dextram & sinistram omnes mundi plagæ intelligendæ sint. Per omnes (inquit idem Dionysius) mundi partes diffunderis, Quod hæc germinatio per totum orbem tempore Apostolorum heret,

Malac. c. 1. testatur Apostolus Coloss. capite 1. Quòd per totum orbem facta esset referre tenetur lib. 1. cap. 3. Tertullianus de suo ævo idem notat lib. contra Iudæos c. 7. D. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. D. Anastasius etiam lib. de humilitate verb. Idem postea D. Augustinus epist. 78. & 80. ad Hefychium, Hieronymus in caput 24. Matthæi, Theodoretus in lib. de legibus, S. Leo serm. 1. de sanctis Petro & Paulo, quibus accinit D. Prosper lib. de ingratis.

Coloss. cap. 1. Sed et Roma Petri, que Pastoralis honoris: *Facta caput mundo, quidquid non possidet armis Religionis tenet:*

III. Romanam religionem non tantum diversis sæculis floruisse, (ut probat Bozizus Eugubinus de signis Ecclesiæ lib. 4. cap. 5.) sed etiam primo sæculo patet ex hoc, quòd D. Petrus in Oriente E-

vodium Anthiochiæ Episcopum creavit, eiq; totius Orientis Iurisdictionem commisit; Eiq; omne illius regionis Episcopi obtemperabant. Marcum discipulum suum ad partes meridionales delegavit scilicet Alexandriæ. Cujus urbis Præsul præerat Arabiæ, Æthiopiæ, Ægypto, & Africæ, Cyrenem ad partes Occiduas, præcipue Galliæ, Hispaniæ, Italiæ, Africæ, & Insularum adjacentium Ecclesias fundavit teste Innocentio I. Imò mens omnium historicorum est indubitata Saturninum à Petro Tholosanū Episcopum creatum fuisse, ut patet ex ejus vitâ. Crescentem ead de causâ in Galliam fuisse missum: imò & Pampelone septem dierum spatio quadraginta hominum millia ad Christum convertisse, ex Eusebio Cæsariensi, Et licet Apollolus in epist. ad Timotheum scribit eum in Galatiam missum fuisse, Galliâ intelligere debemus, cum Galathæ à Gallis ducant originem, ut volunt nonnulli, & Hieronymus in catenâ, & Epiphanius hæref. c. 5. Denique Eutropiū Petri discipulū Carnutum missum cum Adventino, Saviniano & Potentiano: Maternom in Germaniam ab eodem Petro scribitur, de quo alibi fusiùs. Quo ad Hispaniam ipse Iacobus frater Ioannis Christi cultum docuit anno Christi 37. Ioannes Vassus narrat anno Christi 37. Christi Romæ à Petro & Paulo fuisse creatos Episcopos, & in Hispaniam missos, Cæcilium ad Ilibertinos, Euphrasium ad Iliturgitanos, Secundum ad Abulenses, Indaletiū ad Urcitanos, Cresiphonem ad Abderitanos, Hefychium ad Carthefianos; Cornelium Centurionem Cæsaream.

Omitto ipsosmet Apostolos ut Petrum de quo S. Leo ait quòd Romam voluit esse in medio positam velut cunctarum principem ac matrem: ut lux veritatis, que in omnium gentium revelabatur salutem efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus diffunderet: Iam populos qui ex circumfusione crediderant, erudierat: Iam Antiochenâ Ecclesiam ubi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaverat. Iam Pontum, Galatiam, Cappadociâ, Asiâ, atque Bithyniam legibus Evangelicæ prædicationis impleverat. Nec ut dubium de prædicti operis, aut de

Ratia

IV.

spatio tuæ ignarū atatis trophaeum crucis Christi Romanis arcibus inferebas: à quâ te divinis præordinationibus anteibâi, & honor potestatis, & gloria passionis. De Apostolo Paulo præter innumeras gentes quas ad Christi jugum revocavit, D. Hieronymus, Athanasius, Chrysothomus, Epiphanius, Gregorius Magnus asserunt ipsum Apostolū Paulum fuisse in Hispaniâ anno 67. D. Hieronymus & alii, aiunt S. Joannem Evangelistam Asiam lumine fidei illustrasse, item Romam venisse, D. Andreas Scythiam Europæ, Epirum, Thraciâ, Patras Achaïæ ad fidem convertit. S. Iacobus frater Domini Palæstinam in fide fovit. S. Philippus non tantum in Scythiâ sed & in Phrygiâ prædicavit. S. Iacobus Zebediæ filius post Samariam & Iudæam Evangelicæ prædicationis luce perfusam Hispaniam peragravit. S. Bartholomæus Indiam & Armeniam perrexit prædicando. S. Mattheus in Æthiopiâ, S. Thomas Parthis, Medis, Persis, Hircanis, & Baëtris Christianæ fidei & vitæ præcepta tradidit. S. Simon Mesopotamiam. S. Iudas Ægyptum: Deindè uterque Persidem in fide Christi imbuerunt. S. Barnabas Antiochiam, Tharsum, Cyprum docuit. S. Mattheus Æthiopiâ, post Iudæam Evangelii causâ peragravit.

V.

Quod etiam immediati Petri successores eidem religioni per totum orbem ampliandæ incubuerint patet. Nam Dionysius Rusticus & Eleutherius à Clemente Parisiis missi sunt. Xistus pontifex apud Gregorium Turonensem per Trophinum Arclate: per Paulum Narbonæ: per Gatianum Turonis; per Stremonium Arvernium per Martiælem Lemovicis Christi fidem disseminavit. Idem Clemens per Exuperium Bajocensis: per Taurinum Ebroicensibus: per Nicasium Rhotomagensibus prædicavit. Imò fertur à Iosepho ab Arin at viâ in Britanniâ Christi fidem fuisse disseminatam: in Mysiâ ab Apollinari S. Petri discipulo. Acta S. Petri apud Metaphrastem aiunt in singulis primariis urbibus Græciæ primarios Episcopos fuisse institutos quibus reliqui obtemperarent, & à quibus (teste Tertulliano) fidem mutuarentur. Quos in specialibus totius orbis pro-

vinciis processus fecerit Christiana religio in sæculis illi immediatis, vide Bozium supra lib. 4. cap. 1. & sequentibus. Merito igitur de Ecclesiâ primi sæculi canit Prosper.

*Quidquid non possidet armis
Religione tenet.*

CHARACTER QUINTUS.

Ecclesia est Apostolica.

QUINTVS Character seu signum Ecclesiæ est nomen Apostolicæ. **I.** Olim discipuli Eliæ filii Prophetarum vocabantur: ita nunc religio ab Apostolis disseminata, Apostolica nuncupatur. Quod olim discipuli Eliæ & Elisæ dicerebantur filii Prophetarum patet ex lib. 4. Reg. cap. 2 v. 3. v. 5. v. 7. v. 15. c. 4. v. 38. cap. 6. v. 1. cap. 9. v. 1. act. c. 3. v. 25. quia in eorum schola erudiebantur ex lib. 4. Reg. sanctiusque vitæ institutum ab ipsis accipiebant: undè Monachi vocantur. Vide Hieron. epist. ad Rusticum, Isidorum lib. 2. offi. c. 17. Rupertum lib. 3. in Cantic. c. 4. Somnium in demonstratione Evangelicâ cap. 20. Arboricentem tomo 2. de sacro Coelibatu. Carthageum tom. 4. homil. lib. 17. homil. 2. object. 7. P. Lezanam tom. 1. apparatus cap. 4. & alibi. Quod nomen perseveravit usque ad Christi adventum, ut patet ex Concione S. Petri habitâ, Act. cap. 3. v. 25. Vos (inquit) estis Filii Prophetarum. Dionysius. Discipuli & sequentes. Et ideo hoc titulo insigniti sunt. Quam expositionem approbat Cornelius. Hic (inquit) Filii scilicet spirituales in fide & in religione. Et favere videtur Joannes 44. Patriarcha lib. de Infit. Mon. cap. 31. *Vt autem vehementius Religiosos attraheret, cognominans eos proprio titulo, quem à Prophetis traxerant, dixit eis: Vos estis Filii Prophetarum & testamenti, quod disposuit Deus ad Patres vestros, dicens ad Abraham, in semine tuo benedicentur omnes familia terræ: vobis primum Deus suscitans filium suum misit eum benedicentem vobis, ut convertatis se unusquisque à nequitia sua. Igitur Religiosi præfati, viso miraculo Claudii, & audito sermone Petri, intellexerunt quod sicut Christus suo nomine per Petrum invocato dederat integram sanitatē Claudio;*

I. Reg. 4.
c. 2. c. 4.
c. 6. c. 6.
Act. c. 2

Act. 3.
v. 25.

Ioannes
44.

ita

ita illos baptizabat in igne & spiritu sancto super quos effundebant Apostoli aquam nomen sanctum ejus invocando, &c. Accedit Eusebius Cæsariensis lib. 2. histor. cap. 3. ubi de primitivæ Ecclesiæ fidelibus quorum fit mentio Act. cap. 11.

Act. 11. v. 27. *Apud Antiochiam* (inquit) *Florētissima congregatur Ecclesia, in quā erant etiam prophetici ordinis viri quamplurimi.* Rufinus Aquilicenis lib. 11.

Rufinus seu lib. ejusdem historię additō c. 5. Hæc de S. Spiridione ejusdem prophetice disciplinæ alumno. *Ex eorum numero, (& siquid abhuc eminentius) fuisse etiam dicitur Spiridion Cyprius, vir unus ex ordine Prophetarum.* Elpidium & alios Episcopos (quos S. Jacobus in Hispanias deduxit) Luitprandus, seu Eutrandus Ticinensis Diaconus in suis fragmentis num. 256. vocat Carmelitas. Eusebius verò lib. 2. cap. 3. ait fuisse prophetici ordinis.

Act. 11. v. 28. *Ubi Agabus dicitur prophetici ordinis idest Carmeliticus: Et surgens unus ex eis nomine Agabus.* Vide Dorlandum,

in vitâ S. Annæ c. 6. Onuphrium Marnescal, tom. 1. Conc. in concione B. M. de Monte Carmelo. Nostri Mantuanum lib. 2. Parthen. in verbis. *Tandem voluit tempore cum magna fidei mysteria Paulo edidit.* Coria lib. 6. c. 30. Casanate in paradiso Carmel. stat. 2. etate 2. c. 7. Lezana tom. 2. annual. anno Christi 39.

II. Sic Ecclesiâ Apostolica dicitur, quia Apostoli suâ prædicatione totum mundum peragrarunt.

Tertull. de præscript. *Apostoli ad unamquamque civitatem Ecclesias condiderunt scilicet per se, vel alios, ut patet ex Epist. Pauli ad Titum ut constitueret per civitates Præbyteros.* Ab his autem civitatibus seu Ecclesiis ab Apostolis constitutis traducem fidei & semina doctrinæ cætera exinde Ecclesiæ mutuata sunt, & quotidie mutantur, ut Ecclesia fiant. *Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputabantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum.* Omne enim genus ad originem suam censeretur debet. *Erunt itaque totæ & tanta Ecclesiæ, una illa ab Apostolis prima, ex quâ omnes: sic omnes prima, & omnes Apostolicæ, dum omnes unam probant unitatem.* Idem sic de sui ævi hæreticis loquitur,

idemque de nostris dicere licet. *Edant origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum, ita per successiones ab initio decurrentes, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverunt authorem habuerit & antecessorem.* Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deserunt. Consequenter de Smyrznis & Romanis Ecclesiis quarum illam Joannes, hanc verò Petrus fundavit, differens ait: *Constringunt sale aliquid hæresici, sed etsi confixerint nihil promovebunt.* Ipsa enim doctrina eorum cum Apostolis comparata ex diversitate & contrarietate suâ pronuntiabit, neque Apostoli alicujus authoris esse, nec

August. *Apostolici viri.* Accedit D. Augustinus lib. 2. contra Petri. Donatistam, c. 16. *Nec illis (inquit) Ecclesiæ Apostolice labore fundatis.* His favet D. Irenæus lib. 3. cap. 3. ubi ita contra hæreticos disputat. *Habemus enumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos, qui nihil sale docuerunt, &c. Sed quoniam valde longum esset omnium Ecclesiarum enumerare successores Episcoporum ad nos pervenientes judicamus, &c.* Et statim omnes Romanos Episcopos usque ad Eleutherium tunc Romæ sedentem refert, vocatque veram notam seu plenissimam veram Ecclesiæ ostensionem. Et lib. 4. c. 63. ostendit non tantum successiones Apostolicas, sed etiam doctrinam Apostolicam Apostolicis denominare. *Vera est Apostolorum doctrina, & antiquus Ecclesiæ status, in universo mundo, & charactere Corporis Christi successiones Episcoporum, quibus illi eam, quæ in uno quoque loco est Ecclesiam iradiderunt, qua pervenit usque ad nos, custodita est, &c.* Unde Divus Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 10. ait, ex eo Donatistas non esse in Apostolicâ Ecclesiâ, quia Apostolicam Pauli doctrinam dividunt. *Vos Donatista solas Apostoli epistolas ad Romanos, ad Corinthios, & Ephesios in lectione retinetis: nos autem & epistolas illas in lectione ac fide, & Ecclesias ipsas in communione retinemus.* Ei stipulatur Optatus Milevitanus lib. 6. contra Par. dicens esse Apostolicam, quæ communicat Ecclesiis ab Apostolis fundatis, vel in fide

Optatus Milev. *perseve-*

perseverantibus. *Et quid audetis epistolam ad Corinthios scriptam legere, qui Corinthiis communicare noluistis? ut quid ad Galatas, ad Thessalonicenses scripta recitatis, in quorum communione non estis? Cum hæc omnia ita esse confites, intelligite vos ab Ecclesiâ sanctâ esse concisos & nos non esse solutos.* Expende illud ab Ecclesiâ sanctâ, quasi diceret, vos non estis Apostolici seu Filii Apostolicæ Ecclesiæ, cum non communicetis Ecclesiis, quæ ab ipsis Apostolis fundatæ sunt. Vel potius Ecclesiâ Apostolicâ & fideles Apostolici dicuntur, qui Cathedralæ Petri seu Ecclesiæ Romanæ adherent & obediunt, D. Augustinus lib. 2. contra Petilianum c. 51. *Nunquid Dominus Iesus-Christus propter Petri, eos, de quibus ait, dicitur & non faciunt, cathedra, in qua sedebat, u lam fecit injuriâ? Nonne illam cathedram Moyses comendavit, & illis servavit cathedra honore redarguit? Itac si cogitaretis non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis cathedrâ Apostolicam cui non comunicatis.*

III.

Ruyot.

Illi subscibit Rupertus lib. 5. de divinis officiis cap. 27. *Aliorum quidam Apostolorum successores Patriarchæ, ut dicit, Petri autem, successor pro excellentiâ Principis Apostolorum Apostolicus nominatur.* Lib. 2. cap. 22. *Constantinopolitana Ecclesiâ, non solum hæreticos, sed & hæresarchas proculit nobis: Romam vero Ecclesiâ super Apostolicâ fidei petra altius fundata, firmiter stetit, & iam Græciâ, quam totius orbis hæreticos semper confutavit, & de excelso fidei tribunalis datâ sententiâ judicavit.* Pondera illa verba. *Super Apostolicâ fidei petra altius fundatâ.* Quasi diceret nomen Apostolicæ Sedis præ aliis meretur, quia Petrus est illius fundamentum. Ideo etiam illi obediunt, Apostolici denominari possunt. Tali epitheto Patres passim utuntur. Augustinus 162. non vocat Antiochenam, Ephesinam; Jerosolymitanam Apostolicâ, sed Romanam & epist. 166. *Mi, & juri, inquit, de hoc re ex duobus Conciliis Carthaginensi & Milevisano relationes ad Apostolicam Sedem, & . Episcopi Galliarum ad Leonem Papam scribentes vocant Principatum Sedis Apostolicæ in Romanâ Ecclesiâ institutum.* Syriacus epist. 4. ad Episcopos Africanos. *Nemo extra concientiam Sedis Apostolicæ hoc primatis,*

August.

August.

Episcopi
Galliar.

Syriaci;

audet ordinare Episcopum. Per Primate intelligit Pontificem maximum, D. Hieronymus apologiâ 2. contra Rufinum. *Hæc est sua simplicitatis pura, aperta Confessio, quam ab omnibus Italia Episcopis assertio esse susceptam; & tamen miror quomodo probaveris Italia, quod Roma contempsit; Episcopi susceperunt, quod Sedes Apostolica condemnavit.* Ipsa Synodus Constantinopolitana quomodo Pontificem Romanum vocat. *Summum Pontificem magnæ Sedis Apostolicæ.*

Merito Adrianus Pontifex Epist. ad IV.

Constantium Imperatorem conqueritur quod titulum universalis tribuerit Patriarchæ Constantinopolitano; ubi asserit solo Romano Pontifici, & nomē universalis, & Apostolici deberi. *Vendmirati sumus quod in vestris imperialibus jussis pro Patriarchâ Regiæ urbis scilicet Tharasio directis, universalem sibi reperimus exaratum. Sed utrum per imperiam aut, schisma, vel hæresim iniquam scriptum est, ignoramus. Sed deinceps suademus vestra clementissima, imperiali potentia, ut minimè in suam exarationem serie universali describatur; quia contra sanctorum Canonam instituta, seu sanctorum Patrum traditionem decreta esse videtur.* In 2º enim ordine si non per sanctam nostram Catholicam, & Apostolicam Ecclesiâ autoritatē (sicut in omnibus patet) nunquam voluit nomen habere, quod nimirum si universalis super prelati sibi Romanam Ecclesiam (quæ est caput omnium Ecclesiarum) describatur: tanquam sanctarum Synodorum rebellem, neque hæreticū se manifestare certū est. Quod si universalis est etiam Ecclesiæ nostræ sedis primatū habere dignoscitur: quod ridiculū omnibus fidelibus Christianis apparet: quia in toto orbe terrarum ab ipso Redemptore mundi B. Petro Apostolo principatus ac potestas data est: & per eundem Apostolum (cujus vel immeriti vices gerimus) sancta Catholica & Apostolica Ecclesiâ Romana usque hætenus: & in ævum tenet principatū, potestatis autoritatē: quatenus (quod non credimus) si quisquam, cum universalem nuncupaverit, vel assensum præbuerit, sciat se orthodoxæ fidei alienum esse, & nostram sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam rebellem. Quibus verbis docet solam Romanam Ecclesiam sanctæ, universalis, & Apostolicæ nomen mereri, eique solales titulos esse tribuendos.

CHARAC-

CHARACTER SEXTUS.

Succesio Sedis Apostolica.

I. **O**Rdo Carmeliticus se veram esse Eliz sobolem demonstrat ex successione hæreditaria: tali enim titulo Xistus IV. illum honestat in Bullâ quæ incipit; *Dum attentâ meditatione pensamus*, datâ Romæ anno 1476. 4. Calend. Septembr. Pontif. anno 3. *Sanctorum Prophetarum Elia & Elisei, & aliorum Patrum, qui montem sanctum Carmeli juxta Eliæ fontem inhabitabant successionem hæreditariam tenentes.* Eandem successionem hæreditariam fateatur in alterâ Bullâ datâ anno 1477. 7. Calend. Aprilis anno 6. Pontificatus, & ante illum Joannes XXII. secundû alios Joannes XXI. & postea Julius III. Pius V. Gregorius XIII. Xistus V. Clemens VIII. iisdem ferè terminis usus est ac Xistus IV. Quibus subscripserunt nominatissimi omnium Religiosorum Scriptores. Ex Ordine florentissimo S. Benedicti, Antonius Abbas Vercellensis comment. in cant. Carolus Fernandez quem nostrè Christophorus A vendagno serm. de S. Cyrillo, ait composuisse duo volumina in favorem Ordinis Carmelitarum, & Abbas Manralicis in suo Martyrologio, Leander Granatenis in vitâ S. Gertrudis, Joannes Castellensis, Philippus Abbas Hieropolitanus comment. in illud Evangelii Joannis cap. 1. *Miserunt Iudæi.* Trithemius Abbas libr. de laudibus Carmelitarum, Genebrardus libr. 4. chron. ad annum 1180. Ex mellifluo Ordine Cisterciensi Chrysofomus Henriquez sui Ordinis Historiographus in Apologiâ pro Benedicto XI. & in vitâ venerabilis Annæ à S. Bartholomæo consodalis S. Theresiæ, Sylvester Marulus in Mari Oceano Reliq. lib. 4. Ex piissimò Ordine Carthusianorum Eraldus in fasciculo temporum ad annum 4309. item ad annum Christi 450. & ad annum 1292. Ex augustissimo Ordine S. Augustini Baptista à Glano in histor. Pontif. in vitâ Deodati Papæ I. & in Honorio III. Prosper Stellartius de cõsuris, lib. 2. c. 13. Petrus Volderania in Theatro Relig. Sermone de Eliz Patriarchâ &

Fundatore Ordinis Carmel. Basilius Pontius de Matrim. lib. 7. cap. 1. Leonardus Coquæus lib. contra Philippû Mornæum. Ex famosissimo Ordine S. Dominici Vincentius Episcopus Bellov. in Speculo histor. lib. 20. c. 7. Ferdinandus de Castro Historiæ Dominicanæ lib. 2. c. 26. Dominicus Gravinolib. Voc. Turturis c. 25. Francisc. de Aravio, R. Muz Mazarinus Sacri Palatii Apostolici Magister postea Cardinalis in approbatione tomi primi Annalium P. Lezanzæ, R. Muz Vincentius Candidus in approbatione tomi secundi & tertii ejusdem. Ex celeberrimo Ordine S. Francisci doctissimus Cathagena tract. 1. de origine & laudib. Carmeli, cap. 1. Natalis Talleped in Thesauro Eccles. P. Sorbo, P. Bolduch. Ex Sancto Ordine Jesuatorum Paulus Morosia lib. 1. c. 30. Ex Ordine S. Hieronymi Didacus Yopez Episcopus Tarraconensis in Hispaniâ in vitâ S. Theresiæ. Ex Ordine Minimorum insignis Ægidius Cammartus Gñalis in lib. de gestis Eliz. Passim. Ex eruditissimâ Societate Jesu Suarez tom. 4. de Relig. lib. 1. c. 10. Saliânus ad annum mundi 3136. Sanctius in lib. 3. Reg. c. 17. n. 2. Cornelius à Lapide in c. 17. lib. 3. Reg. Et alibi passim. Ludovicus Alcazar, Antonius Fernandez, Petrus Oxeda, Ioannes Bonifacius, Iacobus Causinus, & plures alii. Ex Statu Szculari Joseph Antiochenus in speculo Ecclesiæ primitivæ. Luitprandus seu Eutrandus fragment. 236. Chronica Romana, Richardus Armacanus priuâs Hyberniæ sermone factò Avenione anno 1342. Molanus 17. Junii. Saufayus in Martyrolog. Gallico ad 20. Julii. Guilielmus Eisengrenius in Histor. Eccles. contra Magdeburgenses cent. 1. Clitoveus conc. de laudib. Carmel. Albertus Miræus lib. de origin. & increment. Ord. Carmel. c. 6. Barthol. de Salign. in itinere Jerof. tom. 10. c. 6. Jacobus Midentorpius in histor. Monast. Carolus Tapiain authent. ingress. cap. sacros. Eccles. Honuphrus Manschalt. tom. 1. Conc. de B. M. de Môte Carmelo. Laurentius de Beyerlinck in theatro vitæ humanæ tom. 6. V. Religiosus Du Puy *Des Estats & Empires tic. De l'origine des Religions*, Antonius Montecatius

Catinus, Petrus Bertius. Ex nostro Ordine. S. Cyrillus in oraculo, quod Abbas Joachimus commentariis illustravit, Joannes 44. Patriar. Jerosol. lib. de instit. Monach. Guilielmus de Sanviko in chronic. Ordinis, Joannes Vineta, Sibertus de Bech, Joannes Baconius, Philippus Ribotus, Thomas Waldensis, Joannes Soret Generalis, Joannes Paleonidorus Batavus, Joannes Baptista Mautuanus, Didacus Martinez à Coria, Thomas à Jesu, Franciscus à S. Maria, Thomas Aquinas à S. Joëpho, Petrus Wastelius, Michael Munnos, Joannes Lezana, Matthias à S. Joanne, & sexcenti alii. Non tantum successores, sed & hæredes vocantur, juxta illud Martialis lib. 9. epigram. Epigram. 47. ad Pannicum :

*Sic quasi Pythagoras loqueris successores
& hæres.*

Cicero. Successio interruptionem nescit, hæreditas propriè ad proles spectat, Cicero 1. officiorum. *Optima autem hæreditas à Patribus traditur liberis, omniq; patrimonio præstantior gloria virtutis rerumq; gestarum.* Ecclesia Romana ut se veram Christi sponsam probet Petri

Irenæus. successores producit. D. Irenæus Polycarpi auditor, qui Joannis Apostoli discipulus fuerat contra Valentinianos disputans Apostolicam traditionem & Episcoporum successionem affert. *Omnes* (inquit lib. 3. cap. 3.) *Ecclesiarum successiones enumerare longum est Romana Ecclesie fidem judicantes confundimus eos, qui se eorum colligunt.* Quasi diceret Romana Ecclesie veritatem confirmat Episcoporum seu Pontificum successio. D. Augustinus epist. 165. docet hanc successionem multum momentum & pondus asserre, ut in Romanâ Ecclesiâ primatus Petri, & vera fides esse credatur. *Si ordo Episcoporum suis succedentium considerandus est quantum certius, & verè salubriter ab ipso Petro numeramus.* Hujus rei rationem addit, *cui sanè Petro totius Ecclesie figuram gerenti Dominus ait: Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam.* Quibus verbis innuit non ab aliis Apostolis, sed à foliis Petri successione, ut signo Ecclesie veritatem esse probandam. Eandem causam adducit lib. de utilitate creden-

August.

dicap. 17. *Numerate ab ipsa Petri sede & in illo patrum ordine, quis cui successit, videte: Cur nos ad illum Patrum ordinem, & seriem remittis? Ipsa (inquit) est petra, quam superba non vincunt Inferorum portæ.* Idem argumentum urget contra Iulianum Pelagianum disputans lib. 1. *Cui (inquit) Ecclesie præsentem Beatum Innocentium si audire voluisses, jam tunc periculosam Inventionem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit vir ille sanctus Africanus respondere Conciliis, nisi quoddam antiquius Apostolicæ Sedes & Romanæ cum ceteris tenet perseveranter? ait, perseveranter: non tantum ratione morum sed etiam personarum seu successionis Pontificum. Quâ successione quasi argumento certissimo usi sunt olim Patres ad veram Ecclesiam probandam contra hæreticos.* Irenæus lib. 3. cap. 3. Optatus Milevitanus lib. 1. contra Armenianum. Eusebius in Chronico, Hieronymus & Prosper. Unde meritò D. Augustinus lib. contra epistolam fundamenti cap. 4. factetur se hanc successionem teneri in gremio Ecclesie Catholice & Romanæ. Cujus legitima successio nunquam deficit, quidquid oblatret Calvinus lib. instit. 5. cap. 2. §. 2. & 3. Brentius in prologomenis contra Petrum à Soto. Hanc successionem hæreditariam referemus agendo de Pontifice.

CHARACTER SEPTIMUS.

Unio in Doctrinâ fidei & morum.

QUÏ in doctrinâ conveniunt illi passim ejus sectatores dicuntur. Sic Pythagorei dicebantur, qui ejusdè Pythagore doctrinam assequerantur: &c. Nunc Thomistæ qui D. Thomæ, Scotistæ qui Scoti mentè propugnant. Ita Carmelitæ dicuntur qui Elizæ, & discipuli ejus Elisæ vitam, mores, & documenta assequuntur. Seu Carmelitæ tales nuncupantur, quia Elizæ vitam, mores, disciplinam observant, & sequuntur. Joannes Trithemius in lib. de laudibus Carmelitarum novissimè typis dato Colonie anno 1643. hæc scribit

Trübem.

scribit: *Elias Prophetæ Domini eximius, recte & catholice fundator Carmelitane religionis dicitur, si ejus facta ex voluminibus Regum absque invidiâ discussiatur. Enim verò ipse monach Carmeli primus habitasse legitur, à quo fratres Carmelita nominantur. Triplici autem ratione ostenditur quòd istius observantia princeps Elias habeatur à loco videlicet, ab habitu, & cõvrsatione. Cùm ergo nomen ordinis à loco sumitur merito Carmelitarum Princeps Elias memoratur, quia mons Carmelus, (cujus ille habitator extitit) huic ordini vocabulum dedit. Non loquor vana, sed testimoniis scripturarum comprobata profero, cùm Eliam Prophetam eundem locum longè ante Christi Natiuitatem habitasse dico, qui Fratribus Carmelitis religionis sua nomen dedit & exordium. Ecce quomodo Carmelitæ Eliæ sequaces dicantur ab identitate loci inhabitati, quod infra confirmat. Consensit ergo nomen loci us Elias sit fundator Ordinis Carmelitici, undè non sunt vituperandi fratres hujus sacrae religionis, quòd Eliam, & filios Prophetarum sui ordinis fundatores & principes asseruerunt. Secundam rationem asserit cur Carmelitæ Eliæ sequaces dicuntur. Quantum verò ad rationem habitus pertinet in Eliam Ordo Carmelitarum pulchrâ transfiguratione consentit, legimus ipsum amictum pallio, quo tangente Jordanis obstupuit; & se pedibus transeuntis calcabilem dedit. Sic Elisæus, sic filii Prophetarum imitatores Eliæ facti sunt, qui non solum ei loco, sed & habitu similes permanserunt. Quod si nobis de colore putas inferre calumniam, quamquam sit vile argumentum, quod de inuisis coloribus disputat, ad veterum historias se vocamus, quibus in primitivâ Ecclesiâ Fratres Carmelita instar Eliæ virgultis palliis leguntur fuisse induti. Ad tertiam rationem infra devenit nostro proposito opportunam. Ratione autem conversationis Elias fundator Ordinis Carmelitarum extitit, qui eos in monte Carmeli sanctis moribus præcepit. Quid fecit Elias, quod Fratres Carmelita pro posse non imitentur? incoluit ille Eremitum, vastâ solitudinis dilexit, soli Deo & sibi vacavit. At Fratres Carmelitæ ab exordio sua institutionis vitam solitariam in Monte Carmelo duxerunt, soli Deo vacare per*

contemplationis secretum eligentes, donec tandem novissimis penè temporibus de eremo expulsi, jubente Sede Apostolicâ in urbibus sunt locati. Undè & antiquitus Eremita monis Carmeli vocabantur. Plugaalibi ad hoc intentu asserit. Antecum Joannes 44, Patriarcha Jerosol. lib. de instit. Monach. cap. 1. Sicut hæc omnia antiqui hujus nostræ conversationis scilicet ante nos intellexerunt, & nobis tam in veteri quam in novâ lege doctrinis & exemplis philosophati sunt, ut per hæc discas quantum sanctorum præcipuorum autoritate hæc nostra vita religio confirmetur. Non dicit tantum exemplis, sed & doctrinis veteres illos hujus religionis fundatores fuisse philosophatos. De hæc Eliquâ Doctrinâ plura alibi discriet maximè cap. 10. Viri quippè isti timore Dei repleti, &c. ad eum tanquam ad magnum veri Dei cultorem accedebant occulte in solitudine Carith, ut sub ejus doctrinâ in cultu veri Dei persisterent, & idololatriam vitarent, &c. Et infra. Quomobrem sapiens Sancto Eliæ Ecclesiastici c. 33. dixit Prophetas facis successores post te. Non idèo cap. 48. dixit quod Elias suis successoribus spirituum prævidendi, vel prænuuntiandi futura conferret, sed idèo potius quia Elias Monachos successores post se instituit, non tantum ad formam monasticam sibi à Deo traditam, sed etiam ad hoc officium, ut scilicet prophetarent, hoc est ut in psalmis, hymnis, & canticis Deo devote psalere, &c. Expende illud instituit. Et cap. 16. Monachalem vitam Eremiticam quam Elias ipse in solitudine & maxime in monte Carmeli duxit, Monachi prædicti in eodem monte & in aliis Eremitis, ac locis ad hunc finem coninnarent: quatenus eam accolentes, liberius etiam mentes suas cum Deo per amorem perfectè unirent. Qui dum per legem disciplinae propheticae & vitæ monasticae ab Eliâ eis traditam pergunt, & ardenti amore dogmata Eliæ tam aure cordis, quam executione operis audiunt, procul dubio de animarum salute securi sunt. Illa verba, dum per legem disciplinae, &c. pergunt. Clarè ejus discipulos esse demonstrant; quod in fine capitis innuit. Nec per alios gradus intenderant discipulos principaliter producere quam ad hunc finem, ut per hos gradus, per quos Elias ad finem & perfe-

Joannes
patrior.Ecclef.
cap. 48.

itaque ab hoc Rechab descendentes & cum Ionadab filio ejus religionem Elifæi eremiticam sequentes, dicti fuerunt Rechabites, quarum Pater (scilicet Ionadab) per Eliseum Prophetam in disciplinâ propheticâ benè edocuit. Hæc vltima verba satis intentum probant. cap. 29. Conformiter ad hoc verba scripturæ interpretatur. Exponit Prophecia qualiter in medio Carmeli pascerebantur, dicens, juxta dies antiquos, in quibus scilicet sub virgâ directionis regni Dei pascabantur ab Eliâ in monte Carmeli doctrinâ propheticâ vitæ monasticæ secundam formam institutionis hujus religionis per Deum creditam Eliæ. Similia habet sparsim in illo libro. Quibus innuit Eliæ successores, seu filios Prophetarum vulgò Carmelitas in eandem Eliæ doctrinâ fidei & morum conspirasse.

II. Ecclesiæ Romana nunc non minus sanè. imò magis convenit in doctrinâ Apostolicâ cum primitivâ. Quod signum manifestum est, hanc Romanam Ecclesiam cum antiquâ eandem esse. non enim aliâ mysteria alia sacramenta, alios articulos docet hæc Ecclesiâ, quâ antiqua, seu quæ Apostoli docuerunt; quo sit ut semper animadvertit in eos qui à verâ doctrinâ Apostolicâ deflexerunt, vel alios seducere voluerunt.

Rom. c. 16. v. 17. *Rogo vos fratres, ut abjervetis eos qui dissensionem & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis faciunt & declinate ab illis.*

Dionys. *Notetis & discernatis ab aliis eos qui discordias, & contrarias opiniones circa fidei veritatem, & scandala contra doctrinam Evangelicam quam vos didicistis à Christi discipulis faciunt, inducendo vos ad mutuum offensionem & defensionem, & declinate non olum mente, sed etiam corporali recessu (si fieri potest) ne perventamini cum perverfis. Vel ut*

Thomas. *D. Thomas lect. 2 in cap. 16. ad Romanos Declinate ab illis idest eorum doctrinam, & contrita fugiatis. Psalmo 118. declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei. Eiusdem Apostoli præscripto obtemperavit, & obtemperat præsens Ecclesiâ Coloss. c. 1. v. 23. Si tamen permanetis in fide fundati & stabiles, & immobiles à spe Evangelij, quod audistis quod prædicatum est in univ. creaturâ qua sub celo est, cuius factus sum*

ego Paulus minister, & cap. 2. *Quemadmodum igitur accepistis Christum Iesum Dominum, ita in ipso ambulate radicati & juperitructi in illo, fide, confirmati, sicut edocui estis. D. Ambrosius ibi. Com-
Ambros. monet nò malorum colloquij & astutiâ iniquitatis, sensus corum traducerentur: quis sapientes mundi arte quâdam & minutis disputationum irretire gestiunt simplicium animas: ut ratione mundanarum rerum abstrahant eos à spe, quæ est in Christo. Unde Apostolus spiritu se illic adesse dicit, ut reverentiam ejus ante oculos habentes abstinerent se ab hominibus. Si enim spiritus Elifæi propheta vidit frandem Giezi eum: s ad Naaman Syrum, ut acciperet sub ejus nom. ne, quæ illi mandata non fuerant, & descendentem prompto animo Naaman ei plus dedisse, quàm fuerat postulatus, quaniò magis Apostolus ea, quæ dixerat, poterat in spiritu videre? Major enim gratia fuerat in Apostolo, quam in Prophetis: & ut promptiores illos faceret circa traditionem Evangelij, gaudere se dicit in dispositione conversationis illorum, ut, scientes undè Deo placeatur fierent firmiores, per quod digni effecti ad utilitatis profectum fidei suæ ad dicerent sensum. Monet & hortatur, nò devotio eorum minueretur, & recederent à fide, quam fuerant assecuti, & pravis fabulis eversis abiter Christum acciperent, quàm d. dicerant. Multi enim corruptores fidei circuibant ad seducendos simplices dolose, & cum simulatione, annuntiantes Christum quos evitare docet magna cautela, & stabiles & firmi supra fundamentum Trinitatis, &c. Romanus Pontifex insuper paruit monito Apostolico, quo cavetur 1. ad Timotheum c. 6. v. 20. *O Timothee depositum tuum custodi devotans prophanas vocum novitates & oppositione falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem naufragaverunt. Dionysius, Episcopale officium tibi divinitus commendatum seu creditum diligenter exerce, & gratiam tibi concessam, creditam, scientiâ suo tempore cum usuris repetenda sollicitè conserva. Expende, dissensa, devotans nova vocabula religioni sanctæ contraria, qua suâ obscuritate vel vanitate intraducunt errorem. D. Thomas novitates vocat dogmata contra fidem. Prophanas novitas est (inquit) quando inducitur aliquid contra fidem**

1. ad Timoth. c. 6. v. 20.

Dionys.

Thomas

fidem

fidem & dicit novum per comparationem ad id quod est antiquum. Hoc fecit Nestorius quando dixit de Virgine Maria Christiochos; ut inferret quod non esset Mater Dei, & idè sancti Patres in Ephesino Concilio instituerunt quod diceretur Theotochos. Ambrosius per novitates accipit opiniones fidei contrarias. Admonet contraria religioni evitanda, que nomen tantum scientia usurpant, fallaces in professione ut dixerint simplices, fidem enim simulant à quâ exciderunt, ut perfidiam inferant.

III.
Vincent.
Lirinens.

Optimè animadvertit Vincentius Lirinensis in auro suo libello adversus prophanas Hæreticorum novitates cap. 27. Doctrinam Ecclesiæ non vocari ab Apostolo novitatem. *Devitis prophanas vocum novitates. Non dixit antiquitates, non dixit vetustates: imò plinè quid è contrario sequeretur, ostendit. Nam si vitanda est novitas, tenenda est antiquitas: Et cap. 27. expendens illa verba Apostoli. O Timothee depositum custodi. Nervosè subjungit. O exclamatio ista & pia scientia & pariter & charitatis. Prævidebat enim futuros, quos etiam prædolebat errores. Quod autem sub nomine Timothæi intelligat universam Ecclesiam, accipe. Quid est hodie Timotheus nisi generaliter universa Ecclesia, vel specialiter totum corpus præpositorum, qui integram divini cultus scientiã vel habere ipsi debent, vel alii infundere. Tandem explicationem vocalæ depositi aggreditur & particulæ custodi. Depositum (inquit) propter fures, propter inimicos, nè dormientibus hominibus superserminent Zizania, super illud tritici bonum semen, quod seminaverat filius hominis in agro suo. Depositum (inquit) custodi. Quid est depositum? Quod tibi creditum est; non à te inventum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingeni sed doctrina: non usurpationis privatæ, sed publicæ conditionis: rem ad te perductã, non à te prolata: in quã non auctor debes esse, sed custos: non institutor, sed sectator: non ducens, sed sequens. Depositum (inquit) custodi Catholica fidei talentum inviolatum, illibatumq; conserva. Cap. 30. Comparat sacræ fidei dogmata femini, quod cum non naturam mutet, sic nec illa à posteris immutanda sunt. Se-*

verunt majores nostri, antiquitas in hac Ecclesiastica segete triticea fidei semina iniquum valde & incongruum est, ut nos eorum posteri pro germanã veritate frumenti subditum Zizania legamus errorem. Cum potius hoc rectum & consequens est, ut primis atque extremis sibi met non discrepantibus de incrementis triticeæ institutionis, triticeique quoque dogmatis frugem demetamus: ut cum aliquid ex illis seminum primordiis accessu temporis devolvant, & nunc letetur & excolatur: nihil tamen de germinis proprietate mutetur. Addatur licet species, forma, distinctio, eadem tamen cuiusque generis natura permaneat. Absit etenim ut rosea illa Catholici sensus plantaria, in carduos, spinasq; variantur: absit, inquam, ut in isto spiritali paradiso de cinnamomi & balsami surculis lolium repente atque aconia proveniant. Quodcumque igitur in hac Ecclesiã Dei agriculturæ fide Patrum satum est, hoc idem filiorum industriã decet excolatur, & observetur, hoc idem floreat & maturescat, hoc idem proficiat, & perferatur. Fæ est etenim, ut prisca illa cælestis philosophia dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliantur: sed nefas est ut commutentur, nefas ut destruantur & mutentur. Accipiant licet evidentiam, sed teneant necesse est plenitudinem, proprietatem. Capite 32. ostendit discrimen inter Ecclesiam & hæreticorum Synagogam, quod hæc sacra fidei dogmata immutet, Ecclesia autem illa dogmata fideliter custodiat, & nihil aliud in Conciliis suis contendat. Christi Ecclesia sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit, non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena: sed omni industriã hoc unum studet, ut vetera fideliter, sapienterq; tractando, si qua illa sunt antiquius informata, & inchoata accuset, & poliat, si qua jam expressa, & enucleata consolidet, & firmet: si qua jam confirmata & definita custodiat. Denique quid aliud Conciliorum decretis enixa est, nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur: quod antea lenius prædicabatur, hoc idem postea infantius prædicaretur: quod antea securus colabatur

colebatur, hoc idem postea sollicitius excole-
retur. Hoc inquam semper, neque quicquam
præterea hæreticorum novitatibus excitata
conciliorum suorum decretis Catholica per-
fecit Ecclesia, nisi ut quod prius à majoribus
sola traditione suscepit, hoc inde posteris
etiam per scripturæ chirographum consig-
naret, magnam rerum summam paucis
litteris comprehendendo, & plerumque
propter intelligentiæ lucem, non novum
fidei sensum novæ appellationis proprieta-
te signando. Tandem cap. 33. ait: præ-
fatum Apostoli depositum sacram
& avitam doctrinam ab Apostolis
traditam audi. O Timothee depositum
custodi, &c. Depositum (inquit) idest
doctrinam Catholicam, unversalem, u-
nam, eandemque per singulas ætatum
successiones incorruptâ veritatis traditio-
ne manantem, & usque in sæcula sine
fine mansuram custodi, devitans quasi Vipe-
ram, quasi Scorpionem, quasi Basiliscum.
Prophanas, idest quæ nihil habent sacri,
nihil religiosi à sacrâ fide, Ecclesiâ, religio-
ne alienas, vocum, idest dogmatum, rerum,
sententiarum, & consequenter sermonum
novitates, quæ sunt vetustati, quæ antiqui-
tati contrariæ. Illi subscribens Stevartius
Leodienfis, summam (inquit) prædi-
catorum depositi nomine conclusit, quo Evan-
gelii sive dispensationem, sive doctrinam ini-
tio traditam intelligit. Et paulo post ex-
plicat quid sit custodia depositi. Verbum
custodiendi significat servare, observare,
tanquam depositum, vel rem periculo, jactu-
ræq; expositam & veluti rem veneratione
dignam. Utrumque fidei doctrina, optimis
vitæ Christianæ præceptis & divinis legibus
iudiciâ convenit, & ideo omni custodia
hoc depositum est custodiendum. Repræhendit
ait. c. 7. S. Stephanus judæorum proceres
quod legem in dispositione Angelorum accep-
tam non custodissent. Nè ego Timotheus E-
piscopus in Evangelii doctrinâ custodiendi
suisse negligens reperitur eundem præmonet,
ac hortatur, nè etiam ejus minimam partem
solli, aut labefacturi, aut immutari &c.
pariatur Quod ut firmius inculcetur, ait
Antistites: & Pastores in œconomia spi-
rituali eo modo se gerere debere quo
reges & principes sæculares. Sicut eni-
m hi toto animo student ut salua le-
gum sanctissimarum integritas subsi-
stiat, sic illi fidei veritatē & religionem
puram tueri & sanam, ac disciplinam

Ecclesiasticam ab omni errore & novi-
tate custodire contendant. Quare Vin-
centius Lirinensis citatus ita concludit, *Lirinen.*
Si vitanda est novitas, retinenda est anti-
quitas. Si prophana est novitas, sacrata est
vetustas. Si novitates recipiantur, necesse
est, ut fides Beatorum Patrum, aut tota,
aut certe magnâ ex parte violetur. Necesse
est ut omnes omnium ætatum fideles, omnes
Sancti Casti, Virgines, omnes Clerici, Levitæ,
Sacerdotes, tot Confessorum millia, tantæ
Martyrum exercitus, tanta urbium, tantæ
populorum celebritas, & multitudo, tot insu-
la, provinciæ, regiones, gentes, regna, na-
tiones, totus postremo terrarum orbis per Ca-
tholicam fidem Christo capiti incorporatus
tanto sæculorum tractu ignorasse, errasse,
bisphemasse, necesse quid crederet, pronun-
cietur. Ut Ecclesiâ Romana hoc sanè
doctrinæ avitæ, & Apostolicæ deposti-
tum tutius servet ejusmodi novitatum
amatores & auctores semper fugit, &
fugiendos declarat, ut patet ex Conci-
liis, Diplomatis Pontificis, quæ sem-
per Apostolicis inhærens vestigiis gre-
gem Christi hortatur eo modo, quo
S. Ignatius Philippenfes asatur. Reim-^{Ignatius}
quentes vanitates multorum, & sacris
doctrinis ad illud, quod traditū est nobis à prin-
cipio verbum revertamur. Quod verò illa
sedulo custodiat, quæ à Christo, ab A-
postolis tradita & prolata sunt, audi
Irenæum lib. 3. c. 3. Hanc prædicationē
cum acceperit, & hanc fidem quemadmodum
prædiximus Ecclesiâ, & quidem in univer-
sam mundum disseminata diligenter custodit,
& similiter credit iis, videlicet quasi unam
habens animam, & unum cor ei consonanter
hæc prædicat, & docet, & tradit, quasi
unum possidens os. Quibus verbis claris-
sime innuit quantum tota Ecclesiâ con-
veniat in unitate doctrinæ. Eiusdem
unitatis doctrinalis meminit D. Basiliius^{Basiliius.}
scribibus ad Antiochenam Ecclesiâ.
Nos verò fidem neque ab aliis scriptam re-
centem nobis admittimus, neque ipsi mentis
nostræ germina, sive cogitationes tradere
audemus, nè verba religionis humana com-
menta existimentur: veram quæ à sanctis
Patribus eadē jumento interrogantibus vo-^{Cyrillus.}
bis annuntiamus. D. Cyrillus sic adversus
Apollinarium loquitur. Et quid illis nos
respondemus? primum quidem quod fidei an-
tiquissimam rationē, quæ ab ipsis sanctis Apō-
stolis ad nos pervenit indignum immodicâ in-
quiret

August. quireve ratiocinatione. Fusius D. Augustinus lib. de baptismo adversus Donatistas. Nolite ergo nobis auctoritatem obijcere Cypriani ad unitatis conservationem: nondum enim erat diligenter illa baptismatis questio pertractata: sed tamē saluberrimam consuetudinem tenebas Ecclesia in ipsis quoque Schismaticis, & hæreticis corrigere, quod pravum est. Non iterare, quod datum est, sanare quod vulneratum, & non curare quod sanum. Quam consuetudinem credo ex Apostolicâ traditione venientem sicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in conciliis posteriorum: & tamen quia per universam custodimur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur. hanc ergo saluberrimam consuetudinem per Agrippinum prædecessorem suum, dicit S. Cyprianus quasi cæpisse corrigi: sed sicut diligentius inquisita veritas docuit quæ post magnos dubitationis fluctus ad plenarij consilij confirmationem perducta est: verum creditur per Agrippinum corrumpi cæpisse, non corrigi. Irveniente itaque tam magnâ questione, cum de remissione peccatorum, & de spirituali hominis generatione, utrum posset apud hæreticos fieri difficilis ratio redderetur, & præcederet auctoritas Agrippini, & nonnullorum, qui ei consenserant hominum in hæc questione deficientium: qui maluerunt aliquod novum moliri, quàm tenere consuetudinem, cujus definitionem non intelligebant, irruerunt in oculos animæ verisimiles rationes, & intercluserunt iter pervestiganda veritatis. Quibus verbis declarat ea tantùm esse sustinenda à Christianis, quæ à Christo, & Apostolis tradita sunt, non verò quæ ab hominibus inventa vel corrupta sunt.

III. Eorum vestigiis inhærens sacrosancta Synodus Tridentina sess. 4. postquam contextit canonem sacrorum librorum statuit. *Ut ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsâ Ecclesiâ probata est in publicis lectionibus, dispensationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat.* Deinde ad evitandum novitatum introductionem decernit. *Ut nemo sua prudentia innixus in rebus fidei, & morum ad edificatio-*

nem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram scripturarum ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, (cujus est judicare de verò sensu, & interpretatione scripturarum sacrarum) aut etiam contra unanimem consensum Patrū, ipsam scripturam sacrâ interpretari audeat, &c. Non alias res fidei, non aliam Christianam doctrinam, nec ejus sensum seu interpretationem vult admitti, quàm eam, quam tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia.

Propter defectum hujus unitatis **IV.** Florinus meritò carpitur à S. Ireneo apud Eusebium, *Isa dogmata (inquit) Præsbyteri, qui ante nos fuerunt, quique erant ipsorum Apostolorū discipuli minimè tibi tradiderunt. Quasi diceret, non potest membrū Ecclesiæ censeri, quia ea dogmata tenet, quæ pronuntias, & quæ ab Apostolorum discipulis minimè tradita sunt. Illi quippe Ecclesiæ membra sunt, qui ab ejus unitate & capitis doctrinæ nõ recedunt.* Egesippus Apostolis ferè contemporaneus. *Hæretici separatim variam illam quidem: suam tamen & propriam innexere opinionem. Ab illis item nascebantur Pseudo-Christi & Pseudo-Propheta: quia adulterina & corrupta perversa doctrinæ, & contra Christum ejus inducta concordiam, & conjunctionem Ecclesiæ membratim disceperunt.* Ideò infami nomine Pseudo-Christi, & Pseudo-Prophetae eos afficit: ideo adulterinos filios vocat: quia variam opinionem, corruptam & perversam doctrinam invehunt, & sic cõcordiam & unitatem in doctrinâ disceperunt. Ab eadem doctrinæ divisione falsitatem Ecclesiæ, & ab ejusdem doctrinæ unitate veritatem Ecclesiæ deducit S. Gregorius Nazianzenus. *Scire cupimus quamnam sit tanta circa Ecclesiam novandi libido, ut cuius volentis ac transuentis (ut scriptura verbotur) gregem præclarè ductum, atque sustinuum disceperere ac jurtivis & clandestinis incursionibus, vel potius prædatoris, & absurdis doctrinis populari ac diripere liceat. Eos fures & prædones nominat, qui non canonici, sed prædatoris & absurdis doctrinis animas de Ecclesiæ gremio abstrahunt & quasi furantur.*

Unde

V. Undè Concilia ut aliquos ab Ecclesiâ aberrantes recipiat, eos inter alia ad illam doctrinæ unitatem adigit. Sic

Concilium
Antioch.

Concilium Antiochenum in causâ Pauli Samofateni coactum: tempore Dionysii Papæ præter alia ita scribit. *Firmilianus his huc accessit, & ea quæ à Paulo innovata erant, & excogitata peruersè, ut nos qui aderamus, & scimus, & testificamur. Tum alii complures, qui eisdem rei nobiscum consensum sunt coram eruditè certè refutauit.* Hæc particula, *innovata*, satis manifestat quantum displiceant novitates doctrinæ in Ecclesiâ introductæ, & redeunt ad Ecclesiâ quantopere conformitas in doctrinâ cum antiquâ & primitiva grata sit. Meritò D. Athanasius prohibet nè tolescentur in Ecclesiâ, qui sic ab unitate doctrinæ defectant. *Nè iustineritis* (inquit aduersus Arianos) *eos qui contra eam nouis rebus student, etiamsi dictiones à sacris libris scribant.* Idem fuit Orat. 2. in Arianos. *Quis igitur unquam tanta auduit? aut undè? aut à quonam isti adulatores, Redemptiisq; ac Nummarii hæreses factores quidquam huiusmodi didicerunt, ut eius nomine tanquam ab eo acceptum sit sese vendicare possent? Quis auctor fuit ut iam dudum obliterato creaturarum cultu rursus operibus & creaturis inerviretis? quod si factantur se audisse, nè inficias eant alienam & non ex Patribus oriundam esse hanc hæresim. Quod autem non à Patribus acceptum sit, sed nuper inventum, quid aliud de eo debet, quàm illud ipsum cuius Paulus mentionem facit, in novissimis temporibus deficient quidam à fide, adhaerentes spiritibus erroris, & doctrinis demonum.* Non aliundè eos hæreticæ pravitatis inculpant, quàm quod eorum doctrina non ex Patribus oriunda est, seu ab ipsis accepta, & sic eorum secta cum primitivâ Ecclesiâ nõ concordat.

Athanasius

Eidem S. Athanasio favere videtur S. Hilarius scribens de cætu hæreticorum. *Postquam* (inquit) *nova capis ostendere, quàm accepta retinere, nec inveterata defendit, nec innovata firmavit, & facta est fides temporum potius quàm Evangeliorum, dum & secundum annos scribitur, & secundum Confessionem Baptismi non tenentur, periculosum admodum tot tunc fides existere, quot voluntates*

Hilarius

Quibus verbis docet eos esse potius temporum & huius sæculi fideles, quàm Christi, qui nova dogmata ostendunt, & accepta non retinent, qui nec nova dogmata probant, nec inveterata, &c. Antiqua defendunt. ideoque eos maxime periclitari, quia non tam fidem sequuntur, quàm voluntatem: Ex quibus concludo Ecclesiâ Romanâ esse veram, quia Apostolicâ doctrinam retinet & docet, hæreticorum verò dogmata esse hæretica iudicat, quia ab avitâ primitivæ Ecclesiæ doctrinâ omninò deviat. Pro quibus videndus Bellarminus tom. 2. lib. 4. de notis Ecclesiæ c. 11.

CHARACTER OCTAVUS.

Unio membrorum inter se & cum capite.

INDIVISIO membrorum inter se, & cum capite Carmelum verum fuisse Monachismum, & Ecclesiâ verum Christi cætum significat. Patet de Filiis Prophetarum lib. 4. Reg. cap. 2. ^{14. Reg. 2. v. 11.} *Factum est cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in caelum, ibant Elias & Eliseus de Galgalis, dixitq; Elias ad Eliseum sede hic, quia Dominus misit me in Bethel. Lyranus ibi. Elias præciens suam translationem postquam fuerat in Galgalis, qui locus est juxta Iordanem, quod patet ex hoc quod filii Israel Iordane transiit, ibi primo posuerunt castra, & ibi portaverunt 12. lapides de Iordane, ut habetur Iosue cap. 4. inde transit in Bethel, & inde in Iericho, & inde rediit ad Iordanem (ut patet in litterâ;) & sic fecit quendam circuitum. Ratio autem huius fuit, quia Galgala locus sacer reputabatur. Tum quia filii Israel ibi circumcessionem fecerunt, & Pascha celebraverunt, ut habetur Iosue cap. 5. In Bethel autem Iericho manebant Filii Prophetarum, ut patet in litterâ; & isti erant viri religiosi simul collegiati, vacantes orationi, & contemplationi, quorum aliqui habebant spiritus prophetia, & tales fuerunt primi congregati sub Samuele Prophetâ, & postea sub aliis Prophetis excellentibus, &c. Hæc verba, Viri religiosi simul collegiati: denotant illorum membrorum seu Religioforum unitatem inter se. Vacantes orationi & Contem-*

plationi, significant unionem cum Deo. Sub Samuele, &c. unionem cum capite. Noster Thomas Waldensis tom. 1. in doctrinali fidei lib. 3. art. 3. c. 4. explicans cum Augustino illa Psalmi verba. *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum.* Subdit. *Monos enim unus dicitur, non unus quomodo-cumque, (nam & in turbâ unus est,) sed unus cum multis potest dici: Monos non potest nisi unus solus, Monos enim unus solus est. Qui ergo sic vivunt in unum, ut unum hominem faciant, ut illis verè quod scriptum est Act. cap. 4. Una anima, & unum cor, multa corpora, sed non multæ animæ, multa corpora, sed non multa corda: rectè dicitur Monos id est unus solus.*

Idem habent Toftatus lib. 4. Reg. c. 2. quæst. 9. *Non erant filii Prophetarum secundum carnem, sed erant discipuli eorum, & vocantur filii: quia discipuli vocantur filii magistrorum. & isti erant multi viri habentes vitam religiosam, qui volebant esse perfectiores reliquis de populo, conveniebant in unum locum ubi erant Propheta, ubi vacabant doctrinæ eorum, & laudibus Dei. Per vitam religiosam, significat fuisse unitos inter se, sub aliquo superiore, & cum Deo, quandoquidem vellent esse alius perfectiores, & convenirent in unum locum, ubi erant Propheta, & vacarent doctrinæ eorum & laudibus Dei. Ut patet ex lib. 3. Reg. cap. 19. v. 21. ubi de Elifæo. *Secutus est Elifæus & ministrabat ei.* Quomodo ministrasse dicitur? quia erat illi ita unitus, ut nihil moveret, vel agere statueret nisi ad ejus nutum, quasi Patris ac superioris. Dionysius. *Tanto viro adharere & stare, ad quod motus fuit à Spiritu sancto. Et confirmat ex sequentibus v. 22. *Osculer oro Patrem meum, & Matrem meam, & sic sequar te.* Dionysius. *Da mihi licentiam valedicendi parentibus meis.* Undè Abulensis in lib. 3. Reg. cap. 19. q. 24. subjungit. *Petivisti licentiam quia putavisti quod non poterat jam aliquid agere contra preceptum Elia. Accedit Saliannus ad annum mundi 3127. num. 25. *Postulatio hac significat injectam à Deo novo Propheta necessitatem sequendi Eliam: nam si id sibi liberum putaves, non peteres ab Elia, quasi à magistro ac domino tuo veniam salutandi parentes.* Textus sacer optimè***

subjungit. *Dixitq; Elia vade & revertere.* Dionysius *Vt hoc agas, quo facto re- Dionys.* *vertere ad me.* Quasi diceret, non es amplius sub jure parentum, nec tui juris, sed mei. Toftatus in lib. 3. Reg. Toftatus cap. 19. quæst. 26. *Non moreris apud eos detentus precibus vel blanditiis eorum, sed revertere, non moreris: quia si non veneris aut moratus fueris, tu peccabis.* Scilicet contra obedientiam quæ statuit, ut voluntas sit omninò conformis voluntati superioris.

Quod etiam filii Prophetarum eandem cum suo capite necessitudinem habuerint, patet 1.º quia vocantur filii prophetarum: antea enim prophetæ dicebantur, sed ex quo alicujus regimini se subjecerunt filii nuncupati sunt. Rectè Joannes Patriarcha Jerosol. lib. Joannes de instit. mon. cap. 11. *Elia jussu 44* *Dei reversus in terram Israel recollectis ipse in unum suis discipulis in monte Carmeli; proinus studuit secundum formam à Deo sibi traditam deinde inducere eos ad observandam vitam monasticam &c.* verba illa, *in unum collegis:* significant unionem eorum inter se. Illa verò, *vitam monasticam non tantum denotant unionem membrorum inter se, sed etiam cum capite.* Et patet ex sequentibus ubi de Elifæo. *Assumpsit ad hoc officium ut scilicet cum eo, & post eum dictos monachos sollicitè in vitam monasticam &c. erudirent, & mox: & ita diligenter eorum curam gererent ac si filii eorum essent: & proprietas hi Monachi qui prius vocabantur Propheta, postmodum vocati sunt filii Prophetarum: quia dictorum excellentium Prophetarum hujus religionis erant discipuli, & in prophetia ac monastica disciplina sub regimine ipsorum quasi patrum suorum constituti.* Quasi diceret sub regimine Monarchiz, &c. Illam unionem tum membrorum inter se, tum cum capite probant verba illa lib. 4. Reg. c. 2. v. 15. ubi filii Prophetarum occurrentes Elifæo. *Adoraverunt eum prout in terram.* Quomodo adoraverunt? Lyranus. *Adoratione dulcia tanquam superiorem suum, eoquod substitutus esset loco Elia sub cuius regimine vixerant.* Illi arripit Cajetanus ibi. Cajetan. *Honoris signum tanquam novo Patri loco Elia exhibuerunt.* Toftatus in lib. 4. Reg. c. 2. q. 29. *Cognoscens requievit in eum*

in eum spiritum Elia cucurrerunt illicò
 contra Iordanem ad obviandum ei, ut com-
 marentur eum venientè, quia jam dig-
 nus erat honore, cum successisset in digni-
 tate Eliæ, & humiliaverunt capita sua
 nique ad terram incurvando se super illà,
 & illud pertinebat ad magnam reveren-
 tiam. Illa verba, cucurrerunt, unionem
 illorum inter se declarant; hæc
 verò, cum successisset in dignitate Eliæ
 humiliaverunt, &c. Demonstrant eandem
 unitatem cum capite. Quæ unitas
 cum capite non tantùm in subjectione,
 & obedientiâ consistit. Item mem-
 brorum conjunctio non tantùm chari-
 tate fraternâ fruebatur, sed etiam in
 legum observantiâ, & morû uniformi-
 tate fuit. Undè Josephus Antiochenus
 Author vetustissimus qui teste Posse-
 vino in apparatu anno Christi 130. in
 lib. cui titulus est *Speculum perfecta Ec-
 clesie primitiva.* cap. 12. & 72. vocat
 Carmelitas imitatores Eliæ & Elisæi.
*Surrexerunt strenuissimi viri solita-
 rii contemplationi dediti, sanctorum
 Prophetarum Eliæ & Elisæi imitatores.*
 Eodem titulo eos insigniendos decla-
 ravit Academia Cantabrigensis in An-
 glia anno Domini 1374. *Eliæ & Elisæi
 sanctorum Prophetarum fore imitatores,
 causa cognitione, & juris ordine, in ea
 parte de jure requisitis ad plenum obser-
 vatis reputamus, decidimus, & deciden-
 do declaramus in his scriptis.* Trithemius
 lib. de illustribus viris Ordin.
 Carmelitarum cap. 2. *Eliæ fundator
 Ordinis Carmelitarum existit, qui eos in
 monte Carmeli sancti moribus præcessit.
 quid fecit Eliam, quod fratres Carmelita
 pro posse nõ imitentur* &c. Maximè Sa-
 cra Congregatio sub Pontificatu Pau-
 li V. anno 1609. cui subscriptum Em.
 Cardinal. Bellarminus in officio comme-
 morationis solemnisi Beatissimæ Vir-
 ginis, quam Ordo Carmelitarum ce-
 lebrat 16 Julii, lect. 4. *Viri (inquit)
 plurimi qui vestigiis sanctorum Prophe-
 tarum Eliæ ac Elisæi insisterant. Quid
 est insistere vestigiis alicujus, nisi illum
 sequi, illum imitari, illum pro typo &
 exemplari suæ vitæ habere, ab ejus vi-
 tã, moribus institutis nõ uno quidem
 passu deflectere.* Undè Joannes 44. Pa-
 triarch. in suo lib. de institut. passim
 vocat modum agendi & vivendi Car-

melitarum normam, seu formam ab
 Eliâ & Elisæo institutam.
 In Ecclesiâ Romano tanta & talis est
 unio, & conjunctio membrorum cum
 capite, & inter se, ut modò comparo-
 tur ovili. Joannis c. 10 v. 16. *Fiet unum
 ovile, & unus pastor.* Undè D. Cyprianus
 lib. 1. epist. 6. ad magnum. *Idcirco
 Dominus insinuans nobis unitatem de
 divina auctoritate venientem poris, &
 dicit. Ego & Pater unum sumus: ad quã
 unitatem redigens Ecclesiam suam denudò
 dicit. Et erunt unus grex & unus pastor.
 Si autem grex unus, quomodo potest gre-
 gi annumerari, qui in numero gregis non
 est?* Modò vocatur una familia, Luca
 c. 12. v. 42. *Quis putas est fidelis dispensator
 & prudens, quem constituit Dominus su-
 pra familiam suam.* Modò dicitur una
 domus. D. Ambrosius in cap. 3. epist. x.
 ad Timoth. *Scribo tibi ne scias, quomodò
 Ecclesiam ordines, quæ est domus Dei, ut
 cum totus mundus domus Dei sit, Ecclesia
 tamen domus ejus dicatur, cujus hodie
 rector est Damascus.* x. Petri cap. 3. una
 navis. Hieronymus epist. ad Rusticum.
In navi unus gubernator. Unum regnũ
 Matthei c. 25. v. 1. *Simile est regnum cal-
 lorum decem virginibus, &c.* D. Grego-
 rius. *Sciendum nobis est, quod sæpe in ja-
 cro eloquio regnum calorum presentis
 temporis Ecclesia dicitur, de quo alio in
 loco, misit Filius hominis Angelos suos,
 & colligent de regno ejus omnia scandala.*
 Modò Jerusalem assimilatur Cant. c. 6.
 v. 3. *Pulchra es amica mea, suavus &
 decora, sicut Ierusalem.* Dionysius ibi.
*Tu nus universalis Ecclesia mihi charissima,
 pulchra es intus omni ornatu virtutum,
 & donorum, & fructuum, excellentiis
 meritorum, suavus per delectationem spi-
 ritualis pectoris tranquillitatem, & opti-
 mam formam, pulcherrimè quoque ordi-
 nata, & ordinatè disposita, per gradus, &
 status, atque officia; per ordines sacros &
 dignitates, ac potestates prelatias, & co-
 piosissimam abundantiam ministrorum.*
 Sicut Ierusalè, id est in star Ecclesia trium-
 phantis, sicut in Apocalypsi asseritur c. 21.
*Vidi Civitatem sanctam Ierusalem novã
 descendentem de celo, &c.* Propter quod
 magnum Dionysius contestatur Ecclesiam
 militantem se medio modo habere inter
 Synagogam & triumphantem Ecclesiam:
 quod consonat verbis Apostoli ad Hebr.

Josephus
 Antioch.

Trithemius.

Bellarmin.

II.

Joann.
 10. v. 16.
 Cyprian.

Luca
 cap. 12.

Ambros.

Hieron.
 Mastb.
 cap. 25.
 v. 1.
 Gregor.

Can. c. 6.

Dionys.

cap. 10. *umbram habens lex futurorum bonorum. Vel sicut Ierusalem, in star primitivæ Ecclesiæ, quæ in urbe Ierusalem capis, & Spiritum sanctum recepit, atque in omni sanctitate & iustitiâ Domino ministravit, ac ordinatissima fuit, ex quâ tota Ecclesiæ est orta, & illius primitivæ vestigia ordinem & doctrinam secuta: vel sicut Ierusalem: quoniam sicut urbs illa tempore legis Mojaica fuit præcæteris urbibus terræ sanctæ ad cultum & sacrificia Dei electa, atque ad studium legis & ad sedem Regni, ac Pontificatus assumpta: ita Ecclesiæ præcunctis gentibus ad omnipotentis obsequium, sacrificia, regnum, & sacerdotium electa esse cognoscitur.* Quibus ostendit primò, quod quamvis sint multi gradus, status, officia, dignitates, potestates prælativæ, copiosissima abundantia ministrorum, tamen tam præclare ista omnia ordinata sunt, & ordinatè disposita, ut unâ Ierusalem efficiant, tanta est in illâ varietate, ministrorum, graduum, potestatum harmonia, ordinatio & dispositio, ut unum quid esse videatur. Et rellè notat Ecclesiæ militantem esse mediam inter Synagogam, & triumphantem Ecclesiæ, seu esse similem primitivæ Ecclesiæ, & civitatis Ierusalem. Quemadmodum enim in Synagoga quamvis forent multi ministri, multi gradus, tamen unus erat tantum Pontifex maximus, una lex, idem ritus, eadem sacrificia, &c. quæ perfectâ inter se unionem, & harmoniam custodiebant. Quemadmodum etiam licet in cælo mansiones multæ sint, & stella differat à stellâ, tamen unus Deus, unum objectum beatitudinis est. Tanta est in cælo animorum consensio, tanta pax & unio, ut non ex angelis & hominibus, non ex omnibus gentibus, populis, nationibus, & linguis illa Sanctorum societas coalescere videatur, sed unus spiritus, una anima esse censetur.

- IV. Vel assimilatur primitivæ Ecclesiæ, in quâ S. Petrus post acceptum Spiritum sanctum promulgat Evangelium Act. 2. astantibus reliquis Apostolis. De quo Chrysostomus ibi, *Petrus omnium S. Cbrystom. erat os, sed astanti illi undecim testimonio suo comprobantes, ea quæ ab illo dicebantur. Mira unio primorum Christia-*

norum imò & Apostolorum cum Petro, ut os Petri esset os totius Apostolici Collegii, imò totius Christiani gregis. Quod verò etiam omnes Christiani licet ex omni gente congregati jintimo amoris federe inter se cõnecterentur, testantur Actus Apostolorum c. 4. v. 32. v. 32. *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una.* De civitate Ierusalem idem statuendum est: scilicet sicut in eâ non tantum lex Mojaica inviolabiliter magis quàm in reliquis urbibus observabatur: sed etiam præter summum Pontificatum sedes præter constituta erat, ita in Ecclesiâ Romanâ tanta est unio membrorum inter se & cum capite, ut merito dicere possimus cum sancto Hieronymo epist. ad Damasium de nomine hypostatis, *quicunque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arcâ Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. Novi Ierusalem, Aletinum respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit spargit. Id est qui Christi non est, Anti-Christi est.* Quasi diceret qui non est Christo & eius vicario visibilis unio, non est Christianus, sed Anti-Christianus.

Eadem Ecclesiâ Romana assimilatur exercitui benè ordinato Cant. c. 6. v. 3. *Cant. c. Terribilis ut castrorum acies ordinata. 7. v. 3. Quia (ut Dionysius) Ecclesiæ Christi spiritali, & seculari potestate multiplici coordinata miro modo vallata est, & summi Pontificii auctoritas præclara est. Est juris supernaturalis, ac Deiformis, super omnes extenta, potens excommunicare, damnare, ligare, solvere, tradere Satanæ & reconciliare. Sub hac potestate sunt Ecclesiastica potestates spirituales multæ ac variæ efficaciam gloriosam habentes; deinde sequuntur potestates seculares Imperialis, Regalis, Ducalis, Comitatis. Insuper sancta Ecclesiæ circummunita atque vallata, & cincta est suo auxilio, præsentia, protectione, Salvatoris tanquam muro & antemurali. Angelorum quoque custodia, & prælatorum suorum diligentia pastoralis, roborata quoque est per dona gratiæ gratificantiæ, ac gratia gratis data per sapientiæ, & virtutes, per signa atque miracula, & toto orbe terrarum diffusa meritis ac multitudine personarum inefabiliter firmata Verissimè ergo terribilis est adversariis, rebellibus spiritibus, malignis*

malignis sicut castrorum acies ordinata; intelligendo per castra multitudinem fortaliorum adinvicem bene dispositam quam intueri formidinem incutit potissime hostibus. Vel intelligendo per castrorum aciem ordinatam grandem & fortem exercitum pugnantium ac militum convenienter coordinatum ac prudenter dispositum, non nimis restrictum, nec nimis patentem: ita ut ab adversariis penetrari seu ab invicem separari non valeat: imò invicem bene concordem ac mutuo se stipantem, per quod exercitus talis est hostibus suis maxime metuendus. Quæ explicatio manifestè probat quanta sit in Ecclesia unitas, tam respectu capitis, quàm membrorum inter se, ut patet ex ultimis verbis. *Ab invicem separari non valeat*: & confirmat his verbis sequentibus. Sic, planè universitas Christianorum per fidem, spem, & charitatem concordans sapienter disposita, & se invicem juvans fortissima terribilisque consistit.

VI. Eadem Ecclesia columba sponso præ aliis dilecto cõparatur eodem c. 6. cant.

Dionys. v. 6. *Vna est columba mea, perfecta mea.* Dionysius. *Quamvis diversa sint anima, seu personæ fideles magis aut minus virtutis quæ & deficere ac cadere, & spiritualiter cõsuprari possint, una tamè sp̃s mea jugiter sancta à columbina simplicitate nunquã deficiens, & sanctitas in se ac perfectionè inviolabiliter cõtinentis, quæ errare non valet, nec tota deficere; quia à Spiritu sancto gubernatur, ac conservatur, ut possit universalis Ecclesia militans, quæ una est unitate fidei, sp̃s, & charitatis; unione veræ concordie, & per eadem media ad eundem finem salvificum tendens, de quâ ait Apostolus Ephes. cap. 6. *Elegit sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam.* Quibus verbis non tantum ejus sanctitatem prædicat, sed etiam unionem & concordiam in fide, spe, charitate, & mediis tendentibus ad eundem finem scilicet beatitudinem. Quamvis enim fideles sint diversæ nationis; tamen eadem media assumunt, iisdem sacramentis utuntur ad beatitudinem consequendam. Licet Doctores, & Interpretès diversis locis & temporibus extiterint, & diversis linguis, ac idiomatibus scripserint, tamen omnes in religionis nostræ arti-*

culis explanandis conveniunt, in sensu & opinione sanctæ Ecclesie concordat omnes. Optimè D. Augustinus lib. 14. *August.* de civitate Dei cap. 41. ostendit quomodo alix sc̃tæ veræ Babylonis vocabulum mereantur. *Vbi (inquit) est aliqua vera dicebantur: eadè & falsâ prorsus licentiâ dicebantur; ut non frustra talis civitas mysticum vocabulum Babylonis acceperit; Babylon quippè interpretatur confusio: nec interest diaboli Regis ejus, quàm contrariis inter se rixentur erroribus, quos meritis multa varièq; impietatis pariter possidet.* Quanta verò sit unio, quanta sit concordia in Ecclesiâ tam membrorum inter se, quàm cum capite: tam respectu dogmatum fidei, quàm rituum. Audi eundem D. Augustinum consequenter. *At verò gens illa, ille populus, illa civitas, illa respublica, illi Israelita, quibus credita sunt eloquia Dei, nullo modo pseudo-prophetas cum veris prophetis pari licentiâ considerunt sed concordēs inter se, atque in nullo dissentientes, sacrarum litterarum veraces ab eis agnoscebantur, & tenebantur auctoritates. Ipsi eus erant Philosophi, hoc est amatores sapientiæ, ipsi sapientes, ipsi Theologi, ipsi Prophetæ, ipsi Doctores probitatis, atque pietatis. Quicumque secundum illos sapnis & vixit &c.*

CHARACTER NONUS.

Divina Doctrina efficacia.

ELIAM verum Dei Prophetam demonstravit ejusdem in dicendo, ac verbum Dei disseminando, vis & efficacia, quæ tanta fuit, ut non tantum populo terrorem incuteret, sed & ipsi Regi, colq; ad meliorem vitæ frugem reduceret. Lib. 3. Reg. cap. 17. v. 2. Elias ipsum Regem Achab ita effatur. *Vivit Dominus, in cuius cõspectu steteris annis his ros & pluvia, nisi juxta oris mee verba.* Ex textu, patet hæc verba immediatè ad regem & populum directâ fuisse. *Chryso-*
stomus. Chryso-
stomus homiliâ de Eliâ. *Locutus est (inquit) Elias ad populum dicens vivit Dominus &c.* Quanta verò fuerit illorum verborum efficacia innuit idem sanctus Doctor. *Cumq; Elias Prophetæ sanctissimus populum prævaricatum aspiceret, cumq; creatore despecto signentis sese nemoribusq; omnis populus addixisset*
ꝛelo

zelo Dei commotus Iudeam terram feci-
tatis sententiâ, & pluviarum sterilitate
addixit. Tunc subito anhelat terra, seccat-
tur cælum, & siccantur fontes, & cres-
cunt, &c. Dionysius sic eandem Eliani
sermonis efficaciam elucidat. Hæc totius
magnanimitatis ac cõfidentia verba
dixit Elias zelo iustitia, ex plenissima
quam habebat ad Deum fiducia, quia ami-
cus Dei erat, & quasi consiliarius, & se-
cretarius ejus, & velle in itinere divino &
in inspiratione Spiritus sancti impellentis
sanctum virum ad ista dicenda. Vel Elias
primò Dominum exoravit, ut impiissi-
mum Regem ac populum pessimum per sub-
stractionem voris ac pluvia paternaliter
castigaret &c. Non minorem in verbo
efficaciam ac fortitudinem patefecit
lib. 3 Reg. c. 18. v. 18. iterum ipsimet A-
chabo, non ego turbavi Israel, sed tu, &
domus patris tui, qui dereliquisti manda-
ta Domini, & secuti estis Baalim: verum-
tamen congrega ad me universum Israel, &c.
& congregavit in monte Carmeli &c.

Dionys. Dionysius in explicatione spiritali il-
lius capitis Elias tam imperterritè & au-
dacter respondit non formidans regem, à
quo poterat trucidari, sed enim constan-
tissimè reprehendit. Hinc ad Ieremiam
Dominus dixit Hierem. cap. 1. dedi te in
columnam ferream, & in murum aeneum;
& ad Ezechielem cap. 3. ut adamantem &
silecem posui faciem tuam. Eandem in di-
cendo efficaciam & virtutem passim
ostendit: ita ut meritò de illo dicat Ecce-
lesiasticus cap. 48. v. 1. Surrexit Elias quasi
ignis, & verbum illius, quasi facula arde-
bat. Meritò Malachias cap. 4. v. 6. de
eodem in secundo suo adventu vaticinatur.
Convertet cor patrum ad filios, &
cor filiorum ad patres eorum. D. Hiero-
nymus ibi: mittet dominus in Eliâ, qui
interpretatur Deus meus, & est de oppido
Thebæ, quod conversionem, & peniten-
tiam sonat, omnem Prophetarum chorum,
qui convertat cor patrum ad filios Abra-
ham, videlicet & Isaac, & Jacob, & om-
nium Patriarcharum, ut credant posteri
eorum ad Dominum salvatorem, in quem
& illi crediderant. De eadem fortitu-
dine D. Joannes Apocal. c. 11. v. 5. Si
quis voluerit eos nocere, ignis exiet de
ore ipsorum, & devorabit inimicos eorum:
& si quis voluerit eos ledere sic oportet

cum occidi. Eandem in dicendo gratiâ
& virtutem exercitam fuisse ab Elifzo,
Micheâ, Jonâ, & aliis Eliæ discipulis,
patet tum ex libris sacris, tum à nobis
dicendis.

Hæc in dicendo fortitudo ad poste-
ros transfusa est. Josephus Antiochenus
qui (ut præfatum est) Apostolis Coctan-
cus fuit, in speculo perfectæ militiæ
primitivæ cap. 12. seu 72. Perfectorum
militum Christi, Apostolorum coadyvo-
res surrexerunt viri strenuissimi, solita-
rii, contemplationi dediti, sanctorum
Prophetarum Eliæ & Elisei sequaces, qui
de monte Carmeli descendentes per Gali-
leam, Samariam, & Palestinam fidem
Christi constantissimè sparserunt. Non
tantum vocat eos strenuissimos sed &
constantissimos in femine verbi divini
diffeminando. Sigebertus Gemblacen-
ci subscribens. Cum Bartulista in sanctâ
penitentiâ perseverasset à tempore san-
ctorum Eliæ & Elisei Prophetarum, tan-
dem Christum prædicantem audierunt.
Qui religiosè fidem Catholicam confitentis
in Christo baptizati sunt. Deinde perse-
verantes in doctrinâ Apostolorum habentes
gratiam ad omnem plebem veritatè
Evangelicæ nuncios fideles, & religionis
Christianæ legitimi confessores effecti
sunt. Quæ est illa gratia ad omnem vir-
tutem? non tantum est notitia veri-
tatis Evangelicæ sed virtus dicendi, seu
potentiam sermonis. Quod confirmat
hæc verba. Legitimi Confessores, id est
non tantum veraces, sed ferventes &
constantes divini verbi professores, ut
videre est apud Joannem Bonifacium
lib. 2. de historiâ Virginis cap. 1. Ne-
que solum se Apostolorum benevolos, &
dociles auditores, sed etiam adjutores præ-
buerunt. Et cum ex monte Carmelo de-
cendissent, Christi fidem per Galileam, Sa-
mariam, & Palestinâ universam constan-
tissimè prædicaverunt. Sic tanta semper
fuit in Apostolis dicendo efficacia, ut
D. Petrus Act. c. 2. primâ cõcione Apo-
stolicâ tria hominum millia converterit:
& ita deinceps non tantum in Pe-
tro, & Apostolis, sed etiam in viris A-
postolicis hæc verbi virtus & efficacia
patuit, quam Vates Regius tonitruo,
& rotæ volanti comparat Psalm. 76. Psalm. 76
v. 17. Ah increpatione tuâ fugient, a vo-
ce tonitru tui formidabunt, id est tanta
efficacia

II.
Josephus
Antioch.

3. Reg.
c. 18.

Dionys.

Eccles.
48. v. 1.

Apocal.
11. v. 5.

Taelm.

efficaciâ vitia increpabis, & peccatores corripies, ut illi ita formidine feriantur quâ aliqui audito tonitru, visâ rotâ agitatâ ab eâ recedunt, nè illius motu statim in partes discerpantur. Titelmânus in elucidatione explicat ad litteram hæc verba de Ægyptiis. Vbi (inquit) populus tuus pertransisset, insequentibus illum hostibus cum fragore magno & impetu redierunt aqua te habente in statum pristinum, & factus est sonitus magnus aquarum impetu suo recurrentium, ut opprimerent atque obruerent hostes populi tui, accurreruntq; mugitu magno Ægyptiis persequentibus dissoluta aqua, & involverunt illos in impetu fluctuum iuorum. Insuper & de nubibus sonitum terribilis tonitru fecisti procedere in terrorem & conturbationem persequentium. Nam & fulgurationes quas tu ejacularis de nubibus, tanquâ sagitta ignita transferunt per medium eorum, cum terrore maximo, apparueruntq; fulgura terribilia, & coruscationes horribiles, sonitus terribilis tonitru in rotâ curruum Ægyptiorum apparuit: dum per tonitru tui impetum rotâ curruum illorum subversa sunt, ut per præcepta ferrentur in profundum rubri maris, &c. Idem ad intentum nostrum mysticè explicans, ait: per aquas intelligi populos multos, per abyssos aquarum corda profunda iniquitatis, per vocem nubiu, vocem Apofolorum, per sagittas Dei, verba efficacia Prædicationis Apostolicæ, per vocem tonitru in rotâ prædicationis vocem, per circuitum orbis excurrentem: per coruscationes, miracula, quibus doctrina Evangelica fuit confirmata. Possunt (inquit in annotationibus) mysticè intelligi de liberatione tempore gratia facta de manu diaboli, & de mirabilibus per Christum in tempore gratia ad Ecclesiæ adificationem exhibitis: scilicet, aqua ipsa accipientur populi multi: aquarum abyssi conturbatae, corda profunda iniquitatis, commota ad penitentiam: Vox nubium, vox Apostolorum: Sagitta Dei verba efficacia prædicationis Apostolicæ: Vox tonitru in rotâ eadem vox Evangelicæ Prædicationis per orbis circuitum discurrens: Coruscationes miracula, quibus Evangelica doctrina fuit confirmata. Eidem Dionysj, arridet Dionysius, Vox tonitru tui in

rotâ, idest voces tonitruorum tuorum, videlicet sermones Apostolorum processerunt in omnem mundi circuitum, & in fines orbis terrarum: dicuntur enim Apostoli tonitrua propter eminentissimam altitudinem prædicationum suarum. Vnde & Christus in Evangelio Marci cap. 3. Ioannem & Iacobum filios tonitru legitur appellasse. Illuxerunt coruscationes tua orbi terra, idest virtutes & gratia, atque miracula, quæ consulisti Apostolis & reliquis Sanctis, manifestata sunt universis hominibus, te Domino sermone illorum confirmante: commota est & contremuit terra, idest habitantes in terrâ ex prædicatione atque prodigiis Apostolorum ac reliquorum Apostolicorum virorum diversimodè moti sunt, & tremefacti, videlicet ad admirationem, ad penitentiam, &c. Per illa verba: Diversimodè moti sunt: innuit efficaciam verbi divini: non tantum in hoc vel illo homine, sed in multis, imò in toto orbe. Accedit D. Augustinus in illum Psalmum; ubi acutissimè ac ingenuissimè sic explicat. Per abyssos intelligitis profunditates conscientie humana. Per nubes, Apostolos & Prædicatores veritatis: inde sonitus aquarum, inde abyssorum perturbatio, quia vocem dederunt nubes. Quæ nubes? Prædicatores verbi veritatis. Quæ nubes, de quibus minatur cuiusdam vineæ Deus, quæ pro uvâ fecit spinas, & dicit Isaiâ cap. 5. Mandabo nubibus meis, nè pluant super eam imbrem. Quid intelligit per sagittas transeuntes? Prædicationis Evangelicæ migrationem à Judæis ad Gentiles. Idem Divus Augustinus. Apostoli relinquentes Indæos ierunt ad gentes; in omnibus gentibus vocem dederunt nubes prædicando Christum. Vocem dederunt nubes etenim sagitta tuæ pertransierunt. Vel pertransierunt, intelligit verbum prædicationis Evangelicæ non folis auribus infonuisse, sed ipsa corda efficaciter penetrasse. Quid est pertransierunt? Non in auribus remanserant, sed corda transfixerant. Per rotam accipit orbem terrarum. Orbis terrarum est rotâ. Nam circuitus orbis terrarum meritò & orbis dicitur, unde etiam brevius rotella orbiculus

August.

M

orbiculus

orbiculus appellatur. Vox tonitruum tui in rotâ, apparuerunt fulgura tua orbi terrarum. Nubes illa in rotâ circumiuerunt sonando & coruscando. Abyssum commouerunt, præceptis tonuerunt, miraculis coruscauerunt. In omnem enim terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terra, verba eorum. Commota est, & contremebunda facta est terra, ideit omnes qui habitant in eâ. Non miraris fortitudinem vocis Apostolicæ, quæ commouit, & tremefecit non unum atque alterum hominem, sed uniuersum orbem? Quod Hæretici de suis dogmatibus probare non possunt. Hæc enim uno loco tantum & Provinciâ circumscribuntur.

CHARACTER DECIMUS.

Doctrina salutaris & pura.

I. QUOD Carmeliticis instituti ratio sit à Deo ex eo patet, quod leges ejus sint sanctæ. Eas à Deo inspiratas fuisse Eliæ passim testatur Joannes 44. Patriarch. in lib. de institut. Monach. His addo testimonium Comitis Antonii Montecatini in Consistoriali aulâ Advocati. qui corâ S.º Urbano VIII. in publico Consistorio anno 1627 pro canonizatione S. Andree Corsini ordinis nostri postulandâ, in hæc verba prorupit. Sapienter ille quidem hanc sibi præ cæteris religiosam familiam selegit, quæ tam originis antiquitate, quam vel ab ipsis Prophetis Eliâ atque Eliseo repetit, tum instituti integerrimi sanctitate, tum illustrium virâ doctrinâ, virorum copiâ in Christianâ republicâ floruit, semper ac magis, magisq. floret in dies. Hæc verba Instituti integerrimi sanctitate: denotant exquisitam sanctitatem, quam illius Ordinis constitutiones & regulæ præ se ferunt, & docent. Quo Ecclesiæ leges & ordinationes tendunt, nisi ut populos à veritate & virtute alienos Christo conciliet? De iis ita Isaias vaticinatur c. 2. v. 2. Et erit in novissimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium, & elevabitur super colles & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent, venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: docebit nos vias suas, & ambulabi-

mus in semitis ejus, quia de Sion exibit lex, & verbum Domini. de Ierusalem. Per montem & domum Dei Interpretes passim intelligunt Ecclesiæ, in quâ Deus docet vias suas, ideit præcepta sua, & semitas suas, ideit Consilia Evangelica. Hugo Cardinalis explicâ Hugo. illa verba. Docebit nos vias suas & ambulabimus in semitis ejus, quia de Sion, &c. Ecce (inquit) Ordo Prædicatoris, primò debet docere, secundò ambulare, non solum vias præceptorum, sed etiam consiliorum. Quibus innuit quod lex Domini sit sancta, & immaculata, & convertens animas. Idem oraculum habet Michæas cap. 4. v. 1. sed fusius Michæ. & explicatus. Et erit in novissimo die- c. 4. v. 1. rum mons domus Domini in vertice montium & sublimis super colles, & fluent ad eum populi, & properabunt gentes multæ, & dicent venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos de viis suis, & ibimus in semitis ejus: quia de Sion exibit lex & verbum Domini de Ierusalem. Dionysius hæc verba ita litteraliter explanat. In ultimâ mundi ætate quæ à præcursores incæpit, de quâ dicit Joannes 1. Epist. cap. 2. Novissima hora est. Et Paulus 1. Corinth. cap. 10. Nos (inquit) sumus, in quos fines sæculorum devenerunt mons Domini, mons Sion, in quos tem plum erat constructum sublimiter honoratus, in vertice montium, non per locorum mutationem, aut corporalem erectionem, sed per divinorum miraculorum excellentiam. Quoniam ipsemet Christus in hoc monte conversatus est, prædicavit, ultimam canam fecit, Corpus suum & Sanguinem consecravit, ad discipulos januis clausis introiit, Spiritum sanctum misit, multa quoque fecit prodigia in templo sito in monte isto, idcirco mons iste sublimatus est ultra montem Thabor, vel quemlibet alium, præsertim ob Christi corporalem in eo præsentiam: propter quod (ut in Aggeô dicitur cap. 2.) Major fuit gloria secundi templi, quam primi. Et erit super montes minores, in quibus tamen aliqua eminentia opera facta sunt. Et populi conversi ad fidem locum hunc ex devotione visitabunt propter opera Christi in eo patrata: Et quoniam ibi congregata fuit, & Spiritum sanctum recepit primitiva Ecclesia, & properabunt ad eum Gentiles

Gentiles conversi se mutuo cohortando, consueverunt ex gentilitate conversi omnia loca in quibus Christus conversatus fuit, ac passus devotissime ac frequentissime invisere, & Ecclesiam in Ierusalem congregatam. Secundo idem cum Divo Hieronymo illud oraculum exponit de Christo. Tandem tertio explicat de Ecclesiâ militante. Quæ (inquit) preparata est in vertice montium, quoniam major & excellentior fuit gratia data Ecclesiæ, quàm Synagoga, vel Congregationi, quæ fuit ante legem, propter quod tempus Evangelicæ legis, seu novi testamenti per excellentiam tempus gratia dicitur. Paulus quoque de se & Coepiscopis testatur Rom. c. 8. Nos ipsi primitias spiritus habentes. Deinde ad Ecclesiam omnes electi à principio evangelicæ prædicationis confluerunt, quoniam extra illam nemo salvatur, & docebit Christus Evangelicæ documenta atque præcepta, quibus itur ad regnum cælestē. Hoc docuit Christus per Apostolos & adjuutores, ac successores eorum: per illuminationem quoque occultam, & angelicam subministrationem. Et ibimus credendo, sperando, sanando bene agendo, adversa quoque animanter tolerando, in consiliis & doctrinis sequendo vestigia Salvatoris. Via enim ejus via pulchra, & omnes semitæ ejus pacificæ. Ipsa etiam est via ac janua, quia Evangelium Christi primò ab Apostolis publice & aperitè prædicabitur in templo, sito in monte Sion, & inde promulgabitur ad omnia climata orbis, & prædicatio Evangelii de Ierusalem procedit ad alia loca. Vides per verticem montium Ecclesiæ intelligi, in quo Christus non alias leges, non alia documenta, non alia præcepta condidit, seu tradidit per se, per Apostolos, eorumque adjuutores, & successores nisi sancta, quæ sternerent vias pulchras, & semitas pacificas ad cælum.

II. De hac sanctâ lege & doctrinâ cœlesti fuz Ecclesiæ à Christo traditâ Vates Regius ita præcinit Psalm. 18. v. 8. *Lex Domini immaculata convertens animas testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis.* D. Thomas. *Agit de lege veteri, quæ est per Christum impleta, & nova tradita. Et circa hoc duo facit, primò ostendit legis bonitatem, sive rectitudinem. Et infra, Est autem consi-*

derandum, quod de lege Domini dicit duo, & quod est immaculata, & quod est convertens, & potest ad utramque legem referri, scilicet novam & veterem, & ponuntur ad differentiam legis humanæ, in quâ quedam illicita permittuntur, sicut usura & prostibula: non enim potest omnia corrigere. Sed lex divina non est talis: sed immaculata, idest omnia excludens. Psalm. xi. *Eloquia Domini, eloquia* psal. 11: *casta.* Job cap. 6. *Non invenietis in li-* Job. c. 6. *stia meâ iniquitatē, nec in faucibus meis stultitia personabit.* Quam manifestos errores, ac rectæ rationi difformes, quanta deliria, quantas sordes contineat sancta Paganorum, Philosophorum, Judæorum, Hæreticorum, patet ex iis quæ D. Augustinus scribit in toto lib. 7. de Civitate Dei, Minobius lib. 4. §. 6. 7. contra gentes, Arnobius Fœlix in Octavo de cultoribus idolorum, Item Theodoretus in lib. de legibus, ubi ostendit legibus Scytharum vivos cum mortuis, à quibus electi fuerat solitos sepeliri: legibus Hircanorum hominū cadavera objici canibus: legibus Tabarenorū senes dejecti ex turribus altis: legibus Messagetarum moribundos & senes devorari à propinquis: legibus Lycurgi permitti adultèria: legibus Persarum nuptias incestuosas cum sororibus, filiabus, matribus: legibus Platonis, quæ apud veteres videbantur omnium optime præscribi, laudari horrenda flagitia, ut nefanda libidinē, uxorum communionem, fatuum extinctionem, infantium cadem & similia inhumanitatis genera.

Quantum ad Mahumetanos, Alcoranus cap. 5. c. 28. c. 47. c. 48. & alibi docet futuræ vitæ beatitudinem consistere in cibo, potu & uxorum copiâ. Cap. 2. Docet omnes Christianos, Judæos, Turcas, posse salvari in suis legibus, si eas servant. Quantum ad Judæos modernos, *Talmud* quæ est ipsorum verbum Dei non scriptum, continet plures errores, quos refert Xistus Senensis lib. 2. Bibliothecæ sanctæ. Rabbi Salomon (qui tanti fit apud Judæos) ad illa verba Genesis c. 2. v. 23. *Hoc nunc os ex osibus meis.* Ait Adamum carnalem coitum habuisse cum omnibus bestiis, & feris, suamque libidinem explere non potuisse, nisi cum Evâ conveniret.

conveniret. Idem in c. 28. v. 11. Num. ad illa verba: *In Kalendis autem offeritis holocaustum Domino*, ait, ejusmodi holocaustum præceptum esse in die novi lunii pro peccato quod Deus perpetravit minuendo lumen lunæ. Cujus fabulæ idem meminit in cap. 1. Genesis ad illa verba v. 16. *Duo luminaria magna*. Idem Rabbi in cap. 4. Deuter. docet Adamum fuisse tam procerum, ut capite cœlum attingeret. Videri possunt alix ineptiæ in libris Judæorum.

IV.

Quoad hæreticos veteres, legendus D. Epiphanius hæresi 26. de Gnosticis; qui permittebant scortationes, & omnem luxuriam, modò vitaretur conceptus. Quod si casu conceptus sequebatur, extrahebant de utero prægnantis, & contusum in mortario ac melle ac pipere conditum devorabant, & hoc modo jactabant se magnum Pascha celebrare. Idem S. Epiphanius hæresi 27. ait Carpocratianos docuisse quod unusquisque teneretur ad omnia flagitia perpetranda. Quod si moriens non perpetrasset, toties ad corpora remitti, donec scelus mensura foret impleta: quam opinionem firmabant hoc

Matth. cap. 5. v. 26. loco Evangelii: *Matt. c. 5. v. 26. Nò exies inde, donec reddas novissimū quadrantiē.*

D. Augustinus hæresi 26. narrat Montanistas solitos facere sacrificium ex sanguine infantis anniculi, quem exprimebant inhumanissimè inflictis minutis vulneribus per aciculos æreos. Idem ex D. Augustino hæresi 46. docebant non esse majus peccatum hominem occidere, quàm folium præcidere de arbore: item quod partes divinæ essentia tenerentur captivæ à principibus tenebrarum, & ex his aliquas liberari, alias supplicii affici. Idem D. Augustinus hæresi 50. & Theodoretus lib. 4. de hæreticis fabulis narrat Donatistas solitos se præcipitare, vel in ignem se conjicere, vel in aquis perfocari, ut martyres efficerentur: imò solitos minari mortem, iis qui eos nolent interficere. Plura alia tam de veteribus, quàm modernis hæreticis videri possunt apud Gualterium in sua Chronologia, & ex iis quæ processu operis referemus ac refutabimus.

V.

D. Thomas in Psalmum 18. citatum *Thomas*. assertit aliud discrimen inter legem hu-

manam & Christi sive Ecclesiæ datam quod *Lex humana non extendit se nisi ad ea, ad quæ se habet judicium humanum, scilicet tantum ad exteriora, lib. 1. Reg. cap. 16. Homo videt quæ apparent, Deus autem intuetur cor, & ideo lex humana retrahit ab exterioribus; licet divina lex convertat ad Deum: & ideo dicit convertens non tantum exteriores actus, sed & animas, idest ad sanctificationem inducit. Deinde consequenter ostendit discrimen inter legem veterem & novam; quod Lex vetus faciebat imperfecte, lex nova perfecte. Quia lex vetus cohibet per penas temporales, quæ coercent manum. Sed lex nova cohibet per penas aternas, quæ coercent cor. Iterum assertit discrimen inter legem & doctrinam humanam & divinam. Continentur autem in lege tria; testimonia, judicia, & præcepta. Testimonia quia lex divina procedit ex necessitate, super aliquâ credulitate, Hebr. c. 11. Accedentem ad Dominum oportet credere. Et ideo necessaria sunt testimonia, per quæ fides recta hominibus probetur, & ita in ea sint testimonia & ceremonia. Et dicit de iis duo, quod testimonia sive præcepta habent aliquid fidele, nec sapientiam præstant. Non fidele, quia antiquitus confixerunt in legibus quedam falsa secundum quod videbatur eis ad utilitatem civitatum, sicut quod quidam homines nati sunt ex Diis, ut conciperent magnos animos; & quod bene regentes transferebantur ad Deos, ut animarent ad bonum republica. Sed testimonium Domini, idest doctrina, seu mandatum Domini est fidele, idest habet veritatē: sed illud scilicet doctrina illorum est falsa. Psal. 92. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Et hæc ideo est, nam lex illa ordinat ea, quæ sunt in vita istâ tantum. Sed lex divina ordinat ad futuram vitam. Rom. c. 8. Non sunt cõdignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in vobis. Testimonia propriè dicuntur in lege: illa, quæ generat authoritatem præipientis in corde subditorum: ut quod Deus sit unus, quod sit Creator cæli & terræ & hujusmodi. Et quia ceremonialia præcepta sunt ex solâ authoritate divinâ debita, possent dici testimonia. Præcepta verò moralia fundantur in debito unionis omnis virtutis.*

Romana

VI. Romana autem Ecclesia religiofissime observat hæc testimonia & præcepta tam ceremonialia quàm moralia; ut fuscè probant contra Infideles Justinus in utrâque apologiâ, D. Augustinus passim in libris de civitate Dei, D. Thomas in lib. contra gentes, Arnobius lib. 1. 2. & 3. contra gentes, Tertullianus in apologiâ contra gentes passim. Hunc audiamus cap. 36. *Nullum bonum sub exceptione personarum administramus quia nobis præstamus, qui non ab homine aut laudis, aut præmiis expensum captamus: sed à Deo exatore & remuneratore, indifferenter benigne iustis. Iidem sumus Imperatoribus qui & vicinis nostris. Malè enim velle, male facere, malè dicere, male cogitare de quoquam ex æquo vetamur. Quasi diceret nihil indecorum, nihil inhumanum, nihil irrationabile facimus, dicimus, cogitamus: imò hæc omnia nobis strictissimè prohibentur à Christo, & ab ejus sponsâ Ecclesia: undè sancta denominatur. Credo Ecclesiam sanctam, arridet D. Augustinus lib. 2. de civitate cap. 28. Ab istarum immundissimarum potestatum tartareo jugo, & societate pœnali erui per Christi nomen homines, & in lucis saluberrimæ pietatis ab illâ perniciosissimæ impietatis nocte transferri queruntur: Et murmurant iniqui & ingrati, & illo nefario spiritu altius obstricti inq. oppressi: quia populi constituunt ad Ecclesiam castâ celebritate, honestâ utriusque sexus discretionem. Vbi audiunt quam benè hic ad tempus vivere debeant, ut post hanc vitâ beatè semperq. vivere mereantur. Vbi sancta scriptura, iustitiâq. doctrina de superiore loco in conspectu omnium personante, & qui faciunt audiunt ad præmium, & qui non faciunt ad iudicium. Qui etsi veniunt quidam talium præceptorum irritos, omnis eorum petulantia, aut repentinâ immutatione deponitur aut timore, vel pudore comprimitur. Nihil enim eis turpe, aut flagitiosum spectandum, imitandumq. proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur. Breviùs lib. 22. cap. 7. ubi in Ecclesiâ nascente legebantur præcepta præcedentium prophetarum concurrebant ostenta virtutum, & persuadebatur veritas nova consuetu-*

dine non contraria rationi: donec orbis terræ, qui persequeretur furore, persequeretur fide.

CHARACTER XI.

Miracula.

NON mediocriter Miracula confertur ad demonstrandum aliquid non humanâ industriâ; sed divino planè instinctu esse conditum & institutum. Quia illa miracula nequeunt fieri nisi Dei virtute: & Deus nequit esse pater nec testis mendacii. Sic Exodi c. 4. v. 1. Cùm Moyses à Deo mitteretur ad populum Israel respondisse fertur Domino: *Non credent mihi, neque audient vocem meam: id est non acquiescent verbis meis, nisi fortè pauci: reliqui erunt ad credendum difficiles. Quæ media Deus illi subministravit, ut tali incommodo occurreret, majorq. fides verbis Moysis adhiberetur: dat illi potestatem edendi miracula. v. 2. Dixit ergo ad eum quid est, quod tenes in manu tua; respondit, virga. ait Dominus projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum, ita ut suggeret Moyses. Dixitq. Dominus extende manum & apprehende caudam ejus. Extendit ac tenuit, & reversus est in virgam. Vt credant (inquit) quòd apparuerit tibi Dominus Deus patrum tuorum &c. Dionysius: ad hoc ipse Deus fecit, & demonstravit signum hoc Moysi; quatenus Moysè illud coram filiis Israel faciente, ipsi crederent Deum verè ipsi Moysi apparuisse, eumq. misisse ad eos. Cui subscribens Iostatus in illud cap. 4. Exodi. Hoc signum idè feci ut tu etiâ facias coram eis, & sic; credant omnes, quòd ego Deus eorum miserim te. Quod satis concluditur quia convertere subito rem unius speciei in rem alterius speciei infinita potentia est: qua Deus solum operantem necessario arguit. Nam ad hoc naturalis causa nulla sufficeret. Cùm ergò aliquis missus à Deo ista faceret, cùm Deus nunquam mentiatur, nec falsitati testimonium perhibeat, quacumque aliquis dicat confirmans ea tali signo necessarium est esse vera.*

Supra diximus duplicem esse Carmelum; alterum in Tribu Juda ad australem plagam in deserto Maon, juxta urbem

urbem ejsdem nominis à quo Nabal conjux Abigaelis nomen accepit. lib. 1. Reg. cap. 15. v. 12. Ubi & Saul percusso Amalec fornicem triumphalem sibi erexit. Alterum Carmelum in regno Israel inter Phœnicem & Palestinâ circa mare mediterraneum. Quod autem Elias hunc Carmelum elegerit pro sui ordinis institutione, & veræ fidei confirmatione, ex eo specialiter probatur: quod hic locus pluribus Eliæ miraculis illustris & testis fuit. Ibi enim gloriosissimam victoriam contra pseudoprophetas reportavit igne in victimam suam emisso. Ibi præcepit ut præfati pseudoprophetae ducerentur ad torrentem Cifon, & ibi delerentur. Pluviam ibi obtinuit post triennem siccitatem. Duos quinquagenarios igne cœlesti absumpsit. Audi Joannem 44. lib. de Instit. Monach. c. 20. Testante sacra à libri regnorum historia. dum populus Israel simul cum rege Achab eorum fuisset per prophetas Baal seductus, & Deo vero derelicto ad colendum Baal deditus: tunc Elias zelum Dei in præcordiis gerens & de populi transgressione dolens, congregato universo populo cum rege in hoc monte Carmeli mirum iudicium eis proposuit: videlicet, quod Baal à populo Deus reputaretur, si suos prophetas ei in hoc monte sacrificaturos ita exaudiret: ut ad vorandū eorum sacrificium de cœlo ignem mitteret: alioqui quod Baal à populo prorsus respiceretur, & Deus Israel verus Deus à populo firmissime crederetur: si Baal non valente per ignē suos prophetas exaudiret. & Deus Israel ignem de cœlo mitteret ad vorandum sacrificium quod Elias in hoc monte illi offerret. Cùmq; proposito Elia populo placuisset, sed Baal super sacrificio per suos Prophetas sibi oblato ignē de cœlo mittere non posset. Tunc Elias in hoc monte Carmeli altare Deo adificavit: ubi sacrificium offerens cunctis videntibus ignem de cœlo descendentem ad vorandū suum holocaustum à Deo Israel impetravit, sicq; populū Israel per prophetas Baal prius in errore detentum ad unius veri Dei cultum in monte Carmeli Elias tunc reduxit: Prophetas verò Baal qui populum seduxerant, ne iterum ipsum deciperent, omnes in torrente Cifon gladio interfecit. Amplius verò cum Rex Achab & populus Israel per Prophetas Baal decepti tribus annis & sex

mensibus incessanter invocarent Baal pluviā, tamen Baal in diebus illis pluviā dare nō poterat, nec solvere verbum Elia, quod prædixerat lib. 3. Reg. cap. 17. Non erit annis his ros neque pluvia, nisi iuxta oris mei verba. Ideo offensa à tanto tempore ipsius Baal impotentia, tandem claruit eis Dei Israel magna potentia. Quoniam Elias tunc fusus in hoc monte Carmeli ad Deum Israel oratione, mox ab ipso abundantem pluviā illi populo obtinuit. Præterea cum Elias Ochosa Regi Israel ægrotanti suos legatos remississet nuncios ei, quòd ideo meritò moreretur, quia spreto Deo Israel molibatur super suā infirmitate consulere Belzebub Deum Accaron. Rex de hâc destinatione nimium commotus, in Elia necesse spirans, ad eum in monte Carmeli Principem quemdam quinquagenarium misit cum quinquaginta viris, ut si sponte venire ad Regem renueret, eum invitum ducerent. Princeps ergo ille criminis Regis particeps, cum suis quinquaginta in Eliam bacchans eum sedentem in vertice Carmeli hominem Dei irrisorie appellavit, cui & superbè præcepit, ut de monte descendens ad Regem veniret. Elias autem intelligens in suâ personâ Deum verum per illos satellites inhonorari, ignem de cœlo super montem Carmeli descendere fecit, qui Principem illum cum suis quinquaginta devoravit. Cùmq; Rex magis irâ accensus alium Principem cum quinquaginta viris rursum misisset, Elias, ut prius ignem de cœlo descendere fecit, qui eum cum suis quinquaginta in monte Carmeli combusit. His itaque evidentissimis signis & gladii iudiciis monstravit Elias hominibus incredulis, quòd ille esset verus Deus, quem ipse in monte Carmeli colebat, & non Baal quem perfidus Rex Achab cum filiis Israel adorabat; neque Belzebub, ad quem Deo vero spreto sacrilegus Rex Ochias mittebat. Quoniam ergo (inquit idem Joannes cap. 21. sequenti) Elias præ cæteris cremis in quibus habitavit montem Carmeli tanquam commodiorem ad plantandam in eo propheticam religionem viam monasticam, & docendam melius & exercendam (ut dictū est) elegit. Quem etiam montem præfatis miraculis clarissimo decoravit. Quibus Deum Israel esse verum Deum palam populo ostendit, & Baal falsum Deum reproboavit: idèd
Eliseus,

Elisem, & cæteri Eliæ discipuli religiosi viri filii prophetarum, necnon eorum tam veteris quam novæ legis successores montem Carmeli in veneratione speciali habentes ipsum alius eremis eorum religioni commodis prætulērunt. Postea quàm miracula in Carmelo patrata commemoravit, refert duo motiva præcipua instituendæ ibi Carmeliticæ religionis. Primum est commoditas illius: secundum miracula: & subdit quòd motivum miraculorum præponderat commoditati loci. Et confirmat ex hoc quòd Elisæus & cæteri discipuli illum montem speciali veneratione coluerint: quia scilicet tantis miraculis fuit illustris, ut aliis eremis prætulerit: quia scilicet tales eremi non tot miraculorum testes fuerunt.

II. Ex quo motivo Ecclesiæ Romana præ aliis congregationibus præferenda est? quia Deus in ea multa miracula fecit, quæ in aliis patrasse non constat: hoc argumentum Christus subministravit Apostolis ad probandam suam missionem, fidem quam prædicabant, & Ecclesiæ à se institutæ veritatem.

Marci c. 15. v. 16. hæc se ventur in nomine meo de montibus ejicient &c. D. Gregorius homil. 29. hæc verba ponderans ait: *Hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt. Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium miracula fuerat nutrienda: quia & nos cum arbuta plantamus, tandem aquam infundimus, quæ usque ea in terrâ iam coaluisse videamus.* Unde idem D. Marcus disserens de Apostolis sic à Christo missis. v. 20. *Illi autem (inquit) profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.*

Dionys. Apostoli profecti in omnem terram secundum dispositionem divinam predicaverunt principalibus partibus orbis, quemadmodum Christus legitur eis dixisse ad. cap. 1. Eritis mihi testes in omni judæa, & Samariâ & usque ad ultimam terræ. Prædicaverunt ergò ubique, videlicet Petrus in Italiâ, Paulus in Græciâ, Andreas in Athaiâ, Joannes in Asiâ, Jacobus major in Hispaniâ, Philippus in Scythiâ, Bartholomæus in Armeniâ, Matthæus in Ethiopiâ, Thomas in Indiâ, Jacobus minor in Jerusalem, Simon & Thadæus in Ægypto, Matthias in Judæa, Domino cooperante, qui operatur in nobis secundum Isaiam cap. 26. velle & perficere pro bonâ voluntate: & sermonem Evan-

gelicæ prædicationis verum esse monstrante sequentibus signis, quæ fecit per sanctos Apostolos. Unde dicit Apostolus ad Philippenses cap. 2. Quomodo effugiemus si tantam neglexerimus salutem, quæ in nos confirmata est contestante Deo signis & portentis, & virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus. Et rursus sermo meus non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus & virtutis, ut fides nostra non sit in sapientiâ hominum, sed in virtute Dei, cujus testimonia credibilia facta sunt nimis. Nam quædò Catholica fides in seipsâ incomprehensibilior mirabilior, consistit, tantò divinitas approbata, & confirmata est signis pluribus atque majoribus, ut sitis semper immobiles in fidei veritate. Arridet D. Augustinus lib. de veritate credendi, cap. 16. *Facta igitur sunt illa miracula opportunissimè, ut iis multitudine credentium congregata, atque propagata in ipsos mores utilis converteretur auctoritas.* Ecce quomodo miracula ad propagationem fidei & Ecclesiæ conferant, & iis visis fideles reddantur magis immobiles, & in fide constantiores.

III. Id probat Joannes 44. Patriarch. lib. de Institut. Monach cap 37. de filiis Joannes Prophetarum. Post Christi ascensionem, & missionem Spiritus sancti in Apostolos, *Ut autem (inquit) vehementius religiosos attraheret, cognominans eos proprio titulo, quem à prophetis traxerant ad. cap. 3. vos estis filii prophetarum & testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros &c.* Igitur religiosi præfati viso miraculo claudi, & audio sermone Petri intellexerunt quòd sicut Christus suo nomine per Petrum invocato dederat integram sanctuam claudum, ita illos baptizabat in igne, & Spiritu sancto, super quos effundebant Apostoli aquam, nomen ejus sanctum invocando. Hinc ergò perpenderit quod ideo Joannes Baptista dixerat eis prophetice, ille vos baptizabit in Spiritu sancto & igne, Matth. cap 3. Quia super quos Apostoli aquam effundendo invocabant nomen Christi, Jesus illos baptizabat tribuens illis Spiritum sanctum in specie ignis de cælo missi. Quamobrè crediderunt perfidè in Jesum, & cum eis multi eorum qui audierant Petri verbum, quorum numerus fuit quinque milia hominum &c. Hic duo perpendeda sunt primùm hæc verba: *Ut autem vehementius religiosos attraheret &c.* Igitur religiosi præfati viso miraculo claudi

claudi quamobrem crediderunt perfesse
in Iesum.

V. Quæ miracula ad fidem corroboran-
dam, & Ecclesiam firmitus radicandam
non tantum in primitivâ Ecclesiâ facta
sunt, sed etiam postea in omnibus sæ-
culis sequentibus, quæ fuscè videri pos-
sunt apud D. Augustinum lib. 22. de civi-
tate c. 8. Bellarminum tom. 2. lib. 4.
cap. 14 de notis Ecclesiæ, Franciscum
Verroñ 2. part. controvers. cap. 17.
& alios. Et hæc ratione probari potest:
quia cum omnibus sæculis Ecclesia su-
os sanctos produxerit, etiam miracu-
lis claruit. Vix enim quicumque sanctus
est, qui miraculis suam sanctitatem
non consumit.

VI. Quemadmodum Deus religionis
Catholicæ & sedis Romanæ veritatem
quibusdam miraculis probavit, ita
hæreticis dogmatibus brevi illam im-
pugnandam quibusdam miraculis præ-
nunciavit. Solam hæresim Arianam
(quæ totum terè orbem infecit) huc
in medium producamus, S. Athanasius
scribit in vitâ sancti Antonii fuisse re-
velata sanctissimo illi Anachoreta hor-
ribilia mala, quæ ex Arianismo Ecclē-
sia passura erat: ex quâ præscientiâ fu-
turarum calamitatum ille sanctus nul-
lum unquam Arianum ad montē suum
ascendere passus est. Sed quotquot illâ
peste laborantes ad illum montem ac-
cedebant, fugam arripere cogebat.

Gregor.
Nyssen.

Gregorius Nyssenus in oratione de lau-
dibus Gregorii Thaumaturgi narrat,
quod quinquaginta annis antequam
Arius sua dogmata proderet P. V. cum
sancto Joanne Evangelistâ apparuit
præfato Gregorio Thaumaturgo: cui
S. Joannes jussu Beatissimæ Virginis
dedit fidei confessionem in hæc ver-
ba: *verbum Deus verus, æternus, invi-*

Beda &
Ado.

visibilis, increatus, & Trinitas consubstan-
tialis. Beda & Ado in Martyrologio
25. Novembris scribunt, quod dum hæ-
resis Ariana serpere inciperet, apparuit
Christus scissâ veste à summo usque
deorsum sancto Petro Alexandrino
Episcopo & Martyri in carcere detento.
Cumque ab eo S. Petrus sciscitaretur
quid istâ lacerâ ac scissâ veste significare
vellet, Christus respondit: Arius hoc
fecit, quia populum meum à me sepa-

Athan.

ravit. Idem S. Athanasius in epistolâ ad

Serapionem fratrem narrat quod prius-
quam Arius suam hæresim omnino pro-
deret iurejurando affirmasse Constā-
tino Imperatori se Catholicâ fidem co-
lere: cui Constantinus respondit: *Si ve-*
ritas est fides tua rectè jurasti: si autè impia
est, & tamen jurasti, Deus pro iuramento
condemnet. Paulo post cum Arius vellet
templum ingredi, sanctus Alexander
Episcopus Constantinopolitanus ora-
vit Deum, ut si permitteret Ario in-
gressum in templum, sibi subitam mor-
tem inferret: si verò suæ Ecclesiæ cala-
mitatis proximæ compateretur ipsum
Arium à vivis tolleret quod factum est.
Ipsè Dominus (inquit S. Athanasius) *vin-*
dicem se præbens Arianum hæresim con-
demnavit. Quâ ratione referunt idem

S. Athanasius orat. 1. contra Arianos,
Ruffinus lib. 10. histor. cap. 17. Gau-
dentius epist. ad Paulum, Epiphanius
hæresi 68. & 69. Quod Arius Constā-
tinopoli subitâ ventris solutione cor-
ruptus omnia intestina cum vitâ effu-
dit. Amphiloehius in vitâ S. Blasii nar-
rat, quod cum questio esset de quâdam
Ecclesiâ an oporteret eam à Catholicis
vel Arianis possideri, S. Basilius obtulit
ut illud templum firmissimis repagulis
obstrueretur, & eis concederetur, qui
secundum ritum & fidem suam orantes
solo verbo nullâ vi aliâ aperirent. Hæc
conditione acceptâ Ariani more Baali-
tarum, juxta ritum suum & fidem o-
rarunt: sed frustra. Postea Basilio cum
Catholicis orante, quasi si tonitru au-
ditum fuissent statim fores templi a-
pertæ sunt. D. Augustinus lib. 9. con-
fessionum cap. 7. scribit quod ad Arianorum
confusionem Deus revelavit S.

Gauden-
tius.
Epipha-
nius.

Basilius.

Ambrosio, (quem & Catholicos Justi-
na Imperatrix Ariana cum suis perse-
quebatur) corpora incorrupta sancto-
rum Martyrum Gervasii & Protasii (&
per ea cæcos illuminavit, aliaq; multa
miracula edidit: quæ ut ipse D. Am-
brosius serm. de sanctis Gervasio &
Protasio ait:) Ariani calumniabantur
quantum poterant. Ruffinus lib. 11.
histor. cap. 4. narrat, quod cum Lu-
cius Episcopus Arianus ubique perse-
queretur Catholicos quidam monachi
miracula patrabant his tantum verbis:
In nomine Iesu quem Lucius persequitur,
surge & ambula.

August.

Victor

VII.
Victor
Vicensis.

Victor Vicensis lib. 1. de persecutione Wandalicâ refert, quod cum Sancti Martyres pro fide Catholicâ ab Arianis flagellarentur usque ad ossium derudationem, sequenti die visi sunt miraculosè incolumes. Idem lib. 2. ait S. Eugenium cæco visum restituisse, dum Catholicus ab Arianis vexaretur. Idem lib. 3. scribit iussu Regis Ariani fuisse aliquot Catholicis linguas radicibus evulsas, & nihilominus eos deinceps semper optimè locutos. Divus Gregorius lib. 3. Dialogorum cap. 32. narrat se etiam hoc audivisse ab aliquo Episcopo fene, qui unum ex illis Catholicis sic elinguem perfectè loquentem viderat. D. Gregorius eodem libro 3. c. 29. 30. & 31. refert, quod cum quidam Episcopus Arianus Spoleti templum sancti Pauli vellet ingredi, suisque ritibus eam consecrare, seu potius profanare intendere, Catholici id veriti templum omnibus luminibus extinctis studiosissimè clausurunt: Cumque Arianus cum suis accederet, portarumque scras fracturus esset, statim omnes portæ cum magno impetu patuerunt, lampadesque cælesti lumine accensæ sunt, & ipse Episcopus cæcitate percussus est: quo facto nullus Arianus templum ingredi ausus est: sed consuli suum cæcum Episcopum domum suam reduxerunt. Idem Sanctus Gregorius cum templum quoddam Ariatorum ingressus illud sanctorum reliquiis introductis reconciliaffet, illico dæmon sub specie suis egressus est, altare nube lucidissimâ cœlitus emissâ obtectum est: lampades divinitus accensæ, totusque locus ille suavi odore perfusus est. In Hispaniâ Hermenegildo iussu Patris Ariani interfecto, Deus ejus fidem miraculis probare voluit: nam nocturno silentio psalmodiæ cantus ad ejusdem Martyris corpus audiri cœperunt, lampades accensæ visæ sunt. Fortunatus scribit S. Hilarium exilio relegatum in quandam Insulam hanc solo imperio, & presentia à serpentibus liberasse, mortuumque ad vitam revocasse.

VIII. Sulpitius narrat S. Martinum Arianis constantissimè restituisse, publicè

tamen virgis cæsum, & à patriâ expulsum. Plura alia patrata presentibus Sanctorum reliquiis refert Boetius lib. 15. ferè per totum. Licet tamen quotidie innumerabilia patrarentur miracula. Gregorius Turonensis lib. 2. hist. Franc. cap. 3. habet quod cum in Africâ quidam Patriarcha Ariatorum nomine Cyrola Catholicos infestaret, Sancti verò Episcopi Eugenius, Longinus, & Vindemialis varia miracula patrarent; Præsul ille hæreticus etiam miracula edere conatus est: in quem finem quinquaginta aureos numeravit cuidam ut se cæcum simularet, opemque Cyrolæ imploratet. Quem accedens Cyrola, & oculos ejus tangens, imperavit, ut videret, in signum dogmatis quod ipse predicabat: sed ille mendicus statim tanto ardore suos oculos accendi sensit, ut coactus fuerit eos manu comprimere, nè exillirent de fonte, & publicato dolo Cyrolæ, fidem Catholicam palam & constantè professus est, repenteque à Sancto Eugenio curatus ligno Crucis Omittit alios qui sicut mortuos non ad vitam revocarunt, sed morti & æternæ damnationi manciparunt. Similia ficta Hæreticorum miracula refert Bellarminus tom. 2. c. 17. de notis Ecclesiæ.

De ejusdem Hæreticorum miraculis rectè Tertullianus lib. de præscript. cap. 30. *Volo virtutes eorum proferre, nisi quod agnoscio maximam virtutem eorum quæ Apostolos in perversum amulantur illi enim de mortuis vivos faciunt: isti de vivis mortuos faciunt.* Quod si hæreticorum miracula, seu potius facta satanica scire desideratis, intuemini altaria destructa ab illis, ut à Baalitis, sacras imagines, quæ sanctorum merita & vitam & beneficia nobis à Deo eorum precibus collata referebant contractas, ædes incendio absumptas, Sacrosanctam Eucharistiam eorum pedibus conculcatam, monasteria, claustra funditis diruta, Ecclesiasticos, & religiosos dispersos, sacerdotes crudeliter cæcos, sanctimoniales Deo sacratas violatas. Plura alibi de nomine Thaumaturgi, & de omnipotentia Dei. Novatores negant gratiam miraculorum esse veris Ecclesiæ notis inserendâ: maximè Du Moulin in sua novitate,

N

lib. 1.

lib. x. c. 40. p. 154. Drelincourt in suo triumpho c. 19. p. 69. Bochart in suis actis pag. 1087. Antonius de Dominis lib. 7. cap. 10. pag. 151. & p. 179. Sed illos doctè refutat Franciscus Verron part. 2. controvers. 2. cap. 21. Primò ex Sancto Augustino §. 1. & 23. innixo Scripturis, aliis authoribus fide dignis, quos etiam Centuriatores Magdeburgenses laudant §. 4. imò quos ipsimet Centuriatores & alii referunt.

CHARACTER XII.

Mors ingloria persequentium Ecclesiam.

I. **V**ERITATEM Ecclesie manifestat infelix cibus eorum qui Christi Sponsam infestantur, de quibus vaticinatur Psaltes. *Mors peccatorum pessima.* Psal. 32. v. 12. Id Jacobus à Valentia ait intelligi de Tyrannis & obstinatis, qui oderunt & persecuti sunt quemlibet Martyrem, & justum. Et Psal. 5. v. 5. iterum Psaltes. *Neque habitabit juxta te malignus, neque permanent injusti ante oculos tuos, odisti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Per malignum, operantem iniquitatem, loquentem mendacium, intellige hereticum: nam malignus est. ejus dogmata maligna sunt: quid enim iniquius, quam docere Deum esse auctorem peccati? & quid falsius, quam negare Christum esse realiter sub speciebus panis & vini? Idem Vates Regius Psal. 72. v. 27. de eorum interitu hæc iterum pronunciat. *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te, id est qui relicta verâ fide, verâ religione, verâ Ecclesiâ, quæ est Sponsa tua, adherent idololatriæ, hæresi, quæ sunt fornicariæ.* Postea sicut in vitâ, & cultu imitantur Achab, ita illum imitantur, & pari cum illo supplicio peribunt. Postquam Rex Achab Eliam persecutus est, veri Dei altaria, & fidem destruere conatus, nonne infœlicissimè interit? Lib. 3. Reg. cap.

1.3. Reg. 22. vers. 34. & seq. *Vir quidam in incertum sagittam dirigens casu per-*

cussit Regem Israel inter pulmonem & stomachicum, &c. Et mortuus est vesperè: fluxit autem sanguis plagæ in sinum curruis, &c. Sepelierunt Regem in Samaria, & laverunt currum ejus in piscinâ Samaria, & limxerunt canes sanguinem ejus, & habenas laverunt juxta verbum Domini, quod locutus fuerat. Sed multò infœlicior est mors Jezabelis, quia rex Achab introduxit idololatriam in Israel ejus instinctu, lib. 3. Reg. cap. 16. v. 33. *1.3. Reg. Abiit & servavit Baal, & adoravit eum, & posuit aram Baal in templo quod edificaverat in Samaria, & plantavit lucum, & addidit Aciab in opere suo irritans Dominum Deum Israel super omnes Reges Israel, qui fuerunt ante eum.* Et ad illam idololatriam melius fovendam, lib. 5. Reg. cap. 18. v. 19. *18. v. 19. Elias ait habuisse Prophetas Baal quadringentos quinquaginta, Prophetasque Lucorum quadringentos, qui comedunt de mensâ Jezabel.* Illa eodem Capite vers. 13. *13. vers. 13. (teste Abdiâ) Prophetas Domini interfecit. Nunquid (inquit Abdiâs Eliæ) indicatus est tibi Domino meo quid fecerim cum interficeres Jezabel Prophetas Domini.* Eodem furore percita ipsum Eliam interimere meditatur. Lib. 3. Reg. cap. 19. vers. 2. *1.3. Reg. Misit Jezabel nuncium ad Eliam dicens, hæc mihi faciant Dii, & hæc addans nisi hæc hora cras posuero animam tuam sicut anam unius ex illis.* Scilicet Pseudopphetis, quos ipsa jusserat interfici. Quàm infœliciter interierit, audi Textum lib. 4. Reg. cap. 9. vers. 33. *1.4. Reg. dixit Jehu. Precipitate eam deorsum, & precipitaverunt eam, asperjussq. est sanguine paries, & eorum ungula conculeverunt eam.* Vers. 35. *9. v. 33. Cumque iissent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus.* Vers. 36. *Reversq. nunciaverunt ei: & ait Jehu: Sermo Domini est, quem locutus per servum suum Eliam Thesbitem, dicens: In agro Jezabel comedent canes carnes Jezabel, & erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terra in agro Jezrael, ita ut pratercuntes dicant. Hæccimè est illa Jezabel.* Quàm funesta mors horum hostium fidei!

In

II.

Luc. 19.
v. 41.

In novâ lege Christianæ religionis, & Ecclesiæ Romanæ hostes non minores pœnas evaserunt: Lucæ, cap. 17. Christus ingressurus Jerusalem v. 41. *Vt appropinquavit videns civitatem flevit super illam, dicens v. 42. Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tuâ: quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. v. 43. Quia veniens dies in te, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram profertent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* Quæ verba (licet ad litteram intelligenda sunt de Judæis persecutibus Christum, & ejus Ecclesiam: quorum Civitas à Romanis (post prævias alias calamitates) funditus everfa est:) tamen etiam de quolibet hæresiarchâ, seu Ecclesiæ hoste infensissimo intelligi potest: de infœlici animæ egressu è corpore. D. Gregorius homil. 39. in Evangelia sic exponit. *Qui enim sunt humana animæ majores inimici, quàm maligni spiritus, qui hanc à corpore exeuntem obsident? quam vallo circumdant, dum ante mentis oculos reducitis iniquitatibus quas perpetravit, ad societatem suæ damnationis coarctant. Vt in ipsâ jam extremitate vitæ deprehensâ, & à quibus hostibus circumclusa sit videat, & tamen evadendi aditum invenire non possit: quia bona operari non licet, quæ cum licuit agere contempsit.* S. Job de hoc funesto animorum interitu mentionem facit cap. 5. v. 19. *In sex tribulationibus liberabit te, & in septimâ non tangeat te malum. v. 20. In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladii. v. 21. A flagello lingue absconderis, & non timebis calamitatem cum veneris. v. 22. In vastitate & fame ridebis & bestium terræ non formidabis.* Expêdit hæc ultima verba, *bestium terræ, &c.* Sunt nostræ salutis adversarii, qui in animas proximè separandas à corpore, & jam separatas crudeliter sæviunt. Quibus enim præsumptionem de misericordiâ Dei (dum viverent) suggerebât; iisdem dum mors instat dissidentiam de eâdem divinâ misericordiâ suggerunt, & sic in desperationem deducunt.

D. Gregorius lib. 6. Moral. c. 16. Cal-

lidi quippe adversarii bestia terra dicuntur, quia ad capiendus mortis tempore peccatorum animas violentiâ crudelitatis efferantur. Quos enim viventes decipiunt blandientes, morientes rapiunt sævientes.

Mors corporalis non mitius agit in corpora eorum, qui religionem Christianam, & Ecclesiam Romanam hæresibus & schismatibus turbare conati sunt. Referunt Egesippus lib. 3. cap. 2. de excidio Jerofolymitano. Arnobius lib. 2. contra gentes, de Simone Mago, qui cum volare vellet, precibus S. Petri dejectus tibias sibi fregit, & paulo post cum summo dedecore interit. S. Epiphanius hæresi 66. ait quendâ Manichæum fuisse excoriatum à rege Persarum, quia regis filium curaturus occidit. Optatus lib. 2. contra Parmenianum & alii scribunt, quod Montanus, Theodotus, & eorum Prophetisæ laqueo sibi vitam eripuerunt. Quidam Donatistæ (teste Eusebio lib. 5. cap. 16.) cum objicerent canibus S. Eucharistiam, ab iisdem canibus lacerati sunt. Arius ut dictum est ex Rufino lib. 10. c. 15. Athanasio or. 1. contra Arianos in latrinis publicis vitâ finivit. Sigebertus anno 503. ait, quod regnante Theodorico apud Carthaginæ Olympus quidam Episcopus Arianus SS. Trinitatem in balneis blasphemâs, tribus igneis jaculis ab Angelo invisibiliter emissis combustus est. Sigonius de rebus Italicis refert, quod Julianus Apostata, ob diras in Christum illatas blasphemias, lanceâ divinitus lethale vulnus accepit, sicque miserè animam exhalavit. D. Gregorius Nazianzenus Oratione in Athanasium, ait eum communi sepulturâ caruisse, & terrâ dehiscente absorptum, Rufinus lib. 11. historiz cap. 13. narrat quod Valens Arianus, qui in persecutione Christianorû Juliano successit, vivus à Gothis etiam Arianis combustus est. Apud Evagrium lib. 1. cap. 7. Nestorius infelicissimè obiit lingua impiâ à vermibus consumptâ. Victor lib. 1. Extrem. scribit Hunnicum regem Wandalorum Arianum, & Ecclesiæ Romanæ hostem infensissimum, vermibus toto corpore scatentem consumptum esse. Zonaras, Cedrenus, & Paulus Diaconus in vitâ Anastasi Imperatoris, narrât illum Imperatorem hæreticum Eutychianorum

III.

N 2

fautorem

fautorem fulmine coelitus percussum obiisse. Chronica Matthæi Palmerii anno 1200. & Paulus Diaconus in Cōstantino Copronymo, narrat quod tempore Leonis Iconomachi trecenta millia hominum in foro Constantinopolitano pestilentia absumpsit. Simon Tornacensis quod tres essent ait, qui sectis suis mundum subjugassent Moyfes, Christus, & Mahometus: Judæos scilicet, Christianos, & Gentiles. Sed everfis oculis pro humanâ voce mugitum emisit, & epilepsîâ elisus die tertio ejusdem morbi, vindictam accepit, mutusque mansit, non nominans nisi Alexidem suam concubinam.

IV. In Petro Damiano lib. 2. Epist. 15. ad Desiderium Abbatem legimus, in Burgundiæ partibus quendam Clericū in bello, post prolatam hanc Christi sententiam Evangelicam *Omnia qui se humilitas exaltabitur*, falsam esse, statim transiit gladio, quasi fulmine per os transeunte. In magno speculo exemplorum, & apud Gualterium sæculo 17. legimus quemdam aleatorem cū per omnia membra Christi & B. Virginis horrendè jurasset, primò statim corruisse, deindè voce horrificâ exclamasse, heu! heu! me miser quis es qui me interficis: sic diabolicam suam animam efflavisse. Apud Cochleum fertur Lutherum heresarchā repente morte sublatum esse. Cū esset enim vesperi lætus, & sanus opiparam cœnā sumpserat, omnesque facetiis suis ad risum excitasset eadē nocte interit.

Cochlæ. Idem Cochleus narrat Zuinglium contra Catholicos agentem fuisse occisum, & OEcolumpadium (cū vesperè sanus esset) manè inventū fuisse mortuum in lecto. Ministri Basilienfes in epistolâ à se editâ de morte Carolostadii, scribunt illum à dæmone interfectū. Hieronymus Bolserus in vitâ Calvinii ait hunc verbum consumptum, spiritum emisisse. Wilelmus Lindanus, ad annū Dñi 1567. scribit in oppido Hollandiæ Aspera, quamdam delirius Anabaptistarum imbutam in puerperio maxime laborantem appellasse B. Virginem scrofam & divinitus statim punitam. Gualterius sæculo 17. refert Villanovæ in Provinciâ Vivariensî quemdam Notarium publicum Calvinistam

blasphemè illudentem sacerdotibus psallentibus in exequiis, ac eos assimilantem asinis rudentibus meritas penas luisse. Hic enim Notarius cum efferretur, ecce apparuit magnus asinus coloris fusci, qui nullo modo abigi poterat, quantumvis à ministris & comitibus ad fugam adigeretur: imò magis ac magis horrendè sedens audiebatur, postquam locum sepulchri aliquoties circumivit, & pompam funebrem ad domum defuncti comitatus est, disparuit. Similes miseros interitus hereticorum blasphemorum refert Lipsius de Divâ Virgine Hallensî, & alii quos consulere poteris. Plura lege apud Bozium lib. 23. signo 96. & sequent.

CHARACTER XIII.

Mors pia Fidelium.

ECCLISIÆ notam subministrat Vates Regius Psalmo 115. v. 4. *Pre-* I.
1104 in conspectu Domini mors sanctorum 115. v. 4.
ejus. Bellarminus in hæc verba: *magni estimat Dominus mortem sanctorum pro suo honore & confessione susceptam: quomodo apud homines magni sunt gemmæ pretiosæ, quibus Regum diademata ornari solent, & quibus nihil charius apud homines invenitur.* Addit; *expendit* (inquit) *hoc loco S. Basilius gloriam martyrum quorum non solum anima moronantur in cælis, sed etiam reliquæ corporum in maximo pretio habentur in terris. Antea siquidem qui rangebat cadaver hominis immundus erat. Nunc autem qui ossa martyrum contingit sanctificationem acquirit.* Id patet in Eliseo cū enim sepultus fuisset juxta Abdiam prophetam (ut testatur Joannes Jerosol. lib. Ioannes.
*sæpè citato) duo illa corpora in maximâ veneratione habita sunt ut scribit S. Hieronymus initio commenti in Abdiam, & epist. 27. quæ est Epitaphium Paulæ, Comemor in historiâ scholasticâ super lib. Regum, Martyrologiū Romanum, Volaterranus in geograp. lib. 11. Hieronymus & Martyrol. aiunt, ad eorum sepulchra patrari mirabilia: ex iis hoc unum sufficiat de quo lib. 4. Hieron.
Reg. cap. 13. Cū quidam prædones Moabitæ venissent in Samariam, & aliqui deferentes cadaver mortui ad sepulchrum Martyr. Roman. Volater. l. 4. Reg. c. 13.*

pulchrum eminus istam turbam militarem vidissent fugam arripuerunt, v. 21. *Et projecerunt cadaver in sepulchro quod cum sesigisset ossa Elisei, re-vixit homo, & stetit super pedes suos.* Quo factò usque in illum diem inaudito Deus manifestavit miraculo non tantum Elisei, sed etiam ejus instituti sanctitatem: de quo

Eccles. 48. v. 14. v. 15. In morte mirabilia operatus est, & mortuum prophetavit corpus ejus. Quidam ait: *Docuit suos divinas laudes, ferventiùs canere, religiosòq; instituto ferventiùs incumbere.* Sed placet hæc Vatis Regii verba explicare de morte corporali, & iis quæ ipsam immediatè præcesserunt. Salius ad annum mundi 3204. pite existimat omnes primates tunc temporis affuisse Eliseo morituro, maximè cum viderent Regem ipsum Joas lacrymis & dolore peritum ad ipsum accedere, & illum quasi patrem venerari. Deindè ipsi Prophetarum filii hæc verba inter se differerent. *Ne scia quia hodie Dominus tollet patrem nostrum à nobis.*

Salius Unde Salius anno citato num. 11. *Ecquis piorum qui aliquo numero esset non magni beneficis loco acceperit sancti senis è vivis abeantis cõsequi benedictionem, & ex ejus ore veridico monita salutis postrema audire, utique qualia olim Elias abiturus ab hominibus tradiderat suis? Quem verò sermonè Elias proximè rapiendus habuerit ad discipulos suos in Carmelo refert, seu potius pite meditatur Salius, anno mundi 3139. num. 9. & sequentibus in hæc verba Meministis (inquit) quanta tempestatis procella in nos ante aliquot annos concitata fuerit ab Achabo Rege, dum in pænam peregrini cultus Idolorum, Deus illi me denunciare jusset siccitatem, indèq; secuturâ famem, cujus solutio ex ore meo ac voluntate penderat. Nullum oppidum, nulla civitas, nulla tribus fuit, quàm ejus nuntii inquirendi mei gratia non peragrarent. Nulla gens, nullum regnum quod Veredaris ejus non percursarent; ut comprehensus suppliciorum acerbitate compelleret ad divina decreta commutanda. Sed irritus fuit hic ejus conatus, Domino me ad torrentem Carith occultante canibus hisce venaticis, humanissimèque protegente, atque adeo perpetuis prodigiis sustentante. Cujus rei conscii non-*

nulli vestrum, qui ad me tunc metu illorum temporum consugiebatis, ut nè vos inundantis ido olatrix torrens violenter abriperet, ac dissiparet eos, qui uno jam tum spiritu ac voluntate regebantur communem nobiscum vitam in religioso Dei famulatu ambiebans. Nonne exiguum istum electumq; manipulum Dominus non solum à regis furore, sed à famis quoque necessitate prudentissimè miseratione liberavit? Sic ut & me apud viduam Sareptanam quam voluit reliquo famis tempore me habere hospitem, cujus filiam vita restituit, cujus farinam multiplicavit ad preces meas, cujus oleum stillare jusset, neque deficere quamvis sciveret famas. Nec despero fore in hoc numero qui tantum apud misericordissimum Dominum gratia valeant, ut non solum hæc similia aliquando faciant, sed majora etiam faciant. Post multa alia illis revocata in memoriam, Eliseum creat, qui sacre illorum congregationi præsit. Jusset eligi in Prophetam Eliseum nostrum ab eo tempore socium, deinceps etiam divino decreto successorem, & omnium vestrum à digressu meo parentem disciplinæ religiosa prapostum ac magistrum, cui secundum Deum obtemperabitis quicumque in Carmelo, in Bethel, & in Galgalis, & in Naioth, & ad Iordanem, & in Gabaa, cæterisq; locis divina militiæ, & religiosa professioni nomen dedistis, ejus ex ore divina accipietis oracula, & in eo agnosceatis loquentem Deum. Ab eo directionem, & consolationem, auxilium in prosperis & adversis, sanquam à parente amantissimo, & spiritalium bonorum locupletissimo expectabitis. Eum enim scio multum gratiâ valere apud Dominum, ut res ipsa citius opinione vestra docebit, & valiturum etiam amplius propter vos, in quos Dei loco suavissimum exercebit imperium. Hunc tanquam è Moysis cathedra loquentem audietis, in cujus manibus vota vestra offeretis Deo, ergò quam cæpistis castè ac religiosè vitam agitare, eodem ductore constanter ad mortem usque ducere perseverabitis: ab eodem siquidem ad omnem virtutem verbo & exemplo informabimini: est enim vir Prophetæ, potens opere & sermone: ille vobis propitium reddet Deum: nihil ut in vos possit immanis Ier' abelis audacia, neque qui nunc regni gubernacula sus-

cepit Ioramus, non magis quam in me usque hætenus, Ochozias & Achabus, cui impune domum ejus penitus excindendam prænuñciavi, cujus vaticinii vos mihi non ita multo post testes eritis. Primum autem illud esse cupio, sive in mandatis, sive in admonitionibus meis, ut omnem Idolorum spurcitiã detestati unius veri Dei cultum fideliter, constanterq; amplectamini, illius legem, ceremonias, atque judicia jamc, integre, inviolatèq; custodiatis: ab eo promissum in lege Messiam cujus nonnullam nos quoque figuram gesimus, singulari fide, devotione, ac constantiã, charitate, desiderio præstolemini, & intimis quotidie precibus more majorum à Deo flagitetis, Messiam mundi reparatorem, exterminatorem, atque expiatorẽ peccati, perfectioris sanctiorisq; vitã quam quoquo modo incæptamus auctorem: Messiam qui persoluto redemptionis humane pretio justitiã adducet, impenitentiam, & regnabit in domo Jacob, & in solio David, & Regni ejus non erit finis, Messiam, qui cælum ipsis quadraginta sæculis obseratum morte suã patefaciet, & æternitatis aditum devictã morte rejerabit. Primus quippe cum pompã invecit, nobilissimòq; triumpho justorum animas populatõ Abraham sinu in locum beatissimã immortalitatis transferet, atque transcribet, & reliquis deinceps temporibus amicis suis itatim à deposito mortalitatis exuvio, purgatissiq; delictorum reliquiis, felicitatis præmium suã morã largietur. Habete ergo in eo spem salutis vestra repositam, proque ejus accelerando adventu Deum indefessis precibus fatigate. Credo enim fore, ut non deficiat in vobis, posterisq; vestris observatiõis sancta propositum, donec veniat is, qui est expectatiõ gentium donec surgat Propheta ille magnus, quẽ sanctissimus divina legis promulgator Moyses, sub se verissime interminationis animadversione, ac judicii Dei audiendam esse pronunciat. Ille est filius David, filius Abraham, à quo nova sicut omnia, à quo fundium voluntaria paupertatis, illibata castimoniam & obedientiam sponte susceptã mirabilia accipiet incrementa: adeo ut fervor vite arctioris, qui nunc paucis quibusdam unius provincie oppidis, desertisque locis continetur, longè se inde lateq; fundat quacumque orbis terrarum patet:

suscitabit Dominus alios Samueles, & alios Nathanos, atque Elias, (si ita vultis) qui diversis itineribus, diverso cultu habitusq; diversis legibus, institutiõ ad culmen perfectioris vitæ conitantur, & in Ecclesiã sanctã laudabili varietate circumdatã ad bravium supernæ vocatiõis accendantur. Plerique in vias, squallentesq; solitudines incolent, in quibus oberrabunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiat, afflicti, quibus, dignus non erit mundus, in montibus, & speluncis, & in cavernis terra, ibi in sepulchris quasi mortui ultrò condentur, & aurea cælorum palatia angustiis carceribus mercabuntur. Alii communem in civitatibus & canobis vitam adamabunt, ut sanctis sociorũ exemplis ad omnem virtutũ eorum industriã plebs acuat: ut tam proprio, quam proximorum profectui & commoditatibus jerviant, & mutuã inter se charitate devincti illud Regiũ Prophetæ oraculum incredibili animi exultatione decantare possint: Ecce quã bonum & quã jucundam habitare fratres in unum. Hi enim solitudinem in hominum frequentia reperient, & contemplationem attemptabunt. Ut ubi ex divino fonte hauserint in eremo, eruent in populis ad eorum salutem. O quã exorientur aurea illa tempora, quoniam viso in multis adhuc propagabitur dies? felices quibus sacrosanctã illam Messia faciem dabitur aliquando contemplari, & divinas auribus usurpare voces, quas tam multi Reges & Propheta tot vos expesiverẽ. Videbo ergo illum, sed non modo insuebor illum, sed non propè. Fulgebit enim lux ejus in oculis meis, in monte sancto ejus, & verba ejus auribus meis insonabunt, & in carne meã videbo Deum salvatorẽ meum: repõta hæc spes mea in sinu meo. Vos autem filioli, quos postremũ alloquor, ea qua dixi vobis in altumpeñus dimisitite, religiosam humilitatem diligite, corporis animique feroces, ac turbulentos motus spiritus fervore compescite, linguas cohibete, mutus inter vos charitate, benivolentiãque certate: pietate in Deum, & observatiã apud præpositos, & majores natũ, bono denique adversus omnes exemplo. Quæ verba redolent zelum Eliæ, non tantum pro honore Dei amplificando, sed etiam animarum salute promovendã. Non tantum ut fides fovetur:

sed

sed etiam ut suum institutum majores in dies radices faciat. Quæ omnia sanè præfagiunt futurum ejus raptum fore pretiosissimum, Deoque gratissimum.

sed Angelorum & hominum fidelium. Deinde Christus loquitur de suâ Incarnatione & Nativitate temporali. Præterea proponit finem sui Adventus, scilicet ut prædicet veritatem.

II.

Christus mortem proximam variis sermonibus illustrem ac pretiosam etiam reddidit. Quorû alterum habuit in cœnaculo, alterum in domo Caiphæ, alterum in prætorio Pilati, alterum ad mulieres in itinere Calvariz, alterum denique in cruce. Quibus ostendit suam mortem fore non tantum Patri acceptissimam, sed & omnibus saluberrimam & pretiosissimam. Joannis cap. 13 v. 56. Christus peractâ cenâ,

Joannis
cap. 13.

egressoque ad prodicionem suam Judâ, priusquam à cœnaculo ad hortum Gethsemani egrederetur, habuit ad undecim discipulos sermonem illum, proximum quidem, sed plenum salutaribus præceptis, quibus illos consolatur, instruit, confirmat: quem sermonem sic aufpicatur. *Nunc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus in eo &c.* Quem persequitur usque ad caput 18. secundum sermonem habuit cap. 18. v. 36. & 37. ad Pilatum coram populo

Idem c.
18. v. 36

Judæorum. *Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut nõ traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc &c.* Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Quibus verbis ostendit se regnum nobilius & excellentius possidere, quàm Reges & Imperatores mundi. Hi enim tantum mundiali & temporali regno potiuntur, Christus autem cœlesti & spiritali. seu interno per fidem, charitatem, & gratiâ in cordibus fidelium de quibus dixit supra Joannis c. 17. v. 14.

Joannis
cap. 17.
v. 14.

De mundo non sunt sicut & ego non sum de mundo. Per mundum intelligens homines terrenos, carnales, mundanos. Christi verò dominium est in paupertate, humilitate, afflictione, adversitate, quibus exercentur homines cœlestes juxta illud Apostoli ad Philippenfes c. 3. v. 20. *Nostri autem cœverbo in cœlis est.* Et Rom. c. 8. v. 8. *Qui in carne sunt Deo placere non possunt.* Undè ait se non habere satellitum & hominum armatorum comitatum,

Epist. ad
Philip.
cap. 3.
v. 10.
Rom. 8.
v. 8.

Quoad sermonem quem habuit in domo Caiphæ Pontificis seu summi Sacerdotis, ubi convenerant omnes Sacerdotes, Scribæ, & Seniores. S. Marcus meminit cap. 14. v. 62. *Summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei; Tu es Christus filius Dei benedicti?*

III.

I. ut autem dixit illi. Ego sum: Et vidēbitis filium hominis sedentem à dextera virtutis Dei, & venientem cum nubibus cœli. Quibus verbis docet Christus. Primò se esse filium Dei benedicti, ut scilicet (inquit D. Thomas) *Thomas*

inexcusabiles sint. Theodoretus apud Theodor.

eumdem: sciebat namque quoniam non crederent, tamen respondit ne postea dicerent, si audivissent aliquid ab eo credidissent ei: hoc autem est in eorum præjudicium: quia audierunt, & non crediderunt. Secundò prædicat Caiphæ, & a iis qui ibi aderant futurum judicium, seque in eo pro tribunali sessurum, apud Matth. cap. 26. v. 64. est *A modo*

(quod ex Maldonato.) non significat statim post illud tempus, quo loquebatur eos viros filium hominis sedentem à dextera Dei: sed significat Judæos non esse viros se ab eo tempore, id est à morte suâ: donec videant eum sedentem à dextera virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli: quasi per negationem dicat, deinceps non videbitis me habitum rei, ut nunc videtis, sed habitum filii Dei. sedentem à dextera virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. Licet solus Caiphæ ipsum interrogaverit, tamen Christus omnibus respondet omnes alloquitur: quia non solum Caiphæ judicaturus adveniet, sed omnes homines. Tertium sermonem Christus habuit in domo Pilati Joannis cap. 18. v. 37 & seq.

Quartus sermo quem Christus habuit ante mortem, fuit à prætorio Pilati usque ad montem Calvariz, ubi sequebatur eum multa turba populi & mulierum, quæ plangebant & lamentabantur eum. Mulierès autem sic affatus est Jesus Lucæ 23. v. 28. *Filiæ Jerusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros, v. 29.*

Quoniam

IV.

Quoniam

Luc. 23
v. 28.

Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent, beata scilicet & ventres quæ non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt; v. 30. Tunc incipient dicere montibus cadite super nos, & collibus operite nos. vers. 31. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

Hugo.

Hugo Card. *Conversus ad illas ex compassione & pietate (nam illa Domino, & Dominus eis compatiebatur.) Dixit filia Ierusalem: quia non solum Galilea quæ eum Domino venerant & adhaerant, verum etiam prædã Ierosolymitana erant ex comitatu eius. Cur illas super se prohibet flere? nunquid cum innocens damnetur, & qui ab aliis tot beneficia præstitit deplorari merebatur?*

Dionys.

Dionysius: *Non reprobatur compassionem & sletum earum: ut non ita dumtaxat plorant sicut plorabant, id est potius maiores lachrymas effundant super se & super filios suos: quasi diceret; Crete (inquit Hugo Card.) nò habeatis aliquid criminis, quod vos involvat, cum aliis in sua: urã eversione urbis; & super filios vestros: id est pro cæcitate filiorum, quibus etiam Christus compatiebatur, pro quorum salute patiebatur: Ecclesiastici cap. 30. pro animabus filiorum colligabit vulnera sua: & super omnem vocem iuris babuntur viscera eius: multi sunt similes istis mulieribus, qui alios plorant, & se magis mereros non plorant: peccatis aliorum compatiuntur, & de suis non curant, sicut dicit Augustinus in lib. confessionũ de se ipso: flebam quandam Didonem mortuam, & me ipsum mortuum non flebam.*

Eccles. cap. 30. v. 24.

Et hoc provenit, ex eo quod curiosius perscrutentur facta aliorum, quàm sua: quod est omninò cõtrarium charitati. Charitas enim incipit à se ipso. Idẽ Eccles. c. 30 v. 24. *Miserere anima tua placenti Deo & contine, & congrega cor tuum in sanctitate eius. Ne lamentemini me moriturum, cuius ita resurrectio mortem solvere potest. Cuius mors mortem, & ipsum mortis auctorem destruet. Vos potius, vestramque progeniem dignis lacrymarum f. nibus abluite, nẽ cum perfidis damnemini in ultione mea crucis, vel passionis &c.*

IV.

Ultimum sermonem habuit Christus in cruce, dum septem illa verba pronuntiavit, quibus quasi septem orationibus Elisei humano generi

I. 4. Reg. c. 14.

mortuo vitam restituere poterat. Hæc septem verba, & eorum efficaciam, vide apud doctores & interpretes, quorum alii illa comparant septem canelabris aurcis, Apoc. cap. 10. alii septem stellis luculentibus, ibidem cap. 8. alii septem tubis ad bellum spirituale convocantibus, & Christi victoriam portendentibus. Alii septem crinibus Samsonis; in quibus tota ejus fortitudo continebatur. Alii septem asperfusionibus sanguinis ad malitiam expiandam. Alii septem Pleiadiibus quæ chorum constituobant. Alii septem gradibus templi quibus ad vestibulum ascensus patebat. Alii septem spicis pullulantibus ex grano frumenti lato in monte Calvaria. Alii septem panibus, quibus famelicam turbam Christus saturavit, quorum verborum tanta fuit efficacia ut non tantum prædixerint, sed etiam intulerint septem plagas novissimas Apoc. cap. 15. septem capita draconis percusserint, septem d. a lemata ejus abstulerint. Apoc. cap. 12. & cap. 16. septem spiritibus nequillimis fugam de derint. Lucæ cap. 11. juxta illud Deuteronomio c. 18. v. 7. *Per septem fugient à facie tuã.* Quibus patet Christi mortem pretiosam esse, non tantum, quia nos redemit sanguine suo immensos & incorruptibiles auri & argenti thesauros excedente. Sed quia instante morte sermones protulit argento, auro, gemmisque pretiosiores. De quibus regnis Vates Psal. 118. v. 127. *Idco dilexi mandata tua, super aurum & copazion.*

V.

Hujus exemplo plurimi Christi Athletæ instantem mortem decorarunt, illustriorem & pretiosorem effecerunt, non tantum prævio bonæ ac honestæ vitæ studio, oratione assiduâ, contemptu rerum temporalium, frequentia ac devotâ sacramentorum susceptione, patientiã in adversis, humili ac promptâ obediẽtiã, erga egenos misericordiã, &c. Sed etiam quibusdã piis exhortationibus, quibus & zelum erga Deum ac Ecclesiam, & animarum salutẽ de nonstrarunt. In primis occurrit B. Virgo, de quâ Surius loquens & discipulis Christi congregatis; ut ejus corpus sepulturæ mandaret. *Postquam (inquit) vidit eos Deipara, cognovit autem eam, propter quam omnes statim accessit*

Surius.

accerfisti fuerans, & uniuersumque audiit petitiones, eos quidem (ut par est) imperitiis benedictionibus. Cùm verò omnibus dixisset verba, qua in decessu dici solent: Vos (inquit) valete filii, meum autē hunc discessum nē luctu, sed letitia potius prosequamini quandoquidē nobis est persuasum nos transire ad gaudium, & videte ut corpus meum mādētis sepultura in hac figurā in quā egome cōposuero: hac est enim mea voluntas. Accersit autē Petrum, deinde alios, & cum lucernas ipsi accendissent, illa spiritus exultans deducit labris. Benedico tibi (inquit) datori omnis benedictionis, causa luminis qui meum ventrē inhabitasti. Benedico tuae charitati, quā nos dilexisti Dñe, & magnifica verba tua, quā nobis data sunt in veritate, & crēdo mihi affutura, quā dixisti. Quasi diceret quandoquidem in meum ventrē descendere dignatus sis pro salute hominū, ad eamque promulgandā hos Apostolos elegeris; da, seu potius adauge in illis zelum ad hunc effectū necessarium, &c. Et vos indefessē semper laborate pro Ecclesiā Dei, ego vobis in cælo propitia ero, &c.

V.

2. Petri
epist. c. 1
v. 10.

Quid S. Petrus morti proximus primis Christianis dixerit non extat; credibile tamē est ipsi repetiisse quę maximē in suā 1. & 2. Epistola scribit, & præcipuē hęc epist. 2. c. 1. v. 10. Quapropter fratres satagite, ut per bona opera certam vestram vocationē & electionem faciatis. hac enim facientes, nō peccabitis aliquando, &c. Quid Apostolus Paulus proximē moriturus dixerit non inuenio; mihi tamen persuadeo, ea sepe primis Christianis inculcasse, quę scribit 1. Corinth.

1. Corin.
16. v. 13.

c. 16. v. 13. Vigilate, state in fide, & confortamini, omnia vestra in charitate stant &c. De S. Andræ Apostoli Metaphrasie, Lippomanus tom. 1. Surlus tom. 6. Baron annal. tom. 1. anno Christi 67. Epistola Prasbyterorum Achaicæ, Breviarium Romanū referunt, quod cū ad locum martyrii esset perductus, crucemque paratam à longē vidisset, exclamare cepit. *Salve Crux quę in Corpore Christi dedicata es, & membro ejus margaritis ornata, securus & gaudēs venio ad te: ita & tu exultans suscipias me discipulum ejus, qui pendit in te, quia amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te: ò bona Crux quā decorē & pulchritudinem de membris Dñi susce-*

pisti, diu desiderata, sollicitē amata, sine intermissione quaesita, & aliquando cupienti animo parata: accipe me ab hominibus, & redde me magistro meo, ut per te me recipias, qui per te me redemisti. Cū autē cruci affixus esset, in eā populum docēs biduo supervixit: quale verò fuerit ejus sermonum argumentū non exprimunt Historici: probabile tamen est præcipua fidei ab eo prædicata mysteria, & articulos seriò inculcata. Tandē nē à populo cōpatiente suis suppliciis, eum diutius vivere desiderante (ut magis in fide firmaretur) fortē de cruce deponeretur, ter Dominum rogavit dicens: *Ne permittas Dñe Jesu Christe me famulū tuum (qui propter nomē tuum pendeo in cruce) solvi, sed suscipe me tu magister mi Christe quem dilexi, quem cognovi, quem confiteor, quem videre desidero: suscipe Dñe spiritum meum in pace, quia tempus est, ut ad te veniam: suscipe Dñe Jesu Christe magister bone, neque permittas me ex hac cruce deponi, nisi prius spiritū meum, susceperis.* De S. Joanne Evangelista refert S. Hieronymus in comment. in epist. ad Galatas & alii, quod cū Ephesimoraretur usque ad ultimam senectutem, & vix inter discipulorum manus ad Ecclesiā deferretur, nec posset in plura vocem verba coniecere, nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc, *filii diligite alterutrum, &c.* Quod si S. Jacobus suis humilitatem tam seriò commendavit, maximē epist. c. 4. v. 6. *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam subditi ergò estote Deo, & appropinquabis vobis.* v. 10. *Humiliamini in conspectu Dñi, & exaltabit vos.* Si ad charitatē exhortatus est, *Nolite detrahere alterutrū fratres: qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, & judicat legem, &c.* Si de oratione, tam luculenter disserit c. 5. v. 11. *Tristatur aliquis vestrum orat, &c.* v. 16. *Multum enim vult deprecatio justī assidua.* v. 17. *Elias erat homo similis nobis, & oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex: & rursum oravit, & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum.* Quanto magis credendum est, quod proximus motri in hæc & similia verba proruperit. Idem de aliis Apostolis philosophandum est.

Hieron.)

Metap.
Surlus.
Lippom.
Baron.

O

Similes

VI. Similes zeli honoris Dei, & animarū salutis flammæ eruperunt ex viris Apostolicis, & Ordinum Fundatoribus dum ultimos Spiritus agerent. S. Gregorius dialog. lib. 2. Lippomanus tom. 7 & 10. Surius t. 2 & alii, narrāt de S. Benedicto Abbate, quod ante 6. sui exitus diem sepulchrū sibi aperiri iussit, & mox correptus febribus acri coepit ardore fatigari, & cum per dies singulos morbus ingravesceret, sextā die in Oratorium portari voluit, ubi exitum suum Domini Corporis, & Sanguinis Domini perceptione præmuniens, & præviā paternā monitione suis religiosis factā ad disciplinam monasticam cōservandam, orans, inter eorum manus spiritū reddidit. D. Bernardus infirmitate correptus paucis ante mortem diebus hæc scribit ad Arnoldum Abbatem Bonnæ Vallis epist. 3 10. *Orate Salvatorem, qui non vult mortem peccatoris, ut tempestivum jam exitum non differat, sed custodiat. Curate murem voris calcaneum nudum meritis, ut is qui insidiatur invenire non possit, ubi figat dentem, & vulnus infligat.* Videns autē suos discipulos lugentes & dolentes suum discessum, coarctabat filiorū charitate, quæ eum urgebat ut maneret, & Christi desiderio qui cum trahebat ut migraret quid autem eligeret ignorans totum, se divino arbitrio commisit pietatis, ac subindē ipse flens consolatus est flentes, adhortatusque est eos illis verbis Apostoli 1. Thessal. c. 4. v. 1. *Regamus vos & observamus in Domino Iesu, ut quemadmodū accepistis à nobis quomodo vos oporteat ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, ut abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederim per Dominum Iesum, &c.* Ita Surius tom. 4. D. Augustinus Doctor Ecclesiæ morbo extremo laborans Psalmos Pœnitentiales inferri voluit, ipsosque quaterniones jacens in lecto contra parietem positos singulis diebus legebat, imò ferè jugiter: ubertimque flebat, tandem fratribus ad charitatē, pietatem aliasque virtutes adhortatis, & cum eo pariter orantibus, obdormivit in Domino. Ita Possidonius. Surius tom. 4. Baronius tom. 5. Annalium. De S. Brunone Carthusianorū Patriarchā referunt Surius tom. 5. Baronius tom. 11. & 12. annal. & alii, quod morte instante, convocavit

fratres, eisq. cursum suę vitę ab infantia exposuit, & ad charitatē, humilitatem, & perseverantiā est adhortatus. Postea fidem suam de Trinitate & Sacramentis exposuit. Apud eundē Surium tom. 4. de S. Dominico Baron. tom. 12. annal. Ferdin. hist. Dñic. part. 1. c. 43. Antonin. 3. part. tit. 23. c. 1. & seq. referunt quod S. Dominicus Ord. Prædicat. Fundator divinitus certior factus de die sui obitus post gratias Deo actas, quibusdam è clero Bononiensī sibi charis de cōtemptu mundi locutus. Fratribus verò & illis stantibus hoc testamentum condidit. *Hæc sunt Fratres & Filii charissimi, quæ vobis hereditario jure possidēda relinquo. Charitas sit in vobis, humilitatē sectamini, paupertati voluntaria studeat. Monuit quoque eosdem ut seminariū vitarent cōsortia: & semper cum Deo vel de Deo loquerentur.* Surius tom. 5. Chronica Ord. Scrap. referunt quod S. Franciscus decumbens super nudā humo cōversus ad fratres sic illos affatus est. *Ego quod meum est feci, quod vestrū est vos Christus edocuit. Et instante horā obitus iterū fratribus cōvocatis p̄ salutis monita exhibuit, super eos manus brachiis in modum crucis cancellatis, & presentibus, atque absentibus benedixit, ac valedixit.* Ex eodē Surio t. 2. Bulla canoniz. S. Francisci de Paula data à Leone X. Davide Romę in ejus vita, fertur quod S. Franciscus de Paula ipso die Veneris Sancti, instante tēpore migrationis omnes fratres, qui ex variis provinciis & regnis ad ipsum confluerant ad se cōvocatos, salutari-bus monitis erudit, & benedictione donavit. S. Hieronymus Ecclesię doctor senio confectus, & laboribus fractus, adeo ut nisi sine manibus apprehensor (qui ad hoc ei de trabe pendeat) surgere de lecto nō posset, sui corporis dissolutionem sibi imminere sentiens, veluti avis quædam à vinculis expedita, nihil aliud nisi cælum spectabat ac petebat: hunc longū suę peregrinationis tēpore considerans clamabat frequenter cum Prophetā. *Hæc mihi quia incolatus meus, prolongatus est, habitavi cum habitantibus Cedar, multi incolæ sūt anima mea. Et illud. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutū concupiscit, & defecit anima mea in atria Dñi.* Illud quoque. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te*

Surius.
Baron.
Ferdin.

Chronica.
S. Fran-
cisci.

Gregor.
Lippom.
Surius.

1. Thes.
c. 2.

Surius.

Deus: *sicutis anima mea ad te fontem vivum quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Aderant juxta eum Monachi, & Christo dicatæ Virgines, cum aliis plurimis, qui undique & ex variis sanctorum locorum ad talis viri obitum confluerant: solabatur cunctos, & ad humilitatem, patientiam, charitatem, ceterasque hortabatur virtutes. Et ne sibi celestem inviderent patriam, Deum precabatur, & semper aiebat, se nihil aliud optasse, quam pervenire ad eum diem, unde illi ad celestem beatitudinem daretur aditus. Vide Marian. Victor. Epitaph. Reat. in ejus vitâ. Sigebert in chronicon. Baron. tom. 5. Annal. S. Laurentius Justinianus decumbens, susceptis ritè Ecclesiæ Sacramentis. *Videssis (inquit) ô Filii, horam meam advenisse. Benedictus Deus, qui eam tandè advenire voluit, cum nullâ sit alia via, quæ ducat in caelum. Ille enim venit nobis via, veritas, & vita, ut ejectione de Paradiso miseris exultibus viâ signaret in patriâ redeandâ. Si enim in hac vitâ tantum sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus: sed absi à nobis tam stulta cogitatio. Quid enim vitâ hac, nisi lanugo quadâ, & veluti memoria hâssis unius diei prætereuntis? Christus pro nobis mortuus est primitiâ dormientium, pudeat nos mortem timere, cum Dominus noster propter nos mori voluerit. Hunc diem semper ante oculos habui: tu scis Domine: quamquam dum vitam meam consuero, confusasti mihi potius appellanda, quam vitâ: sed in spiritu familiaris suscipe me bone Iesu, vitâ & salus anima mea. Neque enim in justificationibus meis prosterne preces meas ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis misis. Illa ego ovis amissa ad te pastorem meum redeo. Vocem tuam novi non alienorum: Peto Domine ut ad ovile me reducas, potesne spernere vocem clamantis & confugiens ad te. Nonne tu ille qui dixisti, clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso, um in tribulatione? Ecce clamo plus corde, quam ore Domine, ecce tribulatio proxima est, & non est qui eripiat, nisi tu bone Iesu. Sed neque felicium Spiritum sedes afficere ausim, qui speciem insuentur Sanctissimæ Trinitatis: portio tamen creatura tua postulas micæ juavissima mensa tue. Nihil mihi fueris, & heu quam nimium si subius*

Lauren.
Justini-
anus.

calceos infimi electi tui loculum aliquo huic pusillo tuo servulo non negaveris. Deinde ad astantes conversus. Vos ino terea Fratres servate præcepta Domini: omnis enim caro sanum & omnis gloria ejus tanquam flos sævis: Contemplamini me, ecce aruit sanum, & flos ejus cecidit. Horam hanc quis poteris evadere. Sed mihi credite Filii, nihil est præstantius, quam servire Deo. His dictis, sublato paulisper brachio astantibus Crucis signo benedixit his verbis. Benedicat vobis Iesus Fratres & viscera mea, & benedicat filiis meis qui abjunt, quos in Dominò parturis: dei vobis cor, tu colatis eum, aperiat animum in lege suâ, nec vos deserat in tempore malo. Hæc Surius tomo 1. & alii. De S. Audomaro Episcopo Morienfi scribunt Surius tom 5. Baron. Annal. tom. 8. & alii quod moribundus sacram Sinaxim ritè susceptam sic affatus est. Agne Dei, per istam æterni Patris delicias suscipe pro tuâ pietate vota supplicantis. Ecce ad te venio relinquo eos quos mihi commisisti, miserere figmenti tui: me jam celestis excipiat gratia, & tuos tua servet misericordia, ut te in paterno solio regnantem videamus, nec unquâ de membris tuis hostis triumphet. Apud eundè Surium tom. 7. Benhô Episcopus Misenfis sub morte Canonicos suos convocavit, eisque post multa data monita salutaria, proximam mortis horam prædixit, promissitque suæ Ecclesiæ ac ministrorū ejus perpetuum se fore patronū. Quem admodum hic in terris fuit, ita apud Deum paratum me habebissis, prout singulorum merita vel demerita erunt patronum vel vindicem. Eodè Surio tom. 5. Canifio antiq. lect. tom. 4. Trithemio de viris illustribus S. Benedicti lib. 3. c. 186. & m. lib. 4. c. 184. S. Berchardus Episcopus Herbipolensis, fuch Wirceburgensis morti proximus, orationem habuit ad populum: eiq; valedicens successorem sibi subrogari postulavit &c. De Heriberto Archi-Episcopo Colonienfi narrat idem Surius tom. 2. Baron tom. 11. anallium, quod fratri suo comiti Germano amarissimè flenti: Quid frater mi (inquit) tam miserabili afficeris ejulatu? parce lacrymis, & gemitibus, quia sperantibus in se non deest consiliarius & consolator Deus. Tu ergo jacta cogitationum tuam in illo, & quia cunctis in hoc

Surius.

Surius.

Surius.
canifio,
Trube-
m.

saeculo vivendi tempus breve est, & migrare oportet; nunc interim parate, & miserere animae tuae, ut dignus habearis saeculo venturo. Præparationis autem modus hic tibi pernecessarius est & optimus, ut de rebus quoad potes pauperibus imperviendo amicis tibi factis, ut cum defecurū recipiant te in aeterna tabernacula.

*Surius,
Baron.
Canisius*

De Wolphango Episcopo Ratisponensi scribunt Surius tom. 5. Baron. tom. 10. & 11. Canisius antiq. lect. tom. 2. & alii, quod sub mortem omnia quæ habebat pauperibus distribuit, omnēque in oratorio suo præsentēs luculentā oratione admonēs eos, aliosque sibi commissos Domino commendavit. Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 50. Vincent. Belloy speculi histor. lib. 10. cap. 79. & alii aiunt, Taurinum Episcopum Ebroicensē scientē sui obitus diem advenisse, curasse populū convocari in templum, ubi de more peracto officio concionem habuit ad populum gementem ob suum discessum, eisque benedicens ait: *Abite filii mei in pace, Dominus autem erit vobiscum.* Tunc apparuit subito multitudo candidatorum circa altare eum ad cœlos invitantium, & nubes odore fragrans implevit templum: Et oculis surium erectis in cœlum elata est anima ejus Surius t. 2.

*Surius.
Beda.
Baron.*

Beda hist. Angl. lib. 5. Baron. tom. 8 & 9. Annal. referunt quod Suitberto Episcopo Werdensi moribundo religiosorum fratrum suorum collegium adfuerit, quos admonuit, ut Christi vestigia sequerentur, virtutem dilectionis, & pacis adinvicem, & ad omnes domesticos, Dei fervarent, institutaque disciplinæ regularis, quæ ab eo didicissent, & in ipso vidissent indefessā fide custodirent &c. Cumque in Domino gaudens plura eis dixisset de contemptu mundi, appetitu regni cœlestis, & mortis præparatione, illi acceptā benedictione, ipsius jussu ad templum tristes accesserunt. Surius tom. 6. Baron. annal. tom. 8. Canisius antiq. lect. tom. 6. narrant quod Rupertus Episcopus Salisburgenus, omnibus sacramentis ritè præmunitus, post dulces pietatis paternæ admonitiones, & extrema charitatis verba sponte ad sepulchrum se contulit, ubi post aliquas orationes expiravit. Paulus Episcopus Leonensis in Britannia

minori (ut habet ejus vita in biblioth. Floriac.) ubi adivit ab angelo ultimū vitæ suæ diem, illum suis discipulis congregatis indicavit, eosque divinâ lectione instruxit, mysticæque intelligentiæ sententias proferre non cessavit, ac inter alia dixit: *Filii mei novissima exitus mei horâ appropinquas, ecce quod amavi jam video, quodq; desideravi jam intucor. Regem Dominum Christum, cui quod sum debeo, jam contempsero. Cum verò auditâ ejus patrociniis promissione omnes in lacrymas effunderentur; Scitū (inquit) quæ ostenderim vobis exempla vitæ, & quæ tradiderim dogmata cœlestis disciplinæ. Hæc facite, & Deus pacū erit vobiscum.* Deindē benedixit eis dicens: *Benedictio Dei Patris omnipotentis, Filii, & Spiritus sancti super vos descendat.* Cumque respondissent Amen, centenarius placidē occubuit. Fulgentius Episcopus Ruspenis apud Surium tom. 1. Ildorum de viris illustribus cap. 14. Baron. in annal. tom. 6. & 7. morti proximus acceritos clericos monachis præsentibus sic affatus est: *Ego fratres animarum vestrarum salutis proficiens molestus apud vos forsan, & difficilis existi, & idē obsecro vos, ut ignoscas mihi quisquis aliquid dolet, etsi forsitan severitas nostra modum transgressa est debitum, orate nō mihi Dominus hoc imputet ad peccatum.* Apud eundem Surium tom. 6. Vincent. in speculo lib. 23. cap. 86. Baron. in annal. tom. 8. S. Eligius Episcopus Noviomensis instante mortis die, hortatus est discipulos suos, ut lesum semper suspirarent, præcepta ejus suis animis affigerent, nomen ejus amarent, incertum vitæ lubrica occasum ob oculos perpetim haberent, Deiq; tremenda judicia nunquam non formidarent. Cumque discipulos lugentes intueretur, ipse lugens eis dixit: *Facessat maror, nec mihi quos fletu vestro molestiam afferatis. De recessu meo si apius gaudere potius vos convenit, quam lugere: est enim corpore absens ero, spiritus tamen melius vobis adero, atque etiam si ego nullibi essem, Deus tamen ubique est, illi equidem vos commendo &c.* Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis congregatis circa se subditis dixit: *Novi viam quā incesis, novis opera quibus in judavi, aut vixi: quapropter*

propter breviter vos moneo, si quo vado
vultu venire, quâ incesse non pigeat vos
ire, ipse benignus Deus, qui direxit iter
meum ad se, dirigat ad omnem voluntate
suam corda & corpora vestra in pace.
Cunctis respondentibus Amen, in pa-
ce requievit. Ita Surius tom. 3. Baron.
tom. 10. & alii. Bruno Episcopus Co-
lonienfis adversâ laborans valetudine
advocavit aliquos Episcopos, eis astan-
tibus, flets in hæc verba prorupit. *Tria
mihi videntur genera confessionis, qui-
bus se cor hominis Domino Deo suo renum-
tati, & servatori cordium patefacit.
Non ut ipse quâ nihil non novit lucidius
innoscet, sed ut ille qui se parum novit
veraciter semetipsum agnoscat, aut &
Deum in beneficiis laudet, aut se in ma-
lefactis accuset. Hoc cum semper fieri de-
beat, sic enim vigilare precipimur, ne sur-
ventas, tam pulsante domino domus, per
infirmitatis molestim, necesse est ut mens
se quibus positâ viribus erigat, quâ valeat
inmensioe iudici suo appropinquanti as-
surgat, sopitis terrenis desideris, spe ad
superna flagret bona perennia: si non me-
ruerit, minimè tamen desperet, sibi dis-
fidet, in Domino confidat. Ecce fratres
dilecti sicut cernitis pulsatur janua pecto-
ris mei (anhelitus enim respiracione la-
borabat) vocor ad reddendam rationem
operis mei. Si quid potestis, rogo, ferre
præsidium: orationis vestra porrigite
manum. Incertus inter spem, & metum
feror, misericordie remedium prætor.
In manu Creatoris mei sum, de me quid
ipsi placet fiat. Bonum est confiteri Domi-
no. Confessio & magnificentia in conspe-
ctu ejus. Non enim aliquid boni, nisi
ipso operante fieri potest. Est autem quæ-
dam confessio nan peccata deplorans, mi-
sericordiam tamen implorans de quâ per
Psalmistam dicitur ex personâ Dei sacri-
ficium laudis honorificabit me, & illic
iter quo ostendam illi salutare meum. Hoc
salutare, id est Dominum Iesum, nemo po-
test dicere, nisi in Spiritu sancto. Ante il-
lud est omne desiderium, & gemitus meus
ab eo non est absconditus: dixi confitebor
adversum me injustitiam meam Domino,
quæ est secundum genus lamentabile in
peccatis. Tertium quod commendat B. Apo-
stolus Iacobus. Constemini alterutrum
peccata vestra, & orate pro invicem, ut
salvemini. Hoc vobiscum Domini & fra-*

*tres mei agere volo, hoc anxie quero. Spe-
ro autem quod advocatum habemus apud
Patrem Iesum Christum Iustum, & ipse est
propitiatio pro peccatis nostris. Hæc Su-
rius tom. 5. Baron. tom. 10. Alter Bruno
Signin. & Civitatis Episcopus diem obiit
fui præciens Clerum & populum suum ad
se vocari iussit, licet febri correptus, ta-
men fenestra domus suæ, & manibus mi-
nistrorum innixus, astans ad fidei con-
stantiam; fraternal dilectionem, bonorū
operum perseverantiam brevè sermone
hortatus est. Baron. tom. 11. & 12. Petrus
Diaconus cap 34. de Viris illustribus.
Callin. Monast. & alii Anthelmus Epif-
copus Bellicens. instante more monuit
Clericos, ut se mutuâ charitate dilige-
rent, &c. Ita ejus vita. Honoratus Epif-
copus Arelantensis ultimâ detentus in-
firmitate operari non desistit. Nam
confluentibus ad se potestatibus, præfecto,
& præfectoriis viris benedictionem, &
monita salutaria impertivit, dicens. *Vi-
deditis quâm fragile habemus hospitium.*
Et post multa. *Hanc vobis (inquit) Ho-
noratus vester hereditatem relinquit: ju-
premo halitu suo ad hereditatem vos regi-
ni celestis invitat. Nullus nimium amo-
re mundi hujus mundi teneatur. Opti-
mum ut voluntate quisque fastidiat,
quo se videt necessitate cariturum.* Hæc
Baron tom. 5. & 6. & alii. Stanislaus
Hosius Cardinalis proximus morti
oculos ad familiam suam convertit in
terrâ prostratam, orantem, & ploran-
tem, cum omni humilitate ab om-
nibus in universum condonari sibi pe-
tavit, si quemquam offendisset, seque
vicissim omnium erroribus veniam ex
animo impertiri professus est, à quo-
cumque læsus aliquando esset, ad extre-
mum sacrâ suâ manu, (ut poterat ele-
vatâ) ter familiæ suæ ejulanti benedixit,
dicens. *Dominus vos benedicat, Domi-
nus vos custodiat, Dominus ab omni ma-
lo vos conservet, amen. Ite in pace, &c.*
Ita Stanislaus Recessit in vitâ ipse.*

Joannes Rex Aragonum sacro mu-
nitus Viatico, lectioni Evangelicæ &
recitationi Psalmorum intendit cui sic
intentus, subito langore incidit, ita
ut clausis oculis animam efflaxe crede-
deretur: sed reclusis oculis ac respi-
ciens astantes, sic exclamavit: *O
vana hominum cogitationes! o miseros
homines*

VII.

homines! qui ad Principatus aspirant! qui divitias, opes, & nimios honores affectant! ô felicem pauperum conditionem, & securam illorum vitam, atque beatam, qui panem comedunt cum sudore vultus sui! qui vivunt labore manuum suarum. Nam mihi misero, quid regnum, quid honores, quid obsequium multorum consulerunt! quid? labores scilicet magnos, & multa corporis & anima pericula subivi; nec unquam atate tam longâ potui dies aliquot videre bonos. O me miserum & infelicem, qui tam serô fallacem mundum cognovi? qui vitam certè vixissem multo meliorem, si non rex, sed agriculator fuisset, &c. Stephanus Rex Ungariz sentiens sui obitus adesse diem acceffit Episcopos, & Primores Palatii, postquam egit de substituendo sibi rege, monuit eos Catholicam servare fidem, amare justitiam, fraternæ studere charitati. Ita Surius tom. 4. Baron. tom. 11. & alii. Abba Cyrus Abbas monachus Ægyptius post exercitationem septemdecim annorum (quo tempore variè à fratribus probatus & injuriis lacessitus fuit ad coronam vocatus à Deo, & in extremis positus eisdem fratres sibi affantes sic affatus est. *Gratias ago Domino, & vobis Patres, quòd me ad salutem meam tentastis jugiter. Hæc enim de causâ immunis à tentatione dæmonum hactenus evasi.* Quibus dictis quievit in pace. Climachus gradu 4. de obedient. & apud Surium tom. 1. Baronium tom. 9. moriturus convocatos fratres sic affatus est. *Attendite animis, memento nos vni, quandoq; eidem judici sistendos, singuli pro singulis rationem reddituri. Ego si fortè sciens aut ignorans offendiculo vobis fui, quæso indulgeat, & precibus ac votis miserum subleuate. Equidem vicissim si quid est quod meum sit indulgere vobis, Christi vice lubens relaxo.* His dictis Deum sic precatus est: *Domine pone me juxta te &c.* Idem Surius tom. 5. refert quòd mediâ parte monasterii Gemmeticensis eodem tempore extinctâ, sanctus Archardus illorum mortem doluit, & eiusdem auctorem accusabat: sed Angelus eum est consolatus, & de proximo tempore suæ vacationis etiam certiores fecit. Cui sanctus gratias egit, Deo reliquos suos discipulos

cõmendans, quos per septem dies piis exhortationibus instruire non destitit. Apud eundem Surium tom. 1. vitas PP. parte. Baronium tom. 3. S. Antonius mortem suam discipulis prædixit, eosq; visitans monuit nè tanti temporis labores perderent, & dæmonum caverent insidias. *Ad te, um* (inquit) *inspirate, credulitatem nominis eius vestris figite mentibus, & à certâ fide universi dæmones fugabuntur. In hoc autem magis estote solliciti, ut Domini præcepta servetis, ut post mortem vestram sancti quique veluti amicos, & notos in aeterna vos recipiant tabernacula.* Cùmque hæc & plura alia monita dedisset, adjecit: *Si qua vobis mei cura, si qua patris memoria est, si mihi vicarium rependatis affectum, nullus ad Ægyptum meas perfectas reliquias, nè vano corpus honore servetur &c.* Matthæus Ruderus in viridario sanctorum, parte 1. de Arsenio monacho Constantinopolitano refert, qui cum eò perfectionis devenisset, ut nullo terrestri indigeret cibo, sed Angelorum pane immortalis pasceret, ad celestem evocatus vitam acceffit undique religionis viris de rerum humanarum contemptu, de patientiâ, & fraternâ, sancti quæque charitate, de animi submillione, nullas deprecatione multâ docendo prolocutus flexis genibus, flens, sanctam animam in manus Dei tradidit. Ex Ferrario in catalogo & chronici ordinis Servorum. Bonajuncta ordinis Servorum mortis suæ præsciis, post celebratum sacrum in templo montis Senarii, fratres ad regulæ observantiam hortatus est: dumque de pallione ferventiùs dissereret sacris adhuc vestibus indutus emisit spiritum. Surius tom. 4. Baron tom. 7. annal. scribunt, quòd Carilephus Abbas Macedoalentis, morti vicinus, post præclaras exhortationes suis fratribus factas eosdem lugentes, his verbis est consolatus. *Pater & congregator vester, qui in cælis est, si ad ejus voluntatem vos conformaveritis, nunquam vos deseret. Ego jam dissolvor, & tempus est us pergam ad eum, quem à puero desideravi. Confortamini ergo, & Dominum benedicite, quia proficiscor de morte ad vitam, à labore ad requiem.* Quibus dictis hortatus est, ut psalmos Domino decantarent

tarent

tarent &c. In vitâ Charitonis confessoris fertur, quòd hic divinitus accepto die mortis, trium monasteriorum monachis ad se accersitis egregiam ad eos exhortationem habuit; quâ peractâ, precatus est salutem animarum, eisque benedixit. Clarus Abbas Viennensis apud Surium tom. 1. præsciens sui obitus tempus, vocatis ad se fratribus prædixit eis calamitates futuras, eosque hortatus est præcipuè, ut Dei iudicium metuerent, suimet curam agerent, vigilanterque intenderent, ut cum tribulationis dies adveniret, prætoriores ad tolerandum invenirentur. Ex Surio tom. 6. Petro de Natalibus lib. 11. cap. ultim. Ebrulphus eremita octogenarius cum hortatus esset fratres, ut in charitate manerent eis valedicens, alacri & angelico vultu migravit ad Dominum. Lippomanus tom. 2. 3. & 5. & ex eo Surius tom. x. Baron. tom. 4. annal. & alii scribunt de S. Ephrem. Edissenæ Ecclesiæ diacono, qui post vitam ad beatè peractam, morti proximus testamentum condidit lectu dignissimum, quo discipulos, & quoscumque fideles futurorum admonuit, salutaribusque præceptis instruxit hæresesque & apostasias detestans, errantes ad vitam salutis reduxit, ac unicuique quæ ad salutem necessaria erant proposuit. In vitâ S. Joannis Columbanus cap. 83. scribitur de Francisco Montecchiello ordinis Jesuatorum morbo læthali laborante, qui cum à plurimis inviseretur, petentibus aliquod salutis monitum. *Quid dicam* (inquit) *vobis nescio, nisi hoc tantummodo, temporis iacturam unusquisque taceat.* Joannes Nyder in fornicario lib. 4. cap. 7. & alii referunt de Francisco de Retza ordinis Prædicatorum qui cum antiphonam, *Salve Regina*, suis discipulis exponeret, febris correptus, ait illis, *miror quid sibi hoc velit quòd B. Virgo infra octavam Assumptionis in suo opere occupatum sic alterari permittit, ex quo morbo paulò post interiit.* Thomas à Kempis narrat de Gerardo Diacono cõcionatore extimo, qui finem vitæ sibi instare præsentis, consolatus est discipulos plorantes, monens eos firmiter stare in proposito sancto, commendavitque eos

Deo, & sanctis ejus: spondit insuper illis auxilium Dei certissimè affuturum &c. Gilda Presbyter (ut patet ex ejus vitâ) morte instante discipulos suos convocavit, eisque dixit: *Quoniã filii mei viam ingredior universæ carnis, dissolvi mihi expedit, ut possim Deum videre.* Deinde sermonem ad eos habuit de Christi imitatione & amore, de mutuâ charitate, cæterarumque virtutum studio, & vitiatorum fugâ. Cumque etiam invalescente morbo septem diebus continuis monita eis salutaria dare non desitisset: octavo die dixit: *Deus autem pacis & dilectionis sit semper cum omnibus vobis.* Et illis respondentibus *Amen*, expiravit.

In chronicis ordinis Minorum legimus, quòd Jacoponus ejusdem ordinis, instante morte ad fratres conversus eos ad virtutum viam prosequendam hortatus est. Franciscus Didacus histor. ordinis Prædic. lib. 1. cap. 59. narrat de Joanne Myco ordinis Prædicatorum quòd: *infirmus detentus vix à prædicatione verbi divini abstinere voluit: novitiis ad se adductis, plurima salutaria monita dedit ad vitâ spiritualem & perfectâ conducentia, maxime ut perfectam obedientiam superioribus adhiberent: ut omni diligentia & observantiâ custodirent religionis statuta etiam minima: ut mulierum conversationem fugerent, quod instansius eos monuit dicens: facies mulieris ventus urens. Etsi Catharina de Senis veniret de cælo ad vos visitandum, dicite ei, ut in cælum revertatur, & illic eam videbitis.* Surius tom. 6. Lippoman. t. 5. Baron. annal. t. 6. scribunt quod Marcellus Archimandrita monasterii Acrenetorum seu non dormientium. *Solita charitatis officia etiam ultima vitæ sue die exercere non desistit, multorum inimicitias conciliando, & controversias componendo, proximusque morti monachos presentes hortatus est, quemlibet secundum ætatem & officium, seu dignitatem &c.* Paulus Morig. lib. 2. cap. 53. de Nicolao à Monte Politiano ordinis Jesuatorum refert, quòd cum ultimum spiritum ageret, astantes ad spiritualem pugnam excitavit, his præcipuè verbis: *Hac memento semper, nemo coramabitur nisi qui legitime certaverit, certate igitur usque ad finem, & coronam à Domino*

VIII.

Domino

Domino percipietis. Quibus dictis eis benedixit & expiravit. Apud Baron. tom. 10. annal & alios. Nicon Myrobleser Monachus in Armeniâ divinitus accepto obitus sui die, civitatis Primores, Monachos, ac Laicos hortatus est ut suarum animarum salutem seriò amplecterentur; ex quo ab hâc vitâ nulla sit pœnitentiâ vis. Pietatem pariter, humilitatem, charitatem suavit, æterno Patri illos commendans. Et post manus illis orando impostas, postremò adiecit: *Deum cum charitate vestrâ sit vobiscum &c.* S. Teresa refert in suâ vitâ c. 21. de Petro Alcantara ordinis Minorum, qui cum ad ultimum suæ vitæ terminû se pervenisse cognosceret, post monita fratris data, incœpit psalmum: *Lætatus sum &c.* Quo dicto flebilis genibus orando occubuit. Surius tom. 1. Sigebertus in chronico anno 1044. Baron. annal. tom. 11. narrat de Poppone Abbate Stabulensi quòd inter alia, proximus mortis sermonem ad fratres habuit. Rôbertus Salentinus Monachus Cœlestinus senio & morbo confectus, & Ecclesiæ Sacramentis munitus, astantibus fratribus ferventem sermonem habuit de sanctâ obedientiâ, observantiâ religionis, vigilantâ castitatis, & amore paupertatis &c. Ita e jus vita in Bibliothecâ Floriacensi cap. 10. Romoldus Abbas in extremâ vitæ periodo potenti sermone fratres est adhortatus &c. Ita Baron. tom. 11. Canisius antiq. lect. tom. 2. Stephanus institutor ordinis Grandimontensis obitû suum prænosens, inter alia monita salutis suis discipulis: *Deum* (inquit) *solum vobis relinquo cujus sunt univèrsa: si amando paupertatem ei constanter adhereritis, ipse providentiâ, quâ omnia gubernat largietur vobis quod noveris expedire. Si verò quod absit amando temporalia ab ejus amore recesseritis, nolo vobis unde ab ipso pacemini relinquere.* Vide Vincent. Bell. specul. histor. lib. 25. cap. 46. Baron. annal. tom. 12. & alios.

IX.

De Theodoro Studitâ refert Baron. 109 & alii, quòd instante morte dixerit fratribus suis: *Iam adest fratres mei, vita mea & finis, quem semper expectavi, commane enim est omnibus hoc poculum: citius alii licet, tardius alii bibant. Ex*

quo enim in hanc vitam introducti sumus, vitæ finem capiamus necesse est, optimo Domino ita statuerit: ut qui vitâ fruuntur mortem quoque sustineant. Mihi ergo eadem cum aliis in eunda est, cogitandum quo patres mei antecesserunt: ubi vita sempiterna, imò ubi Deus ac Dominus meus, quem dilexit anima mea, quem cor concupivit, cujus famulus dictus fui, quamvis obsequium neglexerim, cui totam vitam meam credidi; vos verò filii manete in sermonibus meis, servantes qua accepistis, vitamq; simul & fidem vestram illibatam custodientes. Spondeo autem vobis si quam in die Domini fiduciam humilis hancifcar, me pro vobis postulatutum ac precaturum incessanter, ut & ipsi ad meliora provehamini, & Cœnobia um hoc majora semper incrementa capiat. Singulos ex vobis ordine unumquemque Deo venienti oblaturus assumam. His & aliis discipulos affatus, adiecit postremo: *Absentes parentes meis verbis salute: Episcopos, Presbyterosq; quo par est alloquio impertite. Omnibus ubique fratribus, aliisq; omnibus, qui in eadem confessione perseverant supremam ex me allocutionem reddite.* Idem Baron. annal. tom. 8. Surius tom. 6. narrat de Trudone Presbytero hæc verba psalmi 41. ingeminante, *quando veniam & apparebo ante faciem tuam Domine misericordissime.* Tandem ubi vicinam mortem didicit mirè gavisus est, convocatisq; discipulis suæ lætitiæ causam aperuit, eosque salutibus monitis instruxit. D. Thomas Aquinas læthali morbo decumbens à salutari doctrinâ se continere non potuit, sed instantibus Cœnobitis fossæ novæ exposuit Cantica canticorum. Surius tom. 2. & alii. Narrat Baron. tom. 11. cum aliis, quòd Wilhelmus Abbas Hirsaugiensis pridie mortis in capitulum se portari fecit, convocatisque omnibus, eos hortatus est ad continuum Dei amorem, fervorem monasticæ religionis, observantiam mutæ dilectionis, & hospitalitatem sollicitè custodiendam. Idem Baron. tom. 8. annal. Canisius antiq. lect. tom. 4. & alii scribunt quòd Wmbaldus Abbas Heyndelamensis, cum jam mortem sibi instare videret fratribus accersitis præcepit, ut vitam moresq; componerent ad Dei voluntatem, fidem Catholicam,

Catholicam, charitatem mutuam, & monasticæ vitæ disciplinam servarent: subdens. *Regularis vitæ constitutionē, & obedientia vinculum, quod mihi promissisti & ego vos ligatos habebam, illo vos absolvo, nec meum est vobis laxare, sed omnimodo prout vires vobis sufficient, Deo reddite. omnium qua in meâ obedientiâ neglexistis indulgentiam à me accipite, & quidquid vobis per me cōtrarium accidisset, remissionem vos omnium tribuite, & Deo cōmendati in pace perseverate, mihiq; prædestinatum iter, quod nunc ad peragendam de hoc seculo habeo, cum licentiâ & reconciliatiōe cōcedite.* Cumque his & aliis verbis luctuosam Fratrum multitudinem compellaret, fusâ oratione ad Deum expiravit. Monumenta Ecclesiæ Faventinę aiunt Terentium Levitam Forocorneliensem civem, & Urbis Faventinę protectorem, instante morte convocatis propinquis illius loci Religiosis viris, coram eis perorasse de Dei & proximi dilectione, veniam petiisse, & Dei auxilium sibi & illis deprecatum esse.

X. Quis istorum præfatorum & sexcentorum aliorum mortem pretiosam nō vocet quam præcesserunt eloquia tam pretiosa; in sexu femineo aliquas Heroinas videmus, quæ proximæ interitui verba plant angelica protulerunt. Surius tom. x. Lippoman. tom. 5. Baron. tom. 5. annalium de Melaniâ juniore Romanâ referunt, quod videns sorores suas proximam sui dissolutionem lugentes, sic illas allocuta est. *Ego à charissima à vobis jam recedo, cum hoc ita visum sit, vos verò ita vitam agite, tanquam presentibus & intuentibus Dei oculis, qui cogitationes scrutatur, & videt corda.* S. Francisca Romana Moniales suas exhortans Dei erga eas amorem insinuavit, protectionem quoque suam spondit. Ita ejus vita à P. Julio Soc. Jesu conscripta. S. Elizabeth vidua, Andreæ regis Hungariæ filia, ultimis Ecclesiæ Sacramentis ritè munita, reliquum temporis in fervore spiritus crexit, colloquens cum astantibus de rebus quas, in concionibus audiverat, vel divino instinctu perceptorat; præcipuè de Historiâ sancti Lazari, & de consolatione quam

Christus ejus fororibus exhibuit, invivendo, lacrymando, &c. de quibus lacrymicum tanto fervore differuit, ut & lacrymas ab astantibus exciverit. Ita Surius tom. 5. D. Antoninus parte 3. tit. 19. cap. 11. Crant. histor. Saxon. lib. 7. cap. 48. de Sanctâ Austrebertha idem durius tom. 1. Baron. Annalium tom. 8. narrant, quod hæc levi febrî correpta congregavit forores, cisque sui obitus imminentem prædixit diem, quam revelatione Angelicâ didicerat. *Monuit eas de regno Dei, de contemptu mundi, de gloriâ Iustorum, ac paucis reproborum &c.* B. Clara de Montecalco, cum extremâ infirmitate laboraret, dies totos meditationibus impendebat, quibus hæc & similes preces jaculatorias inferebat. *Angele Dei nuncia sancta Virgini; ut in suas me sedes recipias.* Item. *Exultemus omnes, & jubilemus Deo, & cantemus laudem, Te Deum laudamus: Quoniam Sponsus meus venit ad me, ut me ad gloriam suam perducatur.* Tandem ultimo die vitæ suæ convocatis Monialibus obedientiam, castitatem, humilitatem; ac vitæ sanctimoniam plurimum commendavit: præcipuè verò Dominicæ Passionis memoriam ac meditationem, quam salutis nostræ incitamentum asserbat. Ita Isidorus Moscouius in ejus vitâ. B. Catharina Virgo Bononiensis sentiens se lethali morbo correptam omnes Moniales convocavit, cum quibus spatio trium horarum contulit: & docuit quomodo vitia fugienda, & virtutes sectandæ essent, pacemque pro testamento reliquit. Ita Christophorus Mansuetus cap. 27. & seq. & alii. De scælice obitu Principum de Ecclesiâ Romanâ benè meritor, lege Bozium lib. 12. signo 87. Omitto etiam miracula, quæ in præfatorum & aliorum obitu contigerunt.

CHARACTER XIV.

Testimonium A catholicorum.

VERITAS Fidei nostræ extraneo & I. hostilitestimonio magis splendescit & firmatur, quàm domestico & amico. Quia cum pagani & hæretici illâ
P execrentur

excrescent & persequantur, cum illam prædicant fidelium mentibus magis inserunt. Glossa interlinearis ad illud Deuteronomii cap. 32. vers. 31. *Non enim est Deus, noster ut Diis eorum; & inimici nostri sunt iudices.* Subdit. *Firmum testimonium ab hoste.* Undè non mirum si Deus ad suam Divinitatem, & religionem prædicandam tam frequenter inimicorum testimonium adhibeat. Sic in historiâ Elianâ cum aliqui Israelitarum idolis Baal immolarent, ut patet ex correptione illis factâ per Prophetam lib. 3. Regum cap. 18. v. 21. *Vsq̄ue quò claudicatis in duas partes, si Dominus est Deus sequimini illum; si autem Baal, sequimini illum.* Dionysius. *Ad utramque partem erratis, nec in viâ Dei rectè inceditis, & estis ab invicem differentes, dum aliqui vestrum nunc Deo, nunc idolis immolant, & quidam idolis tantum, aliqui Deo solum sicq̄ pro maximâ parte à regni viâ virtutum receditis, & ad utrumque vitioꝝum declinatis extremum.* juxta illud Psal. 17. *Filii alieni inveterati sunt, & claudicaverunt à semitis suis. Si is, qui in lege, & Prophetis communiter vocatur Deus, est verus, & æternus, & incommutabilis Deus, adhaeratis ei, & accedatis ad eum per fidem & debitum cultum. Si autem Baal est verus Deus, cui soli debetur adoratio, & sacrificiũ, sequimini illum.* Subdit sacer Textus. *Et non respondet ei populus verbum.* Dionysius elucida. *Quia erant pusilli, nutantes, & ambigentes, cui potius assentirent impio regi, & Prophetis ejus superstitiosis, an S. Prophetæ Eliæ.* Exp̄pende illa verba. *Quidam idolis tantum item sicq̄ pro maximâ parte.* &c. Tamen viso descensu ignis celestis in victimam, non aliqui sed omnes tam ii, qui in veri Dei cultu persisterat, quàm qui ab eo, modò deflecebant, modò ad eum redibant, quàm etiam qui in cultu Baal perseverabant. Omnes (inquam) veram divinitatē professi sunt, cultumq̄ue ejus esse legitimum testati sunt. v. 37. *Quod cum vidisset omnis populus prociidit in faciem suam, & ait, Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus; idest qui attingit omnia, à fine ad finem; ille ab omnibus colendus est.*

Quàm verò efficax fuerit hoc solemne testimonium totius populi, in quo plurimi idololatricæ additi erant, patet ex eo quod Elias hâc occasione usus est, ut Pseudopphetas sacrilegos illos impositores (à quibus dementabatur populus) jusserit comprehendi, & ad torrentem Cison duci, ibique nemine reclamante vel contradicente martari.

Aliud Fidei & veri Dei testimonium profert Vidua Sareptana. Hæc enim cum per Eliam filium suum videret ad vitâ revocatum lib. 3. Reg. c. 17. v. 24. *13. Reg. 17. v. 24. Nunc inquit in isto cognovi, quoniã vir Dei es tu, & verbum Dñi in ore tuo verum est, & verus Dei Prophetas, ac vera sunt vaticinia tua.* Quali diceret, verus est Deus tuus ex parte cujus loqueris, verus quem colis, cujus fidem annuncias. Quæ erat illa mulier? Sidonia & consequenter Gentilis, ut docet S. Chryostomus homil. 3. de Eliâ, Tostatus in c. 17. lib. 3. Reg. q. 24. Permittit Deus ut illa mulier de vero Deo, & ejus religio- *Gen 31. v. 49.* ne testimonium ferat. Hanc divinitatis & ejus religionis fidem pluries alii prophandarum religionũ sectatores testati sunt. Paulò studiosius per legem nature & scriptâ excurramus ad hujus veritatis probationem magis stabilendam. Cum Laban Jacobum ex Mesopotamiâ fugientem insequeretur, diviniã manum sibi resistentē expertus, ait ei. *Nunc quid vales manus mea reddere tibi malis, sed Deus Patris vestri heri dixit mihi, cave ne loquaris contra Jacob quidquã durius.* Quorsum Deus (ut Labanum coereat) alloquitur? Nunquid poterat alio modo ejus pravum conceptum divertere? Si dicas Labani ore usum fuisse Deum, ut duas uxores Jacob scilicet Liam, & Rachelem in veri Dei cultu corroboraret: Numquid Jacob id munus melius obire poterat? Minimè, etsi Jacob foret Dei amicus: tamen suæ divinitatis & religionis veritatem voluit potius à Labano prædicari, quàm à Jacob, quia illius testimonium validius censebatur. S. Chryostomus homil. 57. in Genesim Permittit ei ut abeat, & lin- *Chryos.* quâ suâ confiteatur quæ Deus dixit ad se: quo & justus majorem alacritatem habeat

habeat proficiscendo, fiduciamq; accipiat: Et ut fides sue discant quanto studio Deus omnium Dominus Iacobum curet, rejiciantq; errorem patrum, & imitentur justum, notitia Dei sufficientem doctrinam inde accipientes. Neque enim sic fide digna erant, qua Jacob dicebat, ut quæ à Laban dicebantur, qui adhuc idola colebat, semper enim infidelium, & adversarium religioni testimonia majorem habens fidem. Et hoc ex omnipotentis Dei sapientiâ, ut inimici veritatis fiant ipsi testes veritatis, & suâ linguâ prædicent. Expende illa aurea verba: Semper enim infidelium & adversarium religioni testimonia majorem vim habent. Non dicit aliquando, sed semper. Non dicit æqualem vim habent, sed majorem ad veritatem divinæ naturæ & ejus religionis prædicandam minor fides habetur amicis, quam inimicis, seu idololatriis.

III. Idem Deus dum legem scriptam condere vult ut suum intentum assequatur populumq; Hebræum in unum congreget, ut debita religionis munia persolvat, Non solo Moyfis & Aaron ministerio utitur, sed etiam Magorum Ægyptiorum Quid Deus Optime Maxime meditaris: Novam synagogam quæ te ut verum Deum in Ægypti solitudine colat. Pro hujus rei expeditione celeriori Magos adhibes: hi potius populum seducunt, quam promoveant. Licet sint pessimi, quotidie suggerunt Pharaoni ut populum Hebræum opprimat, tamen illos suæ divinitatis & religionis preces instituit Deus, quorum dictis & testimoniis, majorē fidem adhibebit Rex, quàm oraculis, & miraculis Moyfis & Aaron. Ubi enim Exod. cap. 8. v. 19. dixerunt: *Dixitque Des hic est, illicò Pharaon convictus est. Quare, quia semper infidelium & adversarium religioni testimonia majorem habent vim.* Quod si Regum historias revolvamus in illis deprehendemus per idololatrias oracula divina fuisse prænunciata lib. x. Regum cap. 6. Cùm arca foret capta à Philisthæis attentè, speculari jubent in quam partem boves progredientur. *Aspicietis (inquiunt) & siquidem per viam finium jurorum ascenderit contra Bethames, ipse fecit nobis hoc malum grande; sin autem minime, scimus, quia*

Exod. 8.
v. 19.

1. 1. Reg.
c. 6. v. 1.

nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit. Querunt interpretes cur Deus illam superstitiosam prædicationē permiserit. Respondet Procopius id permittum fuisse à Deo, quia majorem fidem adhibet homines rebus divinis, quæ ab infidelibus panduntur. *Deus condescendens ipsis, Ariolorum sententia obscuravit, ut ipsi etiam hostes virtuti divina testimonium perhiberent, utq; magistri ipsorum de hac re suam sententiam proferrent. Quasi diceret: quamvis illi Arioli suis incantationibus, præstigiis, mendaciis, populum demerent, tamen Deus eorum operâ uti voluit, ut sanctitatem & virtutem arce, (quæ est figura Christi, & Ecclesiæ) testarentur. Id eleganter, & fusè deducit & confirmat S. Chryostomus homil. 6. in Mattheum. Hoc Aycalonis, hoc legitur fecisse Gazensibus, horumq; finitimus, etenim ista quinque tunc urbes, postquam lathali plagâ, arcâ ad se veniente, percussa sunt, nullamq; ex tantis malis liberationem poterant invenire: vocatisq; vatis, & populi multitudine congregatâ, quemadmodum illa Dei placari possent ira, quærebant. Tunc eorum respondere vates, ut juvenas indomitas adhuc & primiparas ad plaustrum jungerent, quo arca veheretur, nullosq; e regente quo vellent ire permitterent, sic apparituros esse dicentes, utrum à Deo plaga illa venisset, an communi quodam casu, atque agritudinis deperissent si (inquiunt) jugum præ imperitiâ, superba cervicè contriverint atque mugientes ad vitulos recurrerint, casu id factum esse manifestum est: si verò directo itinere contenderint, & neque ad mugitum tentaverint redire vitulorum, neque in aliam regionem ignota via errore desorserint, liquidi patebit has urbes fuisse percussas. Quoniam igitur ista dicentibus illarum tunc regionum populi crediderunt, eorumque implere præceptum, Deus quoque condescensione solitâ vitam sententiam comprobavit, nec majestatis suæ putavit indignum in effectum operis prophanorum dicta perducere, idq; agere, ut illi fideliter viderentur suasisse. Ad majorem siquidem Dei gloriam pertinebat, si virtus ejus etiam inimicorum testimonio panderetur, & si ipsi quoque gentilitatis magistri consonam ferrent de*

Procop.

Chryosf.

veri Dei potestate sententiam. Non dicit quòd ad aliquam Dei gloriam, ad x̄o qualem, sed ad majorem. Majus enim gloria incrementum Deus Christus, in Ecclesia suscipit, cum à magistris gentilitatis testimonium de suorum dogmatum veritate profertur.

IV.

Daniel
3. v. 14.

Quis superbiior & insolentior Nabuchodonosor qui ad statuas suas adorandas omnes compellebat, & renuentes vivos cremari jubebat? Danielis cap. 3. v. 14. sic tres pueros Hebræos affatur. *Vere ne Sidrach, Misach, & Abdenago, Deos meos nō colitis, & statuam auream, quam consitiini non adoratis. Nunc credi si eitīs parati quacumque horā audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphonie, omnisquē generis musicorum, prosterneite vos, & adorare statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem horā mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est Deus qui eripiet vos de manu meā?* Expende illa verba. *Et quis est Deus, &c.* Quasi diceret, nullus est verus Deus, nisi is, quem adorandum propono. Nullius Numinis potentiam pertimesco. At ubi eos in fide constantes vidit, fornacis ardentis ignibus mandari iussit, quos illæfos ambulantes in mediā flammā aspiciens in hæc verba prorupit, v. 95. *Benedictus Deus eorum Sidrach videlicet Misach, & Abdenago, qui misit Angelum suum, & eruit servos suos, qui credunt in eum.* Et cap. 6. ipse Daniel cum missus esset in lacum leonum ut ab eis devoraretur, rex versi Deum confessus est v. 20. *Daniel serve Dei vivens, Deus tuus, cui tu servus semper, putas nē valuit te liberare à leonibus?* Et v. 26. Darius Rex scripsit univerfis populis tribubus, & linguis habitantibus in universā terrā: *Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum ut in universo imperio, & regno meo pertimicāt & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, & aternus in sæcula, & regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in aeternum, ipse liberator, atque salvator faciens signa & mirabilia in celo & in terrā, qui liberavit Daniele de lacu leonum.* Ecce quale organum Deus assumit, ut ab omnibus colatur.

V.

Quod si ad legem Euangelicam ve-

niamus, à quibus prima suæ nativitatē testimonia expoſtulat: non à Mariā Sanctissimā, non à Josepho justissimo, sed à Magis, ab extraneis, & Gentilibus. Ingressi enim civitatem Jerusalem. *Vbi est (inquiunt) qui natus est Matth. Rex Indæorum.* S. Chryſostomus sæpè c. 2. v. 2. citatus notat Deum præfatorum Magorum sermone usum fuisse ad suam Nativitatem propalandam, ut Judæos confunderet: *Vt videlicet infidelitatem Indæorum, magis magisque confunderet, ingratius omnem prorsus aditum excusationis obstrueret.* Et paulò post. *Quia enim audientes, Prophetas qui adventum ejus sæpè promiserant, parum attentè eorum verba pensabant, à longinquis regionibus venire fecit, & barbaros, qui apud illos natum inquirerent regem, ut Persico primùm sermone discerent, quæ Prophetis nunciantibus discere noluerunt.* Dicit Persico sermone, idest extraneo, & Gentili. Idem S. Basilius Basilius homil. 25. de humanā Christi generatione premit. *Magi alienum à Deo genus, & à testamentis gens peregrina, primùm adoratione digni sunt, quod ex inimicis testimonia longè præstantiora, fideque digniora essent.* Quasi diceret etſi Judæi suis Prophetis & preconibus credere debuerunt, potius sanè Magis credere coguntur, ut potè à verā religione omninò alienis, & peregrinis, imò inimicis. Dū cruci affixus est. Quis fidei professionem emittit: non Petrus, non uterque Jacobus, non Joannes, & alii Apostoli, ac Discipuli, sed latro. Luc. 23. v. 42. *Domine memento mei cum veneris in regnum tuum.* S. Augustinus serm. 120. de tempore, ponderans illa verba: *Latro (inquit) nondum vocatus, & jam electus: nondum famulus, & jam amicus: nondum discipulus, & jam magister.* Verè magister: quandoquidem cum verum Deum prædicet obstrepentibus licet Judæis. Quare idem Augustinus illum sic affatur. *Crucifixum vides, & regem August. prædicat.* Eusebius Emisenus homiliā Eusebius de Beato Latrone. *Non dixit si Deus Emis. es, de supplicio presenti eripe me, sed magis quia Deus es, de futuro judicio libera me, prædicat sæculis judicem, regemque sæculorum, &c.* Non ait prædicat Judæis, sed sæculis, non regem Judæorum

Judæorum pro decem annis 20. 30. sed sæculis. Meritò Sanctus Athanasius sermone in Parasceve vocat illum Evangelistam. *Tanquam latro crucifixus es, & repente Evangelista evasisti*: Idem eum nominat Petri commilitonem, Apostolorum symmistam, Judæorum accusatorem. *O latro Petri commilito, Iudæorum accusator! ô latro regni mercator, Paradisi custos! ô latro crucis velut corrolarium tibi cælum afficiens! ô latro quomodo homines regnum quasi furto auferant intrinsecus! ô latro postremus veniens, & primus coronatus! ô latro vehemens Iudæa accusator! ô latro Apostolorum symmistam justè Christum coemens*. S. Chryostomus vocat latronem non solum Petri commilitonem, Judæorum accusatorem, & Apostolorum symmistam, sed & Prophetam concionatorem è cathedra crucis concionantem. *O potentiam Iesu* (inquit serm. in Parasce.) *latro jam Propheta est, & è cruce prædicat*. Drogo de Dominicæ passionis sacramento optimè opponit latronem Petro: hic enim in domo Cayphæ latronis officium obiit negando Christi divinitatem, & hominem nuncupans, Marci cap. 14. v. 7x. *Quia nescio hominem istum quem dicitis*. Latro Christi divinitatem liberè prædicat Lucæ cap. 23. v. 42. *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum*. Drogo ita illum affatur: *In te beatissime confessor de totius mundi sterilitate fidei reliquias colligit Christus: tu fugientibus discipulis, & Petro negante, jocius, & comes passionis ejus fieri gavissus es. Tu Petrus in cruce fuisti, & Petrus in domo Cayphæ latro, quamdiu latrans foris Christum negavit*. Quæ cōfessione latro Petrum blasphemum, & reliquos discipulos fugitivi os cōfudit.

VI. Eodem argumenti genere utitur S. Ambrosius in lib. 1. de fide, dum Centurionem audi exclamantem Matthæi cap. 27. v. 54. *Verè filius Dei erat iste*. Quæ sic ponderat c. 7. & carpit Arianos. *Hic idem Centurio cum aliis, qui secum erant tremefactiis manducantibus in Passione Domini confitetur, & tu hæretice negas, Centurio dicit: Verè filius Dei erat iste. Eras* (inquit Centurio) *& Arianus dicit: Non erat. Ille generationis & veritatem, & aternitatem*

*asseruit, manu cruentus, sed mente devotus. Tu hæretice veritatem generationis negas, tempus ascribis, utinam manus potius, quam animum cruentasses. Sed nec manu innocens, & mente feralis, quantum in te est mortem inferis, qui infirmum opinaris. Imò quod gravius est, etsi divinitas vulnus sentire non posset, quod in te tamen est majestatem suam in Christo, non corpus interficere conaris. An igitur Deum dubitare non possumus, quem verum Dei filium & carnisque crediderunt, & demones? Hoc sanè argumentum multum urget, & confundit Arianos, dum divinitatis tortores confessores, & dæmones testes producit. Dæmonum testimonium refert Sanctus Marcus cap. 1. v. 24. ubi dæmonem exclamasse ait. *Quid nobis & tibi Iesu Nazarenæ venisti perdere nos? scio quod sis sanctus Dei*. Quæ verba ponderans S. Irenæus lib. 4. contra hæretes cap. 14 hujus testimonii rationem reddit nostro proposito oportunam. *Oportebat eum veritatem ab omnibus accipere testimonium: & à domesticis, quoniam & amici: & à extraneis, quoniam & inimici. Ille est enim vera, & sine contradictione probatio, quæ etiam ab adversario procedit*. Per illa verba, *illa est enim vera & sine contradictione &c.* Innuit amicorum testimonium posse contradici: at de testimonio ab hoste prolato nemo dubitare potest, sed certum judicare tenetur. Instabis si testimonio dæmonis fides adhiberi debet, cur Christus, Marci cap. 1. vers. 25 & Lucæ cap. 4. vers. 41. illi silentium imponit: loqui permittit, ut firmior fides haberetur de illo, quandoquidem adversarii ipsam confirmet. Imponit autem silentium, quia secundum Tertullianum lib. 4. contra Marcionem non expedit Christum seu Deum laudari à Dæmone, sicut nec virginem à meretrice commendari. Secundò ex Bostrensi in c. 8. Lucæ, ut doceat adulationis, & vanæ gloriæ non esse acquiescendum. Tertiò ex Scholiaste apud S. Chryostomum nè videretur amicus dæmonum, & aliquid cum iis habere commercium. Quartò, quia secundum Franciscum Lucam & Maldonatam nimis tempestivè Christum prodebat, Quintò, ex*

Eeda. Beda. *Demon quia Evam linguâ suâ se-
fellerat, linguâ punitus est nè loqueretur.*
Eadlim. Denique secundum Euthymium. *Nè
unquam credamus demonibus etiam ve-
ra dicentibus: cum enim ament menda-
cia, sint q̄ nobis inimicissimi nunquam
vera loquuntur, nisi ut ad fallendum ve-
ritate quasi escâ quadam utantur.*

VII. Cæterum quantum exterorum & hostium testimonium valeat, docet Apostolus ad Timotheum c. 3. v. 5. dum etiam in electione Antistitum docet ab infidelibus testimonium exquirendum esse. *Operes autē & illam testimonium habere ab illis qui foris sunt, id est qui sunt extra Ecclesiam.* Quis enim non credat demonibus, & infidelibus dum palam Antistitum, Ecclesiam, & Christi laudes prædicant. Tertullianus in Apologetico cap. 23. *Nemo ad suum dedecus mentitur, quin potius ad honorem magis fides prona est adversus semetipsum confidentes, quam pro semetipsis negantes.* Hæc denique testimonia Deorum vestrorum Christianos facere consueverunt, quia plurimum illis credendo in Christo Domino credimus, ipsi litterarum nostrarum fidem accendunt, ipsi spei nostræ fidentiam adificiant. Hæc ille doctissimè. Quis igitur dubitet de veritate nostræ religionis, & Ecclesie, dum audit Josephum lib. 13. antiq. cap. 6. asserentem Christum plusquam hominem fuisse, & verè Messiam esse. Philonem librum edidisse de laudibus Christianorum, qui sub Marco Evangelistâ vivebant in Ægypto. Dum teste Tertulliano in Apologetico cap. 5. & lib. ad scapulam Marcus Aurelius Imperator scribit ad orationem suorum militum Christianorum totum exercitum fuisse jucundissimo imbre refrigeratum, eodem tempore dum hostiles acies igne & grandine obrueantur. Dum Plinius 2. epist. ad Traianum scribit Christianos omnia crimina abhorre. & piet vivere, & id dumtaxat in eis esse repræhensibile, quod sanguinem effundant, & intempetivis orationibus vacent. Dum apud Tertullianum in apol. cap. 1. & 2. Ethnicis nolunt discutere causas Christianorum, scientes se in eis nihil mali reperiuros. Et apud eundem Imperatorem Marcus Aurelius, Vespasianus, Antoninus Pius favent Christianis.

Dum apud SS. Athanasium, Hieronymum, Sulpitium SS. Hilarion, Antonium, & Martinum ab ipsis Hæreticis coluntur. Dum Mahumetanus in Alcorano cap. 2. docet Christianos salvari, & cap. 4. Christum esse maximum Prophetarum, & Dei animâ vivere. Apud S. Bonaventuram Sultanus Ægypti Mahumetanus S. Franciscum Christianum & Catholicum summo honore & reverentiâ profecquitur. Dum inter hæreticos Totila Arianus apud S. Gregorium lib. 2. dial. c. 28. devotè excipit S. Benedictum. Dum Lutherus lib. contra Anabaptistas rejicentibus baptismum parvulorum hæc in laudem Ecclesie Romanæ scribit: *Nos fatemur sub Papatu plurimum esse boni Christiani: omne bonum Christianum: atque etiâ illinc ad nos devenisse, &c.* Et infra. *Dico sub Papatu veram Christianitatem: imò verum nucleum Christianitatis esse.* Si nucleus seu medulla Christianitatis sub Papatu, seu Ecclesia Romanâ secundum hostes fidei nostræ est, quis dubitabit illâ esse Sponsam Christi? Dum Calvinus lib. 10. Instit. §. 17. vocat Bernardum pium scriptorem. Astruit ergo veram fidem habere, esseque veræ fidei alumnum. Dum Lutherus de abrogandâ missâ, Philippus in Apol. art. 35. & 25. Confessionis Augustanæ nuncupant SS. Bernardum, Dominicum, Franciscum viros sanctos & probos. Dum Antonius de Dominis novæ hæreseos, seu Atheismi author (qui fuit combustus Romæ ob relapsum) in suis libris editis anno 1620. & ab omnibus ferè cunctarum nationum hæreticis receptus, admittens indifferentiam religionis ad salutem, consequenter Romanam non excludit, sed in eâ non posse salvari concludit. Mancamus igitur in hæc Ecclesia Romanâ, in quâ juxta nostrorum hostium calculû est salus, in quâ tot sancti florent & flourerunt. *Etsi* inquit S. Cyprianus de unitate Ecclesie *videntur in Ecclesia esse & izania, non tamen impedire debet aut fides, aut charitas nostra, ut quoniam & izania esse cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tantummodò laborandum est, ut frumentum esse possimus, ut cum cæperit frumentum Dominicis horreis condi, fructum pro opere nostro, & labore capiamus.* *Apostolus*

in Ecclesiâ suâ dicit; in domo magnâ, non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea, fictilia, & quadam quidem honorata, quadam inhonorata. Nos operam demus, ut vas aurum & argenteum simus.

CHARACTER XV.

Prophetia Donum.

I. **L**V MEN propheticum, quo viri Apostolici ad futura prænuñciandâ illustrantur, nõ est mediocre veræ Ecclesiæ indicium & argumentum. Patet in Eliâ, qui suis oraculis ostendit Regi Achab & Ochoziæ se esse veri Dei cultorẽ, Baalitas autem falsos, suamque religionem esse ab omnibus amplectendam; superstitiosum autem cultum Baal & Belzebub esse ab omnibus reprobandum. Quandoquidẽ per suos ministros falsa tantum prænuñciarent juxta illud Isaiæ

Isaiæ 41
v. 22.

c. 41. v. 22. *Accedant & annuncient nobis quæcumque ventura sunt indicate nobis & annunciate quæ ventura sunt in futurum, & scietis, quia Dii estis vos. Sanctius proponit divinitatis signum, quo probari possint gentium idola inesse sibi divinitatis aliquid, nempe, ut quæ ventura sunt certò prædicant. Potest quidem demon ut est acuto ingenio, & ad conjectandum acri, divinare quid futurum sit: sed quia multa interdum occurrunt, quæ demonis conjecturas invertunt, & turbant, sæpè fallitur & mendax apprehenditur. Deuter. cap. 18. v. 18. Prophetam suscitabo*

Deuter.
18. v. 18.

eis de medio fratrum suorum, similem tui, & ponam verba mea in ore ejus, loqueturq; ad eos omnia, quæ præcepero illi. Quod vaticinium licet explicetur de Christo, tamen potest etiam de quolibet Dei Prophetâ intelligi, qui licet obscura, tamen vera prænuñciat. Vice versa falsa vaticinia, falsa doctrinæ & religionis sunt indicia eodem c. v. 22. Quomodo (inquiunt) aliqui de verâ Ecclesiâ dubii, possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus? hoc habebis signum. Quod in nomine Domini Prophetâ ille prædixerit, & non venerit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui prophetâ confinxit, & idcirco non timebis eum. Dixit: hoc habebis signum: quia secundum Tostatum ibi quæst. 6. Si ea quæ prædixerit Prophetâ

Tostatus

non venerint, non locutus fuit Deus illa: quia Deus mentiri non potest. Quæ ergò prædixit evenient, nec possunt divina oracula in utramvis partẽ detorqueri ut illud de Pyrrho Ennii apud Ciceronẽ de divinitate lib. 2. Aio te Acida Romanos vincere posse. Et de Ctesio Herodotus in Clio. Hæc in trajectus magnam perverset opum vim. Unde fit ut nec Paganorum, nec Hæreticorum sc̃ta vera sit, quandoquidem eorum vaticinia suæ religionis assertiva non vera, sed falsa & ambigua sint: Sybillæ enim & Baalam, nostram religionem confirmant: hinc Tostatus supra quæst. 7. præscribit aliquas regulas ad veram prophetiam discernendam à falsâ. Prima ut nihil dicat contra cultum Dei v.g. Non præcipiat coli Deos alienos. Cùm enim Deus sit invariabilis non sibi contradicit. Nec obstat quod Elias l. 3. Reg. cap. 18. bonus Prophetâ dicebatur, & tamen induxit populum, ut sacrificiũ Baali fieret in Carmelo. Hoc enim fecit: quia cùm videret Baalitas divertere populũ ad idololatriam: induxit sacrificium in Carmelo ut idololatrarum pravitatem confutaret; non verò ut illam approbaret.

l. 3. Reg.
cap. 18.

Hinc Pagani & Hæretici carent lumine Prophetiæ ut illi Pseudo Prophetæ lib. 3. Reg. cap. 22. quia & falsa prædicant, & veræ religioni contraria: itaut Lutherus non Prophetæ Germanici, sed Pseudo Prophetæ nomen mereatur. Vaticanatus est enim apud Cochleum in actis Lutheri, ut si ipse adhuc per duos annos suam doctrinam prædicaret, quod Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi, Moniales, Missæ & c. profus evanescerent: & tamen postea ferè 22. annos supervixit. Nam suum oraculum prænuñciavit anno 1526 & fertur obiisse 1546. quo tempore Papatu, Monachismus & c. non perierunt, sed novo fetu ampliati sunt, & revixerunt, ut patet in Societate Jesu, in nostrorum Discalceatorum per S. Theresiam & aliorum institutione. Apud eundem Cochleum in actis Lutheri anno 1533. fertur aliquos Lutheranos prædixisse diem proximum ultimi judicii, ipsumque diem designasse: itaut multi arare, serere cessarint. Idem refertur à Hieronymo Bolsco de Calvino

II.
l. 3. Reg.
cap. 22.

vino. At Ecclesia Romana habuit omni sæculo aliquos dono prophetiæ præditos. Ut patet in Agargo act. cap. 11. S. Gregorio Thaumaturgo de quo S. Basiliius lib. de Spiritu sancto cap. 29. S. Antonio, de quo S. Athanasius in ejus vitâ. In Abbate Joanne, de quo S. Augustinus in lib. 5. de civit. cap. 26. S. Benedicto apud S. Gregorium lib. 2. dial. cap. 13. S. Bernardo ut habetur in ejus vitâ lib. 4. cap. 3. S. Francisco apud S. Bonaventuram in ejus vitâ. In hoc sæculo S. Carolus Borromeus, S. Franciscus de Paulâ, Beatus Ludovicus; Bertrandus, S. Ignatius, S. Xaverius, B. Aloysius Gonzaga, S. Theresia, & plures alii dono prophetiæ claruerunt. Quos vide apud Bozium de signis Ecclesiæ signo 19. Undè meritò Apostolus Ephes. cap. 4. v. 11. ait: *Ei ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas &c.* Scilicet non tantùm in lege naturæ, & Mosaicâ; sed etiam in lege gratiæ. Plures alios characteres seu notas & signa Ecclesiæ referunt Belarminus, Bozium & alii. Sed his omiffis fuffis sequentem explicabimus, ut potè nostro proposito magis accommodum, & in quo reliqui quæ adduci possent, fundantur.

CHARACTER XVI.

Ecclesiæ Militantis Sanctitas.

I. QVÆDAM oracula de illâ prælibare
 Psal. 2. convenit. Christus Psalmo 2. v. 6.
 v. 6. hæc vaticinatur: *Ego autem constitutus sum ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* Titelmannus ad hæc. *Ego verò tametsi nunc ab incredulis rebellibus rebellionem, & persecutionem sustines, sum tamen verus Dei filius, Rex constitutus, & verus Messias, unctus à Deo Patre meo cæli habitatore super Ecclesiam sanctam, & populum fidelium.* constitutus, inquam, & deputatus prædicator ac doctor, ad prædicandum fidelibus & manifestandam voluntatem Patris mei. Ubi per montem Sion Ecclesiam intelligit: cur illam montem vocat, & quidem Sion? S. Bruno Episcopus Herbipolensis, *Sion Hebraicâ linguâ latinè specula dicitur, & hic Ecclesiam significat, quam & montem appellat, propter altitudinem*

honoris, & fidei firmitatem; vel potius ad rem nostram; mons dicitur, quia virtutum gloriâ excellit. Hugo Cardinalis, *super montem, id est super universalem sanctam Ecclesiam, quæ mons dicitur propter eminentiam virtutum.* De constitutione hujus Regis Jeremia cap. 23. *Ecce dies veniunt dicit Dominus, & suscitabo David semen justum, & regnabit Rex, & sapiens erit &c.* De monte isto dicitur Deuter. cap. 32. *ascende in montem istum Abram, & vide inde terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel obtinendam.* Abram interpretatur pertransiens, & significat Ecclesiam militantem, quæ transire desiderat ad triumphantem. Undè orat Matthæi cap. 6. *Adveniat regnum tuum.* Non vocat tantùm universalem Ecclesiam, sed etiam sanctam.

II. Ipse Vates Regius eandem Ecclesiæ sanctimoniam innuit Psalmo 47. v. 7. & 8. *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri, Deus fundavit eam in æternum: suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Titelmannus sic elucidat: *Ecce Domine jam vidimus impleta omnia quæcumque prædicta audivimus in lege & prophetis de tempore adventus tui, & adificationis novæ Ecclesiæ, quæ est sanctum templum tuum.* Ecclesiam modo monti, modo templo comparat ob ejus sanctitatem.

III. Ad illius Ecclesiæ sanctitatem oculos dirigens idem Vates Regius psalm. 137. v. 1. & 2. canit, *Confitebor tibi Dñe in toto corde meo, in conspectu Angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum, & confitebor nomini tuo.* Quid per confitebor intelligit Titelmannus? confessione laudis celebrabo te Domine ex pleno affectu cordis mei, mente purâ, & voluntate bonâ. Cur ait? *In conspectu Angelorum psallam tibi adorabo ad templum &c.* Hugo Cardinalis. *In laudando Deum propono mihi Angelos, ut imiter eos, quibus æquari expellò, sicut nunc laude, ita patet dignitate.* Angeli enim in laude nihil aliud sibi proponunt quam Deum: vel in eâ puritate, quâ te Angelus conspiciunt & laudant: scilicet ut in te solo sibi acquiescant. Undè Moyses jubetur sibi constituere tabernaculum secundum exemplar, quod in monte monstratum est

est. Cur potiùs Angelos quàm Patriarchas aut Prophetas, vel primos parentes in paradiso constitutos sibi imitandos proponit Psaltes, & quilibet anima fidelis? quia in Ecclesiâ militante versamus, quæ foror est Ecclesiæ triumphantis. Quemadmodum igitur hæc ob sui sanctitatem ab Angelis, & beatis spiritibus laudes pias & puras expetit: ita Ecclesiâ militans ob sui sanctimoniam à fidelibus viatoribus laudes pias, puras, & ferventes expostulat. Eam templum vocat, & monti comparat, non qualicumque, sed Sion, quia non terrena, sed cœlestia, sed divina speculatur, & ad illa mentis & affectus aciem dirigit Psalm. 101. v. 17.

Psalm. 101. v. 17. Quia edificavit Dominus Sion, videbitur in gloria sua. Hugo Cardinalis. Edificavit Ecclesiam 1. Corinth. cap. 13. Dei edificatio estis, Ecclesia autem Sion propter speculationem, quia hic speculatur Deum per fidem, & in futura speculabitur per speciem, id est facie ad faciem. Unde & subditur, & videbitur Dominus in gloria sua. Isaia cap. 33. Regem in decore suo videbunt. Sed meliùs D. Gregorius in septem psalmos penitentiales. Ex utroque populo edificata est Sion spiritalis, quæ in celsitudine virtutum terrena deservit, cœlestibus intendit, futura prævidet, hostium incursum non timet. Hanc Ecclesiæ sanctitatem iterùm exprimit Vates Regius psalmo 64. v. 4. & 5. Beatus quem elegisti, & assumpsisti, inhabitabit in atriiis tuis, replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est templum, mirabile in æquitate. D. Augustinus in hæc verba:

Gregor. In illo sumus, & assumemur: in illo sumus, & electi erimus, & quid nobis dabit? inhabitabit (inquit) in atriiis tuis Ierusalem: illa enim cui cantant, qui incipiunt exire de Babylonia inhabitabit in atriiis tuis. Quæ sunt bona domus Dei? fratres constituamus nobis domum aliquã divitem quantis bonis referta sit, quàm copiosa sit: vasa quàm multa ibi aurea, sed & argentea, quantum familia, quantum jumentorum & animalium: ipsa denique domus quantum delectet picturis, marmore, laquearibus columnis, spatiis rubilibus, & desiderantur talia; sed adhuc ex confusione Babylonia amputa ista desideria, o civis Ierusalem, amputa si vis redire, non te delectet captivitas.

Psalm. 64. v. 4. quem elegisti, & assumpsisti, inhabitabit in atriiis tuis, replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est templum, mirabile in æquitate. D. Augustinus in hæc verba: In illo sumus, & assumemur: in illo sumus, & electi erimus, & quid nobis dabit? inhabitabit (inquit) in atriiis tuis Ierusalem: illa enim cui cantant, qui incipiunt exire de Babylonia inhabitabit in atriiis tuis. Quæ sunt bona domus Dei? fratres constituamus nobis domum aliquã divitem quantis bonis referta sit, quàm copiosa sit: vasa quàm multa ibi aurea, sed & argentea, quantum familia, quantum jumentorum & animalium: ipsa denique domus quantum delectet picturis, marmore, laquearibus columnis, spatiis rubilibus, & desiderantur talia; sed adhuc ex confusione Babylonia amputa ista desideria, o civis Ierusalem, amputa si vis redire, non te delectet captivitas.

Sed jam capisti exire, noli retrò respicere, noli remanere in viâ. Non desunt adhuc hostes, qui tibi persuadent captivitatem, & peregrinationem. Iam non prævaleant super te sermones iniquorum, domum Dei desidera, & bona ejus domus desidera, sed noli talia, qualia desiderare soles, vel in domo tuâ, vel in domo vicini tui, vel in domo patris tui. Aliud quidem est domus illius. Quid opus est ut nos dicamus, quæ sint bona illius domus? ipse indicet qui cantat exiens de Babyloniâ. Replebimur (inquit) in bonis domus tuæ. Quæ sunt bona ista? Erexeramus fortasse cor ad aurum & argentum & cætera pretiosa, noli talia querere ista præstant, non levant: hic ergo jam bona illa Ierusalem, bona illa domus Domini, bona illa templi Domini meditemur: quia quæ domus Domini, hoc ipsum templum Domini. Replebimur in bonis domus tuæ, mirabile in justitiâ. Ista sunt bona domus illius. Non dixit templum sanctum tuum mirabile in columnis, mirabile in marmoribus, mirabile in tectis deauratis, sed mirabile in justitia. Habes foris oculos, undè videas marmora, & aurum: intus est oculus undè videatur pulchritudo justitiæ. Si nulla est pulchritudo justitiæ, undè amatur justus senex? quid offert in corpore quod oculos delectet? curva membra, frontem rugatam, caput canis albatum, undique querelis plenum. Sed fortè quia oculo tuos non delectat senex quid offert in corpore quod oculos delectet? curva membra, frontem rugatam, caput canis albatum, imbecillitatem undique querelis plenam. Sed fortè quia oculos tuos non delectat, senex iste decrepitis aures tuas delectat. Quibus vocibus? quo cantu, etsi fortè adolescens bene cantavit omnia cum atate defecerunt. An fortè sonus verborum ejus delectat aures tuas? quæ verba vix enunciat lapsis dentibus tamen si justus est, si alienum non concupiscit, si de suo quod habet non erogat indigentibus, si bene monet & rectum sapit, si integrè credit, si paratus est pro fide veritatis, etiam ipsa contracta membra impendere, multi enim Martyres etiam senes: undè illum amamus? quid in eo bonum oculis carnis? nihil: quædam ergò est pulchritudo justitiæ, quam videmus oculis cordis, & amamus &

& exardeſcimus. Quam multum dilexerant homines in iſſis Martyribus, cum eorum membra beſtiæ laniarent. Nonne cum ſanguis fedaret omnia, cum morſibus beluinis viſcera funderentur non habebant oculi niſi quod horrerent? Quid ibi erat quod amaretur, niſi quia erat in illâ ſeditate dilaniatorum membrorum integra pulchritudo juſtitia. Iſta ſunt bona domus Dei, hiſ te paraſatiari, beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Sanctum templum tuum admirabile in juſtitia, & ipſum templum fratres nolite prater vos cogitare. Quibus verbis offendit quomodo pulchritudo & ſanctitas Eccleſiæ, quæ eſt templum Dei, non in marmoribus aliſque exterioribus ornamentis, ſed in juſtitia conſtituatur.

III. Ratione hujus ſanctitatis ſeu pulchritudinis, Eccleſiam Regiam appellat *ſal. 44* v. 10. *Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato.* Cur Regiam vocat Eccleſiam, quæ tam pauper, tam vilis, tam abjecta, & cõtempta fuit, ut ejus capiti & membris omnes certatim jacturam vitæ, honoris, bonorũ minarentur, ſicut patet in Martyribus, qui totis trecentis & amplius annis orbem ſuo ſanguine purpurarunt? cur potius non appellat eam ſervam, ſeu ſervilem puellã more Paganorum: idẽ Regina nuncupatur, quia eſt Sponſa Regis Regũ & Domini dominantium. Vel Regina dicenda eſt, quia ex quo Evangelii luce reſplenduit ad tantam gloriam provecta eſt, ut (inquit Leo ſermone 1. de natali Petri & Pauli) regiam dignitatẽ adepta ſit & (inquit) *Gens ſancta, populus electus, civitas ſacerdotalis & regia per ſacram B. Petri ſedem effecta laſius præſideres religione divinã, quã dominatione terrenã. Et inſta, ut hujus inenarrabilis gratia per totum mundum diffunderetur effectus, Romanum Regnum divinã providentiã preparavit, cujus ad eos limites incrementa ſunt, cujus cunctarum undique gentium vicina, & continua eſſet univerſitas.* Deinde hanc regiam Eccleſiæ dignitatem hiſ verbis confirmat, *diſpoſitio namque divinitus operi maxime congruebat, ut multa regna uno conſiderarentur imperio; & citò per vias haberet populos prædicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis.* Inſta proſequi-

tur. *Beatiſſimus Petrus Princeps Apoſtolicæ ordinis ad arcem Romani deſtinatur Imperii: ut lux veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur ſalutem, efficacius ſe per totum mundi corpus eſfunderet.* Quare appoſitè Pfaltes Eccleſiam Regiam vocat: licet operiatur trita & vulgari melote, piloſa & hirsuta, (ut olim Prophetæ.) Pulchrè (inquit S. Bruno de ornatu Eccleſiaſtico cap. 12.) *In veſtitu deaurato Eccleſia deſcribitur, ut tota ſapiens, tota munda & incorrupta intelligatur. Nullum ornamentum ejus eſt, etſi pretioſum & pulchrum videatur, niſi aureum fuerit; videntur Hæretici, Pagani, & Judæi ornamenta habere, quibus ſponſa Chriſti utitur, ſed in hoc diſſerunt, quod aurea non ſunt, quamvis aurea eſſe videntur. Quæcumque fides, quæcumque charitas, quæcumque humilitas, quæcumque miſericordia, pax, patientia, obedientia fuerit, ſi Apoſtolicæ doctrinæ auro non reſplenderit, falſa eſt, corrupta eſt, immunda eſt. Merito ergo Eccleſia in veſtitu deaurato pingitur, cujus omnia ornamenta tam puriſſimo auro intexta ſunt. Ecce quomodo aliz ſectæ, aliz congregationes, aſpero, & vili, & ruſtico tantum virtutum moralium & apparentium amictu veſtitæ ſunt; ſola verò Eccleſia deaurato omnium virtutum cœleſtium veſtimento ornata ſit. Ecce quibus inſignibus homines Chriſtiani diſcernuntur ab Hæreticis & Paganis. Sed ultima hæc verba, *in veſtitu deaurato paulò attentius expendamus Chaldaeus legit in Obriſo Ophir. Symmachus in maſſâ vel pondere, Hieronymus in diademate aureo. Alii in maſſâ vel pondere Ophir. Alii in auro optimo: ut oſtendat veſtem Eccleſiæ eſſe contextam ex auro puriſſimo & probatiſſimo, ſeu virtutibus hæroicis & excellentiſſimis. Sed iterum quomodo ſecundum Prophetam. *Aſſiſit à dextris tuis, cum teſte Apoſtolo Hebr. cap. 11. v. 38. ita egentes, anguſtiati ab Imperatoribus afflicti & populis exoſi eſſent, ut in montibus & ſpeluncis, imò & in ſepulchris latitare cogerentur, etiam ipſi Pontifices, & ibi habere conciones, ordinationes facere, &c. Qualem conſpicuitatem & honorem habebat Eccleſia quæ ipſo ſolis lumine ipſis brutis animantibus conceſſo privabatur? Quomodo Deo viventi ad eſſe dicitur***

Hebr.
11. v. 38.

qui

qui in atris specibus, & terræ penetralibus inter cadavera parum tuti morabantur? quomodo, quasi regina. Deo summo regi aderat, quæ in illis subterraneis latibulis vix caput erigere poterat, sed nunc gyrando, nunc rependo, nunc ascendendo, nunc descendendo incedebat? Quomodo à dextris Dei videtur quæ opprobrium hominum & abjectio plebis erat? Nihil refert; licet ut Æsther cap. 2. quasi extranea ab hominibus haberetur, tamen origine, conversatione, interiori pulchritudine & sanctitate tota cœlestis erat; teste Apostolo ad Galat. cap. 4. v. 26, *illa autem que sursum est Ierusalem libera est adhuc. Cuius (inquit D. Anselmus) conversatio in cœlis est quæ sursum cor habet, quæ superna appetit, vel quia in ejus exordio Apostoli quasi stellæ toti mundo præfulserunt.* Hæc est, *illa mulier quæ apparuit S. Ioanni habens in capite coronam stellarum duodecim, idest: in suo orbe 12. Apostolos quasi sidera quæ universo orbi illuxerunt.* Ut explicant Beda, Primasius, Aretas & alii. Denique Ecclesia dicitur sursum: quia Christus ejus caput & fundamentum è cœlo descendit. Vel defursum est, quia ejus doctrina & vita defursum idest de cœlo descendit, rota cœlestis est: vel denique, Ecclesia abjecta ut Regina appareret, depressa, sublimis: defursum & cœlestis dicitur; quia nihil illam magis sanctificat quàm humilitas: nihil magis exaltat, quàm abjectio.

IV. De hac cœlesti emanatione Ecclesiæ Ricæ sanctimonix Joannes Apoc. cap. 21. v. 2. ita vaticinatur. *Ego (inquit) vidi sanctam civitatem Hierusalem novam descendentem de cœlo, à Deo paratam sicut sponsam ornata viro suo.* Ecclesia dicitur de cœlo descendere & quidem sancta, quia gratia, per quam formatur, cœlestis est. De cœlo (inquit Primasius) descendere civitas dicitur: quoniam cœlestis est gratia, quæ Deus eam fecit: propter quod ei dicit etiam per Isaiam, *Ego sum Deus faciens te. De cœlo quidem ab initio sui descendit: ex quo hujus per saculi tempus gratiæ Dei desuper veniente per lavacrum regenerationis in Spiritu sancto missa de cœlo subinde civitas ejus accrescunt.* Nova verò dicitur: quia (inquit Cornelius in apoc.) veteri sy-

nagoræ successit, sicut primogenitus hæreditario jure succedit patri. Sed quid per paratam, sicut sponsam ornata viro suo intelligit? idest, ita compata, tam pretiosis gemmis & monilibus, & vestibus studiosè ornata, tantis odoribus perfusam, tantâ gratiâ plenam, ut non Æsther in thalamum Regis Assueri proximè introducendâ, sed sponsam cœlesti agno sponso suo potentissimo, jam jam præsentandam, ejusq; connubio dignillimam ex solo aspectu, decore, & ornatu unufisque facile judicet. Quam sanctitatem uno verbo ita exprimit Sponsus cant. cap. 4. v. 7. *Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Quæ est illa cœlestis sponsi amica, & sponsa, quæ tam pulchra est, ut omni labe sit libera?* Hugo & Dionysius dicunt esse Ecclesiam militantem: quam tantâ pulchritudine & sanctimoniâ præditam esse asserit Apostolus, ut omni profluvia maculâ careat Ephes. cap. 5. v. 25. *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ: ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam, aut aliquid ejusmodi: sed ut sit sancta & immaculata.* S. Chrysostomus, *Chryso. ut esset sancta & irreprehensibilis.* De stomu. eadem militante Ecclesiâ, citata Apostoli verba intelligenda esse innuit. Theophilactus & Hieronymus ad illum locum, & lib. 8. in Ezechielem. S. Augustinus lib. 1. retract. cap. 19 & lib. 5. de baptismo contra Donatistas.

Cur S. Joannes Ecclesiæ sanctitatem celebrans, eam civitati Jerusalem assimilat? cur hoc? quia sicut civitas Jerusalem omnes non tantum Judææ, sed etiam Asiæ urbes amplitudine, nobilitate, venustate, & opulentia templi, porticum, mœniorum, ædificiorum, domorum, fontium, platearum, pomeriorum, thesaurorum numerosissimique populi superabat: ita ut ab omnibus nationibus admirationis esset, juxta illud psalmi 86. v. 3. *Gloriosa dicta sunt (scilicet & ab omnibus populis) de te civitas Dei,* Et Jeremiæ Threnorum cap. 2. vers. 15. *Hæc est urbs perfecti decoris.* Sic

Q2 Ecclesia

Galat. c. 4

Cant. 4. v. 7.

Ephes. 5. v. 25.

Chryso.

V.

Psal. 86. v.

- Ecclesia Romana superat non tantum antiquorum Philosophorum sectas, sed etiam omnes Ecclesias particulares quantumvis moribus sanctissimis imbutas. Hac Ecclesie cum civitate Ierusalem analogia prius usus fuit Sapiens
- Can. 6.** Cantic. cap. 6. v. 3. *Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Ierusalem.* Quasi diceret sicut augustissima illa civitas Ierusalem pulchritudine sua externâ, & incolarum benignitate, vel potius regis sui Salomonis affabilitate, & in dicendo gratiâ reliquis orbis partes in sui admirationem, amorem, & devotionem alliciebat: & quemadmodum illa Sponsa suavis & decora dicitur, in qua id omne reperitur, quod ad muliebrem cultum decorum efficiendum, & ad intentum oculis & animos in sui amore alliciendo desiderari potest: ita Romana Ecclesia non tantum externo templorum ornatu, cultu, ritibus, &c. reliquis orbis congregationes præcedit, sed etiam morum sanctitate & suavitate. *Pulchra*
- S. Greg.** (inquit S. Gregorius) *amica, & suavis, & decora dicitur, quia dum sanctam Ecclesiam imitatur, quasvot Evangeliorum præcepta operatur à quibus morum pulchritudinem accipit ut placeat: Exercitium sanctæ operationis colligit, ut in amicitia hæreat, suavitatem mansuetudinis discit ut permaneat, speciem decoræ conversationis ostendit, ut per exemplum trahat.*
- VI.** Psaltes Regius ut ejus sanctitatem magis conspicuam exhibeat, non comparat civitati in qua multa prophana ædificia, theatra & spectacula conspiciuntur, multa opera servilia exercentur: sed comparat templo Psal. 64. v. 6. *Sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate.* Genebrardus. *Plenissimum æquitate, admiranda æquitate: nam illinc excluduntur impii, polluti, prophani, peccatores. Illic docetur iustitia, puritas, sanctitas, castimonia, religio &c.* (Hebræus inquit.) *Mirabilia sive terribilia in iustitia est templum tuum. Iustitia autem in Hebræo omnem virtutem complectitur, quam in Ecclesia & templo Dei discimus.* Ecclesia est columna veritatis errare non potest in doctrinâ morum & fidei. Ceteri cæcus depraventur multis opinionibus, ut Paganorum, & Mahometarum,
- Hæreticorum.* S. Hilarius in illum Psalmum de Ecclesie sanctitate sic loquitur. *Hac (inquit) habet tricesimum, sexagesimum, centesimumq. fructum. Hic ergo bonis domus Dei fidei credentium explebitur: quæ interim donorum divisionibus adornatur, sicut scriptum est: huic enim datur sermo sapientia, alii vero scientia, alii fides in eodẽ spiritu, alii dona sanationum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Verum sicut & alia plena, & perfecta domus Dei munerum nequaquam naturis carnalium sensuum existimanda. Horum munerum & gratiarum perfectionem & plenitudinem exprimit Apostolus ad Coloss. cap. 1. v. 19. Quia (inquit) in ipso (scilicet Christo) complacuit, (scilicet Patri) omnem plenitudinem inhabitare. Theodoretus per plenitudinem intelligit Ecclesiam, quæ omnibus charismatum & sanctimoniarum donis impletur.*
- Harum omnium virtutum, & omnimodæ sanctitatis summam quæ in Ecclesia viget Apostolus unico verbo complectitur 2. Corinth. cap. 11. v. 2. *2. Corin. comparans Ecclesiam virgini castæ ait: c. 11. v. 2. Respondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Secundum S. Augustinum lib. 2. de Genesi contra Manichæos, & S. Ambrosium parvi. Secundum S. Hieronymum in Amos statui: secundum Theophylactum agglutinavi, seu aptissime & concinne applicavi & univi. Quod autem virginitatis nomine omnis virtus summarie comprehendatur S. Augustinus tract. 13. in Joannem sic ostendit: *Virginitas mentis est integra fides, solida spes, sincera charitas.* Quasi diceret: *sicut in nullâ* (inquit Basilii) *parte oportet virtutem adulteram esse, non lingua, non auribus, non oculo, non alio omnino sensu, imò neque cogitatione.* Ita Ecclesia pura, sancta non esset si alium à Christo amore prosequeretur, si alteri fideret; si in alio suam spem collocaret. Sponsus hanc indissolubilem charitatem, perfectam fidem, & firmam spem Ecclesie admirans. *Vna est* (inquit) *columba mea, perfecta mea, una est matri sua, electa genitrici sua.* Philo Carpathius, *Vna est ipsa sancta Ecclesia, & fidelis sponsa, puritate, & innocentia vitam integritate, & castimoniam, prudentiam habens celestis sapientia, quæ quidem ocu-*
- Coloss. 1.** v. 19.
Auguſt.
Auguſt.
Auguſt.
Basilii.
Can. 6. v. 7.
Philo Carpat.

dem oculis columba non amplius assimilatur ut supra; sed jam columba dicitur; & una & perfecta, unaq; matri & genitrici sua. columba enim iudicium est Spiritus sancti: tota est ergo spiritalis facta sponsa, totaq; celestis, omnia de sponso spiritali intelligentiã capit, nihilq; carnalis, neque perituri, sed æterna cuncta, atque sanctissima meditatur & poscit, seq; totam ad ipsius Spiritus sancti legem ac nutum movet, versat, & agit, ut una cum ipso beatissima semper existat, eusq; ævo sempiterno fruatur. Una genitrici sua divina gratia, scilicet qua per incarnationem sapientiam sponfam ipsam in lavacro Spiritus sancti felicissimè regeneravit. Talis est sponsa perfecta fide, & charitate Dei ac proximi, ob id mea bis dicta, (ut intelligat se non satius sponso facturam perfectè nisi Deum ipsum proximumq; amaret.)

VIII. Sed inquit, si Ecclesia virgo est quomodo vocat eam sponsam, & iterum Osee cap. 3. v. 19. ait: *Sponsabo te mihi in sempiternum*. Quomodo eam uxorem & conjugem nominat? Psalm. 44.

Heron. Atitit Regina à dexterâ tuâ. Hieron. *stet conjux in dexterâ tuâ?* Audio D. Augustinum serm. 22. de tempore dicentem: *Semper* (inquit) *virgo est, qua semper sponsa est, & qua vocabulo sponsa non caruit, in æternum virgo permansit.* Scio

virginitatem cum sponsalitiis, cum conjugio stare posse, sed quo pacto cum fecunditate & partu stare possit non video? hanc Ecclesiæ Christianæ fecunditatem cum virginitate conjunctam ostendit D. Ambrosius lib. 1. de virginitate. *Sancta Ecclesia, immaculata coitu, secunda partu, virgo est castitate, mater est prole: parturit itaque nos virgo, non viro plena, sed spiritu. Parit nos virgo, non cum dolore membrorum, sed cum gaudiis Angelorum. Nutrit nos virgo, non corporis lacte, sed Apostoli, quo infirmâ adhuc crescentis populi lactavit atatem. Quæ igitur nupta plures liberos habet, quam sancta Ecclesia? quæ virgo est sacramentis, mater est populis, cujus fecunditatem etiam scriptura testatur dicens: Quoniam plures filii deserta, magis quam ejus qua habet virum? nostra virum non habet, sed habet*

sponsam, eo quod sine Ecclesiâ in populis, sine animâ in singulis, Dei verbo, sine

ullo sexu pudoris quasi sponso innubis æterno effecta injuria, facta rationis. Audi D. Hieronymum de hac fecunditate conjugali & puerperio Ecclesiæ loquentem in caput. 4. epist. ad Galat. Sterilis Ecclesia sine viro Christo, sine illo sponso sermonis alloquio diu jacuit in deserto. Sed postquam accepit illa (Synagoga) librum repudiî in manus suas: Et omnia ornamenta viri in idoli vertis ornamentum: tunc maritus pro se priore cingulo putrescente, alium lumbis suis balthaum, aliud de gentibus lumbare contexit: quæ statim ut est viro juncta concepit & peperit. Et in Isaiâ exclamatur Dominus per Prophetam. Si est gens nata simul: quando in actibus Apostolorum tria millia, & quinque millia hominum crediderunt. Nec puso necesse, ut de multitudine Christiana & de Iudeorum paucitate dicamus, cum in toto mundo crucis vexilla resplendeant, & vix raris atque notabilis in urbibus Iudeus appareat.

Sed cur eam potius nomine sponsæ, quam uxoris compellat? Ribera in c. 2. Osee. *Sponsam* (inquit) *potius dicit quam uxorem, ut ardentisorem significet amorem.* Huic responsioni favent verba Osee. *sponsabo te mihi in sempiternum, v. 19. id est repudiata synagogâ priore uxore meâ tecum per Christum sponsalia æterna contraham: itaut in fide nunquam deficias nec deficere possis. Quod confirmat verbis sequentibus. Et sponsabo te mihi in justitiâ, & iudicio, & in misericordiâ & in miserationibus, & sponsabo te mihi in fide: & scies quia ego Dominus. Id est infundam iustitiam, gratiam, & charitatem, ceterasque virtutes: feramque iudicium contra diabolicas potestates, earumque ministros scilicet gentiles Hæreticos, Schismaticos qui te hostili plant odio prosequentur: teque semper protegam. Cur Isaiâs addit in misericordiâ & in miserationibus, cum alterutra particula sufficiat? ut ista vocabulorum geminatione ostendat sui amoris effusionem juxta illud psalmi 102. v. 4. *Qui coronat se in misericordiâ & miserationibus Hebræus: Ipse coronans te gratiâ & misericordiis.* Genebrardus, *Coronare* (inquit) *ex omni parte circumdare: te undique cingit & cumulat misericordiâ. Hujus cumulatæ effusionis meminit**

Hieron.

IX. Ribera.

Psalm. 102. v. 19.

Q3

Apostolus

Disf. ad Titum. ad Apostolus ad Titum cap. 3. v. 5. *Non ex operibus iustitia quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacram regenerationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Christum.* Licet verbum effudit sufficienter ostenderet eum non parè, sed opulenter suæ charitatis viscera aperuisse, tamen adhuc addidit (abundè) ut innuat se quodammodo exhaustisse thesauros & fontes charitatis & misericordiz. Rectè Theophilactus: *Neque quæris modum, spiritus totum transegit. Undè hoc perspicuum, quem effudit (inquit) abundè in eos. Non enim tantummodo per hunc refinxit nos, sed largè etiam ipsam nobis imperavit: ut & illud ad hoc monstretur; ac meritò: postquam enim mundavit nos, tum & Spiritu suo sancto abundè nos implevit, hoc est quod ait: effudit in impios mundus.* S. Chrysostomus serm. 143. de hac copiosissimâ effusione subtiliter æquè ac eleganter loquitur. *Cælestis imber virginicum in vellus placido se fadis illapsus, & rosa divinitatis unda bibulo se carnis celavis in vellere, donec per patibulum crucis expressum terris omnibus in pluviam salutis effunderet.* Quàm larga gratia! quàm copiosa redemptio! quàm abundans & impetuosa sanguinis Christi pluvia! quæ non in unam, sed in omnes terras, non spargitur, sed effunditur. Idem Apostolus Rom. cap. 5. v. 5. ut ejusmodi charitatis non tantum impetuositatem, sed latitudinem magis ostendat nomine diffusionis utitur. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Quem locum Dionysius hic elucidat. Pater per hoc, quia charitas Dei quæ est virtus Theologica supernaturalis, summa, divinissima, quæ Deum, proximumque diligimus, mandata implemus, unum cum Deo efficitur, & quidquid petierimus obtinebimus. Diffusa, id est latè & liberaliter fusa est in cordibus nostris.*

X.

Quamvis nomen sponsæ sit maxime honorificum: tamen Ecclesie sanctimoniam potius per virginitatem, quàm per sponsalia vel conjugium exprimitur. Respondi vos uni viro virginem castam, quasi diceret sicut status virginalis omnes alios dignitate superat, ita

sanctitas Ecclesie multis partibus excedit virtutem synagogæ & aliorum Cœtuum. Quod confirmat amplius 1. Corinth. cap. 7. v. 34. *Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu.* Idem omnia sua studia, omnem sollicitudinem, omnem cogitationem & amorem in Deum dirigit ut sit sancta. Quomodo sancta? *Oscumenius, Virgo (inquit) corpore sancta est, propter castitatem: spiritu autem sancta est propter familiaritatem cum Deo, & Spiritus sancti inhabitationem. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi quomodo placeat uxori, & divisus est.* Ecclesia licet sanctitatem emendicet à virtutibus, scilicet à fide, dilectione, sacrificio, sacramentis, &c. quibus plurimum excedit Synagogam aliaque congregationes tamen præcipua ejus imago est virginitas sub symbolo apis. S. Aldhelmus lib. de laudibus virginitatis cap. 2. ait Ecclesiam per virginitatem, non verò per connubium vel viduitatem representari. *Apis propterea peculiaris castimonie privilegium, pudicissima virginitatis typum, & Ecclesia portendere speciem indubitata scripturarum auctoritate adimplatur, quæ florentes, saltuum cespites ineffabili prædâ depopulans, dulcia natorum pignora, nesciens conjugii illecebrosa consortia factosa quâdam suavissimi succi de balsamo concreta producit.* Ecclesia verè bis acuto testamentorum mucrone hominum vitaliter corda transverberans, hereditariam legitimam aternitatis sobolem casto verbi fecundat semine. Quibus verbis ostendit quòd sicut apes illæsa (ut ita dicam) virginitate sobolem producant, sic Ecclesia casto divini verbi semine tot proles generat celo, quot per Evangelium, & sacramentorum administrationem celo adscribit. Idem S. Aldhelmus cap. 9. aliam rationem subministrat ex comparatione conjugii & viduitatis deductam. *Sicut (inquit) trifariâ disparis vitæ qualitate sigillatim sequestrantur: ita discretis meritum ordinibus tripliciter dirimuntur, Angelo hoc modo sigillatim distinguente, ut sit virginitas aurum, calibatus mediocritas, jugalitas paupertas. It' sit virginitas pax, calibatus redemptio, jugalitas*

1. Corin.
7. v. 34.

Theop.

Chrysost.

Rom. 5.
v. 5.

Aldhelm.

jugalitas captivitas. Ut sit virginitas sol, calibatus lucerna, jugalitas tenebra. Ut sit virginitas dies, calibatus aurora, jugalitas nox. Ut sit virginitas regina, calibatus domina, jugalitas ancilla. Ut sit virginitas homo, calibatus semivivus, jugalitas corpus. Ut sit virginitas purpura, calibatus rediviva, jugalitas lana.

Ex his facile colligi potest tantum Ecclesiam cæteris cõgregationibus præminere, quanto aurum cæteris metallis, divitiæ paupertati, pax captivitati, sol tenebris, dies nocti, regina ancillæ, homo corpori, purpura lanæ præfertur. Unde non mirum si Elias virginitatem tantum amaverit, & Ecclesia potius virgini comparetur, quàm sponse vel conjugii. Quandoquidem secundum

Chrysol. Chrysolomum lib. de virginibus cap. 11. *Virginitas tantò nuptiis præstat, quantum cælum terræ, quantum hominibus Angeli antecellunt.* Ita Ecclesia supra synagogam excellit. Inde, fit ut novam familiam quam Christus in terra instituit non maritatis, vel viduis, sed virginibus assimilaret, ut potè Angelicam vitam imitantibus. *Statim* (inquit S. Hieronymus epist. 22. ad Eustochium) *ut filius Dei ingressus est super terram, novam sibi familiam instituit, ut qui ab Angelo adorabatur in cælo, haberet Angelos in terris.* Vel ideò Ecclesia virginitati assimilatur, ut Ecclesiam triumphantem iugorem suam magis referat. At ex Hugone Card. in cap. 13. Matthæi. *Virginitas significat Ecclesiam triumphantem: unde non potest consecrari nisi virgo.*

S. Petrus Damianus sermone 1. de S. Joanne Baptista: *In omnibus sanctis semper est Angelica mundicie contubernalis & cognata virginitatis.* D. Thomas sermone de annunciatione: *virginitas soror est Angelorum.*

Augustinus, *virginalis integritas Angelica portio est.* D. Cyprianus lib. 2. de habitu virginum, sic virgines affatur: *cum caste perseveratis, & virgines, Angelis estis æquales.* Non mirum si Elias suum ordinem instituturus quasi Ecclesiæ figuram, virginitatem tantum adamarit, ut scilicet ostenderet tum ordinem suum, tum Ecclesiam militantem Ecclesiæ triumphanti nullâ re posse magis assimilari quàm virginitate. *S. Chrysol.* Petrus Chrysologus serm. 48. *Elias*

(inquit) *nescit mortem, commensatur Angelis, convivis Deo, ut terrenus hospes, supernas possidet mansiones, per huc Ioannes sit Angelus in carne, cælestis in terra.* D. Epiphanius in Anchor. *Elias erat in virginitate, ut prerogativa virginitatis immortalitatem predicaret mundo, & cum corpore incorruptibilitatem.* Quam grata sit Deo, Ecclesiæque proficua ejusmodi puritas satis patèter Deus ipse manifestavit primo præcepto, quod S. propheta Elize imposuit.

lib. 3. Reg. cap. 17. v. 3. *Recede hinc* (inquit) *& vade contra Orientem.* Quid per iter contra Orientem intelligit? sedulam ac exactam castitatis observantiam. Audi nostrum Joannem 44. Pat. Hierosol. lib. de instit. Mon. vct. legis cap. 2. *Recede hinc, scilicet à rebus caducis mundi & transitoriis, & vade contra Orientem, scilicet contra originalem cupidinem, tue carnis.* Et cap. 4. ad eundem textum. *Vade contra orientem, scilicet contra originalem tue carnis concupiscentiam.* Scire namque debes, quod in die ortus tui non est peccato præcisus umbilicus tuus: quoniam in peccatis natus es totus; quemadmodum in personâ cuiuslibet generis à viro & femina ait Propheta psalmo 50. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Et infra. *Vade contra orientem, hoc est contra originalem tue carnis cupidinem, ac concupiscentias ejus.* Ego enim novi (inquit) divina sapientia iniquus in die iudicii reservare cruciandos. Quantum magis eos, qui post carnem in concupiscentias immunditiam ambulans &c. Idem Patriarcha explicans responsum nunciorum Regis Ochozix

lib. 4. Reg. cap. 1. v. 7. *Vir pilosus, & non pellicæ accinctus renibus, subdit hæc verba: Quæ quippe indicio, & hirsuti, incultique corporis specie virum Dei indubitanter cognovit, velut quiddam speciale signum impressum suis renibus perpetuò cohereret: quia accinctis lumbis Elias dudum occurreret à monte Carmeli usque in Iezrael, ante Regem Achab lib. 3. Reg. cap. 18. Patrem Ochozix? Cur ante omnia, & tam frequenter munditiam & castitatem commendat? cur non prudentiam, fortitudinem &c.? respondet idem Patriarcha c. 37. *Hujus autem zone habitus non parum est, quod**

Epiph.

1.3. Reg. 17. v. 3.

Joan. 44.

1.4. Reg. 1. v. 7.

quod à Monacho exigitur sacramentum; lumborum enim accinctio, & arentibus Zona pellicea, significat monachū debere mortificationem illorum membrorum circumferre, in cuius luxuria seminario consistet. Vt ita videlicet sint lumbi eius Zona pellicea emortua exteriori præcincti, quatenus interiori inveniatur semina-ria coitus ex eo prorsus extincta; & Decantes dignè cum Prophetâ: factus sum sicut uter in primâ, quia scilicet præditus gelu continentia ita constringendo, in lumbis conscientia, concupiscentiæ carnalis ardorem, sicut pruina congelando perstringit utrem. Hinc in sacrâ scripturâ legimus Eliam idè primò omnium Zona pellicea fuisse in lumbis cinctum: quia primus hoc signo dedit monachis exemplum restringendi in lumbis & mortificandi omnis luxuriosi motus incentivum per modum, de quo Apostolus ait: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, & concupiscentiam malam. Expende illud sacramentum: quasi diceret scire vis quàm necessaria sit munditia & continentia statui religioso? eadem quæ sacramenti. Ideò quæ quemadmodum D. Thomas 3. p. q. 6. r. a. 1. docet sacramenta esse necessaria humano generi ad salutem & consequenter in Ecclesiâ extrâ quam non est salus. Ita ad statum monasticum instituendum & conservandum necessaria est continentia.

XI. Imò quod eadem continentia eidem humano generi reparando, Ecclesiæ fundandæ & propagandæ necessaria sit. Audi S. Zenonem serm. de pudicitia: *Hæc totius generis humani fundamenta cõfirmat.* Et S. Ambrosius lib. 2. de virginib. *Multas feminas scriptura divina in lucem evexit, palmam tamen publicæ salutis solis virginibus dedit. In veteri testamento terrâ ac mari clausum Hebræorum populum virgo per maria perduxit. In Evangelio auctorem mundi virgo genuerit.* Quasi diceret: sicut Elias synagogam propugnavit, suosque sequaces ad vitam religiosam traduxit per concupiscentiæ victoriam, & populus Hebræus Pharaonis furem castitate evasit: sic Deus Redemptoris mundi, & capitis Ecclesiæ corpus reale formaturus à virginitate, prima lineamenta

fulcepit. Nam Lucæ cap. 1. v. 27. *Missus* Lucæ 1. v. 27. est Angelus Gabriel ad Virginem. Cur missus ad virginem non autem ad eam, quæ florem virginitatis amiserat, vel ad humilem, patientem, modestam, orantem &c? S. Chrysostomus illud mysterium explicat, *Vt credatur virginitatis partus audi verba Gabrielis, quæ ad virginem dixit.* Postquam enim venit, & dixit: concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Obstupescita est & admirata, ac dixit: quomodo mihi fiet istud, quia virum non cognosco? quid igitur Angelus? Spiritus sanctus superveniet in te, & virus altissimi obumbrabit tibi. Ne quaras (inquit) naturam modum & ordinem, quando supernaturam sunt, quæ sunt: Ne spesles conjugii dolores, quando supernaturam sunt, quæ sunt, quando major, quam in nuptiis nativitatis modus erit. Et quomodo fiet istud, (inquit) quoniam virum non cognosco? sanè proper hoc erit, quoniam virum non cognoscis: nam si cognosceres virum, non fuisses habita digna, ut huic ministerio servires. Itaque quam obrem dubitas, eam ob rem crede; non quia malum nuptia: sed quia melior virginitas. Expende illa verba: *Nam si cognosceres virum &c.* Quasi diceret: Ut ad formationem corporis realis Christi, non conjugatam, non corruptam concurrere decebat, sed virginem: ita ad corporis mystici formationem. Eadem virginitas desiderabatur in continentia hoc munere digna non erat. Accipe verba S. Ambrosii lib. de institut. virginis. *Quid vel ad invitanda virginum studia, confirmandamque virtutem; vel ad celebrandam virginitatis gloriam plus conferre potuit, quam ut Deus ex virgine nasceretur, amplius nobis profert, quam nocuit.* Particula nobis, denotat Ecclesiam. Hujus virginis partum ita celebrat S. Joānes Damascenus homil. 1. de nativitate Mariæ. *Commovetur mundi mare: in ipso enim concha gignitur, qua cælitus ex divinitatis fulgore in utero concipiet, & Christum ingentis præstii unionem pariet, ex qua Rex gloria carnis purpura convestitus ad captivos se conferens remissionem ac veniam prædicabit.* Quasi diceret: verum est, quod Maria orta est de semine Adam viâ generationis, quod habuit parentes im-

Chrysof.

Ambros.

S. Joan. Damas.

mersos mari naturæ corruptæ per peccatum originale: sed illa concepta est, & proclit ex utero materno sicut gemma pretiosissima, cujus proles seu verbum æternum incarnatum liberavit humanum genus de servitute peccati, & Ecclesiæ caput effectum est. Sola igitur virginitas propiùs ad Deum accedit, specialem cum illo familiaritatem conciliat, fovet. Quod si Ecclesiæ triumphantis ac æternæ beatitudinis objectum est Deus, Elias suâ virginitate totam solus capit, tenet, amplectitur trinitatem (inquit S. Petrus Chryzologus proximè citatus.) Cur potiùs virginitate quàm aliâ virtute sanctissima Trinitas tenetur, comprehenditur? quia virginitas præ aliis omnibus virtutibus à Trinitate adamatur, quæ

Gregor. Nazianz. *prima virgo est.* Ut canit S. Gregorius Nazianz.

Prima Trias virgo est, siquidem Patre natus Anacho

Pilius est, nec enim Pater ortum traxit ab illo,

Vt potè principium rerum, & vitalis origo Mote, nec humano generavit sanguine natum.

Ambros. Illi arridens S. Ambrosius lib. 1. de virginitate ait, de virginitate differens, hæc nubes, aëra, Angelos, syderaque transgrediens verbum Dei in ipsa sinu Patris invenit.

XI. Hinc non miror, si omnes tam congregationes, quàm animæ fideles Ecclesiæ militantis excellentiam & sanctitatem mirantes in ejus laudes certatim prorumpant. Harum meminit Sponsion cant. cap. 6. v. 8. *Viderunt eam filia*

Cantic. 6. v. 8. *Sion, & beatissimam prædicaverunt.* Philo Carphatus in Cantica: *per filias Sion* (inquit) *prisci illi sancti viri, Patriarcharumque animæ & Prophetarum omnes indicantur, qui longius hanc futuram sponsam in sponso nascituro aliquando prospexere: sed hanc ipsam Apostoli caelesti sponso suâ predicatione copularunt.* Et paulo post: *Ob idque columbam salicem & beatissimam prædicant, quod per virtutes, & sanctissimas actiones, ad sponsum illum felicissimè se adiungit. Hac enim fide à genitrice gratiâ nutritur, spe futuri premii alitur, carne sui sponsi pasitur, sanguine abluitur, sacris litteris eruditur, charitate saginatur, hisque*

*caelestis alimonia saluberrima cibus alita, atque firmata daemonum vires expugnat, vitia fugat, virtutes inserit, carnem superat, spiritum roborat, coronam demum æterna felicitatis expectat. Cum his igitur & aliis multis spona virtutibus polleat, jure admirationem se videntibus offert, & à rectè intelligentibus seque bene regentibus animis beatissima prædicatur; videt enim ad quantam gloriam bene beatiq; vivendo perveniat. Sed quomodo Ecclesia militans virgo dici potest, quomodo sancta & immaculata, quomodo sine rugâ appellari, cum in eâ sint tot reprobi, tot mali piscis, tot zizania? nam ex S. Dionysio lib. de divinis nominibus cap. 12. *Sanctitas est ab omni scelere libera, perfectaq; ac omni ex parte incontaminata puritas.**

Ecclesia Sancta, virgo, immaculata, & omnis labis expers dicitur, quia Deus conditor ejus sanctus, quia Christus caput ejus sanctus, quia S. Petrus Christi Vicarius, ejusque successores illam sanctissimis legibus, & infallibiliter gubernant &c. Juxta illud Marci Papæ ad Athanasium: *Sancta, Apostolica Mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apostolica traditionis, nunquam errare probatur, sed illibatâ fide hæcenus manes secundum Domini promissionem.* De hæc sanctitate & aliis fusissimè hic & lib. sequentibus.

§. 1.

Alia hujus Characteris 16. explicationes.

I. ECCLESIA Sancta nuncupari potest ratione suæ firmitatis, ac soliditatis. Nam secundum Jurisperitos vox sanctus derivatur à verbo sancio, quod est fortificare, corroborare, stabilire, firmare, cujus supinum est sanctum, idest firmum, stabile, inviolabile, & sanctæ res dicuntur, quæ per sanctionem, seu legem aliquam ab injuriâ hominum sunt liberæ. I. sanctum, x. de rerum divisione, & lege sacrâ, §. propriè ex loco sancto. Sic apud Tullium pro Cornelio Balbo sanctum pro sancio accipitur. Hanc ethymologiam, & nomen sancti notat D. Thomas 2. 2. quæst. 81. art. 8.

habitatione sanctâ coram ipso ministravi. Fortunatus ita de nostris canit.

Fortun. Quisquis ad hæc sancti concurris limina templi.

II. Vocat etiam ornamenta & vestes divini cultui consecratas sancta, & sanctas.

Exod. c. 28. v. 2. Facies vestem sanctam. Dionysius. Fieri jubebis vestem consecrandam, divinoque cultui deputandam, cap. 29. v. 29. Vestem autem sanctam, quâ uteitur Aaron, habebunt filii ejus post eum. Lib. 1. Mach. c. 10. v. 2. Induit se Ionathas stolâ sanctâ. Ecclesiastici

cap. 45. v. 12. Dare stolam sanctam. item v. 14. Coronam auream super mitram ejus expressa signo sanctitatis. Lobbetius in speculo Ecclesiasticorum ac Religiosorum cap. 1. parte 1. dicitur ea vestis sancta, tum quia oleo consecranda, tum quia dicata divino cultui; tum denique quia non nisi à sanctis, idest sacerdotibus usurpanda. Ipsum oleum consecrationis sacerdotum & Regum sanctum dicebatur Exodi cap. 30. v. 31. Oleum unctionis sanctum erit. Dionysius. Ordinandum & expendendum in rebus divinis, non applicandum usui hominum. Et paulò post v. 33. Quia sanctificatum est, & sanctum erit vobis. Dionysius Oleum illud ad divina dumtaxat est ordinatum; & in tantâ veneratione habendum, ut non presumatibus illud humanis usibus applicare, Pfaltes de illo unctionis regis oleo loquens psalmo 88. v. 31. Oleo sancto meo unxi eum. Tempus specialiter divino cultui dedicatum sanctum nominatur cap. 35. v. 2. Septimus dies erit nobis sanctus; Dionysius: Divino cultui specialiter dedicatus. Nehemix cap. 8. v. 9. Sanctus dies Domini est. lib. 3. Esdræ cap. 9. v. 51. Dies hic sanctus est Domino. Et ibidem Sanctus est hic dies.

Isaiæ cap. 58. v. 13. Si averteris à sabbatho pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaveris sabbathum delicatum, & sanctum Domini gloriosum. Cornelius. Sabbatum enim (inquit) vocatur dies sanctus Dei, quia ejus cultui erat dicatus, sicut reliqui dies possunt vocari dies prophani hominum, quia eorum prophani negotiis permitti & dari. Levitici cap. 23. v. 24. mense septimo, primâ die mensis erit autem sabbathum memoriale clangentibus tubis, & vocabitur sanctum. Dionysius. Solemnitas

in quâ sicut in sabbatho ab exterioribus fervilibusque operibus est quiescendum in memoria liberationis Isaac à morte, quando pater ejus ex Dei præcepto extendit manum suam ad ipsum immolandum, & v. 27. Decimo die mensis hujus septimi dies expiationis erit celebratus, atque sanctissimus. v. 35. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus, omne opus servile non facietis in eo, dies quoque octavus erit celeberrimus dies atque sanctissimus. v. 37. Ha sunt seria Domini quas vocabitur celeberrimas atque sanctissimas.

Oblationes & victimæ sanctæ nominantur Levitici cap. 12. v. 4. prohibetur mulieribus immundis propter partum illas contingere, Omne sanctum non tanget. Dionysius: Nihil Deo oblatum aut consecratum licebit ei manducare aut tangere. Lib. 1. Mach. c. 3. v. 46. Et sanctum concubabatur. Matthæi cap. 7. v. 6. Nolite sanctum dare canibus. 7. v. 6. Levitici cap. 10. v. 12. Tollite sacrificium quod remansit de oblationibus Domini, & comedite illud absque fermento, juxta altare, quia sanctum sanctorum est. Levitici cap. 24. v. 9. ubi de panibus. Per singula sabbatha mirabuntur coram Domino, suscepti à filiis Israel sedere semperno, eruntque Aaron & filiorum ejus ut commedant eos in loco sancto, quia sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo. Levitici cap. 27. v. 28. omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non veniet, nec redimi poterit: quidquid semel consecratum est sanctum sanctorum erit Domino. idest (inquit Dionysius) Dionys. Oblatum ac deputatum ad gloriam Dei manebit valde sanctum, seu divinis applicatum, nec in usum redigetur humani. Numer. 18. v. 17. Primogenita bovum, & ovium, & capra non facias redimi, quia sanctificata sunt Domino, idest deputata ut Deo immolentur. inquit Dionysius, Ezechielis cap. 48. v. 12. Et erunt eius primitiæ de primitiis terre sanctum sanctorum juxta numerum Levitatum. Jerem. c. remix cap. 11. v. 15. Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriatas es? idest secundum Hieron. Theodor. & alios passim victimæ & sacrificia. Apostolus Roman. cap. 11. v. 16. Quod si delibatio sancta est: & macta. v. 16. Cornelius. Si primitiæ israhelitarum, & Cornel.

III. Levit. 12. v. 4. Levit. 10. v. 11. cap. 24. v. 9. Num. 18. v. 17. Dionys. Ezecb. 48. v. 12. II. v. 15. Rom. 11. v. 16. Corneli.

Exodi cap. 30. v. 31. Dionys. v. 33. Dionys.

Nebem. 8. v. 9. Isaiæ c. 58. v. 13. Cornel. Levit. 23.

- panum Deo consecrentur etiam reliqua massa vel pasta censetur quasi Deo consecrata.
- IV.** Ethnici etiam suas hostias sacras vocabant. Virgilius lib. 12. *Æneidos*.
— Tum ritè sacratas
In flammis jugulant pecudes, & viscera vivis
Eripiunt, cumulantque oneratis lancibus aras.
- Tibull.** Tibullus lib. 1.
Hic placatus eras, seu quis libaverat uram
Seu dederat sancta spica ferta come.
 Altare in quo victimæ immolantur sanctum nuncupatur Ecclesiastici cap. 50. v. 12. *In ascensu altaris sancti dedit sanctitatis amicum.* Veteres etiam aras Deorum suorum sanctas existimabant.
- Tibull.** Tibullus lib. 1.
Sed prius imposito sanctis altaribus igne
Thura fer ad magnos, vinaq; pura Deos.
- Seneca.** Seneca in *OEdip.*
Optima sanctas victima ante aras stetit.
- Quint.** Quintianus.
Inde feri in loco sacrata altaria Martis.
- Virgil.** Virgilius lib. 3. *Georg.*
Aut aris servare sacris, aut scindere terram.
- Valerius Flaccus.** Valerius Flaccus lib. 3.
Inde ubi sacrificus cum conjuge venit ad aras.
- Quint.** Quintianus.
Ergo sacrosanctas quis corda parentur ad aras.
- Valerian.** Valerianus Varianus. (*aris.*)
Suscipe quæ sanctis insignia pendimus
De utensilibus seu candelabris Ecclesiastici cap. 26. v. 22. Lucerna splendens super candelabrum sanctum. Ignis & Cinis victimarum sancti dicuntur, lib. 2. Machab. 13. v. 8. Nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est. Accinit Tibullus lib. 4. v. 8.
Iam celebrer, jam latus eris cum debita reddet
Certatim sanctis latus uterque facis.
- V.** Sanctitas denique ex D. Thomâ 2. 2. quæst. 81. art. 8. ad primum, habet quandam generalitatem, secundum quam omnes virtutum actus ordinat in bonum divinum. Leges enim) quas Ecclesia promulgat vel præscribit) quid aliud innuunt quam sanctitatem. Psalm. 118. v. 3. *Lex Domini immaculata convertens animas.* Vocat immaculatam v. 8. quia sancta est, quia ad sanctitatem inducit, quia præscribit quomodo Deus sanctè & religiosè coli debeat, quomodo proximus non lædi nec in bonis famæ, nec fortunæ, nec corporis, quomodo quisque bonis moribus imbui, quomodo virtutem amplecti debeat. Sic Apostolus Roman. cap. 7. v. 12. *Lex quidem sancta, mandatum sanctum, & justum, & bonum.* Id est legis præscripta sancta, justa, & bona sunt, sive antiqua, sive nova: nam præcepta cæremonialia, judicialia, & moralia, quæ olim Deus dedit populo suo, & sancta, & justa, & bona erant. Quæ verò Ecclesia mandat quid aliud intendunt quam facere hominem castum, purum, sanctum: quàm illum cohibere, nè aliquid perperam committat: quàm ut omnes humani animi vires & motus bene, ritè ordinet ac componat: Accinit Bonon. Rom. 7.
Lex ita sancta subest, jus æquum sanxit honestus.
- Idem Rom. 7.**
Semen ad opivium sacrata sanctio legis.
- Idem Rom. 3.**
Ergo sacrosanctæ laceramus vincula legis?
 Plura de sanctitate & rebus sanctis in progressu totius operis.
- Quod sanctitas seu firmitas Ecclesiæ Romanæ competat ex historia Elianæ colligitur.** Fertur lib. 3. Reg. cap. 13. Reg. 21. quòd tempore Eliæ S. Prophetæ 2. 1. v. 6.
vinea erat Naboth Iezraelita, qui erat in Iezrael juxta palatium Regis Samaria.
 Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: *Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum; quia vicina est, & propè domum meam.* Quid per Achab, vineam, & per Naboth intelligit? vinea est Ecclesia, Naboth Christus, Achab concupiscens vineam, Phariseos seu populum Judaicum designat. Angelomus. *Hanc vineam concupivit Achab, qui interpretatur frater Patrii, populus videlicet Iudæicus, de quo Christus carnem assumere dignatus est; ut fecisset in eâ hortum olerum, hoc est, ut ubi virgultum gratiæ spiritualis germinari dequirit, ibi fragilia quæque dogmata per Pharisæicam superstitionem transplanteret*

Glossa ordinat. plantares. Et glossa ordinaria, Naboth interpretatur conspicuus, sive possessio; Iezrael honestas Dei, sive semen Dei. Hoc totam convenit filio Dei, qui est splendor gloriæ, quem constituit Deus hæredem universorum. Hic Naboth habuit vineam; de qua textus vineam de Ægypto transfulisti. Hanc concupivit Achab, qui interpretatur frater patris, id est populus Judaicus, de quo Christus secundum carnem, ut faceret hortum oleorum; hoc est, ut ubi vinum spirituale germinare debuit, ibi fragilia Pharisæorum dogmata transfplantaret. Ecce quomodo scelestus Achab vineam Domini destruere contendit, ut ibi prava Pharisæorum & hostium Christi dogmata inferat; illamque radicibus evellat. Firmitatem ejus intueamur. v. 3. Cui respondit Naboth: Proprius sis mihi Dominus, nè dem hæreditatem patrum meorum tibi. Hebraeus Prohibet Dominus. Chaldaeus, absto mihi à Domino. Septuaginta, Non mihi fiat à Domino. Dionysius, Ab hac culpâ præferret me; quia sine rationabili causâ non sunt hæreditaria bona vendenda, atque in lege suis prohibuit Israel vendere possessiones suas, in sempiternum; sed solum usque ad annum jubileum, poterant in necessitate eas vendere, ut habetur; Levitici cap. 25. Vnde Dominus dixit, terra hæc mea est, & vos coloni mei estis. Possessio igitur vineæ erat sancta. seu firma; quia nullo modo, nisi necessitate urgente poterat alienari. At secundum eundem Dionysium, Achab legis prævaricator, atque idololatra, non curavit de lege divinâ, voluitque vineam emere in possessionem perpetuam. Ghislerius in cap. 4. Cant. v. 13. ait Achabum esse figuram demonis; scelestus Achab ejusdem diaboli typum gerens dicebat ad iustum Naboth: Da mihi vineam, &c. Dæmon igitur per filium suum populum judaicum juxta illud Christi Joannis cap. 8. v. 44. Vos ex parte diaboli estis. Hanc vineam à Christo eripere voluit; sed Christus negavit se daturum; ut potè quam hæreditario jure & titulo possideret. Rectè Angelomus. Hæreditas ergo Christi Ecclesiæ est conjunctis ei data de gentibus, quam non moriens ei pater reliquit; sed ipse sua morte acquisivit; quia resurgendo possedit. Hanc autem occiso eo mali coloni

præripere moliebantur, cum crucifigentes eum Judai, fidem, qua per eum est, extinguere, & suam magis, (qua ex lege est) justitiâ præferre ac gentibus imbuendis conabatur inferere. Ecce quomodo Ecclesiam destruere, & fidei lumen extinguere Pharisæi studuerunt, sed frustra devictis Pharisæis.

Aliam machinam erexit dæmon ut eandem Ecclesiâ impugnaret, & funditus destrueret; scilicet synagoram sub nomine & figurâ Jezabelis. Lib. 3. Reg. c. 21. Impia Regina hanc repulsam à Nabuth sibi factâ intelligens, suscitavit cõtra eum falsos iudices & testes, eumque quasi blasphemum jussit lapidari. Quamobrem (inquit sacer textus v. 13.)

eduxerunt extra civitatem & lapidibus interfecerunt. Glossa ordinaria docet

Nabuthem esse figuram Christi, cui Pharisæorum superstitionibus non consentienti impia Iezabel, id est synagoga, machinata est mortem, interpretatur enim Iezabel cohabitatrix; sive fluxus vanus, vel inanis; quis synagoga habitare videbatur in domo Dñi, sed per vana desideria destuebat. Sive Ecclesiæ sit domus ejus ruinâ meditatus est à fundamento scilicet Christo juxta illud 1. Corin. c. 3.

v. 11. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Sive eadem Ecclesiæ sit corpus mysticum, ejus caput

scilicet eundem Christum Ephes. cap. 1. v. 22. Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam. Abscindere voluit; ut hoc

avulso tota Ecclesiæ corrueret; sicut lapidato Nabuth Rex Achab ejus vineam occupavit. Audi allegoriam Angelomi. Judai per duos falsos testes opponebant, quod potentiam & naturam sibi divinitatis inscriberet. Vnde Pilato ad Iudæos ita dicebat, accipite eum vos, & crucifigite; ego enim non inveno in eo causam; responderunt ei Judai, nos legem habemus & secundum legem debet mori; quia filium Dei se fecit. Quasi dicerent scimus, quod illo pastore percusso dispergentur oves gregis, sicque divisa Ecclesiâ omnino ruet. Unde eum extra civitatem interficere statuerunt. Salvator (inquit Angelomus) extra portam passus est. crucifixus in loco Calvarie, excitante per Zelum synagoga populum; ut peserent mortem Christi, quatenus eo

VII.

1.3. Reg. cap. 21. v. 13.

Glossa ordinat.

1. Corin. 3. v. 11.

Ephes. 1. v. 22.

Angel.

Joan. 1. 8. v. 44.

Angel.

occiso securius viverent. Vnde quasi sibi consulenter aiebant: Ecce mundus totus post eum abiit, & si dimittamus eum, omnes credent in eum. His ultimis verbis innuunt se velle suam synagogam propagare, & nascentem Christi Ecclesiam delere. S. Augustinus tract. 49. in Joannem. Hoc timuerunt, ne si omnes in Christum crederent, nemo remaneret, qui adversus Romanos civitatem Dei, templumque defenderet: quoniam contra ipsum templum, & contra paternas leges doctrinam Christi esse sentiebant.

S. Greg. Breviis S. Gregorius lib. 6. moral. c. 13. Intulerunt ei mortem, ut ab eo absconderent fidelium devotionem. Justè nos

Guido Perpin. Guido Perpinianus. Quia non solum Iudaei, quibus vivus predicat; sed etiam gentes, quibus mortuus per Apostolos predicabitur crederent in eum. Ego inquit Joannis cap. 12. v. 32. si exaltatus fuero omnia traham ad me ipsum. D. Augustinus in lib. de civit. Omne saeculum ibit ad eum. Scilicet ut ducem, legislatorem, & caput Ecclesiae coler ejus legem, fidem; cum evertere studeamus, ab eoduce, & capite auspiciari oportet: sicut enim vinea Naboth erat hereditaria. Ita ex Angelomo Hareditus Christi Ecclesia est conjunctis ei data de gentibus. Id est congregatio gentium in unitatem fidei. Extra vineam hares vinea trucidatur; quia Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Id est, ut suam congregationem & Ecclesiam sanctificaret, in eam influeret, & ut caput in corpus suum mystici charismatum dona, passus est extra portam, ut per totum orbem effunderet meritum passionis suae.

VIII. Discrimen tamen est inter vineam Naboth & Ecclesiam Christi; quod ex lib. 3. Reg. cap. 21. v. 15. factum est. Cum audisset Iezabel lapidatum Naboth, & mortuum locuta est ad Achab, surge: posside vineam Naboth Iezraelita, qui noluit tibi acquiescere. At dæmon & ministri vineam Domini nequaquam rapere, vel devastare potuerunt, eamque in hortum olerum mutare. Esto Judæi, Gentiles etiam Imperatores, Hæretici, Schismatici, Politici, Atheistæ illâ infestant, persecuti sint, in capite & membris. Tamquam inquit Christus

Joannis cap. 12. v. 31. Ego si exaltatus fuero in terra, omnia traham ad me ipsum. Syriacus: Et ego cum sublimatus fuero à terrâ traham omnes ad me. Lucas Burgenis ex Græco. Et si ego elevatus fuero à terrâ omnia traham ad me. Vel, ut Arabicus, Nunquamque traham ad me ipsum. D. Augustinus, Omnia traham post me. Id est non solum Judæos, sed etiam

Gentiles. Ut explicant nos S. Cyrillus, S. Chryostomus, Leontius, Theophylactus & ex recentioribus Lucas Burgenis, Maldonatus, Barradius, Cornelius, nos S. Sylveira, quibus arridens S. Leo sermone 8. de passione, Christum ita eleganter & patheticè affatur. O admirabilis potentia Crucis! ò ineffabilis gloria passionis! in quâ & tribunal Domini, & judicium mundi, & potestas est crucifixi. Traxisti enim Domine omnia ad te, & cum expandisses totâ die manus tuas ad populum non credentem, & contradicentem tibi, consistenda majestatis tuæ sensum totus mundus accepit. Traxisti Domine omnia, cum in execrationem Iudaici sceleris unam protulerunt omnia elementa sententiam. Mox clarè explicat synagogæ extinctionem, & Ecclesiae progressum his verbis. Traxisti Domine omnia ad te, quoniam scisso templi velo sancta sanctorum ab indignis Pontificibus recesserunt; ut figura in veritatem, prophetia in manifestationem, & lex in evangelium verteretur. Et iterum, Traxisti Domine ad te, ut quod in uno Iudæa templo obumbratis significationibus tegebatur, pleno, apertoque sacramento universarum ubique nationum devotio celebraret. Expende illud universarum quod probat. Nunc enim & ordo clarior Levitarum, & dignitas amplior seniorum, & sacerdotior est unitio sacerdotum. Quia crux tua omnium fons benedictionum, omnium est causa gratiarum per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. Uno verbo omnes dispersos congregabo in gremium Ecclesiae; ejus filios & membra efficiam; ut sicut ego sum filius Dei naturalis, sic illi sint filii Dei & Ecclesiae spirituales.

Id eleganter corrobora S. Ambrosius lib. 9. in Lucam sub figurâ vineæ explicans parabolam vineæ plantatæ & locatæ agricolis, quam putat primò appli-

IX
Ambrosii

applicandam Nabuthæ quò ad factum ; quamvis quò ad mysterium cum aliquo discrimine intelligenda sit, quòd scilicet vinea Naboth foliis possessoris sanguine cruentata est ; at vinea Ecclesiæ purpurata est Christi & innumerabiliù Martyrum cruore & meritis. Vineæ Naboth furori Achab cessit, Ecclesia verò nec tyrannidi Judæorum, nec Gentilium, nec Hæreticorum hostilibus in-

Ambrosius festationibus occubuit. *Vinea typus non flos est, quod populus de vitis æterna radice fundatus, supereminet terris; ac solum vile prætexens, nunc gemmate flore pubescit, nunc circumfusâ viriditate vestitur, nunc mite jugum suscipit, cum maturioribus brachiis quasi sarmentis secunda vitis adoleverit. Agricola quippè omnipotens pater, vitis est Christus, at verò nos palmites, qui nisi fructum seramus in Christo, cultoris æterni falce succidimur. Rectè igitur vinea Christi populus nominatur: vel quod crucis in fronte prætexat judicium: vel quod fructus ejus postremâ anni legatur a state, vel quòd omnibus, ut ordanibus vinearû, ita pauperibus, atque divitibus, humilibus, atque potentibus, servis ac dominis in Ecclesiâ Dei æqua dimensio, nulla discretio sit, ut vitis maritatur arboribus, ita corpus animæ, animæ quoque corpori conjugatur. Ut vinea, dum jugatur erigitur, & recisa nõ minuitur, sed augetur, ita sancta plebs dum ligatur exiit, dum humiliatur attollitur, dum reciditur coronatur. Per sanctâ plebem accipit Ecclesiam, quæ persecutionibus non perit, sed magis vivit, virefcit, palmites multiplicat. Eum etiam (inquit) ut tener sarculus veteri abscissus ex arbore in alterius sætu injeritur; ita populus hic sanctus furculi veteris cicatricibus enodatus, in novo illo crucis signo tanquam gremio pia parentis sætus mollescit: spiritusque sanctus sicut in altis demissus terrarum scrobes, ita in hoc corpus infusus, atque salutaris irriguo diluit quidquid est fatidum, membrorumque nostrorum habitus in cælestem erigit disciplinam. Quomodo autem nunquam marcescat, sed semper virefcit ob assiduam & oculatam cœlestis agricolæ custodiam & vigilantiam consequenter ostendit. Hanc vineam diligens agricola fodere, rigare, tondere consuevit: eruderatiquè terrena molis ag-*

geribus operata corporis nostri nunc sole torrere, nunc imbre perfundere, stirpare agrum solitus, ne à sentibus gemma ladatur, ne luxuriet umbra foliorum, verborumque infructuosa jactantia virtutibus obumbrando maturitatem indolis naturalis impediatur: sed abstinet, ut huic vineæ quidquam timeamus adversi, quam pervigil custodia Domini Salvatoris adversus omnes nequitia sæcularis illecebras muro vitæ vallavit æterna extendens palmites usque ad mare. Expende illa verba: Abstinet, ut huic vineæ quidquam timeamus adversi &c. Quasi diceret si urbes firmæ & inexpugnabiles efficiuntur vigilantia & fortitudine, & potentia boni rectoris, à fortiori Ecclesia firma esse debet, cum rectorem habeat eum qui dominatur mari; imò & terræ: Domini est terra. Imo toti orbi quantus, quantus est. Ubique Deus Pater colitur, ubique Christus Dominus adoratur. Quasi diceret ne idelium congregatio formidet adversariorum incurfus, tyrannorum rabiem, gentium feritatem, hæreticorum sophismata & falsas scripturæ interpretationes: sua jacula venenata contra Romanam Ecclesiam vibret. Nunc Lutherus cum suis infernalibus monstris; quæ ex ipso prodicunt) scilicet Confessionistis, Anabaptistis, Sacramentariis, Rigidis seu Stolicis, extravagantibus, Interimistis, Adiaphoristis apud Prætorium; Vel apud Staphylum cum Antinomis, Samosatenicis, infernalibus Amfordorianis, Antizemoniacis, Antidiaphoristis; Antiosandrinis, Antivenefoldianis, Anticalvinianis, Manusimpositoriis invisibilibus, Bifacramentalibus, Bibliistis; Adiaphoristis, Trifacramentalibus, Luthero-Calvinianis, Semiosandrinis, Majoristis, Pœnitentiariis, Novipelagianis, Syncretizantibus, Ofianis, Stancarianis, Antistancarianis, novis Manichæis, novis Marcionistis. Vel teste Lindano cum Lutheronis, Illiricis, Muscujanis, Pastillariis, Lutherosandrinis, Ubiquetis, Bellianis, Hefhusis, Melancthonis, Pneumaticis, Lutheropapistis, Significatiis, Martyrianis, Buceranis, Farellistis, Bezanitis, Boquinis, Valentiniis, Servetianis, Lascavistis, Campanistis, Hamstedis, Postelianis, Deistis, seu Trinitariis. Apostolicis

perderet? quocirca hic quoque dicit: Nisi quia Dominus erat in nobis. Erant enim admodum pauci & contempti, & eos revertentes multi adorabantur &c. forte viri deglutiissent. Vides quomodo ostendit quam sint feri, & immanes, vel eos invadunt. Alienigeni homines, qui ferarum immanitatem ostendunt: imò verò eis magis faciunt in illos, qui sunt ejusdem generis. Fera enim cum semel invasisset, ab ira deestitit, & recedit: homines autem cum sepe res cefferit aliter, quam putabant, sepe invadunt vel ipsas carnes gustare cupientes. Cui subseribens Dionysius, Populus (inquit) fidelis Deum fideliter spectans proficatur jam corde devoto & grato, quod nisi Deus gratiosè fuisset nobiscum, hoc est per gratiam defensionis suæ nos protexisset, cum Infideles, Hæresici, Tyranni, Maligni contra nos mala pœnaliter nobis inferentes, nosque ad mala culpæ inducere satagentes; ita nos occidissent, sicut occiditur, quod à bestia virum deglutiitur. Propriè autè convenit vox ista Martyribus, quia Tyranni conati sunt eos ad idololatriam, seu Christi negationem inducere, quo factò absorpta esset anima eorum non caro, & ita viri absorpti fuissent. Nam viventes in corpore morini fuissent in animâ, habentesque vitam naturæ, perdidissent vitam gratiæ & gloriæ. Quæ verba explicari possunt de Ecclesiâ Romanâ tot Hæreticorum, Tyrannorum machinis exagitata, quæ divino tamen præsidio sulca splendidior evasit.

XI. Undè Psalmo 128. v. 1. canit David. Sape expugnaverunt me à juventute meâ
 12.8. v. 1. dicat nunc Israel, etenim non potuerunt
 Chrysof. mihi S. Chrysostrorus ibi ait. Hoc ipsum usu venit in Ecclesiâ; cum enim inciperet enasci, omnes eam aspidè invadabant, in principio quidem reges, populi & tyranni: postea autem insidia hæreticorum, & maximum, & variam, ac multiplex bellum undique suscitabatur: sed tamen non prevaluit, sed fusi quidem, & prostrati hostes: floret autem & viget Ecclesia. Id fufius explicat nosfer Michael de Bononiâ post S. Augustinum. Sciendum (inquit) quod hic Psalmus loquitur in personâ militantis Ecclesiæ, ut ejus confortetur fideles persecutionem patientes à malis. Ecclesia enim licet permixtos habeat malos cum bonis, tamen in solis

bonis consistit; quoniam mali ad Ecclesiam non pertinent, quoniam non sunt Christi membra. Dicit non esse Christi seu Ecclesiæ membra, scilicet actu, sed potentiâ, ut docet D. Thomas 3. p. q. 8. art. 3. subdit Michael Bonon: Et sic quia aliquando erat unus solus bonus, & tunc Ecclesia erat in uno solo bono; aliquando multi, & tunc erat in multis. Et in omni statu in quo fuit, passa est à malis. Volens ergò Ecclesia nos in adversis consolari, ostendit quod ab initio ipsa passa est à malis, non tamen consumpta, quia Deus juvit ipsam. Unde Ecclesia passis fidelibus, ait. Sape expugnaverunt me à juventute meâ. Ecclesia de his loquitur, quos tolerat; que non solummodo patitur in sanctis suis, sed ab initio passa est. Aliquando in solo Abel erat Ecclesia, & expugnatus est à fratre malo, & perditio Cain. Aliquando in solo Enoch erat Ecclesia, & translatus ab iniquis. Aliquando in solâ domo Noë erat Ecclesia, & pertulit omnes, qui diluvio perierunt, & sola arca natavit in fluctibus, & evasit ad secum. Aliquando in solo Abraham erat Ecclesia, & namque pertulerit ab iniquis, novimus. Aliquando in solo filio fratris ejus Loth, & in domo ejus in Sodomis erat Ecclesia, & pertulit Sodomorum iniquitates, & perverstates, quo usque de medio ipsorum eam liberavit. Caput esse in populo Israel Ecclesia, pertulit Pharaonem & Aegyptios. Capit in ipsâ Ecclesiâ, id est in populo Israel numerus sanctorum, ut Moyses & ceteri sancti, pertulerunt iniquos Iudæos populum Israel. Ventum ad Dominum Iesum, prædicatum est Evangelium, & multiplicati sunt fideles supra numerum, & pertulit Dominus nosfer Iesus Christus iniquos, pertulerunt & Apostoli, & alii sancti. Nunquam ergò modo solum passa est Ecclesia. Et idcò nè miretur modo quis volens esse bonum membrum Ecclesiæ, si modo aliquandò patiatur. Audiat matrem suam dicentem sibi. Noli mirari si adversa pateris, fili ab iniquis, quia ipsi sape expugnaverunt me à juventute meâ. Sic enim respòdet aliquorum cogitationibus dicentibus, quanta mala perferimus, quanta scandala contremiscunt quotidie. Respondet Ecclesia ex voce fortium, ut consoletur infirmos, & dicit. Sape expugnaverunt me à juventute meâ, id est à princi-

principio iniqui expugnauerunt me. Nunquid delere poterunt Ecclesiam? dicat hoc nunc Israel? id est boni, patientes, qui sunt de Ecclesia, quae Deum videt per fidem, hoc nunc dicant in cordibus suis. Sæpe expugnata fuit Ecclesia, & tamen à Deo ad iusta permansit. Hæc ultima verba declarant Ecclesiam esse sanctam, seu firmam. Idem ferè habet Dionysius. Et concludit. *Quamuis ergo hostes Ecclesie corpus occidant, aut animam ad tempus decipiant, non finaliter, neque simpliciter prævalent, imò tempore persecutionis tyrannica augebatur Ecclesia merito sanctitatis, & numero conversorū ad fidem in agra, quam tempore pacis. Alludere videtur ad arborē, quæ hyemalibus acta ventis & frigoribus, crevit non tantum dilatazione ramorū, sed etiam crassitie & soliditate trunci & radicis.*

Dionys.

S. 4.

Oracula Prophetica de sanctitate & firmitate Ecclesie.

I. Ecce. cap. 48. v. 35.

QUAM congruè de hac Ecclesie militantis firmitate vaticinatur Ezechiel cap. 48. v. 35. *Nomen civitatis ex illa die Dominus ibidem.* Jonathas Chaldæus Paraphrastes. *Nomen civitatis exponit à die, quo posuit Deus diurnitatem suam ibi.* S. Hieronymus. *Nomen quoque ipsius civitatis nequaquam erit, ut prius Ierosolyma, que interpretatur visio pacis, sed Adonai samnia, quod in latinum sermonem vertitur, Dominus ibidem, qui recedat nunquam ab eâ, ut à priori populo ante discessit, dicens ad Discipulos: Surgite abeamus hinc. Et ad Iudæos relinquetur vobis domus vestra deserta; sed æternam habeat possessionem, & sit ei ipse possessio, iisdem Discipulis reproverens: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Eidem subscribunt Hugo Card. Vatablus, Maldonatus, Hector Pintus, Dionysius, quibus subscribens Barradius tomo 4. in Evangelia lib. 9. c. 7. *Dominus ibidem (inquit) hoc est nomen Ecclesie, Dominus Deus ibidem est; ibidem cum Christianis habitas, eos protegens, præsidio defendens: suusque ad consummationem sæculi.* Quibus verbis patet Ecclesiam esse firmam, quia Deus illi adest & protegit. Cui arridens Isaïæ oraculum c. 7. v. 14. *Vocabitur (inquit) nomen eius Em-*

Isaïæ c. 7. v. 14.

manuel. Cornelius. Nobiscum Deus fortis, Cornelius daemone, carnem, peccatum, mundum, omneque hominum hostes fortiter debellabit. Quasi diceret, idè genus humanum, seu Ecclesia fortis est, quia forti præsidio munita est, seu fortem habet sui defensorem. Infra quæ de privatis ait, de eadem Ecclesia magis verificari debet. *Per suam opem, gratiam, illuminationem, corroboracionem, consolacionem, & protectionem ipse tentatis peculiariter adest, eosque consolatur & confortat, sicut promisit dicens, cum ipso sum in tribulatione eripiam & glorificabo cum.* Id ipsum prænuñciavit Deus per Zachariam c. 2. v. 5. *Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius. Chaldæus. Verbum meum erit ei, dicit Dominus, velut murus igneus, illum per circuitum ambiens.* Id est quasi murus igneus cingam & protegā Jerusalem, hostes quoquam que fugabo, meosque clientes consolabor, fortiter fovebo. Quid per Jerusalem ita cinctam & muratam intelligit? Ecclesiam. Barradius citatus. *Murus igneus in circuitu Ecclesie dicitur, quia Dominus illam defendit inquit muri, est autem in medio in summam gloriam, quia ab omnibus Christianis colitur & adoratur.* Alludere videtur ad Cherubinum c. 3. v. 24. qui murone flammeo paradysum custodit, seu (ut vult Lactantius) lib. 2. c. 13. Muro igneo ita Jerusalem seu Ecclesiam protegā, eamque reddam perpetuò gloriosam, & celebrē apud omnes gentes ratione cultus, tutelæ, protectionis, legis, sacramentorum, orationis, miraculorum; vel sustinebo per filium meum, qui est splendor & figura paternæ substantiæ, & gloriæ, & caput cõgregationis fidelium.

Zach. c. 2. v. 5.

Barrad.

His consonat oraculum Isaïæ c. 26. v. 1. *Salvator ponetur in ea murus & ante murale pro ante murale.* Symmachus vertit. *Firmamentum.* Vatablus. *Vrbs Vatabli fortitudinis nobis est salus, ponet muros & propugnaculum, id est quemadmodum domus, arx, civitas quæ habet murum, & ante murale fortis est, & expugnari nequit ab hostibus, sic Ecclesia fortis, firma, & sancta est, divino præsidio cincta.* Dionysius. *Vrbs fortitudinis nostra Sion: supple est ipsa Ecclesia, Christi virtute munita. Non autem exprimit nomen civitatis hujus, sicut*

II. Isaïæ c. 26. v. 1.

Dionys.

sicut nec in Psalmo 86. Fundamenta ejus in montibus sanctis, Salvator ponetur in eâ murus bonorum operum, & antemurale fides sancta, eritque munimentum & propugnator suorum. Vel alludit ad illud Proverb. c. 18. v. 20.

Prover. cap. 18. v. 10.

Turris fortissima nomen Domini, ad ipsum curris iustus & exaltatur. Aquila & Theodor. Turris potentia. Syrus. Extra telorum iactus est. Auctor Catanzæ Græcæ. Deus prepotens, magnarumque virtutum Dominus appellatur, taleque efficit eos, qui se ad illam adjungunt. Cùm igitur Ecclesia sit illi juncta per sponsalia spiritalia: quemadmodum in matrimonio seu unione hypostaticâ & reali humanitatē Verbum semel assumptam nunquam dimisit. Sic Ecclesiam (quæ est corpus, seu sponsa mystica) nunquam dimittet, sed illam fortissimam, firmissimam, & sanctissimam efficiet, etiamsi universæ Paganorum, Judæorum, Hæreticorum, Schismaticorum acies quotquot fuerunt, quotquot sunt, & quotquot erunt, turmatim & unitim in ipsam sæviant & debacchantur. Illis accinit Cantor Regius Psalm.

Psalm. 124. v. 1.

Dionys.

124. v. 1. *Quis confidunt in Domino sicut mons Sion non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem.* Dionysius ibi egregiè. Potest (inquit) exponi de militante Ecclesiâ, quæ per Jerusalem designatur, ut sit sensus non movebitur in æternum à fide Catholica, à vitâ fideli, à gratiâ, quamdiu in presenti sæculo degit, qui habitat in Jerusalem, id est militante Ecclesiâ per fidem charitatē & gratiâ adornatum. Paulò post ad v. 2. *Montes in circuitu ejus, subdit Angeli Dei, qui propter naturæ excellentiam montes vocantur, sunt in circuitu ejus, id est militantis Ecclesiæ, tanquam ad custodiam hominum ordinati, ac missi. Sed nè quis hoc sufficere putet, vel in illis finaliter speret, adjungitur. Et Dominus in circuitu populi sui. Quemadmodum in Evangelio Joannis c. 14. Non relinquam vos orphanos. Et Matthæi cap. 28. Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Eandem explicationem habet Baptista Folengius, cui subdit. O tuam custodiam! ponetur clamas Isaias, in eâ murus & antemurale. Ecce mons (ait lib. 4. Reg.) plenus equorum, & currum igneorum in circuitu Elisei, videte oro,*

Foleng.

1.4. Reg.

Quomodo cuncta in hac custodia concita, præsentia, atque ardentia sint. Cum eis equis, curribus igneis circumcurrentibus comparat. Sicut igitur montes in circuitu sunt terræ Jerusalem, quæ occidit Dominum, ita ipse humani generis amantissimus est in circuitu populi sui. Quis est populus Dei? Cõgregatio fidelium.

Vel alludit ad oraculum divinum III. Jeremiæ cap. 1. v. 28. *Ego dedi te in ci. Jerem. visitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum aeneum super omnem terram, regibus Iudæ, principibus ejus, & sacerdotibus, & populo terra, & bel- 1. v. 28 labunt adversum te, & non prævalerunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te. Quæ verba quamvis ad litteram ad Jeremiam dirigantur, tamen tropologicè ad omnem animam Deo consecratam proferuntur, quæ quasi athleta & pugil constans in fide, & firma in amore Dei perseverare monetur. Tamen allegoricè de Ecclesiâ militante & Romanâ intelligenda sunt, illi enim à tpt sæculis undis & fluctibus persecutionum agitata, at non submergè. Hæc Virgilio encomia appellari possunt.*

Virgil.

Ille velus pelagi rupes immotaresistit, Vt pelagi rupes magno veniente fragore Quæ sese multis circum lastantibus undis Mole tenet scopuli, nec quicquam & spumea circum Saxa fremens laterique illisa refunditur alga.

Vel sanè arridere videtur ad sponsam, quam charissimus sponsus vocat hortum conclusum. Cant. cap. 4. v. 12. *Cantic. Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus 4. v. 12 conclusus fons signatus. Vocat conclusum hortum quam prius immaculatam nuncuparat, v. 6. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Ghilsterius, Tota pulchra dicitur ob eximia fidei dogmata, & ob insignem sanctorum morum doctrinam. Nulla verò in ipsâ reperiri dicitur macula, quia nihil sit in Occumenicis Conciliis invenire quod vitium sonet, quodvè reprehensione sit dignum. Quibus verbis duplicè Ecclesiæ sanctitatē insinuat, vel enim dicitur sancta ob sanctitatem morum, vel sancta quia fidei dogmata tenaciter propugnat cõtra quoscumque, Hæreticos, Schismaticos, Ethnicos, & Judæos: illi arridens Dio-*

Gbister.

rius ita de hoc firmo Ecclesie cacumine differit. *Hic hortus conclusus est, quia multiplici circumvallatus munimine; quia saluator ponitur in circuitu eius. Antemurale & Dominus in circuitu eius. Angelica quoque virtutes eum custodiunt: sed & Prælati ipsius, & prædicatores; & viri sancti pro communi bono Ecclesie semper solliciti ac orantes: vallatur enim, clauditur ac munitur hic hortus valle charitatis, timore filialis, custodia cordis, circumscriptioe prudentiæ, quotidiano profectu, oratione assidua, documentis scripturæ; nè Hæretici, Schismatici, Infideles, Iniqui, aut inuisibiles hoïtes valeant eam ingredi & demoliri. Cur sponsa nõ tantum in horto concluso, sed etiam fonti signato assimilatur? Quid sponsa seu Ecclesia cum fonte signato commune habet? Ghislerius ait vocari signatum fontem, quia aquas scripturæ sacræ non limofas, vel colore aliquo extraneo foedatas profert. *Ne ob fædorum pedum conturbationem deturbata, ab iis, qui limofos pedum affectus habent; neve ob mortiferum dogma ab hæreticis injectum corrumpantur; & nè falso colore ab ignorantibus immisso genuinam amittant puritatem, fons signatus sit, necesse est. Signatus (inquam) signaculo calcæis Regis, quod nullus audeat attingere: signaculo, quod ille solus solvere potest, qui lib. apoc. cap. 5. v. 9. dicitur existisse dignus accipere librum, & solvere signacula eius, quivè sicut & ostium horti est, & aperit, clauditque se ipsum, ita etiam signaculum ipsum est, quo spiritalis fontis aqua, sacraque Ecclesie doctrina pura, & immaculata servatur.**

IV. Ecce quomodo Ecclesia vinea est, hortus est, fons est, non omnibus patens, sed vinea muris Æneis, & igneis cinctæ: hortus conclusus, fons signatus; quorum custodia & protectione Deus ipse suscepit; ita ut nec Judæi suis blasphemias, nec Tyranni suis persecutionibus & suppliciis, nec Hæretici pravis suis dogmatibus ejus doctrinæ puritatem, mysteriorum sanctitatem libefactare queant. Quia Deus nõ unius Nabathe sed Christi, sed innumerabilium sanctorum cruore, sudore, ut olim domus Israelitarum vel lapides fundamentales asperfit. Quis robustior Valente, Valentini Imperato-

ris fratre? qui non solum Imperii gradum adeptus est; sed etiam Arianorum fautorem acerrimum se exhibuit, & orthodoxos Nicænz synodi propugnatores omnibus modis persecutus est sub Damafo Pontifice Romano, Anno 378. apud Paulum Diaconum rerum Rom. lib. 12. Sozomenum hist. Eccles. lib. 6. cap. 36. Nicephor. lib. 11. cap. 45. Quis Leone Isauo Imperatore ferocior? qui cum toto fere Oriente grassaretur Iconomachorum hæresis, indicto conciliabulo centum triginta novem Episcoporum, quos partim auro, partim minis in suam sententiam pertraxerat statuit solemnem edicto, ut imagines de templis tollerentur & cremarentur; quæ tamen edicta & acta & totum conciliabulum septima synodus Nicæna sub Irene & Constantino ejus filio Augustis damnavit. Anno 718. & 787. Apud Paulum Diaconum rerum Rom. lib. 21. Joannem Baptistam Egnatium lib. 2. de Romanis Principibus, Carionem chron. lib. 3. Qui crudeliores Gothis, Visigothis, Wandalis? qui Pannoniam, Galliam, Italiam ita vexaverunt ut Honorius Sævus Wandalorum Africæ Rex 4965. orthodoxis relegatis bona eorum & omnium Ecclesiasticorum suis Arianis distribuerit circa annum 405. sub Honorio, & Arcadio Augustis ex Nicephoro lib. 15. cap. 56. Paulo Diacono rerum Roman. lib. 12. Siegberto, & Carione in chronicis, Constantinus V. Imperator Leonis Isaurici filius Paterni Imperii tyrannidis hæres publicè prohibuit, nè quifquam feruus Dei sanctus nuncuparetur vel invocaretur: sed sanctæ eorum reliquæ spernerentur, imò neminem Catholicum sub se militare permisit. Ita Paulus Diaconus lib. 21. & 22. Suidas in historicis litteris. Naulerius in chron. generat. 27. Quis potentior & crudelitate & robore Totilæ Rege Hunnorum Ariano; qui septingentis millibus stipatus Cepidarum, Gothorum, Marcomannorum, Quadorum, Heralorum, Turcilinguorum, sive Rugorum, Italiam invasit ac spoliavit, Romamque ad eas angustias redegit, ut parentes prolium carnibus vescerentur. Quis visâ hac Romanæ Urbis strage non credat Romanam Ecclesiam funditâ

ditus perituram? Quis spectatâ tantâ procellâ non existimet navem Petri æternum naufragium passuram? Contrarium omnino contigit; nam ex Paulo Diacono lib. 15. Sigeberto in chronicis ad annum 454. Pontificali & Romano, occurrit Leo Pontifex non armatâ manu, vel multo militari apparatu cinctus, sed Pontificali autoritate insignis, aspectu gravis, qui eum voce ita terruit, ut in Pannoniam remeare coegerit. Et interrogatus à suis quid esset, quod præter morem tam humiliter Romani Pontificis iussis paruerit. Respondit se astantem quendam alium (illo loquente) sacerdotali habitu veritum, sibi stricto gladio minitantem necem, nisi Leoni obtemperaret. Sic Constantius Augustus Arianam hæresim promovere studens in bello cæditur teste Orosio lib. 7. Nicephoro lib. 9. cap. 50. Vel ex Paulo Diacono febri acerrimâ correptus obiit. Julianus Christianæ religioni infensissimus (non ut olim Achab rex Israel lib. 3. Regum c. 22. v. 34. incertâ sagittâ) sed certâ S. Mercurii hastâ secundum Nicephorum lib. 10. c. 34. transfigitur. Gothi occiderunt in casâ rusticâ Valentem Imperatorem, à quo læthali Arianâ doctrinâ imbuti fuerant, ut referunt Paulus Diaconus lib. 12. Nicephorus lib. 11. c. 50. Anastasius Imperator dum contra Catholicam veritatem S. Ecclesiæ Romanæ Eutychianorum partes sustinet fulmine cœlesti percutitur, ut narrat Paulus Diaconus lib. 15. Nicephorus in chronicis ad annum 517. Apud Paulum Diaconum citatum Theodoricus rex postquam interfecit Joannem Papam & Symmachum Patricium, visus est ab Anachoretâ quodam deduci ad luparam insulam & in ollam Vulcani demergi. Nicephorus lib. 15. c. 57. ait Attillam Arianorū fautorem hastâ cōfossam interiisse. Apud eundem Theodoricus sagittâ configitur. Apud Paulum Diaconum lib. 15. Alaricus Wisse-gothorum Rex in Ecclesiam debacchans perimitur Apud Suidam in historiis litteris Cōstantinus Copronymus elephantix morbo correptus ejulans salute desperatâ ultimū diem claudit. Baptista Egnatius lib. 2. de Rom. princip. Compt. hist. aiunt

quod Leo IV. sacrilegè carbunculo caput ornans apostemate in capite laborans miserè obiit. Postquam Gensericus Wandalorum Rex Africam domuit, & Arianas partes contra Ecclesiam sustinuit, refert Sigebertus ad annum 429. quod Gaudericus ejus frater à dæmone suffocatus est. Honoricus, vel (ut alii) Honorius in regno Wandalico & odio erga Ecclesiam ei succedēs à vermibus corroditur; ex Sigeberto ad annum 483. Coscus post deletum suum exercitum à Gállis, tandem per oppida ignominiosè raptus miserimè interiit, juxta Sigebertum ad annū 452. Postquam Nicephorus Imperator Orientis Manichæorum partibus favit, tandem à Crumo Bulgarorum Principe jugulatus est, & testa capitis ejus in cyathum versa est, ut restatur Zonaras lib. 3. annalium Nicephori Imperatoris. Plura supra & apud Bellarminum lib. de notis Ecclesiæ cap. 14. & Historiam Ecclesiasticam. Ecce quomodo Ecclesia Romana ab infensibilis hostibus impugnata nequaquam superari & deleri poterit: imò potius Aatholicorū Coriphæi miserimè perierint, ut infra fusius referemus.

V.
Meritò cum sancto Ambrosio lib. 9. in Lucam Ecclesiam, longè excellentiorem vineâ Naboth affari possumus, *Salve vinea tanto digna custode non unius Nabuthæ sanguis, sed innumcrabilium prophetarum; & quod est amplius pretiosus cruor Domini consecravit. Ille licet non regalibus minis terris constantiam metu presserit, non premiis uberrimis provocatus religiosum vendiderat affectum; sed studio regis obstitens nè in hortulis suis malvarum olus succissâ vise severetur, quando aliud facere nequibat parata visibus incendiis proprio cruore restrinxerit: temporalem tamen vineam defendebat. Te verò in perpetuum multorum nobis Martyrum plantavit interitus. Te crux Apostolorum amula Dominica Passionis usque in orbis totius terminos propagavit.* Expende illa verba: *Te verò in perpetuum.* Quasi diceret: Monarchiæ & Imperia bellis destruantur & pereunt. At Ecclesia in mœroribus, persecutionibus, tormentis, funere Martyrum sumpsit exordium, incrementū accepit, Achabo

& Jezabele, aliisque persecutoribus & tyrannis infelici morte pereuntibus, Ut clarius idem Sanctus Doctor exprimit in psalmo 48. *In tribulationibus fundatur Ecclesia, in tempestatibus & procellis, in solitudinibus & maroribus, in rebus adversis, & in fluminibus preparatur. In quibus fluminibus? audi dicentem. Elevaverunt flumina vocem suam &c. In his ergo fluminibus preparatur Ecclesia, in quibus profluit Dei gratia. Ecce qualiter Ecclesia fundata fuerit. Quod iidem persecutionum cardinibus innixa perseveret, audi eundem in psalmo 33. *Non timeamus, quia facti sumus sicut oves escarum. Sicut enim Domini caro, & sanguis ipsius nos redemit, ita etiam Petrus pro Ecclesia multa toleravit; multa etiam S. Apostolus Paulus & ceteri Apostoli pertulerunt cum caderentur virgis, cum lapidarentur, cum in carceres traderentur. Illi enim tolerantia injuriarum, & usu periculorum Domini fundatus est populus, & Ecclesia incrementum est consecuta, cum ceteri ad Martyrium festinarent, videntes per illas passiones nihil Apostolorum decessisse virtutibus, sed etiam propter hanc brevem vitam immortalitatem illis esse questam. Quod incrementum ex persecutionibus comparatum probat exemplo seu testimonio Christi Joan. cap. 15. v. 16. *Quia propterea vos misi, ut vos catis, & fructum plurimum afferatis, & fructus vestri maneant. Factus est Dominus sicut semen secundum quod dicitur ad Abraham Galat. cap. 3. Et semini tuo, quod est Christus. Semen ergo omnium Christus: & ideo se cadere passus & spargi ut conforme corpori suo transfiguraret corpus humilitatis nostre. Hoc ergo semen salutare omnibus hominibus, & ex illo ad ejus imaginem figurati, quasi semina Apostoli missi sunt per diversa, atque dispersi, ut in agrum Ecclesia gentes congregat, & diversis fructibus resurgere toto orbe terrarum. Quasi diceret merito Ecclesia vineæ & horto assimilatur, quandoquidem sanctorum Martyrum greges quasi semina fuerint, qui tolerantantes cruciatus pro Deo, Ecclesia non tantum radicibus corroborarunt, sed etiam auxerunt. Quod confirmat ex illo psalmo 146. v. 2. *Edificans Ierusalem Dominus dispersiones Israelis congre-****

gabit. Quibus subjicit: dispersi sunt enim, ut novos fructus facerent, & postea veluti triticum novum Ecclesia horreis invehentur. Hac autem dispersio non in inferioribus sit; hoc est in terra, sed in celo.

Idem S. Doctor ad ultimum verbum psalmi 148. iterum ostendit, quomodo sit vinea, & quidem optimo muro firmata, ut omnium hostium insidias detegat, eorum insultus retundat: introducitque sapientem de sponsa illud cant. c. 8. v. 11. dicentem. *Vinea suis pacifico in ea, que habet populos, tradidit eam custodibus. Quibus subdit: Clamat spiritus, plantata est congregatio populorum, sed vitis æternæ radice fundata, & spiritualia sub jugum verbi corde mansueti colla subiecit. Plantata est autem in multitudine nationum, repudiata vetus copula, qua fructum afferre non poterat. Data est vinea novis, fidelibusque cultoribus, qui non solum facere fructum possent, sed etiam custodire. Vna ovis erravit; sed revocata totius spatia orbis implevit. Vnam ovem error abduxerat; sed multitudinem Domini gratia congregavit. Erravit homo; sed Ecclesia jam murus est, & murus validus. Erravit Adam; murus est David, qui mandata Dei oblitus non est. Custodita igitur, & vallata hac vinea munimine spirituali mille fructus dat Christo, ducentos autem dat custodibus, ideoque ait Ecclesia vinea mea in conspectu meo, mille Salomoni, & sanctis servantibus fructum. Clarius infra ostendit quomodo ita vallata Ecclesia, & munimine spirituali firmata, etiam innumeris frigoribus seu persecutionibus sit vexata non deficiat, nec pereat, sed firmiores ac solidiores radices faciat. Quia (inquit) futurum erat, ut cum ad plenitudinem Ecclesia peruenisset persecutionibus variis tentaretur; ideo cum verbi gratia delectaretur subito cernit insidias persecutorum, & que plus sponso quam sibi timeret, aut quia à persecutoribus Christus magis appetitur in nobis; ideo ait fuge frater meus, & similis esto caprea aut hinnulo cervorum super montes aromatum. Idem proficiens ostendit qui sint illi montes, & cur montes aromatum nuncupentur. Montes aromatum sancti sunt; ad eum confugit Christus, quia fundamenta ejus in montibus sanctis, ad eos igitur confugit*

fugit, qui sunt ejus stabilia fundamenta, in nobis fugit, in illâ fidâ statione consistit. Vocat Apostolos fundamenta Ecclesiæ conformiter ad illud Apoc. cap. 21. v. 12. Et vidi sanctam civitatem Ierusalem novam descendentem de celo. Idest Ecclesiam Christi, veri, 14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum agni. Quomodo vocentur duodecim Apostoli fundamenta Ecclesiæ cujus Christus est lapis angularis, & Petrus nuncupatur petra, consule Cornelium in cap. 2. ad Ephes. v. 20. in cap. 21. apocal. v. 14. & alios. Miror quomodo Apostoli fundamenta stabilia denominentur. Nunquid omnes Apostoli nõ obierunt (excepto fortè S. Joanne Evangelistâ?) Apostolorum nomine Ecclesia designatur cujus sanctitatem seu firmitatem ut exprimeret S. Ambrosius dixit ejus fundamenta esse stabilia, & quod Christus seu Ecclesia in illis fidâ statione consistit. Quibus verbis ultimis alludere videtur ad exercitiũ, qui tunc invincibilis censetur quando in fidâ statione consistit; & maxime quando statio illa in montibus cõsistuta est. Quamvis enim undequaque ab hostibus expugnetur, tamen separari non potest; non quod arma armis, vires viribus, ferrum ferro, sanguinis effusione sanguinis effusione vicissim opponat sed fidem.

VI. Audi eundem S. Ambrosium in psal. 43. *Non in brachio, neque in gladio suo seras expulit gentes, & non certamine bellico turmas fugavit hostiles; sed mansuetudine ac fide terras inimicorum sine ullo cruore possedit. Fides enim sola pugnavit; & ideo triumphos meruit, quod non revocaret perfidia, sed augetur; quia persecutionibus suis non vincitur Ecclesia. Paulo post ostendit discrimen inter synagogam & Ecclesiam; quod illa pugnarit militaribus armis & ferro, hæc spiritu & fide militet. Non pugnavit militaribus armis & ferris populus Ecclesiæ, sicut populus Indæorum. Ille in figurâ pugnavit, illos pugnavit in spiritu. Vis videre nostram Ecclesiam militantem non corpore sed spiritu, non tormentis bellicis, seu armis corporalibus, sed spiritualibus; intueri Christum cruci affixum, erat totus exanguis, ex-*

animis; & tamen emittens spiritum pugnavit, vicit, Ecclesiam firmavit, ac suo cruore perfusam inexpugnabilem reddidit. Quomodo id fieri potuit? quomodo non ferro, sed ligno vicit mundum? Alexandri, Cæsares totius orbis Dominiũ ac Imperium preliando adepti sunt; quomodo Christus sic majus sibi cõparavit imperiũ. *Quid (inquit Cyprianus S. Cyprianus de duplici Martyrio) homine mortuo contemptius? quis vel Cæsarem mortuum metuat? sed Christi morte quid efficacius? vel templi scissum est, terra concussa, sol medio die obtegit faciem suam. Nunquam per omnem vitam declaravit potentiam suam. Nunquid suam potentiam magis manifestavit cum vendentes & ementes eiecit è templo? minimè tunc enim nõ unum quidem convertit. Nunquid suas patefecit vires cum patravit miracula? nõ; tunc enim plurimi illum mirati sunt, sed tunc vix unum atque alterum Ecclesia in suum gremium suscepit. At nunquam per omnem vitam declaravit potentiam suam, quàm in cruce. Nunquam Ecclesia magis in lucem prodiit, plures foetus produxit, firmior & fortior apparuit, quàm quando Christus inter media opprobria & supplicia interiit. Doctè Rupertus lib. 2. de operibus Spiritus sancti. De passalo Christi. *Rupert. si latere sanguinis & aquæ sacramentum productum est, & exinde statim Ecclesia reformata, nam statim universa præcorum electorum quantacumque ab origine mundi collecta fuerit, apud inferos redemptionem suam spectans, illo sanguine, & illâ aquâ emundata, atque huic viro copulata est. Idest, quotquot iusti ab origine mundi per quatuor annorum millia existerunt, Christi sanguine, & aquâ emanante è latere generati sunt. Et tantum abest, ut Ecclesia tunc naufragiũ fecerit, & quasi statua Nabucodonosoris in favillâ & cineres reducta fuerit: quin potius eò magis solidata est, uberioresque fructus protulit. Tunc (inquit S. Ambrosius ser. 3. in psal. 118.) *In ligno cõpunctus est lancea, & exivit sanguis & aqua omni unguento suavior, accepta Deo hostia per totum mundum odorem fructificationis effundens. Quasi diceret: tantum abest ut vinca Nabathe mystici occisi jussu synagogæ Jezabelis impia***

& novi orbis terrarum constitutionem. Ut autem ostendat ejusmodi fabricam licet immensam & toto orbe diffusam nullis temporum & persecutionum injuriis obnoxiam esse subdit v. 2. *Et enim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.* Titelmanus ita elucidat: *Ipse enim est qui orbem terræ stabilivit, atque firmavit; qui Ecclesiam suam sanctam in firmitate fidei super petram firmissimam fundavit, ut non possit commoveri in sæculum sæculi: ad verum quam nec porta inferi possint prevalere. Ipse post resurrectionem & gloriosam ascensionem missis in omnem terram Apostolis edificavit, fundavitque fidei firmitate Ecclesiam sanctam, velut novum orbem terrarum; quæ usque ad consummationem sæculi nunquam deficiet; quemadmodum in initio creationis verum, materialcm orbem terrarum fecit, qui persistit in secula.*

Tuelm.

Dionys.

Cui arridens Dionysius in illum psalm. ait: *tu tantum namque confirmavit Christus Ecclesiã, ut dicat Apostolus, Timoth. cap. 3. Ecclesia Dei vivi est columna & firmamentum veritatis. Unde in actibus Apostolorum c. 7. Lucas testatur Ecclesiã per totam Indeam & Samariam habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione Spiritus sancti replebatur: idcirco nunc subditur, qui non commovebitur: Ecclesia namque usque in finem mundi stabilis permanebit in fide, servituteque Christi: quia regnabit in domo Jacob in æternum & regni ejus non erit finis juxta testimonium Gabrielis.*

In quò hanc firmitatem stabilivit? in persecutionibus & suppliciis. Audi eundem psalmem v. 4. *Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina vocem suam.* Genebrardus. *Elevaverunt flumina sonitum suum, & streperunt ad orbem terræ obruendum atque submergendum. Item mare mirabiles elationes suas extulit, sed in his cunctis fragoribus es insignior, & terribilior; ut proinde orbis terræ in suis integritate & statu persistat, neque deleatur. Subdit hæc oracula allegoricè de Ecclesiã militante esse intelligenda. Seu de motibus & bellis impiorum contra regnum Dei & Ecclesiam. Cui arridens Dionysius cum nonnullis. *Quidam utraque flumina cum suis elevationibus exponunt de adversariis Christi, & persecutoribus sacrosan-**

*tiæ Ecclesiæ. Flumina autem, hoc est Tyranni elevaverunt fluctus suos per sermones, seu verba multorum populorum, qui edicta Tyrannorum perduxerunt ad actum. Erant namque ministri, & executores sententia quam contra Ecclesiam dictabant Tyranni. Mirabiles elationes maris. Mirabiliter magna, & atroces erant persecutiones sæculi hujus, seu hominum impiorum adversus Christi Ecclesiam, sed mirabilis in altis Dominus. Id est Christus, qui Martyres sanctos confortavit, Ecclesiamque protexit. Mirabilis apparebat, & suam omnipotentiam ostendebat tempore persecutionum Ecclesiæ, in altis, hoc est in magnis miraculis, in sublimibus signis, in prodigiis inauditis, quæ fecit Deus per suos fideles, in tantum ut per crudelissimas persecutiones Ecclesiæ non solum non timeret, neque deficeret; sed mirabiliter dilataretur, augetetur, confortaretur, & cum ingenti alacritate universa tormenta perferret, donec tandem Tyranni deficerent, ipsi jumeque Romanum imperium fidei Christi collum suum subjiceret. Eandem explanationem habent Jacobus à Valentia & alii: maxime noster Michael de Bon. cujus aliqua verba proferemus. *Fluctus fluminum differunt à voce, seu sono aquarum: quia vox aquarum solum terret; sed fluctus non solum terret, sed etiam necat. Sic impugnatione Indæorum fuit quasi vox fluvii; quia de facto paucos ex Apostolis occiderunt: sed vocibus præcipiendo ipsos terre conabantur, sed impugnatione Paganorum fuit crudelior; qui gladiis ubique Christi fidem persequerantur, & irucidabant fideles: & ideo impugnatione Indæorum dicitur vox fluminis. Sed impugnatione Gentilium & Romanorum dicitur fluctus. Unde Gentilibus dicit, elevaverunt flumina fluctus suos. sub istis enim succubuit Petrus, & Paulus, Andreas, Thomas, & ceteri Apostoli. Ideo Tyrannis & Romanis Principibus, qui gladiis Christi regnum impugnabant, dicebat Ecclesiã regnum impugnabant, dicebat Ecclesiã regnum ipsi psalm. 10. *Omnia excelsa tua, & fluctus sui super me transferunt. Et psalm. 87. Omnes fluctus tuos induxisti super me.* Postea declarat crevisse, & solidiorem evasisse Ecclesiam. *Mirabilis fuit Christi regni, & Christianorum multiplicatio & confirmatio: quia quantum amplius Christi nomen persequerantur, & Christiani irucidabantur,***

Michael de Bon.

Genebr.

Dionys.

cidabantur, tantò plus crescebant, & au-
gebantur. Sic enim incipit augeri & con-
firmari in capite Christo; quia plures con-
vertit moriendo, quam vivens. Quia,
(ut dicit Gregorius lib. 29. moral. c. 7.)
Christus moriens fidem suam in gentibus
dilatavit &c. Infra: Apostoli & fideles in
persecutionibus sunt multiplicati, & con-
firmati in fide. Et hoc est, quod ait: Mira-
biles elationes maris. Quid enim elatio-
nes maris sunt? nisi contra fideles mira-
biles persecutiones malorum, inter quas
mirabilis Dominus apparuit; quia in illis
persecutionibus mirabiliter persecutorum
multitudinem convertit ad fidem. Unde
istum textum ad propositum inducens S.
Gregorius lib. 9. moral. cap. 5. Super illo
verbo Job cap. 9. Graditur supra fluctus
maris, dicit. Quid enim maris nomine,
nisi in bonorum necem saviens hujus
mundi amaritudo significatur &c. Dicit
ergo mirabiles elationes maris, id est mi-
rabiles fuerunt persecutiones malorum
contra Ecclesiam, scilicet, dum fideles
ubique persequebantur, & trucidabantur.
Sed mirabilis in altis Dominus; scilicet plus
apparuit, qui scilicet fidem suam maximè
in persecutionibus crescere fecit. Hæc ulti-
ma verba, crescere fecit; non tantùm
significant dilatationè ramorù, produ-
ctionè frondium, florum, & fructuum;
sed etiam radicationem, ita ut sensus sit
fidem in persecutionibus profundiores,
& magis inextirpabiles radices fecisse
docet experientia, res ipsæ conservari,
quibus producantur: ut patet in pis-
cibus, qui in aquis generantur & con-
servantur: plantis, quæ in terrâ produ-
cuntur & ibidem crescunt, & foventur.
Sic Ecclesia nata in cruce, per crucem
suscipitur.

II.

Ne mireris si Ecclesia persecutioni-
bus firmior efficiatur, quandoquidem
ex ipsa sua origine accipiat, ut
supra ostendimus, dum ex latere Chris-
ti fluere sanguis & aqua, Ecclesiam à
Christo generatam, seu præcipua sa-
cramenta suam sumpsisse originem.
Nonnulli ejusdem Ecclesiæ Romanæ
maternitatem refundunt in illa Christi
verba ad Mariam Joannis cap. 19. v. 26.
Mulier ecce filius tuus. Et ad Joannem
v. 26. *Ecce mater tua.* Quam matrem intelli-
git, & quem filium illi assignat? scio
ad litteram per matrem intelligi Ma-

Joannis
cap. 19.
v. 26.

riam, & per filium Joannem. Scio alios
nomine Matris accipi Mariam, &
per filium omnes fideles. Juxta illud
melliflui Bernardi sermone 2. in die
Pentecostes. *Ad illam, sicut ad me-
dium, sicut ad arcam Dei, sicut ad re-
rum causam, sicut ad negotium secu-
lorum respiciunt, & qui in cælo ha-
bitant, & qui in inferno, & qui nos
precesserunt, & nos qui sumus, & qui
sequimur, & nati natorum, & qui nas-
centur ab illis. Illi qui sunt in cælo, ut
resarciantur: qui in inferno, ut eripian-
tur: qui precesserunt, ut prophete fide-
les inveniantur; qui sequuntur, ut glori-
ficentur. Quod autem nomen matris
illi Christus meritò attribuit, subdit.
Eò Beatam te dicunt omnes generationes,
Genitrix Dei, Domina mundi, Regina
cæli: in te enim Angeli lætitiæ, justì
gratiam, peccatores veniam invenerunt in
æternum. Meritò in te respiciunt oculi to-
tius creaturæ; quia in te & per te, & de
te benigna manus omnipotentis quidquid
creavit, recreavit. Quomodo recrea-
vit? non tantùm per eam ut mediatri-
cem, sed etiam matrem, ut patet
ex Hymno Ecclesiæ. *Maria Mater
gratiæ, Mater misericordiæ.* Et Anti-
phonâ *Salve Regina, Mater misericordiæ.* Bernar-
dus. Sanctus Bernardus de amplitudine
viscerum maternorum ejus differens
sermone 4. de Assumptione. *Quis
(inquit) misericordiæ tuæ, ò Benedicta,
longitudinem, & latitudinem, sublimi-
tatem & profunditatem queat intelligere?
nam longitudo ejus usque in diem novissi-
mū invocantibus eam subvenit univer-
sis, latitudo ejus replet orbem terrarum;
ut tuæ quoque misericordiæ plena sit om-
nis terra. Sic & sublimitas ejus civitatis
superna invenit restaurationem. Et pro-
fundum ejus sedentibus in tenebris &
umbrâ mortis, obtinuit redemptionem.*
Quibus verbis innuit Beata Virgo ma-
ternitatis omnium fidelium nomen &
munus adeptam dum Crucifixeret: ita
ut nullus sedeat in tenebris & umbrâ
mortis, quem illa redimere & ad vi-
tam gratiæ revocare parata non sit.*

Non minùs oportunè S. Ambrosius
lib. 7. in c. 9. Lucæ, docet Christum his
verbis. *Mulier ecce filius tuus* Misericordiæ
Ecclesiæ Romanæ; & illis, *Ecce mater
tua.* Omnibus ejus alumnis locutum
esse

Bernar.

Bernar-
dus.III.
Ambros.

esse sic etiam fideles affatur. *Dicat & tibi de patibulo crucis Christus: Ecce mater tua. Dicat & Ecclesia, Ecce filius tuus. Tunc enim incipis esse filius Ecclesiæ, cum in cruce victorem videris Christum nam qui crucem scandalum putat, Indeus est. Ecclesiæ filius non est, qui crucem stultitiam putat; Græcus est ille. Est autem Ecclesiæ filius, qui crucem triumphum putat, qui crucem Christi triumphantem agnoscit. Quasi diceret: Scire vis, ubi Ecclesiæ lux maternitatis signa demonstrarit: non quando Christus in monte Tabor gloriâ & honore coronatus apparuit. Non quando ingredienti in urbem Ierosolymitanam occurrerunt turbæ cum ramis palmarum clamantes, *Osanna filio David*. Sed quando crucis patibulo affixus fuit, & eum tunc adoravit, & agnovit, ut tunc de nostræ salutis hostibus triumphantem, & synagogam sepelientem. Hujus sepulturæ, & illius ortus meminisse*

Cantic.
c. 8. v. 5.

videtur Sponsus Cant. cap. 8. v. 5. *Sub arbore malo suscitavi te. Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Quasi diceret: O Ecclesiæ Romana, quæ succedis synagogæ, scire vis ubi suscitata fueris, ubi synagoga cum suis ritibus deserit esse in Calvarie monte, dum Christus Cruci affixus omnibus reprobris, calumniis, suppliciis afficeretur, Dionysius articulo 25. In Christi crucifixione synagoga mater Ecclesiæ & violavit se ipsam suis sceleribus negando, abjiciendo, occidendoque ipsum unigenitum Dei, Hæredem, Sponsum, Regem, & Salvatorem sibi de super missum, dicens coram Pilato, Tolle, tolle, crucifige eum. Et rursus non habemus regem nisi Cæsarem, itemque sanguis ejus super nos & super filios nostros. Ioannis cap. 19. Unde per Ieremiam cap. 13. Sponsus prædixit. Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in viâ, dedit contra me vocem suam, idè odii eam. De hoc Daniel Propheta apertissimè est vaticinatus. Post hebdomadas (inquit) septuaginta duas occidetur Christus, & non erit ejus populus, qui negaturus est eum, & civitatem, & sanctuarium dissipabit populus cum duce futuro, & finis ejus vastitas, & usque ad finem perseverabis desolatio. Psalmista quoque, obstruentur oculi eorum*

Dionys.

nè videant, & dorsum eorum semper incurva, effunde super eos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos. Hanc explicationem emendicasse videtur à Justo Orgelitano. Sub arbore malo (inquit) ò Ecclesiæ suscitavi te, in odorifero Crucis patibulo, ubi ego occubui, illic te à peccatorum interitu suscitavi, quando te credentem signo Crucis prænotare præcipio. Ibi corrupta est mater tua, ubi tu per meam mortem suscitari meruisti. Ibi per suam impietatem Synagoga capta est, quando crucifige clamabat. Quasi diceret, tunc suscitata est Ecclesiæ Romana, quando in Crucem elatus est Christus. Tunc Ecclesiæ Romana totius orbis effecta est mater, quando synagoga deleta est: tunc autem deleta & contrita est eadem Synagoga, quando de terris Christi memoriam delere voluit, & conterece immanibus suppliciis.

Suam emanationem à Cruce pro- VI.
cedere ipsamet Ecclesiæ fatetur Can- Cantic.
tic. cap. 1. vers. 4. *Nigra sum, sed c. 1. v. 4.
formosa, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis: Sanctus Bernardus
Sermonem 28. in Cant. ita elucidat.
Induis se compassionis Namium, ut morbum in altero levet, vel sanes, nigrescit candoris zelo lucro pulchritudinis. Multos candidos facit anius denigratio. Et expedit, ut splendor & figura substantia Dei obnubiletur in formâ servi pro vitâ servi: speciosus formâ ppâ filii hominum, pro filii hominum illuminandis obscuratur in passione, turpetur in cruce, palleat in morte, ex solo non sit ei species neque decor, ut sibi speciosam, atque decoram acquirat sponfam Ecclesiæ sine maculâ & sine rugâ. Expende illud: *Vt acquirat &c.* Quasi non sit melior arra, efficacius & nobilium motivum seu medicum ad despondendam Ecclesiæ, ad generandam sanctam sobolem, ac producenda membra hujus corporis mystici, Cruce & passione. Videtur his verbis alludere ad illud Apostoli Act. cap. 20. vers. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Sanctus Chrysostomus ibi homil. 44. Chrysol*

Bernardus.

Astor.
cap. 20.
v. 28.

Multum ostendit dum dicit pretiosam rem & non parvum esse periculum, quandoquidem Dominus pro Ecclesiâ, nempe sanguini suo non pepercit: sed totum effudit, ut illâ procrearet, propagaret, firmaret.

V. Hujus rei figuram historia Regû suggerit lib. 4. c. 6. ubi. S. Eliseus ferrum securis in aquâ mersum ad lignû, quasi ad suum membrum enatare facit. Accidit ut cum unum materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam. Exclamavitque ille, & ait: *Heu, heu, heu, Domine mi, & hoc ipsum unum acceperam. Dixit autem homo Dei, ubi cecidit? at ille monstravit ei locum, praecepit ergo lignum, & misit illuc, natavitque ferrum, &c.* Quid per ferrum significatur? cor durum, Pagani peccatoris. Quid Eliseus denotat? Christum. Hic verè Eliseus est, non tantum nomine, sed etiam factis. Eliseus enim secundum Hebræos idem est ac *Salus Dei*, vel *Deus Salvator*, ut notant Beda, Eucherius, Angelomus, post S. Augustinum lib. contra Fulgentium Donatistam. Cum igitur hic mysticus Eliseus videret humanum genus gurgiti, seu potius barathro peccatorum immersum, quid fecit, ut illud eriperet? Passione & Cruce suâ illud ferrum obduratum in idololatriâ & peccatis evexit sursum ad gremium militantis, & postea triumphantis Ecclesie, hominesque ex filiis diaboli in filios Dei, & Ecclesie adoptavit. Audi S. Augustinû ser. 210. de tempore. *Securis illa in profundo jacebat, quia genus humanum in omnium criminum abyssum insidici ruinâ corruerat: sicut scriptum est, defixus sum in limo profundi. Et iterum deveni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Fluvius enim ille, ubi securis cecidit significat praterfluentem & fugitivam, & in abyssum descendentem voluptatem vel luxuriam hujus saeculi. Fluvius enim à flucido nomen accepit. Et quia omnes peccatores transitorii voluptatibus inhaerentes fluere dicuntur, idè securis illa in fluvio, & in limo jacebat, oppressa. Veniens verò Eliseus misit lignum, & natavit ferrum. Quid est lignum mittere, & ferrum in medium producere, nisi patibulum crucis ascendere, & de profundo inferni humanum genus eripere, ac de omnium peccatorum limo per Crucis mysterium libera-*

re, postquam verò natavit ferrum misit manum Propheta & recepit illud, & reddidit ad tiles usus domini sui. Ita & de nobis factum dilectissimi fratres, qui de manu domini superbiendo cecideramus, per crucis lignum iterum ad manum vel ad potestatem domini redire meruimus. Expende hec verba. *Per crucis lignum iterum ad manum vel ad potestatem, &c.* per manum & potestatem intelligit protectionem, tutelam, dominium rei tam firmæ, ut inamissibilis sit, ut patet ex verbis Christi Joan. c. 10. v. 28. ubi de ovibus. *Et non rapiet eas quisquâ de manu meâ. Pater meus quod dedit mihi majus omnibus est, & nemo potest rapere de manu Patris mei.* Quasi diceret: Sicut nemo potest eas rapere de manu patris, sic nec de manu meâ; quia eadem est manus idèvis, potestas, & fortitudo Patris ac mea, sicque quod manibus teneo mihi eripi non potest. Ita Beda Maldonatus, Cornelius post Tertullianum contra Praxeam, S. Hilarium lib. 7. de Trinit. & S. Ambrosium lib. 7. de Spiritu sancto cap. 18. dicit ergo S. Augustinus naturam humanam seu Ecclesiam per Christum regeneratam, tam tutè protegi à Christo, ut hostiles insidias, technas, insultus gentilium, hæreticorum &c. facile evadere, & superare possit. Seu quemadmodum id quod manu tenemus auferri nequit; sic Ecclesia passione Christi à dæmonis servitute liberata, & non tantum sub ejus alis, sed etiam non potestate restricta avelli nequit. Quomodo manus Christi possunt esse symbolum tutelæ firmæ? licet filius pelliceas manus habeat, sicut nos, seu formam servi acceperit, & habitu inventus sit ut homo tamen inquit illi Pater psal. 2. v. 8. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessiones tuas terminos terræ.* S. Bernardus citatus ita illum *Bernardus* affatur. *Tuam hereditatem, tuam possessionem dabo tibi. Quomodo dabis tibi si tua est? & quomodo juveni mones, ut postules? aut quomodo sua, si necesse habet ut postules. Mibi proinde postulat, qui meâ ad hoc inducit formam, ut suscipiat causam, quippe disciplina pacis nostra super eum Isaia cap. 53. Et Dominus in eo posuit iniquitatem omnium nostrum. Vnde & debuit per omnia assimilari, sicut ait Apostolus*

Joannis
cap. 10.
v. 28.

Bernardus

Apostolus Hebr. cap. 2. ut misericors fuerit. Propterea vox quidem vox Iacob est; manus autem manus sunt Esau.

VI.

Dionys.

Quid illis manibus villosis operatus sit audi Psalmem, qui psalm. 43. v. 2. Ita verbum incarnatum affatur. *Manus tua gentes disperdit, & plantasti eos.* Dionysius ita luculenter elucidat. *Potestas tua, ô Domine Iesu omnipotens, gentes, idest tyrannos & persecutores Ecclesiæ, populumque Iudæorum, qui primitivam Ecclesiæ penitus extinguere proponebant, quemadmodum narratur in actû c. 4. Quod Principes sacerdotum præceperunt Apostolis, ne omnibus loquerentur in nomine Iesu. His itaque gentes manus tua disperdidit; quoniam multorum in præsentî vitâ pessimâ morte consumpti, & omnes aternaliter perierunt. Sapè etiam principum Christianorum gladio gentiles disperdidisti videlicet Theodosii, Caroli magni, & Godefridi de Bullonia. Vndè per Micheam de Christo prædictum est cap. 3. Egressus ejus ab initio à diebus aternitatis, & magnificabitur in medio universa terra. Et apud Isaiam c. 53. Pater aternus ait de Christo. Disperdiam ei plurimos, & sortium dividet spolia. Et Zacharias cap. 14. de Christo egredietur (inquit) Dominus, & præliando contra gentes, & stabunt pedes ejus super montem Olivæ, & plantasti eos, scilicet patres nostros, Apostolos constituendo eos Principes super omnem terram, sicut psalmo sequenti. Affixisti populos infideles, secundum modum prædictum, & expulisti eos, nam Iudæos de terrâ promissionis eiecisti, & in eâ Christianos habitare fecisti. Multas enim Regiones olim gentilibus subditas Christianis dedisti. Nec enim in gladio suo possederunt Patres nostri fideles terram, idest orbem terrarum, quem fidei subjecerunt, & Christianis impleverunt. Apostoli enim pauci, & idiotæ fuerunt, nec humanâ eloquentiâ præditi. Vnde ait Apostolus I. Corinth. cap. 2. Prædicatio mea, non in persuasibilibus humana sapientia fuit, sed in sapientiâ spiritus & virtutis. Et brachium eorum, idest naturalis eorum potentia non salvavit eos de periculis, à quibus frequenter salvati sunt. Nam cum Apostoli in custodiâ positi essent. Act. cap. 5. Angelus eos deduxit. Paulum quoque tertio naufragantē Chri-*

stus de pelago liberavit. Ioannem de ferventis olei dolio sanum eripuit, sed dextera tua, idest pia custodia tua, & brachium tuum, idest operatio miraculorum, & illuminatio vultus tui, idest sapientia quam eis dedisti, præsertim in die Pentecostes, mittendo eis Spiritum sanctum, qui docuit eos omnem veritatem, ac futurorum præscientiam consulit eis: per hac enim ininitusa, aucta, & stabilita Christi Ecclesiæ. His ultimis verbis docet originem, incrementum, & sanctitatem, & firmitatem Ecclesiæ in cruce, & afflictionibus (quas viri Apostolici, & fideles passi sunt) esse refundenda, quod consequenter probat. Ita ut (inquit) Christiani qui sunt semen & filii Apostolorum possident terram, & ab hostibus invisibilibus, visibilibusque salvantur. Hinc ait Apostolus 2. Corinth. c. 12. Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in signis, & prodigiis, & virtutibus, & ad Hebr. cap. 2. Quomodo effugerimus, si tantam neglexerimus salutem, quæ in nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, & virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, de illuminatione quoque vultus sui super Apostolos Christus prædixit Luca cap. 21. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri. Denique de dextrâ, idest gratiosâ suâ præsentia; ac piâ custodia, ait Matth. c. ult. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Quasi diceret fœviat tota inferorum rabies ut Ecclesiæ destruat, potius illam astruet, roborabit, firmabit.

Aliter succedet possessio Ecclesiæ, VII. quàm vineæ Naboth. Hic enim vixit illam Achabo dare noluit, ac post necem rex Achab eam invasit, possedit, quasi confiscatam obrinuit, lib. 3. Reg. cap. 21. v. 15. Factum est autem cap. 21. cum andisset Ierabel lapidatum Naboth v. 15. & mortuum, locuta est ad Achab, surge, & posside vineam Naboth Ierachitæ qui noluit tibi acquiescere & dare eam acceptâ pecuniâ. Non enim vivit Naboth, sed mortuus est, &c. Notant ibi Dionysius, Cornelius, Toftatus, Salianus & alii Jezabelem voluisse occupare tam vineam Naboth, quàm cætera ejus bona, & ut Regem turpi avaritiæ

infamī exueret, curavit Nabuthem accusari crimine læsæ majestatis tam divinæ, quàm Regiæ; ideòque condemnari: ut sic hæredes bonis illius privarentur, sed illa in siscum regium transcriberentur. Occisos etiã Nabuthę

1.4. Reg. 9. v. 25. filios innuit textus sacerlib. 4. Reg. c. 9. v. 25. Ubi occiso Joramo, Jchu ait:

Tolle. projice eam in agro Naboth Jexraëlita. Et mox: Si non pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum ejus, reddam tibi in agro isto dicit Dominus. Quæ verba significant filios Naboth de medio sublato fuisse, ne forte ipsi Achabo, & Jezabeli negotium facerent. Dionysius: Utique in ultionem effusionis ipsius Naboth filiorumq; occisorum de præcepto Jezabel, & consensu ipsius Achab puniam te in agro ipsius Naboth. Ecce quomodo vineam Naboth occupat, possidet Achabus.

Glossa ordinaria. *Vinea Naboth Ecclesia de gentibus.*

Christus mysticus Naboth plantavit illam. Ad illam visitandam Vates Regis eum invitans psalmo 79. v. 10.

psal. 79. v. 10. canit, *Visita vineam istam, quam plantavit dextera tua.* Illam Gentiles, Judæi, Hæretici, Tyranni, eradicare studuerunt. Hanc (inquit eadem Glossa)

Occiso Christo mali præripere moliebantur, cum fidem, quæ per eum est, extinguere, & suam, quæ ex lege est, justitiam; præferre, ac gentibus imbuendis conabantur inferere. Sed frustrâ. Nam Christus eam non tantum plantavit, sed etiam perfecit, firmavit. Psaltes: Perfice (inquit) eam, quam plantavit dextera tua, Dionysius. Visita in propria personâ Ecclesiam tuam, visita quoque corda humana quotidie per gratiæ infusionem & spiritualium bonorum augmentum, & perfice Ecclesiam, dando ei spiritualem profectum, & Evangelica consilia, quibus perficiuntur præcepta, quam plantavit in fide, & Individuâ charitate, misericordia tua, seu potentia benigna. Christus enim stabilivit Ecclesiam in terrâ.

VIII. Ejusdem stabilem ac firmum statum iterum prænuñciat psal. 67. v. 20. *Etenim non credentes inhabitare Dominum Deum.* Id est in gentibus conversis ad Christi fidem firmam stationem collocavit, in quibus antea dæmon, seu idololatria suam sedem fixam statuerat.

Dionys. Dionysius, *Christo enim merito suæ passio-*

nis datum est, ut per eum fideles converterentur ad fidem, scq; in illis inhabitaret Deus, in quibus ante inhabitabat diabolus. Quod probat exemplo, currus qui licet per loca lubricosa, saxosa, inaquosa incedat, tamen suos tute vehit, quia ab industrio aurigâ dirigitur. Sic inquit S. Chryostomus hom. 3. de Eliâ: Equi pio onere in auras, ventosq; profliant, & rapidis per inane passibus aëris spatia corripunt. Hoc illis aer, quod campus erat: hoc inane, quod terrenum. Ubi rogo alternos figunt pedes, dum citis passibus glomerant cursus? quod est in aëre solum quod duro calcibus cornu feriunt? ubi roturum instabilis illa sic currit inverso, ut impetu globo continuo in semet volubilitate redeunte radiorum tibi discrimine velox vertigo confusa luce surripiat, ut omnino dubitari possis an currant; incredibile penè spectaculum, equis currere supinis utique ad regna caelestia tendentibus. Stat secus auriga, nec funditur, sed omnia ignis erat, qui levitate naturæ & per inane discurret, & ad superna semper insurgit. Hoc ipsum magis mirum est, tenue ac liquidum corpus ignis solidum auferre potuisse, at immutare non potuisse. Quasi diceret: Mirum quod ignis totum curram ambeibat, ipsumque aurigam, nec tamen hunc vel illum ullo modo immutabat, sic Elias synagogam: sic Deus Ecclesiam & sedem Romanam, sic totum Christianum orbem regens, stat, nec funditur. Dionysius in psalm. 67. Deus (inquit) eos dirigit, sicut auriga dirigit curram. Undè Eliseus lib. 4. Reg. cap. 2. vocat Eliam curram Israel & aurigam ejus. Nam sicut pastor gregem suum portat ac dirigit, sic Elias filios Israel portavit atque direxit. Simili quoque modo Rex Israel Eliæ morituro dixit lib. 4. Reg. cap. 13. Pater mi, currus Israel, & auriga ejus. Itaq; currus Dei, id est populus fidelis decem millibus multiplex, id est ex innumerabilibus populis, linguis, ac tribubus constans ac congregatus, nam ex omni genere hominum collecta est Christi Ecclesia &c.

§. 6.

Ecclesie firmitas ab Eucharistiâ.

Q VOD perpetuum subsidium ac protectionem sanctam ac firmâ Ecclesia Romana caelitibus ab Eucharistiâ habeat. Audi aureum S. Chryostomi discursum homiliâ 61. ad populum.

populum. *Nemo unquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fovet eam, sicut & Christus Ecclesiam: quia membra sumus corporis ejus de carne ejus, & de ossibus ejus.* Subdit: *Vt ipsa re in illam miscemur carnem, hoc per escam efficitur, quam largitur nobis, volens ostendere desiderium, quod erga nos habet. Propterea semetipsum nobis immiscuit, & Corpus suum in nos contemperavit, ut unum quid efficiamur, sanquã corpus capiti coaptatũ, videnter enim amantiũ hoc est.* Quasi diceret quemadmodum secundũ Theologos Christus corpus humanum, quod semel assumpsit nunquã dimisit: Sic corpus mysticum Christo, capiti coaptatum, nunquam dimissum: quia (qui semel mortuus est jam nõ moritur) ejusdem secum incorruptibilitatis & firmitatis prærogativã & beneficio illud corpus mysticũ seu Ecclesiam per Eucharistiã gaudere fecit. Quod nõ paulò post patenter innuit docens maximũ esse discrimen, inter Christum cum Ecclesiã & parentes carnales. *Nam parentes (inquit) quidem aliis sapẽ filios tradunt alendos. Ego autem (inquit Christus) non ita; sed carnibus meũ alo, meipsum vobis appono, vos omnes generosos esse volens & bonas vobis pratendens de futuris expectationes; quippẽ qui vobis hic, meipsum trado; multo magis in futuro.* His ultimis verbis perpetuitatẽ lux protectionis pollicetur. Quod consequenter confirmat. *Volui fraier esse vester, carnem propter vos, & sanguinem assumpsi: vobis vicissim ipsam carnem & sanguinem, per qua cognatus vester factus sum trado.* Hic sanguis floridam nobis reddit regiam imaginem, Hic decus indelebile; hic anima generositatem tabescere non permittit, eam irrigans jugiter & nutriens. Ex his verbis, *Eam irrigans jugiter & nutriens &c.* colligõ quod si animam jugiter irriget ac nutriat, à fortiori Ecclesiam, quæ est sponsa ejus, & omnium fidelium mater: irrigabit & nutriet; ut olim S. Elias prius mulierem Sareptanam, deindẽ universam ejus familiam, juxta illud Eucherii in lib. 3. Regum. cap. 17. *Facta est igitur manus viduæ torcular, mola jugiter fundens &c.* Omnia & in omnibus sermo Propheta affatim viduæ ministrabat. Id ipse S. Chrysothomus titatus

munere videtur. *Hic Mysticus Sanguis demones quidem expellit, & præcul esse sinit: ad nos autem Angelos vocat, & Angelorum Dominum.* Vbi namque Dominicum viderint Sanguinem demones quidem fugiunt; concurrunt autem Angeli: hic Sanguis effusus omnem terrarum orbem abluit. Quæ verba non de quatuor elementis, seu universã mundi machinã intelligenda sunt, sed de humanã naturã, seu Ecclesiã, quam demones per se & suos emissarios expugnare contendant.

De hãc firmitate ac constantia Ecclesiæ hæc nomine ejusdem Ecclesiæ inter alias prærogativas prænunciat Cantor Regius Psal. 22. v. 4. *Nam etsi ambulavero in medio umbra mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Ubi eruditissimẽ noster Michael de Bonon. *Hæc est (inquit) quarta gratia Ecclesiæ facta per Christum, scilicet constanter superare omnes mundi adversitates.* Ubi postquam ostendit per umbram mortis intelligi vitam præsentem, subdit. *Ad propositum ergo Ecclesiæ cognoscens se per Christum fortificatam ad omnia mala vitæ præsentis pro fide constanter toleranda, dicit: Nam etsi ambulavero in medio umbra mortis; inter omnia mala præsentis vitæ etiam usque ad mortem, non timebo mala, scilicet pati, quoniam tu mecum es, in corde scilicet per fidem, ut scilicet post umbram mortis ego tecum sim per speciem.* Quomodo Christus Ecclesiæ suæ adest, illamque firmam ac constantẽ efficit? Audi eundem Plattem v. 6. *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos; qui tribulant me.* Idem Interpretes. *Per mensam accipe communionẽ corporis Christi.* Postquam enim Christus consecravit corpus suum in canã, communicavitque Discipulis de isto Sacramento, sub mensæ nomine, dixit eis Luca cap. 22. *Ego dispono vobis regnum, ut edatis & bibatis super mensam in regno meo, idest in Ecclesiã militante.* Tunc enim instituit istius sacramenti usum. De hãc mensã corporis Christi dicitur; *Sapientia Proverb. c. 7. Edificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, & proposuit mensam.* Tunc enim Sapientia edificavit sibi domum, quando Verbum Dei, quod est Sapientia Patris Ecclesiam suam congregavit

13 Reg. cap. 17. Eucher.

gavit ex gentibus. Excidit columna septem; quando ipsam septem donis Spiritus sancti roboravit. Immolavit victimas suas, quando seipsum pro nobis in Cruce moriens obtulit Patri. Proposuit mensam, quando in mensa altaris Corpus suum consecrandum nobis reliquit, ut merito sibi gratias Ecclesia dicat. *Parasti in conspectu meo mensam. Et de hac mensa ad istam dicit Apostolus 1. Corinth. cap. 10. Non potestis calicem Domini bibere; & calicem dæmoniorum. Non potestis mensa Domini participes esse, & mensa dæmoniorum. Qualem effectum Eucharistia Ecclesie communicat? Adversus eos qui tribulant me, inquit Ecclesia per Psalter. Michael de Bon. Si dignè sumatur fugat dæmones, & nos adversus eos facit fortiores. Et paulò post cum Petro Damiano. Corpus Christi etiam ore carnis suscipere perusile est: terrèur enim adversarius noster diabolus, cum Christiani labia Christi videt cruore madentia. Agnoscit enim profectò sua perditionis iudicium, & divinæ victoriæ quâ captivatus est, & obrutus non tolerat instrumentum. Undè textū citatum vertunt Græci. Poculum illud inebrians, quàm potens, quàm forte! Ambrosius in psal. 35. Quàm validū est! Quasi diceret Eucharistie sacramentum validius est, fortius est pane subcinericio quem Angelus S. Eliæ contulit. Nam lib. 3. Reg. cap. 9. v. 8. Propheta post comestionem. *Ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb.* Idem per 40. dies & 40. noctes iter jejunis peregit. At Ecclesia virtute cibi Eucharistici non unum Eliam; sed univiersam Ecclesiam Romanā pavit: nō hæc tantum itineris & militiæ molestias contra Infideles, Hæreticos, Schismaticos & quoscumque alios hostes per 40 dies, nec hebdomadas, nec menses, nec annos, sed per sedecim amplius sæcula firma perstitit & stabit. Ut ipse Psalter vaticinatus vers. 8. *Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ mee.* Quibus Michael Bon. Ecclesia enim Dei licet multas pressuras patiatur, nunquam tamen à fide deficiet. Nec mirum: sicut enim Deus est immortalis, nec ullis Athætorum, Gentilium, Hæreticorum &c. telis potuit*

Michael
Bonon.

transverberari, & offendi, ita nec Ecclesia ejus sponsa: hanc rationem suggerit S. Irenæus lib. 3. cap. 40. *Vbi Ecclesia ibi Spiritus Dei; ubi Spiritus Dei, illic Ecclesia: Spiritus enim, &c.*

De hac inexpugnabili Ecclesie firmitate adversus omnes suos hostes hæc olim effabatur fulsissimè & elegantissimè S. Chrysostomus homiliâ 6. ad populum. Ubi postquam disseruit de immensâ charitate, quam nobis Christus in hoc Sacramento demonstravit, subdit. *Tanquam leones igitur ignè spirantes ab hac mensa recedamus, facti diabolo terribiles, & caput nostrum mente revolventes, & charitatem quam nobis exhibuit. Introducit Christum in hæc verba prorumpentem. Parentes quidè aliis sepè filios tradunt alendos, ego autem (inquit) non ita, sed carnibus meis alo, me ipsum vobis appono, vos omnes generosos esse volens, & bonas vobis præ tendens de futuris expectationes, quippe qui vobis hic me ipsum trado, multò magis in futuro. Particulæ vero omnes generosos, &c. significant generositatem & constantiam non uni atque alteri; sed omnibus, sed toti Ecclesie cōmunicari cōtra quascumque hostiles manus. Unde ut illud probet. *Volui frater (inquit) esse vester, carnem propter vos, & sanguinem assumpsisti, vobis vicissim ipsam carnem & sanguinem, per quæ cognatus vester factus sum, trado. Hic sanguis floridam nobis reddit regiam imaginem: hic decus indelebile: hic anima generositatem sabbescere nō permittit eam irrigans, ac nutriti. Nam ex cibus quidem sanguis in nobis nascens non statim hoc efficitur, sed aliud quiddam. Hic autem non ita, sed statim animum irrigat, & magnam quandam inducit viriutē. Quibus ostendit quem effectū in animâ Sacramentum Eucharistie ritè & de votè susceptum producit. Qualiter autem eandem imò univiersam Ecclesiam militantem & semper præliantem corroboret, docet. *Hic Mysticus Sanguis dæmones quidem expellit & procul esse facit, ad nos autem Angelos vocat, & Angelorum Dominum. Vbi namque Dominicum viderunt Sanguinem dæmones quidem surgunt, concurrunt autem Angeli. Hic Sanguis effusus omnem terrarum orbem abluir. Supra dixit, animam irrigat.***

III.

Nunc

Nunc verò subdit. *Sanguis effusus omnē terrarum orbem abluit. Non tantum irrigat, sed abluit; non quandam partē terræ, sed omnem terrarum orbem. Sed specialiter Ecclesiam, quod probat figura veteris testamenti. Hic Sanguis adyta mundavit, & sancta sanctorum. Si vero figura ipsius tantam habuit virtutē, & in Hebræorum templo, & in Ægypti medio, superliminaribus inunctis, multo magis veritas. Hic sanguis aureum altare sanctificavit, sine hoc Pontifex adyta non audebat intrare. Hic sanguis sacerdotes creabat: hic in futuris peccata purgabat. Si verò tantam habeat vim in figuris; si mors umbram ita perhorrebat, quomodo veritatē ipsam que non timuerit? Hic est salus animarum nostrarū, hoc abluitur anima, hoc adoratur, hoc inflammat: hic mentem nostram igne reddit splendidiorē, hic auro clariorem animā facit. Hic sanguis effusus est; & calum fecit accessibile, horrendam scilicet Ecclesia mysteria, horrendam altare. Quasi diceret, non tantum animæ prodest, sed etiam Ecclesiæ, cui tantam confert vim, tam inexpugnabilem efficit, ut ipsa ejus mysteria, ipsum altare hostibus timorem, imò horrorem incutiant.*

IV. Id aliā figurā confirmat. *Ascendebat ex Paradiso fons fluuios emittens sensibiles. Ex hac mensā fons ascendit spirituales emittens fluuios. Apud hunc fontem plantata non instructa salices, sed arbores ad ipsum calum persingentes, fructum habentes semper maturum, & immarcescibilem. Si quis astat ad hunc veniat fontem, & aërum refrigeret, nam & siccitates resoluit, & cuncta resoves inflammata, non à sole, sed à jaculis ignitis; superne enim principium habet, & inde radicem, undē & derivatur. Multis fontis hujus rivus, quos emittit Paracletus & mediator filius efficitur, non lignem habens, & viam preparans, sed nostrum apertens affectum. Hic fons veritatis radios effundens, fons luminis. Huic & superna potestates assistunt, & in silentiorum respicientes decorem. Quoniam & illa nobis manifestus propositorum virtutem specularunt & inaccessibiles admirantur splendores, sicut enim auro liquecente, sive manum, sive linguam aliquis immittat eam statim auream reddit, ita & hic proposita pre-*

tiosam reddunt animam. Effervet quidem fluuius, & igne vehementius, sed non comburit; sed tantum baptizans quid acceperit. Hic sanguis antea semper præsignabatur in sacrificio, in iustorum cadibus. Hic terrarum orbis est pretium: hoc Christus emisit Ecclesiam, hoc eam omnem adornavit. Quæ sunt ornamenta, quibus Christus Ecclesiam emptam adornasse dicitur? non monialia, vestes ex serico intextæ auro & gemmis, sed ferro, sed armis. Cant. cap. 4. v. 4. Sicut turris David collum tuum, qua edificata est cum propugnaculis, mille clypei pendunt ex eâ. Quibus inexpugnabilis redditur. Sanctus Chrysostomus citatus. Hujus sanguinis participes cum Angelis & Archangelis, & supernis manent virtutibus, ipsam Christi induti stolam arma gerentes spiritualia. Quibus telis, & armis tota inferorum acie delectatur. O quantam virtutem & firmitatem Eucharistiæ! quæ non Pharaonis, sed Dæmonis phalanges enervat, & evertit. O poculum (inquit sanctus Cæsarius sancti Gregorii Nazianzeni Frater dialog. 4. diabolos vulnerans; demones fugans, peccata ventilans; eternam vitam operans. Potius Patri æterno de Ecclesiâ dicendum ad Synagogam occurrit; quod olim Isaac de suo Jacobo aiebat ad primogenitum Esau, Genesis c. 27. v. 37. Frumento & vino stabiliui eum, sibi ultra quid faciam? Sanctus Paschasius de Corpore & Sanguine Christi c. 21: Hoc est aperit dicere, firmavi eum pane Corporis Christi, & vino Sanguinis.

Quo navigio, quibus velis & remis usi sunt SS. Elias & Elifeus, ut Jordanem transirent, & ejus fluctus tumentes sedarent? Melote Eliz lib. 4. Reg. cap. 14. Reg. 2. v. 8. Tulit Elias pallium suum & invol. cap. 2. vit illud, & percussit aquas, quæ divise v. 8. sunt in utramque partem, & transierunt ambo per secū. Quid per pallium intelligendum est. Eucharistiæ sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini latet Christus, seu humanitas Christi in quâ divinitas seu verbum habitat corporaliter. Hoc pallium convertit gentes ad fidem, seu mentem nostram à mortiferis & illicitis cupiditatibus liberat juxta illud Jeremiæ Thren. cap. 4. v. 20. Thren. 6. In 4. v. 10.

In umbra tua vivemus in gentibus. Id est
Ambros. (inquit S. Ambrosius in psalm. 118. ser. 19.)
Umbra tua caro fuit, quæ nostrarum æstus
refrigeravit cupiditatum, quæ compescuit
insolentiam vitiorum, quæ resinxit ignes li-
bidinum, quæ avaritiæ, avaritiarum, passio-
num incendia temperavit. Efficacius sanæ,
quàm umbra Apostoli Petri si chim
act cap. 5. v. 15. ad eum omnes infirmi

confluebant. Ut saltem umbra illius ob-
umbraret quemquam illorum, & liberarentur
ab infirmitatibus suis. Optimè cum
S. illo Doctore possumus deducere.
Et quid dicam de umbra Domini, quando
Apostolorum umbra janabat? Sanè à for-
tiori Christus, per species sacramenta-
les se nobis etiam inter gentes exhi-
bens, non tantùm liberabit nos ab in-
firmitatibus corporis, sed etiam spiri-
ritualibus, vitamque præstabit. Juxta
illud Christi Joannis cap. 6. v. 32. Ego
sum panis vivus, qui de celo descendi; si quis
manducaverit ex hoc pane vivet in æter-
num. Et Theophilactus, Attende quod
panis qui à nobis in mysterio manducatur
non est tantùm figuratio quedam Corporis
Domini, sed ipsa caro Domini &c. Eadem
umbra Eucharistica spirituales dulcedi-
nam nobis communicat. Ut testatur

Joannis
cap. 6
v. 31.

Cantic.
2. v. 3.

Gbifer.

sponsa cant. cap. 2. v. 3. Sub umbra illius,
quem desideraveram sedi, & fructus ejus
dulcis gutturi meo. Ghislerius: His, qui hoc
paño cum sponsa sub umbra illius, quem desi-
deraveram sedent, dulcis est; nec simpliciter
dulcis, sed dulcis gutturi eorum: quia plenis-
simè illorum satisfacit appetitui, appetitum
inquam triplicem, esca, potus, & vitæ; quibus
summopere indigent, esurientes, & sitientes,
cùm anima eorum in ipsis deficiat &c. Quam
dulcedinem ab hoc sacramento ab triplicem
appetitum satisfactionem as, qui illud sumps-
erint præstam egregè & Propheta medicus
expressit verbis, cum dixit. Vivent, & in-
ebriabuntur tritico, appellans namq; illud no-
mine tritici, quod vitæ confert, simulq; eidem
tribuens & ebrietatem, planè aperitissimè
indicat, quam dulce id eum sit, qui & cibo in-
digeant & potu, quæve animâ deficiant &
vitâ. Cui aridens mellifluus Bernardus
serm. 48. in cant. Mihi quoque quomodo
non obumbrat caro, qui in mysterio
manduco eam &c. Hanc plenitudinem
dulcedinis in Eucharistia sacramento
percipiendam prædixit Osee cap. 14.
v. 8. Converterentur sedentes in umbra ejus,

Bernar.

urvent tritico, Septuaginta bibent, & in-
ebriabuntur tritico. Scilicet spirituali
ebrietate: rerum humanarum oblivio-
nem & contemptum causante. Undè
S. Augustinus in psalm. 35. loquens de
Martyribus hæc est: Eucharistica pas-
sis. Quid tam ebriari, quàm non agnoscere
uxorem fratrem, non filios, non parentes,
nolite mirari, ebrii erant; unde ebrii erant
videte acceperunt calicè unde inebriaremur.
Sed cur Propheta ait: Converterentur se-
descentes in umbra ejus; id est sedebunt fi-
deles fortunati, securi, stabiles, firmi
sub umbra Eucharistica ad aspectum,
ad adorationem, ad sumptionem sa-
cramenti Eucharistici; ita ut vi illius
Ecclesia firma persistat.

Id manifestius prænuñciavit Can-
tor Regius psalm. 71. v. 17. Et erit fr-
mentum in terrâ in summitate montium. v. 17.
Chaldæus: Erit substantiæ panu. Bru-
genis: Erit placenta frumenti. Joathan:
Placenta tritici in vertice sacerdotum.
Quasi diceret Ecclesia, seu fideles Chri-
sti per præsentiam, aspectu, & sumptio-
nem ejus, ita vivificabuntur, ita corro-
borabuntur, ut nullas tribulationes,
nullas persecutiones pertimescant, sed
illas facillè superent. Quid placenta
frumenti cum firmamento? quid mi-
nus placentulâ? quid solidius firma-
mento? quid per summitatem mon-
tium intelligit Psaltes? Noster Incog-
nitus, Jacobus à Valentia, Dionysius,
Folengius, & alii communiter intelli-
gunt per placentulam Christum sub
speciebus panis & vini, per verticem
montium capita sacerdotum. Diony-
sus. Erit placenta tritici, quoniam Chri-
stus Dominus sub formâ panis tritici in
modum placenta congesti continetur, at-
que in Ecclesiis reservatur; & ipse Chri-
stus est tale frumentum in summis mon-
tium, id est in capitibus sacerdotum ho-
stiam altaris in sublime sollemium. Dic-
untur autem sacerdotes montes propter
eminentiam ordinis, sapientiæ, & pote-
statis. Vocatur autem firmamentum
in terrâ, quia est causa totius firmitatis,
ac stabilisasis hominum in terrâ manentium.
Seu hominum viatorum fidelium
in terrâ militantis Ecclesie degentium.
Noster Michael de Bonon. per vertice
montium intelligit Episcopos &
Prælatos Ecclesie. Et erit firmamentum
scilicet

psal. 71.
v. 17.

Michael
Bonon.

scilicet sacramentum Eucharistiæ in terrâ in summis montium, quia Episcopi & Sacerdotes, qui sunt in Ecclesiâ Dei, quasi montes super capita sua elevat hoc sacramentum. Fideles, Sacerdotes, Episcopi, uno verbo Ecclesiâ infidelium, hæreticorum, Schismaticorum persecutionibus vexati non succumbent, sed triumphabunt, imò multiplicabuntur, modò super capita sacerdotum, & Episcoporum Eucharistiæ sacramentum elevetur. Et florebut de civitate sicut sanum terræ. (inquit Psaltes citatus, Michael Bonon. Ibi Christiani, qui in Ecclesiâ, velut in civitate) unijuntur fide & charitate: civitas enim dicitur civium unitas. De istâ civitate florebut Christiani id est multiplicabuntur; & hoc sicut sanum terræ. Quid idè sit dicit; quia sicut sanum ubi multiplicatur, sic & Christiani in parvo tempore per totum orbem multiplicati fuerunt.

Non minùs Ingeniosè Jacobus à Valentiâ. Quia frumentum & panis est firmamentum & sustentamentum vite hominis; idè aliquando in scripturâ pro frumento sive pane ponitur firmamentum. Undè psalm. 103. dicitur panis cor hominis confirmet. Item psal. 104. habetur. Vocavit famem super terram, & omne firmamentum panis contrivit. Quomodo cum hæc ergo ponatur hic memoratur, & prædicator sacrificium Eucharistiæ, in quo Christus offertur in formâ panis quotidie: nam Christus elevatur, super capita sacerdotum quotidie, sicut figuratum est Exod. cap. 29. Vbi Deus præcepit crustulam panis elevari super capita sacerdotum coram populo. Eadem figura præcessit de panibus propositionis. Exod. cap. 25. & Leviticis c. 24. Et idè in aliâ traditione habetur, quæ dicitur Targum. Erunt placuntula tritici super capita sacerdotum. Dicit ergo David sic iste Rex Messias erit firmamentum, sive frumentum, sive memoriale tritici in terrâ; in summis montium, id est super capita sacerdotum elevabitur in formâ panis. Nam sapè in scripturâ pro montes intelliguntur sacerdotes propter eminentiam dignitatû. Idè sequitur extollitur super Libanum fructus ejus, fructus enim hujus sacramenti sunt collatio & restauratio gratiæ perditæ, reconciliatio membrorum ad caput, multiplicatio fidelium &c. qui fructus

sunt uberores & altiores, & pratiores, quam sit Libanus, & fructus ejus: qui quidem Libanus est fertilior ceteris montibus. Et idè sequitur fructus hujus sacramenti, quæ est multiplicatio fidelium, florebut & multiplicabuntur per mundum sicut sanum terræ: ex quibus omnibus fidelibus conficitur unum corpus Ecclesiasticum, sicut ex multis granis, unus panis conficitur: & etiam isti fideles, qui nutriuntur ex isto pane florebut viore gratiæ, & multiplicabuntur sicut multiplicatur & vires sanum terræ, &c. Hoc vaticiniò Psaltes docet quantum firmamentum & incrementum percipiat Ecclesiâ militans ab Eucharistiæ Sacramento.

Deus bonè, quomodo placentula tam mirabiles effectus potest producere? Quomodo tenue ac vile pallium Eliæ mystici ita intumescentes perfectionum fluxu, cohibere potest, & Ecclesiam firmiorem & solidiorem efficere: Et quis (inquit Drogo Hostienfis Dominus Passionis ser. x.) itam providus, nisi terrorem illius possit sustinere. Nihil refert: per pallium Eliæ id est Sacramentum Eucharistiæ Ecclesiâ nõ tantum sustinet, sed etiam superat, perfectionum torrentes quantumvis inundantes, imò in illis indurascit. Idem Drogo. At tamen velimus, nolimus cerèè sustinendus est, cerèè transmeandus. Sed nolì obstruic pallium Eliæ, ac loqui tibi torrens sine illo nõ dividetur. Quod illo pallio anima torrentes inundantes peccatorum evalat. Subdit. Sunt & alii torrentes iniquitatis, pelagus peccatorum meorum, qui conturbant me, atque usinam sic conturbarent; ut cum dolore clamarem: Pater mi, Pater mi, currus Israel, & auriga ejus. Conurbans enim me torrentes iniquitatis, auferentes lumen oculorum meorum, ut non possim videre piissimum Eliam, quando tollitur à me: stenim viderem profectò spiritus ejus duplex steter in me, & clamarem Pater mi, Pater mi. At sist Deus spiritum filii sui in corda nostra. (ait Apostolus Galat. cap. 4. clamantem:) Abba Pater. Duplex spiritus duplò clamat. Pater mi, Pater mi. Pater mi creator! Pater mi reformator! Pater mi, Pater mi, ò vox affectuosa! currus Israel & auriga ejus. Portus, & regis: sustines, & gubernas: quem?

VII.

Israel credentem in te, sperantem in te, suspirantem ad te! ecce sublatuſ es; amplius te tuus non videbit Elifeus: remanſit nomen ei pallium tuum in memoriam tui, ut præſentia abſentiæ tuæ dolorem ejus & augendo leniat, & leniendo auſgeat. Lucæ cap. 22. v. 19. Hoc ſumite in meam commemorationem: hoc eſt Sacramentum corporis tui, quod ſumimus in tui commemorationem, corporis tui, donec venias. Pallium tuum eſt caro tua, quæ veſtitus ad nos proceſiſti, & lauiſti quidem perfidos, ſed fidelibus tuis te ipſum oſendiſti, ſicut & uſque hodie ſub hoc pallio abſcondita eſt Abucuc. cap. 3. Maxima fortiſſimo tua, & fortiſſime Samſon! quam etiam dilectæ, & non diligenti te ad uſimum non ceſaſti ut inimicum verteres in amicum. Expende hæc verba. Sub hoc pallio abſcondita fortiſſimo tua. Non dicit ſub hoc pallio Eucharistico latere magnā fortiſſimam, ſed maximam, quæ ſcilicet non tantum peccatum, ſed hæreſim, Judaïſmum, Atheiſmum, &c. & reliquas inferorum phalanges exterminalli, ac Eccleſiam Sponſam tuam inexpugnabilem & incorruptibilem reddiſti.

VIII. Intuitu hujus firmitatis ac incorruptibilitatis futuræ in Eccleſiâ ſuâ ait Chriſtus Joannis cap. 6. v. 37. *Omne quod dat mihi Pater ad me veniet, & eum qui venit ad me non ejiciam foras.* Quæ verba S. Cyrillus lib. 3. in Joannem ſic elucidat. *Cum ait ſibi à Deo Patre allatum iri omne quod dat ipſi, fidelem Gentilium populum jam jam aſſuetum videtur innuere, quod quidem interterminantis eſt eos privatum iri, & in eorum locum Gentiles omnes per Dei, ac Patris bonitatem adducendos, tanquam ad ſalvatorem, & viviſicum illum ſecundum naturam filium, ut Eulogia, quæ ab ipſo facti participes, natura quidem divina jam redderentur participes, atque ad vitam & incorruptionem revocarentur, & in priſcum naturæ habitum reformarentur.* Quæſi diceret, quemadmodum Deus Pater & tota Trinitas eſt incorruptibilis, Filius etiam incarnatus incorruptibilis eſt, homo in ſtatu innocentiz futurus fuiſſet incorruptibilis, at poſt lapſum corruptioni idem homo obnoxium ſe reddidit: ita deſiciente Synagogâ ob repudiatum

ſalvatorem, in quo eſt vita, ſalus, & reſurrectio noſtra; Eccleſia per ſuſceptionem Sacramenti Eucharistici viviſici illius cibi vitam, incorruptibilitatem, ſeu prioris naturæ & firmitatis habitum reſumit, adeo ut lapidis ſolidiſſimi firmitati non cedat. Hujus indeſteſtibilitatis vaticinium extat Apocal. cap. 21. v. 11. *Vidi ſanctam Ieruſalem deſcendentem de cælo, à Deo habentem claritatē Dei, & lumen ejus ſimili lapidi pretioſo tanquā lapidi jaſſidi. Quæ eſt iſta civitas ſancta Ieruſalem? Eſt Eccleſia militans. Quæ eſt illa claritas, quis ille lapis? eſt Eucharistiæ ſacramentum. Juxta illud Davidicum pſalm. 80. v. ultimo. Cibavi eos ex adipe frumenti, & de petra melle ſaturavi eos. Quem locum omnes ferè interpretes myſticè expouunt de hoc myſterio: unicuique Dionyſium audiamus. Cibavi Chriſtus illos ſcilicet Chriſtianos ſacramento corporis ſui ſub formâ triticeï panis, & melle, quo deſignatur dulcis effectus ſacramenti Corporis Chriſti, videlicet conſolatio ſpiritualis, inſuſio gratiæ ſacramentalis, impinguatio mentis, hoc melle ſuente de petra, id eſt Chriſto, ſeu merito paſſionis, & ſanguinis ejus. Nam per meritum Chriſti datur nobis quidquid gratiæ participamus: ſaturavit eos ſaturitate interiori dando eis deſiderium cordis ſui.* De hæc petra Eucharistica accipienda eſt benedictio Joſephi Genetiſis cap. 49. v. 24. *Indè paſtor egreſſus eſt lapis Iſrael.* Aliqui Hebraizantes vertunt, *Indè paſcit lapis Iſrael.* Quomodo lapis poteſt eſſe paſtor, vel panis? quomodo paſcere poteſt Iſrael? Quis eſt ille lapis? Eſt nomen paſtoris & panis ſortitur? Eſt Sacramentum Eucharisticum. Panis eſt & Paſtor; quia Chriſtus nobis ſeipſum porrigit comedendum. *Bone Paſtor panis vere,* (inquit Eccleſia) nos paſcens tuetur, & firmat Eccleſiam. *Tu nos paſce, nos tuere.* Mendoza in expoſitione litterali cap. 6. v. 16. lib. 1. Regum, ita ad intentum noſtrū explicat de Chriſto domino. *Qui in Eucharistico convivio pretioſus eſt, & lapis propter munimentum, quod præſtat, & panis propter oblectamentum quod aſſert.* Claritas quæ illuſtrat Jeruſalem ſeu Eccleſia militans eſt eadem Eucharistiæ. *Et lumen ejus ſimile lapidi jaſſidi.* Non dicit adami

Pſal. 80.
v. ul.

Genetiſis
cap. 49.
v. 24.

Mendo.

manti, smaragdo, topazio, quia jaspis est coloris viridis. Christus autem ab Ecclesiâ militante sub speciebus panis susceptus, ita illam protegit & fovet, ut arefcere & marcescere nequeat, sed eam perpetuò virere faciat. Dionysius. *Jaspis namque suâ viriditate pulcherrimâ visum valde delectat, atque confortat, estque grandis vigor, & firmitas lapidis hujus.* Quod hæc proprietates Christo competat clarè insinuat Andreas Cæsariensis Episcopus. *Hic autem per jaspidem delinatur, tanquam perpetuò vitens cunctisque viventibus vitam largiens.* Quem virorem Ecclesiæ communicat, ita ut de Christo ad Eucharistiæ species redactò magis philosophari oporteat, quod S. Chryostomus de paupertate ait homil. 2. ad populum Antiochenum. *Magna possessio paupertas sapientibus ipsam ferentibus, thesaurus qui nequeat auferri, baculus firmissimus, inculpabilis possessio, diversorum ab insidiis tutum.* At contemnitur, opprimitur Ecclesia, multa incommoda patitur. Eadem responsio occurrit, quam de paupertate profert S. Chryostomus citatus. *Pauper si philosophari sciat, neque ab ipso diabolo expugnari potest. Iob & ante hoc, cum fortis esset, postquam omnia amisit, tunc factus est fortior, & egregiam contra diabolum victoriam reportavit.* Quam paupertatis fortitudinè probat exemplo Eliæ figurati Ecclesiæ Catholicæ. *Quid enim dic mihi Eliâ pauperius? sed propterea omnes divites vincebat, quoniam pauper hic erat, ipsam verò paupertatem ex mentis opulentiâ elegit.* Hanc paupertatem Eliam probat ex eo, quod. *Ideirco Rex pauperis indigebat, & verbis nihil plusquam Melotem habentis inhiabat, qui tantum habebat auri, adeò splendidior irabed erat Melote, & regalibus aulis justî spelunca.* Propterea & in caelum ascendens nihil aliud quam Melotem discipulo reliquit. *Quid est pallium illud? illa Melote, quam ascendens in caelum discipulis, imò toti Ecclesiæ reliquit? Secundum Drogonem est sacramentum Eucharistiæ, quòd eandem, imò majorem firmitatè tribuit Ecclesiæ, quam ab ipsâ Melote Elianâ poterat provenire: ita ut Ecclesia potius dicere debeat quam Elias. Cui hæc (inquit) cum diabolo pug-*

navi, & tu contra illum armatus hanc capies. Validum enim inopia, & inexpugnabile habitaculum, & terris inconcussa. Tanquam maximam hereditatem Eliseus Melotem suscepit. Etenim verè maxima fuit hereditas omni auro pretiosior. Et erat posthæc duplex Elias ille: & erat sursum Elias, & deorsum Elias. Verè Christus est sursum Elias, & deorsum Elias, quia idem est in caelo, & in Veterabili Eucharistiæ Sacramento, sursum in throno Ecclesiæ triumphantis, deorsum in altari Ecclesiæ militantis. Quod autem Corpus & Sanguis Christi æquivalent, imò superent virtutem Chlamidis Elianæ, accipe citati Doctoris aurea verba. Novi quod justû illum beatum putatis & velletis quisque esse, ut ille. Quid igitur si vobis demonstravero quid aliud, quòd illo multò majus omnes sacris mysteriis imbuti recepimus, Elias nempe Melotem discipulo reliquit? Filius autem Dei ascendens suam nobis carnem dimisit, sed Elias quidem exutus: Christus autem & nobis reliquit, & ipsam habens ostendit. Ne igitur animo concidamus neque lamentemur, neque temporum difficultatem timeamus. Qui enim suam sanguinem pro nobis effundere non recusavit, & carnem suam, & rursus ipsam sanguinem nobis communicavit, nihil pro salute nostrâ recusabit. Quasi diceret si S. Eliseus Melote Elianâ ad instar magistri sui Eliæ divisit aquas Jordanis lib. 4. Reg. cap. 2. Christus nullum auxilium pro sanctitate & firmitate Ecclesiæ lux recusabit, sed inundantes persecutionû fluctus facile superabit, quibuscumque hostilibus telis impetatur.

Id ni fallor significasse videtur Christus sepulturâ suâ. S. Joannes cap. 19. Joannis v. 41. refert Christum fuisse sepultum in horto in monumento novo exciso de petrâ. *Erat in loco ubi crucifixus est, hortus, & in horto monumentum novum.* Lucæ cap. 23. v. 53. *Posuit eum in monumento exciso.* Matth. cap. 27. v. 60. *Posuit illud in monumento suo novo quod exciderat de petrâ.* Quid pro horto intelligit? Ecclesiam. S. Ambrosius lib. 10. in Lucam. *Posuerunt eum in horto cui frequenter Ecclesia comparatur, quæ diversorum habet poma meritum, floreſque virtutum.* S. Gregorius Papa in Cantico. cap. 4. v. 12.

us non imbecillitas impugnantium sed fides victoria impetratur. Et porta inferi non dixit: non approprians ei, sed non prævalerunt adversus eam. Quid ergo? impugnabitur quidem, non tamen vinci poterit. Tempestates suscipit Ecclesia, sed non demergitur. Iacula in eam mittuntur, sed non perforatur. Machinamenta præparantur, sed turris non eliditur. O mirabilem divinæ promissionis à Christo factæ virtutem! Vnam sermonem locutus est pastor, & sicut turris immobilis perseveravit. Quanti tyranni verbum hoc delere conati sunt, sed non potuerunt: supra petram enim fundatum erat. Considera tyrannos, reges, gladios acutos, bestiarum dentes mortem minantes, caminos, saragines manus ferreas, & uncas, & omnia machinamenta parata, & pharetram quidem suam evacuavit Dominus, sed nihil læsit Ecclesiam. Porta inferi non prævalerunt adversus eam. Et nè more Rhetoricæ rem exaggeratis loqui censatur, sui sermonis testes producit. Testatur res ipsa. Testatur horum, quæ sunt: & stipulatio. Quanti impugnaverunt, & nemo prævaluit? & impugnatores quidè taciturnitati, & oblivioni dati sunt. Ecclesia autem quotidie virtutibus augetur. Vbi nunc Claudius? ubi Augustus? ubi Nero? ubi Tiberius? nomina sunt nuda. Horum autè nemo, nec ulla hõrum mentio. Et quia Ecclesiã impugnaverunt, idè & memoriam perdiderunt. Cur ait Ecclesiam, nõ verò Ecclesias firmas, immobiles, inexpugnabiles stetit: de qua Ecclesiã differit? de Romanã. Sacri codices ferunt Corpus Christi positum fuisse in monumento exciso in petrã. Cur non dicit in petris? S. Hieron.

Hieronimus in Mattheum, In monumento (inquit) novo, quod excisum fuerat in petrã conditus est. Nè si ex multis lapidibus adificatum esset, suffosus tumuli fundamenti ablatum furio diceretur. Sed meo iudicio ideo Christi sepulchrum excisum fuit in petrã, & non in petris, ut significetur unicã esse Ecclesiam scilicet Romanam; extra quam Christus non est; non est religio & fides à Christo infusa. Undè illa sola inconcussa & immobilis est, ac inexpugnabilis. Vires inferorum prævaluerunt adversus Antiochenam, adversus Alexandrinam, adversus Constantinopolitanam, ad-

versus Hierosolymitanam, sed adversum Romanam nequaquam, quamvis Romana fuerit variis persecutionibus, & bellis agitata, nunquam tamen debellata fuit.

S. Chryostomus citatus ostendit XI. Ecclesiam hortum esse non tantum conclusum hostibus fidei, sed etiam cuius folia, fructus, idest fides, religio, &c. marcescere nequeant. Plantaria ejus marcescere non possunt, nec amittunt folia arbuta ejus, non subjacet necessitati temporis, nec est conditioni, ut per ætatem coma foliorum tegatur hyeme amittatur: Non tenetur temporum qualitate, sed Spiritus sancti eam gubernat gratia: & idè non senescit, nec contrahitur, & multis impugnantibus non opprimitur. Fortè ratio cur non impugnetur, est quia semper habuit adversarios bellales, inermes, seu tantum armatos linguã, non ferro: fortes verbis non verberibus, habitantes in angulo alicujus civitatis, vel regni, non dominantes Urbibus, Provinciis, regnis: falleris. habuit enim hostes & viros, & viribus, & urbibus, & provinciis, & regnis, & imperiis, ac mundo univèro potentissimè dominantes. Quanti (idem Aureum os) ab initio impugnaverunt Ecclesiam, cum fidei semina jacerentur, & arma contra eam commota sunt. Non dicit quantus, sed quanti: quia non unum sed plures, & quidem Monarchas habuit, qui bellum contra eam cruentissimum moverunt. Cur tot phalanges, & exercitus coegerunt contra coetum fidelium, qui nec armis nec viribus, pollebant, imò ad extremas paupertatis angustias redacti erant? Et tamen, quanto magis (inquit S. Chryostomus) Ecclesia impugnabatur, tanto clarior reddebat, sed nunc propter Dei gratiam & reges, & duces, & milites, & universus orbis repletus est. Nam in principio, & (ut ita dicam) in cunabulis Ecclesia reges fuere impii, duces insani, populus seditioni deditus, & edita iudicij seditioni ubique dabatur, ara incendebantur demonibus, fumus & odor pessimus ipsum maculabat aërem, terra coinquinabatur sanguine, demones debacchabantur, diabolus dominabatur, pater abdicabat filium, filius inhonorabat patrem. Nasurã quidem scindebatur, sed pietas nunquam dividebatur.

dividebantur. Quanta firmitas & sanctitas, quæ à nullis potest concuti adversariis. *Tempeitates* (inquit idem) *suſcipit Ecclesia, sed non demergitur. Iacula in eam mittuntur, sed non perforantur, machinamenta preparantur, sed turru non eliditur.* Imo ut idem sub finem: *Univerſa religione plena. Ante hoc enim univerſa repleta erant impietate. Nunc autem non ſolùm civitates religione florent, & fide Chriſti, ſed etiam eremus in nomine Chriſti gloriatur. Antea namq; & reginæ in conviviis virorum ſaltabant, ſicut filiam Herodiadis feciſſe legimus; nunc verò vix ſamula dignatur hoc facere. Antiquitas gentis Perſarum filii parentibus ſociabantur connubio, & ſoror ſtratri jungebatur impune. Nunc verò virginitatem appetunt. Ante hoc autem quoties in Britannia humanis veſcebantur carnibus, nunc junciis reſcunt animam ſuam. Meſſageia, & Iderbicos miſeros putant, qui negotiatione moriuntur, & parentes, cognatos, propinquos, cum ad ſenectam venerint jugulatos devorant, rectius eſſe dicentes, ut à ſe potius, quam à vermibus conſumantur. Nunc verò poſt Paſſionem Chriſti, & reſurrectionem ejus, abſtinentiâ & caſtitate devotè militant Chriſto, & propter omnes gentes paratæ ſunt pro nomine Domini fundere ſanguinem. Ante hoc impii & perſecutores erant reges: nunc verò ad cælum præferunt pietatem, & ingredientis limen Eccleſia deponunt coronam, & crucem Chriſti depingunt ſuis in frontibus, ſoris arma, hic myſteria: ſoris ſcuta, hic ſacramentorum celebratio. Theodoſius pater Theodoſii religione ac pietate inſignes. Quibus verbis docet, quomodo diverſæ nationes barbara benignitatem amplexatz ſunt, quomodo impietatis & idololatriæ aſſertores facti ſint veræ religionis ſectatores, quomodo ſuccoſores tyrannorum & perſequentes Eccleſiam Dei, illamq; funditus evertere ſtudentes facti ſunt ejuſdem plantatores, ejus filiorum fundatores, & propugnatores acerrimi, ſeu quomodo eorum imperiis & ſtatibus perreuntibus Eccleſia ſemper immobilis perſeveret.*

XII.

Quâ ratione Deus bone Eccleſiam ita firmam, ſanctam, & ſtabilem reddiſti? non armis, non propugnaculis

militaribus, non copiis rerum temporalium, ſed perſecutionibus, ſed inopiâ. Quando enim nullum dominium temporale habebat Eccleſia, quando ubique perſecutionibus agitabatur, tunc miro modo crevit. S. Chryſoſtomus: *Horum, quæ dico Beati Martyres teſtes ſunt, qui fidem non perdiderunt, & poſt exceſſum de corpore fortiores ſunt viri. Propterea (inquit) homo factus ſum, propterea carnem indui, ut orbem univerſum ſalvarem: multum enim Deo Eccleſia chara eſt, non muris circumdata, ſed fide circumſepta: propter Eccleſiam namque extenſum eſt cælum, diſſuſum eſt mare, extenſum eſt aer, terra fundata eſt, paradifus plantatus eſt, mirabilia multis facta ſunt, pelagus ſcindebatur, & iterum ſciebatur, petra ſindebatur, & iterum pluebat de cælo, & tanquam præinſoſa ponebatur menſa, propter Eccleſiam. Propheta, propter Eccleſiam Apoſtoli. Et quid plura dicam? Unigenitus filius Dei homo factus eſt, ſicut dicit Paulus Rom. c. 8. Qui proprio filio non peperci, ut Eccleſia inderetur, ſanguinẽ filii effudiſſe propter Eccleſiam. Hic ſanguis irrigat Eccleſiam. Quafi diceret quomodo Eccleſia non eſſet firma, inconcuſſa, ſanctæ, quæ tot habet ſux firmitatis auctores & cauſas. Meritò eodem ſermone citato provocat omnes, qui de Eccleſiæ immobilitate dubitant. *Vbi ſunt (inquit) nunc, qui audeant contrariè, quando novella erat, & in nullo potuit ladi: & nunc quando uſque ad cælum perveniſ, exiſtimas eam poſſe ſuperari. Et nunc quidem cum undecim eſſent Apoſtoli, nullus eos ſuperare potuit, ſed pauci homines totum ceperunt orbem; & nunc quando terra & mare, & orbis terrarum & inhabitabiles regiones, & civitates, & omnes fines terræ pietate repleti ſunt, putas eam te poſſe lædere, ſed non poteris. Quafi diceret fruſtra Lutherus jactavit ſe orbem univerſum ab Eccleſiâ Romanâ leducturum. Si eum Imperatores & tyranni ſuis perſecutionibus & ſtratagematibus per tot ſæcula eam delere non potuerunt, quomodo Monachus Apoſtata biennio id præſtare poterit. Si anno 476. ex Marcell. in chron. Sigeberto in chron. ad annum 483. 472. 498. Biblioth. PP. Eccleſia devaſtari non potuit, licet eo tempore, eodem anno,**

anno, Zeno Eutyctetis labe infectus Orienti imperitaret, licet Wisigorthis Hispanias magnâ ex parte, & totam ferè Galliam occuparent, & reliquam Galliæ partem Ethnicis Burgundi tenerent. Odoacer Arianus Italiam, Gensericus Arianus Africam possiderent. Toti Africæ Wandali Reges dominarentur. Ut testatur Victor Uticensis. Quomodo homo vino & Veneri addictus, id præsumet? *Christus enim propter eam passus est, porta inferi non prævalerunt adversus eam. Facilius cælum exterminari potest, & terra perire, quàm aliquid mali pati Ecclesia.* Expende hæc: *Facilius cælum exterminari potest &c.*

XII. Nunquid teste Jobo cap. 37. v. 18.

Cæli solidissimi quasi are fusi sunt? Nunquid canente Pialte Regio psalm. 92 v.

2. *Firmavit orbem terra, qui non commovebitur? Quomodo igitur ait: Facilius cælum exterminari potest, & terra perire, quàm aliquid mali pati Ecclesia?*

Nè mireris (inquit S. Doctor) non ex me hæc profero, sed ab ipsâ sapientiâ increatâ edoctus hanc de firmitate Ecclesiæ orationē institui. *Quis est (inquit) qui hac dixit? ipse Christus loquitur: cælum & terra transibunt. Bene enim verbum Dei cælo validius est, quia cælum opus verbi est. Dixit quippè Deus, fiat cælum, & verbum in opus apparuit. Currebant natura, & nemo impediabat, quia natura dominus imperabat, qui & facere & immutare potest.* Introducit ipsum Christum loquentem de ista firmitate & sanctitate à minori ad majus, si cælum est immutabile, propter quod non subii mortē ignominiosam, sanguinem meum non fudi: Cur Ecclesia propter quam hæc omnia patrata sunt non erit magis immutabilis? *Ego eam ædificavi, qui cælum statui. Sed propter cælum non fudi sanguinem, propter cælum crucifixus non sum, nec propter cælum caeleste corpus accepi. Et quid dicas cæli? Angelorum corpus non assumpsit, ut dicas, quoniam cælo & Angelis & omni creaturâ honorabilior Ecclesia est. Ideo cælum & terra transibunt, Verba autem mea non præteribunt. Adsit Gentilis, adsit Iudæus, si hæc inania sint verba, redarguant, si autem veritas est qua dicta sunt, adorent virtutem Dei. Dixit Christus, cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt,*

facilius est cælum præterire, & terram devorari, quàm verba mea excidere, qua autem sunt ejus, adducamus in medium, videamus nè foris interciderint. Non dubitans dico, sed hæreticis occludo. Quæ ergo sunt verba, cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Qui sunt sermones, qua verba Matthæi c. 16. v. 18. Tu es, Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalerunt adversus eam. Quibus verbis ostendit Ecclesiam esse firmam & sanctam, quandoquidē à Deo omnipotente condita, Christi Sanguine redempta, ac tot Martyrum cruce purpurata. De quibus fufius alibi.

§. 7.

Ecclesia & Sedis Romana perpetuitati seu firmitati plurimum conducit pius zelus.

QUIDQUI in rerum naturâ est, mutationi, & corruptioni obnoxii est: imò & dignitatē, & honorum fastigia quæ tum armis tum divitiis, tum aliis fulcribus innixa sunt, à corruptione libera esse deberent: iis tamen sunt magis obnoxia. Rectè Seneca: *Nunquam placidam sceptrâ quietem: Certumvè sui tenere diem.* Huic accinit Horatius lib. i. Od. 35. *Fortuna nunquam perpetuò est bona Fortuna sano læta negotio, & Ludum insolentem ludere pertinax Transmutat incertos honores Nunc mihi, nunc alii benigna.*

Tibullus lib. i.

Verjatar celeri fors levis orbe rotæ.

Menander. *(beni. Menander)*

Mortalia omnia mutatione multas hanc rerum mortalium vicissitudinē, humanæque cōditionis inconstantiam exprimit Isaïas sub nomine floris c. 40. v. 6. Omnis caro fenum, & omnis gloria ejus quasi flos agris, exsecatum est fenum & cecidit flos. Id est (inquit Dionysius) Omnis homo assimilatus est feno propter suam instabilitatem ac fragilitatem. Iuxta illud Psalmi 101. Percussus sum ut fenum, & aruit cor meum. Rursusque Psalm. 36. Tanquam fenum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum

Seneca

Horatius

Tibullus

Isaia 40 v. 6

Pf. 101

- citō decideri, & omnis excellentia, felicitas, atque iucunditas hominū carnalis citō evanescit ac defluit, quasi flos qui visorem suum citō ac facilliter perdit. *Medi-*
- Auguſt.* liūſ D. Auguſtinus in psalm. 102. Quid superbis sanum ad tempus modo florens, post paululum areſcens? quid superbis sanum ad tempus virens, & hoc ad parvum tempus donec sol candescat? totus splendor generis humani, honores, potestates, divitiæ, typhi, mina, tumores flos sanū est. Floret illa domus & magna domus: floret illa familia, & quā multū, aut quā multū annis vivunt. Flos cuiuscumque domus sic est quomodo flos agri. Vix est annua omnis pulchritudo anni. Quidquid ibi viget, quidquid ibi candet, quidquid ibi pulchrum est, non perennat. Quid inter flores magis delectat, & magis odoriferum, quā rosa? vis scire ejus durationem, audi D. Basiliū homil. de Paradiso. *Hic quidem transitoria ac brevis momenti vernorum florum gratia, adhuc desiderantes desistis. Nondum enim ab eorum collectione domum reversi sumus, & ecce in ipsis adhuc manibus constituti marcescunt.* Hanc horariam rosę durationem ita deflet Horat. 2. Carm.
- Horat.* l. 2. Carm. Ode 3.
- Ode 3. — *Nimium breves Flores amana ferre jube rosa.*
- Virg.* Et Virgilius.
- Mirabar celerem fugitivā atate rapinā: Et dum nascuntur consensisse rosas. Quam longa una dies, atas tam longa rosarum* (premit.
- Quas pubescentes juncta senecta Sed audiantur peccatores, qui ipsas mundi delicias, divitias, & dignitates per rosas expriment teste omnium hominum sapientissimo, Sapientiz cap. 2. v. 8. Coronemus nos rosis, Cur diademata, bona rosacea, &c. querunt? cur non potius aurea. gemmata, &c? Non tantum ut illorum brevitate, sed etiam imminente calamitate ostendant.*
- Ambros.* D. Ambrosius lib. 3. Hexam. cap. 11. Irrutiles igitur o homo licet, aut splendore nobilitatis, aut fastigio potestatis, aut fulgore virtutis, semper tibi spina proxima est, semper inferiora tua respice, semper spinas germinas; nec proluxa gratia manet, brevi nunquāque decurso atatis flore marcescet. Et Plinius lib. 16. cap. 15. non minus acutē. *Vt in rerum naturā, quæ spectatissimē florent, celerrimē marcescunt, velut rosæ, liliæ, violæ, cum aliæ durent, ita in hominum vitā quæ florentissimæ sunt, citissimē vertuntur in diverrimum. Nec minus apposite Valerius Max. lib. 6. cult. de varietate casuum. Caduca (inquit) nimirum & fragilis, peritibusque cojenitanea crepundis sunt ista quæ vires, atque opes humana vocantur. Affluunt subitō, repentiē dilabuntur. Nullo in loco, nullā in personā stabilibus nixa radicibus consistunt, nec incertissimo statū fortuna huc atque illuc acta, quos in sublimē exulerunt, improvise recursa desistunt in profundo cladum miserabiliter immergunt. Ei subscribitur Marſilius, Marſil. Ficinus lib. 3. epist. Fortuna quem ad Ficin. summā rerum fastigia evexis, statim sine morā, vel jubet eum ē monte spontē descendere, vel ipsa præcipitat.*
- Sed ad D. Ambrosium redeamus, II. & audiamus jussu Dei cum Isaiā clamantem, & rerum humanarum flores meliori penicillo depingentem, quam ipsimet pictores lib. 3. Hexam. cap. 7. *Vires (inquit) & gloria hominis in carne quasi sanum & quæ putatur esse sublimis, exigua quasi herba est, & præmatura ut flos, caduca quasi sanum germinat, vitæ viriditatem in specie, non in fructū soliditatem, hilarioris vitæ, quasi flos prætendens, iucunditatem breviori spatio occasura sicut herba feni, quod primum evellatur areſcit. Quæ enim firmitudo in carne quæ salubritas potest esse diuturna, hodie videtas adolescentem, validum, pubescentis atatis virtute florentē, gratā specie, suavi colore: crastinā die tibi facie & ore mutatus occurris: & qui pridie tibi lausissimus decora formæ visus est gratiā, alio die miserandus apparatus, agritudinis alienigenis infirmitate resolutus. Pleurosque aut labor frangit, aut inopia macerat, aut cruditas vexat, aut vina corumpunt, aut senectus debilitat, aut eviratos delicia reddunt, aut luxuria decolorat. nonnē verum est, quia arnis sanum & flos decidit? alius abavis, atavisque nobilī & majorum honestatis insulis, prosperiæ veteris claris insignibus, amicis abundans, stipatus clientibus, & utrumque latus rectus secum producent maximam, ac reducens familiam, repentiē aliā quā accidentis periculi mole turbatus desistit ut ab omnibus, à sodalibus derelinquitur*
- Sapient.* 2. v. 3.
- Ambros.* Hex. 3. cap. 11.
- Plinius* l. 16. c. 15

Valerius
Max. l.
6. c. ult.

Marſil.
Ficin.

II.
Ambros.

quitur, impugnatur à proximis. Ecce verum est, quia sicut fenenum vita hominis, priusquam evellatur arefcit. psalm. 128. Est etiam, qui dudum ubertate affluens copiarum, liberalitatis famâ volitans per ora singulorum, clarus honoribus, praminens potestatibus, tribunalibus celsus, solio sublimis, beatus, populis affirmatus, dum praconum clamore deducitur subitâ rerum conversione in eum carcerem rapitur, quo alios ipse detruserat, & inter reos suos imminenti pœnâ deslet ærumnam. Quamvis pridie caservâ plaudentium, & invidiosa faventis populî frequens domum pompa deduxit, & nox una gloriosa illum splendorem deductionis abolevit. Hujusmodi igitur est gloria hominû sicut flos sani.

III. Attentiùs illa rosarum marcescentium diademata inspiciamus, ea (inquâ) simul florida & marcida, simul odorifera, & mortifera intucamur. Juvenalis Invidiam scid usu & experientiâ receptissimum decantat Satyra 10. (pauci

Ad generû Cereris sine cade & vulnere
Decedunt Reges, & siccâ morte tyranni.

Lucan. Et Lucanus.

— In se magna ruunt.

Petrarch. Nihil verius illo Petrarchę placito dialogo 96. de regno & imperio. Magnus est ad imperiû ascensus, magni in imperio labores, magnus quoque cum ascenderis ex alto casus. Verè enim fructuâ Principes premittit invidia, tum illis potius miseratio Curtius. debeat. Et citat illud Curtii lib. 7. Magna arbores diu crescunt, unâ horâ extirpantur Cui accinit Seneca in Thyeste, Traged. 2.

Habere regnum casus est.

Idem in Tragœdiâ 8. citatâ.

O regnorum magnis fallax

Fortuna bonis, in præcipiti

Dubioque nimis, excelsa loco.

Et alter Stoicus quidem, sed tamen verus epist. 4. Nemini eò fortuna provexit, ut non tantum illi minaretur, quantum permiserat. Noli huic tranquillitati confidere, memento mare vertitur, eodem die ubi luserunt navigia sorbentur. Brevis quidem Plinius lib. 7. c. 43. subtiliter tamen, Magnum & sublime, sed pro oculis datum. Quasi diceret Reges, & Principes nobis spectatissimi sunt, sed unâ die, unâ horâ, apparent, & alterâ omnino evanescent, modò sursum

volvuntur, modò deorsû revolvuntur. Quàm verum est Chilonis responsum: hic ab Æsôpo interrogatus quid ageret Jupiter. Excelsa (inquit apud Laertium) deprimit, depressa extollit. Et illud Æsopi apud Stobzum ferm. 103. scilicet, Deos alia struere, alia destruerem. Melius dicerent, quod scilicet eadem & extollat, & statim deprimat Deus: eadem struat, & illicò destruat. Undè Apostolus monet 1. Corinth. c. 7. v. 31. Qui utuntur hoc mando tanquam non utantur, præterit enim figura hujus mundi. Ac si apertè diceret (inquit D. Anselmus) Nolite constanter mandum diligere, quando & ipse non potest quem diligitis, stare. In cassum cor quasi manentes figitis, dum fugit ipse quem amatis. Videant illi qui non unâ horâ, uno die, sed anno integro, imò pluribus, vel potius totâ vitâ mundum tanto amore prosequuntur, quem tamen à se non desectere, sed fugere vident: illi blandiuntur homines, mundus illis vicissim ablanditur, ita ut illud Narcissi canere & de hoc conqueri possit amator mundi apud Ovidium lib. 3. Metamorph. Fabul. 8.

Vocæ veni magnâ clamat: vocat illa vocantem

Respicit & rursus nullo veniente, quid Me fugis? & totidè, quot dixit verba recepit

Perstat & alterna deceptus imagine
Huc cocamus air: nulliâ libentius unquâ
Responjura suo cocamus reinlit Echo,
Et verbis faves ipsa suis, egressâq; sylva
Ibat ut injiceret sperato brachia collo.

Ille fugit, fugiensq; manus complexibus aufert.

Non minus appositè Dionysius illud Apostoli citati. Præterit enim figura hujus mundi, ait: Indefinenter (inquit) cadit, senescit, & variatur dispositio, pulchritudo, & status terrenarum ac temporalium rerum, quæ sunt in transmutatione continuâ. Hanc fugam & permutationem mundi satis manifestant historia sacra & prophana lib. 3. Reg. c. 16. v. 18. Rex Zambri post 7. dies ab occupato regno, no obfessus ab Amri ingressus est palatium, & succendit se cum domo regia. lib. 4. Reg. c. 15. v. 14. Rex Sellum occupato Regno Israel tantum per unum mensem occisus fuit à Manahem

X 2 filiq

filio Gadi de Therfa, Cajus Cotta pridie sui triumphi expiravit. Caninius quo die creatus est Consul expiravit. Omitto plurimos Reges & Imperatores Christianos qui monarchicum dominium potius aspexisse, quam comparasse, vel possedisse censendi sunt. Ita ut de illis omnibus Cicero merito exclamet lib. 3. de Oratore. *O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones, qua in medio spatio sæpe franguntur & corrumpunt, & ante in ipso cursu obruantur quam portum conspiciere poterunt.* Quam verum est illud ejusdem Orat. pro Cœlio. *Amores & delicia celeriter deflorescunt, addam & dignitates.* His accinit Boëtius lib. 7. Metr. 7.

Cicero.

Boëtius
lib. 7
metr. 7.

*Habet omnis hoc volapsus,
Stimulus agis fruentes
Apiumque par volantum
Vbi grata mella fudit,
Fugis & nimis tenaci
Ferit ista corda morsu.*

Quasi diceret, rerum mundanarum fruitio grata est, & jucunda, florida, sed mellea est, vel quia spiculis non carent apes, quæ illam fabricant, vel quia tandem arefcit, & fit fellea. Non possum illud Senecæ lib. de Providentiâ sub finem omittere. *Isti (inquit) quos pro felicibus aspiciis, si non qua occurrunt, sed qua latent videris miseris sunt, sordidi, turpes ad similitudinem parietum, sumæ extrinsecus culti. Non est ista solida & sincera felicitas, crumita est quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare, & ad arbitrium ostendi, nitent & imponunt, cum aliquid incidit quod disturbet ac detegat, apparet quantum alta ac vera felicitatis splendor absconderit.* Produci possent huc, sicut & supra, innumeri Principum exercitus, imò & urbes, quas Seneca refert, quæ cum florere & aliis præesse viderentur, statim in favillam & cinerem redactæ sunt. *Paucis (inquit Seneca epist. 75.) deponere felicitatem molliter licuit, cæteri cum his inter qua eminere labuntur, & illos degravant ipsa qua exultant.* Et paucis interjectis addit. *Hoc multarum sibi urbium ostendet eventus, quarum in ipso initio luxuriosa imperia ceciderunt.* Sed quid sublimius, quid venustius, quid floridius, & fragran-

Seneca.

tius iis qui summum Pontificatum gerunt? & tamen quid fugacius? quid iis (qui isto potentatu perpetuo fruuntur) brevius? & tamen quid illâ sede & ejus Imperio seu Ecclesiâ firmitus? quid constantius? quid incorruptibilis, & diuturnius?

Hanc diuturnitatem & incorruptibilitatē Ecclesiæ cum fecunditate conjunctam describere videtur Isaias c. 54. *cap. 54 v. 4.* ubi inter cætera sic illam alloquitur. *Noli timere quia non confunderis, neque erubesces. v. 10. Montes commovebuntur & colles contremiscent, misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis mea non movebitur.* Quasi diceret, alia regna, status, & imperia, estò corruptioni subjaceant, Ecclesia semper stabit. Potius montes è loco suo transferentur, potius colles contremiscent, quam ego non miserear tui, quam nō te protegam. Tui enim semper miserebor, fœdusque & pacem quod tecum pepigi fixum & irrevocabile manet. Id probat v. 11. *Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & sumo dabo te in saphiris: & ponam aspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos.* Id est ita fundabo, & stabilitatem te, ut tempestate concuti & convelli nequeat, tam fortibus arcibus, propugnaculis, & portis muniam, ut perpetua & inexpugnabilis appareas. Non ab astrorum influxu & fato Ecclesiæ firmitas & diuturnitas continget, sed à me, ex ordinatione meâ. Illam enim ædificaturus assumam jaspidem ad faciendam propugnacula, ad illius fabricam sternam lapides per ordinem, fundamenta illius erunt saphiri. In portis apparebunt lapides sculpti, politi, & nihil desiderari potest, vel excoGITARI, ad perpetuitatem & inexpugnabilitatem alicujus domus, quod in illâ non reperitur. *Sancta Ecclesia (inquit D. Gregorius lib. 9. moralium cap. 6.) persecutiones iniquorum sine cessatione toleras, sed tamen usque ad mundi terminum sine defectu perduras, sæpe namque eam reprobi usque ad interitum persecuti sunt, quasi hanc se funditus existinisse crediderunt, sed eo multiplicius ad statum sui profectus rediit, quo inter manus persecquentium moriendo laboravit.* Quasi diceret, quem-

VI.

Isai

cap. 54

v. 4.

v. 10.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

v. 11.

admodum ædificium nunquam melius exurgit, & diutius perferat, quã cum lapides bene scinduntur, poliuntur, &c. Ita Ecclesiæ durabilitas & firmitas consistat ex lapidibus per persecutiones bene quadratis. Unde Ecclesia ipsa canit:

*Tunsonibus, pressuris
Expoliti lapides,
Suis coaptantur locis,
Per manus artificis:
Disponuntur permansuri
Sacris adificiis.*

Id videtur prædictum à Jacob: cum enim Judæ benedictionem daret Genes. cap. 49. v. 10. Non auferetur (inquit) sceptrum de Iudâ, & dux de femore ejus donec veniat qui mittendus est.

Genes
cap. 49.
v. 10.

Pererius

Hæc verba sic explicat optimè Pererius in Genesim. *Non deficiet (inquit) Regnum Christi, quod est Ecclesia, nec Regni ejus Princeps, qui est Pontifex summus, ejus vicarius: qui dicitur de femore ejus, vel quia sicut filius succedit in dignitatem & auctoritatem patris, ita summus Pontifex subit vicem Christi quantum ad dignitatem & auctoritatem patris, vel quia scriptum est in Apocalypsi Christum visum esse Joanni habere in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium. Inde summus Pontifex tantam habet dignitatis vim & excellentiam. Quamdiu ejusmodi status Ecclesiæ & dignitas pontificia duratura sit textus ostendit his verbis. *Donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Licet omnes Doctores id intelligant de Christo; qui est promissus, & ab humano genere expectatus: tamen ferè omnes existimant intelligendam esse de primo adventu; Pererius præfatam explicationem profequens interpretatur de secundo adventu his verbis. *Vsq; ad diem judicii stabit Ecclesia militans, & in eâ summus Pontifex; idè Dominus dixit Matth. ultimo. Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Et Petro dixit Matth. cap. 16. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. Tota expectatio militantis Ecclesiæ est secundus adventus Christi, sicut Paulus ad Titum cap. 2. Expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei. De hac Romanæ Ecclesiæ & sede decantandum credo,**

illud, quod olim Erinna Lesbia dixit in laudem Romæ.

*Martia ò proles mihi Roma salve,
Auream bellis decorans coronam
Quæ vel in terris stabiles Olympi
Incolis arces.
Hoc dedit soli sibi parca munus
Sceptra quod gestas labefacta nunquam
Imperatricis tua quæ potestas
Cuncta gubernet.
Ipsa que gaudet dare cuncta pessum
Resq; transformans hominum vetustas
Implet æternum tua sola ventis
Regna secundis.*

Sed audiamus Vatem Regium qui illam firmitatem & perennitatem Ecclesiæ inter tot persecutionum fluctus rectè decantat psalm. 45. v. 4. & seq. *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, sanctificavit tabernaculum suum altissimus, Deus in medio ejus non commovebitur, adjuvabit eam Deus manè diluculo. Conturbatae sunt gentes, & inclinata sunt regna, dedit vocem suam, & mota est terra. Dominus virtutum nobiscum susceptor Deus Jacob. Quæ verba sic elucidat Titelmannus. Impetum magnum fecerunt, & conturbatione vehementi conturbatae sunt contra populum Domini multitudines terrenorum hominum, & ad populi Dei oppressionem undèquaque confluerunt in modum aquarum multarum, & uno impetu unanimes irruerunt in populum Domini, sicq; cum possent absorbere penitus: tantus quoque fuit hic impetus, & tanta turbatio, ut etiam eminentes quique, sive sæculi potentia, sive mundana sapientia conturbarentur a fortitudine multisudinis illius, & impetu ac violentia persecutionis ejus gravissimæ. Civitas autem Dei ex tanto aquarum impetu adeo nihil accepit nocenti, adeo opprimi non potuit, ut etiam magis inde profecerit. Nam impetus ille fluminis & maris, id est persecutionis gravissime in modum maris aut fluminis per circuitum ipsam aggressus & concutientis etiam lætificat civitatem Dei, quæ quò magis exterius affligitur, & coangustatur, eò magis intra se reficitur in spiritali cõsolatione & dilatatatur intra semetipsam. Novit enim in tribulationibus gaudere & gloriari, sciens quoniam tribulatio patientia operatur, & spem inconfusibilem, & quoniam sicut abundant passio-*

Psalm. 45
v. 4.

Tuelm.

nes in eo, sic & per eum pro quo tribulatur idest civitatis ipsius dominū abundant consolatione. Nam quō magis exterius quasi civitatem fluctus maris, & alienorum fluminum, eō qui intra civitatem sunt fontes copiosius aquarum viventium dulcissimos rivulos effundunt. Ipse enim altissimus & potentissimus Rex Regum & Dominus dominantium suam Ecclesiam, quam in civitatis modū adificavit, atque circummunivit, etiam sanctificavit in firmitate fidei, & stabilivit eam in habitationem sibi, quasi tabernaculum, & castrum suum: ita ut ipso protegente nunquam valeat hostili impetu, vel quomodocumque expugnari. Deus fortissimus est in medio civitatis, & tabernaculi huius, tanquam Dominus provisor, custos & protector eam inhabitans, & idcirco talem habens protectorem in medio sui, ipsa non poterit conturbari: quoniam tali protectore se novit bene securam, & si quando valeatur grave aliquod periculum ei imminere per noctem, in tempore adversitatis & desolationis apparebit sarmen opportunū, adcritique tempestivē Dominus, custos ejus primo mane, antequam quidquam valeant hostes oppugnando efficere: & ab omni periculo eam suo opportuno adjutorio salvabit. Vidimus conturbari, & irā insanā nonnunquam commoveri contra civitatem Dei populos multos: vidimus etiam regna amplissima, & reges fortissimos inclinatorum & commotos cum suis populis, ad oppugnationem civitatis Dei, etiam terra universa velut conjuratione facta, & conspiratione cōclamavit contra civitatem Dei. Et uno impetu commoti sunt ad oppugnationem ejus. Quid verò valebunt, etiam si in unum fuerit agglomerata universa terra, & omnis infidelium natio? ecce enim Deus noster, qui est caelestium exercituum Dominus nobiscum est ac nostras partes tueri nobis pollicitus est, & nostram nobis civitatem custodire securam. Deus verus fidelium ipse est defensor atque protector noster, qui nos suscepit in defensionem suam, cujus unius virtutem omnibus alienis incursibus opponimus, super quem civitas nostra fundata est, & ita firmata, ut portæ inferi adversus eam non possint prævalere. Aliqua Regna, aliqui status fortissimis Regibus, numerosissimis exercitibus resistenterunt, imò in remotissimas pro-

vincias suum dominium extenderunt; sed tandem perierunt; Ecclesia verò uique ad finem mundi etiam contra quoscumque hostes inconcussa manebit, & per hanc inexpugnabilitatem ostendit se sanctam esse.

Optimò idem Vates Regius psalm. *V. Psal. 47. v. 7.* Sicut audivimus sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri, Deus fundavit in aeternum. Quæ verba idem Titelmannus sic elucidat: Ecce Domine jam vidimus impleta omnia, quæcumque prædicta audivimus in lege, & prophetis de tempore adventus tui, & ædificationis novæ Ecclesiæ tue: & sicut audivimus ea ventura, ita in temporis hinc plenitudine, datum est nobis ea impleta conspiciere in Ecclesiâ sanctâ, quæ est civitas illa, quam iam diximus magni Regis caelestium exercituum, & civitas Domini Dei Salvatoris nostri, quam adificavit velut à fundamentis, quamq; stabilivit, & in soliditate suâ constituit super firmissimam petram, ipse Deus & non homo, ita ut in sempiternū non possit cadere neque desicere, adversus quam nec portæ inferi possent prævalere. Eandē Ecclesię perpetuam firmitatem supra omnes quæ immortalitatem aliquam sibi polliceri videbantur ostendit idem Propheta psalm. *67. v. 17. Psal. 67. v. 17.* Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo, & enim Dominus habitabit in finem. Quasi diceret (inquit Jacobus à Valentiâ) O Judæi cæci & vblinasti quare suspicimini & existimatis montes terræ Chanaan & Palestina scilicet montem Oliveri, & Carmeli, & Hermon, & alios montes istius terræ esse montes coagulatos & pingues, de quibus locuti sunt Prophætæ, & in quibus Deus habitat? vana, & falsa est suspicatio vestra, & existimatio: quia montes pingues & coagulati, quos Deus fidelibus suis promissit, non sunt corporales nec temporales, sed spirituales & æterni, & ideo veri montes & pingues sunt ista Ecclesia in quâ Deus habitat, per gratiam. Pondera habitat. Quod iterū *Pf. 103. v. 6.* Psaltes confirmat psal. *103. v. 6.* Qui fundasti terram super stabilitatem suam non inclinabitur in sæculum sæculi Dionysius sic spiritualiter explicat. Fundavit Deus terram idest Ecclesiam militantem, super stabilitatem suam, hoc est super Christum, tanquam super immobile fundamentum, in quod omnes tendere & quiescere debent: Ecclesia nunquam à fide in toto abibit. Id

ctiam

Tertull. etiam innuere videtur Tertullianus lib. ad Scapulam cap. 2. ubi de Romano Imperio Christianus (inquit) nullus est hostis, nedum Imperatoris, quem sciens à Deo suo confisus, necesse est ut & ipsum diligit, & revereatur, & honores, & saluum velit cum toto Imperio quouique seculum stabit, tamdiu stabit. Quæ stabilitas à fortiori intelligenda est de Ecclesiasticâ Monarchiâ per summum Pontificem Romanum administratâ. Sed cur Deus istam perennitatem Ecclesiæ cõmunicavit ratio à priori, est voluntas & amor Dei in illam, seu quia innititur Christo. *Qui* (inquit noster Michael Bonon.) sic stabilis est, quod nunquam peccare potuit vel errare. Tamen ratio à posteriori petenda est à Zelo Pontificum Romanorum, virorum Apostolicorum, Martyrum, & Doctorum. Ecclesiâ (inquit Michael Bonon.) per Christum fundata per Martyres suis roborata, & per sanctos Doctores illuminata; ut sic sulca à veritate inclinari non possit. Probat autem ex D. Gregorio lib. 9. moral. cap. 6. ubi explicans illa verba Job cap. 9. *Qui fecit Arcturum, & Orionas, & Hyadas &c.* quidnamque Arcturi nomine, qui in cæli axe constitutus septem stellarum radiis fulget, nisi Ecclesiâ universalis exprimitur, quæ Ioannis Apoc. cap. x. per septem Ecclesias, septemq; candelabra figuratur. Quæ dum dona in se septiformis gratia spiritus continet, claritate summa virtutis irradians, quasi ab axe veritatis lucet. De eius firmitate & perpetuitate inter turbines & fluctus persecutionum sic loquitur: Pensandum quoque est, quod Arcturus semper versatur, & nunquam mergitur, quia sancta Ecclesiâ persecutiones iniquorum sine cessatione tolerat, sed tamen usque ad mundum terminum sine defectu perdurat: sæpe namque reprobi eam usque ad internecionem persecuti sunt, quasi hanc se funditus extinxisse crediderunt, sed eò multipliciò ad statum suæ rectitudinis rediit, quò inter manus persecutorum moriendo laboravit. Arcturus ergò dum versatur erigitur, quia tunc Ecclesiâ valentius in veritate reficitur cum ardentius pro veritate fatigatur. Jam verò quantum zelus & amor ardentissimus honoris Dei & salutis alienæ ad eiusmodi Ecclesiæ firmitatem, & perennitatem cõ-

ferat, demonstrat. Apud quoque post Arcturum Orionis subdit. Oriones quippe in ipso pondere temporis hyemalis oriuntur, suo quoque ortu tempestates excitant maria, terrasque perturbant. Quid ergò per Orionas nisi Martyres designantur? qui dum sanctam Ecclesiâ ad statum Prædicationis erigunt, pondus persequentium, molestiasque passuri, ad cæli faciem quasi hyeme venerunt. Per Prædicationem, non talem qualem intelligit, sed cum zelo factam, & amore ardentissimo Dei, & salutis alienæ: quod probant verba sequentia. *Hic etenim mare, terraque turbata est: quia dum Gentilias mores suos destruit apparente illorum fortitudine doluit, in eorum necem non solum iracundus ac turbidos, sed etiam placidos erexit.* Per fortitudinè intelligendus est zelus, quo nihil fortius potest excogitari. Juxta illud sæpius decantatum Cant. c. 8. v. 6. *Portus ut mors dilectio Cant. 8: dura sicut infernus amulatio.* D. Gre. v. 6. gregorius subdit. *Ex orionibus itaque hyems Gregori inborruit, quia clarescente Sanctorum constanti, frigida mens infidelium ad tempestatem perfectionis excitavit.* Et infra ostendit per hyades zelosos Doctores intelligi. *Nec immeritò* (inquit) *Doctores sancti hyadum nuncupatione signantur.* Græco quippè eloquio hyetos pluvia vocatur, & hyades nomen a pluviiis acceperunt. Bene hyadum appellatione expressi sunt, qui ad statum universalis Ecclesiæ, quasi in cæli faciem deducti super arenam terram humani pectoris sanctæ Prædicationis imbres fuderunt. Dum ergò hyades cum pluviiis veniunt, ad cæli spatia altiora sol ducitur: quia apparente Doctorum scientiâ, illam mens nostra imbre Prædicationis infunditur, fidei calor augetur, & perfusa terra ad fructum proficit, cum lumen asheris ignescit, quia uberius frugem boni operis reddimus, dum per sacra eruditionis flammam in corde clarius ardemus. Eruditionis flammam nihil aliud est, quàm Verbum Divinum cum zelo prædicatum.

Quod verò Ecclesiâ non deficiet, sed potius incrementum ac munimentum fortissimum accipiet usque in finem mundi, Verbo divino clariùs apparente, & ferventiùs prædicato, innuit his verbis. *Dumque per eos diebus singulis magis, magisque scientia celestis ostenditur.* VI.

ostenditur quasi interni nobis luminis uermi
tempus aperitur, ut novus sol nostris menti-
bus rutilet, & eorum verbis nobis cognitus
se ipso quotidie clarior micet. Urgente etenim
mundi sine scientia proficit, & largius cum
tempore excrescit. Hinc namq; per Danielem
Daniel. dicitur cap. 12. Pertransibunt plurimi, &
cap. 12. multiplex erit scientia. Hinc Joanni Apoc.
cap. 10. Angelus dicit signa, quæ locuta sunt
septem tonitrua; cui tamen in ejsdem revela-
tionis termino præcepit dicens, ne signave-
ris verba prophetia libri huius; pars quippè
revelationis anteriori signari præcipitur
terminus prohibetur, quia quicquid in Jan-
dæ Ecclesiæ initiis latuit quotidie ostendit.
Quæ verba declarant quotidie potius
fidem intendi, quam remitti: Ec-
clesiamque potius augeri, quam de-
crescere. Cæterùm quòd hæc inten-
sio, & accretio ab ipso zelo virorum
Apostolicorum proveniat indubium est.

Cantic.

2. v. 7. Cantic. cap. 2. v. 7. Adjuvo vos (inquit
sponsus) Jhu: Jerusalem per capreas cervosq;
camporum, ne suscitetis, neque evigilare
faciatis dilectam &c. Dilecta illa Ecclesia
est, somnus mortis imago est. v. 10.
ipsemet sponsus illum expergefacerit.
Surge, propra amica mea, columba mea,
formosa mea, & veni. Cur statim illam
excitat, si illam diligit? cur cum illa
ita importundè agit? quia Dei sponsa
vivere nequit nisi ambulet, nisi agat,
& operetur, nisi animarum saluti in-
cumbat: solus zelus eam incolumem
servare potest, solus zelus illam per-
ennare potest. Mellisud D. Bernardus

Bernard.

Ser. 57. sermone 57. Audit (inquit) sponsa ut sur-
gat & propter, haud dubium, quin ad ani-
marum lucra. Non furgeret, non pro-
peraret, non vigilaret, sed dormiret
& moreretur, nisi zelus animarum ex-
citaret à somno, à morte præservaret.
Zelo sancto vivit, & subsistit Ecclesia,
nec illo stante deficere potest. Quare
unusquisque nostrum ejusmodi incor-
ruptibilitati & perpetuitati Ecclesiæ
cooperari studeat. Zelemus (inquit Be-
da in cap. 2. Joannis & nos fratres do-
mum Dei, si viderimus fratrem qui ad do-
mum Dei pertinet, superbia tumidum,
detractionibus assuetum, si ebrietati ser-
vientem, si luxuriam enervatum, si ira-
cundiæ turbidum, si alicui cuiquam vitio
substractum, studeamus in quantum sa-

Beda in
cap. 2. Joan.

culitas suppetit castigari, polluta ac perversa
corrigere, Surge, propra, propra. Noli desiste-
re, noli dormire. Quia qui omnia (in-
quit D. Augustinus in Joannem ad illa
verba) zelus domus tuæ comedit me, quæ
forè ibi videri perversa, sit agit emendare, nò
quiescit. Quasi diceret Ecclesiæ firmitati
& perennitati studens ad instar morti-
tui esse non debet, sed semper laborare
& operari debet, semper salutem alienæ
vacare. Quis hunc zelum exercere de-
bet? omnes qui propriæ salutem incum-
bunt, studeant etiam alienæ. Nemo dicat
(inquit D. Gregorius hom. 16. in Evan-
gelia) admonere nò sufficio, adhortari idoneus
non sum. Quamtu potes exhibe, nè malè ser-
vatum talentum quod acceperas in tormen-
tis pendere exigaris. In quantum vos profe-
cisse pensatis, etiam vobiscum alios trahite:
in viâ Domini sanctos habere desiderate, si ad
Deum tenditis, curate ne ad eum soli venia-
tis: hinc in Apoc. cap. 22. scriptum est. Qui
audit, dicat veni. Ut qui iam in corde vo-
cem superni amoris acceperit: foras etiam
proximis vocem exhortationis reddat, &
fortasse panem, ut porrigeni porrigat, non
habet: sed majus est quod tribuere valeat,
qui linguam habet: plus enim est verbi pabulo
victuram in perpetuum mentem reficere, quàm
ventrem morituræ carnis terreno pane satiare.
Pondera illa verba, plus est verbi pabulo,
&c. Eadem ratione utitur D. Lauren-
tius Justinianus tractat. de Institutione
& regimine Prælatorum cap. 4. Si quis
esurientem paverit, sitientis potum dederit,
vestierit nudum, egenos & vagos humani-
tatis causâ introduxerit in domum suam,
& egrotantem viderit, in carceribus con-
sultus aluerit, & defunctorum corpora tra-
diderit sepulturæ, quæ omnia exhibentur
corporibus mortuis, si talis (inquam) domi-
no famulari dicitur, & in cælesti patriâ sene-
re perpetuæ immortalitatis ditatur: quan-
tam qualemq; felicitatis gloriam in regene-
ratione promissam adepturus sit, qui doctrinæ
pabulo, & sanctorum eruditione scriptura-
rum famelicam cibaverit animam, fluctuan-
tem sano consilio roboraverit, errantem ad
veritatis viam revocaverit, consolatus fuerit
mæssam, tentationibus ac calamitatibus op-
pressam sublevaverit, in desperationis pro-
fundo iacentem erexerit, delictorum mole
obrutam ac mortuam ad vitam lacrymarum,
orationumq; suffragio suscitaverit; cogitare
quis potest? tantorum siquidem meritorum
huiusmodi

August.

Gregor.
hom. 16.
in evan.Lauren-
tius.

huiusmodi efficietur particeps, quantum laudabilium actionum ipse existerit causa.

VII.

Contra graviter offendunt, maximamque penam merentur præcipue Prælati qui Ecclesiam tantisper vacillare suâ incuriâ & negligentia permittunt: hujus rei fidem facit id quod refertur lib. 2. Regum cap. 6. v. 3. & 6. ubi habetur quod Oza subitâ morte correptus fuerit, quia extendit manum ad arcam Dei & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam. Cur ita plectitur Oza? potius laudandus & compensandus videbatur? in tali casu pium erat sustinere eam, imò & licitum etiam cuicumque plebeio, cum in tantâ necessitate liceat unicuique res sacras attingere? Quid sanctius & augustius Eucharistiâ, licet tamen eam de pixide lapsam colligere nè in terram decidat? respondet Theodoretus in lib. 2. Reg. quæst. 20. Cum (inquit) Deus iussisset, ut sacerdotes arcam suis humeris ferrent, præter legem, eam tulit in plaustrò. Quid est Ecclesia? est arca testamenti, quam zelo suo portare & propagare debent Prælati, & Doctores; si eorum negligentia vel incuriâ, fides & Ecclesia vacillare & titubare incipiat, graviter à Deo plectuntur: titubabat autem & deficit in pluribus locis Ecclesia, quando cura animarum, & arca trahenda & dirigenda committitur bobus, seu vaccis, id est hominibus carnalibus, seipsum potius quærentibus, quam Deum: parentes potius promovere studentibus, quam Dei honorem, & animarum salutem. Quippè (inquit S. Laurentius Justinianus in tractat. de institut. & regimine Prælatorum c. 4.) Ab ipso summa bona instituta, & præordinata ad laudem usque suam, ad mutuam extendendam dilectionem, ad profectum virtutum, ad meritum addisamentum, ad decorem fidei, ad perfectionem corporis sui, & ad singulorum membrorum unitatem servandam: quam profectio curam, quicumque prout decet administrare neglexerit, malus est, & penè innumerabilium criminum esse censendus est reus: quoniam pretiosum Domini thesaurum nedum multiplicare despexit, verum illud dispersit, atque furibus homicidis, & ipsius Domini inimicis, quantum in ipso fuit diripiendum exposuit. Accepit (in-

quam) vineam, ut vepres ex eadem evelleret infructuosas, arbores eradicaret, illam coleret, seipsum propter spiritualium incursum ferarum circumdaret, in illâ plantaret vineas, fructuosas infereret arbores, & semen verbi Dei spargeret: ut produceret spiritualia germen delectabile Domino: sed proh dolor! ex ipsius incuriâ delictorum sentes profert, inculsa manens & latronibus diripientibus pâtes. Unde de ipsa meritis Dominus per Prophetam dicit, expectavi ut faceret vvas, fecit autem labrycas. An non malus & nequam, qui pastorale officium indignus præsumpsit accipere, illudque negligenter exerceat, non Dei gloriam, nec animarum profectum, neque vel saltem propriam salutem quærens, sed tantum privata commoda, & de prælacione honorem temporalem. Ut ostendat se non ex propriâ scientiâ loqui, subdit. Debueras profectio formidolosam illam comminationem adversus pastores animarum prælacionem corde resinnere quâ dicitur Ezechielis cap. 34. v. 3. Ezech. Va pastoribus Israel, qui pascant semet-
24. v. 30
ipsum, lac comedebatis, & lanam operiebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuis non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis, quod fractum fuis non alligastis, & quod perierat non quæstistis; sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia; & dispersa sunt oves: quod non esset pastor. Quibus verbis subjicit sanctus Justinianus. Nihil itaque periculosius quam regimini animarum onus suscipere, & terrena lucra ex eodem solummodo quaritare. Perdit (qui talis est) animam suam, & suorum (quantum in eo est) animas subditorum negligentia usque suâ, exemplo suo ac abusione temporalium. Planè oportebit illum supra gregem sibi commissum sollicitè excubare, & non minus salutem eorum quorum exercet curam, quam propriam anhelare. Hæc verba sollicitè excubare, anhelare, zelum significat; cum Dei honorem & proximi salutem studiosissimè quærendum doceant.

Talis erat zelus in D. Augustino, VIII. tali amore proximum complectebatur, ut se matri effusimilem fateretur. Ale (inquit hom. 26. inter 50.) putate esse matrem animarum vestrarum, &

1.2. Reg. v. 6. v. 3. & 6.

Theodor.

Lawen. Justin.

ita vos velle componere, ut in vobis nec macula nec ruga possit ante tribunal aeterni iudicis apparere. Animabus vestris non solum ornamenta, sed etiam medicamenta desiderans providere, studeo diffusa consuere, concissa sarcire, vulnerata curare, abluere sordida, reparare perditam, & ea quae sunt integra spiritualibus margaritis ornare. Vates regius Psalm 92. postquam ostendit Ecclesiae firmitatem ac perpetuitatem à Deo provenire, tamen inter pressuras persequentium concludit à viris Apostolicis tum doctrinam, tum constantiam, tum sanctitatem & zelo praeditis cam dependere. Dominus regnavit decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem & praecinxit se. Quis est iste Dominus? quandomodo regnavit? quo decore induit se? quo robore se praecinxit? Titelmannus. Christus Dominus

Psalm 92.

v. 1.

Titelmannus.

(inquit) morte devicta, cui de sua voluntate subiecerat, iam regnum habet, & imperium tenet in dextra Patris. Omnia habens subiecta sub pedibus suis, omni accepta potestate in caelo & in terra, depositioque habituservi, in quo ab hominibus vijus, & cum hominibus conversatus fuerat. iam gloria & honore circumamictus est, jaccoque humana mortalitatis concisso stola gloriose, a resurrectionis, & perpetuae immortalitatis est vestitus. Absit jam ab eo procul omnis infirmitas, induitque pro infirmitate fortitudinem, & quemadmodum vir pugnator sese accingit, ut adversus hostem dimicet. Sic Christus movit bellum contra daemones & ab ejus tyrannide populum liberavit. Quomodo? Titelmannus. Per virtutem Evangelicae praedicationis. Fortitudo illa, gladius ille, quo adversus hostem praecinxit se, nihil aliud est quam zelus Dei quo animas à diabolica tyrannide liberari contendit. Videamus jam quomodo Ecclesiam fundaverit, & quam firmis fundamentis illam stabilierit per illum zelum. v. 2. Etiam firmavit orbem terrae, qui non commovebitur. Titelmannus. Ipse enim est qui orbem terrae stabilivit, atque firmavit: qui Ecclesiam suam sanctam in firmitate fidei, super petram firmissimam fundavit, ut non possit commoveri in saeculum saeculi, adversus quam nec portae inferi possunt prevalere, ipse post resurrectionem, & gloriosam ascensionem missis in omnem terram Apostolis

aedificavit, fundavitque in fidei firmitate Ecclesiam sanctam velut novum orbem terrarum, quae usque in consummationem saeculi nunquam deficiet, quemadmodum in initio creationis verum materialem orbem terrarum fecit, qui perstabit in saecula. Expende illa verba. Missis in omnem terram Apostolis aedificavit, fundavitque in fidei firmitate. Quasi diceret scire vis unde Ecclesia sit tam firma in fide? à zelo, praedicatione Apostolica. Addit Rodolphus, Ad hoc enim decorem & fortitudinem induit, ut terram idest Ecclesiam fundaret. Quod autem eadem fortitudine zeli & gladio verbi Dei penetrabilioris omni gladio ancipiti viri Apostolici muniti fuerint tum ad propagandam, tum ad propagandam Ecclesiam v. 4. Eleverunt flumina Domine, eleverunt flumina vocem suam, idest (inquit idem Rodolphus) discipuli & predicatorum impleti spiritu sancto, fluentis praedicationum arida corda gentium irrigantes fortiter & alie locuti sunt Christum, fidem ejus ferventer praedicando. Vel flumina (inquit Titelmannus) flumina in altum eleverunt vocem suam, exaltaverunt quasi tuba vocem praedicationis suae, ita ut in omnem terram exiret sonus praedicationis eorum, & in fines orbis terrae perveniret sonus eorum. Ecce propagatio evangelii, dilatatio Ecclesiae, zelo plane coelesti facta; quomodo vero zelus ille fuerit fortis ut mors, ejusmodi aemulatio dura sicut infernus, sequitur v. 5. Eleverunt flumina fluctus suos à vocibus aquarum multarum, quasi diceret secundum Titelmannum. Eleverunt haec flumina alie resonantes doctrinas suas quasi gurgites quosdam, & fluctus inundantes, quibus totum orbem implerent, & velut concuserent orbem ad conversionem fidei: ita eleverunt vocem, & fluctus suos pra vocibus aquarum multarum, supra & contra voces multorum populorum contra clamantium, & repugnantium priorum illorum fluminum, ita ut non posuerit resistere contradictioni multorum infidelium: tale enim est & talis sapientia data illis fuit: tam efficax fuit vox sonitus eorum: ut non potuerint resistere, neque contradicere multo vero minus prevalere omnes eorum adversarii. Postea ostendit quot adversarii

adversarii, & quàm violenter eorum
 zelum concutere fuerint cixi v. 6.
*Mirabiles elationes maris, mirabilis
 in altis Dominus, idest (inquit Rodolp.
 Michæl Bonon.) Mirabiles facta persecutio-
 nes seculi adversus Ecclesiam, quod
 cepit irasci, & persequi fideles, mi-
 rabiles quidem presura, mirabiles mira,
 mirabiles persecutiones: sed mirabilis
 in altis Dominus videbatur tot & tanta
 miracula per sanctos operando, ac ip-
 sos fluctus pramendo & super capita
 eorum ambulando. Vel (ut noster Michael
 Bonon.) Quid enim elationes mirabiles
 maris sunt, nisi contra fideles Christi,
 mirabiles persecutiones malorum? inter
 quas mirabilis Dominus apparuit; quia
 in illis persecutionibus mirabiliter per-
 secutorum multitudinem convertit ad
 fidem. Quod paulò post confirmat.
 Mirabiles fuerunt persecutiones ma-
 lorum contra Ecclesiam, scilicet dum
 fideles ubique persequebantur, & tru-
 cidabantur, sed mirabilis in altis Do-
 minus, scilicet plus apparuit, qui fidem
 suam in persecutionibus crescere fecit:
 Scilicet zelo, & animi fortitudine
 Prælatorum, & inter rapida concione Præ-
 datorum, quem fortitudinè in pro-
 prii sanguinis, & vitæ effusione mani-
 festarunt, ut inquit idem Psalter v. 7.
 Testimonia credibilia facta sunt nimis.
 Quia (inquit idem Michael Bonon.)
 Fideles pro testimonio dando fidei Chri-
 sti vitam suam dabant in mortem;
 unde & Martyres testes dicuntur. Co-
 gita quale testimonium fuit fidei, quàm
 prædicabat Petrus & Paulus, Marty-
 rium quod unà die susceperunt: quale
 testimonium Laurentii, & aliorum
 Martyrum. Certè testimonia magis
 credibilia quàm verborum. Et quia te-
 stimonia fidei dabant Martyres sangui-
 ne proprio: idè dicit Psalmas, Testi-
 monia tua credibilia facta sunt nimis.
 Undè rùm Paulus ad Hebræos cap. XI.
 narrasset multorum Martyrum panes,
 & mortes diversas concludit, dicens:
 Et hi omnes testimonio fidei probati
 inventi sunt. Quod autem hæc testi-
 monia ex zelo & ardentissimo amore
 processerint probat ex particulâ (nimis)
 idest (inquit) Multum & perfecte credi-
 bilia facta sunt. Perfectè autem & nimis
 credibilia facta sunt testimonia fidei:*

quia ipsi Apostoli habuerunt in se omnia,
 qua aliquem facimus esse credibilem.

Tandem concludit Psalter. Dumum
 tuam decet sanctitudo in longitudine
 dierum. Quasi diceret: quia tu Domine
 pro tuâ Ecclesiâ edificandâ tam mirabi-
 liter, tam potenti amore & zelo ope-
 ratus es, eodem quoque amore & zelo
 omnes viros inflammasti ad eam pro-
 pagandam. Nec aliter inexpugnabi-
 lis, & perpetua stare potest, usque ad
 consummationem sæculi, & nunquam
 in fide deficiet, quamdiu maximè Cle-
 rici & Viri Apostolici heroicam secta-
 buntur sanctitatem, idè Dumum tuam
 decet sanctitudo. Cur non dicit sancti-
 tas? Noster Michael Bonon. subtiliter
 respondet; Quia Clerici, qui in domo
 Ecclesiæ testimonia fidei reddere debent,
 non sufficit quod sint sancti, sicut & cate-
 ros sæculares esse decet, sed magis requi-
 ritur juxta modum loquendi, quod sint
 sanctitudo. Sanctitudo enim plus impor-
 tat, quàm sanctitas. Sicut Albedo plus quàm
 album, quia album est album ratione albe-
 dinis: non autem albedo est albedo pro-
 pter album; sic & sanctitas est ratio qua
 aliquis dicitur sanctus & non è contra-
 rium quod Laici sint causa sanctitatis
 Clericorum. Pende illa verba, Clerici
 debent esse causa sanctitatis Laicorum, &c.
 Scilicet eos zelo suo à vitio ad virtutè
 revocando, Dei què & Ecclesiæ honorè
 querendo, nè quisquam offendat con-
 trarium enitendo, juxta illud Ambrosii
 in psalm. 118. ad illa verba, Tabescere
 me fecit, &c. Ubi subdit, Zelum habere
 debet sacerdos, qui incorruptam servare
 studeat Ecclesiæ castitatem. Et Phinees sa-
 cerdos erat, & nepos sacerdotis, & filius
 sacerdotis. Bonus zelus & utilis in sacer-
 dote. Ratio cur zelus in Clerico, in Sa-
 cerdote, in Prælatu sit utilior quàm in
 Laicis, majorem què causet sanctitatè,
 patet ex eodem D. Ambrosio. Zelo Ec-
 clesia congregatur. Quasi diceret si quo-
 tidie Ecclesia novo fidelium foetu au-
 getur, refundi debet in sanctum zelum,
 homines autem in Ecclesiæ gremium
 adducere præcipue ad Clericos spectat.
 Quis (inquit D. Ambrosius in psal. 68.

IX.

Ambrosi.

Comeditur celo domus Dei? qui omnia que forte ibi videt perversa, satagit emendare, capis corrigere, non quiescit, si emendare non potest tolerat, gemis, non excutit de arca granum, sustinet paleam, ut intret in horreum, cum palea fuerit separata. Quæ arma maxime Clericis congruunt; hinc ob illum zelum Ecclesiæ veteri Moysen præfecit Deus, in novâ Petrum, Zelo S. Antonius coercuit Arianos, & ita de aliis. Ob zelum Christus Moysen & Eliam suæ transfigurationis socios assumere voluit; idem Dominus permittit se à justo Simeone primum attractari, amplexibus, osculis, hix oculis excipi, quia sacerdos erât, verique sacerdotis officioungebatur, salutem scilicet proximorum optabat, vorisque suis, ac desiderii orationes & opera adhibebat, Lucæ cap. 2. v. 2.

Lucæ 2. Expectans consolationem Israel. Cur ait expectans? &c. Nunquid sufficiebat illi dicere quod esset justus, quod timoratus? quia Sacerdos, Prælati non tantum suæ, sed etiam proximorum commodum querere tenetur, imò & illud proprio præferre. Rectè Simon Cassianus lib. 2. cap. 21. Non propriam, sed totius populi expectabat salutem, præferrebat commune bonum proprio. Cui favet

Ambrosij. D. Ambrosius, qui ejus erga commune bonum aviditatem his verbis exprimit. Populi (inquit) magis gratiam, quam suam requirebat. Undè non ob aliam virtutem, ob alia merita ad supremam gratiæ, & amicitie cum Deo apicem evehctus est, nisi ob singularem illum zelum pro hominum salute. Id suggerit S. Eligius sermone de Purificatione. Exceverat (inquit) in tantum justitiæ culmen, ut non jam solummodò suam, sed etiam totius populi Israelis quæreret salutem. Undè cum diversis justitiæ gradibus Deus sedes, & mansiones in cœlesti palatio præparavit, supremas zelosis fabricasse videtur. Id colligo ex mysterio transfigurationis, cui ex omnibus Patribus veteris testamenti soli Moyses & Elias interfuerunt in monte Tabor, qui ex Matth. cap. 17. v. 1. & aliis erat valdè excelsus. Cur in monte? cur non in planitie, in valle, in horto aliquo, in domo, in palatio, & domo regiâ? in Synagogâ, vel alibi? In illo monte, in illa gloriâ soli appa-

rent, quia illi sublimitate gloriæ, & celsitudine beatitudinis præmiari merebantur, qui sublimitate virtutis & meritorum præcipuè zeli alios superabant. Quod eleganter D. Damascenus Damasc. orat. de transfiguratione ait de tribus Apostolis assumptis. Montes (inquit) figuratè sensu virtutes Scriptura nominat, omnium porò virtutù apex, ac veluti arx quæ ad est charitas & qui ad summam charitatis veritatem pervenit, quodammodo à se excedens eum, qui cerni non potest percipit, atque in anima veritate constitutus, in justitiâ solem liquidius oculos desigit. Pende ista verba, Omnium porò virtutum apex, ac veluti arx est charitas. Quod si charitas est arx, si est apex, zelus erit suprema pars illius arcis, illius apicis, cum inter omnes charitates magis ferveat. Zelus secundum S. Thomam 1. 2. quæst. 2. art. 4. in corpore est amor intensius.

Illà charitate seu zelo animarum Moyses & Elias maxime flagrabant. Undè passim Zelotes nuncupantur. Ut patet ex discursu quem cum Christo habent in monte. D. Lucæ cap. 9. v. 30. & 31. Ecce duo viri loquebantur cum eo; erant autem Moyses & Elias visi in majestate, & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Ierusalem. Græcus dicebat exitum seu exodum ejus. Alii apud D. Chryostomum homil. 57. & Euthymium dicebant gloriam. Quid intelligis per excessum, per exodum, per gloriam? per excessum vel exitum, intelligo ardentissimum amorem, & zelum animarum nostrarum, pro quibus dignatus est perferre mortem ignominiosissimam, & sanguinem suum fundere usque ad ultimam guttam. Quem excessum vocat exodum, alludens ad generosam expeditionem, quam Moyses olim fecit, educendo populum de Ægypto; & cum liberando à jugo Pharaonis. In quo argumenti genere Moyses & Elias suum zelum tunc manifestarunt? in eo quod perierunt (inquit post Thyrazum Cornelius) perfici opus redemptionis humanæ, est & hoc probabile, quod gratias egerint, tanquam insigni humani generis Redemptori, & præpositi eximiiis fructibus Dominum ad sumendum Passionis calicem animarint, quemadmodum in horto andromæ Angelus

Cassian

Ambrosij

S. Elig.

X.

Luc. 9. v. 30.

Angelus. Quanto zelo flagrabant cum ipsi Christo zelotissimo (& qui de se aiebat: *Et us domus Dei comedit me*) novas flammās, novos stimulos addiderint? si excessus ille seu exodus & exitus zelum significat, quomodo secundum D. Chrysostrum dicebant gloriam? excessus ille vocatur gloria, quia

Cornel. *In Cruce* (inquit Cornelius) *maximè Christus suam potestatem & gloriam ostendit, unde tunc sol obscuratus est, petra scissa sunt, terra contremuit &c.* Vel melius passio & mors Christi vocatur gloria, quia nunquam & nullibi spectabilior & gloriosior apparet, quam dum patitur, dum Cruci affixus est. Audi

Chrysol. *D. Chrysostrum sermone 6. de Passione, Rex* (inquit) *quando gloriosior est? quando indutus purpurā, diademate decorus, aspersus auro, ad pompā non parat ire, sed hæc in secreto fiunt. Non sic quando in campum conueniens uultu, honore ulimus periculis primus, onustus ferro, gravis armis pro patriā, pro ciuitate, pro uitā omnium premit hostem. Quali diceret: quando rex purpurā indutus est, diademate, auro, gemmisque edruscat? cum comitatu magnifico in curru incedit, tunc quidem gloriosus apparet, sed gloriosior est, cum armatus incedit, quare? quia tunc sibi tantum vacat, nunc autem patriæ commodo, subditorum utilitati, & libertati studet. Sic Christus de Cruce loquens, in Crucem actus gloriosior apparet, quam in utero matris, quam inter brachia eius &c. quia in Cruce agit de salute hominum, de libertate totius naturæ, per peccatum in seruitutem redactæ. Pro patriā celesti, pro ciuitate Ierusalem, pro uitā hominum premit demonem humani generis hostem; uno uerbo magis zelus apparet, maiorem charitatem exhibet.*

Bernard. *Id innuere uidetur D. Bernardus sermone 45. in Cantic. ubi variis in locis postquam Christi splendorem admiratus est, tandem fatetur illum nullibi magis splendescere, quam dum maiore charitate erga homines ostendit, maiori zelo Dei gloriam & hominum salutem prosequitur. Quam pulcher es* (inquit) *Angelis tuis Domine Iesu in formā Dei, in die eternitatis tuæ, in splendoribus sanctorum ante Luciferum genuinus, splendor & figura substantiæ Patris,*

& quidem perpetuus, minimèque succus candor uitæ æternæ, quam mihi decoras es Domine mi in ipsā huius positione decoris! Etenim ubi te exinaxisti, ubi naturalibus radiis lumē indeficiens exuisti, ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plus effulsit, ibi amplius gratiæ radiauit.

Tota ratio cur splendior cum gloriosior Christus appareat in Cruce, quam in sinu Mariæ, vel Patris æterni, est quia magis manifestat ibi suum zelum quem sub nomine pietatis maioris, charitatis ardentioris, gratiæ splendidioris exprimit. Id iterum innuere uidetur Sponsa Cantic. cap. 3. v. 11. *Egredimini Cant. 3. & uidete Filia Sion Regem Salomonem v. 11.*

in diademate quo coronauit illum mater sua, in die desponsationis illius & in die lætitiæ cordis ejus. Sponsa uocat confodales suas ad uidentem Regem Salomonem, id est Christum. Nunquid sapius aliās illum uiderunt? quid ergo nunc conspiciendum obicit? quia nunc diademate coronatus est, & quidem à Matre suā. Cur non exhibes conspiciendum, cum est coronatus à Patre in generatione æternā. Iuxta illud psalmi 109. v. 3. *In splendoribus sanctorum ex utero ante Luciferum genuite?*

Non, sed specialiter conspiciendus exhibetur cum à matre est coronatus. Dicit aliquis Matrem illam esse Beatam Virginem, quæ illum humanæ naturæ quodammodo coronauit in die, seu puncto incarnationis. Tunc enim celestis ille Salomon naturæ humanæ Sponsus effectus est, tunc perfectissimā unione coniunctus est cum eā humanitate quam assumpsit. De hac Coronatione intelligendus uidetur Vates Regius psalm. 8. v. 5. *Ministi enim paulò minus ab Angelis gloria & honore coronasti eum, &c.*

Sed dicam potius per matrem intelligendam esse tynagogam, quæ Christum coronauit tempore passionis, quod diem desponsationis, & lætitiæ appellat. Sed quomodo Christus tunc coronatus est? quomodo illud tempus desponsationis, & lætitiæ dies dicitur? aliquem spinis coronare, est potius notam dedecoris inferre, est potius illum cruciare, quam honorare, vel ei aliquam utilitatem & commodum afferre. Tempus illud quo sic coronatur spinis, est potius separa-

tionis quam unionis, ut recte ipse
Psal. 37. Christus conqueritur psalm. 37. v. 12.
v. 12. Amici mei & proximi mei, adversum me
appropinquaverunt & steterunt. Gene-
brardus: me deseruerunt & steterunt. Gene-
brardus: me deseruerunt in meis malis,
steteruntque adversi sine metu, sine hu-
manitate, humanitatis officia erga me non
exercuerunt. Quomodo dies est lætitiæ
cordis ejus? cum Christus ipse. Matth.
cap. 26. v. 38. mœstus dicitur? Tristis
est anima mea usque ad mortem, & ex vi-
Matth. 26. v. 18. illius mœroris Lucæ cap. 22. v. 44. in
Luc. 22. v. 44. agoniâ. Et factus est sudor ejus sicut gutta
sanguinis &c. Parum ista sunt, dies enim
illa Passiõis specialiter dicitur Deo
dies desponsationis, dies coronatiõ-
nationis, dies lætitiæ, quia majorem
tunc charitatem & zelum manifestavit.
Dionys. Hinc (inquit Dionysius ibidem) passiõne
stante deprecatus est Patrem. Pater ve-
nisti hora, clarifica filium tuum. Hoc dia-
dennæ coronavit Christum mater sua
id est Judæa, seu synagoga, tunc enim
pietas magis enituit, ibi charitas plus efful-
sit, ibi amplius gratia radiavit. Cui ar-
dentis Gilbertus Abbas serm. 20. in
Gilbert. cant. ait: Egredimini & videte Regem
Abbas. Salomonicam in diademate. Videte quomo-
do jam benedixit corona anni benignita-
tis sua, quomodo campi ejus repleti sunt
ubertate. Videte coronam, videte & co-
piam coronam victoria, virtutum copiam.
Vnde hoc? quia granum frumenti cadens
in terram mortuum fuit. Quasi diceret
idèd tempus Passiõis tempus corona-
tionis est, tempus desponsationis est,
quia est tempus benignitatis, amoris
eximii, zeli magni, quia uberiores in
nos tunc gratias effudit, majorem do-
norum cœlestium copiam nobis com-
municavit, gloriosorem de hostibus
nostris victoriam & triumphum repõ-
ravit. Dicitur dies lætitiæ, quia nun-
quam majus est gaudium in cœlo, quàm
cum peccatores convertuntur, nunquã
Christus magis deliciatur, quàm quan-
do majori zelo eorum salutem inten-
dit. Hoc autem in Passiõne suã Chri-
stus præstitit. Optime Gilbertus citatus.
Non levem dedit, intellige lætitiã mo-
rum, quem esse cordis expressit: lætitiã
 dico, delicia sunt. Delicia (inquit) mea
esse cum filiis hominum. Quam carè tibi
Iesu hanc capstant illa lætitiã. Non gra-
tia eas possides quia Passiõne comparasti.

Quod autem tempus quo Christus ma-

jo rem charitatem erga nos exercet, majorem zelum nobis exhibet sit tempus coronationis, & inaugurationis ad salvandum probat idem Gilbertus ex verbis Apostoli. *Qua est spes nostra, & corona gloria? nonne vos ante Deum? si Paulus hoc dicit, quomodo non magis Christus? vivo ego (Isaia cap. 46.) dicitur* *Isaia 49 Dominus, quia his omnibus velut orna-*
mento vestieris, adversisti quomodo eredi-
entium ornamentum esse Christi in Ec-
clesia definit. Quasi diceret: Christus
tunc illustrior, tunc gloriosior cum plu-
res credunt in eum, ad fidem conver-
tuntur, ad gratiam redeunt; merito
igitur Elias & Moyses loquentes cum
Christo de excessu amoris, de zelo ar-
dentissimo quem in Passiõne suã mani-
festare debebat etiam splendidiore
apparent. Visti in majestate (inquit D. Lu-
cas) Syriacus, visti in gloria: Noster Syl-
veira: corporibus nempe & vestimentis
splendentibus & gloriosis. Merito D. Pe-
trus auditò indubite eorum discursu de
Passiõne Christi hominibus tam saluta-
ri ait Matth. cap. 17. v. 4. Domine si vis
faciamus hic tria tabernacula tibi unum,
17. v. 4. Moysi unum, & Elia unum. D. Lucas
addit v. 3. ne scens quid diceret. Quia
scilicet extra se raptus erat ob gloriæ
magnitudinem, vel, ut D. Marcus, quia
erant timore exterriti. Faciamus &c,
quasi diceret illi mererentur divinos ho-
nores, expedit illis aitaria, templa, &
tabernacula deifica fabricare, qui de
salute hominum reparandã colloquun-
tur, eam urgent, & inducunt. Illi
non homines vocari debent, sed Dii.
Elias Deus meus Dominus. Undè nẽ
verè Deus, seu pro Deo haberetur &
coleretur, Textus sacer Eliaz mentionẽ
faciens sãpẽ utitur vocabulo (vir) lib.
4. Reg. cap. 1. v. 6. Vir occurrit nobis l. 4. Reg.
inquirent servi Regis v. 7. hos interro-
gat Rex. Cujus figura & habitus est vir
ille 2v. 8. respondent: vir pilosus. Quasi
dicerent: Deus non est, sed homo, vil-
losus seu opertus pilis, qui sunt anima-
lium exuviz, sed affectu incorporeus,
spiritualis, ab omni creaturaru im-
perfectiõne alienus; ac desecatus.

§. 8.

Auxilium speciale omnibus Ordinibus Religiosis ab Eliâ & sequacibus ejus præstitū horum zelum denotat, ut Ecclesia Romana sancta & firma sit.

I. Roman. cap. 21. v. 12.

QVAMVIS juxta mentem Apostoli Rom. cap. 12. v. 5. omnes status Ecclesiæ, imò omnes fideles sint membra ejusdem corporis mystici, quod est Ecclesia. Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Id est quilibet status non sibi soli, sed & aliis operari debet. S. Thomas lect. 2. Membrum quodlibet proprium actum habet & virtutem: in quantum ergo unum membrum suâ virtute & actu alteri prodest, dicitur membrum alterius. Sicut pes dicitur membrum oculi, in quantum oculum deserit. Et oculus dicitur membrum pedis, in quantum regit pedem. 1. Corinth. c. 12. Non potest dicere oculus manus, operâ tuâ non indigeo: ita etiam in corpore mystico ille qui accipit gratiam prophetiæ indiget illo, qui accipit gratiam janitatum & ita in omnibus aliis; unde dum unusquisque fidelis secundum datam sibi gratiam alteri servit, efficitur alteri membrum. Galut. cap. ult. Alter alterius onera portare. Petri cap. 4. Unusquisque sicut accipit gratiam in alterutrum. Illi in administrantes. Illi subscribens Dionysius;

Thomas:

Dionys.

Sicut in uno corpore naturali organico animato multa membra, videlicet manus, pedes, oculus, habemus; omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi fideles unum corpus mysticum; puta per similitudinem spiritualem: quoniam sicut unum membrum servit & comunicat alteri suam utilitatem; ut oculus videt toti corpori, manus operatur pro sustentatione totius corporis, sic unus fidelium communicare debet alteri dona concessa &c. Certum tamen est, quod unum membrum reliquis, & toti corpori magis inserviat, quam aliud: corpusque possit magis carere uno membrorum quam altero. Licet manus, pes ad integritatem & utilitatem corporis plurimum conferant; nihilo-

minus corpus animatum carens manu, pede &c. adhuc vivet & subsistet; non autem si illi caput abscindatur. Sic corpus mysticum Ecclesiæ carere quidem potest manu alterâ, vel utrâque: alterò vel utroque pede: sed capite non potest: si enim sit acephalum, quomodo reliquum corpus dirigeretur. Et sicut inter reliqua membra corporis naturalis aliqua sunt, quæ aliis ignobiliora sunt, & tamen magis utilia, eorumque majorem curam habemus, quam reliquorum. Ut docet Apostolus, 1. Corinth. cap. 12. v. 21. Non potest oculus dicere manus operâ tuâ non indigeo, aut iterum caput pedibus, non es mihi necessarii; sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt; & quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorè circumdamus, & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorè honestate habent &c. Sic est in Ecclesiâ Dei, quæ est corpus mysticum aliqua membra, aliqui status, aliqui fideles aliis præluceant, tum ob rei familiaris copiam, tum ob alia dona, seu fortunæ seu naturæ: non idè sunt magis necessaria seu corpori utilia, & reliquis ejus membris: imò verò minus apparenter conferunt ad decorem & firmitudinem Ecclesiæ. Nihil primâ fronte videtur esse vilis in corpore mystico Ecclesiæ statu Ordinum Mendicantium, sive vitium, sive vestitum, sive incessum, sive habitationem & monasteria peccata, de quibus contulit S. Thomas 2. 2. q. 187. Tamen idem Angelicus Doctor a G. sequentis quaest. probat reliquis statibus monasticis esse preferendos: Summum gradum in religionibus tenent quæ ordinantur ad docendum & prædicandum, quæ & propinquissimæ sunt perfectioni Episcoporum; sicut & in aliis rebus fines primorum coniunguntur principii secundorum, ut Dionysius dicit in 7. cap. de divinis nominibus. Secundum autem gradum tenent illæ, quæ ordinantur ad contemplationem: Tertius est earum, quæ occupantur circa exteriores actiones. Et consequenter religiones, quæ ordinantur ad docendum & prædicandum magis conferunt ad Ecclesiæ firmitudinem. Cùm igitur ex chronicis SS. Dominici & Francisci Ecclesia Lateranensis proxima lapsui & ruinæ visa sit à supremo in Ecclesiâ Christi Vicario, humeris præfatorum

1. Corinth. cap. 12. v. 21.

præfatorum Patriarcharum sustentari, sanè si S. Elias, ejusque successores, seu Carmelatici ordinis alumni, prædictis ordinibus & aliis opem singularem præstiterint, facile concludetur Ordinem Carmelitarum ab Eliâ institutum non mediocri subsidio Ecclesiam militantem roborare, sancire ac firmare.

II. At S. Elias seu Carmeli alumni non tantum Carmelo asurgunt, in illum insuunt, illum fructificant, & fecundant, sed etiam alios Ordines in comparandâ perfectione & sanctitate, ut fuscè ostendunt P. Alegre præambulo 16. & seqq. P. Vastelius in Apol. c. 18. & alii tam nostri quàm aliorum Ordinum Scriptores: Ita ut de illis Ecclesiasticus dixisse videatur cap. 24. v. 44. & seq. *Doctrinam quasi antelucanum illuminatio omnibus, & enarrabo illam usque in longinquum, penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Aducc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam querentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum. Videte quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.* Elias sol noster vocat doctrinam lumen suum antelucanum, doctrinam, prophetiam, sapientiam, veritatem: quia cœtum Prophetarum cōgregavit, fundavit in Carmelo priusquam Christus sol justitiæ oriretur. Vocat lumen suum doctrinam, ut ostendat se aliter illuminare quàm astrâ naturalia. Hæc siquidem terram irradiant, sed non docent, quâ viâ eundem sit Romam, Constantinopolim, &c. Viatoribus ignorantibus, errantibus illucunt, sed eos non dirigunt. Elias verò sanctè vivendi documenta, & exempla tradidit. Vocat Prophetiani, non similem illi quæ erat in Ethnicis, Vatribus, & Poetis, & Epimenide, quem Apostolus ad Titum cap. 1. v. 12. Vocat Cretensium Prophetam: Nec 2°. quæ erat in Fanaticis, qui Arreptitorum more mente abalienati, insolita, inepta, & insipientia operantur, ubi lib. 1. Reg. cap. 18. v. 10. Saul dicitur domi suæ à malo spiritu agitatus prophetasse. Et lib. 3. Regum cap. 18. Sacerdotes Baal etiam

prophetasse dicuntur: Nec 3.º Prophetia hic sumitur pro virtute miraculorum: sicut Ecclesiastici cap. 48. v. 14. *Eccles. 48. v. 14* Corpus Elisei mortui dicitur prophetasse, quia contactu sui corporis cadaver ad vitam revocatum est: Nec 4.º hic Prophetia sumitur pro eâ quâ res sublimes, divinas, & ab humanâ cognitione remotas, quis pronuntiat, ac sacre Scripturæ arcana explicat, & docet, sicut Doctores; quomodo Aaron vocatur Propheta, quia Pharaoni explicat oracula, quæ Moyses acceperat à Deo. De quâ Prophetiâ Apostolus 1. Corinth. cap. 14. v. 5. *Qui loquitur linguâ semetipsum edificat, qui autem prophetat, Ecclesiam edificat. Volo autem vos omnes loqui linguis, magis autem prophetare.* Hæc porro Prophetia definitur à Philone. *Interpres Dei desistantis intuitus oracula.* Nec 5.º Prophetia sumitur pro gratiâ, qua occulta Dei arcana per divinam revelationem accepta hominibus enunciat, quomodo Prophetæ communiter in scripturâ accipiuntur. Sed prophetia hic sumitur pro divinarum laudum cantu sic lib. 1. Paralipomen. cap. 25. v. 1. *David (inquit) & Magistratus segregaverunt filios Asaph, & Heman, & Idithim, qui prophetarent cytharâ, & psalteriis, & cymbalis.* Idem canerent tum voce tum instrumentis. Sicaliqui explicant illud lib. 1. Reg. cap. 10. v. 12. *Num & Saul inter Prophetas,* Sic Joannes 44. lib. de Instit. Monach. cap. 10. de Eliâ. *Qui (ut Frater primus Monachorum feret) in suos discipulos elegit quosdam viros, &c. quos etiam docuit prophetare; id est ad laudem Dei Psalms, & Hymnos cum instrumentis musicis canere.* Vel Prophetia sumitur pro veri Dei cultu & religione. Sic quidam intelligunt de veris Dei cultoribus & religiosis illud lib. 3. Reg. c. 18. v. 4. *Tulit ille centum Prophetas.* Lyranus & Cajetanus putant illos more modernorum Cœnobitarum abdicatis curis terrenis seorsim habitasse. Sic Prophetiam ab Elia omnes aliæ religiones acceperunt. Vocat Sapientiam, quæ scilicet animû torpentem excitat ad omne bonum & reatum, eumque dirigit & illustrat, ut vitium fugiat, virtutem amplectatur. Juxta illud Horatii lib. 1. Epistolarum.

Est animi vitium fugere & sapientia Horat. prima. Cui

Eccles. 24. v. 44.

1. Corin. 14. v. 5.

Philo.

1. 1. Par. 25. v. 1.

Joannes 44.

1. 3. Reg. 18. v. 4.

Tit. c. 1. v. 2.

1. 1. Reg. cap. 18. v. 10. 1. 3. Reg. cap. 18.

Cui Salomon arridens Sap. cap. 10. Sapient. v. 10. loquens de Patriarchis Jacob, cap 10. Joseph, Moysc. *Hac profugum ira fratris v. 10. iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, &c. Certamen forte dedit illi ut vinceret, & scires quoniam omnium potentior est sapientia. Addit veritatem, quæ significat fidem in Deum, juxta illud Proverb. cap. 3. v. 3. Misericordia & veritas te non deserant.*

Proverb. 3. v. 3. Vatablus, Beneficentia & fides ne destituant te. 70. Eleemofyna & fides ne deserant te. S. Chrysostomus argumento in epist. ad Philipp. Misericordia & fides sit tibi vera. Arabicus, Eleemofina & veritates non deficiunt à conspectu tuo, idest habeas semper veram fidem in Deum. Vel ut vult Beda. (Veritas in verbis tuis eluceat.) Vel (ut explicat Salazar) Veram Dei cultum exhibeat. Quibus Elias lumen suum immittit? quos doctrinâ suâ, prophetiâ, suâ sapientiâ, & veritate instruit: omnes nō tantum qui in Oriente, sed etiâ Occidente, Meridie, & Septentrione sunt: non tantum qui sunt in Asiâ, sed etiam Africa, Europâ, usque ad remotissimas terre plagas. Denique Ecclesiasticus addit In progenies illorum usque in ævum. Syrus. In generationes multas. Quæ sunt illæ generationes multæ? Sunt diversæ Religiones, quæ suos Fundatores, quasi quosdam genitores respiciunt & venerantur, & quorum quilibet suum Ordinē, quasi familiam, & generationem suam protegit ac gubernat. His omnibus instituentibus suum Ordinem Elias quasi sol illucet, in illos insuit.

II. Audi Polydorum Virgillum lib. de Polydor. Inventoribus rerum. *Quidquid (inquit) virtutis & perfectionis est in quolibet Monastico ordine à castissimo Propheta & Patre Eliâ, tanquam à primordiali Eremitarum, Monachorum, & etiam universorum Ordinum institutore, velut à fontali principio emanavit. Cui accinit noster Baptista Mantuanus lib. 3. Parth. Mons parvum pietate sacer, latèq; priorum, Inclutus hospitio vatuum, nam dicitur illinc Discipulo ambustum jaciens ex acre vestem Elias ardenti cælum petivisse volatu. Illinc perpetuis ceu missi à fontibus amnes Religio & Jacri fluxit reverentia cultus. Quidquid habent alii montes pietatis ab isto*

Ducitur, hæc unâ plures e vite racemi Diffusi latè terras, atque æquora implent: Hinc Carthusiacis æterna silentia claustris, Hinc varias Benedictus oves collegit ab illo Canabo nodosa tunicas arcere fluentes Lignipedes didicere viri, qui que arva colebant.

Invia, & assiduò terras ardore calentes Et quos Siriacus de litore vexit Ibero, Hinc orti sanctorum & summo genus ordine dignum (montis Hinc nostri venere patres habitacula Culmen adhuc servat toto apparentia ponto Quæ nostri possuere atavi modo possidet hostis Barbarus expulsa solem petiere cadentem Ardeasq; domos, & gentis regna Latinae, Reliquæ antiquè genitæ vatuumq; propago. Idem in eclogis canit. (dicam

Bembe genus nostrum generisq; exordia Venimus Affriis ut candidus inquit ab oris, Est pater Elias nobis, qui subtulit armis Pastorum genus omne malum, qui traxit olympo Curru- Flammisseros ignes, qui ascendit in æthera Pastores alii quotquot per rura vagantur, Omnes sunt rivi nostris de fontibus orti. Nos dedimus leges, pascendi ostendimus artem. Nos radix, alii rami: sed nos quoque rami A veteri radice patrum, iam ætate caduci Tradidit Elias certam pastoribus artem.

Illi arridens ex nobili S. Benedicti ordine Abbas Vercellensis. Omnibus ordinibus prior Carmeliticus, de cuius plenitudine omnes alii acceperunt. Abbas Trithemius lib. de laudibus Carmelitarum c. 3. Antiquissimus omnium ordinum in Ecclesiâ Dei Carmeliticus est, à quo cæteri ordines principium & formam suæ institutionis acceperunt. Quasi diceret si noster ordo tot sæculis Ecclesiæ Romanæ tot summos Pontifices, tot Patriarchas, tot Archi-Episcopos, tot Episcopos, tot Martyres, Doctores &c, subministravit, S. Eliæ & Carmeli acceptum referre debet. Ex quibus doctissimus Carthagena ex ordine S. Francisci tom. 4. lib. 17. hom. 1. optimè infert dum putat. Hinc collige quanta sit Carmelitanae religionis celsitudo, cuius fundator omnes aliarum religionum institutores velut novitios habuit, qui ab eo prima religiosæ discipline elementa didicerunt; quæ lubentibus animis postea tradiderunt. Ex universitate Parisiensi prodeat unus Clithoveus, ut Clithoveus alios

Abbas Vercell.

Trithem.

Cartha: gena.

Clithoveus alios

alios omittam in conc. de laud. Carm. *Constat* (inquit) *itaque antiquiorem Carmelitanae religionis quam aliorum ordinum esse originem, & ratione exordii ceteris præstare.* Ad eò in ceteris Ordinibus Religiosis hæc verba Isaïe c. 51. v. 1. applicari queant. *Attendite ad petram unde excisus estis, & ad cavernam laci de quo præcisus estis.* Item S. Eliæ hæc verba Zachariæ v. 12. proferri pollint. *Ecce vir oriens nomē eius, & subter eum orietur, & ædificabit templum Domini.* Quomodo subter eum ædificabit templum Domini? quia Elias in successoribus suis reliquarum religionum Patriarchis illuxit. Et nē ad veterum scripta pervolvenda excutramus, sufficiant in præsentiarum: quæ de hoc postremo sæculo referunt chronica nostrorum PP. Discalceatorum lib. 5. c. 43. 1.º P. Petrum à matre Dei Generalem Discalceatorum congregationis Italice fuisse creatum à Clemente VIII. Commissarium, Visitatorem, & Prælatum supremum Augustinianorum Discalceatorum Italice absque ullâ temporis limitatione, sed ad beneplacitum Sedis Apostolicæ: quo officio plenariè & amplissimè functus est quamdiu vixit, cum facultate visitandi, reformandi, condendi leges, & constitutiones: ut patet ex brevi emanato 10. Julii anno 1599. quod incipit. *De religionum quorumlibet statu.* Ab eodem Clemente VIII. in Bulla quæ incipit: *Ad militantis Ecclesiæ regimen.* Data Romæ 20. Augusti 1599. Pater Elias à S. Martino Generalis Carmelitarum Discalceatorum Hispaniæ deputatus fuit Commissarius & Visitator Apostolicus, cum amplissimâ potestate ad promovendam reformationem PP. Trinitariorum discalceatorum Hispaniæ. Gregorius XV. in Bullâ quæ incipit: *Cum sicut nobis innotuit.* Data 18. Augusti 1621. P. Ferdinandum à S. Mariâ Præpositum Generalem Carmelitarum Discalceatorum congregationis Italice instituit Vicarium Generalem PP. Franciscanorum Discalceatorum, ut septem Provinciis eorum reformatis advigilaret. Idem Gregorius XV. commisit P. Dominicum à Jesu Maria Generalem Discalceatorum Carmelitarum, ut institutum novæ religionis vulgò Scholæ Piæ dirigeret. Pro pro-

*Chronica
Discal.*

movendâ reformatione Camaldulenti Urbanus VIII. deputavit in Commissarium Generalem Apostolicum P. Agat-Angelum à Jesu Maria, & in Magistrum Novitiorum P. Ludovicum à S. Josepho. Idem Urbanus VIII. anno 1635. 20. Novembris in brevi quod incipit: *Cum sicut dilecti.* Creavit P. Paulum Simonē à Jesu Mariâ aliàs Generalem Carmelitarum PP. Discalceatorum in Commissarium Trinitariorum Gallo-romæ, ut eorum reformationi cum aliquot aliis Religiosis etiam Discalceatis incumbere. Ordo S. Dominici pro restituenda observantiâ in Regno Neapolitano accepit à PP. Discalceatis non mediocri subsidium, quasi mercedem officiorum, quæ præfati ordinis sancti Dominici Patres aliàs S. Theresiæ exhibuerunt. Omuto reliquos ordines, qui parem in sua observantiâ propagandâ ab hoc ordine opem accepere. Tantum referam testimonium Ecclesiæ Castellane scribentis Clementi VIII. anno 1602. pro canonizatione S. Theresiæ. *Mater hæc primitivi Carmelitani ordinis mirâ sanctimonia claritate lucentis; evangelicas & virorum & faminarum familias sanctæ vitæ testimonio, & miraculorum gloriâ propagavit: usque adeò, ut cænobiorum numerus, & monastica disciplina puritas recentibus recollectionum societatibus archetypus sit admirandus & cælesti gaudio Hispania Catholica suffusa, illud cantet sapientiæ. O quam pulchra est casta generatio cum claritate: Immortalis est enim gloria illius: nam apud Deum nota est & apud homines.* Expende illa verba, *Archetypus admirandus: Scilicet aliis ordinibus religiosis.*

§. 8.

Elias & ejus Alumni Ecclesiam Militantem universalem specialiter sanciunt ac firmant.

NON tantum omnibus Ordinibus ab Ecclesia approbatis S. Elias & ejus successores quasi exemplaria se exhibent, sed etiam Ecclesiæ Orthodoxæ, adeò ut Eliæ dicere liceat illud D. Bernardi lib. 4. de Consider. cap. 7. *Te esse considera*

I.

considera, &c. sal terra, orbis lumen. Vel Chrysol. illi applicari hæc S. Chryfologi verba de S. Joanne Baptista ferm. 127. Est schola virtutum, magisterium vite, sanctitatis forma, norma justitiæ, virginis speculum, pudicitie titulus, castitatis exemplum, penitentia via, peccatorum venia, fidei disciplina, major homine, par Angelis, legis summa, Evangelii sanctio, Apostolorum vox, silentium Prophetarum, lucerna mundi, præcursor Christi, metator Domini, Dei testis, totius medius Trinitatis. Expende illa verba, Schola virtutum, magisterium vite, sanctitatis forma, norma justitiæ, lucerna mundi, &c. fidei disciplina, Evangelii sanctio, &c. quæ etiam Eliæ singulariter convenire videntur. Undè Isidorus de ortu & interitu Prophetarum cap. 35. sic de Eliâ loquitur. Elias Sacerdos magnus, atque Propheta, habitator solitudinis, fide plenus, devotione summus, in laboribus foris, industria solers, excellenti ingenio præditus, in exercitatione discipline reclusus; in sanctâ moderatione assiduus, metuque mortis inrepidus, vocatur fide plenus, devotior summus. Alludens ad solem, qui ita lumine plenus est, ita inter astra summus, ut aliis astris se communicet, totum mundum quotidianis ac infallibilibus radiis illustret, & omnium tum antiquæ legis heroum virtutes & lumen ita possidet, ut omnibus liberalissimè & potentissimè diffundat, meritissimèque de Eliâ effari possimus mutato nomine Pauli in Eliam, quæ

Isidor. de ortu Prophetar. c. 35.

Chrysol. bomil. 8. de laud. Pauli.

S. Chryfostomus homil. 8. de laudibus S. Pauli in fine tomi 3. refert quandoquidem nunquam Ecclesiam persecutus fuerit, sed eam semper acerrimè propugnari, & in fine mundi, ut verus Christi athleta iterum defensus sit. Cui te (inquit) pastorum veteris vel novi testamenti audeam comparare: omnium quippe vestimentum, quasi in arcâ quadam, sed cum multo: profus cumulo condidisti. Denique etiamsi totum contra te aliquis sigillatim justorum appendat chorum, inveniet veritatem virtutum ponderibus à tuâ parte depressam. Elias verò secundus Abel, verum non semel, sed per dies singulos immolatus. Elias alter Noë, sed absque arca insurgentes adversus se undas impietatis enavigans, Elias alter Abraham non modò à Patriâ vel gente, sed post voca-

tionè suam ab ipsâ etiam vitâ profus vite abfissus. Elias alter Isaac sponte in hostiam colligatus. Elias alter Jacob quasi pro uno quodam totius mundi grege semper invigilans. Elias alter Ioseph spirituali fame tabescente mundo veritatis alimenta distribuens. Elias alter Moyses, qui omnes gentes à tyrannide diaboli reduxit ad Christum. Elias tanquam alter Aaron totius mundi populis innectus sacerdos. Elias alter Phinices impietatem Judæorum atque Gentilium quasi fornicationem mentium uno fidei mucrone confodiens. Elias alter David, qui velut quemdam Goliath in certamen diabolum provocat. Vocat (Jacob) non unius Ordinis vel status regimini invigilans, sed totius mundi. Unde infra subdit. Etiamsi Angelorum, etiamsi justorum hominum circumvolans choros, non invenio computationem, cui non cumulo memorum occurrat Elias.

Id confirmat idem S. Chryfostomus ferm. de Eliâ & Petro, vocans Eliam terrestrem Angelum, & celestem hominem. Quasi diceret sicut Angelorum munus est inferiores illuminare, ita Elias homo sic Ecclesiam militantem incessanter illuminat, ut Angelus videatur, seu totus in astrum cœleste commutatus. Sic enim in omnes insluit, omnes vivificat, ut nemo sit qualiscunque status & conditionis existat, etiam si foret Pœno profundior, Scythâ asperior, Scythauris inhospitalior, Parthis vanior, Thracibus bibacior, Sybaritâ fastuosior, Milzæis effeminatior, Arabe ditor, Arcade stolidior, Care vilior, Cretensi mendacior, cui ad meliorem vitam instituentiam Eliæ & ejus sequaces suo lumine plurimum conferre & prodesse non possint. Undè de Eliâ & Enoch, de S. Theresiâ & similibus Eliæ sequacibus dicere licet quòd Xistus IV. in Bullâ canonizationis sancti Bonaventuræ refert in laudem illius & D. Thomæ. Hi sunt due olivæ & duo cavdelabra in domo Dei lucentia, qui & charitatis pinguedine, & scientie luce totam Ecclesiam collustrarunt. Et specialiter Clemens VI. ferm. de S. Thomâ Fuit exemplar virtutum omnium eorum: quæ exempla erant membra ejus singula. In oculis refulcebat simplicitas, in vultu benignitas, in auribus humilitas, in gustu

II. Ser. de Eliâ & Petro.

sobrietas, in lingua veritas, in odoratu suavis, in actu integritas, in manu liberalitas, in incessu gravitas, in forma honestas, in visceribus pietas, in intellectu claritas, in affectu bonitas, in mente sanctitas, in corde charitas: sicut species decorat corporis fuerit effigies anime, & imago virtutis. Expende illa verba exemplar virtutum &c, quæ demonstrant Eliam, Thersiam, & sequaces fuisse soles lucidissimos, liberalissimos, Et quemadmodum sol non unam civitatem, vel provinciam illustrat, sed totum orbem: nec tantum concurrat ad florum, & herbarum, sed etiam quorumcumque fructuum productionem: non tantum ad auri, & argenti, sed etiam ad aliorum metallorum generationem, imò ad gemmarum & unionum in visceribus maris efficientiam: sic Elias ejusque sequaces non unam tantum urbem & gentem, sed omnes, sed totum orbem illuminant: non tantum plebeis, sed etiam regibus, non tantum probis, sed etiam improbis, sed superbis, sed avaris, sed impudicis &c, uno verbo omnibus illuciscunt, qui in tenebris, & in umbrâ mortis sedent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

III.

Id nos clarè docet Eliæ discipulus & successor Elifeus. Cum enim illum videret curru igneo & solari in caelos ferri, sic eum affatus est lib. 4. Reg. cap. 2. v. 12. *Pater mi, Pater mi currus Israel & auriga. Chaldeus magister mi, magister mi: quamvis illum vocet Pater mi, magister mi, illum tamen nomine totius synagogæ & Ecclesiæ alloquitur, quarum curam habet, ut pater filiorum, ut magister discipulorum, ut auriga eorum quos vehit, ut currus eorum quos portat.* Id colligo ex S. Gregorio lib. 2. in Ezechielem homil. 21. ubi maxime ponderat hæc duo Israel, currus Israel. *Quid est (inquit) quod Elias currus Israel & auriga dicitur? nisi quia auriga agit, currus portat? doctus ergo qui mores populi, & per patientiam sustinet, & sacri eloquii verbis docet, & currus dicitur, & auriga: currus, quia tolerando portat, quia populum bonis admonitionibus exercet.* Expende illas particulas *sustinet, portat*, ne scilicet irreparabiliter labantur. Vel si mavis, alludit ad currum solarem, cujus

auriga est sol, currus sol, equi sol, equites sol idè sunt, Virgilius lib. 1. Georg. *Virgil. l. Nosq. ubi primus equis Oriens afflavit* 1. Georg. *Ahenis.*

Idem lib. 12. *Æneidos.* (montes Lib. 2. *Æneid.*) *Postera vix summos spargebat lumine Orta dies, cum primum alto se gurgite tollunt,*

Solis equi, lucemq. elasis naribus efflat. Tibul. lib. 3. *Expeclata dies aderat, novamq. serenâ Auroram Phaetonis equi jam luce ve-* Tibul. l. 3.

Ovidius epist. 8. (hebant. Ovidius epist. 8.) *Cum tamen altus equis Titan radian-*

tibus instat. Syl. Ital. lib. 2. (altos Sil. l. 2.)

At rutilas primis sonipes hinnitibus Afflavit montes, roseasque movebat habenas, (metam *Et jam curriculo nigram mixta rosida Stringebat, nec se Thalamis Tyibona conjux* (ne primo.

Protulerat, stabatque nitens in lumi- Idem lib. 11. *Postera lux Phaetonis equos proferre* lib. 11. *parabat* (undis *Tam rapidos anni curru splendente sub*

Idem lib. 16. (mo lib. 16.) *Iamq. novum terris pariebat lumine pri-*

Egrediens aurora diem, stabulisque subibant

Ad juga solis equi, necdumque ascen- Idem lib. 16. *derat axem* (mis *Sed prorupturis languebat aquora flam.*

Claud. de Phœbo. *Lucus qui primus anhelis* Claud. *de Phœbo.*

Sollicitatur equis, vicinaque verbera sentit, (na curru *Humida vorantes resonans cum lumi-*

Undè rubet ventura dies, longèq. co- *ruscis*

Non afflat arotis refugio pallefcit amictu. Statius lib. 8. Theb. (parata Stat. l. 8. *Sentit equos penitusq. cavam sub luce* Theb. *Oeani mugire domum, seseq. vagantè*

Colligit & moto leviter fugas astra flagello.

Idem Statius 1. Achil. (æquore Titan *Iam premis astra dies, humilique ex* l. Achil. *Rorantes evolvis equos, & ab æthere*

magno

Sublatum curru pelagus cadit.

Sic Elias sol, & currus, & equi, & auriga est. Undè Hebr. habet: *Currus Israel & equites ejus. 70. & eques ejus.*

Quasi

Gregor. lib. 2. in Ezech. hom. 21.

Quasi diceret : Cum jam ex pelago hujus mundi sursum evcharis tuo zelo, tuâ oratione, tuâ virtute, radiis fidei, flammis charitatis, rorem gratiæ, influentias omnium donorum meliores, efficaciores; & nobis adhuc magis proficuos, quàm ante infunde; canens illud Claudiani in frat.

Claud.
in frat.

*Sol qui flammiferus mundum complexus
habet*

*Volvis inexhausto redcuntia sacula motu,
Sparge diem meliore comâ, crinèq; repexi
Blandius elato surgant temone jugales*

Efflantes roscum frænum spumantibus ignem.
Vel vocatur ab Eliseo *Curus Israel & auriga*: quia majorem lucem, & calorem infundit; magis pro omnibus, pro totâ Ecclesiâ operatur quàm innumeri Prophetæ, Doctores, Confessores &c, ita Vatablus, Cajetanus & alii. Tantis enim est ejus zelus, tam efficax est ejus oratio, tam exemplaris est ejus & sequacium vivendi ratio, ut melius ducat, vehat, protegat, auriget Ecclesiam Dei, foveat in legibus observantiâ, in studio virtutis, in cursu & contentione ad gloriam & fœlicitatem æternam, quàm ingens exercitus prædicatorum, & animarum sanctarum, vehantur & vehant, quas D. Ambrosius lib. de Isaac cap. 8. vocat currus. Denique si omnia naturæ portenta & miracula à sole præcipue producuntur (ut docent omnes philosophi & Astrologi) sanè Elias omnibus potentior videtur esse in miraculis producendis, ut innuit Ecclesiast. 9. cap. 4. 8. v. 4. *Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis.* De quibus infra.

Eccles.
4. 8. v. 4.

IV.

Scu potius, sic zelo & industriâ Elianâ amplificata seu roborata, sancita & firmata est Ecclesia in fide & religione, ut de illo prophetâ & successoribus ejus dicendum sit id, quod S. Ambrosius ait lib. 1. de Isaac & animâ cap. 8. explicans illa verba cant. cap. 6. v. 11. *Nescivit anima mea, conturbavit propter quadrigas Aminadab.* Subdit. *Anima currus, qui bonum rectorem suitimes: si currus est anima habes equos vel bonos vel malos. Boni equi virtutes sunt anima: mali equi passiones sunt corporis. Bonus ergo rector malos equos refringit & revocat, bonos incitat: Boni equi sunt quatuor, prudentia, temperantia, forisudo, justitia. Mali*

Ambros.

*iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas, interdum ipsi equi inter se disident, & aut iracundia protendit, aut timor & se invicem impediunt, & cursum retardant: at verò boni equi volunt, & à terris ad superiora se suberigunt, animamque elevant, maximè si jugum habeant suave & onus leve dicentis Matth. cap. 11. Tollite jugum meum super vos & jugum enim suave est, & onus meum leve. Ipse rector est, qui novit equos proprios gubernare, ut equalis omnium cursum sit. Si velocior est prudentia, tardior justitia, admonet flagello proprio segnitorem. Si temperantia mansuetior, forisudo durior, novis copulare discordes, nè fortè curram suam disipent, itaque licet intelligibili spectaculo videre unamquamque animam cum summo certamine ad calum rapi festinantes equos, qui priores perveniunt ad braviium Christi, quo prius imponatur palma cervicibus. Ecclesia etiam currus: est illius bonus rector est Elias seu Eliæ discipulus, & quivis alius zelotes boni: equi sunt fides, spes, charitas, seu quatuor virtutes cardinales, quibus Ecclesia suos in supernas cœli regiones evhit. Mali equi, qui cursum retardant, seu fideles ad Barathrum vehere student, sunt: infidelitas, Judaismus, Hæresis, Schisma. Vel equi sunt animæ fideles juxta mentem S. Ambrosii citati. *Isti sunt equi subjecti fidei jugo, astricti vinculo charitatis, justitia frenis, retinaculis sobrietatis.* Pulchrè ait: *Posuit me currus Aminadab, hoc est pater populi. Ipse autem qui pater populi, idem pater Naafon id est serpentium. Iam tu recole quis sicut serpens in Cruce pendit pro salute universorum, & intelligis illam animam esse pacificam cui pater Deus præsul sit, Christus agitator & hoc nomen in nostris. Pater, pater agitator Israel. Hic ergo agitator dicit: convertere, Sulamitis convertere &c.* Ecce quæ verba Christus currum ascendens, illum dirigens pronunciat. *Convertere, convertere.* Non sunt verba perdere volentis, sed salvare; non vindicis sed zelotis: Non armis præcincti, sed coronas & palmas præstantibus vincentibus pollicentis. Ut paulò post idem innuere videtur. *Ascendit equos suos Christus, ascendit verbum Dei animas pias.* Scilicet quando in Calvariâ & Crucè ascendit,*

ut nobis peccata deleteret, ascendit gradibus charitatis & zeli. Idē S. Ambrosius infra. *Bona charitas, quando obilit mortis se pro delictis, bona charitas, qua peccatum remisit.* Paulo post. *Bona charitas habens alas ignis ardetes, quæ volitas per pectora, & corda sanctorum, & exurit quidquid materiale atque terrenum est; quidquid verò sincerum probat, & quod contigerat suo igne meliorat. Hunc ignem in terrā misit Dominus Iesus, & resulsit fides, accensa devotio, illuminata est charitas, iustitia resplenduit. Nonne verè amplificada, seu magnificata est anima, dum tali curru flammeo charitatis, seu zeli vecta ad celestia tendit: nonne amplificatus est Christus, dum zelo salutis humanæ animatus ad nos descendit? Joannis cap. 3. v. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. S. Ambrosius lib. de Jacob & vitâ beatâ, sic animas nostras affatur. *Tantum fuit Domino studium tuæ salutis, ut propemodum periclitaretur, dum te lucraretur.* Quasi diceret si zelus est amor intensus. *Sic Deus dilexit mundum. Vel tantum fuit Domino studium tuæ salutis.* Cornelius. *Tantâ amoris vehementiâ, conatu, excessu, non Rex, non Cæsar, non Angelus, sed Deus; dilexit: scilicet prior; & gratis & sine merito, imò sine desiderio nostro; mundum sibi contrarium hostem, & reum damnationis. Ut non hominem, non Angelum, non mundum alterum daret in hujus zeli seu intensi amoris signū. Quid ergo præstitit? Filium non alienum, non adoptivum, sed suum proprium a: naturalē, cumq̃ non unum è multis, sed unigenitum & unicū, non venderet pretio, non mutavet, sed gratis daret, non ad regnum & triumphos, sed ad mortem & Crucem. Id fecit, non sibi, non Christo fructum aliquem quarens, sed ut ipse nos, idē Creator creaturas suas suâ morte vivificaret, suâ humilitate exaltaret, suâ exinanitione aternâ gloriâ operibus & bonis immensis cumularet.* Si apud eundem Joannem cap. 2. v. 17. ascendit Jerosolymam & venit in templum, indeque vendentes boves, & oves, & columbas, & numularios sedentes eiecit; id ex motivo zeli. *Zelus domus tuæ comedit me &c.* Cornelius *Fervor, ardensque studium procuranda gloriæ templi sui, in**

quo tu Domine quasi in domo tuâ habitas, atque indignatio quam in vendentes, qui illud profanant; & pessumdant concepi, absorbit me. Quod hoc curru in Calvariam & Crucem elatus fuerit. Audi eundem Christum citato cap. 3. v. 14. *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis; ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aternam.* S. Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis cap. 32. *Exaltatus serpens, est mors Christi.* Quod autem zelo salutis humanæ; collige ex effectu illius exaltationis, & analogiâ Christi cum serpente Æneo. Si (inquit S. Chryostomus) *ad Ærei Chrysof. serpentis simulacrum aspicientes Iudei morte liberabantur: quanto majori, qui in Crucifixum credunt beneficio fruuntur, illic enim mortem suggerunt Iudei temporalem.* Hic sempiternam fideles, illic iclus serpentium suspensus serpens sanavit, hic incorporei serpentis plagas Iesus cruci affixus curavit. Illic corporis oculo suspiciens corporis serpentem, hic incorporeis omnium peccatorum remissionem consecuti sunt. Serpens illic mordebat, & serpens sanabat; hic mors perdidit, & mors salvum fecit. Ad hæc qui interimebat, serpens, veneno saeviebat; qui liberabat nullo. Sic & hic, quæ perdebant mors, peccatum habebat: quemadmodum serpens venenum. Domini autem mors ab omni immunis erat peccato, ut Ærens serpens veneno. Vides ut figura consentiat veritati. Denique quod Christi amplificada tio in ascensione facta fuerit ex motivo zeli salutis humanæ, ipse Christus innuit Joannis cap. 16. v. 7. *Si enim non abiero Ioann. e. paraclitus non veniet ad vos, si autem 16. v. 7. abiero mittam eum ad vos. Et cum venerit ille arguet mundam de peccato, & de iustitiâ & de iudicio.* Dionysius. *Post-Dionys. quâ Spiritus sanctus vobis cum tantâ plenitudine fuerit datus, ita quod abstulerit omnem inordinatam formidinem, atque infuderit veram animi libertatem, inconfusam constantiam, iustitiæ tenacitatem, & fervidam Dei ac proximi dilectionem, quod totum factum est in die Pentecostes, ille per vestram predicationem increpabit mundanos & reprobos &c.* Denique quod S. Propheta Elias eodem zelo fursum evectus sit, quo Apostoli animati sunt, accipe verba S. Ambrosii *Ambros. loca*

Joannis
e. 3. v. 16

Ambros.

Cornel.

August.

Chrysof.

Ioann. e.

16. v. 7.

Post-Dionys.

Ambros.

loca

loco citato. *Spiritus sanctus descendit, & replevit totam domum in qua erant plurimi sedentes, & visæ sunt dispersæ linguæ, tanquam ignis. Bona ala charitatis, vera ala, quæ volitabant per ora Apostolorum, & ala ignis, quæ purgatum sermonem loquebantur. His alis evolavit Enoch raptus ad cælum Genes. cap. 5. His alis evolavit Elias curru igneo, & equis igneis ad superna translatus &c.* Id patenter innuit Deus per Malachiam Prophetam cap. 4. Scire vis, cur Eliam à societate hominum transfulerim? ut zelum suum manifestet adveniente Anti-Christo. Cornelius, *Ob ingentem zelum quo præ aliis Prophetis dotatus fuit Elias. Cum enim mitteretur à Deo ad corrigendos sæculi sui corruptissimi mores, & ad idololatram ex Israele extirpandam, opus erat ei ad hoc perficiendum ingenti animi robore & zelo: quem providè Deus ei indidit, coque conflavit & debellavit tam impiissimam Iezabel cum Achab marito suo, quam omnes Prophetas Baal, quos & occidit, lib. 3. Regum cap. 18. Simili zelo opus erit in fine mundi, quando refrigescet charitas, abundabit iniquitas. Mitteretur ergo zelus Elias, ut cum Anti-Christo confingat, ut perverissimos illius avi mores emendet, itaque viam iterat Christo venturo. Infra. Quia Elias ob zelum cælestem raptus est in cælum, è cælo quasi cælestis venturus testis adveniet.*

V. S. Elizæ pro Ecclesiæ firmitudinè applicari possunt quæ Siracides in laudè Oniæ magni sacerdotis refert Ecclesiastic. c. 50. v. 5. *Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis, & ingressum domus, & atriis amplificavit.* Quid per civitatem & templum intelligit? Ecclesiæ, quæ in sua amplificatione seu incremento humanum corpus imitatur est. Ecclesiæ enim corpus est, fideles membra ejus. De quibus Apostolus ad Ephes. cap. 1. v. 23. & cap. 4. v. 4. & 16. cap. 5. v. 30. 1. ad Colos. cap. 1. v. 18. cap. 3. v. 25. *Quemadmodum igitur sensim corpus humanum crevit, & adolescit, transitq; ab infantia ad pueritiam, à pueritia ad adolescentiam, ab adolescentia ad ætatem virilem, ab hac ad senium, tandemque ad annos decrepitos. Ita Ecclesiæ progressu temporis crevit,*

majorque, ac firmior evasit. Optime Vincentius Lirinensis arguens hæreticas novitates, ita hanc analogiam corporis humani & Ecclesiæ premit ac elucidat cap. 29. *Mulium interest inter pueritiam florem, & senectutis maturitatem: sed & iidem sunt senes, qui fuerunt adolescentes; ut quamvis unius ejusdemque hominis status, habitusque mutetur, una tamen nihilominus ejusdem natura, una eademque persona sit: parva lætentium membra; magna juvenum, eadem & ipsa sunt, tamen quot parvulorum artus, tot virorum. Et si quæ illa sunt, quæ avi maturioris ætate pariuntur, jam in seminis ratione proferta sunt, ut nihilominus postea proferatur in senibus, quod in pueris jam ante latitaverat. unde non dubium est hanc esse legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc ratum atque pulcherrimum crescendi ordinem si eas semper in grandioribus partes ac formas numerus deteat atavis, quas in parvulis creaturis sapientia præformaverat. Quod si humana species in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certe addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur necesse est, ut totum corpus, vel intercidat, vel prodigiosè fiat, vel certè debilitetur: ita etiã christiana religionis dogma sequatur hæc decet profectuum leges ut annis scilicet cõsolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate, incorruptè tamen illibatumq; permaneat. Quasi diceret, quamvis Christiana religio, & Ecclesiæ Romana firmior in dies evadat & magis magisque per univèrsam orbem legis Evangelicæ doctrina disseminetur, ac posterioribus sæculis sublimior appareat, quam in antea; tamen eadem semper fides, eadem mysteria creduntur: quod consequenter ostendit his verbis. Et univèrsis partium suarum mensuris cunctisque quasi membris sensibus propriis atque perfectum sit, quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis dispensatione, nullam definitionis sustineat variationem. Quasi diceret, quamvis dicamus Ecclesiæ firmitudinem quotidie majorem aliquorum studio & zelo apparere, non est tamen alia, sed eadem prorsus in modernis doctrina fidei, & morum, qualis olim fuit in Patribus & majoribus. Videmus qui-*

dem

Vincent.
Lirinens.

dem ampliata, auctam, & magis radicatum Ecclesiam numero fidelium, constantia Christianorum, & firmitudine in credendo, non cumulo mysteriorum, aut dogmatum fidei incremento vel multiplicatione articulorum.

- VI. Idem Vincentius cap. 30. probat exemplo. *Severius majores nostri antiquitus in hac Ecclesiastica segete triticea fidei semina.* Nomine majorum intellige S. Eliam, Eliseum, Filios Prophetarum & eorum successores: ita ut Elias non tantum Ordinum Religiosorum typus sit, & magister, sed etiam totius Ecclesiae, seu omnium fidelium. Quid autem de praefati ejusmodi successoribus Eliæ, Patres sentiant, audiamus. Primò occurrit Josephus Antiochenus in speculo perfectæ militiæ Ecclesiae, cujus meminerunt nonnulli Authores optimæ fidei apud Patrem nostrum Lezanam tomo 1. Annalium Ordinis nostri in apparatu cap. 6. n. 2. *Perfectorum* (inquit cap. 12. vel 72.)

Joseph. Antioch. res surrexerunt viri strenuissimi solitarii, contemplationi dediti, sanctorum Prophetarum Eliæ, & Elisei sequaces; qui de monte Carmeli descendentes per Galilaam, Samariam, & Palestinam fidem Christi constantissime sparserunt; quique in V. Maria honore in Carmeli montis declivio fabricantes oratorium, Salvatoris Matri specialiter servierunt.

Siebert. Hierosolymitanâ. Cùm Carmelita in sanctâ penitentiâ perseverassent à tempore sanctorum Eliæ, & Elisei Prophetarum, tandem Christum predicantem audierunt. Qui religiosi fidem Catholicam consentes in Christo baptizati sunt. Deinde perseverantes in doctrinâ Apostolorum, habentes gratiam ad omnem plebem veritatis Evangelicæ, Nuncios fideles, & religionis Christianæ legitimis confessores effecti sunt.

Armac. Waldensem tom. 3. de Sacramental. tit. 9. cap. 89. Insuper in principio nascentis Ecclesiae in partibus illis predicando evangelium sollicitissime laboraverunt.

Joannes Bonifac. cap. 1. Neque solum se Apostolorum benevolos, & dociles auditores praeberunt. Et cùm ex monte Carmelo descendissent, Christi fidem per Galilaam, Samariam, &

Palestinam universam constantissime praedicaverunt. Clithovæus in serm. de excellentiâ & laudibus Carmelitarum. *Comprobatur hujus religionis utilitas eam ob causam, quod fuerit adjutrix Apostolorum in disseminandâ fide, & doctrinâ evangelicâ.* Luitprandus, seu Eutrandus in fragmentis per Thomam Tanaio de Vargas Philippi IV. Regis Catholici historiographum refert verbum Dei non tantum in Palestinâ & locis vicinioribus ab illis fuisse disseminatum sed etiam eos in Hispaniam peragrassè. *Magna pars eorum, qui dispersi in persecutione S. Stephani ad varias partes trajecterant, & ad Hispaniam plurimi venerant, erant ex Monachis montis Carmeli prædicationibus Christi & Apostolorum ad fidem conversi, in quibus Elpidius, & socii Pontifices à S. Iacobo creati, & post Martyres effecti.* Idem asserunt Laurentius Beyerlinck in theatro vitæ humanæ littera R. Verbo Religiosus, Religio. Carthagenâ tom. 4. hom. 1. pro Carmelitis. Isidorus, Badius, Ascensius, & Sebastianus Murrho, Baptistæ Manthuanii Commentatores ad illos vers. lib. 3. Parthen.

Namq; ipsi sese, mox ut vulgata salus fama fuit, Christi magnis mixere ministris

Fautores operis sancti, sociosq; laborum. Ex autoribus ordinis nostri plurimos producere possem; celebriores tantum audiamus. Joannes 44. qui florebat 4. saeculo lib. de insit. Mon cap. 3 r. *Illi ab Apostolis edocti sublimius & nobilius velut per speculum inspicentes, & in ipsis litteræ nominibus admirandas quasi species intelligentiæ, concipientes, diviniâ & profundiori sapientiâ sacrorum voluminum tanquam copiosis dapibus imbuebantur. Eorum multi, quæ ab Apostolis hauserant cæteris effundentes fidem Christi per Phœniciam & Palestinam prædicabant, dilatantes dogma fidei, & moribus vita Monastica conversationem Ecclesiae insignitissime demonstrantes.* Idem cap. 36. docet Eliæ successores construxisse & dedicasse Virgini Mariæ quoddam sacellum in Monte Carmeli juxta fontem in situ illo, ubi Elias orans viderat nubeculam illam quasi vestigium hominis ascendentem de mari in Carmelum. *Vbi (inquit) professe*

fectores prædicti se ipsos huic Virgini commendantes singulis diebus in septem horum canonicis ad effundendum dictæ Virgini, & ejus filio sæculas preces, & supplicationes atque laudes, etiam tunc semper conveniunt: ibique de verbo divino, culpisq; vitandis, & animarum salute procurandâ, humiliter colloquio adinvicem contulerunt.

Expende illa verba. Animarum salute procurandâ. Scilicet per prædicationem evangelii, & eorum quæ ab Apostolis sibi vicinis (ut notat idem Patriarcha c. 10.) audierat. Joann. Grossus Gñalis in suo viridario clavi primâ docet in multis regionibus fuisse ab illis prædicatû Christi evangelii, & cum Apostolis in multis regionibus fidei Christi constantissimè prædicaverunt. Venerabilis Joannes Soreth ejusdem ordinis Gñalis in expositione præcæneticæ regulæ Carmelitarum hæc verba pronunciat. *Isti etiâ vite Apostolica formam præcedentes sunt, de quibus act. c. 2. Erant in Jerusalem viri religiosi habitantes qui se Apostolorum consortio junxerunt post Spiritus sancti repletionem.* Joannes de Cimmeto in libello qui spectulum ordinis nuncupatur c. 3. *Perseverantes (inquit) in doctrinâ Apostolorum habentes gratiam ad omnem plebem, veritatis evangelicæ nuntii fideles, ac fidei Christianæ legitimæ defensores effecti sunt.* Idem refertur nosse Baptista citatus & alibi. Palzonydorus, Petrus Lucius, Coria, Thomas à Jesu, Munozius, Caffanate & alii ordinis historici. Non omittendus celeberrimus hæreticorum impugnator & malleus à Martino V. Pontifice tantis encomiis elatus. *Non dedignentur (inquit) clerici moderni monachos religiosos in Ecclesiâ coadjutores habere, quos sancti Dei Apostoli dedignari volebant, cum tamen præcætes clerici non sint suis patribus peritiores, sed nec sanctiores Apostolis.* Idem tit. 9. cap. 89. *In principio nascentis Ecclesiæ in partibus illis prædicando evangelium sollicitissimè laborarunt &c.* Et alibi.

VII. Et ne veterum monumenta revolvamus quæ referunt historici per quindecim sæcula, quanta fuerint studia ab Eliâ & sequacibus impensa pro sanctitate Ecclesiæ militantis promovendâ; sufficiat testimonium moderna Universitatû, Regum, sacri Consistorii, ipsorumque Pontificum. Ac r. 0 occurrit Universitas nobilissima Salmaticensis, quæ anno 1602.

de S. Theresiâ, & ejus alumnis in hæc verba scribit Clementi VIII. *Hæc religio virorum & seminarum familiam instituit: quam sanctissimis legibus, & institutis ita firmavit, ut in eâ illos ad omnem perfectionem erudiri, & informari experiamur. Qui numero sacrarum adium religiosorum utriusque sexus, frequentia Christiani populi, studio & gratiâ paucis ordinibus inferior est. Vt verò simile esse videatur tantum tam brevis temporis spatio incrementum à divinâ potestate mirabiliter esse profectum, non sufficente rei tanta humana imbecillitate &c. Eodem animo academia hæc tuarum est, quod videat horum religiosorum virorum, ac etiam seminarum exemplo juventutem Hispanam multum ad omnem virtutem adjuvari. Expende illa verba. Multum ad omnem virtutem adjuvari. Id est non tantum pietatem, sed firmissimam fidem. Gravissima universitas Complutensis eidem Clementi VIII. de hac ita scribit anno 1611. *Hinc etiam est, quod domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Illi namque quos rigidior disciplina instituit instar ejus: tametsi per altissimam contemplationem, cui frequentes sunt Christo, cui nomen dederunt, firmiter adhareant, illique ardentis amoris vinculis copulantur: ex supernâ tamen illâ sponsi necessitudine, & arctissimâ familiaritate ad nostram descendunt solatia. Compeditos solvunt, illuminant cæcos, oves denique errantes super humeros etiam impositas, ad Pontificem, & pastorem animarum nostrarum pro labore & doctrinâ, moribus & exemplo reducunt. Hæc autem spiritu, Hispaniam nostram occuparunt, Italiam peragravit, & usque ad extremos Indos disseminandæ fidei causâ protenduntur. Pondera hæc verba. Ad nostram descendunt. Accedit florentissima academia Conimbricensis, quæ Paulo V. anno 1612. his verbis scribit de S. Theresiâ Eliz & Elisei imitatrice. *Qua eadem (ut nullum de nobis optime merendi omittentes officium) sui parentis Eliæ exemplum secuta, pallium duplici insertextum spiritu, non Eliseo, sed Ecclesiæ Dei adnec in servu agentis reliquis religiosam vivendi formam, qualis viveas tradiderat viridivinus Eliæ. Cujus non exiguam laciniam hæc alma Conimbricensis academia avida excepit: integrum nempe religiosorum hominum collegium***

Joannes Grossus.

Testim. univers. Complut.

Testim. univers. Conimb.

Testim. univers. Salmat.

Testim.
univers.
Cracov.

legium ejusdē institutū quod amplectamur & veneramur in ceterorum hominum exemplum probatissimū. Expende illa verba Ecclesia Dei &c. In ceterorum hominum exemplum probatissimū. Non omitte dū testimonii Universitatis Cracoviensis quæ PP. Discalceatis capitulariter congregatis hæc scribit, Nisi in nobis vestra in nos benevolentia multū argumentū effusè testata, perspecta esset; nunquam animū adjiceremus, ut vos in hoc sacro Conventu congregatis, & sanctissimi ordinis vestri deliberationibus intentos, interpellare auderemus. Sed si quid in tempestivum est à vestra charitate, quā in omnī salute propenditis, profectū, judicate. Duo enim sunt quæ maximè in vestra religione suspiciuntur: vitæ innocentiam ad normam veteris disciplinæ monasticæ revocatam, & studiū indefessum in cognitione divinarum mysteriorum occupatum. Quorum uno salutē propriam altero proximorum requiritis, Sicut hac nitā vobis, & vestra religionis integra & illibata in omne (ita vovemus) ævum nē ullo unquam aīa veteratoris diminuta, & in dies multiplici fructū virtutum, & lucris animarum aucta. Sed quod hæc amplioribus utrobique spatiis provecita, latius se effundant; postulandum obnixè ab admodum R. P. V. duximus ut in sanctitatis vestra gremium, & meritum societatis, more aliarum academiarum recipi possimus: ut juvenus nostra, in Ecclesiā D. Michaeli dicatā, locum aliquem pro exercitiis pietatis, benevolentia vestra inveniat. Cujus quidem gratia magna olim premia in illā retributione quam expectamus recipietis. Dum vestra innocentia vobis, secularibus negotiis impeditū, iisdem in studiis divinis nobiscum deditū, Deum placabilem reddetis vestrosq; exemplo dum nos ad pietatem ardentius promovendā accenditis, nostramq; juventutē dum in timore Dei, & in mandatorum ejus custodiā erudit. Expende illa verba. In omnī salute propenditis profectū. Item, quorum uno salutem propriam, altero proximorū requiritis. Insuper, in dies multiplici fructū virtutum, & lucris animarū aucta. Denique, ut juvenus nostra locū aliquem pro exercitiis pietatis benevolentia vestra inveniat. Et paulo post, vestrosq; exemplo dum nos ad pietatem ardentius promovendam accenditis nostramq; juventutē dum in timore Dei, & in mandatorum ejus custodia erudit. His verbis, vestra charitatis

quam in omnium salute propenditis, zela significat: studium autē illis verbis, Altero proximorum requiritis. Idē innuntiat ista, lucris animarū aucta. Item in timore Dei, & in mandatorum custodia erudit.

Et ut propius accedamus ad ineffabilis veritatis sacrariū, audiamus quid sacrum Cōsistorium & supremum Tribunal Romanū proferat à Paulo V. deputatum in examine proteffus Canonizationis S. Theresiæ in x. relat. art. x. hæc dicit. Cū omnipotens Deus elegisset vitam suam servam Theresiam de Iesū ad fundandam reformationem sacrosanctæ religionis Fratrum & Monialium Discalceatorum S. Mariæ de Monte Carmelo, ex quâ tot uberrimi fructus Ecclesiæ Catholicæ, & omnibus fidelibus per totum orbem erant proventuri, ut ex postfacto evidens & notoria experientia docuit, illam futurā fundatricem tantæ ac tam perfectæ, & sublimis religionis sicut dignatus fuit tot virtutibus heroicis, & excellentibus, tantosq; spiritu dotare ardentissimoque Dei amore ipsius pectus & cor inflammās &c. Expende illa verba. Ex quâ tot uberrimi fructus Ecclesiæ Catholicæ & omnibus fidelibus per totum orbē erant proventuri. Nō dicit per Hispaniam, per Italiam, per Galliā, per Germaniam, per Poloniam, &c. sed per totū orbem. Idē habetur in 2. relat. 2. 2. §. 1. Nō omitte dā existimo testimonium Regum & Principum. Philippus II. Rex Hispaniarum anno 1592. 11. Junii scripsit summo Pontifici asserens quā speciali devotione feratur in illum ordinem Carmelitarū ob bonum exemplū quod cūctis præbet Philippus III. anno 1607. scribit Marchioni Daieton suo legato, ut urgeat alias rationes Deus utitur illā tanquā instrumento seu exemplari, ut toti mundo, & Ecclesiæ universali illuceat. Eandē fidem reddit Regina Margarita ejus uxor scribens Paulo V. anno 1607. & 1610. Philippus IV. 1626. 28. Septembr. idē testatur. Sigismundus Rex Poloniæ scribens Paulo V. anno 1608. suam mentē his verbis exprimit. Cū ejus sanctitatis (quæ R. V. Theresiæ toti orbi Christiano his rēporibus illuxit) radii ad regnū hoc meum penetrarint, ductaq; ibi sacra Monachorū Colonia existimio virtutū studio & religiose pietatis ardore ita resplendat, ut omnes in sui amorem excitatis. Ego quoque hoc tam pra-

VII.
S. C. B. G. G.

Testim.
Philip. 2.
Hisp. reg.

Testim.
mio virtutū studio & religiose pietatis ardore ita resplendat, ut omnes in sui amorem excitatis. Ego quoque hoc tam pra-

claro

claro pietatis incremento vehementer delectatus, plurimum hanc religionem ejusq. in propagandâ Catholicâ veritate, pietate in animis hominum excitandâ diligentissimâ ac eximium studium amplector. Expende hæc verba: In propagandâ, &c. Regnum Castellæ scribens Clementi VIII. anno 1577. pro Canonizatione S. Theresiæ certiolem facit Pontificè quantum progressum faciat prædicta religio suâ vitâ exemplari, & rarâ doctrinâ ad sanctitatem Ecclesiasticam promovendâ.

VIII.
Paul. V.

Restat ut ipsa Ecclesiæ oracula audiamus. Paulus V. scribens Henrico IV. Galliarum Regi. *Charissimo* (inquit) *filio Henrico Francorum Regi Christianissimo Paulus Papa V. Charissime in Christo filii noster salutem & Apostolicâ benedictione.* Hoc anno solatio in tot tantisq. nostris laboribus atque sollicitudinibus recreamur, quod etsi humani generis hostis perpetuus nunquâ cessat novis artibus, atque perturbationibus divinum cultû & salutem animarum impedire, non desunt tamen ex alterâ parte, qui zelo honoris Dei, & proximi charitate incensati, agunt verbo & exemplo errantes in semitam rectâ dirigere & laborantibus in vincâ Domini auxiliû & consolationem asferre; ex quorum numero certe sum dilecti filii Fratres Carmelitani Discalceati, qui in hac almâ urbe nostrâ, & per Italiam serè totâ cum magno animarum emolumento assiduè laborantibus orationibus, jejniis, prædicationibus, confessionibus, aliisque piis operibus intenti, eximia religionis, & pietatis exempla edidere; ita ut meritò à nobis in Domino diligentur, atque ab omnibus magna in veneratione habeantur. Cum autè intellexerimus hanc religiosum Ordinem valdè desiderari in florentissimo Majestatis tua regno, & existimemus horum piorum virorum presentiam perutilis fore in plantationi antiquæ illius discipline Ecclesiasticæ, cujus meritò negnum illud Christianissimum appellatum fuit: quàm tu quoque non minus prudenter quàm piè cupere se estendis: his nostris litteris Majestatem tuam hortari etiam atque etiam volumus ad Carmelitanorum Discalceatorum in Galliam ordinem introducendum: confidimus quippè te brevi experturum magnam utilitatem, ex eorum cum subditis tua Majestatis consuetudine. Mirum certè est quantum

valeant ad pietatem in hominum animis introducendam: ut potè qui nihil aliud quarant, quàm Dei gloriam & animarum salutem, summâ paupertatè in simplicitate cordis colentes. Pondera ista verba. Ex quorum numero certè sum dilecti filii fratres Carmelitani Discalceati, qui in hac almâ urbe nostrâ, & per Italiam serè totam cum magno animarum emolumento assiduè laborantes, &c. Item hæc. Mirum certè est quantum valeant ad pietatem in hominum introducendam: ut potè qui nihil querant quàm Dei gloriam & animarum salutem, summâ paupertatè in simplicitate colentes. Idem Paulus V. scribens Archiduci Alberto Austriaco anno 1610. sic loquitur: Et certè ad Catholicæ religionis reparatione in istis partibus nihil opportunius excogitari poterat; eam namq. & virtus horum servorum Dei, & institutum verâ religiosa vitâ ab iis suscepta diligenter & accuratè custodiunt: ita ut non minus exemplo, quàm doctrinâ & exhortatione homines in viam salutis dirigant. Præ se ferunt enim quandam charitatis Christianæ minime adumbratam speciem, qua suâ istè hominum animos alliciunt, & divini amoris ardore accendunt, &c. Expende illud. Ad Catholicæ religionis reparatione nihil opportunius excogitari poterat. Idè Pontifex in hæc verba scribit Sereniss. Ferdinando Bavaro Archiepiscopo Coloniensi, Episc. Leodiens. &c. Quantum utilitatis sperandû sit ad Ecclesiæ sanctæ Catholicæ exaltationem, & quantum adjumenti in tuis pastoralibus laboribus polliceri possis ex istis bonis operariis, fructus animarum, qui admirabilis colligitur ubicumque hætenus se receperunt, abundè demonstrat. Soti Deo serviunt, ejus honori & animarum saluti tantummodo sagunt, cælestia meditantur, terrena despicunt, doctrinâ & charitate apostolica pleni Christianâ virtutè, quàm verbo docent, exemplo demonstrant, &c. Quid clarius dici potest ad exprimendû hujus ordinis zelum pro animarum salutè & Ecclesiæ firmitudine. Et nè quis existimet illum Europæ terminis circumscribi, accipe quæ Clemens VIII. scribit regi Persarum. *Illustri ac potentissimo Sciahabas Persarum regi, Clemens Papa VIII. Illustris ac potentissime Sciahabas Persarum rex, adsit tibi Deus, & perfectâ in omnibus rebus veritatè & vitâ*

Clementi
VIII.

estendat. Misimus jam ad te Paulum, Simopem, Joannem Thadaum, & Vincentium, Fratres Ordinis B. Mariae de monte Carmelo: eiusque mandavimus ut nonnulla negotia nostro nomine tibi exponerent, Cuiusque facile futurum sit, ut eâ de causâ aliquamdiu apud te moram trahant, eis in iunximus, ut intercâ Christi fideles, qui sub inâ potestate sunt, nostro nomine invisant: utque memores sint salutis aeternae, eos salutaribus praeceptis instruant; & juxta Christianorum ritum, & facultates eî concessas, spiritualibus remediis, & sacrosanctis sacramentis reficiant. Vt autem in aliqua de eorum instituto intelligas, pauca quaedam tibi significanda duximus, ex quibus caetera facile conjicias. Habuerunt olim religionis hujus professores sicut à Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris memoria proditum est, sui instituti auctores sanctos Prophetas Eliam & Eliseum omnibus nationibus, & gentibus notos, & à B. Alberto Patriarchâ Hierosolymitano magni nominis viro proprias regula constitutiones acceperunt: quibus illis in primis praecipitur, ut summam obedientiam, perpetuam pauperitatem, & castitatem servent. Deinde ut in lege Domini meditantes contemplationi, & orationi vacent: tum praedicationi verbi Dei atque animarum salutis incumbant; atque idcô ad regiones longinquas mittuntur, & jam Hispaniarum Regna, & Indiam Occidentalem, nonnullasque Italiae civitates peragraverunt. In chronice citatis fertur quod Petrus à Matre Dei a. 1577. creatus fuerit superintendens millionibus de propagandâ fide in terris infidelium à Clemente VIII. quod munus Paulus V. confirmavit. Ut verò majus incrementum accepit illa sacra congregatio de propagandâ fide P. Petrus à Jesu Mariâ in eâ locum suis meritis congruum prae aliis religiosis habuit. De Apostolis seu missionariis in Persidem, Moscoviam, Pontum Tuxinum, Tartariam, Armeniam & alias Regiones consule praefata chronica. Solum pro Coronide dicam ex nostro ordine assumptum esse Illustrissimum Dominum Franciscum Suarez Episcopum Memphis quae in Aegypto sua doctrinâ, zelo, & exemplo ibi Christianos in verâ religionem fovit & animarum

perditarum conversioni studiosè incurrit, quamdiu ibi benevaluit. Unde non miror si ob illud studium honoris Dei & animarum, impensum pro stabiliendâ ibi Ecclesiâ Romanâ firmius & sanctius Deus tantis favoribus, & Sedes Apostolica tam singularibus privilegiis hunc ordinem decoravit.

§. 10.

Fortunati Principes, quorum eximius zelus pro firmandâ & sancierendâ fide Ecclesiae Romanae enituit.

TACEO hic zelum virorum Apostolicorum, Praesulum, necnon Fundatorum diversorum Religiosorum quia non uno Paragrapho comprehendi possunt, sed integrum volumen expostulant. Hic dumtaxat de aliquorum Principum zelo sermonem instituemus. Quamvis hoc argumentum nullâ probatione indigeat, tamen illud tum sacris Textibus, tum Historiis astruimus: ac primò occurrit divina promissio juramento confirmata Psal. 131. *Pf. 131. v. 11. Juravit Dominus & non pernebis eum. &c. de fructu ventris tui ponam super sedem tuam, & testimonia mea hac, quae docebo eos: Et filii eorum usque in saeculum sedebunt super sedem tuam.* Titelm. Tullm. Mannus duplicem hujus loci assert explanationem, prima litteralis est, introduciturque Regem Salomonem, qui Deum ita affatur. *Tu Domine pollicisus es Patri meo David, & tanquam juramento firmissimè promissisti rem veram, quam etiam suo tempore verissimè implere cogitasti, & ab eâ veritate, quam promissisti nunquam averteris, neque fiet aliquando ut obliviscaris, sive omittam eam, neque ab ipso etiam David sic unquam averteris, ut promissum illi non impleas. Juramentum autem & promissum, quod fecisti tale erat. Filium, qui de lumbis tuis egredietur faciam regnare post te in regno tuo omnibus diebus vitae suae, qui vir quietissimus erit, & adificabit mihi domum. Quod si observaveris filii tui praecepta mea ambulando coram me in corde perfecto, sicut tu ambula-*

lasti, & si iudicia mea, atque ceremonias, qua eos docui, & docebo, custodire voluerint, non recedentes post Deos alios, neque transgredientes precepta, atque iudicia mea: si (inquam) hæc ita observaverint, polliceor tibi, quod etiam filii filiorum tuorum, donec sic in iustitiâ perseverint, in sempiternum sedebunt in throno regni Domini, super Israel, neque deficiet vir ex semine tuo, qui sedeat super sedem tuam, &c. Postquam textum citatû sic litteraliter elucidavit, in annotationibus docet hanc promissionem de Ecclesiæ militantis stabilitate ac firmitudine esse intelligendam. Quæcumque dicuntur in hoc psalmo de domo, habitatione, & requie Dei, sive de adificatione ipsius, sicut juxta historiam Salomonis templo aptantur, ipsi quæ Salomoni; ita secundum mysticam intelligentiam aptari possunt adificationi domus Dei, qua est Ecclesia & Christo Domino: ut secundum hanc intelligentiam Psalmus iste vox sit populi fidelis petentis à Deo acceptam fieri Ecclesiam novam, quam ipsi edificavit filius ejus. Quod autem Ecclesiam stabilem ac firmam esse Deus decreverit, docet Psalterium Psalmo citato v. 14. Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi. Quid per habitationem intelligit, & cur vocat habitationem, & non ait commorationem? quia secundum Grammaticos commorari est alicubi manere ad exiguum tempus, habitare autem diuturnam sedem significat. Ut ergo doceat Ecclesiam fore firmam ac stabilem Dei sedem egregie Titelmannus, Elegit Dominus civitatem sanctam Sion, locum Jerusalem, Ecclesiæ sanctæ typum atque figuram, desideravit eam, & habere voluit in habitationem suam, complacnitque ipsi habitare, & stabilem mansionem accipere in eâ, dum in illâ quidem materiali Jerusalem templi locum designavit: in hac autem sanctâ Ecclesiâ permanere decrevit usque ad consummationem sæculi. Quasi diceret, sæviant Tyranni, nova dogmata cudant hæretici, hydras bicipites, tricippites & septicipites producant Schismatici, & in S. Ecclesiâ Romanâ totam suam rabiem infernalem evomant, nunquam eam delere poterunt, sed inter medias ejusmodi perfe-

ctionum undas stabit usque ad finem mundi. Id confirmat psalter v. 25. sequenti, ubi Patrem Ecclesiæ conditor introducit. Hac requies mea in æculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Quæ Titelmannus sic elucidat: Vox Dei Patris de adificio & electione sanctæ Ecclesiæ. Hac Sion, hæc sancta civitas, Ecclesia sancta locus est, quem mihi ad quietem, & jucundam habitationem elegi, in quâ coletur, & invocabitur nomen meum: & in hac civitate ego habitabo in medio fidelium permanens usque ad consummationem, tanquam Pater familias in domo suâ. Quomodo permanens? non sicut Enoch & Elias, quorû ille Genesis cap. 4. v. 24. *Ambulavit cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. Et Elias ascendit per turbem in celum.* Scilicet in Paradisum Terrestrem quò Enoch raptus fuit. Ecclesiastici cap. 48. v. 7. Et post S. Irenæum lib. 5. cap. 5. S. Justinum quæst. 85. S. Isidorum lib. de ortu & interitu sanctorum PP. cap. 5. docet S. Thomas 1. p. q. 102. a. 2. Illum Paradisum non custodiunt sed incolunt, seu ibi vivunt absque cibo, sed tamen moritur: *At Christus mortuus jam nõ moritur, mors illi ultra nõ dominabitur.* Rom. c. 6. v. 9. Suamque Ecclesiâ tuetur. Nonnulli authores ferunt Enoch ante diluvium in Paradisum translatum fuisse, qui locus per diluvium inundatus fuit, ita ut postea in amœnum locum Enoch translatus fuerit, ubi cum Eliâ agit vitam quasi beatam; ac immunem à concupiscentiâ & à nostris ærumnis in in altissimâ contemplatione. At Ecclesiam non tantum Deus inhabitat, sed etiam tuetur; unde nunquam peritura sit, nisi in fine mundi, quando altate deficiet, & militans tota in triumphantem transibit ita ut de Ecclesiâ militante nunc effari liceat, quod S. Irenæus S. Iren. lib. 5. ait de SS. Eliâ & Enoch, *Conspicientes immortalitatem.* Id est non quidem possident immortalitatem quamvis usque ad diem iudicij sint immunes à miseriis hujus mundi; sunt tamen morti obnoxii, quâ perpessâ immortalitatem perfectam consequentur. Quod si Tertullianus de Eliâ & Enoch lib. de resurrectione carnis cap 58. ait: *Eternitatis candidati ab omni vitio, ab*

Genes. 2. v. 14.

1. 4. Reg. c. 2. v. 11.

Roman. c. 6. v. 9.

S. Iren.

Tertul.

omni damno, ab omni injuria & contumeliâ immunitatem carnis edicunt. Ecclesia militans & Romana aternitatis est candidata. Ephes. cap. 5. v. 27. *Non habens maculam, neque rugam aut aliquid ejusmodi: sed ad sancta & immacolata.* Id est habet legem & fidem sanctam illibatam, firmam ac stabilem, quæ nullis unquam contumeliis, erroribus hæreticorum, infidelium, & tyrannorum persecutionibus potuit seu poterit labefactari, vel destrui: quia Deus illam inhabitat, tuetur, ab eâ arceat omnia incommoda, quæ ejus excidium causare possent. *Hic habito quoniam elegi eam.* Titelmannus. *Ambulabo inter illos tanquam in medio filiorum meorum ad illis protectionem liberationem & oportuna omnia impendenda beneficia.*

II. Idem Vates Regius nemor singularis protectionis & firmitatis, quam Deus Ecclesiæ sponse suæ & ejus alumnis, ac propugnatoribus; communicat canit psal. 128. v. r. *Sæpè expugnaverunt me à juvenute meâ, etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam.* S. Chrysostronus ibi: *hoc ipsum usum venit in Ecclesiâ: cum enim inciperet nasci, omnes eam asiduè invadebant. In principio quidem Reges, populi, & tyranni: postea autem insidia hæreticorum & maximam & varium, ac multiplex bellum undique suscitabatur: sed tamen non prevaluit; sed fuit quidem sunt, & prostrati hostes, flores autem, & viget Ecclesia.* Id est post tot bella nõ-debilis non infirma, sed pulcherrima & firmissima apparet. Persecutores autem ita confusi & abjecti, ut vix eorum appareat vestigium. Titelmannus *Confusio sempiterna, & erubescencia horribilis apprehendens in novissimo omnes, qui odio habent populum Domini, Ecclesiam sanctam, bonos atque fideles Dei servos. Tu quoque Deus in machinationibus, quas contra populum tuum, meditatur, fac non prevalere eos nobis, sed confundantur, & à capto turpiter desistere edgantur, tanquam non potentes te prohibente quæ cogitabant perficere.* Quando illi Ecclesiæ hostes peribunt? non tantum post obitum suum, & cum Ecclesia ornata palmis, & coronis triumphabit; sed etiam in pulvere & arena existens,

Vates Regius citatus v. 5. *Fiant sicut sanum tectorum, quod priusquam evellatur exaruit.* S. Chrysostronus. *Non solum (inquit) vultu sunt, sed turpiter & ridiculose: non eos tantum sano comparat, sed sano quod est supra domos; quamquam enim id quod est in campis celeriter diffinit; volens tamen ostendere quam essent viles & abjecti adversarii, comparat sano, quod est super domos; ut utrimque ostendat, quam sint fragiles & caduci, nempe ex sano natura, & ex natura loci. Tales (inquit) sunt insulsi adversariorum, qui non habent radicem nec fundamentum, qui aliquantisper quidem videntur florere: postea autem arguuntur, & ex seipsis excidunt.* Id clarè patet in sectis hæreticis, eorum auctoribus & defensoribus, de quibus supra, & fusius infra ostendetur.

Eandem explanationem affert Dionysius. *Quemadmodum (inquit) sanum in lectis domorum nascens celerim, sole desuper decoquente siccatur & cadit, sic potestas gloria, atque prosperitas inimicorum Ecclesiæ Christo ulciscense citò dispareat, ne & ipsi diu vivendo graviter peccent, & Ecclesia supradomum gravetur.* Contrarium accidit Ecclesiæ sanctæ, & ejus alumnis ac propugnatoribus, ut Cantor Regius innuit psalm. 127. v. ultimo. *Et videas (inquit) filios filiorum tuorum pacem super Israel. Quasi diceret scire vultis (ô Ecclesiæ Romanæ defensores ac propugnatores terrimi) quam mercedem percipietis non tantum temporalem proliis fecunditatem, & imperii vestri perennitatem ac prosperitatem, sed etiam spirituales benedictionem. Facundet quoque te Deus spirituali sua fecunditate in omnibus virtutibus, ita ut de virtute semper in virtutem proficiens, & ex una in alteram semper procedens; sic quasi filios accipias filiorum tuorum. Rursum itaque te facundet virtutibus; ut in longas ac multas generationes permaneant tibi filii, quos Deo, sive verbo doctrina, sive exemplo vitæ genuisti; quemadmodum soles virorum justorum semen spirituale in multas generationes permanere impiorum carnali perenne semine. Duplicem igitur Deus mercedem pollicetur fidelibus, maxime principibus, qui pro firmitudine Ecclesiæ decertarunt, suisque*

r/aln.
128. v. 1.

Chrysostr.

Tuelm.

III.
Dionys.

Tuelm.

vires, opes, imò & vitam impenderint, de temporali benedictione collatâ iis, quilegem & fidem Dei servant, pro aris & cultu divino pugnant, seu militant. Patet in clarissimo, & laudatissimo rege Josaphat Christi Domini progenitore, cujus zelus, pietas & religio à scripturâ celebratur.

IV. Sacer Textus lib. 3. Regum cap. 22.

l. 3. Reg. v. 34 habet. *Ambulavit in omni via cap. 22. A, a Patris sui, & non declinavit ab eâ, sicut quod rectum erat in conspectu Domini.* Et lib. 2. Paralipp. c. 20. v. 32.

l. 2. Par. *Ambulavit in via Patris sui Afa nec declinavit ab eâ, faciens quæ placita erant coram Domino.* Quasi diceret superavit zelo, pietate, religione Afam Patrem suum, virum valde insignem, & à fordidis idolorum immunem. Nam causam Dei ita suscepit, ut ausus fuerit excelsa superstitioni dicata funditus demoliri, reliquias effoeminatorum eradicare, populumque suum universum in divinâ lege erudire, omnia denique ordinare, quæ ad templum & cultum Dei spectant. Eodem lib. 2. Paralip. pius ille Rex ad bellum cum exercitu progrediens non hastis, sed psalmis usus est: non vibrando sagittas, sed orando & canendo, Ammonitas, Moabitas, & Syros teruit. v. 20. *Cum mane surrexissent, egressi sunt per desertam Thecæ, profectisque eâ, stans Josaphat in medio eorum, dixit, audite me Viri Iudæ, & omnes habitatores Ierusalem, credite in Domino Deo vestro, & securi eritis: credite Prophetis ejus, & cuncta evenient prospera, deditque consilium populo; & statuit cantores Domini, ut laudarent in iurmis suis, & antecederent exercitum, ac voce consonâ dicerent: Constremini Domino, quoniam in aeternum misericordia ejus.* Dionysius hanc historiam sic

explicat. *Disposuit cantores sicut erant à David divisi, ut unaquaque eorum turma Deum laudaret, & antecederent exercitum tanquam speciales milites Dei, ad communis tutelam, & vulgi propugnatores specialibus armis tuentes eos, qui persequebantur. Qualis fuerit successus & effectus orationum & cantuum, audiamus oraculum Isaïæ cap. 30. v. 32.*

l. 1. c. 30. v. 32. *In tympanis & sisharis & in bellis expugnabis eos. Hebræus. In bellis elevationis, idest secundum Vatablum,*

Deus non armis, nec ferro pugnant, sed tanquam ludens, idest sacrificando, orando, cantando, &c. hoc pacto Josaphat suum, Dei, & religionis hostem fugavit, cædit. Huic vaticinio alludere videtur Apostolus 1. ad Timoth. c. 2. v. 8. Volo ergo viros orare in omni loco,

idest non tantum in templo, in oratorio, sed in foro, in bello, &c. David ab omnibus illis locis abstrahens Psalm. 140. v. 2. Elevisio manuum mearum sacrificium vespertinum. Quasi diceret quemadmodum Exodi c. 29. Numer. c. 20. Sacerdotes secundum legem singulis diebus offerbant sacrificium vespertinum manibus sursum elatis. Vel quemadmodum Exodi c. 17. v. 11. Cum levaret Moyses manus vincebat Israel, sin autem paululum remississet superabat. Vel (ut explicat S. Chrysostomus tom. 1. ferm. de Moysa. *Stabat Moyses in monte, non armis sed precibus pugnaturus: stabat extensis manibus ad celum devoto orans affectu: non de terrâ sed de celo auxilium postulabat, pugnavit cum hostibus absens, cum externis sine bello decertabat, ut quæ diverfis ab inimicis se junxerat, orationis effectus bellatorem presentem hostibus exhiberet. Fit Moyses orante occulsa pugna, sed manifesta victoria latentes dimicant, ut evidenter devincat, solus orat, ut multi salventur. Stabat Moyses in monte proximus jam celo, jam vicinus sideribus. Et quando eum sublimis montis extulerat, tanto oratio cum proximum exhibebat.*

Videamus qualem victoriam reportavit Rex Josaphat, qualem triumphum revexerit, qualem gloriam consecutus sit canendo potius, quàm præliando: potius orationes quàm tela ejaculando, quomodo hostilem exercitum fuderit. Lib. 2. Paralip. c. 20. v. 22. *Cumque capissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipso, filiorum scilicet Ammon, & Moab, & montis Seir qui egressi fuerant ut pugnarent contra Iudam, & percussit eum. Nam filii Ammon & Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent, & deleverunt eos. Cumque hoc opere perpetrassent etiam in semetipso, versi sunt concidere vulneribus, &c. Videmus hoc factum ita elucidat. Dominus miscuit in his spiritum vertiginis & furoris, inquietudinem contentionis & litis*

l. 2. Par. cap. 20. v. 22.

l. 2. Par. cap. 20. v. 22.

Dionys.

litis sic quod contra se invicem corrixarū, ac superbire ac insanire cęperunt, quod Deo permittente per Angelos malos creditur factum. In explanatione morali subdit. Instruuntur Christiani, qualiter in omni tam corporali, quā spiritali constitū cū, vel ā visibilibus aut invisibilibus imminente debeant se habere. Nempe Principes pugnā corporali cū instante non debent inmoderatē timere, sed se totos ad Dominum exorandum conferre, in ipso confidere, suditos suos per se & spirituales viros hortari, ut vitam suam in cunctis emendent, orationibus & jejuniis vacent. Berchorius lib. 13. moral. c. 1. explicatius docet quid per Cantores intelligatur. Cantores sunt Prædicatores seu laudis divina pronuntiatores, qui quā populū ad devotionem excitās contra hostes victoriam sibi parant. Non dicit quia populū ad præliū, ad cædem excitant gloriosam victoriam sibi parant, sed ad devotionem. Ecce quibus gradibus ad gloriam evchuntur, non tantū Josaphat, sed omnes Principes qui debitū honorem Deo exhibent, subditisq; ad illum nusquam & nullibi intermittendum hortantur.

V. Hoc pacto Moyses & populū hostē deleverunt. S. Chrysothomus supra. *Fit Moyse orante victoria, cessante massitia. Potentior efficitur hostis iusti corpore fatigato. De iustis Israel vincere Moyse desistente in prece, ut dum diversa populū exhibentur, orationis potentia nobis monstratur. Denique tandem ista diversitas valuit, quamdiu oratio defuit. Perseverante prece perseverans victoria roboratur, jam geritur pugna cum hoste, jam Amaloch precibus debellatur, commendatur Habreorum populū Deo, quem hostis immanitas provocarat ad bellum. Oratio in ultionem inimicū dirigitur, cujus scelera jam interitū provocabant, ne dum Moysi oratio circa victorię effectū nimium valeret, inimicū virtutis in populū Dei potentior eſset, & non jam cęleste, sed humanum certamen ab omnibus putaretur. Quis enim nostrum non orando pugnavit? quis hostem non orando devicit? Quasi diceret si Deus strenuus pro religionē pugiles tam insigniter compensat ad tantos honores effert, sanē non minū, imō magis honorat eos, qui in prælio pro armis utuntur oratione (quæ est*

actus religionis) ex D. Thomā 2. 2. Thomā q. 83. art. 3 1. in corpore his verbis. *Per 7. 83. orationem homo Deo reverentiam exhibet, in quantum sciicet ei se subicit, & proficitur orando se eo indigere sicut auctore suorum bonorum. Unde manifestū quod oratio est propriū religionis actus. At Moyses ad debellandum hostem populū fidelis non arma sumit, sed vota emittit; non telā sed preces dirigit in cælum; quare non mirum si tam gloriosam de hoste reportet victoriam. Plura & aurea producit S. Chrysothomus citatus de efficacā orationis Moſaice, & aliorum: cui arridens Origenes hom. 11. in Exodum. *Populus (inquit) non tam manu & armis quā voce & linguā pugnavit; id est orationem fundens ad Deum prosternebat inimicos. Ante Moysen, si quando Joseph de hoste triumphavit & magnus effectus est, non tam ferro quā animo, non tam ense quā prece id affectus est. Nam Genesis Genf. c. 48. v. 22. benedictionem Josepho impendens. *Do tibi (inquit) partem unā extra fratres tuos, quā mihi de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo. Quid per arcum & sagittas intelligit? scio S. Chrysothomus hom. 67. in Genesim intelligere arma, quibus Simeon & Levi Sichimitas expugnarunt. Genesis c. 34. v. 25. Scio S. Hieronymum in quæst. Hebr. existimare per gladium seu arcum intelligendam esse iustitiam, per quā Jacob illam terram promeruit, seu nummos quibus terram illam sibi comparavit. Sed mihi magis arridet versio Caldaica, Aben-Eſra, Toflati. *Quam tuli gladio; id est oratione ac precibus. Cornelius. *Hac enim sunt & gladii piorum & sanctorum, qualis erat Jacob. His armis præmuniti qualescumque hostes aggrediamur, illos superabimus, modō instar præfatorū Herosim pro aris potiū, quā pro focis: pro iustitiā potiū, quā pro pecuniā & prædio præliemur. Ideo regem Josaphat gloriā & divitiis Deus inclytum reddidit, fortitudine ac fœlicitate donavit, ita ut hostes in seipsos arma converterent. Pro coronide honoris exhibiti Regi Josaphat meminisse sufficiat Mausolzi, quod ipsi erectum est in valle; quæ indē dicta est Josaphat sita inter Jerusalem & Montem Oliveti, ubi*****

Judicium

Judicium universale celebrandum est juxta oraculum Joëlis cap. 3. vers. 2. Adrichomius in descriptione Terræ Sanctæ notat etiam, quod in hac valle pii ac religiosi Reges Asæ, Ezechias, Isaias templa combusserunt, eorumque cineres in torrentem Cedron projecerunt. Et ne fastidiosus sim in referendis benedictionibus temporibus, quas olim Deus contulit suæ religionis & altarum propugnatoribus.

VI. Aliquos tantum principes proferam, qui in lege gratiæ, de Religione Christianâ, seu Ecclesiâ Romanâ benè meriti singulari benedictione temporali donati sunt à Deo. Ac primò prodeat ex Gallis Clodoveus Rex nonne ob amplexam & propagam fidem Christianam Deus illi benedixit, regnavitque in posteris ducentis quinquaginta annis, ut testantur annales Franciæ. Pipinus potitus Francorum monarchiâ cum successoribus per ducentos quadraginta tres annos ex iisdem annalibus. Hugo Capetius anno 987. ejusdem Regni Francorum administrationem suscepit, illudque summoperè amplificavit, ex cujus stirpe modernus Rex Christianissimus vivit & floret, florebitque in dies quamdiu adversus Jansenianos, aliosque hæreticos vindicias Ecclesiæ & Sedis Romanæ suscipiet. Regnum Hispaniæ à Recharedo rege felicitatem suam auspiciatum est, dum anno quingentesimo octuagesimo sexto Catholicæ & Romanæ Ecclesiæ nomen dedit. Hujus enim posteritati Deus perennitatem concessit usque ad annum millesimum quingentesimum, decimum-sextum quando Ferdinandus obiit. Quo tempore amplissima regna ad domum Austriacam ratione affinitatis accessere, ut fuscè narrat Rodericus Sanctus part. 1. cap. 16. Imò nonnulli probatæ fidei auctores ad unicum Recharedum referunt omnium Regum potentissimorum, etiam nunc in Europâ dominantium maternum genus. Nam Blanca Sancti Ludovici Galliarum Regis Mater, erat filia Alphonsi VIII. Regis Castellæ, Bona avia Sigismundi III. Regis Poloniæ, orta ex Isabellâ filiâ Ferdinandi Arragonensis Régis

Neapolitani oriundi ex stirpe Recharedi, Rodolphus Imperator & Rex Bohemiæ ac Hungariæ, ejusque Fratres & Patris procedunt ex filiâ Ferdinandi, qui Monarchiam Hispanicam ad Austriacos transiit. Eodem modo discurrendum est de Regibus Angliæ secundum lineam maternam, Reges Lusitanæ descendentes ex genere Bisuntini Comitum regnarunt fere quingentis annis. Bojorum sive Bavarorum ex Gentilismo ad fidem conversio est facta, preconè S. Ruperto Episcopo Vangionensi, ut testatur ejusdem S. Ruperti vita, apud Surium 27. Martii. Valent. in annalibus Bojorum lib. 3. Baronius ad annum Christi 580. sub Principe Theodone hujus nominis III. quo tempore plebs Bavarica Christo regenerata est, ac Romanæ Ecclesiæ subiecta. Omitto sanctissimum Henricum Augustum, & alios sanctimoniâ conspicuos stirpis Bavaricæ surculos; unicum dicam, domum illam serenissimam in Christianâ fide semper perseverasse: & quod stupendum est in posteris tumultibus Germanicis per Lutheri, & aliorum sectariorum diabolicas industrias suscitatis cum omnia fere Germanicæ dominia ad hæresim defluerent, gens Bavarica sub auspiciis Serenissimorum Ducum pietissimorum ac Romanæ Ecclesiæ filiorum fidelissimorum partibus hæreticis nunquam adhæsit, aut à fide Catholicâ vel minimùm aberravit. Imò Serenissimus Ernestus nostro ævo ita fidè Catholicam, & Ecclesiam Romanam propugnavit, & invictum se præbuit, ut Romanus Pontifex eum judicaret dignum, qui non unum gregem, sed multos amplissimos eodem tempore pasceret, & è diabolicis hæresis faucibus liberaret. Quippè (quod prius in Ecclesiâ infortium & inauditum erat) jussu Pontificum Romanorum quinque celeberrimorum Episcopatum onus suscepit, quos hæretici sacrilegis ac impiis suis dogmatibus tabefactare contendebant. Ac primò Frisingensem, qui protenditur usque in Austriam & Styriam, necnon Tyrolensem Comitatum & satis ad hæreticæ pravitate propensum, in Ecclesiæ Romanæ obedientiâ continuit auxiliante Alberto

Bb Patro

Patre suo Bavaro. Suscepit etiam Hildesheimensem in Saxoniam in qua sunt plusquam mille seu civitates, seu oppida, seu castra, seu villarum quae vindicavit à potestate Ducum Brunsvicensium & Holsatiae. Leodiensem quoque, (cujus iurisdictioni vastissima est) integram illibatamque servavit, ceteri undequaque fremere Ecclesiam Romanam hostes infensissimi; adeo ut nusquam Leodii, quae est caput istius Dioecesis haeretici publica sua dogmata ex cathedra, vel alio modo producere ausi fuerint, quamvis secundum Florimundum Remundum Calvinus puellam Leodiensem in uxorem duxerit. Cum Batavi arcem Huessem subdole cepissent, Princeps generosus industria sua plane militari eam recuperavit. Eius zelus pro fide & Ecclesia Romanam propugnanda & Imperio sub Catholico Monarcha fovendo maxime enituit in suscipiendo clavo Archi-Episcopus & Electoratus Colonienfis. Ibi enim cum Trucesius Archi-Episcopus haereticae labe infectus suas oves eadem scabie inquinare studeret, eum tandem Joannes Franciscus Vercellenfis Episcopus vir Apostolicus excommunicavit, & exautoravit concessitque Capitulo Colonienfi facultatem alium Electorem in ejus locum eligendi. Quod data die Serenissimum Ernestum Bavaram elegit. Hic electus omnium Catholicorum votis satisfecit. Si Genesis cap. 18. v. 23 Abraham fuit Atlas Sodomorum. Si exodi cap. 12. v. 14. Moyses fuit Judaeorum. Si lib. 1. Regum cap. 7. vers. 10. Samuel fuit eorumdem. Item lib. 3. Regum cap. 11. v. 12. David. Et lib. 4. Regum c. 20. v. 6. Ezechias. Sanctus Laurentius Justinianus Venetiarum Patriarcha fuit & eorum Atlas. Deus enim cuidam Sancto viro revelavit se illam civitatem perditurum fuisse nisi sanctus Patriarcha divinum furorem avertisset. S. Simeon cognomento salus, idest fuit quia sanctitatem stultis operibus celabat, Atlas fuit Emesae, imò totius orbis; quia se ipsum despiciens salutem corporum & spiritualem proximorum operatus est. Cum enim quidam civis Emesanus Hierosolymam profectus se precibus

Joannis Abbatis commendaret, hoc ab eo responsum accepit. *Miror te cum Emesa habeas Abbatem Simeonem, ad me hominem vilem & abjectum divertere. Nam non ego solum, sed etiam mundus totus indiget ejus precibus.* Vide Leon. cap. 2. tium Neapolitanum Episcopum in vita S. Simeonis. Ernestus suo consilio, auctoritate & potentia amplissimarum istarum Dioeceseon Atlas fuit, imò Imperii; seu potius alter Elias, quem cum Eliaco tunc affari poterat Germania lib. 4. Reg. c. 2. v. 12. *Pater mi, Pater mi, currus & auriga.* Vel cum Rege Joas, lib. 4. Reg. c. 13. v. 14. quia populorum onera sustinuit, bajulavit, direxit, ac impedivit ne instar Hollandiae vicinarum & plurimarum civitatum Germaniae, Genevae &c. jugum temporale suorum Principum, & spirituale Ecclesiae & Sedis Romanae insolenter excuterent; tandemque cum suo praesule Trucesio apostata Ecclesia & civitas Coloniaensis anathemate percuteretur, dixit illud Malachiae cap. 4. v. 6. *Ne forte veniam & percussam terram anathemate.* At cum aliosque Atlantes Deus affari visus est Jeremiae cap. 1. v. 18. *Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum aeneum super omnem terram Regibus Iuda, & Principibus ejus, & sacerdotibus ejus, & populo terrae; & bellabunt adversum te, & non praevalerunt; quia ego tecum sum (ait Dominus) ut liberem te.*

Quomodo Davidem, Ezechiam, VII
Jofaphat, Patrem nostrum Eliam aliosque pientissimos Principes ac Prophetas imitatus est? quemadmodum Sanctus Elias Baalitas eorumque sectam deleturus preces & sacrificium praemisit lib. 3. Regum cap. 18. Sic Ernestus electus auxilium potius sanctorum; quam Principum Christianorum implorandum existimavit. Et ante omnia precibus & sacrificiis sibi contra Trucesium exautoratum, & alios Ecclesiae Romanae & fidei hostes divinum Numen conciliandum duxit. Quare per tres Dominicas insequentes indixit supplicationes. Praeterea in singulis septimanas tria jejunia aliaque pia opera ordinavit, quibus rite peractis Trucesium aggressus est, exerci-

exercitumque ejus dissipavit, Monasteriensis Ecclesiæ fatis notam Saxoniæ ducis hæretici jugo liberavit. Parem sollicitudinem, & curam suscepit Ecclesiarum Paterbornensis, Osnaburgensis, Myndensis. Ejus vigilantia præfatarum Ecclesiarum limitibus non potuit coarctari, sed in Germaniâ universâ suum erga Ecclesiam Romanam zelum, consilium, prudentiam, directionem &c., patefecit, quæ hic longum esset commemorare. Hinc non mirum si Ecclesiæ præcipue Colonienfis & Leodiensis hujus zeli & protectionis memores eadẽ familiâ Bavaricâ Serenissimos Principes Ferdinandum & Maximilianum Henricum modernum Præfulem (cui Deus foelices & multos annos largiatur) quasi alios ejus successores elegerunt, qui turbato sæpius rerum Leodiensium statu tum in domibus sacris, tum prophanis & sensim gliscente discordiâ & sacrorum contemptu studiosissimè caverunt nè in isto turbato æquore Leodiensium, ut antehac in Belgio hæresis sua prava dogmata edendi, & prædicandi antam arripuit. Postem producere in medium quanto zelo Duces Sabaudicæ & aliarum nobilissimæ, ac antiquissimæ familiæ, pro Ecclesiâ Dei laborarint: quibus superfedo nè effusio in historiis recensendis videar. Breviter etiam dicam Austriacam familiam ex quo anno millesimo quingentesimo trigesimo octavo Germaniæ Imperium administravit tantâ pietate, zelo religionis Catholicæ, & in Romanâ Ecclesiam affectu negotia publica peregrisse, ut sicut dignitate imperii ceteros Principes præcedit, ita & desiderio fidei cõservandæ ac propagandæ nemini cedat.

VIII. Hinc de illâ & pluribus aliis præfatis quorum zelum Deus & temporaliter & spiritualiter compensavit hoc Isaia 61. v. 9. *cap. 61. v. 9. 1. Et scient in gentibus semen eorum in medio populorum, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* His enim verbis Propheta alludere videtur ad promissionem Isaaci filio suo Jacob. Genesis capit. 27. v. 27. *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Quæ oracula magis*

spiritualiter, quàm literaliter esse intelligenda testantur interpretes, præcipue Dionysius in illum locum. *Cognoscentur, atque videbitur verbi caelestis, seu bona operationis Apostolorum, & Apostolicorum virorum, quorum doctrinam, & vitam gentes noverunt, & conspexerunt: filii spirituales Apostolorum scientur, & erunt ubique in omni natione, quæ sub celo est; in omnibus namque finibus mundi cognoscuntur, & demorantur Christiani.* Unde supra dictum est Isaia cap. 27. *Florebit, & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis. Et in Michâ. Et erunt reliquia Jacob in medio populorum multorum quasi ros à Domino, & quasi stella super herbam quidam ex omnibus, qui viderint Apostolos, Apostolorumque filios scient, quibus spiritualia gratiæ dona copiosè largitus est.* In tantum enim interior & virtus & gratia in ejus vultu, sermone & opere signis & ordine visa resplenduit, quod cunctis cernentibus patuit esse populum Dei: imò omnis perfectus Christianus cogit quemlibet intuentem fatevi se esse Dei ministrum propter ordinatissimam vitam, quam ducit, ad quod nos hortatur beatissimus Petrus 1. epist. cap. 2. *Hæc est (inquiens) voluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciat impudentium hominum ignorantiam.*

De hæc fecunditate spirituali potius quàm temporali intelligendum videtur Cantor Regius psal. 111. v. 2. *Potens in terrâ erit semen ejus, generatio rectorum benedicetur.* Sanctus Chrysostomus ibi. *Scis scriptura sapè semen vocare, non id quod nascitur ex natura consequentiâ, sed quod ex societate virtutis.* Quocirca quoque Paulus interpretans illud Roman. capit. 7. *Tibi dabo & semini tuo terram hanc, dicebat: non enim omnes, qui sunt ex Israel, neque quia sunt semen Abrahæ omnes filii, sed in Isaac vocabitur semen.* Et rursus in semine tuo benedicentur omnes gentes. *Quod non dictum sit de Iudæis res ipsæ indicant. Quomodo fuerint alii causæ benedictionis, sed dicit de Ecclesiâ, quæ ex societate fidei ejus semen esse dicitur. Tales sunt ergo, qui sunt virtute pradii, & filii eorum, quibus Deum timent. Potens in terrâ erit semen ejus. Quare dicitur in terrâ*

IX.

psalm. 111. v. 2.

Chrysost.

Genes. cap. 27. v. 27.

ut ostenderet id esse etiam antequam hinc excedant, & antequam bonorum, quae illis sunt, faciant periculum. Quemadmodum in ipsa operatione habet remunerationem etiam ante premia. Quod qui talis est habeat semen potens; & qui est virtus praesidio munitus, sit omnium potentissimus docuerunt Apostoli, ostenderunt Prophetæ. Quibus verbis ostendit quàm potens & fecundum sit semen verbi divini ex zelo populis annunciatum. Ex quo enim per viros & Principes Apostolicos lumen fidei resplendit in populis, qui ambulabant in tenebris idololatriæ, hæreses, schismatis innumeræ proles spirituales genitæ sunt. Titelmannus de hac benedictione spiritali ex zelo proveniente hæc scribit in psalm. 111. citatum. *Talù siquidem viri semen atque posteritas vehementer multiplicabitur, etiam super terram: quoniam partim verbis edificatoriis, partim exemplis bonis, partim humilibus precibus plurimos sibi filios comparabis Christus se eos gignens atque parturiens, etiamsi juxta carnem videatur sterilis. Et ne quis hujusmodi generationem pro nihilo pendat, sciendum est hanc spiritualem generationem, quæ sancti de Deo filios in spiritum generant, multò amplius quàm carnalem esse placitam, & à Deo accipere benedictionem ampliore, nempe aeterna retributionis mercedem: quemadmodum è contrario eorum, qui in luxuriâ filios procreant secundum carnem, maledictionem accipiunt aeternæ condemnationis. Quasi diceret calor divini zeli potentior & efficacior est ad procreandos filios spirituales quàm calor naturalis ad prolem corporalem generandam.*

X. Nec quisquam dicat Apostolorum & Prophetarum zelum miros fructus produxisse, quia illi nullis contradictionum, minarum, suppliciorum imbribus, ventis, procellis frigoribus agitati fuerunt. Id enim falsum esse supra docuerunt, & signanter docet Christus familiaris similitudine Matth. cap. 7. v. 24.

Matth. c. 7. v. 24. *Omnis qui audit verba mea hæc, & facit, assimilabitur viro sapienti, qui edificavit domum suam supra petram, & descendit pluvia, & venterunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat super petram. Arabicus, pro irruerunt habet*

*percussissent. Græcus, impeerunt. Per pluvia intelliguntur tentationes mundi, per flumina sensualitates carnis, per ventos suggestiones diaboli. Quemadmodum enim secundum Cornelium pluvia deorsum descendens, terramque irrigans, inflans, tumefaciens illam fecundat: ita mundi hominem delinire conatur honorum & dignitatum ambitione, divitiarum cupiditate; ut hoc pacto à lege divinâ & à fide Catholicâ deflectat, item sicut flumina ex terrâ oriuntur, & domum circumlambunt, sic tentationes carnis, gulæ & aliarum, quæ ex ipsâ carne procedunt eam oblectant, illi blandiuntur, & quasi circumlambunt; ut per sensualitates à lege Dei declinet. Denique sicut venti lateraliter & invisibiliter in domû sufflant, ita tentationes demonis, qui est spiritus invisibilis, & princeps aeris hujus se intus ingerunt, nostræque imaginationi mille pravas affectiones & imaginationes, ingenerat; ita ut dubites an ab Angelis, an verò à dæmone procedant. Nam ex Apostolo 2. Corinth. cap. 11. v. 14. Satanæ se in Angelum lucis transfiguratur. Ecce quomodo mentes piorum hominum agitantur, rotantur, colliduntur. Audiamus aurea verba S. Chrysostomi hom. 25. in Matthæum. *Solus iste, & quidem multorum cumulo bonorum suorum possidet firmitatem, qui potentissimâ virtutum cohorte munitur, atque inter hostes tentantes sæculi fluctus plurimâ tranquillitate perfruitur. Hoc enim omninò mirabile, quia cum nulla serenitas sit, imò cum sit valida tempestas & magna commotio, & crebra tentationes, ipse nè tantulum quidem poterit commoveri. Hic autem & pluviam, & flumina, & ventos translatione verborum, afflictiones & ingruentia hominibus pericula nuncupavit; calumnias videlicet, insidias, luctus, interitus, aliorum impugnationes, deseriones suorum, ceteraque omnia vite presentis incommoda. Sed nulli (inquit) horum talis anima succubuit: causa verò istius firmitatis est supra petram esse fundatam. Et paulò post. Id testantur Apostoli qui fluctibus totius orbis in se pariter irruentibus Tyrannorum scilicet atque populorum, Iudeorum atque Gentilium, & suorum, & alienorum, & diaboli & dæmonum, ad**

conjuratas

conjuratas, adversus se impugnationis
machinas pulsata fluctibus rupe firmius
construerunt, quodque est adhuc amplius,
omnia ista domuerunt. Quasi diceret:
cum præ nimio zelo honoris Dei, & fa-
lutis animarum motus persecutionum
& adversitatum Apostoli superabant,
tunc temporis Ecclesia firmior redde-
batur.

§. 11.

*Ecclesia Romana firma & sancta
ex Miraculis.*

I. POSTquam aliquid diximus de zelo
& Eucharistiâ &c, ostendimusque
ab illis Ecclesiæ firmitudinem non pa-
rum dependere: cõgruum erat, ut idem
de aliis virtutibus & sacramentis de-
monstrarem; tamen his, sicut & aliis
nominis sancti acceptionibus nunc su-
perlegendũ duxi, tantumq; de miracu-
lorũ virtute intuitu Ecclesiæ disere-
mus, nõ scilicet ea esse solũ veræ divi-
nitatis indices, sed & cõgregationis fide-
lium, seu synagogę ac Ecclesię forma-
dę augurium, formatę notã, & conser-
vandę characterẽ infallibilem &c. ita ut
illis apparentibus de ejsdem veritate
minimẽ dubitare debeamus. Dico igitur
vera miracula, quæ per omnes æta-
tes seu immediatẽ à Deo seu à sanctis
patrata sunt non tantũ fuisse divinę vir-
tutis testimonia, sed rectę fidei, sanę do-
ctrinę indicia seu Ecclesię Romanę ob-
signationes; quibus non solũ incre-
duli ad Christianam fidem amplecten-
dam cõmoverantur; sed etiam fidelium
cõcetus seu Ecclesia in possessione Catho-
licę veritatis ac suę religionis adver-
sus impios magis, magisque corrobora-
retur. Accipe S Augustini verba lib. de
utilitate credendi cap. 6. lib. 10. de civi-
tate Dei c. 8. *Miracula sunt, ut fidem
concilient aut ut ad fidem infidelitas cogatur;
sed etiam ut moneamur: sapientes
esse possumus, id est veritati hæere quæ-
mus, quod sordidis animis, id est, qui qua-
rumlibet rerum præterquam amore Dei
ducuntur contingere vequit &c. ad corrob-
randam fidem piorum, ut ipsi Christo
concilientur, ad commendanda in hæreti-
cos veritatis eloquia cultumque veri Dei.
Expende illa verba. Ut fidem concilient,
aut ut ad fidem infidelitas cogatur, &c. ad*

corroborandam fidem piorum. Id est ut
per illa peccatores & obstinati ad fidem
convertantur, & fideles in Ecclesiã
Romanã firmiter persistant, seu Ecclesia
vera esse demonstretur. Quod hoc ca-
pite mihi probandum incumbit.

Id totum Christus innuit Joan. cap. II.
4. v. 48. *Nisi (inquit Christus) signa & prodigia
videritis non credetis.* Joannis 4. v. 48.
cap. 6. v. 30. *Inquiunt turba: Quod ergo tu
signum facis, ut videamus & credamus tibi?* Dico igitur r. quod latentẽ
ac nobis invisibilem divinitatem mira-
cula manifestent. Licet enim mundus
sit liber divinitatis, & speculum, in
quo Deus clarẽ se depinxit & expressit;
tamen in quã congregatione per specialem
suam directionem sit miraculis manifestat.
Sed quomodo, & cur Deus ad sui
manifestationem utitur illis?

Id Vates Regius Psalm. 18 declarat.
Cæli enarrant gloriam Dei. Et Aposto-
lus Rom. c. 1. v. 20. *Invisibilia (inquit)
ipsius à creaturã mundi per ea, quæ facta
sunt intellecta conspiciuntur sempiterna
quoque ejus virtus & divinitas.* Hoc
modo Orpheus ait: *Atendi (inquit)
machina est musica, & admirabilis con-
sonantia prædicans & laudans Deum;*
Cæli enim enarrant gloriam Dei. Hoc
modo Philo lib. de unitate Dei & dupli-
ci templo mundum vocat Dei templũ.
*Dei (inquit) templum alterum, verumq;
existimandum est, mundus scilicet hic
universus cujus sacrarium sit cælum; in
totã verum naturã præstantissimum, dona-
ria verò sunt sidera, sacerdotes & adiuvi
sunt potestates Angelicæ, ratione sinceri-
tatis unitati similes. Alterum verò tem-
plum est manufactum &c.* Si loquuntur,
quã linguã? Si canunt, si prædicant
quã voce? idem sibi objicit & solvit
D. Chrysostomus hom. 9. ad populum
de superstitione. *Quomodo (inquit) nar-
rant? dic mihi? vocem non habent? os
non possident? ipsi non est lingua, quo-
modo igitur narrent? per ipsam aspectum.
Cùm enim videris pulchritudinem, mag-
nitudinem, celsitudinem, situm, formam
per tantum temporis permanere, tanquam
vocem audiens, & ad aspectum dicens,
adoras eum, qui tam pulchrum & admi-
rabile corpus creavit. Tacet cælum, sed
ipsius aspectus vocem tubã clariorem emit-
tit per oculos, non per aures nos docens.*

*Psalm. 18. v. 1.
Rom. 1. v. 20.*

Philo.

Chrysos- tomus. 9. ad pop.

Hic enim sensus à naturâ est illo certior, & manifestior. Si enim per libros docuisset, nesciens verò, nihil inde adjutus abisset: si quis alius non induxisset & dives quidem libram emisset: pauper autem emere non potuisset. Rursum quidem illam per litteras significatam sciens: in usus postam nosset, Scythia verò & Barbarus & Indus, & Ægyptius & omnes linguâ carentes illi nihil docti abisset: hoc autem de cælo dicere non licet: sed & Scythia & Barbarus, & Indus, & Ægyptius, & omnis homo super terram incedens hanc vocem audiet, non enim per aures, sed per oculos in mentem incidit nostram. Visibilem autem participatio eadem neque differens, sicut linguarum. In hunc pariter & idiota & sapiens insueri poterunt, & pauper & dives, & quicumque quis venerit cælum inspicies sufficiens, capiet doctrinam ex aspectu. Quod quidem ipse Propheta innuens & demonstrans, quod vocem creatura Barbaris emittit & Græcis, & omnibus universaliter hominibus sic intelligi fasces dicebat v. 3. Non sunt loquela, neque sermones quorum non audiantur voces eorum. Quod autem dicit tale, non est gens, neque lingua, quæ hanc vocem intelligere non possit &c. Quæ totius naturæ cognitio nos ad amorem Supremi Auctoris efferre potest. Cælum

Ambros. quippè (inquit D. Ambrosius lib. 2. de lib. 2. de vocatione gentium cap. 1.) ac terra, & vocat. c. mare omnique creatura, quæ videri, at-

que intelligi potest, ad hanc præcipuè disposita est humani generis utilitatem, ut natura rationalis de contemplatione tot specierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum ad cultum & dilectionem sui inbueretur auctoris. Tamen plurimi ad istos luminis naturalis radios cœcutiunt, plurimorum corda ad tot amoris scintillas frigent, ad tot gratitudinis motiva indurecunt, negantes non tantum Deum omnium auctorem esse; sed & Deum esse. Id innuere videtur Vates Regius psal. 92. v. 5. Quia delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. D.

Hieron. Hieronymus in illum psalmum doctè Christianus (inquit) quodcumque videris semper adificatur. Monachum nihil destruet nisi peccatum. Quodcumque aspexeris adificium tuum est. Vides cælum, vides solem, vides stellas, vides lunam, hoc

adificat te. Debes enim cogitare & dicere. Si sol, & luna, & cælum, & stella Deo serviunt, quare ego non serviam? vides terram, vides animalia, & omnia quæ in terris sunt, & hoc confer cum animo tuo & adificas te: & dic animo tuo. Omnia in suo tempore currunt: siquidem ver & æstas, autumnus, & hyems nunquam mutantur hæc tempora, sed secundum Domini nutum omnia serviunt. Cælum servit, & terra servit, & infelix ego homo non servio. Veniamus ad minuta animalia, dimitto nunc de clephantibus, dimitto de leonibus, dimitto de diversis animalibus; venio ad minuta animalia: respice apem, respice formicam, vide corpus, & inquire sapientiam. Major sapientia, quam corporis magnitudo. Apes & formica cogitant hyemem esse venturam, & Monachus, & Christianus non cogitant iudicium esse venturum. Hoc totum quare dixit? quoniam scriptum est. Quia delectasti me Domine in factura tua quodcumque aspexero, delectas me, intelligo enim factorem, & benedico Deum, & in operibus manuum tuarum exultabo. Video arborum, & considero quomodo cortex arboris est quasi tunica quæ vestitur: & quasi germen viret. Et deinde video quomodo flores, & quomodo flos cadit, & ipse flos vertatur in pomam, video paulatim per singulos dies in singula tempora mihi naturam operari, & in meos cibos crescere: video quomodo Deus in omnibus mihi laborat, ut mihi nihil desit, propterea exulto in te Domine. Adjungit Vates v. 6. Quam magnificata sunt opera tua Domine. Quare hereticorum dogmata destruat: In hoc Marcian & Manichæus (inquit) erumpunt. Quid enim dicunt? si omnia Deus fecit, & in utilitatem hominum fecit: quid necesse fuit cimicem facere & pulicem? ego tibi breviter respondeo. Ut ostenderetur, ô homo, fragilitas tua. Qui enim cogitationem tuam in cælum ponis, respice: morderis à cimice & contremiscis. Quid erigeris in cælum, & cogitatio tua transcendit in cælum. Ecce à pulice vulneraris. Quàm magnificata sunt opera tua Domine. Parva quidem corpora, sed magna ratio. Singula habent utilitates suas. Ego sic miror Dominum in elephantis, quomodo & in formicâ, sic illum prædico in camelo quomodo & in culice. Vide culicem quomodo quasi punctum

cujusdam

cujusdam corpusculi est: & tamen vide in ipso puncto corpusculi omnia esse membra divisa. Habes sex pedes, habes duos oculos, habes os, habes & ventrem, habes & subam vocis, habes & alas. Si consideraveris membra, corpus non invenis, & tamen magnificatur Deus, quia sine corpore sunt membra omnia. Vates Regius prosequens. Vir insipiens non cognosces, & stultus non intelliges hęc. Quid per insipientem & stultum intelligis? non amentes, & omnis rationis expertes. Quos ergo? Quicumque (inquit Hieronymus) non est Christianus, & in operibus non intelligis creatorem, iste insipiens est. Quis stultus? Genebrardus. Prave desipiens, qui non cupiditate, vel ignoratione vitius peccat, sed mensis perveritate. Cujusmodi sunt, Pagani, Atheistę: quandoquidem ad eorum infidelitatem evincendam nec creaturę, nec earum providentia, quidquam efficere possit miraculis eam urgere oportet, ut docet D. Augustinus lib. de utilitate credendi cap. 16. & factum fuisse ostendit lib. 10. de civitate Dei cap. 8.

III.

Ratio est quia hominum ingenium tale est, ut prodigiis potius, & factis credant, quam virtuti vel scientię, Marci cap. 6. v. 20. Herodes metuabat Joannem, sciens eum virum justum & sanctum, & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Hęc paulo attentius expendamus, dicit Textus metuabat, quia [ut explicat Glossa] Timebat eum reverendo, seu extimescebat eum verecundiã, seu commovebatur honestatis gratiã. Quod Evangelista probat. 1.º Sciens (inquit) eum virum justum & sanctum, non tantum justum, sed etiam sanctum vocat. Quare justum, quare sanctum? Glossa. Sciebat (inquit) Baptistam justum quoad homines, sanctum verò quoad Deum. Ejus justitia tanta erat, ejus sanctitas tam excellens, ut etiam ab homine improbo suspiceretur. 2.º Et custodiebat eum. Syriacus. Observabat eum. Arias & alii ex Gręco. Conservabat eum. Ex Glossa illud ad Herodiadem refertur, nẽ ab illa interficeretur. Alii ad ejus dicta. Quasi diceret libenter eum audiebat, non animo ficto & politico, ut auram populi aucuparetur secundum D. Anselmum, Lyranum, Cajetanum,

sed potius sincero, devoto, & bene affecto ut docent Albertus Magnus, Barradius, & Abulensis in cap. 4. Matth. q. 8. & colligitur ex verbis Evangelistę. Sciens eum virum justum & sanctum, custodiebat eum. 3.º Et libenter eum audiebat. Syrus. Et suaviter audiebat eum. Arias. Prompte ac suaviter audiebat eum. 4.º Et audito eo multa faciebat. Addit Glossa. Quia pavavit eum spiritu Dei loqui. Cur igitur cognita ejus sanctitate, audita ejus sapientiã Herodes non convertitur, imò potius urgente Herodiade ejus necem machinatur. Et ut narrat D. Matthęus cap. 14. v. 5. Volens eum occidere timuit populum? Quia Herodis luxuria cum Herodiade perpetrata eum tantã perfuderat caligine, ut ad Atheismum deduxisset. Id accipio ex D. Basilio Seleuc. Orat. 18. Herodias tripodium (inquit) nobis hodie invulgat Evangeliorum vox, & Atheam mulierum illarum publicis pandis insaniam; Herodem sub jugo libidinis captivum Baptistam pro continentia capite truncatum. Quasi diceret, non mirum si Herodes post tot Joannis prædicationes non convertitur, non obstante affectu & propensione quam in Joannem habet; tamen eum morte affecto. Herodias eum sub jugum libidinis redigens, tandem ad Atheismum deduxit. Atheistę autem nec virtutis exemplo, nec prædicationis vi ad meliorem frugem reflecti possunt. Sed miracula adhibenda sunt. At Joannis cap. 10. v. 41. Joannes quidem signum fecit nullum. Arabicus Non fecit signum aliud. Theophilactus Signum edidit nullum. Licet Joannes in sermone esset efficax, & in vitę sanctitate conspicuus, tamen his non potuit moveri Herodes quia libido eum ad idololatriam, & ad Atheismum perverterat, quo infecti solã miraculorum virtute possunt converti, imò nec ipsi oblinati. Id docet Christus Lucę cap. 4. v. 23. nam ut animadvertunt D. Bonaventura, noster Beauxamis, Toletus, Barradius, & alii videns Christus Judęos hęc occulte intra se cogitare, & velle sibi objicere. Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tuã. Quasi dicerent licet aureo & divino tuo eloquio omnium aures demulceas, licet sanctitas

Albert. Barrad. Toitit.

Glossa.

Matth. c. 14.

Basilium Seleuc.

Joan. c. 10. v. 41.

Genebr.

Marci 6 v. 20.

tu.

tua nobis notissima sit, & indubitata : tamen non crederemus tibi, ut Joannis c. 6. v. 30. aliqui ex turbâ (quæ Christum concionantem audiebat) dixerunt. *Quod ergo tu facis signum? ut videamus & credamus tibi.* Nunquid virtutes ejus heroicas vidistis? nunquid doctrinam ejus celestem audivistis? Non sufficiunt nobis, non credemus nisi aliqua prodigia & miracula palam nobis faciat: his enim denegatis, & nobis non exhibitis, non credemus ei. Id adhuc clarius citati Herodis reproductione refert D. Lucas c. 23. v. 8. quod

Lucæ c. 23. v. 8. Viso Iesu gavisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo. Et tamen v. 12. *Herodes sprevis illum, & illustratum induit veste albâ.* Cur illi illudit, cur veste albâ quasi amentem induit? nunquid ex famâ communi sciebat eum esse justum & sapientem? nunquid audierat quale testimonium Joannes Baptista de ipso perhibuerat? *Ecce* (inquit) *Agnus Dei, ecce qui tollis peccata mundi.* Et iterum. *Cujus non sum dignus ut solvam corrigiam calcamenti ejus.* Si remissionem peccatorum suorum præterdit, cur ejus Conciones non audit? verbis ejus fidei non adhibet? sanctitatis famâ, exemplo & tot actionibus non movetur? Cur denique non eum tantum veretur, seu veneratur quantum Joannem? Cur post vitam ejus mansuetudinem, modestiam, silentium, patientiam spernit illum? quia nullum miraculum edidit? *Si autem* (inquit Dionysius in Lucam) *fecisset eum miraculum non permisisset Herodes eum occidi.* Quasi diceret: etsi Herodes esset perditissimus homo (ut potest qui Joannem Baptistam virum justum, & sanctum jusserat occidi, qui tot annis in perpetuo adulterio vixerat) tamen non sprevisset Christum, non permisisset illum occidi, si aliquod miraculum operatus fuisset. Quia verò divinam suam eloquentiam, heroicas suas virtutes nullo miraculo corroboravit, uno verbo nullum signum fecit, ideò ipse vitam suam non mutavit, non honoravit, sed sprevis eum, sed permisit eum occidi. Ex quo patet qualis sit vis miraculorum ad salutem hominum

promovendam.

Id Vates Regius animadvertit v. IV. Idem Psal. 17. ubi ostendit quid miracula non tantum Athzæ & obduratis, sed etiam Ecclesiæ contulerint v. 17. *Misti sagittas meas & dissipavi eos, fulgura multiplicavi, & conturbavi eos.* Quid per sagittas, quid per fulgura intelligis? Per sagittas intelligit Prædicatores & Apostolos, qui alis amoris Dei aliarumque virtutum in Deum feruntur, vel in corda hominum diriguntur, eaque pungunt. Fulgura verò miracula sunt, quæ mirabilem stragem faciunt in cordibus hominum. *Nam per miracula* (inquit Rodolphus) *coruscantia in cordibus auditorum, & stupida redentia conturbant eos bona conturbatione scilicet ad penitentiam.* Idem Psalter virtutem miraculorum prosequens, subdit v. 18. *Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum.* Idem Rodolphus, *Apparuerunt* (inquit) *auditoribus fontes aquarum salientium in vitam æternam, id est profunditates scripturarum, seu veteris & novum testamentum, quæ nimirum spirituales fontes cæteros ex se scripturarum rivulos emittunt, & intellecti sunt Propheta, qui ante non intelligebantur, super quos edificatur credens Domino, id est Ecclesiæ universalis, quæ de toto Orbe colligitur, cujus fundamenta sunt Propheta, quia per ipsos fundata est fides.* Verbis sequentibus ostendit mirabiles alios effectus, qui consequenter ad miracula producentur. v. 19. *Ab increpatione tua Domine; ab inspiratione spiritus iræ tuæ.* Idem (inquit idem Rodolphus) *Imuste eos increpant, Spiritu sancto incutiente eum timorem iræ tuæ.* v. 20. *Misti de summo & accepit me, assumpsit de aquis multis.* Addit Ecclesiæ, seu animæ hæcenus in omni genere peccatorum obvoluta, Deoque rebellis, ejusque jugo subiectus nolens, ait: *misti* (inquit) *Pater filium de celo, vel de sinu suo, Ecclesiam sponsam in hereditatem vocando de multitudine populorum, quia ex multis populis me inhiavit, vel misi Spiritum sanctum, qui est donum de alio, & accepit me quasi fugitivam per gratiam justificantem, vel proficientem, & assumpsit me extrahendo de vitis, in altitudinem virtutis, & boni operis.* Plures alios effectus

Rodolph.

Dionys.

effectus in explicatione versuum sequentium prosequitur. Ex dictis patet quomodo miracula ad Ecclesiæ propagationem plurimum conferant & confirment.

V. Eundem miraculorum virtutem ostendit psal. 96. v. 3. *Illuxerunt fulgura ejus orbi terra, vidit & commota est terra.* Jacobus de Valentia per fulgura intelligit miracula. *Quia (inquit) ex miraculis crediderunt: & tunc vidit miracula, & conversa est ab infidelitate, & idololatriâ & nefanda superstitione ad veram fidem, & cultum Iasria Christi.* V. 4. *Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra.* Quomodo, & qui sunt illi magni montes fluidi? Rivorum est fluere non montium. Magni illi montes sunt Imperatores (inquit idem) & Reges & Principes & Philosophi gentium hoc videntes (scilicet illa miracula) fluxerunt, & liquefacti sunt à duritiâ suâ, & mollificati sunt, sicut cera fluit, & mollificatur calore ignis, ita omnes isti, & omnis terra, id est populares mollificati à facie caloris spiritus sancti, & prædicationis Apostolorum. Unde v. 6. & 7. subdit. *Annuntiaverunt celi justitiam ejus & viderunt omnes populi gloriam ejus. Confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis.* Rodolphus. *Apostoli annuntiaverunt justitiam & legem ejus Evangelicâ, & sic omnes populi viderunt gloriam ejus, primò per miracula, postea per fidem, & sic omnes sunt ad fidem conversi. Tunc confusi omnes qui adorant sculptilia & idola, & consecraverunt templa idolorum in Basilicas & Ecclesias Christi, & coluerunt Christum verum Deum.* Hanc miraculorum energiam prævidisse videtur Job cap. 38. v. 35. *Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicens tibi adsumus.* Doctè alludit ad nubes naturales, quæ in sinu suo fovent fulgura, & illa emittunt. Sic viri Apostolici qui teste Isaiâ cap. 60. v. 8. *Vi nubes volant.* Ut radicatus Atheismus, idololatriam, & vitium evellant, virtutemque & veram religionem inferant, & demoniorum Synagogam in Ecclesiam Christi convertant, miraculorum fulgoribus humana corda percillant. Audi Divum Gregorium id fusè & clarè explicantem lib. 30. Moralium cap. 2.

Fulgura quippè (inquit) ex nubibus exeunt, cum mira opera ex sanctis Prædicatoribus ostenduntur: qui idcirco nubes vocari solent: quia & cornucopia miraculis, & verbis pluuunt: & quia humana corda postquam per prædicationem mota non fuerint, istius miraculorum fulgoribus conturbantur. Prophetâ asserente didicimus, qui ait: Fulgura multiplicabis & conturbabis eos, ac si diceret, dum verba prædicationis tuæ non audiunt, per prædicantium miracula perturbantur. Vnde alius scriptum est: In lumine jacula tua, ibunt, in splendore fulgoris armorum tuorum. Jacula Dei in lumine Dei ire est verba ejus aperta veritate resonare: sed quia sæpè homines verba vite etiam intellecta despiciunt, adjunguntur etiam miracula, Vnde illic subdit. In splendore fulgoris armorum tuorum. Fulgor quippè armorum est claritas miraculorum. Armis namque nos tuemur, jaculis adversa destruimus. Comparat miracula armis, quia verum est quod per articulos & mytheria fidei idololatriam & vitium destruimus: per miracula tamen Dei, Ecclesiæ, & justorum sanctitatem contra impiorum blasphemias & calumnias tuemur, tandemque gentes confixæ, percussæ convertuntur ad Christum, & exurgit Ecclesia, mirificè augetur, & propagatur.

D. Joannes Apoc. cap. 4. v. 4. & 5. id totum ostendit, scilicet Viros Apóstolicos & sanctos per 24. seniores ibi representatos, qui splendore miraculorum atheismum & idololatriam destruunt, plurimòsque ad Christi fidem convertunt, & Ecclesiam novis prolibus augent. *In circumscriptione (inquit) sedis sedilia viginti quatuor, & super thronos 24. seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum corona aurea, & de throno procedebant fulgura & voces, & tonitrua.* Rupertus lib. 3. in Apocal. hanc visionem anigmaticam sic doctè explicat. *Postquam (inquit) seniores nistri, vel sedilia eorum disposita sunt circa thronum, fulgura, & voces, & tonitrua procedunt. Quia postquam Apostoli Indices orbis constituti, officium prædicandi acceperunt fulgura miraculorum*

VI.
Apoc. 4.
v. 4. &
5.

Rupert.

lorum, voces prædicationum, & tonitrua comminationum de futuro iudicio, atque gehennalibus malorum penis dare non deservunt. I hæc nubes non tantum volant, sed & sonum edunt prædicando, & instruendo; tonant comminando,

ut patet ex Epist. Judæ v. 12. *Va qui in viâ Cain abierunt, &c.* Et alii passim.

Imò & fulgurant patrando miracula, & hoc modo plus aliquando movent, plus profunt, quàm aliis modis. Christum hanc potestatem illis contulisse ostendit Rupertus supra & probat his verbis D. Marci c. ult. *Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Nota. *Domino cooperante, illi autem profecti.* Ecce nubes ibique, ecce quomodo volant. *Prædicaverunt.* Ecce voces, & ce tonitrua. *Sermonem confirmante sequentibus signis.* Ecce miracula, ecce fulgura. Hæc omnia (inquit) fulgura scilicet voces ac tonitrua de throno procedunt ab eo, qui sedet super thronum. Neque enim fulgurare, voces dare, & tonitrua facere à semetipsis habuerunt, sed deorsum acceperunt. Etenim Jacobi

cap. 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deorsum est, descendens à Patre luminum.* Citatus Doctor ostendit eodem modo esse philosophandum de prædicatoribus seu viris Apostolicis, de eorum concionibus, minacibus verbis, virtute miraculorum, sicut Philosophi differunt de origine nubium. Sicut enim materia nubium est vapor: Causa efficiens est sol vaporem ipsum calore suo de locis humentibus sursum elevans. Sic Christus Apostolos suos de mari evocavit ad Apostolatam, supremam Ecclesiæ gradum. Unde eos omnes alloquens. *Non vos (inquit) me elegistis, sed ego elegi vos.* Nubes illæ Apostolicæ errantes sunt. *Elegi vos ut eatis.* Ita volant ut in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum. Quod verò à Patre luminum inflammantur, emittant fulgura illa mystica patet ex eo, quod sicut fulgur est exhalatio accensa in nube & igneo colore tincta, quæ accensio præcipue sit vehementi spiritus ad nubes collisione; Non secus ac ligna cum multis siccis inspirationes in meatibus contingentia

uruntur, crepitum movent exhalatione in apertum procedente, lignaque disrumpente. Sic in nubibus multo spiritu fecundis facta earum dissectione vehemens ille sonitus exiit, ut rectè notat Lucretius lib. 6. sui poematis hæc versibus.

*Aridior porrò si nubes accipit ignem
Vritur ingenti sonitu, succensa repente
Lauricomos, ut si per montes flamma
vagesur* (magno

*Turbine ventorum, comburens impetu
Nec res ulla magis, quàm Phœbi delphica laurus
Terribili sonitu flammâ crepitante crematur.*

Sic Ecclesia apud Jeremiam Thren. cap. 2. v. 13. *De excelso (inquit) misisti ignem in ossibus meis, & erudivit me.* Quæ sunt ossa illius? Sunt Viri Apostolici, qui in fide ita constantes & solidi fuerunt, ac in religione ita perseverarunt, ut nullis vel minis, vel persecutionibus potuerint ab eâ deficere.

Juxta Christi vaticinium Lucæ c. 22. v. 32. *Rogavi (inquit ille de Petro) ut non deficiat fides tua, & tu aliquando cõversus confirma fratres tuos.* Vel potuerint in aliquam hæresim, vel errore impingere, ut fuscè ostendit Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice, & PP. plurimi apud illum. Ignis ille ossibus infertus Spiritus sanctus est, zelus animarum, & charitas *Ossa* (inquit Dionysius) *sancti Apostoli, quibus in igneis linguis missus est Spiritus Sanctus, & fervor amoris in die Pentecostes, tuncque per eos Deus erudivit Ecclesiam.* illas nubes Apostolicas cœlitus accensas maxime in die Pentecostes clarè ostendit D. Gregorius homil. 30. *Hodie Spiritus Sanctus repentino sonitu super Discipulos venit, mentesque carnalium in sui amorem permittavit, & foris apparentibus linguis intus facta sunt corda flammantia. Quia dum Deum in ignis visione susceperunt, per amorem suaviter arserunt. Ipse namque Spiritus sanctus amor est. Quorum sanctus ille Doctor ait corda Discipulorum carnalia in Dei amorem permittata, factaque fuisse flammantia & ardentia? Nunquid ante visibilem Spiritus sancti descensum ignis erat in ossibus eorum? nubes illæ carebantne igne?*

Quid

Quid per Spiritum sanctum supervenientem illis obibus, illis nubibus accidit? Nunquid Apostoli & Discipuli varia ediderunt miracula? Quæ igitur dona prioribus superaddita fuerunt? Erant quidem mentes Apostolicæ accensæ, sed non omnino in Delamoriæ permutatæ, erat in illis amor inchoatus sed non perfectus, non consummatus, non alios accendens & inflammas. At Cùm (inquit S. Leo serm. 3. Pentecostes) *Discipulos Spiritus sanctus implevit, non fuit inchoatio muneris, sed adjectio largitatis.* Et infra. *Oportebat (inquit) capacitatem eorum qui docebantur augeri, & multiplicari constantiam illius charitatis, qua omnem formidinem foras miseret, quod utique Apostoli posteaquam Spiritus sancti novâ abundantia jure repleti, ardentius velle & efficacius posse ceperunt, proficientes à preceptorum scientiâ ad tolerantiam passionum, ut sub nullâ jam potestate trepidantes fluctus sæculi, & elationes mundi fide supergrediente cœcarent, & morte contemptâ omnibus gentibus Evangelium veritatis inferret.* Ecce quales pennas, quas alas flammæ acceperunt juxta illud Cantic. 8 v. 6. *Lampades ejus, lampades ignis atque flammæ.* 70. *Ala ejus, ala ignis.* Et expressius Philo Carpathus. *Ala ignis, carbones ignis.* Quandoquidem totum orbem percurrant, barbaras & feras nationes & corda frigidissima amore Dei succendant, quæcumque vitæ discrimina, quæcumque supplicia mentis suâ constantiâ superet, & inter mûdi illecebras quasi per quandam antiperistalam magis ad Dei amorē inflammentur, debent renitentes fidei principiis, ut Atheistas, Idololatrias, Hæreticos, & obstinatos fulgure miraculorum quasi carbonibus ignitis concutere, juxta illud Cant. 8 v. 7. *Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flamma obruent illam.* Quasi diceret, Sicut multitudo stipularum non extinguit, non lædit ignem: sed potius auget & in se convertit, saxa durissima scindit, muros diruit, aquam ipsam lambens in se convertit, ita viros Apostolicos nulla hostium arma, nullæ minæ, nullæ persecutiones terrere, vel lædere possunt, nullæ blanditiæ, nullæ voluptates demulcere;

sed hæc omnia quasi straba & fomenta igneam eorum charitatem accendunt, imò in Atheismo, Idololatriâ, Hæresi, Judaismo, & obstinatione persistentes fulgure miraculorum percussî mollescunt; & sicut fulgur pluviam causat, ita illi in stetus & lachrymas effunduntur; denique quemadmodum fulgur seu fulmen (secundum Theophrastum lib. 5. de causis planetarum c. p. 17. Theophr. Aristotelem lib. 3. Meteor. cap. 1.) ossa, aliasque res duras & densas incinerat, & comminuit, eorumque contumaciam quodammodo vincit, imò ipsa venenata omni veneno exiit, ita virtute miraculorum homines illi exterius quidem iidem manentes, interius mutantur, ita venenum seu odium, quod contra Ecclesiam, ejusque ministris conceperant, deponunt, ut planè alii sint quam antea erant: & qui ante erant filii Diaboli efficiantur filii Dei & Ecclesiæ.

Testor Paulum: ejus cor ita durum VII. erat, ita intoxicatum, seu tanto odio in Christi Ecclesiam flagrabat; ut D. vastares (inquit D. Lucas Act. cap. 8. v. 3) *Ecclesiam per domos intrans, & trahens viros ac mulieres traderet in custodiam.* Cap. 9. v. x. *Saulus autem adhuc spirans minarum, & cæcus in Discipulis Domini accessit ad Principem sacerdotum: v. 2. Et petiit ab eo epistolam in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset hujus viæ viros ac mulieres viros perduceret in Jerusalem.* Imò ipsemet fatetur se ita obstinatum in Judaismo suo fuisse, & tanto odio Christi sequaces persecutum, ut nemini in hoc cederet. Galat. cap. x. v. 13. *Supra modum (inquit) persequer bar Ecclesiam Dei & expugnabam illam, & proficiebam in Iudæis; mo supra multos cœtaneos meos in genere meo, abundantius amulor existens paternarum mearum traditionum, ideo (inquit D. Anselmus) Ferventiori zelo conabar ulsceri in eos, qui ad Evangelium conversi violabant traditiones seniorum, quas à parentibus acceperant, vel omnia legis mandata carnalia, paternæ traditiones vocantur, quia prius erant mandata Dei, sed nunc sunt traditiones hominum postquam veritas apparens umbram repulsi.* Divus Chrysolomus licet Paulinæ sanctitatis propugnator acerrimus

S. Leo.

Cantic. 8. v. 6.

Cantic. 8. v. 7.

Theophr. Aristot.

Act. 8. v. 3

Act. 9. v. 1.

Galat. v. 13.

Anselm.

Chrysol.

rimus, tamen ejusdem ante conversionem suam ferventem zelum, & ferventiorum ubi crescebat Ecclesia, sic exprimit in caput 1. ad Galatas. *Vides (inquit) ut singula cum exaggeratione commemorat, nec pudet sua mala confiteri, non enim tantum est persecutus, sed omnium vehementia, nec persecutus est modò; verum etiam expugnavit, hoc est conatus est Ecclesiam extinguere, subvertere, demoliri, abolerè: nam id est expugnantis opus.* Ita ut in Paulo mysticè impletum sit illud Jacob de Benjamin oraculum, ut explicant D. Chrysostomus, D. Ambrosius, D. Hieronymus, & Beda, *Benjamin lupus rapax manè comedet prædam, & vesperè dividet spolia,* id est ita sæviet sicut lupus in Christi Ecclesiam, ut eum nec Apostolica prædicatio à Judaismo deflectere possit. Dum ergò eos hostiliter prosequeretur, v. 3. *Cum iter faceres contigit, ut appropinquaret Damascus, & subito circumfussit eum lux de celo. Sicut (inquit Lyranus) fieri solet in coruscatione & fulgure.* Et patet ex v. 4. sequenti, *Et cadens in terram.* Quasi diceret cum Artabano. *Sicut vides ut prægrandia animalia fulmine Deus ferit, nec sine insolenter efferrit: parva verò nihil ladit? Vides ut magna semper ædificia, magnasque arbores hujusmodi isulminata tela percunt? Gaudet enim Deus eminentissima quaque deprimere, unde & ingens exercitus ab exiguo prostigatur.* Non tantùm ferit & percunt, sed etiam sternit animalia, homines, arbores, domos, templa. Sic Saulus cœlesti ac supernaturali fulmine & fulgure non tantùm percussus est, sed etiam confternatus, ita ut in faciem ceciderit, quasi poenitens vitæ præteritæ veniam rogaturus. Quid ad hoc miraculum Paulus. Minaturne adhuc? insidiaturne iterum Christianis? paratne arma ad omnium fidelium internecionem? Ecclesiæ ruinam, Christi odium magis acuendum? Minime, sed v. 5. *Quis es Domine? (inquit.)* Audivisti in Synagogis tanto zelo Apostolos passim prædicantes, audivisti Stephanum tantæ animi fortitudine mysteria fidei publicantem, ut primarii Doctores legis non poterant resistere sapientiæ & Spiritui sancto qui loquebatur in eo, & nunquam eum Deum

agnoscere, nunquam ei ut Dominò te submittere voluisti? & jam eum vocas Dominum? cur hoc à isto fulmine, istà protestatione miraculo, & alius à se ipso effectus est. Effectus est (inquam) *Vas electionis*, qui ante persecutor erat Christi. An non (inquit D. Bernardus ^{Bernard.} serm. de conversione S. Pauli) *persequeretur Christum, qui Christi membra trucidabat in terris? An verò persecutus sunt Christum, qui sacratissimum illud corpus crucis affixere passulo? & non persequeretur eum, qui adversus corpus quod est Ecclesia odio surebat iniquo? Et tamen hic ad mille conciones immotus uno miraculo percuntur, prosternitur, convertitur. Ipse (inquit D. Augustinus in psalm. 72) *Primo Saulus postea Paulus: id est primò superbus, postea humilis. Saul enim undè dictum est nomen Saul, nostis, quia rex superbus & infransus fuit, non quasi aliquid jactantiæ sibi nomen mutavit Apostolus, sed ex Saulo factus Paulus: ex superbo modicus. Paulum enim modicum est. Vis nosse quid Saulus? ipsum audi. Iam Paulum recordantem per malitiam suam, & quid jam nunc sit per gratiam Dei. Audi quomodò fuerit Saulus, & quomodò Paulus. Quid fuit prius? quid? Blasphemus & persecutor & injuriosus. Audiisti Saulum, audi & Paulum. Ego enim sum (inquit) minimus Apostolorum. Quid est minimus? nisi ego sum Paulus? & sequitur qui non sum dignus vocari Apostolus. Quare? quia fuit Saulus. Quid est fuit Saulus? ipse dicat. Quia persecutus (inquit) Ecclesiam Dei, sed gratiâ Dei sum id quod sum. Quando illi gratia Dei infusa est? prædicantibus Apostolis? quando lapidibus obrutus interiit Stephanus? non: sed quando à Christo prostratus est, tunc quasi alter Turnus ab Eneâ prostratus lib. 12. Æneid.**

Ille humilis supple. & oculos dextram que præcautem

Protendens, equidem merni, nec deprecor (inquit)

Vtere forte meâ. —

Iam (inquit D. Augustinus serm. 14. de sanctis) paras se ad obediendum, qui prius sæviebat ad persequendum; iam formatur ex persecutore prædicator, ex lupa ovis, ex hoste miles. Ovis, audiat quid facere debeat: cæcus sanè factus est, in interiori

Lyrans.

August.

1. Tim.

2.

1. Corin.

15.

Vergil.

August.

interiori luce fulgeret cor ejus. Exterior lux ad tempus substracta est persecutori; ut interior redderetur predicatori. Quasi diceret, istud miraculum, ista cæcitas exterior, miraculosa ista privatio luminis naturalis, occasio fuit internæ illuminationis, justificationis, e conversionis. Ad illam Pauli submissionem. Ego sum (inquit) Dominus Iesus, quem tu persequeris subdit: quem tui Barraba postposuerunt, quem ut seditiosum, ambitiosum, ut blasphemum crucifixerunt, quem tu falsum Prophetam existimas, cujus discipulos, & membra extra synagogam facis tanquam legis Mosaicæ violatores, patrum traditionum contemptores. Volo deinceps meam sanctitatem & Ecclesiæ prædices, cujus antea prætor fuisti; meas leges sacras, illius edicta sacra, ubique promulges, ut nomen meum, quod tibi ita odiosum fuit, deinceps tanquam omnium gloriosissimum assumas, & nihil tibi sit frequentius in ore, & in litteris quam Iesu nomen. Volo ut meum nomen tibi alias probrosum sit unicum tua militiæ signum & vexillum unde ait Galat. cap. 6. v. 17. Ego stigmata Iesu in corpore meo porto.

Galat. 6

VIII.

Sed hanc rem altius repetamus. Volens Deus educere populum de Ægypto, & liberare eum à jugo Pharaonis, ut aras in deserto erigat, sibi que sacrificet, cætus sacros faciat: quibus argumentis & mediis utitur, ut utrique divinitatem, sanctitatem suam probet, Moysisq; legationem legitimam ostendat, & synagogam esse veram ac Hebræi ritus Ægyptiorum desidentes in unam synagogam & familiam Dei redigantur: non Philosophorum rationibus, non Rhetorum eloquentiâ. Unde Moyses Exodi cap. 4. v. 10. Non sum (inquit) eloquens ab heri, & nudius tertius, & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris lingua Ego sum. Idest (inquit Dionysius) ab infantia vel natiuitatis mee exordio, & ab heri, quâ tecum loqui capisti aucta est infacundia mea, tum quoniam comparatione eloquentiæ tuæ meæ loquela amplius sordet, & deficit: tum quia ex hac apparitione & allocutione divinâ, & signis quoque jam visis, multum in me ipso debilitata mea natura, & complexio alterata, & virtus obrogata: ita ut vocem formare vix queam,

Exod. 4. v. 10.

Dionys.

quemadmodum ex talibus supernaturalibus, & insolitis visionibus, allocutionibus & portentis solet humana debilitari, & alterari, ac vereri fragilitas: propter quod Propheta in talibus corruunt in terram, Isaias quoque dixit cap. 28. Corruam cum viderem emarcuit cor meum, tenebra obstupescerunt me. Ioannes quoque in Apoc. cap. 1. Cum vidissem (inquit) eum; cecidi ad pedes ejus, quasi mortuus. Sic & Daniel dixit ad Angelum cap. 10. Quomodo poterit servus tuus loqui cum Domino meo? nihil enim in me remansit virium. Sed & halitus meus intercluditur, & in visione suâ dissoluta sunt compages meæ. Itaque Moyses in tanto se excusavit officio propter ineloquentiam suam. Qui enim Regibus loqui debent præsertim extranei, & pro arduis causis, indigent voce tubati, cum & remota stare soleant à rege. Et si forem eloquens ipse mer populus, qui aulicissimum ignorat, adhuc verbis meis fidem non adhibebit. Falleris ô Moyses, (inquit Deus) ego ostendam me esse Deum immortale & sanctum ego congregabo de nationibus illis Barbaris, ego dispersos Israel per totam Ægyptum, in solitudinem deducam, ego aras & tabernaculum sanctum erigam, ego sacrificia sancta instituem, ritus sacros ordinabo, leges sacras condam, ad terram promissionis deducam, non ferro, nec armis, non verborum concentu, delectu, facundiâ, subtilitate, dulcedine, sed factis mirabilibus; fulgura immittam quasi sagittas igneas, & quasi malleos conterentes rebellium & superborum pectora humiliabo, Deumq; Pharaonis ac totius populi licet numerosissimi & ad murmur proclivis Duce ac Principem tuumque divinitatis ac principatus sceptrum, & robur, & insigne dabo Exodi cap. 4. v. 1. obijcit Moyses. Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent non apparuit sibi Dominus. Quod istius divinitatis symbolum, quem hujus legationis & principatus characterem dabis: non scientiam meam, non immanentem, non infinitatem, non immutabilitatem, non immortalitatem, non invisibilitatem, vel aliquam protectionem divinam, sed omnipotentis mex ministrum te efficiam, sed potestatem tibi dabo faciendi miracula, quæ nullus unquam

Exod. 4. v. 1.

unquam mortalium fecit. Scio Ariolos & Magos Pharaonis aliqua mira facere, sed illorum præstigias, & technas deteges, eorumque potentiam superabis, quomodo: nam Moyses pauper est, & imbecillis. Magi divites sunt, potestate & autoritate Regiâ Pharaonis muniti v. 2. *Quid* (inquit Deus) *est, quod tenes in manu tuâ: respondis virga. v. 3. Dixitque Dominus projice eam in terram Projecit: & versa est in colubrum, ita ut fugeret. Moyses &c.* Hoc facto Deus subdit v. 4. *Vi credant quod apparuit tibi Dominus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob &c.* Quare dicit: *Vi credant.* Quid minus efficax ad credibilitatem inducendam potest excogitari quam virga sicca, & infirma? nihil refert, ea quæ apud homines nihili reputantur, & in nullo sunt pretio, imò quæ infirma sunt, & ad ignem apta, ea (inquam) Deus assumit, his Deus utitur ad divinitatis suæ potentiam & sanctitatem manifestandam, ad populum à jugo Pharaonis liberandum, & in unum cœtum fidelem, gentem sanctam, populum acquisitionis congregandum, ut sibi aras erigat, & victimas offerat: videamus qualiter Deus illam Pharaonis tyrannidem & Magorum astutiam glorioso triumpho per virgam superet. D. Augustinus l. 10. lib. 10. de civitate Dei cap. 8. *Illam verò* (inquit) *quæ & quanta sunt, quæ jam per Moysem populo Dei, de jugo servitutis eruendo in Ægyptum mirabiliter gesta sunt, ubi magi Pharaonis, hoc est Regis Ægypti, qui populum illum dominatione deprimebat, ad hoc facere quadam mira permisi sunt, ut mirabiliter vincerentur; illi enim faciebant veneficiis & incantationibus, quibus sunt mali angeli, hoc est demones, dedit: Moyses autem tanto potentius, quanto justius in nomine Domini, qui fecit cælum & terram, servientibus Angelis eos facile superavit. Denique in tertiâ plagâ deficientibus magis, decem plagæ per Moysem magna mysteriorum depositione completæ sunt. Cur D. Augustinus ait quod Moyses tanto potentius maleficos superavit? majorē exercitum? potentioranē arma habebat? videtur idem D. Augustinus innuere quod malis angelis, & demonibus, quorum incantationibus & ve-*

neficiis Magi illi utebantur, Moyses cum bonis Angelis servientibus se opposuerit; illosque tandem in 3. vel in 4. signo superavit, scilicet cum eduxit Cyniphes. Sed salvo honore ejusdem S. Patris, dico illos maleficos in 1. scilicet conversione virgæ in serpentem, in 2. scilicet productione sanguinis, 3. in productione ranarum fuisse superatos, non ita appaerent; quia venefici causis naturalibus utebantur, nec vera sed falsa miracula faciebant; Moyses non causas naturales assumebat, sed supra omnem naturæ ordinem operabatur; & tandem in 4. magis evidenter dico fuisse superatos: quia Cyniphes producere nequiverunt. Hanc autem victoriam non ministrantibus Angelis reportavit Moyses, sed per virgam. Quod innuit textus sacer Exodi cap. 8. *Exod. 8. v. 17. Dixerunt malefici ad Pharaonem: v. 19. Digittus Dei est hic.* Id est, divina potentia, & virtus, seu Spiritus sanctus operatur per illam virgam. Unde Rabbi Paulus apud Dionysium ait quod post illam plagam & prolationem verborum illorum cessaverunt resistere Moyse, & assistere Pharaoni, quasi isto tertio vel quarto signo tanquam fulgure fuissent percussis; ita ut præ verecundiâ vel horrore non amplius comparuerint coram Moyse.

Textus subdit, *Induratumque est cor* IX

Pharaonis. post superatam illorum Magorum sapientiam, seu potius artem dæmoniacâ. Quibus armis utitur Moyses ad superandum Pharaonem? Non alius quàm virgâ. Audiamus D. Basilium *Basilium Seleuc.* orat. 9. qui illas priores plagas & subsequentes soli virgæ Moysis ascribit. *Obluctante* (inquit) *Pharaone flagellis divinitus immixtis Ægyptus vapulabat. Ibi flumen virgæ percussus purpure sciebat. Ibi ranarum undantia per Ægyptum agmina: è cælo locustæ, in morem, modumque nubium volabant. Rursus tenebra lumen evincebant, & diurna tempestas inuiti noctis impendio consumebatur, ibi grando cum igne conferta rubeat, & quæ ab ingenio discordant, ita præter naturam concordabant, ut naturalem discordiam contra Ægyptios vertent. Ibi mors primatum primogenitos non sine dolore depascebantur, & natorum ordo fiebat ad imperium mortis.* Textus

Exodi

Aug. l. 10. lib. 10. de civitate Dei cap. 8. Illam verò (inquit) *quæ & quanta sunt, quæ jam per Moysem populo Dei, de jugo servitutis eruendo in Ægyptum mirabiliter gesta sunt, ubi magi Pharaonis, hoc est Regis Ægypti, qui populum illum dominatione deprimebat, ad hoc facere quadam mira permisi sunt, ut mirabiliter vincerentur; illi enim faciebant veneficiis & incantationibus, quibus sunt mali angeli, hoc est demones, dedit: Moyses autem tanto potentius, quanto justius in nomine Domini, qui fecit cælum & terram, servientibus Angelis eos facile superavit. Denique in tertiâ plagâ deficientibus magis, decem plagæ per Moysem magna mysteriorum depositione completæ sunt. Cur D. Augustinus ait quod Moyses tanto potentius maleficos superavit? majorē exercitum? potentioranē arma habebat? videtur idem D. Augustinus innuere quod malis angelis, & demonibus, quorum incantationibus & ve-*

Exod. 12. v. 30. ait. *Neque enim erat domus, in qua non jacebat mortuus.* Et v. 31. *Vocatisque Pharaon Moysen & Aaron nocte ait, surgite & egredimini à populo meo vos & Israelita, inamolite Domino sicut dicissis.* Idest cultus Religiosos Deo exhibete, si Ecclesia sacrificiis indiget, offert. Horum miraculorum Mosaicorum meminit Vates Regius Psalm. 77. v. 4. 9. & sequentibus Psalm. 104. v. 28. & seq. Psalm. 134. v. 9.

Quæ omnia noster Incognitus & alii interpretes referunt ad virgam Moysis. imò ipse D. Augustinus miracula decem plagarum ad virgam Moysis refert, quam Crucis figuram esse ait serm. 86. de tempore. *Sicut enim (inquit) per virgam Ægyptus decem plagis percussitur, ita & per Crucem totus mundus humiliatur.* Et sicut Pharaon, & populus ejus per virgæ sacramentum affligitur, ut ad serviendum Deo populum dimittat Iudaorum, ita & diabolus & angeli ejus per Crucis mysterium fatigantur, & perimuntur: ut à Dei servitio revocare non possint populum Christianum. Et paulo post, quod mystice virga in serpentem versa sit ostendit. *Quid autem (inquit) virga projecta in terram versa est in serpentem, quid significet videamus. Serpens pro sapientia reputatur. Sicut Dominus in Evangelio: Estote (inquit) prudentes sicut serpentes &c. Virgam Crucem diximus figurasse. Crux ergo qua infidelibus stultitia esse creditur (sicut dicit Apostolus) gentibus stultitia, posteaquam in terram missa est, idest ad Passionem Domini preparata, versa est in serpentem hoc est in sapientiam, & in tantam sapientiam qua omnem mundi istius sapientiam devoraret. Denique omnes serpentes quos Magi incantationibus sua fecerant deglutivit. Per virgam ergo Ægyptus flagellatur, & per Crucem mundus vincitur & diabolus superatur. Et sermonem sequentem sic aufpicatur. Moyses (inquit) ad Ægyptum veniens deserit virgam quâ castigat, & verberat Ægyptum decem plagis. Et mox. Virga verò (inquit) per quam Ægyptus subjicitur & Pharaon superatur Crucis imaginem præferbat, per quam mundus hic vincitur, & Princeps hujus mundi cum principatibus, & potestatibus triumphatur. Quibus omnibus manifestè patet*

populum eductum fuisse ex Ægypticâ servitute, non vi verborum, seu eloquentiæ creatæ, sed virtute miraculorum, & maximè virgæ Mosaicæ. Quod autem populus Hebræus sic ex Ægypto eductus potius miraculis ejusdem virgæ tactu vel aspectu ad Dei cultum & venerationem se converterit; Audi Vatem Regium Psalm. 77. v. 5. *Narrantes laudes Domini & 77. v. 5. virtutes ejus & mirabilia ejus quæ fecit. v. 6. Suscitavit testimonium in Jacob, & legem posuit in Israel.* Idest volens synagogam instituire non opibus, Regum potentiâ, humanæ eloquentiæ gratiâ, sed miraculis usus est. Sic elucidat Titellmannus. *Narraverunt (inquit) nobis Patres nostri narrando laudes Dñi, & mirabilem potentiam ejus: hoc est laudabilia & potentissima opera ejus ad gloriam & laudem Domini Dei sui, mirabilia scilicet signa atque prodigia, quæ fecit pro salute populi sui. Et in primis quidem ad laudem Dei memorandum est, quod populo suo Israelitico dare voluit legem præclaram, acquisitam, atque justissimam in testimonium illius, secundum quam scilicet vitam ducerent, & gratam sibi exhiberent servitutem, in quâ scilicet contestatus est de suâ voluntate, & de omnibus præceptis atque justificationibus suis, ut scirent quomodo ambularent in conspectu ejus: hoc (inquam) testimonium hunc justificentem ipse suscitavit, crexit, & dedit, stabilivit atque constituit in suo populo Israelitico, quod nulli alteri fecit nationi. v. 16. refert post eductum populum ex Ægypto miracula facta in hunc finem. Interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas quasi in utre, Cor-*

nelius in cap. 14. Exodi ait hanc divisionem factam fuisse Moysen extendente virgam super mare. D. Augustinus lib. 10. de civitate cap. 8. reliqua miracula tum à Moysen, tum à Psalmistâ narrata sic breviter præstringit. *Cum (Pharaon) abscedentes Hebræos consequi conaretur illis divisissetur, stumpedâ divinitate crebuerunt, aquas, quæ bibi non poterant, misso in eas (sicut Deus præceperat) ligno amaritudinis caruisse, sicutæ*

Angust. lib. 10. de civitate cap. 8. reliqua miracula tum à Moysen, tum à Psalmistâ narrata sic breviter præstringit. *Cum (Pharaon) abscedentes Hebræos consequi conaretur illis divisissetur, stumpedâ divinitate crebuerunt, aquas, quæ bibi non poterant, misso in eas (sicut Deus præceperat) ligno amaritudinis caruisse, sicutæ*

sientesque satiassent; *manna esuriensibus venisse de caelo: & cum esset colligentibus consiliata mensura, quidquid amplius quisque collegerat exortis vermibus putruisse ante diem verò die sabbathi duplicem collectum, quia sabbatho colligere non licebat, nulla putredine violatum: desiderantibus carne vesci, (qua tanto populo nulla sufficere posse videbatur) Volatilibus castra completa, & cupiditatis ardorem fastidio satiatis extinctum; obvios hostes transiuntque prohibentes atque praeriantes orante Moysse manibus; ejus in figuram crucis extensis nullo Hebraeorum cadente, prostratos: seditiosos in populo Dei, ac sese ab ordinata divinitus societate dividentes, ad exemplum visibile invisibilis pena vivos terræ debiciente submersos: virgâ percussam petram tanta multitudinî abundantiam fluentem seditiosorum serpentum morus mortiferos immisos ad panem justissimam peccatorum in ligno exaltato, atque prospecto, a neo serpente sanatos, ut & populo subveniretur afflicto, & mors morte destruita, velut crucifixæ mortis similitudine signaretur. Quem sanè serpentem propter facti memoriam reservatum (cum postea populus errans tanquã idolum colere cœpisset.) Ezechias rex religiosâ potestate Deo serviens cum magnâ pietatis laude contrivis.*

XI.

Quid sit tot & tanta miracula in condendâ lege scriptâ & synagogâ Judæorum stabiliriendâ & firmandâ perpetrata sunt per Moyssem; nō pauciora sunt, nec mediocria, in ejusdem restauratione factâ per Eliam. Id probatur ex lib. 3. Reg. cap. 17. 18. lib. 4. Reg. cap. 1. 2. & alibi. Imò ex ejus nominis excellentiâ, quod non ab homine sed à Deo impostum est; hinc ejusdem Eliæ nomen ipsi Joanni Baptistæ omnium hominum præstantissimo applicatum est. Matth. cap. 11. v. 13. *Ipsè est Elias qui venturus est.* Matth. cap. 17. v. 12. 13. *Dico vobis, quia Elias jam venit &c.* Matth. 6. 17. v. 12. *Tunc intellexerunt discipuli ejus, quia de Joanne Baptistâ dixisset eis.* Quare non Moysis, Davidis vel alterius Prophetæ aut Patriarchæ ipsi nomen impostum? quia Eliæ nomen est omnium nominum & encomiorum præstantissimum & potentissimum; quod ex eo clarius constat, quia sacerdotes & levitæ à Judæis ad Joannem missi (cujus

vitam prodigiosam omnes mirabatur) suppressis reliquis omnibus nominibus Patriarcharum, & Prophetarum, solum Eliam nominarunt. Joannis cap. 1. v. Joann. 21. *Elias es tu? & dixit non sum.* Tan. c. 1. v. 21. *ti æstimat & nomen, & virtutem Eliæ, ut se illo nomine indignum, & ab ejus nomine remotissimum existimet.* Id accipio ex D. Bonaventurâ ad illa verba. *Trin (inquit) quæ homines ambiunt, contemptit Beatus Joannes, & abdicavit se, scilicet sublimitatem excellentiæ, quando negavit se esse Christum, æstimationem sanctimoniam, quando negavit se esse Eliam, opinionem incognitæ scientiæ, quando negavit se esse Prophetam. Non dicit æstimationem sanctimoniam, quâo negavit se esse Moyssem, David &c, sed quando negavit se esse Eliam. Nunquid Christus Matt. c. 11. v. 11. de sanctitate Joannis dixit. Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptistâ. Hebræus Non exiit inter natos. Et v. 9. Etiam dico plusquam Prophetam. Pagninus Vatablus: Etiam dico excellentiorem Prophetam. Syrus: Prophetam præstantiorem. Arias: Et abundantius Prophetam. Et v. 10. vocat Angelum. Ecce mitto Angelum meum ante faciem meam. Vocatur major inter natos mulierum; quia præcellit (inquit D. Ambrosius ferm. 94.) cunctis Joannes; eminet universis, antecellit Prophetas, supergreditur Patriarchas, & quisquis ex muliere est, inferior est Joanne. Dicitur plusquam Prophetam; quia Christo proximus fuit, & de eo futuro alii Prophetæ vaticinati sunt. Audi D. Chrysostr. in imperfecto homil. 27. Omnes (inquit) Prophetæ prophetarunt de Christo; de illis autem non prophetatum est. Ipse autem non solum prophetavit de Christo, sed etiam alii Prophetæ prophetarunt de ipso. Quis aliquando dicitur esse vox clamantis in deserto? nam omnes portitores verbi fuerunt, hic autem ipsa vox, quæ desertum facere poterat quasi agrum cultum. Quanto vox proximior verbo, non tamen verbum, tanto Joannes propinquior Christo, non tamen Christus. Alias egregias rationes quare Joannes reliquis Prophetis dicatur excellentior, vide apud nostrum Sylveiram tom. 3. in Evangelia lib. 5. cap. 13. q. 221. denique appellatur Angelus. Idem*

Matth.

c. 12. v.

13.

Matth.

6. 17. v.

12.

Ambros.

Chrysostr.

Idem Imperfectus ibidem. *Propter virtutis meritum Angelus est vocatus.* Si Joannes fit inter natos mulierum major? si sit plusquam Propheta? si sit Angelus? quo nomine eum appellabimus? non alio quam Eliaz. *Ipsè (inquit Christus supra v. 13.) Est Elias qui venturus est.* Ex quâ appellatione sequitur, quod quemadmodum Joannes maximus est inter natos mulierum, vel (ut Divus Augustinus serm. 4. de Baptistâ.) *Quisquis (inquit) Ioanne plus est, non tantum homo, sed & Deus est.* Sic sanctus Maximus homilia 3. de Baptistâ; Divus Isidorus Pelusota lib. 1. cap. 18. Algerus lib. 2. de Sacramentis cap. 7. aiunt ita Eliam esse secundum à Christo, vel omnium Prophetarum facilè Principem, non tantum dignitate, sed etiam sanctitate, libertate, & efficacîâ prædicandi, prodigiis, miraculis, seu rerum gestarum excellentiâ: alioqui hæc Christi confirmatio nulla esset. Ejusmodi Christi confirmationi aspi-
latur Divus Hieronymus dicens: *In Eliâ esse omnem Prophetarum chorum.* Id est Eliam continere omne donum; omnem gratiam dicendi & faciendi miracula, quæ aliis Prophetis fuis à Deo olim communicata. Quod satis apertè Deus insinuassee videtur, dum cum Moysè lux transfigurationis testem non chorum Prophetarum adhibuit, sed solum Eliam, quia scilicet unicus ille reliquis omnibus adæquatur seu potius illos superat.

XI. Præterea sicut Matthæi cap. 11. v. 11. Christus ait de Ioanne. *Non surrexit major.* Ita Ecclesiasticus cap. 48. v. 1. *Surrexit Elias quasi ignis.* Quasi diceret: sicut ignis præcedit omnia elementa ordine, dignitate, activitate; ita Elias major est omnibus hominibus, vel saltem Patribus veteris testamenti: eosque meritis & gratiâ miraculorum superat: Hinc Matth. c. 11. v. 9. antequam Christus diceret Joannem Baptistam esse plusquam Prophetam, dixit: *Quid existis in desertum videre? Prophetam, etiam plusquam Prophetam.* Vel ut Syrus *Prophetâ præstantiorem.* Postea v. 11. subjungit illum esse Eliam: seu cum Eliaz cõparat: sicut ergo Joannes plusquam Propheta, seu Prophetâ

quolibet præstantior est: ita & Elias. Denique postquam v. 10. iterum subjungit textum c. 4. Malachiæ, v. 1. *Hic est Angelus meus ante faciem meam, qui præparabit viam ante te.* Ubi vocat, seu assimilat Joannem Angelo, v. 13. gradatim ascendendo eundem vocat seu cõparat Eliaz Ex quibus concludo Eliæ nomen esse omnium hominum excellentissimum, & Eliam esse perfectissimis creaturis, si non majorem, saltem æqualem, nõ tantum ob merita, & zelû, sed virtutè miraculorum. Hujus opinionis fidem faciunt verba D. Chryso-
stomi qui post visam siccitatè ab Eliâ indictam, tom. 1. serm. 2. de Eliâ. *Elias (inquit) altior mando, proximus celo.* Quandoquidem Igitur Christus imponat Joanni Eliaz nomen: possumus vicissim Eliaz imponere Joannis nomen, & mutato nomine dicere de Eliâ cum D. Chrysostomò homil. in Matthæum, *Non peperit mulier (Eliâ) majorem, & S. Maximo homil. 3. de S. Ioanne. Hic est, qui iudicio celestis sententiæ cunctis mortalibus antefertur, dicente Domino: inter natos, &c. Christus (Eliam) majorem Prophetis prædicavit, ac universali-
ter majorem omnibus hominibus.* S. Petro Damiano Sermone de S. Ioanne Baptistâ *Considera celi regnû & universum ordinem humanâ generatione obambula, solumque Ioannem, iam novus: quam veteribus videbis esse præpositum, vel æquatam.* Rationem adaptationis confirmat D. Augustinus quæst. 26. libri primi qq. veteris & novi testamenti. *Dictum est (inquit) à Spiritu sancto ad Zachariam, casus meriti futurus esset Ioannes. Veniet (inquit Lucæ cap. 1.) in spiritu & virtute Elia: parem ergo Ioannem Elia ostendit: & Dominus dicit Matthæi cap. 11. Nemo major inter natos mulierû Prophetâ Ioanne Baptistâ. Non dixit omnibus major est: sed nemo illo major est; hoc est, æqualem habet, majorem non habet: Elias ergo par illi est, nulli usque minor. Pondera illa verba. Elias ergo par illi est, nulli usque minor. Quasi diceret Ioannes & Elias iudem encomiis commendari possunt, & quæ D. Chrysostomus in opere imperfecto in Matthæum homil. 27. dixit de Ioanne, de Eliâ effari licet. *Iste mirabilis**

August.

Malachiæ 4. v. 1.

Chrysof.

S. Max.

August.

Matth. 11. v. 9.

rabilis est, qui in humana natura angelicam sanctitatem transgressus est, & obtinuit quod non habuit natura per gratiam

Gerson

Dei. Item hæc accipe doctissimi Gersonis tractatu super Magnificat. Videtur (inquit) Elias primus post Mariam positus in ordine Seraphinorum loco Luciferi. Insuper hæc Francisci Maiironis sermone de S. Ioanne Baptista. Collocatus (inquit) fuit loco Luciferi. Et confirmatur ex dictis: maximè si nominis etymologiam spectes. Nam si Lucifer, idem est quod lucem ferens, & ideò S. Ioannes dicitur Ioannis cap. 5. v. 35. *Lucerna ardens & lucens*. Quid est Elias seu *ἔλιος* nisi sol, nisi caloreni & lucem ferens. Ecclesiastici cap. 48. v. 1. *Surrexerit Elias quasi ignis & verbum ipsius quasi facula ardebat*. Cur quasi ignis: quia ignis solam naturam operam producit, at Elias est ignis tam activus, tam potens, ut ad Ecclesie sanctitatem promovendam & firmandam ejus veritatem; plurimum suis miraculis cooperetur. Omitto alia Sancti Ioannis encomia, quæ videri possunt apud S. Augustinum, Hieronymum, Ambrosium, Chrysostomum, Hilarium, Euthymium, Theophylactum, S. Maximum ser. de S. Ioanne Baptista, Theodorum Studitam, Petrum Damianum, Bernardum, Guarricum, & alios Patres, & novissimè apud Ioannem Ekium, (anifium, Bæzam, Barradium, nostrum Sylveiram, & alios authores modernos, qui satis fusè sanctum Ioannem Baptistam extollunt. Cujus laudes nostro Eliæ applicari possunt, quandoquidem in omnibus ferè convenient. Consuli etiam possunt. Commentaria in Evangelia & in Cap. 3. Malachizæ vers. 1.

Joannis
5. v. 53.Eccles.
48. v. 1.

XII.
Matth.
c. 17
v. 11.

Expendamus tantum alium locum Matthæi cap. 17. postquam v. 10. Discipuli retulerunt Christo quod Scribæ dicent, quod *Eliam oporteat primum venire*. Respondit Iesus v. 12. *Elias venit & non cognoverunt eum, &c.* Quæ verba significant Christi virtutem & nomen Ioanni competere, & Eliam esse Ioannem, & Ioannem esse Eliam, tum ratione officii præcursoris, tum etiam ratione meriti, ratione castitatis, zeli, &c. tum denique virtutis operativæ, & fortitudinis ac constantiæ, ut patet ex his verbis sequentibus v. 12. *Sed se-*

cerunt in eo quemcumque voluerunt. Quasi diceret quemadmodum Rex Achab, Iezabel, & Iudæi bellum intulerunt Eliæ: quia eorum impietatem, libidinem, & alia vitia ferè non poterat quorum persecuciones Elias constantiter toleravit, & eorum mentes obstinatas miraculis delinire studuit. Ita S. Ioannes Herodi, Herodiadi adulterium, Iudæis alia vitia impropertavit, à quibus carcerem, & mortem inflatam tulit. Suam prædicationem, & correcciones proprio cruore sigillavit, & obsignavit. Eliani nominis dignitas & virtus adhuc efficaciter probatur ex legatione & quæstione factâ à Iudæis ad Ioannem. Ioannis cap. 1. v. 19. *Elias* Ioann. 1. *es tu*: D. Chrysostomus hæc tria verba ponderans, ostendit Eliam apud Iudæos in maximam fuisse existimationem. *Tanta* (inquit homil. 15. in Ioannem) *Authoritatis Ioannem arbitrabantur, ut non solum de aliis testimonium, verum ipsi de se ipso omnia crederent. Neque enim, nisi eâ essent sententiâ ipsum interrogatum misissent, quid de se diceret*. Id est Ioannes ob miracula in sua Nativitate facta, vitam suam asperam, & solitariam, seu quasi angelicam, ob insolitum baptizandi modum, & continuas ad poenitentiam exhortationes tantæ erat apud populum æstimationis, ut Pontifices & alii Iudæi putarint sui officii esse legationem ad ipsum destinare, & diligenter explorare quis esset, & maximè ab eo quærere an esset Elias. *Tanta* siquidem erat inter utrumque, non tantum officii, sed etiam morum, potentiz, & vitæ analogia, & similitudo, ut crederint Ioannem & nomine, & personam esse ipsum Eliam; Nam (ut vulgè Origenes in Ioannem, & Iansenius in Concordia Evangelica cap. 16. cap. 56. cap. 66. Iudæi crediderunt Palingenesiam, id est iteratam generationem, seu Metempsychosim, id est transmigracionem Pythagoricam animarum in aliena corpora; & eo errore ducti miserunt legatos ad Ioannem, ut eum rogarent, an esset, Elias, vel Elias in Ioanne apparet. Et quod eorum hæc de transcorporatione; seu transmigracione fuerit opinio: Patet

1. Quia

2.º quia si non credidissent animam Eliæ in corpus Ioannis transmigrasse, non rogassent eum an sit Elias. 2.º Divus Marcus cap. 6. v. 16. refert Herodem dixisse. *Quem* (inquit) *decollavi Ioannem, hic surrexit à mortuò.* Id est anima Ioannis migravit in aliud corpus, seu Joannes in Christo revixit. 3.º Matth. cap. 16. v. 14. Christo interroganti. *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Apostoli responderunt. *Alii Ioannem Baptistam, alii autè Eliam, alii verò Ieremiam, aut unum ex Prophetis.* Cajetanus, Baronius, Jansenius, & alii colligunt ex hoc loco Judæos fuisse opinionis Pythagoricæ, quâ anima defuncti putabatur transire in aliud corpus, vel nobilius, vel vilius pro ratione meritorum vel demeritorum præcedentis vitæ. Sed attentius considerans supra dictam legationem facile videbit, quantæ Eliæ esset æstimationis apud Iudæos. Postquam enim Ioannis cap. 1. v. 20. Joannes asseveranter respondit. *Quia non sum ego Christus.* v. 21. Interrogaverunt eum. *Quid ergo* (inquit) *Eliæ es tu?* Cur immediatè post illam responsum. *Non sum ego Christus.* Inquirunt an sit Elias? Cur potius nõ inquirunt an sit Enoch? an sit Moyses? an sit Isaias, Jeremias, Daniel, &c. vel alius veteris testamenti Heros? sed solùm Eliam immediatè & nominatim proponunt? nisi quia Elias tantus erat, non tantùm apud Deum, sed etiam apud Iudæos ob gratias gratis datas, & gratum facientes: ut secundum à Christo locum ei deberi arbitrantur. Huic responsioni Divus Chrysostomus tom. 1. serm. 2. de Eliâ, favere videtur ubi dixit. *Eliam aliorum mundo, proximus celo.* subdit infra: *Stabas* (inquit) *medius inter Deum & populum.* Undè Origenes homil. 3. in Matthæum, quæ est in c. 17. Matthæi; notat quod licet Eliseus duplicem Eliæ spiritum obtinuerit, non tamen nomen. Quia scilicet non erat tantæ virtutis & meriti, quanti erat Elias. Ioanni verò nomen Eliæ datum est, quia cum & spiritu; & virtutem Eliæ esset affectus; ejus quoque nomen merebatur. Audiamus Origenem. *Quoniam* (inquit) *Spiritus Eliæ in Eliseo quidem requievit: Ioannes autem præcessit*

ante Christum non solum in spiritu, sed etiam in virtute Eliæ, idèò Eliseus non est quidem dictus Elias, Ioannes verò dictus est ipse esse Eliam. Expende illa verba. *Ioannes præcessit non solum in spiritu, sed etiam in virtute.* Quid clarius potest ostendere excellentiam Eliæ supra Eliseum & alios Prophetas, quàm analogia Eliæ cum Ioanne, & eadem spiritus, virtutis & nominis possessio. Quomodo verò nomen Eliæ Ioanni aptè conveniat. Patet primò: Quod naturam exprimat. Nomen Elias Iehova includit, idem significans quod qui erat, est, & semper erit, vel idem est quod esse, & essentia, seu, qui est, & aliquando esse facit. Quæ significatio ostendit naturam Eliæ non longè distare à dignitate naturæ divinæ. Sicut enim Moyse petenti nomen & naturam Dei. Respondit Deus Exodi cap. 3. v. 14. *Ego sum qui sum.* Vel ut deptuaginta. *Ego sum ille ens.* Secundum Hebræos *Ero qui ero.* Secundum Rabbi Salomon, & Burgensem. *Ego ero.* Quasi diceret (inquit Nyssenus) *Sum pelagus immensum, & interminum essentia.* Vel (ut inquit D. Bernardus ad Eugenium) *Deus est suum ipsum immensum, & omnium aliarum rerum esse.* Et ante eos omnes Plato. *Deus* (inquit) *est qui universitatem rerum omnium complectitur, id est infinitatem quãdam rerum omnium continet.* Ita noster P. Elias spectatus nõn secundum naturam. Sic enim (inquit D. Iacobus) *est homo passibilis, similis nobis, sed secundum gratiam gratis datam, seu virtutem miraculorum pro Ecclesiâ patratorem omnes superat: hujus miracula alibi expendemus, ubi de omnipotentia Dei agemus.* Quod si secundum ordinem gratiæ gratum facientes (quo creaturæ constitutæ accipiunt verum esse, seu supernaturale) Elias spectetur, tunc omnium creaturarum perfectiones quodammodo complectitur: quarum omnium seriem audire nõ tædeat; unam tantùm producã scilicet virginitatem, quam Patres vocant Angelicam virtutem, quia ad comprimendos motus carnis opus est virtute extraordinariâ, salutem angelicâ, quia ejusmodi victoria

carnis inter miracula censeretur debet : quia vires humanas omnino superat. *August.* *Virginalis* (inquit D. Augustinus lib. de sanctâ virginitate cap. 13.) *Angelica portio est; & in carne corruptibili incorruptionis perpetuâ meditatio.* D. Ambrosius lib. 2. de virginibus. *Quæ* (inquit) *non nubunt, neque nubentur, erant sicut Angelus Dei: nemo ergo miretur, si Angelus comparetur, quæ Angelorum Domino copulantur.* D. Bernardus epist. 12. *Differt* (inquit) *homo pudicus & Angelus, non felicitate, sed virtute: nam etsi illius castitas felicitior: hujus tamen fortior esse cognoscitur.* Sed clarius, & magis ad rem D. Athanasius lib. de virginibus. *Virginitas* (inquit) *est Angelorum vita.* Hæc autem virginitas maximè & primariò in Eliâ emicuit. In hujus rei testimonium possem producere PP. Ignatium, Hieronymum, Ambrosium, Chrysostomum, Isidorum, Damascenum &c. Doctores Suarem tomo 3. de relig. cap. r. Thomam à Jesu lib. 1. de variis Reg. Carm. cap. x. §. 1. Lezannam tom. r. qq. regul. cap. 1. Sanctium in lib. 3. Reg. c. 17. v. 6. Salianum lib. 4. annalium ad annum 3137. numer. 39. & alios imò D. Thomam in 4. dist. 47. quæst. 5. art. 3. quæstiuicula 1. ad 3. & ex Joanne 44. Hierosolymitano varia loca & capita sui libri de institut. Monach. Sed aliquid tantum præponam ex Joanne 44. c. 34. *Interpretatur* (inquit) *Carmelus scientia circumcissionis, ad quam scientiam ille præcipue ascendit, qui ita scit præputium impudicitia à suâ carne, & à mente circumcidere, ut non solum se ab illicito carnalis contagionis cano alienum per castitatem reddat, verum ab omni impudicæ voluntatis experimento se immunem per virginitatem custodiat.* Deindè infra sic de Eliâ loquitur. *Nemo autem* (inquit) *unquam ascendit ad hanc circumcissionis scientiam priusquam Eliâ & puer suus, id est cæcus filiorum Prophetarum & discipulorum ejus, ipsi namque primi virorum seipso Deo per virginitatem perpetuam sponte dedicantes castraverunt profusus veneris voluptatibus suas mentes; & propterea appellati sunt Carmelita, quod est interpretatum scientia circumcissionis.* Unde de Eliâ & ejus Discipulis Eliseo, Angelo, Alberto, Theresia, Mariâ Mag-

daleonâ de Pazzi & similibus canere possumus illud Martialis lib. 3.

Hybernis objecta notis specularia puros Admittunt soles, & sine sæce diem.

Elias enim seu *ἄγιος* ita purus fuit ut nullam unquam in carne, vel in mente contagionem contraxerit, adeò ut de illo idem possumus philosophari, ac Patres passim de Beatissimâ Virgine. Sicut illa inter feminas prima novit virginitatem, ac in virginitate supra ceteras excelluit, & ab Ecclesiâ vocatur *Virgo virginum*, à S. Jacobo in liturgia *Virginum gloria*, à S. Ephrem. *Corona Virginum*, ab Idiotâ in contemplatione Mariz cap. 6 *Virginitatis primipila*, à S. Cyrillo Alex. homil. 6. contra Nestor. *Virginitatis corona*, à S. Epiphano *Princeps virginitatis*, à S. Ambrosio *Magistra virginitatis*, à S. Damasceno *Imago virginum & speculum castitatis*, à S. Anselmo de excellentiâ virg. c. ult. *Mater virginitatis*, à S. Idelfonso serm. 1. de Assumptione, *Fallegium omnium virginum*, & serm. 3. *Exemplar virginitatis*, ab Alano *Sigillum virginitatis*, à Beda homil. de Annunt. *Prima inter feminas gloriosissimâ Deo virginitatis manus obtulit.* Et in cap. 2. Lucæ. *Prima feminarum tantæ virtuti se mancipavit*, à S. Antonino *Mater omnium in virginitate*, à S. Petro Chryologo serm. 43. *Reginam totius castitatis.* Sic quid Elias est? Audi D. Hieronymum Epist. ad Eustochium. *Virgo Elias, virgo Eliseus, virgines multi filii Prophetarum.* Quasi diceret Elias non tantum Eliseum & filios Prophetarum sui sequaces habuit in cultu veri Dei, seu in verâ fide & religione amplectendâ, sed etiam imitatores in virginitate servandâ. Idque eo maximè argumento probatur, quod (ex Nicephoro lib. 8. cap. 29. Sozomeno lib. 1. histor. Eccles. cap. 12. Isidoro lib. 2. de divinis cap. 15. & aliis) Deo revelante professionis, & vitæ monasticæ fuerit primarius institutor, & exemplar. Quod Johannes 44. Jerosol. lib. de institut. Monach. cap. 9. de virginitate specialiter ostendit. *Elias* (inquit) *ut per puritatem castitatis, & incorruptionis suæ carnis à quæretur Angelis, seipsum virginitate perpetuâ primus hominum spontè decoravit.* His verbis primus hominū, ostendit

Mart.

lib. 3.

Joan. 44

Joan. 44

Eliæ

Eliæ in colenda virginitate patriarchatum deberi: illis vero spontè decoravit. Innuit Eliam fuisse exemplar. Idè testatur Cassianus lib. de institutis monachorum cap. 2. *Qui (inquit) in veteri testamento virginitatis jam flores, & castimonia, consuetudineque præfigurabat exempla.*

XIII. Ceterum hæc virginitas tam potens est, & per hanc tantam in dicendo gratiam, tantâ in operando efficaciam Elias est affectus, ut omnia miracula, quæ operatus est proxime in zelum & orationem ejus, remote verò & quasi principaliter in virginitatem debeat refundi. Id accipio ex Daniele cap. 6.

Danielis v. 22. Deus meus (inquit) misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi. Quare Angelus mittitur ad Danielem, & quare ora leonum famelicorum, vel potius sævitiam comprimit; quia illibata virginitatem Daniel servat. Quare tres pueri in fornacem coniecti, Daniel cap. 3 v. 33. illæsi ambulat, & ex eâ vegetiores, quàm antea egrediuntur, & benedicentes Deum aiunt. *Qui eruit nos de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.* D. Joannes Damascenus lib. de fide cap. 25. non aliam hujus impassibilitatis miraculosæ rationem affert quàm castitatem. Eadem virginitate etiam S. Thecla ignes & leones superavit, ut canit S. Gregorius Nazianz. de Virg.

Joannes Damasc. lib. 4. de fide c. 25

Gregor. Nazianz. *Quis Theclam, necis eripuit flammæq; periculo?*

Quis v. lidos ungues vicis, rabiemque ferarum?

Virginitas. Ores omni mirabilis ævo?

Virginitas fulvos potuit sopire leones.

Ambros. D. Ambrosius martialem hujus Martyris, & invictam ab elementis, & feris virginitatem sic profequitur lib. 2. de virginibus. *Thecla (inquit) docet immolari, quæ copulam fugiens nuptialem, & sponsi furore, damnata naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutavit. Et mox. Cernere erat lingentem pedes bestiarum, cubitare humi, miso testificantem sono, quod sacrum Virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat prædani suam bestia, & propria oblita natura, naturam induerat, quam homines amiserant. Videres quasi naturæ trans-*

fusionem homines feritatem indutos, servitiam imperare bestia, bestiam exoculante pedes virginis, docere, quid homines facere deberent: tantam habet virginitatis admirationem, ut eam etiam leones mirerentur, non impastis cibis flexit, non citatos impetus rapuit, non stimulos ira exasperavit, non usus decepti assuetos, non feris natura possedit, docuerunt religionem dum adorant Martyrem, docuerunt etiam castitatem dum virgini nihil aliud, nisi plantas exoculantur, demersis in terram oculis, tanquam verecundantibus, nè vir aliquis, vel bestia nudam videret. Sic natura solo verbo, & intuitu virginis Eliæ hæret; contra proprium impetum pati & agere coguntur cælum, terra, aqua, ignis, & c. ita ut merito concludere possim cum S. Hieronymo in vitâ san-

Hierom. Et Malchitotam naturam virginitatis Eliæ ita cedere, ut sciant (inquit) virgines & casti inter gladios, & inter deserti & bestias, pudicitiam nunquam esse captivam, & hominem Christianum posse mori, non posse superari.

Imò ipsa virginitas contra mortis impetum & sævitiam, ita hominem inexpugnabilem reddit, ut ei quasi gloriosæ & Ovanti. lauros & currus triumphales præparet; & ipsos Angelos tanti triumphus quasi ministros & aurigas faciat. *Elias (inquit D. Ambrosius*

Ambros. *ferm. 83. de Eliseo) Angelis ducentibus ferm. 87.*

raptus est ad cælum, & quadrigæ igneæ impostus quasi in quadam triumpho victor ascendit. Ut Deum sequatur juxta illud Apoc. cap. 14 v. 4. *Hi sequuntur*

Apoc. 14 v. 4. *agnum quocumque ieris.* Seu ut illi

Ambros. proximum sit. Audi D. Ambrosium lib. 1. de virginibus. *Elias (inquit) quia nullius corporei coitus fuisse permixtus cupiditatis invenitur: ideo currum raptus ad cælum: incorruptio enim facit proximum Deo.* Quare potius incorruptio reddit Eliam, aliosque homines castos proximos Deo, quàm oratio, quæ est ascensus mentis in Deum, & c.

Quia nihil in Trinitate magis commendabile est quàm virginitas, juxta illud carmen de virginitate S. Gregor. Nazianz.

Gregor. *Prima virgo trias est: siquidem Patre Nazianz.*

natus Anarcho.

Filius est: nec enim Pater ortum traxit ab nullo.

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi

Quasi diceret, scire vis quare virgo Elias? quia sicut Christus Corpore & anima fertur in cœlum, ita Elias (non sicut alii) Christum sequitur, sed comitatur; sed illi adest: Elias ita similis est illi. *Dei* (inquit D. Augustinus lib. 4. de doctrinâ Christianâ cap. 21.) *est imago respondens ad sanctimoniam Domini.* De quâ analogiâ Elizæ & Christi alibi.

XIV.
Apoç. 4.
v. 1.

Hinc non miror cur apoc. cap. 4. v. 1. *Centum quadraginta quatuor millia virginum, quæ agnum sociantur.* Dicantur à S. Joanne habere. *Nomen ejus, nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.* Cur nomen Dei gerunt, & quidem in frontibus suis? quid denotatur fronte? nisi pudicitiz sedes. Nomen Dei in fronte gerunt? quasi pudicitiz mercedem. Nemo enim divino honore decorari meretur, nisi qui virgo est: Elias, idest Deus, tali nomine insignitur ob singularem præ aliis hominibus castimoniam. Si sapiens, si liberalis, si humilis, &c. esset, & non pudicus, Elizæ nomen non fortiretur, quia hoc divinum encomium solis debetur virginibus. Cùm verò Elias divinitatis sanctæque triadis imaginem referat ejus nomine honestari meretur. Danielis cap. 5. v. 12. Fertur quòd Rex Babylonis imposuit Danieli nomen Baltazar. *Cui* (inquit) *Rex posuit nomen Baltazar.*

Danielis
e. 5. v. 12.

Quare tale nomē illi imposuit? & quale est nomen Dei Regis Babilonii? illud ipsum. Quid tam parvi æstimas, tuum Deum, ut ejus nomē puero, & extraneo imponas? quis antiquorū nomen Jovis, Martis, Saturni &c, unquam privato homini vel servo imposuit? non tantum ab illo numine, sed etiam ab hominibus graviter plexus fuisset, & tamen iste Rex impunt, imò laudabiliter imponit Danieli nomen Dei sui. Respondet Theodoretus. *Vbi* (inquit) *seum vidit, ipsum divinâ virtute illuminatum, Dei sui nomine appellandum censuit. quæ est virtus divina? est virginitas quæ parit virtutem miraculorum. Prima virgo trias est, Dei est imago respondens ad sanctimoniam Domini. Nihil sanctius in Deo quàm esse virginem, idcò qui corpus & animum illibatum gerunt nomine Dei omnipotentis insigniri, imò ipsi Deum, & eo coronari me-*

Theodor.

rentur: id accipio ex D. Bernardo ser. 3. super missus: ubi Doctor ille mellifluus invitat virginem ad verbum Dei suscipiendum. Quid in illâ deprehendit tantâ majestate dignum? profapiam, & generis nobilitatem, divitiis, corporis pulchritudinem, aliquam in dicendo eloquentiam, vel aliquod aliud donum naturale? non. Fortè inter dona supernaturalia, donum Prophetiz, seu dicant linguarum &c, vel inter virtutes fidem, patientiam &c? non aliam virtutem in eâ animadvertit Deo dignam, quam humilitatē cum virginitate conjunctâ. *Aperi* (inquit Bernardus) *sinum, expande Brachia, gremium, prepara uterum, quia ecce facturus: tibi magna qui potens est: in sansumus pro maledictione Israel beatam se dicant omnes generationes.* Et mox: *Nescies virum, & gignes filium: qualem filium & illius erit Atlas, cujus Deus est Pater, Filius paterna charitatis, erit coronatus castitatis.* Quasi diceret virginitati, non tantum aureola debetur, & datur pro præmio, sed ipsa patris sapientia, ipse Deus omnipotens. D. Thomas rectè pro laborum & studiorum suorum coronide non aliam mercedem petiit, quàm Christum ipsum omnipotentem. Id potius virginitati, quam alteri virtuti petere licitum est. Sicut castitatis studia, labores, certamina majora sunt quàm expugnationes urbium. Caro hostis gravior est, quàm tyrannus quam ignis &c. D. Ambrosius serm. 87. de Eliseo. Sic de Eliâ. *Victor* (inquit) *enim extitit non gentium Barbararum, sed secularium volupatum, siquidem graviores sunt pravi mores, quàm hostes insecti.* Et consequenter majus est miraculum pravos mores quàm hostes superare. Hinc non mirum si corona tuz castitatis erit ipse Christus; cùm quot filios Ecclesiæ generabis tot erunt germina puritatis de quibus prolibus sapientiz cap. 4. v. 4. dicitur. *O quàm pulchra est casta generatio cum claritate.* S. Cyprianus apud Dionysium. *Pudicitia est argumentum totius pulchritudinis decus religionis, minoratio criminum, multiplicatio mitionum &c.* Plura alibi; cæterum quod Elias præcessurus sit, & præparaturus sit secundum Christi adventum suis actibus ex gratiâ gratum faciente, & gratis data

Ambr.

tis datâ elicitis obstinatos ad fidem converſurus vacillantes, aberrantes, & du- bios in fide & perfectâ Ecclesie Roma- nę obedientiâ fervere fit conaturus do- ceter Malachias cap. 4. Joannes Apocal. cap. 11. Sic tantum investigemus quantum contulerint miracula ab ipſo incarnationis exordio usque ad ho- diernum diem ad firmendam & stabili- endam Ecclesiam Romanam. Ac pri- mum Apostolus qui differens de miras- culorum officio vocat operationes virtutum, & miraculorum patratores operatores virtutum. *Alii per spiritu- tum datur & operatio virtutum.* Græcus habet *potestates.* 1. Corint. cap. 12. v. 10 quibus Cornelius subdit: *Miracu- lorum operatores, hi sunt quasi manus Ecclesie* Quasi diceret quemadmodum manus sustentat, protegit, firmat rem quam gerit, ita Deus per miracula quasi per manus firmat Ecclesiam. Juxta illud Isaie cap. 49. v. 16. Ubi Deus Ecclesiam ita affatur. *Ecce in manibus meis descripsit te.* Id est perpetuo protexi, tui- sum, firmavi. Nam (inquit Sanctus Ambrosius lib. 6. Hexam. cap. 9. *manus est, quæ cibum ori ministrat. Manus est, quæ præclaris enitefactis, quæ concilia- trix divina gratiæ sacræ insertur altari- bus, per quam offerimus & sumimus sacra- menta caelestia. Manus est, quæ operatur pariter & dispensat divina mysteria, cujus vocabulo non dedignatus est se Dei filius declarari, dicenti David psal. 117. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me. Manus est quæ fecit omnia, sicut dixit Deus omnipotens. Nonne manus mea fecit hæc? manus est rotas corporis propugnaculum, & capitis defensoria.* Cum igitur Ecclesiâ ait: *Ecce in manibus descripsit te.* Idem est ac si diceret; *Ecce firmavi per miracula miracula sunt Ecclesie (quod est corpus meum mysticum) & Sedis Apostolicę; (quæ est caput corporis mei mystici) propugnaculum ac defensorium.* Ipsam- et Ecclesia illi alludens eodem cap. 4. v. 20. ait. *In umbrâ manus quæ protexit me.* Septuaginta. *In protectione manus suæ abscondit me.* Nè scilicet ab hostibus deprehenderet. Et Jeremias Thren. c. 4. v. 20. *In umbrâ tuâ vivemus in gen- tibus.* Id est te protegente & firmiter nos tenente inter iniquas gentes tuti

vivemus à malis omnibus, à quibus- cumque hostibus inferantur. Et cant. *Cantic.* cap. 2. v. 3. *Sub umbrâ illius quæ in desideraveram sedi.* Per umbram protectio intelligitur. Ghilserius de istius sponsi umbrâ differit. *Sub illius nimirum protectione, quia virtus altissimi illam obumbravit, turissimique protexit. Vir- tus (inquam) Altissimi quæ ex Christi humanitate instar umbræ emittebatur, ob divinitatis lumen oppositum, ob divini- tatem quæ illi unita eras humanitati. Quid verò fortis, quid validius istâ Christi umbrâ? quæ virtus Altissimi dicitur & umbrâ manus, ac fortitudinis Dei.* Juxta illud Isaie cap. 51. v. 16. *In umbrâ manus meæ protexi te, ut planges caelos, & funderes terram, Vt ubra certè manus per quam veluti per manū virtute Altissimi mirabilia facta sunt opera. Quid enim umbrâ Petri? virtutem Altissimi, quæ in eo operabatur manifestavit? & Christi umbrâ fortissima quænam efficere non potuit? Omnia quæcumque voluit fecit, seu innumera miracula patravit, ut Ecclesiam suam stabiliret ac firma- ret, adeo ut de illâ firmitudine per miracula liceat canere cum Vate Regio illud psalmi 43. v. 3. *Manus tuas gentes Psalm.* disperdidit, & plantasti eos: & afflixisti 43. v. 3. populos & expulisti eos. Nec enim in brachio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos: sed dextera tua, & brachium tuum & illuminatio vultus tui, quoniam complacuit in eum &c. Quasi diceret quemadmodum filii Israel olim seu populus tuus Israel ab Ægyptiorum tyrannide liberatus est; non vi armorū nec militum apparatu, sed in terram promissionis introductus, radicatus, firmatus, stabilitus, & possessione in- expugnabili donatus. *Quomodo* (inquit Titelmannus in elucid. 1.) *arbor in terrâ manu agricola in loco alterius in frugiferâ plantatur & radicatur, ut aut eos illic ut in firmâ, & stabili mansione suâ manu plantasti, & radicare fecisti, ac germinare, filios & filias procreare &c.* Et rectè quidem dico manū suâ hæc omnia perfectâ. Nequaquam enim potentes erant patres nostri suâ virtute absque te tantam sacre victoriam, neque ipsi per virtutem aut experientiam bellicam quæ in ipsis erat pertigerunt ad possessionem terra promissionis, neque propriâ virtute eorum ad tantam salutis*

1. Corin.
c. 12. v.
13.

Ambros.

Thren.
c. 4. v. 10

salutis victoriam eos perduxit, ut de sanis, sanisque fortissimis, & disissimis gentibus possent reportare triumphum; imò nunquam manus illorum evadere potuissent, suam tantum fortitudine suffulsi: sed tua fortis dextera, & tuum validissimum brachium, idest omnipotentis fortitudo tua &c. Ita Ecclesiam tuam stabilisti, firmasti, & inexpugnabilem reddidisti, non viribus nostris, sed prodigiis, non armis sed miraculis divinâ virtute productis. Id innuere videtur S. Matth.

Matth.
cap. 4. v. 23.

Circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, sanans omnem languorem. Idest Christus peragrabat civitates, oppida, pagos, & vicos Galilææ, ut Evangelium suum prædicaret, legem suam inauditam mundo inferret, Ecclesiam suam inferret, eamque, ut firmius radicaret, miracula edidit. Iesus enim (inquit S.

Chrysof.

Chrysothomus) *authoritatem fidei, usque legationi concitavit claritate signorum.* Idest sanando corpora curabat animas, corpus Christi mysticum scilicet Ecclesiam integrabat, solidabat: assidue & continuo incedendo non equo vel curtu vestus sed pedibus, circumcundo omnes pagos, & urbes Galilææ Ecclesiam suam immobilem ac firmam reddebat. Rectè Dionysius explicans locum Matthæi citatum offendit non immerito doctrinam Evangelicam, & consequenter Ecclesiam debuisse miraculis firmari.

Dionys.

Quia (inquit) doctrina Christi nova fuit, & supernaturalis omnem humanam rationem transcendens, & invisibilia bona pro mercede proponens, oportuit eam confirmari miraculis, tanquam divinæ veritatis argumentis, & Dei sigillis, ut sciretur verus, & à Deo missus esse talia prædicans, quemadmodum etiam veritas naturalis scientiæ per principia prima probatur, & per rationes ex primis principiis per modum conclusionum deductas: sic veritas fidei per opera miraculosa soli Deo possibilem roboratur, & à Deo esse ostenditur, qui falsitatis confirmator ac testis esse non valet. Idcirco dicit Salvator Ioan. cap. 10. opera, quæ dedit mihi Pater, testimonium perhibent de me. S. Chrysothomus hom. 14. in Matth. ostendit Deum hæc praxi miraculorum usum fuisse non tantum in faciendâ lege Evangelicâ &

Chrysof.

condendâ seu propagandâ suâ Ecclesiâ, sed etiam quando aliquem novum ritum introducere cõstituit. *Quando novum fit aliquid & inopinatum ac politæ cõjunctæ introductio, signa Deus facere connevit, præstans quadam pignora sua potentie his, qui legem ejus accepturi sunt: sic igitur cum hominem facturus esses, prius mundum creavis univèrsum, ac tum demùm factò homine legem in paradiso dedisti. Et cum sancto etiam Noe legem positurus esses, usque mirabilia monstravis, per quæ inflauravis omnino creaturam, ac terribile illud pelagus per annum certè integrum toto fecit orbe diffundi: justumque illum in tanta totius mundi tempestate servavis. Abrahâ quoque multa signa legitur præstitisse, ut clarâ illam de Regum bello victoriam, ut insignem quoque adversus Pharaonem plagam, ac tum de variis illi periculis liberavis sed & Indæis quidem, cum legem esses daturus, visis mirabilia illa, & prodigia ostendisti, ac tum demùm eis præcepta legis imposuisti. Ita hic quoque cum sublimem quandam vivendi introducturus esses disciplinam, & quæ nunquam ab illis fuissent audita, auctoritatem mandatis suis præstrinxisti in qualitate signorum. Quid est præstrinxisti præligavit, obvincivit: itaut à nemine aperiri seu dissolvi queat: eo ligamine sigillo ac munimine usus est Christus ut legem Evangelicam ac Ecclesiâ stabiliret Joannis cap. 5. v. 36. ubi ostendens efficacius, certius, magis cõvincens & firmans testimonium incarnationis, legis Evangelicæ, & Ecclesiæ, potius defumendû esse à miraculis, quàm à testimonio Joannis Baptistæ hominû univèrsorum excellentissimi. Ego (inquit) habeo testimonium majus Ioanne? opera enim, quæ dedit Pater ut perficiam ea, ipsa opera, quæ ego facio testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. Idest mea opera, meâ miracula, quæ per omnipotentiam divinam, & soli Deo competentem facio, magis convincunt me esse Messiam Dei Filium, à Deo missum ad hominum salutem, legem eis novâ præscribendam, quàm testimonium Joannis. Quare? quandoquidem inter natos mulierum nullus esset major Joanne Baptistâ respondet Euthymius. *Ioannis testimonium poterat quispiam calumniari. Verùm opera omni suspitione libera omnia**

condendâ seu propagandâ suâ Ecclesiâ, sed etiam quando aliquem novum ritum introducere cõstituit. *Quando novum fit aliquid & inopinatum ac politæ cõjunctæ introductio, signa Deus facere connevit, præstans quadam pignora sua potentie his, qui legem ejus accepturi sunt: sic igitur cum hominem facturus esses, prius mundum creavis univèrsum, ac tum demùm factò homine legem in paradiso dedisti. Et cum sancto etiam Noe legem positurus esses, usque mirabilia monstravis, per quæ inflauravis omnino creaturam, ac terribile illud pelagus per annum certè integrum toto fecit orbe diffundi: justumque illum in tanta totius mundi tempestate servavis. Abrahâ quoque multa signa legitur præstitisse, ut clarâ illam de Regum bello victoriam, ut insignem quoque adversus Pharaonem plagam, ac tum de variis illi periculis liberavis sed & Indæis quidem, cum legem esses daturus, visis mirabilia illa, & prodigia ostendisti, ac tum demùm eis præcepta legis imposuisti. Ita hic quoque cum sublimem quandam vivendi introducturus esses disciplinam, & quæ nunquam ab illis fuissent audita, auctoritatem mandatis suis præstrinxisti in qualitate signorum. Quid est præstrinxisti præligavit, obvincivit: itaut à nemine aperiri seu dissolvi queat: eo ligamine sigillo ac munimine usus est Christus ut legem Evangelicam ac Ecclesiâ stabiliret Joannis cap. 5. v. 36. ubi ostendens efficacius, certius, magis cõvincens & firmans testimonium incarnationis, legis Evangelicæ, & Ecclesiæ, potius defumendû esse à miraculis, quàm à testimonio Joannis Baptistæ hominû univèrsorum excellentissimi. Ego (inquit) habeo testimonium majus Ioanne? opera enim, quæ dedit Pater ut perficiam ea, ipsa opera, quæ ego facio testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. Idest mea opera, meâ miracula, quæ per omnipotentiam divinam, & soli Deo competentem facio, magis convincunt me esse Messiam Dei Filium, à Deo missum ad hominum salutem, legem eis novâ præscribendam, quàm testimonium Joannis. Quare? quandoquidem inter natos mulierum nullus esset major Joanne Baptistâ respondet Euthymius. *Ioannis testimonium poterat quispiam calumniari. Verùm opera omni suspitione libera omnia**

Ioan. 5.
v. 36.

nigra

nium vna contentiosa obturant. Cùm sint supernaturalia quæ à nullâ causâ creatâ possunt produci, sed soli Deo competunt, unde sunt quasi Dei sigillum, quò mea lex, mea doctrina, mea Ecclesiæ oblinatur & confirmatur. * Lyranus Firmum testimonium est per opera soli Deo possibilia, qui non potest testis esse falsitatis. Euthymius. Quia sunt opera solius divinæ virtutis. Oportune verba Joannis sic elucidat S. Cyrillus. Quoniam ergo non dignus vobis Ioannes sibi videtur, maiorem testem offero, cuius splendorem vestra oculos ita perstringat, ut nihil omnino dicere possitis. Non enim verbis, nec auctoritate hominû rem meam approbo, sed miraculorum splendore, ac gratiâ. Quale testimonium suæ millionis, legationis, prædicationis, legislationis, foundationis Ecclesiasticæ Christus exhibet Matthæi cap. 11. v. 4. Euntes renunciate Iohanni quæ audistis & vidistis. Cornelius ibi. Quæ audistis scilicet ab astantibus narrari miracula à me facta, & vidistis, quæ scilicet presentibus vobis feci, ut vestra quæstioni non verbo, sed facto responderem. Hæc enim miracula quæ vidistis, & audistis à me facta, sunt indices & sigilla veri Messie, quibus utitur in promulgatione legis, ac Ecclesiæ foundatione supra firmam petram, ut aliàs prænucciavit Isaias cap. 35. v. 5. Deus ipse veniet & salvabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Christus hoc solo argumentatione manifestat Judæorum obstinationem ac perfidiam Joannis cap. 10, v. 25. ubi sic eos affatur. Loquor vobis & non creditis, opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hoc testimonium perhibent de me. Quando dixi vobis me esse Messiam, esse missum à Deo Patre, meam doctrinam non esse meam, sed ejus, qui misit me Patris, me non habere spiritum divisionis, nec esse seductorem, sed novæ legis & sanctæ congregationis conditorem operibus, seu miraculis divinâ virtute elicitis confirmavi, sed vos increduli & obstinati estis v. 34. Imò multa opera bona ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis. Id est, multa miracula exhibui, præstiti, cæcos illuminan-

do, claudis incessum, surdis auditum, mortuis vitam restituendo, &c. Quæ non nisi auctoritate & ope divinâ possunt patrari, propter quæ opera me lapidibus vultis obruere.

Nec hanc veritatem improbat sanctus Augustinus tract. 13. in Joannem docens non esse fidem adhibendam Donatistis, quamvis miracula faciant, illos vocans per contemptû Mirabiliarior, & lib. de unitate Ecclesiæ c. 16. ubi non tantum negat fidem adhibendam esse miraculis Donatistarum, sed etiam ipsorum Catholicorum. Quæcumque (inquit) talia in Catholica sunt ideo sunt approbanda, quia in Catholica sunt, non ideo ipsa manifestatur Ecclesia, quia hæc in ea sunt. S. Augustinus dumtaxat contemnere & improbare miracula Donatistarum quæ erant similia iis, quæ patrabat Anti-Christus, & ab Apostolo 2. Thessal. c. 2. vocantur mendacia, id est nõ vera, solida, sed apparentia hominibus mirabilia, seu miracula facta arte demones. De quibus Joannes Apoc. c. 13. vel spernere etiâ visiones occultas, quas Donatistæ absque ullo teste jactabant se habuisse, cujusmodi etiam fuit visio Zuinglii, quâ ipse Zuinglius in libro, qui inscribitur subsidium de Eucharistia, scribit se vidisse spiritum, sed non potuisse discernere an foret niger, an albus. Cujusmodi etiam fuit visio Lutheri, quam ipse refert in libro, qui inscribitur querela, vel somnium Lutheri: ubi Lutherus dicitur appauisse nonnullis Lutheranis, & mœstâ facie conquestus quod ipse cum suâ doctrinâ esset brevi à propriis discipulis deserendus. Quod autem S. Augustinus vera miracula, ex divinâ ope elicitâ non improbet, patenter innuit lib. 2. de Civit. Dei cap. 8. ubi Gentiles impugnat miraculis ad reliquias sanctorum præcipue Sancti Stephani Proto-martyris factas, de quibus & aliis, alibi. Coeterum quamvis S. Augustinus loco citato asserat Ecclesiam non demonstrari ex miraculis, sed ex scripturâ: tamen libro contra Epistolam fundamenti cap. 4. & 5. E contra docet Ecclesiam demonstrari ex miraculis, non verò ex scripturis, imò ex Ecclesiâ scripturas demonstrari. Itaque Bellarminus lib. 2. de notis Ecclesiæ

S. Cyril.

Matth.
c. 11. v. 4.
Cornel.

XV.

August.

cap. 14. utrumque locum ita conciliat scilicet verba ibi relata non esse absoluta, sed hypothetica. Quoniam Manichæi negabant scripturas, admittebant miracula, afferebant vetus testamentum esse à Diabolo, novum autem esse à falsariis corruptum. S. Augustinus lib. contra epistolam fundamenti Manichæorum demonstrat Ecclesiam ex miraculis, ut verò illius Character: & ex Ecclesiâ Scripturam demonstrat. At verò eo quod Donatistæ admittebant vetus & novum testamentum, & suas visiones miraculis Ecclesiæ præferebant, fit ut S. Augustinus alio modo impugnet Donatistas, quàm Manichæos, insinuatque Donatistas ex scripturis Ecclesiâ demonstrari, & miracula ab Ecclesiâ judicari, ac diversâ viâ Ecclesiam demonstrari per miracula, & vicissim miracula ab Ecclesiâ demonstrari, sicut causa aliter demonstratur ex effectu, quàm effectus per causam. Ecclesia enim demonstratur ex miraculis, quo ad evidentiam & certitudinem credibilitatis, non verò quoad evidentiam & certitudinem rei. Non est evidens & certum certitudine fidei an aliquod miraculum sit verum ante approbationem Ecclesiæ, licet sit tale, ut evidenter faciat rem credibilem. Quod careat evidentiâ patet, quia tunc fides esset evidens. Etiam non esset certum certitudine fidei, quia non scimus certitudine, cui non possit subesse falsum, seu non esse in illâ aliquam illusionem dæmonis, qui potest non vera, sed apparentia edere miracula. Ideo Judæi & alii videntes Christi miracula tenebantur credere illis miraculis: quia tenetur homo accipere eam fidem ut medium necessarium ad suam salutem. Deus autem noluit obligare homines ut crederent incredibilia, sed ut per miracula & alia motiva fides fieret credibilis. Ratio verò cur Ecclesia demonstrat miraculum quoad rei certitudinem est, quia certi sumus miraculum factum esse verum, quando accedit Ecclesiæ declaratio.

XVI.

Ex quibus concluditur miracula nunquam patrari ad denotandam & confirmandam falsam doctrinam, legem, missionem, Ecclesiam, quia (inquit cæcus à Christo sanatus Ioannis

cap. 9. v. 31.) *Scimus autem quis peccatores Deus non audit*: Scilicet ut docent Theophilactus, Euthymius, Maldonatus, Suarez tom. 2. de religione lib. 1. de or. c. 25. Deus non audit peccatores orantes pro hypocritis, errore, mendacio ac falsitate, cujusmodi sunt infidelitas, hæresis, falsa fides, Religio, secta hæreticorum. Licet enim donum miraculorum non sit gratia gratum faciens, sed gratis data, & impii ac falsi Doctores possint prophetare & patrare miracula, ea tamen patrare nequeunt ad confirmandam falsam suam doctrinam, legem & Ecclesiam; quia ut docent Theologi & specialiter Cornelius in c. 7. Matthæi, miraculum etiam dumtaxat unicum, modo sit verum & evidens, est argumentum, non tantum probabile, sed moraliter certum veræ doctrinæ & Ecclesiæ, eoque, ut certo, firmo & invito usus est Christus, usi sunt Apostoli, & Ecclesia Romana in omnibus sæculis ad probandum se esse legitimam Dei sponsam. Hæretici verò & infideles nequaquam. Si quæ à Paganis prodigia facta sunt, Tertullianus in Apolog. cap. 22. & 23. S. Augustinus lib. 10. de Civit. c. 16., ostendunt cuncta hæc Dæmonis arte facta esse. Judæi nulla ediderunt, unicum Piscinæ, (quæ tempore Christi durabat) interit. S. Damascenus lib. de centum hæres. sub finem scribit Mahumetum suam doctrinam, legem, & sectam nullo miraculo sancire potuisse, imò Mahumetum in Alcorano fatetur Christo miracula, sibi verò gladium esse concessum. Unici mentionem facit c. 64. in limâ factum, sed nō explicat. Deinde solus fuit auctor & spectator. Quod Prophetæ Baal nullum ediderint ad firmandam suam falsitatem, satis constat ex lib. 3. Reg. Egesippus lib. 3. de ex-cidio Jerosol. cap. 2. scribit Simponem Magum tentasse mortuum suscitare, & in aera ferri, sed male illi successit. S. Epiphanius hæresi 66. scribit Manichæum voluisse filio regis ægrotanti sanitatem restituere, sed frustra. Gregorius Turonensis lib. 2. histor. Franc. cap. 3. refert Cyrolam Patriarchâ Arianorum excoecasse quendam, qui cœcibat fingens ejus opem postulabat. Joannes Cassianus collat. 15. cap. 3. narrat:

narrat quendam Eunomianum fuisse visum à S. Machario contendente pro suscitatione mortui, Acta sextæ Synodi testantur Act. 15. Polychronium Monothelitam tentasse suscitare defunctum, sed frustra. Idem scribit Opusculum lib. 2. contra Parmenianum de Donatistis. Theodoretus Lector lib. r. Collectaneorum de Timotheo Æluro Eutychiano. Paulus Diaconus lib. utrerum Romanarum de quodam Iconomacho Cochlæus in actis Lutheri, de Luthero. Felicianus Nunguarda lib. contra Annam Burgensem. Hieronymus Bolsecus in vita Calvinii cap. 13. & alii. Cornelius citatus optime probat à priori, cur miraculū sit certus character veræ Ecclesiæ, fide, doctrinæ. Quia miraculum est actio singularis, supernaturalis & propria solius Dei, quæ Deus legem, doctrinam, Ecclesiam, &c. quasi sigillo suo obfirmat ac firmat. Quod si Deus exaudiret falsum Doctorem invocantem se, seu postulanti miraculum ad stabiliendum errorem, seu approbandam sectam hereticam, videretur illi cooperari, & errorem seu sectam ejusmodi attestari & consequenter mentiri & decipere; quod est impossibile. Nam Deus est prima veritas, veracitas, & fidelitas; qui tibi soli reservavit virtutē patranda miracula, ut per illam obtignaret, & testaretur se, sua dicta, leges, doctrinam, Ecclesiam, omni errore carere. Deus quidem Angelis, & Dæmonibus loqui & operari possunt, sed an Deus; Angelus, vel Dæmon hic loquatur, vel operetur, incertum est: ut post Divum Thomam 2. 2. q. 176. art. 2. passim dicent Theologi & interpretes, hinc S. Augustinus lib. contra epistolam fundamenti c. 4. & seq. tom. 6. ait se pluribus vinculis in Ecclesiā teneri, maximè miraculis. *Tenes auctoritas miraculis inchoata.* Et infra: *Isaeco tot & tanta Christiani nominis charissima vincula rectè hominem credentem in Catholicā Ecclesiā, etiamsi propter nostrā intelligentiæ sordiditatem, vel vitæ meritum, veritas nondum se apertissime ostendat.* Et Richardus de S. Victore sic Deum affatur: *Domine si error est, quod credimus à te decepti sumus: ista enim in nobis in signis & prodigiis confirmata sunt, qua non-*

nisi à te fieri potuerunt. Expende illa verba *Qua non nisi à te, &c.* Nonne Anti-Christus faciet miracula? faciet quidem, sed falsa & mendacia, ut docet Apostolus 2. Thessal. cap. 2. v. 9. *Cujus est adventus secundum operationē satanae in omni virtute & signis, & prodigiis mendacibus.* Erunt mendacia, quia non excedent & transcendunt vires naturæ. Secundò, quia eorum artifex erit dæmon, qui est pater mendacii. Tertiò, quia illorum materia erunt præstigiæ & illusiones: Nam ex sancto Cyrillo Catech. 15. Anti-Christus callebit perfectissimè magiam. Quartò, formalis applicatio occulta causarum fiet naturaliter. Denique erunt mendacia quia illa operabitur Anti-Christus ut homines in errorem inducat, & sui sequaces efficiat.

Ut Ecclesiam Romanam esse veram Christi sponsam omnibus innoscesceret, Deus in singulis sæculis miracula edidit. In primo sæculo quanta Christus patrarit in confirmationem suæ legis & doctrinæ Evangelicæ, suæ legationis & Ecclesiæ? Apostoli quoque nonne suam Apostolatuum miraculis probarunt? *Signa* (inquit Doctor gentium 2. Corinth. c. 12. v. 12.) *Apostolorum mei facta sunt super vos in omni patientiâ, in signis, & prodigiis, & virtutibus.* Id est cum novam legem & doctrinam mundo intulimus, Synagoga defectionem, ac originem prædicavimus, temerè nobis credidissent homines, nosque quasi Pseudo-Apostolos, & impostores existimassent, si legem & Ecclesiam illam miraculis astruere non studuissemus. Hinc notat Cornelius in c. 14 epistolæ ad Corinth. post Jansenium in c. 47. Concordiæ tempore Apostolorum plura miracula edita quam nunc: *Quia* (inquit) *jam satis fides est stabilita, & mundus conversus.* Quæ autem miracula patrarint consule Acta Apostolorum: Ipsimet Centuriatores Magdeburgenses testantur in 13. sæculis, in Romanâ Ecclesiâ edita fuisse miracula; quæ tamè calumniantur fuisse fabulosa, superstitiosa, illusoria, mendacia. Videri potest Bellarminus lib. 4. de notis Ecclesiæ c. 14. Veronæ 2. part. 2. controversæ.

§. 5 Hi duo Catholici Auctores respondent calumniis Centuriatorū, Unicū tantū exemplū proferam à S. Antonio Patavino editum Tolosæ, quod Hæresiarcham Bonovillum suam hæresim abjurasse, & ad gremium Romanæ Ecclesiæ rediisse refert. Disputatione per triduum publicè factâ inter S. Antonium & Bonovillum de veritate & realitate Corporis Christi sub speciebus panis & vini, cum jam foret convictus, coram universis pollicitus est se crediturum Christi Corpus esse in Eucharistia viso hoc miraculo. *Tri-duanâ* (inquit ille apud Bozium de signis Ecclesiæ lib. 14. c. 3.) *Jego inediâ iumentum famelicum reddum: post triduum producā illud in populi conspectum, paratasque illi escas proponam. Tu stabis ex adverso cum tuo illo (ut dicis) Corpore Domini : si iumentum posthabito pabulo suo properaverit ad adorandū Deum tuum, Ecclesiæ tuæ fidem complectar. Quali diceret, ex hoc Characterē ex hoc Sigillo inferā Ecclesiam (cujus es filius) esse veram Dei sponfam, & fidem quam prædicat esse immaculatam. Accepit conditionem Vir sanctus, dies tanto certamini dicta, quâ adveniente, omnes undique in placam conveniunt, adducitur ab hæreticis famelicus mulus. Sanctus interim Missam celebrat, quâ peractâ egreditur ad populum maximâ cum reverentiâ gestans Eucharistiam. Proponitur ante mulam congrua pabulicopia ex unâ parte, ex alterâ autem profertur Eucharistia. Tum Sanctus ad animal conversus cunctis audientibus, & exitum rei præstolantibus : in virtute (inquit) & nomine Creatoris tui, quem tu manibus, licet indignis teneo, tibi præcipio, ut confestim huc humiliter accedas, & eam, quam par est illi præstes reverentiam, ut hinc præcipuè intelligas perversitas hæreticorum omnem creaturam suo subditi Creatori, quem dignitas sacerdotalis in altari contractas. His dictis dimittitur sua libertati bellua, fræna illi laxantur, ac protinus neglecto pabulo ante oculos posito, usque ad poplites dimisso capite, & coram divinisissimo Christi Corpore genua curvans, mirabiliter accedit. Ibi Catholicorum lætitiâ incredibilis, hæreticorum confusio maxima. Hæresiarcha Catholica se Ecclesiæ reddidit hæresim pessimam desestans.*

Hoc unicum & solum miraculum manifestissime declaravit Ecclesiam Romanam esse Christi sponfam sine rugâ erroris, quæ docet verum Christi Corpus esse sub speciebus panis & vini. Impiè ergo loquuntur, blasphemant Centuriatores Magdeburgenses, Calvinus, Du Moulin in sua novitate lib. 1. c. 40. Drelincourt in suo triumpho cap. 19. Bochart in suis actis de dominis lib. 7. cap. 10. Confessionistæ Galli, Scoti, Hollandi, Augustani negantes miracula esse veræ Ecclesiæ Characterem seu motivum ad fidem amplectendam & hæresim abjurandam.

§. 12.

Ecclesia Romana sancta & firma est per Concilia.

OMISSIS pluribus aliis Ecclesiæ militantis fulcris, duobus paragraphis sequentibus duo præcipua attingemus, scilicet Conciliorum & Romani Pontificis Decisionem: & quidem de Concilio, *Concilium* vox Latina, *Synodus* Græca, secundum primariam suam impositionem significat Conventum plurium, qui causa consulendi congregantur. At secundum usum Ecclesiæ significat sacram Congregationem, in quâ quæstiones seu difficultates spectantes ad fidem & mores agitantur, & discutuntur. Undè definiti potest Concilium. *Congregatio primorum sub uno certo capite, ad controversias fidei definiendas, legesque universales adnotius Ecclesiæ mores spectantes concedendas.* Quemadmodum enim se habent Comitia in regno, ubi proceres regni conveniunt propter exortas lites cõponendas, ac leges universales pro conservatione regni ferendas, sic Concilia celebrantur in Ecclesiâ, ad quæ convocantur Primores Ecclesiæ, ad dirimendas controversias fidei, ac leges generales pro reformatione morum sancientas. Quæ Concilia Ecclesiastica non tantum sunt de jure naturali, sed divino, ut docet Melchior Canus lib. 5. de locis Theolog. contra Phisium. Amicus tom. 4. de Fide, Spe, & Charitate, disput. 8. sect. 1. Non enim tantum jus naturæ dicat in negotiis gravioribus

gravioribus convocandos esse viros autoritate & doctrinâ in Ecclesiâ cōspicuos; sed etiam id insinuat jus divinum Matthæi cap. 18. v. 20. *Vbi erunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Conciliū vocatur Congregatio primorum, quia tantum vocari debent principaliter Episcopi, qui soli habent jus dicendi in Cōciliis ut docet Bellarminus lib. 1. de Conc. cap. 15. contra Lutherū, contra Magdeburgenses & Protestantés. Suarez disput. 1. sect. 1. docet etiam Cardinales gaudere jure ferendi suffragiū in Concilio generali: quia ex quo cōcipit dignitas & usus Cardinalium in Ecclesiâ, semper fuerunt vocati ad Cōcilia generalia, ut patet ex eorum subscriptionibus in variis Conciliis. Negant tamen Card. Bellarminus lib. 1. de Conciliis. Turrianus disputat. 18. dubit. 2. asserentes hoc jus illis comperere ex Consuetudine & Privilegio, non autem ex officio. Amicus citatus ait Abbates & Generales Ordinum, (licet sint exempti, & habeant jurisdictionem quasi Episcopalem,) non habere jus ferendi suffragium in Concilio generali. Primò, quia non fuerunt semper admissi ad Concilia, nec potuissent excludi à Concilio Chalcedonensi, ad quod cum loco Dioscori quidam Monachi fuissent admissi, Patres clamaverunt. *Foras mitte superfluos, Concilium Episcoporum est.* Quâ voce non tantum Laici, sed etiam Religiosi, Abbates, & Archimandritæ, exclusi sunt. Deinde quia ex litteris Theodosii Imperatoris ad Diosc. in Chalced. act. 1. Barsuma Præbyter Archimandrita fuit admissus ad Concilium Ephesinum, non ex jure, sed ex privilegio. Rogat enim Imperator Dioscorum Episcopum Alexandrinum ut dignetur illum admittere ad Synodum cum reliquis Patribus & Episcopis: non rogavit ut Episcopi reciperentur. Exclusis ergò aliis Archimandritis, qui tunc erant in Oriente, illum solum elegit: quos tamē non potuisset, si monachi habuissent jus ad Cōciliū. Nec refert, quod Abbates & Gñales habeant jurisdictionē spiritualem in suos subditos ut dictū. Non enim quælibet jurisdictionis spiritualis sufficit ad

dicendum jus in comitiis Ecclesiasticis sed requiritur publica & primaria; cujusmodi non est jurisdictionis Abbatum Generalium Religiosorum. Hi igitur tantum habent suffragium consultivum, non decisivum: laici ibi etiâ non suffragium ferunt, sed consentiunt & amplectuntur ea, quæ in Concilio definita sunt. Sic explicanda sunt verba Nicolai I in Epist. ad Michaelem Imperatorem, quæ refertur Can. *Vbinam, distinct. 10. Vbinam legistis Imperatores antecessores nostros synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos.* Neque ex eo quod Concilium Generale universam Ecclesiam repræsentet, sequitur omnibus jus accedendi, & suffragium ferendi competere. Satis enim est si dumtaxat Primarii Ecclesiæ Rectores, & Pastores compareant: sic Capitula Generalia Religionum repræsentant totum Ordinem, quamvis soli Provinciales illis intersint: Comitia Regni totum regū, licet soli Primiores adsint. Secundò, in definitione ponitur: *Sub uno certo capite.* Quia coetus carens certo capite & pastore, non est Concilium, sed Conciliabulum. Additur denique: *Ad controversias fidei definiendas, legesque universales condendas.* Quibus denotatur causa finalis celebrandi Concilii.

Concilium aliud est generale, sive œcumenicum, hoc est orbis terrarum, seu ex universâ Ecclesiâ congregatum. Alterum verò non generale, quod non coalescit ex universâ Ecclesiâ, sed ex quadam ejus parte, & hoc multiplex est. Diœcesanum in quo Episcopus præsidet, & conveniunt ejusdem Diœcesis Sacerdotes, Provinciale in quo præsidet Archiepiscopus, & conveniunt Episcopi, Suffraganei ad discutienda negotia concernentia totam Provinciam, Nationale in quo cum Patriarchâ vel Primate totius Nationis conveniunt Archiepiscopi, Episcopi, & Suffraganei. Conciliorum originem & idem aliqui in Cælos referunt. Cùm enim ibi sit Ecclesiæ triumphas militantis soror charissima

E e 3 Deuſ

II.

Deus dicitur Angelicis mentibus à se conditis futurum Incarnationis mysterium aperuisse, illique verbum adorandum proposuisse, juxta illud Apostoli Hebr. cap. 1. v. 6. *Et cum igitur introducit primogenitum in orbem terrarum, & adoret eum omnes Angeli Dei.* Quibus verbis innuere videtur Deum quendam confessum, & cœtum Angelorum fecisse. Eundem conventum præfigurasse videtur Deus Job cap. 1. v. 6. *Quodam die, cum venissent Filii Dei, ut assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Sathan.* Cui licet Sathanas adfuerit, nihil nomini Concilii detrahit, imò inquit in Consiliantibus non tam virtutis & morum, quam scientiæ & litterarum esse rationem habendam, juxta illud Christi Matthæi cap. 23. v. 1. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi, omnia quaecumque dixerint vobis, servate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere.* Vetus Testamentum aliquot Conciliorum meminit Exodi cap. 18. Je thro vel potius Deo suo more Moyses v. 25. *Electis viris de cuncto Israel constituit eos Principes populi, Tribunos & Centuriones, & quinquagenarios & Decanos: qui judicabunt plebē omni tempore, quidquid autem gravius erat, referent ad eum.* Numerorum cap. 11. v. 16. *Dixit Dominus ad Moysen, congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel quos in nosti, quod senes populi sint ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi sederis, faciesq; ibi stare tecum, ut descendam, & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, iradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, & non tu solus graveris.* Cornelius ibi notat quod Concilium horum cum Pontifice summum erat, & ab Hebræis vocatum est Sanhedrim de quo consulendus Josephus & Galatinus lib. 4. cap. 5 & hi Seniores fuerunt, qui in magno illo Concilio Sanhedrim Christū mortis reum proclamarunt, à Pilato occidendum, Matt. c. 26. & 27. Horum etiā meminerunt Philo lib. de plant Noë, S. Gregorius Nazianz. or. 1. Apol. Genebrardus lib. 2. Chronol. S. Hilarius in præfat. in psalm. 2. videntur Scribæ in officio explicandi legem, & interpretandi Sacram Scripturam illis succedisse, qui

proinde in Evangelio vocantur Legisperiti & Seniores. Tradunt Hebræi ab his celebratam fuisse magnam Synodū 120. hominum sub Artaxerxe, ubi constitutus est ordo librorum Canonico-rum, cui Synodo (ut ait Elias præfatione 3. Massoreth) præfuit Daniel, cum Anania, Misacèle, & Azariá, Eldrà, Nehemiá, Mardocheo, Zorobabele, Aggæo, Zachariá, & Malachiá.

Eam ferè collapsam curavit restitui Rex Josaphat lib. 2. paralip. cap. 19. v. 8. *In Jerusalem quoque constituit Josaphas Levitas Sacerdotes, & Principes familiarum ex Israel, ut iudicium, & causam Domini judicarent habitatoribus ejus, præcepitque eis dicens: Sic ageris in ismore Domini fideliter, & corde perfecto, omnem causam, qua veneris ad vos fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis inter cognationem, & cognationem, ubicumque questio est de lege, & mandato, de ceremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos, & super fratres vestros: sic enim agentes non peccabitis.* Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester in his qua ad Deum pertinent præsidebit. Mariana loco (in his qua ad Deum pertinent) vertit ex Hebræo: ad omne verbum Domini. Id est causam Ecclesiasticam. Cajetanus ibi: *Suprema duo capita judiciorum decernit, alterum eorum qua ad Deum pertinent, alterum eorum qua ad Regem pertinent.* Expende illa verba in his qua ad Deum pertinent: seu ad omne verbum Domini, seu causam Ecclesiasticam, qua denotant summam utilitatem Conciliorum: in his enim Præside Summo Pontifice, Omnes aut certe per multi Principes Ecclesiarum conjunctis viribus, & quasi agmine facti irruunt in hostes fidei (inquit Bellarminus lib. 1. de Conciliis & Ecclesiá cap. 9.) qui sanctam Ecclesiam Dei inconsultem læsare contendunt. Primæ Congregationis quasi Generalis meminit Lucas act. cap. 15. v. 6. tempore Apostolorum, cum iis qui Antiochiæ erant: Paulus & Barnabas non possent satisfacere, *Surrexerunt quidam de hæresi Pharisæorum, qui crediderunt dicentes, quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi v. 6. Conveneruntq; Apostoli & Seniores videre de*

II.
Libro 1.
Paralip.
23. v. 8.

Bellar.

Act. 15.
v. 5.

verbo

verbo hoc. v. 7. *Cum autem magna conqui-
sio fieret, surgens Petrus dixit ad eos.
Viri fratres vos scitis, quoniam ab antiquis
diebus Deus in nobis elegit per os meum
audire gentes verbum Evangelii & cre-
dere:* Idem cum aliqui acriter pro Ju-
daismo contenderent, ut gentiles ser-
varent legem Moysi, convenerunt (anno
scilicet 14. à Conversione Pauli, & 16.
à Passione Christi & ab ejus Nativitate
51. Claudii Imperatoris) quo anno
Claudius expulit Judæos Romæ & con-
sequenter, ut tradunt Orosius lib. 7. hist.
cap. 6. Baronius, Bellarminus, Gualter-
rius in chronol. Lorinus, Pererius præ-
fat. in epist. ad Roman.) *Convenerunt
Apostoli* (inquit textus) *ex quo Clemens*
*lib. 6. conficit c. 12. colligit omnes Apo-
stolos adfuisse. Sed Baronius existimat*
tantum interfuisse Petrum, Paulum,
Joannem, Jacobum, & Barnabam:
*quia horum meminit tantum Aposto-
lus ad Galatas cap. 2. post illud variz*
habitæ sunt synodi circa observantiam
*Paschatis Romæ sub victore Papâ: Jer-
osolymis sub Narcisso; In Galliâ sub*
*Irenzo Lugdunensi Episcopo. In Pon-
to sub Palina. Corynchi sub Bachylo,*
& alibi sub aliis Episcopis. Diversæ
*etiam synodi in Asiâ contra Montani-
as, Antiochiæ contra Paulum Samo-
satenum conventus habitus est. Con-
tra sectam Novatianorum Carthagine*
in Africâ; Arelate in Galliâ: & variz
synodi Romæ contra Donatistas: in
causâ Cæcilianii; in variis locis: contra
*Eustachium Gangræ in Armeniâ. Con-
tra Priscilianum Toleti in Hispaniâ.*
Contra Pelagium, & ejus sectatores in
*Palestinâ, Constantinopoli, Carthagi-
ne, & Mileti: de quibus S. Augustinus*
*lib. 1. contra Julianum cap. 1. Per com-
petens judicium communium Episcoporum*
causa vestra finita est. Et lib. de gratia &
*lib. arb. cap. 4. Contra Pelagianam here-
sim cum fuisset diutius disputatum etiam*
*ad Concilia Episcopalia novissimâ neces-
sitate perventum est &c.* *Contra Mani-
chos Ancyræ. Contra Archonticos*
*Neo-Cæsaræ: & contra alios ut Colo-
niz. Trevisis, Moguntiz in Germaniâ.*

III.

Concilia Generalia ex toto orbe con-
gregata sunt. Primum Generale fuit
Nicænum celebratum anno Domini
330. sub Sylvestro Papâ, & Constantino
Imperatore, ad quod convenerunt 318.
Episcopi: inter quos quatuor Patriarchæ
Jerosolymitanus, Constantinopolitanus,
Antiochenus, & Alexandrinus:
horum omnium nomina usque ad sua
tempora conservata fuisse refert Epi-
phanus hæresi 69. S. Hilarius lib. de
Synodis, S. Ambrosius præfatione li-
brorum de fide aiunt hunc numerum
esse sacrum & mysticum, diu ante præ-
figuratum. Sicut per 318. milites Abra-
ham reportavit victoriam de quinque
regibus, ita in illo cœtu Ariana hære-
sis profligata est. Eundem numerum
Episcoporum recensent S. Hieronymus
in Chronico, Sulpitius lib. 2. histor.
Theodoretus lib. 1. c. 7. & alii, ita de
eo scribitur tom. 1. Concil. 2. Synodo
Romanâ, *Sylvester Episcopus sanctæ &
Apostolica Sedis Romanæ, dixit. Quid-
quid in Nicænâ Bithinia constitutum*
*est. ad robur sanctæ Matris Ecclesiæ Ca-
tholicæ & Apostolicæ à sanctis Sacerdoti-
bus trecentis decem & octo nostro ore*
*conformiter confirmamus, omnes, qui au-
si fuerint dissolvere definitionem & ma-
gni Concilii, quod apud Nicænam congre-
gatum est in præsentia piissimi & vene-
randi Principis Constantini Augusti a-
nathematizamus, & dixerunt omnes*
placet. Expende illa verba. Ad robur
sanctæ Matris Ecclesiæ, &c. Quibus in-
nuit per Concilia plurimum foveri
sanctitatem Ecclesiæ. Quod autem
Ariana hæresis fuerit potissima causa
cur ea Synodus convocaretur, legi po-
test Turrianus præmnia in Canones
magne Synodi Nicæne, Sanderus lib. 7.
de visibili Monarchiâ Ecclesiæ §. 100.

Concilio Nicæno successit Conci-
lium Sardicense anno Dominicæ In-
carnationis 351. ad quod convenerunt
347. Episcopi sub Constantio Impe-
ratore, & Julio I. Pontifice: ad illud
Concilium Julius Papa misit Archi-
damum & Philoxenum Præsbyteros,
(ut ex Athanasio qui interfuit refert
Baronius) & quia moris erat præter
Præsbyteros etiam mittere aliquem
Episcopum, ideò *Si quis* (inquit Baro-
nius) *ex Episcopis, qui interfuerunt*
Concilio

IV.

Concilio Apostolicae Sedis legatus putandus est. Osius Cordubensis potius dicendus, cui inter Antistes Aphanasius primas deseri, dum inter illos, quos recenset primo loco ponit Osius Episcopum Cordubensem, & Protogenem Episcopum Sardicensem &c. Hos enim principem locum in synodo tenuisse post legatos inter Episcopos Orientis Sozomenus tradit. Hoc autem Concilium fuisse Oecumenicum existimat Baronius ad annum Christi 419. his verbis. Quis enim ignorat parvum auctoritatis fuisse Concilium Sardicense, atque Nicenum, cum ambo fuerint Oecumenica: imò hoc amplius ab illo istud habuerit, quod illi ex Africanis Episcopis unus tantum Caeilianus interfuisse reperitur. Sardicenses autem cum Grato Episcopo Carthaginiensi, triginta ejusdem provinciae Episcopi praesto fuere: adeo ut salva pace Catholica, nequaquam potuissent Sardicenses Concilii canones non recipere? Ante illum Athanasius Apologia 1. in principio vocat. Magnam Synodum. Socrates lib. 2. sacrae historiae scribit: ex toto orbe convocatum. Nec contra hoc urget quod objicit Philippus Mornæus in suo mysterio iniquitatis, per hoc universam historiam confundi, & omnium synodorum ordinem turbari. Talis quippe ordo synodorum communiter fertur. Prima universalis synodus Nicæna; secunda Constantinopolitana, (quam tamē Sardicenses præcellit) tertia Ephesina, quarta Chalcedonensis. Ad hoc enim facile respondetur ideò Sardicensem non recenseri secundo loco, quia non est convocata ad novum aliquod dogma stabilendum sicut ceteræ, sed potius ad reprimendum furorē Arianorum, & ad confirmandam contra eorundem fidem Nicænam, & Catholicos Episcopos ab eis ob fidem condemnatos suis Sedibus restituendos. Bellarminus etiam respondet lib. 2. de Romano Pontifice cap. 25. Concilium Sardicense non addi numero Conciliorum; quia pro uno & eodem habetur cum Nicæno 1. qui iidem Patres magnā ex parte utriusque Concilio interfuerunt: nihilque novi quoad fidem in Sardicensi definitum est: sed tantum Nicæna fides roborata. 2. Quia iidem canones in utraq; synodo reperiuntur: unde pro una & eadem reputantur. Non

major (inquit Bellarminus) est error citare Concilium Nicænum pro Sardicensi quam Matthæum pro Ioanne: vel Ieremiam pro Zachariā: ut citavit Matthæus cap. 15. Sicut ergo non possumus vocare Matthæum falsarium, quia idem Spiritus sanctus in Ieremiā & Zachariā locutus est: ita nec debuissent summi Pontifices appellari falsarii etiamsi Nicænum Concilium pro Sardicensi citarent: cum eadem sit auctoritas utriusque Concilii.

Baronius supra bene subjungit. Sed nec mirum est, quod nec novum sit si unus idemque Canon, vel plures sub diversis Conciliis censentur. Nam ne longè petita quæramus exempla, in promptu est, quod in Concilio Carthaginiensi anno superiori celebrato inserti habentur Canones Concilii Milevisani. Insuper & Canones Concilii Hipponensis translati sunt in posteriora Concilia Carthaginiensia. Quidergò impostura erit si Canones qui positi reperiuntur sub titulo Conciliorum Carthaginiensium, quis citaverit sub nomine Concilii Milevisani vel Hipponensis? Num qui id faceret exclamaverit impostorem? Non puto: imò potius exactum Canonum cognitorē, qui noverit proprios fontes unde manant. Certè quidem plura de Concilio Nicæno sunt exempla. Aliquot ejusdem Concilii Canones translatos fuisse in Sardicense, nimirum quintum, decimum, quintum, decimum, sextum, & decimum, septimum, quos ex scriptis invenies in Concilio Sardicensi sub numeris primo, decimo, nono, & decimo-sexto. Præterea ideò Sardicense Concilium non obtinet secundum locum inter Concilia Oecumenica, quia ex Bellarmino lib. 1. de Conciliis c. 7. Partim confirmatum, Bellarm. partim reprobatur. Eò quod (ut observat h. conc. cap. 7. V. Barc.) mirā Arianorum calliditate factum est, cum scilicet iidem ipsi Sardicā aufugientes seorsum cum suis egerunt conciliabulum, quod & Sardicenses Concilii nomine insignierunt, talique indito titulo, per Christiani orbis provincias promulgarent. Confirmavit hanc imposturam post Constantis mortem successor in Imperio Constantinus Arianus eorum patronus, qui cum ubique regnaret, favit Arianis promulgantibus ubique præteritum Concilium Sardicense, & plurimos decipientibus, sicque Pseudo-synodus Arianorum

Alorn.

Bellar.

Arianorum ei detraxit auctoritatem, & impedivit nè quatuor aliis Conciliis infereretur, & pro œcumenico haberetur. Quare secundo loco ponitur nimirum secunda Synodus Constantinopolitana celebrata cõtra Macedonium negantem Spiritus Sancti divinitatem sub Theodosio seniore imperante, Damaso summum Pontificatum tenente, anno Domini 383. secundum Prosperum in Chronico, vel 384. secundum Socratem lib. 5. cap. 8 vel 381. secundum Onuphrium. Huic Synodo interfuerunt 150. Episcopi soli Orientales, inter quos fuerunt Nectarius Constantinopolitanus, Timotheus Alexandrinus, Melitus Antiochenus, & Cyrillus Hierosolymitanus. Huic Concilio non præsedit quidem Romanus Pontifex per se, nec per legatos, quorum tamen munus fuisse præsidere, ut in cõteris Conciliis. Rationem afferit Bellarminus lib. 1. de Conciliis cap. 5. & 19. Quia Damascus convocaverat quidem Episcopos Orientis Constantinopolim: sed ex eo loco postea Romam venire volebat, ubi ipse cõegerat Synodum Episcoporum Occidentalium, ut Romæ fieret plenissimum Concilium. Orientales verò postea prætexerunt misã Romam legatione, causã, quibus venire non poterant: sed quia hæc ratio supponit epistolam illam apud Theodoretum lib. 5. c. 9. (quã Patres Orientales testantur se Romam vocatos, seque excusant, quod venire non possint) esse secundi Concilii, quemadmodum tunc existimabat Bellarminus, cum tamen vera sit (quod idem postea recognovit) Episcoporum anno post celebratum secundum Concilium rursus Constantinopoli cõgregatum: idẽ ipso Bellarmino nihil renuente, puto eam valituram, si quæratur cur Damascus, non interfuerit ejusmodi Concilio Patrum, minime verò cur non secundo, cui tamen interesse, & præesse poterat, sive per se, sive per legatos. certum est illud Concilium generale fuisse celebratũ annuente Põtificæ Romano, & ab eo approbatum. Quod congregatum, approbatũ & confirmatum fuent à Damaso Papã. Habetur in 6. Synodo act. 18. *Macedonius Spiritus sancti denegabat. Deitate, & domi-*

natorẽ conservum predicabat, sed Maximus Imperator Theodosius, & Damasus fidei Adamas obstiterunt: quorum solidã mentem, aggressiones, atque sanctus alienarum sectarum nullatenus fusciantur. Idem probat Baronius ex vetusto Codice Bibliothecæ Vaticanæ, & S. Marię Majoris his verbis. *Sententiam de damnatione Macedonii, & Eunonii Damascus confirmari præcepit etiam in sanctã secundã Synodo, qua præcepto & auctoritate ejus apud Constantinopolim celebrata est.* Idem habet Photius lib. de 7. Synodis, quibus subscribens Bellarminus lib. 2. de Romano Pontifice c. 13. ait: *Secundũ Concilium generale in epistolã ad Damasum, quæ exiit apud Theodoretum lib. 5. c. 9. dicit se convenisse apud urbem Constantinopolim ex mandato litterarũ Pontificis per Imperatorem ad se missarum, & ibidem facentur Romanam Ecclesiam esse caput, se autem membra.* Ibidem Concilii verba refert, *Concilio Dei volente ac nutu Romæ cõcto, nos velut membra propria per Imperatoris sanctissimi litteras accersivissis.* Quæ verba patenter innuunt Imperatoris quidem litteras ad Synodum indicendam impetratas fuisse, sed ita ut Romanus Pontifex prius consensum, & auctoritatẽ ad eam rem præbuerit, & Imperatoris opem imploraverit, ut scilicet brachio sæculari ad Ecclesiasticam auctoritatẽ adjuncto plenior esset ex omni parte Convocatio.

Philippus Moræus objicit has epistolas Damasi, vel Synodi Romanæ ad Episcopos Orientis non fuisse mandatorias, sed hortatorias tantum. Ad contrarium docent verba ipsius Epistolæ. Postquam enim Patres Concilii Constantinopolitani testantur non defuisse sibi desiderium Romam pergendi, sic se consequenter excusant. *Verum quoniam hoc modo Ecclesie nuper renovata nudarentur, & res à plerisq; fieri omnino nequeat, propterea quod Constantisnopolim mandato litterarum superiore anno à vestra reverentiã post Conciliũ Aquileiense ad sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum ad iter dumtaxat Constantinopolim usque faciendum, nos preparavimus, acque de hoc uno celebrando consensum Episcoporum, qui in provinciis manserãt unã nobiscum attulimus, idcirco neque*

ff longiore

Bellarmin.

Baron.

Bellarmin.

VI.
Moræ.

Longiore itinere opus esse expectabamus: Neque de ullo alio omnino ante acceperamus: quam Constantinopoli in unum conventam esset. Quibus verbis satis patenter innuitur Damasum Papam suis litteris ad Imperatorem missis non tantum hortatum esse, sed mandasse ut in unum convocarentur Episcopi ad res fidei agitandas & decernendas Ecclesie & sedis Romanæ auctoritate ac ntu.

- VII. Nec est quod Philippus Morizus dicat Bellarminum postea agnovisse in recognitione pag. 46. hanc non esse Patrum Constantinopolitanorum epistolam, quæ proinde ad quæstionem nostram non pertineat. Contra, nam Bellarminus lib. 1. de Conciliis c. 13. eam epistolam citat, tanquam scriptâ ab Episcopis in illo Concilio congregatis, & ex eâ concludit illam Synodum congregatam fuisse jussu Damasi Papæ. Sed postea in recognitione suorum librorum animadvertit eam non esse secundæ Synodi Generalis, sed Episcoporum, qui in ea Synodo interfuerunt, & sequenti anno iterum congregati convenerant. Esto igitur quod ex illâ epistolâ non probetur secundam illam Synodum convocatam fuisse à Damaso: non tamen desunt aliud argumenta, quibus id ostendatur, ut ex sextâ Synodo act. 18. *Sed Maximus Imperator Theodosius, & Damasus fidei. Adamas protinus obfiterunt, &c.* Item ex Codice Bibliothecæ Vaticanæ, & S. Mariæ Majoris. *Damasus confirmari præcepit etiam in sanctâ secundâ Synodo qua præcepto & auctoritate ejus apud Constantinopolim celebrata est.* Ex quibus testimonium ejus fidei exscripsit Baronius tom. 4. ad annum Christi 381. art. 19. & seq. Et confirmatur ex Concilio Chalcedonensi act. 1. ubi damnatur Dioscorus, eo quod ausus fuisset congregare Synodum absque auctoritate Sedis Apostolicæ, de quo Lucentius, Apostolicæ Sedis Vicarius. *Quod (inquit) rite nunquam factum est, nec fieri licuit.*

- VIII. Eodem modo philosophandum est de Concilio Constantinopolitano, ac de Ecclesiâ. At Ecclesia Constantinopolitana est subiecta Rom. Põtifici non secus ac reliquæ Patriarchales juxta

illud S. Gregorii Magni ad Joannem Episcopum Syracasan lib. 7. epist. 63. & referuntur à Gratiano dist. 22. cap. 4. *De Constantinopolitana Ecclesiâ quod dicunt, quis dubitet eam sedi Apostolica esse subiectam, quod & Dominus, piissimus Imperator, & frater noster Eusebius ejusdè Civitatis Episcopus assidue prosternunt.* Item dist. 22. *Sacro sancta Romana & Apostolica Ecclesia non ab Apoitolis, sed ab ipso Domino salvatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem affecta est, sicut ipse beato Petro Apoitolo dixit: tu es Petrus & super hanc petra edificabo Ecclesiam meam.* Undè Patres Concilii Chalcedonensis lectâ Epistolâ Leonis Papæ ad Flavianum Episcopum Constantinopolitanum acclamarunt. *Hac Patrum fides, hac Apostolorum fides, Petrus per Leonem locutus est.* Ibidem Atticus Episcopus Nicopolitana Civitatis. *Quomam (inquit) vero Domini nostri & sanctissimi Patris, & Archiepiscopi Leonis adornatis Apostolicam sedem, lecta est epistola.* Et actione 3. ejusdem Concilii, cum in Dioscorum sententia fertur, dicitur. *Leo Petri Apostoli pradius dignitate Dioscorum deposuisse, & in Epistolâ ad Leonem. Totum Concilium dicit Leonem vocis Petri interpretem fuisse (idest) Petrum per Leonem locutum.* Unde si quibus privilegiis gaudet Constantinopolitana Ecclesia, illa habet à sede Romanâ, ut patet ex Concilio Lateranensi cap. 5. ubi ab Innocentio III. totoque Concilio constitutum est. *Vt post Romanam Ecclesiam, quæ disponente Domino super omnes alias, ordinariæ potestatis obtinet principatum, ut potè Mater universorum Christi fidelium, & Magistra, Constantinopolitana primum, secundum Alexandrina, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineat.* Habeturque extra de privilegiis cap. *Antiqua.* Ex quibus constat non nisi ab Ecclesiâ Rom. Sedes Patriarchales suum ordinem, & dignitatem obtinere. Ipsi Patres Synodi Constantinopolitanæ ita scribunt Leoni Papæ. *Judicamus verò quia & alia quadam pro rerum ipsarum ordinatâ quiete, & propter Ecclesiasticorum Statutorum definitimus firmitatè scienses, quia & vestra Sanctitas*

Gregor.
Mag.

Bellarmin.

Baron

*sanctitas addicens & probatura & confirmatura est. Expende illa ultima Et probatura & confirmatura est. Quibus hæc subjungunt facientes mentionem canonis, Confirmavimus autem & centum quinquaginta sanctorum Patrum, qui in Constantinopoli congregati sunt regulam sub pia memoria majore Theodosio; qui præcepit post vestram sanctissimam, & Apostolicam Sedem, honorem habere Constantinopolitanam, qua secunda est ordinata. His omnibus subjiciunt illi Patres, quæ igitur definitivimus ad intercessionem quidem totius confusionis; confirmationem verò Ecclesiasticam ordinationis definitivimus. Hæc sunt provera & amica, & ad decorem convenientissima dignare complecti, sanctissime ac beatissime Pater. Infra: Rogamus igitur, & tuis decretis nostrum honora judicium, & sicut nos capsi in bonis nos adsecimus consonantiam, sic & summus tua filius (quod decet) adimpleat. Ex quibus patet illum canonem non fuisse definitum nisi accedente judicio, & confirmatione Leonis Pontificis; quam summis votis expetierunt. Et licet non clarè constet secundam synodum fuisse à Damaso convocatam: tamen ex dictis evidenter constat potuisse ab eo convocari. Primò quia patet Episcopos Orientales à Damaso ad synodum Romanam fuisse convocatos, sequè per legatos Romam missos excusasse, & acta Oecumenicæ synodi, quam anno superiore celebraverant, Romano Pontifici obtulisse, ut recognosceret, quæ omnia manifestè testantur penes Romanum Pontificem esse convocare, & confirmare Concilia œcumenica. Addit Bellarminus in sua recognitione ex epistola Damasi quam affert Theodoretus lib. 5. cap. 10. evidentiſſimum esse secundam synodum, & synodum Romanam sub Damaso in eandem sententiam convenisse, & pro unâ & eadem synodo haberi posse in materia fidei. Undè ex his verbis Patrum Orientalium. *Velut membra propria accersivissim.* Rectè infert. *Fatentur Romanam Ecclesiam caput esse, se autem membra.**

IX. Tertia Synodus Generalis fuit celebrata Ephesi anno 431. sub Theodosio Juniore Imperatore, & Cœlestino I. Pontifice, ad quam convenerunt 200,

Episcopi. Ex Patriarchis S. Cyrillus Alexandrinus, Joannes Antiochenus, & Juvenalis Hierosolymitanus, ad profigendam novam hæresim Nestorii Patriarchæ Constantinopolitani, asserentis in Christo esse duas personas. Philippus Mornæus sustinet illud Concilium fuisse indictum ab Imperatore. Deinde S. Cyrillum Alexandrinum illi Synodo non præfuisse, nec vices gessisse Cœlestini Romani Pontificis quoad jurisdictionem. Cõtra dico idè factum ab esse Imperatoribus, quia illis sacra religio non minis curæ erat, quàm respublica: Judicabant enim imperium Ecclesiæ crescere incremento. De hoc lege epistolam Imperatorum Theodosii & Valentianii ad Cyrillum, quæ est apud eundem 17. & extat tomo 1. Actorum Concilii Ephesini cap. 25. Illa tamen indictio nunquam facta est absque consensu & approbatione summi Pontificis, qui est Pastor universalis, & cujus est hæresibus emergentibus occurrere, easque condemnare. Nestorii impietatem Cœlestini auctoritate, & Cyrilli industriâ impugnatâ fuisse scribit Prosper in Chronico. Photius L. de septem Synodis ait Cyrillum profectum fuisse ad Concilium Cœlestini auctoritate. Justinianus in edicto de fide orthodoxâ testatur Cœlestinum & Cyrillum fuisse auctores istius Concilii. Cûr Cyrillum nominat? quia Romani Pontificis nomine ibi præfuit, *Cyrillo* (inquit Evagrius *Evagr.* l. p. c. 4.) *locum Cœlestini Episcopatum antiqua Roma gerentis obtinente.* Photius de 7. Synodis cap. 3. ita de hac Synodo loquitur. *Cyrillus Cœlestini Romani implebat sedem, atque personam gerebat.* Balsamon licet Romani Pontificis auctoritati parum affectus in nono Canone tit. 8. cap. 1. sic de Præfide & motivo illius Synodi loquitur. *Quod Patriarcha Alexandrinus cum Phrygio habuit hanc facultatem S. Cyrillus Alexandrinus à Romano Papâ Cœlestino quando fuit Ephesina Synodus adversus Nestorium, cum non posset Cœlestinus adesse Ephesi, & judicare Nestorium, ut S. Cyrillo à Cœlestino permitteretur huic Synodo præsidere, ut itaque constaret eum habere jus & auctoritatem Papa sedis cum Phrygio, & condemnasset Nestorium, &c.*

De processu condemnationis Nestorii scribit S. Cyrillus Epist. ad Constantinopolitanos, quæ extat apud eundem 11. & tom. 1. Act. Concilii Ephesini cap. 15. hoc modo. *Quod si Nestorius intra terminum à S. Cælestino Papa præscriptum doctrina suæ novitatibus nuncium non remisisset, eaque qua docuerat, aut libris suis inferuerat non anathematizaverit, communione Ecclesiæ privabitur.* Unde tomo 2. ejusdem Concilii cap. 10. Cum illi Patres damnationem in Nestorium pronunciare vellent, præmiserunt se cum aliis Ecclesiæ Canonibus, præsertim litteris Papæ Cælestini necessariò compulsos ad tam lugubrem sententiam. Extat Epistola ejusdem Synodi ad Cælestinum tomo 4. Actorum ejusdem Concilii c. 17. in qua scribunt PP. omnia quæ in œcumenicâ Synodo decernuntur ad Romanum Pontificem referri oportere, reservantes ipsius judicio ultimam in Joannem Antiochenum Episcopum sententiam: integros Actorum Commentarios, & Synodi subscriptiones ad eum mittunt. Ipse Cælestinus hanc censuram minatus fuerat, ut patet ex Epistola, quæ extat Actorum Concilii Ephesini c. 17. *Hoc tibi per suajum hæcenus velim, nisi de Christo Deo nostro ea teneris & docueris, quæ & Romana, & Alexandrina, & universa Ecclesia Catholica tenet, sanctaque Constantinopolis Ecclesia, usque ad suum Episcopatum tenuit & docuit, &c. ab universâ Ecclesia Catholicâ communionem, quamprimum, proscriptumque iri, & Nos hoc planè facere in animum induxisse.*

Cælestin.

X.
Prosper.

De eadem sententiâ in Nestorium latâ ita scribit Prosper lib. contra collatorem in fine. *Per hunc (Cælestinum) etiam Orientales Ecclesiæ geminâ peste purgatae sunt, quando Cyrillo Alexandrina urbis Antistiti gloriosissimo fidei Catholicæ defensori ad execrandam Nestorianam impietatem Apostolicus auxiliatus est gladius, quo etiam Pelagianis, dum cognatis confiderantur erroribus iterum profcerentur.* Hujus condemnationis mentionem etiam facit Baronius ad annum 431. *Ipsi Patres, qui Ephesi convenerant, necnon Maximianus ipse recens creatus Episcopus, atque etiam Theodosius Imperator, legationem miserunt ad ipsum*

Baron.

Cælestinum Romanum Pontificem, eidem congratulantes de prostratâ cum auctore heresi Nestorianâ. Missi ad hoc sunt Romam Joannes Presbyter, & Epictetus Diaconus. Idem Baronius ad annum 431. citatum ait legatos fuisse missos à Cælestino, ut essent executores sententiae latæ in Nestorium. *Ut sententia in Nestorium lata iidem legati essent executores, ut planè appareat nihil præterea ab ipso Pontifice tributum synodo, nisi ut cognitis his qua anno superiori ibidem Roma in Nestorium decreta fuissent eadè executioni mandari curarent.* Nec præfidentiae Romani Pontificis obest, rationemque OEcumenici Concilii destruit, quod idem Baronius refert ex S. Cyrillo in apologiâ ad Theodosium. *Sancta (inquit) synodus in sanctâ Ecclesiâ, qua Mariana vocatur congregata est, Christumque assessorem capitis loco adjungit: venerandum enim Evangelium in sancto throno collocavit, velut in aures Sacerdotum inclamans, justum judicium judicate: judicabitur inter sanctos Evangelistas, & Nestorii voces &c.* Et synodalis epistola ad Theodosium, *Sanctum Evangelium quod ipsum Christum ob oculos ponebat in throno, quo locum medium obinebat, propositum fuit.* Idem Baronius scribit factum esse, quod etiam in Chalcedonensi observatum est, ut patet ex illis verbis judicium & Senatus corâ Patribus. *Quoniam Evangelia posita à reverentiâ vestrâ perspicimus &c.* Ex eo quod (inquam) Evangelium in medio propositum erat non sequitur quod Cælestinus non præfuit illi coetui, nec emergentem Nestorii hæresim condemnavit vel condemnare potuit. Ideo enim in medio illius confessus propositum est Evangelium, ut in cordibus tot sanctissimorum Præfulum altius infingeretur & magis moverentur, ad impietatem Nestorii condemnandam. Ad hunc verò finem creavit in Ecclesiâ Vicarium seu Pontificem, & quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores: ut fideles non sint parvuli fluctantes, & circumferantur omni vento doctrinæ in nequitiâ hominum, in astutiâ ad circumventionem erroris; sicut licet videamus omnem Rempublicam suis legibus administrari,

administrari, tamen insuper sunt iudices animati, qui ex legibus ipsis vident an absolvi, an condemnari debeant, & quæ in reos pœna decernenda sit. Sic præter sanctum Christi Evangelium aderant Prælati, quibus præerat Romanus Pontifex ut emergenti impietati Nestorianæ occurrerent, sanctitatem fidei Orthodoxæ, & Ecclesiæ illibatam fervarent. Sic a. 15. v. 7. Petrus in medio Apostolorum & Seniorum sententiã dixit, quam Jacobus Jerosolymorum Præsul probavit. Ita Cœlestinus I. in Nestorian sententiam tulit, & eum exautoravit, quã reliqui Patres approbarunt: ut pater ex epistolâ synodali ad Imperatores missâ, cujus meminit Baronius ad annum 431. Ex quibus concludo synodum Ephesinam inter generales merito poni tertio loco, quandoquidem illam convocavit, illique præfuerit Roman. Pontifex per S. Cyrillum suum legatum. Ubi notandum quod S. Cyrillus, & alii legati Pontificis non ita ipsum repræsentant; ut quod ipsi faciunt censetur fecisse Papa, sed tantum repræsentant Pontificem tanquam Vicarii, & internuntii ipsius, qui orta dubia ad ipsum referre debeant, & sententiam ejus expectare ac exequi ut docet Bellarminus lib. 2. de Conciliis cap. 11. Nec refert quod Patres Concilii Ephesini abeundi veniam non à Pontifice, sed Imperatoribus postularint: ab eo enim suum reditum urgent, quia ab initio Imperatores mandaverat Candidiano Comiti, nè quem ex synodo aut reditum molientem, vel alio abscedere cupientem inde abire permitteret, nisi prius adhibita diligenti discussione, omnia decreta, & definita fuissent, quæ in disquisitionem venerant tom. 1. act. Concilii cap. 32. unde tom 2. cap. 17. scribunt Imperatoribus. *Cum hac causa & controversia sinem dominationi vestra peroptatum, Ecclesiisq; omnibus tutissimum, & Catholica fidei saluberrimum jam sit sortita, rogamus vestram pietatem, ut ab hac curâ, & exilio nos tandem absolvat &c.* Ex quo patet Imperatores non imperasse, nec præfuisse synodo illi, vel Candidianum aut quemquã alium, nomine ipsorum Quod clarissimè innuit epistola Imperatorum ad synodum missa per Candidianum.

*Candidianum præclarissimum religiosorum domesticorum comitem ad sacram vestram synodum abire iussimus; sed eâ lege, & conditione, ut cum questionibus, & controversiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil commune habeat. Nefas est enim, qui sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est illum Ecclesiasticis negotiis, & consultationibus sese immiscere. Quid clarius dici potest ad probandam auctoritatem Apostolicam & PP. illius Concilii in materiâ fidei discutiendâ esse independentem à Cæsare expende citatam particulam *tutissimum: &c.* scilicet à Concilio.*

Quarta Synodus Generalis Chalcedone celebrata est Maximo, & Martiano Augustis, Leone I. Pontifice Maximo anno Christi 454. ut voluit Mathæus Palmerius, & Gregorius Holoander: vel 452. secundum Marianum Scotum & Sigebertum: vel 451. ex Onuphrio lib. de Romanis Pontificibus. Cui interfuerunt 630. Episcopi inter quos erant Dioscorus Patriarcha Alexandrinus postea ejectus, Maximus Patriarcha Antiochenus, Anatholius Constantinopolitanus, Juvenalis Patriarcha Hierosolymitanus, ita Liberatus in Breviario cap. 11. & seq. Evangelius lib. 2. Historiæ cap. 2. 3. & 4. in quâ damnatus Eutyches Archimandrita asserens in Christo post Incarnationem esse naturam unam. Quæ Synodus ut esset Oecumenica, & legitima Patres gesta illius Synodi ad Leonem I. scripserunt, eorum confirmationem postulantes. *Iudicamus verò, quia & talia quadam pro rerum ipsarum ordinatâ quiete, & propter Ecclesiasticorum Statutorum definitam firmitatem, scientes, quia & vestra Sanctitas addiscens & probatura, & confirmatura est eadem. Et postea de Canone. Confirmavimus autem (inquiunt) & centum quinquaginta sanctorum Patrum, qui in Constantinopoli congregati sunt regulam sub pia memoria majore Theodosio quæ præcepit post vestram sanctissimam, & Apostolicam sedem honorem habere Constantinopolitanam. Ipse Leo epistola Gr. scribit sanctæ Synodo apud Chalcedonem habitæ non solum se per Fratres, qui invicem ejus executi essent, sed etiam per approbationem gestorum Synodalium propriam*

XI.

priam cum illis inivisse sententiam. *In solâ* (inquit) *fidei causâ, quod sæpè dis-*
sendum est, propter quam Generale Con-
cilium, & ex præcepto Principum Chri-
stianorum, & ex consensu Sedis Apo-
stolicæ placuit congregari. Particula illa
 (Præcepto) non significat quod Ponti-
 fex ab Imperatore Concilio adesse cõ-
 pulsus fuerit, quod facile colligitur
 ex epistolâ Martiani Imperatoris ad
 Leonem. *Supereit* (inquit) *ut si pla-*
ueris sua beatitudini in has partes ad-
venire & Synodum celebrare, hoc facere
religionis affectu dignetur. Nostris utiq;
desideriis Vestra Sanctitas sati faciet, &
sacra religioni, qua utilia sunt decernet.
 His verbis, *Sacra religioni, qua utilia*
sunt decernet, innuit Concilia Ecclesiæ
 & religionis sanctitatem fovere, quan-
 do Apostolicâ authoritatè confirman-
 tur. Quibus votis acquievit Leo, sig-
 nificans se eò mittere suos Legatos,
 qui vices suas possint implere: ut patet
 ex Epist. 51. ad Pulcheriam Augustam.
Quod Synodum Chalcedonensem haberi
Clementia vestra præcepit, cum à me, ut
in Italiâ haberetur mansuetudo vestra
retineat postulatum, ut omnes nostrarum
partium convocati Antistites, si securitas
temporâ suppeteret, convenirent: aded
tamen non aspernante accepti, ut binas
de Co-episcopis meis, & Compræbyteris
ordinarem, qui vicem meam implere sus-
ficerent, etiam datis ad venerabilem Syn-
odum congruentibus scriptis, quibus fra-
ternitas advocata cognosceret quam for-
mam servare in dijudicatione deberet.
 Ex quibus constat Synodum Chalce-
 donensem OEcumenicam fuisse & Põ-
 tificem Romanum, nõ ei tantùm præ-
 fuisse, sed etiam illius formam præ-
 scripsisse. Notat Bellarminus lib. 1. de
 Conciliis cap. 12. quod in Concilio
 Chalcedonensi act. 1. Diocorus Alexandrinus
 iussus est non sedere inter Episcopos,
 eo quod Synodum facere ausus
 fuisset absque authoritate Sedis Apo-
 stolicæ. *Quod* (inquit) *nunquam licuit*
nunquam factum est. S. Gregorius lib. 1.
 Epist. 24. sub finem profertur quatuor
 illis primis OEcumenicis Conciliis
 eundem se honorem habere, quem
 quatuor Evangelii, exhibet Sancta
 Ecclesia.

Bellarm.

XII. Quinta Synodus OEcumenica co-

acta fuit Constantinopoli Vigilio sum-
 mum Pontificatũ gerente, & Justiniano
 seniore imperante anno Dominicæ In-
 carnationis 553. vel ut (vult Pfellus 556)
 cui interfuerunt Episcopi 165. secun-
 dum eundem Pfellum, inter quos erant
 Eutychius Patriarcha Constantinopoli-
 tanus, Eustochius Patriarcha Jeroso-
 lymitanus, Apollinaris Patriarcha A-
 lexandrinus, Dominus Antiochenus;
 cui licet Pontifex nec per se, nec per
 legatos interfuerit, tamen per libellum
 confirmavit, ex Nicephoro lib. 17. cap. Niceph.
 27. In hãc synodo damnati sunt Origenes
 cum Dydimio & Evagrio suis scõ-
 statoribus. Item scripta Theodori
 Mophuesteni, & Theodoretæ Cyrensis.
 Item epistola quæ dicebatur Ibæ ad
 Marum Persam. Hujus synodi men-
 tionem faciunt Liberatus in breviario
 cap. 23. & 24. Evagrius lib. 4. cap. 38.
 Nicephorus lib. 17. cap. 27. S. Grego-
 rius lib. 1. epist. 24. Zonaras in vitâ Ju-
 stiniani. Quid Origenem in hæresim in-
 duxerit, scribit Vincentius Lirinensis
 cap. 24. adversus hæreticos. *Hoc* (in-
 quit) *Origenes tantus ac talis dum gratiâ*
Dei insolentius abutitur: dum ingenia
suo nimium indulget, sibi quæ satius credit;
dum parvipendit antiquam Christianam
religionis simplicitatem, dum se plus can-
clis sapere præsumit; dum Ecclesiasticas
traditiones & veterum magistris con-
temnens, quadam scripturarum capitula
novo more interpretatur, meruit, ut de
se quoque Ecclesia Dei diceret. Si surrexerit
in medio tui Propheta, & dixerit eamus,
& sequamur Deos alienos, quos ignoras,
& eum serviamus, non audies verba Prop-
heta illius &c. Fertur tamen scripsisse
 Fabiano Pontifici Romano & aliis mul-
 tis Ecclesiarum præfulibus de suâ mento
 rectâ & orthodoxâ, de fide Christianâ
 sententiam. Pro eodem librum Apolo-
 geticum scripsit P. Halloix Leodienfis
 & Societate Jesu.

Vincent.
Lirinens.

Sexta synodus habita est Constanti-
 nopoli tempore Constantini IV. ut
 vult Paulus Diaconus in ejus vitâ anno
 Domini 681. vel ex Pfello 685. in quo
 adfuerunt (ut narrat Regino lib. 1.
 Ado Viennensis, Freculphus in chro-
 nico 150. Patres; secundum Paulum
 Diaconum 289. & inter eos) ex Bellar-
 mino Gregorius Patriarcha Constanti-
 nopolitanus

XIII.

tinopolitanus, Macharius Antiochenus legati Ecclesiarum Hierosolymitana & Alexandrinæ. Summus Pontifex Agatho etiam suos legatos misit. In eâ synodo damnata est hæresis eorum qui unam tantum in Christo astruebant voluntatem: hos passim patres Monothelitas vocant. Quorum damnationem videre potes in præfatâ sextâ synodo act. 4. 8. 11. & 18. & 7. synodo act. 7. & Concilio Lateranensi sub Martino I. Canone 11. contra quos etiam disputarunt S. Damasus lib 3. de fide Orthodoxâ cap. 14. huius erroris primarii authores feruntur Macharius Episcopus Antiochenus, Cyrillus Alexandrinus, Sergius Constantinopolitanus apud Gregorium à Valentia 3. p. q. 12. puncto 1.

XIV.

Septima synodus celebrata est apud Nicæam anno Christi secundum Paulum Diaconum 781. Secundum Cedrenum anno 786. Secundum Onuphrium anno 789. ad illam synodum accesserunt (ut vult Pfellus 350.) Prælati ex Patriarchis solum Tharasis Patriarcha Constantinopolitanus, reliqui Patriarchæ per legatos tempore Cōstantini & Ireng, ut scribit Paulus Diaconus lib. 23. rerum Romanarum; Cedrenus in compendio historiari. Adrianus Papa huic Concilio præfedit per legatos suos, & cōdemnavit pseudo-synodū & eos qui debebant imagines nullo honore esse adorandas. Accipe quid hæc sacra synodus scribat act. 6. *De quodam casu præcedente sub Constantino Copronymo, qui in hac synodo congregati fuere, ut cum Prophetâ loquar inter sanctum & prophanum non distinxerunt; inter purum & impurum discrimen non statuerunt: imaginem enim Domini Dei nostri cum imagine satanae idolum appellarunt. Quomodo autem magna, & universalis in quam neque omnes consenserunt, & reliquarum Ecclesiarum præfatis non admiserunt, sub anathemate eam devoverunt. Non habuit cooperarium (ut hac quæ nunc celebratur,) Romanum Papam, neque illius Sacerdotes, neque per Vicarios, neque per Provinciales litteras, quemadmodum fieri in synodis debet. Quin etiam neque concordantes sibi habuit Orientis Patriarchas Alexandrinum (inquam) Antiochenum, & archiepiscopos sancta Pontifices; neque cum illis*

*etiam mystas & sacerdotes &c. Quod huic Pseudo-synodo contra imaginum venerationem Ecclesia non subscripserit seu consenserit patet etiam ex Cōcilio Lateranensi ad quod sub Stephano IV. Pipino defuncto missi sunt à Carolo, & Carolomanno fratribus duodecim Episcopi ex Galliâ, doctrinâ & sanctitate insignes, qui cum aliis patribus præfatâ Pseudo-synodo se opposuerunt. Ut patet ex epist. 3. Adriani Papæ I. ad Carolum Francorum Regem in act. 3. art. 2. tom. 3. Concil. parte 1. sic definitis. *Quæsalium terminum fidei, sive symbolum, aut doctrinam habet, præter quod traditum est à sanctis magnis, & universalibus sex synodis, & confirmatum est ab his sanctis Patribus, qui in eis convenerunt, & non adorant imaginem, sive figuram D. N. Iesu-Christi, neque humanationem ejus consistunt, sic, ut qui descendit, & incarnatus est propter genus humanum, solum impium anathematizamus, & alienum, extraneumque deputamus Catholica, & Apostolica Ecclesia.**

Anastasius præfatione in septimam synodum ad Joannem 8 quem perperam citat Philippus Moræus ita de cultu imaginum scribit. *Quæ super venerabilium imaginum adoratione præsens synodus docet, hæc, Apostolica, sed & vestra fides & nonnulla scripta innuunt, antiquitas tenuit, & universalis Ecclesia semper venerata est, & hæc nunc veneratur, quibusdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus utique nondum est harum utilitas revelata. Aiunt namque, quod nondum sit quodlibet opus manuum hominum adorandum, quasi non codex Evangeliorum opus manuum hominum, procul dubio non negabunt. Similiter & forma sanctæ Crucis, quam se adorare omnes utique Christiani fatentur, in quo videlicet considerare libet, quia si quamlibet Crucem auream, aut argenteam, aut ligneam adoramus, quæ utique non ipsa Crux in quâ salus nostra parata est, sed figura, & imago ejus; quare non adoremus figuram & imaginem ejus, qui eandem salutem operatus est in medio terræ: venerabilis namque est, qui salutem operatus, ac per hoc magis est adoratione digna imago Christi salutem operantis, quam imago Crucis salutem tantummodo bajulantis. Quæ verba manifestè propugnant cultum*

XV.
Anastas.

eum sacrarum imaginum auctoritatem Nicenæ secundæ synodi. Prodiit Francofurti quidam libellus anno 1596. qui falsò synodum Parisiensis inferibitur, quo defenditur causa Iconomachorū: sed Cardinalis Bellarminus appendice ad tractum de cultu imaginum fusè docet nunquam Parisiis fuisse celebratam synodum nec consequenter illum librum luce dignum.

XVI. Major difficultas est an Concilium Francofordiense, seu Francofurtense sub Adriano I. & Carolo Magno celebratum damnarit Nicenam illam synodum, quæ inter universales synodos septima recensetur. Alanus Copus dialogo 4. & 5. & Sanderus lib. 7. de visibili Monarchiâ Ecclesiæ 613. docent in synodo Francofurtensi tantum damnatam esse synodum Constantinopolitanam sub Constantino Copronymo habitam, quam hæretici falsò septimam synodum nuncupant. At Nicenam secundam non solum non damnatam, sed etiam confirmatam. Idem sentiunt

Blondus. Blondus, Sabellius, Paulus Æmiliius, *Bellar.* Platina, sed Bellarminus lib. de imaginibus sanctorum cap. 14. Baronius ad annum Christi 394 de hac re fusè differunt, & illam responsionem rejiciunt: multi antiqui scriptores verè docent septimam synodum, quæ constituerat imagines adorandas, fuisse reprobata. Ita Hincmarus Remensis lib. contra Hincmarum Laudunensem cap. 20. ubi falsò ait Nicenam illam celebratam absque auctoritate Pontificis, Rhegino, Ado Viennensis, & Hermannus contractus in chronicis, annales incerti auctoris à Pithæo in lucem editi 794. Aventinus lib. 4. annalium Bojorum, Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 85. Abbas Urspergensis, dicentes synodum Græcorum ante paucos annos sub Constantino & Irene celebratam abdicatam indubiè hanc eandem intelligunt, licet lapsu memoriz Constantinopolim pro Nicenâ posuerint. Nam non alia præterquam secundam Nicenam sub Constantino celebrata est. Hos omnes scriptores asserere vel mentiri, vel eorum libros esse falsos (ut existimat Copus) videtur Bellarmino nimis durum. Quare dicendum est Nicenam synodum secundam fuisse

reprobata à Concilio Francofurtensi; sed ut (rectè docet Bellarminus) per errorem, & materialiter. Nam ex imposturâ auctoris librorum Carolinorum illi Patres existimarunt, & falsò in synodo Nicenâ fuisse definitum, ut imagines colerentur adoratione latric: deinde illud decretum à Græcis factum esse absque consensu Romani Pontificis. Docet igitur Bellarminus utrumque fuisse persuasum Concilio ex libris illis Carolinis. Et cum veteres illi auctores scribunt reprobata esse illam synodum Græcorum, quæ decreverat imagines esse adorandas, sine dubio intellexerunt ex definitione Concilii esse adorandas cultu latric, qui honor Sanctissimæ Trinitati debetur, non verò sanctis, vel ipsis imaginibus. Quod verò sint imposta synodo Nicenæ, scilicet quod caruerit auctoritate Pontificis, & quod decreverit imagines adorandas cultu latric, indè constat, quod in ipsâ synodo act. 2. recitantur Epistolæ Papæ Adriani pro imaginibus, & in omnibus actionibus Summi Pontificis legati semper primi subscribunt. Deinde, quod spectat ad cultum imaginum in primâ actione Basilius Ancyranus, qui antea fuerat hæreticus, cum resipisceret, & Confessionem Catholicam ederet toto Concilio audiente & probante, dixit se imagines colere, non tamen latric, cum ea soli Deo competat, & cum cultum vocat adorationem, *quæ pertinet ad honorem.*

Confirmatur ex eo quod Constantinus Episcopus Constantiæ Cypri profertur se suscipere, & amplecti honorabiliter sanctas, & venerabiles imagines, ac adorationem, quæ per latric, id est Deo debitam servitutum, efficitur soli super substantiali & vivisscæ Trinitati impendere. Reliqui Patres act. 2. & 7. Idem asserunt; & præcipuè in Epistolâ Tarasii, & totius synodi ad Imperatores Constantinum & Irenem Matrem ejus. Ex quibus concludo Concilium Francofurtense non reprobasse formaliter, & ex intentione secundam synodum Nicenam, cum (ex dictis) illi Patres non habuerint intentionem reprobandi synodum decernentem sacras imagines esse colendas longè inferiore cultu ab adoratione latric, quæ soli Deo debetur & ut

& ut cultus illis delatus ad prototypum seu exemplar referatur. Neque reprobandi Synodii, quæ esset Romani Pontificis autoritate confirmata. Nec consequenter explosit illas Synodos quæ contra Leonem Isauricum, Constantinum Copronymum, & ejus Pseudo synodum Romæ à Pontificibus pro cultu sanctorum imaginum confirmando, sunt habitæ.

XVII Confirmatur 2.º, quia autoritate Nicænæ Synodi secundæ refutatur sunt imagines in Oriente, & sancitum illas colendas esse, quæ sub Leone Isaurico, & Constantino Copronymo erant eversa. Si igitur Concilium Francofurtense reprobovit illam Synodum, & quod in eâ sancitum erat, debuissent tunc in Galliâ, & Germaniâ autoritate Concilii Francofurtensis imagines everti. Quod tamen factum non est. Nec Hæretici ullum authorem citare possunt. Quod autem tot mendacia Concilio Francofurtensi obtrudantur, non mirum, ut notat Belarminus: Nam si Magdeburgenses, & alii Hæretici audent scribere nos colere imagines divinis honoribus, & ut Deos, licet in contrarium reclamet tot Catholicorum libri & Concilium Tridentinum, similia eadem temeritate objicere possunt de Synodo Græcâ in Oriente celebratâ, quam pauci legere potuerunt.

XVIII Concludendum igitur est Concilium Francofurtense, non in questione juris sed facti errasse, nec condemnasse veram doctrinam Synodi Nicænæ universalis, sed eam & condemnasse, quam existimavit falsò fuisse traditam in illa Synodo. Nec mirum si errare potuit: Licet enim interfuerint Legati Adriani Papæ, non tamen consenserunt, ut ipsi Magdeburgenses fatentur Centur. 8. c. 9. & tantum abest, ut Papa ei consenserit: quin imò refutavit Decretum Francofurtense, ut patet ex lib. Adriani de Imaginibus ad Carolum, ubi refutantur mendacia illorum librorum Carolo intercriptorum. Baronius observat ad annum 784. illa longè esse diversa dicere aliquid esse damnatum in Concilio, vel damnatum per Concilium: primum enim habet actum

imperfectum, secundum consummatum. Cùm aliquid in Concilio agitur à malè sentientibus, nec accedit consensus eorum, quorum est statuta firmare: quosi careat, omne quod decretum est nullius erit ponderis, sed inefficax, & tunc id statutum tantum dici potest in Concilio, nec alicuius roboris est, deficientibus necessariò requisitis. Tunc verò aliquid per Concilium fit, cum constat omnia ad actus perfectionem concurrisse & rem esse perfectam. Accipe ejus verba ad annum 794. citatum a. 27. *Sic asserimus, cum antiquis auctoribus damnatum in Concilio Francofordiensi Nicenam secundam Synodum, ut deficiente consensu eorum, quorum erat Synodum comprobare, negemus omnino per Francofordiense Concilium Nicenam secundam Synodum esse damnatam: cum hand dubium, quæcumque ab illis facta fuissent irrita penitus, sique cassa reddita essent, ut non mireris si quæ sunt ab eis tunc acta, conscripta nusquam appareant, ut potè quod abolita, perpetuòque fuerint sepulta silentio, quæ non probassent Legati Apostolica Sedis, nec qui eos miserat Adrianus Romanus Pontifex confirmasset.* Undè existimat quod Carolus præceperit explodi, & rejici ea, quæ contra Nicenam Synodum acta fuerant. Et integra servari, quæ contra Elipandum & Felicem omnium consensu fuissent ultimatè firmata. Sciebat optimè Carolus acta Conciliorum non posse subsistere, quibus Romani Pontifices contradicerent.

Quod liber Caroli ad Adrianum Papam missus est; eo sine missus, ut reselleretur, ut patet ex libro de Imaginibus Adriani misso ad Carolum, quo refutantur illi, qui Synodum secundam Nicenam oppugnant: de quo Siebertus anno 772. *Adrianus Papa ad resutandam rabiem Hæreticorum Imagines Dei, Sanctorumque execrantium nimis laboravit, & lib. adversus eos edito multas scripturarum indictionibus roborato, errores eorum infirmavit, fidemque rectam solidavit.* Quibus verbis manifestè refutat librum qui ab Hæreticis allegatur, eumque ab uno vel pluribus esse compositum probatissimum est. Plura pro refutatione

fignum; imò deteriora prioribus facinoribus perpetrasset, quorum causâ arctioribus esset anathematis vinculis innodandus, & gravioribus suppliciis plectendus. Non desuerunt tamen causæ Joanni Pontifici restituendi Photium, præter legationem ab Imperatore Romam missam, scilicet potentia Græcorum in Italiâ, cùm jam Beneventani & Capuani à Francis (ut Carolus testatur) defecissent ad Basilium. Deintè ejusdem promissiones de liberandâ Italiâ ac præcipuè ipsâ Romanâ Ecclesiâ ab incurfibus Saracenorum & infestationibus Comitum vicinorum Romanæ urbi. Insuper revocandâ sub Romanam Jurisdictionem Bulgarorû Ecclesiâ. Deintè prætexebatur bonum pacis, & unio Ecclesiarum, quæ ob rejectum Photium maximo schismate dividerentur. Addo & Basilium decepsisse Joannem Pontificem, dum suis litteris testatus est restitutionem Photii de dendi etiam ab iis, qui a sanctis Methodio & Ignatio ordinati fuissent. Hæc itaq; sunt quæ Joannem permovere potuerunt, ut maximâ omnium admiratione Photium restitueret suadente illud prudentiâ carnis, inimicâ Deo, & Ecclesiæ semper adversâ. Subjungit Baronius ad annum 879. art. 5. hinc accidere potuisse. *Vi ob nimiam Joannis facilitatem, & molliitudinem abjectâ pensis omni virilitate, fructus animo sacerdotalis constantia expers, atque robore eneruatus, non Papa (ut Nicolaus, & Adrianus, qui Photio constantissimè resistierunt) sed Papisâ fuerit contumelia loco dictus, ut potè, quod qui nec resistere scires Eunuchus (Photio) quodque vinceretur à semiviro, non vir, sed ejus femina potius nuncupanda, & sic nomen contumeliæ transferis posteris verum incisus in veritatis opinionem, fueritque à pluribus decantatum Joannem VIII. Papam fuisse faminam. Nulla igitur femina fuit Pontifex (ut fingunt hæretici) sed hæc opinio nata est ex hujus Põtificis facilitate (ut vult Baronius) quæ facilitas quanta mala produxerit. Nemo (inquit idem Baronius) putio numerare facile poterit. Quippè quæ tunc capta sunt in hunc usque diem insalubriter perseverent; cùm tamen haud ipse Joannes illorum auctus sit criminis, quibus ab eodem Photio aspersus est in sy-*

nodo Constantinopolitanâ. Pro quibus consule Baronium citatum; & hæc ex iis pauca accipe.

Photius reversus Constantinopolim in contemptum OEcumenicæ Synodi, à quâ damnatus fuerat, item in odium aliorum Conciliorum, & Romanorum Pontificum, decretis publicis editis ausus est Cathedram contra Cathedram erigere. Cœterum licet octo præcedentibus Conciliis generalibus approbatus, in Oriente celebratis, Orthodoxi Episcopi Orientis semper agnoverint Romani Pontificis in omnes Ecclesias auctoritatem, & primatum. Post illa octo nullum Concilium generale celebratum est in Oriente; Quia Photii Schismatici factione erant, ejus suasa cœperunt tunc cùm plurimis Græcis apertum bellum movere contra Cathedram Romanam, & ejus primatû; & Latinos averfari, ob additam Nicæno particulam (*Filioq;*) Quare deinceps omnia Concilia generalia in Occidente celebrata sunt, & quidem à solis Episcopis & Prælati, exceptis iis, qui se ad Ecclesiam Romanam iterum aggregarunt. Non omittendum quæ aliqui referunt de Photio pessimi & tam diuturni schismatis antesignano; scilicet cùm mater ejus esset gravida, visione nocturnâ ei visum esse se in utero gestare serpentem, qui egressus interfecit totam illam regionem. Insuper à pluribus sanctis viris ex revelatione prænunciatum esse matri, quem in utero gestaret futurum esse pessimum & persecutorem Ecclesiæ, quo prænuncio ita indoluit, ut sibi facile mortem intulisset, nè tantum orbi malum pareret, nisi à marito prohibita, & à sanctis viris dissuasâ fuisset, & indulta, ut se Divinæ Providentiæ committeret. Undè successores Joannis VIII. Photium pro legitimo Patriarchâ agnoscere noluerunt. Et cùm Imperator ejus patrocinio suscepto scripsisset ad Adrianum III. Pontificem litteras blasphemias, & convitiis plenas, tam contra eum, quàm adversus Martinum, vel secundum alios Martinum, ejus prædecessorem: Post ejus obitum Stephanus VI. ejus iucessor respondit redarguens eum, quod pro Photio excommunicato tantopere laborans

XXI.

Romanam Ecclesiam ad eò contumelias alliceret, cui cum veneratione subditus esse deberet.

XXIII

Nonum Concilium fuit Lateranense primum sub Calixto II. Pontifice, & Henrico IV. Imperatore, secundum Platinam, Onuphrium, anno 1123. ad quod convenerunt 900. Episcopi secundum Bellarminum, & Gualterium. Hic ait celebratum fuisse ad reconciliandos sibi invicem Principes Christianos, eripiendamque è manu Saraceno- rum Terram sanctam. Addit Baronius ad annum Christi 1122. celebratum fuisse in primis pro restitutione pristinae disciplinae diuturnis Schismaticorum factionibus admodum labefactae. Hoc septemdecim Canones condidit, quorum maximam partem Gratianus suo Decreto inseruit, reliquos refert Baronius inter quos, hic est, quod Hierosolymam proficiscentibus ad subsidium Christianorum illic militantium concesserit remissionem omnium peccatorum, &c.

XXIII.

Decimum Concilium generale Lateranense secundum habitum fuit sub Innocentio II. & Lothario Imperatore anno 1139. ad quod ex omnibus orbis nationibus mille prope Episcopi, & Abbates confluerunt. Philippus

Morn.

Morncus in eo celeberrimo aetate nihil propositum & definitum esse ait, quod ad Ecclesiae reformationem, disciplinam, & sanctitatem spectaret. Sed est mera calumnia. Nam de eo ita scribit Otho

Orbo

Phrisingensis lib. 7. cap. 23. *Proxima Phrisin. media quadragesima Synodus maxima Mater mille Episcoporum presidente Romae summo Pontifice Innocentio celebratur, ibique post multa salutifera decreta promulgata, Schismatici, qui parti Petri Leonis saevierant damnantur.* Haec scilicet Schismaticorum condemnatio causa legitima & sufficiens erat ad convocandum Concilium. Baronius ad annum 1139. *Extant (inquit) Canones huius Concilii in libro Censuum Vaticanae Bibliothecae, & alio Codice Vaticano decretorum collationis, ex quo Gratianus dist. 90. cap. penult. 12. q. 2. c. illud 17. q. 40. 40. c. Si quis suadente diabolo 22. q. 4. c. fin. & alia plura aliqua capita insulit in decretum.* Deinde subjicit ejusdem Concilii triginta Canones quos,

Baron.

qui legerit facile cognoscet ea pertinere ad reformandam Ecclesiae disciplinam & sanctitatem promovendam. Trigesimus illorum Canonum sic habet. *Ad haec ordinationes factas à Petro Leonis, & aliis Schismaticis & haereticis evacuamus & irritas esse censuimus.*

XXIV.

Undecimum Concilium fuit Lateranense tertium sub Alexandro III. & Frederico I. anno 1180. cui interfuerunt 300. Episcopi. Decreta hujus Concilii referunt Guilelmus Neubrigensis lib. 3. rerum Anglic. cap. 3. Rogerius de Hoveden annal. p. post. anno 1179. in Henrico II. Sigonius libr. 14. de Regno Italicae: Primum Decretum. *Ut non nisi electus à duabus partibus Cardinalium habeatur verus Pontifex: electus vero à minori numero gerens se pro Papà, unà cum sibi adherentibus excommunicationi subjacent, & totius sacri Ordinis privatione multentur, ita ut viatici etiam cum communicatio denegentur, &c.* Haec Constitutio est inserta extra De Electione. Cap. *Licet devitanda.* Secundo constitutum est ut Ordinationes ab Octaviano & Guidone Patriarchis, nec non à Joanne Strumensi (qui eos secutus est) factae, & ab ordinatis ab eis conferentur irritae. Baronius ad annum Christi 1179. scribit Pontificem in illà Synodo invigilasse diligentissimè ut deperderet de Civitate Domini omnes operantes iniquitatem, simulque omnes è medio tolleret corruptelas, quae in disciplinam Ecclesiasticam irrepissent, insurrexissent pravae Consuetudines, irrupissent ex Tyrannorum violentia servitutes & oppressiones, obortasque recens haereses, sive veteres male curatas excideret, factumque & a vanitiam Ecclesiasticorum & alia id genus quae viginti septem Capitibus continentur. Inter illas haereses nunc natas recententur Waldensium sive Pauperum de Lugduno; & Albigensium sive Albiganorum: errores Waldensium 42. & Albigensium 35. refert Gualterius ad annum 1200. cap. 15. & 17.

Duodecimum Concilium est Lateranense 4. anno 1215 sub Innocentio III. Pontifice & Frederico II. Imperatore, quod celeberrimum fuit. De eo ita loquitur Abbas Urspergensis, qui eo tem-

XXV.

eo tempore floruit. Anno ab Incarnatione Domini 1215. celebrata est sancta universalis synodus Romæ in Ecclesiâ Salvatoris, quæ Constantiniana vocatur mense Novembri, Prasidente Domino Innocentio III. Papâ, Pontificatus ejus anno 18. in quâ fuerunt Episcopi 412. inter quos existerunt de præcipuis Patriarchis duo, videlicet Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus, Antiochenus autem gravi languore detentus venire non potuit, sed misit pro se Vicarium Anteradensem Episcopum. Alexandrinus verò sub Saracenorum dominio constitutus, fecit quod posuit, mitens pro se Diaconum juvem Germanum. Primate autem & Metropolitanus 71. cæterum Abbatis & Priores ultra 800. Archi-Episcoporum & Episcoporum Abbatum & Priorum, ac Capitulorum abjentium procuratorum non fuit certus numerus comprehensus; Legatorum verò Regis Sicilia in Romanorum Imperatorem Electi, Imperatoris Constantinopolitani, Regis Franciæ, Regis Angliæ, Regis Vngariæ, Regis Hierosolymitani, Regis Cypri, Regis Aragoniæ, necnon & aliorum Principum & Magnatum, civitatum & aliorum locorum ingens fuit multitudo. Quantum autem pro sanctitate Ecclesiæ tuendâ laboratum fuerit in eo Concilio, patet ex eo, quod partim cõtra Albigensum Almerici, & Joachimi Abbatis errores, partim pro terrâ sanctâ congregatum fuerit. Ita Platina, Onuphrius in Innocentio III. Genebrardus anno 1215. Azorius institut. moral. p. 2. lib. 2. tom. 4. Conciliorum. Bzovius ad annum Christi 1215 n. 2. recenset decem errores Almerici. Item definit 10. articulos fidei; quorum ultimo damnatur & reprobat tractatus Abbatis Joachimi. Insuper ad mores torrigendos condidit 29. articulos. Denique approbavit transsubstantiationis vocabulum. Philippus Mornæus & alii hæretici dicunt nomen transsubstantiationis primum ibi innotuisse. Sed Cardinalis Bellarminus lib. de Sacramento Eucharistiæ cap. 20. illud mendacium refellit testimonio Patrum ab Apostolorum tempore usque ad tempus Innocentii III. vel usque ad annum 1200. prout singulis annis floruerunt. Idem præstat Gualterius in suâ chronologiâ. Unde

verissimum est quod docet Concilium Tridentinum sessione 13. cap. 4. semper fuisse persuasum Ecclesiæ Catholicæ ita transmutari panem in Corpus Domini, ut substantiâ panis recedente, sola maneret Christi Caro sub accidentibus panis.

Concilium Generale 13. celebratum fuit Lugduni anno 1245. sub Innocentio IV. Pontifice & Frederico II. Imperatore, ut referunt Platina, Onuphrius, Matthæus Palmerius. In eo Concilio cum Fredericus Imperator citatus comparere nolisset communi omnium cõsensu privatus est Imperio. Actum est etiam pro recuperatione terræ sanctæ, cujus expeditionis caput S. Ludovicus constitutus est. Decreta aliqua saluberrima hujus Concilii in lib. 6. decretalium inveniuntur. Duo refert Bzovius anno Christi 1245. n. 8. quibus corrigi ordinem judiciorum, & Judicium Ecclesiasticorum, præsumptionem circumscribit. Hæretici carpunt Innocentium quasi nimis crudeliter egerit cum Frederico, sed ignorant, vel approbant Frederici sævitiam: de quâ scribunt Krantzius lib. 8. Saxoniz cap. 9. Nauclerus generat. 42. anno 1240. vol. 2. Blondus decade 2. lib. 7. S. Antoninus 3. part. Chron. tit. 19. c. 4 §. 3. Chronicum Germanicum lib. 20. aliqua referam. Ut Gregorius Pontifex vidit Fredericum muris Romæ obsessæ imminere, cum deessent humana præsidia capita Apostolorum, & portionem S. Crucis accepit, ac in Basilicâ S. Petri stans ambonè confesso, & præsentî populo Romano & Clero ostendit lacrymâs & vehementi oratione populi adversus Fredericum hortabatur, gloriæ, salutisquæ æternæ præmia pollicitus iis, qui adversus scelestissimum Dei, & Ecclesiæ sanctæ Fredericum Crucis Charactere insignentur. Ad hujus Cohortis Cruce signatæ conspectum adeò territus, adeò in vesaniâ, furoremque commotus Fredericus, ut Cruce signatos vivos ad se perduci in primâ acie pugnant clamaret, perductisquæ caput, partim in Crucis modum quadrifariam scindi jussit, partim in fronte Crucem ferro candenti reddiderit. Clericis autem ferro Coronam exsana in Crucis

formam vulnerari mandavit. Quosdā Cardinales carceribus mancipavit.

XXVII. Concilium generale 14. habitum est Lugduni sub Gregorio X. Pontifice & Rodolpho Imperatore ex Platina, Onuphrio, Palmerio, Bzovio, Gualterio, Bellarmino anno 1274. Cui interfuerunt Constantinopolitanus, & Antiochenus Patriarchæ, quingenti Episcopi, innumeri Abbates, & Prælati; item Legati Michaelis Palæologi Græcorum Imperatoris, ejusque & Græcorum Episcoporum litteræ lectæ sunt, quibus professi sunt fidem Catholicam, agnoveruntque Romanæ Ecclesiæ primatum, eorumque Legati summo Pontifici obedientiam exhibuerunt. Motivum illius Synodi fuit, ut de fide ageretur: nempe de Græcis ad Catholicæ Romanæ Ecclesiæ fidem, communionemque traducendis, de Christianorum moribus ad pristinam Ecclesiasticam disciplinam cōformandis, ac de subsidio Christianis mittendo in Syriam. In eodem Concilio publica professio Spiritus sancti à Patre, Filioque procedentis facta est. Quoties enim Græci cum Latinis convenérunt in Conciliis, toties ipsa veritate convicti fidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ sunt professi. Et licet postea ad vomitum reversi sint, id eorum inconstantie, & levitati attribuendum. In eodem Concilio sancivit Pontifex, ut Cardinales in electione Pontificis sub austeriori & arctiori custodiantur Conclavi, donec Pontificem elegerint. Motivum hujus Decreti sanctissimum fuit: nam cum ille electus est ex differentibus Cardinalibus sedes ferè per triennium vacavit cum magno Ecclesiæ, & Christianæ Republicæ detrimento. Habetur illud Decretum in eodem Concilio, tit. *De electione & electi potestate.*

XXVIII Concilium 15. est Viennense sedente Clemente V. Henrico VII. imperante anno 1311. ad quod convenérunt 300. Episcopi: ita Platina, Onuphrius, Palmerius, Gualterius, Bzovius, Trithemius in chronico Isaurico. In eo hæreses Beguardorum seu Beguordorum damnatæ sunt. Horum errores refert Gualterius. Illi Concilio interfère Reges Galliæ, Angliæ, Tarraco-

nis, item ex Patriarchis Alexandrinus, & Antiochenus. Quædam etiam ordinata contra depravatos mores Cleri, quorum nonnulla exant in corpore juris, quæ vulgò dicuntur Clementinæ, Pisânus anno 1409. omittimus, utpotè nec manifestè approbatum vel reprobatum.

Decimum sextum Florentinum anno 1439. sub Eugenio IV. Pontifice, & Alberto Imperatore: primo Ferrariæ inchoatum 1438. sed ob pestilentiam translatum Florentiam, ibique perfectum. Ei interfuerunt Joseph Patriarcha Constantinopolitanus, qui ibidem obiit: Joannes Palæologus Imperator Orientis; plurimique Cardinales & Episcopi tam Græci, quàm Latini. In eo fuit instaurata unio cum Romanâ Ecclesiâ, non tantùm à Græcis, sed etiam Armenis, Indis, & admiffum Confirmationis Sacramentum, articulus de processione Spiritus sancti, purgatorium, Consecratio in pane azimo, primatus Cathedræ Romanæ. Vide Genebrardum in Eugenio IV. Palatinam in Eugenio IV. Onuphrium anno 1438 & 1439. Azorium institut. moral. p. 2 lib. 5. cap. 17. Gualterium in chronologia. Processum hujus Concilii fusissimè refert Bzovius ad annum 1438. & 1439.

Concilium 17. est Lateranense 5. XXX. tempore Julii II. & Leonis X. Pontificum & Maximiliani Imperatoris celebratum anno 1512. partim adversus Concilium Pisanum, partim contra Turcas, partim pro morum reformatione. Ita Genebrardus in Julio II. & in Leone X. Onuphrius in Julio II. & in Chronicis anno 1512. Azorius institut. moral. p. 2. lib. 5. c. 15. tom. 5. Conciliorum. Bzovius hujus historiam fusè deducit ad annum Christi 1512. & seq. hæc tantùm accipe, quæ Julius II. Sess. 1. in prorogatione Concilii, ait: *Vt illa in eo statuerentur & fierent, quæ cederent ad laudem Dei, & Ecclesiæ exaltationem, unitatem, & reformationem, ac Schismatum & hæresum totalem extirpationem, fideliumque pacem & salutem, ac bonum publicum Ecclesiæ suæ sanctæ.* Et in Bullâ 2. sessionis. *Julius II. Episcopus Servus Servorum Dei &c. Sacro approbante Concilio cum inchoatam hujus sacri*

Jacri Lateranensis Concilii celebrationē ad Dei laudem, univērsali Ecclesiæ pacem, fidelium unionem, schismatis & hæresum everſionem, morum reformationem, ac contra perfidos Dei hostes expeditionem Alissimi dexterâ assistente prosequendam &c. Idem habetur fess. 9. sub Leone X. ubi multa statuuntur ad utilitatem & reformationem Ecclesiæ spectantia, & ejus sanctitatem promovendam, ac firmandam fidem.

XXXI.

Concilium 18. est Tridentinum inceptum anno 1545. & terminatum 1563. tempore Pauli III. Pii IV. imperantibus Carolo V. & Ferdinando. Gaspar Villapandus disput. 5. de Concilio Tridentino hæc de Patribus qui illi inersuerunt scribit. *Adjunt sex Cardinales, quatuor Legati, Patriarcha tres, Archi-Episcopi triginta-duo, Episcopi ducenti viginti-octo, Abbates quinque, Generales Ordinum Ministri septem, Episcoporum Procuratores plurimi.* Hoc Concilium congregatum est, ut errores Calvinii, Lutheri, & aliorum hæresiarum condemnet, & confirmet articulos fidei de adoratione imaginum; veneratione sanctorum, purgatorio (quod nundinationem vocant) missæ sacrificium, transsubstantiationem, reformationem Cleri tam sæcularis quàm regularis: quibus omnibus nihil aliud intendit quàm ut nos fideles in sanctitate & justitiâ coram ipso omnibus diebus nostris procedamus: hoc Concilium (quidquid dicant hæretici) nõ minoris est auctoritatis, quàm præcedentia: & prout variz hæreses inter Christianos obortæ sunt, ita oportuit illis subindè occurrere, ac proindè non omnia fidei nostræ dogmata in prioribus illis Cõciliis definita & firmata fuerunt. Sicut ergo in illis hæreses tunc obortæ profligatæ sunt, & assera fides Catholica, ita in subsequentibus Cõciliis, quæ posterius emerſerunt hæreses condemnatæ. Et non minùs detestandos modernos hæreticos judicare potuit Tridentinum, quàm præcedentia Arium, Macedonium, Nestorium, Eutychetem &c. Quod si Patres Concilii Chalcedonenſis Dioscorum Anathemate percusserunt, quia in Leonem Pontificem Romanum sententiam anathematis dictare, & synodum absque

ejus consensu cogere ausus fuerat, quid dixissent, vel pronunciaſſent, contra eos, si Pontificem Anti-Christum, & Sedem Romanam Sedem Anti-Christi & alias blasphemias quæ à modernis evomuntur, dixissent? Bellarminus *Bellar.* lib. 1. de Conciliis cap. 6. Quædam alia Concilia Generalia refert quæ omnino reprobata sunt, Cap 7. quædam aut partim confirmata, partim reprobata, quorum duo ultima sunt Constantiense anno 1414. inchoatum, & Basileense refert anno 1531. & cap. 8. aliud quod nec manifestè approbatum scilicet Pisanum 1409.

Ex quibus patet quàm utilia sint Concilia ad Ecclesiæ sanctitatem fovendam & amplificandam, Licet enim hæreses, vitia & abusus quæ in Ecclesiam irreperſerunt possint tolli per leges summi Pontificis, & per decreta Conciliorum Provincialium: Tamen longè suavius id fit approbante Concilio generali, ut docet Bellarminus lib. 1. de Conciliis cap. 9. & 10. Quoad electionem Pontificum Romanorum sublatis Pontificum Cõstitutionibus vix quidpiam salubriter & solidè per Concilia Generalia resolvi potest. Sicut nec in casu suspensionis de vitâ & doctrinâ Pontificum; Cùm nullum Pontificem possit judicare ullum Concilium Provinciale vel Generale; Potest autem concedere ipse Pontifex & Concilio potestatem examinandi causam suam, & sententiam discretivam, non tamen coactivam ferendi; hanc verò potestatem potest Papa tribuere æquè Cõcilio particulari ac univērsali. Minus etiam videtur absolutè necessarium Concilium Generale, ut resistatur cõmuni hosti, scilicet Turcæ. Si enim Ecclesia potuit conservari sub immanissimis infidelium persecutionibus absque Concilio, à fortiori contra Turcæ Tyrannidem. Adde quod (ut aliàs factum est) potest indici bellum absque Concilio. Quoad schismatum extinctionem, viginti quinque sublata sunt absque Concilio, unicum extinctum est per Concilium Constantiense. Ex quibus patet ex nullo motivo Concilium generale esse absolutè & simpliciter necessarium, sed tantum secundum quid: ut scilicet maturius & suavius

XXXII.

Bellarmin.

pax

pax & sanctitas Ecclesie promoveatur. Sic explicandis S. Augustinus libr. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 12. lib. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. & 8 & libr. 2. cap. 4. S. Leo Epist. 43. ad Martianum, S. Isidorus in præfatione Conciliorum. S. Eugenius Episcopus Carthaginensis apud Victorem lib. 2. de persecutione Wandalicâ. Bellarminus tamen ait lib. 1. de Conciliis cap. 11. Aliqua Consilia Episcoporum esse simpliciter necessaria, sive sint parva, sive magna, secundum providentiam Dei ordinariam ad bonam Ecclesie gubernationem & sanctitatem ejus illibatam servandam erroresque & vitia extirpanda, sive agatur de Conciliis Provincialibus, sive Nationalibus, sive Generalibus, ac OEcumenicis. Id totum confirmatur ex historiâ Eliæ libr. 3. Regum cap. 21. v. 1. *Vinea erat Naboth Israëlita, qui erat in Iezrahel juxta Palatium Achab Regis Samariæ.* Per Naboth intelligitur Christus. Nam Naboth secundum Hieronymum, & Pagninum, idem est quod *Loquela fructus*. Christus autem seu verbum æternum productum est per dictionem, ut docent Theologi 1. p. quibus favet Psalm. Vates Regius psalm. 44. v. 1. *Eruitavit cor meum verbum bonum* Quem locum Patres ibi communiter exponunt de generatione æternâ cum S. Cypriano lib. 2. contra Judæos, & innuere voluit Apostolus ad Hæbræos cap. 1. ubi ex illo loco probat Christi divinitatem. Per vineam accipitur Ecclesia à Christo fundata: undè passim vocatur Ecclesia Christi juxta illud Cant. cap. 8. v. 11. *Vinea fuit pacifico.* Et v. 12. *Vinea mea coram me est.* Isaïæ cap. 5. v. 1. *Vinea facta est dilecto meo.* Et Matth. cap. 21. v. 33. *Homo erat Pater-familias qui plantavit vineam.* Et psalm. 79. v. 9. *Vineam Jacobum de Ægypto transfulisti.* Jacobus à Valenti in hæc verba. *O Domine Iesu-Christe tu transfulisti quondam vineam, id est illum populum Israel de Ægypto, & ejecisti genes de terrâ promissionis, & plantasti eam. Si vineam tuam, & ibidem collocasti, ita pariter tu transfulisti, & traxisti vineam tuam, id est religionem Christianam de tenebris peccatorum, & ejecisti idolatriam, & plantasti in populo*

gentili doctrinam Evangelicam. Etiam per vineam accipiendam esse Ecclesiam docent Philo Carpatrius, Beda, Anselmus in cap. 8. cant. S. Ambrosius in psalm. 118. ferm. 22. v. 8. Maldonatus & alii in caput 21. Matthæi Cornelius ibidem, & in cap. 8. cant. Idem Christus, qui fundator, & plantator est vineæ, ejusdem est fundamentum. *Fundamentum enim* (inquit Apostolus; Corinth. 13. *nemo potest aliud ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* Quasi diceret non fundavit Ecclesiam super Arenam seu philosophorum, mundanæque Monarchiæ vanitatem, sed super illam petram pinguisimam ac saxum durissimum, de quo emanat oleum Cœlestis unctiois, mel divini eloquii, de quo emanat oleum seu mel divinæ gratiæ Deuteron. cap. 32. *Oleum Cœlestis unctiois, mel divini eloquii, de quo psalmo 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super meliori meo.* Si in vineâ umbraculum est, Ecclesia sum etiam habet, quod cunctis adversariis timorem incutit. Illud umbraculum est Crux Christi, quam fugiunt partes adversæ, sub cujus umbrâ Ecclesia variis persecutionibus agitata cum Eliâ lib. 3. Reg. c. 19. requiescit. Si in umbraculo est Tugurium, sacrosanctum Ecclesie Tugurium sub quo hujus vineæ vititor requiescit, est Caro D. N. Jesu Christi, sub quâ divinitas ipsa latet & moratur Matth. cap. 28. *Ego vobiscum sum* (inquit Christus) *usque ad consummationem sæculi.* Nec eam unquam desinituet sicut olim deserta est synagoga, velut umbraculum in vineâ fructibus decussis & tugurium in cucumerario cucumeribus collectis. At Ecclesiam Christus ita fovet, ita conservat, ut illa in omni opere bono fructificet & & in scientiâ Dei ad Coloss. cap. 8. crescat usque in finem.

Hanc vineam (ut olim Rex Achab à Naboth Israëlita) dæmon princeps mundi extorquere conatur lib. 3. Reg. cap. 21. ut illam in hortum olerum id est deliciarum honorum, & idolorum transfunderet; cum hoc discrimine quod Achab non valens jure auferre vineam Naboth, vi & injuriâ abstulit, & effuso sanguine ipsius Nabothæ sibi comparavit:

August.

S. Leo
Fidor.13 Reg.
c. 21. v. 1.Psalm.
44. v. 1.

Cant. 8

Jacobum
à Valenti.Deuter.
c. 32.
psal. 118.13. Reg.
cap. 19.xxxiii
13. Reg.
cap. 21.

comparavit : dæmon verò nec jure, nec vi, nec injuriâ, nec blanditiis Ecclesiam Christi usurpare potest. Id est nec per sæculi voluptates, nec ullas mundi & inferni machinas abstrahere Christo suo vinitore ac coaditore. Quod si vineæ sepibus muniuntur, pro sepimento vineæ Ecclesiasticæ Christus Evangelium seu Verbum divinum subministravit. Quod Apostolus gladium vocat, sive romphæam vibratilem, & flammeam. Dicitur gladius, quia gladii est dividere & occidere. Si flammæ est lucere, ardere, urere, & incendere; verbum Dei efficacius secat omni gladio ancipiti. *Non veni* (inquit Christus) *pacem mittere, sed gladium.* Matth. c. 10. *Veni enim separare hominem à Patre suo. &c.* Quis separavit regnum Diaboli? quis ejus tyrannidem excussit? nonne gladius verbi divini? non tantum filios à parentibus, cognatos & consanguineos separavit verbum divinum, sed etiam) quod omnium potentissimum est) usque ad divisionem animæ atque spiritus pertingit, compagum quoque & medullarum. Hebr. c. 4. Nam Elias, Eliseus, S. Antonius, S. Ignatius, & innumeri alii per verbum Dei viventes in carne carnem nescierunt, sed omnes ejus affectus suppresserunt. Verbū Dei non tantum hanc sectionem exercet suâ industriâ omnem anathomiam superante, sed etiam illi sectioni ignem adiciit Lucæ cap. 11. *Ignem veni mittere in terram, quid volo nisi ut ardeat.* Ignem (inquam) scilicet Verbi Dei, Luc 42. juxta illud Lucæ cap. ultimo. *Nonne* Luc 23. *cor nostrum* (inquit Peregrini) *ardens erat in nobis, cum aperires nobis scripturas.* Et Ecclesiastici cap. 48. v. 1. *de Eliâ. Surrexit Elias quasi ignis, & verbum ipsius sicut facula ardebat.* Igitur Verbum Dei mentem illuminat, & vitia nostra refecat, ut gladius mentem excoquit, & depurat ab omni macula culpæ, ut de Patriarcha Joseph Vates Regius, *Eloquium Domini inflammavit eum: misit Rex, scilicet Pharaon, & dimisit illum à carcere, in quem conjectus fuerat.* Tam acutus est ille gladius, tam activus ille ignis, ut nullæ Diabolicæ vires illum hebetare queant, nulla aqua iniquitatis extinguere. *Qui bibunt tanquam*

aquam iniquitatis, supereffusa extinguere queat. Sed & aquarum vim hujus flammæ romphææ acies superabit, & glaciæ concreta corda liquefaciet. Ubi sunt illi Principes sæculi, ubi Philosophi, ubi hæretici, Schismatici, qui eam callidè enervare studuerunt? alii suis persecutionibus, alii schismatibus, alii pravis dogmatibus, alii pervicaciis suis, variisque stratagematibus: portæ illæ inferi adversus eam prævalere non potuerunt, nec ejus sepes arietare. Nam secundum sanctum Joannem x. cap. 5. v. 4. *Est Ioan. c. victoria que vincit mundum fides nostra.* 5. v. 2. *OEcumenius. Omnem fides perfidiam vicit, atque ejecit, ita ut neque Judæus, neque Hæreticus quamquam vim adversus eam habeat.* Non tantum Hæreticos, sed etiam invisibiles potestates superat; quæ omnia sanctus Joannes sub nomine mundi comprehendit. Sanctus Chrysostomus in Matthæum per sepe intelligit Angelorum custodiam. *Quid est seps, nisi Angeli in circuitu custodientes populum Dei, nè in vineam Domini invisibiles latrones irrumpant.* Angelos enim præsepe hominibus & ipse Apostolus dicit.

Non tantum sepimentum ad sui XXXIV. conservationem Ecclesiæ habet, sed etiam turrim. Turris toti vineæ supereminet, sic Pontifex & Prælati præfulgent non tantum dignitate, sed etiam jurisdictione. Hi omnes cum in Concilio convenerint, eminens hostes & vineæ grassatores speculantur, ibique arma universa parant, quæ bello ingruente ad incursum & versutias diaboli, & ejus ministrorum superandas sunt necessaria) subministrat, nè fideles opprimant, ac vineam electam depopulerint. Horum speculatorum meminit Deus Ezechielis cap. 3. v. 17. *Ezechiel* dum unicuique illorum, ait *Fili hominis specularem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum meum, & annuncabis eis ex me.* Septuaginta. *Inspectorem.* Chaldaus, *Doctorem.* Undè Cornelius animadvertit quod nomen *Episcopus,* idem est ac *superintendens,* sive *super-speculans.* Hinc sanctus Gregorius homil. 11. ait: *Speculator Gregor. in mentis altitudine sedet, atque vocabulum nominis ex virtute actionis trahat.*

In alto debet stare per vitam, ut possit prodesse per providentiam. Scilicet proficiendo nē hostes furtim & callidē superveniant, ac colones comprehendant, & vineam depopulentur. Et ante illum sanctus Clemens libr. 2. Constituit. Apostol. cap. 6. ex doctrinā S. Petri & Apostolorum, sic statuit, Vos Episcopos speculatores populi esse oportet, quod vos quoque speculatorem habeatis Christum: & vos igitur estote boni speculatores populi Dei: ait enim Dominus, unicuique nostrum per Ezechielem; filii hominis speculatorem dedi te omni Israël &c. Origenes homil. 7. in Josue. Tu qui in Ecclesiā praesides Corporis Christi es oculus; vide ergo ut omnia circumspicias, omnia circumlustres, etiam ventura praevideas: pastor es, vide oviculas Domini ignaras periculi ferri ad praecipita, & ad praerupta currere, nec occurris ei? non revocas, non saltem voce cohibes, & correptionis clamore deterres? Sic memor es Dominici Sacramenti: cum ille derelictis nonaginta novem in Caelestibus propter unam oviculam, quae erraverat in terras descenderis, & inventam veltaveris humeris suis ad Caelum: Nos in nullo prorsus in curandis oviculis Magistri pastoris sequamur exemplum: Illis mellis tūc arridet S. Bernardus in sententiis. Pastorum est invigilare super gregem propter tria necessaria, videlicet ad disciplinam, ad custodiam, ad preces: ad disciplinam propter morum correctionem, nē grex commissus propria molestia deficiat: ad custodiam propter diabolicam suggestionem, nē hostili seducatur calliditate. Ad preces propter tentationum instantiam, nē vincatur à pusillanimitate. In disciplinā rigor est iustitia. In custodiā spiritus consilium. In prece affectus compassionis. ad illam disciplinā, custodiam, & precationem hortatur Apostolus, Episcopos maxime dum in Concilio sunt congregati, tunc enim acutius circumspiciunt, non tantum defectus qui in uno loco, populo irreperunt, sed etiam in totā Ecclesiā & eos corrigere & corripere conantur.

XXXV. Act. c. 20. v. 28. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus ait. 20. posuit regere Episcopos Ecclesiā Dei, quam acquisivistis sanguine suo. Ait 20. Attendite vobis. Innuens quod in Concilio primo*

agitur de disciplinā Ecclesiasticā non tantum Sacerdotum & Clericorum, sed etiam ipsorum Praetorum, ut resideant, vel ut Dionysius. Circumspicite in omnibus vos habere, coram Deo solliciti ambulate, omni diligentia cor vestrum in omni puritate servate. Deinde universo gregi, idest toti Ecclesiā, ut postea ipse explicat, in quo vos posuit Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiā Dei. Græcus, Domini & Dei. Syrus. Ecclesiam Messia, sive Christi. Ecclesia enim particularis non est sola Ecclesia Mellis, sed omnes alie Ecclesie, & potius Romana, cui cæteræ subjiciuntur. Attendite (inquit) illius regimini, nē hæreticorum pravus dogmatibus & peccatorū illecebris illaqueentur. Vel attendite vobis, debite & diligenter facite quod est vestri muneris: quæ noxia sunt submovete à grege, & quæ sunt proficua præstate. Ad hoc estis congregati, ut speculemini, an vites putrescant, arescant, sterilecant, vel alio defectu seu vicio laborent; tunc fedulam manum admovete, ut sylvestres, ac putrescentes ramos pravæ doctrinæ refecetis, hæreticos qui illas vites suis dogmatibus insipienti meritis pœnis afficite. Illis providete Doctores virtute & sapientiā conspicuos, qui vineam Mellis salutarium documentorum imbribus irrigent. Quod hæc turris seu Concilium universale, quod in Ecclesiā erigitur & celebratur, multa commoda Ecclesie afferat; audi Sponsam Cant cap. 4. v. 4. qui Sponsam sic affatur. Sicut turris David collum suum, quæ edificata est cum propugnaculis, mille clypei pendentes ex ea, & omnis armatura forsum. Sanctus Ambrosius in psalm. 118. Condidit illam turrim David, & super murorum edificavit excelsa, ut subsidio pariter, & decori sit. Subsidio quia hostem prævidet & expellit, quia non solum inter humilia, sed etiam super excelsa supereminet. Idem dicendum est de Concilio: in eo siquidem non tantum splendor Ecclesie apparet, sed etiam omnia subsidia supeditantur, omnia subministrantur ad proculcandos hostes, ita ut de illis merito dici possit illud sancti Gregorii ibi. Bene sicut turris David collum sancte Ecclesia dicitur: quia sancti Prædicatores

Dionys.

Clemens

Origenes

Baron.

Cantic.
4. v. 4.

Ambros.

Gregor.

dicatores procul venientes hostes sanctæ Ecclesiæ speculantur, & forsiter resistunt, si quid in Ecclesiâ ladere conantur, & liberè terrena despicientes ecclesiâ contemplantur. Collum ergò propter hostium speculationem, turres vero diruntur propter fortitudinem & propter Ecclesiæ celestium gaudiorum contemplationem. Ecce quomodo ab illâ excelsâ turri seu Episcoporum cœtu munimen & custodia Ecclesiæ dependet. In cuius turris supremâ parte præsidet Romanus Pötifex qui acutius ceteris speculatur, & qui ceteros dirigit, ut lethâliter fidei hostes, & virtutis feriat. Rectè Palatio in c. 3. Isaïæ.

Palatio

Est autem Romana Sedes huius turris primarias obtinens partes, Romanusque Pontifex huius vineæ maximus est speculator, cuius est falsorum dogmatum auctores veluti locustas saltantes & uvarum acinos arrodentes a vitibus abigere: cuius etiam est Catholicas traditiones, ut aquas salvas resper vinea huius vites, quæ sunt Ecclesiæ Iesû-Christi fidelibus derivare, & salubri humore cõbibito non labrascas, ut yvæ stes vites sed uvas dulces, & divina mensæ congruas pariant &c. Undè optimè Cornelius in cap. 4. Cant. notat sponsum dicere. Collum tuum: per quod intelligitur præsertim Pontifex Romanus, Christi Vicarius: qui sicut collum medium est inter caput & membra; illa capiti connectens: atque sicut caput per collum spiritus & vitam in membra influit, cibumque in stomachum trajicit: sic Pontifex medium quasi est inter Christum & ceteros fideles: ac Christus seu caput per Pontificem seu collum suam doctrinam, regimen, robur, & spiritum in fideles derivat, illos Christo connectens. Hoc est quod Christus S. Petro, ejusque successoribus promisit, Matt.

16. v. 18. Tu es Petrus & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam & portæ inferi non prævalébunt adversus eam. Et Lucæ cap. 22. v. 32. Ego rogavi pro te, ut non desiciat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Et infra. Inviçta ergo fides Ecclesiæ nititur invicçtâ fide sancti Petri & successorum ejus Rom. Pontificum, qui proinde semper illibati in fide Orthodoxâ à Christo huc usque persistunt, atque omnes hæreses Arii, Macedonii, Eutycheris, Pelagii, Prisciliani, Lutheri, Calvinii &c. damnarunt & profigarunt, &c.

§. 13.

Ecclesiâ Romana stat firma & sancta per Romanum Pontificem.

QUAMVIS per Concilia Generalia I. causæ fidei & morum dirimantur, Ecclesiæque res magis stabiliantur: nihilominus nullum Concilium ad hunc finem est simpliciter necessarium. Esto (ex infra dicendis) Pontifex priusquam controversias fidei definiat, consulere soleat viros doctos & peritos; non tenetur tamen eos in unum cogere: sed potest rem privatim illis examinandam committere: Et postea visis & perpenfis eorum sententiis hanc rem totam definire: & talis prævia diligentia sufficit ut Spiritus sanctus non neget Pontifici desinenti suam assistentiam. Deindè potest dari casus, in quo Pontifex non posset congregare viros doctos, & tamè urgeret necessitas aliquid declarandi de fide. Huic necessitati non posset succurrere nisi per privatam consultationem singulorum, ut nuper factum est ab Innocentio X. & Alexandro VII. damnantibus quinque propositiones Janfenii Irenensis ex quibus sequitur ad decidendas controversias fidei, & ad rectam Ecclesiæ gubernationem ejusque firmitudinem Concilium Generale, vel Provinciale non esse simpliciter necessarium. Nec ex verbis Matthæi cap. 18. v. 20. *Vbi fuerint duo; vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Patenter sequitur necessitas Concilii, ut Christus suam assistentiam in rebus fidei præsteret: sed hæc verba tantum suam pollicentur assistentiam iis, qui Christi nomine congregantur, sive sint in eodem loco, sive non. Licet enim non sint simul loco & corpore, sufficit quòd sint simul animâ & spiritu auctoritate Pontificis, qui (ut Christi Vicarius) eos consulendo censetur congregare ad examinandam eandem veritatè. Præterea quòd Ecclesiam magis fulciat Pontifex, quam concilium, patet ex dicendis agendo de Romano Pontifice. Si enim solius est Pontificis congregare

Hh 2

congregare

congregare Concilia, & illis præsidere; nec Concilium potest aliquid fidei dogma decidere, ac sanctum & ineffabile proclamare absque Pontificis Romani confirmatione ex supradictis. Item si Pontifex Romanus est magis infallibilis, quam quivis alii Doctores & interpretes, imò extra Concilium in decretis fidei & morum errare nequit, & consequenter absque Concilio potest Ecclesiam firmare & quorumcumque hæreticorum irruentes in ipsam, fluctus sedare; sanè rectè sequitur Sedem Apostolicam esse maximum Romanæ Ecclesiæ fulcrum. Quod (ut Concilium Generale robur & fulcimentum inexpugnabile Ecclesiæ militanti conferat) Romanæ Sedis confirmatio accedere debeat, clarè innunt Patres Concilii Ephesini apud Vincentium Lirinensem qui obiit Theodosio & Valentiniano regnantibus. Hic cap. 43. Commentarii primi hæc nomine Patrum istius celeberrimi coetus scribit. *Adjecimus*

Vincent.
Lirinens.

geminam Apostolica Sedis auctoritatem. Vnam scilicet sancti Papæ Xisti, qui nunc Romanam Ecclesiam venerandus illustrat: alteram prædecessoris sui beatæ memoriæ Papæ Cælestini: quam hic quoque interponere necessarium judicavimus. Non dicit congruum, sed necessarium. Quæ verba denotant à Concilio non confirmato auctoritate Apostolicâ vix ullam firmitudinem Ecclesiæ posse communicari. Consequenter refert verba Xisti episcopi. quam de causâ Nestorii misit Episcopo Antiocheno. Ergò (inquit) quia sicut ait Apostolus fides una est, qua evidenter obtinuit dicenda credamus, & tenenda credamus. Tandem illa tenenda & credenda prosequitur. Nihil ultra (inquit) liceat novitati, quia nihil addi convenit vetustati. Perspicua majorum fides & credulitas nullâ cæni permixtione turbetur omnino Apostolicæ: ut majorum credulitas per perspicuitatis lumine ornaret. Novitias verò prophanitates cæni permixtione describeret. Quibus postquam subjecit verba Cælestini Papæ, concludit, Quibus Apostolicis, Catholicisque decretis quisquis refragatur, insultet primam omnium necesse est memoria S. Cælestini, qui statuit ut desineret incesse novitas vetustatem. Deinde definita sancti Xisti, qui censuit ne ultra quidquam liceat novitati, quia

nihil addi convenit vetustati. His verbis Apostolicis decretis. Item definita sancti Xisti &c. docent quod auctoritas Apostolica non tantum proponat, sed etiam decernat & definit mysteria fidei ut credenda: quod Christus pollicitus est Matthæi cap. 16. v. 18. Super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam. Idem super confessionem, quam Petrus fecerat de divinitate Christi. Undè asserit S. Augustinus lib. contra episc. fundamenti c. 5. Ego Evangelio non crederem, nisi me auctoritas Ecclesiæ commoveret. Quibus subdit. Est ratio, propter quam nos recipimus quatuor Evangelia; quia Ecclesia illa recipit; & propter quam nos rejicimus Evangelium Bartholomæi, & Nazæeorum quia Ecclesia illa rejicit. Scilicet per Apostolicam decisionem. Sic etiam intelligendus est D. Thomas 2. 2. q. 5. a. 3. in corpore dicens, quod formale objectum fidei est veritas prima, secundum quod manifestatur in saceris scripturis & doctrinâ Ecclesiæ; id est Sedis Romanæ. Sic censuram & damnationem quinque propositionum Jansenii factâ ab Innocentio X. vocamus doctrinâ Ecclesiæ; quia est caput illius. Accipe hujus censuræ Innocentianæ verba. Nos, qui inter multiplices curas, qua animam nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex alto commissa purgatis pravaru opinionum erroribus tutè militare, & tanquam navis in tranquillo mari sedatis omnium tempestatum fluctibus ac procellis, secure navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit. Quibus verbis innuit à suâ sollicitudine & potestate dependere tutam ac securam navigationem & fortunatam victoriam inter tot persecutionum, ac hereseon & procellas & pugnas. Nec refert, quod idem Pontifex subjiat. Pro rei gravitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus, ad id specialiter sæpius congregatis à pluribus in sacrâ Theologia magistris easdem quinque propositiones, ut supra oblatas fecimus sigillatim examinari, eorumque suffragia tum voce, tum scripto relata maturè consideravimus, eosdemque magistros variis coram nobis actis congregationibus prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differens audivimus. Ex hoc prævio Consilio, inquisitione ac

Matth.
c. 17. v.
18.
August.
S. Thom.

Doctorem

Doctorem disputatione non sequitur Pontificem Romanum non esse petram, & fulcrum Ecclesiæ, seu eum posse errare in proponendis, ac definiendis causis, ac rebus fidei, si fecerit diligentem inquisitionem, siue non. Infallibilitas enim, seu potestas firmandi Ecclesiæ, & sanctiones Apostolicas condendi non prærequirit diligentiam ut conditionem necessariam. Quippe absolutè ac generatim nobis credendum est id, quod Pontifex Romanus proponit credendum à totâ Ecclesiâ, cum voluntate obligandi ad illud credendum; hoc enim est propriè docere, aliquid ex Cathedrâ Petri, & illud definire, ut summum Pontificem. Nam Deus qui contulit talem potestatem Sedi Apostolicæ permittere non potest, ut ex negligentia inquirendæ veritatis Põtifex definiat aliquid falsò; alioquin cum non constaret an præmissum foret debitum examen, possemus prudenter dubitare de infallibilitate Decreti, sicque redderetur inutilis & vana definitio Sedis Apostolicæ. Licet autem sit certum Deum permittere non posse, ut Pontifex aliquid falsò definiat ex negligentia, potest tamen esse difficultas. Undè hoc proveniat? an quia Deus nequit permittere ut perveniatur ad definitionem dogmatis fidei absque diligente examine? an autem posset permittere ut perveniatur sine tali diligentia ad definitionem, non tamen ut talis definitio aliquid falsitatis contineat? Valentia disput. x. existimat priorem modum esse probabiliorem. Ratio est, quia Deus, qui pro conservando communi rerum cursu statuit, ut homines alios docerent, ob eundem finem credibile est, quod regat ita mentem & linguam Põtificis, ut in materia fidei semper scopum veritatis attingat juxta illud Lucæ cap. 22. v. 32 ubi Christus ita affatur Petrum ut Principem Apostolorum & Ecclesiæ Caput. *Ego rogo, ut pro te, ut non deficiat fides tua.* Quod privilegium (inquit) Cornelius fuit commune Petro cum omnibus ejus successoribus siue doctis, siue non, ut scilicet ipse, & cæteri Romani Pontifices (Romæ enim Christo ita volente Petrus Sedem Pontificiam statuit & stabilivit) nunquam à fide deficerent,

nec in Ecclesiâ docerent hæresim, vel aliquem errorem, qui sit contra fidem. Idem censet Bellarminus lib. de Rom. Pontifice, post S. Leonem serm. 2. de Natali SS. Petri & Pauli, Lucium, Fellicem, Agathonem, Nicolaum, Leonem IX. Innocentium III. S. Cyprianum lib. 1. epist. Epist. 3. ad Cornelium, S. Bernardum & alios apud eundem Bellarminum.

In ejusmodi veritate scrutandâ voluit Deus, ut servetur humana consuetudo, ut scilicet ad perveniendum ad definitionem infallibilem præcedat idoneum rerum examen. Adde quacumque ratione & viâ Deus decreverit regere Pontificem definientem, ac discernentem obligari præmittere idoneam diligentiam, nè temerè definiat; hoc enim refunderetur in injuriam Dei loquentis per tale organum, non quidem per antecedentem Dei locutionem sicut fit in scriptoribus Canonicis, sed per regimen & directionem, seu assentiam Spiritus sancti, qui est Spiritus veritatis, ut innuit Innocentius X. in Constitutione citatâ. *Nos sollicitè implorati Spiritus sancti assistentiâ tandem divino Numine favente ad infrascriptam devenimus declarationem, & definitionem.* Deus enim vult, ut homines faciant quantum in se est ad veritatem investigandam. Nam cum Pontifex nova fidei dogmata non proponat, sed jam proposita, latentia tamen in lucem edat, debet pro subjectâ materiâ diligentiam adhibere & precibus divinum auxilium implorare, quemadmodum se præstitisse, testatur Innocentius X. *Cum autem ab initio hujus discussionis ad divinum implorandum auxilium multorum Christi fidelium preces tum privatim, tum publicè indixerimus, postmodum iterum eisdem ferventius, &c.* Si tamen de facto definitione aggrediatur omisâ debitâ diligentia, precibus, &c. adhuc infallibiliter definit verum dogma fidei ut dictum est, quia Deus tuetur suam Ecclesiæ, & ab errore eximit, impediendo nè Pontifex definiat, vel si definiat, ut verum declaret; sic enim promissit Christus apud Lucam citatum Petro & successoribus, quæ promissio est absoluta & abstrahens à diligentia,

H 3 &

Lucæ.
22. v. 32
Cornel.

& constituit sedem & Ecclesiam Romanam ita firmam & sanctam, ut à fide deficere nequeat. Undè meritò Elias nuncupari potest: Elias enim secundùm Isidorum lib. 7. Orig. cap. 8. idem est quod fortis Dominus. *Vel propterea* (inquit) *quod interfecit eisdem Sacerdotes, vel propterea quod Achab adversitatem toleravit.* Id est cum inconcusâ animi fortitudine non tantùm errores quos Baalitz sparserant damnavit, sed etiam ultimo supplicio eos affici iussit, ipsumque Achabum & Jezabelem non reformidavit. Sic Pontifex Romanus qualiscumque sit zelo, & spiritu fortitudinis ex divinâ ordinatione instructus est, ut quibuscumque fidei hostibus se opponat, eorumque errores convellat.

III. Hujus fortitudinis & firmitatis vaticinium extat Amos c. 7. v. 8. *Et dixit Dominus, ecce ego ponam irullam in medio populi mei Israël.* Syrus, Septuaginta, & Symmachus pro *irullam* ex Heb. *Anach* vertunt *Adamantem* dicunt enim: *Ecce ego impono adamantem in medio populi mei Israël.* Quid per murum & adamantem intelligit S. Hieronymus ibi ex Xenocrate. *Adamas* (inquit) *sui nominis lapidus est, quem nos indonitum possumus appellare, eò quod nulli cedat materia, ne ferro quidem: nam si ponatur super incudem, & gravi ictu ferriatur mallei, antea incus & malleis vulnus accipiunt, quam adamantem conteratur. Cum ignis omnia domet, & universam metallam consumat, reddit adamantem duriores ut ne parvulum quidem angulum vis nimis ardoris obrundat &c.* Et post varias proprietates adamantis relatas, docet Christum fuisse verum adamantem & omnibus Apostolis quasi adamantem muro adamantino id est Ecclesie inexpugnabili invigilare. *Hic stat super murum adamantinum, id est super Sanctos & Apostolos; quibus donavit, ut & ipsi adamantes vocarentur, & à nullo separari dicerent. Quis nos separabit à charitate Christi?* Quod autè adamantis virtus Petro & ejus successoribus proprie conveniat, accipe ejus mentem ibi. *Petrus quoque, qui eras fortissimus adamas porta inferorum non prevaluerunt adversus eum &c.* Id est nec tyrannorum, nec barbarorum, nec infidelium, nec

hæreticorum, nec schismaticorum quotidianis infestationibus concutitur. *Ponit ergo Dominus adamantem in medio populi sui Israël &c.* *Ut omnia hæreticorum mysteria, domumque Ieroboam qui primus populum Dei separavit percussit gladio, atque subvertat.* Eidem subscribens Viegas in cap. 12. apoc. com. 1. sect. 2. ait murum adamantinum esse Ecclesiam quæ nullâ potentia frangi potest; quia Petrus seu ejus successor quasi adamas illi præest. Unde Cornelius in cap. 7. Amos notat Pontifices Romanos, hæc de causa gestare Crucem ex adamante. In veteri lege Summus Pontifex erat infallibilis & adamantinus, itaut partes litigantes ad eum in superiori Concilio præsidem recurrerent ab eo accepturi iudicii veritatem: Deuter. cap. 17. v. 9. Scilicet infallibilem, ut patet ex mandato divino. Deuter. cap. 17. v. 12. *Ubi Deus mandabat omnibus sub pena mortis, ut acquiescerent sententia Pontificis.* Certum autem est non mandasse, ut acquiescerent falsæ sententia. Igitur sententia iudicis præsertim in materia fidei & religionis debuit esse vera, infallibilis ex singulari assistentia Dei. Alioquin populus nunquam fuisset securus, & semper ignorasset quid credere deberet.

Lutherani conantur probare variis exemplis olim Pontificem, sæpè etiam cum Cœcilio errasse in materia religionis. Exod. c. 32. v. 4. & Aaron Pontifex fuit auctor idololatriæ, quando exhibit populo vitulum aureum adorandum. *Fecit ex eis vitulum constabilem & adificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras solemnitas Dñi est.* Et lib. 4. Reg. c. 16. v. 10. Achaz extruxit novum altare in templo ad formam altaris Damasceni, & in eo sacrificia obtulit contra præceptum Domini. Cornelius & alii ferunt non tantum mutatum fuisse altare Damasci in formam, materia & arte relinquendo altare Salomonis, sed etiam in cultu colendo idola, ut iniret gratiam Teglatphalasar, & placeret Regi Achaz qui ex lib. 2. c. 28. v. Paralip. cap. 28. v. 19. & 28. erat impiissimus, contemptor Dei, ejus cultus, altaris & templi. Item Isaia c. 56. v. 10. *Diferens de regimine populi fidelis.*

IV.

Exod. c. 31. v. 4.

1. 2. Par. c. 28. v. 19. & 22. Isaia c. 56. v. 10.

fidelis. *Speculatores ejus (inquit) cæci omnes, nescierunt uniuersi, canes muti, non valentes latrare, uidentes uana, dormientes, & amantes somnia.* Insuper Jeremias cap. 6. v. 13. ait : *A Prophetâ usque ad Sacerdotem, omnes loquebantur mendacium.* Idem cap. 26. v. 10. fuit publico decreto omnium Sacerdotum & Prophetarum damnatus ad mortem propter verbû Dñi, *Audierunt Principes Iuda uerba hæc, & ascenderunt de domo Regis in domum Domini, & sederunt in introitu porta domus Domini noua. Et locuti sunt Sacerdotes & Prophetæ, & ad omnem populum dicentes: iudicium mortis est uero huic: quia prophetauit aduersus ciuitatem istam sicut audisti auribus uestris &c.* Denique quia Christus à Pontificibus, Scribis, & senioribus populi morti adjudicatus est in publico Concilio.

Jerem. c. 6. v. 13.

V.

His omnibus facilis est responsio 1. Aaron non fuisse Pontificem quando vitulus ex auro confectus est nec fuisse auctorem idololatriæ. Non fuisse tunc Pontificem, sed à Moyse consecratû fuisse in Pontificem anno secundo egressionis ex Ægypto primâ die mensis primi, patet quia vitulus aureus fuit confectus, cum Moyses esset in Monte Sinâ cum Deo, & accepit ab eo tabulas lapideas iubereturque construere tabernaculum per Beseleel filium Uri. Quod etiam populus, non verò Aaron fuerit auctor idololatriæ, patet Exodi cap. 32. v. 1. *Videns populus, quod moram faceres descendendi de Monte Moyse, congregatus aduersus Aaron, dixit: surge, fac nobis Deos, qui nos precedant.* 2. Non erravit Urias ut Judex & Præses Concilii in dirimendis legalibus controversiis; sed erravit in factò extra Concilium cupiens parere mandato Regis Achaz, quod non inficiamur; undè cum questio sit tantum an sententia publicè ferenda circa legales controversias Pontifex potuerit errare vel sententiam falsam dicere, hoc exemplum nihil ad rem. Nec Isaias per speculatores sui temporis quos cæcos vocat intelligit Pontifices, sed Scribas & Phariseos coetaneos Christo & Apostolis, ut interpretatur Cornelius; seu quando à Tito & Vespasiano Augustis vastanda erat Ierusalem, ut uult

S. Hieronymus: itaut sensus sit. Ego (inquit Dominus Deus) post captiuitatem Babylonicâ (quæ Judæos disperget,) iterum illos cõgregabo in Ierusalẽ, scilicet sub Cyro Persarum Rege lib. x. Esdræ cap. 1. Postea illis Gentiles aggregabo: quod contigit tempore Christi, & Apostolorum, quando Evangelicam lucem susceperunt, & ex populo Hæbræo & Gentili Ecclesia composita est, & postea Civitas Ierusalem à Romanis (qui ob infidelitatem uocantur à Prophetâ bestiarum agri, voraces) destructa est: quia speculatores ejus, idest Scribæ, & Pharisei hanc poenâ subierunt. Primò ob suam cõcietatem & infidelitatem: ipsi enim nolunt Christum ut Messiam agnoscere. *Cæci sunt, & Duces caecorum.* Et cap. 23. v. 13. *Va uobis scribæ & Pharisei hypocrita, qui clauditis Regnum Cælorum ante homines &c.* Deindè quia erant canes muti non valentes latrare; idest pastores ignari, non defendentes sibi commissum gregem, nec subditorum vitia corripientes. Ex quibus patet oraculum Isaiæ non obesse nostræ conclusioni scilicet Pontificem, in veteri lege errare non potuisse in definiendis controversiis legalibus;

VI.

Multò minùs Vaticinium Jeremiæ fauet Lutheranis: quia non loquitur de errore, vel mendacio Pontificis in decidendis controversiis legalibus; sed de dolo seu mendacio Sacerdotum & Prophetarum futura prædicantium: nam cum Jeremias, & alii Prophetæ à Deo missi prænucciarent populum ob scelera sua plectendum, & in captiuitatem ducendum; Sacerdotes & Prophetæ populo adulabantur & omnia prospera prophetabant, sic illum miserè decipientes, ut lib. 3. Reg. cap. 22. Achab Regi cuncti ad bellum Pseudo-Prophetæ Baal prædicunt victoriam, licet Michas Propheta Domini ejus exitium prænucciaret. Undè hæretici nihil aliud inferre possunt, nisi quod in veteri lege Prophetæ futura prædicentes mentiebantur; non autem Pontifex in decidendis legalibus controversiis. Nec ad presentem difficultatem pertinet publica condemnatio Jeremiæ ad mortem per Sacerdotes & Prophetas: licet enim in hoc factò Prophetæ & Sacerdotes peccarint, non tamen in dicendâ

dicendâ aliquâ controversiâ errarunt, sed tantum quod improbantur oraculum Jeremiæ de instanti destructione Jerusalem. Deindè Jeremias non fuit capite damnatus à folis Sacerdotibus & Prophetis, sed etiam à populo, ut patet ex textu: nec illa damnatio, seu decretum mortis latum est legitimè & judicialiter in Concilio seu Synedrio, in quo controversiæ legales decidebantur, sed in cœursu tumultuario populi ut norat S. Hieronymus, & patet ex factis. Cum enim Principes audissent vulgum tumultuantem & conspirantem contra Jeremiam accesserunt ad portam templi (ubi excitabatur seditio) & Jeremiam à decreto mortis liberaverunt, quod præstare facile non potuissent decretum mortis fuisset pronunciatum præsentè, & præsidente Pontifice. Nec refert, quod Christus fuerit damnatus ad mortem in Concilio per Caypham Pontificem. Tunc enim agonizabat synagoga, caruitque infallibili Dei assistentiâ, repudiata est cum suis cæremoniis & sacrificiis, & in ejus locum Ecclesia Christi successit. Lex enim Mosayca abrogata est in morte Christi ut docet D. Thomas 1. 2. q. 103. a. 3. ad 2. Prophetia de Christo & ejus resurrectione expiravit quando impleta est res prænunciata. Sacrificia etiam legalia in quibus mactabantur animalia, quæ erant umbræ cruenti sacrificii crucis cessaverunt cum lege Mosaicâ, ad veniente sacrificio Crucis, sicut apparen- te sole evanescent umbræ. Divina item assistentia successivè expiravit, ut patet ex Conciliis, quæ post Christi ortum celebrata sunt à Pontifice & Sacerdotibus, ut quando tempore Herodis Magi accesserunt Jerosolymam, quando tempore Lazari resuscitati agitata est, quid statuendum esset de Christo tot miracula faciente; Quando Christus captus est, & damnatus est à Cayphâ. In primo fuit assistentia divina integra, in secundo diminuta, in tertio omninò sublata. Ex quibus etiam liquet Synagogam omninò nec in capite, nec in toto corpore tempore S. Elizæ defecisse, cum lib. 3. Reg. c. 19. v. 14. diceret. *Derelictus sum ego solus, & quarunt animam meam, &c.* Tunc enim duo regna spectabant ad Synagogam

scilicet regnum Juda, in quo erant duæ tribus. Alterum Israel, in quo erant decem tribus. In regno Juda aliqui reges fuerunt boni, & veri cultores Dei: ut Asa, Josaphat, Azarias, Joathan, Ezechias, Manasses, Amon, & alii, non quidem idololatæ, sed tamen mali. Semper tamen in templo mansit usus sacrificiorum Mosaicorum usque ad captivitatem Babylonicam, ut patet lib. 2. Machab. c. 1. 19. Ubi fit mentio ignis coelitus à Deo missi, quo Sacerdotes utebantur in sacrificiis quotidianis, Levitici cap. 9. & 10. Hic ergo ignis fuit servatus in templo usque ad captivitatem Babylonicam, & consequenter ibi Synagoga semper sancta & firma stetit. Regnum autem Israel statim ab initio sub rege Jeroboam à verâ fide defecit, l. 3. Reg. cap. 12. c. 12. v. 18. in quo statu permansit usque ad captivitatem. Lib. 4. Reg. c. 17. v. 22. semper tamen aliqui fuerunt in illo regno, qui abstinebant ab idololatriâ, verumque Deum agnoscebant etiam tempore Eliæ, ut patet ex responso divino lib. 3. Regum cap. 19. v. 18. *Dereliqui mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal.* Idem legitimus de tempore Tobie cap. 1. v. 5. *Cum irent omnes ad visulos, quos Ierobam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium: sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israel.* l. 3. Reg. cap. 16. v. 18. Tob. 1. v. 5.

Hæretici contendunt non tantum synagogam parum firmam & sanctam non fuisse & olim Pontificem à fide defecisse, sed in lege novâ Ecclesiam & Sedem Romanam à verâ fide aberrasse. Sed in certo hujus postremæ deflectionis tempore assignando non conveniunt. Alii parum curant alii dicunt quosdam pios viros id notare potuisse, non tamen auctos esse ob crudelem istius Ævi persecutionem. Alii allegant tempus deflectionis caruisse hominibus, qui illam deflectionis horam seu annum scriptis mandarent, sed hæc effugia nulla sunt. Quod enim Ecclesia & Sedes semper firma extiterit seu sancta in doctrinâ fidei, patet, quia nunc eadem mysteria fidei docet quæ olim primis quingentis annis docuit scilicet

VII.

l. 3. Reg. cap. 19. v. 14.

Derelictus sum ego solus, & quarunt animam meam, &c. Tunc enim duo regna spectabant ad Synagogam

scilicet necessitatem Baptismi infantibus, præsentiam Christi in Eucharistiâ, sacrificium missæ, justificationem, invocationem sanctorum, jejunium & satisfactionem, traditiones. Habet igitur eandem assentientiam Spiritus sancti, seu firmitatem. De Baptismo necessariò cõferendo parvulis docet D. Augustinus lib. 9. de Animâ & ejus origine lib. 9. *Noli* (inquit) credere, noli dicere, noli docere infantes antequam baptizentur morte præventos pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus. Et Epist. ad Hieronymû. *Quisquis dixerit, quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramento ejus participatione de vitâ exenns:* Hæreticus totam condemnat Ecclesiam & specialiter quod Baptismus tollat peccatum originale, accipe ejusdẽ Doctoris verba Concione in psalm. 115. *Sicut Aegyptios in mari obrutos, ita in Baptismo delicta nostra demersa, & extincta Luce clarius intimas Propheta dicens. Projicies in profundâ maris omnia peccata nostra.* Veram & realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiâ præsentiam, docet S. Cyrillus Jerosol. Catech. 4. *Cum Christus* (inquit) *ipse sic affirmet & dicat de pane, Hoc est Corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?* Ibidem. *Sub specie panis datur tibi Corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis.* Infrâ. *Hac pro certissimo habent panem hunc, qui videtur à nobis nõ esse panem, etiamsi gustu panem esse sentiat, sed esse corpus Christi.*
S. Hilari. S. Hilarius lib. 8. de Trinit. *De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus.* S. Ambrosius lib. de mysteriis initiandis cap. 9. *Fortè dicas aliud video, quomodo tu mihi asseris, quod Christi corpus accipiam, & hoc nobis adhuc superest, ut probemus, &c.* Et lib. 4. de Sacramentis c. 4. *Vbi accesserit consecratio de pane fit caro Christi.* Vide alios apud Gualterium in suâ Chronologiâ, Belarminum & alios. Deum per internam gratiam omnes vocare, etiam reprobos vocare ad fidem, & quantum in se est eorum salutem quærere docuit S. Chrysofostomus homil. 7. in Jerem. *Illuminas omnem hominem quantum in ipso est. Si quis autem sponte suâ mentis oculis conniventibus ad hujus lucis radios aciem dirigere noluerit non ex luminis naturâ sed ex*

suâ malitiâ in tenebris perseverat. S. Ambrosius Serm. 8. in Psal. 118. *Sol justitia omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, omnibus resurrexit. Si quis autem nõ credit in Christum generalis beneficio ipse se fraudat, ut si quis clavis semestris radios solis occludat.* S. Augustinus lib. 1. operis imperfecti contra Julianû c. 110. *Sinite ergo parvulos inveniri ab eo, qui venit quærere quod pererat, alioquin invidetis, quantumque loquacitate crudelitatem vestri boni operis obtendendam esse credatis.* Idem S. Augustinus lib. de correptione & gratiâ c. 13. *Credendum est* (inquit) *quodam de filis perditionis non accepto dono perseverantia usque in finem in fide, que per dilectionem operatur incipere vivere, & aliquando fideliter, ac justè vivere, ac postea cadere.* Quod etiam opera justorum sint meritoria coram Deo testatur serm. 162. de tempore. *Deus pro merito fidei atque bonorum operû dabit ius fidelibus regnum cælorum.* S. Basilius in initium Proverb. *Omnes qui viâ Evangelicam incedimus mercatores sumus per opera mandatorum nobis possessione comparantes.* Ponderent Hæretici illa verba. *Omnes qui viam evangelicam incedimus, &c.* Iterum S. Augustinus lib. de fide & operibus c. 14. docet fidẽ abque operibus & observatione mandatorû non sufficere ad salutẽ. *Iam illud videamus quòd excutiendum est à cordibus religiosi, nè malè securitate salutẽ suam perdat, si ad eam obtinendam sufficere solam fidem putaverint.* S. Hieronymus in c. 26. *Itaiz. Murus & ante murale ponetur in ea: nõ enim sufficit murum bonorû operû habere fidei, nisi ipsa fides bonis operibus cõfirmetur.* quid clarius dici potest? illis astipulatur S. Clemens Alex. lib. 5. *stromatum Gratiâ salvamur, sed non absque bonis operibus.* Et ex PP. Græcis S. Chrysofostomus hom. 3. in Joan. *Nunquid satis est ad vitâ æternam in filiû credere? minime.* S. Gregorius Nazian. Oratione in S. Lavacrum. *Operare bonû, quia fides sine operibus mortua est.* Denique legem Dei nõ esse impossibilẽ ex PP. Græcis docuerunt S. Chrysofostomus hom. 8. de poenitentia. *Nequaquã Dñum accuset, haud mãdãt impossibilia.* S. Basilius tom. 1. in orat. *Attende tibi, post initium, impium est asserere præcepta Spiritus sancti impossibilia esse observata.* Ex Latinis S. Augustinus lib. 2. de peccatorû meritis

August.

Cyrrillan
Ierosol.

S. Hilari.

Ambros.

Chrysof.

S. Basil:

August.

Hieron.

Clemens
Alexan.

Chrysof.

Gregor.
Nazian.

Basilius.

August.

c. 3. *Nec praeceperet Deus homini quod esset humana impossibile voluntati.* Idē scribit c. 6. in fine. Lib. de naturā & gratiā, c. 67. lib. 10. de Genesi cōtra Manichēos c. 3. extremo lib. de gratiā & libero arbitrio c. 4. c. 15. c. 34. in psal. 56. explicans verba Joannis c. 15. de dilectione proximi & ferm. 171. de tempore sub. finem. S.

Auguſt.

Hieron.

Hieronimus tom 6. in Matthæum c. 5. *Sciendum est (inquit) Christum impossibilia non praeceperit, sed perfecta.* Idem in expositione fidei ad Damasū apud D. Thomam 2. 2. q. 44. a 6. *Maledictus qui dicit Deum impossibilia praecepisse.* Quod autē hęc non sūt humana sententia, sed divina, accipe verba Concilii Arausiaci 2. de gratiā & libero arbitrio contra Pelagium celebrati sub Felice Papā IV. anno 529. & postea à Bonifacio II. Papā confirmati anno 530. c. 25. post mediū *Hoc etiam secundum fidem Catholicā credimus, quod acceptā per Baptismum gratiā baptizati Christo auxiliante, & cooperante, qua ad salutem pertinent, possint & debeant (si fideliter laborare voluerint) adimplere.* Quam doctrinā Patrum & Ecclesie primitivæ Romana Ecclesia firmiter tenuit & tenebit divinā S. Spiritus assistentiā firmata ac roborata.

Concil. Arausiac.

VIII.

Obiter nota S. Spiritus assistentiam & directionem aliter esse in Ecclesiā & Romano Pōtifice, & hos sātōs & firmos in fide efficere, ita ut errare & expugnari nequeant; aliter in Patribus aliisq; fidelibus. Patres enim (licet cruditissimi & subtilissimi,) & fideles (quamvis sanctissimi) assistentiā & directionē S. Spiritus habēt dependentē ab Ecclesiā, ita ut, quamdiu in eā manent errare non possint, errent verō si ab eā deficient. Quemadmodum in humano corpore singula membra in re spiritus vitales, & sensitivos (quibus vita conservatur) habent dependentē à capite & corde. Unde si meatus illi, seu canales, (per quos fit illa spirituum derivatio & distributio) interrumpantur & occludantur, reliqua membra necessariō destituuntur spiritibus & nequeant suum officiū exercere: si autem aperiuntur & pateant, homo omnium membrorū suorum usum habet. Ita in Ecclesiā singuli fideles, (qui sunt quasi membra Ecclesie, quod est Corpus mysticum Christi) habent quidem assistentiam & directionem S. Spiritus, sed dependentē à Pontifice, qui

est velut caput Ecclesie, & à Conciliis quæ sunt quasi cor. Quamdiu igitur singuli manent colligati & uniti Ecclesie Romanæ, decretis Pontificis & Conciliorum, participes fiunt assistentiæ & directionis Spiritus sancti, nec à verā fide defletere possint. Si autē discedant & dissentiant pertinaciter à capite, & corde sunt occludūt sibi omnes meatus ut assistentiā & directionē Spiritus sancti ad eos nequeat derivari, & sic veritatē deserunt, & erroribus se innodant cum Ario, Nestorio, Macedonio, Eutyche, Pelagio, Wiclepho, Luthero, Calvino, & sexcentis aliis ad quod avertendum

Rom. c. 16. v. 17.

ut semper maneamus uniti & consentientes Doctrinæ Ecclesie. *Rogamus vos fratres, ut objervetis eos, qui offensiones & offencula, præter doctrinā, quam vos disciitis faciunt, & declinat ab illis.* S. Anselmus *Fratres, idest filii Matris Ecclesie.* Et 1. Corinth. c. 1. v. 10. *Objecro vos fratres ut idipsum dicatis, & non sint in vobis schismata.* Idem S. Anselmus, idest *divisiones, dum diversa sentiant.* Ad Ephes. c. 4. v. 3. *Servate unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in unā spe vocatiōnis vestræ. Vna fides, unum baptisma.* Idē

1. Cor. c. 1. v. 20. S. Ansel. Epheſ. c. 4. v. 13.

Anselmus. *Vnum corpus per unitatē fidei, & concordiam, licet diversis officiis videamini dediti, sicut diversa membra corporis &c. Vel idē servare debetis unitatē spiritus, quia unū corpus est, de quo vos estis, idest Ecclesia, qua est una, & est corpus Christi. Vnum corpus secundum fidem, & dilectionem & sacramentorum perceptionē.* Hebr. c. 13. v. 9. *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* S. Anselmus. *Pseudopredicatorum diversis, & à se invicē multipliciter differentibus ac discordantibus, dum alius alium errorem docet, & alius alium, sibiq; vicissim contraria prædicant, & à Catholicā veritate alienis.* Alia analogia petitur ab ovium grege, Ecclesie typo Joannis c. 10. Sicut enim grex unus in uno ovili collectus perpetuā pastoris assistentiā gaudet, furcā & canibus illum tuente à lupis, sic Ecclesia fidelitū eadem fide & spiritu animata divini illius pastoris jugi assistentiā fruitur, juxta illud Joannis cap. 10. v. 14. *Ego sum Pastor bonus, & cognosco oves meas.* Et Matthæi cap. 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem*

sionem sæculi. Sicut etiam singulæ oves convictæ gregi sub Pastoris custodia sunt tutæ à luporum ferocia, ita fideles uniti Ecclesiæ & ejus doctrinæ sunt libere à periculo erroris & infidelitatis. Denique sicut oves aberrantes à grege carent protectione pastoris, sic fideles recedentes à cõmuni sensu & doctrinâ Ecclesiæ carent assistentiâ Spiritus sancti & incidunt in errores.

§. 14.

Ecclesia seu Secta Hæreticorum non sunt sancta seu firma.

I. **P**ATRES, Interpretes & Historici de Jezabele differentes nomen impiæ passim illi attribuunt. Horum nonnullos producamus, S. Chrysostomus seu auctor operis imperfecti hom. 1. in Matthæum. *Achab (inquit) accipiens sibi Iezabel filiam Sidoniæ Regis contra Dei præceptum, impiam nimis multas impietates commisit in Dominum illa se instigante Josephus lib. 8. antiq. Jud. cap. 13. Erat (inquit) hac muliercula audax & temeraria adeoque impotentis inania, ut non verita sit templum Belo Deo Tyriorum edificare &c. Suidas verbo Jezabel. Iezabel Achab Regis uxor muliercula audax, eò impietatis & furoris prolapsa est, ut templum etiam Tyrio & Sydonia Deo extrueret. Zonaras tom 1. annualium vocat eam mulierem ferocem & audacem Idem scribit Cœdrenus in cõpendio. Ipse textus sacer vocat eam maledictam lib. 4. Reg. cap. 9. v. 34. Ise (inquit) & videte maledictam illam. Jezabelem esse typum idololatricæ seu hæresis testatur S. Ambrosius in 2. ad Corinth. cap. 10. Ubi veram religionem virgini, falsam autem Jezabeli comparat. *Virgines vult eos esse in fide, unde & corruptores fidei zelatur ab his, ut in die iudicii incontaminatos eos assignet Iudici Christo. Unde in Apocalypsi Joannis cap. 14. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim permanserunt; Hi sequuntur agnum quomque ierit. In mulieribus errorem significavit; quia error per mulierem cepit, sicut & Iezabel mulierem dicit propter uxorem Achab, quæ zelo Baal Dei Prophetæ occidit, cum intelligatur idololatrica Apoc. e. quæ corrumpuntur mores & fidei veritas. 2. v. 20. Hinc S. Joannes Apoc. 2. Episcopo Thy-**

tiræ scribens v. 20. *Habeo (inquit) aduersum te pauca quia permisisti mulierem Iezabel, quæ se dicit Prophetam docere, & deducere seruos meos fornicari & manducare de idololatriis. Ibi sub nomine Jezabel Alcazar accipit synagogam, idest Judæos, qui odio capitali prosequeretur Christum, Apostolos & Christianos, ut olim Jezabel prosequeretur Christum Apostolos & Christianos, ut olim Jezabel prosequeretur Eliam & ei adherentes. Judæi enim, tam tenaces erant legalium ceremoniarum obseruatores ut in exilium mitterent, vel mactarent eos qui Christianismum ampesterentur. Existimat igitur Alcazar synagogam per Jezabel denotari, sicut c. 17. Per Babylonē Roma Gentilis figuratur S. Epiphanius hæresi 51. Censet illam Jezabelem esse Montani mulieres Priscillam, Maximillam, & Quintillam docentes Montanum esse paraclctum, castitatem simulantem, quia damnabant secundas nuptias; docentes tamen fornicari. Rupertus, Primasius, & Ticonius putant Jezabelem esse hæreticos effeminatos & libidini seruentes. Aretas ait esse Nicolaitas propter suas libidines, & impietates. Alii apud Dionysium ferunt in Ecclesiâ hujus Antistitis fuisse quandam mulierem, quæ vel proprio nomine dicta est Jezabel, vel propter parem impietatem cum Jezabel uxore Achab Regis Israel: de cujus prauitate lib. 3. Regum habetur: aiuntque nonnulli fuisse uxore Episcopi Thyatirensis. Unde Albertus & Aretas post versionē Græcâ & Regiam legunt: *Permissis uxorem suam.* Et ita audaciùs dixit se prophetissam tanquã Antistitis, & quidem tam sancti viri conjugem ideo etiam dixit se tanti viri cõjugem, ut dum crederetur diuinitus inspirata faciliùs ejus doctrina susciperetur. Docebat igitur, & more Nicolaitarum inducebat fideles ad carnalem fornicationem, vel ad spiritualem, quæ cum dæmonibus perpetratur, dum rebus caducis; magis quam Deo Optimo, Maximo, homo inhæret. Addit Albertus per hanc mulierem, seu ejus imitatione & exemplo fuisse introductam perfidiam Mahometi, qui etiam finxit se esse Prophetam. Primasius, Beda, Rupertus, Pererius, aiunt hanc Jezabelem fuisse nobilem*

Hieron.

quandam ac potentem mulierem hæreticam, quæ mentiendo se prophetissam, Sectam Nicolaitarum propagavit, docendo licere fornicari, & edere idolothyta quemadmodum Jezabel cultum Baal propagavit. Sic S. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem animadvertit omnes hæreses fuisse propagatas per mulieres. *Simon Magus (inquit) hæreses condidit adjutus auxilio Helena meretricis. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum conditor choros duxit faminarum. Marcion quoque Romam præmisit mulierem ad majorem Lasciviam, Apelles Philemonem comitem habuit. Montanus Priscam & Maximillam primam auro corruptis, deinde heresi polluit. Arius ut orbem deciperet, sororem Principis ante decepit. Donatus Lucilla opibus adjutus Elpidium cæcum, Agape cæca docuit. Prisciliano juncta fuit Galla non gente sed nomine.*

Ambros.

Viegas & Pererius per Iezabelem fornicariam non corporalem sed spiritua-lem accipiunt, scilicet idololatricam, seu hæresim, quibus favet S. Ambrosius. *Hæc mulier, quæ Iezabel impiissima comparatur, ideo se Prophetem mendaciter affirmat, ut facilius sub religionis nomine falsam doctrinam in populum Dei introduceret. Et sicut Iezabel populum Dei culturam Dei deserere, & idola venerari, ita hæc populum Dei à culturâ Dei, id est à fide rectâ conabatur per pravam doctrinam separare. Fornicatur enim anima quæcumque à Deo creatore recedit. Quibus verbis innuit fornicationem seu Iezabelem esse symbolum idololatricæ & hæresis, seu idololatricæ & hæretici.*

II.

Quod autem hæresis non sit sancta, sed impia & iniqua patet ex D. Ambrosio in 2. Corinth. cap. 10. citato. Quia per eam *corrumpuntur mores & fides veritas*: seu edit doctrinam sanctitati repugnantem ut Deum esse auctorem peccati, nec ullum peccatū ab hominibus committi, nisi Deo instigante & impellente. Deinde docet Præcepta Decalogi esse impossibilia nec à quoquam quantumvis justo hæctenus servari potuisse, nec deinceps servari posse. Item bona opera nullius esse meriti vel valoris apud Deum: imò secundum mentem Calvini esse sordes inquinamenta, meram iniquitatem.

Insuper prædestinatos omnes necessariò salvari, quidquid demùm agant. Reprobos necessariò damnari, quocumque se vertant. Celibatum, virginitatem, & vota Religionis dissuadet. Denique Christū pro omnibus hominibus mortuum non esse, nec suum sanguinem sudisse, & ita de aliis. Quæ doctrina adverstatur sanctitati, præbetque occasionem liberè peccandi. Qui enim sibi persuadet hanc doctrinam veram esse, ita ratiocinatur. Si Deus me movet & impellit ad peccatum non est illi resistendum, sed potius peccando obtemperandum. Deinde si præcepta Decalogi nequeant observari, frustra studeo illa observare: frustra abstineo à furto, homicidio, fornicatione, &c. Tertio si bona opera non sunt ullius valoris coram Deo, non est opus bene agere: imò si tantum sint sordes & inquinamenta præstat illa vitare, quàm exercere. Quarto, si prædestinati necessariò salvantur, quidquid agant etiamsi indulgant cupiditatibus, ventri, veneri, infallibiliter salvabuntur. Reprobi è contra bene operando oleum & operam perdunt; plura de his & aliis sanctitatis acceptationibus, quas Hæretici rejiciunt, tomis posterioribus.

III.

Hic tantum aggredior ostendere Sectam Hæreticam non esse sanctam seu firmam, sed esse veram Iezabelem fornicariam & inconstantem, quia quemadmodum adulter relicto cònubio ad alterum se cõfert, Sic hæreses maxime modernæ à doctrinâ primitivæ Ecclesie destectunt, ut ipsimet Hæretici ingenuè fatentur. Modernarum coryphæos producimus. Lutherus in colloquiis mensalibus c. 57. hæc de Patribus Ecclesie primitivæ pronunciat. *Hieronymum legere licet propter historiam: Nam de fide, ac verâ doctrinâ, nè verbum quidem in ipsius scriptis extat. Origenem jam dudum divi devovi. Chryostomum nullo loco habeo, non est nisi loquaculus. Basilus nihil valet, totus est Monachus, nè pilo quidem illum redimerem. Apologia Philippi Melancthonis superat omnes Ecclesia Doctores etiam Augustinum, &c. Ibidem. Tertullianus inter Ecclesia Doctores merus Carolostadius, Cyprianus Martyr infirmus est Theologus. Et infra.*

Luther.

Videte

Videte quales in fide tenebrae sunt in Patrum scriptis; Nam quando articulus ille de hominis justificatione tenebris obductus est, fieri omnino nequit, ut majores errores vitentur. S. Hieronymus scripsit in Matthæum, & Epistolam ad Galatas, & ad Titum, sed quam frigide. Ambrosius sex libros super Genesim Moysis, sed quam jejunos. Augustinus nihil singulare habet de fide. Ibidem. Nulla est expositio Patrum in Epistolam ad Romanos vel Galatas, in qua aliquid parum & sincerum reperitur. Capite sequenti differens de Scholasticis Theologis. Hieronymus inter Ecclesiæ Doctores numerari non debet, quia fuit Hæreticus. Puto tamen, quod per fidem in Christum salvatus sit. Nihil de Christo loquitur, nisi quod nomen illius aliquando in ore habeat. Nullum scio ex Doctoribus, cui in seipsum sicut Hieronymo, qui tantum scribit de jejuniis, de delectu ciborum, de virginitate, &c.

IV. Calvinus patenter asserit se à doctrinâ primitivæ Ecclesiæ etiâ omnino recedere. Nam lib. 2. Instit. c. 3. §. 7. *Non recte* (inquit) *à Chrysofomo scriptum est, nec gratiam sine voluntate, nec voluntatē sine gratiâ quicquam posse operari.* Et §. 10. *Ac voluntatem movet, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostra postea sit electionis motio, aut obtinere, aut refragari, sed illam efficaciter efficiendo.* Ecce quomodo corripit S. Chrysofomum & alios Patres, qui primis sæculis floruerunt, eò quod asserant voluntatem humanam posse resistere gratiæ actuali, & voluntatem activè concurrere ad consensum boni operis. Contendit enim non esse in potestate voluntatis resistere divinæ motioni contra illud act. cap. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui sancto resististis.* Et 1. Corinth. cap. 15. v. 10. *Non ego autem sed gratia Dei mecum.* Dicit mecum, non in me. Quasi diceret: non ego solus, sed gratia Dei est, quæ mecum laboravit. S. Anselmus. *In eo, quod solo Dei dono præventus sum non ego: in eo autem quod donum voluntate subscecatum sum.* Et ego. Eodem lib. 2. institut. cap. 14. §. 3. *Atque hic excusari non potest veterum error, qui ad mediatoris personam non attendunt, ejus fere doctrina, quæ in Evangelio Joannis legitur genuinum obscurans*

sensum, seque implicans multis laqueis. Quibus verbis manifestè testatur se à primitivâ Ecclesiâ recedere in eo quod existimat Christum mediatorem esse subiectum Patri, non tantum quò humanitatē, sed etiam quò ad divinitatē, quod ab omnibus Patribus negatur, quos tamē Calvinus in hoc errare existimat. Nam ex ejus mente sequitur Christum non esse Patri consubstantialem, quod est contra fidei Symbolum. Eodem lib. 2. Instit. c. 16. §. 9. differens de descensu Christi ad Limbum Patrum, rejicit omnes Patres veteres, SS. Ignatium, Justinum, Irenæum, Cyrillum, Athanasium, Basilium, Gregorium Nisænum, Gregorium Nazianz. Epiphanium, Cyprianum, Augustinū, Ambrosium, item Origenē, Eusebium, Tertullianum, & alios quos refert Belarminus lib. 4. de Christo cap. 14. *Hæc fabula* (inquit) *tametsi magnos auctores, & hodie quoque à multis seriò pro veritate defenditur, nihil tamen, quàm fabula est: nam concludere in carcere animam mortuorum puerile est. Christi autem animam illuc descendere, ut eas manu mitteret, quid opus fuit?* Et lib. 1. cap. 3. §. 10. agens de concupiscentiâ in re nata, docet contra S. Augustinum, & alios antiquiores citatos ab Augustino concupiscentiam in re actu, ut significat pronitatem ad cõcupiscentum esse peccatum originale, item motus concupiscentiæ, qui procedunt ab illâ pravitatē esse peccata mortalia, etiam ante consensum voluntatis. Denique eosdem motus licet involuntariòs per legē Decalogi ait prohiberi lib. 3. Instit. cap. 4. §. 38. loquens de satisfactione. *parum me movens quæ in veterum scriptis passim occurrunt: video omnes fere, quorum libri exstant, aut in hæc parte lapsos esse: at nimis asperè & durè locutos.* Lib. 4. cap. 12. §. aliter de solemnī Pœnitentiâ, quam illi maxime §. 20. ita irridet abstinentiam Quadragesimalem ab antiquis observatam. *Et tunc* (inquit) *passim invaluerat superstitiosa quadragesima observatio, quæ & vulgus existimium aliquod obsequium Deo, se in eâ præstare existimabat, & Pastores eam commendabant pro sanctâ Christi imitatione cum planum sit non idè jejunasse Christum, ut aliis exemplū praberet, &c.*

Lib. 2. Institut. cap. 3. §. 10. lib. 3. de lib. arbit. in antidoto Trident. ad sess. 6. §. Porro docet interiori gratiæ nunquam resisti. *Citra controversiam* (inquit lib. 2. citato) *Elicitur ex Ioannibus verbis sic efficaciter gubernari divinitus piorum corda, ut inflexibili affectu sequantur.* Lib. 3. Institut. cap. 5. §. 10. negat orationem pro defunctis. Lib. 4. c. 15. §. 20. improbat Baptismum à laicis collatum lib. 4. cap. 18 §. 11. Rejicit sacrificium missæ. Lib. 4. cap. 15. §. 19. vobat exorcismum & alias Baptismi cæremonias seu ritus incantationes.

IV. Quod si fornicaria est inconstans in amore, suo modo uni, modo alteri se prostituit. Et ut Plautus in Cistellar. *Meretrix fortunata est oppido simillima. Non potest rem suam obtinere sola sine multis viris.* Vel (ut secundum sanctum Ambrosium in exhort. ad virgines.) *Iezabel idem est quod vanitatis profuvium.* Id est instabilitas & fluxus & fluidum idem quod instabile, mompananeum, & cito periturum, sicut aqua fluvialis, quæ nunquam in eodem consistit. Quid inconstantius, quid instabilius, quid minus firmum quam hæreticorum sectæ? Hæresim esse adulter-

Auguf. rz similem docet S. Augustinus hom. 3. 1. de verbis Apostoli. *Sponsus Christus, sponsa Ecclesia, à sponso cognoscimus sponsam.* Et nè forte hæreticorum Ecclesia sibi sponsæ nomen usurpet, cum sint adultera & jam à sponso recesserint. Adjicit Joannis cap. 3. *Tu quid dicis? cuius sponsus est Christus? partis Donati? non est ipse, non est ipse. Ad nuptias veniamus, tabulas legamus, & non ligemus.* Ergò si iudicis Christus est sponsus partis Donati: Eo tabulas lego, & invenio Christum esse sponsum Ecclesia toto orbi diffusa. *Ad hanc regulam multa formari possunt argumenta, in hæreticos, nè se ad Christum pertinere arbiarentur, seu Christi doctrinam, seu promissiones cum illorum sententiis conferamus, seu etiam attendamus unum esse sponsum, non multos. Una (inquit) columba mea, & amica mea. Una igitur Ecclesia, & ille unicus est sponsus.* Quibus verbis notat hæresim non esse sponsam Christi, eò quòd non est toto orbe diffusa. Sapiens aliunde colligit non esse sponsam sed adulteram, eò quòd mentem etiam sa-

piantum suis illecebris & incantationibus demulceat ac decipiat. Proverb. *Pravob.* cap. 1. v. 16. *Ut eruaris à muliere aliena, & ab extraneâ, quæ molliis sermones suos.* Chaldaeus: *Cujus verba sunt lenia, Vatablus: Quæ verbis suis blanditur.* Symmachus: *Cujus verba sunt lubrica.* Vocat adulteram mulierem alienam, extraneam, quia alios ambit amissos, non contenta suo marito. Sic potest (inquit Beda) *per mulierem extraneam hæreticorum pravitas intelligi à Christi & Ecclesia membris aliena, quæ molliis à dissertitudinis, & blandimentis lingua corda decipere innocentium soles.* Vnde Psalmista Psalm. 15. *Molliis sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula.* Quia veram fidem & doctrinam falsâ suâ doctrinâ adulterans & corrumpens lenociniis suis non paganos sed fideles dementare studet. At Ecclesia syncerum & absque furo, & dolo Dei sermonem ponigit, juxta illud S. Petri 1. Epist. c. 2. v. 2 *Sicut modo geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscente, ut in cocre scatis in salutem.* Pro sine dolo, Syrus habet syncerum. Alludit Apostolus ad illud Cant. cap. 5. v. 1. *Comedi panem cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo.* Et S. Agnes aiebat: *Mel & lac suscepi ex ore ejus.* Et Tertullianus libr. 1. contra Marcionem cap. 14. *Mellis & lactis societate suos infansat Deus.* Et lib. de coronâ militis cap. 3. *Inde suscepti lactis, & mellis concordia præguitamus.* Id est synceram doctrinam, talem, qualem docuit Apostolus Paulus; in cuius signum Caput abscissum pro sanguine lac dedit, ac triplici saltu terpos fontes dulces, & lacteos è terrâ eduxit, ut hoc facto inueneret lac purum seu doctrinam omni furo carentem ab Apostolo fuisse propinatam. Sic (teste S. Basilio homil. in S. Julittam Martyrem) hæc ad supplicium pergens lac spirituale exhortationis porrexit, quasi alter Elieus. *Terra porro istius Beata adventu aquam emisit, quæ suapte naturâ nulli non nostrum gratiosissima esse debeat, adeò ut Martyr imaginem piensissima referat Maris, dum nutricis in morem totius incolæ urbis alit suaviter, perindè ac lacte quopiam in communes usus affatim scaturiente.* *Hanc ipsam in nos benignè consulit Mar-*

Beda.

Tertull.

S. Basili.

tyr

*syrr gratiam, quam olim suis Ierichuntis-
nis Eliseus impartivit, dum salflaginem
natura communis aquarum loci istius cir-
cumquaque finitimi benedictione permu-
tauit in saporem dulcem, planè delitiosum
& perquam suavem. Illam sinceritatem
divini sermonis S. Ambrosius in psal.
118. ferm. 12 ait expressam in illis
verbis psalm. 11. v. 7. Eloquia Domini,
eloquia casta, argentum igne examinatum,
probatum, terra purgatum septuplum.
Quibus subdit. Nihil terrenum, nihil
seculare, nihil corporeum, nihil leve
atque mutabile in eloquiis constituamus
cælestibus. Eloquia Domini eloquia casta,
ut in his mysteriorum cælestium immacu-
lata, & pudica sinceritas spiritali inter-
pretatione respiciat. Non adulterinã
quãdam opinione miscemus terrena divi-
nis & illud inviolabilis sacramentum pro-
phetice visionis, aut perennis oraculi na-
tura nostra affirmatione violamus. Quod
autem violent illam ac confundant hz-
retici suis fucatis & subdolis inter-
pretationibus optime animadvertit Dro-
go Hostiensis de sac. Pass. ferm. 1. disse-
rens de vasis Viduæ lib. 4 Reg. cap. 4.
Oleo Elisiano repletis. Vasa scripture
tuæ non pauca sunt, ut totus mundus ea
capere possit: quæ quidem vasa sanctissimi
templi tui Babylonia Rex, hoc est super-
bia principatus, captiva sibi ducit, suisq;
conviviis, non ad gloriam, sed ad igno-
miniam suam servire cogit, usurpans sibi
scientiam legis tuæ, & bibens in vasis san-
ctuarii vinum prostitutionis suæ unguen-
tisq; meretricis donariis suis commaculans.
Propter quod & ex adverso parietis crude-
lis, sed iusta cõtra eos scientia conscribitur.
Quia omne Regnum in seipsum divisum
desolabitur, & tradetur Medi, & Persis,
qui argentum non quarant, nec aurum
velint, sed venenatis, & ardentibus sa-
gittis parvulos, & stultos eorum sensus
interficiant.*

V. Ecclesia non tantum fuco & dolo
caret, sed etiam levitate: ita constans
& firma est, ut de eâ cum Jehu dicere
possimus. Videte ergo, quoniam non ce-
cidit de sermonibus Domini in terram,
quos locutus est Dominus super domum
Achab, & dominus fecit, quod locutus
est in manu servi sui Elia. Dionysius.
Omnia, quæ de eradicatione Achab & do-
mus suæ per Eliã prædixit, implevis effe-

ctū. Sic tanta est immutabilitas & fir-
mitas Ecclesie & doctrinæ per Christū
omnium Prophetarū Apicem editæ, ut
quæcumque machinamenta admoveas,
potius omnia Regum palatia, civita-
tum propugnacula, montium omnium
culmina solo æquabuntur quam vel in
minimo corruat. At sectæ extraneæ
sive gentilium, sive hæreticorum sunt
fornicariæ sicut Jezabel. Quomodo
Jezabel dicitur fornicaria? in eo quod
ejus consilio Achab lib. 3. Reg. cap. 16.
v. 32. *Et abiit & servavit Baal & ado-
ravit eum, plantavit lucum, & addidit
Achab in operibus suis irritans Domi-
num.* Omnes ferè scriptores tam sacri,
quàm prophani aiunt in istis lucis om-
nium libidinū genera fuisse licita. Qui-
bus favet distinctio Hæbraica, quæ lucos
significat, ubi exercebantur omnia li-
bidinum propudia: vel ut Serarius in
cap. 2. Judicum q. 2. ad vocabulum
Hæbræum Afarach: vel ut alii Astarre,
sive Astaroth, quod idolum S. Augu-
stinus in illa verba Judicum cap. 5. v. 7. *Judic. c.
Obliti sunt Dei sui servientes Baalim & 3. v. 7.
Astaroth, Confundit cum Baalim. Cui
subscribunt sanctus Pagninus & Vata-
blus. Servierunt Baalim & lucis, Achab
igitur in gratiam suæ uxoris Jezabel
plantavit lucum, & in eo coluit Baal
scu idolum Sidoniorum, nomine A-
stharthem. Sic ut Salomon alienigenis
congratuletur, dum ad omne libidinū
genus provolvebatur coluit Astharthem
Deam Sidoniorum, quam Astharthem
Theodoretus in lib. 3. Reg. q. 48 exi-
stimat fuisse Venerem totius impudic-
itiæ Deam. *Astharthe* (inquit) *ea est,
quæ & Venus.* Cicero lib. 3. de naturâ
deorum, *Astharthe* (inquit) *quæ apud
Græcos Aphrodite Venus apud Latinos
vocatur.* Idem censent Cedrenus in
comp. Eusebius lib. 1. præpar. Evang.
cap. 7 S. Augustinus q. 18. in jud. & in
psalm. 98. Venerem autem esse levita-
tis & inconstantiz symbolum docet
S. Isidorus lib. 8. de orig. c. 11. *Venus vo-
catur Cupido propter amorē, est enim for-
nicationis Deus, idèo alatus pingitur, quia
nihil amantibus levius, nihil mutabilius
invenitur: puer pingitur, quia stultus &
irrationabilis amor; sagittam & facem
tenere fingitur, sagittam, quia amor cor
vulnerat; facem, quia inflammat.* Mu-
tabiles*

Psal. 11. v. 7.

1. 4. Reg. cap. 4.

1. 4. Reg. cap. 10. v. 10.

Dionys.

tabiles sunt & leves hæreticorum acies quia contra se invicem dimicant, ut ingeniosè animadvertit Vigilus Martyr lib. 2. contra Eutychem in initio. *Ita eos sibi invicem exstitisse contrarios invenimus, ut eorum error veritatis testimonium dicat: & inconsona perfidorum sententia in unum vèlta fidei modulùm concinant, trophæumque nostra victoria eorum cassa certamina gignant: Sabellii eorum perfidia Arii damnat errorem. Rursus Ariani dogmatis error Sabellii impicitatem excludit. Illi arridens*

S. Hilarius lib. 7. de Trinitate. *Dum (inquit) hæretici se invicem vincunt, nihil tamen sibi vincunt. Victoria enim eorum Ecclesie triumphus ex omnibus est, dum in eo hæresis contra alterum pugnat, quod in hæresi altera Ecclesia fides damnat. Nihil enim est, quod hæreticis commune sit. Et inter hæc fides nostram, dum sibi adversantur affirmant.* His verbis illi Patres alludere videntur ad divisionem linguarum, in quas abierit turris Babel artifices. Nam (ut notat S. Thomas in cap. 11. Genesis vel quisquis illius operis auctor est) quemadmodum hi omnes loquendo differebant; ita & illi sentiendo.

VI. Et nè longius excurramus in referendis veterum hæreticorum inter se dissidiis, aliquot modernorum revolvamus. Omnes Ecclesie Romanæ alumni admittunt & profitentur septem Sacramentà, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium, & ita definiunt Concilium Florentinum in decreto Eugenii, Tridentinum sess. 7. cap. de Sacramentis in genere. At hæretici moderni in illorum numero discrepant. Nam Lutherus lib. de captivitate Babil. in principio unicum admittit, scilicet Baptismum. Kemnitius in 2. p. examinis cap. de numero Sacramentorum; Illyricus in confessione Antuerpianà cap. 11. de Sacram. Schuartzert in locis & cap. de signis duo, Baptismum & Eucharistiam. Nonnulli Lutherani in suis Cathedismis tria, Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam. Zuinglius in lib. de verà & falsà religione cap. de Sacram. & cap. de Matrimonio admittit Baptismum, Cœnam, & Matrimonium,

Calvinus quamvis lib. 5. institut. cap. 18. §. 19. & 20. Dicat tantum esse duo Sacramenta scilicet Baptismum & Cœnam: tamen cap. 19. §. 31. adjungit ordinationem monens se priùs assignasse duo Sacramenta toti Ecclesie communita, cujusmodi non est Sacramentum ordinationis. Undè in antidoto Concilii Tridentini sess. 7. cap. 4. excludit tantum à numero Sacramentorum Confirmationem, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, & Matrimonium. Quòad Sacramentum Eucharistie Ecclesia Romana ut patet ex Conciliis & novissimè ex Tridentino sess. 23. cap. 3. & sess. 21. cap. 3. Profitetur totum Christum secundum substantiam esse non tantum sub utràque specie simul sumptà, sed etiam sub singulis speciebus separatim sumptis, ut totus sub specie panis, & totus sub specie vini, itaut nihil omninò substantie panis & vini post consecrationem remaneat. Quam veritatem inviolabilem & immutabilem priùs asseruit Concilium Lateranense sub Innocentio III. cap. de Summà Trinitate & fide Catholica. *Firmiter credimus; & simpliciter confitemur &c.* Hæretici autem in hac materia plurimum inter se discrepant, nam Lutherus apud Castro V. Eucharistia, hæresi 5. Praterlum V. Lutherani. Florimundum lib. 2. de origine hæres. cap. 10. asserunt post consecrationem manere substantiam panis & vini cum substantià Corporis Christi, Andreas Carlostadius Archidiaconus Vittembergensis primarius Lutheri discipulus, Ulricus Zuinglius Pastor Tugurinus cum aliquot annis docuisset cum Luthero Corpus Christi realiter esse presens in Eucharistia cum pane, tandè libellum scripsit de verà & falsà religione, ubi priorè sententiam retractans, cepit dicere Corpus Christi non esse in sacramento nisi in signo, quod ante eos docuerat Berengarius Archidiaconus Turonensis, & Bruno Andegavensis Episcopus; contra quos scripsit Durandus Episcopus Leodienfis, sæculo undecimo juxta Coccium tractatum de Corpore & Sanguine Domini, & epistolam contra eosdem. Zuinglium secuti sunt. Petrus Martyr in tractatu de Eucharistia contra Stephanum Gardincum

dineum, Bernardinus Ochinus in lib. de Cœnâ Domini contra Westphalum. Henricus Bullingerus in apologiâ pro Evangelio contra Lutheranos, OEcolumpadius in lib. de genuinâ expositione, *Hoc est Corpus meum*. Calvinus in lib. de Cœnâ Domini Gallicè reddito per Nicolaum Gallassium perstringit Lutherum & Zuinglium, quod nimium acriter inter se differant, & ad concordiam noluit redire, suam autem mentem aperit lib. 4. Infit. c. 17. §. 21. scilicet Christum non esse verè & propriè presentem in Eucharistiâ, sed tantum figurâ, quem sequitur Plessæus lib. 4. de Eucharistiâ c. 1. & alii Calvinistæ. Martinus Bucerus volens Lutheranos & Zuinglianos dissidentes conciliare, asseruit Christi Corpus esse in ipsâ sumptione, quod erat pro Lutheranis, non tamen extra sumptionem, quod erat pro Zuinglianis. Kœrnitius in 2. p. examinis fest. 13. c. 6. vult Christum presentem esse non tantum in sumptione, sed in totâ actione Cœnæ, idest dum panis accipitur in manibus, benedicitur, frangitur, sumitur: imò ex ipsâ Cœnâ immediâtè defertur ad ægrotos, ut ipsum comedant, non ut servant. Lutherus in libello, qui inscribitur Confessio Martini Lutheri de Cœnâ Domini, Brentius in Apologiâ pro Confessione Wittembergensi, & tractatu de Cœnâ Domini. Illyricus in lib. de Ascensione Domini. Suimdelinus in thesibus de Majestate Christi Dñi, & nonnulli alii asserunt Christi humanitatem esse: alii negant. Calvinus in libello, qui inscribitur Confessio de re sacramentariâ, ait Corpus Christi esse tantum in Cœlo, & tanto intervâllo distare à pane & vino in Eucharistiâ, quanto distat Cœlum à terrâ. Et lib. 4. c. 7. §. 7. ait non posse ingenio comprehendere, aut verbis explicari quomodo corpus Christi, quod tantum est in Cœlo verè sit præsens in Eucharistiâ. Idem dogma docet Beza in tractatu de re sacramentariâ q. 9. Calvinus lib. 4. c. 17. §. 5. docet Corpus Christi, quod est tantum in cœlo non aliter à nobis percipi in Cœnâ, quam solâ fide. Non enim ad nos descendit, sed portus nos sublevat ad se in cœlum per fidem. Omitto alias Hæreticorum inter se discordias.

Imò hæresis ita inter se instabilis est,

VII.

ut quod uno die affirmat altero neget & destruat, in diesque nova dogmata figat & refingat, imò fingat & refingat. Isaias c. 33. v. 23. illam cõparat navi in mediis undis abique funibus, velis, & remigiis fluctuanti. *Laxati sunt funiculi sui & non prevalebunt, si cerit malus tuus, ut dilatare signum non queas*. S. Chrysostomus *Chrysof.* homil. 13. in Matthæum in fine ait hanc navim esse Ecclesiâ Hæreticorum instabilem in suis dogmatibus. *Quæ licet habeat prædicationem Dominicæ Crucis, invalidam tamen arborem ostendit, quia ubi non est veritas fidei, infirma crucis assertio est. Vnde inclinata, & laxata, vela ejus sunt offensa, quod nullo statu Spiritus sancti diriguntur. Et idè hæc navis amissa vera fidei gubernacula, dominantibus adversis spiritibus in naufragium mortis aterna demergitur*. S. Jacobi c. 1. v. 8. illos vocat duplices animo. *Vir duplex animo*. Syrus. *Vir divisus animo*. Græcus. *Bianimis* seu *Bicors*, idest levis, immutabilis, instar polypi, vel chamæleontis, omnium rerum, quibus se applicat colorem suscipientis. Hanc S. Jacobi sententiam applicabat Arianus S. Athanasius Epist. de Nicæno Synodo. *Qui nunquam unam eandemque sententiam, sed alius, aliam fovet, dictaque suam nunc laude, nunc vituperio prosequitur, ut quod jam probaverint, è vestigio damnent*. Sic Hæretici omnes in doctrinis & dogmatibus suis evulgandis inconstantes sunt & leves; ita ut canere liceat: *Ut quid tot fidibus luditur una fides*. Idem Apostolus cap. 3. v. 4. post Isaiam citatum illos cõparat navibus, *Ecce & naves, cum magna sint, & à ventis validis minentur circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit*. Hanc inconstantiam notat S. Hilarius lib. ad Constantium & Constantem Imp. de Arianis citatis. Arianus annuas & menstruas esse fides. *Periculosum* (inquit) *nobis, atque etiam mirabile est, tot nunc fides existere, quot voluntates: tot nobis doctrinas esse, quot mores, & tot causas blasphemiarum pullulare, quot vitia sunt, dum ita fides scribuntur ut volumus, aut ita ut volumus intelliguntur, sic plurima caperunt esse fides ne ulla sit, imò verò annua, menstruaq; de Deo fides decernantur, novis subvertantur vetera*.

K k

Apostolus

VIII. Apostolus ad Ephesios cap. 4. v. 4. maximè illos inconstantia ventos & fluctus evitandos præcipit. *Vt jam non feramur omni vento doctrine in nequitia hominum* Id est illudamur doctrinis Hæreticorum, quæ inconstantes & delusoriae sunt: illi enim quasi aleam de fide jaciunt, ut alios decipiant, vel ut sui cerebri commentis, phantasiis & somniis novis indulgeant, idque tantâ industria ut ab oculatis vix cerni, & deprehendi possint. Et nè ad priora secula decurramus, quoties moderni Hæreticorum Lutherus, Philippus, Calvinus & alii suas Institutiones, Catecheses, & Cõfessiones permutarunt, contraria dogmata prioribus commenti sunt, & ediderunt Meritò Fredericus Dux Saxonie rogatus quid Lutherani sui crederent? Quid nunc credant scio inquit,) quid sequenti anno credituri sint planè ignoro. Hanc doctrinam in constantiam clare ostendit Cochleus in libro cutitulus est Lutherus septiceps & auctor vulgatissimi illius libelli Germanicè editi anno 1587. *Der Evangelische Wetterhan*. Calvini dumtaxat præcipuas contradictiones proferam. Primò in cap. 1 v. 1. Joannis docet Christum esse verum Deum, & ejusdem essentia cum Patre. *Hoc exordio aeternam Christi divinitatem prædicat, ut credamus aeternum esse Deum, qui manifestatus est in carne*. Et infra *Ne quis de divina Christi essentia scrupulus maneat, clarè asserit esse Deum*. *Iam cum unicus sit Deus; Christum ejusdem esse cum Patre essentia, & tamen in aliquo differre sequitur, sed de hoc secundo membro jam dictum est. Quod ad essentia unitatem spectat, nimia sunt Arii improbitas, qui nè aeternam Christi divinitatem faceri cogeretur, scissimum necio quem Deum esse garriebat*. Huic asserto contradicit lib. contra Valentinum Gentilè, ibi enim docet nomen Dei ad solum Patrem per excellentiam spectare, deinde nomen Creatoris cæli & terræ soli Patri propriè competere, ac filio impropriè. Præterea impropriè ac durè dici à Concilio Nicæno *Deum de Deo, lumè de lumine*. Innuens sic Patrè esse majorem & excellentiorem Filio, proindeq; Filium non esse verum Deum Patri cõ-

Calvin.

substantialiorem. Christum esse subjectum Patri, & illo minorem docet libr. 2. Instit. c. 14. §. 3. *Sed omnium clarissimè veram Christi substantiam enarrari loci, qui utramque simul naturam comprehendunt, quales in Evangelio Joannis extant quam plurimi, si quidem nec Deitatis singulare, nec humanitatis fuit, sed utriusque simul, qui illic legitur potestatem accepisse à Patre remittendi peccata, suscitandi quos velit, justitiam & sanctitatè largiendi*. Subjicit eodem modo intelligi, quo Apostolus 1. Corinth. cap. 15. v. 18. ait: *Cùm autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subjectus erit ei, qui subjecti sibi omnia*. Et tamen cõcludit his verbis *Si igitur hac rellè intelligentia clavis, neque de natura divinâ, neque de humanâ simpliciter dici, quæ ad mediatoris officium spectant*. Ex quibus infero. Qui est alteri subjectus, & potestatem ab eo accipit debet necessariò esse minor, vel inferior. Christus verò quo ad utramque naturam est subjectus Patri. Et (ex Calvinò) accipit ab eo potestatem remittendi peccata, Christus igitur secundum utramque naturam est minor seu inferior Patri, & consequenter nullo modo est illi æqualis & consubstantialis. Quo ad illum locum Joannis cap. 10. v. 10. *Ego & Pater unum sumus*. Eo modo explicat, quo Ariani: ita enim in Commentario scribit *Abusi sunt hoc loco veteres, ut probarent Christum esse Patri aequalem*. *Neque enim Christus de unitate substantia disputat, sed de consensu quem cum Patre habet*. Gregorius Albrata in Albanâ disputatione hoc argumentum protulit ad Arianam expositionem confirmandam, ut videre est apud Gregorium de Valentia lib. 10. de Trinitate cap. 9. & Bellarminum præfatione in libro 5. de Christo.

2.º Calvinus sibi contradicit differens de personâ Christi. Nam ad c. 1 Joannis v. 14. admittit in Christo unam personam; & duas naturas. *In hoc (inquit) fidei capite duo præcipuè tenenda sunt, scilicet in unam personam coaluisse duas in Christo naturas, ut unus, atque idem Christus verus sit Deus & homo*. Alterum verò non obitare personam unitatem, cum distincta natura maneat, ita ut divinitas quid

IX:

quid sibi proprium est retineat, humanitas etiam seorsum habeat, quod in eam coeperit. At lib. 1. Instit. c. 1. §. 3. contrarium docet favens Nestorio asserenti in Christo esse duas naturas, sicut sunt duæ naturæ humana & divina, seu mediatoris & verbi. *Esi enim mediatoris personam nondum attingo, sed differo in eum locum, ubi de redemptione agetur. Et §. 23. Excipiunt, si verè est Dei filius ab surdum esse censerì personam filium. Ego utrumque verum esse respondeo. Dei nempe esse filium, quia sermo est à Patre ante secula genitus; Dum enim de mediatoris personam nobis sermo est, & tamen explicandi causam habendam esse rationem personæ, ut nomen Dei non simpliciter sumatur, sed pro patre. Et §. 24. Nam ex quo manifestatus est in carne Christus, Filius Dei vocatur, non tantum quatenus ante secula genitus ex Patre fuit æternus sermo, sed quia mediatoris suscepit personam. Et lib. 2. cap. 14. §. 3. Hic excusari non potest veterum error, dum ad mediatoris personam non attendunt. Quibus locis discrimen ponit inter personam mediatoris & Verbi. Beza lib. de omnipotentia carnis Christi contra Brentium Calvino subscribens. In Christo (inquit) duæ sunt uniones hypostaticæ, una inter corpus & animam, dum sibi personaliter junguntur. Altera inter verbum & hominem, ut simul conveniant ad unum constituendum Christum. Hunc errorem non retractavit licet monitus à Smidolino Lutherano, sed pertinaciter propugnavit & magis explicavit, lib. 1. contra Smidelinum de unione hypostaticâ. Verè (inquit) corpus & animam personaliter conjungi, & personam constituturè humanam.*

Beza.

X.

Tertia Calvini contradictio est in materiâ prædestinationis. Sapè enim docet electionem ad vitam, & prædestinationem ad mortem esse factam ex merito Dei beneplacito abstrahendo à bonis vel malis operibus: vel secundum alios ante prævisionem cujuscumque boni vel mali operis & peccati Adam. *Ubi cumque verè (inquit lib. 3. Instit. cap. 22. §. 3. regnat hoc Dei placitum, nulla in consideratione veniunt opera. Et cap. 23. §. 2. Homines nudo Dei arbitrio citra proprium meritum in æternam mortem prædestinantur. Plura*

ibi congerit in hunc scopum. Contrarium colligo ex iis, quæ alibi scribit. Nam lib. 3. Instit. cap. 24. §. 5. docet electionem ad vitam factam esse in Christo & fundatam in meritis Christi. Idem lib. 2. cap. 12. §. 4. ait Christum non fore incarnandum Adamo non peccante. Undè infero prius prævisam fuisse culpam Adæ, quàm Christi incarnatio decerneretur. Si igitur electio ad vitam facta est priusquam prævideretur culpa, ut Calvinus infendit, à fortiiori priusquam decerneretur Incarnatio Christi. Non potuit ergo fieri in Christo, nec fundari in meritis Christi.

XI.

Quarta contradictio est de fide justificante. Docet enim Calvinus in Antidoto Concilii Trident. can. 9. fidem esse causam justificationis. *Solam fidem (inquit) causam esse justificationis intelligimus. Et can. 11. Vim justificandi, ac facultatem fidei in solidum vindicamus. At lib. 3. cap. 13. §. 5. contrarium habet. Quo ad justificationem res est merè passiva fides nihil offerens nostrum ad conciliandam Dei gratiam. Quinta contradictio est de justitia inhærente. Docet enim in Antidoto Concilii Tridentini sess. 6. cap. 8. Justitiam inhærentem à Catholicis admittendam non esse admittendam. *Falsum esse (inquit) contendit nilam justitiam in nobis resideat, Et lib. 3. cap. 11. §. 23. Vides non in nobis, sed in Christo esse justitiam nostram. Contrarium docet lib. de necessitate reformandæ Ecclesiæ Nunquam reconciliamur Deo, quin simul donec justitia inhærente. Sexta apparet quando agit de certitudine justitiæ. Nam lib. 3. cap. 2. §. 16. docet omnes fideles certos esse de sua justitia & remissione peccatorum. *Verè (inquit) fidelis non est, nisi qui confidenter se regni cælestis heredem gloriatur. Et in Antidoto Concilii Trident. sess. 6. cap. 10. Certò statuimus nobis remissa esse peccata. Et Can. 15. Sua electionis certos esse convenis universos fideles. Docet contrarium lib. 3. Instit. cap. 2. §. 10. Tot (inquit) vanitatis recessus habet, tot mendacii latebris scætet cor humanum, immo fraudulens à hypocrisis sectu est, ut seipsum sapè fallat. Et §. sequenti. *Experientia****

Kk 2

ostendit

ostendis reprobos interdum simili ferè senju, atque electos affici, ut nè suo quidem iudicio quidquam ab electis differant. Septima de libero arbitrio, docet lib. 1. Instit. cap. 15. §. 8. Cum Catholica & Romanâ Ecclesiâ hominem in statu innocentie positum fuisse libero arbitrio, ac peccata liberè, & non necessariò. In hæc (inquit) integritate libero arbitrio pollebas homo, quo si vellet, adipisci posset vitam æternam. Et infra. *Posuit igitur Adam stare (si vellet), quando non nisi propriâ voluntate cecidit.* Item. *Libera sunt electio boni & mali.* Huic veritati contradicit lib. 3. cap. 23. §. 6. Dicens omnia fieri Deo volente & ordinante, & §. 8. ait: *Dei voluntatem esse verum necessitatem.* Ex quo sequitur quæcumque sunt, fieri ex necessitate, & consequenter primum hominè non liberè, sed necessariò peccasse. Quod patenter astruit eodem cap. 13. §. 4. *Fateor janè (inquit) in hæc (quâ nunc illigati sunt) conditionis miseriam Dei voluntate decidisse universos filios Adæ.* Et §. 7. *Dixeris verbis hoc extare negari decretum fuisse à Deo, ut suâ defectione pervires Adam.* Et infra. *Decretum quidem horribile fateor, inficiari tamen non poterit, quin præseriverit Deus quem exitum esset habiturus homo, quia decreeo suo sic ordinaverat. Iterum, Nec absurdum videri debet quod dico, Deum non modo primi hominis cajum prævidisse, sed arbitrio quoque suo dispensasse.*

XII.

Octavo docet Deum esse auctorem peccati: *Iam scitis (inquit lib. 1. institut. cap. 18. §. 3) Deum vocari eorum auctorem, quæ isti censores volunt otioso tantum ejus permissu contingere.* Ibi sermonem instituit de cæcitate & tyrannide Achabi Regis Israel, de incestu Abfalonis, de convitio Semci, de apostasiâ decem Tribuum, de rapinis & cædibus Chaldæorum, de furore Judæorum in Christum, de injustissimi Pilati iudicio, quorum omnium aut auctorem esse Deum, ridetque Catholicos, qui hæc omnia Deo permittente existimant evenisse, subditque §. 4. *Homo iusto Dei impulsu agit, quod sibi non licet, Non dicit, iusto Dei permissu sed impulsu.* Quod si ita sit, cur S. Elias Achabum corripit tanquam idololatricæ Israeliticæ, & aliorum flagitiorum auctorem? Deum

potius arguere debet cur ait lib. 3. Reg. 13. Reg. cap. 18. v. 18. *Non ego turbavi sed tu, cap. 18. & domus Patris tui, qui. dereliquisti v. 18. mandata Domini, & jæcusi estis Baalim.* Dionysius. *Tu & consanguinei & domestici tui, qui per idololatricam mæruistis penas istas.* Ipsemet Calvinus in instructione contra libertinos cap. 14. sibi contradicit. Ait enim: *Temulentii isti à Deo omnia fieri perstrapentes, cum mali auctorem constitunt.* Et infra. *Cum Deo nihil magis proprium sit, quam sua bonitas, ipsum à se abnegari oportet, & in diabolum transmutari, ut malum efficieret, quod ei ab illis tribuitur.* Idem in præfatione libri de æternâ prædestinatione. *Inter omnes pios fixum hoc esse debet, non esse, cur suis peccatis socium homines Deum ascribant.* In fine ejusdem libri. *Etiamsi verum omnium prima causa sit Dei voluntas: peccati tamen eum esse auctorem nego.* Nonò docet in parvo Catechismo Ecclesiam invisibilem esse quæ est prædestinationum. *Credo sanctam Ecclesiam Catholicam.* Sic enim scribit: *Sequitur quarta pars, in quâ confitemur nos credere sanctam Ecclesiam Catholicam.* Quibus subjungit: *Quid est Ecclesia? est corpus, ac societas fidelium, quos Deus ad vitam æternam prædestinavit.* His lib. 4. cap. 1. §. 2. contrarium docet, scilicet intelligendum esse, non tantum de invisibili, sed etiam de visibili, in quâ sunt tam reprobi, quam prædestinati. In symbolo (inquit) in quâ confitemur nos credere Ecclesiam: id non solum ad visibilem (de quâ nunc agimus) refertur: sed ad omnes quoque electos Dei, in quorum numero comprehenduntur etiam, qui morte defuncti sunt. Decimò sustinet lib. 4. institut. cap. 1. §. 4. neminem posse salvari extra Ecclesiam visibilem. *Verum (inquit) quia nunc de Ecclesiâ visibili differere proposuimus, discamus vel uno matris elogio, quam utilis sit nobis ejus cognitio: imò necessaria, quando non alius est in vitam ingressus, nisi nos ipsa concipiat in utero, nisi pariat, nisi nos alat suis uberibus. Denique sub custodia & gubernatione suâ nos teneatur, donec exiit carne mortali similis erimus Angelis.* Ibidem *Adde quod extra ejus gremium nulla est separanda peccatorum remissio, nec ulla salus.* Eodem cap. 2. §. 7. contrarium docet: *asserit*

asserit enim neminem admitti in Ecclesiam visibilem nisi per Baptismum. Et cap. 16. §. 24 & 25. ait filios fidelium salvari absque Baptismo, ex quo infero aliquos salvari extra Ecclesiam visibilem secundum illum.

XIII. Docet undecimo lib. 4. institut. cap. 15. §. 19. Christum præcepisse Baptismum aquæ. *Quasi* (inquit) *esset res contemptibilis, ex Christi præcepto aqua baptizari &c.* Quod præceptum colligi potest ex illo Joannis cap. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Et nihilominus idem Calvinus explicans citatum locum negat fieri mentionem Baptismi aquæ. Nullo modo adducor, ut Christum de Baptismo verba facere credam. Ibidem. Spiritum & aquam pro eodem posuit. Sibi contradicit: ait enim Baptismum aquæ esse necessarium ex præcepto Christi, & non esse necessarium ex præcepto Christi. Duo decimo explicans c. 11. epist. 1. ad Corinth. Docet Corpus Christi esse præfens in Eucharistiâ. *Christus* (inquit) *visibile illud signum nobis porrigendo unâ dat etiam nobis suum corpus.* Neque enim fallax est, qui vacuis figuris nos ludat; proinde illud nobis est extra controversiam veritatè hic cum suo signo conjunctam esse. Id est Corpus Christi cum panis symbolo conjunctum esse. Idem infra. *Cœcludis realiter (ut vulgè loquitur) nobis in Cœnâ dare Christi Corpus.* Habet lib. 4. institut. cap. 17. §. 10. *Atque omnino hæc piè tenenda est regula, ut quoties symbola vident à Domino instituta, illic rei signata veritatè adesse cerèd cogitent, ac sibi persuadeant. Quorsum enim Corporis sui symbolum tibi Dominus in manum porrigit, nisi ut de verâ ejus participatione te certiores faciat.* Et §. 32. *In sacrâ Cœnâ jubet me sub symbolis panis & vini Corpus & Sanguinem suum sumere manducare ac bibere. Nihil dabit quin & ipse verè porrigat, & ego recipiam.* Et in cap. 26. Matthæi. *Verè in Cœnâ datur nobis Corpus Christi, ut sit animis nostris in cibum salutarem.* Et infra. *Non ergo vacuum & inane signum nobis proponitur, sed verè Carnis & Sanguinis Domini efficiamur participes.* In libello de Cœnâ Domini. *Necessè est nos in Cœnâ verè Corpus & Sanguinem Christi*

sumere. Et ibidem. *Intelligimus Christum nobis in Cœnâ veram, propriamque Corporis & Sanguinis sui substantiam donare.* At in confessione de re sacramentariâ in fine contrarium scribit. *Cum signa* (inquit) *hic in mundo sint, oculis cernantur palpentur manibus, Christus quatenus homo est, non alibi, quàm in calo quarendus est.* Ibidem. *Quia tamen corpus Christi finitum est, & calo vel loco constrictur, necesse est à nobis tanto locorum intervallo distare quanto calum abest à terrâ.*

Decimam contradictionem habet in materiâ de beatitudine: nam in Psychopannichi à explicâs illa verba Apostoli 2. Corinth. cap. 5. v. 1. *Scimus, quoniam si terrestris domus nostra habitacionis dissolvitur, quòd adificacionem ex Deo habemus in cœlis.* Subdit. *Hæc verba sine interprete loquitur nos sensuros Dpi præsentiam, cum ab hoc corpore separabimur.* Et ibidem. *Electi Dei, qui ex hæc visâ transferunt, Deo fruuntur ad satietatem citra fastidium.* Et cap. 1. epist. ad Philipp. v. 8. *Nihil melius quàm migrare à corpore, ut perveniamus ad Dei contubernium, & illius præsentiam verâ, palamque fruamur.* Hæc verò beatitudine mortales non gaudere nisi post extremum diem judicii clarè testatur lib. 3. institut. cap. 25. §. 6. *Scriptura* (inquit) *ubique jubet pendere ab expectacione adventus Christi, & gloria coronam eò ique differi.* Et ibidem. *Animæ piorum milita labore perfuncta frustionem gloria expectant.* Et in Psychopannichiâ. *Expectant quod nondum habent, & suam mercedem eminùs vident.* Tandem lib. 3. institut. cap. 25. §. 6. ait stultum ac temerarium esse disputare de hæc re, ut potè incertâ. *Valdè* (inquit) *multi se torquent disputando quem locum occupent, & an cœlesti gloria fruamur, necnè? Atqui stultum, & temerarium est de rebus incognitis aliùs inquirere, quàm Deus nobis permittat.* Et paulò post *Omnia tenentur suspensa, donec Christus appareat redemptor.* Tandem ut alias Calvini contradictiones omittam, solam disputacionem de limbo Patrum referam, in quo secundum Calvinum Patres veteris testamenti concludebantur, ante Christi adventum ut etiam ipse fatetur in Psychopannichiâ his

K k 3. verbis

verbis. *Nec verò miretur quisquam includi carcere sanctos Patres, qui redemptionem Christi expectant. Quod autem sibi contradicat accipe ejus verba lib. 2. institut. cap. 16. §. 9. Nescio qui factum sit, ut posteritas locum putaret esse subterraneum, cui affingit nomen limbi. Sed & hac fabula, tametsi: magnos auctores habet, nihil tamen quam fabula est. Nam concludere in carcere mortuorum animas puerile est: Christi autem animam illuc descendere, ut eas manu mitteres quid opus fuit?*

XV.

Ex quibus infero Ecclesiam Calvinianam & reliquas reformatas sic errantes in veritate fidei, non esse columnam & firmamentum veritatis. Quod ex alio ipsorum principio probatur, si enim secundum illos, Pontificia, (quæ fuit olim Christi Ecclesia) defacto erravit sequitur quoque totam ipsorum Ecclesiam (quam vocant reformatam) etiam errare posse, & consequenter apud ipsos omnia esse incerta: & cum delirare, qui sibi adulari de certitudine fidei & salutis. Si enim Pontificia Ecclesia non statim, sed sensim à fide defecit, & tandem fidem alteram amplexa est, sed tamen illud adulterium, seu defectionem ita latuisse, ut nec locus, nec tempus, nec aliæ circumstantiæ potuerint designari, & deprehendi nisi post aliquot sæcula à Lutero & Calvino; concludo si Pontificia potuit errare, ergo & reformatam nemine advertente, sensim deficere potuit. Cur enim non posset contingere reformatæ; quod Pontificiæ accidit. Quod si jam defecerit ipsis non advertentibus, igitur omnes Calvinistæ & Lutherani dubii & incerti sunt de sua salute. Quod si dicant non posse errare in fide ipsi non advertentibus, cur annunt Pontificiam errasse Pontificibus, non advertentibus. Romanam seu Pontificiam minimè errasse satis liquet ex dictis. Omnes autem hæreticas sectas errori & defectioni esse obnoxias duplici argumento probatur. Primo petito à ratione, secundò ab historiâ. Ratio prima est, quia hæretici spiritu vertiginis aguntur. Secunda, quia hæresis est mendax. Omne autem mendacium debilibus pedibus incedit, quia ejus falsitas statim deprehenditur. Deinde ad aliam falsitatem transit, quâ

te operiat, & sustineat. Tertia, quia dæmon ejus auctor, est mendax & mendacii pater, suosque semper ad nova & majora scelera & blasphemias movet ex capitali odio & invidia in Deum, & in homines, nè sedes ab illis per peccatum desertæ, replerentur. Quod si quis historias Ecclesiasticas revolvat, deprehendet solum Arianismum tertium sæculum attigisse, & omnes ita periisse, ut nullum illarum vestigium extet, nisi quod S. Augustinus, S. Hieronymus referunt, dum illis refutandis incumbunt. Idem sperandum est de Lutheranismo & Calvinismo, qui non totum orbem (ut olim Arianismus) infecerunt, sed solum Lutheranismum aliquam partem Germaniæ, Poloniæ, Daciæ, Walachiæ, Bulgariæ, Moscoviæ; Calvinismus, aliquid in Galliâ, Belgio, Germaniâ inferiori, Angliâ; quarum Regionum reductio ad gremium Ecclesiæ Romanæ in dies fit, & magis faciendam speramus: seu quodquidem vix sit ullus principatus seu dominium supremum, in quo non sint aliqui Romanæ Ecclesiæ alumni. Quibus attentè consideratis, quis non concludat Romanam Ecclesiam esse veram Christi Sponsam charissimam, sanctam, firmam, seu columnam & firmamentum fidei; reformatas autem Ecclesias esse adulteras inconstantes, cum nova dogmata quotidie fingant, & non tantum Christi, Apostolorum, Conciliorum, Pontificum, &c. menti, sed etiam sibi ipsis in rebus fidei contradicant.

§. 15.

Ruina eorum, qui contra Ecclesiam firmitudinem quidquam moliti sunt.

QUANTUM supra ostendimus eos tandem inglorios obiisse, qui Romanæ Ecclesiæ hostes extiterunt. Tamen, hic idem argumentum aggrediendum censui, ut omnibus pateat non tantum infidelium, hæreticorum, & schismaticorum sectas, sed etiam eorum gloriam quasi umbram periisse. Pro quâ assertione stabilendam ab historiâ Achabi auspicabimur, eamque studiosius inquiremus. Rex Achab lenociniis

l. 3. Reg.
c. 21. v.
17.

nociniis & consilio postquam Jezabelis Nabuthem interfecit, ejusque vineam occupavit. Lib. 3. Reg. cap. 21. *Factus est sermo Domini ad Eliam Thesbitem, dicens, surge, & decede in occursum Achab Regis Israël, qui est in Samariâ. Ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam, & loquens ad eum dices, hæc dicit Dominus: In loco hoc, in quo lixerunt canes Sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. Ecce inducam super te malum, demetam posteriora tua, & interficiam de Achab mingeantem ad parietem, & clausum & ultimum Israël. Et dabo domum tuam, sicut domum Ieroboam filii Nabath & sicut domum Baïsa filii Achia, quia egesti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare fecisti Israël: sed & de Jezabel locutus est Dominus dicens: canes comedent Jezabel in agro Israel. Ecce qualem sententiam contra Achabum & Jezabel divina justitia per Eliam Prophetam pronunciat. Quæ pœna funestior, & magis Ignominiosa excogitari potest, quàm ea quam Achab & Jezabel subierunt? quò ad Achabum lib. 3. Reg. cap. 22. v. 34. Fertur quòd cum lateret in exercitu suo Gregarius quidam miles telum in confertam multitudinem jaciens, nihil minùs cogitans, quàm Achabum, eum, Deo sagittam dirigente, confodit, sagittâ per anteriorem armorum commissuram ingressâ, & inter scapulas & cervicem ejus fortiter erumpente. Tam gravi, tamque insperato vulnere accepto rex aurigæ suo dixit. *Verte manum tuam; & ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum.* Noluit omninò recedere ab exercitu, nè fugere videretur, sed paululum recedere, ut facilius plagæ mederetur. Interim verò: *Fluebat sanguis plagâ in sinum currus;* Pugnantumque est usque ad vesperam, quando Achab obiit, & præco insonuit in universo exercitu, priusquam sol occumberet, dicens, unusquisque revertatur in civitatem, & in terram suam. Sic cœlestis oraculum completum est. Animâ ad Divinum Tribunal rapta suæ idololatricæ, & aliorum flagitiorum æternum judicium recepturâ, corpus delatum est in Samariam, ibique sepultum: in cujus pûcinâ laverunt cur-*

rum ejus & canes lixerunt sanguinem ejus, & habenas laverunt juxta verbum Domini, per Eliam. Quæ verba de communi loco sive regione videntur accipienda. Cum notum sit piscinâ Samariæ multam abfuisse à fonte Jezrael. Annò mundi 3151. Jehu ordinatus à Deo, ut Jezabeli cœlitus præscriptas pœnas imponeret, venit in civitatem Jezrael. Porro (inquit sacer textus lib. 4. Reg. cap. 9. v. 30.) *intraitu ejus audit, depinxit oculos suos stibio.* In quem finem tantum apparatus fœmineum assuit? *Vt esset gravior in conspectu Jehu* (inquit Lyranus.) Sed hanc rationem improbant Dionysius & Cornelius: e-
 rat enim Jezabel vetula, sciebatque Jehu esse juratum suum hostem. Sed ut incuteret quendam reverentialem timorem, ut scilicet ipse Jehu videret eam in tanto decore & apparatu expavesceret manum in eam injicere, quemadmodum in gestis Romanorum legitur, quòd dum Longobardi quâdam vice obtinissent, intrassentque Romam, ac passim Romanos occiderent, ipsi Senatores se omni suo decore & gloriâ vestierunt, sedisque unusquisque eorum in sede suâ, in propria domo, ad quos Longobardi ingressi reverebantur eos; nec audebant occidere, imò adorabant eos ut Deos. Assamen cum unus Longobardorum manu suâ attrectaret barbam ultimi Senatoris: ille non ferens hoc, baculo suo impiegit illum: Quo factò indignati Longobardi primum interemerunt, deinde per ordinem alios. Hęc Dionysius: vel (ut vult Cornelius) ad ostentandam animositatem, quasi quæ non timeret, seu curaret Jehu: undè illum increpavit vocavitque; domini sui Joram Regis interfectore ÷ ut eum percelleret: putabat enim quòd Jehu in se, utpotè fœminam & reginâ nõ auderet manum mittere, nec ejus sanguine se cruentare. Quod si auderet, volebat animosè & nobiliter mori, quasi mortem contemneret. Jehu elatis oculis sursum, ait: *Quæ est ista?* & inclinaverunt se ad eum in eadem fenestrâ. *Duo vestres Eunuchi.* v. 32. idest cubicularii regii, ut audirent quid intenderet v. 33. *Qui dixit eis præcipitate eam deorsum.* Illi autem, quicam heri adoraverant nihil cunctati. *Præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, & equorum ungula*

l. 4. Reg.
cap. 9.
v. 30.

Lyran.
Dionys.
Cornel.

angula conculcauerunt eam. v. 34. Cùmq̄
 ingressus esset ut comederet & biberet,
 ait : Ite & videte maledictam illam, &
 sepelite eam, quia filia Regis est. Scilicet
 Ethbaalis Regis Sidoniorum, imò uxor;
 nurus, mater, socrus, & avia. Jehu in
 eâ missione non neglexit illud oraculum.
 Nec eris, qui sepelias eam. v. 33.
 Cùmque uissent, ut sepelirent eam, non
 inuenerunt nisi calvariam & summas ma-
 nus. Divino enim instinctu validi can-
 nes ex toto oppido cœperunt membra
 dilacerare ejus carnem deformata-
 ram, & contrucidatam dentibus equo-
 rum: quod spectaculum cuncti vident-
 es exclamarunt: *Hæcne est illa Iezabel?*
 Quasi dicerent: Ecce illa, quæ erat
 terror Eliæ & Prophetarum, imò toti-
 us Israelis ac populi fidelis, quomodo
 jam unguis equorum conculcata,
 & dentibus caninis dilacerata est. Filii
 Achabi non impares poenas luerunt,
 quæ etiam ab Eliâ videntur prænu-
 nciatæ lib. 3. Regum cap. 21. In loco hoc,

1.3 Reg.
 cap. 21.

in quo lixerunt canes sanguinem Naboth, lambens quoque sanguinem tuum, idest filiorum tuorum, juxta illud Ciceronis pro Roscio Amer. *Magnam vim, magnam necessitatem, magnam religionem paternam, maternamque sanguinis.*

Cicero.

Quint.

Quint. lib. 8. cap. 3. *Vi medici ab alienata morbis membra præcidant, ita turpes ac perniciosos, etiamsi nobis sanguine cohercant amputandos.* Quibus accinit

Virgil.

Virgilius lib. 2. Æneid.
 — Hortamur fari, quo sanguine cretus
 Quidvè ferat, memoret: quæ sit fiducia
 capto.

Troiano à sanguine duci.

Et lib. 4. *Teucris Italiam regeret, genus alto à sanguine Ponderet, ac totum sub leges miseret orbem.*

Ovidius

Et Ovidius lib. 6. Fastorum.
 — *As sanguis ille sororis erat.*
 Lib. 4. Trist. Eleg. 1. vocat fratrem socium sanguinis.

Civis vocatur Latino de sanguine natus.
 Et lib. 13. Metamorph.

— *Pro progenie
 Nostri quoque sanguinis auctor
 Iupiter.*

II.

Qualiter autem perierit tota soboles Achabi refertur lib. 4. Regum cap. 20. v. 1. *Erant autem Achab septuaginta*

filii in Samariâ, scripsit ergo Jehu litteras, & misit in Samariam, &c. Cùmque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt septuaginta viros & posuerunt capita eorum in cophinis, &c. Eodem capite legitur, quod dum in Samariâ filii Achab trucidarentur, eandem divinam ultionem civitas Jezrael experta est. Illi enim studiosè perquisiti sunt, & occisi qui consanguinei & affines Achabi erant, & sub eo titulo possent quoquo modo ad regnum aspirare, atque regis familiæ intimè addicti, vindictamque cædis factæ à Jehu sumerè possent. Imò eo progressus est Jehu, ut cùm indè Samariam pergeret, occurrit in viâ camera pastoralis, ubi oves mactari solebant, in eâ fratres & nepotes numero 42. Ochoziæ latitabant, totius rei se ignaros fingentes, liberè dixerunt se descendisse Ierosolymis ad salvandos filios Regis & Regine, scilicet Iorami & uxoris ejus, seu Iezabelis, qui paulò ante trucidati fuerant. In hos omnes Jehu iussit manus injici ac interfici; quamvis nonnulli forent de tribu Iuda ob Ochoziam: nihilominus ob Athaliam & filium ejus ad domum Achab spectare censentur, sicque eodem titulo cum reliquis interempti sunt. Ecce quàm severam & infamem mortem subeunt, non tantùm fidei desertores, altarium destructores, uno verbo synagogæ hostes; sed etiam, qui illis aliquo gradu affinitatis aut consanguinitatis conjuncti sunt.

De illo miserrimo casu non tantùm III. hæresis sed etiam impietatis sub nomine Iezabelis; Drogo Hostiensis de sacramento Pallionis hæc ingeniosè scribit. *De illâ turre Babel projecta est meretrix Iezabel, fornicationum mater, dolorum cultrix, avaritiæ artifex; & cùm eam sepelire vellent, quia erat filia Regis non inuenerunt nisi tantum calvariam, & manuum summitates, & aspersum parietem. Hac sanè est impiorum sepultura, hac digna retributio, quid ex eâ nisi manuum summitates, hoc est operum vix extrema vestigia remanent, & calvaria, qui fuerat locus superbiæ spoliatus capillum gloriâ, quia Psalm. 36. Vidi impium superexaltatum, & elevatum, sicut cedros Libani, & transivi; & ecce non erat. Hac est Calvaries Iezabel, qua vestita erat*

erit decore meretricis, & per unum erat oculus suos sibi. Decalvatus est superbia vertex, non est qui jam dignetur aspicere, nisi qui voluerit nefas ejus abhorre, ut lavet manus suas in sanguine peccatorum, & velut equus fortis & velox meretricem projectam ungulam suam confodiat, & concuget & prætereat. Hic & paries adhuc relictus est, ut terreat viros sanguinum & dolos, qui propter avaritiam suam lapidant humilem Naboth, sed canes impudentissimi amatores cadaverum, carnes sibi fornicariæ incorporant, unde & sanguinem lambunt, quia fecit libidinis, ita & ultionis participes erant. Alii verò sunt canes, qui sunt ex inimicis abyss, qui famam justitiam patiuntur qui circumveniunt civitatem in Babylonia, sed Ecclesia, & quod mortuum ibidem à vitis reperit, comedunt & conspeliunt. Per canes illos Ecclesie civitatem circumvenientes infideles, hæretici, schismatici intelligendi sunt, qui foris sunt & extra Ecclesiam, & conantur alios seducere. Audiatur S. Chrysostomus homil. de Adā, Sodomitis, & Achab, ubi animadvertit sobolem Achab non incongruè codè supplicij genere periisse, quo Achab, & Jezabel peccaverant. Cùm ad suas delicias injustè abstulisset à vinea Naboth uvas & botros, Deus voluit ut capita filiorum cophins infferrentur. lib. 4 Reg. c. 10 v. 7. in poenam vineæ sublata, & homicidii perpetrati. Tulerunt Filios Regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophins & miserunt ad eum in Iezrael. Os Aureum homilia citatā, docet ejusmodi mortis genus respondere crudelitati, quam in familiam Naboth exercuerunt. Vnicusque (inquit) Deus quam seminavit messem, reddidit, rapuit Achab vineam, & alienos vindemiavit labores: vidit injustitiam Deus, tulit misericorditer: nam qui correptus deploraverat, & ut lachrymavit veniam obtinuit, contentus enim Iudex misericors lachrymis: sed Achab conversus est ad carnem pristinum. Quid igitur quis cum innocente innocens, cum perverso perversus, conversus est ipse in vindictam. Et vide quomodo retributio peccato par. Filii (inquit) Achab erant septuaginta viri, & occiderunt septuaginta, & posuerunt capita eorum in corbes, & miserunt eos in Israel. Projecto relictus es Domine, & rectum iudicium tuum. In

Israel Nabutha occisus est, in eundem locum occidentis genus occisum missum est in sportis. Achab Nabutha peccavit, botris in corbes coniectis. Tale enim est peccatorum debitum, ut si solliciti sumus, ad solvendum leve sit, sin negligentes eris gravissimum. totam enim simul mergit debentium subitantiā. Quasi diceret, quia Rex Achab spoliavit Nabuthem propriam vitam, hæreditate, sobole, Deus Achabum regno & vitam privavit, eisque stirpem delevit, immillis cunctorum filiorum cervicibus in corbes, juxta Dominicum vaticinium lib. 3. Reg. cap. 21. v. 21. Ecce (inquit) demetam posteriora tua. id est voluisti hæreditatem Naboth immutare in hortum olerum, ego funditis succidam tuos posteros, tuos filios & nepotes, sanguinem tuum esufus canes lambent & absorbebunt. Et quia hæc cruenta cædes facta est industriam & consilio Jezabelis, illa etiam præcipitabitur, & eam canes dentibus dilaniabunt, & devorabunt in agro Iezrael. in quo plantata erat vinea Naboth. Voluisti vindemiare, & vineam Naboth racemis ac stirpibus expoliare, ego verò privabo te omni fructu bobolis. Hoc oraculum non tantum secundum litteram, sed etiam secundum allegoriam completum est.

Judici linguam suam venenatam lambere voluerunt sanguinem Christi, quo Ecclesia fundata & irrigata est, imò etiam & sponsum & sponsam cum progenie mysticā ex hominum mentibus omnino delere tentarunt. Tantum facinus non patiens Deus, eos perpetuo exilio damnavit, adeo ut nè quidem unum pedem terræ possideant. Accipe verba Angelomi. Benè convenit huic, Angel. quod in hoc loco; quo linxerunt canes sanguinem secundum Prophetam sententiam, lambent etiam sanguinem Achab: & in agro Iezabel canes comedunt carnes Iezabel: quia cum canes illi, de quibus scriptum est Psalm. 21. Circumdederunt me canes multi, sanguinem Redemptoris nostri linguam venenatam expetebant, ipsi etiam à canibus illis, de quibus Scriptura dicit Matthai cap. 15. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, ut nequissimi raptores & sceleratissimi possessores vineæ Domini in

L I

eodem

14. Reg. cap. 10. v. 7.

Chrysos

III.

Angel.

discent, eos, qui intus erant cibum capere, hoc suspicabantur indicio, statimq. ruptis foribus irruebant, victiūque jam coniugum dentibus ex gutture penè revocabant, ipsos faucibus strangulantes. Pulsabantur autem senes nè cibum defenderent, lacerabantur mulieres ea qua haberent in manibus occultantes; nullaque miseratio vel carnis capitis, vel infantia, sed abstratos pueros & ex buccellâ pendentes humo allidebant. Si quis autem incurrentes antevertisset, quodque rapturi fuerant, de dorasso, tanquam læsi cruentiores erant. Acerbissimos autem cruciatibus excogitabant, dummodò alimènta reperirent, nunc extruentes genitalium vias, nunc virgū acutis pedices, transfigendo horrenda etiam auditu quis patiebatur in unius panis confessione & ut unum pugnū farina abditum indicaret. Et cùm omnia supplicia & poenas quæ Judæi passi sunt filligatim enumerare nequeat, subdit. Breviter dicam neque aliam civitatem unquam talia perpessam puo, neque ullam nationem post hominum memoriam malitiâ ferociorem fuisse. Et cap. 12. Illatam ab hostibus mortem comparatione famis requirit esse, ducebant. Cap. 14. sic de Judæorum fame differit. Judæis cum exuendi facultate omnis etiam spes salutis adempta est, aucta que jam fames totas domos ac familias depascebat. Et tecta quidem plena erant mulieribus exaninatis, atque infantibus, viarum autem angusta senibus mortuis: adolescentes autem ac juvenes turgidi velut umbra mortuorum per oppidum volutabant. Vbi, quem casus occupaverat decidebat, sepelire autē neque poterant præ labore, &c. Denique super eos, quos sepelierant multi moriebantur. Multi autem ad sepulchra priusquam sati dies veniret, & vivi properabant. Neque luctus in illis calamitatibus, neque stertus erat, sed fame superabatur affectus. Lib. 7. cap. 7. Hanc famem Judaicam describere tentans, hæret. Inenarrabiles clades eveniebant. In dies namque singulos, si vel unquam aliquid cibi apparuisset, bellum illicò gerebatur, & amicissimi inter se ad manus veniebant miseris diripientes animis viaticum. Fides autem penuria nec morientibus habebatur: sed etiam quos viderent expirare scrutabantur latrones, nè quem fortè cibum sinu occultans quispiam moreretur.

Ipsos autem spes egestate victus hiantes, veluti canes rabidos decipiebat, & impingentes in ostia tanquam ebrii ferebantur, eademque domos bis ac ter eodem momento desperatione inquietabant: omniaque dentibus necessitas subigebat. Et ea colligentes qua nullum, quamvis sordidissimū muorum animalium non horreret comedere patiebantur. Denique nec cingulis, nec calciamentis abstinere, coriaque scutis detracta mandebant. Quin etiam sani veteris laceramenta vicini habebantur, cuius exiguum pondus quatuor atticis vendebatur. Cap. 8. narrat quandam mulierem urgentē fame proprium filium coxisse. Cap. 17. captivorum numerū, & defunctorum tempore obsidionis his verbis recenset. *Et captivorum quidem omnium qui toto bello comprehensi sunt nonaginta & septem millium comprehensus est numerus. Mortuorum verò per omne tempus obsidionis decies centena millia. De cloacis & sepulchris loquens. Inveni sunt ibi quoque plusquam duo millia, quorum alii manu sua, plures autem mutuis se vulneribus interfecerant, cùm alios fames corrupisset.* Insuper scribit tunc Jerosolymam ad celebrandum Pascha, confluisse ex toto orbe terrarum Judæos ad vicies septena & septuaginta milliones, seu duos milliones & 700. millia hominum.

Eusebius lib. 4. cap. 6. adiciit quod Adrianus Cæsarum successor post Nervam & Traianum edito solemnī & capitali ordinavit, ut omnes Judæi, (nullo excepto) procul à Judæa recederent, nec ullus eorum illam etiā eminūs conspicere auderet. *Ita factum est* (inquit) *ut cunctis post introitum Iudæicæ gentis incolis, mox in eam peregrina nationis confluentibus permutatīs civibus, etiam ipsa Alia appellaretur ex cognomento Alii Adriani, & in Romanorum jus conversarum pariter mutaret & nomen.* Quod si Judæi, ob hostile odium in Christum in partu Ecclesiæ laborantem. tantas luere poenas; si Pharaos populi fidelis, seu Synagogæ persecutor cum suo exercitu tam miserè perit; si Achab Eliæ & Prophetis infensus; tam inglorio funere vitam finivit. Ethnicis & alii Ecclesiæ jam distæ & formatæ, seu crescentis persecutores non leviores poenas evaserunt.

L 12 Nam

Nam Cæsar violentâ morte absumptus est. Diocletianus & Maximianus tyranni cum jurassent se Christianos penitus deleturos, sin minus imperium deposituros, tandem cum Ecclesiam extinguere non possent, Christiani ritus, & nomen delere impares forent, indignati eodem die imperio se abdicarunt. Postea autem Maximilianus pristino Imperatoris munere fungi volens à Cōstantino Augusto ad laqueum Massiliæ adactus est. Diocletianus verò tabe & putredine à Deo immisâ consumptus est. Aurelianus Imperator in Christianam Religionem, & Ecclesiam Romanam crudeliter sævies post annum captus à rege Persarum, factus est orbis opprobrium: eo enim rex velut scabello equum ascensurus usus est. Post aliquot sæcula Bajazetus Turcarum tyrannus ignominia passus est à Tamberlano Turcarum Monarchâ. Imperator Decius ob effusum cruorem Christianum, & tentatam Ecclesiæ extinctionem infœlicis morte occubuit. Cum enim ex Baronio anno Christi 254. adversus Gothos infestantes Mœsiam & Thraciam prælaretur, à Trebaniano Gallo exercitus in Mœsiâ Duce proditus extincto filio ipse equo salutem captans in profundam paludem incidit, à quâ illico absorptus nusquâ amplius visus est. Apud eundem Baronium anno 312. Maxentius à Constantino in prælio victus, suis militibus fugatis, plebisque in flumine submersis, ipse etiam fugam arripiens è ponte quem super Tiberim extruxerat decidens absorptus est, ejusque corpore ab Urinatoribus extracto, sectum caput hastæ affixum in urbe, deinde in Africam missum, ut quam vivus affixerat, defunctus ab ea conspiceretur. Postquam Domitianus Augustus Christianos variis persecutionibus infestavit gladio confossus est, omnesque ejus statuz tam aureæ, quam argentæ in illius honorem erectæ subito in massam constatz sunt. Ex Baronio ad annum 98. Galba occiditur Othonis factione à militibus in foro Romano anno 71. è eodem Baronio. Eodem anno Otho Neroni charissimus post tres menses à suscepto Imperio sibi mortem conscivit apud Bebricum. Vitel-

lius latebras querens à militibus inventus favillimè trucidatus est. Denique anno 224. Heliogabulus postquam sævillimè in Christianos egit, ac nefandas suas turpitudines coram Senatu & populo Romano exercuit, tandem à militibus occisus est unâ cum matre æquè impurissimâ, corpusque ejus in plateam publicam projectum, & tractum, demùm in Tiberim mersum est. Non leviores pœnas luerunt alii Christiani nominis ac Romanæ Ecclesiæ hostes. Nec immeritò Tertullianus lib. ad Scapulam c. 2. scribit neminem in Christianam religionem & Ecclesiam Romanam sævisse impunè. *Absti, us indignè feramus ea nos pati, qua optamus; aut ultionem à nobis aliquam machinemur, quam à Deo expectamus. Tamen doleamus necesse est, quod nulla civitas impunè latura sit sanguinis nostri effusionem: sicut & sub Hilariano Præside, cum de arca septenturvarum nostrarum ad lamassent, arca non fini, arca ipsorum non fuerunt; messes enim suas non egerunt. Ceterum & imbre anni præteritis quid commoverit genus humanum apparuit, cataclysmum scilicet, & retrò fuisse propter incredulitates, & iniquitates hominum, & ignes, qui super Carthages proximè pependerunt per noctem, quid minati sunt sciunt, qui viderunt & pristina tonitrua quid sonaverint sciunt, qui obdurnerunt, omnia hæc signa sunt imminētis ira Dei, quam necesse est quoquo modo possumus, ut annunciemus & prædicemus, & deprecemur interim localem esse: universalem enim & supremam suo tempore sentient, qui exempla ejus aliter interpretantur. Nam & sol ille in convensu Vticensi extincto penè lumine ad eò portentum fuit, ut non potuerit ex ordinario deliquio hoc pati, postus in suo hypsomate & domicilio. His particulis ultimis utitur (inquit Beatus Rhenanus) cum Astrologis loquentibus de Eclypsi quâdam non ordinariâ, sed prodigiosa, quæ nunc ab Astrologis nuncupatur altitudo & domus. Idem Tertullianus consequentes aliqua exempla producit. *Habetis Astrologos, possumus aque & exitus quorundam Præsidi sibi proponere, qui in fine vite sue recordati sunt deliquisse, quod vexassent Christianos Vigellius Saturninus, qui primus hic gladium in nos egit lumine.**

Tertull.

lumina amisit. Claudius Herminianus in Cappadocia, cum indignè ferens uxorem suam, ad hanc sectam transisse, Christianos crudeliter tractasset, solusque in pratorio suo vastatus peste cum viris vermibus ebulliret nemo sciat, aibat: Ne gaudeant Christiani. Postea cognito errore suo, quod tormentis quosdam à proposito suo excidere fecisset penè Christianus decessit. Cacilius Capella in illo exitu Bizantino Christiani gaudente, exclamavit: sed qui videntur sibi impunè tulisse venient in diem divini iudicii. Tandem hunc librum concludens docet non Romanæ Ecclesiæ hostes ac persecutores vitam suam crudelem cum funestâ morte commutare, sed etiam ipsam Ecclesiam frigi cum opprimitur, ædificari cum destruitur, sanciri ac firmari cum infidelium, ac hæreticorum &c, telis obruitur. Nec tamen deficiet hæc secta, quam tunc magis ædificari scias, cum cadi videtur. Quis enim tantam tolerantiam spectans, ut aliquo scrupulo accensus, & inquirere accendatur, quid sit causa, & ubi cognoverit veritatem, & ipse statim sequitur.

VI.

Proverb.
e 10. v.
25.

Quam exitiosa sit ipsis persecutoribus in fideles sævitia exercita breviter innuit Sapiens Proverb. cap. 20. v. 25. Ruina est homini devorare sanctos. Idem qui persecutionibus vexat sanctos sibi ruinam parat. Vel (ut Hebræus) Laqueus est homini devorare sanctos. Alludit ad illud Psalmi 34. vers. 25. Nec dicant devoravimus eum. Titelmannus in elucidationibus. Absorbebimus eum, jam illum in mortem, & perditionem præcipitabimus. Item Abacuc cap. 3. vers. 14. Exaltatio eorum sicut qui devorat pauperem in abscondito. Scilicet Christum pauperem, qui est caput Ecclesiæ, & ejus Sponsam charissimam Ecclesiam Romanâ, cujus alumni olim vitâ, bonis, honore, patriâ, &c. privabantur. Hebræa Versio, Rabbi, Salomon, Vatablus citatum locum Proverb. ita reddunt. Laqueus, vel muscipula est homini devorare, vel præcipitare sanctitatem. Beda, Salianus, Lyranus, Cajetanus. Ruina est homini denotare sanctos, id est denigrare convitiis, eorum famam calumniis lædere, tormentis, ac suppliciis torquere. Pagninus. Laqueus est homini de glorie sanctificationum S. Athanasius sermone de Pallione & Cruce Do-

mini JESU, illis oraculis subscribens, id variis similitudinibus, & exemplis probat. Cæca enim malitia est, & animi pravitas, ut qua non intelligat ipsam suam contra se manus acnere, veluti si quis serpentem manu apprehendat, ut alteri injiciat, quod fieri non potest, quin ipse prius mordeatur, aut si quis ignem manu sumat, ut hostem lædat, interim non animadvertat se ipsam comburi: ita ipsa malitia, contra sui usurpatores militat, eosque qui ipsam tenent, magis quam illos, in quos noxam parat, confuscias. Itaque Pharaon volens capere, captus est, & exorsus persequi persecutionem passus est, & necem moliens subnerjus est. Ita & Goliath quibus armis Davidem invadebat, destructus est, & spoliare deitians spoliatus est. Expende illa verba. Ipsa malitiâ contra sui usurpatores militat, &c. Gentilitas Ecclesiam persequens non alios habet tortores quam ipsummet peccatum. Theodoretus q 25. in Exodum de ci-

Theodor.

trati Pharaonis in glorio funere. Tradidit (inquit) justissimus Index exitio aquarum Pharaonem cum toto exercitu, quia per aquam interemerat infantes Hebræorum, id est quia populum fidelem delere tentavit mergendo aquis illius proles, iidem ultrice Dei manu pergitur. Idem de Ægyptiis scribit S. Augustinus q. 9. in Exodum. In isto Dei iudicio factum est, ut de illo fluvio sanguinem biberent, in quo infantium Hebræorum sanguinem fuderant, id est quia Ægyptiâ Nilum sanguine puerorum Hebræorum purpurarunt in penam tam infandæ necis eandem aquam ebiberunt. Dum Samaritæ veram religionem deserunt, & altaria vitulis aureis erigunt, justissimas violatæ fidei, ac desertæ religionis penas luunt; nam ab eodem vitulo adorado projecti, à regio statu deturbati, ac in captivitatem ducti sunt. Projectus est (inquit Ozeas cap. 8. v. 1.) Vitulus tuus Samaria Hebræus. Projectus est vitulus tuus Samaria. Quod oraculum Arias Montanus ita elucidat. Significat Israelitem, cujus regia Samaria fuit, cornu peti- tum, & projectum esse ab eodem vitulo, quem ipse sibi abnerat translatione ad rem accommodatâ pulcherrimè usus: significat autem & captivitatem Israelitarum, qui propriâ idolomania culpâ à suis sedibus ejecti sunt, perimè ac si cornibus vituli,

August.

Arias Montanus.

Idem.

quem ipsi nutrierant, expulsis & exturbatis fuerint.

VII.

Non tantum synagogæ desertores ac persecutores: non tantum Imperatores ac Reges Paganæ Romanæ Ecclesiæ hostes; sed etiam Apostolatæ ejusdemque Ecclesiæ desertores ob illam defectionem passi sunt cladem extremam. De infelici interitu Simonis Magi consule S. Irenæum, Justinum Martyrem, Egesippum, Pamphilium, Eusebium. De Saturnino Antiocheno, Basilide Alexandrino, Menandio, Carpocrate, à quo Gnostici vide Eusebium lib. 4. cap. 7. de Theodorico hæretico, scribit idem Eusebius lib. 5. cap. 15. Montanus & Priscilla secundum eundem laqueo sibi mortem consciverunt. Omitto funestam mortem Arii, Manis Manichæorum Coriphæi, Ebionis, Donatistarum seu Circumcellionum, Nestorii, Photii, Gregorii Cyprii Patriarchæ Constantinopolitani tempore Andronici Imperatoris, Marci Ephesini, qui Concilio Florentino semper restitit. Aliquot Novatorum nostrorum funera perlustremus, Lutherus vespere bene cœnatus nocte sequenti suffocatus interit. Bozius libr. 23. de signis Ecclesiæ addit (ut rem fide dignam) Lutherum sibi vitam laqueo eripuisse. O Ecolampadius subitâ morte est strangulatus. Hoc audito Lutherus infensus O Ecolampadio, eoquod ab ipso discessisset, novamque hæresim suscitasse scripsit se certo scire ipsum diabolicis telis fuisse confossum. Eodem mortis genere vitam finivit Carolostadius. Bucero ferè agonizanti adfuit horribilis dæmon qui omnes astantes terrefecit, ille è lecto detrusus sua viscera per cubiculum effudit, & ita expiravit. Calvinus (teste Beza) quadriennio ante obitum laborans cholicâ, dolore articularum, hemorrhoidè, calculo, pituitâ, astmate, feбри, hemicranio, sanguinis vomitione, imò pediculis scatenibus exesus obiit. Zuinglius ab Helvetis Catholicis cæsus & combustus est. Ex Florimundo Remundo lib. 7. de ortu hæresis cap. 17. Perrinus Calvinista ex altari sacrum lapidè (in quo Christi Corpus offerri consueverat) in infamem supplicii locum, ubi rei plebæbantur transferri curavit, ut deinceps

maleficorum sanguine tingeretur. Sed Deo permittente ac justo vindice, prima fuit hujus altaris victima; nam ad hunc ipsum lapidem capite truncatus est, itaut in illo hoc Ecclesiasticum oraculum verificetur cap. 27. v. 29. *Qui statuit lapidem proximo offendet in eo.* Et illud Ecclesiastici cap. 10. v. 9. *Qui transferri lapides affligetur in eis.*

VIII.

Huc etiam non revoco Imperatores, Reges & Principes, qui hæreticorum fautores fuere. Vide de Constantio Ammianum Marcellum lib. 21. Nonnè Zeno comitali morbo correptus cum uxore Arcadiâ vivus sepultus est, expergestus se inclusum vidēs proprias manus alias sanguine fidelium cruentatas corrosit? nonnè Basiliscus Imperator hæreticus post bellum Christianis immisum cum prolibus suis interemptus est? postquam Anastasius Imperator Ecclesiam vexavit, Eutychianâ hæresim fovit, discēs ex oraculo se incendio absumendum, cisternam in palatio effudit, in quam concepto igne se recipere posset, nonnè tandem fulmine inopinato absumptus est? Justinianus post manus injectas in Sylvium Vigilium hæreticis favens; nunquid in infaniam incidit aliisque calamitatibus exagitatus obiit? Heraclius ex Cedreno Monothelitarum sectam amplexus nunquid per Saracenos Ægypto & Syriâ spoliatus, domestico incessu infamis, tandem inguine inverso faciem suam immingere solebat. Constans Monothelitis adhærens cum in balneo lavaretur nunquid ab Andream domesticum interemptus est? Philippicus & Imperio & visu privatus est, & secundum Zonaram ex morbo intestinorum emisit spiritum. Nunquid Constantinus Copronymus imaginum hostis divinitus casus est in cruribus, & moriens exclamavit. *Vivens adhuc sum igni inextinguibili traditus.* Nunquid ejus filius Leo IV. coronam auream carbunculo illustrem è S. Sophiæ templo sustulit, eaque caput ornavit, ac morè triumphantis totâ Urbe Constantinopolitanâ illam circumferens, sed idem caput enato carbunculo, seu ulcere ita intumuit, ut in febrem deindè in rabiem incidere, animamque sacrilegam ejulans post paucos dies evomerit? Juxta illud

Item. c. illud Jeremæ ad Sedeciam cap. 13. v. 13. v. 18. *18. Dic Regi, & Dominatrici, humiliamini, sedete, quoniam descendit de capite vestro corona gloria vestra.* Nunquid Nicephorus iisdem flagitiis irretitus Bulgarorum inopinatum incursum nocturno occisus est. Leo VIII. Armenis pravis prædecessorum dogmatibus imbutus nonnè interfectus est à Michaelæ Traulo? nonnè Michael eadè hæresi infectus interiit post intolerabiles retere urinae ac intestinorum cruciatus? Theophilus ex Balbi stirpe capitali odio imaginum cultores prosequens, nonnè dysenterie morbo correptus obiit? & alii Imperatores Græci, ut hæretici & schismatici Michael Stratonicus, Botionates &c, apud Zonaram & alii hæretici. Inter eos Andronicus Comenus post occupatum Imperium persequens Latinæ seu Romanæ Ecclesiæ alumnos imò Joannem Ecclesiæ Romanæ Cardinalem & Legatum Cõstantinopoli residentem interemit: sed ut canit Horatius.

*Rarò antecessentem Scelustum
Deservit pede pæna claudo.*

Quippè paulò post ab Isâaco Angelo interemptus est, ejusque filii oculis capti cœsi sunt. Isâacum Imperio visu & vitâ spoliavit frater ejus Alexius. Hunc verò Alexius nepos occidit. Alexium hunc nepotem insidiosè deprehensum Alexius Dux vulgò Morzuflus trucidarunt. Morzinflus apud Chroniatum & Sigonium parem penâ luit. Andronicum Andronicus nepos deturbavit, & ad extremas ærumnas redegit. Hic variis Turcârûm bellis infestatus toti Asiæ & plurimis Europæ locis cædere coactus fuit, tandemque morbo lethargico correptus per septem dies, obiit. Ejus filius à proprio tutore proditus est. Andronicus Joannis filius victus à Turcâ, captus ab Amarathe Rege, tandemque à Joanne proprio patre & fratre Emmanuele in carcerem conjectus excoecatus est. Constantinus Paleologus à Turcis captus, Cõstantinopolim ductus ibi finem vitæ & Imperio Græcorum imposuit. Eozius lib. 24. de signis Ecclesiæ, hanc reflexionem facit. *Nunc admiremur incredibile Dei judicium, anno septingentesimo decimo, Græci Imperio tenebant maxi-*

nam Italiæ partem Siciliam, Cretam, Cyprum, Illyricum, finitimasque Græciæ Regiones Multas: minoris similiter Asiæ Regiones. Denique rebus omnibus florabant. Infra, Græci omninò à nobis dicentes tot ac tanta inforsunia, quæ lugemus, subierunt, ut sciamus, quæ pæna maneat hæreticas nationes, quod præmium Catholicas.

Quod si ad Occidentales plagas transeamus, videbimus omnes Imperatores hæreticos, & nonnullos Reges simili labe infectos, infelici morte periisse: itaut hic locum habeat quod cecinit Claudianus de Perillo lib. 1. in Eutropium.

Quàm benè dispositum terris, ut dignus iniqui

Fructus consilii primis auctoribus initet. Sic multos flavio Vates arente per annos Hospite, qui caso monuit placare tonantem,

Inventas primùm Busrîdii imbuit aras, Et cecidis Levi, quod dixerat hostia sacri. Sic opifex turri tormentorumque rector, (dolori)

Qui funesta novo fabricaveras ara Primus in expertum siculo cogente Tyranno (juvencum)

Sensit opus, docuitque suum mugire Nullius Eutropius, quam qui se protulit anie,

Direptas possedis opes, nullumq; priorem Protulit exilio, solumq; hoc vite peregit, Auctorem damnare suum.

Henricus III. Imperator apud Baroniū anno Christi 1106. auctor hæresis Henricianæ, seu Politicorum, qui spiritualia subijciunt Regibus, spernuntq; censuras Ecclesiasticas, quamvis à patre moriente fuisset commendatus Romanæ Ecclesiæ, & ei Regnum stabilitum fuisset, eumque Nicolaus Pontifex plurimis beneficiis devinxisset, tamen in tanta flagitia lapsus est, ut vocatus Romam, causam daturus, contempserit, aliorumque appellationes prohibuerit. Sed postea fictè respicēs à venditione Ecclesiarum & aliis flagitiis, Romanæque Ecclesiæ obedientiam promittens, iterum ad vomitum revertitur, Romam citatur in synodo causam dicturus, renuit, & quorundam malignantium consilio Gregorium VII. Pontificem Pontificatu indignum declarat,

Baron.

clerat, eiſque mandat, ut cedat Pontificatui. Tandem excommunicatus à ſynodo Romanâ, abſolvitur à Gregorio IX. ſed ad priſtinam contumaciam reſapſus, inſidias Gregorio ſtruit, Romam obſideſc, Catholicos ubique vexat, ab Anti-Papâ Guiberto coronatur. ſed ſub Paſchali Pontifice iteratâ cenſurâ affectus, cogitur à proprio filio Henrico inſignia Imperii deponere, & iudicio Sedis Apoſtolicæ ſe ſubjicere. Denique ut volunt Donnizo in Mathilde, Baronius, Urſpergenſis morte repentinâ mulctatur. *Miſerabile dictu* (inquit Urſpergenſis) *tanti nominis, tantæque dignitatis, tantique animi virum ſub profeſſione Chriſtiana, mundû tanto tempore lucratum, nec ad inſar cujuſlibet pauperis deſuncti, pium, vel cõpaſſivum lætû à quâvis inter ſos Chriſtianos perſonâ promeruiſſe, ſed potius univerſorum, ſam ibidè quàm ubi vis verè Chriſtianorum corda ſimul & ora infinito nimis iripudio repleſſe. Quippè quibus jumme. execrationi eſſet, tanquam archiſpirata, hæreſiarcha apoſtata, ac perſecutor plus animorum, quàm corporum; nec non caſeus mandatorum, adeoq; incredibiliſſim ſcelerum auctõr, atque inventor.* Ejus corpus in quodam Monafterio ſepultum effoditur, & abſque ullâ ſepulturâ, vel exequiarum celebritate in loco prophano deponitur, tandemq; Spiram delatum in ſarcophago lapideo extra Eccleſiâ per quinquenniũ manſit inhumatum. Fredericus Imperator poſtquàm in auguſtiſſimum, totiſque orbi Chriſtiano venerandum templum S. Petri facès injectit, & Alexandrum II. Papam Româ cædere coëgit, Guidonẽ Cremenſem Pſeudo-Papam ſacrilegum impii ſchiſmatis idolum in loco ſancto collocavit & ab eo cum Auguſtâ Imperii diadema ſuſcepit, Deus juſtus ultor altero die, puro, maximeq; ſereno celo repente copioſus imber decidit, quem mira ruſus ſerenitas excepit, peſtisſque in exercitum Cæſarianum graſſare cœpit tantâ duritate, ut dies mortuis inhumandis non ſufficeret. Fredericus hæc manifeſtâ Numinis offenſi vindictâ cõſternatus poſtquàm à Romanis pacem parum honeſtam accepſiſſet diſceſſit inglorius, fugientem peſtis mi nimè deſeruit: quò longiùs fugam, celeriùs q; maturabat, majori ſtrage ſuos rucere videbat.

Fizen

Longobardis denique quibuſdam armacipientibus Italiâ turpiter exactus eſt. Ita Fizen in hiftoriâ Leodiienſis Eccleſiæ.

Pari furore alter Fredericus perſecutus eſt Eccleſiâ, pro cujus audaciâ coerendâ Innocẽtius IV. Concilium Lugdunenſe convocavit, in quo cum Auguſtus per Oratores ſe non ſatis purgaret, Imperio ſpoliatus eſt. Principesq; Germaniæ omnis ſacramenti religionis liberi juſſi ſunt alium ſubſtituere, ſcilicet Henricum Lantgravium. Nihilominùs tentavit armis Imperium retinere: & nè vis omnem Eccleſiæ auctoritatem peſſumdaret præſidium à ferro conquiri placuit: dimiſſique ſunt è Concilio, qui populum Chriſtianum ad arma capeſcenda, & Clerû ad pecuniam ſumptibus bello neceſſariis conſtandam excitarent. In iis claruiſ Jacobus Pantaleon Eccleſiæ Leodiienſis Archidiaconus, qui Episcopum ſuum ad Comitia Lugdunum ſecutus, in nobiliſſimo illo orbis Chriſtiani Theatro dederat ingenium perſpicax, grave iudicium, in primis Eccleſiaſticæ libertatis ardens ſtudium cum pari dicendi facultate. Hic igitur legatione fungitur in Poloniâ, Pomeraniâ, Prulliâ, Livoniâ, Germaniâ univerſâ, ut Sedi Apoſtolicæ auxilia corrogaret adverſus Fredericum Eximperatorem, qui Eccleſiam Romanam impiis bellis agitabat, Landgravium Frederico oppoſitus ex vulnere in prælio accepto obiit, quò è vivis ſublato, nè Fredericus in Eccleſiam Romanam liberiùs faviret, Innocentius Pontifex per Petrum Capocium Diaconum Cardinalem ſancti Georgii ad velum aureum Legatum Apoſtolicum designavit Guilelmum Hollandum in Cæſarem. Ita Fizen ſuprà & aliis. Sic Fredericus imperio deſtitutus eſt per Innocentium IV. præcipuas hujus depoſitionis cauſas refert Concilium Lugdunenſe, & habentur C. ad Apoſtolicæ, de ſent. & re Judic. in C. ſcilicet perjurium, pacis reformæ frequens violatio, multorum Prælatorum deſtitutio à regimine Eccleſiarum. Quod inſuper cruces, thuribula pretioſa, calices, pannos auri frygiatos, & ſacros Eccleſiarum theſauros diripuit: Clericos variè affixit

Chopce
ville

affixit. Hi enim non tantum trahebantur ad tribunalia secularia, sed & cogebantur subire duella, incarcerationibus, decollabantur, patibulo afficiebantur. Aserbat etiam se non curare sententias Papales. Tandem per Manfredum filium illegitimum suffocatus est. Ita Chapeauille tomo 2. de gestis Pontif. Leod. De aliis consule Historiam Eccles. Non majores penas luerunt Reges, qui Ecclesiam extinguere & labefactare studuerunt. Isidorus in Chronico, Victor Uticensis de persecutione Wandalis, Procopius de bello Wandal. narrant Gundericum à Dæmone correptum interiisse. Gensericum spectro quodam in somnis, quo sibi regnum eripi viderat percussum, & exanimatum paulo post obiisse. Hunnericum effusus visceribus instar Arii periiisse scribit Isidorus. Vel vermis & in frustra disceptum ait Victor Uticensis, ita ut non integrum corpus, sed partes corporis sepultæ fuerint. Addit Victor Uticensis quod Gildimer à Gilimere occisus sit Gilimer ultimus rex Wandalorum à Bellisario victus & captus, missus est Constantinopolim ad Justinianum. Reges Vise, Gothorum Wandalis sevitiâ in Ecclesiam non iniquales, penas etiâ pares luerunt. Nam juxta Isidorum in Chronico, Rodericum, Sautium, Vaseum, Ataulphum, Sigericum, Wallia, Theodoricum, Turismundum, Theodoricum, Euricum, Alaricum, Geselicum, Theodoricum, Amalaricum, Theudis, Theudiscum, Agila, Athanageldus, Leonigildus, omnes (inquam) isti Principes Ariani (excepto Eurico), occisi fuerunt, vel ab hostibus, vel à suis. Procopius de bello Gothico, Jornandes de rebus Gothorum narrant Reges Ostro-Gothorum infelici mortis genere periisse. Nam Theodoricus spectro horribili territus & exanimatus interiit. Athalaricus tabe consumptus est. Reliqui verò Amalafumtha, Theodoharus, Vitiges, Idobaldus, Araricus, Totilas Teras Ariani Ecclesiam infestantes morte violentâ vitam finierunt. Ex regibus Longobardorum Alboinus, Clepho, Autharis, Rotharis, Rodualdus, Guidebertus Arianc sectæ propugnatores veneno, ferro, vel alio mortis genere interempti sunt. Quoad reges Gallicæ Gregorius Turonens. refert Chil-

pericum partibus Sabellianis adhærentem fuisse interfectum à Sicario in Calâ Vico Lutetiæ vicino. Bonfinius scribit Ladislaum IV. Hungaricæ regem ab Ecclesia deficientem, & à Cardinali Firmano Legato Sedis Apostolicæ excommunicatum, postea à Cumanis Tartaris fuisse occisum. Quamvis Georgius Podobrachijs Hussita rex Bohemiæ non fuerit interemptus, tamen plurimis miseriis infelicitate occubuit. In Hispaniâ Suintilla, & Rechimirus regno & vitâ privati fuere obhæsesim. Witiza etiam hæreticus seu schismaticus à Roderico peremptus. Rodericus ob similem defectionem à fide & Ecclesia, trucidatus est à Saracenis. Vide Vaseum, Sancium & alios rerum Hispanicarum Scriptores: quibus addit Bosius lib. 24. de signis Ecclesiæ. *Quod Hispani regnantibus Witiza & Roderico ad tantam calamitatis ruinam sunt prolapsi, quod illi ab obedientia Romani Pontificis defecissent, sed max. iis sublati regibus ad fidem redeuntibus in eâ perseverant.* In Daniâ rex Christiernus nimis crudeliter faviens regno spoliatur, comprehenditur, caveâ ferreâ includitur, tandem ex Surio, veneno absumitur. Henricus VIII. Rex Angliæ Hæreticus, Schismaticus, infamis, crudelis, post diuturnum morbum canceris vitam terminavit. Eduardus ejus filius veneno extinctus est. Gustavus Rex Sueciæ post devastatam Germaniam, templa spoliata in bello nuper interfectus est. Plures similes historiarum ac infelices Principum in Ecclesiam debacchantium mortes videri possunt in historiis Ecclesiasticis, & annalibus omnium regnorum. Merito S. Isidorus Pelusiota lib. 3. Epist. 249. explicans illa verba Danielis cap. 9. v. 27. *Deficiet hostia, & sacrificium.* Innuit defectionem & regum, & regnorum à defectione, à fide & Ecclesia provenire. *Maximè quidem per sacerdotii extinctionem, regni quoque & aliarum rerum everisionem simul demonstrabat; nam regi ni basis pietas erga Deum erat.* Quasi diceret; scire vis quo fulcro, quâ basi Regna, Imperia, & Status sint tam firma, & stabilia? non aliâ basi quàm singulari erga Deum, ejus religionē & Ecclesiam affectu. Id ni fallor videtur Deus præfigurasse, Patriarchæ Jacob. M m

*Isidorus
Pelusiot.
Daniel.
6. v. 27.*

Genesis.

Genes. c.
28. v.
12.

Genesis cap. 28. v. 12. Deus statuit illum creare parentem innumerabilis sobolis, quem tamen variis machinationibus Pharaó & alii delere nitentur, sed frustra, etsi lubricus, inconstans, instabilis sit rerum humanarum status, tamen stirps Jacob stabilis ac firma consistet. Quomodo? quas machinas? quem murum? quod fortalium opponet Jacob? Non aliá industriá utetur quám pietate erga Deum. *Tulit de lapidibus, qui jacebant, & supponens capiti suo obdormivit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram & cacumen illius tangens caelum. Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam, & Dominum innixum scala, &c.* Quid Bethel ubi Jacob sub vesperum hæret? Quid somnus ille? Quid Dominus innixus scala? Quid lapis ille erectus in titulum denotat? Bethel (inquit Rupertus) Ecclesia est, somnus est fides quá captivamus intellectione nostrum ad mysteria fidei credenda. Saxum erectum, in titulum significat templum Unde in primitivá Ecclesiá templa vocabantur tituli, vel ab actione Jacob, vel à signo Crucis, vel à titulo seu nomine alicujus Sancti in cujus honorem intitulabatur, seu nominabantur, consecrabantur, & distinguebantur templa. Sic Romæ titulus S. Mariæ in Minervá, S. Mariæ de Ará Cæli, S. Mariæ Transpontinæ &c, idem est ac Ecclesia. Jacobus Gretserus lib. 2. de Cruce cap. 7. Notat hanc phrasim esse frequentem in vitis Pontificum Roman. Hieronymus Platus lib. de Cardinalis dignitate c. 2. docet etiam Cardinales suos titulos & cognomina ex his titulis desumere. Seu potius dicó saxum Jacob esse Ecclesiam firmam, fixam & stabilem, cui dum Jacob Patriarcha & quilibet Princeps inhæret, inexpugnabilis est, quia intuitu tantæ fidei ac religionis Deus scalam illam, seu progeniem licet inconstantem, alternas vicissitudines habentem protegit. Audi Philonem lib. de somniis. *Res humanæ habens naturalem quodammodo scala imaginem propter cursum inaequalem inconstantemque: una enim, (ut ille ait) dies alium de fastigio detrahit, alium tollit in alium, cum nihil in eodem statu apud nos maneat, sed cuncta variis,*

Philo

*omnifariisque mutetur vicissitudinibus. Infra Cum autem dicitur innixum scala nemo intelligat Deum laborare, ut eam molem stabiliat: illud potius cogitur hæc verbis significari Deum esse robur, firmitatemque veram, quibuscumque vult assignare stabilitatem perpetuam; tansisper enim dum ab illo sustentantur inconcussa manens atque integra. Ecce quomodo Deus singulari præfidio fovet stirpem Jacob. Ille igitur (inquit idem Philo) caelesti scala innixus fidei dormientem in somnis alloquitur, nolui timere. Merito, quomodo post hæc timere possumus, cum habeamus se pro clypeo depellente omnes metus? Et quo quis status sanctior, & Deo fidelior est, eò majus divini Numinis præfidium inexpectetur, Eleganter S. Ambrosius lib. 1. de virginibus circa finem ostendit juxta mensuram fidei & religionis à Deo caelestia auxilia augeri vel remitti. *Crevit numerus ubi crevit & fructus. Quis quò sanctior quisque, eò munitionis sic Eliseus Propheta exercitus Angelorum præsidio sibi adesse monstravit. Licet hostilis exercitus robustissimus esset, tamen Eliseo nullo modo nocere potuit: contra (inquit Nicephorus libr. 7. histor.) Vbi divina providentia non committat consiliis, actionibusque hominum malus hic exitus advenit, & cogitationibus valde adversus. Tunc autem divina providentia non committat, quando homines nullam religionis & Ecclesiæ propugnandæ curam habent. Lib. 2. Paral. cap. 11. v. 5.**

Ambrosius

14. Reg. c. 6. v. 17.

Nicephorus

1. 2. Paral. c. 11. v. 5.

Accipe verba Joannis Pontificis ad XI. Justinianum Augustum. *Nihil est, quod Joannis lumine clariore præfulgeat, quam recta Pontificis fides in Principe; nihil est, quod ita nequeat occasui subjacere, quam vera religio. Hoc est enim, quod vestrum imperium, hoc quod vestra regna confirmas? Nam pax Ecclesiæ religionis unitas auctorem facti in sublime provecum gratá sibi tranquillitate custodit. Expende illa verba. Nihil est, &c. quam recta fides in Principe, nihil est quod ita nequeat occasui subjacere quam vera religio. Ut finem huic argumento imponamus, Cur Asia debellatur*

debellatur lib. 2. Paralip. cap. 16 Quia
 1. a. Par. ad hominem potius quàm ad Deum
 c. 16. recurrit, & Prophetæ Hanan correp-
 tionem male & iniquè excepit v. 7.
*Quia habuisti fiduciam in rege Syria, &
 non in Domino tuo, idcirco evasit Syria
 Regis exercitus de manu tuâ, nonnè Æ-
 thiopes & Lybies multò plures erant qua-
 drigis & equitibus & fortitudine nimia.
 Oculi enim Domini contemplantur uni-
 versam terram, & præbens fortitudinem*

illis qui corde perfecto credunt in eum.
 Dionysius. *Oculi Domini præbent forti-
 tudinem corporalem & spiritualem tempo-
 re belli his qui corde perfecto non hesi-
 tati credunt in eum, qui suis cultoribus
 opem promissit.* Non horariam opem,
 sed diurnam, quæ eorum statum in-
 concussum reddat; quâ sublata, respu-
 blicas stare, & regiam stirpem diu do-
 minari raro contingit.

TRACTATUS TERTIVS,

DE

ORIGINE ET PROPAGATIONE SANCTÆ ECCLESIAE.

PROLOGUS.

Gregor. ANTE QUAM de Origine sanctæ Ecclesiæ sermonē instituumus, advertendum est unam esse Ecclesiā, quæ (ex S. Gregorio homil. 19. in Evangelia) secundum successionis seriem ab ipsis orbis incunabilis, usque ad consummationem sæculi perseverat. Cùm enim Adam & Eva cives Paradisi, divinæ legis jugum excussissent, seque & posteros per peccatum perpetuè Dæmonis servituti addixissent, ejusdemque Ecclesiæ seu militiæ nomē dedissent, alia Ecclesia illi diabolicæ opposita divinitus fundata est, quæ incepit ab Adam, Abel iusto, Seth, Enoch, usque ad Noë. Tempore Noë cùm Ecclesia Sathanæ adhuc plurimum excrevisset diluvio absumpta est, fidelium verò in arcam segregata servatur. Juxta illud Genesis lib. 8. v. 8. *Noë verò invenit gratiam coram Domino.* Quæ cùm adhuc esset parva & tenera rursus dæmon per proprios filios Noë, Cham & Chanaam illam turbare constituit. Quibus non obstantibus devoluta est ad domum Abrahamæ, sub quo ab Ecclesiâ Sathanæ secernitur per sensibile signaculum fidei: Abraham cùm septuagesimum quintum annum atti-

gisset, divino monitu egreditur de terrâ suâ & pergit in terram Chanaam accipiens benedictionem, seu futuræ signum benedictionis in universæ terræ cognationes. Ab hoc anno septuagesimo quinto Abraham usque ad egressum Hebræorum ex Ægypto sub Ducibus Moyse & Aaron supputantur anni 430. de quibus Exodi cap. 12. & ad Galatas cap. 5. ubi cùm sub durâ servitute Pharaonis Ecclesia vexaretur, ut tutius Deo vacaret Moyse & Aaron eduxit eam ex Ægypto per mare rubrum. Exodi cap. 12. v. 37. *Profecitque sunt filii Israel de Ramasse in Socoth, sexcenta fere millia pedum, scilicet armorum sive militum,* qui attigerant vel excefferant annum vigesimum, non numeratis mulieribus, vel decrepitis, exceptâ etiam tribu Leviticâ, cujus erat non bellare, sed Deo in tabernaculo Fœderis ministrare, ut scribitur Num. c. 1. v. 1. Ecclesia sic deducta per desertum transplantatur in terram promissionis seu Abraham: ubi sub Ducibus, & Regibus crescere cepit, sed illic incrassata, impinguata, dilatata, oblita est Creatoris sui, & illo derelicto conversa est ad idola Gentium, eoque crudelitatis devenit, ut in Deum Creatorem suum violentas manus injecerit. Ex his infero varios fuisse status Ecclesiæ. Primus fuit ab Adam usque ad diluvium, secundus à diluvio usque ad Abraham, tertius ab Abraham usque ad

Exodi c. 12. v. 37.

Gene. c. 6. v. 8.

ad Moysen sub Patribus & Patriarchis, quartus in eremo & in terrâ promissionis. sub Moysè, Josue, & aliis Judicibus usque ad Saul, primum regem Judæorum. Quintus sub regibus usque ad divisionem Regni Judaici. Sextus ab obitu Salomonis, quando regnum Judaicum in duo regna divisum est, scilicet Judæ, in quo erant tribus Judæ & Benjamin; & regnum Israel, seu Samariæ, quod reliquis decem continebat. Hic status describitur lib. 3. & 4. Regum, & lib. 2. Paralip. Septimus Ecclesiæ status fuit in reditu filiorum Israel ex Babylone sub Ducibus & Pontificibus, quem describunt libri Esdæ, Nehemiæ, Hester, Judith, & Machabæorum. Octavus fuit sub regibus extraneis ante Christi adventum, ablato sceptrum de Juda, in quo statu Christus natus est. Initium sumpsit ab Ascensione Christi secundum nonnullos, secundum alios dum viveret Christus. Tunc ipse eandem Ecclesiam parvulâ, & teneram induit fortitudine ex alto, qua postea in gentem magnam crevit; ratione hujus incrementi Ecclesia post Christum nova, & primitiva dicta est: Quia omnes linguæ & nationes in unitatem fidei convenerunt, & præcedentium statuum umbræ, figuræ, & oracula completa sunt, & Synagoga repudiata. Unde non immerito tempus hujus status vocatur tempus novissimum, finis sæculorum. Etiam vocatur dies novissimus, quia desitit respública, regnum, & templum Judæorum, umbræ & oracula consummata sunt. Nec Hebræorum seu Synagogæ repudiatio tollit Ecclesiæ identitatem. Nam Textus sacer passim vocat Ecclesiam corpus, arborem, vineam: at Philosophi docent idem vivens toto tempore manere non tantum secundum æquivalentiam, sed & secundum identitatem materiæ, & formæ; quia partes primigeniæ & spermaticæ manent toto vitæ tempore. Sic eadem est arbor, licet in eâ novi rami prodeant. Sic eadē vitis, quamvis in eâ generentur novi palmites, quia manet identitas arboris & vitis in virtute trunci & radicis. Ita non alia sit Ecclesia, etsi palmites aridi abscondantur & innumeri alii accrescant ac vivificentur. Ex quibus pa-

ret sensus scripturæ asserentis in lege novâ non aliam vineam plantatam, quæ aliam habeat radicem, alium vitæ spiritum, sed ipsam (quæ erat,) auctam, perfectam, & in meliùs commutatam esse, malos agricolas perditos, idest Judæorum Scribas & Pontifices, & locatam aliis agricolis, scilicet Ecclesiæ Episcopis, & Viris Apostolicis, Matth. c. 21. idē Vates regius ita Deum affatur Psalm. 79. v. 9. *Vineam de Ægypto transtulisti, ejecisti gentes & plantasti eam, dux itineris fuisti in conspectu ejus, plantasti radices ejus, & implevit terram.* Et nē ista vinea prorsus deleatur, rogat vineam istam visitari & perfici v. 15. *Deus virtutum convertere & respice de celo, & vide, & visita vineam istam, & perface eam.* Non dicit aliam institue. *Super filium hominis:* Idem Christum. *quem confirmasti tibi.* Scilicet, ut & immobile fundamentum Apostolus Roman. cap. 11. illi subscribens docet Deum non repulsi plebem suam Israel, quam præscivit, sed gentilem populum, oleastrum infernum esse tanquam bonæ olivæ, hoc sensu Isaias cap. x. v. 8. vaticinatur. *Vocaberis civitas justis, urbs fidelis.* Nec refert quod Christus Joannis cap. 13. vers. 34. dicat mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos; & Matth. cap. 18. v. 18. *Edificabo Ecclesiam meam* His epim verbis non negat in veteri lege, dilectionem non fuisse præceptam & ab aliquibus observatam; sed quia illa dilectio, quæ præcipitur innovat hominem & expurgato fermento malitiæ, & nequitia prioris vitæ (quæ est secundum desideria terrestres & carnalis Adæ) in novitatem vitæ spiritualis transformat. Promittitur etiam Ecclesiam futuram alterius status, & conditionis, dum repudiatis legalibus umbris signis, & figuris, completis oraculis promissa veritas manifestabitur nō tantum Judæis, sed etiam gentilibus, & hoc modo multi patres docēt domum Sion versam fuisse in Ecclesiam; quia Christus ibi celebravit Pascha cum Discipulis: Apostoli post necem Christi latuerunt, ibique Christus post resurrectionem, ipso die Paschatis sub vesperum eis apparuit, ibi orantibus misit Spiritum sanctum; Petrus è carcere

eductus invenit fideles congregatos Act. c. 12. v. 12. Ideò illam domū Sion omnium Ecclesiarum matricē vocant. Quia tunc ab uno statu ad alium Ecclesia transit, legales umbræ evanuerūt, & promissiones factæ Patriarchis, & Prophetis impletæ sunt. Huc spectat verba S. Augustini lib. 1. retract. c. 13. *Religio (inquit) Christiana antiqua res est, nomen sortita est novum*. De Ecclesiâ igitur spectatâ sub hoc ultimo statu seu nomine novo hic præcipuè differimus: quærimusque an sancta dici queat, quia ejus auctores primarii & Coriphæi sanctitatem influxerunt.

CAPUT PRIMUM.

Ecclesia Sancta, quia Deus ejus Auctor est.

I. **M**ENS nostra non est hic probare Ecclesiam nuncupari sanctam: quia contra gentiles & hæreticos, divinam sanctitatem, ac alias ejus perfectiones, constantissimè propugnat, id enim volumen integrumque postulat, sed quia auctorem habet Deum, qui est fons & origo omnis sanctitatis quæ est in Ecclesiâ, non tantum triumphante, sed etiam militante. Id omnino suggerit Isaias cap. 8. v. 17. *Et qua sub ipso erant replebant templum*. Per Templum multi Interpretes intelligunt Ecclesiam triumphantem & militantem. Quid Seraphini in illâ aulâ dicunt, quomodo se gerunt? Audi eundem Prophetam v. 2. *Clamabant alter ad alterum, & dicebant Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus*. Id est tantus est divinæ sanctitatis oceanus, ut omnis sanctimonia quæ in Angelis & hominibus est ab eo procedat. Quod autem hæc verba præcipuè intelligantur de illapsu sanctimonix in Ecclesiam militantem, colligo ex his verbis. *Dominus Deus Sabaoth*, id est exercituum. Quasi diceret: quamvis Deus sit Sanctus in omnibus operibus suis, Sanctus in creatione, Sanctus in in conservatione rerum creaturarum, Sanctus in concursu ad earum operationes, Sanctus in incarnatione & missione Verbi, Sanctus in redemptione,

Sanctus in missione Spiritus sancti, Sanctus in sanctificatione nostrâ, Sanctus in miraculis, Sanctus in Cælo, Sanctus in terra, Sanctus in Angelis, Sanctus in hominibus, Sanctus ante creationem, Sanctus post creationem, Sanctus in utero Mariæ, Sanctus in sapientiâ, Sanctus in providentiâ, Sanctus in misericordiâ, Sanctus in justitiâ, Sanctus in consolatione. Sanctus in desolatione, Sanctus in ærumnis & afflictionibus nostris, Sanctus in prosperitate, Sanctus in se, Sanctus extra se: tamen à Seraphinis nominatur Sanctus maxime intuitu Ecclesiæ militantis. Quid enim per Sabaoth, seu exercitus aliud intelligere possumus quam Ecclesiam militantem. De quâ Sponsus Cant. cap. 6. v. 3. ait. *Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Hierusalem*. *terribilis ut castrorum acies ordinata*. Sponsa est pulchra sicut Jerusalem, quomodo potest esse decora sicut castrorum acies ordinata? Si est suavis quomodo est castrorum acies, quæ nihil suavitatis habet sed severa est, cœdemq; & sanguinem sicut? Quomodo Hierusalem quæ est visio pacis, castrorum acies, quæ ad bellum & pugnam anhelat esse potest? Audi S. Gregorium. *Hierusalem visio pacis interpretatur, per quam bene sancta Ecclesia figuratur: quia dum in mundo semper pressuram patitur viam fastidians, quæ sit pax Patriæ Cælestis currendo contemplatur confidens in eo, qui Discipulis suis dicebat Ioannis cap. 16. In mundo quidem pressuram habebitis, sed confidite ego vici mundum; Cur autem vocetur terribilis ut castrorum acies ordinata, explicat. Notum (inquit) expertus est, quod milites cum in prociectu contra hostes vadunt si strictim & concorditer gradiuntur, ab hostibus contravenientibus timentur: quia dum in eis aditum per scissuram non aspiciunt, qualiter eos penetrent hastantes non inveniunt, illisque hoc impenetrabile munimen efficitur, quo concorditer ordinati seipis semetipsos timentur. Dum enim de seipis sibi vallum efficiunt, intrandi ad se aditum hostibus non relinquunt, ut occidantur appetiti, ipsi facilius occidunt. Sic in multitudine fidelium contingit, quæ dum contra malignos spiritus pugnare non desunt, necesse est ut pace charitatis constrimatur*

gatur, quo salva sit. Si enim pacem teneret terribilibus hostibus appareret. Dicitur igitur Sanctus Deus exercituum, quia scilicet præcipuum studium Dei est, ut suam Ecclesiam militantem, & semper pugnantem sanctificet, unctioe pacis & charitatis perfundat.

II. Vates Regius Psalm. 107. v. 14. dicitur vinum hoc studium ita exprimit. *Tu exurgens misereberis Sion, quia tempus miserandi ejus, quia venit tempus.* Quasi diceret licet in Conclavi Trinitatis, in Ecclesiâ triumphante quiescens quasi jacere, dormire videreris, licet ibi Angelos sanctificare; ubi in humanam naturam gratiarum imbres effundere cœpisti, quasi de strato exurgere visus es. Turrecremata. *Qui quasi dormiens distuleras, Exurgere à somno visus est, quando? cùm nostri misereri statuisti.*

Auguſt. D. Augustinus in illum locum. *Tu exurgens misereberis Sion, quoniam venit tempus, ut miserearis ejus. Quod tempus? Cùm autem venit plenitudo temporis misit filium suum, factum ex muliere, factum sub lege; & ubi Sion? ut eos qui sub lege erant redimeret. Primitus enim Iudei, inde autem Apostoli, inde illi plusquam quingenti fratres, inde illa deinceps multitudo, cui erat anima una & cornum in Deum. Ergo tu exurgens misereberis Sion, quoniam venit tempus ut miserearis ejus, quia venit tempus, quod tempus? Ecce nunc dies salutis.* Paulò aliter sed ad propositum nostrum idem explicat

S. Gregorius. *Tu exurgens misereberis Sion, remissionem peccatorum, quæ in Ecclesia datur, possumus intelligere, & uniformis dona gratiæ, quæ quotidianis divinitus incrementis consequitur, quæ in illis Deum multiplicat, quibus Sion placent lapides, idest qui & Apostolorum doctrinam recipiunt, & eorum pro posse exempla imitantur.* Plura alibi, ubi ex professo de Legibus, Sacramentis, & Verbo Dei, &c. agitur.

III. Ecclesia militans seraphicum apud Isaiam carmen imitans in præfatione Missæ ab ipsis Apostolorum temporibus exclamare cœpit, ut notat S. Clemens lib. 8. constituit. cap. 16. *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth.* Eundem sanctitatis influxum continuum & intensiorem postulans.

Quasi diceret: O Domine Deus cum sis Optimus, & Sanctissimus, bonumque infinitum, & consequenter tui diffusivum, effunde incessanter super nos misericordiam tuam, effunde nunc super nos uberiore gratiarum imbres, effunde efficacius illam bonitatem & sanctitatem in hunc exercitum seu Ecclesiam militantem, ut generosè contra hostes dimicare possit. Vates Regius his accipiens Psalm. 92. v. 7. ait. *Domum tuam decet sanctitudo, in longitudine dierum.* Pondera illud decet, idest (inquit Hugo Cardinalis) *Quia tu Sanctus es. Cardinalis à Turrecremata. Cùm tu sis sanctus sanctorum, qui Ecclesiam inhabitas, domum tuam decet sanctitudo in æternum.* Convenit & expedit, ut tuam illam sanctitatem Ecclesiæ militanti, quæ est domus tua communices.

VI. Quam Ecclesiam militantem idem Vates vocavit Sion Psalm. 9. v. 11. *Pfallite Domino qui habitat in Sion. S. v. 11.* Augustinus. *Gestat imaginem Ecclesia, quæ nunc est.* Allàs idem Psalter vocat filiam Sion Psalm. 9. v. 14. *Qui exaltas me de portis mortuæ, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filia Sion.* Dicitur filia Sion quia Deus illam condidit. Titelmanus. *Filiam Sion vocat Ecclesiam, filia autem dicitur indubiè altissimi Patris cœlestis. Quemadmodum & in psalmo 44. atque ita plerumque solet filia Sion significare Ecclesiam, & populum verè credentium, cùm in bonam partem accipitur.* Sed cur alibi vocat filios vel filias Sion, cùm tantum sit unica Ecclesia militans. Idem Titelmanus supra. *Cùm in numero plurali ponitur, vel ipsas particulares Ecclesias significat, vel singula Ecclesia membra, ut cùm dicitur Cant. c. 6. Viderunt eam filia Sion, & beatissimam predicaverunt. Item Psalmo 149. Filia Sion exultent in rege suo, idest particulares Ecclesia unius maris Sion, filia vel animæ fideles, quæ nunc sunt filia Sion. Exultent in rege suo, in Domino Deo suo.*

Hanc Ecclesiæ Sanctæ foundationem à Deo factam expressis verbis declarat D. Joannes Apoc. cap. 21. v. 2. *Ego Apoc. c. Ioannes vidi sanctam Civitatem Ierusalem novam descendentem de Cælo à Deo paratam, sicut sponsam ornataam viro suo, & audivi vocem magnam de throno dicentem*

centem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & habitabis cum eis, & ipsi populus ejus erunt, & ipse Deus cum eis erit coram Deo. Illa nova Ierusalē sancta est Ecclesia militans, quæ à Deo fabricata est, & cælitus descendisse dicitur ob cælestem gratiam & idem, quæ perfusa est.

Augus.

D. Augustinus lib. 29. de Civit. cap. 17. De cælo (inquit) descendere ista civitas dicitur, quoniam cælestis est gratia, quæ Deus eam fecit, & de cælo quidem ab initio sui descendit. Ex quo per hujus sæculi tempus gratia Dei desuper veniente, per lavacrum regenerationis, in spiritu sancto missa de cælo subinde cives ejus accrescunt.

CAPUT SECUNDUM.

Ecclesia Sancta, quia Christus ejus Fundator & Caput est.

I.

ALII videbimus quomodo Ecclesia Romana sit sancta, quia Christi sanctitatem, ejusque perfectiones propugnât: nunc asserimus eandem Ecclesiam esse sanctā, quia Christus est ejus principium Coloss. c. 1. v. 18. dicitur Rex Apoc. c. 17. v. 14. Caput. Coloss. cap. v. 18. Sponfus, 2. Corinth. c. 11. v. 2. Fundamentū, 1. Corinth. c. 3. v. 11. Petra, 1. Corinth. c. 10. v. 2. Lapis angularis. Ephes. cap. 2. v. 20. Pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus. Hebr. cap. 7. v. 26. Quam acquisivit sanguine suo. & Act. cap. 20. v. 28. Hujus sanctæ sponsæ meminit Vates Regius Psalm. 45. v. 4. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Sanctificavit tabernaculum juam Altissimus. Noster Incog-

Psalms.
45. v. 4.

Michael
Bonnon.

nitus. Quid per civitatem nisi sancta Ecclesia accipitur de qua ad litteram dicitur, vidi sanctam civitatem Ierusalem descendentem de cælo sicut sponsam. Quod idem dicitur, quia ipsa Ecclesia est sponsa Christi. Quid illi Sponsæ seu Civitati Christus communicat? Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Idem Incognitus. Quia lex à Christo data lætificat Ecclesiam, dum per legem novam, felicitatem æternam sponsa sua promittit, dum ipsam in sponsam assumit, dum ipsam suo sanguine ornât, ut meritis huc civitatis dicatur, gloria dicta sunt de te civitas Dei Psalm 86. Civitas dicitur propter unctionem civium, quos conjungit charitas. Sed cur non tan-

Incogni-
tus seu
Michael
Bonnon.

tum Civitatem sed etiam tabernaculum nominat? Hugo Card. *Vend dicitur* tabernaculum, quia in eâ quasi in castris militans fideles. Job. cap. 7. *Militia est vitta hominis super terram.* Seu ut Incognitus citatus, dicitur Tabernaculum, quia in continuo bello manet in presenti, tabernaculum dicitur habitatio pugnantium. Quomodo Altissimus tabernaculum suum sanctificasse dicitur? Incognitus. Ecclesiam quam sanctificavit, dum proprio sanguine lavit à peccatis & donis Spiritus sancti ipsam dotavit. Quæ sunt sanctitatis dona? Jacobus à Valentia in illum locū. Sunt dona gratiarum virtus, sacramentorum, magnitudo miraculorum, veritas legis Evangelicæ, puritas & sanctitudo, quibus Ecclesia subjecit sibi totum orbem, & nutrit filios suos.

Eam sanctam, & à Christo sanctificandam prævidit idem Vates Regius Psalm. Psalmo 131. v. 8. *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ.* Hugo Card. *Quasi diceret: tu prior surge, ut arca id est Ecclesia surgat post te, & per te.* 1. Corinth. 1. 15. *Si Christus resurrexit, & nos resurgetur.* Et dicitur Ecclesia arca sanctificationis, id est sanctificata à Christo per asperisionem sanguinis. Ephes. cap. 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, & sanctificans alias per legationem sacramentorum.* 1. Corinth. cap. 6. *Sed abluti estis, sed sanctificati estis in nomine Domini Jesu-Christi.* Ei arripet S. Augustinus. *Exurge ut exurgas & arca sanctificationis tua, quam sanctificasti.* Ipse caput nostrum, arca ejus Ecclesia; non autem auderes sibi resurrectionem corpus promittere, nisi prius exurgeret caput. Ejusdem sanctificationis meminit idem Vates Regius, dum sic Christum asfatat Psalmo 84. v. 1. *Benedixisti Domino terram tuam.* Quæ est illa terra Christi? anima nostra vel Ecclesia est, quam Christus caput nostrum benedixit. Hugo Card. benedixisti. *Infundendo gratiam per secundum hominem, terram tuam Ecclesiam, videlicet populum Christianum.* Psalmo 85. *Miseritordia Domini plena est terra, scilicet per Christum in Psalmo 20. Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi.*

Id ni fallor etiam prænucciasse videtur Angelus Lucæ cap. 1. v. 34. ubi sic virginem

II.

Psalms.
131. v. 8.

Hugo.

1. Cor. 1.

1. Cor. 15.

Ephes.

1. Cor. 6.

1. Cor. 6.

Augus.

Psal. 84.

v. 1.

Hugo.

Psal. 85

III.

virginem affatur. *Spiritus sanctus super-venies in te.* Syriacus. *Spiritus sanctitatis veniet.* Cur nunc Spiritus vocatur Sanctus, seu sanctitatis? cur non Spiritus Dei? Quia hic agitur de novâ lege, agitur non de Synagoga, sed de Ecclesia, cujus Christus caput erat, & cui suam gratiam, suam sanctitatem debebat specialiter communicare. Doct. Rupertus in cap. x. Matthæi. *Non facile in serie veteris testamenti reperies hoc insigne vocabulum scilicet Spiritum sanctum: ab hoc loco ferè primum sonus in auribus nostris hoc reverendum & insigne vocabulum Spiritus sanctus, ubi Angelus ad Mariam Spiritus sanctus ait, supervenies in te, quam ob causam nisi quia, quodcum magnâ reverentiâ cogitandum est maxime ex hoc opere; quod in opere; quod in Mariâ operatus est, clarus hic Spiritus Domini, quod verè sanctus sit.* Idem Rupertus. *Non dicit Spiritum Sanctum claruisse in creatione, suamque sanctitatem manifestasse & communicasse, non in diluvio, non in Sinâ, & Synagogæ erectione, sed in capitis Ecclesiæ, scilicet Christi conceptione. In opere quod in Mariâ operatus est clarus hic Spiritus Domini, quod verè sanctus sit.* Idem Rupertus. *Ex tunc qui prius dicebatur Dei vel Spiritus sanctus, caput altius enuntiarî primum ex ore Angelî, deinde ex omni Evangelio Christi, quod vocabulum venerabilius sonare non dubio omni habenti aures audiendi. Hinc Angelus ad Joseph Matthæi cap. x. v. 20. Quod in eâ natum est, de Spiritu sancto est.* Syrus. *Quod in eâ genitum est, ex Spiritu sancto est.* Quare hic ait de Spiritu sancto, non verò simpliciter de Spiritu? quia in mysterio Incarnationis sanctitas patuit & per illud mysterium hominem perditum recuperavit; à peccato gratiæ restituit, eumque sanctificavit. D. Augustinus in Enchiridio cap. 40. *Iste modus, quo natus est Christus de Spiritu sancto insinuat nobis gratiam Dei, quâ homo nullis præcedentibus meritis in ipso exordio naturæ suæ, quo esse cepit verbo Dei copularetur. Quasi diceret idè Incarnatio Spiritui sancto adscribitur, quia per illum Deus nobis suam gratiâ infudit, in suam amicitiam recepit; sibi per charitatem copulavit, in unum cœtum congregavit, & sanctificavit.*

Idem Divus Augustinus libr. contra Fulgentium Donatistam tomo 7. *Gratias Deo Patri qui quod futurum ostendit in nobis fidelis implevit, qui nobis non Angelos solum, non Prophetas, sed proprium filium destinavit, qui aquarum sterilitatem, idest gentium infecunditatem discussâ morte sanavit, accepit vas fictile, hoc est corpus fragilitatis humana, sal misit, idest sapientia divina replevit aquam suo descensu sanavit, idest gentes suo adventu redemit, & Ecclesiam ex Gentibus congregavit, & in factus uberes latèque diffudit.* Quibus verbis alludit ad historiam lib. 4. Reg. 1. 4. Reg. 2. 21. quò Eliseus dicitur sanasse aquas v. 21. ait: *Hæc dicit Dominus; sanavi aquas hæc; & non erit in eis ultra mors neque sterilitas.* Dionysius per aquas intelligit homines, qui per Verbum Incarnatum sanctificati sunt. *Per Eliseum qui misit sal in aquas, ut sanarentur a sua corruptione & infructificatione intelligitur Deus Pater, qui sapientiam increatam, unigenitumque Filium suum misit in vas novum, idest in mundissimâ Virginis uterum; vel in corpus purissimum quod assumpsit, sicque sanavit aquas Jericho idest fluxum, instabilitatem, fœmitem; & sacularem scientiam, & inquietudinem mundi, generisque humani, infundendo hominibus sapientiam salutarem, quâ reformate sunt mentes credentium, & fructuosa effectæ, & virtutes quibus à Deo sunt stabilitæ.*

Tanta est Christi præsentis in Ecclesia virtus & efficacia ut cuicumque ille adest, ipsum sepius sanet: quemcumque intuetur, ipsum illuminet: quemcumque alloquitur, ipsum convertat. Testem appello mulierem Samaritanâ, quæ (præterquam Christum adestet) peccata peccatis accumulabat, ea omnibus nota accusare vel detegere renuebat, detecta excusabat. At ubi Christus ei adfuit, luce illâ *Que illuminat omnem hominem.* Joannis c. 1. ita illuminata est ex quo cum Verbo Incarnato sermonem habuit, ita subito cõversa, ut ipsamet sua peccata, nemine inquirente, acuffer, publicet, & quasi in lucem edat: Joannis c. 4. v. 28. *Abiit in civitatem, & Joannis dicit illis hominibus, venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumq.*

N n sect

feci. Quam mutationem considerans
Ambros. D. Ambrosius serm. 30. *Mivum in modum* (inquit) *fons super puteum sedens misericordia ibidem sumentia producit, & mulierem sexto non viro, sed adultero fornicantem viri neatus unda purificat: Novoque admirationis genere mulier quae ad puteum Samaria meretrix advenerat à Christi fonte casta regreditur: & quae aquam petere venerat pudicitiam reportavit. Statim etiam radicantur Domino sua peccata recognoscens confitetur Christum, annuntiat Salvatorem, & relinquens aqua vasculum ad Civitatem non fert hydriam, sed refert gratiam: vacua quidem videtur reverti onere, sed plena revertitur sanctitate. Plena (inquam) reddit: quia quae peccatrix advenerat, revertitur predicatrix; & quae hydria vasculum amiserat, Christi plenitudinem reportabas: in nullo Civitati suae inferens detrimentum. Etenim si aquam civibus non tulit: tamen fontem salutis invexit. Sanctificata ergo per fidem Christi mulier domum rediit. Expende illa verba. Plena revertitur sanctitate. Item hæc. Sanctificata ergo per fidem Christi mulier domum rediit. Ecce quomodo cor istius mulieris aridum & saxo durius presente & loquente Christo irroratur, & liquescit, sitque fons aquæ vivæ salientis in vitam æternam, mulierisque fornicariæ & adulteræ sordes ita abluuntur, ut nulla anteaeræ vitæ vestigia in eâ appareant, infame nomen meretricis mutat in nobilissimum pudicæ encomium, & pro aquâ fontanâ uberimum gratiæ reportat oceanum. Uno verbo à Christi presentia & colloquio tam sancta regreditur, & tantâ plenitudine sanctitatis perfusa, ut suos Concives efficiat illius participes.*

Ambros. Undè sanctus Ambrosius. *Virtutem* (inquit) *Predicationis assumit, & vivâ aquâ abstergens maculas suas ad Evangelizandum non conscientia peccati retrahitur, sed fidei calore compellitur. Nihil enim se dicit fecisse pravitatis, dum fit nuntia veritatis: & oblivione abnegat impudicitiam, dum devotione predicat castitatem. Hæc enim virtus Christi est Domini. Quasi diceret tanta est virtus Christi non tantum operantis, sed loquentis, sed presentis: tanta sanctitatis illius efficacia,*

ut pessimos quosque peccatores in facundissimos convertat Prædicatores: ut maximos veritatis sectatores reddat ardentissimæ charitatis prometheos, naturamque humanam sterilissimam efficiat omnium virtutum feracissimam.

Sed cum eodem Sancto Ambrosio (ut ad intentum nostrum accedamus) attentius inquiramus quid hæc mulier Samaritana figuratè significet. *Quæ sit* (inquit sermone sequenti) *ista meretrix? Quæ ista mulier Samaritana, hujus adulterii sordes fons Christi deterserit sollicitius requiramus. Ego hæc mulierem Ecclesiam esse puto de Gentibus congregatam, quæ & transactis annis quinque millibus cum in sexto millesimo anno idolorum fornicationibus subjaceret, omnem ignominiam suam adveniente Christi Fonte purgavit, & maculas quas adulterinis sacrilegiis contraxerat fide Salvatoris absterfit, ac relinquens sicut inanem hydriam priorem patrium cursum Univerſo Orbi Domini nunciavit Adventum. Hanc stupendam mutationem Gentilitatis in Christianismum, idololatriæ in veri Dei cultum, & loci sacrilegi in Ecclesiam prævidens Propheta Regius canit Psalmo 137. v. 6. *Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis sylvæ.* Scio Bellarminum explicare hunc locum de arcâ, quæ libr. 1. Regum cap. 1. v. 3. Fuit 1.º in Silo, Civitate Ephraim (quæ secundum eundem Bellarminum) per Ephratam intelligitur. Deindè fuit translata in agrum Josue Bethsamitæ, ibique stetit. Lib. 1. Regum cap. 6. v. 14 qui ager Bethsamiticus sylvosus erat, ut patet ex proximâ urbe, dicebatur Cariatharim, idest Civitas Sylvarum, ob sylvas & nemora, quæ circumquaque erant. Sed Magis arridet interpretatio nostri Michaelis Bononicensis, quæ per Ephratam intelligit Synagogam, per campos sylvæ Gentilissimum: sed in Ephrata auditur, in campis sylvæ invenitur. Cur non æqualiter auditur & invenitur in Ephrata & in campis sylvæ? idè in Gentibus seu campis sylvæ Christus invenitur, quia licet Synagogæ & Gentibus*

Ps. 137.
v. 6.
Bellarm

Gentibus innotuerit, tamen diversimodè: quia Synagoga seu Ephrata cognovit Christum per Patriarchas, per Prophetas, per legem, per figuras quasi in speculo. *Vnde (inquit) Ephrata verbum Hebraicum est, quod Latine speculum interpretatur. Speculum autem imaginem rei habet, & non rem. Omnis autem Prophetia imago est futurorū. Dominus ergo ipse, vel domus Dei predicata est in speculo, & sic audivimus illam in Ephrata, id est in speculo Prophetarum: sed invenimus eum, vel eam in campis sylvæ. Quid enim campus sylvæ nisi locus silvestris & incultus dicitur? quid ergo erant campi sylvarum, nisi gentes incultæ? qui erant campi sylvarum, nisi ubi adhuc vepres erant idololatriæ. Sic ergo ubi vepres erant idololatria, ibi invenimus locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Et sic quod audivimus in Ephrata, scilicet in speculo, hoc est in Prophetis prædicatū Christū, invenimus eum in campis sylvæ, scilicet in gentibus, quæ ipsum per fidem receperunt, & domus ejus, & locus facta sunt. Quibus verbis ostendit quomodo campi sylvæ, id est Gentiles inculti, indocti, feras & animalia ut Deos colentes per Christum & Apostolicam prædicationem veram fidem susceperunt, & Christo ut capiti connexi sunt, sicque campi sylvæ in fidelium Congregationem conversi sunt. Huic explicationi favere videtur Dionysius in illum locum Psalmi. Ecce (inquit) invenimus eam, puta Ecclesiam) quam appellavit tabernaculū in Ephrata, quia in Bethleem audita, & inventa est Ecclesia, id est congregatio in Christum credentium scilicet Maria, & Joseph, Pastores, & Magi: invenimus eam id est Ecclesiam, in campis sylvæ, id est populis gentilitatis incultæ. Quia Judæis Christum negantibus, Ecclesiamque persequentibus Gentiles conversi sunt, & ex ipsis constructa est Christi Ecclesia, sicut per Prophetam ait Isaiæ cap. 65. Inventus sum à non querentibus me, palam apparui his, qui non interrogabant me. Ad quod etiam pertinet illud Osee cap. 1. Erit in loco ubi dicitur eis, non populus meus vos, dicitur eis filii Dei viventis. Hinc manifestè patet quomodo Christo apparere, loquenti ibi, Gentilismus desierit, & Christianismus incæperit, ibi idololatria extincta sit & fides illuxerit.*

Id probat Chrysofomus exemplo VI. Paradisi Terrestris, quem Ecclesiæ op. *Chrysof.* parat & postponit in præmio ad enarrationem in Isaiam prophetam. *Quis uspiam (inquit) paradisi talis, uti est vester hic cæterus? nullus hic insidiatur serpens, sed Christus ipse sacramentorum instaurator & doctor. Non supplantatrix Eva sed Ecclesia vos confirmans in rectitudine, vita. Non hic arborum folia, sed abundè suppetit fructus Spiritus sancti. Nō hic sepimentum spinis obferans hortum, sed vinca præferens. Si quam invenero sentem in olivam commutabo. Si hic deprehendero lupam, ex lupo ovem efficiam, non quidem naturam permutans sed transferens animi destinationem. Deinde eandem Ecclesiam arcæ Noë opponens & præponens. At non aberrabis (inquit) quis, si proficiatur Ecclesiam arca illa esse præstantior. Etenim arca & excipiebat animalia & conservabat: Ecclesia verò semel suscepta animalia immutat. Cujusmodi est quod dico & ingressu in illo est introivit lupus? exiit etiam lupus. Huc ingressus est milvus? egredietur columba: introivit lupus? exiit ovis. Ingressus serpens? egredietur agnus, non quidem immutata naturā, sed explosa malitiā. Et infra. Hodie in peccatis consuevisti? fac ut te renoves per penitentiam. Dixerit aliqui, licet per penitentiam consequi salutem? prorsus licet cum omnem vitam in peccatis detriverim si me penitentia salvamur? prorsus fiet. Id undè liquet? ab ipsa Domini sui erga nos benignitate &c. Sic de Ecclesiā & ejus Capite philosophatur Aureus Doctor, & ostendit totam virtutem ac efficaciam quæ est in Ecclesiā, ejusque sacramento penitentia à Christi D. N. benignitate provenire.*

VII. Scio D. Augustinum lib. 12. contra Faustum cap. 14. & lib. 15. de civit. c. 26. Gregor. homil. 12. in Ezechielem. Origenem homil. 2. in cap. 6. in Genes. Rupertum lib. 4. Comment. cap. 71. & sequent. & alios asserere arcam Noë allegoricè esse imaginem Ecclesiæ. Scio Hugonem à S. Victore lib. allegor. in Genesim c. 18. & alios probatissimos auctores affirmasse arcam tropologicè esse animam sanctam, vel secretum conscientia. Sed placet potius dicere

Nn 2 arcam

arcam illam fuisse umbram synagogæ ex eo capite quod Judæi bruti, Christiani hominibus & Angelis comparentur, & sicut animalia non fuerunt ad arcam convocata studio, curâ, aut labore Noë (ut notat D. Augustinus lib.

Auguit. 15. de Civit. Deic. 27.) Non fuit ista cura illius hominis vel illorum hominum, sed divina; non enim ex Noë capta intromittebat sed intransita admisit. Ad hoc enim valet quod dictum est intrabunt ad te, non scilicet hominis actu, sed Dei nutu.

Cajetan. Cui subscribit Cajetanus in cap. 6. Genes. Solvitur (inquit) hinc questio, quomodo Noë congregaverit binæ ex omnibus animantibus? clarè enim Deus absolvit eum ab hac curâ, dicendo: venient ad te: divino quidem nutu, ministerio Angelorum venerunt ex omnibus animantibus mas & femina ad Noë. Ita Judæi fuerunt more animalium congregati, Christiani seu gentiles ad Ecclesiam per Christi & Apostolorum prædicationem ut homines convocati sunt.

Undè Judæorum cœtus synagoga nominatur idest congregatio à synago idest congrego. Cœtus verò fidelium Ecclesia ab Apostolorum temporibus nuncupatur à caleo idest convoco, quod hominibus propriè convenit non brutis, ut rectè observat D. Augustinus in psal. 81. In synagoga (inquit) populum Israel accepimus, quia & ipsorum propriè synagoga dici solet, quamvis & Ecclesia dicta sit. Nostram verò Apostoli nunquam synagogam dixerunt, sed semper Ecclesiam: sive discernendi causâ, sive quod inter congregationem, undè synagoga & convocationem, undè Ecclesia nomen accepit, distet aliquid, quod scilicet congregari & pecora solent, atque ipsa propriè, quorum & greges propriè dicimus. Convocari autem magis est utensium ratione, sicut sunt homines. Vide quæ diximus in præmio.

Auguit.

VIII. Hinc Apostolus loquens de Ecclesiâ non arcam, non hospitium sed familiam, Civitatem, sed Rempublicam Christi appellat Ephes. cap. 2. v. 19. *Iam non estis hospites & advenæ.* Sicut scilicet animalia quæ aliundè venientia in arcam ingressa sunt & ad tempus ibi notata, sed estis cives sanctorum & domestici Dei, idest Ecclesiæ inquilini, sanctorum Angelorum, *Qui sunt Filii Ec-*

clesia triumphantis, qua soror militantis Ecclesiæ est. Concives & fratres, *Domestici Dei,* idest de familiâ & republicâ regis Mellæ, de quâ idem Apostolus ad Hebr. c. 12. v. 22. *Accessistis ad Sion montem & Civitatem Dei viventis, Ierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum, & Ecclesiam primitivorum.*

Cajetanus. *Idest Apostolorum & discipulorum immediatorum Dei appellat Ecclesiam primogenitorum, qui conscripti sunt in cælis, iuxta verbû Domini ad eos; gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cælis, hoc est in libro divina prædestinationis.* De numero illorum primogenitorum erant duodecim illi Martyres cum Pamphilo Præsbytero Martyre coronati: nam eorum unus rogatus cujas esset, respondit Jerusalem est mea patria. Ita Eusebius lib. 4. histor. cap. 21.

Idèò etiam Ecclesia specialiter à IX.

Christo dicitur derivari, & ad ipsum pertinere: quia non Noë eam fabricavit, sed ipse Christus eam fundavit.

Ephes. cap. 2. v. 21. *Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Cajetanus. *Idest mediante doctrinâ ministratâ per Apostolos & Prophetas.* Hujus prædicationis, doctrinæ, & fidei ministratæ per Apostolos meminit D. Joannes Apoc. cap. 21. ubi postquam asseruit se vidisse Sanctam Civitatem Jerusalem descendisse de Cælo, idest Ecclesiam Christi; subdit v. 14. *Et murus Civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum: qui tamen omnes lapides fundamentales continentur & insistentur ab ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Hebræus loco lapide angulari vertit lapide primario, seu lapide capitû. Hujus lapidis capitû & angularis meminit Propheta Regius Psalmo 117. v. 22. *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Sed quomodò idem lapis & angularis & capitû esse potest? Nam in lapide angulari superædificatur, & ex quo totum ædificium exurgit. Per lapidem capitû propriè frontispicium intelligimus. Scio Iostatum post Lyranum existimare his verbis alludi ad verum lapidem, qui dum ædificaretur templum rejectus est à Judæis quasi inutilis, sed tamen postea assumptus &

Hier. 12. v. 22.

Ephes. 2. v. 21. Cajetan.

Ps. 117. v. 22.

Ephes. 2. v. 19.

adaptatus, & in loco honestissimo collocatus scilicet in caput anguli. Hanc interpretationem (ut fabulosam) rejicimus cum Burgenfi. Alii per lapidem angularem & capitulum Christum intelligunt, qui in Ecclesiæ fabricâ ita se habet ac ingens aliquod, ac durissimum saxum, quod instar massæ in infimâ parte fundamenti ponitur, immediatèque subternitur terræ solidæ, cui postea latomi adjiciunt alios lapides, lateres, rudera, calceque vel gypso coadunant. Hoc saxum ingens vocari potest lapis angularis & capitalis, quia sicut à capite dependent reliqua membra & totum corpus, ita à lapide angulari tota domus fabricata dependet diverso tamen situ. Nam lapis angularis in ædificio infimum, caput verò in corpore supremum locum tenet. Sic Christus est lapis angularis & capitalis, quia fundamentum, totamque Ecclesiæ structuram sustinet. Huic explanationi favere videtur S. Ignatius epist. ad Ephes., qui eadem metaphorâ fabricæ utens comparat Spiritum sanctum perpendiculo *Jesus-Christus* (inquit) *fundavit vos super petram, ut lapides electos aptos ad divinum officium Patris, sublatis in altum per Christum, qui pro nobis crucifixus est perpendiculo usus Spiritu sancto, fide verò subductos, & charitate elevatos à terrâ in caelum.* Alii non minùs verè, quàm subtiliter docent Christum esse lapidem summum, qui scilicet ita constituitur ac sublimatur, ut in fastigio Ecclesiæ appareat, illamque coronet & ultimè perficiat; lapidem verò infimum, quia ultimum locum obtinet. Quid enim Christi Ecclesia altius, quid ejus domo sublimius, immensius? quid ejus laboribus abjectius, patientiâ humilior, quid ejus regno & exaltatione gloriosius, quid ejus exinanitione profundius? Et tamen ista Ecclesia & gloria quanta, quanta est ejus laboribus & sudoribus quasi basi superponitur & incumbit. D. Bernardus serm. 85. in Cantica. *Bonus* (inquit) *fundus humilitas, in quo omne ædificium spirituale constructum, crevit in templum sanctum in Domino.* Idem de profundâ Christi humilitate tanquam Ecclesiastici hujus ædificii fundamentum, reparatæque naturæ humanæ solidissimum remedio. *Luce cla-*

rins (inquit Sermon. 11. in Cantica) *pater, quantum modo pro te (ò homo) dispensatum fecit, de domino servus, de divite pauper, caro de verbo, & de Dei filio filium hominis fieri non despicit. Memento jam te, etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia, at verò per totos triginta annos operans est salutem tuam in medio terræ. O quantum laboravit sustinens carnis necessitates, hostilitates! Nonne cruci sibi aggregavit ignominiam, mortis cumulatit horrorem? sic homines & jumenta salvasti Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.* Brevius S. Ambrosius in Psal. 118, ad illa verba vide humilitatè meam, addit: *Sic per humilitatem per crucem sibi Ecclesiam congregavit.* Undè concludit quidam Ambrosius sive Maximus serm. de S. Michaele. *Quisquis ergo cupit divinitatis tenere fastigium, humilitatis ima sceleretur.* Quasi diceret sicut divinitatis gloria immensa est, ita si humilitatis profunditatem & abyssum attigeritis animas vestras (quæ sunt domus, tabernaculum, sanctuarium, & templum 1. Corinth. c. 6. v. 19. & 2. Corinth. c. 6. v. 16.) Culmen ulque ad divinitatis fastigium elevabit: sic quia Christus humiliavit, seu potius exinanivit semetipsum Philip. cap. 2. v. 7. vel ut vult Tertull. libr. 5. adversus Marcionem cap. 20. *Exhausti*, vel ut Græci *Evacuavit.* Idem (inquit *Ve-Velazq.* lasquez in expositione litterali c. 2. v. 7. Epist. ad Philip.) *Cum ratione hypostatice unionis humanitatis cum verbo Christo homine quid quid est gloriosum & decorum, quid quid per dulce & amatum, quid quid deliciis affluens, divitiis abundans, honoribus eminentes optimo jure deberetur, eo quidem ipso, quod his omnibus pro nostrâ salute ipse renuntiare voluerit, aptissimâ locutione seipsum exinanivisse, evacuasse, atque exhaustivisse dicitur, dum his omnibus naturalis & proprio jure debitis sese spontè abdicavit.* Quanta est illa abdicatio spontanea? indubité infinita; undè ex illo infinito fundamentamento exurgit amplissimè Ecclesiæ ædificium, cuius latitudo tanta est, quanta ejus humeri. *Et factus est principatus super humerum ejus.* (inquit Isaias cap. 9. Isai. 6. v. 6.) idem in humero suo quasi Atlas sustentat

suffertat non cœlum, non terram, sed Monarchicum totius Ecclesiæ Imperium. Quod attentius considerans Tertullianus lib. contra Judæos. *Quis (inquit) omnino Regum insigne potestatis sua humero præferi, & non aut in capite diadema, aut in manu sceptrum?* Sed solus Rex novus novorum seculorum Christus Jesus novam gloriam, potestatem, & sublimitatem suam in humero extulit, Crucem scilicet, ut secundum Davidis prophetiam psalmo 95. v. 10. juxta 70. exinde regnaret. Aquila apud D. Hieronymum in citata verba Isaïæ. D. Ambrosius lib. 3. in Lucam sic legunt. *Facta est mensura super humerum ejus. Quasi diceret Christi Passionem esse regulam & mensuram totius Imperii Ecclesiæ.*

X. Sed quanta est mensura istius lapidis angularis & capitalis? Vis scire istius ædificii, istius fastigii mensuram modum? vide ejus exinanitionem, quæ cum infinitè profunda sit, ita ejus ædificii, & fastigii mensura infinitè lata est & alta.

Ephes. c. Audi Apostolum ad Ephes. cap. 4. v. 9. 14. v. 9. *Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit, primum in inferiores partes*

Varabl. terra? Seu infimas ut vult *Vatablus*: Ipse est & qui ascendit super omnes cœlos ut replet omnia. Quid omnia? aliquid nō spatium divinæ immensitati deficiebat, vel erat nō in natura aliquod vacuum per ipsum complendum? non,

Anselm. sed per Christum. *Omnia* (inquit D. Anselmus) *Regna mundi adimplevit suocul. r.* Id est prædicatione Evangelii, fide, & religionē implevit, & in illum finem. *Ipse dedit* (inquit Apostolus citatus) *quosdam quidem Apostolos &c. in adificationem Corporis Christi*, Id est (inquit D. Anselmus) *In hoc, ut Corpus Christi, quod est Ecclesia adificetur, sive in virtutibus, sive in conversione infidelium ad fidem. Hac est enim domus qua* (sicut Psalmus 126. canit) *adificatur post captivitatem, quoniam de illis qui a diabolo tenebantur captivi, adificatur Ecclesia, quæ & domus, & Corpus Christi est. Vel brevius Dionysius: Propter adificationem Ecclesiæ, & ut infideles toto orbe diffusi per fidem incorporarentur, qua est mysticum Corpus Christi. Idem Aposto-*

Ephes. c. lus citatæ epistolæ ad Ephes. cap. 1. v. 22. 7. v. 22. *Ipsum* (inquit) *dedit caput supra omnem*

Ecclesiam, qua est corpus ejus. Quid per ipsum intelligit? S. Chrysostomus, Theophilactus, S. Hieronymus explicant de Christo Quid per omnem Ecclesiam intelligit? S. Thomas lect. 8. ait: *S. Thom.* explicans de utraque tam triumphante, quam militante. *Ipsum dedit Pater caput super omnem Ecclesiam scilicet tam militantem, qua est hominum in presenti viventium, quam triumphantem, quæ est ex hominibus & Angelis in Patriâ. Christus enim secundum quasdam communes rationes, caput etiam est Angelorum. Coloss. cap. 2. Qui est caput omnium Principatus & potestatis; sed secundum quasdam speciales rationes Christus est caput spiritualiter. Quas rationes fuscè deducit. Cur, & quomodo Ecclesia vocatur Corpus Christi, & Christus illius Caput, cum fideles sint ita inter se diffusi loco, tempore &c? respondet S. Thomas Ecclesiam fidelium ita dilistorum esse Corpus Christi *In quantum est ei subiecta, & recipit ab eo influentiam, & habet naturam conformem cum Christo?**

*1. Cor. cap. 2. Sicut enim corpus unum est, & habet multa membra: omnia autem membra corporis, cum sint multa unum corpus sunt: ita & Christus: ut enim in uno spiritu omnes nos unum corpus baptizati sumus. Cur Apostolus subjungit, Et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur! Deficit nō aliquid Christo Capiti nostro, quod ab Ecclesiâ possit compleri, & perferi? nunquid Christus plenissimus & perfectissimus est juxta illud Joannis cap. 1. v. 13. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratia & veritatis. Quanta fuerit ista plenitudo gratiæ & veritatis, vide interpretes & S. Thomam 3. p. 9. 7. a. 9. & seq. Suárez, Vasquez & alios ibidē. Quibus favet Apostolus ad Coloss. cap. 2. v. 9. In ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Et cap. 3. Joannis v. 34. Filio autem non ad mensuram Deus dedit spiritum. Id est dona spiritus sancti: licet Christus caput nostrum sit plenissimus & perfectissimus, dicitur tamen compleri; quem admodum caput censetur completum, quando nullum illi membrum deest. Audi S. Thomam, post S. Chrysostomum, S. Ambrosium, S. Anselmum, OEcumenium. *Quærenti* (inquit)**

car in corpore naturalis sint tot membra, scilicet manus, pedes, os, & huiusmodi? respondetur hoc idem, ut deseruiant diuersis operationibus animæ, quarum ipsa potest esse causa & principium, & qua sunt virtute in ipsâ. Nam corpus est factum propter animam, & è contra. Vnde secundum hoc corpus naturale est quædam plenitudo animæ. Nisi enim essent membra cum corpore completa, non posses anima suas operationes plenè exercere. Similiter itaque est hoc de Christo & de Ecclesiâ: & quia Ecclesiâ est instituta propter Christum dicitur quod est plenitudo Christi, quasi quodammodo in membris ipsius Ecclesiâ implementur, dum scilicet omnes sensus spirituales & dona, & quidquid potest in Ecclesiâ, qua omnia superabundanter sunt in Christo; ab ipso deriuentur in membra Ecclesiâ & proficiantur in eis. Unde subdit: Qui omnia in omnibus adimpletur, scilicet: dum hunc quidem, qui est membrum Ecclesiâ facit sapientem secundum perfectam sapientiam, qua est in ipso: illum verò iustum secundum perfectam iustitiam & sic de aliis. Eundem capituli titulum illi tribuit. Coloss. cap. 1. v. 18. Ipse est caput corporis Ecclesiâ &c. Quem locum etiam fusè deducit S. Thomas lect. 5. cui subscribens Dionysius ait Christum esse caput corporis mystici, quod est Ecclesiâ, quæ analogia vera est proportio capitis ad corpus naturale & membra patet ex eo, quod si caput suâ perfectione superat reliquum corpus, sic & Christus Ecclesiâ. 2.º Si in capite omnes sensus tam exteriores quàm interiores vigent, non autem in cæteris membris; ita in Christo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. 3.º Si à capite reliqua membra motû accipiunt, Christus totum corpus Ecclesiâ superat, est primus prædestinatorû, & causa nostræ prædestinationis. Superat etiam corpus Ecclesiâ secundum perfectionem, ut patet ex plenitudine gratiæ. Quod Ecclesiâ accipiat motum & influxum spirituum à Christo Joannis cap. 15. v. 1. ipse Christus innuit. Ego sum vitis vera,

Thomas.

& Pater meus agricola est & omnem palmitem non ferentem fructum sollet eum. Et vers. 5. Ego sum vitis vos palmites, qui manet in me, & ego in eo. Hic vocat se vitem veram ob varias analogias inter vitem & Christum, quas re-

fert Cornelius ad illum locum. Deinde ex S. Augustino ferm. 80. in Joannem se discernit ab impiis & falsis vineis, cuiusmodi erat idololatria & hæresis &c. De quibus Deuteron cap. 32. v. 31. Deuteri. De vineâ Sodomorum vinea eorum, & de c. 32. v. 31. Suburbanis Gomorra; uua eorum uua fellus, & Botri amarissimi, se! draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Dicitur vera, quia singularis, quia perfecta & eximia est, respectu cuius reliquæ vites, non sunt vites, sed umbræ vitium, sed vites sylvestres, & adulteræ. Illam vitem perfectam Jeremias vocat electam cap. 2. v. 4. Plantavi vineam electam omne semem verû. Pro electâ habet Sorec, idest singularis & præclarissima, de quâ Isaias cap. 2. Isaias. v. 5. Quantum ad vitem vitiosam audi Jeremiam citatum v. 22. Quomodo conuersa est in amaritudinem vitis aliena? Tertiò dicitur vera, quæ non adulterinos sed veros & sapidos fructus producit. Zachariz c. 9. v. 17. Quid enim bonû e jus est? & quid pulchrum eius? nisi fructus mentum electorum & vinum germinans virgines? Euthymius ad locum citatum Jeremiz. Dicitur vera, quia pro fructu profert veritatem &c. Christus igitur se vitem veram nuncupat, quia veros profert fructus iuxta illud Ecclesiastici c. 24. v. 23. Ego quasi fructus sanctificavi suauitatem odoris, & fructus mei fructus honoris & honestatis. Græca & Romana. Ego similis sum viti germinatis gratiam, & flores mei fructus sunt gloriæ & diuitiarum. Syrus: Ego vitis decorata pulchritudine, & frondes mei frondes splendoris, & decoris. Tugurina: Ego quasi vitis odorem emisi gratiam, & flores mei fructus gloriæ sunt & diuitiarum. Quod oraculum Dionysius sic elucidat. Ego quasi vitis fructuosa emisi suauem odorem famâ exemplarem, consolationem tranquillitatis interna dulcissimam, quæ omnia à me procedunt, & meis deuotis infunduntur cultoribus, hinc sapientia ait Ioannis c. 15. Ego sum vitis vera, vitis quippè in Autumnno suauissimos profert fructus, & flores mei fructus honoris & honestatis. Flores isti sunt sanctæ meditationis, saluberrimæ affectiones, informatiue locutiones, quæ in se honorabiliter sunt, & honestæ, atque à sapientiâ inspirantur, & procedunt in opera virtuosa, modesta, composita, quibus honor

Iuuen.

1.º v. 1.

Ecclef.

cap. 24.

v. 23.

honor debetur & merces beata. Illo verbo Emisi suam odorem &c. Denotat influxum capitis in membra, seu corpus suum mysticum, quæ est Ecclesia.

XI.

De eodem influxu in Ecclesiam ait eodem cap. 15. v. 1. *Et Pater meus agricola est.* Quid per patrem intelligit? Deum. Christus enim se comparat viti (ut notat Cornelius) non quæ Deus est, ut contendebat Arius, probans ex hoc loco Filium non esse Patri consubstantialem, sicut vitis non est consubstantialis agricolæ, sed minorem illo, quæ homo. Deus dicitur agricola, quia vitem illam condidit; Deus enim humanæ naturæ Christi conditor est. Quid per palmites intendit significare? Apostolos, Discipulos, totam Ecclesiam militantem. S. Augustinus tract. 80.

August.

in Joannem. *Iste locus (inquit) Evangelicus, fratres, ubi se dicit Dominus vitem, & Discipulos, nos palmites: secundum hoc dicit, quod est caput Ecclesie, non membra ejus: propter quod cum esset Deus, (cujus natura non sumus) factus est homo; ut in illo esset vitis humana natura, cujus & nos palmites esse possemus.* His verbis: *Cujus & nos &c.* innuit fideles influxum omnem à Christo percipere. Hinc Concilium Milevitanum & Arausianum damnant Pelagianos dicentes à Deo habemus, quod sumus; sed à nobis. quod justi sumus. Hos S. Augustinus tract. 21. in Joannem vocat non assertores, sed præcipitatores liberi arbitrii. Contra quos ita concludit. *Qui à semetipso se ferre fructum existimat, in vite non est, qui in vite non est, in Christo non est: qui in Christo non est, Christianus non est.* Ecce quomodo Ecclesia Christo capiti suo adherere & influxum ab eo percipere debeat. S. Hilarius lib.

S. Hilari.

9. de Trinitate illi arridens ait: *Idcirco Christus carnem assumpsit, ut illi quasi viti, nos homines carni quasi palmites inferi possemus.* Hanc tamē producendi palmites vim Christus nō haberet, nec palmites vicissim cōjungerentur viti, nisi humana natura esset unita divinx. *Quamvis (inquit S. Augustinus tract. 81. in Joannē) Christus vitis non esset nisi homo esset, tamen istam gratiam palmitibus non præberet nisi Deus esset.* Palmites autem seu fideles S. Cyrillus in Joannem ait Christo inferi per charitatem, per fidem, & bap-

tismum. *Voluntaria (inquit) est nostræ cum Christo conglutatio, & charitate, & fide perficitur, qui per fidem Christo solummodo conjunguntur, solâ illâ confessione inhaerentes, nec charitatis vimine se colligentes, palmites sunt, sed non fructuosi, &c.* Quod etiam Christo inferantur & conjungantur, & ab eo excisi, bona opera elicere nequeant, docet S. Augustinus tractat. citato 21. in Joannem. *Qui à semetipso se ferre fructum existimat in vite non est, qui in vite non est, in Christo non est, Christianus non est, sed Pelagianus.* Pelagiani enim volebant opera bona & meritoria dependere absolute à libero arbitrio, licet facilius eliciantur per gratiam, quos damnat Concilium Araus. cap. 7. *Qui dixerit nos posse bonum aliquid quod ad salutem pertineat, vitæ æternæ per naturæ vigorem cogitare, aut eligere, aut Evangelii prædicatione credere absque illuminatione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo & credendo veritati, hæretico salitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis Sine me nihil potestis facere. Idem Concilium cap. 9. Divini est muneris cum & rê. Èè cogitamus, & pedes nostros à sustinate & inultuâ tenemus: quoties enim bona agimus Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Non dicit quando facile bona agimus, sed quoties; ita ut nullum opus meritorium exercere valeamus absque speciali auxilio divino & meritis Christi capitis Ecclesie. Palmites etiam & fideles censentur excisi à vite quando carentes bonis operibus in morte æternis supplicii adjudicantur, juxta illud Christi Joannis cap. 15. v. 6. *Si quis in me manserit mittetur foras sicut palmæ & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Arabicus: *Ardebit.* Id est qui carebit fide formatâ per charitatem abscondetur velut palmæ inutilis & infrugifer, & mittetur in ignem æternum, ut ardeat. S. Augustinus tractat. 81. in Joannem. *Ligna vitis præcisa nullis agricolarum usibus profunt, nullis fabrilibus operibus deputantur. Unum de duobus palmiti congruit, aut vitis, aut ignis: si in vite non est, in igne erit, &c.* Sanctus Cyrillus. *Voluit Christus quantum sit detrimentum ejus animæ; quæ ab eo decisa est; inutilis enim cum sit, cumque nullum edat fructum probitatis æternæ punitioni*

August.

nitenti tradita igne cruciabitur. Sicut quodlibet Ecclesiæ membrum est palmes, ita Ecclesiæ esse vineam docet Christus in Evangelio, & præfiguratum videmus in historiâ S. Eliz. lib. 3. Reg. cap. 21. v. 11. *Vineæ erat Naboth Iezraelita, qui erat in Israel iuxta Palatium Achab Regis Samaria. Locutus est ergo Achab ad Naboth dicens, da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum oleorum, quia vicina est, & propè domum meam.* Angelomus quærit. *Quis iste Naboth Iezraelita? aut qua ejus vinea? consideremus. Interpretatur ergo Naboth conspicuus, sive possessio: Iezrael honestas Dei, sive semen Dei. Et quam melius honestatem vel semen Dei dicere possumus, quam filium Dei, qui est splendor gloria, & signa subitantiæ ejus, quem constituit Deus hæredem universorum, per quem, fecit & sacula, ad quem Psalmista deprecans Psalmo 79. ait, qui sedes super Cherubim, appare coram Ephraim Benjamin & Manasse, excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.* Secundùm hanc interpretationem patet quod vinca Naboth, & ipse Naboth Iezraelita Christi & Ecclesiæ typum gerit. Quam analogiam idem Angelomus profequitur. *Iste Naboth habuit vineam, de qua Isaias plenissimè per canticum loquitur ad extremum inferens. Vineam Domini Sabaoth domus Israel est. Et in Psalmo, Vineam de Ægypto transtulisti, eiecisti gentes, & plantasti eam, cui sepem circumdedit, ut in Evangelio legitur; id est vel murum urbis, vel Angelorum auxilia, & fodit in eâ torcular, aut altare, aut illa torcularia, quorum & tres Psalmi titulo pranotantur. Et edificavit turrim hanc, haud dubium quam templum. De quo dicitur per Michæam cap. 4. Et turris nebuloza filia Sion. Indæi Ecclesiam Christi profequentes, & locavit eam agricolis quos alibi vinea appellavit operarios vel colonos.*

XII. Sed præstat hic vineæ & Christi cõparationi inhærere, & unionem Christi capitis cum membris urgere, ad quam anhelans Joannis cap. 19. v. 28. Dicebat Christus *Sitio*, sitis enim est appetitus potus, cui satisfit per applicationem & attractionem potus in os & stomachum. S. Augustinus serm. 114. de tempore. *Quod sitire se dicit Dominus*

fidem incredulæ gentis concupiscit, &c. Et Drogo Hostiensis de Passione Domini, sic Christum sitientem affatur. *Domine quid sitis? plus cruciat sitis, quam crux. De cruce siles, de siti clamas. Quid? vestram fidem, vestram salutem, vestrum gaudium: plus animarum vestrarum, quam corporis meicrucias me tenes.* Ita sitis, iste dolor, iste clamor, potiùs erumpit ex corde quàm ex corpore. Signa sunt animæ Christi ad copulam & unionem spiritualem ad amplexum, ad conceptum, ad partû anhelantis. Non corporis patientis indicia sunt; sed mētis ad osculum Ecclesiæ properantis, non corporis ad sepuchrum tendentis. Notæ sunt vitam & inspirationem spiritualem dare valentis, non carnis agonizantis, & ad mortem spirantis. Oportunè S. Bernardus tract. de Passione cap. 13. sic Jesum sitibundum affatur. *Quando Passionis calicem, quem antea rogaveras auferri exhaustisti, dixisti, sitio. Dilectionis ergo nos tuæ magnitudinem commendans: tanquam si diceret: quomvis Passio mea tam acerbâ fuerit, ut quantum ad humanitatis sensum, illam declinare potuerim; tamen tuâ (ô homo) me charitate vincente, & ipsa tormenta superante, adinplorâ & majora, si necesse sit, sitio subire tormenta. Nihil enim est, quod detrellè pro te pati, pro cuius pressio animam meam pono. Particula homo denotat universitatè hominum seu Ecclesiæ pro cuius redemptione, liberatione à iugo diaboli, & productione in corpus mysticum, seu unionem, nullum suppliciorum genus detrahebat, quem partum, quam copulam, & influxum innuit aureum os S. Chryostomi hom. 61. ad populum explicans illa verba Apostoli Ephes. c. 5. v. 30. *Nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam, sicut & Christus Ecclesiâ, quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus: dicit nutrit propter influxum, dicit fovet ob unionem ipsius cum Ecclesiâ, quam cõsequenter declarat. Et in ipsâ re in illam visceamur carnem, hoc per eam efficitur, quam largitus nobis volens ostendere desiderium, quod erga nos habet, propterea semetipsum nobis immiscuit, & corpus suum in nos contemperavit, ut unum quid efficiamur tanquàm corpus capitis coaptat: ardent enim amantissimum hoc est.* Quod clarius*

o o exprimere

XIII.

exprimere potest unionem membrorum cum capite, & huius influxum in illa. Christus continuam unionem & influentiam fovere desiderans, Joan. c. 15. v. 4. aiebat Apostolis. *Manete in me & ego in vobis.* Quasi diceret, si maneritis in me per fidem charitatis formatam & exercitium bonorum operum, polliceor vicissim quod ego manebo in vobis, gratiam subministrando ad elicienda opera virtutum. Quantum illa conjunctio & influxus Christi prodest docet S. Augustinus citatus. *Primumque prodest non Christo, sed discipulis? ita quippe in vite sunt palmites, ut viti non conferant, sed inde accipiant, unde vivant. Ita vitis est in palmitibus ut vitale alimentum subministret eis, non sumat ab eis, ac per hoc & manentem in se habere Christum, & manere in Christo Discipulis prodest utrumque, non Christo, &c.* Quasi diceret sicut palmites non sunt conjuncti viti, ut illi aliquid conferant. Sed ut consequenter ad istam conjunctionem membra à Christo suo capite vitale alimentum accipiant. Illi arridens S. Gregorius in expositione G. Psalmi Penitent ad illa verba. *Sustinuit anima mea in verbo eius.* Subjungit. *Nolite disfidere, nolite dubitare, ponite corda vestra in virtute eius, quia sustinuit anima mea in verbo eius, qui manet in verbo non fraudatur à regno, aliter namque fructum facere non possumus, nisi in eo maneamus, ideoque ait, manete in me, & ego in vobis. Vbi enim manendum nisi in ipso? Deficiens domus, palatia corruunt, destruentur civitates, ab imis sedibus turres evellentur, postremò cælum & terra transibunt, verbum autem Domini manet in æternam. Non sequamur vanitatem deserentes veritatem, nec construemus sicut catæri, qui spem non habent, sed sustineamus eam, & si moram fecerit expectemus, nè contingat nobis, quod per Prophetam dicitur. *Y a hui qui perdidit sustinentiam.* Ex hac sustinentia seu permanentia in Christo colligitur necessitas gratiæ Christi ad bona opera, ac meritatoria, vite æternæ, quam probat Christus c. 15. v. 4. Joan. vitis & palmitum similitudine. *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, &c.* idest quemadmodum palmes unitus haurit, & succum, & vita ex vite, sic vos hauritis à me vitam gratiæ & spiritum charitatis respectivè ad opera vite æter-*

næ elicienda. Rectè S. Augustinus tract. 80. in Joan. *Nisi in vite manserit palmes & vixerit de radice, quantumlibet fructum à semetipso non potest facere. Quamvis autem Christus vitis non esset, tamen istam gratiam palmitibus non praberet nisi etià Deus esset.* Expende illam particulam, *Quantumlibet, &c.* Quasi diceret, homo nequit virtute sua naturali etiam perfectissimam elicere aliquam actionem supernaturalem, vel minimam gratiæ productivam, vel ejusdem augmentatiçæ nisi dependente à gratiâ Christi partim actu præveniente, partim habituali. Hanc explanationem mihi subministrat Concilium Tridentinum sess. 6. c. 16. dans causam. *Cum enim (inquit) ille ipse Christus Iesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites in ipsos justificatos jagiter virtutem infuset, qua virtus bona eorum opera semper antecedit, committatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent, nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quominus illis quidem operibus, qua in Deo sunt facta divina legi pro huius vite statu satisfecerit vitam æternam suo etià tempore sitamen in gratiâ decesserint: obsequenda verè præmeruisse censentur.* Expende illa verba. Ipse Christus tanquam caput in membra, &c. Quibus innuit quanta sit analogia Christi & Ecclesiæ cum capite & corpore naturali, seu vite & palmitibus. Christus ipse suæ gratiæ necessitatè ad bona opera exercenda præmès Joan. c. 15. v. 5. addit. *Quia sine me nihil potestis facere.* Particula *nihil* non intelligit opera nature, ut loqui, videre, audire, ambulare, bibere, comedere, quasi illa præstare non possimus præter concursum generale abque etiam speciali divino per Christum promerito. Non intendit etià docere nos non posse aliqua bona opera moralia exercere, ut eleemysnam largiri, obtemperare parentibus in re gravi. Doctores enim passim sustinent cõtra hæreticos moderno sive fieri à nobis in statu nature lapsæ opus leve moraliter bonum, tam ex objecto, quam ex circumstantiâ per proprias nature vires, & generale Dei concursum abque ullo adminiculo gratiæ specialis si nõ occurrat tentatio, juxta illud Apostoli Rom. c. 2. v. 14. *Gentes, qua legem nõ habent, naturaliter ea qua legis sunt faciunt, idest secundum S. Chrysostrum, Theophi-*

Gregor.

Concil. Trident.

Rom. c. 2. v. 14

Theophilaſtum, Theodoretum, Oecumenium, Primaſium, S. Hieronymum ad Algaſ. Sedulum, Haymonem, S. Cyprianum, Dominicum Soto, Cajetanum, Gamachzum & alios recentiores gentes ex Gentiliſmo viventes, non habentes legem ſcriptam Moyſis, vel Chriſti; ſed tantum legem, ſeu diſtamen conſcientiæ nonnulla opera legis naturalis exercent ſolo illo ductu, lumine, & virtute naturæ abſque influxu Chriſti Capitis. Quod ſi præſati Gentiles nihil proſus boni naturaliter exercerent S. Chryſoſtomus, Theophilaſtus ejuſmodi Gentiles non tantis laudibus celebrarent, Chriſtus ergo Joannis cap. 15. loquitur de actibus n. eritoriis vitæ æternæ, quæ nequeunt elici abſque ſpecialibus auxiliis à Chriſto capite promeritis. Vel loquitur de actionibus moralibus non unâ, aut alterâ, ſed multis, cum aliquâ perfeverantiâ exercendis: vel de unâ, quæ ſit valdè laborioſa Sic explicâus Apoſtolus Rom. cap. 9. v. 16. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei.* Ex quibus locis Chriſti & Apoſtoli malè inferit Calvinus tolli liberti arbitrium hominis, nec illud cooperari gratiæ; ſed totum opus bonum dependere à gratiâ, quemadmodum (inquit) palmes habet à vite omnem ſuccum uvarum, & ex ſe nihil habet ſucci: ſic homo accipit à gratiâ omnem vim bene operandi, & conſequerenter nihil habet ex ſe, quo gratiæ cooperetur, & quod operi ex gratiâ elicit, communicet. Doctores ad hoc reſpondent, primò ſimilitudine non eſſe rigorosè explicandas quaſi debeant rei aſſimilatæ omninò quadrare; ſed Chriſtus in eo tantum fundat ſuam ſimilitudinem quod ſicut palmes omnem ſuum vigorem & ſuccum ad producendas uvas trahit, & ſugit à vite, ſic fidelis haurit à gratiâ, ſeu à Chriſto Capite omnem ſuccum, vim & vigorem ad elicienda opera ſupernaturalia. Differt tamen homo fidelis à palmite, quod homo utpotè rationalis cooperetur gratiæ liberè à Chriſto capite, ſeu ejus meritis nobis communicatæ Palmes autem, utpotè irrationalis minimè. Actio vitis cum palmite ſit naturalis, actio verò hominis cum influxu gratiæ ſit ſupernaturalis Deo digna, & grata.

Deindè falſum eſt, quod palmes nullo modo ex ſe ad producendas uvas concurrat. Nam præter vigorem & ſuccum, quem accipit à vite, etiam cooperatur natura ſua ad producendas uvas, ut patet ex palmitibus piri, pomi, nucis &c. qui ſi inferantur nuci nullas producent uvas, ſed forſè nuci, poma, nucis &c. Sic ſi gratia ſupernaturalis non inferatur mentibus noſtris nullum opus meritorium à nobis fieri poterit. Hinc Pſaltes Regius vocans Pſal. 127. Eccleſiâ Sponſam Chriſti, ejuſdem alumnos palmitibus aſſimilat. *Vxor tua ſicut vitis abundans &c.* Et Genebrardus. *Fecunda, fructificans, fructifera, bona, utilis, ſuaſiva.* Quid per uxorem intelligit? Eccleſiâ. Noſter Michael de Bennoſiâ, *Vxor Chriſto eſt Eccleſia, quam ſibi proprio ſanguine ſponſam acquiſiſit. Hæc multos filios Chriſti generat ſicut vitis multa vitulamina parit, & de hæc Chriſto ait Pſaltes. Vxor tua ſicut vitis abundans &c.* Suam explanationem probat auctoritate S. Auguſtini dicentis. *Vxor Chriſti eſt Eccleſia, quæ eſt Chriſti; ſicut vinea fertilis.* Cur ſubdit: *in lateribus domus tuæ?* Reſpondet per latera intelligi ſideles, qui Chriſto Capiti & viti uniti ſunt. *Latera domus Eccleſiæ ſunt, qui Chriſto hærent. Nec ſine cauſâ & ipſa conjux de latere viro dormiente Eva facta eſt, quia Chriſto moriente facta eſt Eccleſia, & illa de latere viri cum coſta deſtructa eſt, & iſta de latere viri, quando laſus Chriſti percuffus eſt, & ſacramenta fluxerunt. Ergo uxor tua ut vinea fertilis; in quibus? in lateribus domus tuæ: in aliis autem, qui non inhærent Chriſto ſterilis eſt, nec tilos in vineâ computabo. Quæ eſt uxor, & qui ſunt filii in iſtis carnalibus nuptiis & coniugiis alia eſt uxor & alii filii: in Eccleſiâ autem, quæ uxor, ipſi filii. Eſt ergo Eccleſia uxor Chriſti; ut vinea fertilis in lateribus Eccleſiæ, quæ quotidie novos filios generat Chriſto, qui membra efficiuntur Eccleſiæ.*

Michaël
Bennoſiâ.

CAPUT TERTIUM.

Ejuſdem Argumenti Proſecutio.

CHRISTUS non eſt Caput Eccleſiæ I.
ratione divinitatis præciſè, quia hæc eſt communis aliis perſonis, ſed
O o z. ratione

ratione humanitatis unitz, quomodo Christus distinguitur ab aliis personis. Hanc rationem astruit Sapiens seu Sponsa Cantic. c. 7. v. 5. ubi Sponsum ita affatur. *Caput inum ut Carmelus, Paraphrasis Chaldaica, Rex qui constitutus est super te in principem iustus est, sicut Elias Propheta, qui zelo zelatus pro Domino celi, & occidit Prophetas falsos in monte Carmeli, & convertis populos domus Israel ad timorem Domini Dei. Quid per illud Caput seu Principem intelligit? Christum. Quid commune habet Christus in ratione capitis cum monte, & præcipue Carmelo? quia quemadmodum Carmelus reliquis montibus eminent, ita Christus toti Ecclesie Ghilserius in explicando Capitis Ecclesie encomio. Haud ab eo recedendum est, quod ait Apostolus Ephes. cap. 1. v. 22, Christum esse, quem Deus dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius. Porro quam bene hujus capitis eminentia similitudine expressa sit celsissimi montis, haud melius, quam per eundem Apostolum explicari potest. Is namque in Epistola ad Coloss. cap. 1. v. 17. de celsissima ista loquens eminentia, ait, ipse, scilicet Christus est ante omnes, & omnia in ipso constitutus, & ipse est caput corporis Ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare. Quamnam plenitudinem? nisi gratiarum omnium, donorum omnium, omniumque virtutum, ut multo illustrior, & in eo quoque esset amantissimo monte Carmelo, quod gratiarum fontibus plenus esset, varisque, ac multis virtutum floribus, nec non & donorum fructibus exuberans. Quibus verbis innuit idem Christum in ratione capitis Ecclesie assimilari monti Carmelo, quia refertus est omnibus gratiarum & donorum spiritualium charismatibus. Possidet enim heroicè gratiam habitualem, gratias gratis datas, omnia dona Spiritus sancti, virtutes tam infusas per se, quam per accidens. De illa plenitudine differit*

Joan. c. 1. v. 14. S. Thom. *S. Joannes cap. 1. v. 14. Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre plenum gratia & veritatis.* S. Thomas in cap. 1. Joannis lect. 8. *Possunt hæc verba tripliciter de Christo exponi. Primò*

in ratione unionis. Nam ille tantò gratia plenus esse dicitur, quantum magis Deo unitur. Et omnes quidem Deo conjunguntur per participationem similitudinis naturalis, Sic enim Dominus de homine dixit Genesise. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Alii per fidem Ephes. cap. 4. *Habitare Christum per fidem in cordibus nostris.* Alii per charitatem 1. Joannis cap. 4. *Qui manet in charitate in Deo manet. Sed neque per naturalis similitudinis participationem perfectè quæ Deo conjungitur, neque per fidem, quia nondum illo fruatur, neque per charitatem, quia cum sit infinite bonum, infinite quoque diligi potest, ad quem humana natura pertingere non potest, per consequens nec quidem Deo conjungi. At verò in Christo invenitur plena & perfectè conjunctio ad Deum, qualis nec in ulla potest esse creatura, cum in uno eodem supposito humana natura divina conjungatur: unde fit, ut ratione suppositi utriusque naturæ idiomatum seu proprietatum fiat conjunctio. 2.º Possunt & hæc Evangelista verba intelligi de anime perfectione. Joannis cap. 3. Non enim datus est ei spiritus ad mensuram: Nam secundum Augustinum sicut singulis membris corporis est unus sensus communis scilicet sensus tactus: In capite verò sunt sensus omnes: ita in Christo qui est caput omnis rationalis creatura, & specialiter sanctorum, qui ei uniantur per fidem & charitatem superabundanter omnes virtutes, & gratia, & dona inveniuntur. 3.º Potest & hæc gratiæ & veritatis plenitudo de Christo intelligi, in quantum & ipse veritas est, in quam conspirabat lex & Propheta. Nam ipse omnia implere debuerit, gratiam quoque qua legi decerat Evangelio communicavit, Sic & tandem dicitur; quod lex per Moysen data sit, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est.*

Secundo & tertio patenter docet Christum, ut capiti plenitudinem gratiæ competere, ex cujus superabundantiâ omnia membra Ecclesie participant. Hanc plenitudinem gratiæ in Christo ut capite S. Thomas 3. p. q. 7. art. 9. hæc ratione probat, Id dicitur plenum gratiæ in ratione capitis, tam quoad omnes & singulos effectus, quam quoad intensiõem ejus, cui nihil deest, sed Christo

Christo nihil secundum utramque considerationem deest: cum ab eo ut fonte omnia bona supernaturalia deriventur in universam Ecclesiam militantem, ut patet ex cap. 1. Joannis & D. Thomam q. 29. de veritate, a. 4. in corpore qui utrens verbis Apostoli ad Coloss. c. 1. *Ipse est* (inquit) *caput corporis Ecclesia, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens quoad gubernationem, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, quoad dignitatem & per eum reconciliare omnia, quoad influentiam.* His ultimis verbis, quoad influentiam, innuit Christum influere in membra scilicet in ratione causæ principalis. S. Chrysostomus homilia 3. in cap. 1. ad Coloss. *Vbi que primus, in Ecclesia primus, est enim caput in resurrectione primus, hoc est, ut ipse sit primas partes tenens; quamobrem in generatione quoque est primus. Et hoc est, quod Paulus maxime studet ostendere. Nam si hoc fuerit probatum, quod esset ante omnes Angelos, illud quoque simul inferitur, quod quæ erant illorum, faciebat imperans. Et quod est admirabile in posteriori generatione contendit ipsum primum ostendere. Atque alibi primum dicit Adam, sicut est reverè; sed accepit Ecclesiam pro universo genere humanum. Est enim Ecclesia primus, & hominum quidem tanquam creatura primus secundum carnem. Et propterea hic ponit primogenitum. Quid est primogenitus? qui primò est creatus, aut qui resurrexit ante omnes. Cum igitur tota gratia, sit prius in Christo, sequitur enim esse caput Ecclesie. Hæc porro prioritas etiam intelligitur de causalitate seu influxu, ita ut nihil gratiæ membrum Ecclesie communicetur, quod à Christo ut fonte non derivetur. Id probat Casiodorus ex etymologia nominis Carmeli, quod interpretatur cognitio, aut scientia circumcissionis: ideo caput Ecclesie Carmelo assimilati est, quia novit Circumcisionem, aliquando corporaliter celebratam, nunc spiritualiter observari velle, juxta illud Jeremiam c. 4. v. 4. *Circumcidimi Domino in cordibus vestris.* Alludit ad factum in Carmelo lib. 3. Regum cap. 19. v. 43. ubi fertur Eliam in Carmelum ascendisse & inde precibus suis imbrem impetrasse*

de caelis qui per triennium clausi fuerant. Tunc Christus ascendit in Carmelum, quando per gratiam mentes fidelium conscendit, & per eas arenti mundo gratiarum suarum pluvias infundit: seu Christus caput Ecclesie Carmelo similis est, quando mentes hominum Christo ascensum præbent per augmentum gratiæ & virtutum progressum, Dionysius in c. 1. Joannis art. 5. *Nam quomam Christus caput est totius Ecclesia Militantis & Triumphantis, ideo membris suis spiritualibus & vivificum sensum vivificare debuit. Et per consequens ita abundare, ut de plenitudine ejus nos omnes acceperimus, illi aridè Beda. Beda: Sancti (inquit) non plenitudinè spiritus ejus, sed de plenitudine ejus, quantum ipse donat accipiunt. Quasi diceret aliter philosophandum est de Christo respectu membrorum Ecclesie, ac de Eliam respectu Elisei. Eliseus enim per Eliam obtinuit ejusdem Elize duplicem spiritum. Obsecro us fiat duplex spiritus tuus, idest secundum Theodoretum quæst. 7. & alios duplò majorem. Quibus accedit Sanctus Ambrosius Sermone 2. de Eliseo, ubi sic exclamat. *O hereditas pretiosa! in qua plus heredit relinquitur, quam habetur: plus consequitur qui accipit, quam possideret qui largitur! pretiosa plane hereditas, qua dum a patre transferitur ad filium, meritum quoddam favore duplicatur. Igitur Elias cum simplicem sanctitatis ipse haberet spiritum, Eliseo duplicem reliquit. Mirum ergo in modum plus Elias gratia dimisit in terris, quam secum portavit ad caelos. Et licet ipse ad altiora totus transferretur corpore, apud filium tamen majore manes sanctitate. At Ecclesia nequit duplicem Christi spiritum obtinere, seu ejus plenitudinem, sed de plenitudine ejus, Accipe verba Sancti Cyrilli lib. 1. cap. 20. illis aridentibus. *Illud etiam non pratermittendum: quia plenum, idest perfectum in omnibus esse affirmans, tantum abesse, ut cuiusque rei egeat, ostendit; ut omnibus ipse nunquam deficiens abundè largiatur, & samen plenitudinem suam eandem, atque immutatam semper conservet. Idem de plenitudine namque filii, quasi jugi fonte gratiarum domum scaturiens in simplices animas, qua digna sunt, defluit: hoc est, quod ait. Apostolus, benedixit***

Thomam.

Chrysos.

Dionys

Beda.

1. 4. Regi
c. 2. v. 9.

Ambros.

Cyrillus

1. 3. Regi
cap. 19.
v. 43.

medixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in Christo. Quasi diceret sicut rivuli non exhauriunt ipsum fontem, sic membra Ecclesie totam plenitudinem Christi capitis non obtinent. Ingeniosè ad intentum nostrum
Chrysof. S. Chrysothomus homil. 13. in cap. 1. Joannis. Quid significat, & de plenitudine nos omnes accepimus? ad hoc dendum est: non habet donum participabile, sed ipse fons est & radix bonorum omnium, ipsa vita, ipsa lex, ipsa veritas, non in se ipso bonorum divitias continens, sed in universos effundens, quibus diffusis plenum permanet. Neque eo quod aliis suppeditat, minuitur; sed divitias suas largitur semper uberius: cumque omnes his bonis impartiat, in eadem permanet perfectione, &c.

III. Illis subscribens mellissius Bernardus gratiam Christi comparat fontem, gratiam B. Virginis aqueductui, & gratiam sanctorum rivulis. *Habetis (inquit) fructum vestrum in sanctificatione, sicut verò vitam eternam, Vita aeterna fons indeficiens, qui universam irrigat superficiem Paradisi, nec modo irrigat, sed inebriat. Fons hororum, puteus aquarum viventium, quæ sunt in petra de libano, & Psalmo 65. Fluminis impetus laticat civitatem Dei. Quis verò fons vite, nisi Christus Dominus? Christum esse fontem tam gratiæ, quam gloriæ probat ex Apostolo Colosso. cap. 3. Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos appareritis cum ipso in gloria. Quibus subdit. Sane ipsa sese plenitudo exinanivit, ut fieret nobis justitia & sanctificatio & remissio, necdum apprensus vita aut gloria, aut beatitudo derivatus est fons usque ad nos in plateis derivatus sunt aqua, licet non bibat alienus ex eis. B. Virginem esse aqueductum innuit his verbis. Descendit per aqueductum vena illa caelestis, non tamen fontis exhibens copiam, sed stillicia gratiæ arenibus cordibus nostris infundens, aliis quidem plus, aliis verò minus? Plenus quidem aqueductus, ut accipiant, ceteri de plenitudine, sed non plenitudinem ipsam. Adversus istam (ni fallor) quem velim dicere aqueductum, plenitudinem fontis ipsus de corde Patris excipiens, nobis edidit illam, sed si non prout est, pro ut capere poterimus. Nostis enim cui dictum est Luca cap. 1. Ave*

*gratiâ plena. An verò inveniri potuisse miramur, unde talis ac tantus fuerit aqueductus, cujus nimirum summitas instar profectò scala illius, quam vidit Patriarcha Jacob Genes. cap. 29. Cælos tangeret, imò & transcenderet cælos, ut vividissimum illum aquarum, quæ super Cælos sunt, posset attingere fontem. His patenter docet, quod quamvis Beata Virgo sit aqueductus, per quem in membra Ecclesie quasi in rivulos aquæ defluunt; tamen illas aquas à Christo originaliter emanare. Quod consequenter Doctor Mellissius. innuit. Quomodo noster hic aqueductus fontem illum attingit tam sublimem? quomodo potius nisi vehementiâ desiderii? nisi fervore devotionis, nisi puritate &c. Et in fine. Ceterum quidquid illud est, quod offerre paras Maria commendare memento, ut eodem alio ad largitatem gratiæ gratia redeat, quo influxit. Neque enim impotens erat Deus, ut sine hoc aqueductu infunderet gratiam prout vellet: sed tibi vehiculum voluit providere &c. Quasi diceret in Christo, quasi in fonte congregantur omnes aquæ, tam quæ ad Mariam, quæ est aqueductus, quam quæ ad fideles, qui sunt rivuli, fluunt. Undè Christi gratia comparatâ cum totâ eâ gratiâ, quæ tam B. Virgini quàm omnibus aliis Sanctis fuit collata (ita ut ex unâ parte sit tota collectio gratiæ quæ omnibus tam Angelis quàm hominibus fuit collata, & ex alterâ gratia Christi) hæc erit major istâ. Caput (inquit Sponsa) suum ut Carmelus, idest multiplici sanctorum charismatum amonitate caput tuum, mens tua, anima tua redundat, seu caput ejus diademate redimitum est variis & multicoloribus floribus Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum contexto. ut hac florum, seu charismatum varietate, nec florido cedat vertici montis Carmeli. Ex indè quisque intelligere poterit non immeritò aliàs fuisse convocatas filias Jerusalem, ut Christum tali diademate conspicuum admirarentur. Cantic. c. 3. v. 18. Egredimini Cam. 6.
filia Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum Mater sua in die, &c. Particula coronavit denotat gratiam Christo Domino absque mensurâ 3. v. 18.*

mensurâ communicatam. Corona enim principio & fine caret. Joannis cap. 3. v. 34. *Non enim ad mensuram dat Deus spiritum.* Idest Deus : non communicavit Verbo Incarnato dona Spiritus sancti parçè, & cum mensurâ; sed quasi infinitè. Omnibus verò membris Ecclesiæ data fuit ad ad mensuram, & dependenter ab eo. Ut testatur Apostolus Ephes. c. 4. v. 7. *Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.*

Chrysol. S. Chrysolomus illum influxum Christi capitis in membra ita expendit hom. 29. in Joannem. *Nos omnes ad mensuram spiritus operationem accipimus. Nam spiritum operationem dicit: hæc enim est, quæ dividitur, ille verò sine mensurâ, & integram habet, quod si ejus operationem metiri nemo potest, longè minùs substantiam.* Ecce quomodo Deus illi immensam gratiam cõtulerit ut in fideles, quasi caput in membra sua distribuatur sponte, cum certâ tamen mensurâ.

IV.

Nota humanitatem Christi non esse rationem formalem cur Christus dicatur caput Ecclesiæ: alioqui quilibet homo, cum habeat veram humanitatem esset caput Ecclesiæ, quod est falsum: sed ratio capitis dicitur ita Christo convenire, ut per ipsam humanitatem exequatur officia capitis circa Ecclesiam, nõ tantum militantem; sed etiam purgantem, & triumphantem. Nec refert, quod Deus influat gratiam & reliqua dona supernaturalia, quibus singula Ecclesiæ membra exercent sua munia, & in finem suum diriguntur. Item in corpore naturali caput (ad cujus analogiam Christus dicitur esse caput Ecclesiæ) unum tantum sit, non secundum, non tertium aut plura. Hoc (inquam) non obstat, nam (ut docet D. Thomas 3. p. q. 8. a. 1. in locutionibus Metaphoricis non oportet applicare similitudinem quantum ad omnia; sed tantum quò ad ea, in quibus sit comparatio. Undè cum inter ea, in quibus caput mysticum comparatur naturali capiti, non fiat mentio unitatis capitis, eum etiam in republicâ, familiâ, & aliis corporibus pòliticis dentur plura capita sibi invicem subordinata. Sic licet Christus sit caput Ecclesiæ, Deus ipse est caput Christi. At in Christo

sunt plures rationes capitis, quàm in Deo. Quamvis Deus influat in Ecclesiam gratiam & alia dona, imò magis principaliter & auctoritative (ut docet S. Thomas citatus) tamè illi nomen cõditoris Ecclesiæ, Christo autem nomen capitis assignamus ob conformitatem quam habet cum membris Ecclesiæ. Nec obstat secundò, quod in corpore naturali caput sit etiam membrum, & pars sui corporis. Cum enim caput mysticum non debeat correspondere naturali secundum omnia, sic Christus est caput Ecclesiæ, ita tamen ut non sit membrum vel pars sui corporis: quia (ex D. Thomâ) ad propriâ rationem membri opus est, ut accipiat aliquid ab aliis membris: ut nutrimentum & alia ad sui conservationem necessaria. Deinde pars, ut pars dicit, dependentiam ab ipso toto, & ab aliis partibus? Christus autem ita est caput Ecclesiæ, ut nullam perfectionem aut influentiam ab Ecclesiâ suscipiat, nec ab eâ dependeat ullo modo: in quo differt à S. Petro & ejus successoribus. Hi enim ita sunt caput Ecclesiæ, ut etiam precibus & sacramentis Ecclesiæ indigeant. Unde Apostolus Rom. cap. 12. v. 5. *Multi unum corpus sumus, alter alterius membra.* Idest commembra sumus, 1. Corinth. cap. 6. v. 15. *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi.* Item cap. 12. v. 12. *Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa: omnia autem membra corporis, cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus.* Idest Christus unum corpus habet, scilicet Ecclesiam, cujus membra sunt unita, & se mutuo orationibus, sacramentorum administratione adjuvant: cujus Ecclesiæ supremum caput est Christus. Ego licet vos per Evangelium genuerim 1. Corinth. c. 4. v. 15. *In Christo Iesu per Evangelium ego vos genui.* Tamen ejus etiam est membrum licet majus aliis. Et licet cor influat in corpus; & cor sit aliquid nobilius capite; quia tamen ejus influentia occulta & invisibilis, capitis verò influxus visibiliter apparet; ideo Spiritus sanctus, qui invisibiliter vivit, & vivificat Ecclesiam, rectius comparatur cordi, & Christus capiti quàm viti, quàm Carmelo: quia Christus Ecclesiam gubernat per sacramenta

signa

signa visibilia, & alia id genus.

V. De Carmelo hæc fatur S. Gregorius
 Gregor. Papa in c. 7. Cant. *Caput Ecclesia Christus*

qui bene ut Carmelus dicitur, quia ipse per Passionem, quam sustinuit ad gloriam Patris est exaltatus, de quo scriptum est. Et erit in novissimis diebus preparatus mons Domini in vertice montium. In Carmelo Elias orans obtinuit pluviam.

Et nos in Carmelo orantes pluviam impetramus, quando in Christum credentes, Christum desideramus, & à Patre irrigationem gratia suscipimus quam rogamus.

Quandoquidem Deus nos irriget gratiæ suæ imbribus, cur capitis nomen non sortitur? quia invisibilis est, invisibiliter nobis suam gratiam infundit. Christus verò visibilis est, visibiliter nobiscum conversatus est, sacramenta sensibilia instituit, ideòque caput nuncupatur. Eodem modo intelligendus

Justus
 Orgel.

Justus Orgelitanus. *Quia in Carmelo monte sancti receptaculum receperant Elias & Elias, recte Christus eidem monti assimilatur, quatenus in illo, tanquam in Carmelo iusti habitaculum & multitudo populorum, tanquam diversitas animalium sapientia percipiunt alimentum.* Cur dicit: *In illo tanquam in Carmelo habitaculum &c.* Hoc sanè Deo potius competit quàm Christo? nam (inquit Apostolus act. cap. 17. v. 28. *In ipso vivimus, movemur & sumus.* Et ante illum Ennius Poëta.

(thera,
Vides sublime suam immoderatum & Qui tenero terram circumvectu ample.

Estur,
Hinc summum habeto divum: hunc perhibeto Iovem.

Plato & ex eo Virgilius lib. 6. Æncidos,
Spiritus intus alis, totumque infusa per orbem.

(miscet:
Mens agitat moem, & magno se corpore Indè hominum pecudumque genus, vi. itaque volansum.

Idem Virgilius lib 4 Georg.

Deumque namque ire per omnes Terrasque, tractusque maris, cælumque profundum.

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum. (re visas

Quemque sibi senes nascentem arcesce-
 Et si Deo nostra essentia, vita, respiratio, & motus attribuat, tamen meritò fidelium essentia, vita, respiratio, motus,

nutritio spiritualis Christo potius attribuitur, quàm Deo; quia Deus invisibiliter nos fovet at Christus visibiliter.

Ex verbis S. Gregorii colligo, quod etsi signa, per quæ Christus nobis gratiam communicat sint visibilia & sensibilia, tamen ejus influxum esse invisibilem, seu Christum principaliter infundere in animas communicando gratiam & dona supernaturalia & in corpora hominum tantum secundario, quatenus illis communicat vim & virtutem in commodum & utilitatem animæ, seu ad vitam æternam comparandam, & supplicia & pœnas instar Martyrum toleranda. Deindè Christus ut caput infuit in corpora, quia suam beatitudinem & dotes consequentur ex merito Christi, & per susceptionem Eucharistiæ, à quâ (ex Theologis agentibus de effectu Eucharistiæ) accipiunt immortalitatem & resurrectionem: ac proindè etiam ex dictis ratio capitis attenditur penes influentiam Christi Domini, hic erit caput hominum & quoad animas; & quoad corpora etiam ratione suæ carnis, per quam consummavit opus nostræ redemptionis, per cujus esum animæ recipiunt augmentum gratiæ, & corpora præfatum vigorem.

Porrò hæc dignitas capitis competit Christo respectu omnium viatorum, qui actu habent charitatem, vel saltem fidem: ut docet D. Thomas 3. p. q. 8. a. 3. & patet ex textu S. Joannis cap. 15. supra citato favet ratio homo efficitur membrum Christi per fidem, quæ est fundamentum vitæ spiritualis. Hinc est, quod Catholici vocentur fideles. Quod etiam potestas capitis se extendat ad animas existentes in purgatorio indè constat: quia illæ etiam fidem sanctificantem retinent ex merito Christi Domini: imò remittuntur illis pœnæ per sacrificium à Christo institutum. Quoad viatores fide carentes S. Thomas docet Christum esse dumtaxat caput in potentiâ. Quia eo modo est caput hominum quo infuit fidem, gratiam, & alia dona supernaturalia at Christus infuit viatoribus infidelibus. Illa dona supernaturalia dumtaxat in potentiâ: quia singuli homines quamdiu sunt viatores possunt salvari. Christus etiâ sufficientiâ media

ad

ad salutē illis promeruit tam iis qui ante quā post adventum extiterunt. Illis enim fides Christi venturi annunciata est; nobis autem Christi de facto incarnati, ut docet S. Augustinus lib. de catechizandis rudibus c. 9. & alii Patres. Unde S. Iustinus Martyr orat. ad Antonium ait solus nominandos esse Christianos, qui post Christi adventum crederent.

VIII. Quod si quæras quomodo ante Christi adventum fideles Christi membra dici potuerunt, & illi ut capiti uniri potuerunt, cum nondum existeret. S. Thomas q. 8. citat art. 3. respondet esse discrimen inter corpus naturale, & mysticum; quod naturale requirat actualem omnium suorum membrorum existentiam, item actualem capitis unionem cum membris: at in corpore mystico minimè hæc desiderantur. Deinde caput naturale in se physice, mysticum autem naturali quodam influxu, qui rei futuræ competere potest. Qui moralis influxus, ut efficiat membrum actu unitum capiti suo mystico, non satis est, ut producat gratiam excitantem etiam ex meritis Christi, sed præterea opus est, ut recipiat fidem, & de facto recipiatur in membrum, aliquo modo vivificetur, moveatur; ut patet in capite naturali, quod licet (quantum est ex se) per se influat: si tamen membrum aliquod corporis sit mortuum, ac proinde influxum & motum à capite non accipiat, non censetur membrum talis capitis. Deinde influxus est à Christo capite & generante, seu generationi spiritali incumbente.

IX. Quod Christus sit etiam caput omnium beatorum hominum, docet Sanctus Thomas citatus, licet fides & spes sint evacuatae in beatis, tamen retinent gratiam & charitatem. Item possident beatitudinem ex meritis Christi. Quod autem nec actu, nec potentiâ sit caput damnatorum, docet Sanctus Thomas citatus art. 3. Ratio est quia Christum nec potentiâ habet, qui est incapax fidei & charitatis & gloriæ. Nam omnis Christi Domini influxus tendit ad affectionem gloriæ. Damnati autem sunt in termino damnationis, in quo Deus statuit nulla auxilia conferre damnatis. Quod si infantes decedentes cum solo

peccato originali habeant quoddam solatium, non debet refundi in meritum Christi, sed in providentiam generalē Dei. Sicut quod in Christianis damnatis remaneant characteres impressi per Sacramenta, non provenit ex meritis Christi, sed quia sunt in subiecto immortali spiritali, & nihil habeant contrarium, per quod desituantur. Denique illi characteres potius remanent ad ignominiam & supplicium, quàm ad bonum & honorem.

Disputant Theologi an gratia Christi, ut est caput Ecclesiæ, sit eadem cum gratiâ ejus habituali, quæ tam illi quàm nobis communicatur. Eadem quæstio proponi potest de pluvia, quæ precibus S. Elizæ post triennem siccitatem terram irrigavit; lib. 3. Reg. c. 18. item de pueris suscitatis per Eliam lib. 3. Reg. c. 17. & Eliseum lib. 4. Reg. cap. 4 an sint ejusdem speciei cum pueris, qui naturali generatione procreantur. Itē de pane subcinericio, quem vidua Sareptana S. Elizæ erogavit, cum eo, quo Angelus eundem Prophetam sustentavit, lib. 3. Regum c. 19. omnes Interpretes passim asserunt esse ejusdem speciei, quamvis in modo productionis differant, id est licet resurrectio differat à generatione communi hominum; Licet pluvia ordinaria per causas naturales producat, & altera precibus Elizæ miraculosè demissa sit, licet panes subcinericii sub cineribus coquantur, illi verò de quo lib. 3. Regum cap. 19. mirabiliter factus sit manibus Angelorum, ut vult Author mirabilium S. Scripturæ lib. 1. cap. 19. Tamen ex Testato fuit naturalis & communis, & consequenter ejusdem speciei cum altero. Doctores hic magis laborant propter suppositum Verbi ob duas naturas, unionem hypostaticam, & dignitatem capitis quæ sunt in Christo. Pro cujus intelligentiâ præmittendum est aliud esse quærere an gratia secundum quam Christus est caput Ecclesiæ, sint eadem cum gratiâ ejus habituali & unionis: & an gratia capitis in Christo sumpta, formaliter sit gratia habitualis, vel unionis, aut utraque simul. Sensus enim primæ quæstionis tantum est, an illud per quod Christus potest aliis influere

P p

gratiam

gratiam, illam eis mereri, pro illis satisfacere, per quod, ut principium aliquid efficiens, sive morale, sive physicum ista præstare, sit ejus gratia habitualis, vel unionis, aut utraque simul. Secundæ quæstionis sensus est, an Christus formaliter & præcisè vi & efficaciam solius gratiæ habitualis; vel unionis, aut utriusque simul tanquam causæ formalis sit caput, ad eum ut istis solis positus in Christo sit revera & de facto caput Ecclesiæ, an aliquid aliud requiratur. Dico primò gratiam capitis adæquatè sumptam, non esse solam gratiam habitualem, nec solam gratiam unionis. Ratio est, quia ea censetur gratia capitis adæquatè sumpta, quæ est ei totum principium merendi aliis gratiam, & cætera dona supernaturalia ex perfectâ justitiâ: sed illud principium non est sola gratia habitualis: quia gratiâ habituali collatâ creaturæ puræ, creaturæ intellectuali in æquali gradu, imò minori, quam de facto Christus habuit, adhuc tamen non posset aliis mereri infinitè ex condigno, & secundum apices stricti juris pro peccatis aliorum, ut fusè docent Theologi, 3. parte quæst. 1. Nec item ista gratia capitis sumpta adæquatè est sola gratia unionis. Nam per eam solam Christus non meruit aliis, vel pro illis satisfacit; sed etiam per gratiam habitualem, quatenus per hanc eliciebat formaliter actus meritorios & satisfactorios pro aliis, & de plenitudine ejus gratiæ omnes nos accepimus, ut patet ex Joannis c. 1. explicato. Neutra igitur gratia seorsim sumpta, est gratia capitis spectata adæquatè.

XI. Concludo igitur gratiam habitualem & unionis simul & adæquatè sumptas importare gratiam capitis. Ratio est, quia hæc, utraque simul sumpta seu adæquatè sunt principium (quo) Christus tam sibi, quam aliis meruit de condigno, & pro aliis satisfacit ex perfectâ justitiâ. Quia Christus habuit valorè infinitum à gratiâ unionis & accepit à gratiâ habituali, ut conaturaliter produceret actus meritorios, & satisfactorios; quod solùm includitur in gratiâ capitis adæquatè

sumptâ. Quia nihil potest fingi, quid amplius superaddas. Igitur gratia capitis adæquatè complectitur gratiam unionis, & habitualem simul. Et licet simul efficiant gratiam capitis adæquatè, tamen gratia unionis inadæquatè magis principaliter confert ad gratiam capitis, quia valor ejus ita est infinitus, ut possit de condigno mereri, & satisfacere ex perfectâ justitiâ: & penes hunc moralem influxum attenditur in Christo præcipua sufficientia & efficacia meritorum, & satisfactionis Christi. Undè si per absolutam Dei potentiam auferretur gratia habitualis, & remaneret sola gratia unionis, ejus actiones forent infinitè meritoriarum & satisfactoriarum. Ergò gratia Christi ut capitis magis propriè consistit in gratiâ unionis. Quod verò propria gratia capitis minus constituenda sit in gratiâ habituali, patet, quia per illam nequit membris Ecclesiæ influere, sicut nec posita in aliquâ purâ creaturâ.

Imò nec ambæ simul sumptæ constituunt Christum formaliter caput Ecclesiæ. Ratio est, quia illæ gratiæ sive conjunctim, sive seorsim sumptæ nullam ex se præcisè formaliter important perfectionem. Cùm enim gratia habitualis sit ejusdem speciei cum nostrâ, sicut nostra etiam in Beatâ Virgine cumulatissimè existens nō habebat hunc effectum, qui tamen effectus formalis nunquā separatur à suâ causâ; per hanc Christum non habebat ut esset caput Ecclesiæ. De gratiâ unionis etiam patet, quia præcisè sumpta importat dumtaxat puram & nudam terminationem independentiæ naturæ assumptæ, atque ejusmodi terminatio præcisè sumpta, non confert ad illam rationem capitis potestatem in alios, cùm ratio capitis abique illa rectè possit intelligi, & dignitas capitis possit cōmunicari S. Eliæ, vel alteri puræ creaturæ. Igitur positi in Christo non constituunt illum formaliter caput Ecclesiæ, quia caput hoc spectatum formaliter continet potestatem in alios, tam quoad influxum gratiæ & donorum supernaturalium, quàm quoad directionem, imperium & gubernationem (ut ex dictis potest colligi.) Igitur gratia habitualis & unionis

XII.

unionis tam scorsim, quam unitim spectatæ ex se præcisè nullam conferunt perfectionem, seu Christo formaliter rationem capitis communicant.

XIII.

Nec audiendi sunt, qui asserunt hanc dignitatem & potestatem conferri per unionem hypostaticam: nam quando natura assumpta est, effecta est illius caput, sicut natura intellectualis redditur capax supernaturalis beatitudinis. Refelluntur (inquam) nam communicatio beatitudinis supernaturalis fundatur in filiatione, sed assumens humanitatem constituit suum constitutum formaliter Filium Dei, & consequenter facit, ut habeat jus ad beatitudinē, cujus homo est capax. Personalitas autem Verbi (pro ut virtualiter distinguitur à naturâ divinâ) caret omni præf. turâ & potestate in omnes creaturas: ita ut vi illius suæ personalitatis, quæ est talis personalitas distincta à suo principio, non habeat illam potestatem, sed ab ipsâ essentia sui naturâ divinâ, ut à personis divinis distinctâ ratione suæ naturæ: ex eo quod talis independentia fundatur in potentia, & summâ perfectione divinæ essentia, quæ duo sunt communia toti Trinitati. Ergo personalitas Verbi divini unita humanitati, communicat hanc præfecturam & dignitatem etiam ex consequenti. Quod confirmatur: nam vi unionis hypostaticæ primò & per se, & necessariò tantum communicantur quæ sunt propria verbo, non autè absoluta & essentialia. Præfectura autem, seu auctoritas Dei in omnes creaturas est aliquid essentialia & absolutum, ut S. Athanasius in suo Symbolo docet, scilicet tres esse personas, non verò, tres Dominos? *Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus sanctus.* Quod autem gratia unionis & habitualis simul sumptæ non sunt id, quo Christus formaliter constituitur caput Ecclesiæ, patet, quia sublata habituali gratiâ potest Christus remanere caput Ecclesiæ, modò aliquid aliud superveniat. Cum igitur causâ formali sublata tollatur effectus formalis illius, totum quod coalescit ex gratiâ unionis & habituali simul non communicat Christo formalem rationem capitis. Concludendum igitur Christū

esse formaliter caput Ecclesiæ per dignitatem & potestatem illi communicatam in omnes homines.

Hujus rei figura est in S. Eliâ. *Elias* enim, seu *Eliabu* secundum Pagninum, idè est ac *Potens est Deus*. Ipse *El* est nomen, quâ fortis & potens est ad omnia debellanda. *Is*, est abbreviatum à *Iehova*, particula *Hu*, idem est ipse ac secundum Hebræos & S. Hieronymum in cap. 5. Michez. *Elias* (inquit) *idem est quod Dominus Deus*. Hebræi in Genesi magnâ cap. 27. aiunt quod primarium nomen Eliæ fuit *Iaber scith*, & Propheta nomen Eliæ acceperit, quando acclamavit populus lib. 3. Regum cap. 18. *1.3. Reg. v. 39. Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* Cur potius tunc illi nomē Eliæ impositum est? quia tunc suum quasi Dominum patefecit. S. Chrysostomus hom. 2. de Eliâ, vocat eum clavem cæli. *Chrysof. Vt universi dicerent, verè Dominus Deus ipse est Deus: clavis cæli fit sermo Eliæ sanctissimi: jubet enim & clauditur.* Et Cornelius in cap. 48. Ecclesiastici *Divinâ fortitudine & omni potentia armatus confregit Baalim, domuit Achab, cum lezabele: cælo & terrâ imperavit ad tot, tantaque miracula paranda. Imò ipse Ecclesiasticus docet per eum dominium superari Monarchatum & Regum imperia cap. 48. v. 6. ita illum affatur. Quis dejecisti reges ad perniciem & confregisti facile potentiam israhel, & gloriâ os de lecto suo. Quam potestatem etiam tempore Antichristi exercebit. Apoc. c. 11. v. 5. *si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum, Et si quis voluerit eos ledere, sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cælum, nè pluat diebus Prophetiæ eorum: & potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, & percutere terrâ omni plagâ.* Quotiescumque voluerit licet verè hanc potestatem non utetur directè in animas, sed dumtaxat in corpora: tamen in eo convenit cum Christo ut capite. Quod quemadmodum Elias non accepit illam potestatem & dominium casualiter à gratiâ habituali, quæ erat ejusdem speciei cum nostrâ. Sic Christus non accepit formaliter rationem capitis Ecclesiæ à gratiâ suâ habituali, sed à dignitate & potestate, quam Deus est communij*

XVI.

1.3. Reg. cap. 18. v. 39.

Chrysof.

Eccl. 48. cap. 43.

Apoc. c. 11. v. 5.

communicavit in omnes homines. Hanc veritatem de Christo docet Apostolus Ephes. cap. x. v. 22. *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam quæ est corpus ipsum.* Syrus: *Ipsum, qui est super omnia dedit caput Ecclesie.* Quæ verba ponderans S. Chrysoſtomus distinguit hoc beneficium à beneficio incarnationis, quatenus scilicet Deus non solum sursum erexit naturam illam, quæ erat è nobis; sed illam unitam fecit caput Ecclesie, ut Ecclesie imperaret, & Ecclesia illi adhereret. *Papa (inquit) quo sursum iussit ipsam Ecclesiam, evexit, tanquam per quandam trahens machinam, eam in magnam iussit altitudinem, & eam sedere fecit in illa sede. Vbi enim est caput, illic & corpus; est caput & corpus nullo loco intermedio arceatur si autem arceatur, corpus non fuerit; non fuerit caput.*

Chrysoſt. *Super omnia (inquit S. Chrysoſtomus) Quid est super omnia? aut Christum, qui est super omnia quæ cernuntur quæ apprehenduntur intelligentia. Aut supra omnia bona hoc fecit, quod filium dederit caput, non Angelam, non Archangelum, nec ullum alium dimisit superiorem. Non hæc solum ratione nos honoravit, quod cum qui erat è nobis in altum extulerit, sed quod etiam fecerit, ut totum commune genus illum sequeretur, illi adhereret, illum affectaretur. Quæ est caput ipsius. Nam nè audito capite caput solum existimes initium, sed etiam firmitatem, & stabilitatem: non tanquam solum Principem, sed tanquam caput corporis.* Idem

Hebr. e. *Apostolus Hebr. c. 5. v. 4. Nec quæquam* *5. v. 4.* *(inquit) sibi sumis honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aïron. S. Thomas subdit: Hoc est contra naturam, quod aliquid perducatur se ad statum altiorem suâ natura sicut ær non facit se ipsum ignem, sed fit à superiore: unde disciplina Dei non habet, quod quisquam sibi sumas honorem favore, pecuniâ, potentiâ. Amos cap. 6. fortitudine nostrâ assumpsimus nobis cornua. Osee cap. 8. Ipsi regnaverunt, & non ex me: sed debet vocari à Deo sicut Aïron Numer. cap. 17. Per virgam quæ floruit.*

XV. Quod probat Apostolus citatus v. 5. exemplo Christi. *Christus nõ semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, filius meus es tu: ego hodie genui te.* Ubi confert Christum quoad dignitatem, cum Aaron, & ait;

sicut Aaron non à semetipso habuit; nec sibi vindicavit hanc dignitatem, sed illam habuit à vocante, ita ut dependerit à divinâ voluntate. Sic Christus non semetipsum extulit ad Pontificiam dignitatem, seu non creavit semetipsum Pontificem sed Deus Pater. Ex quibus concludo Christum esse formaliter caput Ecclesie per potestatem & dignitatem acceptam, ac dispensatam à Deo, non verò præcisè per gratiam unionis vel habitualem, vel ambas simul. Quare si quis inquirat quid præfatæ gratiæ faciant? quomodo se habeant ad dignitatem seu potestatem formaliter spectatam. Dico ita se habere, sicut scientia perfecta ad dignitatem & potestatem ejus. Quemadmodum enim illæ perfectiones efficiunt hominem idoneum ut creetur iudex, nõn tamen est formaliter iudex, sed vi potestatis à rege acceptæ, quamvis beneficio perfectæ eruditionis &c. probè fungatur munere iudicis. Ita duæ illæ gratiæ reddebant Christum potestate capitis idoneum ut per illas potest influeret in membra Ecclesie, tamen ipsa potestas à Deo communicata Christo, & subiectio membrorum, ad influxum recipiendum à Christo, ut capite, facta est à Deo, ut supremo omnium Dominò: sicut etiam potestas illa in exemplo iudicis non dicit formaliter aliquid Physicum & reale, quod ei imprimatur, sed meram deputacionem Regis ad exercendum hoc munus, quod tantum est aliquid morale. Sic ipsa gratia capitis seu dignitas in Christo formaliter spectata, non est aliquid reale & Physicum, sed mera deputatio à Deo facta, quatenus præsupposita in illo gratiâ unionis & habituali illam constituit caput Ecclesie. Undè sequitur gratiam capitis formaliter sumptam esse quandam gratiam seu donum aliquod gratuitum, & liberaliter à Deo communicatum Christo homini. Deinde sequitur per gratiam unionis & habitualem Christum reddi idoneum adæquatè ad dignitatem & potestatem capitis, & ad exercendos actus illius. Sicut S. Elias probitate vitæ suæ effectus est idoneus ad officium auriçæ Israel, & Ducis populi perfolvendum, ac currum debito modo dirigendum.

Hanc

XVI.
Thomas.

Hanc veritatem docet D. Thomas quæst. 29. de veritate art. 5. *Vnaquæque substantia tantò à Deo plenius bonitatem ejus participat, quanto ad ejus bonitatem magis appropinquat, ut patet per Dionysium 12. cap. Cælestis Hierarchia. Unde & humanitas Christi ex hoc ipso quod præ aliis vicinior & specialius divinitati erat conjuncta, excellentius bonitatem divinam participat per gratia donû, ex quo idoneitas in cæ suis, ut non solum gratiam, sed etiam per eam gratiam in alios transfunderetur, sicut per corpora magis lucentia lumen solis ad alia transit. Expende illa verba. Sicut per corpora magis lucentia, &c. Quasi diceret, ita se habent Elias & Christus, non tantum quoad lumen, sed respectu animorum, sicut sol respectu corporis sublunarium. Elias enim secundum S. Chryostomum homil. 2. de Eliâ, idem est ac sol, & ab Ecclesiâ dicitur Christus sol justitiæ Christus Deus noster, & de B. Virgine canitur. Solem justitiæ Regem paritura supremum stella Maria maris processit ad orientem. De influxu Eliz S. Chryostomus hom. 2. de Eliâ hæc profert. *Afferendis pluvius Elias author existeret, ut qui commoti Dei iram ostenderat, idem & placati benevolentiam demonstraret. Denique stabat Elias medius inter Deum & populum: stabat (inquam) inter sacroilegos sanctus, inter peccatores justus, inter prophanos devotus, advocacionem populis cunctis præstaturus. Vocat Eliam medium inter Deum & populum, quia non erat propinquior Deo quàm Elias, per gratiam: quàm propinquitatem ad rationem capitis requirit testatur Apostolus ad Ephes. cap. 1. v. 22. *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, scilicet ratione propinquitatis ad Deum gratia ejus altior est, & prior non tempore, sed quia omnes alii receperunt gratiam per respectum ad gratiâ ipsius, juxta illud Rom. cap. 8. v. 29. Quos præscivit, hos & prædestinavit conformes fieri magni Filii sui ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Ex propinquitatè ad Deum factum est, ut ambo advocati munus pro peccatoribus facilius exercerent; & Elias pluvie, Christus gratiæ fundendæ author promptior existeret. Hinc S. Chryostomus hom. 3. de Eliâ vocat eundem Eliam, *Errantis populi rectorem,***

gubernatorem sacrorum, moderatorem discrepantium voluntatum, Israelis aurigam, qui ad jugum timoris Dei, quoniam lascivos, & vagos animos revocavit, franis, lorisque astrinxit, & ad iter disciplinæ, recto tenore currendum concordia quadam copulatione composuit, oportebat ad regna cælestia curru, atque equis transvolaret eveltus. Ita licet Christus non sit principium, per modum capitis in membra Ecclesiæ præcisè ratione gratiæ habitualis & unionis, tamen per utramque redditur adæquatè idoneus, ut perfectè influat in membra Ecclesiæ vitam, & motus spirituales: quia per gratiam habitualement fuit principium merendi, & pro iis satisfaciendi. Per gratiam unionis influit valorè infinitum in opera meritoria & satisfactoria Christi.

CAPUT QUARTUM.

Refellit error Antonii de Dominis.

EX dictis patet falsam esse mentem Marcj Antonii de Dominis *Ant. de* lib. 1. cap. 1. numer. 23. asserentis Ecclesiam fundatam fuisse per Apostolos. *dominæ* Ecclesia Christi reverè per Apostolos suis edificata post Christi ascensionem. Et consequenter Christum nunquam fuisse Caput visibile, sed invisibile Ecclesiæ. Hujus dogmatis falsitas ex eo patet, quod Christus in hac vitâ instituit ministros Ecclesiæ, scilicet duodecim Apostolos, & septuaginta Discipulos, quorum illi Episcopi, hi Præbyteri fuerunt. Deinde in hac vitâ instituit novum sacrificium & sacerdotium; 3. Instituit in hac vitâ nova sacramenta. 4. Condidit novas leges Evangelicas. 5. Novum Testamentum fecit, cujus ipse mediator est. 6. Omnia in morte perfecit, & confirmavit; cum dixit: *Consummatum est.* Et post resurrectionem, cum hinc esset discessurus dixit Apostolis Joanc. 20. v. 22. *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis &c.* Et Petro separatim: *Pasce oves meas.* Quæ omnia fundamentum Ecclesiæ denotant. Nec obstat quod Vates Regius Psalm. 2. v. 8. canit. *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem*

Ephes. c.
1. v. 22.Joannis.
20. v. 22Joan. 6.
21. v. 17ps. 2. v.
8. & 2.

Pp 3

possessionem

possessionem tuam terminos terra. Postquam scilicet, *Assiterans Reges terra & Principes: Convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Ibi non loquitur Deus de fundatione Ecclesie, sed ejus propagatione: nam (ex dictis) fundata est ante Ascensionem, aucta verò & propagata post ascensionem, quando per orbem diffusa est, & Gentiles ad fidem sunt conversi.

Isaia c. 54. v. 11. Nec item obstat illud *Isaia oraculum cap. 51. v. 11. Pro eo quod laboravit anima ejus videbit semen longævum.* Vel (ut alii.) *Si pro peccato posuerit animam suam videbit semen longævum.* Hoc enim intelligitur de propagatione Ecclesie, seu conversione infidelium à Gentilismo ad fidem Christianam ut patet ex verbis sequentibus. Ideò *disseruiam ei plurimos, & fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est.* Nec tertio refert, quod Theologi passim asserant Ecclesiam fluxisse de latere Christi, seu post ejus Passionem. Non enim aliud voluit, quàm Ecclesiam Christi non propriè, sed symbolicè & meritorie fluxisse, seu formatam esse ex Christi latere: quia aqua & sanguis, quæ erant signa, vel symbola significantia Baptisma & Eucharistiam præcipua sacramenta, fluxerunt è latere Christi; Ut docent S. Cyrillus lib. 12. in Joannem c. 30. & S. Chrysostomus homiliâ 84. in

Augus. Joannem: ratione cujus S. Augustinus tractat. 120. in Joannem ait omnia sacramenta è Christi latere emanasse. *Aperuit, ut illic quodammodo vita ossium panderetur, unde sacramenta Ecclesie manarunt, sine quibus ad veram vitam*

Chrysol. non intratur. Et S. Chrysostomus. *Hunc habent ortum sacramentia, cum accesseris ad tremendum calicem, ita accedas, ut ipso bibiturus Christi latere.* Hoc symbolum confirmat ritus in consecratione calicis miscendi aquam vino ut scilicet secundùm S. Cyprianum tract. de Passione, Ruffinus in expositione symboli & alios representetur hæc effusio Sanguinis & aquæ ex latere Christi. Porro hæc verba: *Ædificabo Ecclesiam meam.* Completa sunt, quando instituit sacramenta & sacerdotes, obtulit sacrificium, sancivit leges, condidit Testamentum.

II. Pro cujus majori explanatione no-

tant Patres & Theologi ante Christum mortem simul viguisse legem Moysaycam & Evangelicam; Baptismum & Circumcisionem; Sacrificia Moysayca & Eucharistiæ; uno verbo veterem synagogam & Ecclesiam. In morte autem Christi expirasse synagogam cum suis cæremoniis & sacrificiis. Hinc velum templi scissum est in duas partes, lex Moysayca abrogata. Ita D. Thomas 1. 2. q. 103. a. 3. ad 2. & passim Theologi post S. Augustinum Epist. 179. ad Hieronymum, idem Sanctus Hieronymus Epist. ad Augustinum, quæ est 11. inter epist. S. Augustini. Denique post Christi mortem synagoga sepulta est. Cæremoniæ & sacrificia Moysayca, (quæ jam ante mortua erant) cœperunt fœtere seu secundùm Theologos, cœperunt esse mortifera. Disputant autem Doctores an id factum sit statim, & immediatè post Christi mortem; an autem post solemnem promulgationem Evangelii in die Pentecostes S. Augustinus posteriore partem tenet, S. Hieronymus priorem. Itaque S. Augustinus docet, à tempore mortis Christi usque ad diem Pentecostes quod sacrificia Moysayca erant quidem mortua, seu abrogata; inutilia ad salutem & priorè virtute carebant: tunc tamen necdum erant mortifera, seu non inferebant mortem spiritualem absque culpâ mortali usurpari. Sed post promulgationem Evangelii cœperunt fœtere, & mortem usurpantibus inferre. Ex quibus abstrahendo à controversiâ inter Sanctum Augustinum, & Hieronymum sic contra de Dominis urgeo sacra synagoga cum suis ritibus sacrificiis, legibus expiravit in morte Christi (ut communiter Doctores) vel tunc nata erat Ecclesia cum suis legibus & sacramentis, vel non erat nata. Si nata erat falsa est opinio Antonii de Dominis asserentis ortam esse post Christi ascensum. Si nata non erat, rigitur Judæi fuerunt ejusdem conditionis post Christi obitum quam ante erant: prius enim habebant synagogam, sacerdotes, sacrificia, quæ illis proficere poterant sed postea erant illis abrogata & inutilia. Nec aliunde aliquod subsidium poterant habere, si Ecclesia nova nulla erat, quæ haberet sacrificia, altare, sacerdotes. Ex

III. Ex quibus concludo Christum ædificasse Ecclesiam dum adhuc foret viator, non unico quati instanti, sed successi-

Matth. c. 4. v. 18. Primò enim elegit. Apostolos & Discipulos Matthæi cap. 4. v. 18.

Cornel. *Ambulans Iesus juxta mare Galilææ vidit duos fratres Simonem qui, vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite &c. Continuo relictis retibus secuti sunt eum. Cornelius ibi. Apostoli hi audistâ voce Christi continuo mutarunt navim & retia in domum & scholam Christi, ac piscium, lucrifig. cupiditatem in Xelum animarum. Fit ergo hic mare terra, navis Ecclesia, pisces homines vagi, errantesque in terrâ, uti pisces in vasto mari. Præceptum Baptismi factum est Joannis c. 3. v. 5. Amen*

Amen dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei. Vel quod mihi probabilius est Matthæi cap. 4. v. 16. quando Christus baptizatus est à Joanne in Jordane, ubi filii Israel sub Duce Josue transferunt sicco pede. Josue cap. 3. v. 16. & 17. ut significaretur eundem Christum, qui olim deduxerat Hebræos per Jordanem in terram promissionis fideles suos & Christianos per Baptismum similiter deducitur in cœlum. Et quemadmodum loco citato Josue aquæ Jordanis retrorsum conversa sunt; sic Christo Duce Baptizato peccata nostra conversa sunt retrorsum.

Josue c. 3. v. 16. Ut vult S. Augustinus vel (ut noster Michael de Bonnoniâ.) *Jordanis Baptismus intelligitur, quia in ipso Jordane Baptismus à Christo fuit institutus. Et sic per Jordanem quilibet baptizatus intelligitur. Gentes autem ante baptismum decurrebant ad mundum, sicut aqua Jordanis ad mare, sed baptizati conversi sunt retrorsum: quia primò à Deo recedebant per peccata, & sic dorsum Deo verrebant, sed faciem ad mare mundi. Sed baptizata conversæ sunt retrorsum; quia redeunt ad Deum, à quo habuerunt originem. Unde nunc dorsum vertunt ad mare, faciem autem ad Deum. Easdem aquas Jordanis divisit S. Elias quando curru igneo raptus est in Cœlum. Lib. 4. Reg. cap. 2. v. 8. Tulit Elias pallium suum, & involvit illud, & percussit aquas & divisæ sunt in utramque partem, & ascendit Elias per*

Michael Bonn.

turbinem in Cœlum. Ut innueretur quòd aditus in Cœlum pateret transeuntibus per aquam baptismi, per ignem Spiritus sancti. Accipe verba Doctoris Ange. Thomæ. lici 3. p. q. 39. a. 4. in corpore. Dicendum, quod fluvius Jordanis fuit, per quem filii Israel in terram promissionis intraverunt, hoc habet baptismi speciale præ omnibus baptismatibus, quod introducit in Regnum Dei, quod per terram promissionis significatur. Unde dicitur Joannis cap. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire in Regnum Dei. At quod etiam pertinet, quod Elias divisit aquas Jordanis, quando erat curru igneo rapiendus in cœlum, ut dicitur lib. 4. Reg. c. 2. Quia scilicet transeuntibus per aquam baptismi per ignem Spiritus sancti patet aditus in cœlum: & idem conveniens fuit, ut Christus in Jordane baptizaretur. Idem ad primum ostendit quomodo aliter transitus per mare rubrum figuret aliter baptismum, transitus Jordanis, quod transitus maris rubri præfiguravit baptismum quantum ad hoc quod baptismus delet peccata: sed transitus Jordanis quantum ad hoc, quod aperit januam Regni Cælestis, qui est principalior effectus baptismi, & per solum Christum impletus: sed idem conveniens fuit, quod Christus in Jordane, quem in mari baptizaretur. Denique Christus in ultimâ Cœnâ sacramentum, & sacrificium Eucharistiæ instituit, & Apostolos ordinavit. In Cruce cruentum testamenti sacrificium obtulit, quo facta sacrificia Mosayca, quæ erant ejus figuræ expirarunt, & umbræ præsentem luce evanuerunt. Post resurrectionem autem Christus dedit Apostolis potestatem absolvendi à peccatis, & Petrum Pastorem universalem Ecclesiæ creavit. Et Christus anto ascensionem cum esset adhuc viator cepit esse visibile caput Ecclesiæ: Non autem post ascensionem ejus in cœlum, Ut objicit Antonius de Dominis ex Apostolo ad Philippenses cap. 2. v. 8. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est

Philipp. cap. 2. v. 8.

est

est Dei Patris. His enim verbis Apostolicis colligi non potest tunc dignitatem seu officium capitis Ecclesie exercuisse: sed dumtaxat tunc agnitus & honoratum fuisse ut caput coelestium, terrestrium, & infernorum: nam ante ascensionem erat quidem caput Ecclesie; sed

Psal. 2. 1. juxta illud psalm. 21. v. 6. Ego autem v. 6. sum vermis & non homo opprobrium hominum & abjectio plebis.

Michael Bonon.

Michael de Bononia: non obstante tanta dignitate. *A Judais fuit derisus & vilipensus, unde subdit, opprobrium hominum & abjectio plebis scilicet factus sum: fuit enim Christus opprobrium hominum factus in sputis, colapibus & spinis. Psalm. 108. Ego factus sum opprobrium illis, viderunt me, & moverunt capita sua. Et non solum fuit opprobrium hominum, sed etiam abjectio plebis; & quando? quando plebs Barrabam elegit, & ipsum Christum abjecit &c. Unde Christus merito dicit Jeremia c. 20. Factus sum in derisum tota die, omnes subjannabans me.* Post resurrectionem cepit apparere gloriosus, & colli ab omnibus ut Caput Ecclesie & Filius Dei. S. Anselmus in cap. 2. epistolae ad Philippenses. *Ipsa se tantum humiliavit, ut ultra non posset. Non enim major humiliatio, vel major exaltatio fieri poterat. Deus illum secundum humanam naturam exaltavit, in quo & divina natura potest dici exaltata secundum ostensionem, quia caput sciri, quod erat; sicut in assumptione infirmitatis dicitur exinanita, sed propter unitatem persona potest divinitas dici exaltata in humanitatis exaltatione Deus exaltavit illum suscitans a mortuis, & elevans in caelum super omnes Angelos ad dexteram suam, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in ipsa forma nominetur Filius Unigenitus Dei. Hoc & ante resurrectionem habuit, sed post resurrectionem quod erat manifestatum est, ut scirent homines & demones, & ei genu flecterent.*

IV.

Marcus Anthonius de Dominis lib. 1. cap. 4. num. 25. contendit Spiritum sanctum proprie esse Christi Vicarium in regimine Ecclesie. Illi oppono academiam Parisiensem declarantem hanc assertionem esse periculosem erroneam & haeticam, & sapere haeresim Macedonii. Ratio est, quia nomen Vicarii arguit inferioritatem respectu illius cujus

dicitur Vicarius ex communi hominum usu & conceptu & ipsismet hereticis. Hinc cum Calvinistae cum Calvinis dicunt Christum esse Vicarium Dei, non intelligunt secundum divinitatem sed humanitatem, ne cogantur cum Arianis admittere Christum esse minorem Patre secundum divinitatem. Et colligitur ex ipso Antonio de Dominis lib. 4. cap. 1. numer. 4. supponente ex testimonio quorundam Patrum quod Pontifex appelletur Vicarius Petri; & inde concludit quod Petro Pontifex sit inferior. Supponit igitur & consequenter Spiritum sanctum esse minorem Christo cum sit ejus Vicarius. Quae inferioritas hoc dilemmate probatur contra citatum haesarcham. Vel Spiritus sanctus est proprie Vicarius Christi secundum divinitatem, vel secundum humanitatem. Si secundum divinitatem sequitur Christum esse caput Ecclesie secundum divinitatem, non vero secundum humanitatem. Quod absurdum est; & contra Apostolum ad Ephes. cap. 1. v. 22. *Omnia subjecit sub pedibus ejus, Et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius.* Quem locum Albertus Magnus, D. Thomas, Arboreus, Ruardus explicant de Christo in 3. p. q. 8. Suarez 3. p. disput. 42. sect. 1. noster Orlandi de Incarnatione tract. 2. disput. 5. q. 1. idem Apostolus eadem epistolae cap. 5. v. 22. *Mulieris viris suis subdita sunt sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris sicut Christus caput est Ecclesie.* Ubi indubie est sermo de Christo ut homine; ut patet ex antecedentibus, & consequentibus. Id ipsum confirmat ad Coloss. cap. 1. v. 17. *Et ipse est caput corporis Ecclesie.* Cornelius ibi existimat sermonem de Christo ut homine: quia prius egit de Christo ut Deo, ejusdemque divinitatem ostendit: tunc autem agit de Christo ut homine & Christi hominis dignitatem ostendit. *Christus enim (inquit) quae homo est non quae Deus, est proprie caput Ecclesie.* Et colligitur ex verbis sequentibus. *Qui est principium & primogenitus ex mortuis.* Quia scilicet Ecclesiam fecit & formavit, in ea, & in nos, qui membra Ecclesie sumus omnia media ad salutem inluit S. Anselm. *Omnium virtutum, omniumque bonorum*

Colosse.

v. 17.

Cornel.

bonorum est nobis principium, quia nemo quidquam boni habere valet, nisi ab ipso acceperit; idèdque & caput jure vocatur. Et secundum formam servi est ipse primogenitus ex mortuis, quia primus resurrexit non ultra moriturus, ipsa enim resurrectio mortuorum est quadam generatio, sicut scriptum est *Matthæi cap. 17. In generatione cum sedebit Filius hominis.* S. Augustinus lib. 1. de Trinitate cap. 12. *Christus secundum formam Dei primogenitus omnis creaturæ, secundum formam servi caput corporis Ecclesiæ.* Ex quibus patet Spiritum sanctum non posse dici Vicarium Christi secundum divinitatem spectati. Igitur Christus secundum humanitatem est caput Ecclesiæ. Et patet ex analogiâ cum capite naturali. Sicut enim caput est ejusdem naturæ corporæ cum membris, sic Christus homo & homines sunt ejusdem speciei. Sicut caput est primum inter membra, quia scilicet est prima & superior pars corporis, sic Christus etiam secundum humanitatem est superior Ecclesiæ, imò excellentior hominibus, & Angelis, primus inter omnes creaturas, etiam ipsos prædestinatos. Sicut à capite vigent omnes sensus interiores & exteriores, in cæteris verò partibus viget tactus; sic in Christo sunt omnes gratiæ, virtutes omnes, omnia charismata. Deniq; sicut victus & motus reliquorum membrorum proveniunt ab ipso capitis influxu, sic Christus in omnes influit gratiâ, & dona supernaturalia per meritum, satisfactionem & redemptionem suâ.

Chrysof. (inquit Joannes c. 1. v. 16. S. Chrysostomus) *ipse enim fons est, & radix bonorum omnium, ipse vita, ipse lux; ipse veritas, non in se ipso bonorum divitiis cõtinens, sed in universos diffundens, quibus diffusus plenus permanet, neque ex eo quod aliis suppedites; minuitur: sed divitiis suas elargitur semper uberius. Cumque omnes his bonis imperias; in eadem permanet perfectione.* Et S. Cyrillus. *De plenitudine namque filii quasi jugi fonte gratiarum donum scaturiens in singulas animas, quæ dignæ, sunt defluit.* Cum igitur Spiritus sanctus nequeat esse inferior Christo, etiam quoad humanitatem spectato, sequitur nec hoc modo posse esse ejus Vicarium.

Alteram rationem cõtra Antonium de Dominis sumo ex Ecclesiæ regimine externo & interno, visibili & invisibili. Neutrius enim Spiritus Sanctus propriè Vicarius Christi esse potest. Non externi & visibilis: quia nõ regit Ecclesiæ visibiliter quemadmodum Christus viator rexit. Nec interni & invisibilis, quia interna Ecclesiæ gubernatio consistit in influxu interno donorum gratiæ (secundum Antonium de Dominis,) sed hic influxus est meritorie à Christo ut homine, & physicè seu effectivè ab eodem, ut Deus est. Neutrò autem modo Spiritus sanctus potest esse Christi Vicarius. Non primò, quia non meretur nobis gratiam; Deus enim potus mereri nequit. Nec secundò: quamvis enim effectivè producat gratiam, illa productio est communis tribus personis. *Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa,* inquit Theologi. Sicque Spiritus Sanctus nequit esse magis Vicarius Filii, quam Pater. Ratio est, quia collatio donorum gratiæ non est à Patre, ut Pater est; nec à Filio, ut filius est; nec à Spiritu sancto, ut Spiritus sanctus est; sed à Patre & Spiritu sancto ut Deus est. Cum igitur non sint tria principia hujus productionis, sed unum; Spiritus Sanctus, qui Deus est nequit dici Vicarius Christi. Nec ex Joannis cap. 14. v. 26. *Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret omnia quaecumque dixerò vobis.* Et cap. 16. v. 7. *Si non abiero Paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero mittam eum ad vos.* Sequitur quod Spiritus Sanctus sit missus ut sit loco Christi, seu sit ejus Vicarius, sed ut doceat Apostolos, ita ut Christus nunc in Cælo, *Omnia munera capitis & regis per se perfectissimè obit.* Ut ipse De Dominis asserit lib. 1. cap. 1. n. 16. *Nec particulæ in nomine meo, Vicariatum significant, sed secundum Theophilactum gloriam nominis mei conformiter ad illud Joannis cap. 16. v. 14. Ille me clarificabit, &c. Vel secundum Tolentum. In nomine meo, id est propter me, & merita mea. Juxta illud Joannis cap. 14. v. 13. Quodcumque pesteritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Vel*

ex eodem Toletio, ut meum opus, quod ego cepi profequatur, ut mea negotia tractet, seu ut meam doctrinam, fidem disseminet, Ecclesiam dilatat per Apostolicam prædicationem. Vel (ut sanctus Cyrillus.) *In nomine meo*, idest per me, quia Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filio, Pater cum Filio, vel per Filium spirat & mittit Spiritum Sanctum. Prima, secunda, & quarta explicatio non favent Antonio de Dominis. Quod ad tertiam, sciendum multa per externam vocem à Christo fuisse dicta Apostolis de Passione, Resurrectione, & aliis Mysteriis, quæ ipsi non capiebant. Lucæ cap. 18. v. 14. & alibi, quæ postea Spiritus Sanctus per vocem internam explicavit, & postea Apostoli in toto orbe promulgarunt. Rectè sanctus Gregorius homiliâ 30. in Evangel. *Nisi Spiritus Sanctus cordi adstet audientis otiosus est sermo Doctõri. Nemo ergo docenti homini tribuit, quod ex ore docentis intelligit: nisi intus sit qui doceat, Doctõris lingua exterius in vacuum laborat.* Et Didymus lib. de Spiritu Sancto. *Docebit omnia in Christi fide perfectos spiritualia, & intellectualia Sacramenta: docebit autem inuisibiliter menti divinorum scientiam infundens.* Melius Theophilactus *Docuit Spiritus Sanctus quacumque non dixerat Christus, tanquam non valentibus portare. Commemoravit autem, que dixerat Dominus: sed obscuritatis causâ, vel intellectus tarditate commendare memoria nequiverunt.* Undè patet Spiritum Sanctum non esse Vicarium Christi, cum nõ sit minor illo, imò perfectiori modo Apostolos docuerit? Nam Christus tantum docuit per externam vocem, at Spiritus Sanctus per internam.

CAPUT QUINTUM.

Origo Sancta Ecclesia per subsidium B. V. Mariae.

I. **I**NTER singularia Encomia, quæ Eliæ Prophetæ à Patribus tribuuntur nomina zelotus primum locum videtur

possidere. Ex omnibus S. Chryostomii *Chrysof.* audiamus tomo 1. homiliâ 1. de Eliâ. *Eliæ (inquit) ille zelo Dei insignis, &c.* homil. 2. dicitur. *Zelo Dei commotus.* In Psalmum 14. *Eliæ aliquando ut zelotes, & maximo Dei amore incensus, &c.* S. Ambrosius Serm. 18. in psalm. 118. *Ambros.* *Zelum habuit Eliæ, &c.* Matathias lib. 1. Machab. cap. 2. v. 54. *Eliæ (inquit) 1. Mach.* *Dum zelat zelum legis, &c.* Ipsemet 2. v. 54. *Propheta lib. 3. Regum cap. 19. v. 10. 1.3. Reg.* *Zelo (inquit) zelatus sum pro Domino Deo exercituum, &c.* Vatablus. *Mirâ zelotopyd teneor pro Domino Deo.* Deus ipse de ejus zelo differens ait esse intentum apud S. Chryostomum homil. 1. *Ego scio Zelum tuum, grata est mihi anima tua. Et mox. Quia ob zeli nimietatem peccatores ferre non vales.* Illum S. Eliæ zelum probat D. Thomas 1. 2. q. 28. 4. in corpore fundatū fuisse in amore amicitie. *Amor (inquit) amicitia querit bonū amici; unde quando est intensus facit hominem moveri contra omne illud, quod repugnat bono amici: vel secundum hoc. Aliquis dicitur zelare pro amico, quando si qua dicuntur, vel sunt, contra bonum amici homo repelleret, & per hunc etiam modum, aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea, que sunt contra honorē, vel voluntatem Dei expellere secundum posse conatur. Secundum illud lib. 3. Reg. cap. 19. Zelo zelatus sum pro Domino exercituum. Et Ioannis cap. 2. Zelus domus tuæ comedit me. Dicit Glossa in 7. Evangelium Ioannis. Quod bono zelo comeditur, qui qualibet pravâ, & verbum ipsius corrigere satagit: si nequit, tolerat, & gemit. Prophetam Eliam esse sanctum; imò sanctissimum testatur S. Chryostomus homiliâ 2. de Eliâ & passim alibi. Ejus cum Deo amicitiam intimam facile colligere est ex zelo: ejusdē intentionem docet Ecclesiasticus cap. 48. v. 1. *Surrexit Eliæ quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat.* Rupertus lib. 5. de victoriâ Verbi Dei cap. 9. *Cum signis (inquit) & prodigiis, & cum fortitudine zeli, tunc sese exhibuit Verbum Domini vehementius in Eliâ, de quo in laudibus Patrum ita veraciter dictum est. Et surrexit Elias Propheta quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat, &c.* Quod autem commotus fuerit contra omne id quod repugnat bono amici, scilicet*

(scilicet contra idololatriam latriæ & fidei oppositam, Dei gravissimè offensivam & blasphemam ex D. Thomâ 2. q. 94. a. 3. & alibi) clarè ipsemet innuit lib. 3. cap. 17. v. 1. *Vivit Dominus in cuius conspectu sto, &c.* Quæ verba elucidat eleganter S. Chrysostomus tomo 1. hom. x. & 2. de Eliâ, tom. 6. hom. in SS. Petrum & Eliam, & alibi. Innuit etiam cap. 18. ejusdem libr. 3. ubi dirutum altare restituit, veram fidem prædicat, populum vacillantem confirmat & erga verum Deum religiosiorè efficit, Pseudopphetas & populi seductores jubet interimi, ut Ecclesia Dei, seu Synagoga non amplius turberetur cultu idolorum: & tandem cap. 19. v. 11. quantum commoveatur contra idololatriam veræ religioni adversantem manifestat his verbis. *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum inquam filii Israel, altaria sua destruxerunt, &c.* Quam querimoniam hæc oportuna paraphasi explicat Cornelius. *Crucior in honorem Dei quasi quadam zelotypiâ, & quasi sustinuerem Dei personam crucior, cum videam Synagogam, quæ est sponsa Dei, ab eo despicere, & ad Baal, quasi ad adulterum transire.*

- II. B. V. Mariam fuisse à Deo singulariter dilectam & reciprocè ac unicè Deum amasse testatur totum epithalamium (quod continuum Sponsi cum Sponsa dialogum cõplectitur) de reciproca utriusque amantis excellentiâ. S. Anselm. lib. de excellentiâ Virginis hæc pronunciat cap. 4. *Excedit omnes amores parentum in filios, aut filiorum in parentes amor filii matris in filium, & filii filii in matrem suam.* Quanto desiderio mysterium Incarnationis, seu Assumptionem humanitatis à verbo B. Virgo concupierit satis insinuaturs his verbis Cant. cap. 1. v. 1. *Osculetur me osculo oris sui.* Ghislerius. *O utinam contingat mihi (altem unam ex minimis esse ancillâ Virginis illum, quæ ad tantam provehenda sit dignitatem! utinam id saltem mihi contingat, ut tam eximiam Virginem, tamque ineffabile Incarnationis mysterium meis conspiciere valeam oculis! desit caro mea & cor meum præ tantæ rei desiderio &c.* Et cap. 8. v. 10. desiderium productionis Ecclesiæ his verbis

exprimit. *Ego murus, & ubera mea sicut rurus.* Dionysius, tanquam dicat: *Quamvis Dionysius vis corporalia ubera habeo parva; tamen spiritualia mea ubera (uspotè ardentissimè desideria de Messia adventu, de mundi redemptione, de spirituali mei ipsius profectu; & præsertim de Omnipotentis Dei debitâ honoratione in omnibus & à cunctis) sunt magna: idest gratiosissimè à Deo prævents, & in eo maximè tranquillata & omninò concors, & omninò unanimis secum facta tamque consiliaria, & secretaria ejus primaria.* Ghislerius v. 11. & 12. ejusdem capituli ita appositè ad idem intentum exponit. *Beata Maria Mater Ecclesiæ à fidelibus meritiò nuncupatur, haud ambigendum, quin ejusdem Ecclesiæ bonum semper procuret de eoque gaudeat; optetque in primis, ut quo in vineam electam plantata est à Deo, in dies augetur, extendens palmites suos usque ad mare, & usque ad flumen propagines suos. Quod tamen jugiter cordi ejus inhaeret conversio est Synagogæ, quam & vineam suam peculiarem dicit, non solum quia in eâ nata est; sed quia ipsa illam (cum in hoc sæculo degeret) unâ cum Apostolis excoluit. In eadem vota prorumpit v. 11. ejusdem capituli. *Quis mihi det te fratre meum; ugentè ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & desculer te, & jam me nemo despiciat.* Dionysius. *Potest hic passus in personâ exponi Virginis gloriosæ ardentissimè cupientis fidem ac religionem unici filii sui toto orbe terrarum diffundi, & ipsum sponsum fratrem; filium, ac dominum suum ab universis; & singulis debitè honorari & coli: sicque invenire eum foris, idest in exterioribus quoque hominum factis, & moribus: præsertim in Gentilitate conversâ, quo factò nemo eam despiceret, idest nullus crederentium: sed tanquam Matrem veneraretur: quia & honor filii sui honor est ejus, ac redundat in eam, sicut & ejus, quemadmodum dixit Salvator: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum; sic dicere potuit: qui non honorificat Filium non honorificat Matrem, quæ genuit eum: sicut quàm plures hæretici volentes Patrem quasi honorare assererunt filium ejus eo omninò minorem, & per hoc non laudes & honorem, sed blasphemias obtulerunt: ita qui negant Christi deitatem, irrogant injuriam maximam Virgini Matri, & dignitate**

Ghisler.

Dionys.

S. Anselm.

nitatem ejus profus diminuunt. sed & qui Christi transgrediuntur præcepta, nonne & Matrem ejus agnoscuntur offendere? Ecce quomodo B. Virgo ad Ecclesie originem anhelet.

III. Quod etiam ad illam producendam

Proverb.
6.8. v. 35

& generandam concurrat, innuit Sapiens Proverb. cap. 8. v. 35. *Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino.* Hebræi pro vitam habent vitas. Vatablus pro salutem habet voluntatem. Pro hauriet Cornelius fæneras. Quasi diceret: Potentior sum viduâ Sareptanâ, & muliere Sunamitide: imò Eliâ & Eliseo. Et merito ille siquidè mortuum filium redivivum viderunt meritis præfatorum Prophetarum. At B. Virgo non uni creaturæ sed omnibus fidelibus, toti humano generi, universæ Ecclesie gratiæ vitam, non semel, sed pluries provocat. Mellisus S. Bernardus serm. 2. in festo Pentecostes. *Beatam te dicunt omnes generationes Genitrix Dei, Domina mundi, Regina Cæli, qua omnibus generationibus vitam & gloriam tribuisti.* Non ait uni generationi, sed omnibus generationibus. Quod magis clucidat consequenter. *In te enim Angeli lætitiâ, justî gratiam, peccatores veniam invenerunt in æternum.* Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ: quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis quidquid creaverat, receavit. Expende illa verba: *In te, per te, & de te receavit.* Quasi diceret: scio Apostolum

Bernard.

1. Corinth. cap. 21. v. 15. scribere.

1. Corin.

4. v. 15.

Vt filios meos charissimos moneo, nam si decem millia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui. Scio (inquani) populorum conversorum, & Ecclesie filiorum se vocare patrem & genitorem; tamen nobiliori & efficaciori modo ad eorum generationem spirituales concurrat B. Virgo. Si enim multi Patres sunt, ipsa sola maternum munus obit. Accipe verba

Guarric.

Guarrici Abbatis serm. 1. de Assumpt. *Si servus Christi iterum, atque iterum parturit curâ, atque desiderio pietatis, donec formetur in eis Christus, quando magis ipsa Mater Christi? Et Paulus quidè genuit eos verbo veritatis, quo generati sunt predicando. Maria autem longè divinius atque sanctius, verbum ipsum generando.*

Laudo quidem in Paulo predicationis ministerium, sed plus miror ac veneror in Mariâ generationis mysterium. His verbis clarè innuit B. Virginem excellentiori, modo concurrisse ad Ecclesie productionem & incrementum, quàm Doctorè gentium. Undè non dicit Guarrius melius, efficacius, potentius; sed divinius atque sanctius: imò addit longè. Modum illum excellentiorem exprimere voluit Sponfus Cant. cap. 6. v. 8.

Cant. 6.
v. 8.

Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubina, & adolescentularum non est numerus. Una columba mea, perfecta mea, una est matri sue, electa genitrici sue. Per sexaginta Reginas possunt intelligi Apostoli & Discipuli Domini, seu Patriarchæ & Archiepiscopi: per octoginta concubinas Episcopi & Prælati: per innumeras adolescentulas Pastores & viri Apostolici. Verum, est quod hi omnes animarum salutem & conversioni incumbunt. Sed eos omnes superat B. V. ut potè, quæ præ illis longè efficacius & excellentius vacavit. Apposîtè Dionysius.

Dionys.

Vna est matri sue. Tu enim o Sponsa, secundum carnem es filia Synagoga, & ad ejus honorem & gloriam cecidit, imò & ad illius profectum & opem, quod tu talis ac tanta es, & quod ipsa talem ac tantam filiam habet. Nam & meritis tuis ac precibus multi ex populo Iudaorum conversionis sunt gratiam affecti. Verumtamen infelix illa Synagoga pro maximâ sua parte ingrata, incredula, indurataque permanet. Et cum in honore esset, non intellexit, electa Genitrici sue. Quamvis præclarissima Virgo sit Mater, Advocata, & Regina totius Ecclesie militantis, tamen quamdiu erat in sæculo isto, erat membrum ac filia spiritualis ipsius Ecclesie. Sed huic matri sue, id est, ad patrociniû, defensionem, consolationem, profectum & salutem hujus Matrû tua: Electa es de super Mater Christi, advocata generis humani, refugium miserorum, mediatrix Dei & hominum. Pro quibus gratiis patrociniatur, advocatam se gerit, & c. etiam pro gratiâ baptismali, per quam Ecclesie militanti incorporamur, ejusdemque filii efficiamur. Hinc S. Cyrillus homil. 4. cõtra Nestorium tom. 4. ita illam affatur. *Per te exultat*

Cyrius.
cælum

cælum, lætantur Angeli & Archangeli, fugantur demones, & homo ipse ad cælum revocatur. Omnis creatura idolorum errore decensa conversa est ad noisiam virtutis, & fideles homines ad sanctam baptismis pervenerunt, atque in toto orbe terrarum constructa sunt Ecclesia. Te adjuvante gentes veniunt ad pœnitentiam. Ecce quomodo omnium conversionem procurat, & Ecclesiæ productioni ac propagationi singulariter studeat.

VI. Hoc mysterium præfigurat nostra historia Eliana. Cùm enim pravo exemplo, consilio, incitamento Regis Achab & Jezabel populus idolo Baal victimas immolasset, S. Propheta in pœnam tanti sceleris sententiam siccitatis & famis triennis pronuntiavit, quo tempore plantæ, armenta, & homines interierunt, ut eleganter dèducit sanctus Chrysothomus tomo 1. homil. 2. de Eliâ, & tomo 6. hom. in SS. Petrum & Eliam. Ut ab hoc funesto supplicio liberaretur, dum in Carmelo Elias instantius oraret. Lib. 3. Reg. cap. 18.

l. 2. Reg.
18. v. 44

v. 44. Ecce nabecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Quâ visâ monet Propheta ministrum suum. Ascende, & dic Achab jusse currum tuum, & descende, ne occupet te pluvia, &c. Joannes 43. Patriarcha Jerof. lib. de instit. Monach. veteris legis cap. 36.

Joannes
44

ait per nubeculam illam B. Virginem figuratam fuisse, quæ mundo propter peccatum læthalter læso vitam restituit & salutem, ita enim de filiis Prophetarum & Eliæ successoribus differit. Recensentes ergo religionis hujus professores Deum prædecessoribus eorum per visionem prædictam specialiter revelasse infantulam quandam nascituram, quæ ex utero Matris suæ munda ab omni peccati sorde egrederetur, & instar eorum virginis natiuitatem spontaneam amplexaretur: de quâ Virgine homo nasceretur: contemplantes etiam ipsi hæc omnia postmodum fuisse adimpleta, & genus hominum per hanc Virginem accepisse à filio Dei desideratum ab eis pluvia; id est gratia divina beneficium curaverunt cum devotione assidue deservire huic Virgini dudum eorum professoribus revelata, ac desiderata, & postea eis exhibitæ. Expende illa verba: Genus humanum per hanc Virginem accepisse desideratum ab eis pluvia, id est gratia divi-

na beneficium &c.. Quo scilicet genus quod per peccatum obierat revivifceret, & vitâ gratiæ potiretur. Mellifluus Bernardus arridens serm. 2. super missus Bernar: scitè hæc profert. Porro Deum hujusmodi decebat, quâ non nisi de Virgine nasceretur. Talis congruebat & Virgini partus, ut non pareres nisi Deum: proinde factior hominam, ut homo fieret nasciturus de homine, talem sibi ex omnibus debuit deligere, imò condere Matrem, qualem se dicere sciebat, & sibi noverat placiturum voluit itaque esse virginem, de quâ immaculatâ immaculatus procederes omnium maculas purgaturus. Particulæ de quâ denotant aliquam efficientiam ex parte Virginis etiam respectu humanæ naturæ à peccatis liberandæ. Quod autem hæc natura humana tanto gratiarum imbri per Virginem irrigata germinaret, floresque ac fructus salutiferos produxerit, innuit idem S. Bernardus sub figurâ velleris Gedeonis. Quid illud vellus significat? quod utique de carne tonsum, sed sine vulnere carnis in arca ponitur, & nunc quidem lana, nunc aream perfunditur, nisi carnem assumptam de carne Virginis, & absque detrimento virginis natiuitatis, cui utique distillantibus cæli tota se infudit plenitudo divinitatis: adeo ut ex hac plenitudine omnes acceperimus, qui verè sine illâ non aliud quam terra arida sumus. Expende hæc ultima verba. Adeo ut ex hac plenitudine &c., qui verè sine illâ non aliud &c. Quasi diceret: quemadmodum priusquam S. Eliæ nubecula parva apparuisset (juxta sanctum Chrysothomum) anhelabat terra, Cælum siccum erat, omnis humor ima petierat, supera defierat, aër fervidus erat, serenitas torquebat, tranquillitas poena erat, æstuabant noctes, dies arefcebant, fata torrida erant, arbusculæ ægrotabant, prata deficiebant, nemora languebant, campi jejunabant, squallebat terra, herbas quas produxerat interimebat: uno verbo iram Dei universa creatura testatur. Hęc siccitas & totius naturæ languor mysticè explicari potest de naturâ humanâ, quæ priusquam B. Virgo appareret tota arida erat: at illâ apparente distillaverunt Cæli, & illam suis imbribus perfuderunt.

Id confirmat oraculum Davidicum IV. Psalm. 71. v. 6. Descendet sicut pluvia Psal. 71.

Q 3

in v. 6.

in vellus, & sicut stillicidia stuantia sua per terram. S. Bernardus supra ita elucidat dicens hęc verba alludere ad factum Gedeonis, & subdit. *Per hoc quod sequitur: Et sicut stillicidia stillantia super terram, idem datur intelligi, quod per inventionem rore madidam aream. Pluvia quippe voluntaria, quam segregavit Deus hereditati sue placide prius, & absque strepitu operationis suę se quietissimo il lapsu Virginem demisit in Vterum.* Postmodum verò ubique terrarum diffusa est. Eandem habet explicationem Joannes 44. Patriarcha citato loco: quibus describens Dionysius, *Quemadinodum guttę leviter atque suaviter cadunt de Cęlo in terram, & eam refrigerant, & faciunt; sic Christus per suam Incarnationem dulciter & sine strepitu descendit in Matrem Virginem & per eam in mundum.* Quòd si deficiente imbre aqueductu terra irrigatur, ita in Ecclesię aqueductus non deficit, qui illam rore cęlestis gratię perfundat. Lib. 3. Reg. cap. 18. v. 32.

l. 3. Reg. cap. 18.

S. Elias immolaturus in monte Carmeli ut populam ad verum Dei cultum revocaret: *fecit aqueductum.* Ita Deus Optimum Maximus in arā Crucis mundum cruore Christi expiare instituens, aqueductum fecit, scilicet B. Virginem. Ingeniosè S. Bernardus serm. de Nativit. B. Virginis. *Quidquid est illud, quod offerre parat Maria commendare memento, ut eodem alveo ad largitorem gratia gratia redeat, quo influxit. Nec enim impotens erat Deus, & sine hoc aqueductu infundere gratiam, prout vellet: sed tibi vehiculum voluit providere; ideoque modicum istud, quod offerre desideras, gratissimis illis, & omni acceptione dignissimis Maria manibus offerendum tradere cura, si non vis suscipere repulsam.* Idem Mellissius Doctor supra loquens de Verbi Incarnatione. *Descendit per aqueductum vena illa cęlestis non tamen fontis exhibens copiam, sed stillicidia gratia arentibus cordibus nostris infundens, aliis quidem plus, aliis verò minus. Plenus quidem aqueductus, ut accipiant ceteri de plenitudine sed non plenitudinem ipsam.* Advertistis jam (ni fallor,) quem velim dicere aqueductum, qui plenitudinem fontis ipsius de corde excipiens, nobis edidit illum, sed si non prout est, prout capere poteramus. Noctis enim cui dictum

Bernar.

est: *Ave gratia plena; an verò inventi potuisse miramur, unde talis ac tantus fons aqueductus? cujus nimirum summitas instar profectò scalę; quam vidit Patriarcha Jacob, Cęlos tangeret, imò transcenderet Cęlos, ut vividissimum illum aquarum, quę super Cęlos sunt possessi attingere fontem.* Ad illum aqueductum alludens S. Ephrem. Oratione ad Virginem. *Per te (inquit) reconciliati sumus Christo Deo meo, Filio tuo. Tu captivorum redemptio, tu omnium salus. Ave pax, gaudium & salus mundi: ave Mediatrix gloriosissima: ave universi terrarum orbis conciliatrix.* Eandem S. Germanus de S. Gerzonā Domini sic affatur. *Non est una manus. Satietas tuę defensionis: non est numerus tuorum beneficiorum: nullus enim est, qui salvus fiat, nisi per te Virgo Sanctissima. Nemo est qui liberetur à malis, nisi per te ò Purissima. Nemo est, cui donum concedatur, nisi per te ò Castissima: nemo est qui misereatur gratię, nisi per te ò Honestissima.* Quasi diceret tu es aqueductus. Nullus alius nisi tu, illud nomen meliùs usurpare potest. S. Andreas Jerosol. orat. de dormit. Virg. *Sola præter naturam fuit electa ad naturam reparandam, sola deseruit opifici universa naturę.* Quasi diceret, licet circum altare Elisę in monte Carmeli essent multę aratinuculę, multę hydryę, tamen unus tantum erat aqueductus: ita quamvis circum Christum (qui est victima immolata in Calvarię monte essent multi justi, unus tamen tantum aqueductus est scilicet Maria,) quę illi singulariter cooperatur ad reparandum genus humanum.

Nunquam in hortis fontes exsiliunt V: qui areolas irrigant. B. Virgo à Sponsu suo fons nuncupatur Cant. cap. 4. v. 15. *Fons hortorum, Puteus aquarum viventium.* Quasi diceret scio in monte Carmeli esse fontem, qui omnibus incolis seu Elisę Discipulis jugem aquarum copiam subministrat. Scio Genesis cap. 2. v. 6. & 10. quod: *Fons ascendebat de terrā irrigans universam superficiem terrę.* Sponsa fons est præstantior non enim montem, non hortum unum, non Adam & Evam, non ordinis Carmelitani alumnos refrigerat, non sitim tantum extinguit, sed omnes areolas, omnes hortos, omnia pomaria, omnes saltus

Ephrem.

S. Gerzonā

V:

Cant. c.

4. v. 15.

faltus perfundit, vivificat. Ille fons est B. Virgo. *Ex eâ enim, abundantius* (inquit

Jacobus Mons. abundans perennis gaudii flumina terram

que totam in orbem gyrania, inexhaustam restagnans gratiam. Non dicit Carmelumque totum, vel Paradisum, sed terram totam, in orbem gyrania, ita ut nulla sit natio quæ ejus beneficentiæ sit

Ruperti. expers. Rupertus lib. 4. in Cant. Fons

horrorum, idest Mater Ecclesiarum, puteus aquarum viventium, idest, secreta

omnium scripturarum sanctorum. Paulò post ostendit quod in omnibus statibus

Legislatores, & alii Heroes ex fonte illo

aquas viventes hauserunt, & illis inebriati quàm generose in negotio religionis se gesserunt. *Mitisimus Moyses*

cùm de nostrâ plenitudine accipiens viventes aquas fundere, idest legem sanctâ

& mysticam scribere inciperet gladium arripuit, atque arripi jussit, & uno die

viginti tria millia hominum fabricatorum mendacii impetu aqua viventis, idest

accepta legis interfecit. Et illi quidem postquam temporaliter administraverunt

suo quique tempore decesserunt: sed perseverat impetus aquarum viventium in

ore & manibus etiam illorum, qui non scripserunt, quorum notissimus Elias exiit,

qui uno die quadringentos viros magno impetu interfecit: aquarum igitur

viventium, idest sanctorum scripturarum sacrarium soror mea sponsa tu es. Quasi diceret,

ô Virgo quot sunt in Ecclesiâ militante Patriarchæ, Prophetæ, Prælati,

Ordinum fundatores ii omnes tot hortorum, seu Ecclesiarum cultores tibi subjecti sunt, & de plenitudine tuâ

accepterunt. Ipsam fatetur Ecclesiam à se quo ad essentiam & vitam pendere

Proverb. 8 v. 30. Proverb. 8 v. 30. cum eo e-

ram cuncta componens. Alii Aderam illi quasi artifex. Cur ait quasi artifex: Quia

primarius Ecclesiæ sanctæ conditor est Deus, seu quia in castis suis visceribus

generans verbum, etiam Ecclesiam e-

jus sponsam generasse censenda est. Id devotissimus ejusdè Virginis cliens

S. Joannes Damascenus orat. de dormitione Virginis clarè insinuat, dum

illam sic affatur. Fons perennis veri luminis, atque inexhaustus ipsius vitæ

thesaurus, & uberrima benedictionis scaturigo, quæ nobis honorum omnium causa

& parens exististi. Expende illa verba. Inexhaustus ipsius vitæ thesaurus, &c.

Quasi diceret, si Ecclesia vivit, ex te vitam accipit, & accipiet, & acceptura est, idè non deficiet vivere, quia illam vivificare non desines. Rectè per

os Siracidis Ecclesiastici cap. 24. v. 25. ait: In me gratia omnis via & veritatis,

in me omnis spes vitæ & virtutis. Idest, nemo intrare potest in Ecclesiam mili-

tantem, & ejus alumnus fieri, nemo mysteria fidei comprehendere, vel credere, nemo vitam gratiæ, & gloriæ assequi, nisi per me Ita ut quemadmodum

Christus ab instanti suæ conceptionis effectus est mundi redemptor, & mundum vivificare cœpit, ita eodem momento B. Virgo omnes fideles concipere cœpit, quo Christus. Adèd ut

Luc c. 1 v. 38. dixit Gabrieli Paranypho Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Non tantum Verbum Divinum gestavit in utero, sed etiam in suis visceribus totam Ecclesiam complexa est Sic S. Bernardinus Senensis tom. 3. serm. 6. a. 2. cap. 2. Virgo per hunc consensum in incarnationem Filii omnium electorum salutem viscerosissimè expetiit, & procuravit, & omnium salutis & salvationi per hunc consensum se singularissimè dedicavit, ita ut ex tunc omnes in suis visceribus bajularet tanquam verissima mater filios suos. Expende illa verba. Vera Mater, idest non noverca, non nutrix, non adoptans, sed vera mater, quæ suos filios, seu Ecclesiam intra viscera sua gestavit, & quasi secum convisceravit. Quod confirmat serm. 11. a. 2. cap. 1. Vndè ab ipso Patre aeterno B. Virgo recepit fontalem fecunditatem ad generandos omnes electos. Idem cap. 3. Spiritus sanctus (inquit) ostendit electis expressè, quidquid in gratiâ mirificum operatur & quod in hæc totum ignem operationis reclusit, quem nunquam dare disposuit creaturæ rationali. Expende illud: In hæc officinâ. Idest, in hoc utero virginali, hunc enim paulò ante incarnationis officinam appellavit. Spiritus sanctus occurrit Virgini gloriosa eam recognoscens fornacem sui amoris, & officinam suæ stupendæ operationis, in quâ & de quâ fabricatum est corpus mundissimû Filii Dei. Ait ergò uterum Virginis fuisse

Luc c. 1 v. 30.

Bernardinus.

Proverb. 8 v. 30.

fuisse officinam Incarnationis Dominicæ & vocationis, ac justificationis, seu prædestinationis omnium hominum. *Quidquid in gratiâ mirificum operatur.* Quasi diceret, si mira est conversio Pauli ex persecutore Ecclesiæ in Prædicatorem, Matthæi ex Publicano in Apostolum & Evangelistam, Petri ex blasphemio in caput Ecclesiæ, Latronis ex prædone in Confessorem, Guilelmi Aquitanici ex sceleratissimo in perfectissimum, Augustini ex Manichæorum sectæ defensore in Ecclesiæ Romanæ propugnatores acerrimum, Mariæ Magdalenzæ ex peccatrice in penitentem, Mariæ Ægyptiacæ ex impurâ in purissimam, & ab omni hominum societate alienissimâ, & ita de aliis hæc gratiæ, hæc divina beneficia illis omnibus collata in utero B. Virginis quasi in fornace, seu officinâ formata sunt. Unde ab Ecclesiâ vocatur *Mater admirabilis*: non tantum quia ab æterno excellentissima omnium creaturarum prædestinata est; quia mysteriis, miraculis, figuris, oraculis prophetiis, prænunciata, à Sybillis titulis honorificentissimis celebrata est: quia singulari privilegio & miraculo ex parentibus sterilibus Angelo nunciante concepta & orta est; quia ex generosâ stirpe Patriarcharum, Prophetarum, Sacerdotum, & Regum progenita est; quia sine peccato originali concepta est; quia in eâ fomes peccati prorsus extinctus est, adeòt nullam membrorum vel partis inferioris rebellionem sit experta; quia nullum peccatum actuale etiam veniale contraxit, quia in Matrem Dei electa est, quia verbum divinum Spiritus sancti operâ in utero concepit, quia novem mensibus in utero gestavit, quia illæså virginitate in lucem edidit, quia illud verbum absque carnali libidine concepit, absque tædio in utero portavit, absque dolore peperit; quia omnestam hominem quàm Angelos superat excellentiâ gratiæ & gloriæ; denique quia filius eam majori amore complectitur quàm totam Ecclesiam, juxta illud S. Bonaventuræ in speculo cap. 6. *Tu ipse Rex Regum, ut matrem veram, & decoram sponsam præ omnibus diligens amoris amplexu sibi associat.* Non dicit præ hominibus, sed præ om-

nibus scilicet tam Angelis quàm hominibus: cui arridens S. Anselmus lib. de excellentiâ virginis cap. 4. *Ostendit (inquit) Deus amorem erga Matrem, quo nullum putemus esse majorem.* Quibus subscribunt Suarez 3. p. tom. 2. disput. 8. sect. 4. Barradius tom. 1. lib. 6. cap. 12. Salazar in Proverb. cap. 31. v. 27. probantque variis rationibus. Quibus adde S. Bernardinum ser. 15. de festivit. B. Virginis art. 3. dicentem in signum specialis amoris. *Magis intentam fuisse à Deo redemptionem Matris suæ, quàm omnium servorum ejus.* Sed Mater admirabilis nuncupatur, quia fecunditate spiritali omnes parentes spirituales superat. Scio Petrum, Paulum & alios Apostolos, virosque Apostolicos numerosissimas proles Christo peperisse, scio Claram, Theresiam virginum cætus copiosissimos Deo obrulisse & offerre quotidie; scio Eliam, Benedictum, Bernardum, Augustinum, Norbertum, Brunonem, Dominicum, utrumque Franciscum, Ignatium fecunditate spiritali veteres Patriarchas (ex quibus tot tribus & familiæ prodierunt) superare. Sed maternitas seu fecunditas Mariæ mirabilior est: & foetus excellentiores ac plures edit. Id innuere videtur Sponsus Cant. cap. 7. v. 2. *Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.* Non ait sicut granum frumenti, loquens de Verbo Incarnato juxta illud Joannis cap. 12. v. 24. *Nisi Joannem granum frumenti cadens in terram mor. 12. v. 24 tuum fuerit, ipsum solum manet.* S. Augustinus tract. 31. in Joannem. *Seipsum Iesus dicebat: Ipse erat granum mortificandum in infidelitate Judæorum, multiplicandum in fide omnium populorum, sed sicut acervus tritici.* Quasi diceret: non tantum concipis & portas in utero tuo granum, scilicet Verbum Æternum & Filium Dei naturalem, sed etiam acervum tritici, id est omnes filios adoptivos Dei, & quotquot sunt Ecclesiæ filii: illorum omnium Mater es.

§. 1.

Beata Virgo Ecclesiam lactat.

L Quod si matris est suas proles lactare, B. Virgo arentes hominum mentes, seu Ecclesiam sumentem potat. Lib. 3. Reg. cap. 18. legimus, quod cum terrâ toto triennio aquarum inopiâ laborasset v. 44. *Ecce nubecula parva quasi vestigium hominis ascende de mari: qui ait, ascende & dic Achab junge currum tuum & descende ne occupes te pluvia, &c.* Quæ est illa nubecula quasi vestigium hominis, quæ universam terram Ecclesiæ arentem irrigavit? B. Virgo. Petrus Cclensis lib. 6. Epist. 13. *Sublunarem regionem arentem mediante nube virginæ rivis de sanguine & doctrinâ irrigavit Dominus Collectanea ejus misericordia mitiores leges imperavit.* Quid per sublunarem regionem intelligit? Ecclesiam militancem, quam Christus reficit sanguine suo & doctrinâ. Illam refectionem tubministrat, mediante nube virginæ, ita ut si Christus nostri miseretur, si rivus misericordiæ in illam Ecclesiam effundat, illos ab uberibus maternis haustit. Id prænucciâ videtur Syracides Ecclesiastici cap. 43. v. 24. *Medicina omnium in festinatione nebula.* S. Bernardinus Senensis tom. 3. serm. 11. 2. r. c. 3. *Beata Virgo, quia irrigat Ecclesiam militancem figurata fuit in figurâ nebula, quia omnes qui volunt, sunt participes gratia ejus.* Quasi diceret, quando Ecclesia vult à Deo aliquid illicò impetrare, B. Virginis opem imploret, hæc veniam ac misericordiam Dei accelerabit: sicut tempore Eliæ visâ nubeculâ, statim tota terra imbre copiosissimo perfusa est. Accipe verba Joannis 44. Patr. lib. de inst. Mon. c. 36. dicentis. *Genus humanum per hanc Virginem accepisse à Filio Dei desideratum ab eis pluvia, id est gratia divina beneficium.* Quoties in Ecclesiâ aliquid schisma contigit, statim pristinae unitati restituta fuit meritis & auxilio Mariæ. Hujus irrigationis Mariæ meminit sponsus Cant. 4. v. 15. *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de libano.* Dionysius *Fons est gratia, & post*

Deum origo, Mater, largitrix universorum, & quæ nobis conferuntur charismatum, ei namque regnum misericordia est commissum, & per manus ipsas dat nobis, & dare disponit quidquid gratiæ tribuit nobis. Expende illa verba. *Fons est gratia, & post Deum origo, Mater, largitrix universorum, & quæ nobis conferuntur charismatum, &c.* Vocat Matrem, quia est genitrix gratiæ, quam Deus nobis communicat; vocat fontem, quia extinguit sitim anhelam; vocat largitricem universorum charismatum, quia nulla gratia creaturæ communicatur, nisi illa mediante. Rectè Ghislerius. *Cum ab Sponso appellatur fons hortorum, non ob id dumtaxat hoc nomine insignitur, quia de ventre ejus cuncti, qui spirituales horti exiterunt, aquis divini gratiæ irrigati sint, & irrigantur, quatenus de plenitudine Christi è ventre ejus progredientis sancti omnes accipiunt, sed & ob id quàm maximè, quod instar materialis fontis hortorum insignis, etiam Sanctis universis, cunctisvè Sanctorum Ordinibus sit maximè spectabilis.* Quod hic fons irriget non unam animam, nec unum cœtum, sed omnes præteritos, præsentés, & futuros hortos. Audi mellissimum Bernardum Sermonem 1. de Domin. post Octavam Ephiphaniæ. *Quid de fonte pietatis procederet, nisi pietas? Quid mirum si pietatem exhibent viscera pietatis.* Clarius sermone 2. in festo Pentecostes colligit totam Ecclesiam ab eo fonte misericordiæ irrigari, quia est in medio ejus. *Ad illam enim sicut ad medium, sicut ad arcam Dei, sicut ad veram causam, sicut ad negotium saeculorum respiciunt, & qui in cælo habitant, & qui in inferno, & qui nos præcesserunt, & nos, qui sumus, & qui sequentur, & nati nascentur, & qui nascuntur ab illis, &c.* Et paulò post. *Ergò beatam te dicent omnes generationes, Genitrix Dei, Domina Mundi, Regina Cæli, quia omnibus generationibus vitam & gloriam tribuisti. In te enim Angeli lætitiâ, justi gratiam, peccatores veniam invenerunt in æternum, ait: in æternum. Scilicet usque in finem mundi omnes peccatores quibuscumque*

R r

peccatis

peccatis & censuris sint innodati per B. Virginem in gremium Ecclesie ac misericordie divinæ recipiuntur. Idem Bernardus citatus. *Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus Omnipotentis quicquid creaverat, recreavit.* Et nē quis existimet Beatam Virginem officium Matris in Ecclesiam exercuisse paululum aquæ, & pugillum farinæ & olei illi perrigendo, ut olim Vidua Sareptana Sancto Propheta Eliæ libr. 3. Regum cap 17. non fonti, non puteo, sed uberibus ejus misericordiam assimilat; quia ex fonte, puteo, fluvio, oceano tantum aquam haurimus, at ex uberibus Matris lac emanat. *Duo ubera tua sicut duo hinnuli.* Cant. cap. 4. v. 5. Lac autem misericordie est symbolum: ut ostendat B. Virginem sponfam Spiritus sancti totam ad miserandum, & propitiandum esse propensam. Ejus uberū specialiter meminit Richardus ad S. Victorem, ibi docens meritū ejus misericordiam uberibus, ubera cursui hinnulorum comparari, quia ad mundum irrigandum ita currit, ita festinat, ut nostra vota anticipare videatur. *Hæc sunt ubera tua, o Beata, id est pietas, quibus misericors lactas, dum misericordiam eius impetras, lactas misericors, & ab ipsa misericordia lactaris: ab ipsa percipis quod refundis. Ad eam pietate replentur ubera tua, ut alicuius miserie notitiā lacta lac fundant misericordiam, nec possis miseria scire, & non subvenire.* Expende hæc ultima verba. *Ad eam replentur ubera tua, ut alicuius miserie lacta lac fundant misericordiam, nec possis miseria scire, & non subvenire.* Ex quibus sequitur, quod (cum omnium miseriarum nostrarum non tantum corporalium, sed etiam spiritualium exactam notitiam habeat) omnibus tam communibus Ecclesie, quam privatis succurrere cōtendit. Sponsi verba æquē ingeniosè explanat Dionysius. *Duo ubera ejus, quibus nutrit, lactas, & refoves cōfugientes ad se, sunt charitas ejus materna, & pietas maxima, per quam prona est omnibus misereri ac subvenire, ac velocissima instat hinnulorum misericorditer intrare, ac refovere, de quā nihil durum, austerrumve legitur: imò omni affectui miser-*

cordia videtur tota esse conversa: propter quod Mater gratia, Regina misericordie nuncupatur.

Hujus tam immensæ misericordie causam affert Richardus citatus eam ita alloquens. *Et quid mirum si misericordie affluas, quæ ipsam misericordiam peperisti. Carnalia in te Christus ubera suxit, ut per nobis spiritualia finiret. Cum enim misericordiam lactasti, ab eadē misericordia ubera accepisti. In te ergo contrevit lac misericordie, & ex te nobis proflixit: ipsa prius repleta es: & ex te nobis descendit hæc abundantia: unde quia lacte hoc inebriaris, & lac istud nobis fundis, & per mundum pietas tua currit, & miseris occurrit, & subvenit, meritis hinnulis compararis & lactentibus hædis pariterque currentibus assimilaris. Quasi diceret, idē B. Virgo omnibus te propitiam exhibes, quia Christum (qui pro omnibus mortuus est) concepisti, & peperisti. Imò Germanus Constantinopolitanus orat. 2. de dormit. Virg. innuere videtur B. Virginem erga genus humanum, seu Ecclesiam non à Christo, sed Christum ab ipsa Virgine pietatē emendicasse. Sic enim illud psalmi 93. v. 17. *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea* Explicat. *Peccatores per te Deum exquisierunt, & salvi facti sunt, dixeruntque, & ipsi, nisi quia Dominus carnem de Virgine sumens adjuvisset nos, paulo minus habitasset in inferno anima nostra. Potēs igitur ad salutem auxilium tuum Desipara. Tu enim revera vera es vita Patens.* His ultimis verbis docet B. Virg. potiori titulo nomē matris mereri quam creaturas, quas vulgò Matres nominamus. Hæc namque vitam corporalem, naturalem, morti, aliisque naturæ miseriarum obnoxiam præstant, proles suas in lucem editas lacte materiali nonnunquam corrupto nutriunt. At B. Virgo spirituales ac supernaturales vitam nobis cōmunicat, & lacte misericordie nos pascit, creaturæ suis prolibus vitā fictam, seu nomine tenus conferunt, quando quidem nascentes moriamur. At B. Virgo verè viventium est Mater; quippè vitam non tam naturalem, quam spirituales gratiæ & æternam gloriæ procurat.*

§. 2. Eccle-

l. 3. Reg.
cap. 17.

Al. r.
4 v. 5.

Richard.
dig.

Dionys.

Germa.
nus C. 57.

§. 2.

Ecclesia per Mariam respirat.

APOSTOLUS Act. cap. 17. v. 25. probare volens à posteriori existentiam naturæ divinæ ostendit eam independentem esse, & ab eâ universâ dependere, non tantùm quoad essentiam, existentiam, & vitam, sed etiam quoad minimam respirationem, & halitum vitalem. *Deus qui fecit mundum, & omnia, quæ in eosunt, hic cæli & terra cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus hominis colitur indigens aliquo, cum ipse des omnibus vitam & inspirationem & omnia* Germanus Constantinopolitanus Orat. 2. citatâ docet per Beatam Virginem Ecclesiam frui vitâ non naturali, sed supernaturali, seu gratiæ. *Te orthodoxi omnis Christiani status ac respiratio, ore profert ac enunciat. Nec enim tantùm ab aëris haurimus oblatione quantum à tui nominis haurimus protectione.* His verbis orthodoxi omnis, &c. significat B. Virginem esse omnium Christianorum, ac Ecclesiæ universalis flatum & respirationem, adeò ut canere possit cum Psalte Regio Psalm. 118. v. 131. *Os meum aperui, & attraxi spiritum, id est B. Virgine miserante in vitâ persisto: nisi illa mei misereretur, jam pridè per schismata, hæreses, persecutiones penitus defecissem: illa enim mihi vim resistendè omnibus istis hostibus afflavit.* His verbis alludere videtur ad raptum Eliæ lib. 4. Regum cap. 2. v. 11. Fertur Eliam in curru fuisse per aëra intrepidè sursum elatum. *Ecce currus igneus & equi ignei diviserunt utrumque, & ascendit Elias per turbinem in cælum.* Quid Elias? quid currus ejus significat? Elias Pontificis Romani typus est, currus Ecclesiam denotat, aer per quem ita intrepidè sursum fertur est B. Virgo Orthodoxi omnis Christiani status ac respiratio. Illâ siquidem afflante Ecclesia & Sedes Romana securæ ac invincibiles semper fuerunt, & erunt, quantumvis sæviant in ipsam inferorum potestates: nulla schismata, nullæ hæreses, nullæ persecutorum rabies ejus ascensum, & unionem cum Deo & Christo sponso suo cohibere, vel retardare poterunt:

adeò ut B. Virginē his verbis Anastasii Anthiocheni serm. 1. de Annunt. affari possimus. *Ave gratiâ plena, quod facta sis nobis salus via, ascensuque ad superos ac locus requietionis, refrigeriique tabernaculum. Quæ via? tuta. Quis ascensus ad Superos? intrepidus. Ut canit Ecclesia: Iser paratissimus.* Hujus respirationis Marianæ vim experta & mirata S. Elizabeth ait Lucæ cap. 1. v. 44. *Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis exultavi in gaudio insans in utero meo.* Et supra v. 41. *Et factum est, ut audivit salutationem Maria Elizabeth, exultavit insans in utero ejus.* Quasi diceret statim ut afflante cepit per os, (quod est afflatus organum) S. Joannes illum flatum sentiens sanctificatus est. S. Petrus Chryzologus sermone de Joanne Bapt. *Per vocem Virginis facta est sanctificatio Præcursoris.* S. Cyrillus lib. de rectâ fide ad Reginas. *Salvatio Sanctæ Virginis Maria Iesum ferentis in utero Joannem movit ad Prophetiam.* Venerabilis Beda. *Aperiente os Beatæ Mariæ ad salutandam Elizabeth, repleta est mox Spiritu sancto Elizabeth: repletus est & Joannes.* Quasi diceret Occurrens Christus Joanni potentiorum se ostendit Eliâ Prophetâ. Christus enim solâ voce, solo flatu, solâ respiratione Joannem unxit in Prophetam, matrem & filium Spiritus sancti charismatibus cumulavit. At Elias Eliseum tangendo seu unguendo Prophetam creavit: non tamen prophetandè gratiam illi communicavit. S. Chryzostomus hom. 27. in imperfecto. *Quis Prophetarum, cum esset Propheta id facere potuit? Elias quidem unxit Eliseum in Prophetam, non tamen prophetandè gratiam illi donavit: iste autem in utero matris existens divini introitus scientiam matri donavit, & os illius in verbo confessionis aperuit, ut cujus non videbat personam, cognosceret dignitatem.* Quomodo aperuit? virtutem respirativam communicando.

II. Utrumque sexum seu coetum fidelium per Joannem & Elizabetham figuratum fuisse nemo ambiguit. Cui B. Virgo flatu, & inspiratione suâ charismata infundit, ut contra omnes adversariorum impetus inexpugnabilis efficiatur. Id ni fallor præfigurasse videtur Dominus lib. 3. Reg. cap. 19. *Ubi*

I. Ab. c. 17. v. 25

German. Constans.

14. Reg. 2. v. 11.

Petrus Chrysol.

Cyrillus

Beda.

1. 3. Reg. cap. 19.

Chryzost.

Ubi S. Eiz Spiritus apparet, tam fortis, tam validus, ut montes subvertat, petras conterat, & quidquid obvium illi fit penitus deleat. Imò cujus vel minimus sibilus ista præstare possit v. 13. *Ecce Dominus transiit, & ecce spiritus grandis, & foris subvertens montes, & conterens petras ante Dominum &c. Et post spiritum commotio, &c. Et post commotionem ignis &c. Et post ignem sibilus auræ tenuis.* Scio Joannem 44. Jerof. lib. de institut. Monach. cap. 18. existimare per spiritum fortem conterentem petras significari Azabalem; per commotionem Jehu, qui domum Achab extirpavit; per ignem Eliseum qui lib. 4. Reg. cap. 2. illudentes 42. pueros per urfos dilaniari fecit. Sed potius dicendum est denotari B. Virginem, quæ miram stragem infert Ecclesiæ adversariis, non tantum dum apparet terribilis ut castrorum acies ordinata, sed etiam dum quasi sibilus auræ tenuis proponitur, dum nubecula parva, quasi vestigium hominis apparet. Audi Andream Cretensem serm. de Assumpt. ubi docet B. Virginis cadaver in funebri lecto jacens totam naturam suavissimo odore perfudisse. *Quod quidem videbatur in lecto unguenti sanctificationis suavi odore totam perfundebat naturam.* Tam suavem odorem etiam mortua, & vestigium hominis solum habens exhalabat, ut omnes Ecclesiæ hostes procul abigerentur. Id Sponfus insinuare videtur Cant. cap. 4. v. 11. *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.* Vestimenta B. Virginis sunt ejus virtutes, ejus exuviæ, quæ tam odoriferum spirant odorem, ut omnes inferorum potestates in fugam convertant. Accipe verba D. Amedæi homil. 2. de Mariæ ornatu. *Asserunt odore thuris demones effugari, Deum lacrymis mediantsibus placari. Ego verò libenter dixerim odore virtutum sanctæ Mariæ angelos tenebrarum effugari, & quodam valido turbine huc, illucque raptari, ut in eis impleatur, quod dictum est: fiant tanquam pulvis ante faciem venti.* Quasi diceret virtutes & exuviæ Mariæ majorem vim habent, quam pallium Eliæ. Hoc enim contactu divisit aquas lib. 4. Reg. cap. 2. v. 14. *Percussitque aquas & divisæ sunt huc atque illuc, & transiit*

Elisæus. At verò exuviæ & virtutes Mariæ non contactu, sed odore; fragrantia, & exhalatione non aquas Jordanis dividunt. sed sicco pede iter per illum alveum sternit, sed etiam dæmonum phalanges in fugam cōvertunt. Cap. 6. v. 8. *Tobiz, Sacer Textus virtutem cujusdā piscis capti describēs. Cordis ejus (inquit) particulā si super carbones ponas fumus ejus extricat omne genus demoniorum.* Mariæ halitus non minorē vim habet. *Ego verò libenter dixerim odore virtutum sanctæ Mariæ angelos tenebrarum effugari, & quodam valido turbine huc illucque raptari (inquit S. Amed.)* Quasi diceret, odor, halitus è Virginis virtutibus & exuviis proveniens tam efficax est, ut æquivalear turbini.

III.

Ad illam respirationem, quam Ecclesia per Mariam haurit, alludere videtur Sponfus Cant. cap. 7. v. 4. ubi Sponfam ita affatur. *Collum tuum sicut turris eburnæ.* Cur collo comparatur? quid commune habet cum collo? quia sicut per collum animal respirat, sic per Mariam Ecclesia, quæ est corpus Christi mysticum respirat. Egregiè S. Bernardinus de exaltatione Virginis art. 2. cap. 8. *Sicut per collum vitales spiritus descendunt in corpus, sic per Virginem à capite Christi vitales gratia in ejus corpus mysticum transfunduntur.* Vnde est iste ordo divinarum gratiarum defluxus, ut prius à Deo defluant in Christi animam benedictam; deinde in animam Virginis Matris; inde in Seraphim, & sic successivè in alios sanctos ordines Angelorū. *Demū in Ecclesiam militantem.* Ita ut idè effari liceat id quod sapientiss. Idiota in contemp. *Idiota* Virg. c. 5. explicās illa verba Prov. 20. *Lucerna Dñi spiraculum hominis.* Idiota: *Lucerna domina, id est Maria, quæ magnifera maris interpretatur, spiraculum hominis: quia peccator per te respirat in spe venia & gratia: ut quod de altero nomine cecinit Prudentius in apotheofo, de hoc dici possit non male. O nomen pradulce mihi lux, & decus & spes, blandus in ore sapor, fragrans odor, irrigans fons.* Cur Ecclesia militans potius per Mariam respirare dicitur, quam per aliam creaturam, sive Angelicam, sive humanam? Respondet S. Bernardinus citatus. *Cum enim tota natura divina totum esse, posse, scire,*

Ioannes.
44.
Jerof.

Andr.
Cretens.
Cant. c.
4. v. 11.

S. Amedæi.

S. Bernardinus.

Idiota

scire, & velle divinum intra Virginis uterum extiterit clausum, non time-
dere, quod omnium gratiarum influxus
quandam jurisdictionem habueris hac
Virgo, de cuius utero, quasi de quodam
divinitatis oceano rivi & flumina emana-
bant omnium gratiarum &c. Et supra.
A tempore; quo Virgo Mater concepit
in utero Verbum Dei, quandam (ut sic
dicam jurisdictionem, seu auctoritatem
obtinuit in omni Spiritus sancti processio-
ne temporali, ita quod nulla creatura ali-
quam à Deo obtinuit gratiam vel virtutē,
nisi secundū ipsius pia Matris dispensatio-
nem. Quasi diceret, quemadmodū Spi-
ritus sancti processio ad intra fit spiri-
tatione: ita ejusdem Spiritus sancti missio
ad extra fit per spirationē, unde passim
vocatur flamen, ejusque descensum in
Apostolos S. Lucas Act. cap. 2. v. 2.
exprimit per flatum. Et factus est re-
pendē de celo sonus tanquam advenientis
spiritus vehementis. Græcus pro spi-
ritus vehementis habet status venti. Va-
tablus. similis flatui violento. S. Cypria-
nus lib. 3. testam, contra Judæos. Quasi
ferretur status vehemens. S. Augustinus
serm. 188. de tempore. Flatus ille à
earnali paleā corda purgabat. Quis hujus
status dispensationem habebat? Beata
Virgo. In omni Spiritus sancti processio-
ne temporali nulla creatura aliquam obti-
nuit gratiam vel virtutē, nisi secun-
dum ipsius pia Matris dispensationem.

IV.
Petrus
Damas.

Illi arridens S. Petrus Damianus
Serm. de Annuntiatione. Per ipsam
(inquit) cum ipsa, & in ipsa totum hoc
faciendum decernitur, ut sicut sine ipso
factum est nihil, ita sine illā nihil refectū
fit. Id est sicut in formatione hominis
Genesis cap. 2. v. 7. Deus inspiravit in
faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est
homo in animam viventem. Seu tota
Trinitas concurrat ad productionem
animæ rationalis, quæ in homine est
vegetativa & sensitiva, ex quā oritur
respiratio & exspiratio, quæ est tam sig-
num, quàm effectus vitæ, quia ad vitā
ita necessaria est respiratio, ut ne mo-
mento quidem absque eā vivere possu-
mus (inquit Galenus lib. de utilitate
respirationis cap. 2.) Hinc Asclepiades
dixit respirationem esse generationem
animæ. Praxagoras autem non genera-
tionem, sed corroborationē animæ ap-

pellavit. Ita scire vis, quid concurrat
ad respirationem spiritualem mentium
nostrarū? B. Virgo. Ita ut sine illā refectū
fit nihil. eodem spectant verba S. Bern-
nardi Serm. de Nativit. Mariæ. Alius
ergo intueamini, quanto devotionis affec-
tū à nobis eam voluit honorari, qui totius
boni plenitudinem posuit in Mariā,
ut provide si quid spei in nobis sit, si quid
gratia, si quid salutis, ab eā noverimus
redundare, quæ ascendit deliciis affluens.
Et infra. Totis medullis cordium, totis
præcordiorum affectibus & votis omnibus
Mariam hanc veneremur, quia hæc est
voluntas ejus, qui totum nos habere vo-
luit per Mariam. Scilicet vitam & respira-
tionem spiritualem.

Bernar.

§. 3.

Ecclesia in sinu Mariae tuta quiescit.

LIB. 4. Regum cap. 2. legimus, I.
Lquod Elifcus anhelans comitari E-
liam ad locum quietis, quod sanctus ille
Propheta vehebatur, v. 11. Ecce currus
igneus & equi ignes diviserunt utrumque
& ascendit Elias per turbinem in caelum.
Elifcus autem videbat & clamabat, dicens:
Pater mi, Pater mi, &c. Quasi diceret,
non solent filii à sinu Patris avelli, sed
in eo placidè quiescere, juxta illud
Joannis cap. 1. v. 18. Unigenitus filius
qui est in sinu Patris. Syrus. In gremio,
Græcus. Ad sinum. Seu ad pectus, &
cor patris, id est intimum, conjunctissi-
mus est. Et c. 13. v. 23. de Joanne Evan-
gelistā. Erat recumbens unus ex discipulis
ejus in sinu Iesu, quem diligebat Iesus.
B. Virgo in signum suæ maternitatis
Ecclesiam militantem in sinu & gremio
suo fovet. Sic illam affatur Anastasius
Antiochenus Serm. 1. de Annunt.
Ave gratiā plena, quod facta sis nobis
salutis via, ascensusque ad superos, ac lo-
cus requiescentis, refrigeriique taberna-
culum. Quasi diceret, aliter te geris er-
ga Ecclesiam militantem, quàm Elias
erga Elifcum discipulum suum. Elias
quippe sursum ascendit, sed Elifco viam
non pandit: solus enim curru igneo
vectus est in caelum, ut post sacrum
Textum canit noster Baptista Mantua-
nus de Calamitatibus lib. 3.

1.4. Regi
cap. 2.

v. 11.

Joan. c.
1. v. 18.

Anastas.
Antioch.

R r 3

Quem

— *Quem lapsus ab æthere curvus
Subulit in Phœbi sylvas, atque ardua
templa.*

Quantâ verò quiete fruatur audi eundem infra, ubi locum voluptatis in quem translatus est, ita depingit.

Mant. *Sed sælix nunc arva colit videntia supra
Frigoris ærii, & lapidosa grandinis
oram.*

*Ille licet geminâ vertex æstate quotânis
Sudet, & à nobis cùm sol declinat in
auitris, (cancri*

*Et cùm listorei petis humida brachia
Scilicet aequali libra, Phyxig, sub astro
Depresso quoniâ vultum telluris ab orbe
Tollitur, infestis nunquam tamen igni-
bus ardet,*

*Purpureos semper flores spirantibus auris
Ora repens semper violas, & candida
semper (umbriâ.*

*Lilia fert, brevibusque dies absconditur
Quatuor ex istis labentia flumina campis
Lata rigant. Asæ ripis ingentibus arva:
Sunt rigui fontes, vitreosque intentia
rivos (cæter,*

*Prata bibunt, tersus semper sine nubibus
Nec quæsitur ventis, nec rauca tonitrua
frangit. (sylvæ,*

*Brachia pomiferæ curvans redolentia
Pendulaque electri grata induit vva
colorem (surgunt*

*Collibus in parvis, ubi paulum jugera
Perpetuas ramis sæcunda feracibus arbor
Semper habet fruges, quibus & contem-
(nere. fatum*

*Postit & experiet morbi servare juventâ
Nulla patet curis illuc via, nulla dolori,
Nulla neci, colit ista senex loca sancta
beatus (orbem*

*Atque sub occasum mundi rediturus in
Non times interea Parcâ, ne flamina
rumpant.*

Hujus ergo placidi domicilii Eliseum licet clamantem minime participem effecit. At B. Virgo Ecclesiam militan-tem suæ quietis participatione donat, ad suam gloriam, suos triumphos consequendam provocat. Hinc Anas-
Anast.
Antioch. *Antiochenus illam salutans. Ave (in-
quit) gratiâ plena, quod facta sis nobis
salutis via, ascensuque ad Superos; ac
locus requiectionis, refrigeriique taberna-
culum. Quasi diceret: Tua charitas &
sollicitudo multis partibus superat cha-
ritatem & sollicitudinem Eliæ: hic as-*

condit quidem in Cælum seu in locum amœnum, ubi quiescit: sed non est via, non est ascensus, non est requiectionis locus, & refrigerii tabernaculum. Id B. Virgini unice competit, ut etiam S. Cyrillus Alexandrinus testatur hom. 4. contra Nestorium, ubi illam his verbis alloquitur. *Per te exulabat cælum, la-
tantur Angeli, & Archangeli, fugan-
tur dæmones, & homo ipse ad Cælum revoca-
tur.* Expende hæc ultima verba, homo ipse &c. Id est Ecclesia militans Ecclesiæ triumphanti suæ sorori charissimæ conjungitur; quod probat. *Omnia crea-
tura idolorum errore detenta, conversa est
ad notissimam veritatis, & fideles ho-
mines ad sanctum Baptisma pervenerunt,
atque in toto orbe terrarum constructa
sunt Ecclesia; te adjutrice gentes veniunt
ad penitentiam.*

Idem (ni fallor) Germanus Constantiopolitanus serm. 2. in Mariæ dormitionem intendisse videtur. *Tute-
la (inquit) tua immortalis; & intercessio
vita & protectio perpetua: nisi enim tu
præires, nemo spiritalis evaderet, nemo
in spiritu Deum adoraret.* Ait tutelam & protectionem Mariæ non esse horariam sed perpetuam & immortalem: nam non ad tempus in sinu suo nos fovet, sed semper. Non tantum Advocatæ officio fungitur: sed & Matris; quandoquidem vitam suis clientibus præstat; & ad æternam vitam consequendam iter sternat. Unde subdit. *Nemo Dei
cognitione repletus est, nisi per te, ô san-
ctissima. Nemo salvus, nisi per te ô Dei-
para: nemo periculorum evadens, nisi per
te Virgo Parens: nemo redemptus nisi per
te Dei Mater. Nemo demum misericor-
diam consecutus nisi per te. Quis enim
peccatores tantopere defendis. Quasi dice-
ret si sinus est signum firmæ protectio-
nis & tutelæ. Juxta illud Numer. cap.
ix. v. 12. *Porta eos in sinu tuo.* B. Virgo ita Ecclesiam protegit, ut indefessam illius curam gerat. Idem Germ. Con-
stant. citatur. *Peccatores per te Deum
exquisierunt & salvifacti sunt; dixerunt-
que & ipsi, nisi quia Dominus carnem de
Virgine sumens adjuvasset nos, paulo mi-
nus habitassent in inferno anima nos-
tra.* Ecce quomodo B. Virgo sit via, vehiculum, & ascensus ad salutem æter-
nam. Subdit: *Potens igitur ad salutem
auxilium**

II.

auxilium tuum ô Deipara. Tu enim revera es vera vitæ parens. Ecce quomodo parentis nostræ nomen mereatur. Quod denique in sinu suo nos perpetuò fovet. Idem innuit variis epithetis illam celebrans. Quæ te admirationi nõ habeat, spem immutabilem, protectionem immobilem, statim per fugium, semper vigilem deprecationem, perennem salutem, auxilium stabile, patrocinium inconcussum, murum inexpugnabilem, arcem tutam, vallum undique munitum, validam auxilii turrim, portum tempestate jactatorum. Hæc omnia encomia comprehendit

Cont. c. Spõsus Cant. c. 6. v. 11. Ne civi anima mea conturbabit me propter quadrigas

Aminadab. Id est tanta est hujus Virginis cura, tam studiosè Ecclesiam protegit, ut omnino eam impugnantium conatus & tela refundat. Accipe paraphrasim Ghislerii, qui postquã ostendit hortum unicum esse Ecclesiam militantem subdit sponsum in illũ descendisse. Quia (inquit) licet illa primo aspectu ob ingentes persecutiones & perturbaciones, atque ob impiorũ, qui ipsi admisti sunt, copiã, instar corticis nucum aspera videatur & amara; intrinsecus tamen dulcissimũ continet nucleum (navissimarum consolationũ sanctorumq; fidelium, qui in ipsã latentes maximam in ira se obtinent dulcedinem, quam & pariter extrinsecus aliis imperant. Descendere Gloriosissimam Virginem in Ecclesiam sanctam, nemo jure ambigit qui Ecclesiasticas SS. Patrum revolverit historias. In quibus frequentissimã illius leguntur appariciones. Illum verò descensum fieri ut Ecclesiam protegat, & quasi in sinu suo foveat contra quoscumque hostium incursum. Scribit idem Ghislerius infra. *Vt illam ab illis præservet damnũ, quæ ipsi imminet à principibus mundi, à possessatibus aëris, ab hæreticis, atque à pompis, & à rebus hujus sæculi. Hac enim omnia sub unã designat metaphorã quadrigarum Aminadab, quod interpretatur populi Principis, seu Principis populi, aut Ducis populi, seu populi sponte imperantis. Quis enim Princeps populi, nisi ille, quem Dominus (Ioanni cap. 12. v. 31.) hujus mundi Principem appellat? Quis est populus sponte imperans, nisi tyranni, qui voluntatem suam subditis esse volunt? Quis est Dux populi, seu populi Dux, nisi hæstarcha*

quilibet, qui Duce se jactat in populo liberè prædicans. *Me sequimini, seltam meam tenete? Quin & quilibet hæreticorum schola populum ducem se celebrare non erubescit. Quis est populus Princeps? nisi qui illustres in hoc sæculo nobiles, opulenti, terrenisq; insignes existunt? à quadrigis quibus hi omnes Ecclesia adversarii adversus eandem Ecclesiam præliari solent metuens illi Virgo Benedicta, descendi (inquit) & descendam in Ecclesiam, quæ hortus nucum merito nuncupatur. Quid per nescivi intelligit? non habeo majorem curam aliarum rerum, reliquas res quasi ignoro præ sollicitudine, quam mihi Ecclesia suggerit. Quomodo ait: Anima mea conturbabit me &c? Potest nõ sollicitudo Ecclesiæ statum boatum Virginis conturbare? Ghislerius. *Bella continua, quibus contra illum dimicat satanas, tyranni, hæretici, mundusque ipse. quadrigis pomparum, opum, honorum, illecebrarum omniumq; rerum sæculi pavorem mihi concutunt. & si turbatione pati possem, quæ imperturbabili serior beatitudine propter hæc quadrigas mea conturbaretur anima. Nõ immerito igitur Ecclesia ad extremas necessitates redacta in ejus sinu se abscondit: quot enim fideles illa complectitur, tot protegit; adeò ut Ecclesia, seu qualibet anima fidelis de illã dicere possit. In umbrã manus suæ protexit me. Septuaginta In protectione manus suæ abscondis me. Et ipsa de iisdem dicere possit. In umbrã manus meæ protexi te. Umbra enim symbolum est protectionis, quia umbra protegit hominem ab æstu solis: & aves alis suis obumbrantes pullos, eos protegit à milvo, in umbrã igitur manus, id est manu suã mihi obumbrante & objectã protexit me. Ad illam protectionem alludens Jerem. Thren. cap. 4. v. 20. aiebat. In umbrã suã viveamus in gentibus. Imò ipse Vates Regius P'salm. 122. v. 2. Sicut oculi ancilla in manibus domina suæ. Hæc enim verba ita elucidat S. Bonaventura in speculo Bonav. B. Virginis in laudem ejusdem. *Ancilla Domina est qualibet anima fidelis illi devota; imò etiam Ecclesia universalis. Oculi hujus ancilla in manibus dominæ suæ semper debent esse. Quia oculi omnium nostrum ad manus Mariæ semper debent respicere; us per manus ejus aliquid boni accipiamus.***

accipiamus. Quasi diceret manus Mariæ auritæ sunt, largitæ ad audienda vota nostræ, preces nostras: largæ ad obumbrandos, protegendos nos: imò ad beneficiandum nobis, juxta illud S. Petri Damiani serm. de Nativit. Virginis, *In manibus tuis sunt thesauri miserationum Domini, & sola electæ es, cui tanta gratia, conceditur.*

Petrus
Dam.

CAPUT . SEXTUM.

Ecclesia Sancta, quia per Apostolos edocta & propagata.

I. **M**ARCUS Antonius de Dominis *Ant. de dominis* Impius Apostata libr. 1. cap. 1. num. 23. negat Christum fuisse Caput VII. b. le Ecclesiæ, vel illam fundasse. *Christus* (inquit) *nulum capitis visibilibus munus in ista Ecclesiâ exercuit.* Et mox illud officium attribuit Apostolis. *Ecclesia reverè per Apostolos fuit edificata post Christi ascensionem.* Hunc errorem ipsemet destruit, dum citato capite n. 24. ait. *Ego sanè in Christi visibili regimine ordinario hæc tantum observo visibilia sacramenta instituire, ministros vocare & mittere, evangelizare ministros suos, errantes corrigere & increpare, legem explicare, eamque à corruptelis vindicare. Alterius generis officia à capite Christo ut visibilibus erat prodeuntia ego certè non reperio.* His verbis Christum esse caput Ecclesiæ patenter asserit. Nec refert, quòd Ecclesia dicatur Sancta ab Apostolis. Si enim sanctum idem sit ac stabilitum, firmum ac constans, hoc modo Ecclesia sancta dici potest à firmitate & constantiâ adamantinâ Apostolorum. Hanc firmitatem admirans Vates Regius canebat Psalm. 138. v. 17. *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus,* v. 17. *nimis confortatus principatus eorum;* Gonetardus pro *principatus* vertit, *excellentiâ & dignitat eorum, quàm est potens & fortis.* Quis est iste principatus? est Ecclesia, quæ tam stabilis est, ut portæ inferi nequeant prævalere adversus eam: & ejus primarii Principes scilicet Apostoli, tam constantes fuerunt in fide, ut nec minis, nec verberibus, nec suppliciis ab eâ deterreri potuerint. Accipe verba nostri Michaelis de Bononiâ in illum Psalm: *Hot expo-*

Michael
Bonon.

nitur de Apostolis, & eorum successoribus; qui amici Dei dicuntur, dicente eu Christo Ioannis c. 4. Vos autem dixi amicos, Principes autem dicuntur, quia Principatum in Ecclesiâ tenent. De quibus dicitur Psalm. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constituit eos Principes super omnem terram. Isti nimis honorati sunt, qui locum Dei tenent in terris, ut Deus honoretur in illis. Isti nimis confortati sunt; quia recepto Spiritu sancto sine timore Verbum Dei per orbem prædicaverunt, ut non verba, vel verbera; sed nec etiam ipsam mortem timerent. Act. c. 4. Ibant Apostoli gaudentes à consuetudine concilii, &c. His verbis innuit Ecclesiam firmam, & inconcussam esse, ejusque Principes scilicet Apostolos illâ constantiâ ac firmitate præditos fuisse, quæ Apostolica firmitas quantum ad Ecclesiæ propagationem concurrerit satis fusè alibi dicitur. Et innuere videtur Apostolus scribens Ephesii cap. 2. v. 20. *Ephes. Superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Jesu. S. Anselm. S. Anselm. Ipse est fundamentum Apostolorum & Prophetarum, quia super illum incumbunt & firmi permanent, Apostoli, & Propheta, qui totam deinde fabricam sancti adificiter portant.* Quomodo portant constantiter tolerantisque cumque illi adversantur: & hoc modo illam stabiliant, confortant, augent.

II. Propagatio etiam ac incrementum Ecclesiæ plurimum dependet à doctrinâ fidei ab Apostolis prædicatâ. Id colligo ex citatis verbis Apostoli, quæ Dionysius ita interpretatur. *Edificati Divis. super Christum qui est primum fundamentum, in quo Apostoli & Propheta fundati fuerunt per fidem & gratiam singulari.* Quasi diceret: idèd Ecclesia dicitur sancta, quia Apostoli fidem & religionem, quam profiteretur dilataverunt, ac propagarunt, juxta oraculum Davidicum Psalmi citati v. 18. *Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur, exurrexi, & adhuc sum tecum.* Titelmannus in annot. *Titelm.* notat quosdam hæc verba referre in primitivam Ecclesiam, quæ prædicatione Evangelii & fidei factâ per Apostolos plurimum crevit. *Alii* (inquit) *divisim legunt referentes ad initium Ecclesiæ Primitivæ, quando admodum pauci numero*

numero erant fideles veri: postèrius ad profectum ejusdem, quando jam mirum in modum crevis fidelium numerus per univèrsam orbem illato Evangelio: atque ad hunc sensum præsentem ita exponunt. Prius quidè illi sui amici admodum erant pauci, ita ut facillimè possissent, dinumerari, ac nullo negotio cogi in certum aliquem numerum, quemadmodum videlicet in actibus Apostolicis, eos, qui simul erant in Jerusalem congregati fideles, Ecclesiæ nova initium legitimus certo comprehensos numero, ante S. Spiritus missionem serè etiam nominatim designatos. Verum postmodum S. Spiritu demisso de cælo & B. Apostolis in omnem terram excursibus, tanta facta est credentium multitudo, ut quasi arena maris fierent innumerabiles. Consequenter ad illa verba, *Exurrexi, &c.* Ostendit fidei propagationem factam fuisse ab Apostolis post Resurrectionem Christi. Ita enim (inquit) definitum fuerat, ut non prius in gentibus prædicaretur Evangelium, undè illa innumerabilis arena conflavit in Ecclesiam: sed tantum intra fines Judææ quemadmodum indicabat Chananaë muliercula Salvator dicens, *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel:* Matth. cap. 15. Et cum Discipulis vetuit non abire in viam gentium, neque in civitates Samaritanorum introire, donec exaltatus à terrâ, juxta quod ipse prædixerat, omnia ad se attraheret, Joannis cap. 10. Et donec semen cadens in terram benè mortuum fructum proferret plurimum. Hanc Ecclesiæ sanctæ propagationem post Christi obitum prænuñciavit idem Regius Vates psalm 46, v. 9. *Principes populorum cõgregati sunt cum Deo Abraham, quoniam Dii fortes terra vehementer elevati sunt.* Vel ut Hebræus. *Elevatus est.* Quasi diceret, scire vis unde, & à quibus tantæ Ecclesiæ propagines prodierunt, undè Ecclesia elevata, magnificata, dilatata est? ab Apostolis. Hi enim post Christi ascensum, fidem per totum orbem quantus, quantus est disseminaverunt. Tunc enim Populorum (inquit Titelmannus) diversorum Rectores & Præsides, unà cum sibi subiectis populis congregati sunt cum Deo verò, (quem colerant Abraham, Isaac, & Jacob Patriarcha, & semen eorum, & qui ab unâ gente colebatur) huic jam se Reges

& Principes orbis terrarum adiungunt per fidei & cultus ejus acceptationem huic se coniungunt, & conjungunt, atque subijciunt cum suis populis: idè, per hoc, quod Sancti Apostoli, atque Apostolici viri, Prædicatores gloria ejus, qui velut Dii fortes terra positi sunt à Deo, & Principes ac Iudices constituti sunt super omnem terram magnificè ex ipsius virtute exaltati sunt, & sublimati mirabili acceptâ à Deo potestate, in verbo, & in opere, & in efficaciâ doctrina, & virtute signorum, atque prodigiorum, ex virtute S. Spiritus. Per horum siquidè magnificam exaltationem etiam Principes orbis terrarum jûgo fidei se submittentem cõvenerunt in unum Dei cultum, quem prius cõtemplarent, atque etiâ fuerant persecuti.

III.

Denique (ut hic cætera omittam) Ecclesia incrementum accipit à doctrinâ morum, seu quia Apostoli docuerunt homines ut se divina voluntati exactè conformarent, suaque opera juxta legem æternam, seu n. entem & voluntatem divinâ dirigerent. Sanctitatis enim (ex Cornelio in cap. 1. Abacuc) consistit in conformitate cum lege æternâ, quæ est in mente Dei. Voluntas enim Dei, cum reipsâ sit eadem cum mente, & intellectû suo, idèque necessariò & essentialiter legi æternæ conformis sit, & ex æquò respondeat, huic pariter ipsa eî mensura & omnis sanctitatis. Illam conformitatem divinæ legi, ac legis carnalis proculationem docuit Dominus Eliam, & Elias suos Discipulos priusquam Apostolicæ legationis officio fungerentur. Sic enim Joannes 44. lib. de instit. monach. cap 4 explicat illa verba lib. 3. Regum cap. 17. l. 3. Reg. v. 3. *Recede hinc, & vade contra orientem.* 17. v. 3. Quibus subdit. *Scilicet contra originalem tuâ carnis cupidinem.* Scire namque debes, quod in die ortus tui non est à peccato præcisus umbilicus tuus? quoniam in peccatis natus es totus, quemadmodum in personâ cujuslibet hominis genisi à viro ex seminâ, ait Propheta Psalm. 50. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea.* Ab hoc autem originali peccato in quo concipitur homo, illud provenit quod caro hominis adversus spiritum concipiscit. Vnde (inquit Apostolus Rom. c. 7.) *aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege*

S s

lege

Psal. 46
v. 9.

Tuum.

lege peccati, qua est in membris meis. Hac est lex peccati illa lata porta, per quam quis intrat, cum ei consentit, & spatioſa via, per quam homo ambulat dum secundum eam vivit, que ducit ad perditionem: & multi sunt qui intrant per eam, &c. Eandem victoriam propriæ voluntatis, & legis carnalis, cõformitatemq; cum divinã lege & voluntate docuerunt Apostoli; ut patet ex illis verbis Epistolæ ad Galatas cap. 5. 2. Corinth. cap. 4. ad Coloss. cap. 3. quæ Joannes Patriarcha loco citato refert. Sic enim quæ Christi sunt carnem suam crucifixerunt cum vitis, & concupiscentis semper mortificationem Christi in carne suã circumferentes, ut & voluntate Christi in corporibus eorum manifestetur. In quam cum fuerint transformati, perveniunt per illam ad supremam gloriam: quemadmodum eis Apostolus ait: *Mortui estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.* Id præcinit illud veteris Regius Psalm. 101. v. 17. *Quia edificavit Dominus Sion, videbitur in gloria suã. Jacobus de Valentia. Ista Civitas Sion sive Hierusalem, quam Christus edificaturus per totum orbem, non erat construenda ex lapidibus mortuis, sicut erat illa terrena Hierusalem; sed ex lapidibus, vivis scilicet fidelibus convertis, pro majori parte de populo Gentili, quos lapides debebant Apostoli eligere, & adaptare in suã Predicatione: & ex talibus erat Ecclesia construenda, qui quidem lapides fuerunt edificati, & cõpõgnati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Vnde Zacharias c. 9. & salvabit eos Dominus Deus eorum in illa, ut gregem populi sui: quia lapides elevabantur super terram. Ex quibus patet quod tales lapides maxime erant excidendi per Apostolos ex populo gentili, ex quibus debebat edificari ista civitas Sion, toto orbe diffusa. Et hoc est, quod dicit, quoniam lapides hujus Civitatis placuerunt servis tuis Apostolis ad edificium Ecclesiæ, & ideo Apostoli miserabantur populi gentili, & tunc gentes timebant nomen tuum Domine, & omnes reges terræ timebant gloriam tuam, quia ex istis lapidibus Dominus Iesus Christus respexit orationem humilium gentium, quia per fidem fuerunt humiliati: & Christus non precepit precem*

Ps. 101.

Jacobus de Val.

eorum: imò admisit eos ad fidem, & per Baptismum generavit. Non possunt autem fidem suscipere, nisi legi carnis renunciant, & divinæ se subjiciant Sic intelligendus Titelmannus qui verba eadẽ elucidat. *Quia Dominus ipse in tempore placiti edificavit Ecclesiam suam ex lapidibus vivis, ex multitudine populorum fidelium, & in eã ipse apparebit in gloria suã, manifestabitur palam omnibus in filio suo, quem mittet in carne factum visibile, in gloria quoque signorũ & prodigiorum admirabilem, quæ in illo tempore per edificatores Sion gloriosè operabitur, agnoscentur & ipse, & manifestabitur mundo, ostendens fidelibus presentiam.* Ecce quomodo Ecclesiæ sanctitæ procedat, & exurgat ex lapidibus vivis ex multitudine populorum fidelium & obedientium divinæ legi, & legi carnis renunciantium: ex lapidibus qui Deo & Apostolis fabricandæ Ecclesiæ allaborantibus placerent, Dei nomen timerent, Dei gloriam venerantur.

Hujus Ecclesiæ sanctæ foundationem IV. Vates Regius ait præstam fore; quia in sublimibus Virorum Apostolicorum montibus condi debet psalm. 86. v. 1. *Fundamenta ejus in montibus sanctis.* Titelmannus sic ejusmodi vaticinium explicat. *Civitas illa, quam mente cõtemplor in tempore gratia per Messiam edificandã Ecclesiã illius sanctæ, quam sibi in domum & civitatem edificabit rex magnus in plenitudine temporis adventurus: hujus inquam, civitatis, domus & edificii fundamenta erunt in sublimibus istis montibus, Apostolis, atque Apostolicis viris, sui spiritus primitiis copiosè sanctificabit edificator hujus edificii Deus faciesque in veritate sublimes & immobiles. Fundamenta igitur Ecclesiæ non innitentur sublimi Philosophorum & Oratorum subtilitate & eloquentiã, nec sublimibus Regum & Principũ honoribus, & divitiis, sed sublimibus Apostolorum, & virorum Apostolicorum virtutibus & sanctitate, & divinæ legis observantiis. Nam eos Deus sancti illius edificii Ecclesiastici edificator antequam mittat Apostolicos viros ad opus suum in omni genere virtutum & legis observantiã exercitatos esse desiderat, tuncque spiritus sui primitiis perfundit & sanctificat,*

IV.

Psalm. 86

v. 1.

Titelm.

Id

VI. Id figuratum est in sacrâ historiâ Elizæ; quam materiam adhibet industrius ille Propheta ad extruendum altare Domino? Duodecim lapides, non tales quales, sed juxta numerum filiorum

13. Reg. cap. 18. v. 30. *Et tulit duodecim lapides juxta numerum tribuum filiorum Israel.* Cur ait: *juxta numerum?*

Quid ista cõformitas numeri denotat? vult innuere Ecclesiam Dei optimè construi & propagari; cùm Divini Verbi Precones & auditores fidem & vitam Propheticâ amplectuntur, & sequuntur.

Glossa
uadimar.

Redemptor noster contra mundi Principè ac satellites deceptans ac superans, altare Domini quod destructum fuerat, id est fidelium corda à labe iniquitatis purgans aram Deo dedicat, qua ex duodecim lapidibus constructa memoratur, quod ex his qui Propheticam & Apostolicam fidem seu doctrinam sequuntur, gratissima ara Deo construitur, in quo sacrificium laudis in odorem suavitatis offertur.

Quamvis Rabanus per aram accipiat animam: tamen non minus aptè intelligi potest, Sancta Ecclesia juxta illud ejusdè libri 3. Regum cap. 5. v. 17. Ubi Rex Salomon templum suum ornans.

13. Reg. 5. v. 17.

Præcepit (inquit) Rex ut tollerent lapides pretiosos in fundamentum templi, & quadrarent eas.

Dionys.

Dionysius ait per Salomonem intelligi Christum. Christus (inquit) post suam Passionem, Resurrectionem & Ascensionem sortitus plenam quietem volens per sanctos Apostolos gentilitatem convertere, & ex eâ Deo Patri Ecclesiam edificare.

Apostolos suos ad Gentiles direxit instruendos ac convertendos: deinde ad ipsos conversos misit Discipulos alios, imò & ipsos Apostolos, qui conversos à se Gentiles interdum visitaverunt in fide, prout in actibus Apostolorum Paulus ac Barnabas fecisse leguntur: sicque Christi ex ipsis conversis Gentilibus assumpsit multos in adjutorii Discipulorum ex Iudaismo conversorum: ita quod ipsi Gentiles conversi simul cùm gloriosis Apostolis, aliisque Discipulis predicare ceperunt Evangelicam legem, & præindere ligna, atque extrahere saxa, quadrare, ad equalitatem justitiam trahere, deinde dolare, polire & scalpere, id est virtutibus ac multipliciter decorare

Ember.

&c. Et ante illum Eucherius lib. 3. Reg.

Qui corda hominum ad ædificium spirituale, quod ex virtutibus anima constructur, parant, sic solum nos adjutores fidem & opera justitiæ docere sufficiunt, dum ipsi prius sacris paginis edocti, diligenter, qua si fides tenenda, quo virtutum calle incedendam, certâ definitione veritatis didicerunt. Nam frustra sibi officium Doctoris usurpat, qui dissertationem fidei Catholica ignorat: Neque sanctuarium Domino, sed ruinam sibi adificant, qui docere alios regulam, quam ipsi non didicerunt, conantur. In ædificandâ domo Domini primò sunt ligna & lapides de monte cædendi, quia eos quos in fide veritatis instruere quarimus, primò necesse est ut renunciare diabolo, ac de sorte prima pravæ ratiocinationis, in quâ nati sunt, doceamus renascendo erui. Deinde querendâ sunt lapides pretiosi & grâdes, atque in fundamentum templi ponendâ, ut meminerimus abdicatâ conversatione priorum vitam in omnibus moribus inspicere, ediff. nostris auditoribus, imitandos proponere, quos per virtutè humilitatis spiritaliter Dño adherere noverimus &c. Expède illa verba: Neque sanctuarium Dño, sed ruinam sibi adificant &c. Quasi diceret, non potest per illos S. Ecclesia ædificari, nõ possunt infideles ad fidem, peccatores ad pœnitentiam converti per eos qui fidem vitam non habent. Non potest domus Dei, (quam decet sanctitudo in longitudo in diebus) fundamento Apostolico inniti, nisi ipsi sanctitatè prius amplectantur. Eucherius paulò supra. Lapidés grandes & pretiosos ponuntur cùm præcipui factis ac sanctitate viri familiari mentis sanctitate suo adherent conditorum: ut quo firmiter in illo spem suam ponunt, eò fortius aliorum vitam dirigere, quod est altitudinem portare sufficiant: lapides ergò, qui in fundamentum templi ad portandum adificium omne ponebantur, propriè Prophetæ sunt, & Apostoli, qui Verbum & sacramenta veritatis, sive visibilibus, sive invisibilibus ab ipsâ Dei sapientia perceperunt. Unde & nobis, qui eorum vitam, sive doctrinâ studemus pro modulo imitari; fundatos dicit Apostolus super fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Deinde ostendit quomodò corda virorum Apostolicorum virtute ac doctrinâ pariter elucere debeant si Ecclesia per eos aliquem progressum efficere debeat.

Sed & generaliter (inquit) perfecti quoque , qui fideliter ipsi Domino adharere , & impositas sibi fratrum necessitates fortiter ferre didicerunt . Hi possunt lapidibus grandibus ac pretiosis indicari , qui lapides bene quadrati , ac sic in fundamento poni iubentur . Quadratum namque omne quocumque veritur fixum stare cōsuevit : cui nimirum figura corda assimilantur Doctōrum , quae ita in fidei firmitate consistere didicerunt , ut nullā occurrentium rerum aduersitate , nec ipsa etiam suā nocte à sui status rectitudine possint inclinari : quales videlicet Doctōres Ecclesia non solum de Iudaea , verum etiam de Gentibus per plures suscepit . Et infra de Apostolis iterum hæc scribit . Lapidis fundamenti grandes , pretiosi quadrati primò sunt , ut supra diximus Ecclesiarum Magistris , qui ab ipso Domino verbum audiverunt salutis . Dicit Ecclesiarum Magistris : Quia fidem ubique terrarum disseminantes , Dioceses varias seu Ecclesias crexerunt , quæ filia Romanæ Ecclesie semper existerunt ut infra videbimus .

VII. Et sanè qui verbis tantum & non operibus verbū Dei prædicant ineptos esse ad religionem Christianam propagandam experientiā compertum est , eosque carpendo his Senecæ verbis uti licet . Lib. de vitā Beatā cap. 17. *Quare ergo tu fortius loqueris , quàm vivis ? Quare superiora verba summittis , & pecuniam necessarium tibi instrumentum existimas , & damno moveris , & lacrymas auditā conjugis aut amici morte dimittis , & respicis samam & malignis sermonibus tangeris ? Quare cultus tui tibi est , quàm naturalis usus desiderat : Cur non ad præscriptum tuum cœnas ? Cur tibi nitidior suppellex est ? Cur apud te vinum ætate tuā vetustius bibitur ? Cur autem deus disponitur ? Cur arbores præter umbram nihil daturæ conferuntur ? Quare uxor tua locupletis domus censum auribus gerit ? Quare pædagogum pretiosā veste succingitur : quare ars est apud te ministrare , nec remerè , & ut libet collocatur argentum , sed perire servitur , & aliquis scindendi obsonii mazister &c. Et infra cap. 18. aliter loquetis , aliter vivis : hoc per malignissima capita , & optima cuique inimicissima . Platonis obiectum est , obiectum Epicuro , obiectum Zenoni . Omnes enim isti dicebant , non quemadmodum ipsi viverent , sed quemadmodum vivendum esset .*

Ejusmodi præcones plures efficiunt cu-

riosos , quàm virtutis studiosos ; imò plures naufragare , quàm ad salutis portum pervenire sinunt ; uno verbo , Ecclesiam potius decredire , quàm crescere intueatur . S. Elias hoc virtutum exercitium prævium , ac necessarium esse planè noverat , cum concionaturus dixit lib. 3. Reg. cap. 17. v. 1. *Vivit Dominus , in cuius conspectu sto , si erit vos &c. 43. Reg. 17. v. 1.* Cur istam divinam præsentiam præmittis ó Elia ? Cur absque ullo præludio tuam prophetiam non auspicas ? quid præsentia Dei proposita seu oratio ad cessationem pluvie & roris , ad sterilitatem & famem , ad efficaciam tuæ prædicationis confert ? plurimum ; per hoc enim inuit S. Elias virum Apostolum non posse fructuosè suo fungi officio , & salutem animarum , ac Ecclesie propagationem utiliter negotiari , nisi Deum sibi semper præsentem non tantum in intentione sed etiam in effectu & conscientia habeat . Id Christus suo exemplo demonstravit , Joannis cap. 17. v. 1. *Post prolixam exhortationem & consolationem Discipulis datam quatuor præcedentibus capitibus iturus ad passionem , cap. 17. Sic auspicatur S. Joannes . Hæc locutus est Jesus : Et sublevatis oculis in cælum , dixit : Pater clarifica Filium tuum , ut Filius tuus clarificet te . Vel (ut Syrus & Arabicus) Glorificet te . Cur à sermone Discipulis factò ad Patrem dirigitur ? Ut ostendat Divini Verbi præcones debere sibi Deum semper præsentem proponere & si animos auditorum movere , & Christianam Religionem amplectendam inducere velint , ut optimè animadvertit S. Cyrillus Alexand. lib. 11. in Joannem cap. 14. *Cum quasi vaticum ad salutem veritatis dogmata Apostolis suis Christus tradiderit : continuò ab hæc collocacone in orandi habitu se convertit , nec ullum tempus inter sermonem ad Discipulos & Deum Patrem intervenire passus est , præcipiè vivendi disciplinæ regulam se nobis in hoc etiam constituens . Pondera illud continuò , &c. se convertit . Nec ullum tempus inter sermonem &c. Quasi diceret : Ut prædicatio auditoribus foret fructuosa , nequidem momento à divina præsentia & oratione se substraxit ; sed continuò Deum Patrem sibi præsentem proposuit . Sic vir Apostolicus concioni orationem ,**

Joan. a.
17. v. 1.

Cyrillus

aliaque

aliaque bona opera præmittere, & adjungere debet. Audi Christum, qui cum gregem à Petro pascendum statueret Joannis cap. 21. v. 15. ter ab eo inquisivit, an Deum diligeret. *Simon Joannis diligis me plus his?* v. 16. rursus. *Simon Joannis diligis me?* venique v. 17. *Simon Joannis amas me?* Quorsum illam interrogationem præmittit? quid pascus gregis cum dilectione Dei commune habet? per hoc docuit Christus nulum progressum in pascu animarum fieri posse nisi ovibus, quarum curam suscipiunt pastores, exemplo præluceant, dum verbi pascum præbent. Mellifluus Bernardus serm. 2. de Resurrect. *Petrus mandatum accepit tercio pascere gregem Domini, pascere (inquit) mente, pascere ore, pascere opere, pascere animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione.* Idem Mellifluus epist. 10. ad Balduinum Abbatem Reatini Monasterii. *Memento voci tuæ dare vocem virtutis. Quid illud? (inquit) ut opera verbis concinant, imò verba operibus; ut cures videlicet prius facere, quam docere paucerrimus ordo est, & siluberrimus, ut onus, quod portandum imponis, tu portes prior, & ex te discas qualiter oporteat aliis moderari, alioqui suffocabit te Sapiens Proverb. cap. 22. Ut potest pigrum illum, cui labor sit manum porrigere ad os. Arguet te & Apostolus Rom. cap. 4. dicens, tu qui alios doces te ipsum non doces? sed & notaberis vitio Pharisæorum, Matth. cap. 23. Qui alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum: digito autem suo volunt ea movere, sermo quidem virvus & efficax exemplum est operis facile faciendum suadibile est quod dicitur, dum ministrat factibile quod suadetur. Explicenda verba: Dum monstrat &c. Quasi diceret: quem admodum Mathematici & aliarum scientiarum ac artium magistri suas propositiones efficacius animis audientium persuadent aliquibus exemplis & experientis, quam proluxa verborum ambage. Sic fides Christi facilius mentes nostras exemplo, quam verbo movent. Unde merito concludit Sanctus Doctor. Ergo in his duobus mandatis, verbis scilicet æque exemplis summam sui officii ac conscientia securitatem pendere intellige. Tu tamen si sapis junges & verbum: studium videlicet orationis ac completum usque trinavillius repetitionem*

in Evangelio de pascendis ovibus. In hoc noveris Trinitatis Sacramentum in nullo frustratum à te, si pascas verbo, pascas exemplo, pascas & sanctorum fructu orationum, manent itaque tria hæc, verbum, exemplum & oratio.

Hujus veritatis alteram figuram nobis subministrat S. Elias. Quare sanctus ille Propheta tempore Achab populum à Jerzabele seductum illico ad veri Dei cultum & fidem reduxit? quia verbis exemplum & orationem præmisit, seu adjunxit, lib. 3. Regum. c. 18. v. 32. *Edificavit de lapidibus altare in nomine Domini.* Ecce exemplum operis. *Cumq; jam esses tempus, ut offerretur holocaustum accedens Elias Propheta, ait; Domine Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, & ego servus tuus. exaudi me Domine, exaudi me.* Hoc factò statim ignis in vitæ immam demissus est: & v. 37. *Quod cum audisset omnium populus cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* Quasi diceret, postquam Elias verbis opera & preces adjunxit, populus veram fidem amplexus est, professus est. Id S. Eliseus in Patre suo Eliâ animadvertit: Cum enim hic in Cœlum raperetur, lib. 4. Regum cap. 2. v. 12. *Discipulus exclamavit: Pater mi, Pater mi currus Israel & auriga ejus.* Non tantum vocat eum aurigam, sed & currum: imò currum Israel aurigæ præmittit: *Currus Israel & auriga ejus.* Nunquid auriga currum præcedere solet, vel illum conscendit, ut dirigat. Currus incedere non solet, nisi auriga moneat & moveat. Oportuntè currum præmittit aurigæ, ut ostendat illum officio aurigæ Israel, seu viri Apostolici debite fungi posse, qui à Deo regitur, ejusque legem servat. *Lyranus in Cōmentario ad c. 9. lib. 1. Reg. Currus, qui ducitur hic ponitur primò, & auriga, qui ducit secundò, ad ostendendum, quod ille bene ducit regendo, qui qui primò suis ductilis in obediendo.* Hoc est primum encomium quod Ecclesiasticus cap. 48 v. 1. dat S. Elize. *Surrexit Elias quasi ignis.* Nunquid sufficiebat dicere verba sequentia v. 2 *Verbum ipsius quasi facula ardebat?* His verbis innuit S. Eliam prius divino amore succensum fuisse prius ascendisse instar

Cornel

ignis, non tantum usque ad concavum lunæ, sed usque ad finem Dei, quam ut alios incenderet. Cornelius ibi. *Elias comparatur igni & facula; primò, quia ardebat claritate Dei, eamq; docedo, & prædicando alios accendebat. Itaque eos in verà Dei fide, cultu, & amore corinebat. Vel si ad Baal & idola deslexerent, ad Deum verum converterebat: imò dicendo, surrexit Elias quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. Ostendit opera S. Elizæ majori amore flagrasse quam verba. Eumq; majus sibi, quam aliis jugum imposuisse, majora jejunia observasse quam aliis præscriperit, prolixiores orationes fuisse quam aliis injunxerit, virgineum pudorem magis illibatam servasse in se, quam aliis persuaserit; liberaliorem fuisse mulieri Sareptanæ & aliis,*

43. Reg. quam hi erga ipsum. Nam lib. 3 Reg. cap. 17. c. 17. pro motico panis & olei accepto à viduâ Sareptanâ refundit perennem toto tempore famis farinæ & olei multiplicationem, & unicam sustentationem sibi præstitam compensat triennali sustentatione, non tantum viduæ, sed totius ejus familiæ, & piorum omnium ut optime notat Eucherius lib. 3. in lib. Reg. *Facta est igitur manus viduæ perenne torcular, & mola jugiter fundens. Et quid dico mulieris manus? in verbo Prophetæ tota domus viduæ cellarium facta est. Non ibi ros, non pluvia, non veris aura, non calidis soles, non nimbis necessarius, non aratrum, non agricola, non colonus, sed omnia in omnibus sermo Prophetæ affatim viduæ subministrabat. Quanta gratitudo! quanta liberalitas! quis hæc perspectâ ad veram fidem relicto paganismo non convertatur?*

Eucher.

IX.

Non immeritò Apostolus priusquam Apostolatus exercitio se applicaret jejuniis & orationibus se addixit Act. c. 13. v. 2. *Atinisfransibus illis Domino & jejunantibus dixit illis Spiritus sanctus, segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eum manus dimiserunt illos; & ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam, & inde navigaverunt Cyprum; & cum venissent Salaminam prædicaverunt verbum Dei &c.* His verbis textus facer ostendit Apostolos Paulum & Barnabam orationes & jejunia præmississe prædicationi,

etiam per Paulus illam raptus fuit usque ad tertium Cælum, ut notat Cornelius in epist. 2 ad Corinth. c. 12. v. 2. Idem Cornelius in cap. 13. Actorum infert, quod Jab eo tempore, seu *Inde quasi ex usu & exemplo Apostolorum Ecclesia soles præmittere jejunia & preces ante impositionem manuum id est ante consecrationem ordinandorum eamq; peragere in liturgiâ Atissa.* Quod autem non tantum Paulus sed & reliqui Apostoli à bonis operibus, & oratione etiam inter prædicandum non abstinerent docet Apostolus scribens ad Philipenses cap. 3. v. 20. *Nostra conversatio in Cælos est.* S. Athanasius homil. in illa verba. *Profecti in pagum qui ex adverso est: Subdit. In terrâ ambulantes jus, moresque civitatis in cælis habemus, siquidem nostra civitas in cælis est dilectissimi.* Quamvis cum Judæis, cum infidelibus, modò in Palestina, modò Corinthi, modò Ephesi &c, simus eorum conversioni incumbentes; tamen nostrâ conversatio in cælis est. S. Gregorius lib. 8. moral. cap. 31. *Corpore ambulamus in terrâ: sed corde habitamus in cælo.* Paulò post *Vnde Apostolus quia in supernis cor fixerat, in terrâ quidem positus: sed de terrâ extraneus, & de se suisque similibus dixit, nostra conversatio in cælis est.* Eadem habet S. Anselmus: quibus subscribens Dionysius. *Nostra conversatio in cælis per spem jugem, intentionem & ratione obiecti &c. eorum istaque conversatio est in cælis qui omnia temporalia, atque carnalia transcendentis cælistiformem, & Angelicam vitam ducunt in terrâ, illi uni, quod solum, quod necessarium est totâ mente intenti. Ait: intenti totâ mente. Ut innuat virum Apostolicum non debere esse aliquantulum intentum, sed totâ mente & omnimodè. Id Christus Apostolis suis seriò commendavit Matth. cap. 10. v. 16. *Estote (inquit) prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Cur ab illis exigit columbinam simplicitatē? quid per illius animalis simplicitatem intelligit, seu intendit? hortatur ut Apostoli eandem morum & virtutis simplicitatem gerant in corde, quam ore proferunt, S. Thomas. *Contra dolositatem, qua aliud gerit in corde aliud in ore.* Vel alludere videtur ad columbam arcæ Noë Genes. cap. 8. v. 9. *Qua**

Cornel.

Philipp. c. 3. v. 20. Anselm.

Gregor.

Dionys.

Genes. 4. 8. v. 9.

Quæ emissa ex arcâ, non cadaveribus vorandis inhæsit, sed ad arcam reversa est. Quid per columbam significatur? quid per corvum? quid per arcam & columba virum Apostolicum denotat, qui non sua, sed quæ Dei sunt quarit. corvus cadaveribus inhærens delineat Judam, & illi similes, qui alienis carnibus seu bonis devorandis incumbunt. Arca verò Christum seu Ecclesiâ delineat. Docet ergo Christus Apostolos debere columbinam indolē, & mores induere. Si extrarcam excurrant corpore, in illâ semper mente morentur. Id est quamvis Christo corporaliter non adsint, tamen per amorem & affectum in illo maneat & quiescant, nunquam ab eo defleant. Insuper quamvis in Hollandiâ, Angliâ &c, à Christi fidelibus sint sejuncti, tamen sunt semper Ecclesiæ membra, ejusque suffragiorum &c, participes sunt. Hos admirâs Isaiâs cap. 60. v. 8. clamabat. *Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas.* S. Hieronymus, Rupertus, & S. Gregorius homil. x8. in Ezech. per illas nubes & columbas accipiunt Apostolos. Hi enim licet totum orbem peragrarent, tamen illa omnia itinera fecerunt, illos omnes sudores, illas vigilantias &c, ad Dei gloriam direxerunt, nam mente semper in cœlos volabant, semper in cœlis conversabantur. De nubibus accipe verba S. Gregorii proximè citati. *Rectè prædicatores sancti nubes appellati sunt, quia verbis pluuunt, miraculis coruscant. Qui volare quoque ut nubes dicuntur: quia in terrâ viventes extra terram fuit omne, quod egerunt. Unde & per quandam nubem dicitur: in corne enim ambulantes, non secundum carnem militamus &c. Istos autem Prophetiæ spiritu prævidens substantias deserere, nihil in terrâ querere, nihil possidere, non eos, vel homines per terram ambulantes, sed nubes volantes nominat. Volant enim, qui terram quasi non tangunt, quia in ipsa nihil appetunt. Potest ostenditur columbæ nominentur. Qui ad fenestras suas quasi columbæ sunt: quia pro mansuetudinis suæ spiritu in hoc mundo per oculos nihil conspiciunt. Cur non dicit & sicut corvi ad Eliam volant? cum eorum ministerium, utpotè contra naturam, stuporem incutiat. Textus enim sacer ait lib. 3. Reg. cap.*

17 v. 6 *Corvi deserebant panem & carnes. Mane. Similiter panem & carnes vesperè.* Quia postquam Corvi Eliæ Prophetæ illud insolitum ministerium exhibuerunt ad solitas rapinas recurrerunt: Deus verò ejusmodi ministros non desiderat, sed columbas. *Qui (inquit S. Gregorius citatus) omnia simpliciter aspiciunt, & in hæc quæ vident sapienter studio non trahuntur. Vel certè: Apostoli nubibus columbisq; assimilantur. Ab Isaiâ attonito: quia volant contemplando cœlestia ad gentium conversionem celerimè properando; & semper parati ad volandum quocumque Spiritus sanctus eos direxerit. Expende illa verba Spiritus sanctus direxerit: Non Spiritus ambitionis, invidiæ, spiritus avaritiæ &c. sed Spiritus sanctus, seu non ut lucrentur aliquam dignitatem, opes &c, sed animarum salutem, & cultum Dei promoveant. Ecclesiâ propagent. De zelo, & aliis virtutibus Apostolicis ad salutem animarum procurandam & Ecclesiæ incrementum tomis sequentibus videbimus.*

CAPUT SEPTIMUM.

Beate Virginis Mariæ ad Ecclesiæ Sanctæ propagationem concursus.

ECCLESIA Sanctæ propagatio sub sidio B. Virg. supra prælibata, hic & ex professo agitando est, Eliam fuisse divinæ sapientiæ Athenzum docet Joannes 44. Hierosolymitanus Patriarcha lib. de Institut. Monach. cap. 20. referens tempore persecutionis Jezabelis Eliam recessisse ad torrent Carith & illuc ad ipsum confluisse nonnullos fideles, ut ab eo sacris fidei dogmatibus imbuerentur. In suos Discipulos elegit quosdam viros, qui idcirco ad ipsum in solitudine Carith, tunc latentem consuebant, ne per Regem Achab, & Reginam Jezabel cogerent, sicut & cæteri populare adorare Baal. Viri quippe illi timore Dei repleti, cernentes Eliam, ita verbo Dñi tunc cōtinere cælum, quod pluuam non dabat super terram, accedebant ad eum, tanquam ad verum Deum cultorè occultè in solitudine Carith. Ut sub eius doctrinâ in cultu veri Dei persistere possent, & idololatriam vitarent. His verbis: Sub

I.
Ioannes
44

ejus

ejus doctrinā. Innuvit Eliam fuisse Doctorem & Magistrum divinæ Sapientiæ, Idem Doctoris sacri officium exercuisse in Carmelo refert cap. 19. *Conveniebant namq; ibi (inquit) in unum ad psalmos & cantica & hymnos corde, & ore, ac cum instrumentis musicis in laudem Dei canendos, ad lumina quoque à Patre legis eorum audienda pariterq; legendā: in quorum disciplinis, atque exercitiis institutus, ad perfectam beatamq; vitam studiis iugibus in eremo Carmeli coalescebant secundum formam vitæ moralicæ per Deum creditam Eliæ. Expende illa verba: A patre eorum audienda. Scilicet docente & explanante, ut patet ex sequentibus. In quorum disciplina. Hoc donum alios doctrinis fidei imbuendi postulatit Eliæ.*

L. 4. Reg. cap. 2. v. 11. Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus. Abbas Joachimus lib. 1. introduct. in apoc. cap. 19. Habere duplum Ecclesiæ spiritum Eliæ postulatit, quia una est activa vita, altera contemplativa. Hæc porro activa vita præcipue in docendo & prædicando consistit, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 188. a. 4. in corpore. Accipe ejus verba. Convenienter Religio institui potest ad opera vitæ activæ, secundum quod ordinantur ad utilitatem proximorum, & ad obsequium Dei, & ad observationem divini cultus. Magis autem procuratur utilitas proximi per ea, quæ pertinent ad spiritualem animæ salutem, quam per ea, quæ pertinent ad subveniendum temporali necessitati, quantum spiritus corporibus sunt potiora. Unde supradiximus quæst. 2. a. 3. Quod elemosinæ spirituales sunt corporalibus potiores. Hoc etiam magis pertinet ad obsequium Dei, cui nullum sacrificium est magis acceptum, quam zelus animarum, ut Gregorius homil. 12. sup. Ezechielem. Majus est etiam spiritualibus armis contra errorem hæreticorum, & tentationes dæmonum fideles defendere, quam corporalibus armis populum fidellem tueri. Et ideo convenientissimum est ad prædicandum, & ad alia hujusmodi, quæ pertinent ad salutem animarum aliquam religionem institui. Hoc vitæ activæ munus ab Eliâ exercitum fuisse docet S. Antonius de Padua sèrm. in quadr. ex nomine Carmeli. Elias est prædicator, qui debet ascendere in verticem Carmeli, qui interpretatur scientia Circumcisionis, & significat sanctæ conversationis excellentiam, quæ homo scit omnia à se superflua circumcidere.

Quod si diceret Elias insignis preco fuit: non enim tantum verbo docuit, sed etiam exemplo: omni enim terrenarum rerum rerum affectui renunciavit, & supremum perfectionis apicem attingit. Quem insinuasse videtur Christus dum illum suæ transfigurationis testem adhibere voluit, S. Bonaventura in cap. 9. Lucæ. *Moyse & Elias colloquitur, quia in oratione datur homini intelligentia scripturarum, & mysteriorum. Ex eodem nomine Carmeli ad illa verba Jeremiæ c. 4. v. 16. Appexi & ecce desertus Carmelus. Dionysius colligit utramque vitam contemplativam & activam ab Eliâ & ejus alumnis fuisse observatam. Per Carmelum uberrimum ordo prædicantium, qui olim utriusque vitæ activæ & contemplativæ perfectione exterius abundabant, qui de suâ plenitudine multos spiritualiter locupletabant. Ad utriusque vitæ amplexum invitavit nos Venerabilis Pater Joannes Soreth in expositione regulæ nostræ cap. 6. Sed et si levero manus meas, paravis in conspectu meo menjam, ut non de solo pane vivam, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi alius cum Patre nostro Eliâ curram usque ad montem Dei. Propterea in regulâ subditur. Verbum Dei sit in ore vestro abundanter prædicandum, & in cordibus ruminandum. Sicut B. V. Maria hujus ordinis Patrona conservabat omnia verba Dei, conferens in corde suo; sic debet abundare in corde meditari, & in ore indicari. Ex regulâ quoque & ejus primariâ institutione habetis fratres verbum Dei proferre sicut Pater noster Elias, cujus verba quasi sacula ardeant, cuius etiam imitatio verbum Dei abundet in ore & in cordibus vestris. Imò ipsa regula nostra utrique vitæ nos incumbere præcipit cap. 11. Dominicus quoque diebus, vel aliis, ubi opus fuerit, de custodia ordinis, & animarum salute traheatis. Particulis illis: Salute animarum, interpretes communiter intelligunt Ecclesiæ propagationem per conversionem animarum. Utramque vitam activam & contemplativam ab Eliâ & sequacibus observatam & observandam patenter declarant Pontifices Romani. Unicum Clementem VIII. audiamus in Bullâ in Apost. dignitate, Carmelitæ in utrumque instituti sui finem priorem scilicet ac posteriolem, qui est divina unio per orationem & contemplationem: & posteriolem*

S. Ant. de Pad.

S. Bon.

Jerem. c. 4. v. 16.

Dionys.

Joannes Soreth

posteriorum, qui est salus proximorum, verbo ac opere. *P. Elia ac Elisei, aliorumque SS. Patrum, quorum heredes sunt, vestigiis insistentes incumbunt.* Et in Bullâ. *Dominici gregi. Eo quod divinâ affluente grâtiâ sanctæ orationi, ac cõtemplationi vacantes, sacrarum litterarum studio, Prædicationi, atque animarum salutis diligenter incumbitis; humilitate, paupertate, abstinentiâ, jejunijs ac vita austeritate praluentes, Patri vestri, ac Propheta sanctissimi Elia, vestri instituti auctoris alumnos ac imitatores ostenditis. Imitantur Carmeli incolæ S. Eliam non tantum dum orationi, &c. vacant, sed etiam Prædicationi, ad utriusque vitæ subsidia recipienda, anhelabat Ecclesiâ*

Cant. c. Cant. c. i. v. i. Oculetur me osculo oris sui. Ponte in Cant. lib. i. Exhort. i. §. i. *Hæc igitur spe erectus cum sponsâ Ecclesiâ, cuius membrum es, dicit o cælesti sponso, & magistro osculetur me osculo oris sui, petens ab illo spiritum eruditonis, & amoris: hic est duplex spiritus, quem Eliseus postulat ab Eliâ.*

II. *Majus indubiè doctrinæ ac eruditio- nis lumen & spiritum perceperunt Apostoli & Ecclesiâ in sui propagatione à B. Virgine, quam Synagoga ab Eliâ: imò ipsa Ecclesiâ à posteris Eliæ, & in fine mundi ab ipsomet Eliâ, Richardus à S. Laurentio libr. 2. p. 2. ita de ejus magisterio dicitur Maria Apostolorum Magistra facta est, qui nostri postea magistri facti sunt, & ascendente Domino novum docuit testamentum, quod ad docendum nos iidem Apostoli conscripserunt. Quasi diceret, B. Virgo longè, aliter se habuit erga Apostolos, quam Elias & Eliseus erga fideles. Hi enim legis volumina ab illis Prophetis audierunt: at Apostoli didicerunt à B. Virgine mysteria fidei à puncto incarnationis patrata usque ad mortem & passionem ejus, quæ postea in lucem ediderunt. Eidem arri- dens Lucius Dexter Præfectus Prætorio Orientis in suo Chronico nuper edito, quod dedicavit S. Hieronymo. quem admodum S. Hieronymus eadem dedi- cavit tract. de Scriptoribus Ecclesiasticis. *Sacra Virgo Maria (inquit anno 371.) consilio, luce doctrinæ & mirabili vitæ exemplo collegio præfides Apostolico, nihil grave gerunt illi, quod non ejus consilio, ductuque geratur.* Et mox anno Christi*

37. *Beata Virgo Iacobo preces fundenti CasarAugustæ in columnâ apparet in spiritu veniente quoque Ioanne Theologo. Et paulò ante. Iacobus primum templum veloratorium B. Virginis ex ejus jussu, præsentia super columnam CasarAugustæ crexit.* De hæc columnâ etiam legendus noster Lezana tom. 2. ann. Ordin. nostri anno Christi 39. Cornélius in c. 5. Act. Carmel. in fine addit. *Hæc de cau, à Christus Matrem sibi superstitim esse voluit, ut quasi sui vicaria columen esset Ecclesiâ, doctrix Apostolorum, & cõ.ATRIX fidelium.* Ejus magisterium probat Rupertus lib. i. in Cant. dicens quæstionè legalium agitatam Act. c. 15. v. 12. fuisse definitam à B. V. non quod ipsa Concilio Apostolico interfuerit (hoc enim fœminâ non decebat) sed privatim ab Apostolis cõ- sulta ante Petrum sententiam pronun- ciavit. Accipe ejus verba ad illam. *Horum discernendorum Magistram te esse oportebat à Beata Maria, & Magistra magistrorum, id est Apostolorum, juxta illud sens hororum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. An quia Spiritus sanctus illos docuit, idcirco inæ vocis magisterio non illis opus fuit, imò vox tua vox illi fuit Spiritus sancti, quidquid supplementi opus erat iisdem mortalibus vel vestimoniis, ad confirmandos singulorum seipsos, quos acceptaverat ex eodem spiritu dividente singula, pro ut vult, ex religioso ore suo perceperant instructio ad loquendum, benè composito ad sacendû, pro ut tempus erat oportunit. An quia loco supra memorato de Act. Apost. c. 15. ubi factâ seditione propter caeremonias Iudæas convenerunt Apostoli & seniores videre de hoc verbo, nullam sui mentionem scriptura fecit, idcirco putandum est, quod conventus ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore, de tuo ore spiritum non consu- luerit? imò & illic & in cæteris agendû, tu Princeps omnem solvisti quæstionè, ita tamen, ut non clamares, neque contenderes, neque audiresur vox tua foris: quia tu sola es Virgo, quæ universam hæreticam pravitatem interemisti.*

Hæc eruditio Mariana colligitur ex eius nomine, nam D. Thomas opus. 8. post SS. Ephrem orat. de laudibus Virginis, Epiphanium serm. de laudibus Virg. Joannem Damascenum lib. de fide orthodoxâ c. 15. Eucherium lib. 2.

T E infit.

instit. Petrum Chrysologum serm. 146
Convenienter (inquit) *vocatur Maria illuminatrix* in alios. *Ibidem*, *Convenienter* *vocatur Maria illuminata* in se. *Illuminata* in se dicitur, quia scientiam omnium mysteriorum perfecte callet. Est illuminatrix, quia Apostolis res obscuras aperuit, & per eos orbem terrarum lumine fidei illustravit; ex quo factum est ut Raymundus Jordanus Præpositus Uticensis, vulgò Idiota lib. de contempt. Virgin. cap. 5. eam vocet *Doctrinam* *populorum*, *Maria doctrix & magistra maris*. Per mare intellige populos, juxta illud, *Aqua multa populi multi*. Ita ut ea effari possit illud Sapientie cap. 7. v. 13. & 14. *Quam sine fictione didici, & sine invidia omninico, & honestatem illius non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui ussunt participes facti sunt amicitia Dei, propter disciplina dona commendati. Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & presumere digna horum quæ mihi dantur. Vel illud Ecclesiastici cap. 24. v. 42. Ego sicut aqua ductus exivi de Paradiso, dixi rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum. Et ecce factus est mihi strames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare. Quoniam doctrinam, quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Adhuc doctrinam quasi Prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum. Videte, quoniam non solum mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem. Ejus magisterium luculenter delineat S. Bernardus tom. 2. conc. serm. 2. de B. Virg. *Maria Virgo, qua salvatorem genuit, peperit & aluit, qua jugiter ejus adhaesi lateri, qua comes individua nullo serè absuit itinere, qua insepia præ cæteris vigilavit verbo & opere ejus, sola salvatoris, actuum insignium insignia opera, melliflua prædicationis genera, imandata contra mundum & peccatum divina severitatis accerrima eloquia, quod eum diu in secretis audivit, citius agnovit, propensius retinuit, & Apostolis, aliisque Discipulis, locupletius edidit, diligentius**

*retulit, feliciter tradidit. Hinc est quod de eâ legitur in Evangelio: Mater autem conservabat verba hæc conferens in corde suo. Et infra ostendit Christum Matris suæ specialius explanasse, quæ aliis sub obscuro parabolarum cortice proferebat. Licet enim parabolis loqueretur ad turbas, licet Apostolis omnia nota faceret ut amicis; quædam tamen credendum est præ cæteris Matrem suam quemadmodum dilexisse, isa etiam propensius erudivisse, quædam et secretius inmiscuisse, frequentius eam in cellam vinariam occultasse, seu, prout novit & voluit, gloriam deificam & supercælestem revelasse notitiam. Unde Ioannes in Apocalypsi de throno, ait: Procedebant fulgura & voces, & tonitrua, quia Mater filii Jesu Christi parabolæ, anigmata, legalia, & mirifica gesta, dicta, opera, avidius ebibit, fidelius credidit, sincerius, luculentius aliis edidit. Expende illa verba Apostolis, aliisque Discipulis locupletius edidit. Quod non tantum fuerit Apostolorum magistra, sed etiam fidelium. Subjicit: *Mater filii Jesu Christi parabolæ, &c. sincerius, luculentiusque aliis edidit. Huic arridere videtur sanctus Bernardus serm. 4. super Missus. Bern.* *Per Mariam* (inquit) *cælum repletum est, & infernus evacuat: in Maria Deus posuit solem, lunam, Christum, & Ecclesiam. Quo modo Christum & Ecclesiam? quia B. Virgo utriusque curam, dilectionem & notitiam habuit, quidquid enim à Christo didicit, Ecclesie manifestavit. Unde non immerito Diana nuncupatur, quia Patris æterni filia lucifera lucem mundi peperit, seu populo, qui ambulabat in tenebris ignorantie lucem veritatis ostendit, eiq; iter in cæli pandit. Huc spectant verba And. Andreæ Cretensis ser. 2. in Nativ. B. M. Crucif.* quibus sic illam affatur. *Gaude non scriptis virginibus typus, sanctitatis bractea, rationale manifestationum, Salvæ veteris noviq; testamenti obsequatio, Prophetia perspicua plenitudo, inspirata à Deo veritatis scripturarum acrostichus Dei ac verbi animatus ac mundissimus tomus, in quo sine voce ac scripto inscriptor ipse Deus ac verbum quotidie legitur. Expende illud. Rationale manifestationum. Alludit ad rationale, de quo Exodi cap. 28. v. 14. Rationale quoque judicii facies opere polymito. Ubi Cornelius, Rationale hoc dabat oracula**

Sup. c. 7.
v. 13.
& 14.

Bernardus
de nov.

Exod. 6.
14. v. 24

Cur. oracula quasi mente aut ratione prævidâ, & Propheticâ præditum foret. Unde rationale posses & vocale & verbale vocari. Et infra. Pontifex rationalis indutus de rebus divinis consulebat Dominum, & ab eo de iisdem erudiebatur, tanquam fungens munere Pôntificio, nomine totius populi, ac mox ipse Dei iudicium, idest sententiam & oraculum populo enunciabat. Cui arridens S. Anselmus lib. de excellentiâ Virginis cap. 7.

3. Ansel. Licet Apostoli per revelationem Spiritus sancti edociti fuerint in omnem veritatem incomparrabiliter; tamen eminentius & manifestius ipsa per eum spiritum veritatis illius profunditatem intelligebat, & per hoc multa eî per hanc revelabantur, que non solum simplici, verum ipso experimento ea edidicerat. Per illa verba: Multa eî per hanc revelabantur. Scilicet quasi per rationale. Eodê modo intelligenda paulò subsequenta. Multa Apostolis per Mariam revelabantur, qua in se, non solum simplici scientiâ, sed ipso effectu; ipso experimento didicerat. Et Rupertus lib. 2. de gloriâ filii hominis. Habuit B. Virgo tempus loquendi & tempus tacendi. Tacuit quamdiam Christus in hoc mundo vixit, cum conservabat, & conferebat in corde suo omnia verba divina, ut Lucas cap. 2. ait: Locuta est post Christi Ascensionem, cum in multis subobscuris arcanis mentes Apostolorum illuminavit.

Rupert. Imò totius Ecclesię mentem illuminavit, ut scribunt S. Ignatius Martyr epist. 1. & postea D. Anselmus lib. de Concept. Virg. c. 27. Ecclesiæ Catholicæ ac Apostolorum eius Principum ductrix ac sapientissima Magistra. Illi subscribens S. Bonaventura in speculo virginis, vocat illuminatricem Ecclesiæ. Ipsa est cuius vita gloriosa lucem dedit sæculo: ut per ipsam à tenebris mundi illuminaretur Ecclesiæ. Quasi diceret; sicut lucerna non sibi accenditur, sed aliis: ita B. Beata Virgo luce sapientiæ perfusa est, non tam sibi, quam Ecclesiæ; non tantum nascenti; sed etiam crescenti: adeo ut de illâ verius dici possit, quod Cassiodorus lib. de institut. Monach. scribit, talem lucernam à se excogitavit; ut semel accensa inextinguibiliter totum Monasterium (cujus Abbas erat,) semper illustraret. Et testantur Lucas du Tuy, Jacobus de Voragine in

IV. vita S. Isidori Hispalensis, scilicet hunc Antistitem duas domi suæ lucernas fecisse, in quibus lumen accensum nunquam deficiebat, nullo fomento, nullâ nutritum manu; quas ministri ejus in tumulo posuerunt, unam ad caput, alteram ad pedes. Cùm verò S. Isidori corpus Hispali legionem transferretur post aliquot sæcula, illæ lucernæ inextinctæ repertæ sunt. Fertur etiam asservari cereum inextinguibilem Atrebatum, ex quo etiam licet aliquid effluat tamen pristini ponderis nihil deperdit.

S. Bona. B. Virgo lux cœli est; luna est, sol est, totum orbem, seu Ecclesiam semper illuminans, non tantum nascentem, sed etiam progredientem ab orientali plagâ ad occidentalem: à meridionali ad septentrionalem: Cujus vita in christa vinctas illustrat Ecclesiæ. Non tantum orientalem, sed etiam occidentalem. Refert Ludovicus Vives Cômmentator lib. S. Augustini ad de civit. c. 6. lib. 21. Quod erusum est sepulchrum memoriâ Patrum, in quo ardebat lucerna condita ibi, ut ex inscriptione apparebat, supra millesimum, & quinquagesimū annum eaq; vota ex templo. ut contrivellari cœpta est, inter admotas manus fracta in tenuissimū abii pulverem. Mirabilior est B. Virgo, quæ mundum inextinguibiliter & jugiter illustrat, ut patet ex Doctoribus, quos à temporibus Apostolorum variis sæculis illustravit. Horum aliquos referant. Dum S. Bernardus Abbas Claravallensis de suo Athenæo differens; ait se inter quercus & fagos mellis suam suam doctrinam ac scientiam cœlestem comparasse. Ad illius infusionem indubie concurrat B. Virgo, cui ille additissimus erat, cujus ubera sugere meruit, cujus lacte pastus est. Hujus doctrinam quàm profunda, quàm pia, & Ecclesiæ prospicua sit non est hujus loci cômmentare. Clarissimum sui sæculi & futurorum jubar Rupertus Abbas, cùm puer tardiore ellet ingenio, ac labore improbo parum proficeret, ad certissimam sapientiæ diuinæ arcam Dei parentem confugit, ante illius imaginem (quæ magnæ venerationi omnibus Cœnobitis S. Laurentii propè Leodiū quam adm. R. D. Ogerus Abbas anno hujus sæculi decimo octavo insigni opere marmoreo exornavit,) adfuit Re-

ligioso

T t z

ligioſo juveni benigniſſima Mater multo lumine conſpicua, ac pollicita eſt ipſum tantâ divinarum rerum cognitione donandum, quantâ illis temporibus nemo polleret, monens nê hoc divinæ ſapientiæ conſeſſum beneficiû terræ infoderet. Marianæ monitioni ſtrenuè parens ſuſceptam divinitus ſapientiam omnibus ſæculis admirandâ ſcriptis mandavit. Ita Fizen in Floribus Eccleſiæ Leod. Accipe ejuſdē Ruperti verba lib. 12. in Matth. ubi hæc Cunoni Abbati ſcribit. *Quamvis ego nonnullos in diſciplinis ſcholaribus Patres, hoc eſt, Magiſtros habuerim, & in librâ artium liberalium ſegniter ſtudioſus extiterim, hoc proſteor, quia viſiſſimo ab aliſſimo melior mihi eſt, quàm decem Patres ejuſmodi, cujus ſub virgâ ſæpè in labiſ percuſſus nonnunquam etiam toto corpore concuſſus, ſicut auribus tuis fidelibus intimaui cogor ad ſcribendum quidquid monitor ille ſuggerit.* Hermannus Contra-

Rupert.

ſtus Auſtor Cantici *Salve Regina*, & ut reſtatur Plätus lib. 2. de bono ſtatu Religionis cap. 2. Cum ab incunte ætate omnibus membris eſſet captus, ob quâ cauſam nomen Contracti illi impoſitum eſt, ex Comite nobili Monachus effectus, inſtanter oravit B. Virg. ut ab ejuſmodi inſirmitate liberaretur. Hæc illi apparuit optionem dans, an mallet ſanus fieri ſed idiota, an ſemper contractus doctus eſſici; poſtremum elegit, & breui tempore omnium linguarum, & ſcientiarum genera ſibi comparavit. Notum eſt omnibus Albertum Magnum in ſcientiis naturalibus & Theologicis verſatiliſimum, eas non ſtudio & labore; ſed ſigulari beneficio per Beatam Virginem adeptum eſſe. Idem philoſophari licet de S. Thomâ Aquinate, cujus inſuſionis augurium colligi poteſt ex chartulâ in quâ ſcriptum erat *Ave Maria*, quam infantulus deglutivit.

TRACTA

TRACTATUS QUARTVS.

DE

MATERNITATE S. ECCLESIAE ROMANAE.

PROLOGUS.

CONCEPTO
argumento de cōju-
gio, fecunditate, &
Maternitate S. Ec-
clesiæ occurrit Apo-
stolus asserens eam
esse liberam, steri-

lem & virginem seu incorruptam. De
ejus libertate hæc scribit Galatis cap.

*Galat. c. 4. v. 26. Illa autem qua sursum est, Ieru-
4. v. 26. salem, libera est. v. 27. ejusdem sterilitatem exprimit his verbis. Letare steri-
vilis quæ non parit. Tandem virginitatem illius his effert encomiis 2. Corinth*

*cap. 11. v. 1. Respondi enim vos uni viro,
11. v. 1. virginem castam exhibere Christo. Et ad*

*Ephef. cap. 5. v. 7. Christus dilexit Ec-
clesiam, & seipsum tradidit pro eâ, ut il-*

lam sanctificaret mundans eam lavacro a-

qua, ut exhiberet Ecclesiam non haben-

tem maculam aut rugam, sed ut sit sancta

& immaculata. Si libera est, quomodo

conjugata, quomodo sponsa? Si steri-

lis, quomodo fecunda? Si Mater,

quomodo virgo? Quamvis nupta sit

Christo, & Christum sponsum habeat,

tamen dicitur libera nõ libertate civili

excludente servitutem servilem man-

cipiorum. Quot enim sancti fuerunt

libertate potiti, licet in carceres ter-

delium tyrannidi mancipati, quæ
libertate potiti sunt? morali, quæ fo-
ras expellit servitutem libidinum, &
rerum aduersarum metum. Vel potiti
sunt libertate spirituali, quæ per chari-
tatem perfectam omni timore carente
formatur; Per quam Deo servimus in
spiritu & veritate, seu amore ac reve-
rentiâ filiali. Vel denique potiti liber-
tate cœlesti, quæ hic non quidem actu
excludit omnem corporis & animæ ser-
vitutem, seu omnem ærumnam animæ
& corporis, sed spe ac voto illam de fa-
cto post resurrectione adeptura est. Ta-
li libertate morali, spirituali & cœlesti
gaudet Ecclesia. Eadem Ecclesia ex gen-
tibus vocata & collecta dicitur sterilis,
quia ante vocatione erat deserta à Deo
& lege, ac fide privata; ex quo per fidem
Christo conjuncta est, quasi altera Sara
fecundissima effecta est, plurimosque
sponso Christo spirituales filios peperit.
Nam omnes gentes credentes in Chri-
stum, receipt in sinum suum. Audi
S. Hieronymum in cap. 4. epist. ad
Galatas. *Ecclesia diu sterilis non peperit*

Hierom.

antequam Christus de Virgine naceretur;
sed cum Christum quasi Isaac, id est vnum
mundo peperit de Abrahamo, id est ele-
cto Patre cum voce sublimitum dogmatum
resonante, proles plurimas Deo peperit.
Ibi S. Hieronymus deducit Abraham
ex Hebr. ab har hamon, quod idem est

T t 3 ac Patet

Crucis mysterium ad salutem necessaria. Si enim Christus pro nobis mortuus non fuisset, humanum genus sub miserrimâ dæmonis, & peccati captivitate ac iugo periret; nam absque Baptismatis Sacramento nemo salvari potest. D. Augustinus. *Satis ista duo Ecclesiæ, & amica, & necessaria esse cognoscimus, idest lignum & aquam. Denique sic*
Psal. 1. Scriptum est Psalmo 1. Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. Nam ligno Crucis mysterium, in aquâ ostenditur Baptismatis Sacramentum. Exierat ergo ut colligeret duo ligna. Expende illa verba, Satis ista duo Ecclesiæ & amica & necessaria esse: Idest fidelibus; itaut absque Passione Christi, & Sacramento Baptismatis (quod à meritis Christi passî suam virtutem accipit) nemo salvari queat. Quod etiam salutem nemo consequi possit nisi credat in Sacramento Eucharistiæ esse verum Corpus Christi, & illud dignè recipiat, prius mortificatis per pœnitentiam peccatis, audi eundem Sanctum Augustinum citatum. Sic enim viduam introducit respondentem Eliæ petenti paululum aquæ in vase, & modicum panis
Vivit Dominus, quia non habeo nisi pugillum farinae, & modicum olei in vase; & ecce ego exeo, ut colligam duo ligna, & faciam tibi cibum, & filio meo, & manducabimus, & moriemur. Sicut ergo supradixi vidua illa typum habebat Ecclesiæ; filius viduæ figuram gerebat populi Christiani. Veniente ergo Eliâ exiit vidua colligere duo ligna. Videte fratres, quia non dixit tria, nec quatuor, nec unum tantummodo lignum, sed duo ligna colligere voluit. Idem duo ligna colligebat, quia in typo Eliæ Christum accipiebat. Duo ligna volebat colligere, quia Crucis mysterium desiderabat agnoscere. Crux enim Domini Salvatoris duobus lignis apta est: idem duo ligna colligebat vidua illa; quia in illum, qui in duobus lignis pependit creditura erat Ecclesia. Dixit ergo vidua illa colligo duo ligna, ut faciam vobum mihi & filio meo, & manducabimus, & moriemur. Verum est fratres charissimi, nemo in Christum Crucifixum credere merebitur, nisi huic seculo moriatur. Nam quicumque Corpus Christi dignè manducare voluerit, necesse est ut moriatur præteritis & vivat futuris. Vidua ergo illa (sicut diximus) Ecclesiam figurabat, filius viduæ typum Gentilis populi præfererat, filius viduæ defunctus

jacebat, quia & filius Ecclesiæ. Idest populus gentium multis peccatis & criminibus mortuus est. Idem subscribit Eucherius in libros Regum, quos aliqui falsò illi ascriptos contendunt.

Tamen paulò aliter panem & aquam explicat Eucherius licet satis oportundè ad rem nostram. *Aqua in vase fides accipienda est cordis, quâ creditur ad justitiam: buccella verò panis in manu, misericordia intelligendum est opus: fides quoque & opera vinculo sibi quodam indissolubili connectuntur. Ubi enim una defuerit, altera penitus non stabit: quia (ut Jacobus Apostolus ait cap. 1.) Fides sine operibus mortua est & opera sine fide inania redduntur & frivola. Ecclesia verò in typo illius mulieris viduæ iuxta Domini præceptum ad offerendum eidem aquâ pergendo, quodammodo fidem sui cordis præparatum ostendit Domino. Intra, ibi tamen farina, oleumq; ore Prophetico benedicuntur, idest fructus & hilaritas charitatis, sine gratiâ Corporis Domini & chrisminatis unctio indefectivo verbi celestis munere secundatur, &c. Ex quibus concludo, à solâ viduâ Sareptanâ, idest à solâ Ecclesiâ Catholicâ colligi fidem in Christi Passionem, suscipi Sacramentum Baptismatis, Eucharistiæ, Confirmationis, actus Fidei cum operibus legitime exerceri, & consequenter in eâ solâ esse salutem, & extra eam nullam salutem esse, ut alibi fufius videbitur.*

CAPUT SECUNDUM.

Ecclesia idem Fidelium Mater dicitur, quia eos parit.

EADEM ratione Maternitas Ecclesiæ astrui potest quo naturalis viduæ Sareptanz. Sicut enim hæc mater naturalis talis dicitur, à foetu ex propriis visceribus edito; sic Ecclesia omnium fidelium mater nuncupatur; quia eos omnes parit, non mundò, sed Cælo; sed Deo Patri per Baptismum. S. Augustinus lib. 2. cap. 1. de symbolo ad Catechumenos, *Ante Baptismum enim quantumcumque in Christum credentes concepti quidem sunt in utero sanctæ Matris Ecclesiæ per Signum Crucis. Idest per benedictionem datam, sed necdum in lucem editi, necdum filii Dei, necdum hereditatis*

II.

Eucher.

Jacob. 1.

I.

August. lib. 2. de cap. 1.

Tractatus
in Joannem.

ditatis æternæ capaces sunt. Idem tractatu 12. in Joannem, *Si propter hæreditatem patris hominis temporalem nascitur ex visceribus matris carnalis, propter hæreditatem Patris Dei sempiternam nascuntur ex visceribus Ecclesie. Generat enim Deus de Ecclesia filios &c.* Ratio hujus est, quia Baptismus, & alia omnia Sacramenta sunt propria Ecclesie tanquam uterus Spontæ & conjugis Christi. Quod ex eo patet, quia Ecclesia Sponsa Christi, & Mater omnium viventium facta est, eò momento, quo virtus Sacramentis cœpit communicari. Idem S. Augustinus lib. 15. cap. 16. de civitate Dei, & tractatu 15. in Joannem. *Quando (inquit) videlicet latus Crucifixi lancea perforatum est, inde enim Sacramenta manarunt, quibus credentes initiati entur. Tunc nuptiæ factæ, seu celebratum matrimonium inter Christum & Ecclesiam. Idem S. Augustinus enarratione in psalm. 127. alludens ad formam. i. omem Evæ. Viro dormiente Eva facta est, moriente Christo Ecclesia facta est. Et illa de latere viri cum costâ detracta est, & ista de latere viri, quando latus lancea percussum est. & Sacramenta profluxerunt: Et infra. Mater quomodo? nisi quia Christus est in Christianis quos Christianos quotidie parit Ecclesia. Ergo in quibus intelligis, conjugem in illis matrem, in illis filios. Quod autem soli filii Ecclesie panem, aquam, oleum suscipere possint id est Baptismum, Euchariisiam, Confirmationem, suscipere queant ex hæc Theologorum doctrina colligo, quod nequeant confici Sacramenta, nisi cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quæ veritas tam certa est ut si Hæretici, Pagani, & alii hostes Ecclesie cum hæc intentione conferant Sacramenta, erunt valida filiosque Ecclesie generabunt. D. Thomas 3. p. q. 64. art. 8. *Oportet ut minister se subiciat principali agenti per intentionem, quâ intendat id facere, quod facit Christus. in Ecclesia.* Idem docent omnes Theologi. Licet igitur ministri sint extra Ecclesiam, tamen virtute illius intentionis per illam pariunt quasi per Christi Sponsam. D. Augustinus probat exemplo Saræ lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 15. *Quemadmodum Ismael natus ex ancillâ non fuisse filius legitimus Abraham; nisi Saræ voluntas accessisset. Ita bap-**

tizati ab hæreticis non censentur Christiani, nisi cum intentione & voluntate faciendi, quod facit Ecclesia, fuissent regenerati: Nam secundum eundem S. Augustinum tractat. 12. in Joannem. *Ancilla uterque accommodata est & Saræ voluntas accessit. Si ad ministerium minorum, id est hæreticorum, Paganorum accessisset Ecclesie intentio, quæ est uterus Ecclesie, cujus semen est Baptismus à Christo institutus; Fit ut si qui baptizentur non ex utero & intentione Christi, spurii & adulterini sint, non filii Dei, non Christiani. Ecclesia ergo Mater fidelium nuncupatur, quia verè eos generat, seu in filios adoptat per Sacramenta. Unde differt à Synagoga, quæ Mater dicta non est, quia non filios, sed servos produxit, juxta illud ad Rom. cap. 8. v. 15. *Non enim accepistis spiritum servitutis in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater.* S. Anselmus ibi: *Non enim accepistis spiritum servitutis sed filiationis, sicut olim in lege. Non est vobis iterum spiritus iste servitutis, sed libertatis. Idem enim est spiritus legis & Evangelii, sed propter diversa opera dissimiliter appellatur judæis fuit spiritus servitutis, sed Christianis est spiritus libertatis &c. Eodem spiritu, id est digito Dei, de quo lex in tabulis lapideis scripta est, timor incussus est eis, qui gratiam nondum intelligebant, ut de sua infirmitate, atque peccatis per legem convincerentur, & lex illis fieret pædagogus, quo perducerentur ad gratiam, quæ est in fide Christi. Et timor ille servilitatis erat, quia per eum non tam justitia diligebatur, quam pœna timebatur. Dum ait nos clamare: Abba Pater. Innuit nos pariter Ecclesiam nomine Matris debere nuncupare. Idem nomē Matris Ecclesie tribuit S. Augustinus sermone 2. Dominicæ quintæ post Trinitatem, explicans historiam mulieris Sunamitidis sterilis, lib. 4. Reg. cap. 4. *Mulier ista sterilis erat, sed orante Eliseo genuit filium. Sic & Ecclesia antequam Christus veniret sterilis fuit. Et sicut illa orante Eliseo genuit filium, ita & Ecclesia veniente ad se Christo genuit populum Christianum. Expende illa verba. Ecclesia genuit populum Christianum. Quæ denotant in principio generante rationem maternitatis, & in genito seu principiatio rationē filiationis***

Augustinus
l. 15. de
civitate. c.
6. tract.
15. in
Joannem

Rom. 8.
8. v. 15

Anselm.

S. Thom.
3. p. q.
64. art. 8.

Augustinus.

1. 4. Reg.
cap. 4.

Augustinus
liber de
Baptismo
cap. 15.

Sanctæ Ecclesiæ Romanæ. Cap. III. 337

S. Thom. filiationis. Nam ex D. Thoma 3. p. q. 32. a. 3. ad. 3. & ad cap. 3. epist. ad Ephesios lect. 4. Almaino in 3. dist. 8. majore dist. 13. q. unicâ. Conimb. lib. 1. de generat. q. 8. a. 1. *Generatio, seu processio vivunt à principio vitæ conjuncto, & per cognitionem atque amorem operantur secundum rationem similitudinis saltem in specie infimâ. (Quæ mysticæ, seu spirituali generationi Ecclesiæ etiam competit) nomen patris & matris in generantibus; & nomen filii in re genita advehit. Tali nomine Sponsa eam à quâ procedit appellat.* Cant. cap. 3. v. 4.

Cant. c. 3. v. 4. *Tenuis eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Quid per matrem & genitricem intelligit? quid nomine domus & cubiculi accipit? Per matrem Ecclesiam, quæ per Sacramentorum administrationem & Evangelicâ prædicationem homines filiorum Dei numero ascribit, per cubiculum intelligit intimam cum Deo unionem per amorem celestium, & rerum terrenarum contemptum factam. Audi S. Gregorium*

Gregor. *In domum Matris introducet, quando in fine Ecclesiæ per prædicationem in plebem Judaicam Sacramenta immitteret. In cubiculum autem quasi in secretiorem partem domus eam introducet; quia ex eadem plebe ita plurimos convertet, ut omnes mundi partes satanam abiciant, & in inimicis cogitationibus soli Deo placere concupiscant. Huiusmodi homines quasi cubiculum facient Sponso, qui dum à se omnes cupiditates ejiciant, quasi secretum locum in mente Dei component.*

Quibus verbis innuit in fine mundi Ecclesiam ministerio S. Eliæ plebi Judaicæ Sacramenta ministraturam, sicut in primitivâ Ecclesiâ Judæos & Gentiles Sacramentorum & verbi divini administratione ad fidem convertit, ac Ecclesias seu Diocesis, & diversos Status fundavit. Dionysius. Donec introducâ in domum Matris meæ &c. Id est ad particulares Ecclesias, reformando eas per auxilium Sponsi, quæ sunt domus & congregationes Matris meæ. Id est filia vitæ ex primitivâ Ecclesiâ, quæ est Mater, & Genitrix mea: quia prior me tempore, & ex eâ gratiam & doctrinam suscepi. Cubiculi autem sunt diversi status, & gradus ordinis, & credentium. Unde & dicitur in Psalmo 4. Quæ dicitis in cordibus vestris in cubilibus vestris compungimini. Ecclesiæ

non tantum Genitrix, sed etiam Mater vocatur. 1.º Ob intentionem quam in administratione Sacramentorum adhibere debet, ut docent Theologi 3. p. q. 64. a. 8. & in 4. dist. 6. Concil. Trid. sess. 6. cap. 1. 2.º Ob amorem, quo univerfos fideles complectitur.

Quomodo Ecclesiâ quæ est Filia Christi, ejusdem Sponsa & Mater appellari potest? nihil refert. Anastasius Sinaita lib. 9. Hexam. *Christus & Genitor, & Vir sua sponsa, & Ecclesia est.* Idem dubium proponit, & solvit Euthymius in illud psalmi 44. *Audi filia &c.* His verbis. *Quomodo filia sponsa? in Deo sunt utraque, ipse eam regeneravit, & ipse quoque desponsit. Et consequenter omnium fidelium matrem creat. Illi arridens S. Chrystostomus in illum Psal. Quomodo filia sponsa? in rebus quidem corporeis hæc non inveniunt; sed hoc quidem aliud, & illud aliud. in Deo autem insunt utraque: ipse enim & ipsam regeneravit, per Baptismum; & ipse quoque eam desponsit. De hæc regeneratione Ecclesiæ, seu fidelium per Baptismum loquitur Sponsus Cantic. cap. 4. v. 15. Fons ortorum, Puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Dionysius. Est Puteus aquarum viventium; id est profunda origo Baptismi ac Sacramenti Consecrationis, in quibus cuncta abluuntur peccata; sapientia quoque, gratia, ac virtutes infunduntur, ac reparantur: quæ aqua dicitur viva, quoniam jugiter fluunt à Sacramenti suis virtutes indeficienter habentibus. Quemadmodum aqua viva vocatur quæ fluunt ex verâ fontanâ incessante, secundâ, & erumpente, dissundenteque rivus, ad distinctionem aquarum, quæ ex pluvii, nivium, stagnis, quæ manant ad tempus non jugiter. Vocat media (quibus regeneramur & filii Dei efficiamur) aquas vivas, & origines ex quâ scaturiunt, venam, quæ est canalus sanguinis & vitæ. Illi subscriptis Ghislerius in expositione citati loci docet, quod Baptismus non immeritò Puteus aquarum viventium nuncupatur. Quia vitam gratia eidem conferens, ut potè cuius aquæ quæ sunt viva, & vitam præbentes vel propier exhibitionem Spiritus sancti; quem post sacramentum Baptismi fidelibus sancta impertit Ecclesiæ, prout colligitur ex actibus Apostolorum cap. 8. v. 13. Qui cum venissent*

II.

Chryso.

Cant. c. 4. v. 15. Dionys.

Ghisler.

nissent Samaritiam, quæ jam receperat verbum Dei, oraverunt pro ipsis, qui scilicet jam baptizati erant, ut acciperent Spiritum sanctum &c. Cui arridet S. Gregorius.

Gregor. De Libano (inquit) aque putei fluunt, quia in Baptismo electi quique donum Spiritus sancti accipiunt. Paulò aliter Dionysius explicat particulam Libani.

Dionys. Fluunt quoque de Libano, id est de Capite Christo monte altissimo, in quo est gratia capitis derivans ac diffundens in membra; de cujus plenitudine accepimus omnes.

III.

Hanc spiritualem regenerationem per Baptismum oportune delineat historia Naaman lib. 4. Regum cap. 5. postquam v. 14. *Descendit, & lavit in Iordane septies juxta sermonem viri Dei, restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundata est, &c.* Quid per Naaman, per lotionem, per similitudinem carnis puerilis significatur? Naaman vel populum Gentilem, vel animam cujuscumque nostrum denotat, lotio: Baptisma, similitudo carnis puerilis effectum baptismatis seu regenerationem spiritualem. Eucher.

Eucher. lib. 4. in libr. Regum, postquam ostendit descensum Naama in Jordanem prænotasse baptismum Christi in eodem Jordane. Subdit. *Hanc similitudinem in populo Christiano compleri videmus: quia omnes qui baptizantur, sive senex sit, sive juvenis: omnes tamen infantes appellantur: quia per Adam & Evam veteres nascuntur, per Christum & Ecclesiam novi regenerantur. Prima generatio perducit ad mortem, secunda ad vitam. Prima generatio filia ira, secunda generatio via misericordie. Sicut Apostolus dicit 1. Corinth. cap. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, in Christo omnes vivificabuntur. Opponit & assimilat generationem carnalem spirituali, ita ut sicut illa filii mortis generantur, sic hac filii gratiæ: sicut illius Adam & Eva dicuntur Pater & Mater, sic hujus Christus & Ecclesia dicuntur Pater & Mater. Quam figuram Eucherius prosequitur. *Quomodo Adam senex septies lavando factus est velut puer, sic populus gentium, cum esset peccatis veteribus senex, & multis iniquitatibus maculis, velut lepra perfusus, per gratiam baptismatis renouatur, ut in eo nec originalis, nec actualis peccati lepra**

remaneat, & qui fuerat criminum ponderibus curvus, ad exemplum Naaman salvari lavacro renouatur ut parvulus, & primâ stolâ induitur. Quicumque in Christo baptizati estis Christum induistis. Illi subscribens Dionysius *Baptizata gentilitas facta est pura inftar corpusculi infantilis, id est ab omni labe peccati mundata, & tanquam modò primogenita ad innocentiam est reducta.* Et ante illum Gloriâ ordinaria. *Lota septies restituta est caro sicut pueri caro: quia mundatus Baptismo per invocationem Spiritus septiformis usque ad innocentiam vite infantiam redigitur.* Eandem analogiam lotionis Naaman & regenerationis spiritualis per Baptisma fuscè & eleganter deducit Sanctus Ambrosius lib. 4. in Lucam.

CAPUT TERTIUM.

Ecclesia Mater est fidelium, ob legitimam Sacramentorum administrationem, & fidem.

ECCLÉSIA seu Vidua mystica Sarep. I. tana nomine Matris digna est: quia non tantum nos per Sacramentum vere adoptionis, quod ipsa sola jure proprio & legitimo dat & possidet, sed etiam per fidem, quam Ecclesia dat non habentibus, & communicat habentibus, ut magis habeant. Id S. Augustinus epist. 23. probat, loquens de parvulis, qui actu credere nequeunt, tamen censentur fideles. *Non solum propter fidei sacramentum quod accipiunt, sed etiam ob fidem Matris Ecclesie per quam, & in qua credit regeneratus filius. Idem de adultis, qui cum modicâ sepe & non satis magnâ spe accedunt, Ecclesia supplet, & communicat de suo. Hoc enim (inquit tract. 8. in Joannem) Verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per illum credentem, offerentem, benedicientem, singentem etiam tantillum mundet infantem, quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, & ore consiteri ad salutem.* Fides ergò mundat infantem, qui non in se credit, sed in Matre Ecclesia. S. Thomas. 2. part. quæst. 68. art. 9. ad 1. probat

probat similitudine nativitatæ carnalis. Regeneratio spiritalis, quæ fit per Baptismum, est quodammodo similis nativitatæ carnalis, quantum ad hoc, quod sicut pueri in matris utero constituti non per se ipsos nutrimentum accipiunt, sed ex nutrimento matris sustentantur. Ita etiã pueri nondum habentes usum rationis, quasi in utero Matræ constituti, non per se ipsos, sed per actum Ecclesiæ salutem accipiunt. Vnde Divus Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis & remissione c. 25. circa finem tom. 7. Mater Ecclesiæ os maternum parvulis præbet, ut jacris mysteriis imbuantur: quia nondum possunt corde proprio credere ad justitiam, ore proprio confiteri ad salutem. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur. Cur etiam non pœnitentes habeantur, cum per eorumdem verba gestantium diabolo, & huic saculo abrenunciare monstrantur? Et eadem ratione possunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis cum ipsi quandoque contritentur & plorent, sed per actum eorum à quibus offeruntur. Cajetanus Sancti Thomæ interpres ibi subdit. Intelligitur secundum accommodationem esse quandam in hoc quod Ecclesiæ pro parvulis creditur, intendit, renunciat, ut quod proprie fit ab adultis secundum quandam similitudinem fieret à parvulo, non proprio, sed Ecclesiæ ore. Vide etiam eundem Sanctum Augustinum epist. 25. ad Bonifacium, & serm. 14. de verbis Apostoli. Et Optatum Milevitanum lib. 2. ad Parmenianum. Ratio D. Augustini est, quia operatione Spiritus sancti viventis in Ecclesiâ bona unius alteri communicantur, ut patet in susceptoribus.

August. Quid eorum (inquit S. Augustinus lib. 3. de peccatorum meritis & remiss.) justitiæ spiritus responsione sua trajectis in parvulos fidem, quam voluntate nondum habere potuerunt. Quia autem illi Patrii infideles, vel hypocritæ esse possunt, efficacius & certius præstat Ecclesiâ; Ut prolixè docet Sanctus Augustinus epist. 23. Offeruntur parvuli ad percipiendam spiritualem gratiam non tam ab eis, quorum gestantur manibus, quamvis & ab ipsis, si & ipsi boni fideles sunt, quam ab universâ societate sanctorum atque fidelium: ab omnibus namque offerri rectè

intelliguntur, quibus placet quod offeruntur, & quorum charitate ad communionem sancti Spiritus admittuntur. Totâ hoc ergo Mater Ecclesiâ (quæ in sanctis est) facit quia tota omnes, tota singulos parit. Ecce quomodo Ecclesiâ est Mater omnium fidelium, ecce quomodo per fidem suam, quasi per nutrimentum proprium maternum suos parvulos de novo generat.

Hæc Ecclesiæ & fidelium generatio per fidem delineata est in nostrâ Eliæ historiâ. Lib. 3. Reg. cap. 19. dixit Deus Eliæ confertano v. 15. Vade & revertere in viam tuam per desertum in Damascum. Tostatus quæst. 20. ait: quod Damascus sit civitas Metropolitana, sive caput Syriæ, & ab illâ Reges Syriam nominabantur. Isaiæ c. 7. Ideo præcipit Eliæ transire per desertum, quod erat longius iter, non verò per terram Judææ Israel, quia ibi dominabantur Achab & Jezabel, nè ab illis occideretur, vel secundum Eucherium. Damascus qui interpretatur sanguinem bibens, sive propinans, sicut mundi typus gerebat, in quo habitatores illius immolando demonibus filios suos sanguine bibere ac propinare non est ambiguum: sanguis enim pro peccato ac morte ponitur in scripturis: quia non solum suis infelices videbantur inferre, sed & suis imitatoribus propinabant. Illuc ergo Eliæ id est Christi ad Damascenon mittitur ut & idololatras illos per fidem generet. Ut patet ex sequentibus v. 16. Cumque pervenerit illuc unges Hazael Regem super Syriam, & Iehu filium Namsi unges Regem super Israel, Eliseum autem filium Saphat, qui est de Abelmencia unges Prophetam pro se. Eucherius ait quod Azrael interpretatur Dei factura: opus enim Dei fuit, ut obdurato Israele, & signis atque virtutibus Domini penitus nequam credente nationum populi cum omni mentis alacritate crederent in Christum. Expende hæc ultimâ verba: Crederent in Christum. Id est Christi familiæ per fidem aggregarentur, seu aggenerarentur. Quod consequenter confirmat per aliam interpretationem, tamen nostro proposito congruam. Sive aliter factura Dei, id est imago Dei per fidem Christi gentibus restituta nulli poterit esse dubium: nam ut in Iacob & Esau figura præcesserat majoris quondam filii signatus ac

benedictio

II.

1.3. Reg. cap. 16. v. 15. Tostat.

Euchera in lib. 4. Reg.

Cajetan.

August.

benedictio ad minorem fratrem translata etiam in istis, Azaele videlicet & Iehu divina dispensatione intelligimus geri ut gentium populus, qui fuerat junior per Azaelem prapropriatur in personâ Iehu primogenito, ut scriptura est Israeli: & juxta scriptura testimonium; Populus, qui erat in capite propter pravavariationes asiduas, & piaculum, quod insulis Domino factus in cauda est, translatoq; ab eodem regno, ut Dominus fuerat protectus datum est gentium populo Dei voluntatem videlicet exequenti. Per illa verba. Imago Dei per fidem Christi genitibus restituta, Dicere videtur, quemadmodum Verbum æternum dicitur genitum, & filius, quia procedit ut imago Patris secundum nonnullos Theologos. Sic gentes dicuntur generari & filii Dei adoptivi, quia per fidem vivam divina imago in hominum mentibus exprimitur.

III.

Idem probat ad v. 18. *Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt curvata ante Baal.* Quibus Eucherius subjungit. *Relinqua ad futurum tempus pertinere, intelligi voluit, quod in Domini adventu constat fuisse expletum, de illis pro certo existisse intelligendum, qui ex omni Israele per Apostolos Christi fidem susceperunt, & septiformi gratiâ Spiritus sancti uncti sunt.* Quasi diceret, non tantum ex natione que sub cælo est ad Apostolorum prædicationem Gentiles conversi sunt ad Deum, & in familiam Ecclesiæ assumpti, sed etiam ex omni Israele nonnulli candē Christi fidem susceperunt. Non minus clarē illam nativitatem spirituales per fidem exprimit, seu delineat his verbis. *Eliseum filium Saphat qui est de Abelmeula unges Prophetam pro se.* Quæ sic intelligit Eucherius. *Eliseus interpretatur Dei mei salus: Saphat autem judicans, Abelmeula verò lucus. Parturiens enim Dei filius, qui est vera fidelium salus (cui omne iudicium tradidit Pater, in quo iudicio impius & incredulus erit luctus parturiens gehenna videlicet cruciatus, quia in substantiâ suâ splendore, atque virtute non poterat ab hominibus contemplari ex Deitate, ut Apostolus ait se exinaniens maiestate) in Elisei præfiguratione servi dignatus est suscipere formam, qui verus homo ex Vir-*

gipis utero procreatus, sanctoque Spiritu est unctus. Seu potius dicendum est, quod Eliseus, id est Christus Salvator noster pariter; effusione lacrymarum, & cruoris sui populum Christianum, qui cum non possit divinam substantiam intuitivè contemplari, illant in humanitate assumptâ latere crederet, & credendo fide vivâ Ecclesiæ affliaretur. Quam mirabilem generationē S. Epiphanius & Isidorus aiunt fuisse ab idolis ipsis præcognitam. Cùm enim Eliseus esset oriundus, fertur in ejus ortu mugisse unum è vitulis aureis, quos conflavit Jeroboam, & illius mugitum auditum fuisse Hierosolymis, ex coque sacerdotem quendam prudentem conjectasse eo die aliquem esse natum, qui futurus esset sculptilibus umbris atque idolis exterminium, scilicet ab idololatriâ ad veram fidem homines reducendo, quod in adventu Christi contigisse satis liquet.

Epiph.
Isidorus.

Id innuisse videtur Sapiens, dum IV. Cant. c. 4. v. 15. dicit Ecclesiam sanctam esse instar exuberantis fontis, cuius aquæ sunt sapientia & scientia scripturarum, seu fides: quarum pulchritudo, puritas, & sinceritas in solâ Ecclesiâ reperitur. Juxta illud Proverb. cap. 18. v. 4. *Torrentis inundans fons sapientiæ.* Quod si aquæ illæ fluant impetu de Libano, fides etiam de sursum est, juxta illud votum Sapientie cap. 9. v. 10. *Mitte illam de cælis sanctus tuis, & ascende magnitudinis tue.* Et S. Jacobi placitum cap. 1. v. 17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est.* S. Cyrillus lib. 4. in Joannem cap. 25. *Cyrillus per donum optimum & perfectum accipit perfectam cognitionem Christi & veritatis, quæ in viâ habetur per fidem infusam à Deo, qui est Pater luminum non tantum naturalium sed etiam supernaturalium, juxta illud Joannis c. 8. v. 12. Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Multi interpretes apud Cornelium per lumen vitæ accipiunt lumen fidei, sapientiæ & prudentiæ Christianæ, quod nos ducit ad lumen gloriæ, ipsamque beatitudinem. Fides enim est quasi fax, quæ fidelibus in tenebris errorum & vitiorum hujus mundi ambulanti bus præluceat, ut videant verum iter virtutis, per quod in-

offenso

offenso pede contendant in Cœlum ad
 felicitatem æternam. Quibus arridens
 S. Cyrillus. *Qui sequitur me (inquit) vi-*
ta lucem lucrabitur, id est eorum, qua in
me sunt mysteriorum revelationem, ip-
sam in æternam vitam potentem deduce-
re. Vocat autem fidem lumen vitæ, seu
lumen vivificans. Fides enim (inquit
 Cornelius) *cum Dei gratiâ & charitate*
conjuncta est lumen divinum & superna-
turale, quod animam vivificat, eiq; vi-
tam gratiæ hic aspirat, & in cælo vitam
gloriæ aspirabit. Quibus favens S. Dio-
nisius de divinis nominibus cap. 4.
Omne datum optimum, &c. Itaque appel-
latus Iesu, qui lux est Patris, qua vera
est, qua omnem hominem in hunc mun-
dum venientem illuminat, cuius benigni-
zate nobis ad Patrem lucis auctorem adi-
utus sumus, ad illustrationes sanctarum
scripturarum veniamus, cælestiumq; ne-
mentium, atque naturarum hierarchias
consideremus lumenq; illud primigenium.
 Ghislerius expofit. 2. capitis 4. v. 15.
 Cant. docet illam infusione fidei vivifi-
 cantis fideles, seu Ecclesiam exprimi
 per illud Ecclesiastici cap. 24. Ego quasi
 trames aquæ immensa de fluvio, ego quasi
 fluvius dorix, & sicut aqueductus exivi
 de Paradiso. Quibus Ghislerius subdit.
 Hic significatur istiusmodi aquas de cælo de-
 fluentes in Ecclesiâ tanquam in puteo reci-
 pi. Et paulo post. Et quasi fluvius dorix
 id est fossa. Et ut id quoque esset perspi-
 cuum, quod eadem aqua sapientiæ fontem
 hortorum ipsam constituunt Ecclesiam, ap-
 tē eandemmet sapientiâ hoc explicans, post
 relata verba subjicit illic v. 24. Dixi
 rigabo hortum meum plantationum, &
 inebriabo prati mei fructum. plura ibi.
 Idem Ghislerius confirmat ad illa ver-
 ba sapientiæ cap. 7. v. 9. Proposui pro luce
 habere illam, quoniam inextinguibile est lu-
 men illius: Quibus subjicit. Præclara sap-
 ientia divinatorum, ob quam adeo pulchra est
 Ecclesia & aqua & lucis metaphora exprimi-
 tur in sacris litteris, quoniam in eâ quæ apud
 Deum summa omnium est sapientiâ, hiccep-
 tis ambabus metaphoris simul junctis signifi-
 catur in eo Psalm. in quo dicitur 35. v. 10.
 Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine
 tuo videbimus lumen: ut ex hoc intelligeremus
 primò tunc tantummodo bonam esse sapien-
 tiam divinorum cum clara instar limpida-
 rum extiterit, quæ claritate suâ lucem amu-

latur cum nihil admiseri potest i ei cuiuspiam
 quæ lux non sit. Secundo nihil esse ipsâ sapien-
 tiâ velocius, nihil vel veloci cursu adæquari
 ei posse, sicuti nec aquis, quæ impetu fluunt,
 nec luci, quæ totum permeat orbem. Hinc
 est, quod & in hoc loco dum aquis comparat-
 ur us comparatur aquis, quæ impetu fluunt
 ex alto, & ipsamet sapientiâ de sese in libro
 Ecclesiastici ait v. 44. doctrinam meam quasi
 antelucanum illumino omnibus & enarrabo
 illam usque ad longinquum, id est tam veloci
 cursu in longinquum omnibus doctrinam
 meam imperio, quam veloci diluculum in
 universum nostram se diffundit. Orizontem
 cuius diffusionis tanta est velocitas ut Philo-
 sophi quidam existimaverint illam esse momen-
 taneam &c. Quid velocius fide, quæ
 tam brevi tempore per totum mundum
 disseminata est, non tantum tempore
 Apostolorum, sed etiam nostro xvo
 per S. Xaverium in Indiis aliosque &
 in fine per S. Eliam.

Huc accedit Apostolus Romanis V.
 scribens cap. 1. v. 17. Iustus (inquit) Rom. c.
 ex fide vivit. Et Galatis de se ipso lo- 6. v. 17.
 quens. Proo (inquit) quem, iam non ego, Galat. c.
 vivit verò in me Christus. Quod autem nunc 2. v. 20.
 vivo in carne, in fide vivo filii Dei, qui dile-
 xit me, & tradidit seipsum pro me. Cor-
 nelius in cap. 1. ad Romanos. Quasi dic-
 cat vita gratiæ, quæ vivit iustus primò acci-
 pit à fide sola, secundo crescit & perficitur à
 fide, licet non solâ, sed crescente ad fidem vi-
 vam gratiæ & charitatis per observationem
 mandatorum, ut ea facias, quæ fides iubet.
 Nam alioquin implicat vivere sine vita, aut
 fide vivâ. Sicut ergo dicitur Proverb. cap. 4.
 v. 13. Quod ex corde vita procedit, id est
 quod homo ex corde vivit, & vitam hauriat,
 quia scilicet cor est radix vitæ, estq; in ho-
 mine primum vivens, & ultimum moriens,
 per hoc tamen non excluduntur cerebrum,
 pulmo, iecur, stomachus, &c. quin etiam ex
 iis quoque vivat, & vitam hauriat homo.
 Ita pariter dicitur quod iustus ex fide vivat,
 quia fides initium, radix, & quasi cor vitæ
 spiritualis gratiæ: per hoc tamen non exclu-
 ditur spes, charitas, aliæq; virtutes, quin ex
 iis quoque vivat iustus. Et canone 2. & 3.
 ostendit hunc textum Apostoli nullo
 modo favere Hæreticis modernis.
 Qua (inquit) Paulus fidem Christi ap-
 ponit non charitati, sed legi, id est gratiam
 opponit naturæ: Christum Mose, sive opera
 facta viribus gratiæ Christi per didicim fidei

opponit operibus, quæ sunt viribus naturæ per dictamen legis naturalis, vel Mosaicæ. Sanctus Paulus enim totus in eo est, ut Christum inculcet, docentq; eum vivum esse hominem per mortem in cruce Redemptorem, & talem ab omnibus credi oportere, ab eoque, non autem à Moyse, à naturâ, omnia, quæ salutis sunt, expellenda esse qualia sunt gratia, & opera ex gratiâ facta, Sacramenta, & præcepta legis evangelicæ. Hoc enim tunc orbi novum erat & incredibile. Dicit idem Interpretes esse omnium Patrum mentem: quod Canone tertio iterum probat fufius. Huic (inquit) rursum sub fide, non solùm fidem, ut Hæretici, sed spem, charitatem, omnemq; gratiam à Christo manantem, quasi ramos in suâ radice & causa complectitur. Ita Concilium Trident. Sess. 6. cap. 8. & patet Rom. c. 12. v. 3. & c. 13. v. ult. 2. Thesal. c. 1. v. 11. Ubi sic impleat Deus omnem voluntatem bonitatis & opus fidei in virtute. Quis non videt hic Apostolû præter fidem opus fidei requirere? Ergo rectè dicit, quod fides nos iustificet non sola. Uti Lutherus addidit, & pervertit, quod absit, ut sentiret vas electionis ait S. Augustinus lib. de gratiâ, & liberò arbitrio cap. 7. sed sicuti dicimus, hæc arbor me aluit, scilicet cum pomis & fructibus suis: hic medicus me sanavit, scilicet per pharmaca, dietum, & exercitia, à se præscripta, quibus sanatus sum, & c. Fides non tantùm iustum, seu privatâ aliquam personam generat, vivificat, & crescere facit: sed etiam Ecclesiam Romanam. Id eleganter deducit Sanctus Chrysostomus homil. 2. in epist. ad Romanos. Ad illa verba Apostoli cap. 1. v. 8. Quod fides vestra annuntiat in universo mundo. Quibus subdit. Quid? omnis nè terra Romanorum fidem audivit? omnis ex illo, ac nihil non verisimile. Neque enim obscura & ignobilis urbs erat. Verum tanquam in fastigio quodam sita undequaque illustris. Mihi ipse porro considera Prædicationis Evangelicæ vim, ut brevî tempore Publicanorum ac Piscatorum opera in ipsum urbium caput invaserit, ut homines Syri Romanis præceptores atque institutores extiterint. Duo igitur merita ipsis testificatur, & quod crediderunt, & quod cum fiducia crediderunt, & quidè tantâ, ut quæ de illis fama circumferretur omnem terrarum orbem occuparet. Vestra enim (inquit) fides annuntiat in toto mundo. Fides, inquam, non verborum consistit, neque mutua disputationes, neque Sylo-

gismi, quanquam multa in illi erant, quæ obflare poterant nè Evangelii doctrina reciperetur. Etenim nuper orbis primatum adepti fastu multo turgabant in divitiis ac deliciis vitam agentes; Evangelium autem ipsum piscatores Iudæi ferebant, & quidem ex Iudæis, gentie, quam omnes oderant, atque abominabantur, cum & Crucifixum adorari iubeant, eumque in Iudæa educum, iam & unâ cum ipso dogmate duram vitam agentem præscribebant Magistris hominibus, & c. Addo quod qui hæc nuntiabant, pauperes erant & privati, ignobiles & ex parentibus ignobilibus orti, sed tamen nihil horum sermonis Evangelici cursum impedivit, & c. Plura ibi.

CAPUT QUARTUM.

Ecclesia Mater est fidelium, quia eos lactat.

QUOP si officium Matris est Sæp-
tani filii, non tantùm parere pro-
lem, sed etiam in lucem editam
lactare & nutrire: ut patet ex ejus ver-
bis ad Eliam lib. 3. Reg. cap. 17. v. 13.
Et faciam illud tibi & filio meo ut comedamus. Sic qui sunt parvuli in fide de-
bent ab Ecclesiâ matre suâ nutrirî. Qui
sunt illi parvuli? Sunt infirmi & carna-
les, fragilitate peccantes, & arctiora
vitæ præcepta non servantes, vel al-
tiora fidei mytheria non capientes ob
intellectus infirmitatem. Utrumque
defectum Ecclesia supplet. Nam illos
lacte charitatis tolerat, hos autem fi-
dei lacte iterum pascit, donec illos vi-
deat capaces cibi. Lac charitatis
exhibet dum bonos & malos tolerat
contra opinionem Donatistarû, ut fusc
probat S. Augustinus contra Petilianum
cap. 2. 9. 12. 28. lib. de unitate
Ecclesie cap. 13. 15. & 16. contra Do-
natistas post collationem cap. 4. & 6.
S. Cyprianus libr. 4. Epist. 2. contra
Novatianos circa finem. S. Hierony-
mus in Dialogo contra Luciferianos
circa finem. Lac etiam fidei propinat:
Nam infirmos ac dubios in fide Eccle-
sia salubriter docet. Juxta illud Aposto-
li 1. Corinth. cap. 3. v. 2. Tanquam
parvulis in Christo lac vobis potum dedi-
non escam, nondum enim poteratis: sed
nec

Chrysol.

August.

Cyprian.
Hieron.1. Cor. c.
2. v. 3.

Anselm. nec nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis. S. Anselmus. Non enim equaliter mente percipitur etiam quod in fide pariter ab utriusque recipitur. Hoc igitur primis cognitis, quod ea ipsa, qua simul audiunt spirituales, atque carnales pro suo quisque modo capiunt, illi ut parvuli, isti ut majores, illi ut lactis alimentum, isti ut sibi solidamentum, nulla vis detur esse necessitas ut aliqua decreta doctrina taceantur, & abscondantur fidelibus parvulis, dicenda seorsum maioribus, adeit intelligentioribus, nisi quod solidus cibus, qui perfectis congruit parvulis non proficit, dum non capitur ab eis, & ea qua fortes sublevant, infirmos gravant, &c.

Dionys. Eodem modo explicat Dionysius. Tanquam parvulis id est imperfectis in Christo, facilem doctrinam, & tencram instructionem vobis potum dedi: id est tali doctrinâ vos spiritualiter potavi, & animas vestras rigavi. Non solidum cibum, non profundam sapientiam, non sublimem vitam perfectionem vobis tradere potui: nondum enim poteratis spiritualiter capere talia, sed necdum quidem potestis carnalibus vitiis subjacentes.

mosh. c. 3. Semper discenses, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. *Isaie cap. 65.* c. 65. Puer centum annorum moritur: Peccator centum annorum maledictus erit. Deinde cum dicit, & facti estis, ponit adhuc similitudinem. Sciendum est ergo quod doctrina sacra est sicut cibus animæ. *Eccles. c. 25.* Cibavit illum pane vite, & intelletus. *Cap. 34.* Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitiens. *Eccles. cap. 25.* Sacra ergo doctrina est cibus & potus, quia animam potat & satiat. Alia enim scientia tantum illuminant intelletum, hac autem illuminat animam. *Psal. 18.* Præceptum Domini lucidum illuminans oculos: & etiam nutrit & roborat animam: in cibo autem corporali est differentia. Alio enim cibo utuntur pueri, & alio perfecti: pueri enim nutriuntur lacte, quasi tenui & copioso, & defatigabili: Sed adulti utuntur cibo solidiori. Sic in sacra Scriptura, illi qui de novo incipiunt debent audire levia, qua sunt quasi lac, sed eruditi debent audire fortiora. Et ideo dicit facti estis, quibus lacte opus sit, scilicet sicut pueri. *1. Petri c. 2.* Sicut modo geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscite &c. Non solido cibo, id est altâ doctrinâ, qua est de arcanis, & secretis Dei, qua confirmantur & confortantur. Eandem explicationem habent S. Anselmus, Dionysius, S. Augustinus lib. de moribus Ecclesiæ Catholicæ, quod scilicet nostra mater Ecclesia erga fideles imbecilliores, & minus capaces sic se gerit elementaribus doctrinis instruens: at verò proveciores, vegetiores, & solidiores in virtute & fide, sublimiori doctrinâ. Merito Ecclesia Catholica Mater Christianorum verissima, non solum Deum castissimè colendum prædicat, sed etiam proximi dilectionem ita complectitur, ut morborum omnium quibus pro peccatis suis anima agrotant omnis apud te medicina præpalleat. (*Inquit S. August.*) De hoc verbi Dei & Eu- charistiæ pabulo plura alibi.

II. Eandem puerilem infirmitatem advertens Apostolus in Hebr. c. 5. v. 12. dicebat. Et enim cum debeatis magistri esse propter tempus, rursus indigetis, ut vos doceamini, qua sunt elementa exordii sermonum Dei, & facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo. S. Thomas ibi lectione 2. Cum deberetis esse magistri, scilicet aliorum, propter tempus, quo scilicet audierant legem & Prophetas, *Joan. 5. cap. 5.* Scrutamini scripturas, item Christum ipsum, item Apostolos, & multos ab ipsis conversos. *Ioannis c. 14.* Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me, rursus indigetis, quasi dicas, magis deberetis docere, quàm doceri, tamen indigetis, ut vos doceamini qua sunt elementa exordii sermonum Dei. Elementa enim dicuntur illa, qua primò traduntur in grammaticâ, quando ponuntur ad litteras, ista verò sunt ipsa littera. Exordia ergo sermonum Dei, & prima principia, & elementa sunt Articuli Fidei, & Præcepta Decalogi, qui ergo diu audivisset in Theologia, & illa nesciret, tempus cureret contra ipsum, idcirco indigetis, ut doceamini, qua sunt elementa exordii sermonum Dei, id est prima principia. 2. Ti-

CAPUT QUINTUM.

Ecclesia Maternam suam sanctitatem demonstrat, in eo quod soli salvantur illi, qui in ejus domo manent, & suus foventur.

I. **N**EQVEUNT salvari illi qui ex utero S. Matris, viduz illius Sarcptanz non generantur, in gremio nō manent, ejus lacte vel cibo gloriōri doctrina: non nutriuntur; sed suis cupiditatibus indulgentes prophanas; seu potius diabolicas novercarum adulterarum, hæreticorum, & aliorum antichristianorum efcas desiderant. Juxta illud oraculum Apostoli 2. Timoth. cap. 4. v. 3. *Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non suslinebunt, sed ad sua desideria coacerabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* S. Anselmus ibi: *Ad sua desideria complenda accervum sibi congregabunt magistrorum, qui doceant eos ea, qua desiderant ipsi: prurium habentes in auribus spiritualiter fornicantibus, sicut quodam pruritu libidinis etiam in carne corrumpitur integritas castitatis. Nam sicut caro qua prurit, semper vult fricari, sic aures eorum semper cupiunt audire verba, qua errores doceant, & ad delectationem illiciant, & fugient audire sermonem veritatis qua illis erat aspera, quia non mulcebit eos in nequitia suis, ad fabulas autem convertentur, ut audiant eos, id est allocutiones falsas & otiosas. Non solum ad tales fabulas, quales in theatris recitantur, vel quales à vanis hominibus sæpe dicuntur: sed etiam tales quales contra Dominum poterunt fingere &c.* Tales (inquam) sunt abortivi, spurii; quia (ut docet S. Augustinus in Psal. 47.) In verâ Ecclesiâ est uterus fidelium, vera doctrina, verus animarum cibus, quo nutriti, sustentari, & vivere possint, non autem in Lutheranorum, Calvinistarum &c. cœtu. Ad illa verba v. 6. *Sicut audivimus ita & vidimus.* Subdit admirando: *O Beata Ecclesia! quodam tempore audisti, quodam tempore vidisti, audivis in promissio-*

nibus, videt in exhibitionibus, audivit in Prophetiâ, videt in Evangelio. Omnia enim quæ modò complentur, antea prophetata sunt &c. Et ibi audis? ubi vides? in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri. Ibi audivimus; ibi & vidimus extra illam qui est, nec audit, nec videt. In illa qui est, nec surdus est, nec cæcus est. Sicut audivimus, ita & vidimus, & ubi audis, ubi vides? in Civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri. Deus fundavit eam in æternum. Non insultent hæretici per partes concisi, non se extollant qui dicunt *Matthæi cap. 20.* Ecce hic est Christus, ecce illic, ad partes inducit. Vnitatem promissit Deus, reges in unum collecti sunt non per schismata. Expende illa verba. *Extra illam qui est, nec audit, & videt, &c.* Nunquid Hæretici vident, audiunt, comedunt, non enim sunt surdi cœci, &c? Audiunt quidem, vident, vivunt, comedunt, & bibunt, sed quasi aquam bibunt iniquitatem, sed in viâ Agypti quasi aquam turbidam. Jerem. cap. 2. At verò surdi sunt, cæci sunt, alienati sunt à veritate. Vates Regius psalm. 57. v. 3. *Alienati sunt à vulvâ, Psal. 57 erraverunt ab utero, locuti sunt falsa. v. 3.* Sanctus Augustinus ibi. *Alienati sunt peccatores à vulvâ. Quid hoc est? Quarum diligentius, forsatis enim illud dicit, quia Deus præcognovit homines peccatores etiam in utero Marium. Nam undè cum adhuc pragnans esset Rebecca, & geminos in utero portaret, dictum est Iacob dilexi, Esau autem odio habui &c.* Peccatores undè alienati? ab ipsâ veritate? à Patriâ beatâ, à visâ beatâ, &c. Alienati sunt Peccatores à vulvâ, erraverunt à ventre, idè locuti sunt falsa, quia erraverunt à ventre. In ventre quippè Ecclesia veritas manet. Quisquis ab hoc ventre separatus fuerit, necesse est, ut falsa loquatur, qui aus concipi noluit, aut quem conceptum mater excussit. Ipso Hæretici clamans contra Evangelium, ut de his potius loquamur, quos dolemus excussos. Expende illud. *Alienati ab ipsâ veritate, à Patriâ beatâ, à visâ beatâ.* Quasi diceret, qui alienantur ab utero Ecclesiz, ejus doctrinam audite nolunt, salvari nequeunt, perire debent. Eandem explicationem habet Cassiodorus. *Mérito Peccatores tanquam abortivos ab utero projectos dicit Ecclesia, qui nullâ doctrinæ confirmatione*

S. Ansel.

August.
in Psal.
47.

August.

Cassiod.

confirmacione perfecti sunt, sed tanquam teneri pecudis fatuata mollicies non ad lucem vitalem, sed in perfidia tenebras probantur abjecti. Inste quippe uterum habere dicitur Ecclesia qua nos sacro Baptismate perfundit in perpetuam lucem. Sed va illis; qui immaturi ab ejus uberibus exierunt. Sequitur, erraverunt à ventre, locuti sunt falsa. Erraverunt atque à ventre, qui contraria matri dogmata sunt secuti, nec alvum sanctam piâ devotione venerantur. Ipsi enim & falsa locuti sunt, qui ab ejus sanctis traditionibus erraverunt.

II.

Illi ergo sic alienati à sanctâ matre Ecclesiâ, à Deo etiam alienantur. Nec enim habebit Deam Patrem qui Ecclesiam noluerit habere Matrem. Non potest ab Eliano miraculoso oleo, & farinâ sustentari si alienetur à domo viduæ Sareptanæ quæ est Materfamilias. Audi

Cyprian

S. Cyprianum lib. de unitate Ecclesiæ: Ecclesia origo una, & una Mater fecunditatis successibus copiosa; illius fetu nascitur, illius lacte nutritur, spiritu ejus animamur. Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est, & pudica unum dominum novit, unius cubiculi sanctitatē casto pudore custodit. Hac non Deo servat, hac filios regno, quos generavit assignat. Quisquis ab Ecclesiâ segregatus adultera jungitur, à promissis Ecclesiæ separatur. Nec perveniet ad Christi premia qui relinquit Ecclesiam Christi, alienatus est, prophanus est, hostis est: habere jam non potest Deam Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem. Id probat variis figuris primò Arcæ Noe Genesis cap. 6. extra quam omnes existentes in diluvio perierunt. Sic Hæretici & Infideles extra Ecclesiam perire debent. Si possint evadere quisquam qui extra Arcam Noe fuit, & qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadens. Monet Dominus Matth. cap. 12. Qui non est mecum, adversum me est, & qui non mecum colligit, spargit: qui pacem Christi & concordiam rumpit, adversus Christum facit. Qui alibi præter Ecclesiam colligit, Christi Ecclesiam spargit. Hanc unitatem qui nõ tenet, Dei legem non tenet, non tenet & filii fidem, vitam non tenet & salutem. Eandem explicationem habet S. Gregorius lib. 32. moral. cap. 6. loquens de aquis diluvii. Omnes quos extra arcam

Genesis cap. 6.

Matth. cap. 12.

Gregori

invenit necavit. Sola est Ecclesia, in qua superna mysteria veraciter contemplantur & per Ecclesiam salus æterna cunctis fidelibus datur. Unde eodem cap. 7. Genes. v. 22. dicitur. Et cuncta in quibus spirita. *Genesis: cuncta vita est in terra, mortua sunt.* Noster Gaspar à Regibus subdit. *Cuncta scilicet qua erant extra arcam mortua sunt: sed si extra arcam, id est Ecclesiam, quid mirum si mortem experientur.* Quare caveant Hæretici qui sunt extra Ecclesiam, & eam non tantum deserunt, sed impugnant; contra eam blasphemias vomunt, ita ut sancta Ecclesia merito canat Psalm. 128. v. 1. *Sæpe expugnauerunt me à juventute mea, etenim non poterunt mihi, supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam.* Jacobus à Valentia ibi. *David memorat longam patientiam Ecclesiæ in longis persecutionibus ab Abel usque ad Christum, & à Christo usque ad judicium, &c. Nam primò memorat longam patientiam ejus in persecutionibus. Secundò, punitionem persecutionum; ibi Dominus justus concidet cervices peccatorum.* Dicit ergo Ecclesia, & iste homo mysticus: *vel dicit David in personâ Ecclesiæ, dicit nunc Israel; sæpe expugnauerunt me infideles & inimici Dei, & peccatores, & scelerati à juventute mea. Nam primò à juventute & infantia mea fuit impugnavit Abel per Cain, ubi inciperunt due civitates scilicet Dei & Diaboli, & Filii Dei, & Filii carnis. Unde Cham impugnavit Noe, & Chaldaei ipsum Abraham & Ismael ipsum Isaac, & Esau Jacob, & Pharaos omnes filios Israel in Egypto, & Savi David, & reges Egypti & Babylonis, & Antiochus impugnavit populum Dei, & Judæi impugnavit Christum, & Apostolos, & Tyranni Martyres, & Hæretici Catholicos: & Anti-Christus impugnavit Ecclesiam, ideo dicit sæpe expugnauerunt me à juventute mea usque ad senium sæpule. Videre vis quomodo illi sic alienati à vulvâ, à gremio sanctæ Matris Ecclesiæ perierunt. Innuit v. 4. Dominus justus concidet cervices peccatorum confundantur & convertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion. Idem Valentia. *Memorat punitionem finalem impugnavit Ecclesia, dicens: Licet sæpe expugnauerunt me, tamen non poterunt.**

Genesis:

Gaspar à Regib:

Jacobus à Valentia

X x poterunt

potuerunt mihi prevalere, imò ipsi delentur & punientur: Nam sicut fuerunt puniti impij & peccatores, qui impugnaverunt populum Dei, in testamento veteri; ita punientur impugnatores Ecclesie Christi, scilicet Iudaei, Tyranni, & Hæretici, & Anti-Christus: Nam Dominus noster Iesus-Christus concidet tanquam iustus Iudex cervices, & superbiam, & potestatem eorum, & sic omnes qui oderunt, & persecuti sunt Sion, idest Ecclesiam Christi, convertantur retrorsum & confundantur in sua pravitate & cæcitate. Quod fuscè probat de Iudæis qui septem poenas lucrunt, & concludit. Has eisdem septem punitioes induxit Deus super Gentiles, & Hæreticos obstinatos, qui persecuti sunt Ecclesiam Dei, & etiam venient super Saracenos, & sequaces Anti-Christi, qui omnes infelicem exitum patientur, & finaliter Ecclesia de omnibus persecutoribus triumphabit. Quod deinde confirmat per tunicam inconfutilem, quæ scitiâ & divisa non est Joannis cap. 19. Hoc unitatis Sacramentum, hoc vinculum concordia inseparabiliter coherentis ostenditur, quando in Evangelio tunica Domini Iesu-Christi non dividitur omninò, nec scinditur, sed sortientibus de veste Christi, quis potius eam indueret integra vestis accipitur, & incorrupta, atque individua supica possidetur. Loquitur ac dicit scriptura divina. De tunica autem quia de superiore parte non consutis, sed per totum textilis fuerat, dixerunt ad invicem. Non scindamus illam, sed sortiamur de eâ, cuius sis. Unitatem illam portabas de superiore parte venientem, idest de cælo, & à patre venientem, quæ ab accipiente & possidente scindi omninò non poterat, sed totam semel, & solidam firmitatem inseparabiliter obtinebat. Possidere non potest indumentum Christi qui scindit, & dividit Ecclesiam Christi. Contra denique cum Salomone moriente regnum ejus & populus scinderetur, Achias Propheta Ieroboam Regi obvius factus in campo in duodecim scissuras vestimentum suum discidis, dicens: Sume tibi decem scissuras, quia hæc dicit Dominus, Ecce scindo Regnum de manu Salomonis, & dabo tibi

decem scepra & duo scepra erant ei propter servum meum David, & propter Ierusalem Civitatem, quam elegi, ut ponam meum thronum illic. Cùm duodecim Tribus Israel scinderentur, vestimentum suum Achias discidis. At verò quia Christi populum non potest scindi, tunica ejus per totum textilis, & coharens, divisa à possidentibus non est, individua, copulata, connexa ostendit populi nostri, qui Christum induimus concordiam coherentem sacramento vestis & signo declaravit Ecclesia unitatem. Quis ergo sic est sceleratus & perfidus; Quis sic discordia furore vesanus; ut me credas scindi posse, aut audeas scindere unitatem Dei vestem Domini, Ecclesiam Christi. Vocat sceleratos, perfidos, scilicet peiores militibus, qui Christi tunicam textilem non sciderunt, & tamen hi illam scindere audent: & consequenter extra tramitem salutis sunt.

Tertiam figuram desumit à grege, III. & pastore, de quo Christus Joannis Joannis cap. 10. Monet ipse in Evangelio suo cap. 10. & docet, dicens: Et eris unus grex, & unus pastor. Et esse posse in uno loco aliquis existimat aut multos pastores, aut plures greges. Apostolus item Paulus 1. Corinth. cap. 1. Hanc eandem nobis insinuans virtutem, obsecrat, & hortatur, dicens: Obsecro (inquit) vos Fratres per nomen Domini nostri Iesu-Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis Schismata, sitis autem compositi in eodem sensu, & in eadem sententiâ, idest verba institutionis Sacramenti Eucharistiæ, & aliorum mysteriorum, ac articulo- rum Fidei non detorqueatis in varios sensus, non diversa capita in Ecclesiâ habeatis, sed unum caput, unum sponsum Ecclesiæ; alioquin qui verum Ecclesiæ Sponsum in Patrem agnoscere noluerit, à vulvâ; à gremio Ecclesiæ recedet, & peribit cum iis, qui diversos pastores, diversas Sedes Apostolicas; qui diversas domos seu Ecclesias condiderunt. Non his contentus transit Sanctus Martyr ad aliam figuram, scilicet domum Raab Josue cap. 2. quæ cum totâ familiâ, & parentelâ sua

Joan. c. 19.

Joannis

cap. 10.

1. Cor. 1.

suâ

suâ liberata est à cœde Jerichuntinâ. Patres & maximè S. Augustinus in Psalm. 86. ait rectè per Raab figurari Ecclesiam. Sicut enim Raab erat meretrix; ita gentilitas seu Ecclesia gentium erat prius prostitulum dæmoniorum & lupanar idolorum: sed ex infideli & impudicâ per receptionem exploratorû Hebræorum facta est fidelis & casta; sic gentes idololatræ & impuræ per receptionem Apostolorum factæ sunt Christianæ & sanctæ. Memor ero Raab, quæ est (inquit S. Augustinus) ista meretrix illa in Jericho; meretrix, quæ suscepit nuncios & aliâ viâ eiecit; quæ præsumpsit in promissione; quæ timuit Deum? S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. Cùm dictum sit ad Raab, in quâ præformabatur Ecclesia, Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad te ipsum in domum tuam. Notat Rupertus in librum Josue cap. 10. Quomodo meretrix hæc multis viris prostituta, sic gentilitas, quæ nunc est Ecclesia multorum dæmonum vitæ prostitulum fuit. Facto autem præsentis ab Josue missos, sic Ecclesia Apostolos vel prædicatores uniuersos à Salvatore legatos domo excepit, hospitâlitate prout fide seruauit. Et quemadmodum omnes, qui in ejus domo reperti sunt immunes fuerunt à furore Israelitarû, qui utrò foris, perierunt cum Jerichuntinis, juxta textû scripture & S. Cyprianum citatû. Et erit omni qui exierit ostium domus tuæ foras reus sibi erit. Sic qui extra Ecclesiam sunt, pereunt, nec salutem consequuntur rectè. Rupertus citato lib. cap. 12. Nunc interim patrem tuum, & matrem tuam, fratresq; & omnem cognationem tuam congreges in domum tuam, ut sis domus tua per fidem una. Nam qui ostium domus tuæ ingressus fuerit, quicumque semetipsum ab unitate fidei præciderit, hæresesq; ac schismata fecerit, sanguis ipsius erit in caput ejus, & nos erimus alieni &c. Ergo quicumque à cultu Dei alieni, quicumque angustiarî à peccato, quicumque Athiopes idest denigrati in vitis uentendo in unam domum cognati fiunt; & fratres sunt. Quare fratres dicuntur? nisi quia unam Ecclesiam matrè agnoscunt, ejus lacte & cibo aluntur, in ejus gremio semper manent. Denique quemadmodum domus Raab per funiculum coccineum, sic Ecclesia per sanguinem Christi saluata est.

Audi Augustinû supra. Cui dicitur est, ut per August. fenestram emitteret coccum, id est in fronte haberet signum Sanguinis Christi. Saluata est ibi, & Ecclesia gentium significauit. Unde Dominus superbiens tibus Pharisæis, dixit: Amen dico uobis, Publicani & meretrices præcedunt uos in Regno Celorum. Præcedunt quia vim faciunt. Et arridens S. Hieron. Hieronymus epist. 2. ad Nepotianum. epist. 2. Raab meretrix in typo Ecclesiæ rescilam mysterium sanguinis continentem, ut Jericho pereunte domus ejus saluaretur, appendit in fenestrâ. Fufius Rupertus supra cap. 12. Postulauerat signum dicens, deiq; mihi signum verum, ut saluetis patrem meum, & matrem, fratres, & sorores meas, & omnia quæ eorum sunt, ut eruiatis animas nostras de morte. Signum istud, funiculus iste in fenestrâ ligandus titulus est Passionis Dominicæ, inter oculos Ecclesiæ iugiter pingendus; coccineus inquam, funiculus sanguineum est Crucis signaculum iugiter pingendum in fronte ejus. Quod enim signum aliud bene sibi provida, postulat Ecclesia &c? nunc interim patrem tuum, matrem, fratresq; & omnem cognationem tuam congreges in domum tuam, ut sis domus tua per fidem una. Nam qui ostium domus tuæ egressus fuerit, quicumque semetipsum ab unitate fidei præciderit, hæresesq; ac schismata fecerit, sanguis ipsius erit in caput ejus, & nos erimus alieni.

Exodi cap. 12. inter alios ritus comedendi agnum Paschalem, hic inuolabiliter debebat observari, ut scilicet in unâ eadem domo talis ejus fieret. In unâ domo comedetur, nec efferretis de carnibus foras. Cur tam seriò præcipit, ut comedatur in unâ domo, & non foris, & non in pluribus? Quid ista comestio foranea, vel in pluribus locis, & domibus, nocere poterat? illud allegoricè denotat agnum verum idest Christum in Eucharistiâ non posse ritè comedî ab iis qui sunt extra Ecclesiam, qui sunt ab eâ separati, vel per Schisma & hæresim, vel per censuras. Qui hæc sacrâ Synaxi debite & fructuose velci ac frui volunt, debent, in Ecclesiâ manere. S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. Sacramentum Pasche nihil aliud in Exodi lege consistat, quam ut agnus qui in figurâ legis occiditur, in domo unâ edatur, loquitur Deus dicens, in domo unâ comedetur, non eijciatis de domo carnem foras. Caro Christi, & sanctum Do-

Aug. in Psal. 86.

Cyprian.

Rupert. in lib. Josue

Rupert.

Rupert.

IV. Exod. 12.

Cyprian. de unit. Eccles.

mini ejici foras non potest, nec alia ulla
 creditibus præter unam Ecclesiam do-
 mus est. Clarius Glossa interlinearis.
 In unâ domo, Ecclesia Catholica non con-
 ventibus hæreticorum, comedetur, quia
 nec Judæi, nec Pagani, nec Hæretici, nec
 omnino qui extra Ecclesiam sunt ad hanc
 communionem admittuntur. Nec efferetur de
 carnibus ejus foras, id est extra Ecclesiam,
 ne impiis & peccatoribus communicent,
 quia Ecclesia Catholica privantur. Cui
 subscribens Lyranus. Per quod (inquit)

Lyran.

significatur quod Sacramentum Eucharis-
 tiæ unum est in Ecclesia, quæ est una.
 Cant. cap. 6. Vna est coenæba mea, &c.
 Licet enim plures agni fuerint, & in plu-
 ribus domibus, tamen omnes agni unum
 Christi figurabant, & omnes domus unam
 Ecclesiam, in quâ sumendum est Eucha-
 ristia sacramentum, & non in conventicu-
 lis hæreticorum. Et consequenter cum
 manducantes vivant in æternum, san-
 ctam vitam æternam non possunt spe-
 rare Hæretici, qui extra Ecclesiam
 Cœnam Dominicam manducant. Dionysius

Dionys.

in mysticâ elucidatione hujus
 capitis. In unâ domo comedetur, quia in
 solâ Catholica Ecclesia, extra quam nemo
 salvatur, hoc est in mysticâ unione cum
 Christo, & ejus fidelibus, sumenda est sacra
 Communio. Nec efferetur de carnibus ejus
 foras: quia perfidis & iniquis non sunt
 Sacramenta hæc conferenda. Id totum e-
 gregiè explicat nosser Incognitus in

Incogn.

Psalm. 133. v. 4. Benedicas te Dominus
 ex Sion, &c. Addit, Sion namque signi-
 ficat Ecclesiam, in quâ existentes salvan-
 tur: extra autem Ecclesiam nullus salvatur.
 Vt ostendit Gregorius lib. 33. Moral. c. 6.
 dicens: Sola quippè Ecclesia est per quam
 sacrificium nostrum Dñs libenter accipit,
 sola quæ pro orantibus fiducialiter inter-
 cedit. Unde & de agni hostiâ Dominus
 præcepit, dicens: In unâ domo comedetur,
 hoc efferetur de carnibus ejus foras. In unâ
 namque domo agnus comeditur, quia in
 unâ Catholica Ecclesia vera hostia nostri
 Redemptoris immolatur, de cujus carni-
 bus divina se effert foras prohibet:
 Quia dari sanctum caribus vetat. Sola
 Ecclesia est, in quâ opus bonum fructuosè
 peragitur: Unde & mercedem denarii,
 non nisi qui intra vineam laboraverunt,
 acceperunt. Sola enim Ecclesia est, quæ
 intrinsece positos valida charitatis compage

custodit: unde & diluvii aqua arcam qui-
 dem ad sublimiora sustulit, omnes autem,
 quos extra arcam invenit, necavit. Sola
 est, in quâ superna mysteria veraciter con-
 templamur, &c. Ex quo apparet quod per
 Ecclesiam salus æterna cunctis fidelibus
 datur. Si ergo Sion significat Ecclesiam,
 & Ecclesia salutem æternam, quid est Do-
 minus nobis ex Sion benedicere? nisi be-
 nedictionem salutis æternæ nobis confer-
 re, quæ salus nostrorum meritorum præ-
 mium existit.

Quod ad salutem consequendam
 Ecclesiam ingredi, & ibi manere oportet,
 inhuilè videtur Christus. Videns
 enim duos Discipulos Joannis Baptiste
 fuz salutis cupidos non illos docet in
 viâ sed in domum introducit, Joannis
 cap. 1. v. 39. Venite & videte, vene-
 runt & viderunt, ubi maneret, & apud
 eum manserunt die illo. Quid per illam
 domum intelligit? Ecclesiam, quam
 suæ salutis studiosi ingredi debent, ejus
 mysteria discere, & præcepta ad praxim
 redigere. Rectè S. Cyrillus libr. 2. in
 Joannem cap. 9. Non docuit ubi habita-
 ret Dominus, quamvis hoc ipsum ab eo
 peteretur, sed illico illud ire hortatur.
 Non ergo eis ostendit domum ubi mor-
 rabatur, quia non sufficit scire ubi sit
 vera Ecclesia, ubi sit vera religio, verè
 Deus colatur: sed illicò in domum illam
 pergere oportet, & mysteriis quæ
 ibi peraguntur fidem adhibere, & quæ
 præcipiuntur exequi. S. Cyrillus Vt
 ostenderes non sufficere, si quis ubi Chri-
 sti domus, id est Ecclesia fundata sit, di-
 dicerit, sed si per fidem in eam venerit, &
 qua mysticè in eâ peraguntur, fervens ani-
 mo viderit. Idem docere videtur S.
 Basilius in cap. 1. Itaiæ. Planè enim no-
 vit is non posse se in flores erumpere, ac
 nè utlum quidem germè primigenium ex-
 cipere ad prosperandos fructus, nisi versa-
 retur in atris Domini. Maldonatus sub-
 jungit, Hoc si Lutherani, & Calvinista
 facerent, hæretici non essent. Utinam ad
 Ecclesiam venirent, & quid agatur, quid
 doceatur viderent, considerarent, proba-
 rent, & non ea de nobis fingerent mon-
 stra, quibus & ipsi primò decepti percunt,
 & simplicem decipientem populum miserè
 perdunt: utinam salutem quaerent: ubi
 Christus habitaret, quæ verè esset Ecclesia.
 Nam Geneva certè non habitat.

V.

Joan. 1
v. 39.

Cyrillus.

Basilius.

Maldon.

Idem

VI. Idem Christus docere voluit miraculo Paralytici in piscina Joannis cap. 5. v. 4.

Ioan. c. 5. v. 4.

Guido Perpon.

Angelus descendebat secundum tempus in piscinam, & movebatur aqua, & qui prior descendisset in piscinam post motionem aqua sanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate. Syriacus: Angelus aliquando descendebat in baptisterium, & turbabat aquas, isque qui primus descendebat post turbationem aquarum sanitati restituebatur, à quocumque dolore afficeretur. Cur extra piscinam non curabantur infirmi? quid per piscinam intelligitur? Ecclesia; quam ingredi debent, qui salutem & remissionem peccatorum consequi desiderant. Audi nostrum Guidonem Perpinianum. *Requiritur quod descendat in piscinam Ecclesia per fidem, & intendat recipere, quod Ecclesia intendit. Item quod sit unus per unitatem absque baptismatis divisione. Vnde S. Augustinus tract. 17. super Ioannem dicit. Christus cum esset medicus corporum & animarum, & venisset sanare animas omnium credentium, de istis languentibus unum elegit quem sanare, & unitatem significaret: ibi ergo sanabatur unus unitatem significans, quia si quis postea veniret non sanabatur: eod quod quicumque præter unitatem significans, quia si quis postea veniret non sanabatur: eod quod quicumque præter unitatem fuerit, sanari non poterat. Idem qui separati fuerint, ut hæretici, schismatici, excommunicati quantumvis laborent, eorum labores & opera erunt infructuosa, nullius gratiæ vel gloriæ meritoria.*

VII. Hanc veritatem parabolis confirmare voluit 1.º Mulieris quæ perditam drachmam querit non in agro, non in foro, non in plateis, non in domo aliena, sed domi suæ. Lucæ cap. 15. v. 8.

Lucæ 15. v. 8.

Petrus Chrysol. Tertull. Abr. de pudicit.

Quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & querit diligenter donec inveniat? Arabicus. *Es mundas domum. Syriacus, Scopos domum. Vatablus & Euthymius, Verrit domum. Quis per domum intelligit? Ecclesiam. S. Petrus Chrysologus per mulierem accipit Ecclesiam. Mulier, idest Ecclesia. Tertullianus lib. de pudicitia etiam ait domum illam esse Ecclesiam. Iuxta drachma exemplum, etiam intra domum Dei Ecclesia licet aliqua delicta*

pro ipsius drachma modula ac proinde medicaria, quæ ibidem delitescit, mox ibidem & reperta, statim ibidem cum gaudio emendationis transigantur. Expende illud ibidem, idest non extra Ecclesiam, non in cœtu Judæorum, in Mosqueis Turcarum, non in Conciliabulis Lutheranorum, Calvinistarum, Anabaptistarum perita drachma gratiæ recuperatur, sed intra domum Ecclesiæ Romanæ. Idem confirmat exemplo servi militis, libro adversus hæreticos. *Quis servus cibaria ab extraneo, ne dicam inimico Domini sui speras? Quis miles ab infideliteris, ne dicam ab hostibus regibus donativum & stipendium captas, nisi plane desertor, & transfuga, & rebellis? Et enim anus illa intrastellum suum drachmam requirebat. Quasi diceret, mulier illa vidua Sareptana Hæreticis, Schismaticis prudentior erat, quæ coquebat panem domi suæ, cumque ibi, non foris comedebat. Mulier illa, Evangelica sapientior, quæ drachmam amissam non in domo alienâ, sed in propria requirebat, servus fidelior, qui cibaria non ab extraneo, sed à domino suo postulat; miles qui stipendium non ab hoste, sed à proprio duce postulat. Sic panem vitæ, seu Eucharisticum, pabulum verbi Dei querere non debemus apud Hæreticos, sed in Ecclesia Romanâ.*

Alteram parabolam proponit Lucæ VIII. cap. 16. Adolescentis, qui à paternâ domo discedens in innumeras miseras & calamitates incidit, à quibus liberari non potest nisi in domum paternam revertatur, & paternis amplexibus recipiatur. S. Chrysologus de illa egressu ita loquitur serm. 4. *Ibi anima divitias omnes perdidit, ibi in deliciis agens naufragium fecit, ibi ludens, & delusus pauper ait effectus, ibi corruptices anime voluptates mercatur. Quasi diceret, tactum abest, ut extra domum paternam, extra Ecclesiam aliquas animæ divitias comparet, vel recuperet, quin potius eas, quas habebat amittit: at verò statim ac præterita vitæ poenitens in amplexu paternos ruit, amissam gratiam recuperat. Idem sanctus Chrysologus*

VIII. Luc. 16.

Petrus Chrysol.

Petrus Chrysol.

peccator, atque in terrena deflexum reflectat ad Cælum, in quo suum querat auctorem. Cadit in collum tuum Christus, ut cervicem iugo exuat servitutis; & collo tuo iugum suave suspendat. Cur pater ait ad servos suos? Cui proferte solum primam, & induite illam, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius. Cur non ipse met illa officia exercet? quid illi servi representant? Prælatos à quibus vult Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, Eucharistiæ &c. administrari. Dionysius: Dixit Prælati & Ministris Ecclesiæ, puta Apostolis: eorumq; Successoribus, Prædicatoribus, atque Doctoribus iussit, citò proferte Innocentiæ vestem in Baptismo susceptam, quam ille peccando amisit, ei ministerialiter exhibete &c. Et Induite illum, id est animam eius hinc virtute ornate cooperandq; mihi in interiori vestitione de qua in Isaia habetur cap. 61. Induit me Dominus vestimento salutis &c. Et date ei ministerialiter seu dispositorie cooperationis annulū veræ fidei signaculum, id est in manu operationem eius, ut bene agendo ostendat se fidem vivam habere: fides enim sine operibus mortua est quemadmodum corpus sine anima &c. Et calceamenta id est munimenta contra ea que virtuosos processus sunt corruptiva &c. Et adducite virulum saginatum, id est Christum pro nobis passum, & instar vituli propter nos immolari ei prædicare, imitandum proponite, & sub speciebus Sacramenti iumentum præbete &c. Ecce quomodo substantia & hæreditas gratiæ nõ datur nisi in Ecclesiâ, quomodo extra illam dissipatur, quomodo non recuperatur nisi intra illam per susceptionem Sacramentorum ministerio Prælatorum.

IX. Meritò S. Augustinus ostendit quod licet hæretici & schismatici in multis nobiscum conveniant, quia tamen sunt extra Ecclesiam, salvari nequeunt. In Psalm. 54. Redimet in pace animam meam, quoniam inter multos erant mecum. Cur ait in multis erant mecum? respondet. In multis erant mecum, Baptysmum habebamus utique in eo erant mecum. Evangelium utique legebamus etiam in eo mecum. Festa Martyrum celebrabamus, erant ibi mecum. Pasche, solemnitatem frequentabamus, erant ibi mecum, sed non omnino mecum. In schismate non mecum, in hæresi non mecum, in multis mecum, in paucis non mecum. Sed in his paucis in quibus non mecum non eis

profuit, multa in quibus mecum. Et probat ex verbis Apostoli. Etenim fratres videre, quam multa enarravit Apostolus Paulus, unum dixit. Si illud defuerit, frustra sunt alia. Si linguis hominum loquar & Angelorum, ait: si habeam omnem prophetiam, & omnem fidem, & omnem scientiam, si montes transferam, si distribuam omnia mea pauperibus, si tradam corpus meum, ita ut ardeat! quam multa enumeravit, his omnibus multis desit una charitas illa numero plura sunt, hæc pondere major est: ergo in omnibus Sacramentis mecum, in una charitate non mecum, in multis erant mecum &c. Non ergo sufficit ad hoc ut quis dicatur fidelis, ut in multis conveniat cum Catholicis, sed in omnibus: si enim in uno discrepet admittat sex Sacramenta, sed non septimū, admittat fidem sed opera neget, admittat Beatitude non iustorum, infernum reproborum, sed neget purgatorium, non est mecum. Schismatici autem licet ea omnia credant quæ nos, tamen non suat de Ecclesiâ, quia à Capite recedunt. Idem S. Augustinus tom 3. lib. de fide & symbolo cap. 10. Hæretici & schismatici congregationes suas Ecclesias vocant, sed hæretici falsa de Deo sentiendo ipsam fidem violant, schismatici autem discissionibus iniquis à fraternâ charitate discisiunt, quamvis ea credant qua credimus, quia propter nec heretici pertinens ad Ecclesiâ Catholicam nec schismatici. Idem epist. ad Catholicos de testimonio contra Donatistas. In scripturis canonicis Ecclesiam requiramus totum Christum caput, cuius Ecclesia corpus est. Caput unigenitum Dei Filius, & corpus eius Ecclesia, sponsus & sponsa duo in carne unâ. Quicumque de Christo & scripturis sanctis dissentiant etiam si in omnibus locis inveniantur; in quibus Ecclesia designata est, non sunt in Ecclesiâ, quia de corpore eius, quod est Ecclesia. Ab ipsius Christi resurrectione dissentiant. Verbi gratia qui non credunt Christum in carne venisse de V. Maria, de semine David, quod apertissime scriptura loquitur, aut non in corpore ipso resurrexisse, in quo crucifixus & sepultus est etiam si per omnes terras inveniantur per quas est Ecclesia, non utique sunt in Ecclesiâ, quia ipsum caput Ecclesiæ non tenent, quod est Christus Iesus, nec in aliquâ divinarum scripturarum obscuritate falluntur, sed

August.
in Psalm.
54.

August.
h. de fide
c. 10.

sed notissimū & apertissimū eorum testimoniis contradicunt. Item quicumque credunt quidem quod Iesus-Christus ita ut dictum est; in carne venerit, & in eadem carne, in qua natus est, & passus est, re-ur-rexit; & ipse sit Filius Dei apud Deum, & cum Patre unum & incommutabile vivum Patris verbum, per quod facta sunt omnia; sed tamen ab ejus corpore, quod est Ecclesia ita dissentiunt ut eorum communio non sit cum toto corpore quicumque diffunditur, sed in alienâ parte separatâ invenitur; manifestum est eos non esse in Catholice Ecclesiâ. Quomodo ais eos non esse de Ecclesiâ, esse extra Ecclesiam non salvandos, cum tam bene vivant, sint tam austeri, tam liberales, tam prudentes &c?

X. *August.* Audi ejusdem S. Augustini egregium responsum tom. 2. epist. 152. ad populum factionis Donatiane contra Donatistas. Quisquis ab hac Ecclesiâ Catholicâ fuerit separatus, quantumlibet se laudabiliter vivere existimet, hoc solo scelere quod à Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum. Idem epist. 50. ad Bonifacium. Ecclesia Catholica sola corpus est Christi, cujus ille caput est, & salvator corporis sui. Extra hoc corpus neminem vivificat Spiritus sanctus, quia (sicut dicit Apostolus) caritas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis: non autem pariceps est divina caritatis, qui hostis est unitatis. Non habent itaque Spiritum sanctum, qui sunt extra Ecclesiam. De illis quippe scriptum est; qui seipso segregant, animales sunt spiritum non habentes: sed nec ille eum percipit, qui factus est in Ecclesiâ. Quoniam & inde scriptum est, Spiritus enim sanctus disciplina effugiet fictum. Qui ergo vult habere Spiritum sanctum caveat foris ab Ecclesiâ remanere, caveat in eam simulatè intrare; aut si jam talis intraverit, caveat in eadem simulatione persistere, ut veraciter coalescat arbor vita. Et tom. 8. in Psalm. 44. ad v. 18. Propterea populi confitebuntur tibi in aeternum & in seculum seculi. Subdit: Quid prodest confiteri, & extra templum confiteri? quid prodest precari, & in monte non precari? Voce meâ (inquit) ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte sancto suo. De quo monte? de quo dictum est, non potest civitas abscondi sa-

pra montem constituta. De quo monte? Quem vidit Daniel ex parvo lapide crevisse, & fregisse omnia regna terrarum, & implevisse omnem faciem terra. Ibi adores, qui vult accipere: ibi petas, qui vult suū exaudiri: ibi consteatur, qui vult suū ignosci. Similia habet tom. 3. in Enchiridio cap. 65. tom. 7. lib. 4. de Baptismo cap. 1. & cap. 17. tract. 6. & 27. in Evangelium Joannis, & Serm. 11. de verbis Domini. Quare meritò idem S. Augustinus tom. 9. tract. 2. de Symbolo cap. 13. hortatur omnes ad Ecclesiam quæ veri matrem recurant, eam diligant, defendant. Sancta Ecclesia, in qua omnis sacramenti terminatur auctoritas, Mater & Virgo corpore casta, prole fecunda, sponsa Christi pueri nutrit filios, quos Deo Patri dignos agnoscere contendit. Filii boni amate tantam matrem, filii boni nolite deserere quotidie nos requirentem: rependite vicem, amate amantem. Tanta est (talis est) regia prole fecunda est, non eam patianini aut filiorum malorum aut pessimorum servorum injuriis atque infidiis macerari. Agite causas matris vestra, exercete ejus amplissimam dignitatem, servus malus non insultet domina. Hæreticus Arrianus non insultet Ecclesiæ. Lupus est, agnoscite: serpens est, ejus capita congnassare. Ibidem in fine. Vos autem dilectissimi, qui ab initio lacte sanctæ Matris Ecclesiæ nutriti usque ad solidam cibum estis, ab eâ perducti, manete in eâ. Si quis ejus vel disciplinam, vel quamlibet admonitionem asper tulit, & iratus abscessit, agnoscat matrem, & redeat libenter: hac suscipit quos requirit, gaudebit filium perditum fuisse conversum, stabilitatis tamen dignitatem non quiescit predicare secum permanentium filiorum. Et tom. 10. serm. 119. de tempore Ecclesiæ Catholice Mater nostra, veri Christi Sponsi conjux, honoremus eam: quia tanti Domini Matrôna est. Et quid dicam? magna est sponso, & singulari dignatio; meretricem invenit, virginem fecit. Quæ meretrix fuit, non debet negare ne obliviscatur misericordiam liberantis. Quomodo non eras meretrix, quando post idola & demonia fornitabatur & venit, & virginem fecit. In fide virgo est, in carne paucas habet virgines sanctimoniales. In fide omnes virgines debet habere & faminas, & viros. Nam vultis noce quam virgo

1. Cor.
11.

virgo sit? Apostolum Paulum audite amicum Sponso, audite zelantem Sponso, non sibi 1. Cor. c. 11. Aptavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Virgo est Ecclesia, virgo est, virgo sit, caveat seductorem ne irveniat corruptorem: dicitur es forte, si ergo, si virgo est, quomodo parit filios? aut si non parit quomodo. dedimus nomina nostra? ut de ejus visceribus nasceremur? Respondeo: & virgo est & parit, Mariam imitatur, que Dominum peperit. Nunquid non virgo sancta Maria, & peperit, & virgo permansit sic est Ecclesia, & parit, & virgo est. Ejus maternitatem esse veram ostendit adhuc tomo 2. epistolâ 58. Ecclesia Mater est, que nos de Christo concepit. hæc Martyrum Sanguinem parturivit, hæc in semper vitam peperit & fidei lacte nutritur & nutrit.

XI.

Thomas
1. 2. contra
gentes
89.

Quam maternitatem & ejus pia officia ut facilius comprehendamus, maternitatis naturalis officia paulò attentius expendamus, à quâ hæc metaphoricè appellata est. S. Thomas lib. 2. contra Gentes cap. 89. Docet in generatione naturali hominis per formativam virtutem seminis corpus formari, virtute animæ Patris, cui generatio attribuitur, ut principali generanti. Operatur formationem corporis, prout agit ex vi animæ Patris, cui attribuitur generatio sicut principali generanti, non ex vi animæ concepti, etiam postquam anima inest: non enim conceptum generat seipsum, sed generatur à Patre. Ita ut venter maternus sit tantum receptivus, & semen paternum sit quasi virtus activa. Sic quando Ecclesia spiritualiter generat, datque vitam spiritualem, quid gratia Dei facit? est generativa, sanativa, illuminativa, justificativa (ut ita dicam) operatur formaliter justificationem animæ, seu regenerationem, sanitatem, sapientiam. (prout agit ex vi divinâ) Deus enim est, qui illuminat, justificat, sanat, regenerat: & tota hominis justificatio attribuitur Deo, ut principali agenti, sed per operationem Spiritus sancti, cui appropriatur remissio peccatorum, lux, sanitas, & justitia animæ. Id innuere videtur idem S. Thomas lib. 4. contra gentes cap. 46. Solet omnis gratia Spiritui sancto attribui: quia quod datur ex amore donantis videtur esse collatum. Quod elucidat Ferrariensis Considerandū est (inquit) ex doctrinâ S. Tho-

Ferrariensis

ma in 3. dist. 4. q. 1. a. r. & est de mente Dionysii lib. de divinis nominibus c. 2. quod omnis operatio Dei in creaturam conveniat quidem toti Trinitati, sed tamen unaquæque magis huic personæ quam illi est appropriabilis, secundum quod in eâ magis manifestatur attributum quod illi personæ appropriatur. Unde cum bonitas illi personæ approprietur, illa opera, in quibus præcipue divina bonitas manifestatur convenienter Spiritui sancto attribuantur. Ita tamen justificatione attribuitur Spiritui sancto, ut secundum prædicta proles spiritualis producat in utero matris: Ecclesiæ, unitate Ecclesiæ; quæ ideo in hæc regeneratione, sanctitate spirituali restituendâ, justificatione producendâ, habet se quasi mater fecunda spiritu sancto animans omnia sua membra, animata generat, generata fovet, conservat, perficit. Rectè S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ. Una est mater fecunditatis successibus luniat. copiosa, illius fetu nascimur, illius lacte Ecclesiæ nutritur, spiritus ejus animamur. Hæc nos Deo servat: hæc filios regno quo generavit assignat. Quisquis ab Ecclesiâ segregatus adultera jungitur, à promissis Ecclesiæ separatur. Habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiæ non habeat Matrem. Et S. Augustinus tom. 9. tract. 4. de Symbolo cap. 1. Congruum alimentis Ecclesiæ pascit, quos portat in utero, ut ad diem partus sui lætos læta perducas, quoniam non tenetur hæc sententia Evæ, quæ in tristitia & gemis parit filios, nec habet ipsos gaudentes, sed potius flentes: hæc enim solvit, quod illa ligaverat, prolemque quam per suam inobedientiam morti donavit, hæc per obedientiam restituit vitam.

August.
tract. 4.
de Sym.
cap. 1.

XII.

Et quemadmodum Mater naturalis non tantum lactat, ablatat, alit, fovet prolem suam, sed etiam vestit, ornat, immediatamque illius curam habet. Sic in œconomia Patris labore & industria suâ omnia media, & subsidia subministrat, quibus hæc debite fiant: ita in vitâ spirituali Deus dat gratiam, Spiritus sanctus suppeditat omnia media, ut membra corporis sui mystici perficiantur. Dat (inquam) illa sed per manum Ecclesiæ illos foventis, promoventis ad majus incrementum per consilia, & præcepta sua ornat scientiâ, virtute, aliisque dotibus. Id innuere videtur

Auguf. videtur S. Augustinus tom. 9. tract. 3. de Symbolo cap. 11. Hac errantes filios revocat, moriuos graviter dolet, secum perverantes indeficienter pascit. Hanc dilectissimi amemus omnes; tali matri sic amanti, sic proficenti, sic consulenti inseparabiliter inhareamus, ut simul cum illâ, & per illam Deo Patri perpetuò jungi mereamur. Et fundari videtur in mente Apostoli Ephes. cap. 4. ubi ostendit omnes fideles seu Ecclesiam, unam esse matrem, unum corpus, uno spiritu animatum, v. 4. *Vnum corpus, unus spiritus.* Cornelius post Adamum. *Vnum corpus est omnium pœdium puta Ecclesiæ, cujus caput est Christus: unus spiritus est, qui per singula hujus corporis, idest per singulos fideles discurrrens singulis vitam, & motum spiritualem affert.* Melius sanctus Anselmus. *Vnum corpus est Ecclesiæ, quæ est una, & est corpus Christi. Vnum corpus secundum fidem, & dilectionem, Sacramentorum perceptionem: Et spiritus Christi, qui hoc corpus ejus vivificat est unus.* Multis enim membris constat unum corpus, & vegetat omnia membra unus spiritus. Ecce humano spiritu quo sum ipse homo, omnia membra colligo, & vegeto, inpero omnibus membris ut moveantur. Intendo oculos ad videndum, aures ad audiendum, linguam ad loquendum, manûs ad operationem, pedes ad ambulandum, officia membrorum dispersita sunt. Sed unitas spiritus consistet omnia. *Quod spiritus noster, idest anima nostræ est ad membra nostrâ, hoc est Spiritus sanctus ad membra Christi, ad corpus Christi, quod est Ecclesiæ.* Omnia enim membra Christi, cum sint diversis officiis dedita, uno tamen spiritu Christi vegetantur. *Iam verò si membrum præcinditur de corpore, nunquid sequitur spiritus? nequaquam, & membrum agnoscitur.* Quia homo separatus ab Ecclesiâ Sacramentum Baptismi adhuc retinet, sed spiritum amisit. Cavendum est schisma, & servanda est unitas, &c. Consequenter ostendit Apostolus spiritus varia dona, & gratias gratis datâs collatas ministris Ecclesiæ, ut filii ejus foveantur, orientur, crescant, v. 10. *Vt impleat omnia, idest ut omnibus gratiam confert, & donorum generibus pro suâ munificentia & majestate Ecclesiam ornaret, & cumularet.* Audi Sanctum

Ambrosium epist. 16. *Vt impleat omnia, & nos omnes de plenitudine ejus acciperemus, idcoque primò repletos Spiritu suo posuit in Ecclesiâ Apostolos, Prophetas alios, alios Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ut eorum exhortationibus consummaretur profectus credentium, & ministerii fidelis opus cresceret, adificaretur unusquisque adificatione virtutum in mensuram ætatis interioris, quæ mensura perfectior vita immaculatæ, idest perfecti viri, accipiens de plenitudine Christi recipit gratia plenitudinem.* Quod confirmat Apostolus v. 12. *Ad confirmationem Sanctorum.* Vel secundum Vatablum. *Ad instaurationem Sanctorum.* Quasi diceret, ut homines per peccatum mortui, lapsi regenerentur, vivificentur, reparentur, & ad primævam sanctitatem revocentur. Vel secundum Vulgatum. *Ad consummationem, idest completionem & perfectionem sanctorum, ut scilicet Sancti, seu Fideles numero & meritis compleantur.* Sanctus Anselmus ibi. *Ad hoc, ut eos, qui sancti sunt consumment, & perficiant in sanctitate, scilicet ut eos, qui sancti sunt secundum remissionem peccatorum, & innocentiam, atque honorum operum inchoationem promoveant, & consumment secundum augmentum virtutum, & perseverantiam.* Quod iterum corroborat his verbis sequentibus. *In adificationem corporis Christi, idest, in Ecclesiæ, quæ est sponsa, corpus, & ædificium Christi assurgat, perficiatur, ornatur.* Idem Sanctus Anselmus. *In hoc, ut corpus Christi, quæ est Ecclesiæ adificetur sive in virtutibus, sive in conversione infidelium ad fidem.*

Idem etiam totum Ecclesiæ corpus Mater nostra dicitur, quia sicut Mater Vidua Sareptana, Centurio, & Chananea pro filiis, seu pueris infirmis, afflictis agonizantibus, mortuis sollicitè intercedunt, sic Ecclesiæ pro filiorum suorum jacturâ, conversione incessanter intercedit. Mulier enim Sareptana videns filium suum defunctum accessit ad Eliam, dicens lib. 3. Reg. c. 17. v. 18. *Quid mihi & tibi vir Dei, ingressus es ad me, ut memorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum.* Salianus ad annum mundi 3124. *Quid*

à me peccatum est adversum te, ut Deus irasceret mihi, & interficeret filium meum, aut certe, si nihil peccavi in te, ingressus tuus in domum meam fecit, ut rememorarentur iniquitates meæ, quibus olim offendi Deum, ut apparerent quasi opposita lumini sanctitatis tuæ, & divinis oculis intolerabiles redderentur. Mulier illa ante Gentilis secundum Sanctum Chrysostomum, & nonnullos alios ad fidem conversa adventu Eliæ, est typus Ecclesiæ, quæ ante adventum Christi in Gentilitate verfabatur. Videns ergo aliquem filium, populum gentilem, &c. in morte peccati jacentem, exponit Christo, perditionem illius, & instanter rogat ut ei vitam restituat, ad cujus instantiam & piam querelam Christus jacenti filio vitam restituit. Audi Sanctum Augustinum serm. 201. de tempore. Vidua illa Ecclesiam figurabat, filius vidua typum populi Gentilis præferebat. Filius vidua defunctus jacebat, quia & filius Ecclesiæ, id est populus gentium multis peccatis & criminibus mortuus est. Orante Eliâ filius Viduæ suscitatur. Veniente Christo filius Ecclesiæ, id est populus Christianus de carcere mortis rediit. De Centurione & Chananzâ audi eundem Sanctum Augustinum Evangelic. qq. lib. 1. q. 18. Quod & puerum Centurionis, & filium Chananzæ mulieris non veniens ad domos eorum salvas, significat Gentes, ad quas non venit, salvas fore per verbum suum. Quædã ipsi filii rogantibus sanantur, intelligenda est Ecclesiæ persona, qua sibi est & mater & filii. Nam simul omnes, quibus constat Ecclesia mater dicitur, singuli autem ipsi filii appellentur. Magna sanè analogia inter Christum & Eliam. Elias relicta Judæa divertit in Sareptam Sidoniorum, ibique filium Viduæ defunctum vitæ restituit. Jesus, Matth. cap. 15. v. 22. Egredius, inde secessit in partes Tyri & Sidonis, id est à terrâ Genesareth. Sanctus Basilius Seleucius orat. 20. Egredius inde? unde? ubi dum mira perficit, calumniis petitur, ubi dum morbos sanat, fert contumeliam, dum beneficentiâ utitur, non creditur. Sanctus Hieronymus in cap. 15. Matth. Scribis & Pharisæis calumniatis hinc dereli-

ctis transgreditur in partes Tyri & Sidonis, ut Tyrios Sidoniosque curaret. Sicut Mulier Gentilis egressa civitate occurrit Eliæ, ita Mulier autem Chananaea egreditur de sinibus pristinis. Ut inquit Sanctus Hieronymus citatus. Cui arridens Sanctus Chrysostomus homilia 53. Terminos suos egressa adire ipsam ausa est. Sicut Mulier Sareptana lib. 3. Regum cap. 17. v. 17. Dixit ad 1.3 Reg. Eliam, Scilicet plangendo more matris terno ingressus es, &c. compatere miseriam meæ. Chananaea clamavit, dicens: Misere mei Domine. Sanctus Hieronymus. *Vt clamans filia impetret sanitatem.* Dionysius. *Clamans sine rubore; Nam excessivus amor rationem non pensat.* Filius Viduæ Sareptanæ (ut jam dictum est) populum Gentilem significabat. Sic Sanctus Hieronymus. *Ego (inquit) filiam Chananaea puto animas esse credentium, quæ malè à demonio vexabantur, ignorantes Creatorem, & adorantes lapidem.* Et quemadmodum Vidua Sareptana est typus Ecclesiæ ex sancto Augustino & Eucherio. Sic Mira (inquit Sanctus Hieronymus) sub personâ Mulieris Chananiididæ Ecclesiæ fides, patientia, & humilitas predicatur. *Fides quæ credit sanari posse filiam suam: patientia quæ toties contempta in precibus perseverat: humilitas, quæ se non canibus, sed catulis comparat.* Canes autem Ethnici propter idololatriam dicuntur, qui sui sanguinis dedisti, & cadaveribus mortuorum feruntur in rabiem. Sed mirum cur mulier Chananzæ dicat, *Misere mei*, non autem filiarum mearum, cum tamen ipsa bene valeret, filia verò malè à dæmonio torqueretur: Theophilactus. *Misere mei dicit, non filia meæ: illa enim sensu caret, sed mei, quæ tam gravia patior & sentio.* Idem habet S. Chrysostomus hom. 42. *Non dicit misere filia meæ, sed misere mei: Nam filia insensata jacet: ego verò, quam sensus morbi non fugit, quæ sentiens atque intelligens insanio, mille vexor arumnis.* Sic Ecclesia orans pro infidelium & peccatorum conversione, ait: *Pater de Cælis Deus, misere nobis. Fili Redemptor mundi Deus, misere nobis, &c. Sancta Maria, ora pro nobis, &c. Cur ait ora pro nobis? &c.*

August.

Matth
15. v. 22Basilius
Seleuc.

Chrysof.

Dionys.

Hieron.

Theoph.

Chrysof.

Cur

Psal. 48
Dionys.
 cur non potius dicis ora pro his & illis? lecta illi etsi torqueantur, sensu & intellectu illi carent, juxta illud Psalm. 48. *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Dionysius: *Peccator cum ad sui creatoris imaginem factus esset, propriam dignitatem non advertit, nec rationabiliter vixit, nec cælestem atque Angelicam beatitudinem concupivit, sed in rebus temporalibus, atque carnalibus immersa, nec per rationem passionibus suis prævaluit: idcirco comparatus est jumentis insipientibus & similis factus est illis, sequendo concupiscentiæ impetum, & vitiorum impulsum, non rectæ rationis imperium, neque divinæ legis censuram.* Idem in Psalmum 31. ad illa verba. *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Subdit: *Nolite irrationabiliter vivere &c. Nam & Aristoteles ait, quod homo peccator decies milies peior est bestis.* Cum igitur peccatores non considerent miserimum statum in quo sunt, illa rationis & intelligentiæ compos, & gratia Dei prædita pro illis deprecatur. Vel Chananæa ait: *Miserere mei. Quia* (secundum Cornelium) tanto amore prosequitur filiam suam ut ipsius cruciatus suos reputet; tanto pietatis affectu fertur, ut liberationem filię suam reputet, & mallet ipsa cruciari, quam sic videre filiam vexatam. Sic Ecclesia ait: *Miserere nobis.* Quia statum miserum infidelium, & peccatorum suum reputat.

XII.
Rom. e.
9. v. 3.
 Sic Apostolus Rom. cap. 9. v. 3. ait *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo; Optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis, &c.* Dionysius. *Hoc est jugis afflictio, atque compassio, seu anima, scilicet propter excæcationem Judæorum: hæc est tristitia bona ex charitate procedens, quæ aliis condolemus in malis culpa; vel pœna; ad quam pertinet luctus de quo dicitur, Beati qui lugent. Deinde ostendit causam motivam & materialem hujus tristitiæ: Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, puta Judæis. Infra. Apostolus magnitudinem sui desiderii, quod Iudæorum optas salutem plenè exprimere nequens per hyperbolem, ait; Optabam enim ego ipse, idest tam ardens concupivi salutem fratrum meorum Iudæorum, quod hunc affectum apertius designare non possum, nisi dicam me vo-*

Origenes
Dionys.
Luc. 10.
*luisse separari à Christo secundum modum jam tactum. Vel sicut Chananæa ait: Miserere mei. Quasi diceret, secundum Origenem hom. 7. ex diversis in Matthæum. Miserere mei Domine, pignus meum consumitur, & pars corporis mei violatur, opinio iniqua exiit de filia mea. Ita Ecclesia ait; O Domine miserere mei. Illos Schismaticos; illos Hæreticos, illos excommunicatos monendo, ut resipiscant: quia illorum separatio, obduratio, excecatio male audit apud Gentiles, eorumque conversionem remoratur, dum vident tantam obdurationem in iis, qui sunt regenerati per Baptismum. Vel denique pro conversione Infidelium & peccatorum tam ferventer intercedit. Quia sicut Chananæa apud S. Basilium Seleucium orat. Basilium 20. ait: *Miserere mei, quia filia vice Seleuc. flagellor, illa quidem patitur, ego verò doleo eam ad ostentationem demon agit, contra verò per eam natura vela jacit.* Idest demon & ejus ministri gloriantur, saltant, quod sic creaturam ad imaginem Dei formatam possideant. Sic demon exultat cum aliquos fideles ad infidelitatem, & gravissima peccata perducit eos, & in illis fovet, Psalm. 78. v. 4. *Facti sumus opprobrium vicinis nostris, subannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.* Dionysius ibi in explanatione Tropologica scribit Ecclesiam orare pro recuperatione Terræ Sanctæ à Mahometanis occupatæ. *Quoniam tantam miseriam Christiani meruerunt propter pessimam suam vitam, maxime in Terrâ Sanctâ, qua dum adhuc à Christianis in pace habitaretur, Christiani in ipsâ sceleratissimè vixerunt. Propterea orat modo Ecclesia pro indulgentiâ peccatorum tantorum, & antiquorum, quatenus remissionem perceptâ Jerusalem readipiscatur & ad cælestem Jerusalem perducatur. Eundem Psalmum generalius exprimit. Dens venerunt Gentes, idest infideles, seu infideliter conversantes in hæreditatem tuam, idest in populum tuum electum & Christi fidelem, quemadmodum lupi oves impugnare solent, & dissipare. Talibus enim electis ait Christus Lucæ cap. 10. *Ece ego mittam vos sicut agnos inter lupos. Et Ioannis cap. 16. In mundo pressuram habebitis. Polluerunt templum sanctum tuum, quia***

Y y 2 Ecclesiam

Ecclesiam multipliciter destruxerunt ; deshonestarunt , & opera nefaria commiserunt : In eâ non solum Pagani , sed etiam Hæretici , maxime Ariani posuerunt Ierusalem , idest militantem Ecclesiam , in quâ est visio pacis , & interna quietis , in pomorum custodiam , expellendo de eâ ministros altaris , ipsûmque comminantes , &c. Et infra ponderans citata verba. Facti sumus opprobrium vicinis nostris , &c. Subdit. Hoc secunnaum sensum prahabuum dicit Ecclesia , quilibetque fidelis in personâ Christianorum , iuxta vel inter Gentiles Hæreticos , seu persecutores morantium , qui Christiano sapè subsannant , præcipue dum in praliis prævalent eis. Ad illud. Effunde iram tuam in Gentes , &c. Iterum subjicit. Orat Ecclesia inimicos suos diligens pro punitione , & dejectione adversariorum suorum in presenti sæculo , nè pereant in futuro. Plura alibi. Cæterum de Ecclesiâ canere licet , quæ devotus Carthusianus apud nostrum Bostium de Patriar. Virg. cap. 2. piè cecinit.

Carthus.

*O Cæli pons ! ô Eliaz fons !
 Bonus & insons , Vir laudabit te ,
 O quam dulcis res ! cuius ibit pes
 Vbi Christus dives es tota nostra spes ,
 Omne cor det se.
 O Elia grex ! Quantus tibi Rex !
 Cuius vita lex , nusquam tibi sœx ,
 Fœlix verè Ordo.
 Tibi cedit trux infernorum dux ,
 Quia Christi Cruc tibi vita lux
 Est huic concordo.*

Ecclesia est Cæli pons , quando quidem extra eam nemo salvari queat. Est Eliz fons , idest thesaurus & sacarium meritum Christi : in eâ homines sanctificantur , iusti eam colunt , & celebrant. In horum confirmationem S. Gregorium Magnum audiamus , hic expendens illa verba Cantic. cap. 6. v. 3. Vna est columba mea , perfecta mea , una matrisua , electa genitrici sua. Subdit. Mater nostra , regeneratrix gratia , apud quam una columba eligitur , quia illos solos colligit , qui in simplicitate permanent , & ab unitate non scinduntur. Multi quippe fideles cum in idipsum intendunt , ex multis membris unum corpus efficiunt , omnesque in unitate , simplicitate viventes in columbâ existunt , quæ sola perfecta , & electa genitrici sua

Gregor. Magnus

dicitur , quia extra hanc , quam dicimus Ecclesiam , nemo ad perfectionem , nemo ad vitam nisi hanc solam gratiâ fervente nutritur. Eandem in solâ Ecclesiâ salutus adeptioem delineatse videtur l. 3. c. 19. v. 3. dum Jezebelem furentem fugere ruderet. Venit in Bersabee Iuda. Per Jezebel Gentilismus , peccatum , hæresis , salutis jactura intelligitur. Ad quam jacturam evitandam nobis pergendum est in Bersabee , idest ad Ecclesiam per Bersabee significatâ. Cornelius in cap. 26. Genesis. Bersabee est Ecclesia militans , in quâ est abundantia gratiarum. Seu Bersabee idem est quod Putewi juramenti. Iuda autem confessionem significat , quia professio veræ fidei , & consecutio sacramentalis in solâ Ecclesiâ reperitur.

Cornel.

CAPUT SEXTUM.

Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum Mater est.

AGENDO de Pontifice Romano ostendemus omnes Episcopos summo Pontifici subjici. Specialiter hic dicendum est Ecclesiam Romanam esse Matrem omnium Ecclesiarum. S. Augustinus enarratione in Psalm. 30. con. 2. Optimè notat magis nobis innotescere per scripturam quod sit Ecclesia , quàm quævis alia fidei dogmata. Imò de Christo ejus capite non tam evidenter ibi sit mentio , quàm de ipsâ Ecclesiâ. Cur Spiritus sanctus copiosior & effusior est in Ecclesiæ descriptione faciendâ seu per figuram , seu per oracula sacra , quàm Christi & mysteriorum ab eo institutorum ? Quia prævidebat Ecclesiam magis quàm ullum articulum , & mysterium fidei ab hæreticis impugnandum. *Obscurius dixerant Prophetæ de Christo , quàm de Ecclesiâ. Puto propterea , quia videbant in spiritu , contra Ecclesiam homines facturos esse particulas , & de Christo non tantam litem habituros , de Ecclesiâ magnas contentiones excitaturos , idè illud , undè majores lites futuræ erant , planius prædictum , & apertius prophetatum est , ut ad iudicium illis valeat , qui viderunt , & joras tugerunt. De Christo probat exemplo Isaac illum Crucem bajulantem representantis.*

August. in Psalm. 30.

Abraham

Abraham pater noster non propter propagationem carnis, sed propter imitationem fidei, iustus & placens Deo, per fidem suscepit filium sibi promissum Isaac de Sarâ sterili uxore sua in senectute sua. Iustus est immolare Deo eundem filium, nec dubitavit, nec discepavit, nec de iussu Dei disputavit. Nec malum putavit quod optimus potuit, duxit uxorem suam ad immolandum, imposuit ei ligna sacrificii, pervenit ad locum, erexit dexteram, ut percuteret eo prohibente deposuit, quo iubente levaverat, quo obtemperaverat, ut feriret, obtemperavit ut parceret, ubique obediens, nusquam timidus, ut tamen impleretur sacrificium, & sine sanguine non discederet, inventus est aries hærens in vepre cornibus. Ipse immolatus est, petra tum est sacrificium, quare, quid sit? Figura est Christi involuta Sacramentis, Isaac tanquam filius unicus, dilectus figuram habens filii Dei, portans ligna sibi, quomodo Christus Crucem portavit. Ille postremò ipse aries Christum significavit, quid est enim Christum hævere cornibus nisi quodammodo Crucifixi? Christus futurus erat caput Ecclesiæ. Hoc capite præfigurato, Ecclesia debebat delineari: quomodo, quibus figuris? non ita obscuris, sed clarioribus, sed apertius. *Figura* (inquit S. Augustinus) ita est de Christo, continuè prædicanda erat Ecclesia. Prænunciato capite prænunciandum eras & corpus. Capis Spiritus Dei, capis Deus ad Abraham prædicare velle Ecclesiam, & tulit figuram, Christum figuratè prædicabas, Ecclesiam aperte prædicavit. *At* enim ad Abraham: Quoniam obaudiisti vocem meam, & non peperisti filio tuo dilecto propter me, benedicens benedicam te, & implendo implebo semen tuum, sicut stellæ cæli, & sicut arenam maris, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Et penè ubique Christus in aliquo involuto sacramento prædicatus est à Prophetis, Ecclesia aperte, ut viderent illam, & qui futuri erant contra illam, ut impleverit in eis ista nequitiâ, quam prædixit Psalmus qui videbant me foras fugerunt à me. Id est cum clariùs per scripturam noscerent Ecclesiam, quàm Christum, tamen Christum contentes ab Ecclesiâ recesserunt hæreses, & schismata, faciendo contra illam, ejusque caput calumniis, & scommatibus impetendo, eique bellum inferendo.

II. Et sanè rationi congruum erat, ut

scriptura evidentiùs, & prolixius disse-
reret de Ecclesiâ, quàm de reliquis fi-
dei mysteriis; Ecclesia enim hæres Christi
futura erat iuxta, illud Apostoli Rom. *Rom. c.
c. 8. v. 17. Si autem filii & hæredes: Hære-
des quidem Dei, hæredes autem Christi.*
Item ad Galatas cap. 3. v. 29. *Si autem
vos Christi ergò semen Abraham estis se- Galat. c.
cundum promissionem hæredes. Vel secun- 3. v. 19.
dum Ambrosium. Si ergò vos unum estis*
in Christo, ergò semen Abraham estis.
Quando autem quis testamentum ali-
quem hæredem instituit, & admini-
stratorem bonorum suorum, id aper-
tissimè exprimit. Nè oracula, & figuras
Ecclesiæ alias à nobis relata repetamus,
sufficiant nobis figuræ ex historia Eliæ
depromptæ. Corvi in torrente Carith,
cibus Eliæ deferentes, Ecclesiam de
gentibus congregatâ figurant ut docet
S. Augustinus Serm. 120. de tempore. *August.*
*Eliæ reliquit gentem suam, & Christus
deservit synagogam, Eliæ abiit in de-
sertum, & Christus venit in mundum:*
*Eliæ in deserto corvis ministrantibus pas-
cebatur: & Christus in deserto mundi
hujus gentium fide refectur. Corvi enim
illi, qui Beato Eliæ jubente Domino mi-
nistrabant, populum gentium figurabant.*
Propterea & de Gentium Ecclesiâ dicitur:
Nigra sum, sed formosa filia Jerusalem.
*Vndè nigra? Ecce in iniquitatibus con-
cepit sum, & in delictis peperit me
mater mea. Vndè formosa? Asperges me
hyssopo, & mundabor, lavabis me & super
nivem dealabor. Et subdit. Verè Ecclesia
gentium corvis similis erat, quando vi-
ventem Dominum contemnebat, & ante
acceptam gratiam velut mortuæ cadaveribus
idolis ministrabat. Eandem
Ecclesiam figuravit mulier Sareptana
quæ excepit Eliam. Idem S. Augusti-
nus hom. citat. Vidua ista adquam Eliam
mittitur, typum Ecclesiæ gerebat. Et in
fine. Vidua illa in Sareptâ quæ eum
suscepit, typum gentium Ecclesiæ. Ibidem
docet filium viduæ Sareptanæ à mor-
tuis redivivum filium Ecclesiæ figurare.
*Filius viduæ defunctus jacebat, quia filius
Ecclesiæ; id est populus gentium multis
peccatis & criminibus mortuus est. Oran-
te Eliâ filius viduæ suscitatur, veniente
Christo filius Ecclesiæ, id est populus Chri-
stianus de carcere mortis reducitur. Et
ut alias figuras omittam, expendamus*
Y y 3 id quod*

l. 3. Reg.
cap. 18.
v. 19.

id quod dicitur lib. 3. Reg. cap. 18. Elias dicens Regi Achabo v. 19. *Congrega ad me universum Israel in monte Carmelo.* Congregatio illa Israëlitis in monte Carmeli faciēda, quid aliud innuit quàm cœtum fidelium, non ad alium Prophe- tam, sed ad Eliam? seu quid significat nisi Ecclesiā seu fidelium cœtū sub uno capite? quod sit auriga, magister, pater &c, omnium. Sed cur addit: *In monte Carmelo?* Cur non in Galgalis? in Jericho, in Bethel, in torrente Carith, in Jezrael? quid Bethel, quid Galgala &c, & quid Carmelus denotant?

III.
Cornel.
l. 4. Reg.
c. 2. v. 3.

Cornelius in libro 4. Reg. cap. 2. ad illa verba v. 3. *Egressi sunt filii Prophetarum.* Subdit: *Erant hi discipuli Elia, Elisei, aliorumque Prophetarum, qui quasi Religiosi totos se dabant Deo, quorum multa jam erant collegia in Galgalis, Bethel, Jericho, Carmelo &c. Ab Elia & alis instituta, ideoque Elias ante raptum ea hic visitavit, ut suos alumnos in verā fide, & aspero vita a eremitica instituto confirmaret, ultimatque salutis, & perfectionis monita daret &c.* Noster Joannes 44.

Joannes
44 c. 23

Patriarcha Jerosol. lib. de institut. Monach. cap. 23. *Prinsquam Elias ab hoc mundo transferretur in Paradisum voluptatis, fuit ei cura imminente translatione Monachos filios Prophetarum Discipulos suos singillatim visitare, & de Patre idoneo eis providere, qui eos omnes generaliter ejus loco regeret & gubernaret. Propter quod descendentes ipse & Eliseus de monte Carmeli venerunt ambo in Galgala, deinde in Bethel, & inde in Jericho: nam in his locis habitabant viri Religiosi filii Prophetarum Elia Discipuli &c.* Idem scribit Salianus ad annum mundi 3139. numer. 9. *Tirinus in lib. 3. Reg. cap. 17. Plura fuisse Collegia tempore Elia, & Elisei scribit noster Waldensis in doctrinali fidei lib. 3. a. r. cap. 4. Tostatius passim, præfertim in lib. 4. Reg. cap. 9. q. 13. & 31. Serarius in libro 4. Reg. cap. 2. Cammartus in lib. de gestis Elia cap. 5. sect. 20. Cui applicat illud Psalm. 79 *Plantasti radices ejus, & implevis terram, operuit montes umbra ejus, & arbuta ejus cedros Dei, extendit palmites suos usque ad mare, & usque ad flumen propatines ejus.* Per flumen accipit flumen Æthiopiæ ad quod usque mons Galaad protenditur. Eos sequuntur Pe-*

Psalm. 79

trus Bertius, Geographus Regius in Epist. ad filium Carmelitam, Laurentius Beyrlin in theatro vitæ humanæ tom. 6. V. Religiosus, Religio. Noster Lezana anno mundi 3154. numer. 2. & alii. Illis tamen omnibus locis relictis Elias in montem Carmeli congregare populum statuit, & præcipuam voluit esse Ordinis Prophetici Coloniam & quasi matricem. *Inter reliqua eorumdem Canobia Principem locum tenuisse.* Ait Tyrinus. *Non tantum ob frequentiorems iitic Elia & Elisei præsentiam, & per Illustriora ibi parata Miracula.* Ut idem innuit. Sed quia Carmelus erat patrium solum vitæ religiosæ ab Eliâ institutæ. Noster Joannes 44. Patriarcha citatus cap. 19. *Ad sui & suorum discipulorum jugem mansionem elegit præ aliis eremis Carmeli montem tanquam commodiorem, ad Propheticam disciplinam, & vitam monasticam in eo colendam melius & exercendam.* Expende illa verba. *Jugem.* Unde noster Lezana ad locum citatum num. 3 ait: *Interea autem præcipuum locum tenet Carmeli colonia, quam Eliam & Eliseum & filios Prophetarum habuisse dicta in superioribus confirmant, & docet constans, & perpetua omnium traditio, qua ad hoc usque tempus inter Arabum metas terra sancta incolas perseverat.* Pro quo citat Genetardus libr. 4. Chronol. circa annum 1180: Joannem Heroldum in continuat. belli sacri lib. 5. cap. 2. art. 10. numer. 12. & alios apud hunc.

Tyrinus.

Joannes
44

Lezana

Id verius asserendum est de Ecclesiâ Romanâ, seu societate Christianorum hominum, quæ Romanæ Ecclesiæ tanquam capiti adheret, & matrè colit: hæc siquidem nunquam esse desit. Sed per omnia sæcula in perpetuâ non tantum Pontificum sed etiam doctrinæ successione perseverat, semper visibilis fuit, semper toti mundo illustris apparuit, semper ab omnibus mundi partibus (paucis exceptis) ut mater & magistra veritatis habita est. Ab Apostolorum temporibus nunquam corrupta, vel superstitionis ritibus labefactata, quidquid garrant Novatores, maxime Lutherus contra Papatum tribuens huic defectioni & corruptioni sexcentos annos, Wicleffus apud nostrum Waldensem lib. 2. doctrinalis fidei cap. 18. Calvinus

IV.

vinus passim in Prophetas minores, & in epistolâ ad Sadoletum, Melançon in locis communibus; Andreas Sandelinus in responsione ad Apologiam Frederici Staphyli; & alii, nec ullam præfatæ mutationis originem ostendere queunt. Undè in eâ alligandâ in varias opinionès abeunt. Quare concludo Ecclesiam Romanam esse veram Ecclesiam & reliquarum Matricem. Seu dico quod Ecclesia toto orbe diffusa consentiat cum Romanâ, ut suâ Matre, Magistrâ, Radice, Fonte: quodque (ut ait S. Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ) cœteræ à Romanâ divise sint, quasi rami à radice divulsivuli à fonte præcisi, radii à solari suo corpore separati.

§. 1.

Testimonium ex Psalmis.

I. UNIVERSALEM hanc Sanctæ Ecclesiæ Romanæ fecunditatem prænunciavit Cantor Regius Psalmo 112. v. 1. *Laudate Pueri Dominum, laudate nomen Domini.* Quid per pueros intelligit? alii qui servos juxta Arabicam versionem. *Nicœn.* Tamen S. Hieronymus pueros intelligit infantes. *Hic Pueri provocantur ad laudem Dei, de quibus in Isaiâ Salvator ait: Ecce ego & pueri. Quod mihi dedit Dominus: ex ore quippè infantium & lactentium laus in Deum plena perficitur.* Ego verò per pueros credo intelligendos eos, qui non tam a tate tales sunt & per naturam, quàm per gratiam & recentè per baptismi regenerationis. Undè S. Augustinus ibi. *Dominum nonnisi Pueri laudant, quia superbi eum laudare non norunt. Sii senectus nostra puerilù, & sit pueritia senilis, idest ut nec sapientia vestra sit cum puerbiâ, nec humilitas sine sapientiâ.* Cui Calliodorus arriens ait. *Non enim aetas est electa, sed paritas.* Quos sequitur noster Incognitus. *Dicitur Puer à paritate & sanctitate. Isto modo dicitur Danielis c. 1. quod Rex Nabucodonosor præcepit, ut introducerent pueros de filiis Israel; & de semine Regio, in quibus nulla esset macula, & decore formâ, & eruditio in omni sapientiâ. Nec mirum si Sancti & Puri dicantur Pueri, cum ipsi multis conditionibus affi-*

milcentur pueris. Magis ad propositum nostrum Jacobus à Valentia per pueros intelligit noviter conversos & regeneratos. *Per quod mysterium prævidit David in spiritu, qualiter synagoga, quæ ante eras secunda in copia filiorum erat repudianda à viro suo Christo, quem per longa tempora expectaverat propter superbiam, & prævidit qualiter Gentilitas, quæ per magna tempora fuerat sterilis, quia non generabat filios ad cultum divinum, debebat effici secunda in Adventu Christi, eoquod ipsum in virum eras acceptura: & ex eo plurimos filios generatura.* Quid per Dominum & nomen Domini intelligit? Christum Salvatorem Deum & hominem. Jacobus à Valentia. *O gentiles noviter conversi simplices & teneri in fide laudate Dominum Nostrum Jesum Christum, & laudate nomen Domini, quod est Saviour, quia salvavit nos. quia ut sic est Deus, & homo, & nomen ejus quod est Jesus sit benedictum à vobis, & inser vos confitentes ipsum verum Deum & hominem Redemptorem, & colite eum Ubi colendum & benedicendum Christus? non tantum in Italiâ, sed & in Germaniâ, Galliâ, Hispaniâ &c In Europâ; sed & in omnibus mundi partibus v. 3. A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini.* Calliodorus. *Hic universalem designat Ecclesiam, ut per totum mundum (cujus fabricator est Christus) ejus præconiâ debeant non taceri.* Eodem modo explicat S. Bruno Carthusianorum Patriarchâ. *Non dico paucis gentibus sed laudabile sit nomen Domini. Idest laudabilis sit Dominus consuetu nominis sui omnibus gentibus existensibus à solis ortu usque ad occasum.* Per hæc duo climata dat cætera mundi climata intelligere. Sanctus Augustinus apud glossam. *Quod ubique debeat laudari.* Et interlinearis breviter & acute. *Ubique quasi per circuitum solis non apud Iudeos, Sanctus Augustinus quicumque in parvulis Ecclesia diffunditur. Quando, & quanto tempore laudari debet? in omni seculo, novos filios, novas proles generare debet, & ab aliis celebrari.* S. Hieronymus. *Ex hoc nunc, hoc est in presenti, & usque in seculum sine fine.* Sanctus Bruno. *Ex hoc presenti tempore, incipiendo & perseverando usque in seculum æternum.* Jacobus à Valentia. *Non solum colatis, & benedicatis*

Jacobus à Valentia

Calliod.

S. Bruno

August.

Hierom.

Jacobus à Valentia

Testimonium ex Canticis
Canticorum.

benedicatis ipsum ad tempus, sicut Iudæi qui coluerunt Deum, usque ad Adventum Messie & postea maledicunt eum, & negant eum in Christo; sed colite eum, & sit benedictum nomen eius à vobis ex nunc, & in æternum, & in omni tempore: sed in omni loco, à solis ortu ab Indià usque in Hispaniam & Mauritaniam, quæ sunt ad occasum, & ab Ethiopiâ in Scythiam sit laudabile nomen Domini à vobis, hæc autem Prophetia jam fuit impleta.

Bzovius Bzovius tomo 1. lib. 4. signo 8. ostendit quomodo omni sæculo sancta Ecclesia Romana novas proles Christo procreavit, quæ Christi fidem suscipientes ejus nomen celebrarunt; & maximè sæculo 16. & hoc 17.

II. Verè matris viscera aperit, brachia expandit, ubera porrigit, unde meritò de ejus fecunditate Psaltes Psalm. 112. v. 9. canit. *Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum letantem.*

Hieron. Hieronymus Sterilis, hoc est sancta Ecclesia: Unde in Prophetia dicit Isaias cap. 54. *Letare sterilis &c. primitus sterilis fuit sancta Ecclesia, quia non gerebat filios nisi paucos: synagoga habuit unum Deum, sed tamen plur. o. generavit. Postea Ecclesia quæ ante sterilis fuerat, in uno die, vel duobus, grandes partus fudit, quando generavit octo milia credentium Act. cap. 2. & seq. & in Prophetia dicit: qui sunt isti, aut qui genuit illos mihi, fac mihi spatium & urbes ubi habitem, & dixit Dominus ego laciam. In omnem terram exiit sonus eorum, hoc est in totum mundum. Qui habitare facit sterilem in domo hoc est in Ecclesiâ. Et ipsa est sterilis, & ipsa est mater, & ipsi sunt filii &c. Cui arridet*

Cassiod. Calliodorus. Ecclesia quæ ante adventum sterilis fuerat facta est mater læta filiorum, quando prædicationibus Apostolorum ex aquâ & Spiritu sancto copiosè filios in toto orbe

S. Bruno procreavit. Sanctus Bruno intelligit. Non solum Ecclesiam ex Judæis, sed & Ecclesiam ex gentibus, prius sterilem à filiis spiritualibus, modò per gratiam sacram matrem, & non unius filii tantum, sed matrem spiritualem filiorum multorum spiritualium

Michael de Bonn. &c. Quibus subscribens noster Incognitus. *Apparet, quod conceptus sterilium nati virtute divinâ cæteris fuerunt mirabiliores, & causa intensioris lætitiæ, per hoc quod Deus suâ misericordiâ gentilem populum olim sterilem & idololatram, ex quo nullus ei Filius generabatur, Deus secundaret per Adventum Christi, ut ex eo filii nascerentur & detc.*

EX omnibus scripturæ libris nullus magis exprimit sacrum Christi cum Ecclesia connubium, amplexus & alia divini erga illâ amoris signa quàm Cantica Canticorum, ut sparsim per totum hoc opus ostenderet. Hic ejusdè Ecclesiæ maternitatem ex eodem libro probare aggredimur. Ac primò occurrit c. 2. v. 6. ubi sponsa de se ait: *Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi.* Expende illa verba. *In vineis, vineam meam.* Quorsum vineæ nomen modò in plurali, modò in singulari assumit: si vinea est, quomodò sunt vineæ? per vineam Sanctus Gregorius Papa, Philo-Carpathus & alii accipiunt Ecclesiam Romanam, quæ Romæ est, & semper fuit Mater & Caput aliarum omnium Ecclesiarum quæ toto orbe dispersæ sunt: per vineas intelligat Ecclesias particulares, quarum agricoltæ & vitatores sunt Prælati. Accipe verba Dionysii, qui de vineis particularibus hæc scribit.

*Sicut vitatores non custodiunt vineas, quæ eas non putant, non considerant, non excolunt, nec fructum ex eis colligere enitentur, ita Prælati qui sibi commissis prævos mores, inordinata colloquia, opera illicita non prædicant, nec qualiter subditi circa divinorum observantiam præceptorum se habeant intuentur. Nec corripiendo, corrigendo, exhortando, docendo, obsecrando, comminando, & orando pro eis, reformare eos conantur. Neque exemplis, neque verbis satagunt fructum virtutum, & spiritualem, assiduamq; profectum ex ipsis producere, nequaquam (ut tenentur) vineas Dei commissas sibi custodiunt. Idèò Ezechielis c. 33. Sanguinem pereuntium Dominus requireret ab eis. Eadem sponsa figuram & analogiam vineæ & vinearum cum Ecclesiâ uniuersali & particularibus v. 13. cap. 2. assumit. *Botrus Cyprî dilectus meus mihi in vineis Engaddi.* Quæ sunt illæ vineæ Engaddi? & quid per botrum Cyprî sponsa intelligit? S. Gregorius, Cassiodorus, Aponius, Beda, S. Anselmus, Rupertus, Philo-Carpathius, Dionysius per Cyprum accipiunt Ecclesiam uniuersalem,*

Gregor. universalem, per vineas Ecclesias particulares. Unicum Sanctum Gregorium audiamus. *Cyprus in ula est, in qua uberiores vinea quam alibi nascuntur. Per Cyprum ergo Ecclesia universalis designatur, quæ multas vineas nutrit, dum in multis Ecclesiis divisa vinum, quod lasificat cor hominis gignit.* Quasi diceret, quemadmodum Cyprus insula multas vineas producit ac nutrit. ita Ecclesia Orthodoxa & Romana multas Ecclesias particulares in utero suo gerit, ex utero parit, in gremio & sinu fovet, & complectitur, in iis (sicut in Romana Ecclesiâ) Verum Corpus & Sanguis Christi sub specie panis & vini consecratur & porrigitur.

II. Cælestis Sponsus înter alia piâ lenocinia, (quibus Sponsus suæ dilectissimæ benevolentiam sibi magis conciliare cõtendit) vineas proponit, totamque viciniam earum odore perfundi asserit.

Can. e. cap. 2. v. 13. Ficus proculis grossos suos, vinea florentes dederunt odorem suum. Quæ sunt illæ vineæ florentes? Ecclesiæ particulares. Quod quis denotat: Ecclesiâ universalem. *Ficus* (inquit S. Gregorius) *grossos suos protulit, quia Sancta Ecclesia Martyres suos ad æternam patriam promissis, post quos vinea florentes odorem suum dederunt: quia per universum mundum exempla bonorum operum, exte verunt. Vineæ utique flores producunt, cum singula Ecclesiæ animas prius infideles ad fidei novitatem per Baptismum educunt.* Quibus verbis Sanctæ Ecclesiæ Orthodoxæ & Romanæ maternitatem & primatum insinuat, necnon filiationem Ecclesiarum particularium, ut Gallicæ, Anglicanæ, & aliarum, quæ à diversis Prælatiis reguntur, & tamen sub Romanâ Ecclesiâ militant, illique subjiuntur. Eandem figuram vineæ profequitur eodem cap. 2. v. 15. *Capite* (inquit Sponsus) *vulpes parvulas, quæ demoliantur vineas: nam vinea nostra floruit.* Cur modo dicit *vineas*, modò *vineæ nostræ* ut doceat Ecclesiâ Romanæ quasi matrici subijci Ecclesias particulares, & dum fideles & Ecclesiæ particulares patiuntur, Ecclesiam Romanâ crescere, ac florere, juxta illud, *Sanguis Martyrum, semen Christianorum est.* Accipe mentem S. Gregorii. *Per vulpes* (inquit) *hæretici, per vineas singula Eccle-*

sia designantur. Et infra. *Vineæ quippe floruit, quia sancta Ecclesia per Baptismum filios ad fidei novam conversionem perduxit.* Loquens de Eccle iis particularibus notãter & ingeniosè dicit, demoluntur vineas: ut patet in Germaniâ, Angliâ, Scotiâ &c. ubi Ecclesiæ particulares per hæreses omninò demolitæ sunt: sed semper stat & floret Ecclesia Romana. Vineæ nostræ floruit: licet enim illæ Ecclesiæ particulares tyrannorum pericutionibus, hæreticorum & schismaticorum technis & sophismatibus destrui possint, licet Antiochena, Alexandrina, Constantinopolitana, Jerosolymitana, Anglicana, &c. vix appareant: tamen Ecclesia Romana stat semper & viget: licet tyrannorum rabies, hæreticorum & schismaticorum rebellio novas patet insidias, tamè Ecclesia Romana novum incrementum accipit. *Vineæ nostræ floruit, nunquam sterilesceat, ut ipsa Sponsa fatetur Cant. c. 3. v. 4. Tenui enim nec dimittam, donec introducam illum in domum Matris meæ, & in tabernaculum genitricis meæ.* Et vates regius psal. 86. v. 5. *Mater Sion dicit, homo & homo natus est in eâ, & ipse fundavit eam altissimus.* Quæ loca Ghislerius in c. 3. Cant. hac paraphrasi explicat de Romanâ Ecclesiâ & particulâ Ecclesiis. *Metaphoricè appellatione domum nuncupat matris suæ, quoniam in illâ, veluti in proprio ac tutissimo domicilio Catholica moratur Ecclesia, quam Matrem esse uniuersusque fidelis, colligimus manifestè ex illo psalmo, quò juxta lectionè Psalterii Romani ex versione Septuaginta dicitur. Mater Sion dicit homo, &c. Ex quo Psalms loco illud dilucè licet, quod molestiâ ingerere posset in iis, quæ jam dicta sunt: fidei enim introducere velle Deum, tui credit, in domum matris suæ, quando collaturus est eam, quæ credit, cum fide Romanâ, in quâ habitat Ecclesia Catholica. Cum enim revera haud aliud sit Catholica & Orthodoxa Ecclesia, quam Ecclesia Romana non videtur rectè dictum, in Ecclesiâ Romanâ, ut in domo cõtörari Ecclesiam Catholicam, quandoquidem per hoc ea signantur, ut inter se distinctæ, quemadmodum distinctæ inter se domus, & ea quæ in domo habitat. Adde quòd si Matris nomen usquam tribuendum est, Ecclesiâ Romanâ, positissimum cerè id ascribendum, quæ cum sit Apostolica, Petri Cathedram obtinens;*

Can. e. 3. v. 1. p. 86 v. 5. Ghisler.

Mater profectò est omnium reliquarum Ecclesiarum. Diluuntur, inquam, hæc omnia per id, quod colligitur ex præterito psalmo. Ibi siquidem, quæ una est Sion typus Ecclesiæ sanctæ, & Mater dicitur & domus. Mater quoniam fideles peperit, juxta illud, quod in Cantico Anna canimus lib. 3. Regum cap. 2. v. 5. Quoniam sterilis peperit plurimos: atque adeo homo, idest quilibet fidelis dicit ipsi, Mater: vocabitur eam Matrem. Domus verò eodem dicta est, quoniam in illâ æquè ac in domo Matris, homo, idest fidelis quisque natus, eandemq; in fortissimam domum non homo qui ipsam, sed altissimum fundasse signatur, in quam domum ipsemet, qui eam fundavit altissimus habitare facit Ecclesiam Catholicam ut Matrem. Plura ibi ad commendationem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Matris nostræ, ac omnium Ecclesiarum. Quod verò sterilis semper sit, & nunquam sterilescaat optimè demonstrat Dionysius in cap. 2. Cantic.

Dionys. vinea nostra sicut, idest, tota Ecclesia, quæ est una vinea generalis, totalis, ac integra, omnes particulares Ecclesias, seu vineas in se complectens, ac continens, quæ est vinea tanquam Domini principalis ac redemptoris, & summi pastoris ac fundatoris, & vestra, tanquam agriculturalium ac vicarialium Prælatorum, atque custodum ipsius, sicut Ezechielis cap. 3. Locutus sum speculatorem te dedi Domui Israel. Et Isaias cap. 21. Fatetur super speculam Domini ego sum stans jugiter per diem, &c. Hæc vinea crescit quotidie numero, ac merito flore in gratiâ, omnig; decore virtutum, quod tempore Apostolorum, & postea sæpius ita fuit. His arridens Philo-Carpathius, ait: Hæreticos capite. qui vulpium vice nocte latentes parvas Ecclesias fidelium sua pravitate corrumpunt, vastant, ac delent, tales: aquam turbidam semper e-potant: vinum bonum nunquam ad sarietatem, iidemq; fideles Ecclesiæ & Orthodoxæ palmites teneros adhuc & novellos frangunt, ob idq; pardos esse in fide ollevidi, nec firmos, quos hæretici demoluntur à fundamento fidei: propterea comprehendit hæreticos imperat, & longè à vineâ depelli.

III. Sponsus c. 4. v. 13. Sponsæ suæ pulchritudinem describens, ait esse similitè Paradiso. *Emissiones tuæ Paradisus malorum puniceorum cum pomorum fructibus: Cypri cum Nardo, Nardus & crocus, sfilula, & cinnamomum cum universis lignis libani, Myrrha & albè cum omnibus primis unguen-*

ris. Quid per Paradisum intelligit? Ecclesiam Catholicam & Romanâ. Quomodo Paradisus est, qui modò vinea dicebatur? vocat Paradisum, quia ejus emiliones, seu propagines Ecclesias particulares, seu filias ejusdem Ecclesiæ denotat: rectè Ghislerius in exposit. 2. ejusdem loci, ait: Propagines Apostolica Ecclesiæ esse particulares diversarum Provinciarum, diversarumq; urbium Ecclesias: sicut propagines Israelitica Ecclesiæ eæ antiquitus erant particulares Synagogæ, atque Ecclesiæ, quæ in singulis quibusq; tribubus, & singulis erant Judeæ circuitibus & oppidis, quæ extendebantur usque ad mare, & usque ad flumen Euphratem. Dicendum hæc ratione eam amplificare laudem, quâ in superiori sententiâ Ecclesia Catholica evecta est similitudini horti conclusi, ut significetur non duntaxat ipsam ut Catholicam & universalem esse Paradisum: sed singulas quosq; particulares Ecclesias, quæ insulas propaginum tanquam à matre arbore ex ipsâ emissæ per universum terrarum orbem extenduntur esse pariter Paradisum. Plura ibi & pulchra. Non minus oportuè Sponsus sum ammicam comparat eodem cap. 4. v. 5. fonti hortorum. Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de libano. Quid per hortum & fontem intelligendum sit, audi Dionysium post S. Gregorium, S. Anselmum, Bedam. Sunt (inquit) Verba Christi ad Sponam, idest Ecclesiam commendantis, quæ est fons hortorum, quoniam universalis Ecclesia particulares Ecclesias instruit, irrigat, perfundit, fecundat sicut fons hortos. Tandem idem Sponsus Cant. c. 6. v. 7. ait Ecclesiam Romanâ præ aliis omnibus particularibus esse dilectam. Sexaginta (inquit) sunt regina, & octoginta concubina, & adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ electa genitrici suæ. Quæ est illa una electa, perfecta? Romana Ecclesia, quæ omnibus particularibus Ecclesiis præstet non tantum dignitate, sed etiam autoritate & virtute maternâ. Ghislerius. Congruunt sane per oportuè eæ, quæ hic dicuntur, vni Ecclesiæ Romanæ, cui reliquæ omnes univertur Ecclesiæ particulares quotquot Catholica gaudet & orthodoxorū vocabulo. Alitque non immeritò Ecclesiâ Romanâ nuncupari reginam. Ob regiam (inquit) thronum in quo Romæ summus residet Pater, juxta illud psal. 44. v. 20. Assitit regina à dextris

Philo-Carph.

Cant. 6. v. 7.

Cant. c. 4. v. 13.

à dextris suis in vestitu deaurato circumdata varietate, nimirum charitatis auro circumdata varietate diversorum sanctorum. Hanc cœlestium charisima tum varietatem (quæ Ecclesiæ cumulata est, ac reliquarum Ecclesiarum particularium matrem autoritatem & sollicitudinem ipsemet Sponsus insinuat, dicens Cant. cap. 2. v. 1. *Ego flos campi & liliium convallium.* Ghislerius ibi in expositione 3. ait campum illum esse Ecclesiam. *Campus Ecclesiæ est, in quâ solâ odorati, verèque pulchri flores exoriuntur animarum sanctarum. Campus autem est, non cujuslibet generis, sed Saron: campus uberrimus, campus maximè divinarum gratiarum copiâ pinguis, de quo Isaac ait Genesi cap. 27. v. 27. Sicut odor agri pleini, cui benedixit Dominus, de quo & David Psalm 64. v. 12. Pingue, cœlestis, ciosa deserti, & campi sui replebuntur ubertate. Nus quidem campus Ecclesiæ est, & plures campi, quia plures sunt Ecclesiæ particulares: quæ tamen omnes una dumtaxat sunt Ecclesiæ Catholica, acque ad eam una, eademque Ecclesiæ, & campus in singulari dicitur ab sponsâ, & convallies in plurali. Ego flos campi, & liliium convallium, id enim per utrumque nomē significatur.*

Cant. c. 2. v. 1. Ghisler.

A quo? non à Conciliis generalibus, non à Ecclesiis particularibus, non à Patriarchis, Archi-Episcopis, Episcopis: non ab Imperatoribus, Regibus, & populis. *Sed ab ipso Domino Salvatore nostro.* Expende illud: *ab ipso*, scilicet immediate, non autem mediatè, & per alios Evaristus qui sedit anno 113. eodè stylo loquitur epist. 1. de Romanâ Ecclesiâ, licet tunc illam sub Traiano & Adriano Augustis infestarent Judæi & in Africa Saturnini & Carpocratis Gnosticorum Epiphani, & Adamitarum hæreses. Alexander I. qui anno 121 Pontificatum gessit Xistus I. ad supremum Ecclesiæ apicem promotus anno 132. epist. 1. quæ incipit: *Cognoscat vestra sapientia.* Ita scribit: *Xistus Universalis Apostolica Ecclesiæ Episcopus.* Pius, qui præfuit Ecclesiæ anno 167. epist. 1. & 2. Hyginus electus anno 154. in epist. quæ incipit: *Charissimi.* Declarat causas Ecclesiasticas à Metropolitanis iudicari posse præsentibus Episcopis Comprovincialibus absque præjudicio tamen auctoritatis Ecclesiæ Romanæ. Anicetus, qui rexit Ecclesiam anno 175 epist. 1. eodè modo scribit quo prædecessores. Victor, qui anno 193 Ecclesiæ clavum tenuit eodem modo loquitur. Eius Successor Zephyrinus anno 203. epist. 1. Callistus ejusdè Successor anno 221 epist. 1. eodè modo philothophatur.

Evarist. epist. 1.

§. 3.

Pontificum Romanorum Testimonium.

I. Quid Romana Ecclesiæ omnium Ecclesiarum Mater fuerit per Pontifices Romanos nemine reclamante sic nominata ipsorum aliquos audiamus. S. Anacletus Papa qui sedit anno 103. epist. 3. *Benedictus Deus c. 3.* In hæc verba prorumpit. *Sacro-sancta Romana Ecclesiæ, non ab ipsis Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem, ut ipse dixit Beato Petro Apostolo: Tu es Petrus &c. Quibus verbis 1º. Docet Ecclesiam Romanam esse Sacrosanctam & Apostolicam. 2º. Supra omnes Ecclesias: idest supra omnes Patriarchas, Primates, Archi-Episcopos, Episcopos, eorumque Ecclesias. Deinde supra totum populi Christiani gregem obtinuisse primatum, eminentiam, potestatem, & jurisdictionem.*

Anaclet. epist. 3.

Marcellus qui Ecclesiam administravit anno 304. epist. 1. Melchiasdes qui Ecclesiam gubernavit anno 311. epist. 1. Julius I. qui sedit anno 336. epist. 1. Ad Orientales quæ inserta est Apologiz 2ª. Sancti Anastasii, cujus accipere verba. *Ignari estis (inquit) hanc esse consuetudinem, ut primum nobis scribatur ut hinc, quod justum est definiri possit? quapropter si istic ejusmodi suspicio in Episcopum concepta fuerit, ad hanc nostram Ecclesiam referri oportuit.* Expende illa verba: *Ad hanc nostram Ecclesiam referri oportuit.* Quæ est illa Ecclesiæ ad quam Orientales Ecclesiæ suas causas referre debebant nisi Ecclesiæ Romanæ à quo illud jus ipsi concessum est? non à Conciliis; à Regibus; sed ab ipsâ ordinatione Dei: quod jus omnibus notum esse asserit. Et loquens de Apostolis, *Sanctam (inquit) Romanam Ecclesiam primatum omnium Ecclesiarum habere*

II.

Fulian

Syricium noluerunt. Scilicet juxta Christi institutionem. Quod clarè afferit Syricius Papa sedens anno 385. Et scribens Himerico Episcopo Tarraconensi cap. x5. *Explicamus (ut arbitrator) frater charissime universa, quæ digesta sunt in querelam, & ad singulas causas, de quibus per filium nostrum Bassianum Præbyterum ad Romanam Ecclesiam, uspotè ad caput sui cornu poris retulisti.* Pelagius II. anno 590. sedens epist. x. qui eis Constantinopolim ad synodum illicitè a vocatione Joannis Episcopi Constantinopolitani conveniant inloquitur. *Prædecessores Ioannis, si ipse Ioannes non semel sed sapissime epistolas atque libros propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram Deo protestati sunt nihil unquam protervè contra Apostolicam Sedem agere, nec de illius, aut aliorum privilegiis quicquam usurpari; qui hæc tunc in Archivio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sub sigillis & chirographis roborati habentur.* Quibus verbis confundit Apostolicam cum Romanâ Ecclesiâ; ita ut Sedes Apostolica Romanæ Ecclesiæ sit annexa.

III. Audiamus S. Leonem sedentem anno 440. in Natali Apostolorum Petri & Pauli serm. 1. ubi ita Romam affatur. *Isti sunt, qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut gens sancta, populus electus, Civitas sacerdotalis & regia per sacram Beati Petri sedem caput orbis effecta, latinus præsidere religionem divinam, quàm dominatione terrenâ: quamvis enim multis aucta victoriis jus imperii tui, terrâ, marique protuleris, minus tamen est, quod tibi bellicus labor subdit, quàm quod pax Christiana subjecit.* Quibus verbis ostendit Romam splendidiorem factam, & ampliori dignitate potitam per sedem Petri, quàm per Augustorum victorias. Nec his verbis obest rescriptum Valentiniani.

Per omnia servatis, quæ divi Parentes nostri Romana Ecclesia detulerunt. His enim verbis non innuit Romanam Ecclesiam à prædecessoribus suis suam prærogativam, & præ eminentiam accepisse; nec quia Imperatores Ecclesiæ Romanæ tantum detulerunt, idè illa caput est Ecclesiarum. Imò quia iure divino, & ex institutione Christi illa tanquam sedes Petri Principis Apostolorum caput est & ra-

dix omnium Ecclesiarum, idè Valentinianus suâ novellâ, & reliqui Christiani Imperatores tantum ei detulerunt, & deferendum putarunt. Quare Romanæ urbis dignitas producit in novella quasi quædam causa accessoria, licet in Christi institutione & Petri meritum Sedis. ostolicæ & Ecclesiæ universalis primatus refundi debeat. Omitto alios, qui passim eam Matrem, radicem, &c. appellant. Item Xistum I. sedentem anno 132. Epist. 2. quæ incipit: *Cognoscat vestra sapientia.* Ubi (ut dictum est) Xistus universalis Apostolicæ Ecclesiæ Episcopus dicitur. Itè Victor sedens anno 194. Epistolam x. sic auspicatur. *Victor Archiepiscopus Ecclesiæ Romanæ & universalis.* Et tandem concludit *Penes universalis Apostolicæ Ecclesiæ sedem eorum causa judicetur.* Nominè Ecclesiæ Apostolicæ Romanæ intelligit Pontianus Papa anno 233. Epist. 21 incipiente. *Gloria in excelsis Deo, ait, Pontianus sanctæ & universalis Ecclesiæ Episcopus.* Quicum aliis Romanam Ecclesiam tantum Ecclesiâ nominant id fit per antonomasiam. Nam ut scribit Baronius ad annum Christi 349. ubi hæc S. Athanasii apologiæ 2. verba expendit. *Imperator istas litteras misit, quibus acceptis, Romam ascendit, Ecclesiam, & Episcopum adiurus.* Subdit. *Dum eam causam adveniens sus Romanam antequam proficisceretur ad Constantinum in Orientem fuisse tradit, nimirum quod ait, ut adiret Ecclesiam, & Episcopum; significans illam, quæ Romæ est antonomastice dictam esse Ecclesiam, ex quâ, & in quâ omnes unitate Catholicæ conjunguntur, ipsumque unum esse Episcopum antonomasticum, ex quo omnia, & in quo, & per quem, qui sunt esse intelligantur Episcopi.* Hæc igitur sunt majorem nomenclatura, ut per Ecclesiam & Episcopum, Romanam Ecclesiam atque Episcopum significarent. Sicut si adhuc Athenis Demosthenes viveret, vel Romæ Cicero: Et quicquid diceret Athenas, vel Romam ascendit Oratorem auditurus, licet illic, vel alibi forent alii Oratores, tamen per antonomasiam intelligeretur Demosthenes, vel Marcus Tullius. Sic dicens Romam ascendit, Ecclesiam, & Episcopum aditurus; nomine Ecclesiæ intelligitur Romana, & per Episcopum

pum accipitur Romanus Pontifex antonomasticè : Non quod Pontifex, seu Clerus Romanus dominium aliquod sibi vindicet, vel reliquas Ecclesias in suam servitutem mancipet, libidineque dominandi tale sibi nomen, & auctoritatem arroget, (ut imponit Philippus Mornæus in suo mysterio iniquitatis) sed quia hoc habet ex institutione divinâ, ut patet ex epistolâ, quam Sede vacante per Martyrium Sancti Fabiani Clerus Romanus scribit ad Ecclesiam Carthaginensem: quâ ostendit suarum partium esse ex antiquâ consuetudine sublati visibili capite universalis Ecclesiæ, ubique locorû positæ prospicere ac cõsultare: ut in iis, quæ liceret ipsius capitis munera expleret. Id Baronius ostendit ex epistolâ 3. ad Cyprianum editione Pamelii: in quâ Clerus Romanus intelligens Cyprianum Episcopum Carthaginensem se ab Ecclesiâ subduxisse, ut opportuniore tempore in medium prodiret, & dilatatum martyrium subiret cum majore Ecclesiæ utilitate. Ut Ecclesiam Carthaginensem in officio contineret Clero Carthaginensi scripsit. Ex quâ Baronius infert. *Videas inter hac de Ecclesiâ destitutâ Pastore eundem Romanum Clerum anxium esse, eandemque sollicitudinem universi gregis sedulo agitare consilio, qualem vivens Pontifex suscipere consueverat.*

Philippus
Mornæus.

Baron.

IV.

Nec est quod Philippus Mornæus dicat id factum esse non potestativè, sed charitativè, & per modum Consilii: hoc effugium nullum esse ex eo patet, quod Clerus Carthaginensis non cõsuluerat Clerum Romanum, sed Clerus Romanus ex officii sui debito, & ut suis partibus satisfaceret, sic scribit Clero Carthaginensi. *Primum cum incumbat nobis qui videmur præpositi esse, & vice Pastoris custodire gregem, si negligentes inveniamur, dicetur nobis quod & antecessoribus nostris dictum est, qui tam negligentes præpositi erant, quam iam perditum non requirimus, & errantes non correximus, & claudum non colligavimus, &c.* Per illa verba. *Cum incumbat nobis. Item. Vice Pastoris custodire gregem.* Clerus Romanus ostendit se esse præpositum Clero Carthaginensi: alioqui frustra illi in hac verborum

formâ scripsisset. Nam Clerus Carthaginensis respondere potuisset. Si Clerus Romanus præpositus est, monent sui officii subditos. Igitur sicut Ecclesia Carthaginensis erat grex subditus Pontifici Romano, & Sede vacante Clero Romano, sicut Capitulum Sede vacante succedit Episcopo, in his, quæ sunt jurisdictionis; non mirum si Pontifice è vivis abstracto Clerus Romanus, seu Ecclesiæ ejus officio fungatur, ut *Mater & radix omnium Ecclesiarum*, secundum S. Cyprianum. Non mirum si dicat suam negligentiam culpandam, *Si negligentes inveniamur, &c.* Non enim censetur negligens, qui non exequitur, quod non est sui muneris. Quod verò Clerus Romanus non tantum Carthaginensis, sed etiam aliarum Ecclesiarum curam suscepit, innuit in fine suæ epistolæ. *Peius vos qui habetis zelum Dei, harum litterarum exemplum, ad quoscunque poteritis transmittere.* In hujus jurisdictionis recognitionem, primo Sanctus Cyprianus epist. 15. scribens ad Romanum Clerum reddit rationem sui secessus, & eorum, quæ in eo gesta essent, missis Romam ad sui purgationem epistolarum exemplis, quas ad suos scripserat. Idem epist. 13. exprimit Clero Romano per modum querimonie, quomodo lapsi conabantur extorquere ab eo, vel inire pacem ipso invito, & libellos dabant nonnulli illorum absque discrimine & examine. Sancti Cypriani sententiam contra lapsos Clerus Romanus in omnibus confirmat: & epistolâ 13. laudat Sancti Cypriani studium, in eo quod sua examinanda & discutienda Romanæ Ecclesiæ exhiberet; Quæ omnia patenter ostendunt Ecclesiam, seu Clerum Romanum fuisse ab aliis Ecclesiis recognitum ut suum caput & Matrem. Plura infra quando de Ecclesiâ Africanâ erit mentio.

Julius I. qui sedit anno 352. loquens de Apostolis: *Sanctam* (inquit) *Romanam Ecclesiam Primatum omnium Ecclesiarum habere voluerunt.* Scilicet secundum Christi institutionem. Gelasius I. qui tenuit Sedem Apostolicam anno 496. in Concilio 70. Episcoporum, his utitur verbis. *Sancta Romana Ecclesia nullis synodicis constituitis, cæteris Eccle-*

V.

Julianus

Concil.
Chalced.

Nicol.

*sis prælata est, sed Evangelicâ voce Domini, & Salvatoris nostri Primum obtinuit. Quasi diceret cum Concilio Chalcedonenſi act. 16. Ecclesia Romana semper habuit Primum. Id est non ab hominibus, sed à Deo Idem innuit Nicolaus I. sedens anno 858. extravag. 17. q. 4. cap. 30. Nemini de Sedis Apostolica judicio judicare, aut illius sententiam retrahere permijsum videlicet propter Romanæ Ecclesiæ Primum Christi munere in B. Petro Apostolo divinitus collatum. Non dicit Imperatorum, Regum, Episcoporum, Cleri, Populi &c, sed Christi munere, in B. Petro Apostolo non humanitus per affectum aliquem carnalem, sed Christi Munere divinitus collatum. Et in epistolâ ad Michaëlem Imperatorē, ubi de privilegiis sanctæ Romanæ Ecclesiæ ita loquitur. *Ista Privilegia huic sanctæ Ecclesiæ à Deo donata, à synodis non data, sed solummodo celebrata, & venerata: per que non iam honor quàm onus nobis incumbit, licet ipsum honorem non meritis nostris; sed ordinatione gratis Dei per B. Petrum, & in B. Petro, sinus adepti non cogitat habere sollicitudinem Ecclesiarum.* Expēde illa verba: *Ista Privilegia huic sanctæ Ecclesiæ à Christo donata.* Per hanc Sanctam Ecclesiam intellige Romanam. Idem judicium accipe ex Pelagio II. qui anno 587. alterit primatum & potestatem in omnes Ecclesias competere Ecclesiæ Romanæ apud Baronium anno 587. art. 7. his verbis. *Instituente Domino caput esse omnium Ecclesiarum. Audi eundem Pelagium II. epist ad eos, qui Constantinopolitani conveniunt. Prædecessores (inquit) Ioannis, & ipse Ioannes non semel, sed sæpius epistolas, atque libros propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram Deo protestati sunt nihil unquam protērvē contra Apostolicam Sedem agere, nec de illius, aut aliorum Privilegiis quicquam usurpare; qui hætenus in Archivio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sub sigillis ac chirographis eorum roborati habentur integri. Quare asserit asservari in Archivio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ potius quàm alibi, nisi quia Ecclesia Romana est omnium aliarum Mater? est omnium Regina, omnibusque ex debito invigilat.**

Baron.

Tempore Cœlestini Papæ sedentis VI. anno 430. apud Baronium colligimus ex epistolis Cyrilli & Nestarii ad Nestorium quomodo ipse scribens ad Cœlestinum Pontificem Romanæ Ecclesiæ primatum agnovit. Nam apud eundem Sanctus Cyrillus epist. 16 ad Juvenalem Hierosolymorum Episcopum ita scribit. *Ratus, quod & Romanæ Ecclesiæ Sacerdotem in suam sententiam pertrahere queat, scripsit ad Dominum meum, ac religiosissimū & pientissimū Cælestinum inferens epistolâ dogmatum suorum perverſitatem: misit autem & multas expositiones, ex quibus perversa sapere deprehensus, ac jam cum execratione tanquam hæreticus condemnatus est. Ex quibus verbis concludit: *Vidisti haud obscure lector pristinum morem ab ipso exordio Romanæ Ecclesiæ in annalibus demonstratum, nimirum solius esse Cathedræ Petri quæstiones de fide definire, & emergentes hæreses cum earum auctoribus condemnare.* Ipsi Cœlestini oraculum audiamus in fine epistolæ, quæ extat tomo 1. actorum Concilii Ephesini cap. 17. ubi scribit. *Hoc tibi persuasum hætenus velim, nisi de Christo Domino Nostro ea tenueris, & docueris, quæ & Romana, & Alexandrina, & Univerſa Ecclesia Catholica tenet, sanctæque magnæ Constantinopolis Ecclesia usque ad tuum Episcopatum tenet & docuit &c. Ab Univerſa Ecclesiæ Catholica Communionem quamprimum te expulsum proscriptumque iri, & hoc nos planè sacre in animum induxisse.* Ibi Romanam aliis præfert, non tantum prælatione dignitatis, sed etiam jurisdictionis. Quod patet, quia si solum expreſſisset fidem Ecclesiæ Romanæ, etiam intellexisset fidem Ecclesiæ: nam Ecclesiæ Catholicæ fides non est alia quàm Romanæ, quæ est mater & magistra reliquarum. Sed quia tempore S. Cyrilli, & Cœlestini Ecclesia Alexandrina erat Catholica, ideò Romanus Pontifex voluit illam à fide commendare. Quia etiam Clerus & Populus Constantinopolitanus fidem Catholicam profitebantur, & Nestorii blasphemias detestabantur; ideo illi hæresiarchæ istius Ecclesiæ fidem sequendam proposuit: quas Ecclesias Patriarchales postquam produxit, subdit. *Et Univerſa Ecclesia Catholica tenet & docet. Nominè**

Cyrillus
epist. 16.

Calos.

mine autem univervæ Ecclesiæ intelligit Romanam: ut patet ex verbis Pontificiis ad Nestorium Patriarcham Constantinopolitanum cum quo S. Pontifex agit, ut superior cum subdito. *Tu autem nunc demum nostra voluntati morem gestam putabis, cum & perversum tuum dogma ipse condemnaveris, ipsamq. condemnationem multis vera emendationis argumentis confirmaveris, & omnes illos ad Ecclesiâ revocaveris, quos inde propter Christum, qui illius caput existit exci. u. s. fuisse certo constat.* Et nè quis hæreticus objiceret nemini sibi dicenti credendum esse; præfata epistola lecta fuit in Ephesinâ synodo post exceptiones contra Nestorianam epistolam. Patet igitur primatum Ecclesiæ Romanæ à Cœlestino Papâ propositum ab illâ synodo fuisse recognitum, cum Cœlestinus contra Nestorium ferret sententiam, cujus executor erat S. Cyrillus; Ut liquet ex epistolâ ejusdem Papæ, quâ Cyrillo Alexandrino præscribit tempus, quo Nestorius resipiscere debebat; alioquin illum Anathemati subiciebat; & de Ecclesiâ Constantinopolitanâ providebat. Quod si Ecclesia Alexandrina fuisset par Ecclesiæ Romanæ nunquam Cyrillus eo se demississet, ut Cœlestini vices acceptaret. Ut patet in Conciliis in quibus Episcopi aliquando vices gerunt Patriarcharum, sicut Prorex Regis, sed nunquam Patriarcharum aliorum sibi parium. Et confirmatur ex eo quod Patres Concilii Ephesini litteras Cœlestini Papæ magnâ cum reverentiâ exceperunt, ut constat ex tomo 2. actorum Concilii cap. 13. & 14. Baronio ad annum 431. Prospero libro contra collatorem sub finem.

VII. Non omitrendus S. Gregorius Magnus, qui Sedem Apostolicam obtinuit anno 590. relatus 2. q. 6. cap. *Decreto profro.* His verbis: *Romana Ecclesia vices suas ita illis imperavit Ecclesiis, ut in partē sine vocata sollicitudinis, non in plenitudine potestatis.* Quam potestatem manifestavit idem Sanctus Gregorius toto sui Pontificatus tempore. Nullus enim fuit annus hujus Pontificatus, quo plenissimam Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ tam in Orientales quam Occidentales Epi copos, & Ecclesiæ jurisdictionem non exercuerit ut patet ex palliis

missis ad Metropolitanos Episcopos, Privilegiis Ecclesiis concessis, Conciliis Provincialibus approbatis vel reje-ctis, appellationibus ab universo orbe receptis: ut observant Barónius tom. 8. ad annum Christi 595. Sanderus lib. 7. de visibili Monarchiâ numer. 448. & seq. & numer. 511. & seq. ostendit etiam Imperatores, Reges, Magnates, diversarum nationum, & earum Patriarchas profectos esse se Romanæ Ecclesiæ subditos. Ex quibus patet Romanam Ecclesiam illud jus sibi non arrogasse, seu invasisse: alioqui Ecclesiæ Orientales & Occidentales reclamassent eumque ambitionis accusassent. Nec multum contra titulum sanctæ, sacrosanctæ, universalis &c. Novatorum urget calumnia, dum ex tomo 2. Conciliorum Generalium parte 2. fertur de Bonifacio III. promotio ad Papatum anno 606. *Hic obstinuit apud Phocam Principem, ut Sedes Apostolica B. Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, id est Ecclesia Romana: quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat.* Respondet ad hoc Bellarminus lib. 2. de Romano Pontifice cap. 17. *Phocam edidisse quidem sanctionem, quâ declaravit Romanam Ecclesiam esse caput omnium Ecclesiarum, ut Beda lib. de sex aratibus in Phocâ, & Ado in chronico, ac Paulus Diaconus lib. 18. de rebus Romanis testantur: sed non propterea à Phocâ introductum esse hunc Primatum, nam Phocas id sanxerat declarando & asserendo, non instituendo aliquid novi. Id est repræssit superbiam Episcopi & Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui hunc primatum sibi arrogabat, & se caput omnium Ecclesiarum scribebat. Nec hæreticis favet Sigonius citatus à Novatoribus. Sic enim lib. 2. de Regno Italiæ anno 605. scribit. *Legatis ad Phocam Imperatorem missis obtinuit, ut controversa de Principatu Constantinopolitana Ecclesia, quam Mauricius fovebat, modus imponeretur: decretumq. factum, ut Romana Ecclesia prima omnium Ecclesiarum esset, perinde atque in veteribus Conciliis sancitum esset.* Quibus verbis patenter declarat nihil novi à Phocâ decretum fuisse: sed quod antea sacris Conciliis decretum fuerat servaretur. At sacra Concilia ideo statuerunt, & adjudicaverunt*

Concil.
General.

Billæ.

adjudicarunt primatum Ecclesiæ Romanæ; quia ita Christus instituerat his verbis. *Pasce oves meas.* Loquens Petro Apostolorum Coripheo, super quem ante dixerat se ædificatorum Ecclesiam suam, Phocam autem non instituisse sed tantum declarasse & asseruisse probat Bellarminus ex epist. 63. S. Gregorii lib. 7. indict. 2. ad Joannem Episcopum Siracusanum his verbis. *De Sede Constantinopolitana quis dubitet eam Sedem Apostolicam esse subjectam, quod & Pissimus Dominus Imperator, & frater noster Eusebius ejusdem civitatis Episcopus assidue profiteretur.* Subdit Bellarminus: *Scripta autem est epistola ante Phocæ Imperium annis circiter quinque, ut ex indicationis numero aperte colligitur.* Philippus Mornæus in suo mysterio iniquitatis contendit ejusmodi epistolam esse supposititiam, neque illius esse temporis, cum nullus eâ ætate extiterit Eusebius Constantinopolitanus Episcopus, & Onuphrius toto hoc intervallo non alios recenseat quàm Joannem Jejunatorem Cyriacum, & Thomam Sacellarium. Ad hæc dico quod cum Bellarminus contendit hanc epistolam scriptam esse quinquennio ante Phocæ Imperium, & Cyriacum fuisse Episcopum Constantinopolitanum; Quid refert si error irrepleat in manuscriptis S. Gregorii, & S. Eusebius sit idem qui & Cyriacus; etsi non sit nomen proprium sed appellativum; & Græcum, magis quàm latinum? Nam Eusebius idem est quod Pius; ex hoc non sequitur hanc epistolam esse supposititiam. Deinde Cardinalis non refert hanc epistolam ut firmissimum argumentum pro primatu Ecclesiæ Romanæ. Quamvis enim Episcopus Constantinopolitanus non professus fuisset se subjectum Romanæ Ecclesiæ, aut Gregorius illa Epistola non esset testatus; Ecclesia, & Sedes Romana suum tamen primatum obtinerent, cum ipse Gregorius ante suam auctoritatem, Ecclesiæ primatiam patefecerit, ut passim constat ex ejus epistolis, quas Novatores esse supposititias asserere non auderent. Præterea Bellarminus producit etiam testimonium Justiniani Senioris (qui regnavit ante Phocam septuaginta annis) in epistola ad Joannem II. asserens Ecclesiam

Romanam esse caput omnium Ecclesiarum: item Valentiniani (qui præcessit Phocam 140.) in epistola ad Theodosium.

Respondet Mornæus & alii Novatores Romam appellatam à Justiniano omnium Ecclesiarum caput eo sensu quod cod. *De Sacrosanctâ Eccles. L. 24.* Ecclesia Constantinopolitana dicitur omnium Ecclesiarum caput, quod strictè loquendo verum non est. Contrà, dico quod longè aliâ ratione philoſophati sunt de Constantinopolitanâ, ac de Romanâ. Justinianus enim ob dignitatem Regiæ Urbis, cupiebat Ecclesiam Constantinopolitanam in Oriente principem locum tenere, & ceteri omnium Orientalium caput, & ut alii Patriarchæ subessent Constantinopolitano, eoque modo vocat Ecclesiam Constantinopolitanam, *Caput omnium Ecclesiarum:* Scilicet Orientalium. At fatetur absolute omnes Ecclesias Romanæ Ecclesiæ esse subjectas, sequæ hanc, ut Matrem; & Pontificem ut Patrem honorare. Quem, admodum igitur Metropolis sibi subjectarum Ecclesiarum caput est, ita Justinianus voluit, ut Constantinopolitana Ecclesia primatum obtineret omnium Ecclesiarum Orientalium sibi subjectarum. Denique non poterat Imperator sua autoritate constituere Ecclesiam Constantinopolitanam caput aliarum Dei Ecclesiarum, cum laica potestas in jura spiritalia nullam exerceat potestatem. Reliquum est igitur, ut sancta Romana Ecclesia sit reliquarum omnium Mater & caput ex divina institutione, & ab initio nascentis Ecclesiæ hunc titulum acceperit Et primi Põtifices hunc titulum absque ullius tergiversatione possederunt. Possent plures alios producere, sed superfedemus. Prodeat solum Stephanus III. sedens anno 752. epist. 3. III. quæ incipit. *Explere lingua non valemus, Ita zelum Regis Galliæ laudans fatur. Per excellentiam tuam omnium Ecclesiarum Dei Mater, & caput fundamentum fidei Christiana Romana Ecclesia, quæ ab hostibus impugnatur, impugnatione lætatur, magnâ nunc gaudii soliditate est confirmata; & merentes Christianorum anima tuo fortissimo presidio maxima sunt relevata lætitiâ.* Romanæ Ecclesiæ epithetum Christiana attribuit. Idem:

Idem

Morn.

Stephanus III.

Sanctæ Ecclesiæ Romanæ. Cap. VI. §. 4. 369

Ideo vos (inquit) Dominus dedit in Reges, ut per vos sancta sua exaltetur Ecclesia, & Princeps Apostolorum suam suscipiat justitiam. Et infra Dilectissimi filii mei adoptivi Ego Apostolus Dei Petrus, & una mecum sancta Lei Catholica & Apostolica Ecclesia quam mihi Dominus commisit monemur ne patiamini perire hanc Civitatem Romanam, quam mihi Dominus commendavit & fundamentum fidei constituit. Vocat Romanam Sedem Fundamentum fidei.

§. 4.

Conciliorum Testimonium olim figuratum.

I. AD Ordinis Carmelitarum antiquitatem & originem (quæ ducitur ab Eliâ probandâ, etsi sufficiat auctoritas Pontificum Romanorum Julii II. in Bullâ, *Ad iterum Ordinem*. Xisti IV. anno 1476. Calendis Decembris, & anno 1477. Calendis Aprilis in Bullâ *Dum avertit*, &c. Gregorius XIII. in Bullâ *Ut laudes*. anno 1577. & in Bullâ *Ut breviaris*, anno 1584. Xisti V. in Bullâ, *Eximium quod in nobis*. Clementis VIII. in Bullâ quæ incipit *Apostolica*, & in aliâ *Dominici gregis*, Pauli V. approbantis Læctione 4. 5. & 6. nostri Breviarii pro côm memoracione solemnî B. Virginis quam 16 Julii totus Ordo Carm. celebrat & læctionem 5 in officio S. Angeli Martyris 5 Maii, ubi vocatur Patribus suis Eliz & Elisæo persimilis, & ante illos Joannis XXII in Bullâ *Sacratissimo*, quam postea confirmavit Alexander V. Pontificatus sui anno primo, & aliorum: iisque ut divinis oraculis absque ullâ dubietate, & tergiversatione fidem adhibere debeamus. Tamen nostri Ordinis Annalitzæ reliquos auctores tum veteres, tum modernos ex omnibus Ordinibus in medium proferunt, ut Josephum Antiochenum, qui vixit anno Christi 130. Libro inscripto *Speculum perfecta Ecclesie primitiva*. Luitprandum seu Eutrandum circa annum Domini 960. Chronicum Rom apud nostrum Paleonydorum lib. 1. cap. 6. Armacanum in serm. de Conceptione Virginis, qui incipit, *Ave*, habito Avinionis anno 1342. relato per nostrum Thomam Walden-

sem tom. 3. de Sacram. tit. 9. cap. 87. Philippum Jeropolitanum in cap. 1. Joannis apud eundem Paleonid. lib. 2. cap. 4. B. Petrum Thomam Patriarcham Constantinop. apud Joannem de Hildesheim Saxonem lib. contra detract. Ordinis cap. 3. Cantabrigensem Academiam in Angliâ anno 1374 Joannem 44. Patriarcham Jerosol qui vixit seculo 4 lib de Instit. Monach. veteris legis sparsim; Wernerum Ronvelinck Carthulianum in fasciculo temporum. Joannem Trithemium Abbatem lib. de illustribus viris Carmelitarum Jodocum Clithonxum serm. habito in Comitibus Provincialibus, Guilelmum Fitegrenum in sua historia cœnturiâ t Genebrardum in sua Chronologiâ lib. 4. Polydorum Virgilium lib. 7 de invento-ribus rerum Molanum in suo Martyrologio ad 17. Julii. Bartholomæum Saligniacum Prothonotarium Apostolicum in suo itinerario tomo 10 c. 6. Paulum Morigiam Jesuatum in historia religionum lib. 1 c. 30. Petrum Calvium Domini. anum in defens. Relig. Eminentissimum Michaellem Mazarinum (dum sacri Palatii esset Magister) in approbatione tom. 1. annalium nostri Ordinis à P. Lezanâ cômpositi. Carolû de Tapia in authent. Ingressi verbo Monaster. cap. 17. Renatum Chôpinû in tractat. religionum. Baptisum Confectum in summar tit. 1 c. 7 Prosperum Stellartium in opere de censuris lib. 2. cap. 13. Suarem tom. 4 de reliq. lib. 2. c. 10 Gasparem Sanchem in lib. 3. Reg. c. 17. n. 12. Cornelium in c. 18 lib. 3. Reg & inc. 11. ad Hebr. & alibi. Petrum Oxedam in informatione pro Immaculatę Virg Concept. Saliarum Societatis Jesu tom. 4. annal. Tirinum in lib. 3. Reg. c. 17. Carthagenam Francisçanû tom. 4. hom. de Ord. Carmel. Silvestrum Marulum Cisterc. in Mari oceanô Relig. l. b. 4. Onuphrium Mareiscal. tom. 1. concionû in conc. B. Mariz de Monte Carmel. Laurentium Beyrlinck in theatro vitæ tom. 6. littera R. verbo Religio Petrum Valderarama Augustinianum in Theatro Relig. in conc. S. Eliz. Leandro de Granata Benedictinum in L. S. Gertrudis. Cammarum Generalem Ministorum lib. de rebus Eliz cap. 5. sect. 10. Petrum

Bertium Gallum teste Thomâ Aquinate à S. Joseph in sua disert. Theol. de Patriarch. Elia; Antonium Montecatium Consistorialis Aulæ Advocatum coram Urbano VIII. in publico Consistorio pro S. Andreæ Corsini canonizatione postulandâ; Authorem Gallum cui titulus *Les Etats & Empires du Monde*; Ac innumeros externos. Et ex nostris B. Cyrillum 3. Generalem Latinum nostri Ordinis Guilelmum de Sanuco Chronico de multiplic. Ordin. in speculo Ordinis lib. 9. cap. 11. Joannem Bacconem in compend. histor. 3. particulâ; Thomam Waldensem tom. 3. de Sacrament. tit. 9. cap. 89. Venerabilem Joannem Soreth in præfatione ad expositionem regulæ nostræ; Palæonidorum lib. de Antiquitate & sanctimonîâ Montis Carmeli; Petrum Lucinum Belgam in compendio historiali; Didacum de Coriâ in Chronico Carmelit. Thomam à Jesu in variis operibus; Thomam Aquinum lib. de Patriarchatu Eliæ; Franciscum à Sanctâ Mariâ in historiâ prophetiâ; Michaëlem Munoz in propugnaculo Eliæ; Marcum Antonium Casanate in paradiso Carmelitici decoris; Joannem Baptistam de Lezana in annalibus Ordinis; P. Matthiam à S. Joanne; Patrem Danieleum à Virgine in variis operibus Unum ex omnibus audiamus B. Mantuanum nostrum, qui huic Ordini non tantum antiquitatem & primatum tribuit, sed etiam quandam Maternitatem: ita ut ex eo reliqui Ordines prodidiisse videantur. lib. 3. Parthenices.

Mantuanus.

*Mons Patrum pietate sacer, latèq; priorum
Inclitus hospitio vatū, nam ducitur illinc
Discipulo ambustum jaciens ex aëre vestè.
Eliæ ardenti cælum petiisse volatu:
Illinc perpetuis ceu missis è fontibus
amnes.*

*Relligio & sacri fluxis reverètia cultus,
Quidquid habens alii montes pietatis
ab isto*

*Ducitur, hac undè plures è vite racemi
Diffusi latè terras atque aquora complèt,
Hinc Carthusiacis aeterna silentia clau-
stris,*

*(Iste,
Hinc varias Benedictus oves collegit ab
Canabe nodosâ tunicas arceve fluentes
Lignipedes dildicere viri, quisque arva
celebans*

*Invia & asiduoterræ ardore colentes,
Et quos Cyriacus de litore venit
Ibero, &c.*

Quod si fortè hæc nostri Mantuani encomia suspecta (ut potè sui Ordinis Paranymphi) videantur, audiamus quid Metaphrasles apud Surium tom. 3. die 14. Maii in vitâ S. Pachemii proferat. Postquam dixit quod tempore S. Petri Alexandrini. *Ecclesia plurimæ, & templa Oratoriorum in omni loco erigebantur, adè us deinceps cõsisterent etiam Monasteria, & eorum qui se in eis exercebant castitate, & possessionum renunciacione ornarentur solitudines.* Subdit postea. *Cæperunt ipsi quoque Domini gratiâ roborati sequi vitam sanctorum Prophetarum. De quibus dicit Apostolus vas electionis: Circueverunt in melosis, in felibus caprinis, egenes, afflicti, vexati, in solitudinibus errantes, & montibus, & speluncis, & foraminibus terræ quibus dignus non erat mundus.* Hos verò de quibus Apostolus his verbis loquitur Eliam, & Eliani ac prophetici instituti sectatores fuisse pro comperto omnibus est; & ipse Metaphrasles id indicat in sequentibus de Antonio Monachorum veluti Principe loquens, dum dicit. *Et at enim reverè præstantissimi exercitatoris Patri nostri Antonii vita ad imitationem magni Eliæ, & Elisei, & Joannis Baptista, qui erant civēs solitudinis, & amatores caelestium aeternorumque bonorum.* Ex his porò manifestè habetur hoc Monachorum ante Antonium, & post illum, institutum, Elianz vitæ æmulum esse. Idem asserit S. Athanasius in vitâ S. Antonii Abbatis, Dorotheus in Synopsi Prophetarum, & alii apud Lezanam tom. 1. annal. ordinis in apparatu c. 5. Quamvis etiam pro astruendo sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ primatu & maternitate sufficienter infalibilia, & divina Romani Pontificis citata oracula: tamen ut hæc veritas non tam corroboretur, quàm illustretur, placet hic adicere aliquorum Conciliorum, Patrum, & Ecclesiæ Orientalis, ac Occidentalis, etiam ipsorum Imperatorum & Regum unanimum consensum & mentem, ac juris Canonici sententiam.

Metaphrasles.

§. 5.

Testimonium Conciliorum, quæ in Oriente celebrata sunt.

I. CONCILIUM NICÆNUM, seu primum
 Concil. Nicaen. Universale post Apostolorum tem-
 Concil. Nicaen. pora celebratum apud Alfontum Pi-
 fan. lib. 3. can. 89. §. Sicque præest, ita
 statuit: *Qui tenet sedem Romæ, caput est
 & Princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipse est primus sicut Petrus, ut qui sit Vicarius Domini nostri Jesu-Christi super cunctos populos, & cunctam Ecclesiam Christianam: quicumque contraxerit à Synodo excommunicatur.* Expende illa verba, *Qui tenet sedem Romæ.* Quibus patenter innuit Sedem Romanam omnibus Patriarchis, Primitibus Archiepiscopis, & Episcopis præesse, & regere, ac Ecclesiam Romanam cæteris omnibus Ecclesiis, & dignitate, & potestate præeminere. Sic explicanda sunt verba Concilii Chalcedonenfis celebrati anno 451. cui plusquam 500. Episcopi interfuerunt Aet. 16. circa finem. *Gloriosissimi Iudices dixerunt ex his quæ gesta sunt, & ab unoquoque deposita perpendimus, omnem quidem primatum, & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romanæ Dei amantissimo Archiepiscopo conservari: oportere autem Sanctissimum Archiepiscopum Regiæ Constantinopolitanae eisdem primatibus honoris & ipsam dignam esse, & potestatem habere ordinare Metropolitans in Asiana, & Pontica, & Thraciæ diocæsiibus.* Non dicit aliquem primatû: sed omnem primatum, scilicet præcedentia: honoris, dignitatis, potestatis, & jurisdictionis, in omnes Ecclesias, Diocæses, & personas, qualescumque sint, conservari Archiepiscopo Antiquæ Romæ, seu Romanæ Ecclesiæ: Idem Concilium Aet. 3. vetf. *Pastorinus Episcopus,* approbat depositionem Dioscori Patriarchæ Alexandrini factam à Leone Papâ his verbis. *Sanctissimum Archiepiscopum magnæ Romanæ cum Beatissimo Petro, qui est Petra Catholica Ecclesia, & restâ fidei fundamentum, eum nudavit Episcopatus dignitate, &c.* Licet sit universalis Ecclesiæ Pastor, tamen vocat magnæ Romæ

Archiepiscopum, ut ostendat Romanam Ecclesiam etiam Alexandrinæ &c. præfidere, & Romanam Ecclesiam & universalem, eandem esse: ut patet ex epistolâ quam Patres Concilii Constantinopolitani habiti anno 680. scribunt Agathoni Papæ Romæ sedenti *Tibi ut primæ Sedis Antistiti universalis Ecclesia, quidquid gerendum sit relinquimus stanti super firmam petram, &c.* Hujus autem epistolæ inscriptio talis erat. *Epistola ad Aqzatonem Papam senioris Romæ.* In septimâ Synodo generali seu secundo Concilio Nicaeno anno 787. Legati Romani Pontificis petierunt à Prælati seu Episcopis seorundem & simul ibidem congregatis, an Adriani I. Papæ litteris annuerent, qui unâ voce responderunt. *Petrus & Petrus Vicarii Sanctissimi Papa senioris Romæ Adriani dixerunt. Dicit nobis Sanctissimus Patriarcha Tarasus Regiæ Civitatis siconentiat litteris Sanctissimi Papæ senioris Romæ Adriani, an noni Sancta Synodus responderit. Totâ Sacrosissima Synodus ita credit, ita dogmatizat.* Fertur in Historiâ Ecclesiasticâ, Quod Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus scripsit Nicolao I. Papæ discordias & tumultus quos Photius & adherentes in Ecclesiam invehebant, quæ initio Adrianus II. Nicolai Successor grato animo excepit, & postea lecta publicè in 8. Synodo generali anno 869. ex mandato Donati Episcopi Ostiensis, Stephanus, & Marinus Diaconus Cardinales in præfata epistolâ aueruerunt verba Christi dicta Petro etiam extendi ad ejus Successores, & Pontifices Antiquæ Romæ. *Pereum ad omnes, qui post illum efficiendi erunt summi Pastores, & diviniissimi, sacrique Pontifices, senioris Romæ transmisit.* Quæ verba non privatim lecta sunt, sed publicè consentientibus Patribus octavæ Synodi generalis Aet. 3. undè Aet. 6. vers. *Quod autem dicitur sic loquitur sacra Synodus. Nos autem vendicamus iudicium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ factum contra Photium & sequaces ejus.* His verbis vocat Ecclesiam Romanam Sanctam Matrem, & Magistram omnium Ecclesiarum.

Undè meritò Innocentius III scribens ad Joannem Patriarcham Con-

Concil.
Constant.

7. Synod

Concil.
Chalced.

II.
Innocent.

Constantinopolitanum ostendit quo sensu Ecclesia Romana sit Mater Universalis omnium Ecclesiarum. Dicitur Ecclesia universalis, quae de universis constat Ecclesiis, quae Graeco vocabulo Catholica nominatur. Secundum hanc acceptionem vocabulum Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesia, prima scilicet & praecipua, velut caput in corpore: quoniam in eâ plenitudo potestatis existit, ad ceteras autem pars aliqua potestatis derivatur: & dicitur universalis Ecclesia una, quae sub se continet Ecclesias universas: & secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis nuncupatur: quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis ceteris est praelata. Expende illa verba: *Sub se continet Ecclesias universas*. Quasi diceret, sicut gallina continet pullos suos sub alis suis; quia illarum mater est; sic Ecclesia Romana continet Ecclesias Antiochenam, Alexandrinam, Constantinopolitanam, Hierosolymitanam &c, quia illarum mater est. Quod probat per analogiam ad Deum, qui est Pater omnium creaturarum. Sicut & Deus universalis Dominus appellatur, non quasi jam divinus in species aut specialissimas, aut etiam subalternas: sed quoniam universa sub ejus dominio continentur. Est enim una generalis Ecclesia, de qua veritas (inquit ad Petrum) Tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. & sunt multae particulares Ecclesiae, de quibus Apostolus ait, Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum; ex omnibus una consistit, tanquam ex particularibus generalis, & una praemines omnibus: quoniam cum unum sit corpus Ecclesiae, de quo dicit Apostolus: Omnes unum corpus sumus. Christus illâ velut caput ceteris membris excellit. Ecce quomodo Ecclesia Romana sit universalis & contineat alias Ecclesias, non tantum universalitate dignitatis, sed dominii autoritatis & judicaturae, sive in Conciliis, sive extra, dum Pontifex sedet in Cathedra. Sicut Mater non tantum dignitate, sed etiam dominio, & judicaturâ aliis praepollet in proles suas. Id innuere videtur Julius I. episc. ad Ecclesias Orientales. *Cum culpam incurere non potuissent, si unde consecrationis honores accepissent, inde satius ob-*

servantia legem sumerentis, & B. Apostoli Petri sedes, quae nobis sacerdotibus mater est dignitatis esset Ecclesiastica magistra rationis. Expende illud, *Sedes mater est dignitatis Ecclesiastica magistra rationis.* Quibus verbis innuit Pontificem Romanum extra Concilium esse Sacerdotalis dignitatis matrem, seu Patrem & magistrâ, seu magistrum Ecclesiasticae rationis in decretis fidei & morum. Quam autoritatem nuper patefecit, damnando propositiones Janfenii.

§. 6.

Testimonium Conciliorum, quae in Occidente habita sunt.

CONCILIUM Beneventanum sub Victore III, anno 1087. ait: *Qui se à Romanâ Ecclesiâ, egreat, est habendus haeticus.* Non dicit qui se ab Antiochenâ, Alexandrinâ, &c. sed Romanâ, alludens ad illa verba. *Nô habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam non habebit Matrem.* Patres Concilii Carthaginensis, & Milevitani suis ordinat omnibus non inhærent, sed earum approbationem & confirmationem postulant ab Ecclesiâ Romanâ, ut scribit S. Augustinus episc. 90. & 92. *Idque (inquit) ut multo certius verè & salubriter.* Omnia Africana Concilia ab eadem Ecclesiâ Romanâ fuisse comprobata testatur Coelestinus Papa episc. 165. Victor Uticensis Episcopus lib. 2. de persecutione Wandalicâ refert de Eugenio Carthaginensi Episcopo, quod iustus à Wandalorum rege de fide disputationem instituire, id aggredi noluit, nisi prius mitteret ad Episcopos transmarinos. *Qui unâ (inquit) nobiscum fidem demonstrare valeant & praecipue Ecclesia Romana, quae caput est omnium Ecclesiarum.* Anno 1215. celebratum est Concilium Lateranense 4. cui interfuerunt duo Patriarchae Orientales scilicet Jerosol. & Constantinopol. Patriarcha Antiochenus gravi morbo correptus misit Episcopum Antheradensem, qui suum locum suppleret. Patriarcha Alexandrinus venire non valens ob incursum Saracenorum, misit Germanum suae Ecclesiae Diaconum. In eo Concilio numerati sunt pluraquam

Julius I.

quam 1260. Patres qui professi sunt Romanam Ecclesiam esse Matrem & Dominam omnium Ecclesiarum & fidelium, ut patet ex jure cap. 5. tit. de dignitate Patriarcharum. *Ecclesia Romana disponente Domino, super omnes alias ordinaria potestatis obtinet principatum, nupote Mater universorum Christi fidelium & Magistra.* Idem statuitur in Concilio Viennensi anno 1311. quo omnes Episcopi Galliæ comparuerunt in quo unanimiter scriptum est ad Philippum Regem Franciæ. *Sanctæ Romana Ecclesiæ Mater alma fidelium, caput est disponente Domino Ecclesiarum aliarum omnium & Magistra: ad cujus regimen voluit Christi clementia Romanum Pontificem vice sui deputare ministrum.* Expende illa verba. *Disponente Domino caput est & magistra, &c.* Eis arripit Concilium Osbornense in Germania sub Alexandro II. ut refertur tom. 3. Concil. General. part. 2. *Non qualibet (inquit) terrena sententia, sed si ad verbum, per quod constructum est Cælum & terra: per quod denique condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam, illam solus ille fundavit, qui beato aeterno vita clavigero celestis imperii jura comisit.* Quasi diceret, Ecclesia Romana non ab Imperatoribus, & Regibus, non à Magistratibus, & Senatibus, non ab Apostolis, Episcopis, & Clero; sed ab eodem qui solo verbo creavit Cælum & terram, qui Regni Cœlestis imperium commisit Petro. Idem Concilium anno scilicet Christi 1063. sub Alexandro II. hæc de sanctâ Romanâ Ecclesiâ pronunciat. *Hæc stante reliqua stant: sin autem hæc, quæ omnium fundamentum est & basis obruitur, cæterarum quoque status nece est collabatur.* Quibus verbis offendit quanta sit dependentia reliquarum orbis Ecclesiarum à Romanâ Ecclesiâ. Plura apud Baronium, & alios Historicos sacros.

§. 7.

Testimonium Patrum Ecclesiæ Orientalis.

I. **N**ESCIO cur Ecclesia Græca præ aliis primatum Ecclesiæ Romanæ impugnet; Cùm omnes Orientales

Patres Græci ejus Maternitatē semper agnoverint, S. Chrylſtomus, Athanasius, Gregorius Nazianz. Basilus, Cyrillus, Theodoretus. Unicum ex illis Athanasium audiamus: hic libro de sentent. Dionysii Episcopi Alexandrini adversus Arianos scribit, quod præfatus Episcopus Alexandrinus ad Ecclesiam Romanam delatus, & accusatus à Clericis suis, ut graviter suspectus de hæresi Sabellianâ, cùm objecta postu-
Athen.

 lasset ab Ecclesiâ Romanâ, & ea accepisset, opus edidit sub nomine Elenchi; & apologiæ ad se purgandum. Cùm (inquit S. Athanasius) *Dionysius Episcopus certior factus de Pentapollitanis zelo religionis epistolam, &c. contra hæresim Sabellis ad Ammonium, & Eufranorum scripſisset, ex Ecclesiâ recedē quidē sentientes, sed tamen ignari ejus causæ, cur ita ab eo scriptum esset, Romanam ascenderunt, aliqui enim apud Dionysium ejusdem nominis Romanam, Præsulem accusarunt, &c. Mornæus de Romanæ Ecclesiæ & Sedis autoritatē & forum agnoscere cogatur callidē vertit. Eum apud Dionysium ejusdem nominis Præsulem Romanam vituperarunt. Athanasius subdit Re compertâ Alexandrinus simul, & contra Sabellis sectatores, & contra Arianæ dogmata; propter quæ ab Ecclesiâ ejectus fuit, volumē composuit, ubi aquales, sed tamen contrarias hæreses esse docet in Sabellis dogmatis & blasphemias eorum, qui dicunt Verbum Dei òmne aut creaturam esse; postulavitque à Romano Præsule, ut objecta sibi indicarent, quibus acceptis opus edidit sub nomine Elenchi, & apologiæ, ubi sceleratam officinam Christi rebellium redarguit, & quo pacto hanc infamiâ contra ipsum excitavit demonstrat. Infra. Non rixandi animo, sed sui purgandi apologiam scripsit: certè qui suam innocentiam purgat, quid aliud facit, quàm quod crimen diluit, &c. Expende illud Purgat. Apud quem fit purgatio nisi apud Superiorem Unde Baronius optime infert Sedis & Ecclesiæ Romanæ in reliquis autoritatem; tomo 2. ad annum 263. Non est qui non videat, nisi qui spontaneè affecti cœcitate, nè tam perpicuè videant claudunt oculos, toto cælo patere in Ecclesiâ Romanâ primum erectum stare tribunal, ad quod principales causæ è remotioribus essant*

orbis partibus deferri solerent, audireque Romanum Episcopum prerogativa Apostolica Sedis de fide sententias cognoscere causas Episcoporum: hucque auditis & cognitum cum fratribus communicato Consilio causas maximas auctoritate Pontificia definire, prout S. Athanasio teste in causa Dionysii factum esse conspiciunt.

II. Idem scribens ad Marcum Pontificem Romanum suadentem Sancto Basilio amico suo sic epistolam auspicatur. *Marco Sancta Romana & Apostolica Sedis, atque Universalis Ecclesia Papae. Quibus verbis Romanam Ecclesiam, & Sedem universalem Ecclesiarum caput agnoscit, & reveretur, cui ut tali status suae Ecclesiae & persecutionum, quas patitur, rationem reddit, & urget, ut illico & maturè remedium asserat suamque auctoritatem interponat, sicut superiores pro debito officii sui erga subditos praestare debent. Optamus (inquit) ut a vestra sancta Sede Ecclesiae auctoritate, quae est mater, & caput omnium Ecclesiarum ea capitula ad correctionem & recreationem fidelium percipere per praesentes legatos mereamur. Quibus perceptis promittit se eis in omnibus, & per omnia parituros, ut patet ex iis quae paucis interjectis subdit. Licet exigui ordinis: tamen vestri sumus, vobisque obediens cum omnibus nobis commissis, & sumus, & esse semper volumus. Nonne es Patriarcha? quomodo te exigui Ordinis nuncupas? quomodo te, & tuos obediens futuros polliceris. Esto sim Patriarcha. Esto mea Ecclesia Alexandria sit una ex primariis totius orbis Ecclesiis, tamen ego Pontificis subditus sum, & mea Ecclesia Ecclesiae Romanae filia est, illique parere tenemur, & ejus nutum sequi, ut filia Matris, & membrum sui capitis.*

S. 7.

Testimonium Patrum Ecclesiae Occidentalis

I. **I**N Africa S. Agustinus epist. 162. ad August. Episcopos Donatistarum de Caeciliano Episcopo haec scribit. *Eras magna auctoritatis, qui posses non curare conspiciantem multitudinem inimicorum, cum se videres Romana Ecclesia, in qua sem-*

per Apostolica cathedra viguit principatus per communicatorias litteras esse conjunctum. Ex eadem Africa prodiit S. Optatus Episcopus Milevitanus lib. 2. de Schismate Donatistarum adversus Parmenianum, qui floruit sub Valentiniano & Valente Principibus lib. 21. ubi haec scribit. Scientem peccare peccatum est, nam ignorantibus nonnunquam solet ignosci. Igitur negare non potes scire te in urbe Romae Petro cathedram Episcopalem primò esse collatam: in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde & Cephas appellatus est: in qua una cathedra unitas ob omnibus servaretur. Nè ceteri Apostoli singulis sibi quisque defenderent. Ut jam Schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedra unica, quae est prima de doctibus. Sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens, Clementi Anacleto, Anacleto Evaristus, Evaristo Sixtus, Sixto Thelephorus, Thelephoro Iginus, Iginio Anicetus, Aniceto Pius, Pio Soter, Soteri Eleutherius, Eleutherio Victor, Victori Zephirinus, Zephirino Calixtus, Calixto Urbanus, Urbano Pontianus, Pontiano Antherus, Anthero Fabianus, Fabiano Cornelius, Cornelio Lucius, Lucio Stephanus, Stephano Sixtus, Sixto Dionysius, Dionysio Felix, Felici Eutychianus, Eutychiano Cajus, Cajo Marcellinus, Marcellino Marcellus, Marcello Eusebius, Eusebio Miltiades, Miltiadi Sylvester, Sylvestro Marcus, Marco Iulius, Iulio Liberius, Liberio Damasus, Damaso Sincius hodie, qui noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio formatarum in una communione societate concordat. Eandem Maternitatem Ecclesiae Romanae agnoscit S. Cyprianus Episcopus Carthagenensis lib. 4. epist. 8. quae est ad Cornelium Papam. Nos enim singulis navigantibus, nè cum scandalo navigarent, rationem reddidisse nos scimus, & hortatos esse: ut in Ecclesia Catholica matricem ac radicem agnoscerent & tenerent.

Ex Dalmatia prodiit S. Hieronymus II. epist. 8. ad Demetriadem cap. 9. *Illud Hieron. te pio charitatis affectu praeponendum puto: ut sancti Innocentii, qui Apostolica Sedis successor est teneas fidem, nec peregrinam, quamvis tibi prudens, callidam videris doctrinam, recipias. Idem epist. 57. ad Damasum*

Damasum Papam. *Quoniam vetusto oriens inter se populorum furore collisus indissimam Domini tunicam, & desuper sextam minutatim per frusta discepit, & Christi vineam exterminant vulpes; ut inter lacus contritos, qui aquam non habent difficile, ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: idè mihi cathedram Petri, & fide Apostolico ore laudatam censui consulendam, indè nunc mea anima postulas cibum, undè olim Christi vestimenta suscepit:* Ibidem infra. *Ego beatitudini tuae, idest Cathedræ Petri communionem conseruor; supra illam petram edificatam Ecclesiam scio, quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est, si quis in Arcâ Noe non fuerit peribit regnante diluuiò &c. Quicumque mecum non colligit, spargit.*

II.

Ex Galliâ S. Irenæus Episcopus Lugdunensis, (qui olim S. Polycarpum Sancti Joannis Discipulum audivit,) his verbis urget Ecclesiæ Romanæ primatum. *Ad hanc enim Ecclesiam, propter potentiorē principatū, necesse omnem undique convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, in quâ semper ab his qui sunt undique conseruata est, quæ est ab Apostolus traditio. Fundantes igitur & instruentes Apostoli Ecclesiam L. no Epi; copatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt. Hujus Lini Paulus in his, quæ sunt ab Apostolus Epistolis, meminit. Succedit autem ei Anacletus; post eum tertio loco ab Apostolus Episcopatum, joriunt Clemens. Huic autem Clementi succedit Evaristus, & Evaristò Alexander, & deinceps sextus ab Apostolus constitutus Xistus, & ab eo Thelephorus, qui & gloriosissimè Martyrum fecit, ac deinceps Hyginus; post Pius, postquam Anicetus. Cùm autem successisset Aniceto Soter, nunc duodecimo loco Episcopatum ab Apostolus habes Eleutherius. In eadē Galliâ floruit S. Bernardus hic epist. x; 1 ad Mediolanenses. *Romana (inquit) valde clemens est, sed nihilominus potens &c. Plenitudo siquidem potestatis super universos orbis Ecclesias singulari prerogativa Apostolica Sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit Dei ordinationi resistit. Potest, si utile judicaveris, novos ordinare Episcopos, ubi hactenus non fuerunt.* His ultimis verbis innuit Sedem seu Ecclesiam Romanam esse*

Matrem omnium Ecclesiarum totius orbis, quandoquidem novas Dioceses & Episcopatus erigere possit. Idem probat lib. 2. ad Eugenium Papam cap. 8. Ubi dat rationem cur Petro ambulante super mare alii Discipuli navigio accesserunt ad Jesum, Joannis cap. 21. v. 7. *Simon Petrus cùm audisset, quia Dominus est, tunicâ succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare, alii autem Discipuli navigio venerunt. Mellifluus Doctor. Quid istud? (inquit) nempe signum singularis Pontificii Petri, per quod non navè unam, ut ceteri quoque suam, sed sæculum ipsum susceperit gubernandum. Mare enim sæculus est, nave Ecclesia. Indè est, quod alterâ vice instar Domini gradicens super aquas unicum se Christi Vicarium designavit; qui non uni populo, sed cunctis præesse deberet; siquidem aqua multa populi multi. Ita cùm quisque ceterorum habeat suam, tibi una commissa est grandis, magna navis, facta ex omnibus ipsa universalis Ecclesia toto orbe diffusa. Idem supra explicans illa Christi verba citati capituli v. 18. *Pasce oves meas.* Subdit Mellifluus. *Quos? illius, vel illius civitatis populos, aut regionis? oves meas (inquit) cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes. Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Paulo post? Indè est, quod alii singulis singulas joriri sunt plebes. Mox? Alii in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis cõrestratur limitibus. Tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Quibus verbis docet Romanam Ecclesiam sumptam, non tantum pro illâ solâ particulari (quæ olim fuit Romæ, & nunc est) sed etiam pro collectione omnium fidelium, qui toto orbe dispersi olim S. Petro commissa erat Romanoque Pontifici adhærebat, etiam nunc adhæret. Eandem Maternitatem & magisterium insinuat serm. de S. Ioanne Baptista *Hinc Mater & magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana, cui dictum est, Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.* Tandem sermone ad Clerum in Concilio Rēmensi congregatum, locum Joannis cap. 21. de navigiis iterum elucidat, & potestatem Petro collatam explicat. *Moyse commissa fuit una plebs Israelitica, isti autem universa Ecclesiæ;***

Ecclesiæ;

Ecclesia. Et plusquam Angelus hic, cui enim Angelorum dixit aliquando Deus. Matth. cap. 16. Quicumque ligaveris super terram erunt ligata & in caelis. Secundum officium dico, non secundum meritum. Prater Deum non est similis ei, nec in caelo, nec in terra. Hic est Petrus, qui se misit in mare, cum alii discipuli navigarent ad Iesum. Vnusquisque vestrum contentus naviculâ suâ, hoc est, Archiepiscopatu suo, Abbatia suâ, Praepositurâ suâ. Iste autem misit se in omnes Archiepiscopatus, Abbacias, Praeposituras Horum Patrum autoritas tanta est; ut ipse Calvinus illis subscribere cogatur lib. 4. instit. cap. 17. §. 24. Fuerit, inquit, Roma omnium Ecclesiarum Mater. Verum ex quo Anti-Christi sedes fieri cepit, desit esse quod erat. Eam nunquam defecisse, nec ibi Anti-Christum fedisse hoc brevi argumento convinco. Vera Christi Ecclesia non potest deficere vel errare in fide. At Ecclesia Romana Pontificia Catholica seu univversalis fuit aliquando. Vera Christi Ecclesia est Calvinus, & alii. Igitur non potuit deficere vel errare, & consequenter adhuc manet vera Christi Ecclesia, & sponsa.

Calvin.

§. 8.

Testimonium Historicum Ecclesie Orientalis.

I. **V**T clarius superiora intelligantur hic breviter percurramus Ecclesias Orientales. Eusebius lib. 4. cap. 1. refert quod Evodius fuerit institutus Episcopus Antiochenus à S. Petro anno 44. vel ut alii S. Ignatius, qui etiam ab eodem S. Petro Episcopus est ordinatus. Constat etiam Cornelium Centurionem fuisse creatum Episcopum Cæsariensem ab eodem S. Petro. Metaphrastes scribit in variis Asiæ partibus ab eodem Apostolo ordinatos Episcopos. Quod colligi potest ex eius epistolâ datâ Romæ per Silvanum ad advenas Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithiniæ Quo ad Scythiam Asiaticam, quæ continet Hunnos, Alanas, Abusgos Zechos, & alios populos qui sunt ad Tanaim, & Moëotidem paludem siti, Christianam fidem amplexi

Metaphrastes

sunt tempore Justiniani Imperatoris; tunc bene de Ecclesiâ Romanâ sententis, ut patet ex ejus codice: & scribit Paulus Diaconus quod Iberes (dum imperaret Constantinus) anno 338. apud Ruffinum lib. 1. c. 1. Ecclesiæ Romanæ fidem amplexi sunt. Ganguinus lib. 7. narrat tertium Imperatorem Tartarorum, Scytharum suavis Regis Armeniæ Christianæ Religionis nomē dedisse, Romanæque Ecclesiæ gremio exceptum, variasque litteras, & munera ad S. Ludov. um Regem Galliæ misisse. Cobila sextus Imperator postulavit per legatos à Clemente IV. Millionarios qui suos populos Romanæ Ecclesiæ doctrinâ imbuerent. Tartarorū legati tempore Gregorii X. interfuerunt Concilio Lugdunensi. Iisdem Tartari tempore Innocentii III. ante venerunt ad Concilium Lateranense. Clemens V. ordinavit Joannē à Monte Corvino Ordinis Minorum Archiepiscopum Cambulensem in Oriente, & ibidem novem Episcopos Suffraganeos ex eodē Ordine. Joannes XXII. fecit Archiepiscopum Sultaneensem cum septem Episcopis Suffraganeis, Metaphrastes in vita Gregorii, & Nicephorus lib. 8. cap. 35. referunt, quod Armeni Ecclesiæ Romanæ religionē professi sunt cum suo Rege Teridate sub Constantino Magno Imperatore studio Gregorii, qui postea eorum Episcopus est assignatus. Cyriacus Diaconus missus Româ à Marcello Papâ post Apostolos Persis predicans convertit ad Christi fidem Saporem Regem, unâ cum plurimis Principibus, quam fidem propagavit Maratha Metopotamiæ Episcopus, ut testatur Sozemenus. Theodoretus scribit populos Libani, & Cararam veritatem Evangelicam amplexatos esse prædicatione Abrahami Eremitæ. Ex Evagrio & Nicephoro Cabudes Persarum Rex tempore Justiniani Imperatoris, & Cosroas sub finem vitæ veram religionem professi sunt. Dum Constantinus imperaret Cæsarea Regina Persarum Constantinopolim veniens cum Marito suo, & quadranginta millibus persanarum baptizata est. Ottho Frisingensis ait suo tempore missos Legatos ab Episcopis Armenis, & eorum Metro-

politano

politano ad Eugenium Papam tunc Viterbii agentem, ut ipsorum nomine Ecclesiam & Sedem Romanam, ut Matrem venerarentur. Panthenus Philosophus viri autoritate conspicuus, missus à Demetrio Episcopo Alexandriæ ad Indos, hos Christo adjunxit, quorum postea Frumentius ibi etiam prædicans ordinatus est Episcopus ab Athanasio, ut testatur Rufinus eorum Coætaneus. Origenes missus à Demetrio Episcopo Alexandrino in Arabiâ, eam regionem ab erroribus liberavit. In vitâ Pelagiæ habetur, quod Nonus Episcopus plurimos Saracenos ad verum Dei cultum reduxit: Eosdè Ariannismò infectos Moyses Monachus ad veram religionem reduxit, ut scribit Sozomenus, Metaphrastes in vitâ Euthimii Abbatis refert, quod hic suâ sollicitudine Gentem Agarenorum Evangelicâ doctrinâ instruxit. Ecce quomodo Ecclesia Orientalis Ecclesiam Romanam, ut Matrem venerata fuerit; & non alibi quam in ejus sinu posse salutem comparari existimavit. Meritò Schismaticis Orientalibus improperare possumus id quod olim Sanctus Augustinus Juliano ab Occidentalium intententiâ ad Orientales provocanti. *Non est* (inquit lib. 1. contra eundem cap. 4) *Juliane, cur provocas ad Orientis Antistes, quia & ipsi utique Christiani sunt, & utriusque partis terrarum fides ista una est: sed te Orientalis terra generavit, Occidentalis regeneravit Ecclesia. Quid ei queris inferre, quod in eâ non invenisti, quomodo in ejus membra venisti?* Quasi diceret, cur ad Ecclesiam Orientalem provocas, quam Romana Ecclesia regeneravit, suæque fidei documentis imbuit. Jus Romanæ Ecclesiæ in Jerosolymitanam ut Matris in filiam colligo, ex Tyrio lib. 18. cap. 6 valdè exagitante ingratitudinem Templariorum, quos Ecclesia Romana exemerat à potestate & jurisdictione Patriarchæ Jerosolymitani.

Quâ perniciosâ libertate impetratâ nullâ prorsus Ecclesiarum Prælatû deinceps exhibentes reverentiam decimas sibi ex quibuscumque prædiis ad se quocumque jure penitus negabant. Et paulò post. Ex adipe recalcitrantes ab uberibus pia Matris, quibus ab initio, quasi modo geniti infan-

tes lacte pasti, & solido pro tempore cibo saginati, divisi sunt; ita ut meritò de his conqueri possit Ecclesia Isaiâ cap. 1. Filios enutrivit & exaltavit, ipsi autem spreverunt me, parcat eû Dominus, & ad cor redire concedat, ut Matrî suâ, quam dereliquerunt, dicant jervire in timore. Quibus patenter liquet quomodo Ecclesia Romana sit Mater Ecclesiæ Jerosolymitanæ, & in eam jurisdictionem habeat eandem, qualem in reliquis orbis Ecclesiis.

§. 9.

Testimonium Imperatorû Orientalium obedientium Romanæ Ecclesiæ.

QUALEM de Ecclesiâ Romanâ Imperatores Orientis opinionem conceperint, videamus ex eorum factis & dictis Constantinus I scribens *Constantinus* (inquit) *Augustus Melchiadi Episcopo Romano & Hierarchæ.* Non autem (ut ex Eusebio lib 10 c. 1. objicit Philippus Mornæus in suo Mysterio iniquitatis.) *Constantinus Augustus Melchiadi Episcopo Romano, & Marco.* Nam (ut rectè animadvertit Baronius ad annum 313. art. 13.) hic titulus *Baronius* fuit depravatus, quis fuerit ille *Marcus, hætenus incompertum* Nec ab Operto recensetur inter Episcopos, qui vocati ab Imperatore præsentés fuerunt Romanæ Synodo; cujus gratiâ Constantinus hanc Epistolam scribit. In causâ inter Cæcilianum & Donatum, ut hujus primatui Romano se obedientiam præstare, præ aliis ostenderet, auspiciè Deo è Britannia adhuc tenebris infidelitatis immerfus in Italiam venit, ibi Idololatriæ renuntiavit, salutaribus aquis à Sylvestro Pontifice ablutus Sacræ deinceps religionis cultor fuit, templa idolorum publico edicto claudi jussit, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ dignitatem agnovit quidquid contra eum essitiant impius Zosimus, Julianus Apostata licet ei sanguine conjunctus. Et post eum Philippus Mornæus in suo mysterio iniquitatis. Eius religionem, devotionem, & opinionem de primatu

B b b Ecclesiæ

August.

Tyrius

Constantianus I.

Baronius

Ecclesiæ testatur liberalitas, testantur & beneficia in illam singulariter collata. Nam ut (scribit S. Augustinus lib. 5. de Civitate c. 25.) *Constantinum Imperatorem non supplicentem demonibus, sed ipsum verum Deum colentem tantis terrenis implevit muneribus, quantum optare nullus auderet: Cui etiam condere Civitatem Romano Imperio sociam, velut ipsius Romæ filiam, sed sine ullo demonum templo, simulachroque concessit; diu imperavit, univrsam orbem Romanum unus Augustus tenuit, & defendit, in administrandis & gerendis bellis victoriosissimus fuit, in Tyrannis opprimendis per omnia prosperatus est.* Hic etiam non ingratus Ecclesiam Romanam immentis muneribus locupletavit. Nam secundum Eusebium & Baronium in distributione Imperii per illum facta, non nominatur Roma, *Univrsam* (inquunt) *Imperii statim tribus filijs suis partitus est, quod tanquam hereditatem fraternalis pater charissimis liberis assignabat, cum avitam sortem grandiori natu filio Constantino; Orientis partes huic natu proximo nempe Constantio; quod verò inter hac medium interjacebas, tertio filio Constanti tradebat.* In quâ distributione nulla Romæ fit mentio: Sanctus Antoninus de hac donatione non dubitat part. 1. tit. 8. cap. 2. referens illa verba. *Ego Constantinus, subdit, quid ergo quantum donaverit, non est bene certum, videtur tamen illud fuisse à Constantino donatum, quod Ludovicus Rex Francorum, & Imperator promittit, se jurejurando concedere Pa-chali Papæ & successoribus ejus, de quo habetur 63. Ego Ludovicus, & Otho Thentonicorum primus Imperator confirmant Ioanni Papæ eadem dist. Esto (ut Zonaras dubitat) filii inter se partiti sint Imperium, vel ipsemet Constantinus. Et Nicolaus Calcondylus asserat à filiis id factum esse lib. 1. de rebus Turcarum his verbis. *Romani cum essent nati Imperium in orbe longè lateque, maximam commiserunt Romam Pontifici Maximo. ipsi verò transferunt in Thraciam, Bizantium, quæ nunc Constantinopolis est Thracia Metropolim constituentes.* Ejusdem donationis meminerunt etiam Galeas Græcus lib. 4. contra Græcos, Hincmarus qui flo-*

ruit sub Carolo Magno, & Ludovico Pio epist. 3. Ado in Chronico ætate 6. Godefridus Viterbienfis in Chronico ætate 6. cap. 8. Quod ejusmodi Romæ dominiū temporale sit certò annexum Romanæ Ecclesiæ ex eo sufficiat con-jicere, quod post translatam Imperii Sedem Constantinopolim nullus unquam Romæ substiterit, nedum ibi fixerit pedem. Zonaras refert de Constante Heraclii Nepote, cum cogitasset de remittendo Imperio in veterem Romam, illud Consilium non successit, quia Deus reprobatur Consilia Principū, & innuere voluit se eam urbem Romanæ Ecclesiæ, & Cathedra: Petri in perpetuum destinasse.

§. 10.

Testimonium ab Imperatorum Occidentalium submissione erga Rom. Ecclesiam.

VNICUS prodeat, S. Henricus, qui parem, imò majorem: observantiam erga Romanam Ecclesiam exhibuit, dum non partem bonorum & dominiorem suorum, sed totum suum patrimonium Romanæ Ecclesiæ tradidit. Scribunt enim Witichindus Mon. in annal. Saxon. lib. 1. Albertus Crantzius in Metropol. Saxoniz lib. 3. cap. 14. Adelbodo Episcopus Ultrajectensis. Sigebertus de viris illustribus cap. 139. Baronius in annot. ad Martyrol. Rom. 14 Julii & in annalibus ad annum Christi 1011. Chapeville de gestis Pontificum Tongrensum &c. tom. 1. in Wilbodone. Fizen in Historiâ Ecclesiasticâ Leod. lib. 7. & alii; quod non tantum restauravit Ecclesiam Magdeburgensem, Merseburgensem, Misnensem, Hildesheimensem, Argentincusē, quæ à Barbaris vastatæ fuerant, & curavit ut Hildesheimensibus ubi à pueritiâ enutritus & litteris edoctus fuit) defignaretur Episcopus S. Gothardus, qui in Monasterio Herveldensî Abbas extiterat, Sedesque Episcopales, & Ecclesias ditavit; Poloniam, Bohemiam, Sclavorum adjacentes regiones, quæ nondum Christi fidem susceperant sine effusione sanguinis debellavit; Sed Benedictum VII. Pontificem maximum Bambergâ invitavit

Invitavit ad templum, quod ipse construxerat dicandum cum illustrissimo Principum conventu, cui septuaginta duo Præfules interfuerunt. Præcipuè Pontificiæ peregrinationis causa fuit Bambergensis Episcopatus confirmatio. Nec levis quidem illa causa, (inquit ex Leone Ostiensi Baronius) siquidem civitatem ipsam cum omni suo jure subjecit Pius Imperator Romanæ, cui, ut Domina annuum censum pertolleret, nempe equum unum album cum ornamentis omnibus & Phaleris suis, centumq; marchas argenti, quam ut liberaret Henricus junior voce Bambergæ tradidit Ecclesiæ Romanæ civitatem Beneventanam tempore Leonis IX. Romani Pontificis, ut Leo Ostiensis lib. 2. cap. 47. ex veteribus Callinatis Monasterii monumentis prodidit. De donatione Bambergensis fundi cum omnibus pertinentiis suis facta Apostolicæ Sedi, asserit etiam auctor vitæ olim scriptæ ipsius Henrici Imperatoris apud Caninum antiq. lect. tom. 6. Præter hanc causam ferunt nonnulli Auctores apud Baronium & Fizen, quod Pontifex Maximus Bambergam accesserit, ut induceret Imperatorem ad ferendas suppeticas adversus Græcos, qui paulatim jam sibi universa usque ad Romanos fines vindicaverant. Baronius ad annum 1003. scribit quod idem Augustus in Synodo Tremoniensis in Germaniâ institit pro Ecclesiæ reformatione, quod ab eisdem pro viribus præstitum, est diligenter statutis communi consensu sacris Canonibus. quibus in pristinum usum revocarentur sanctissimæ Ecclesiasticæ leges, & exularent; qui irrepressent; in clerum ac populum prævi mores.

II. Idem Baronius post Ditmarum refert, quod cum Sanctus Imperator allocuturus esset Episcopos, humi se prosterneret. nec surgeret, nisi qui Synodo præfuit Willegisus Archiepiscopus Moguntinus cum suis manibus elevaret. Idem anno Christi 1014. vetera Romanæ Ecclesiæ privilegia ab antecessoribus piis Regibus Galliarum, atque imperatoribus, Pipino, Carolo Magno, Lindovico pio, & Otthonibus collata, Benedicto Papæ gratitudinis ergo & pietatis amore in Romanam Ecclesiam

omnia recensendo confirmavit, ac liberam Romani Pontificis Electionem Clero, populoque Romano reliquit, aliaque plurimadona, juraque eidem concessit, quod quidem tam sua, quam omnium Episcoporum, Abbatum, Ducum, ac Comitum (qui cum ipso erant) subscriptione, atque Imperatorii Sigilli imprellione roborari voluit. Post tantam observantiam erga Romanam Ecclesiam exhibitam, & alias præclaras virtutes, ac miracula perpetrata, ultimum clausit diem, sepultusque est Bambergæ in Ecclesiâ Cathedrali. Post discessum hujus gloriosi ac sancti Imperatoris, Cunegundis Imperatrix perpetuæ virginitatis cum defuncto conjugè observatrix, orationibus, jejuniis, vigiliis, eleëmofinis, & aliis sanctis operibus humiliter instans multis virtutibus claruit: tum denique feliciter obiit, & honorificè sepulta apud Sponsum suum. Addit Ditmarus lib. 7. quod Henricus antequam coronaretur à Benedicto VIII. interrogatus fuit an fidelis vellet Romanæ patronus esse, & defensor Ecclesiæ, sibi autem, suisque successoribus per omnia fidelis devotâ professione respondit affirmativè.

§. 11.

Testimonium Imperatorum auctoritatem judicandi in Pontifice agnoscentium:

Pius Imperator. Constantinus Ecclesiæ & Sedis Romanæ jurisdictionem in eo agnovit, quod non est ausus de causâ Cæciliani Episcopi judicare, sed eam remisit ad Ecclesiam, & ejus caput. Audi Sanctum Augustinum epist. 106. *Constantinus* (inquit) *non est ausus de causâ Episcopi judicare; eam discutendam atque finiendam Episcopis delegavit.* Intelligens tamen causas Episcoporum ex divinæ legis præscripto nefas esse cognosci absque Ecclesiæ Romanæ & Sedis Apostolicæ auctoritate, ad Melchiam Romanum Pontificem causam defert. Qui præsentibus tribus Episcopis ex Galliâ deputatis, aliisque comprovincialibus in Italiâ Episcopis Cæciliani causam pertractavit. Ut patet ex epistolâ Constantini ad Melchiam apud

i.
August.

Eusebius Eusebium lib. 10. cap. 5. *Visum est mihi* (inquit) *ut idem Cæcilianus cum decem* Episcopis, qui illam rem facere viaeantur & decem alii, quos ipse, sua litis iudicationi necessarios existimaverit, Romam navigo trajiciat; ut ibi coram vobis; & Rheticio, etiam materno & marino collegis vestris, quos eadem causa Romam maturare jusseram possit audiri, sicut sanctissima lex (ut nostrum) postulat. Hanc ad Melchiam epistolam tulerunt, tres illi de Gallia iudices Romam navigare iussi, ubi ibi examinaretur causa Cæciliani & Donatistarum: & significant causas Episcoporum & rerum Ecclesiasticarum judicia referenda esse ad Romanam Ecclesiam, & Sedem Apostolicam. Audi eundem S. Augustinum lib. 1. contra Julianum c. 2. *Quando* (inquit) *in urbe Romana* Melchiam *Apostolica Sedis Episcopo* Presidente, cum alio iudex Rheticius interfuit, Donatumque damnavit, qui prior auctor Donatistarum schismatis fuit, & Cæcilianum Episcopum Ecclesiam Cathaginensis absolvit &c. Hanc particulam Presidente: innuit aliis presentibus Romanum Pontificem praefuisse. Quod patentius declarat S. Augustinus lib. 1. contra epistolam Parmeniani cap. 5. *Viro* factus est suos ipsos adisse Constantinum, & arbitrio ejus ad iudicibus Episcopis causam cognitam: quibus praefuit Melchiam Romanus urbis Episcopus &c. Ecce quomodo de causa Episcopi, nec judicavit Imperator, nec iudicio praefuit, sed cognitam ad pluribus linguarum & gentium Episcopis Romanus Pontifex praesidens, judicavit: Quid Idem S. Augustinus epist. 162. contra pertinaciam Donatistarum dicit de Cæciliano Episcopo Carthaginensi. *Qui* posses non curare conspirantem multitudinem Episcoporum, cum se videret & Romana Ecclesia, in qua semper Cathedra Apostolica viget Principatus. & ceteris terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicationis litteras esse conjunctam &c. Melchiam in eadem causa non erat aequalis, quandoquidem in Romanam Ecclesiam Cathedra: vigeret principatus. Unde idem S. Doctor notat, quod a Romano Pontifice prolatae sententiae tota Ecclesia acquiescit. *Qualis* (inquit ibidem) *ipsum Melchiam ultima prolata essententia, quam innocens, quam integra, quam*

provida, atque pacifica &c. Secundum Baronium tom. 5. ad annum Christi 312. Constantinus dedit Melchiam Papae Palatii Lateranense & Ecclesiae Romanae plurima praedia, fundos, ornamenta magna, &c. (de quibus infra.) Ratio ejus desumpta est ex Optato Milevitanum, qui agens de Romano Concilio Romano sub Melchiam celebrato, Constantino & Licino tertium Coactum collectum illud fuisse tradit. *In domo Faustae in Laterano, ibi fuisse Romani Pontificis Sedem nemo poterit dubitare. Quorum verò extra Melchiam domum cogere Synodus, & ampliora adium spatia requirerentur, ob exiguum conventum Episcoporum, decem tantum & novem, quos idem Optatus enumerat. Oportuit igitur illam domum fuisse ad Constantino datam Romanae Ecclesiae. Unde subjungit: Ipsa eandem adium ab hoc tempore semper continuata possessio, cum à nullo alio Imperatore id factum reperitur, nec alio prorsus tempore fuisse has ad Constantino donatas, satis certum atque perspicuum reddit. Quod idem Constantinus tum ex affectu speciali erga Romanam Ecclesiam hanc concecisset tum intuitu ejus primatus, audi ejus verba. *Sacro sanctam Romanam Ecclesiam decernimus veneranter honorari, & Sedem Sacratissimam Beati Petri gloriose exaltari. Quoad Valentianum* ita scribit Theodosio Augusto in epistola praebulari in Synodum Chalcedonensent. *Debemus tum omni competenti defendere, & dignitate propria venerationis Beato Apostolo Petro innumerata, & in nostris temporibus conservare, quatenus Beatissimus Romanae civitatis Episcopus, cui principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit locum habeat, ac facultatem de fide & sacerdotibus judicare. Quibus verbis testatur Romanum Pontificem judicatum esse principem Sacerdotum, & consequenter ejus Ecclesiam esse omnium primam, non ob splendorem, vel dignitatem urbis, sed ab omni antiquitate, scilicet ex ordinatione divina, & Christi institutione ad venerationem Beati Petri, iudicium de fide, & sacerdotibus competere. Secundum exemplum Constantini, vetuit etiam Ecclesiasticos ad secularibus iudicari. Lex Constantini Magni extat in codice Theodosii de Episcopis & Clericis**

August.

Baronius

Optat. Milevitanus

Valentianus

Clericis Ne Clerici trahantur ad Sæcularium Magistratum tribunalia. Et in Sozomeno lib. i. cap. 9. & habetur in Codice Theodosii tit. De Episcopali iudicio. Sic Valentinianus. Supra nos (inquit) est vestrum negotium, & idcirco vos de vestris inter vos agite causis, quia supra nos estis: Episcoporum causas quis iudicabit nisi ipse Pontifex, & Ecclesiæ; ut patet ex Baronio anno 445. qui describit

Baronius

Novellam Theodosii & Valentiniani, quæ etiã habetur inter novellas Theodosii post Cod. Theod. tit. 14. De Episcoporum ordinatione, hæc inter alia habet. Cum Sedis Apostolicæ primatum, S. Petri meritum, qui Princeps est Episcopalis (corona, & Romana dignitas Civitatis sacra etiam Synodi firmavit auctoritas, ne quid præter auctoritatem Sedis istius illicitum præsumptio attentare nitatur, tunc enim demum Ecclesiarum pax ubique servabitur, si rectorem suum agnoscat universalitatis. Hæc cum hæctenus inviolabiliter custodita. Ex quibus verbis declaratur primatum Petri non alibi esse, quam in sede & Ecclesiâ Romanâ; Et ne id leviter ab Imperatoribus dictum videatur, placet sequentia ex eadem Novellâ adijcere. *Hilarius Arelatensis (scilicet venerabilis viri Leonis Romani Papa fidei relatione competimus) contumaci aut illicita quadam præsumenda tentavit, & idcirco Transalpinas Ecclesiæ abominabilis tumultus invastit quod reces maxime testatur exemplum. Hilarius enim, qui Arelatensis Episcopus vocatur, Ecclesiæ Romanæ urbis inconjuncto Pontifice, indebitas sibi ordinationes Episcoporum solâ temeritate usurpans, invastit: Nam alios incompetenter removens, indecenter alios, invistis & repugnantibus civibus ordinavit (qui quidem quoniam non facile ab his, qui non egerant, recipiebantur) manum sibi contraherebat armatam, & claustrum murorum in hostilem morem, vel obsidione cingebat, vel egressione referabat, & ad sedem quietis pacem predicaturos per bella ducebat. His talibus & contra imperii Majestatem, & contra reverentiam Apostolicæ Sedis admisis, certa in eum ex his, quos male ordinaverat, lata sententia est: Et erat quidem ipsa sententia per Gallias, etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Ecclesiâ non liceret? Sed*

nostram quoque præceptionem, hæc ratio provocavit, ne ulterius, vel Hilario (quem adhuc Episcopum nuncupari, sola Mansueti Præsulis permittit humanitas) nec cuiquam alteri Ecclesiasticis rebus armamiscere, aut præceptis Romani Antistitis liceat obviare. Ausibus enim talibus fidei & reverentia nostri violatur Imperii. Nec hoc solum quod est maxime criminis submonemus: Verum, ne levis saltem inter Ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione decernimus; ne quid tam Episcopi Gallicanis, quam aliarum Provinciarum contra consuetudinem veterem liceat sine viri venerabilis Papæ urbis æternæ auctoritate tentare; sed illis omnibusque pro lege sit quidquid sanxis, vel sanxerit Apostolica Sedis auctoritas: ita ut quisquis Episcoporum ad iudicium Romani Antistitis venire neglexerit, per moderatorem ejusdem Provincia adesse cogatur: per omnia servatis, quæ divi parentes nostri Romana Ecclesiæ desulerunt. Ex quâ Imperiali Constitutione satis constat, & Hilarium contra Sedis Apostolicæ auctoritatem illicita præsumpsisse: præterea quanta sit Romani Pontificis in omnes Ecclesias auctoritas & jus.

Cum Flavianus injustè damnatus esset à Dioscòro in Ephesinâ Pseudo-synodo, ut patet ex Act. 1. Concilii Chalcedonenfis, dixit: Appello à te. Hinc Liberatus in Breviario c. 12. ait Flavianus contra se prolata sententiâ, per ejus Legatos, sedem Apostolicam interpellavit libello. Baronius scribit, quod etiam Theodosius Imperator suâ auctoritate illud Conciliabulum coegerit, & temerè Dioscorum huic præsidere noluerit, illudque reprobarit Leo Pontifex Epist. 22. ad Constantinopolitanos, epist. 24. & 25. ad eundem Theodosium Augustum, epist. 26 ad Pulcheriam Augustam. Tamen quia præfatus Imperator fuerat deceptus astutiâ Chrysaphii Eunuchi Factoris Eutyctetis; & inductus fraudulenter, ut illâ Pseudo-synodum cogeret, & Dioscorum præsidere juberet, ut scribunt Evagrius lib. 1. cap. 10 Nicephorus lib. 1. cap. 47. præfatus (inquam) Baronius anno 450. refert Theodosium scripsisse Sancto Leoni, ut de Flaviano, per viri

II

Baronius
Evagr.
Nicephor.

expulso è Sede Constantinopolitanâ priusquam quidquam aliquid pro, vel contra ipsum decerneret. Galla Placidia Augusta ad eundem Theodosium Augusti filium suum his verbis ostendit quanti faciat Ecclesiam & Sedem Romanam. *Decet nos huic maximè Civitati, quæ Domina est omnium Civitatum tuarum, in omnibus reverentiam cōservare.* Nominè Civitatis intelligit Ecclesiam, quæ passim à Scripturâ & Patribus Civitas nūcupatur. Et patet ex verbis præcedentibus. *Ut res ad Cœcilii, & Apostolicæ Sedis iudicium transmittatur. Item. Secundùm formam & definitionem Apostolicæ Sedis, quam & nos tanquam præcellentem similiter veneramus.* Expende illud tanquam præcellentem. Non tantùm excellentiâ dignitatis, sed etiam iurisdictionis, quandoquidem ejus definitionem & iudicium expectet. Quod verò non ab hominibus, sed à Petro oivinâ ordinatione illa excellentia illi competat. Consequenter innuit: *In quâ primus ille, qui cælestes claves dignus fuit accipere principatum Episcopatus ordinavit.* Cùm Clerus Alexandrinus à Timotheo opprimeretur, scripsit ad Imperatorem Leonem, ut Rōmanæ Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ ejus impietates insinueret. Hæc epistola habetur post Concilium Chalcedonensè inter epistolas illustrium personarum pro Concilio Chalcedonensi, quam descripsit Baronius ad annum 457. *Scribere (inquiunt) dignemini sanctissimo Romana urbis Episcopo: quatenus hæc ei à vestra tranquillitate nota fiant, necnon & Antiocheno & Iero, olymitano & Thessalonicensium urbis Episcopo, & Ephesino, aliisque quibus vestra visum fuerit potestati.* Ubi reliqui post Romanum Pontificem numerantur, hic Timotheus operâ hæreticorum intrusus in Sedem Alexandrinam varias impietates perpetrabat, quas recenset Nicephorus libr. 5. cap. 16.

III. *Martianus.* Martianus Imperator Synodum Chalcedonensem propriâ auctoritate non indixit, nec ei præfuit (ut Philippus Mornæus in suo mysterio Iniquitatis objicit) sed de consensu Romanæ Ecclesiæ, seu Sedis Apostolicæ, ut patet ex epistola 61. Leonis Papæ ad

sanctam Synodum, in quâ testatur se non solum per fratres, qui vicem ejus executi essent, sed etiam per approbationem gestorū synodaliū propriam cum illis inisse sententiam. *Sol. (inquit) videlicet fidei causâ, quod sapè dicendum est, propter quam Generale Concilium, & ex præcepto Christianorum Principum, & ex eo consensu Sedis Apostolicæ placuit congregari.* Quod autem præfato Concilio Pontifex sponte non compulsus interfuerit, accipe ex verbis Imperatoris epist. ad Leonem. *Superest, ut si placuerit sua beatitudini in has partes advenire, & Synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur. Nostri usque desiderii vestra sanctitas satisfacies, & sacra Religioni, quæ utilia sunt decernet. Hæc particula decernet non consilium in Ecclesiâ & Sede Romanâ supremam auctoritatem. Votis Imperatoris annuit Leo promittens semisurum suos legatos, qui vices suas possint implere, ut epist. 17. ad Theodosium Augustum patenter declarat; licet desiderasset illud Concilium celebrari in Italiâ, ut colligitur ex epist. 6. & 33. ad Theodosium tom. 2. Concilii Generalis p. 1. Concilii Chalced. cæterum illam Synodum fuisse congregatam annuente Leone Pontifice, & ab eo formam dijudicandi fuisse præscriptam, probat epist. 3. x. quam ipse scribit ad Pulcheriam Augustam. *Quod Synodum Chalcedonensem haberi clementia vestra præcepit, cum à me in Italiâ haberetur mansuetudo vestra resineat postularum, ut omnes nostrarum partium convocati Antistites, si securitas temporis suppeteret convenirent: adeo tamen non aspernauer. accipi, ut bimos de Cœpiscops meis, & Com-Prasbyteris ordinarem qui vicem meam implere sufficerent, etiam ad venerabilem Synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas advocata cognosceret, quam formam servare in hæc adjudicatione deberet.* Quod epistola 47. ad ipsam Synodum manifestat. *In his fratribus Paschasino & Leucio Episcopis, Bonifacio, & Basilio Prasbyteris, qui ab Apostolicâ Sede directi sunt me Synodo vestra fraternitas existimet præsidere, non abijcitur à vobis præsentia mea, qui nunc in vicariis adjum.* Et epist. 49. ad Martianum Augustum. *Quia verò quidam de fratribus quod sine dolore**

dolore non dicimus, contra turbines falsitatis non valere Catholicam tenere constantiam, prædictum fratrem & Cœpiscopum meum vice meâ convenit synodo præsidere. Idem insinuat Conciliū ad ipsum Leonem. Quibus tu scis caput membris præcras &c. Quod autem Legati Pontificis præfuerint ut Judices Ecclesiastici, audi Bellarminum lib. 1. de Conciliis cap. 19. Præfuerunt (inquit) revera, ut Judices Ecclesiastici legati Leonis Papæ. *1. sicut in omnibus actionibus primi nominantur, primi sedent, primi loquuntur, primi scribunt, ipsi sententiam definitivam in Diocorum præferunt nomine Papæ. & totius Concilii act. 3. Eadem act. 3. Julianus Episcopus Hyppepensis nomine totius Concilii sic legatos affatur. Petimus vestram sanctitatem, quid habes, magis autem qui habes locum sanctissimi Papa Leonis promulgare in eum, & regulam scriptam contra eum proferre sententiam. Omnis enim & tota universalis Synodus concors efficitur vestrae sanctitatis sententia. Sententiæ autem damnationis in Diocorum hic tenor est. Unde sanctissimus Archi-Episcopus magna & senioris Romæ Leo per nos, & præsentem Synodum unâ cum ter Beatissimo, & omni laude digno Beato Petro Apostolo, qui est Petra & crepido Catholica Ecclesiæ, & ille qui est rectâ fidei fundamentum, nudavit eum tam Episcopatus dignitate, quam etiâ ab omni Sacerdotali abalienavit ministerio. Quam damnationem omnes Patres subscripserunt. Quod autem nō tantum pronunciarint, sed etiam tulerint & idem sit pronunciare, & ferre, patet ex Paulo Jurisconsulto lib. 19. De receptis qui arbitri dicere sententiam eum existimamus, qui in eâ mente, quid pronuncias, ut, secundum id discedere eos à totâ controversiâ velis. Et Brissonio de verborum significatione lib. 17. Sententiam dicere, ferre, dare, pronunciare, pro eodem jurisconi, uti tam sæpe dicunt, ut putidum sit exempla adferre. Igitur si Paschasinus sententiam dixit, sententiam tulisse censendus est. Pontifex Hormisdas Funodum Ticinensem Episcopum; Fortunatum item Episcopum Venantium Præbyterum, & Vitalem S. R. E. Diaconum misit Constantinopolim cum mandatis & fide, formulâ quos honorificè Anastasius Imperator suscepit, &*

articulis omnibus per Legatos exhibitis professus est se assentiri, & acquiescere omnibus quæ nomine Hormisdæ postulabant, excepto tamen articulo de nomine Acacii hæretici condemnando. Verum est quod alii Legati secundò missi ab eo inhumaniter ejecti fuerunt, quia ejus munera neglexerunt, & incorruptam fidem servaverunt: sed hanc injuriâ illatam Ecclesiæ & Sedi Apostolicæ nō impunè tulit. Nam fulmine Cœlesti percussus miserè obit.

Ei Justinus Thrax omnium consensu Orthodoxæ Romanæ Ecclesiæ & Sedi Apostolicæ plurimum suffragatus est, & Catholicorum patrōnis; primò enim de sua creatione litteras tanquam Ecclesiæ filius ad Pontificem Hormisdam misit. De eo Baronius ad annum 518. art. 67. *Vides (inquit) veterem morem Orthodoxorum Imperatorum, qui simul ac essent creati Augusti ad Romanum Pontificem (quem ut parentem venerantur) litteras darent, nulla enim fortiori potentia, quam communionem cum Catholica totius Ecclesiæ Primario Antistite conciliari sibi popolorum fidelium voluntatem posse sciebant. Pontifex suis etiam partibus non defuit, ad eum misit Legatos; quibus obviam Augustus misit suos proceres, ut innotuissent legati ad Hormisdam epist. 34. inter Hormisdæ epistolâ tom. 1. epistol. Pontis quam postquam Baronius exscripsit ad annum 519. art. 36. *Vides (inquit) Lectôr qualia esse consueverint obsequia Orthodoxorum Imperatorum erga Romanum Pontificem, ut missæ ab eo legationi per viros clarissimos occurri voluerint &c. Ejusdem honoris præfatis Hormisdæ Legatis exhibitum meminit Anastasius Bibliothecarius in Hormisdâ, his verbis. Quibus venientibus juxta Constantinopolim tanta gratia fidei refulsit, ut multitudo Monachorum Orthodoxorum, & illustrium virorum maxima multitudo occurreret. In quibus Justinus Imperator, & Vitalianus Consul simul occurrerunt ad castellum rotundum, quod ducit usque in civitatem Constantinopolim cum gloria & laudibus. Qui ingressi unâ cum grato & illustri suscepti sunt à Justino Augusto cum gloria. Omnis itaque Clerus unâ cum Episcopo Constantinopolitano gavissus est, sentientes eodquod gratanter suscepti essent. Cùm autem**

IV.

autem Pontifex urgeret, ut Acacii quondam Constantinopolitani Episcopi nomen è Diptychis deleteretur, & illud mendacium (licet multi ægrè ferrent) Imperator nihilominus illi obtemporavit. Ut patet ex epist. post 34. Hormisdæ tomo x. epist. Pontif. *Negatum est inseri divina mysteria memoriam in posterum fieri, pro venore libelli, quam diximus Acacii, quondam hujus urbis Episcopi necnon aliorum Sacerdotum, qui vel primi contra consistuta venerunt Apostolica, vel successores erroris facti sunt, nullâ usque ad ultimum diem suum penitentiâ correcti.* Hormisdâ defuncto successit Joannes L. anno Christi 514. Imperii Justiniani 7. Cùm verò Justinus Imperator in Oriente zelo fidei Catholicæ omnes hæreticos (nè Gothis quidem Arianis exceptis) exagitarer, Theodoricus Rex, perfidia consortis & patronus, id non ferens coëgit Joannem, ut legationem obiret ad Imperatorem, minatus nisi restituerentur Ecclesiæ Arianis se omnes Ecclesias Catholicas in Italiâ demolitum, quam legationem in eo sine suscepit Pontifex: imò potius Imperatorem rogavit, ut suâ auctoritate audaciam Regis Ariani reprimeret; Et prospiceret nè Religio Catholica aliquod in Italiâ dampnum pateretur. Consule Baronium super hoc. Quare in Joannem redeuntem ita exacerbatus est, ut ipsum in carcerem detruserit, ibique eum mori coëgerit Et confirmatur ex epist. Joannis I. è carcere missâ ad omnes Episcopos Italiæ. *Ecclesias* (inquit) *Arianorum, ubicumque invenitis Catholicas eas divinis precibus absque ul.â morâ consecrate: quia & nos quando sumus Constantinopoli, tam pro Religione catholica, quam & pro Theodorici Regis causâ negotii suadente atque hortante, Arianosque extirpante Pissimo, atque Christianissimo Justino Imperatore, quajcumque illis in partibus eorum Ecclesias reperire potuimus, Catholicas eas Domino opereserente coniecramus.* Propter quam causam Rex Arianus eum in carcere fame interemit. Eum verò Justinus honorificè cum totâ civitate excepit: non quia Theodorici Regis Legatus erat, sed quia Romanæ & Universalis Ecclesiæ Caput, & Christi Vicarius, Coram quo Imperator pronus in terrâ

se humiliavit, coronamque Imperialem ab eo accepit. *Iustinus* (inquit liber Pontificalis) *Imperator dans honorem Deo humilitavit se pronus, & adoravit Beatissimum Papam Joannem.*

Justinianus Justinii Collega, postea in Imperio successor ad eundem Hormisdam in hæc verba scribit. *Domino meo sanctissimo Hormisdæ Archi Pontifici.* Idem ad Joannem II. Bonifacii Successorem legationem decernit, quâ fidem suam Orthodoxam profitetur. *De Summâ Trinitate & fide Catholica, reddentes honorem Apostolicæ Sedi, & vestra sanctitati (quod nobis semper in usum, & fuit & est,) & ut decet Patrem honorantes vestram Beatitudinem, omnia quæ ad Ecclesiarum statum pertinent festinavimus, ad notitiam deferre vestra sanctitati, quoniam nobis semper fuit magnum studium unitatem vestra Apostolica Sedis, & statum sanctarum Dei Ecclesiarum custodire, qui hactenus obisinet, & incommode permanet, nullâ intercedente contrarietate. Ideo omnes Sacerdotes universi orientalis tractus & subjicere & unire Sedi vestra sanctitatis propeveravimus.* Hinc idem, ut jura Ecclesiæ Romanæ, & Ecclesiarum inferiorum servaret illæsa, & quo amore Christianam Religionem prosequeretur, non tantum suam fidem proprio scripto Chirographo ad Sedem Apotolicam misit per Episcopos Hypatium & Demetrium. *Vndè* (inquit) *properavimus hoc ad notitiam deferre vestra sanctitatis per Hypatium & Demetrium.* Sed etiam novellam edidit de Ecclesiæ Romanæ primatu, Romani Pontificis potestate ac supremâ auctoritate in universâ Ecclesiâ Catholicâ, quam Alciatus lib. 4. Parergon. cap. 23. & Cujacius lib. 12. observat. cap. 26. & alii ut germanam approbant. Notat in super Baronius ad annum Christi 534. art. 33. ex novellâ 9. Romanam Ecclesiam gaudere præscriptione centum annorum. *Vt legum originem anterior Romanâ sortita est, ita & Summi Pontificatus apud eam esse nemo est, qui dubitet: vndè & nos necessarium duximus, Patriam legum fontem Sacerdotii speciali nostri nominis luce illustrare.* Philippus Morneus in suo mysterio iniquitatis objicit *Illam novellam Gracè non extare.* Eandem observationem etiam Cujacius fecit lib. 5. observat.

IV.
Justin.

Baronius

Cujacius

Martin.
Delrio.

observat. cap. 5. non ideo tamen eam rejicit. *Græca* (inquit) *forma deest, nec invenitur in Basilico* Imò lib. de divers. temp præscript. & terminis cap. 31. & 34. cum aliis Justiniani Novellis eam cõfert, onniãque exemplaria Latina habent. Et Martinus Delrio in Miscellaneis ad eam Novellam subjicit. *Fuit Latina lingua conscripta, ideoque in omnibus editionibus Græcis deest.* Ideoque non rejicienda, licet non extet Græcè. Justinianus ergo dicit Romæ esse *Summi Pontificatus apicem fontem Sacerdotii, sedem summi Apostoli Petri.* His verbis innuens Romanam Ecclesiam esse supremam omnium, & qui est Pontifex Romanus esse Principem Sacerdotum, & successorem summi Apostoli Petri, cui Dominus post resurrectionem suas oves comisit. Hic autem principatus Romanæ ecclesiæ non tantum se extendit ad Ecclesias Occidentales sed etiam Orientales, & cum faciant simul unam Christi Ecclesiam, unum ovile, unum Christi Corpus mysticum debet ei unus pastor, & unum caput Christi visibile præfici. Sicut enim una Fides, unus Baptismus, unus Deus est, & in Symbolo unam cõfitemur Ecclesiam, debet una aliis præeminere, & membra uniri inter se cum capite uno. Nec refert quod ex veteri scripto Vaticano relato a Baronio Justinianus Imperator, & Pontifex Agapetus tibi occurrentes. *Rex & Pontifex sancta delibans cõnia, & alter alterum veneratus.* Ex hoc non sequitur utrumque esse æqualem, nec Pontificè Romanum non esse pastore universalis Ecclesiæ. Contrarium enim patet ex eadem historiã. Nam postquam Papa Anthimum hæreticum Episcop. Constantinop. convicit, & Mennam subrogavit, tunc Justinianus gaudio perfusus se submisit, agnoscens esse illius auctoritatis ex ordinatione Christi restituere. & præficere Episcopos, eosque ubi rationabilis causa subesset exauctorare. *Eumque adoravit*, ut refert liber Pontificalis seu Anastasius in Agapeto.

Anast.
VI.
Constantin.
IV.

Constantinus IV. Imperator in sextã Synodo generali habitã Constantinopoli Act. 18. tantum æstimat Agathonem Papam, & Romanam Ecclesiam, cujus ille pastor est, ut in hæc verba

prorumpat. *Tanquam ipsius divini Petri vocem Agathonis relationem supermirati sumus, ubi etiam appellat Universalem Principem Pastorum.* Quod autem Imperator id non asserat adulationis, vel honestatis, sed veritatis gratiã, patet ex eo quod id asserat non ex propriã tantum sententiã, sed totius Synodi. Ut colligitur ex Patrum verbis. *Summus nobiscum concertabas Apostolorum Princeps, illius enim imitatore & sedis successorem habemus auctorem, & divini sacramenti mysterium illustrantem per litteras confessionem sibi à Deo inscriptam, illa Romana atque Civitas obtulit, & dignitatum diem à vespertinis partibus extulit, charta & aramentum videbatur: & per Agathonem Petrus laquebatur.* Quæ verba manifestè innuunt Pontificem Romanum, & Ecclesiam Romanam reliquarum orbis Ecclesiarum tenere principatum. Undè & Zonaras in vitã Constantini IV. & post eum Belarminus lib. 1. de Conciliis c. 17 asserunt Legatos Pontificis Agathonis Petrum & Georgium Præbyteros, & Joannem Diaconũ huic Concilio præfuisse. Quanti verò Imperator & tota Synodus Agathonis & Romanæ Ecclesiæ auctoritatem suspexerint, liquet ex Act. 4. ubi Imperator jubet, ut legatur illius Epistola, & postea Synodi Romanæ sub eo habitæ ad Imperatorẽ utraque scripta: Illius Synodi Patres sermone acclamatorio hæc cantur. *Summus nobiscum concertabas Apostolorum Princeps, &c.* Idem Imperator in sacro scripto ad Leonem II. Agathonis successorem, quod habetur tom. 2. Apost. Roman. Pontificum in Leone II. de illã Epistola id narratur *Velut ipsum Principem Apostolici Chori, primique loci Antistitẽ Petrum contulisti sumus mentium nostrarum oculis totius dispensationis mysterium divinitus eloquentem, verbaque hæc per eas litteras Christo facientem. Tu es Christus Filius Dei vivi. Nam ipsum totum Christum nobis sacra littera differendo exprimebant, quod omnes libentibus animis, sincereque accepimus, & velut Petrum ipsum unis animis suscepimus. Et in sacra Synodum Romanam, tanquam ipsius divini Petri vocem Agathonis relationem, supermirati sumus.* Ecce quam Imperator conceperit de

eumque per Gregorium Episcopum Syracusanum nuper à Benedicto III. Pontifice excommunicatum infirari & consecrari curavit. Quæ res gravem Constantinopoli peperit seditionem, aliis Ignatium, aliis Photium tuentibus. Michael Augustus Bardæ versutis irretitus Photium sustinebat, protinus legatos & litteras ad Ecclesiam & Sedem Romanam mittit, quibus accusato Ignatio postulavit legatos, quorum operâ motus ille popularis sedaretur. Pontifex Nicolaus duos misit Rodoaldum Portuensem, & Zachariam Anagninum cum mandato, inquirendi: cur Ignatius pulvis esset, & ageret cum Photio ut laico, controversiasque de sacris imaginibus (si quæ ad se deferrentur) deciderent: item postularent ut Calabria & Sicilia patrimonia sibi redderentur, litteras etiam ad Photium scripsit, ejus factum arguens. Quod si Ecclesia & Sedes Romana nullam auctoritatē habuisset in Ecclesiam Constantinopolitanam, non opus erat ejus opem implorare ad sedandum tumultum & componendum illud schisma: sufficiebat enim Michaelis & Bardæ Augustorum auctoritas: sed cum Imperator probè sciret omnia fore irrita, nec Photium unquâ pro legitimo Patriarchâ habendum, nec Ichisma, sedandū nisi Ecclesiæ & Sedis Romanæ judicium accederet, ad eas legatos misit cum accusatione contra Ignatium, ut patet ex epist. Nicolai ad omnes Patriarchas, & Episcopos. Deindè si Ecclesia nullū jus habuisset in Ignatium, nec illius fuisset judicare an justa vel injusta foret abdicatio, non accusaretur apud ipsum: aliquis enim accusatur apud legitimum judicem. In præfata epistola hæc scribit Romanus Pontifex. *Legatus Imperialis nomine Leo à secretis susceptus duo volumina obtulit, quorum unum depositionis Ignatii gesta continebat: alterum autem de sanctis imaginibus acta habebat. Ut illi præterea idem Leo Imperiales litteras deprecantes quatenus & in depositione Ignatii, & in confirmatione Photii consensum præberemus, & subscriberemus: at nos divinâ doctrine gratiâ, dum idem adesset Legatus) convocata totâ quæ apud nos est Ecclesiâ, decrevimus, & statuimus atque professi sumus coram ipso, & coram Ec-*

*clesiæ Dei. stus & profitemur, nos pro electione Ignatii, vel consecratione Photii nunquam misisse, nunquam missuros esse, & in depositione Ignatii, & in promotione Photii nunquam consensisse, nunquam consensuros esse. Quibus verbis satis clare innuatur primatum Romanæ Sedis, Ecclesiæ supra Ecclesiam Constantinopolitanam: quandoquidem invalidarit quæ gesta erant in promotione Photii, & abdicacione Ignatii. Audiamus quomodo de hoc primatu & maternâ sollicitudine in omnes Ecclesias loquatur. *Privilegia huc Sanctæ Ecclesiæ donata à Synodis non data, sed solummodo celebrata & venerata, per quæ non tam honor, quam onus nobis incumbit, licet ipsum honorem non meritis nostris, sed ordinatione gratis Dei per Beatum Petrum, & in Beato Petro sumus adepti, nos cogunt omnium habere sollicitudinem Ecclesiarum. Expende illa verba Huc Sanctæ Ecclesiæ & Sanctam nuncupat: & ut ostendat sollicitudinem Maternam Ecclesiarum & fidelium, etiam Imperatoria dignitate insignium, ita illum corripit. *Putas Imperator non bene facimus? quod nos ab injuriâ scribentes inchoaveris, nos ab orationibus: vos à convitiis in nos, imò contra primam & magistram Ecclesiarum loquentes exordium feceritis, nos in laudibus, & in nomine Domini ad potentiam vestram sermonem habaturi os aperuerimus, &c. Expende illa verba, *Contra primam & magistram Ecclesiarum. Cæterum quæ fuerit Michaëlis impietas, quæ Bardæ facinora vide Scriptores Græcos Zonaram, Cedrenum, & Eusebium. Nicolaus Papam in citatâ epistola ostendit nullum fere Constantinopolitanum Episcopum fuisse depositum absque consensu Sedis, & Ecclesiæ Romanæ. *Vt calamum (inquit) ad Constantinopolitanos præjules specialiter extendamus; aut nunquam omnino, aut certe vix horum aliqui sine consensu Romanæ Pontificis reperitur ejectus, qui tamen hæcenus inter depositos annumeratur, & non ab Hæreticis vel Tyrannibus pulsus, aut interemptus commemoratur. Quod probat Nicolaus cum multos in medium profert à Romanis Pontificibus exautoratos, maximum à Damaso Papâ Constantinopoli pulsus, Nestorium, Acacium, Antimum, Ser-*****

gium, Pyrrhum, Paulum, Petrum. Quod si illorum aliqui depositi sunt in synodis, ut Dioscorus in Chalcedonensi. Nestorius in Ephesinâ, Patres ab Ecclesiâ, & Sede Romanâ illorum actorum confirmationem postularunt. Idem Nicolaus scribit, quomodo ad Ecclesiam Romanam omnes Ecclesie recurrerint, & ab eâ nullus recurre- rit ad aliquam particularem. *Ad illam* (inquit) *de quâlibet mundi parte canones appellari voluerunt; ab illâ autem nemo fit appellari permixtus, juxta quod & Bonifacius, atque Geasius Sanctissimi Præsulea. non suis aduentionibus sed Ecclesia Romana consuetudinē non ignorantes dicunt; Bonifacius quidem Ruso & ceteris Episcopis per Thessaliam & alias Provincias constitutis scribens, ait: Nemo unquam Apostolico calumni decernis iudicio non licet retractare) manus obvias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis existit, nisi qui de se voluit iudicari.*

VIII. Michaëli Basilius successit, qui de Concilio Generali aduersus Photium habendū milit legationē ad Nicolaum Pontificem. Hunc eū defunctum inuenientem legationem Adriano exposuerunt. Adrianus confirmavit eosdem Nicolai Legatos scilicet Donatum Ostrensem, & Stephanum Neapolinum Episcopos, & Martinum Diaconum, cum quibus etiam fuit Anastasius Bibliothecarius. His præfidentibus celebratum Concilium 8 Generale, in quo diffidium subleuatum est de Ignatii abdicatione, & Photii substitutione. *Reduxitq;* (inquit Cedrenus ad annum primum Imperii Basili) *in locum Photii Ignatius à Bardâ iniuste pulsus, itaque Ecclesie Dei tranquillitatem restituit. Scilicet Ecclesie seu eius legatorum auctoritate. Accipe verba Adriani Papæ II. epistolæ tom. 3 Rom. Pontif. epist. 5. ubi sic Michaëlem affatur. Alter quodammodo Salomon, id est pacificus temporibus nostris apparuisti. Audisti quippe verba Dei Patris tui, & non dimisisti legem Ecclesie Matris tue, ad eū: quod decessori pro eâ suggereretur ipse perfeceris. Expende illa verba: Ecclesie Matris tue. Ut scilicet Ecclesiam Constantinopolitanam sauciatam curaret, Apostolica (inquit Adrianus Papa epistolâ citatâ) Sedis decreti remedium sanctissimè requi-*

sisset, cujus nimirum medicamentis Ecclesia Constantinopolitana sæpè Præsulibus eius languētibus infirmata pristinam sospitatem vigoremque resumpsisset. Non tantum Adrianus Pontifex, sed & scriptores Græci Basiliū laudant, quod in to- cum Photii intrusi restituerit Ignatium à Bardâ iniuste pulsus, & Dei Ecclesie tranquillitatem restituerit. Philippus Mornæus ait Basiliū Imperatorem ideo recurrisse ad Pontificem, non ut ejus auctoritatem recognosceret, sed quia ejus ope indigebat, ut ejus ambitioni faveret. Sed mendacii convincitur per Anastasium in Adriano II. quæ Basiliū ita cum Legatis locutum refert. Nos cum omnibus Orientalibus Patriarchis, Metropolitibus, atque Episcopis cenjuram sanctæ Matris nostræ Romanæ Ecclesie per biennium postulantem propter Deum petimus, ut Dei negotium viriliter peragatur, & tandem aliquando auctoritate vestri sacri Collegii tam pestifera Photiana sergiverationis scandala propellantur: quatenus unitas & tranquillitas operata diuisis juxta decretum Sanctissimi Papæ Nicolai restaurentur &c. Ecce quomodo nominet Romanam Ecclesiam Sanctam Matrem nostram, & existimes necessarium esse decretum Romanæ Sedis ad propellenda scandala, & sedandum schisma in Ecclesiâ Constantinopolitanâ ortum. Unde in illâ 8. Synodo quidam canones conditi sunt quorum 21. est de honorando Romano Pontifice. Neminem debere conscriptiones contra Sanctissimum Papam senioris Romæ ac verba complicate, vel componere sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminum, quod & nuper Photius fecit, & multo ante Dioscorus. Quisquis autem sala fauētus contra Sedem Petri Principis Apostolorum tentare ausus fuerit aequalem, & eandem quam illi condemnationem recipiat. Post hæc subdit: Porro si sancta Synodus universalis fuerit congregata, & factis fueris etiam de sanctâ Romanorū Ecclesia quavis ambiguitas & controversia, oportet venerabiliter, & cum conuenienti reverentiâ de propositâ questione discutari, & solutionem accipere, aut proficere, & profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra Summos senioris Romæ Pontifices. Ecce quanto honore Ecclesia Orientalis, Concilia ibi congregata

gregata; ipsimet Imperatores Ecclesiam Romanam & ejus Summos Pontifices persecuti sint, quomodo illam Ecclesiam sanctam vocet, & quomodo prohibeant Pötifices etiam in facto à quocumque judicari. Audiant hoc moderni Ecclesiæ & Sedis Romanæ ejusque auctoritatis impugnatores.

§. 12.

Testimonium Ecclesiæ Occidentalis.

I. QUOS si in Occidentales plagas pedem efferamus, indubium est Ecclesiam Romanam nemine justè reclamante esse illarum Matrem, nec regionum Orientalium terminis coarctari. ut Paragrapho decimo-tertio & sequentibus constat: sed ad universi orbis populos sinum suum aperire, illos benignè complecti, fovere; sic Ordo Carmelitarum. occidentalibus terminis non limitatus est; sed ad Occidentales plagas extenditur, ut fuscè Notter Lezana in suis annalibus nostri Ordinis cum aliis. authoribus nostri & àkerius Instituti,

§. 13.

Testimonium Ecclesiæ Germanicæ.

I. *Bonifac.* ECCLESIAM Romanam olim à Germanis ut Matrem honoratam fuisse, audi Bonifacium Monachum epistolâ ad Zachariam Pontificem *Operantes* (inquit) *Catholicam fidem, & unitatem Romanæ Ecclesiæ servando asilare, & quanto cumque audentes, vel discipulos in istâ legatione mihi Deus donaverit ad obediensiam Apostolicæ Sedis invitare & inclinare non cesso.* Consequentè postulat, ut tres Episcopi quos ordinaverat, ab Ecclesiâ & Sede Romanâ cõfirmentur. *Hæc tria loca propria Charitatis auctoritate Apostolatus vestri roborari, & confirmari diligenter postulamus, usque Dominus valuerit per auctoritatem & præceptum Sancti Petri iustionibus Apostolicis fundata & stabilis. sunt tres in Germaniâ Episcopales Sedes, & ut presentes, vel futura generationes non præsumant, vel Parochias corrumpere, vel violare præceptum Apostolicæ Sedis. Idem*

scribens ad Stephanum III. Papam ait: *Se sub scribis prædecessoribus suis Gregoriis duobus, & Zachariâ Sedi Apostolica in servivisse, & legatione eorum in conversione illius gentis plusquam triginta annis fuisse. Item scribens Beggæ Abbatisse cupienti visitare: mina Apostolorum, innuit quomodo Germania ab Ecclesiæ Romanæ fide antiquâ non defecerit. Fidem antiquam inter nos nunquam deficere scias. Denique epistolâ ad Guidbertum Archiepiscopum Angliæ *Decrevimus* (inquit) *in nostro Synodali Conventu, & confessi sumus Catholicam fidem, & unitatem, ac subjectionem Romanæ Ecclesiæ sine tenui vicia nostra velle servare Sancto Petro, & Vicario ejus velle subijci, synodum per omnes arnos congregare, Metropolitanos passim, ab illâ Sede quærere, & per omnia præcepta Sancti Petri canonice sequi desiderare; ut inter omnes sibi commendatas numeremur.* Per illam particulam subjectionem. Ostendit Romanam Ecclesiam esse Superiorem & Matrem omnium Ecclesiarum Germanicæ, quæ de missionariis, & vitris Apostolicis providit. Ut hæc veritas evidentius appareat, eam historicè deducamus. Chapevillus, Fizen, & alii in annalibus Ecclesiæ Tongrensis & Leodiensis ferunt S. Maternum missum fuisse cum Eucharis. Valerio, Mennio ab Apostolo Petro ad annuntiandû Christi Evangelium Trevirensibus, Coloniensibus, Eburoacensibus sive Leodiensibus, Aquisgranensibus, Tongrensisibus, Trajectensibus, Namurcensibus. Enarrant (memoriâ dignum) cuius etiam meminerunt Dionysius Carthusianus, & Cornelius in c. 4. lib. 4. Reg. quod 40. die ab obitu Maternus ad vitam revocatus baculo Petri sibi imposito sub Odoacre Rege. Severinus Germanis convertendis allaboravit, specialiter à Conone Papâ deputatus. Chilianus missus in Franconiam Herbipoli Christi Evangelium disseminavit, ubi & Martyrio affectus est. Gregorius II. creavit Bonifacium Monachum supra citatum Episcopum Moguntinum, Provinciamque ei demandavit ad totâ Germaniam convertendam, Valentius Noricis Christi doctrinam annuntiavit. Narcitius Episcopus cum Felice Diacono Augusta Windelicorum. Bur-*

Chapevillè.

Fico.

chardus Lullus Williboldus, Wilbaldus, Witta, Gregorius focii Bonificii Christi fidem docuerunt Thuringis & Catis. Eugbertus Archi-Episcopus Eboracensis ex ordinatione Sedis Apostolicae misit in Germaniam duodecim Monachos Willebrordum, Sunibertum, Wigherum, Accam, Willibaldum, Wihbaldum, Lebuinum, duos Evaldos, Wenefridum, Marcellinum, qui diversis Germaniae Regionibus Christi fidem disseminarunt, ut habet vita Suniberti. Sub Gregorio II. à Corbiniano Episcopo Frisingensi. Norici in Christi fide instructi sunt, Rupertus Episcopus Vangionensis postea Salisburgenlis Theodonem Bavarię Ducē plurimosq; Noricos ad Christum cōvertit Ab Hermannō Episcopo Ratisonensi etiam Boarii & alii Germani ad Christi fidem perducti. Willcadus Episcopus Bremenfis, & Lugderus Saxones in fidem plurimum promoverit. Studio & operā Cyrilli & Methodii minorum à Nicolao I. Moravia Christi fidem est amplexa.

II. Diritio Brandeburgensis etiam Christi fide instructa industriā Romanæ Sedis. Bethmarus à Joanne IX. creatus Episcopus Bohemiae, Borinorū & Bohemorum Ducem ad Christi cultū perduxit. Cujus successor Adalbertus Gregorii V. Legatus Prullis sive Prutenis Christi Evangelium disseminavit, ubi & Martyr occubuit. De præfatis cōsulendi Surius, Crantzius in Metropoli, Dubianus & Æneas Sylvius. Cyrillus ad gremium Romanæ Ecclesiæ perduxit Moravos, Tuballos, & omnes gentes, quæ Vistulā, Danubio, & Vago Flumine circumdantur. Ortho Episcopus Bambergensis Pomeraniam; Willibrotus Episcopus Mersburgensis Sorabos, Vandalos ad Eliātram Misiæ flumen commorantes, Heli lib. 1. cap. 41. Titus in Dalmatiam missus Illyrum & Dalmatiam perduxit ad Christi fidē. Surius tom. 4. & alii eandem Dalmatiam ab Hermagorā Sancti Marci Petri Discipulo conversam putant. Anicetus Papa secundum Metaphrasem ordinavit Eleutherium vitum sanctissimum Illirici Episcopum, qui Flavis, Rasciis, Bōsnensibus, Serviis, & Croatis prædicavit, & eos Christi ac Ecclesiæ Romanæ jugo

subdidit. Vide Blondum decade 11. lib. 11. Apollinarius Sancti Petri discipulus Christi doctrinam in Mysiā propagavit. Unde (ut scribit Rhegino) Episcopi Mysiæ Daciae, & Gothiæ interfuerunt Cōcilio Nicæno. Sub Julio II. Pontifice celebratū Concilium Sardicense in Daciā in quo Romanæ Ecclesiæ, & Sedis auctoritas sancita est, cui subscripsit Theophilus Gothiæ, qui ex Metaphrasē apud Surium tomo 5. Septēbris 11. Etia apud Gothos cum Nicetā Discipulo suo rem Christianam inter Gothos plurimum promovit. S. Hieronymus epist. 3. scribit ab eodem Nicetā Bessas Hæmi montis accolas in Christianā Religionē instructos sæpius quæ ad limina Apostolorum invensenda accessisse. Tempore Caroli Magni Pannonia, Dalmatia, Istria, Liburnia, Dacia-Matanastia, Jaziga apud Rhegionem Ecclesiæ Romanæ fidem am, lexę sunt. Russia & Moscōvia fideles erant tempore Basilii Imperatoris qui (ut testatur Concilium 8. tom. 3.) bene cum Pontifice sentiebat. Paulus Diaconus scribit lib. 16. quod Hunni seu Chunni ad Mare Ponticum Christi anā fidem amplexi sunt sub Justiniano, qui Pontifici tunc parebat. Cumani seu Tartari Christum colere cœperunt: zelo religiosorum Ordinis Sancti Dominici, quorum aliqui Martyrium subierunt. Theodoricus narrat quod Ægidius Cardinalis Tusculanus missus in Poloniam à Joanne XIII. ibi fidem Catholicam stabilivit, ubi cum plantanda vinea Domini Benedictus, Joannes, Isaacus, & Matthæus insurderent Coropam Martyrii meruerunt.

In Lithuania, & Samogena Christi Religio ita intrōducta est ut Jagello Princeps cum octo fratibus Baptizatus Romam miserit ad Urbanum Pontificē, qui suo nomine Romanæ Ecclesiæ & Sedis obedientiam pollicerentur. Æneas Sylvius scribit Hieronymum Bohemum Monachum in fide ibi propagandā plurimum laborasse. Operā Guilhelmi Mutinensis legati Apostolici Prullia in Christum credidit, ubi & erexit tres Episcopatus Varimensē, Sambrensem, & Pomeranensem, ita Cromerus lib. 8. ad littus Euxini-marī Bruno Episcopus Rhutenæ, Benedictus Joannes,

Joannes Janes , Christinus , Albarius dum Christi fidem disseminarent Martyres occubuerunt. Item quod Auicanius , Remibertus , Aldegarius . Hoggerius , Rennuardus , Unnus , Humburgenses , & Bremeſes , Daniam , Sueciam , Rugiam , Gothiam conuerterunt , & ibi in religione plantandâ incubuerunt , scribit Hermoldus . Stephanus Monachus Corbarnensis prædicando in Sueciâ Martyrio coronatus est . Froto Rex Dania: postulavit ab Agapeto Pontifice Doctores (ut scribit Saxo Grammaticus .) Bothina & Philandia per Henricum Episcopum Upsalensem Christi nomen agnoverunt ex Olao . Sollicitudine Adriani IV. tota Norvegia Christum colere cœpit . Plura de hâc totius Germaniæ filiatione spiritali & obedientiâ erga Sanctam Romanam Ecclesiam vide apud Baronium . Spondanum , Bzovium , & alios qui de Germanorum conversione disseruerunt . In hujus filiationis Germanicæ signum Carolus Magnus post superatos Saxones ope & auspiciis Sancti Petri , Saxoniam Romanæ Ecclesiæ obtulit , ut testatur Gregorius VII. epist. ad Pe. Albanensem Episcopum & G. Principem Salernitanum : quæ extat manu scripta in registro epist. ipsius Pontificis lib. 8. epist. 23. *Carolus Magnus Imperator obtulit B. Petro quædam eam devicit adjutorio , & posuit signum devotionis & libertatis , sicut ipsi Saxones habent scriptum , & prudentes illorum jatu sciunt .* Consule ejus tomum . qui in Archivio S. Petri habetur addit Baronius anno 782. Carolum Magnum indixisse unum denarium per singulas domos Galliarum annuatim Romanæ Ecclesiæ persolvendum , ita ut in tribus locis singulis annis colligerentur mille & ducentæ libræ Apostolicæ Sedi offerendæ , videlicet Aquisgrani apud Bodum Sanctæ Mariæ , & apud S. Ægidium , excepto hoc , quod unusquisque propriâ devotione offerebat . Sigebertus ad annum 754 & Baronius ad annum 755. scribunt , quod S. Bonifacius Archi. Episcopus Moguntinus erat Legatus Apostolicus Germaniæ , & à Carolo Martello appellatus (Vir Apostolicus) qui postquam in Francia pro fide Catholica laboravit à Paganis interfectus Martyrio coronatus est . Sig-

bertus addit , quod cùm Saxones rupto pacis fœdere Francorum sine , premerent igne & cæde : ramen Ecclesiam à S. Bonifacio benedictam in Fastillar incendere non potuerunt : nam S. Bonifacius prædixerat nunquam cremandâ . Dicitur Bonifacius per legatos suos , quos Romam miserat , ut debita Ecclesiæ & Sedi Romanæ sub Zachariâ Pontifice voveret obedientiâ . Sic loquitur epist. 132. *Non aliter , quam ut ante vestigia vestra genuculantes intus subnixè flagitamus precibus , ut sic prædecessorum vestrorum pro auctoritate S. Petri servî devoti , & subditi discipuli fuimus sic & vestræ pietatis servî obedienter subditi sub jure canonico fieri mereamur : optantes Catholicam fidem & unitatem Romanæ Ecclesiæ servare : & quanto scumque audientes vel discipulos in istâ legatione mihi donaveris Deus ad obedientiam Apostolicæ Sedis invitare & inclinare non cesso .* Quibus verbis innuit se optare unitatē Ecclesiæ Romanæ servare & se indefessè laborare ut alii eidem Ecclesiæ & Sedi Apostolicæ obtemperent .

Eam obedientiam Romanæ Ecclesiæ IV. Matri suæ exhibuit semper Ecclesia Leodiensis , nec à suo Fundatore Sancto Huberto commendatam unquam intermisit . Quod si hanc inscriptionem , *Sancta Legia Romana Ecclesia Filia* , ab eo accepit illius elogii seu nominis veritatem Præclaris suis facinoribus & personis testata est intuitu natalis solii . Hoc argumentum paulò fufius agitabimus Si Romana Ecclesia nunquâ à fide defecit ; hæc in fide ac religione inter bellorū & hæreseon vicinas procellas , nonnullasq; domesticas factiones semper perseveravit . Imò ex amplissimo suo Collegio primario plurimos ad supremum Ecclesiæ regimen aptavit Sub Theoduvino stirpis Bavaricæ Episcopo Leodiensi Fridericus Gotheloni Lotharingiæ Ducis è Canonico & Archidiacono Leodiensi in familiam Leonis IX. ascitus , deindè Bibliothecarius , tum Cancellarius , tum Cardinalis Diaconus Sanctæ Mariæ in Dominicâ , tum Apostolicæ Sedis Legatus Constantinopolim missus , ut illam Ecclesiam (quæ à Romanâ jam defecerat , & primatum sibi temerariè arrogarat) ad solitam ac debitam Ecclesiæ Romanæ , obedien-

tiam revocaret. Eâ legatione ritè perfunctus Romam rediit; intè Caillini suscepto monachali habitu Abbas creatus est, & à Victore II. Præbyter Cardinalis S. Chryzogni nominatus, & tandè ad Pontificatû evectus, ac dictus Stephanus X. (vel ut alii IX.) curavit ut Ecclesia Mediolanensis quæ à Romanâ per 200. ferè annos se subtraxerat, nunc demùm ei obtemperaret, ut verè omnium Ecclesiârû Parenti & nutrici, ita S. Antoninus, Sigibertus, Platina, Genebrardus, Marianus, Palmerius, Onuphrius, Ciaconius. Inter alia beneficia, quæ Leodiensî Ecclesiæ contulit: duo dumtaxat recensèbo. Primum fuit pars S. Crucis notabilis magnitudinis, alterum superhumeralè unionibus ac gemmis à summo ad imum grave, contextumqûe, quo utuntur Episcopi Leodienses inter sacra missarum solemniam Gerardus primarii Collegi Leodiensî olim alumnus natione Allobrogus, Episcopus Florentinus Pontifex creatus Nicolai II. nomine assumpto, in Concilio Lateranensi sancivit, ut si quis pecuniâ aut favore tumultu, vel ferro Pontifex renunciaretur, à fidelibus non à Apostolicus, sed Apostaticus haberetur. Idem Berengarium Hæresiarcham Palinodiam canere coëgit. Bellum Normanicum sedavit, & Prænestinos, Tusculanos, Tiburtinos, ac Nomentanos Ecclesiæ Romanæ rebelles in deditionem suscepit, ditionesqûe suas tutillimas ac pacatas reddidit. Ita tom. 4. Concil. in Nicolao II. S. Antoninus, Nauclerus, Volaterranus, Sigibertus, Palmerius, Ciaconius, Platina, Onuphrius, Baronius anno 1058. 1059.

V. Urbanus IV. prin.ò dictus Jacobus Palatio, Trevis in Galliâ ortus, postquâ Curionis munus exercuit, ac in patriâ suâ canonicatum adeptus est, ad Leodiensè Archi-Diaconatum evectus, tum Apostolicâ Legatione ritè functus, Virdunensî Episcopus & Patriarcha Hierosolymitanus declaratus, denique Pontifex Maximus creatus est. De eo Sanctus Antoninus, Nauclerus, Volaterranus, Palmerius, Platina, Ciaconius Genebrardus, Onuphrius, Bzovius 1261, & 1264. Sanctus Thomas opusc. 57. Is Festum Venerabilis Sacramenti, quod in Diocesi Leodiensî primò

probarat, & duo Legati Apostolici Hugo de Sancto Claro, & Petrus Cappocius imperarant, & Leodi Collegium Canonicorum sancti Martini jam annis 14. celebrarat rogatu Henrici Guelldri Episcopi Leodiensî, iussit institui per totâ Ecclesiam. Vide Chapeaville, Fizen & alios Annalistas Leodienses. Ex eodè Collegio Leod. prodiit Gregorius X. Theobaldus antea vocatus, patriâ Placentinus, Leodiensî Archi-Diaconus, in Asiâ existens Viterbii à Collegio Cardinalium Pontifex creatus renunciatione factâ per Sanctum Bonaventuram. Veri Pastoris officium exercuit: nam Venetos & Genuenses cõposuit; in Concilio 2. Lugdunensî salutaria posteris monita reliquit; cui interfuit Palæologus Imperator Constantinopolitanus, Græcosqû toties deficientes in icentiam Romanæ Ecclesiæ adduxit. Ita Sanctus Antoninus, Nauclerus, Volaterranus, Palmerius, Platina, Ciaconius, Bzovius, anno 1271. & 1276. scriptores Leodienses ferunt Clementem VI. antea Petrum Rogerium in Philosophicis, Theologicis, ac Jurisprudenciâ versatissimum fuisse Ecclesiæ Leodiensî Alumnum. Venio ad Hadrianum VI. qui (ut scitè annotavit D. Guilbertus de Wilsocq de Bomy Canonicus & Cantor Leodiensî in opere quod typis parabat, nisi morte præventus fuisset) prius in Ecclesiâ Leodiensî Canonicus, ac Famennz Archidiaconus fuit. Tum post varia munia ad commendationem Maximiliani Cæsaris in Collegium Cardinalium à Leone X. coaptatus, à Carolo V. cui Septenni præceptor datus fuerat, Hispaniz Prorex declaratus, tandem Leone vitâ functo cum 40. Cardinales qui Conclavi interfuissent ipse absens à 39. suffragiis Pontifex electus est, Platina, Genebrardus, Onuphrius, Ciaconius, Dupleix in Carolo IX. & alii ejus virtutis monumentum humanâ memoriâ dignum proferam ex Platinâ. *Quod difficulter cognoscat ad beneficia proveheret, non quia eis candidè nõ faveret, si alioqui idonei fuissent, sed quia (ut dicere solet) adificare Sion in sanguinibus hoc est, quia in sacrè respicere necessitudines nature nollet, ut quæ ibi locum non haberent. Quin imò in iis etiam in paribus dotibus alicorum potius quàm suorum*

suorum

suorum rationem habiturus videbatur. Ex quo fuit, quod litteris magnatum quorundam inferioris Germaniæ sollicitatus, ut quemquam propinquum juum adolescentem, & formâ & ingenio præstantem, qui tam reccns Magister Philosophiæ creatus, studia altiora Lovanii sequeretur Galero Cardinalis ornaret, ex more solemnè aliorum Pontificum, nequam voluit. Videat Lector consequenter quid de exemptionibus Secundariarum (ut vocant) Ecclesiarum, Collegiorumque Diœcesis Leodiensis suâ operâ aliis impetrata censuerit. Hic cum è Leodiensi Canonico habitum Monachum suscepisset in Monasterio Villariensi postea Abbas Clarevallis, tum Cisterciensis factus, denique Cardinalis, Tiaram Pontificiam sibi delatam generoso animo declinavit. Bucherius in suâ chronologiâ ad annum 1164. scribit Henricum II. Episcopum & Principem Leodiensem pari animi constantiâ oblatum supremum Ecclesiæ Pontificatum recusasse.

Ad dignitatem Cardinalitiam plurimos è Cathedrali Leodiensi elatos fuisse testantur chronica tã domesticæ, quàm externæ. Anno 803. Gerebaldus Bavarorum Ducis ex amicitia victoriosi Principis Ogeri Dani filius ac Leodiensis Episcopus à Leone III. Cardinalis creatus est. Gerardus Lobienfis primò Scholasticus & Canonicus Leodiensis, tum in Cardinalium numerum adlectus est, Sedisque Apostolicæ Leodii Legatus, ubi & Synodum habuit. S. Albertus ex illustrissimâ Ducum Lovaniensium stirpe Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, & Campinæ Archidiaconus, tum Episcopus Leodiensis, denique S. R. E. Cardinalis à Cœlestino III. factus, quanto zelo Ecclesiam Romanam coleret, ex hoc unico pateat, quod Rhemis à quibusdam Sicariis in causâ Ecclesiasticæ libertatis interemptus sit, suamque togam Cardinalitiam proprio sanguine purpuravit. Eidem Sancto Martyri cognatus Simon Limburgius in supremum Ecclesiæ Senatuum adlectus est. S. Conrardus

Comes Friburgensis, & Furstembergensis (de quo supra) Canonicus Leodiensis, deindè Episcopus de Loffanâ, Sedis Apottolicæ Legatus, primò Coloniam missus tempore Sancti Engelberti Archiepiscopi & Electoris Colonienfis ab Honorio III. creatus Cardinalis & Episcopus Portuenfis: id memoria dignum refert Fizen, in vitâ ejus 30. Septembris. Quod illi digiti (quibus Sacrosanctam Hostiam sub Sacrificium attrahere fas est) visi sunt ardere & lucere, & legenti etiam intempestâ nocte facem præferre. Quod Illustrissimæ Familiæ Furstembergicæ honorificentissimum stemma est, dedisse scilicet Ecclesiæ Militanti & Romanæ Purpuratum Patrem, Ecclesiæ Triumphanti in hngnem Sanctum, & nobilissimæ isti Familiæ Tutelarem ac Patronum. Circa annum 1325. Bernardus à Guaruo Leodiensis Præpositus S. Agathæ Cardinalis creatus est. Anno 1335. quidam Præpositus Leodiensis eadem Purpurâ donatus est. Anno 1337. Bertrandus Leodiensis Decanus à Benedicto XI. vel secundum alios X. in Cardinalium numerum adscitus. Anno 1344. Bertrandus de Decio Præpositus Leodiensis à Clemente VI. Cardinalis efficitur. Anno 1364. Joannes Blanchartius Decanus Leodiensis ab Urbano V. albo Cardinalium ascribitur Anno 1375. Simon Archiepiscopus Mediolanensis, & Præpositus Leodiensis creatur à Gregorio XI. Cardinalis SS. Joannis & Pauli. Ab eodem Pontifice Guilelmus Agrifolius Canonicus & Archidiaconus Brabantæ Cardinalis Sancti Stephani, in Cœlio monte designatus est. Joannes Ægidius Præpositus Ecclesiæ Leodiensis ab eodem Urbano VI. declaratur Cardinalis SS. Cosmi & Damiani (vulgò dictus Cardinalis Leodiensis) cujus sepulchrum etiam hodie visitur prope aram SS. Cosmæ & Damiani in Basilicâ S. Lamberti. Eodem tempore quatuor, præfata Ecclesia Cathedralis, Archidiaconos, scilicet Campinæ, Brabantæ, Famenne, & Condruisii habuit. Cardinales, quorum nomina perierunt vel ob Scriptorum incuriam, vel injuriam temporum.

VI.

D d d

Martinus

VII. Martinus V. Cardinalē creavit Julianum de Cæsarinis natione Romanum Ecclesię Leodiensis Canonicū & Archidiaconum, Hasbanic. Hic ad coercendā insolentem Hussitarum in Bohemiā licentiam, jussu Martini V. convocavit Basileę Synodum œcumenicam, Christianorum arma in Hussitas convertit. Idem sub Eugenio IV. Legatus Concilium Ferrariensē cœgit, in quo tam acriter & generosē autoritatem Sedis Apostolicę & Ecclesię Romanę propugnavit, ut Gręci cum Latinis convenerint. Dominus Wisocq supra citatus notat Fredericum Cluniacensem, Canonicum Leodiensem, utriusque juris Doctorem, nobili genere oriundum, Prępositum S. Bartholomęi Bethunię, Caroli Ducis Burgundię Consiliarium, postea Episcopum Tornacensem, fuisse Purpurā donatum à Paulo II. Innocentius VIII. nominavit Joannem Jacobum Prępositum Leodiensem Prębyterum Cardinalem titulo S. Stephani in Cœlio monte. Idem Pontifex alium Joannem Canonicum Leodiensem designavit Cardinalem titulo sanctę Priscę, Anno 1503. Julianus de Cæsarinis alterius Cæsarini ex fratre nepos & Baro Romanus Canonicus Leodiensis & Archidiaconus Brabantię in Cardinalium catalogum assumptus ab Alexandro VI. (vel ut aliis placet) Julio II. Ab eodem Julio II. Bernardus Prępositus Leodiensis Ecclesię, creatus est Prębyter Cardinalis titulo S. Crucis in Jerusalem. Idem Julius II. ad purpuram evexit Fatium Canonicum Ecclesię Leodiensis sub titulo Prębyteri Cardinalis sanctę Sabinę. Anno 1509. Joannes Antonius de S. Georgio secundum Ciaconium, ex Canonico Leodiensi creatus Episcopus Mediolanensis, Patriarcha Jerosolymitanus, postea Prębyter Cardinalis SS. Nerei & Achillei, dein Episcopus Albanus & Sabinus. Anno 1511. Oliverius Canonicus Leodiensis factus est Cardinalis Sabinensis, deindē Ostiensis. Anno 1521. Antonius de Monte S. Sabini Canonicus Leodiensis & Archidiaconus Brabantię institutus est Cardinalis titulo S. Vitalis, deindē Episcopus Albanensis, &c. Anno 1521. Erardum à

Marcka Archiepiscopum Valentinum, Episcopum & Principem Leodiensem, Leo X. nominavit Cardinalem titulo S. Chryzogoni, cujus erga Ecclesiām zelus colligi potest ex officio Legati à latere à Clemente VII. & erga suam Diocęsim Leodiensem pietatis documenta ab omnibus sæculis celebrabuntur. Anno 1523. Guilielmus Enkevortius patriā Trajectensis in Ecclesiā Leodiensi Canonicus, & Archidiaconus Famenņę, dein Episcopus Dortusensis, postea Archiepiscopus Ultrajectensis ab Adriano VI. creatus Cardinalis titulo SS. Petri & Pauli. Hic nō omittendum existimavi quod refert Platina. *Cæterum Cardinalis Enkevortius ut in defunctum (scilicet Adrianum VI.) amicitia fidem pręstaret, quam luculentam in vivum præstiterat, alterum ei monumentum amplissimum ex alabastris posuit in templo S. Marie Germanorū ad arcum flaminium cum plurimis ejusdem materię statuis virtutem ejus, quarum ductu ad id fastigii emergeret clarissimis indicibus.* Anno 1524 Petrus à Canonico Leod. assumptus est à Clemente VII. ad dignitatem Cardinalitiam sub titulo S. Eusebię. Hieronymus Alexander de Lamoto Diocęsis Cinentensis à Canonico Leodiensi & Consiliario Cardinalis à Marcka factus Archiepiscopus Brundisinus, postea à Leone X. Prębyter Cardinalis titulo sancti Chryzogoni. Sub idem tempus Matthæus à Canonico Leodiensi assumptus ad Cardinalatum sub titulo Sancti Angeli, alius etiam nominatus est Cardinalis Sancti Clementis. Anno 1559. Pius IV. Vitellium, seu Vitellotium à Canonico Leodiensi creavit Ecclesię Romanę Cardinalem. Anno 1560. Alexander Farnesius Pauli V. Nepos, ab Ecclesię Leodiensi Canonicatu assumptus ad Purpuram. Antonius Perenotus Granvellanus natione Burgundus Canonicus Leodiensis postea Episcopus Atrebatensis deindē Archiepiscopus Mechiniensis. Anno 1561. à Pio IV. factus est Cardinalis titulo Sanctę Marię trans Tiberim. Anno 1578. Gregorius XIII. Gerardum à Groesbeeck primō Canonicum deindē Decanum, tum Episcopum & Principem

Principem in sacrum PP. Purpuratorū Collegium adfcivit, non tam intuitu Nobilitatæ ac Illustriffimæ familiæ Baronum Groesbeckanorum, quàm spectatâ morum humanitate, perfpicacitate ingenii; gravitate iudicii, animiq̃ue fpectabilis Magnitudine. Anno 1597. Philippus filius Ducis Sereniffimi Bavaricę Canonicus Leodicū Epifcopus Ratisbonenfis creatus est Cardinalis. Eufdem Ecclefiæ Leodiensis Canonici Eugenius Mauritius Princeps Sâbaudicę Sanctæ Romanæ Ecclefiæ Cardinalis creatus est: ad eandem purpurâ vocatus Nicolaus Francifcus à Lotharingiâ Ducis Lotharingicę frater, Epifcopus Tullenfis & Canonicus Leodiensis. Fredericus Princeps Haffiæ Canonicus Leodiensis eadẽ purpurâ ornatus, fuum erga Ecclefiam zelum eufq̃ue immunitates, & bõna ab Hæreticis occupata recuperanda fudium quotidie manifeftat. Plures alios congerere poffem, qui oblatas, ac optinẽ meritas purpuras recufarunt, inter quos fuit Guido Hannonius Archidiaconus Leodiensis, & Thefaurarius, poftcâ Epifcopus Ultrajectenfis, qui ad Concilium Viennenfẽ vocatus à Clẽmente V. oblatam purpuram recufavit. Eadẽ humilitate Theodoricus Hefius Canonicus Leodien. in Campiniâ ortus, dum Adriani VI. diverfis Legationibus fungeretur, Cardinalitiam dignitatem renuit.

VII. Quod fi Româ ad fidem converfa Christiana Religio per univerfum orbem facile propagata est, ut docet fanctus Leo ferm. 1. de Nativitate SS. Petri & Pauli. *Vt lux veritatis, qua in omnium gentium revelabatur salutem efficacius se ab ipfo capite per totum mundum effunderet.* Sicq̃ue Ecclefiæ totius orbis Romanæ Ecclefię filicę debeant nuncupari. Ita aliquid fimile in Ecclefiâ Leodiensẽ deprehendo: Hęc enim diverfis Diocębus orbis Pręfules fubminiftravit. Anno 927. RATHERUS ex Monacho Lobbiens̃ Veronenfis Epifcopus in Italiâ, ex Veronenfi Leodiensis, ex Leodiensẽ iterum: Veronenfis fecundò & tertio refitutus est. Anno 1082. Gualterus ex Canonico Leodiens̃ Epifcopus Dunelmensis in Angliâ, ubi dum facris operaretur (fecundum Sigebertū)

gladiis impiorū occubuit. Anno 1187. Henricus ex Canonico Leod. affumptus est ad Epifcopatum Virdunenfem, quo resignato iterum Leodium rediit, ibiq̃ clarus meritis extremū claufit diẽ. Anno 1207. S. Conradus ex Canonico Leodiens̃ Epifcopus de Loffanâ & Cardinalis creatus est. Anno 1226. Hugo Petrapontius Epifcopus Leodiens̃ Archiepifcopatum Rhemenfem renuit. Anno 1282. Burchardus Hannonius ex Canonico Leod Epifcopus Metenfis effectus est. Eodẽ anno 1282. Guillelmus Avernus ex Canonatu Leod. ad Archiepifcopatū Bifuntinum evehctus est. Anno 1296. Guillelmum Bertolium Archidiaconū Leodiensẽ Prępofitum Lovaniensẽ, Bonifacius VI. (quem alii VIII. vocant) creavit Epifcopum Ultrajectenfem. Eodẽ anno Hugo de Cabilone ex Epifcopo Cabilonenfi Leodiens̃; & ex Leodiens̃ Archiepifcopo Remenfis designatus est. Ipomet anno Joannes Richecurtius primò Canonicus Leodiens̃, poftcâ Epifcopus Virdunenfis. Anno 1348. Engelbertus à Marcka ob Epifcopatu Leodiens̃ ad Archiepifcopatum Colonienfẽ provectus est. Anno 1350. Guillelmus Hanneffius Canonicus Leodiens̃, necnon Prępofitus Colonienfis, in vitus ad hujus Ecclefiæ Archiepifcopatum promotus est. Anno 1375. Simon Prępofitus Leodiens̃ ad Epifcopatum Mediolanenfẽ, dein ad purpuram provectus est. Sub annum 1419 Petrus de Rauchicourt ex Canonico Leodiens̃ Epifcopus Atrebatenfis nominatus est. Anno 1457. Henricus de Beauvoir à Canonico Leod. Epifcopus Ambianenfis effectus est. Anno 1464. Jacobus de Croy primò Canonicus Leodiens̃, dein Archiepifcopus & Dux Cameracenfis nominatus. Anno 1470. Fridericus Cluniacenfis Canonicus Leodiens̃ poftcâ Epifcopus Tornacenfis & Cardinalis creatus. Anno 1474. Henricus de Bergis Canonicus Leodiens̃ Archiepifcopus & Dux Cameracenfis dictus est. Anno 1478. Antonius de Granis primò Canonicus Leodiens̃, poftcâ Epifcopus Tiburtinus. Anno 1482. Bartholomęus de Ruvere Canonicus Leodiens̃, deindẽ Epifcopus Ferrarienfis &

Patriarcha Antiochenus. Eodem tempore Justus ex Canonico Leodiensis Episcopus Sipontinus. Anno 1484. Antonius de Croy Canonicus Leodiensis postea Episcopus Morinensis. Anno 1486. Gabriel Sclafenatis Canonicus Leodiensis, dein Episcopus Vapientis. Anno 1502. Aegidius Bullidius Præpositus Leodiensis ad Archiepiscopatum Bisuntinum assumptus. Anno 1506. Philippus de Duná ex Canonico Leodiensi factus Archiepiscopus Colonienfis. Anno 1509. Joannes Antonius Canonicus Leodiensis creatus Archiepiscopus Mediolanensis, postea Cardinalis Episcopus Albanensis. &c. Anno 1509. Ludovicus Vacca Canonicus Leodiensis, Pædagogus Caroli Archiducis postea Episcopus Palentinus. Anno 1511. Oliverius primò Canonicus Leodiensis postea Episcopus Sabinus, & Cardinalis. Anno 1514. Erardus à Marcka ex Canonico & Episcopo Leodiensi creatus Episcopus Carnotensis in Galliâ: cui Episcopatu paulò post renunciavit. Anno 1517. Eustachius de Croy ex Canonico Leodiensi Episcopus Atrebatensis, & Præpositus Sancti Audomari designatus est. Anno 1518. Erardus à Marcka ex Episcopo Leodiensi promotus ad Archiepiscopatum Valentinum, & sacram purpuram. Anno 1521. Antonius de Monte S. Sabini, primò Canonicus Leodiensis & Archidiaconus Brabantia, dein Episcopus Sipontinus & Cardinalis Portuensis. Anno 1523. Guilielmus Enkevortius ex Canonico Leodiensi & Archidiacono Famennæ, Episcopus Dordufensis, dein Archiepiscopus Ultrajectensis & Cardinalis. Anno 1524. Joannes Copis Canonicus Leodiensis, Archidiaconus Hasbanicæ, dein Episcopus Ferrariensis. Anno 1525. Hieronymus, Alexander Canonicus Leodiensis Archiepiscopus Brundisius demùm Cardinalis Anno 1526. Georgius ex Comitibus d' Egmont Canonicus & Decanus Leodiensis, post Archiepiscopus Ultrajectensis, & Abbas Commendatarius Sancti Amandi in Hannoniâ. Anno 1528. Adolphus ex Comitibus de Schavembourg Canonicus & Præpositus Leodiensis, postea Archiepiscopus Colonienfis. An-

no 1535 Petrus Worslius ex Canonico Leodiensi & Archidiacono Famennæ factus est Sacri Palatii Auditor, dein Episcopus Aquensis. Eodem anno Guilielmus Pictavius Canonicus & Scholasticus Leodiensis Archidiaconus Campinæ, & Præpositus Cancellarius Principis, nominatus ad Episcopatum Audomarensem. 1537. Philippus Nigrius ex Canonatu Leodiensi vocatus ad Episcopatum Antuerpiensem. Anno 1542. Antonius ex Comitibus De Schavembourg Canonicus & Præpositus Leodiensis ad Archiepiscopalem & Electoralem Insulam Coloniensem evehctus. Anno 1544. Georgius ab Austria ex Coadjutore Leodiensi ejusdem Ecclesiæ Episcopus & Archiepiscopus seu Elector Colonienfis. Anno 1554. Ludovicus de Berlaymont ex Comitibus de Berlaymont Canonicus Leodiensis, dein Archiepiscopus Cameracensis. Anno 1557. Lævinus Torrentius Canonicus Leodiensis, & Archidiaconus Brabantia ad Antuerpiensem, dein ad Mechliniensem Cathedralam elatus est. Anno eodem Olaus Magnus natione Gothus Canonicus Leodiensis Episcopus Upsalensis. Anno 1558. Nicolaus Veniero ex Canonico Leodiensi Episcopus Balneo. Regienfis & utriusque Signaturæ Referendarius. Anno 1561. Antonius Perennotus Gravelanus Canonicus Leodiensis postea Episcopus Atrebatensis, demùm Archiepiscopus Mechliniensis & Cardinalis. Anno 1563. Hermannus ex Comitibus de Schavembourg ex Canonico Leodiensi Episcopus Mindensis. Anno 1581. Ernestus Utriusque Bavarie Dux Canonicus Leodiensis, dein ejusdem conditionis Episcopus & Princeps, postea Archiepiscopus & Elector Colonienfis, & aliarum Cathedralium Præsul, ut supra diximus. Anno 1583. Guilielmus Grimbergius Canonicus & Decanus Leodiensis primò Antuerpiensi postea Cameracensi Insulâ donatus. Anno 1568. Joannes Carolus Schetz de Grobbendonck Canonicus Leodiensis postea Episcopus Tornacensis creatus. Anno 1597. Philippus Utriusque Bavarie Dux Canonicus Leodiensis, tum Insulâ Ratisbonensi, & Purpurâ Cardinalitiâ insignitus. Anno 1608. Franciscus de Gand

Gand à Vilain, ex Comitibus d'Isen-ghien Canonicus Leodienſis, dein Epifcopus Tornacenſis Anno 1612. Ferdinandus Utriuſque Bavariz Dux ex Canonico Leod. Coadjutor, dein Epifcopus Princeps, tum Archiepiſcopus Elector Colonienſis cum Infulis Monafterienſi, Hildeshemienſi, Paterbornenſi. Anno 1621. Franciſcus à Lotharingâ Canonicus Leodienſis. Pra poſitus Colonienſis Epifcopus & Comes Verdunenſis. Anno 1626. Nicolaus Franciſcus à Lotharingâ Canonicus Leodienſis Archidianoſus Hannoniz ad Epifcopatum Tullenſem, & purpura promotus. Anno 1650 Maximilianus Henricus utriuſque Bavariz Dux, Canonicus & Decanus Leodienſis, ex Coadjutore Epifcopus & Princeps Leodienſis, tum Archiepiſcopus & Elector Colonienſis, Epifcopus & Princeps Hildeshemienſis (quem Deus diutiſſimè velit & faciat incolumem.) Anno 1651. Albertus Sigifmundus utriuſque Bavariz Dux Canonicus Leodienſis, Epifcopus Friſſingenſis, quem etiam Deus diu ſopitem ſeruet. Anno 1659. Eugenius Albertus d'Allamon de Malandry ex Canonico Leodienſi creatus Ruremondienſis Epifcopus, cui etiam plurimos annos apprecamur. Fizen alios recenſet ex eadem Eccleſiâ Leodienſi ad varias Infulas eveſtos, ut Adelmanum ad Brixiënſem, Haymonem ad ad Verdunenſem, Hezelonem ad Tullenſem, Gontherû ad Salisburgenſem, Adelbodum ad Ultrajectenſem, item Guikium, Guidonè, Hannonium, Rothardum & Erluint ad Cameracenſem, ſed illos præterimus, quia non conſtat nobis de tempore quo ad ejuſmodi Infulas eveſti fuerunt. Eccleſia Leodienſis non tantû aliaſ Dioceſes illustravit, illiſque ex ſuo gremio Præſules ſubmiſtravit, ſed etiam ad novas Dioceſes erigendas, ac Sedes Epifcopales plantandas avitæ ac ampliffimæ ſuæ juridiſtioni ceſſit. Nam juxta Bullam Pauli IV quæ incipit: *Super univerſi orbis Eccleſiam.* &c. Totus diſtictus Comitatus Namurcèſis novè dioceſi Namurcenſi inſerviit: ex Comitatu Hornenſi, ditionis Hispanicæ, & Ducatu Gueldric prodiit Epifcopatus Ruremôdanus item ex Ducatu Gueldric amplifficatus

eſt Mechlinienſis. Præter eæ etiam quadraginta ſex Epifcopos quos Eccleſia Leodienſis inſtar Romana Eccleſiæ chariffimæ ſuæ Matris ſanctorum catalogo dignos propoſuit. Taceo Rupertum, Algerum, & ſexcentos alios, qui ſuâ doctrinâ Eccleſiam Orthodoxam illustrarunt, hæreſesq; proſtigarunt.

Unicum proferam in Eccleſiâ Leodienſi quo Eccleſia Leodienſis ſuam obſervantiam ſingularem erga Sedem & Eccleſiam Romanam teſtata eſt. Dum anno 1131. Innocentius II. à Petro Leone Pseudo-Papâ Italiâ pulſus eſſet, poſt luſtratas Galliarum Eccleſias, Eccleſia Leod. cum debito honore cum excepit. Magnus quidem fuit ornatus plurium Præſulum ex omnibus Galliis Pontificem deducenſibus: illuſtris item ſplendor Cæſarei Comitatus Epifcopis, Principibusque ex Univerſo Imperio confluentibus ad excipiendum communem Chriſtianorum parentem ac Eccleſiæ verum ac legitimum caput vitibile, ſed auguſtiorè his omnibus Eccleſiæ dignitatè notant noſtri ſcriptores notanter Chapeville tom. 1. annalium Leodienſ. ſub Alexandro hujus nominis Leodienſ. Epifcopo ſcilicet, quod in uno Cathedralis Eccleſiæ collegio cæſeretur eâ tempeſtate Filii Regum novem, ſcilicet Lotharius & Anſelmus Regis Alemannorum Filii, quorum prior Præpoſitus Eccleſiæ Cathedralis, alter Archi-Diaconus Condruſi fuit. Philippus filius Ludovici Groſſi Regis Francorum Archi-Diaconus Hannoniz. Theobaldus filius Regis Hungariz Archi-Diaconus Ardenna. Orgerus & Godefridus filii Regis Daciz, quorum prior Archidiaconus Famenne, in eodemque ampliffimo regno ſucceſſor, alter Archidiaconus Brabantiz. Guido filius Regis Bohemiz Canonicus & Archidiaconus Haſbaniz. Joannes & Guido Regis Navarraz Filii, quorum prior Canonicus & Archidiaconus Campiniz, alter Canonicus. Filii Ducum numerantur quatuordecim, Bertrandus & Haymo filii Ducis Bavariz, quorû prior Abbas Thudinenſis, alter Abbas Meſſienſis, Guilelmus filius Ducis Saxoniz Cantor Leodienſis. Conrardus filius Ducis Sueviz Præpoſitus Huenſis Guido filius Ducis Ardenna Decanus Leodienſis

diensis. Doyckingun filius Ducis Normaniæ Abbas Eyckensis. Carolus & Guido filii Ducis Lotharingæ, quorum prior Custos Leodiensis, alter Scholasticus Leodiensis. Franco filius Ducis Austriæ Præpositus Mechliniensis. Carolus, Petrus, & Hugo filii Ducis Burgundiæ; quorum prior fuit Præpositus S. Dionysii, secundus Præpositus Sancti Petri, tertius Sancti Bartholomæi. Ludovicus & Baretus filii Ducis Vituriæ, prior Abbas Amaniensis, alter Abbas Cellensis, nunc Visetensis. Numerantur filii Comitum 27. Godefridus filius Comitis Lovaniensis. Segnius filius Comitis de Monhault. Simon & Balduinus filii Comitis Hannoniæ prior Abbas Cinacensis. Raynaldus filius Gerardi Comitis Lothensii Præpositus Fossensis. Guido filius Comitis Sabaudicæ Abbas Namurcensis. Adalbertus (vel ut alii Albero) filius Comitis Geldricæ, Præpositus Sancti Martini, postea Episcopus Leodiensis. Notgerus filius Comitis Flandriæ Præpositus Sancti Joannis Evangelistæ. Petrus & Ogerus filii Comitis de Zeyne, prior Præpositus Sancti Pauli, alter Præpositus Sanctæ Crucis. Rogerus filius Comitis Vianensis in Ardennâ. Arnoldus & Henricus filii Comitis Claromontensis, prior Abbas Dionantensis. Walco & Falco filii Comitis Montis acuti, prior Abbas Tongrensis, alter Abbas Sanctæ Mariz Trajectensis. Henricus filius Comitis Luxemburgensis, præpositus, postea Episcopus Leodiensis. Tres filii Comitis Rupfortensis in Ardennâ, Joannes, Arnoldus & Erardus, Ogerus, Ferritus & Rolandus filii Comitis Montensis Laurentius, Paulus, & Joannes filii Comitis de Trestre. Petrus filius Comitis Boloniensis, Guido & Henricus filii Comitis Provinciz. Albertus, & Henricus filii Comitis Namurcensis. Filii Baronum septem, Boynus de Vahaniâ, Sebastianus de Harstallio. Rodolphus & Godefridus de Pratis. Theodoricus filius D. de Morialme. Ingherandus filius D. de Fleron. Reginaldus de Falcomonte.

IX. Hinc non mirum si Pontifices, Cæsares, Reges alii pari Nobilitate ac pietate insignes multis illam Ecclesiam honoribus, opibus, dominiis & privi-

legiis auxerunt. Unicum tantum Pontificium diploma hic sufficiat, quo Adrianus IV. Pontifex post Fredericū Augustum ditionem Leodiensem in suam tutelam ac protectionem singularem suscepit, eoque omnes, qui illam quovis modo molestare præsumperint sacris omnibus interdixit, ac diris devovit, hoc verborum tenore. *Adrianus Episcopus Servus servorum Dei, Venerabili Fratri Henrico Leodiensi Episcopo, ejusque Successoribus canonicè substituendus in perpetuum. Injuncti nobis à Deo Apostolatus officium, & Ecclesiasticæ utilitatis consideratio nos hortatur & admonet, fratres nostros Episcopos, quos scientiâ & honestate pollere cognovimus ampliori charitate diligere, majoremque illis honorem jugiter, & gratiam exhibere. Tunc enim de subjectionum suorum utilitate verè poterunt esse solliciti, tunc officii sui promotione poterunt efficacius imminerere, cum & ipsi nos abundantior sibi senserint honorem impendere, & propensiori affectu diligere charitatis. Ea propter Venerabilis in Christo Frater Henrice Episcopo ius justis postulationibus gratum imperientes assensum, & Ecclesiam Leodiensem, cui Deo auctore præesse dignosceris, sub Beati Petri, & nostræ protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quacumque possessiones, quacumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iure & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione fidelium, seu alii iustis modis præiudice Domino poterit adipisci firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis castrum de Rode &c. Decrevimus ergò, vel decernimus ut nulli hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus possessiones auferri vel ablatas retineri imminuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia, & integra conserventur; eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva tamen Apostolicæ Sedis auctoritate. Si igitur in futurum Ecclesiasticæ, sæcularisve paginam contra hanc nostræ constitutionis paginam sciens temerè venire tentaverit, secundò tertiove commonita, nisi præsumptionem suam*

suam congruâ satisfactione correxerit potestatis, honori, quæ sui dignitate careat, reumq; se divino iudicio existere deperperatâ iniquitate recognoscit, & à sacratissimo corpore, & sanguine Dei & Domini Redemptoris Nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem Ecclesiæ sua jura servantibus sit pax D. N. Iesu-Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æterna pacis inveniant. Amen, Amen, Amen. Hujus protectionis Apostolicæ, seu potius divinæ vim experta est Ecclesiæ Leodiensis, ut testatur chronicum magnum Belgicum, Adrianus Barlandus in chronico Ducum Brabantæ cap 37. Justus Lipsius, Ægydius auræ Vallis, Renerus Monachus, Chapeaville, Fizen, Foullon, Breviarium Leodiensæ. Cùm Albertus de Moha heredem non suscepisset, arcem suam de Moha Sancto Lamberto Martyri ejusq; Ecclesiæ Leodienti donavit anno 1204. Henricus I. Brabantæ Dux (quem alii Lovaniensem Comitem vocant) anno 1212. Hugonede Petra-Ponte Episcopo & Principe Leodienti ad istum Comitatum Mohanum anhelans, impatienterq; ferens illum jure & possessione ad Ecclesiam Leodiensem devenisse, ipsamq; ab Ottone IV. Imperatore excommunicato & exautorato ad Fredericum II. illi successorem electum parendo Sedis Apostolicæ edictis deservisse, conspiratione secretâ ingenti exercitu Mohanam obsidionem ostentans couverso repente agmine cum Ottone Leodium venit, illamq; civitatem diripuit; & atroci jususvis ordinis, sexus, atque ætatis strage, ipsis etiam templis prophanatis, & sacrosanctis quibuscumque deprædatis oppressit, & quos in eâ reliquit superstitos. Otroni fidem dare coëgit. Accipe verba chronici Ducum Brabantæ. *Dux Henricus magnam plagam operatus cædibus & rapinis. Nam aurum & argentum, omnia paruerunt direptioni: Sacerdotes & Clerici nudati sunt, nec Ecclesiis pepererunt. Fiebans in eis cædes & rapina, altare Sancti Lamberti sanguine manabat, magna quoque multitudo mulierum & parvulorum inierit, alii interfecti & alii submersi.* Episcopus vix fugâ Huum

elapsus Henricum sibi in spiritualibus Honariq; Sacramento subditum Anathemate feriit, & ferè per Selsquianum ipso spoliis & Ottonis viribus insolentiorè effecto, obdurato, & graviora comminante, anathema quotidie coram imagine Crucifixi, & Sanctorum Reliquiis, solo inter spinas constratis in eum constanter repetitum est. Quæ irridens Henricus copioso iterum exercitu collecto extremum intentat Leodiensibus exitium: sed ei incendiis & rapinis, omnia, quæ poterat devallanti Episcopus imploratis B. M. Virginis & Sancti Lamberti patrociniiis impari admodum manu occurrès perterritum cœlitus ad Brabantæ usque confinia repulit; ac in campis de Steps commisso prælio, Sanctoque Martyre suos propugnante, memorabilem de hoste victoriam reportavit; hæc cæde seu potius divinâ ultione commotus Henricus paulo post ad Ecclesiam Cathedralē Leodiensem nudis à civitatis portâ pedibus supplex venit: & inter alia defixis pavimento genibus hærentes adhuc eousq; ibidem Sanctorum Reliquias relevavit, demittiq; absolutionem & pacem ab Episcopo impetravit. Henrici sectatores seu factores eodem censure vinculo innodati graviora divinæ vindictæ supplicia experti sunt. E quibus Gerbertus Decanus Thenensis, cùm per ludibrium sacris Præsulis Leodiensis vestibus indutus inter aliquot nebulones personatum ageret, subito in furorem versus linguam sibi nec mordicus præcisam devoravit miserèq; obiit. Sacellanus Ducis in solempni convivio, quo Dux cum aliis Principibus epulabatur, repente exanimatus interiit. Pari fato & supplicio sublatis sunt omnes Consiliiarii Ducis. Ipse Rex Otto qui Henrico suppetias præbuerat non multo post disruptis, & ebullientibus visceribus in secretiore conclavi ambulans extinctus est.

Nonnulli erga Ecclesiam Leodiensem parum affecti scribunt eam ab Ecclesiæ Romanæ obedientiâ deflexisse; quia Leodienses cõtra Paschalē Papam anno Christi 1102. reclararunt, ideòq; Schismatis damnati sunt: sed Joannes Roberti excusat, negatq; quicquam scriptum, vel actum à Leodiensibus in Pontificem

X.

Pontificem Paschalem, quandoquidem nec Colonienſis editio, quam producit Baronius, neque alia ulla quidquam illius proferat. Porrò exiſtimat nuſquam alibi, quàm in centuriatoribus Magdeburgenſibus declamationem illam inveniri. Qui cum propoſuerint Centurias integras mendaciis implere, ac hiftoriam Eccleſiaſticam labefactare, credibile eſt ipſorum illud eſſe commentum aut certè pro ſua mentiendi libidine adverſus Romanam Eccleſiam, libenter amplexos eſſe, quod Leodienſibus alius aſſinxerat. At verò faciamus Leodienſes odio belli còmoti exacerbatos ſcripſiſſe vehementiùs in Paſchalem ſecundum, nam Sigebertus (teſte Trithemio nulli inter Leodienſes doctrinà ſecundus) eodem abreptus turbine illis Paſchalis litteris ſe reſponſiſſe aſſirnat, id eſt, non Eccleſiam Leodienſem Schiſmatis ream fuiſſe necelle eſt? quod ſi quid fucit mali, idem Roberti exiſtimat potius politici quàm Eccleſiaſtici eſſe. Quandoquidem adhæſiſſe Henrico Imperatori excommunicato, non Guiberto Papæ Schiſmatico, ex eo conſtet, quod Henrico defuncto (cujus unius gratià Leodienſes arma ſumpſerant) pace cum Paſchali compoſitâ ad officium, & omnem ſubmiſſionem, ac debitam obedientiam redierint, ut reſert Fizen. Denique puritatem ac integritatem Eccleſiæ Leodienſis non inticet, quòd Henrico II. Epifcopo Leodienſi poſt deceſſum Oſtaviani Pſeudo-Papæ relictà factionis ſuz popularibus conſternatione non modicâ, cum de veniâ ab Alexandro legitimo Pontifice conſequenda deſperarent, in deteriora conſilia ſe præcipitarunt, pluresque illorum conveniunt ad funus Oſtaviani, & de ſucceſſore cogitantes in Henricum Epifcopum Leodienſem univerſi oculos conſecerunt, id fortè actum eſt, quia apud Caſarem gratià polleret, & ſic ſuam factionem firmarent. Quamvis omnium ſuffragia in ipſum collata forent, tamen illam dignitatem ſummâ contentione detractavit. Denique eſto, quod præſatus Henricus dictæ factioni contra Pontificem Romanum adhæſerit, non ſequitur Eccleſiam Leodienſem ejus partes ſuſtinuiſſe, & ab Eccleſiâ ac Sede Romanâ deſexiſſe, cum eodem

tempore in ditione Leodiensî nonnulli præcipue Gerlacus mirâ ſanctitate flourerint. Hæc ſerè ex Fizen. Omitto plurima Concilia quibus Epifcopi Leodiensîs, aliique ex Eccleſiâ Leodiensî comparuerunt, Spectatâ tum ſanctitate tot Epifcoporum Leodiensium, tum Eccleſiæ Leodiensîs fide ſincerâ, & obedientiâ, non mirum ſi Pontifices Romani Epifcopum Leodiensîem pallio donarint, ipſamque Eccleſiam ingentibus aliis prærogativis ac muneribus locupletarint.

§. 14.

Teſtimonium Eccleſiæ Polonia.

QUAMVIS Poloni diſſent loco non tamen affectu erga Romanam Eccleſiam & Sedem. Nam ex Baronio ad annum Chriſti 965. Accola antiquæ Sarmatiæ Sclavorum pro pago recentiori nomine Polonii nuncupati Chriſtianiæ Religionis rudimenta ſuſceperunt, licet ex Tertulliano libr. contra Judæos Sarmatæ olim Evangelicæ doctrinæ ſemen ſuſceperint. Quiſnam fuerit primus Præco Evangelicus non fatis exploratum eſt: conſtat tantum, quod commercio vicinorum Boemorum, Meiſco, ſive Meiſcus, (quem alii Mieziſlaum nominant,) Polonorum Dux ad meliorem vitam, & ſanctiorem fidem converſus fuerit, abdicatis à ſe ſeptem Concubinis, è quibus nullam prolem poterat ſuſcipere. Tandem fertur legitimam uxorem duxiſſe Boieſlai primi Boemorum Ducis filiam, eandemque Chriſtianiâ nomine Dambron Wchan, ſivè (ut alii vocant Dabranam, vel Dobberam.) Sed eâ lege, ut ipſe fieret Chriſtianus, quod & magno animo perfecit; & cunctos ſibi ſubditos præſtare curavit, idola confregit, fana, & aras diruens, reliquaque ad eorum cultum ſpectantia in cinerem redigens. Quâ de re Romanam Eccleſiam ac Sedem certiq̄ reddidit, petitiq̄; ab eâ aliquos miſſionarios qui eam Provinciam Chriſtianiſ ritibus imbuerent. Joannes XIII. illic miſit ad illud Regnum excolendû Aegydiu Tuſculanum Epifcopum Legatum à latere, qui credentem Regem cum populo in ſide

Sanctæ Ecclesiæ Romanæ. Cap. VI. §. 14. 401

fide corroboravit, & diversos Episcopatus crexit, cum Sacerdotibus & Ministris reliquis tum ad cultum divinum peragendum, tum ad tyrones & Candidatos Fidei doctrinâ instruendos. De quibus omnibus consulendus Cromerus lib. 3. & alii Poloniæ Historiographi. Advenientibus Missionariis sensim Polonia Christianæ Fidei lumine magis illustrari cœpit, ita ut paucis post annis, si non magisq; saltem, conspicuè evaserit ac reliqua regna. Anno 1000. Dux Polonia: Legatos misit Romam, ut Sedis & Ecclesiæ Romanæ benedictionem, regiumque titulum postularet, cui annuens Silvester II. curavit conficere coronam opere egregio, quam ei mitteret: nocte ejus diei, quo eam Legatis daturus erat apparet ei Angelus Domini jussit, ut coronam, quam Duci Polonorum paraverat, daret iis, qui postero die ab ignotâ gente ad eum venirent. Itaque cum horâ ab Angelo prædictâ advenissent Legati Ungari, ipse eisdem coronam cum nomine regio tradidit, insuperque concessit, ut Crux ante regem ceu Apostolatus insigne deferretur, quod ejus operâ multi infideles populi ad Christum conversi essent, necnon ut idê Rex vice Romani Pontificis Ecclesias sui regni disponeret. Quod indignè ferentes Historici Poloni, quod Corona parata Regi Polonia: Dei monitu data sit Duci Ungarorum; Tradunt Regium Nomen ac Diadema Duci Polonia: fuisse datum ab Ottone Imperatore, cum profectus esset in Poloniam ad visendum corpus S. Alberti Martyris: sed id negat Baronius. Si enim accepisset ab Ottone, cur postea quaesivisset à Romano Pontifice post mortem Ottonis, regnante Henrico Imperatore, ut patenter refert Sanctus Petrus Damianus in vitâ Sancti Romualdi, occasione Martyrii duorum Discipulorum Sancti Romualdi, qui cum à Duce Polonia: rogati fuissent ob eam causam petere Romam, & furibus in sua cella necati sunt, & post mortem suis interfectibus liberationem à pœnis, quas patiebantur impetierunt. A quo etiam cum hæc gesta dicantur sub Boleslao Polonia: Duce, ex eo corrigas Cartuitium, qui ea facta ponit sub Meisca Bole-

slai Patre. Nam & eidem repugnat quod Ditmarus lib. 4. Chronicorum hujus temporis Auctor gravissimus Meisca obitum accidisse ponit anno octavo regni Ottonis, qui incidit in annum Domini nongentesimum nonagesimum primum.

Cur verò Stephanus Rex Ungarum tantam divinitus revelatam gratiam promeruit, ut alteri paratam Coronam acceperit, ex epistolis Gregorii Papæ VII. causam postlimum intelligere, eam scilicet fuisse, quod ipse Regnum Ungaricum Romanæ Ecclesiæ donaverit. Quod Regnum Polonia: censum annuum penderit Ecclesiæ Romanæ & Sedi Apostolicæ notat Baronius ex eo, quod anno 1013. tempore Benedicti VIII. Boleslaus Dux Polonia: conquestus sit, quod non liceret sibi ob hostiles latentes insidias promissum Principi Apostolorum Petro persolvere censum. Ex quo Baronius infert Polonos ab exordio suæ conversionis ex officio pietatis solvise singulis annis Principi Apostolorum, seu Ecclesiæ censum annuum. Hujus census annui missi Romam à Casimiro Polonia: Rege ad Sedem Apostolicam idem Baronius post Longinum Cartuitium mentionem facit. Referunt igitur quod cum Benedictus intellexisset Polonia: Regnum Casimiro stabilitum, misit ad eum Nuntium, petitque, ut juxta Legatorum Polonorum Romæ factam sponsonem, ipsiusque Casimiri subsecutam confirmationem mandaret capitis censum de universis Regni Polonia: Provinciis conquestis, & conquiritis collectoribus Apostolicis annuatim exhiberi debitum. Volens autem Casimirus parere pactis promissis, generalem omnium suarum Provinciarum indixit conventum, atque in eo concordari omnium consensu ejusmodi pollicitatio decreta est, ac innovata, & universali mandato solutio unius usualis oboli de capite tam civitates, quam oppida, vicique & rura colentium in duabus Provinciis Gnesuensi, & Cracoviensi, ac Diocesisbus eisdem in erectis: sicque ab eo tempore regnum Polonia: factum est Romanæ Ecclesiæ, & Vicario Jesu Christi Summo

Ecc Pontifici

II.

Pontifici feudale & tributarium : nec unquam tributi prædicti vulgò denarium Sancti Petri solutio quacumque occasione, aut pacto intermissa est, aut rescissa. Licet primò visum esset Poloniæ Regno gravè & difficile : tamen postea varias utilitates & commoda attulit Regno Poloniæ: quo Deus significavit illam impositionem non ab homine, sed à Deo profluxisse, quæ Commodus Longinus fusè refert.

III.

De eodem cœnũ continuando, vel altero adjuncto meminit Baronius anno 1041. & Longinus cujus authographum aservatur Romæ in Bibliothecâ Vallicellanâ, præfati igitur ferunt, quod cum res Polonorum internis & externis bellis ad extremum ferè excidium & desperationem essent redactæ tandem optimorum & primatum consilio Legati missi sunt ad Casimirum Regni hæredem quærendum (quem Poloni post Patris obitum expulerant) & in regnum reducendum (ut suam patriam ab innumeris cladibus, quibus vexabatur) liberaret. Illi à Matre Casimiri etiã à Regno expulsâ, & in Germaniâ exule intellexerunt, quod Casimirus habitum Sancti Benedicti in Cœnobio Cluniacensi suscepisset, & Sacris Diaconatus Ordinibus esset initiatus. Cùmque Sanctus Odilo Abbas negaret se posse Calimirum dimittere, Poloni recurrerunt ad Ecclesiam & Sedem Romanam. Hoc negotio pluries agitato, & controverso, tandem ob instantissimas Regni Poloniæ necessitates, & ad præcavenda innumera mala Regno præfato imminentia dimissus est Cluniaco Casimirus, uxorem ducere permixsus, ut aliquos Regni succellores haberet, eã tamen lege ut regnum Poloniæ, & omnia ejus dominia in signũ tanti beneficii à Sede Apostolicâ accepti Ecclesiæ & Sedi Romanæ quodlibet caput Nobilium nummum usualem singulis annis penderet. Accipe verba Longini : *Nempè (inquit) Jus Polonorum régionis ac regnum in signum præstiti per Sedem Apostolicam, acceptique in magno necessitatis sua articulo beneficii Beato Petro, & successoribus Romanis de quolibet capite Nobilium capitis circumscriptis usualium nummum annis singulis solvere, casariam capitis*

& comam barbaro more non nutrire, sed auribus patensibus instar religiosorum Latinarum nationum tonsura caput gestare, & in præcipuis Christi, & Virginis Mariæ ejus festivitatibus panno lineo albo, in sola modum dependente cervicem exornare, perpetuò sine astrictum: ut his tribus insignibus ex Monacho & ex Diacono Apostolicâ concessione, & benignitate, cùm aliter concretum periculum dispelli non posset, Polonus Regem sibi creatum, & creatum recognoscens tam in Deum, quàm in Religionem Christi esset gratior, atque denotior. Quibus verbis innuit non tantum sœnus auctum fuisse, sed omnes Polonos Monachi habitum & tonsuram gestasse.

IV.

Cùm Rutheni Domini Amplissimi ac Latissimi pars ad Regnum Poloniæ pertineat, hic aliquid de illo, ejusque in Romanam Ecclesiam avitâ propensione & obedientiâ dicendum est ex Baronio tomo 7. in fine, post chronica Poloniæ Matthæum Mich & alios rerum Polonicarum scriptores olim Ruthenorum seu Roloxanorum, aut Russorum Regio ambitu suo continebat universam illam Sarmatici orbis partem, quæ ab Oriente, Mæotide, Tauricâ, Chersoneso, & Tanai à Meridie clauditur Carpatiis montibus, ab Occidente Poloniæ, ac Lituaniæ finibus, itaut maximam partem Sarmatiæ Europæ contineat. Accipe verba Chromerii Polonicarum rerum libr. 1. cap. 10. 12. & 14. *Complectitur ferè quidquid terrarum est inter sinum Venedicum, Livoniam, Sueciam, Oceanum Glacialem, Rha, sive Volgam, Maosim, Mare Ponticum, Sarmaticos Montes, Poloniam, Lithuaniam & Samogitiam. Addit Matthæus lib. 2. cap. 3. cum aliis Moscoviam ad ad illud dominium spectare. De Ruthenorum primariâ conversione hic sermone non instituiimus: sed tantum proponimus insigne monumentũ depromptum ex Gregorio VII. Pontifice lib. 2. epist. 74. fidem faciens quomodo Ruthenorum Regnum Regis Demetrii filius Romanæ Ecclesiæ subiectum suscepit à Gregorio. Gregorius Episcopus Servorum Dei Demetrio Regi Russorum, & Regina ejus uxori salutem & Apostolicam benedictionem. Filius vester limina Apostolorum visitans, & quod Regnum illud*

Sanctæ Ecclesiæ Romanæ. Cap. VI. §. 14. 403

illud dono Sancti Petri per manus nostras vellet obtinere, eadem Beato Petro Apostolorum Principi debitâ debilitate exhibitâ de votis precibus postulavit: indubitanter asseverans illam suam petitionem vestro consensu ratam ac stabilem si Apostolica auctoritas gratiâ ac munimine donaretur. Cujus votis & petitionibus, quia justa videbantur, tum ex consensu vestro, tum ex devotione poscentis, tandem assensum præbimus, & Regni vestri gubernacula tibi ex parte Beati Petri tradidimus, eâ videlicet intentione atque desiderio charitatis, ut Beatus Petrus vos & regnum vestrum, omniaque vestra bona, sui apud Deum intercessione custodiat, & cum omni pace, honore quoque & gloria idem regnum usque ad finem vitæ vestra tenere vos faciat; hujus militiæ finitio cursu impetres vobis apud Sempiternum Regem gloriam sempiternam. Ecce quomodo Demetrius Rex & ejus filii regni gubernacula non susceperunt nisi prævio assensu Romani Pontificis; & sibi persuaserunt Sancti Petri Apostolorum Principis protectione magis quam armis posse defendi, ac se cum suo Regno Romanæ Ecclesiæ fore Feudatarios promiserunt. Porro (inquit Baronius) etsi donatur Romana Ecclesia, & ab ea acceptum regnum invasum & occupatum à tyranno fuit, perseveravit tamen ejusdem populi erga eandem Romanam Ecclesiam propensio haud mediocri, quæ Græcis amulationem movit: adeo ut omni semper studio laborarim, eosdem Ruthenos ab ipsâ revocare, cum facti sint ipsi Schismatica. Caterum etsi ad tempus aliquod obortio collo ab eisdem in errorem abducti, in Matrem semper respicere non desierunt, ut iterum in sinum maternum accurrerent, eodemque foveri semper optarent. Hanc propensionem in Romanam Ecclesiam continuatam usque ad hoc ævum probat ex eorum Præsulibus. Quam autem fuerint Rutheni semper Romana Ecclesiæ cupidissimi, & Catholicæ cõmunionis amantissimi, ipsorum Archiepiscopus Isidorus in totius Christiana Religione theatro in ipso ecumenico Concilio Florentino, haud vulgare, sed planè egregium specimen dedit, dum unâ cum Bessarione Thæzuntio Nicæno Archiepiscopo Græcorum omnium tum Latinis cõcordiæ auctor exstitit, cujus rei gratiâ meruit cum eodem memorato

Collegâ in Sancta Romana Ecclesia Cardinalium ordinem coartari. Post lapsum in schisma Græcorum per aliquod tempus, iterum respuerunt hoc decreto, quo Ecclesiæ Romanæ mater-nitatem recognoverunt Archiepiscopi & Episcopi Ruthenorum apud Baronium, His verbis: Igitur ex inspiratione Spiritus Sancti, cujus hæc sunt opera, & non hominum, considerantes cum ingenti dolore nostro, quanti impedimenta homines habeant ad salutem abque hæc unione Ecclesiarum Dei, in quâ incipientes à Christo Salvatore nostro, & sanctis illius Apostolis, prædeceores nostri persisterunt, ac unum summum Pastorem, primumque Antistitem in Ecclesiâ Dei, hic in terris (prout de eâ re Concilia & Canonæ manifestos habemus) & non quempiam alium præter sanctissimum Papam Romanum præstebantur, illique præbant in omnibus, ac quâmdiu uniformiter in suo robore permansit semper in Ecclesiâ Dei ordo cultus divini incrementum fuit, inde consecutum est, ut difficillimum foret hæreticis disseminare prava dogmata, &c. Proposuimus auxiliante Deo, munito isto vinculo nos ipsos ad prosequendum hoc negotium excitare & confirmare, ut quemadmodum eodem labio, & eodem corde possemus laudare & glorificare venerandum & magnificentum nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti cum fratribus nostris charissimis Dominis Romanis permanentes sub eodem Pastore visibilis Ecclesiæ Dei, cujus hæc præminentia semper debebatur. Quocirca id nobis munito promittentes coram Deo, quantum in nobis fuerit, corde sincero & candido, ac diligentia in hujusmodi negotio necessariâ, ac debitâ nos omnem daturos operam, pondemus in communi, & quilibet per se, adhibitis mediis convenientibus, ut fratribus nostris Ecclesiasticis communique plebi, in eandem unionem & concordiam firmos auctores, idque divina adjuvante gratiâ perficiamus: ut autem majus incitamentum ad finendum habeamus, quoque major à nobis cura & sollicitudo impendatur scripturâ præsens conficimus, quo sinceram, promptamque voluntatem nostram, ad amplectendam cum Ecclesiâ Romanâ unionem & consensum testamur &c.

Non contenti hoc decreto litteras miserunt Clementi super unione cum S.

Ecc 2

Romanâ

V.

Romanā Ecclesiā die 12. Junii, 1595. atque obedientiā, ac regimine Romano Pontificis. Quarum litterarum laboribus auditis, Præfectus cubiculi Pontificii, jussu Pontificis hanc orationem habuit. *Ad petram fidei, supra quam Christus Dominus Ecclesiam suam adificavit, ad montem sanctum, in quo habitare beneplacitum est Deo; ad Matrem & Mariam omnium Ecclesiarum Sanctam Romanam Ecclesiam reditis Rutheni Episcopi, post annos centum & quinquaginta &c. ut intelligeretis non esse in corpore membra illa, quæ capiti non coherent, divulsam à vite palmitem fructum nullum afferre posse, rivos arefcere, qui fonti non sunt conjuncti. Denique Deum Patrem non habere, qui Ecclesiam Matrem non habet, quæ una est Catholica, & Apostolica sub uno visibili Capite Romano Pontifice, quæ est Pater patrum, & Pastor pastorum cui in Beato Petro Apostolorum Principe, & agni & oves Christi sunt credita. Et cui à Domino mandatum est ut fratres suos Episcopos confirmet. Quo factō Oratores, seu Legati Rutheni nomine sive Ecclesię professio-nem fidei emisserunt, protinentes: Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusq; Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem & Doctorem existere; & ipsi in Beato Petro pastendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse. Et infra. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsentī sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & inviolatam usque ad extremum vitam spiritum constantissimè Deo adjuvante retinere, & confiteri, atque à meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & predicari, quantum in me erit, curaturum. Quam professionem subscripsit Hypatius Ruthenorum Legatus, cui Summus Pontifex subjecit. Gaudium cordis nostri, quod hodiernā die capimus ex vestro ad Romanam Catholicam Ecclesiam reditu, nulli verbis exprimere satis possumus: Gratias Immortali Deo singulares agimus, qui per Spiritum Sanctum suum hanc vobis*

mentem dedit, ut ad vestram, & omnium fidelium Matrem Sanctam Ecclesiam Romanam confugeretis, quæ aperto charitatis gremio vos recipit, & nos sincero cordis affectu vos Metropolitani vestrum, & Cœpiscopos vestros, totamque Ruthenam nationem excipimus &c.

§. 15.

Testimonium Ecclesiæ Hungaricæ.

POST QUAM S. Adalbertus Pragensis in Boëmia Episcopus Hungaros ad fidem Christi cœvertit, ut fuscè referunt Cartuitius in vitâ S. Stephani Regis Hungarorum, Surius 23. Aprilis & 25. Augusti, Baronius ad annum 989. post aliquot annos scilicet anno 100. Stephanus Duci Hungarorum titulum & Diadema Regium Sylvester II. concessit. Insuper ut Crux ante Regem quasi Apostolatus insignæ deferretur, quod ejus operâ multi infideles populi ad Christum essent conversi. Cartuitius & Surius narrant Hungaricam Ecclesiam sub hoc Rege & Gisela, sive Gisla Regina filiâ Henrici, (quam in uxorem Stephanus acceperat) mirificè floruit tum augmentato Episcopatum & Abbatiarum, tum redditibus, & institutis pro reformatione morum: tum denique amplissimis templorum fabricis, & maxime singulari erga Beatissimam Virginem cultu, cui sanctissimus Rex se suumque Regnum per votum obtulit, ejusq; tutelæ commisit. Undè festum ejusdem Assumptæ Diem Domine nuncupabant. Scribunt etiam Monachorum cœnobiū fuisse ab eodem rege constructū Hierosolymis, templū magnificèq; ornatum: erectum Constantinopoli; Collegium Canonicorum sub titulo Sancti Stephani Protomartyris Romę conditum, ibidemq; domus seu Xenodochia edificata pro excipiendis Hungaris peregrinantibus ad limina Apostolorū, quorum omnium intuitu Hungarorū Apostolus cœpit appellari. *Esse enim (inquit Cartuitius) ille sibi evangelizandi munus non sumpsit, autamen ceu quidam concionatorum dux & Magister defensionis & sustentationis solatia eis suppeditavit.* Qui quidem adeo pietate insignis haud inferiori militari fortitudine: hoc eodem

laccilitus

laccessit à Giulæ Transilvaniæ Principe avunculo suo ob disparem cultum religionis comparato exercitu Transilvaniam subjugavit, & ad Romanæ Ecclesiæ finem perduxit.

§. 16.

Testimonium Ecclesiæ Daniæ.

I. **S**U8 Eugenio II. scilicet anno Christi 826. Baronius scribit quod Rex Danorum seu Northmannorum, Araldus sive Haroldus unâ cum conjugè, cæterisque suis, ad fidem conversus, & Moguntia baptisatus est prædicatione Ebionis Archiepiscopi Remensis illuc missi Consilio Imperatoris & auctoritate Romani Pontificis. Postea scilicet anno 1067. cum in Daniâ regnaret Sueno ex Baronio annuû vestigal Ecclesiæ Romanæ soluit. Secundum eundem Baronium anno 1092 Ericus Danorum Rex (qui anno superiori Olavo fratri subrogatus est) cultor pietatis eximius Romam ad Urbanum II. se contulit, ad quem ob inanes & falsas suspiciones ab Archiepiscopo Hamburgensi excommunicandus appellatione ad Sedem Apostolicam sententiam prævenisset. Qui apud Urbanum causâ peroratâ non tantum superior evasit, sed etiam obtinuit, ut Daniâ non amplius Sedi Hamburgensi subiceretur, sed proprium haberet Metropolitanum, aliâs à Suenone Rege procuratur, cui Sueciam & Norvegiam in sacris subiecit, ut scribit Saxo Grammaticus lib. 12. histor. Dan.

§. 17.

Testimonium Ecclesiæ Bohemica.

I. **B**ARONIVS. scribit quod anno 1073. Gregorius VII. misit ad Vratislavi Bohemix Ducem Legatos Bernardum, & Gregorium, qui ab eodem Duce honorificè suscepti sunt: sed à Joramiro Episcopo Pragensi ad eodè indignè habiti sunt, ut susceptionis intententia debuerit in eum ferri, ut patet ex epist. 17. lib. 1. ejusdem Pontificis, quo usque homo refractarius alii, Episcopi Moraviæ adversus eum querelis judicio postulatus, Apostolicæque Sedis auctoritate coactus lib. 1. epist. 44. & 45. ad dicendam

causam Romam venire absolutionis litteras obtinuit epist. 78. Sed iterum contra eum integrandum fuit judicium lib. 2. epist. 6. & 7. cum denuo cepit eundem Joannem laccessere, ut patet ex lib. 1. epist. 60. & 61. quibus etiam redargutus est. Sigefridus Archi-Episcopus Moguntinus, cõquod eam causam ad suum judicium studuisset advocare. Quas controversias compositas auctoritate Apostolicâ testatur epist. 53. lib. 2. Gregorii VII. Eodem anno Vratislaus census annuum annuatim pendere Ecclesiæ Romanæ ac Sedi Apostolicæ pro Ducatu Bohemix voto se astrinxit: quâ solutionem factam anno sequenti testatur epistola 7. ejusdem Pontificis. Item ex epist. 18. colligimus eundem Ducem pactum iniisse cum Landulpho Principe Beneventano de fidelitate ab eo exhibendâ Romanæ Ecclesiæ.

§. 18.

Testimonium Vandaliæ Ecclesiæ.

I. **S**ANDERUS de visibili Monarchiâ num. 695. refert legationem expeditam fuisse per Joannem XIII. Pontificem in Wandaliâ, quæ est pars amplissima Sclavoniæ Regionis. Ad instantiam Meissonis Monarchæ, quorum legatorum zelò & diligentia præter insignes illius Regionis populos ad fidem Christi converterunt, & Ecclesias erexerunt. Crantzius hist. Eccles. Saxon. lib. 6. cap. 36. & alibi Baronius anno 1154. scribunt Wicelium Episcopum Aldemburgensem virum Apostolicum, & sanctitate clarissimû uberrimos fructus collegisse in Wandaliâ & Olfatiâ. Anno 1161. secundum Baronium Waldemarum creatum Rex Daniæ Rugianorum Wandalorû & aliorum finitimorum populorû idololatricam mirabiliter sustulit, Christianeq; religionis cultum propagavit, adhibito ad illud opus Absalone suo Collectaneo Episcopo Roschildensi, quam propagationem exactè & ornate describit Saxo Grammaticus, & Wilhelmus Roschildensis Abbas apud Surium tom. 2. die 6. Aprilis. His verbis. *Anno à nato Salvatore millesimo, centesimo, sexagesimo primo Regnum Daniæ obtinuit Waldemarus Canuti Regis & Mariyris filius, qui Wandalos à Regni sui finibus populevit.*

Nam sapē illos infestos patiebatur utriusque sexus homines, & prædam multam secum abducentes. Tandem verò etiam Christiana Religioni coëgit colla submittere. Per id tempus Roschildensæ Ecclesiæ cum multâ laude præsedebat Absalon Episcopus vir magni consilii, Cleri decus mærentium, & afflictorum Consolator, Religiosorum pius Amator, totius populi Restor modestus, advenarum & pauperum benignus Sustentator, Wandalorum strenuus Debellator, Religionis Christiana Ornamentum, & Exemplar sobrietatis, Forma pudicitia, vera Nobilitatis, & probitatis insigne Speculum, Lucerna fulgens in templo Dei, ejusque columna Fortis, & Immobiles &c. Is cum Willelmo Parisiis evocato præfatum Wandaliæ & alias suâ sanctitatem & zelo tum fide, tum aliis virtutibus illustravit, idololatriamque evulsi.

- II. Adiciam pro Coronide Germaniæ & nationum Borealiæ: Regna, & Dominia fati patentem manifestasse suam erga Romanam Ecclesiam zelum & observantiam, dum ad propugnandam fidem Catholicam Religiosum Ordinem Teutonicorum Equitum instituerunt, quem Cælestinus III. rogatu Henrici Imperatoris confirmavit, eisque donavit vestem albam, & nigram. Anno Christi 1198. juxta Baronium, eisque observantiam regulæ S. Augustini præscripsit: in quem Ordinem sqli Nobiles, iidemque Germani admittuntur. Hi varia patrarunt facinora, quibus & sui animi generositate, & suam erga Romanam Ecclesiam, & Sedem Apostolicam zelum ac subjectionem manifestarunt.

§. 19.

Testimonium Gallicana Ecclesiæ.

- I. **A**LIAS Occidentis plagas percurramus, ac primò ab amplissimis, & numerosissimis ob populos & dioceses Gallias auspicemur. Scio Philip-pum Mornæum in suâ præfatione mysterii iniquitatis negare Ecclesiæ Romanæ Maternitatem respectu omnium aliarum Ecclesiarum: sed miror quod præfatus hæreticus in Galliâ oriendus sapere volens tamen ignoret, quòd Ecclesia Gallicana Ecclesiam Romanam semper ut matrem suspexerit. Audiat Innocentium III. serm. 3. in

consecratione Pontificis. *An non ego sponsus sum, & quilibet vestrum amicus sponsi? utique sponsi: quia habeo nobilem, divitem, & sublimem, decoram, castam, gratiosam, sacrosantam Romanam Ecclesiam qua disponente Domino cunctorum fidelium Mater est & Magistra: cum hæc mihi commercium nuptiale, illius vocem audit Romana Ecclesia pro quâ Dominus oravit in Petro, ut non desiceret fides illius, non audit vocem alienorum.* Expēde illa verba: *Disponente Domino.* Id est non ex instituto & ordinatione humana, sed divina. Ibidem offendit nunquam eam commisisse perpostitum adulterium, (ut Philippus Moritzus in sua præfatione ad Ecclesiæ Romanæ sectatores cum aliis impie calumniatur) subditque Innocentius. *Tantum fidem Romanus Pontifex, & Ecclesia Romana sibi semper servaverunt, ut eis congrue valeat coarsari, quod veritas in Evangelio ait: Cognosco oves meas, & cognoscunt me mea, alienum non sequuntur, sed fugiunt, quia non noverunt vocem aliorum alieni autem sunt Pseudo-Pontifices, & Anti-Pape summum cognoscunt & audiunt, non Apostolicum, sed Apostolicum, non Cæsarum, seu Catholicum recipiens, & reddens debitum conjugale, recipiens ab eo debiti obedientia, & reddens debiti reverentia.* Quasi diceret Ecclesia Romana est vera Christi & Romani Pontificis sponsa, vera Mater fidelium: non verò sponsa vel mater Macedonii, Nestorii, Lutheri, Calvini, &c. Hæresiarcharum: Nec Sergii & Pyrrhi qui excusso jugo Rom. Ecclesiæ sedem Constantinopolitanam occuparunt, nec Lucii, & Georgii Ari-anorum, qui sedem Antiochenam Athanasio expulso invaserunt: hi enim non sunt veri sponsi, sed adulteri; non student veris & legitimis filiis generandis, cum seminent doctrinam veræ fidei contrariam, ac destructivam.

Jam prodeant Ecclesiæ Gallicanæ. Prælati, & quid de Rom. Ecclesiâ sentiant audiamus. Occurrit 1.º Sanctus Irenæus (de quo supra) natione quidem Græcus sed Episcopatu Gallus, scilicet Lugdunensis, qui vivebat primo sæculo temporibus Apostolorum, secundum Hieronymum epist. 29. & eorum auditor, secundum Eusebium lib. 5. cap. 6. Præfatus Irenæus supracitatus libr. 3. adversus

II.

Irenæus

Irenæus

*l. 3. ad
versus
Hæreses* adversus hæreses Valentini cap. 3. expressè docet totius Orbis Ecclesiæ & Sedi Apostolicæ: Cujus Pontifices recenseat Linum, Cletum, Clementem, Anacleum, Evaristum, Alexandrum, Xistum, Telesphorum, Higinium, Pium, Anicetum, Sotherum, & Eleutherium, & ad eos ut veros Petri Successores ab omnibus fidelibus recurrendum esse ait his verbis. *Ad hanc Ecclesiam propter potentiorẽ principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam: hoc est eos qui sunt undique fideles, in quã semper ab eis, qui sunt undique, conservata est ea, quæ ab Apostolis est traditio. Ibidem. Quoniam omnium Ecclesiarum enumerare successiones, Romanæ Ecclesiæ annunciatam hominibus fidem usque ad nos judicantes, confundentes eos, qui per sui placitiam malam vel vanam gloriam, vel per cæcitatẽ & malam sententiam præter quam oportet colligunt. Episcopi Galliarum scribentes ad Leonem Papam, asserunt se gratias agere Deo, quod Ecclesiæ Romanæ eum Pontificem dederit. Vnde Religionis nostra propositio Christofons & origo manavit.*

S. Greg. l. 4. in di. 24. epist. 30. Sanctus Gregorius Magnus l. 4. indi. 23. epist. 30. Vigilio Episcopo Arelatensi ita scribit. *Quia cunctis liquet unde in Galliarum Regionibus fides sancta prædierit, cum præsentem consuetudinem Sedis Apostolicæ fraternitas vestra repetit, quid aliud quàm bona soboles ad sinum Matris Ecclesiæ recurrit: Vocat Galliam sobolẽ, & Ecclesiam Romanam Matrem ejus: tuncq; Galliam censendam esse bonam illius sobolem, quando ad eam recurrit & eam agnoscit, nõ ut sociam, & cõtubernalem, non ut forem (ut quidam Schismatici dogmatizant) sed ut matrem. Hæc suprema respectu omnium Ecclesiarum maternitas non tantum ab Episcopis, sed etiam ab ipsis Regibus asserita est. Audiamus Carolum Magnum, qui de illa in hæc verba differit. *In memoriam Beati Petri Apostoli honoramus sanctam Romanam Ecclesiam, Sedem Apostolicam, ut qua nobis Sacerdotalis mater est dignitatis Ecclesiastica esse debeat magistra veritatis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa Sede imponatur jugum tamen feramus & piã devotione toleremus.* Eadem verba referuntur à Gratiano in suo*

decreto dist. 17. cap. 3. hæc verba Regis Christianissimi, summiq; Imperatoris ac Monarchæ ponderari merentur: non ait, quod si Sancta illa Mater Romana Ecclesia & Sedes Apostolica imponat jugum vix ferendum, debeat obmurmurare, reclamare, & illud jugum excutere, & contra illam Sedẽ arma sumere, vel invitè tolerare, sed *Piã devotione* (inquit) *toleremus.* Non tantum piã devotione, Ordinationes Apostolicas, Reges Galliæ tolerarunt, sed etiam cum omni humilitate & animi demissione susceperunt, ut scribit Nicolaus Papa ad Carolum Calvum. *Cum vos tantã humilitate, tantæque devotionis incurvatione sub potenti manu Dei ad reverentiam præcipuorum ipsius Apostolorum flecti conspiciamus impletum videmus quod Sanctus Iob de Domino loquitur: sub quo curvantur qui portant orbẽ.* Horum regum exemplo non tantum subditi, sed etiam extranei Principes ad similem observantiam exhibendam non mediocriter incitamentum habent, ut scribit Gregorius VII. lib. 8. registri epist. 11. ad Suctonium Regem. *Gallicana siquidem Ecclesia non vos alienis documentis instruxit, sed quod thesauris Matris in sancta Romanæ Ecclesia accepit salubri nobis eruditione contradidit.* Tanta erga Romanam Ecclesiam Galliæ observantia fuit, ut nunquam Schismatibus pollutam fuisse recolatur. Unum Pisânium Conciliabulum referam, cui Ludovicus XII. adhærere noluit, sed profusus est Lateranensi Concilio se subicere, ut legitima potestate indicto; ut habetur sessione 8. ejus exemplo cum Prælati Galli Concilio Lateranensi comparare non potuissent præfixo tempore ob denegatum saluum conductum à Maximiliano Sfortia tunc Mediolanum tenente, nec tutum iter esset per limites Genuensium se excusarunt ut habetur sess. 9. ejusdem Cœcilii. *Interim certiores faciunt sanctissimum Dominum nostrum de bonã, quam erga sanctitatem suam & Sedem Apostolicam gerunt voluntate, cõtalem hæcenus fuisse; ut ab illius unitate nunquam voluerint, minuscq; in futurum velint ullo pacto discedere; sed illius mandatis perpetuò obtemperare; neque Schismaticos unquam fuisse, sed unam Ecclesiam Catholicam sub uno Pontifice maximo*

*Nicolaus
Papa.*

Gregor.

*Concilium
Lateranense.*

luisse, & observasse, quidquid ab inimicis veritatis, & Christianissimi Regis & Regni ex adverso dictum fuerit. Item si occasione Congregationis Pisanae, & gestorum in eâ, aliquas censuras juris, aut hominis, aut alias quascumque censuras de jure, aut de facto incurrerint, praestitò prius debito juramento de parendo mandatu Ecclesiae, & Sanctissimi D. N. Leonis Papae X. cum illâ humilitate, quâ possunt & debent, usque ad prostrationem & pedum oscula, & absolutionem, quâ indigent sibi dari, & quamcumque aliam juris poenam, seu maculam aboleri petierunt, & postulerunt, prout per tenorem praesentium petunt & postulant, ac si coram sanctitate suâ praesentes & personaliter interessent &c. Ecce qualem Praelati Galliae, Reges Christianissimi, & tota Gallia fidem de Ecclesiâ Romanâ & Sede Apostolicâ habuerint, qualem devotionem & obedientiam illi semper exhibuerint. Pipinum Anno 744. apud Baronium Caroli Martelli filium, Major domus Regis Francorû sollicitè, curans res, quæ ad Ecclesias spectarent, tam suo quàm Antistitum & Principum Francorum nomine legationem cum litteris misit ad Zachariam Romanum Pontificem, ut ipsum de multis ad Sacerdotalem ordinem ac salutem animarum, illicitaque conjugia pertinentibus consuleret. Quibus satisfaciens Pontifex ad eundem Christianissimum (ut vocat Pipinum) & Antistites rescripsit epistolam viginti septem continentem responsionum capita, desumpta ex Canonibus Apostolorum, ac decretis Summorum Pontificû & Conciliorum; atque ut ea observaretur Bonifacio rescripsit ut Concilium cogeret, de quæ iisdem canonicè custodiendis inter Episcopos ageret. Anno 753. Pipinus Stephanum III. in Gallias adventantè tam honorificè excepit, ut obviam ei cum vxore iverit, & non solum pedibus ejus se prostraverit, sed & vice fratris juxta ejus equû ambulans aliquantum itineris deduxerit ex Baronio post Anastasium. Apud eundem Baronium anno 751. post Pithæum & Aimoinum, Zacharias Pontifex Romanus Francorum regnum, quod sub regibus Merovingiis inertibus, & novissimè sub Hilderico Stupido periclitabatur, Apostolicâ autoritate in Pipinum ob-

tentas adversus diversos hostes sepe victorias trãstulit, eumq; regè creavit, ipso Hilderico anno sequente detruso in Monasterium. Sed hanc historiam variis rationibus reprobatur Dupleix tomo 1. Historiæ Franciæ in Childerico III. & Galliarum rege 21. Quidquid sit Anastasius scribit Pipinum & ejus filios à Stephano Pontifice fuisse unctos in Reges Francorum: & colligitur ex epistolâ Ludovici Imperatoris Caroli Magni Filii, & Pipini nepotis ad Hilduinum, quæ habetur in Areopageticis. Dupleix citatus contendit Pipinum fuisse unctum à Bonifacio Archiepiscopo Moguntino legato Zachariæ Pontificis, licet Gallia abundaret Prælati, qui & scientiâ & virtute maximè conspicui erant. Hoc factò universa Gallia testata est se Romanam Ecclesiam & Sedem filiali amore prosequi ac suscipere. Eandè Ecclesiâ Romanæ autoritatè commèdat quod Dupleix in Carolo Magno narrat scilicet præfatum Carolum fuisse creatum & unctum Imperatorem Occidentis solâ autoritate Pontificiâ à Leone III. Papâ.

Hic non prætereundum existimo, III. quod refert Baronius de Carolo Magno ad annû Christi 770. & chronica Galliæ, habitum fuisse à Carolo Magno Concilium in Wormatiâ Civitate. Ibidem anno 772. quæ & secundâ ejus nominis est dicta, cujus extat in Francorum capitularibus lib. 7. cap. 205. fragmentum de Canonicâ purgatione Sacerdotum, qui fuissent accusati de criminibus non probatis. Anno 775. apud Baronium, & veteres Francorum Annales sub Carolo eodè Augusto in Driâ habita est synodus. Ibidèq; notat Baronius rem observacione dignissimam, quod priusquam Carolus ad aliquod bellû proficisceretur, ad cõponendû civilem statû, benè disponendas res Ecclesiasticas, conventum Antistitum atque optimatum cõvocare consueverat. Ex eodem Baronio an. 776. & Francorum annalibus idè Wormatiæ synodum habuit ad componendas res Ecclesiasticas & politicas. An. 777. Carolus Magnus ad stabiliendâ Ecclesiâ novellam Saxonum converforum synodû habuit Paderburnæ ubi Saxones baptizati juramento firmavèrunt se Christianam fidem perpetuò servaturos

turos, alioqui passuros jacturam omnium bonorum. Hæc acta Caroli, vetus chronicon, annales Francorum & Regino tradunt apud Baronium anno citato. Anno 779. antequam paratâ expeditione in Saxones procederet in Villâ Duriâ conventum synodicum ex more habuit apud Baronium. Ex eodem anno 780. dictus Cæsar synodo habitâ Lippiz in Saxoniâ res illius populi, religionemq; firmavit. Anno 782. idē Augustus synodum habuit Coloniz. Anno 785. habuit synodum Paderburnensē in Saxoniâ, in quâ inter alia status Ecclesiæ Saxonū dispositus est, baptizato etiam, qui rebellare, consueverat Wido chindo Principe, eo maximè miraculo cōmoto, quod in communionē Paschali vidisset sacratissimâ Eucharistiā ab omnibus sumi instar pulchelli pueri, prout narrant Annales Saxonum apud Baronium. Anno 794. collegit Francofordiæ ad Moenū Fluvium in Germaniâ, ex universâ Italiâ, Galliâ, Germaniâ, atque Britaniâ trecentos circiter Episcopos ratione cujus numerositatis & præsentie Legatorum Sedis Apostolicę hoc Concilium plenarium nuncupatum est, ubi Elipandus & Felix damnati sunt, & ejus doctrina & pietas ita enituit, ut se: *Filium & Defensorem Sanctæ Dei Ecclesiæ* nominaverit. Anno 806. produnt annales Francorum apud Baronium ibi habitum esse conventum ab eodem Cæsare in Villâ Theodonis, atque ex testamento tripartitum esse tribus filiis Regnum ipsius. Anno 813. mensibus Maio & Junio quinque Concilia in diversis Galliarum locis celebrari voluit; unum Moguntiaci, alterum Rhemis, alterum Turonis, quartum Cabillonē, quintum Arelate pro meliori Ecclesiæ institutione, Quod autem hæc Concilia celebrata sint cum assensu Romani Pontificis colligit Baronius ex capitularibus Regum Francorum cap. 37. *Auctoritas Ecclesiastica, atque Canonica docet non debere absque sententiâ Romani Pontificis Concilia celebrari, ea non nisi assensu Romanorum Pontificum habita esse.* Idem ad annum 799. scribit Concilio Francofordiensi non tantum interfuisse Sedis Apostolicę Legatos, sed etiam ibidem visas fuisse Hadriani Papæ eâ de re scriptas ad E-

piscopos Galliarum & Hispaniarum literas.

Hunc Ecclesiæ Romanæ primatum Reges Galliz non tantum verbo & scripto suspexerunt, sed etiam pro ejus manutentione sua arma impenderunt contra Hæreticos & Schismaticos, ut testantur Historici & Auctores Galli & alii. Ac r. ab ipsomet Ecclesiæ oraculo Gregorio Magno auspiciemur, qui anno 590. sedens ita scribit Regi Childeberto. *Quans ceteros homines Regia dignitas antecellit, tanto ceterarum gentium Regna, Regniq; vestri profecto cultmen excellit, esse autem Regem, quia sunt & alii non mirum est: sed esse Catholicum, quod alii non merentur, hoc satis est: sicut enim magna lampadis splendor in tenebris noctis obscuritate luminis sui claritate fulgebat, ita fidei vestra claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat, ac coruscet. Quidquid autem Reges ceteri gloriantur habere, habetis. Sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis. Scilicet armis illam Ecclesiam defendentes. Cui subscribens Cardinalis Baronius ad annum 1118. anno r. Pelagii I. Si quis (inquit) dicit portum Romanæ Ecclesiæ fluctuantis navicula Petri Galliam esse, non mentietur. Et nē hæc verba perperam & adulatoriè dixisse videatur consule eundem Cardinalem & leges quomodo Childebertus Rex Galliz cum fratre suo Clotario in Hispaniam perrexerit anno 542. tempore Vigilli Papæ contra Regem Gothorum Ariannum, qui impediēbat liberum Christianæ Religionis exercitium, & Romanæ Ecclesiæ jurisdictionem. Suum zelum & obedientiam erga Romanam Ecclesiam idem Rex Childebertus manifestavit, dum anno 556. secundum Papiarium Massonium l. r. annalium in Childeberto ad finem. *Childebertus Ruffinum in Italiam ad Pelagium Romanum Pontificem miserat rogatum, an Catholicam Leonis Papæ epistolam adversus Eutychetem sequeretur. Pelagius respondit librum illum Ecclesiæ probari, ipseque, ut Rex postularat, novam fidei formulam scripsit. Extat epistola Pelagii ad Childebertum. Quid per nomen Ecclesiæ intelligit? Romanam, quæ antonomastice Ecclesia nuncupatur, ut dictum est: cur ad illam potius,**

IV.

Gregor. Magn.

Barog.

Papir. Mass.

quàm ad Clerum Gallix, seu Ecclesiam Gallicanam, recurrit? quia Romana est Mater & Magistra illius, & reliquarum orbis Ecclesiarum. Undè Baronius ad annum 556. art. 7. rectè subjungit. *Porrò eum scribendi fidei professionis libellum suæ epistolam Pelagio occasio oborta illa fuisse videtur, quod cum contra tria capitula pro quintâ synodo sententiam loqueretur, in suspicionem læsæ Majestatis offensaque Catholica fidei haud mediocrem adductus esset, cum præsertim defensores trium capitulorum, ut illud ubique vulgasset, ac pariter exclamassent, omnes qui agerent contra tria illa capitula impugnare contra Chalcedonense Concilium; quæ quidem calumniâ, ut dubitantium animos liberaret, eam ad Childebertum de fide Catholicâ Pelagius epistolam dedit, quod & præstitisse Sanctum Gregorium, Theodolindam Reginam eandem ob causam oportuit.* Idem Baronius observandum monet, cum adhuc de Romani Pontificis fide Childebertus subdubitaret, non à Prælati, & Clero Ecclesiæ Gallicanæ ejus fidei examen & discussionem postulavit, sed ab ipsâmet Ecclesiâ Romanâ: ut patet ex epistolâ de rectâ fide ad Flavianum conscriptâ: Pelagium novam fidei formulam ad Childebertum misit, non ut apud eum rectæ fidei professionis rationem redderet; sed ut à se removeret omne suspicionis scandalum, & ostenderet se non aliud credere, quàm suos prædecessores juxta Sancti Petri ordinationem 1. epist. cap. 3. dicentis, nos debere paratos esse omni poscènti scilicet fideli, seu infideli: Domino, aut servo: Regi, aut subdito reddere rationem nostræ fidei, modò id postulent, ut discant, & deinde aliquam utilitatem secuturâ judicemus; Regum est à Sacerdotibus discere, & maximè omnium supermo & infallibili, Malachix c. 2. v. 7.

1. Petri
epist. c. 2.

Malach.
c. 2. v. 7.

Labis Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus: Angelus enim Domini exercituum est. Nec refert (quòd aliqui notât) Pelagium Papam in illâ epist. dicere. *Quibus nos etiam subditos esse sancta scriptura precipiunt.* Dico Pelagium id scribere primò in personâ aliorum: ille enim nullo jure subditus erat Childeberto. Deinde quia Pontifex officio consulendi præest, ut omnium salutem inserviat, & juxta illud se

dicat: *Servum servorum Dei.* Præscripto Christi Domini, ut sint ministri omnium. Quia Pelagius studebat Regem & ejus subditos in gremio & communionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ quâdam veluti subjectione, & servitute pastorali illud ministerium Regi & subditis dispensare. Idem Rex Childebertus manifestum testimonium suæ & totius Regni submissionis erga Romanam Ecclesiam exhibuit, dum à S. Gregorio pallium petiit pro Vigilio Arelateni Episcopo, quem etiam Legatum suum in Galliâ instituit, ut patet ex epist. 51. ad Vigilium Arelatensem Episcopum libr. 4. indict. 13. *Libenti (inquit) animo postulata concedimus ne aut vobis quidquam de debito honore substrahere, aut præcellentissimi filii nostri Childeberti Regis perisionem contempnisse videamur.* Philippus Mornæus in suo mysterio iniquitatis (qui Ecclesiam Romanam & Gallicanam pari odio profecquitur) etiam inter utramque supereminat Zizania, & ut hanc ab illius jurisdictione liberam probet, negat verisimile esse Regem Childebertum postulare ab Ecclesiâ, seu Sede Romanâ, ut Vigilium Ecclesiæ sui Regni præficeret, Arelatensem utique Episcopum Gunthramni Regis subditum, cui cum illo erant frequentes rixæ. Sed ostendit hæc objectione se historiæ ignarum esse: si quæ enim rixæ initio intercesserint Regi Guntheramo cum nepote Childeberto; tamen postea reconciliatus est, Aimoinus lib. 3. de gestis Francorum cap. 68. ferturque hastam, quam manu gerebat ei tradidisse. Dicens: *Hoc amantissime Nepos noveriste mihi successurum in Regno, idcirco tradidisti tibi à me potestate cunctas Regni mei Civitates sanquam tuas dispone, reminiscens te solum ex nostrâ superesse stirpe.* Quo factò hortatus est Primate Franciæ, ut suum Nepotæ Regio honore dignum censerent, fidei juramentum ei præstarent, nec spernerent ut puerum: sed ut Dominum venerentur. Quare morti proximus eum sui Regni hæredem instituit. Et verisimile est defuncto Guntheramo Childebertum Regni possessione fructem petiisse à sancto Gregorio pallium pro Vigilio Episcopo Arelateni, quod pallium est antiquissimum insignis potestatis Archiepiscopalis,

Mon.

Aimoin.
lib. 3. c. 68.

Rupert.
l. 1. de
div. offi.
cap. 27.

chiepiscopalis, ut testatur Rupertus lib. 1. de divinis officiis cap. 27. scribens S. Maternum missum à Sancto Petro, ut Trevirensi Ecclesiæ præficeret, Successoribus pallii usum reliquisse. Eiusdem usus antiqui meminit vetus auctor rituum Ecclesiasticorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ lib. 1. tit. 10. cap. 5. illum colligens ex maximo Episcopo, & Eusebio Cæsariensi. Unde cum Augustinus ab eodem Sancto Gregorio legatus in Angliam mitteretur, ei prohibuit, ne ullam in Galliâ jurisdictionem exerceret, ut patet ex responsione ad 9. interrogationem Sancti Augustini lib. 12. indict. 7. epist. 71. ex quo loco liquet Romanam Ecclesiam in Ecclesiis Galliarum auctoritatem habuisse, cum scribat se transmisisse pallium Episcopo Arelatensi, cui vices suas commiserat. Idem Sanctus Gregorius lib. 7. indict. 2. epist. 114. concessit pallii usum Siagrijo Episcopo Augustodunensi & constituit, ut Ecclesia Augustodunensis Ecclesiam Lugdunensem immediate subsequeretur, quem locum & ordinem ex Ecclesiæ & Sedis Romanæ indulgentiâ observavit.

IV.

Cum Leo Italicus dictus Conon edictum publicasset, ut omnes, qui sub Imperio Romano essent, Sanctorum imagine everterent & abraderent. Gregorius II. Pontifex tantam impietatem minimè ferens Catholicos omnes hortatur, ne tam impio mandato obsequantur, sed resistant, etiam cum jacturâ bonorum & vitæ: quâ cohortatione ita animati sunt maxime populi Italiæ, ut parum abfuerit quin alium sibi Imperatorem eligerent. Quominus verò id fieret, Gregorius II. suâ auctoritate obstitit. Unde Cedrenus & Zonaras Græci hunc Gregorium laudant: hujus Imperatoris scelera sigillatim exponunt, ex Historicis Latinis Anastasius & Platina in Gregorio II. Nauclerum generat 25. Sigonius lib. 3. de Regno Italiæ anno 713. Hieronymus Rubens lib. 4. histor. Raven. & maxime Baronius ad annum 726, refert duas epistolas ejusdem Gregorii ad Leonem Imperatorem de Sacris Imaginibus, quas Græcè & Latine scriptas, ante non excusas publice edi curavit, quibus inter cætera cum monet non esse Imperatoris quidquam in fide innovare; addit Baronius anno citato

ad infantiam Gregorii II. Carolum Martellum Regem Galliæ transiisse in Italiam cum auxiliaribus copiis ad propugnandam Sanctam Romanam Ecclesiam, quo audito Leo Imperator nihil amplius contra Ecclesiam, & Sedem Romanam attentare ausus fuit. Solemnis legationis à Gregorio Pontifice decretæ, & Clavium venerandi Sepulchri cum vinculis Sancti Petri, ac immissis muneribus prius inauditis eidem principi destinatis meminere Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 57. & appendix ad Gregorium Turonensem cap. 1001. & nonnulli alii Historici Galli.

Aimoin.

V.

Cum Luitprandus, & Hilprandus Reges Longobardorum ægrè ferrent quod Gregorius III. benignè excepisset Trasimundum Ducem Spoletanum cumque bello infestarent anno 740. Pontifex petiit suppetias à Carolo Martello, innuens se post Deum in ipsum spem suam fixisse, ut Ecclesiæ Romanæ hostes debellaret epist. 6. *Ad se post Deum confugimus, fecimus.* Ubi & filium Christianissimum bis nominat: quod auxilium Rex indilate concessit: huc producere possent alios Reges Galliæ; ut Pipinum, ad quem Zacharias Gregorii successor scripsit epistolam cujus titulus est. *Excellentissimo atque Christianissimo Pipino.* Eundem titulum Regi Galliæ Innocentius IV. tribuit, ut videre est in epist. 2. relatâ in Bullario que incipit. *Impia Indæorum perfidia.* Cum ab Aristulpho Rege Longobardorum premeretur anno 753. & ad extremas angustias Clerus & populus Romanus cum Pontifice redactus esset, ipse Pontifex nomine S. Petri, cujus successor erat hortatus est Regem Galliæ, & interpellavit, ut Matri suæ Ecclesiæ Romanæ succurreret; (ut patet ex epist. ubi. *Ideo (inquit) vos Dominus unxit in Reges, ut per vos sancta sua exaltaretur Ecclesia & Princeps Apostolorum suam suscipiat justitiam.* Et in fine. *Iuxta Domini præceptum egimus & omnes causas B. Petri vobis commendavimus.* De eodem auxilio præstito à Rege Pipino contra Aristulphum etiam scribunt Anastasius in Pontificali. Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 62. & 63. Aventinus lib. 3. Annalium Boiorum, Guagninus,

Paulus Æmilius, Papyrius, Massonius, Historici Francorum. Rex Pipinus non semel contra Aristulphum Italiam trajecit, sed bis & tertio cum copiis. Cùmq; Aristulphus adhuc tertio fidem frangere, & bellum instaurare meditaretur, inter venandū equo effusus, (vel secundum alios) ab apro forte percussus, vel (ut nonnulli volunt) Apoplexiâ correptus interiit: Sed audiamus quomodo Stephanus III. epist. 3. quæ incipit. *Expere linguâ non valeamus. Et quid hic notatu dignum scribat. Per excellentiam suam Sancta omnium Ecclesiarum Dei Mater, & caput, fundamentum fidei Christiana Romana Ecclesia, quæ ab hostium impugnatione lamentabatur, magnâ nunc gaudii soliditate est confirmata & marens Christianorū animæ tuo fortissimo præsidio maxime sunt relevata latissia.* Ecclesia Gallicana, nec Rex ipse non reclamant contra hæc verba. *Sancta omnium Ecclesiarum, Dei Mater & Caput, fundamentum fidei Christiana Romana Ecclesia &c.* Imò quia talis est eam propugnare contendunt.

VI. Tempore Pauli I. scilicet anno 766. Constantinus Copronymus Imperator cum Desiderio Aristulphi successore invadere contendit exarchatum Ravenatensem Romanæ Ecclesiæ dominium, Paulus I. Regem Pipinum iterum in auxilium suum advocat, ut patet ex epist. 2. 4. & 7. relatis tom. 2. Conciliorum Franciæ per Sirmondum. Quas suppetias absque tergiversatione protinus subministravit Pipinus, Ecclesiamq; Romanam tunc in pacificâ possessione illius Exarchatus constituit, quæ paulò post iterum interrupta fuit per præfatum Desiderium, qui tempore Adriani I. Stephani successoris anno 772. multas Urbes Domini Ecclesiastici ab Aristulpho restitutas occupavit. Cujus viribus, & irruptionibus cum Romana Ecclesia resistere nequiret, ad Carolum filium Pipini Legatos misit, ejus opem implorans, ut patet ex vitâ Adriani I. tom. 3. part. 1. Concil. *Sanctissimus Pontifex* (inquit historia) *dum in magnâ angustia & tribulatione consisteret direxit suos missos marino itinere cum litteris Apostolicis ad Excellentissimum Carolum Regem Francorum, ut ipse succurreret, atque subveniret Sanctæ Dei Ecclesiæ.* Per

Ecclesiam Sanctam intelligit Romanâ. Carolus Desiderium solitâ suâ benignitate, imò & promissâ ingenti summâ auri à proposito revocare studuit, sed frustrâ. Tandem Carolus armatâ manu Italiam ingressus eum Papæ quo Desiderius se receperat gravi ac forti obsidione oppressit, atque cepit. Quo peracto Carolus accessit Romam, quem Pontifex in Æde Vaticanâ cum Clero in gradibus expectavit. Carolus ubi Cruces conspexit, statim ex equo proficiens ad Pontificis pedes accessit, & in summo gradu sedentem de more adoravit. Baronius ad annum 774. refert quod clerus & populus eum cantu Puerorum Hebræorum excepit. *Extensâ* (inquit) *voce acclamant, Benedictus qui venit in nomine Domini &c.* Plura de hac solemnî inauguratione Duplex & alii Historici. Idem Rex suum zelum & obedientiam erga Romanam Ecclesiam etiam suis scriptis manifestavit. Nam in epist. quam scripsit Elipando Episcopo Toletano, aliisque Hispaniæ prælatis, qui Nestorianam Hæresim resuscitare contendebant: cujus epistolæ insertæ sunt Concilio Francofurtensi celebrato anno 794: Refertur tom. 3. Conciliorū & incipit. *Gaudeat pietas Christiana.* Ita loquitur de Ecclesiâ. *Carolus Gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorū filius & defensor Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Elipando Toletano &c. Optamus Salutem.* Idem in præfatione decretorū capitularium, quæ condidit ad fovendam disciplinam Ecclesiasticam asserit se devotum defensorē & humilem adiutorem Sanctæ Ecclesiæ. *Carolus Rex, & ReCTOR Regni Francorum, & devotus Sanctæ Ecclesiæ defensor humilisque adiutor.* Imperium adeptus foedus inivit cum Imperatore Orientis Nicephoro; deindè cum Michaële quod à Romanâ Ecclesiâ confirmari voluit: cùm enim Aquisgran. pacis compositione tabulas legatis Orientalibus tradidisset. Hi domum redeuntes Romam divertentes, ut in Basilicâ Vaticanâ eandem à Leone Pontifice reciperent.

Idem Carolus quædam capitula desumpsit ex sacris canonibus, & præcipue ex Nicæna Synodo, seu Sardiceni, quibus præcipit ut appellationes clericales ad Romanam Ecclesiam devolvantur,

Quæ

Baron.
ad annū
774.

Duplex

VII.

770
Carnot.
q. 195.

Quæ refert Ivo Carnotensis epist. 185. Angelinus Abbas, & Benedictus Levita, hic lib. 6. cap. 287. *Si quæ causa, vel contentiones inter Clericos & Laicos fuerint orta, placuit, ut secundum Synodum Nicanam, congregatis omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis jurgium terminetur: nec cui liceat sine præjudicio tamen Ecclesiæ Romanæ, cui in omnibus causis debetur reverentia custodiri &c.* Lib. 7. cap. 124. *Placuit ut quandocumque accusatur Episcopus, si Comprovinciales, aut vicinos suspectos habueris, Sanctæ & Universalis Romanæ appelles Pontificem, ut ab eo quidquid justum, ac Deo placitum fuerit terminetur.* Non (inquam) Romanæ Ecclesiæ jus novum, seu auctoritatem concessit, sed (ut præfatum est) tum ex Nicæna Synodo collegit, tum etiam intellexit hoc jus illi cõpetere ratione primatus in omnes Ecclesias, juxta illud dist. 21. cap. 3. *Quamvis universa per orbem Ecclesia Catholica unius Christi thalamus fuit, Sancta tamen Romana Catholica & Apostolica Ecclesia nullis synodis constitutis ceteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelicâ voce Domini, & Salvatoris nostri primatum obtinuit. Tu es Petrus &c.* Et dist. 22. cap. Omnes: Et cap. *Sacro sancta Romana.* Ex quibus sequitur quod quia Carolus sciebat primatum Romanæ Ecclesiæ non ab Apostolis, sed ab ipso Christo procedere juris divini, & sacrorum canonum peritissimus voluit, ut Episcopi liberum recursum haberent ad Ecclesiam Romanam. Unde Ivo Carnotensis epist. 73. ad Paschalem Pontificem, & Sanctus Bernardus lib. 3. de considerat. cap. 2. rogant, ut aliquis modus in ejusmodi appellacionibus adhibeatur. Ex Flodoardo lib. 2. histor. Remensis cap. 17. Carolus Magnus impetravit ab Adriano Papâ pallium Turpino sive Tilpino Archiepiscopo Remensi circa annum 770. ut patet ex ejusdem Pontificis epistolâ ad ipsum. *Quia ad petitionem spiritualis filii nostri & Religiosi Regis Francorum Caroli præbente, ubi bonum testimonium de sanctitate & doctrinâ Fulvado amabilissimo Abbate Franciæ Archiepiscopo palatinum, secundum consuetudinem sibi transmississe, nos cum privilegio, ut Metropolis Ecclesia Remensis in suo statu maneat bene memoramus. Ubi Ecclesiam seu Se-*

770
Carnot.
epist. 75.
S. Bern.
l. 3. Con.
cap. 2.
Flodoar.
l. 2. hist.
Remens.
sic. 17.

dem Romanam vocat *Caput orbis.* Et innuit hoc insigne concessum Ecclesiæ Remensi, ut in subjectione Romanæ Ecclesiæ perseveret. Idem Carolus lib. 7. ad leges, quas de militari expeditione sanxit ita præloquitur cap. 91. *Carolus Dei Gratia Rex, Regniq; Francorum rector, & Sanctæ Ecclesiæ defensor atque adjutor, in omnibus Sedis Apostolicæ honoratu, omniumq; fidelium nostrorum, & maxime Episcoporum, ac reliquorum Sacerdotum consensu servus Dei per omnia omnibus armaturam portare, &c. Quid clarius obedientiam erga Romanam Ecclesiam, ut Matrem exprimeret potest?*

Plura hic producenda forent erga Sedem Apostolicam & Ecclesiam Romanam subjectionis ab ejusmodi Rege & Imperatore testimonia: sed ea omnia sufficienter apparebunt ex ejus testamento, quod ad Romanum Pontificem transmissit confirmandum, ut notat Baron. quod idem refert subjungens. *Hucusque Caroli decretum sive testamentum factum in villa Theodonis, subscriptum ab Optimatibus Francorum, & Romanis missum per Eguihardum à secretis ad Leonem Pontificem confirmandum; atque subscriptione munendum, sub cuius dispositione Imperio decernendum reliquisse visus est, ut cui vellet Pontifex daret, cum nullam de eo in testamento mentionem habere voluerit, de quo ante omnia fuisset ipsi standum, si hæditarium existimasset, & non potius Romani Pontificis arbitrio elativum. Porro iis omnibus qua statuta sunt à Carolo, Leo Pontifex & assensum præbuit, & propria manu subscripsit.* Hæc veteres annales Francorum. Idem Baronius anno 806. narrat post Adonem in chronico, Aimoinum lib. 4. cap. 94. rem æternâ commendatione dignam, præfatum Monarcham serid præcepisse tribus filiis Ludovico, Pipino, Carolo, ut partes Ecclesiæ Romanæ & Sedis Apostolicæ quantum possent, & ratio permitteret, tuerentur. *Super omnia jubemus, ut ipsi tres fratres curam & defensionem sancti Papæ simul suscipiant, sicut quondam ab Avo nostro Carolo, & beata memoria genitore Pipino Rege, & à nobis tribus suscepta est, ut cum omni adjutorio ab hostibus defendere nitantur, & justitiam suam quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulat*

VIII.

Baron.

postulat, faciant. Additque testamentum ab Optimatibus Francorum subscriptum missum fuisse à Cæsare per Eguihardum ad Leonem Pontificem confirmandum ab eo, & subscriptione muniendum.

IX. Ludovicus Pius ejus filius & in Imperio successor parem devotionem & obedientiam erga sacram Romanam Ecclesiam exhibuit. Nam publicâ constitutione confirmavit acta prædecessorum suorum. *Missâ legatione* (inquit Aimoius) *actum, quod cum prædecessoribus factum fuerat, & securis fieri & firmari rogavit. Hanc legationem Theodorus Nomenclator, & detulit, & ea quæ petierat impetravit.* Publicæ constitutionis, quam subscriptione firmavit, sigilloque munivit meminit Leo Ostiensis lib. 1. Chronici Cassinensis cap. 18. *Hic* (inquit) *actum constitutionis & confirmationis fecit Beato Petro Apostolo ejusque Vicario Domino Paschali, Parentes suos Pipinum, & Carolum imitatus, manusque sua ac filiorum subscriptione corroborans, decem Episcopos, & decem Abbates, & Comites quindecim, Bibliothecarium, Mansionarium, & Ostiarium unum subscribere fecit, ac per Legatum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Theodorum Nomenclatorem Domino Paschali Papæ transmisi.* Hæc Constitutio integra videri potest apud Sigonium lib. 4. de Regno Italiæ anno 817. Baronium tom. 9. ad eundem annum. Hiç ex Codicibus Vaticanis quatuor exemplaria facta simul mutua collatione consignatis litteris alphabeti A B C D eam integram reddidisse testatur. Gratianus distinct. 93. cap. Ludovicus refert eandem constitutionem ex parte tantum, scilicet principium & finem, quæ inserverent argumento, de quo agebat. Baronius ait integram haberi in Codicibus Vaticanis. Nec refert quod multa dominia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ data à Pipino, Carolo, & Ludovico diu post donationem non fuerint possessa ab Ecclesiâ Romanâ. Potuerunt enim post donationem factam injustè occupari, & ideo iteratâ donatione restitui, vel aliis titulis eadem donatio renovari. Id innuere videtur Paulus Diaconus lib. 6. de gestis Longobardorum cap. 10. *Aripertus Rex Longobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum, qua quon-*

dam ad Apostolicam Sedem persinnerant, sed à Longobardis multo tempore fuerant ablata restituit, & hanc donationem aureis exaratas litteris Romam misit. Aliquas terras, & ditiones Ecclesiæ Romanæ prius donatas à Ludovico Pio & prædecessoribus, dju ab aliis occupatas, restatur historia Comitissæ Mathildis. An autem post donationem factam jure vel injuriâ possederint, non est meum hic disputare: siquidem possessio est facti, & dominium est juris. Deindè rerum dominia non sunt immutabilia, & quæ prius erant unius domini possunt titulis multis ad alium transire. Licet post donationem Ludovici possessio non cesserit Ecclesiæ Romanæ, nõ sequitur donationem fuisse nullam, vel non factam: vel Ludovicum jure non fecisse. Cum enim justo titulo esset Imperator Occidentis: Quæ Imperatoris, erant poterat sibi jure vindicare, eaque liberè donare poterat, vel in feudum. De his consulendi Sigebertus, Sigonius, & Annales Francorum anno 812. Nec Ludovici Pii concessio dubia cenferi debet: quia Aimoius, Anastasius, Nithardus & alii annalium scriptores nihil tale habent. Argumentum enim ab auctoritate negatvâ non concludit. Deindè præfacti Annalists non intenderunt referre omnia, quæ Ludovicus Pius, & alii Reges pro Ecclesiâ Romanâ religiose & laudabiliter pegerunt. Præterè licet hæc constitutio statim ut edita fuit, vim & auctoritatem suam non habuerit, nec fuerit usu recepta, non ex eo dubia, & suspecta esse debet. Pontifices enim prudenter judicare poterunt ad tempus dissimulandum esse ad evitandos tumultus vel schismata, vel ob alias temporis & negotiorum circumstantias.

Lotharius Ludovici Pii filius, ut scribit Aimoius lib. 4. cap. 112. *Injuxta Patri mandatum Romam profectus ab Eugenio Pontifice honorifice suscipitur. Cui cum injuncta sibi patefecisset, statum Populi Romani jam dudum depravatam memorati Pontifici benevolâ assensione ita corripuit, ut omnes, qui rerum suarum direptione graviter fuerant desolati de receptione bonorum suorum, quæ per illum adventum Deo donante provenerat, magnificè sint consolati.* Expende illa verba: *De ejus benevolâ assensione, scilicet pro bono &*

X.
Aimoius.

Paulus
Diacon.

trans-

tranquillitate Ecclesiæ. Nec obstat quod Lotharius aliquando bellum intulerit Ecclesiæ Romanæ, ut notat Baronius ad annum Christi 836. & Ecclesiam à Saracenis impunè diripi permisit, fortè ex invidiâ quod liberalitate patris avi, & proavi sui, nobilioram partem Italix videretur possidere: Romanam tamen Ecclesiam, ut reliquarum Matrè agnovit, solitamque Principis Christiani obedientiam ei præstitit: ut patet ex eo quod Ado Viennensis 842. scribit.

Baron.
ad annu
836.

Ado ad
annum
842.

Sander.

Lotharius filium suum Ludovicum, quem in Italiâ Regem fecerat, ut Imperatoris nomen sortiretur, per Drogonem Patricium Romanum misit, cui Sergius jam tum Pontifex coronam imposuit, & acclamante universo populo Imperator Augustus est salutatus. Quibus hæc Sanderi verba lib. 7. de visibili Monarchiâ §. 639 subiicienda sunt. Hinc animadvertimus aliud esse Regem, & aliud Imperatorem fieri, illud à voluntate Patris, hoc à coronatione summi Pontificis, & acclamatione populi pendebat. Quare merito Baronius in hoc Sigebertum reprobat, asserentem, quod Ludovicus missus fuerit Romam à Lothario ad confirmandam electionem Sergii Pæpæ. Verum quidem est (ut narrat Sigonius lib. 5. ad annum Christi 844.) quod Lombardiam liberare, quam par erat agmine peragravit, Drogone ipsum non solum prohibente, sed prope etiam approbante. Et hæc fuit causa cur male à Bononiensibus acceptus sit, quod sibi ab insolentia exercitus timerent, non quod Civitas Pontificis favore freta debitum obsequium negaret. Tantas deinde in agro strages edidit, ut finitimi populi hastili illâ atque inusitata feritate perterriti proprias sedes desererent, & addita latibula incolumitatis causâ conquirerent. Et Sergius quidem, ubi res in itinere per impotentiam animi gestas accepit, hand mediocriter miratus extimuit: consueto tamen illum honore excipere statuit: adventanti ad urbem tria obviam agmina misit, atque ipse summis Basilicæ Vaticana in gradibus de more sacro, ipso Clero undique assedit. Primum universi Iudices cum vexillis, ad novem ferme millia passuum occurrerunt. Deinde omnes militia scholæ decoras laudes canentes cum patronis ad primum lapidem: Postmodò & Augustus cum signis Cruces ad portam urbis præsto fuere. Ille

Sigonius

Sigonius
Baron.
844.

verò postquam sacratas Cruces aspexit, prostratus ex equo descendit; ac Populo, Iudicibus, ac scholis præcedere iussus ad Basilicam Vaticanam pedestris exemplum Proavi Caroli imitatus accessit, & per gradus ad Pontificem progressus ostium sancto pedi infixit, ac dextrâ ejus apprehensâ ad postes argenteos prodiit. Uno verbo licet nimia conniventia vel imbecillitate, aut (si mavis) juvenilis ætatis insolentia permisit suis Italiam depopulari: non tamen ex contemptu Romanæ Ecclesiæ, cum solitum à prædecessoribus suis ei & Sanctæ Sedi Apostolicæ honorem exhibuerit. Hic animadvertendum, quod Pontifex pro auctoritate Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ, omnes templi fores jussit præcludi, Ludovicumque intuitus, ait: Si pacis ac salutis Ecclesiæ causâ venisti, jussu meo hæc tibi portæ patebunt, sin minus, nunquam per me tibi aperientur. Ludovico affirmante se venire sincero erga Romanam Ecclesiam animo Patris & Proavi exemplo, liber ingressus ad confessionem datus est; universo Clero canente, Benedictus qui venit in nomine Domini Petentique Ludovico nomine patris sui Lotharii Imperatoria insignia annuit Pontifex, ac Dominicâ sequente Imperatorè pronunciauit. Sigonius lib. 5. de Regno Italix anno 844. & Baronius ibidem. Ludovicus II. Imperatore absque prole defuncto, ejus patruus Carolus Calvus Franciæ Rex, & Ludovicus Germaniæ, certatim anhelantes ad Imperium: ad Pontificem Joannem VIII. mittunt: Carolus præ aliis ad Imperium aspirantibus pollicetur Joanni Pontifici se coronam donatum semper defensurum Ecclesiam, & ejus ditionem à quibuscumque illam infestantibus; quem Pontifex 16. Calendæ Januarii, die Natalis Domini ante confessionem Sancti Petri Augustum de more concessit, prius sancto iurejurando devinctum, se adversus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ hostes semper præliaturum. Acta ejus coronationis recitata in Concilio Ticinensi anno 876. indict. 10. prodita ex Petri Pithæi Bibliothecâ, & edita cum Annalibus. Francorum incerti Auctoris, & variis Scriptoribus Coætaneis. Idem Carolus confirmavit suorum prædecessorum donationem factam. Quare Nicolaus Papa ad eum scribens

scribens. *Cum vos (inquit) tantâ humilitate, tantaque devotionis incurvatione sub potenti manu Dei ad reverentiam principum ipsius Apostolorum sancti conspicimus, impletum videmus, quod Sanctus Iob de Domino loquitur, sub quo curvantur qui portant orbem. Non præmittendum hic existimo, quod Ivo Carnotensis epist. 47. scribit ad Manassem Archi-Episcopum Remensem de reverentiâ & submissione Caroli & Ludovici erga Romanam Ecclesiam & Sedem Apostolicam: quomodo nec illis, nec successoribus licuerit Episcopatus conferre nisi ex privilegio dictæ Romanæ Ecclesiæ seu Sedis Apostolicæ. Non licet Regibus, sicut Janxis octavo synodus, quam Romana Ecclesia commendat, & veneratur electionibus Episcoporum se immiscere, vel aliquâ eâ ratione impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus electiones Episcoporum Ecclesiis concesserunt. Quod & in suis capitularibus scriptum reliquerunt, & in Concilio Episcoporum Provincialium sanciri permiserunt. Habeat ergo Deus in Ecclesiâ suâ principaliter quod suum est. Habeat Rex posteriori ordine post Deum, quod sibi à Deo concessum est. Partem concesserunt. Non significat potestatem nominandi Episcopos ad ipsos Reges de jure pertinuisse, sed tantum ex privilegio Romanæ Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ, ut patet ex epist. 65. ejusdem Ivonis ad Archiepiscopum Lugdunensem Sedis Apostolicæ Legatum. *Cum per canonicam electionem Reges ipsos Apostolicâ auctoritate à consecratione prohibitos minime videamus, Quibus verbis innuit Pontifices posse prohibere, nec collationem Episcopatum illis competere, nisi ex privilegio Romanæ Ecclesiæ, seu Sedis Apostolicæ. Quod clarius ostendit idem Ivo epist. 240. ad Paschalein, cujus motivum est, quod Tornacenses instabant apud Romanam Ecclesiam, & Sedem Apostolicam pro proprio Episcopo habendo: rogat ergo Ivo nê id præstet: quia hoc factò Ecclesia Noviomensis privaretur privilegio, cujus Episcopus Tornacensis Ecclesiæ præerat: insuper periculum erat, nê hâc occasione aliquod schisma excitaretur in Galliâ, contra Ecclesiam, & Sedem Apostolicam, sicut in Regno Germaniæ contigerat. Cœterum quod**

Rex & Regnum Galliæ in perpetuâ observantiâ erga Romanam Ecclesiam, & Sedem Apostolicam perseveret. *Novit (inquit) paternitas vestra, quia Regnum Francorum præ cæteris Regnis Sedis Apostolicæ semper fuit obnoxium; & idcirco quantum ad ipsas Regias Personas pertinet nulla fuit divisio inter Regnum & Sacrosdotinum. Quod ergo hactenus cum pace & utilitate Ecclesiæ observatum est, humiliter petimus, ut de cætero observetur, & Regni Francorum pax, & summi sacerdotii nullâ subreptione distorvetur. Quibus factis clarè ostendit penes Pontificem fuisse, distrahere Ecclesiam Tornacensem à Noviomensi. Undè subjungit. *Nec in hoc resistimus, quin possit Sedes Apostolica parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitate dilatare, si utilitas populi Deâ ita exigat, & nullum inde schisma contingat. Ex quibus etiam concludo tum Galliæ Episcopatus seu Diœceses, tum Parochias Romanæ Ecclesiæ, & Sedi subjacere, & circa eas pro bono Ecclesiæ posse facere, quod libuerit.**

Tempore ejusdem Ivonis quædam difficultas occurrit pro quâ componendâ ipse Ivo nomine Ecclesiæ Gallicanæ ad Romanam recurrit, Ludovicus Crassus Regni insignia suscepit Aureliæ, &unctionem à Damberto Archiepiscopo Senonensi. Contra id factum præter morem majorum Remenses reclamaverunt asserentes Regia Sacra ad Sancti Remigii successores spectare. Ivo Carnotensis, qui Regiâ inunctioni interfuerat, elegantem super eâ controversiam edidit; quæ est epistola ejus 70. in qua æqualiter æstimat Aurelianensem ac Remensem inunctionem: ostenditq; Ludovicum benè inunctum, eiq; regnû hæreditario jure cõpetere, & à communi Episcoporum, ac procerum cœtu receptû. Deindè Sacra Remensis nec potuisse, nec debuisse expectari ob aliquos Regis æmulos, & Regni perturbatores. Cõtendit etiam Regis inaugurationem Remis celebrari non potuisse: primò quia Archiepiscopus Radulphus legitime creatus Archiepiscopus & à Pontifice Romano confirmatus, nec dum suæ Sedis possessionem acceperat; sed Gervasius Sedem illam invaserat fultus auctoritate Regiâ, ideoque hic ritus fieri nequibat absque magnâ & cruentâ commotione

XI.

commotione. Deinde Civitas Remensis cęsuris subiecta erat. Denique Radulphus partu gratus Regi non reclamavit, sed Remenses conquesti sunt fieri injuriam illi Ecclesiæ. Tandem Radulphus legitime electus ejectione Gervasio introductus est eā conditione, ut chirographo proprio & juramento Regi voveret fidelitatem quam hæcenus fecisse perhiberentur omnes Archiepiscopi Remenses, ceterique Episcopi etiam Religiosi, & Sancti. Jvo Pontificem Paschalem rogavit, ut dispensaret super iis, quæ contra Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, & Pontificum decreta acta erant, quibus annuit Pontifex, ut patet ex epist. 206. ejusdem Jvonis ad Paschalem Pontificem. Ex quibus patet Regem, etsi jura regni salva prætenderet, auctoritati Romanæ Ecclesiæ in hoc cessisse, ut Radulphus expulso Gervasio obtineret Remensem sedem.

XII. Romana Ecclesia vexata ab Henrico III. aliis IV. Imperatore opem Regis Christianissimi Philippi I. implorat. Imperator vicissim suum filium ad ipsum mittit, suam miseriam lugubriter exponens, & Romani Pontificis Paschalis severitatem. Sed Rex Galliarum hujus pietate vulpinâ detestâ potiùs Ecclesiæ & Pontifici favere studuit, quàm Imperatori: hoc Imperatore morte repentinâ miserè sublato, Christianus orbis tripidare cępit, Ecclesia Romana pacem consecuta est, de quo Baronius anno 1106. *Itaque triumphatum non improbitate sed iustitiâ de hoste infestissimo ab Ecclesia Catholica, Apostolica, Romanâ, juxta illud Isaia vaticinium cap. 14. Et erit in die illâ cum requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concussione tuâ, & à servitute durâ, quâ ante servivisti jumes parabolam illam contra Regem Babylonis, & dices quomodo cessavisti exactor, quievit tributum? contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, cadentem populos in indignatione, plagâ insubnabili subjicientem, in furore gentes persequentem crudeliter. Conquievit & siluit omnis terra &c.* Abbas Urspergensis eodem anno 1106. Deo (inquit) gratias, qui licet tardè, tamen permagnificè victoriam concessit Ecclesiæ suæ, cui etiam ejusmodi Nabucodonosor quinquagesimum

exaltionis annum, idest Galilæus, qui Julianum quondam vicerat, versit in Iubilaum. Idem observat eum sublatum septimo Idus Augusti, quo scilicet die primò matrem suam Ecclesiam apud Uniflat invadens innumeratas animas ad inferos præmisit. Paschalis Pontifex obit, de quo Urspergensis in chronico anno Domini 1118. *Dominus Apostolicus Paschalis II. diutinâ purificatus ægritudine præsentem in Domino vitam finivit, præ quo Ioannes Cajetanus vir prudens & venerandus in Romanâ semper Ecclesiâ eidem Apostolico collaborans eligitar, & cunctis Catholicorum unanimi consensu ritè consecratur.* Sed Henricus IV. seu V. Imperator ex Petro Diacono lib. 4. chronici Castinenfis cap. 66. Naucloero generat. 38. Sigonio lib. 10. de Regno Italiæ, Hieronymo Rubeco lib. 5. histor. Raven. Mauritium Bracarensem Archiepiscopum à Paschali Papa depositum è vestigio in vasum Romanæ Ecclesiæ instituit. Cùm Pontifex videret se non posse tutè & quietè Romæ agere, ad Ludovicum Grossum Regem Galliarum recurrit, ut tutissimum Romanæ Ecclesiæ & Sedis asylum, à quo benignè exceptus est & anno 1117. Viennæ Synodum congregavit, quâ peractâ ultimum diem clausit anno 1. die 5. *Vir (inquit Platina) sanctissimus & omni laude dignus, si vitam continentissimam, si mores, si doctrinam inspiciat, &c.*

Ei successit Gelasius II. qui cùm per XIII. Anti Papam Burdinum, & Henricum IV. Imperatorem juxta Baronium ad annum Christi 1118. scriptis ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Clericos, Principes, & cunctos fideles per Galliam his verbis. *Quia vos Romanæ Ecclesiæ membra estis.* Infra. *Vestra igitur experientia litterarum præsentium perceptione mandamus, ut super his per Dei gratiam communi deliberatione tractantes ad Matris Ecclesiæ ultionem communibus præstante Deo auxiliis, sicut oportere cognoscitis injungamini.* Expende illa verba. *Vestra experientia &c.* Ad Matris Ecclesiæ ultionem jungamini. 1.º vocat Ecclesiam Romanam Caput, & Matrem; Ecclesias verò Gallicanas membra ejus. Deinde ait solitas esse ad Matris Ecclesiæ ultionem com-

G g g munibus

Baron.

munibus auxiliis conjungi, quod Baronius citatus probat subiungens. *Siquidem unicum illud usitatum, tutum, certumque refugium fuit, semper Romanis Pontificibus persecutione vexatis Regnum Francorum, ipsos Francorum Reges adire, à quibus & dignè consuevissent suscipi, dignius retineri, atque diligentissimè cum facultate adesset compressis hostibus ad Romanam Ecclesiam revocari.* Postquam recensuit varia munera sponte oblata quæ à Prælati, & Abbatibus pauper & exul Pontifex recepit, subdit ex Eugerio Abbate Sancti Dionysii in Ludovico hæc de Gelasio II. *Cum Tyrannide Imperatoris per Romanos à sanctâ Sede Romana Ecclesia arceretur, ad protectionem Serenissimi Regis Ludovici & Gallicana Ecclesia compassionem sicut antiquitus consueverunt confugit.* Infra ex Folcone in Chronico Beneventano. *Ingeni (inquit) studio Francos de exulem Pontificem fluxisse, eorumque munificentia ingeniem vim auri & argenti fuisse collectam ex spontaneis fidelium suam domos evacuanti oblationibus, ut exuli Pontifici subvenirent. Quasi diceret sicut parentibus inopibus & ad extremas angustias redactis subveniunt, proles sic tota Gallia matrem suam Ecclesiam & Sedem Romanam sublevavit.*

XIV.

Gelasius habuit successorem Callistum II. Stephani Ducis Burgundia Fratrem, Balduini Comitis Flandria avunculum, Henrici Imperatoris propinquum, ex Platinâ, Ciaconio, sancto Antonino, Volaterrano, Nauclero, Baronio, Lenzanâ ad Annum 1120. de quo Petrus Diaconus in Chronico Callisteni lib. 4. cap. 66. hæc scribit. *Cardinales videntes tam subito tanto se destitutos esse pastore, ne diutius Romana Ecclesia schismaticorum pateret moribus, concilio habito Guidonem Viennensem Archiepiscopum Regiâ stirpe progenitum in rebus sæculi strenuum, & in Ecclesiasticis apprime eruditum ibi Pontificem eligunt, vocantque Callistum.* Huic electioni licet à Curia Romanâ ibi degente factæ absentes Cardinales consenserunt, sub quo schisma quidem cessavit, & Ec-

clesiæ pax restituta est: Sed Anno 1130. in Ecclesiâ Romanâ maximum adhuc schisma ortum est, de quo Otho Frisingensis lib. 7. cap. 17. *Otho Gravissimum schisma in Ecclesiâ Dei Frising. oritur Innocentio canonicè electo: sed l. 7. c. 17. Petro Leonis filio (violentiâ amicorum suorum, qui fortissimi in urbe erant favente) Rogerio siculo intruso: cui dum Innocentium resistere non valet urbe cedit, transmissisque Alpibus Gallias ingreditur &c.* Quem Ludovicus benignissimè excepit, de quo Baronius ad Annum 1140. post auctorem vitæ Sancti Bernardi lib. 2. cap. 1. & ipsomet Sanctum Bernardum epistolâ 242. Notat dictus auctor vitæ S. Bernardi loco citato collectum fuisse in Stampis Conventum Generalem, ut in communi decerneretur quid agendum esset de receptione Innocentii. Sanctus Bernardus Abbas ab ipso Rege & præcipuis Prælati acceritus, celebrato prius jejunio, & precibus ad Deum fufis, cum de eo negotio acturi Rex & Principes, ac Prælati confidissent, omnes uno consilio & sententiâ statuerunt hujus negotii Judicium ex Dei famuli ore excipiendum, qui postquam declaravit pari honore recipendum Innocentium, quo cæteri legitime creati, Rex & omnes Status Gallia exactam observantiam Innocentio illico promiserunt, rejectis Petri Leonis seu Anacleti partibus. Gallorum exemplo eandem obedientiam promisit Henricus Primus Rex Angliæ ex eodem Auctore vitæ Sancti Bernardi. *Rex (inquit) ille tam Potens extra terram suam Domino Papæ occurrit usque Carnotum.* Omnes postea alii Principes, Prælati, & Ordines Religiosi, de quibus consulendus Auctor vitæ Sancti Bernardi lib. 2. cap. 7. Et Sanctus Bernardus epistolâ 125. 131. 132. 133. 134.

Innocentio defuncto successit Co. XV. Iustinus II. Ita Onuphrius annotatione ad Platinam, Otho Frisingensis lib. 7. cap. 27. hic. *Innocentio Callistinus Vir Religiosus & litterarum scientiâ præditus cum magna unanimitate electus successit.* Consulendus item Bernardus Epist. 192. ad eum postquam creatus est Pontifex. Item epistolâ 254.

Petrus

Petrum
Diacon.
l. 4. cap.
66.

Autor
vita S.
Bernar.

Otho
Frising.
l. 7. c. 27.

Petrus Cluniacensis libr. 5. epist. 27. qui cum fedisset menses quinque, & dies 13. in ejus locum suffectus est Gerardus Camerarius Præbyter Cardinalis titulo S. Crucis in Jerusalem, ex ordine Canonorum Regularium, Patriâ Bononiensis, scientiâ, & vitæ meritis clarus, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius atque Cellarius, dictus est Lucius II. Cum fedisset menses undecim, dies 14. migravit ex hac vita anno 1145. Eugenius III. ejus successor fuit. Præfati Pontificis Regem Galliarum Ecclesiæ defensorem experti sunt, tam cõtra aliquas seditiones Romæ excitatas, quàm contra Arnolphum seu Arnoldum Brixicensem. De quo Sanctus Bernardus epist. 195. ad Episcopum Cõstantiensem. *Arnolphum de Brixia,*

*Bernar. ep. 195. qui (utinam tam sana esset doctrina, quàm diffinita est vita) etsi vultis scire, homo est neque manducans, neque bibens, solo cum diabolo cõrariens, & sitiens sanguinem animarum, unus de numero illorum (quos Apostolica vigilantia notat) habentes formam pietatis, virtutem illius penitus abnegantes. Et ipse Dominus, veniens ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Is ergo usque ad hanc aetatem, ubicumque conversatus est, tam fada post se, & tam sava reliquit vestigia: ut ubi semelixerit pedem, illic ultra redire omninò non audeat. Denique ipsam (in quâ natus est) valdè atrociter comovit terram, & conturbavit eam. Vndè accusatus apud Dominum Papam schismate pestimo, natali solo pulsus est, etiam & abjurare compulsionem reversionem nisi ad ipsius Apostolici permissionem. Infra. Inimicus Crucis Christi, seminator discordia, fabricator schismatum, turbator pacis, unitatis divisor. Et Epist. 196. ad Guidonem Legatum. *Arnoldus de Brixia* cujus conversatio mel, & doctrina venenum, cui caput columbæ, canda scorpionis est, quem Brixia abominatur, Italia non vult recipere, &c. De eo Otho Frisingensis ita historice loquitur lib. 2. de gestis Frederici Imperatoris cap. 29. *Accessit ad hujus seditiosi facinoris argumentum, quod Arnoldus quidam Brixienis sub typo religionis, & us verbis Evangelicis mat, sub ovina pelle lupum gerens, urbem ingressus ad factionem istam rudis populi animis pramollis dogmate ad animosita rē**

accensis, innumeram post se duxit, imò se duxit multitudine. Arnoldus iste ex Italia civitate Brixia oriundus, eju demque Ecclesiæ Clericus, ac tandem Lector ordinatus, Petrum Abailardum olim Præceptorem habuerat, vir quidem natura non hebetis, plus tamen verborum profusio, quàm sententiarum pondere copiosus, singularitatis amator, novitatis cupidus, cujusmodi hominum ingenia ad fabricandas hæreses, schismatum perturbationes sunt prona. Is à studio à Galliis in Italiam revertens, religiosum habitum, quo amplius decipere possit induit, omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorũ, ac Episcoporum derogator, Monachorum persecutor, Laicis tantum adulans. Quod idem probat cap. 20. Dicebas nec Clericos proprietatem, nec Episcopos regalia, nec Monachos possessiones aliquâ ratione salvari posse. Cuncta hæc principis esse, ab ejusque beneficentiâ in usum tantum Laicorum cedere oportere. Præter hæc de Sacramento altaris, baptismi parvulorum non sanè dicitur sensisse. Inter alia quæ Ligurinus lib. de gestis Frederici Imperatoris scribit, hæc canit:

Articulos etiam fidei, certumq; tenorem Non satis exactâ stolidus pietate fovebat; Impia mellifluis admiscēs toxica verbis.

Alias ejusdem & Petri Abailardi hæreses vide apud Sanderum lib. 7. de visibili Monarchiâ Eccles. n. 146. Præterea V. Arnoldistæ. Imò cum seditionis Romanæ auctorem fuisse restatur Otho Frisingensis lib. 1. de gestis Frederici cap. 27. & 28. Sigonius lib. 11. de Regno Italiæ anno 1145. ut istam Romanorum, & Arnoldistarum jugem persecutionem, jam sub tot suis prædecessoribus inceptam & his indubità læthalem Eugenius vitaret, in Galliam ad tutam Ecclesiæ arcem & refugium se conferendi Consilium iniit, ubi à Ludovico VII. Francorum Rege honorificentissimè susceptus est. Baronius anno 1147. ait quod seditionibus Romanis tam per Regem Galliæ quam mortem impii Arnoldi extinctis Romam rediit, anno 1149. juxta chronologiam Sieberti. Quàm autem infelicitatem Arnoldus obierit hæc breviter accipe ex c. 20. lib. 2. de rebus Frederici apud Othonem Frisingensem. Cum à

Ligur.

Otho Frising.
sanct

santer & irreverenter agerentur tempora, cumque sententia Pastorum iuste in eum, & canonicè prolata, ejus judicio tanquam omninò auctoritatis vacua contemnerentur, tandem in manus quorundam incidens in Thufcia finibus captus, Principi exanimè reservatus est. Et ad ultimum à Praefecto Urbis ligno adactus, ac rogo in pulverem redacto funere nè à stolidà plebe corpus ejus veneratiori haberetur in Tyberim sparsit.

Gotfrid. fuis. Brevitius Gotfridus Viterbiensis chronici parte 17.

Arnoldus capitur, quem Brixia sensit Alumnus (mundum Dogmata cuius erant quasi pervertentia Strangulat hunc laqueus ignis & unda vehunt.

Eidem accensus Ligurinus lib. 3. de gestis Fredèrici.

Adpensusque Cruce, flammâque cremans solutus (undas In cineres, Tyberine, tuas est sparsus in Nè stolidâ plebis, quem fecerat improbus error Martyris ossa, novo cineres foveret honore.

Gallia quæ nunquam Schismatica fuit, affectum & obedientiam erga Sedem Apostolicam, & Ecclesiam Romanam manifestavit. Cùm enim Conciliabulum quoddâ Papiensè anno 1160. apud Baronium declarasset Octavianum dictum Victorem esse legitimum Pontificem, & Alexandrum III. Schismaticum, & excommunicatum, unâ cum ejus fautoribus, & Imperator cum totâ fere Germaniâ, excepto Archi-Episcopo Trevirensi, & paucis aliis proceribus secundùm Rudenicum lib. 2. cap. 71. Ludovicus VII. Rex Francorum Alexandro ut verò Pontifici semper adhæsit. Saxo Germanicus lib. 1. in suâ historiâ Daniæ scribit in hoc Gallos fuisse Germanis religiosiores. De urbis (inquit) Pontificatu, controversia inter Gallos orta, varia Provinciarum suffragia ferebantur. Nam Gallia Alexandro obtentus fuit, Germania auctore Casare Octaviano partibus subsecuta est. Sed justior, Religioniq. propior Gallorum sequacitas fuit. Gallia damnavit acta Concilii Papiensis, & Fredèrici Imperatoris qui Pseudopapâ Victorem, ut legitimum colebant. Alexander Imperatoris & adhærentiù furorem declinans, in Galliam aufugit.

Saxo
Germ.
libr. 1.

Willel. Eodem tempore Romanus Pontifex Alexander de Apulâ liquido itinere venit in Gallias. Aimoinus lib. 5. cap. 54. Baronius anno 1163. scribit fuisse invitatum à Rege Galliar. Quanto honore exceptus fuerit, audi Neubrigensem su. Neubri. pra. Occurrentibus ei Praesulibus & Nobilibus Regionum Gallicana Ecclesia multorum desiderii expectatus advenit. Magis quoque Francorum & Anglorum Reges adventum ejus solemnè honorantes occursum, qualia Regiam decebant magnificentiam insigni exuli hilariter obsequia præstiterunt. Sic invitato Ludovici Regis Galliam ingressus Concilium celebravit Turonis. Principum itaque favore (inquit idem Neubrig.) Adjutus, convocatis Ecclesiarum Pastoribus in octavis Pentecostes Generale Concilium cum multâ gloriâ Turone celebravit anno ab Incarnatione Domini 1163. Deinde cap. 15. illius Concilii Turonenfis decreta refert.

Cùm Henricus II. Rex Angliæ aliquas iniquas ordinationes condidisset contra libertatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ quas refert Surius 29. Decembr. cap. 6. & Joannes Sarisberienfis Episcopus 159. ad Dominum Exonensem. Primò: Quod non appelleretur ad Sedem Apostolicam sine licentiâ Regis. 2.º Quod non liceat Archi-Episcopo, & Episcopo exire à Regno, & venire ad vocationem Domini Papa sine licentiâ Regis. 3.º Quod non liceat Episcopo excommunicare aliquem, qui teneat de Rege in capite, sine licentiâ Regis, vel terram illius, vel Officialium suorum sub interdito ponere. 4.º Quod non liceat Episcopo coercere aliquem de perjuria, vel lesâ fide. 5.º Quod Clerici trahantur ad secularia Indicia. 6.º Quod Latci seu Rex, sive alii trahens causas de Decimis vel Ecclesiis. Fisque iniquis legibus cùm contradiceret Sanctus Thomas juxta admonitionem Alexandri III. tum ad Prælatos Angliæ ait: Si Illustris Anglorum Rex quidquam à vobis aliquo tempore requisierit, quod contra libertatem Ecclesiasticam existat, hoc ei facere assentietis. Nec illi in aliquo, & maxime contra Românâ Ecclesiam obligetis, aut novâ promissionis, seu juramenti formam inducere præsumatis, præter id, quod Episcopi suis Regibus facere consueverunt.

Si

Surius
Joannes
Sarisb.

Si autem jam dicto Regi super hujusmodi in aliquo vos astrictis cognoscitis, quod promissistis nullatenus observetis: sed hoc potius revocare curetis, & de promissione illicitâ Deo studeatis, & Ecclesia reconciliari. Sed à quodam Conciliabulo coactò Northanton damnatus: tam Regis quàm istius Concilii iudicium declinâs, ad Romanum Pontificem appellans, citansque Coepiscopos suos, quod elegerent magis obedire hominibus, quàm Deo, ad Alexandrum Pontificem se contulit: apud quem causam suam perorans, cùm ei obquiesceret consuetudines, de quibus controvertebatur, seu potius Tyrannicas usurpationes, omnes PP. judicarent Archiepiscopo Cantuariensi succurrendum esse, ut potè S. Romanæ Ecclesiæ prefugator acetrius. Joannes Sarisberienfis epist. 211. ad Petrum scriptorem. Fuga quidem (inquit) habuit Authorem Christum, & Apostolum ejus, qui demissus in sportâ persequentium manus evasit, sciens à facie personam, non causam persequens ab unâ Civitate fugiendum esse in aliam. Videbat enim Reges & Principes convenisse adversus Dominum & adversus Christum ejus. Confugit ergo ad Romanum Pontificem quem appellaverat, ut ejus presidio validius optularetur Ecclesiæ Naufraganti, quam in Angliâ (ut dicitur) Principes Sacerdotum maxime submergebant. Hoc autem non fuit Ecclesiam exponere, sed liberationi operam dare, nisi fortè & illic tibi navem relinquere videatur, qui eam ut ad portum pertrahat scapham ingreditur.

Petrus Blesensis epist. 204. hæc inter alia in laudem Sancti Thomæ profert. Dominus Cantuariensis communem omnium procurat utilitatem, pro libertate Ecclesiæ dimicat, pugnat ad bestias, sanguinem sacerdotii sitientes, suum & totius sui generis sanguinem minoris facit, quàm causam Dei, dum legem ipsius ad subvertendas factas aut inolitatas pravitates constans ausus est profiteri. Ideo dicit: Totius generis sui &c. Quia omnes sanguinei, amici, fautores Thomæ cuiuscumque ætatis, expulsi sunt de Regno, iis quibus per ætatem liceret juramento adstrictis se omnes Thomam adjuturos, si fortè miserabili suorum calamitatis aspectu moveretur. Qui tamen non respexit carnem & sanguinem,

nec à sancto proposito ullis privatis incommodis deterreri unquam potuit. De eiusdem Sancti Episcopi in exilio constantiâ, sic iterum scribit epist. 22. ad M. Joannem de Sarisberia. Quoties communes Ecclesiæ Anglicanæ pressuras, Dominique vestri Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis exilium diligenter attendo, plurimum mihi addis solasium, quod pro Ecclesiæ libertate se murum opponis, & ex ipsâ persecutione finem gloriosissimum &c. Joannes Sarisberienfis scribens ad Joannem Pictaviensem. Religiosus Archiepiscopus Britanniarum I. Sedis Apostolica Legatus, Iudex incorruptissimus, ut potè nec acceptor personarum, nec munerum, Assertor Ecclesiastica libertatu, & quasi Turris erecta Jerusalem contra faciem Damasci. Et infra. Quid sanctius, quid justius causâ ejus, qui opes, & omnem mundi gloriam, qui amicorum & totius cognitionis affectionem pro Christi amore contemnens exilium subiit, se & suos omnes exposuit periculum, & pauperiati, qui pro lege Dei suit tuendâ, & evacuandis abusionibus veterum Tyrannorum, certavit usque ad mortem. Causâ ejus auditâ Romæ, ut propior foret Angliæ hortatu Pontificis secundum Baronium anno 1168. ei dicentis. Ecclesiâ post Deum est specialiter adjutorio Galliæ fulta. Ludovicus Rex Galliæ sanctum Episcopum in suam protectionem suscepit: sed inhærens lectionibus breviarum in ejus festo dicere fuisse invitatum à Rege Galliæ. Consulit se ad Alexandrum III. Pontificem, à quo benignè acceptus est, & inde profectus Monachis Pontiniacensis Monasterii Cisterciensis Ordinis ab eodem commendatus. Quod ut cognovit Henricus missus ad Conventum Fratrum Cisterciensium minacibus litteris Thomam à Pontiniaco Monasterio exturbare conatur. Quare Vir Sanctus veritus nè suâ causâ mali aliquid Cisterciensis familia pateretur sponte discessit, & Ludovicum Galliæ Regem ejus in visatâ convenit. Rogerius de Hovedem in annal. ait quod Henricus II. anno 1165. Legatos miserat ad Regem qui cùm in Civitatem Senonensem advenissent, multaquæ falsâ adversus Thomam dicerent, ille nullo modo eis fidem adhibuit, sed iisdem auspiciis quibus antea, imò majoribus eum protexit.

Joannes Sarisb.

Baron.

Petrus Blesensis

XVII. Quantum Ludovicus IX. cum totâ Gallia affectus fuerit erga Romanam Ecclesiam & Sedem Apostolicam ex eo maximè patet, quod cum sub Innocentio III. Sæculo 1200. Waldensium & Albigenensium secta in Galliis pullularer, & in tantum excrecere cepisset circa partes Tholosanas, ut mille ferè Civitates diabolicis suis dogmatibus infecisset; & secundum Prateolum v. Albigenes & Gualterium in sua chronologia docerent esse duo principia scilicet Deum bonum, & malum seu diabolum, illum creare animas, hunc corpora. 2.º Negarent cum hisdem Manichæis corporum resurrectionem, imò animam ita cum corpore interire assererent, ut nusquam postea redeat. 3.º Improbarent Baptismum utpotè inutile & superfluum. 4.º Damnant Matrimonia, & assererent promiscuos, & nefarios concubitus sanctos dicerent. Et præfatorum hæreticorum furor & amentia eo processisset, ut cum Urbs Biterrensis, quam occupaverant, ab exercitu Catholicorum obsidione vallaretur, & expugnaretur, sacrum Evangelii codicem arripientes, & super illum mugientes è mœnibus in Christianos projicerent, & in eundem sagittas ejaculantes sic clamarent: *Eccæ Lex vestra miserè!* Imò Sanctissimam Virginem Dei Matrem (ut refert) Guilielmus Nangiacus voce impurissimâ, & impiissimâ meretricem nominarent, & quod magis horrendum est, Christum inhonestâ consuetudine cum Magdalenâ usum esse (ex Petro Cisterciensi Monacho) & multa alia abominabilia in publicum ederent. Et à primis cunabulis hæc secta non tantum populi multitudine, sed etiam Principum autoritate fulciretur, scilicet Comitis Tholosani, Fuxensis, Biterrensis, Connevarum, & Petri Regis Aragoniæ, & aliorum Magnatum, qui pluribus in locis maximas clades suis armis faciebant; imò ex Africâ Memelium Marochi Regem cum tanto Maurorum & Saracenorum exercitu in suum auxilium accesserant: ut gloriarentur se posse totam Europam subvertere, eoque insolentia, & insania venerant, ut Innocentio III. significarent se omnia templa Romana in equorum suorum stabula conversuros, & detracturos è pin-

naculo Templi Sancti Petri Crucis signum, & in ejus locum impuri Mahometis vexilla collocaturos, quorum vestigia nostris temporibus secuti sunt Calvinistæ: tandem divinâ ope, miraculo & auspiciis Regum Gallie profragati sunt. Nam Vincentius Bellowacensis lib. 3. speculi historialis, & vita sancti Dominici habet, quod cum apud Fanum Jovis seu quoddam Castrum Catholici, & Hæretici frequenter disputarent coram innumerâ utriusque sexus multitudine, ex publico edicto facta est quâdam die solemnis disputatio coram Judicibus deputatis, & cum altercationis non esset finis, rationeque & autoritate Albigenes forent sufficienter convicti. Tandem decretum, est ut utraque pars suæ fidei articulos scriptos præsentaret. Sanctus Dominicus primarius Catholicæ fidei propugnator præcipua Religionis capita in libellum redegit. Judicibusque præsentavit, Albigenes etiam sua obtulerunt, decretumque est, ut uterque flammis mandaretur, & qui illæsus evaderet, ille veram Religionem contineret: accenso rogo libelli in medium projiciuntur hæreticum illico ignis absumit, libellus Sancti Dominici Sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctrinam continens, illæsus foras profluit. 2.º & 3.º Projectus iterum in combustus resiliit. Sic Albigenes erroris convicti sunt, sed non victi, nisi Philippus Augustus Rex Christianissimus Ludovicus VIII. ejus filius, Ludovicus Rex Sanctissimus, cum Simone Comite de Môtreforti arma sumpserant, Nâ cum Albigenes circiter centum millia armatorum haberent videbantur deglutire exercitum Catholicum, qui nè decimâ quidem parte hæretico exercitui par erat. Comes de Monteforti hujus exercitus Dux erat, & tamen idem contigit quod lib. 3. Reg. cap. 18. v. 40. ubi Elias dixit de Baalitis. *Ap-^{13. Reg.}prehendite Prophetas Baal, & nè unus quidem effugiat ex eis, quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem Cison, & interfecit eos ibi.* Sic exercitus Catholicus prævaluit, ut exercitum illum omnino deleverit, itaut nè nomen quidem supersesset Albigenensium. Sed hic notatu dignum actum præmisit Comes ille, ab omnibus pro Christi fide propugnandâ

13. Reg.
c. 18. v.
40.

l. 3 Reg.
c. 18. v.
36.

propugnandâ militantibus observandum. Quemadmodum Elias lib. 3. Reg. cap. 18. ante eadem Baalitarum sacrificium obtulit. Sic Dux de Monte-Forti & milites antequam arma confererent, Sacramentis Confessionis & Communionis se munierunt. Et dum Bellum committitur & ad arma profiliunt Episcopi Tholosanus, Agathensis, Lodonensis, Covenensis, sedibus suis ejecti ab Albigenis unâ cum Sancto Dominico opem divinam implorant suis orationibus, precanturque ut Crucem quam labaris & vexillis Dux appenderat, redderet invictam ab hostibus, qui viribus & ope humanâ superiores erant, lachrymæ precibus junctæ tam efficaces fuit, ut Religio de furore hæretico triumpharit, pestisque illa Albigenisum bellicæ Regis Sanctissimi, & pii Conitis fortitudine, seu potius divinâ ope deleta est. Ecce quomodo Christianissimi & Religiosissimi Reges pro sanctæ Matris Ecclesiæ sanctitate pugnarint, & ð Provinciis ejus hostes studio suo & armis ita exegerint, ut nō nomen quidem eorum superveniret. Idem sperare debemus de Calvinistarum extinctione in Galliâ, cum in eis Arianorum, Donatistarum, & Albigenisum error revixisse videatur. Nam si Episcopi Ægyptii epist. ad Marcum Papam pro accipiendis Nicæni Concilii decretis scribunt. *In tantum Ariani nostra vastaverunt, ut nec libros, nec vestimenta Ecclesiastica, aliæque ornamenta & utensilia nobis dimitterent; libros verò nostros, usque ad minimum incendentes, nec tota relinquentes, propter veritatis fidem etiam Nicenam Synodum (quâ modò Clerus & Populus imbuebantur, nec erat oblatio ulla, nec Tymiana, divinæ rei nullus erat jam locus amplius relicus, cuncta maror ingens, vel diffusa caligo occupabat, Sacerdotum Collegia fugabantur: sacer omnis Convensus cladem insolitam expavescebat, demones verò irripudiabans, & ardore ac san-*

Basilien.
Orat. en
Gord.

guine victimarum insecta cuncta dabans. Eadem flagitia patrata refert Sanctus Chryostomus oratione in Juventium & Maximum Martyres, Sanctus Gregorius Nazianz. orat. 23. in laudem Heronis, orat. 25. de Arianis, & de seipso; nōne Calvinistæ in Sacerdotes & Religiosos eodem furore debacchati sunt? nonnè Sacrosanctis Altaribus? Augustissimo Eucharistiæ Sacramento (quod Angeli tremebundè adorant) bellum inferunt? nonnè Sanctam Romanam Ecclesiam Babylonem vocant, & Pontificem Romanum Anti-Christo omnium perditissimo & sceleratissimo comparant? nonnè Donatistas imitantur Calvinus, Bucerus &c. Quos Optatus Milevitanus lib. 3. contra Parmenianum sic affatur. *Quid est tam sacrilegum, quàm Alaria Dei in quibus, & vos aliquando obtulistis, frangere, radere, removere, in quibus vota populi, & membra Christi portata sunt, quo Deus omnipotens invocatus sit, quo postulatus descendit Spiritus Sanctus, undè à multis pignus salutis aeterna, & intela fidei & spes resurrectionis accepta est. Post: Quid est Altare nisi Sedes Corporis & Sanguinis Christi? quid vobis feceras Deus, qui illic invocari consueveras? Quid vos offenderat Christus, cujus illic per certa momenta, Corpus & Sanguis habitas? ergò, & fregisse vos, & radisse constat Altaria. Quid est quod in hac re quasi languere visus est furor? videmus enim vos postea mutasse consilium, & altaria à vobis jam non frangi, sed radi tantummodo, aut removeri: si hoc sufficiebat, illa qua prius facta sunt, ex his judicatis, quia minime debuerunt fieri à vobis. Hoc tamen immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam calices Christi Corporis portatores, quorum species revocatis in massas, mercedem nefariis nundinis provocantes, ad quam nec empiores eligere voluistis sacrilegi, dum inconsideratè vendidistis. Post Emerunt forsan in usus sordida mulieres, emerunt Pagani, facturi vasa, in quibus incenderet idolis suis. O scelus nefarium! O facinus inauditum, auferre Deo, quod idolis praestes, subducere Christo, quod proficias sacrilegio. Nonnè horum Donatistarum Calvinistæ sacrilegia æmulantur. Sed ut melius horum Novatorum (qui se reformatæ ac purioris Ecclesiæ autho-*

Opratus
Milevit.
l. 3. con.
Parm.

res

res prædicant impuritas magis eluceat. Quod si iterum ad Albigenfes redeamus, videbimus parum à nostris Novatoribus differre. Paulus Æmilius narrat quod ad Albigenfes Episcopos & Romanam Ecclesiam vocarent cœtum infernorum: preces pro defunctis suffragia frustra esse. Regarent Sacerdotibus competere facultatem absolvendi, & in Eucharistiâ Christi Corpus reperiri. Fertur quod quidam illorum in odium Christi, & Romanæ Ecclesiæ ac Religionis ventrem suum purgarit coram altari minoris Ecclesiæ, & suas sordes Altaris mappis detulerit. Alii rursus scortum posuerint super altare in conspectu Crucifixi, quo facto sacram imaginem inde detraxerint, & brachiis præcisit, & collo fune alligato illum per plateas urbis cum blasphemis intolerandis traxerint similia à Calvinistis peracta effestatur tota Gallia, Anglia, Flandria, Germania &c.

XVIII. Idem S. Rex clausis oculis ad politicas rationes, solum Deum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientiam præ oculis habens; Cùm Gregorius IX. exautorasset & excommunicasset Fredericum Imperatorem: cùm ut talem Teutonia verita ejus tyrannidem denunciare non audeat, cum Gallia, intrepidè proclamavit: quod non præstitisset nisi Sanctus Rex cum toto suo Regno partes Pontificis contra Imperatorem suscipuisset. Paulus Æmilius lib. 7. in Ludovico IX. scribit Fredericum conatum fuisse seducere à Pontifice S. Regem; sed frustra. Cùmque per Oratores nihil proficeret colloquium expetiit: sed hæc omnia dolosè tentabat, ut Regem caperet si accessisset inermi & incauto apparatu. Sanctus Rex persuasit, ut Lateranense Concilium contra Fredericum indiceretur, postquam Pontifex misit in Galliam Jacobum Columnam Prænestinum Episcopum Cardinalem præsidia affictis Ecclesiæ rebus oraturum. Ad quod Concilium Rex misit Archiepiscopum Rhotomagensem cum Prælati Cluniacensi, Cisterciensi, & Clarevallensi, quos naves Siculæ interceperunt, violatum jus gentium conquestus Rex, violata jura humana, violata diuina, Legatos Regios

intercipi, Antistes Sanctos Pontifice Maximo evocante in urbem Religionis arcem ad sacrum totius orbis conventum excipi: usque ad eò nomen Francorum contemni: Galliam non protecturam suos Prælatos, quæ summo omnium Prælatorum auxilio est: illiusnè tam insignis injuriæ authorem impunè habiturum? Fridericus minacibus litteris Sancti Regis territus Prælatos incolumes restituit, purgans se incio id factum à filio Sardinæ Rege. Ex hoc patet Sancti Regis, & totius Regni Galliz zelus, & observantia erga Ecclesiam & Sedem Romanam.

Sinibaldus Sancti Laurentii in Lucina Præbyter Cardinalis Patriâ Genuensis, è familiâ Fliscâ è Lavanæ Comitibus creatus Pontifex, & dictus Innocentius IV. de pace cum Friderico agere studiosè cœpit, sed cùm totis quatuor mensibus nihil efficere posset, Friderici Oratoribus, ac Nunciis semper variantibus, nec ulli formulæ, nulli conditioni oblatæ acquiescentibus, tandem resolutum est ut Castellanz convenirent: sed Pontifex præmonitus nè illud iter aggrediretur, eoquod Fridericus eum capere meditaretur, Casareique Consilii multos Romanos Cives conscios esse, simulans se iturum ad præfatum Friderici colloquium clam se subduxit, & Genuensum navigio (quod ad Centucellas evocaverat) in Galliam navigavit: ibique summo tumaulu regiz, tum Regni honore exceptus Lugdunum appulit, ubi Concilium celebravit anno 2246. ad quod Imperatorem citavit, ibi Sanctus Ludovicus Religionis & officii gratiâ palam professus est, paratum se sui que Regni vires ac Consilium ad Sanctæ Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ autoritatem tuendam. Addit Paulus Æmilius lib. 7. in Ludovico IX. quod Fridericus Conciliū turbasset armis, nisi Sanctus Rex Ludovicus illic Concilii dignitati robor addidisset. Postquam Fridericus defunctus (vel ut alii) necatus insidiis Manfredi Nothi, cui Tarentinum Principatum contulerat, scilicet in lecto ab eo suffocatus compresso ore. Manfredus Sander. Ecclesiam (inhærens paterno vestigio) infestare cœpit: de Friderici necè per Manfredum. Sanderus lib. 7. de visibili Monarchiâ

XIX.

Monarchiâ Eccles. n. 944. *Non mirum si is, qui Ecclesiam Romanam Matrem suam tot modis per tot annos tam nefariè persecutus est, à filio demum spurio interfectus diviniæ justitiæ exemplum fieret, dum talia patitur à carnali filio, qualem in patrem spiritualem machinatus erat. Quod Manfredus etiam Ecclesiæ bellum indixit patet ex Sigonio lib. 20. de Regno Italiæ ad annum 1263. tempore Urbani IV. Treccis in Gallia nati, ac Canonici Leodiensis, contra cuius Tyranni consilia hic Pontifex Carolum Ludovici Regis fratrem in auxilium vocat. Urbanus (inquit Sigonius) Pontifex, ut acriter urgente Manfredi labi, vel potius precipites ferri res Ecclesia vidis, opportunum ac necessarium sustinendis illis subsidium quærens, solemne Patrum Romæ Concilium advocavit, atque ibi relatione de summa Reipublica factâ, ex communi omnium sententiâ Crucem adversus Manfredum indicere, omnesque Christianos, perindè ac contra Iclinum promissis Ecclesiasticis ingentibus excitare constituit: quod etiam decreto factò sancivit, ut Carolus Comes Andegavensis Ludovici Regis Francorum frater, vir illâ tempestate opibus, virtute, ac rei militaris prudentiâ inclytus, ad auxilium partium acciretur, ac Legato ad illum misso seillum Regem Sicilia, atque Apulia inhiisurum, atque illi auxilio futurum ad Manfredum communem hostem ejiciendum; ostendis si validas prasidias pereventium Guelphorum in Italiam copias adduxisset. Quod ille re cum fratre communicatâ, respondit se sine cunctatione facturum.*

Sigonius lib. 20.

Sigonius

Sigonius lib. 20.

XX.

Urbano è vivis sublato anno 1264. Guido Falcodii Gallus . . è Provinciâ Narbonensi ob sanctitatem & doctrinam Pontifex creatus, vocatur Clemens IV. hic Carolum & Gallos ad arma contra Manfredum capienda sollicitavit. Qui Paschalibus devotionibus cum fratre suo Sancto Ludovico ritè peractis, mensis Maio cum exercitu Romanam accessit, & Clementem Viterbii confidentem Romam deduxit, quem Romani benigne exceperunt; & Carolum Senatoriâ dignitate (quæ tunc in urbe eminebat) ornarunt. Paulò post occurrentem Manfredum cum exercitu copioso ad Beneventum fudit, ipsumque interemit. Sicque Ecclesiam

tanto Tyranno liberavit. Hic non omitendum existimo, quid adhuc pro bono Sanctæ Romanæ Ecclesiæ effecerit. Cùm post obitum Clementis vacasset Sedes ferè triennio, nec Cardinales convenirent de futuro Successore, narrat Sigonius l. 20. de Regno Italiæ an. 1270. Philippum Regem Galliæ & præfatum Carolum tum Regem Siciliæ inauguratum Ecclesiæ Romanæ detrimentum imminens iniquè ferentis, accessisse Viterbium, & eos ad perficienda comitia rogasse, qui tanto Principum zelo accensi, seu potius præteritis diffusionibus compositis, anno 1270. x. Septembris unanimiter confenserunt in Theobaldum Vice-Comitem Placentinum Archi-Diaconum Leodiensem voti causâ tunc agentem in Syriâ, eumque per nuncios in Italiâ revocarunt, & dictus est Gregorius X. Idè Gregorius X. libentissimè annuente Philippo Rege Franciæ celebravit Conciliû Generale Lugduni an. 1274. Cui ipse Rex Galliæ, & Oratores omnium Regum & Principum, imò etiam Michaelis Paleologi Oratores, Patriarchæ Constantinopolitani & Antiochenus, & quingenti Episcopi interfuerunt. Quàm sancta fuerit ejusmodi Synodus patet ex sessionibus quarum aliquas referam. In 1. sess. Pontifex causas exposuit, propter quas evocaverat Concilium scilicet pro subsidio terræ sanctæ, pro unione Græcorum, & reformatione morum. In 2. sess. Pontifex, Cardinales, & Episcopi promiserunt decimas redditum omnium Ecclesiarum pro subsidio belli Hierosolymitani. In 3. sess. lectæ litteræ in quibus Michael cum Episcopis Græcis suis profitebatur fidem Catholicam, & Primatum Romanæ Ecclesiæ agnoscebat, undè illis Legatis præsentibus, & cum magno Pontificis & totius Concilii gaudio, solemniter in Missâ Pontificis Symbolum est decantatum Græcè, cum additione illâ tertio repetitâ (filioque) Ex Græcis Scriptoribus Georgius Pachimeres l. 5. hist. Gregoras l. 5. & Nicephorus narrat Græcos admissos ad Romanæ Ecclesiæ sinum cum tribus conditionibus. 1. Fuit ut Romani Pontificis in Sacris Missarum Mysteriis Græci mentionem facerent. 2. Ut liceret omnibus Græcis appellare ad Ecclesiam &

H h h

Sedem

Sedem Romanam. 3. Ut Ecclesia & Sedi Romanæ in omnibus principatus deferatur. Denique quia ex dissentientibus Cardinalibus ferè per triennium Sedes vacasset cum magno Ecclesiæ, & Christianæ Reipublicæ detrimento, in eo Concilio Gregorius sancivit, ut Cardinales in electione Pontificis sub austeriore custodia in arcto conclavi contineantur. Ut haberetur in eodem Concilio, & electi Pötificis potestate his verbis, *Cum agitur de creatione Vicarii Iesu-Christi Successoris Petri Rectoris Vniuersalis Ecclesiæ, Gregis Dominici Directoris &c. Id acturi tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis & pernecessaria totius mundi provisio idoneo celeriter eidem Ecclesiæ sponso dato &c.* Quibus verbis semper Ecclesiæ Romanæ ac Vniuersalis, ut veræ Christi sponsæ mentionem facit,

XXI.

Non minorem observantiam & obedientiam erga Romanam Ecclesiam, ut Matrem omnium Ecclesiarum postea testati sunt Reges, Antistites & Proceres Galliarum, ut videre licet apud Spondanum & alios Historicos tum factos; tum prophanos. Imò & ipse Senatus, seu Parlamentum Parisiense apud Naucleum de Monarchiâ Ecclesiasticâ part. 4. lib. 8. col. 2440. L. A. addit Spondanus tom. 3. continuationis annalium Baronii anno 1562. n. 15. quod pullulante hæresi Calviuanâ, idem Parlamentum emisit solemnem ac publicam professionem fidei Romanæ Ecclesiæ innixam ex parte autoritatibus veterum Doctorum Parisiensium Alberti Magni tom. 18. tract. 24. q. 141. membro 3. Sancti Thomæ contra gentes cap. 32. Sancti Bonaventuræ tom. 1. serm. 22. in Hexameron. tit. de statu Ecclesiæ Militantis. Ex nostris Baconii lib. 4. sentent. prolog. q. 10. art. 1. Thomæ Waldensis in doctrinali fidei tom. 6. tit. 4. de Misarum Sacram. cap. 37. & aliorum. Seu potius facultatis Theologiæ Parisiensis, quæ fidei Catholicæ præsidium, & omnibus hæresibus emergentibus fuit semper objectum, & oppositum propugnaculum, nec iudicavit esse sui juris, vel Ecclesiæ Gallicanæ unquam definire, Sint n̄ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ decreta omnia emanata rejicienda, vel probanda: sed ea in pri-

mis venerata est. Quid plura id patet clare ex nuperâ contra Jansenii propositiones Innocētii X. declaratione factâ ad instantiam Episcoporum Gallie sequentium PP. Veteres; Exuperium Tholosanum, qui recurrit ad Innocentium I. Victricium Rhotomagensem Episcopum, Decentium Episcopum Eugubinum, Prosperum Aquitanicum, Hilarium Pictaviensem. Audiamus quomodo Innocentius X. suam declarationem seu definitionem auspicetur. *Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei univ̄ersis Christi fidelibus salutem & Apostolicam Benedictionem. Cum occasione impressionis libri cui Titulus Augustinus Jansenii Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit præsertim in Galliis controversia super quinque ex illis: complures Galliarum Episcopi apud nos insisterunt, ut easdem propositiones nobis oblatas expendere. Ac de unâquaque earum certam & perspicuam ferremus sententiam &c.* Franciscus Annatus in confutatione libelli trium columnarum cap. 6. ait octoginta & amplius Episcopos subscripsisse litteris, quibus postulata est à Pontifice quinque propositionum decisio: & in cœtu Episcoporum Parisiis factò decretum fuit, ut nomine omnium Sanctæ Sedi grates agerentur. Hujus autem censuræ Innocentii promulgatio per omnes Dioceses (reclamantibus tantum paucis Jansenianis) facta est studio & zelo Eminentissimi Cardinalis Mazarini. Existimaverunt Prælati pro hâc controversiâ decidendâ non expectandum esse Concilium Universale, (ut opponunt Janseniani) sed infallibilitatem esse nunc penes Sedem Apostolicam: ut aliàs fuisse testantur acta Pontificum, Pii, qui secundum Baronium non expectatò Concilio universali sanctione suâ damnavit errorem Quartadecimanorum & Judaizantes Ecclesias correxit. Item Eleutherii, qui contra dogmata Monthanistarum, & Marcionistarum scripsit ad Episcopos Gallie. Victoris qui Theodotum Coriarum damnavit. Zephirini qui in Montanum & Montanistas similem sententiam edidit. Innocentii I. qui epistolis ad Exuperium Tholosanum, Victricium Rhotomagensem, Decentium Eugubinum Episcopos multa decrevit

Bulla
InnocentiiFancij.
Annat.

de

de Sacramentis Confirmationis, Extremæ Unctionis, Matrimonii, devotis, de libris canonicis, de cœlibatu Sacerdotum. Cœlestini qui à Prospero & Hilario Episcopis interpellatus misit ad Episcopos Galliz decreta fidei contra Semipelagianos. Leonis, qui publicam peccatorum confessionem abrogavit, docuitque secretam sufficere. Felicis, qui misit decreta fidei acceptanda & promulganda ad Episcopos in urbe Araficanâ coactos. Leonis X. qui plurimas propositiones Lutheri damnavit; Pii V. & Gregorii XIII. qui plures etiam conclusiones Baii censurâ affecerunt, non reluctante: imò applaudente & obtemperante Ecclesiâ universali. Undè falsò objicit Philippus Mornæus quod Sorbona post canonizationem S. Thomæ Cantuariensis publicè disputavit an esset Sanctus, an non fuisset rebellis Regi, an jure ab eodem in exilium mitti illi inflicta sit. Id enim falsum esse testatur Rogerius de Hovedem anno 1179. in Henrico II. Imò cum Philippus filius Ludovici Regis Francorum læthaliter ægrotaret, Deus patrem ejus in somniis admonuit, ut si filium curari optaret, religiosâ peregrinatione pergeret ad sepulchrum Sancti Thomæ Cantuariensis. Ille postulatâ à Rege Angliæ securitate in Angliam transfretavit, Sancti Martyris sepulchrum Cantuariz visitavit, vas aureum obrulit, aliaque munera & perpetua privilegia Monachis illius Ecclesiæ contulit. In Galliam reversus reperit filium suum integrè sanitatè restitutum.

XXII. Quod si ad Ecclesiæ Gallicanæ incunabula redeamus videbimus non immeritò Episcopos Galliarum scribentes ad Leonem Papam dixisse de Romanâ Ecclesiâ. *Vndè Religionis nostræ propositio Christo fons & origo manavit.* Nam ex historiis constat, quod Sanctus Dionysius Areopagita statim ac Episcopus Parisiensis ordinatus est, missus est à Romanâ Ecclesiâ cum Eleutherio & Rustico ad prædicandum Christi Evangelium, ut scribit Gregorius Turonensis lib. 1. histor. Francorum cap. 30. & lib. 10. cap. 31. Gatianus Episcopus Turonensis anno Imperii Decii 1. suam legationem accepit ab Ecclesiâ Romanâ Saturninus per Sanctû Petrum creatus est

Episcopus Tholosanus. Crescentem secundum Eusebium Cæsariensem etiam missum in Gallias à Sancto Petro, & ibi Episcopum constitutum testatur Eusebius Cæsariensis Licet Sanctus Paulus scribens ad Timotheum dicat abuisse in Galatiam. Sanctus Hieronymus in Cathalogo, & Epiphanius hæres. 5. per Galatiam accipit Galliam quia Galatæ à Gallis originem ducunt. Eutropius ejusdem Sancti Petri Discipulus fertur missus in Gallias prædicandi Evangelii causâ. Item ad Carnotenses Savinianus, Potentianus, & Adventianus, Arelatem Trophinus, Paulus Narbonam, Stremonius ad Arvernos missi sunt. Martialis Lemovicis Christi fidem prædicavit, Exuperius Baiocensibus, Taurinus Ebroicensibus Nicalius Rhodomagēsis, Evortius Aurelianensibus, Ultrancus Senonensibus Clodoveo ad fidem converso studio Remigii Episcopi Rhemensis, Vedastus ordinatus est Episcopus Atrebatensis, Antimundus Morinis prædicavit Christi fidem, Eligius Episcopus Noviomensis per omnes has Regionis Tornacensē, Viromandeniē, Flandricam, Gaudavensem, Carturiacensem Evangelium disseminavit. Amandus Episcopus idem munus obiit in Mempisco, Willebrordus Trajecti ad Mosam, & per omnem tractum Hollandiæ & Frisiæ, Lupus Episcopus Senonensis apud Neustrios, Medardus Episcopus Noviomensis apud Tornacenses, Lambertus Tongrensis Taxandriam ad Christi cultum reduxit. S. Hubertus Episcopus Leodiensis Arduēnates &c. Quæ recognitio & observantia erga Ecclesiam Romanam perseveravit ut, omniis alii colligi potest ex Æneâ Sylvio qui epist. 338. ita de Archiepiscopo Moguntino scribit. *Landamus, & omni honore dignum reputamus Archiepiscopum. Moguntinum, qui rejectis malignantium consiliis apud ipsum Dominum nostrum, Sanctamque Sedem omnium fidelium Matrem atque Magistram permanere decrevit, fecit quod doctum, quod prudentem, quod bonum prælatum decet, qui peregrinas respuens opiniones in solidâ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctrinâ, & in ipsâ Christi Petri pedes figit.* Omitto plurima Concilia Generalia, innumera nationalia & provincialia in Galliâ ha-

habita autoritate Romanæ Ecclesiæ & Sedis Jus Canonicum ibidem in unum compactum, unicum hoc proferam ex Baronio ad annum Christi 782. quod Sanctus Gregorius Papa VII. lib. 4. epist. ult. ad Petrum Episcopum Albanensem & G. Principem Salernitanum ab eo Legatos in Gallias missos ex antiquis monumentis tradit; ipsum Carolum Magnum conficium se ope Apostoli Petri tandem indomitos Saxones superasse, obtulisse eandem provinciã B. Petro: insuper unum denarium per singulas domos Galliarum annuatim Romanæ Ecclesiæ persolvendum indixisse: itaut in tribus locis singulis annis colligerentur mille & ducentæ libræ Apostolicæ Sedi offerendæ: videlicet Aquigrani, apud Podium Sanctæ Mariæ, & apud Sanctum Ægidium: excepto hoc, quod unusquisque propriâ devotione offerebat Quæ natio? quæ Ecclesia Ecclesiæ Romanæ autoritatem & sanctitatem magis fovit ac propugnavit quàm Gallia. Vide quæ dixi p. 391. col. 1. & alibi de præfato illo Augustissimo & Piissimo Cæsare Carolo Magno & ejus in Ecclesiam Romanam benevolentia, ac obedientiã singulari.

XXIII. Ne diutiùs evagemur in evolvendis præteritorum sæculorum voluminibus, aliquam nostrorum temporum historiam proferamus? quã Ecclesiæ Gallicane: pro tuendã Maternitate Sanctæ Romanæ Ecclesiæ zelus apparuit. Dum post obitum Henrici III. Regis Galliarum de successore ageretur, jusque Regni devolutum foret ad Henricum Regem Navaræ tunc Calvinianæ hæresis labe infectum, ideòque Ecclesia & Status Regni bellis ac pravis hæreticorum dogmatibus summoperè vexata periclitaretur; palamque à Philippo Morano, aliisque Calvinianæ sectæ sequacibus Pontifex Romanus ut Anti-Christus, ac Sancta Romana Ecclesia ut synagoga Sathanæ scriptis & sermonibus publicè traducerentur, nihilominus Ecclesia Gallicana Regios honores Henrico IV. nunquam deferri passã est, nisi priùs avitam obedientiam ac observantiam erga Sanctam Romanam Ecclesiam ut Matrem omnium Ecclesiarum profiteretur, cui tandem annuit Henricus, licet repentibus ac recla-

mantibus hæreticis, ut patet ex solemnî professione fidei, quam ipse conversus, ac nostræ religionis doctrinã sufficienter imbutus emisit in publico concursu ac confesso Cleri Gallien, procerum Regni, ac populi Parisiensis congregatorum, in templo Sancti Dionysii magnificentissimè ornato. Accipe verba Duplex Historiographi tom. 4. histor. Franciæ in Henrico IV. p. 174. n. 11. ubi hujus solemnissimi ritum ita refert. *La Ceremonie se fit en cette sorte. L'Archevesque de Bourges en habits Pontifical seoit à l'entrée de l'Eglise en une chaire tapissée de blanc, & parsemée des armes de France & de Navarre, assisté du Cardinal de Bourbon & des Prelats, Theologiens, & autres Ecclesiastiques. Le Roy couvert d'un voile blanc se presenta à eux environné de tous costez de ses gardes Ecossoises & de Suisses. L'Archevesque l'interrogea qui il estoit, & qu'est ce qu'il demandoit, il respondit qu'il estoit le Roy, & desiroit estre receu au giron de l'Eglise, Catholique, Apostolique, Romaine. L'Archevesque luy demanda, si c'estoit de vray, & de sincere cœur, qui le requeroit ainj? Et le Roy respondit, qui le desiroit de tout son cœur. Es s'estant prosterné à genoux en terre, protesta, & jura devant Dieu, qu'il vouloit vivre, & mourir en la Religion Catholique, Apostolique, Romaine, & la deffendre contre tous au peril de sa vie, renoncer à toutes heresies, & abjurer toutes erreurs, & opinions contraires à la mesme Sainte Eglise Catholique, Apostolique, Romaine. A mesme temps il mit es mains de l'Archevesque un bresf signé de sa propre main contenant sa profession de foy. Es alors le Cardinal, & l'Archevesque se leverent sus pieds, & le conduisirent tous le long de la nef, & du chœur au travers de la presse jusques au pied du grand Autel devant lequel il se mit dereches à genoux, fit la mesme protestation & serment, quo devant, baisa l'autel, ou il fit la confession generale de ses pechez au pieds du mesme Archevesque, & receut l'absolution de luy, pendant que la musique chantoit le Cantique Te Deum: & que le peuple crioit, vive le Roy, avec une incroyable allegresse entremeslée de larmes de joye. Idem Duplex n. 15. Sa Majesté voulut qu'Laie Brocard Sieur de la Chelle fut envoyé à Rome de vãs l'ambassade avec ses lettres du 18*

d Aoust

d' Août 1503. par lesquelles elle escrivoit à sa Sainteté, comme Dieu luy avoit fait la grace de se reconcilier à l'Eglise Catholique, Apostolique, Romaine par l'inspiration du Saint Esprit, & par les salutaires instructions d'aucuns Religieux, Prelats, & Docteurs en Theologie, & avoit designé de luy en donner plus ample tesmoignage par une ambassade plus illustre. Silencio præterire nequeo moderni Regis Christianissimi Ludovici XIV. sollicitudinem, & erga Sanctam Romanam Ecclesiam affectum filialem. Cum enim à sæculo plurimæ Regionis & Civitates nontantum Gallia: sed etiam nationum exterarum jugum obedientia: erga sanctam Romanam Ecclesiam excussissent, nunc eas ad illius gremium reducere contendit, antiquaque dominia & bona ab Hæreticis usurpata, legitimis Dominis & proprietariis Ecclesiasticis restitui curat.

§. 20.

Testimonium Ecclesie Anglicana.

I. **Q**UOD Britanniam: fertur Joseph ab Arimathia illuc missus Christianæ Religionis disseminandæ gratiâ. Anno 172. Lucius Britannorum Rex postulavit ab Eleuthero Papâ aliquos millionarios, pro quo munere ritè obeundo deputati sunt Fugatius & Damianus: hinc Tertullianus Ireneus, & Origenes scribunt suo tempore Britannos fuisse Christianos. Tempore Cælestini Papæ, dum Pelagiana Hæresis illas Regiones devastaret, missus est Palladius, ut eam impugnaret. Iterum Gregorius Magnus postea misit Augustinum qui cultum Christi ibi ferè extinctum restauravit cum sociis Columbano, qui Pictos; Finano qui Anglos, Saxones Mediterraneos; Felices qui Orientales; Justo qui Aquilonares; Birino qui Occidentales reduxerunt. Vide Sanctum Gregorium XII. indictio 7. epist. 71. item epist. 15. ad eundem Angustinum. Polydorus Virgilius lib. 2. histor. Angliæ, Ruffinus & Nicephorus narrant, quod tempore Constantini Magni, Hiberni & Scoti Romanæ Ecclesiæ nomen dederint, &

in horum conversione sanctus Patricius plurimum insudaverit. De Anglorum debita observantiâ olim exhibitâ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ut Matri scribit Joannes Sarisberienfis in Polycat. lib. 7. cap. 21. agens de Hypocritis. *Ad Ecclesiam Romanam confugiunt, quæ Mater pietatis religioni consuevit providere quietem.* Et lib. 8. cap. 17. *Ecclesia Romana Parens auctore Deo & Matrícula fidei & morum non potest ab homine judicari Cælesti Privilegio munita.* Ad eam submillionem continuandam Angliæ Episcopos ita hortatur Alexander III. tempore S. Thomæ Cantuariensis, eos monens ne quid Henrico Regi contra libertatem Ecclesiasticam, debitumque honorem Ecclesiæ Romanæ Matris suæ polliceantur, vel promissa servent. *Si Illius Anglorum Rex quidquam à vobis aliquo tempore requisierit quod contra libertatem Ecclesiasticam existat, hoc ei facere nullatenus attentis: nè vos illi in aliquo & maxime contra Romanam Ecclesiam obligetis, aut nova promissionis seu juramenti formam inducere præsumatis, præter id quod Episcopi suis Regibus sacre conjuraverunt. Si autem jam dicto Regi super hujuscemodi in aliquo vos abstractos cognovissetis, quod promissis nullatenus observetis: sed hoc potius revocare cunctis, & de promissione illicitâ studeatis & Ecclesiæ reconciliari.* Constat ex historiâ Angliæ quod Rex Jnas anno Christi 740. sub Gregorio III. secundum Baronium Saxonum Orientalium in Britannia Rex, Sanctorum Regum prædecessorum suorum insignis devotionis æmulus, antequam Regno suo se abdicaret (cujus & uxor Edilburga non minoris fortitudinis, & zeli ac obervantia: erga Romanam Ecclesiam mulier monasticâ vitam amplexa est) perpetuo pietatis monumento fidem suam erga Romanam Ecclesiam voluit reliquisse testatam, dum Regni sui domos singulas, singulos denarios argenteos annuatim sancto Petro pendere statuit, sic devincere populum suum studens, ut annui census pensitatione domuum suarum agnosceret Sanctum Petrum, & Ecclesiam Romanam: cujus & fidem firmam illibatamque jugiter conservaret, & auxilium in necessitatibus invocaret. Polydorus Virgilius, qui res An-

Joannes Sarisber

Baron.

H h 3 Polydor. glorum Virgilium

glorum summâ cum laude profequitur, dum ejusdem Regis pia officia recenset, illud de Regno suo vestigali factò Romanæ Ecclesiæ antiquorum testimonio confirmat, auctumque postea ait ab Ethelvulpho seu Artulpho Rege, qui totius ferè Insulæ Imperium obtinuit, de quo infra. Addit Virgilius suo tempore, nempe præterito sæculo (siquidem scripsit ad Hepricum VIII. Anglorum Regē an. 1133. cum Londini esset) universam Angliam illud vestigal pietatis & religionis causâ Ecclesiæ & Sedi Romanæ pendere domesticatum collatum, ac nummos illos argenteos vocari à vulgo *Denarios Sancti Petri*. Quem Pontificius Quæstor (quem non inscruenter collectorum nuncuparent exigeret) ipsumq; etiam Virgilium eandē quæsturam per aliquot annos gessisse, ejusq; muneris obeundi causâ primū in Angliâ venisse. Accidit autē illud mirandum, ut confessim ac cessavit pendere gal utcūque malè redemptum, hæresim alluvione Anglicana Ecclesia absorpta fuerit, unâ cum subjectione temporali, perdens & spiritualem Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ.

II. Sub Hadriano Pontifice anno 775. Offa Rex Merciorum secundum Polydorum Virg. Histor. Angl. lib. 4. Baronium ad illum annum, seu Rex Orientalium Saxonum in Britanniâ, post alia pietatis opera, ad expiationem suorum delictorum adhibita Romam veniens, Regnum suum vestigal fecit Romanæ Ecclesiæ; ut singulæ domus nummum argenteum quotannis penderent Ecclesiæ Sancti Petri, ut aliâ Jva in eâdem Insulâ Rex ordinaverat. Sub Leone I V. anno Christi 847. Ethelvulphus, sive Arthulphus ex eodem Baronio liberatus Danorum Ethnicorum incurfionibus Romam ad limina Apostolorum voti causâ peregrinatus est; ubi à Leone Papâ benignè acceptus, fecit Romanæ Ecclesiæ eam quoque Insulæ partem (quam Egbertus Pater ad Regnum adjunxerat) vestigalem. Nam & Offa ejusdem Insulæ Reges imitatus. Imò proximus mortis inter alios testamenti articulos, & legata pia, jussit certam pecuniæ summam quotannis Romam deferri. in usum luminarium Ecclesiarum SS. Petri & Pauli, & in eleëmofynas à

summis Pontificibus erogandas. Anno 1135. apud eundem Baronium Stephanus furore & auxilio fratris sui Henrici Wintonensis Episcopi, Apostolice Sedis in Angliâ Legati, spe (inquit Wilhelmus Malmesburiensis) capti amplissima, quod Stephanus Avi sui Willemi in Regni moderamine mores servaret, præcipueque in Ecclesiastici vigoris disciplinâ. Proprio scripto Sacramento quod à Stephano Wilhelmus Cantuariensis Archi-Episcopus exegit de libertate reddendâ, & conservandâ, idem Henricus se vadem apposuit. Sed quæ scripsit & promisit Stephanus, transgressus est, quod auctor malis ejus Consiliariis ascribit. In eo autem à se præstito juramento testatur, Regnum Anglorum sibi fuisse confirmatum ad Innocentio Papâ, id scias eâ de causâ dictum, quod idem Regnum esset Feudatarium Romanæ Ecclesiæ, adeo ut quilibet Rex acciperet confirmationem à Romano Pontifice, quod etiam testatur suis litteris Henricus II. anno 1172. apud Rogerium fertur præfatum Regem jurasse se nunquam recellurum ab Alexandro Pontifice, & Catholicis ejus successoribus, quâmdiu ipsi eos sicut Christianos & Catholicos haberent. *Ego (inquirebat jurans) & major filius meus Rex juramus, quod à Domino Alexandro Papâ, & ejus Catholicis successoribus recipiemus, & tenebimus Regnum Angliæ, & nos, & successores nostri, in perpetuum non reputabimus nos Angliæ Reges, donec ipsi nos Catholicos tenuerint.* Undè confirmavit Regnum Angliæ esse feudum Ecclesiæ Romanæ seu Apostolicæ Sedis, & roboravit expressis verbis, & litteris de super confectis.

Hanc veritatem seu potius submissionem Ecclesiæ Anglicanæ testantur Concilia in Angliâ celebrata. An. 672. an. 3. Ecgfridi Regis Anglorum congregata est synodus à Theodoro Episcopo Doroverneni aliquot Episcoporum, in qua sanciti sunt decem canones, ad unitatem Ecclesiæ conservandam, & disciplinam rectè instituatam. Quos singulos refert Beda lib. 4. c. 5. Apud eundem Bedam lib. 4. cap. 17. fit mentio Anglicanæ Synodi habitæ Præsidente Theodoro Angliæ Primate, cujus fragmenta supersunt apud Bedam cap. 18. maximè

III.

maximè contra Monothelitas. Idem tradit tunc in Angliâ receptum fuisse cantum, qui vigeat in Ecclesiâ Romanâ. Wilelmus Malmesburiensis l. 2. de gestis Anglorû narrat, quod sub Formosio Papâ an. 894. celebratum est Conciliû, in quo gentilitas iterûm rejecta est, Religio Romanæ Ecclesiæ confirmata, Episcopi missi in Sedes vacantes, aliâq; gesta sunt, quæ Pontifex confirmavit. Cùmque sub Joanne XIII. varii abusus irrepissent in Clerum Anglicanum, Sanctus Dunstanus Cantuariensis Archiepiscopus autoritate præfati Pontificis indixit Generale Concilium omnium Episcoporum Angliæ adversus incontinentiam Clericorum, quod statutum, mox executioni mandatum est, approbante eodem Summo Pontifice, & adjuvante Eduardo Rege, (qui non ita pridem de incontinentiâ suâ humillimam pœnitentiam egerat) ut aut iidem Clerici mutantem vitam castè viverent, aut ab Ecclesiâ pellerentur, substitutis in eorum locum Monachis: quam rem fusè describit Osbertus in vitâ sancti Dunstani 19. Maii apud Surium, & auctor rerum gestarum Sancti Osualdi Episcopi Vigornensis vitâ & virtutibus Clarissimi.

IV. Eodem modo philosophandum est de Ecclesiâ Scotiæ, cujus privilegia confirmavit Cœlestinus III. apud Rogerium & Baronium ad annum Christi 1192. nam ad instantiam Wilelmi Regis Scotiæ statutum est, ut Ecclesiæ Scotianæ, non subessent Anglicanæ, vel alicui alii, sed tantummodo Romanæ. Nec ullus qui de Regno Scotiæ non foret (nisi quem Apostolica Sedes de corpore suo specialiter destinaret) pisset in eo legatione fungi.

V. Regnum Hiberniæ parem obedientiam præstitit Romanæ Ecclesiæ ac Sedi Apostolicæ quàm Angliæ. Nam Henricus Angliæ Rex intravit Insulam Hibernam ad corrigendos barbaros illius populi mores, & extirpanda vitia ac virtutes inferèdas, eandemq; non occupavit nisi ad augendam Christianam Religionem prævio assensu Sedis Apostolicæ, salvo jure Ecclesiastico, & sub pensione unius denarii de singulis domibus annuatim solvenda Beato Petro, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ: ad

cujus jus eam Insulam aliasque omnes, (quæ documenta fidei cepissent pertinere) nemini dubium esset. Accipe verba Hadriani Papæ IV. anno 1159. *Hadrianus Servus Servorum Dei charissimo in Christo Filio Illustri Anglorum Regi Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Laudabiliter, & fructuosè de glorioso nomine propagando in terris & æterno felicitatis premio cumulando in cælis tua magnificentia cogitat, dum ad dilatasandos Ecclesiæ terminos, ac declarandos in dotibus & rudibus Christianæ fidei veritatem, & vitiorum plantaria de agro Dominico, sicut Catholicus Princeps intendis, & ad id convenientius exequendum consilium Apostolicæ Sedis exigis & favorem &c. Sanc Hiberniam & omnes Insulas, quibus Sol Iustitiæ Christus illuxit, & quæ documenta fidei Christiana ceperunt ad jus Beati Petri, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ (quod tua nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Vnde tantò in eo libentius plantationem fidelem, & germen grati Deo inferimus, quantò id à nobis interno examine districtius proficimus exigendû. Significasti siquidem nobis Fili in Christo charissime te Hiberniæ Insulam, ad subdendum illum populuum legibus, & vitiorum plantaria inde extirpanda velle intrare, & de singulis domibus annuam unius denarii Beato Petro velle solvere pensionem, & jura Ecclesiarum illius terra illibata, & integra conservare. Nos itaque pium & laudabile desiderium tuum cum favore congruo prosequentes, tua petitioni benignè impendentes assensum grati acceptum habemus, ut pro dilatasendis Ecclesiæ terminis pro vitiorum restringendo decursu, pro corrigendis moribus, & virtutibus inserendis, pro Christiana Religionis augmento Insulam illam ingrediaris, & quod ad honorem Dei & salutè illius terra spectaveris, exequaris, & illius terra populus honorificè te recipiat, & sicut Dominum veneretur, jure nimirum Ecclesiastico illibato, & integro permanente, & salvo Beato Petro & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ de singulis domibus annuâ pensione &c. Hæc, ex Baronio.*

Postquàm Rex Anglorum Hiberniâ VI. sponte deditam sibi vendicavit ibi celebrato à 4. Archiepiscopis, & 28. Episcopis, quotquot tunc erant in illâ Insulâ Concilio, idem ab illis receptus est in Regem

Regem & Dominum, ejusque hæredes in perpetuum. Eorum autem hæc de re scriptum idem Rex postea anno 1171 milit ad Alexandrum Papam, qui secundum ejus formam confirmavit eidem Regi atque hæredibus Regnum Hiberniæ: Ita Baronius ex Rogerio. Non prætereundum, quod refert sanctus Bernardus in vitâ Sancti Malachiæ, & Baronius anno 1124. Cùm Ecclesia Hiberniæ olim florentissima, esset desolata, molque pessimus inolevisset quorundam diabolicæ ambitione potentum primariam Sedem Concretentem obtentum iri hæreditariâ successione, nec paterentur Episcopos nisi qui essent de tribu & familiâ suâ, jamque decurrissent in ejusmodi execrandâ successione quasi generationes quindecim, ad eum si interdum defecissent Clerici de sanguine illo, quod etiam uxorati & abique ordinibus ad sacram illam dignitatem admitterentur, indeque dissolutio disciplinæ, censuræ enervatio, religionis evacuatio, denique barbaries, imò Paganismus quidam inductus sub nomine Christiano, universam Hiberniam occupasset: Tandem Malachias electus Archiepiscopus Concretentis, & Legatus Apostolicus totius Hiberniæ prava Cleri & populi mores paulatim corripuit, disciplinamque Ecclesiasticam sensim restituit, cunctaque in melius commutavit. Unde merito Mellissius Doctor eum S. Eliæ assimilat ob zelum in Ecclesiam, & animarum salutem. *Huc (inquit) mihi accurrat, & factum Sancti Elisei, nunc quidem ab extremis terra nubes, & pluvias ducentis, nunc verò super blasphemos evocantis ignem de caelo. Et modò de simili clarificatus est Deus in sermo suo Malachiâ. Quomodò Eliam imitatus fuerit ibi variis exemplis ostendit, & concludit exemplo imprudentis mulieris, quæ in eum non ulam propria jaculata est. Loquente coram aliquando Malachiâ, & exhortante, mulier quadam ausa est interrumpere clamoribus improbis, non deferens sacerdoti, & spiritui, qui loquebatur: Eras autem de progenie impiâ, & spiritum habens in naribus, blasphemias contumeliasque evomebas in sanctum, dicens hypocritam, & invasorem alienâ hereditatis; sed & calvissem illi improperans. At ille nihil*

*respondit ei, sicut erat verendum & mirum: sed Dominus respondit pro eo. Versa illa in insaniam est, Domino judicante, & crebris vocibus clamans se suffocari à Malachiâ, morte demùm horrendâ suis peccatum blasphemias. Sic misera assumens adversus Malachiam improprium Elisei, verè sibi alterum experta est Eliseum. Non tantum Eliæ, sed etiam Eliseo assimilat. Idem Mellissius Doctor in fine vitæ iterum Sanctum præsulem comparat Moyse & Eliæ. *Esto nobis quasumus Malachia sancte: alter Moyses, & alter Elias, impartiens & tu de tuo spiritu nobis. Ipsorum siquidem in spiritu & virtute venisti Quia scilicet: Sicut illi antiquitatis Heroes fidem, & cultum Dei acriter propugnauerunt; ita & tu Romanæ Ecclesiæ Religionem, sanctitatem, & unitatem fovisti & restaurasti. Infra: O oliva fructifera in domo Dei! &c. O Luminare magnum, & Lux in tenebris lucens, signorum radiis & meritorum illuminans, latificans Civitatem &c. Idem Ecclesiam. Ex quibus concludo, quod si Rex Angliæ se falso titulo Caput Ecclesiæ Anglicanæ, Scoticæ, & Hibernicæ inscribit, non sequitur jus spirituale Regni ad ipsum esse devolutum, vel ei à subditis in hoc obtinendum esse. Nam secundum regulam juris *Vtile per inutile non vitatur. Sicut ex eo quod Caligula sibi divinos honores asseruit; Domitianus ut Deus & Dominus coli voluit, & alii nonnulli Principes eò dementiæ venerunt, ut divinos honores à suis subditis exegerint; non ideò tales erant, nec divinum numen verum tale esse definebat.***

§. 21.

Testimonium Ecclesiæ Hispanicæ.

HISPANIARUM Conversionem ad fidem Catholicam passim Historici, & novissimè noster P. Lezana in annalibus Ordinis nostri referunt in Sanctum Jacobum fratrem Joannis Illuc etiam secundum Joannem Vasæum missi sunt à Sanctis Petro & Paulo Episcopi Cæcilius ad Elbertinos, Euphrasius ad Illurgitanos, Secundus ad Abulenses, Indalesius ad Urfitanos, Ctesiphò ad Abderitanos,

deritanos, Saturninus Episcopus Tholosanus Pampelonam: ubi spatio septem dierum quadraginta hominum millia ad Christi fidem perduxit, ibique Firminum Episcopum instituit. Eugenius S. Dionysii Areopagita Discipulus plurimas Hispaniæ Regiones ad Christi fidem perduxit, postea Parisios reverfus Martyr occubuit. Mancius Civis Romanus Eboræ propter Evangelicam doctrinam cæsus est. Sanctus Hieronymus in cap. 11. Isaiæ, & cap. 5. Amos, Sanctus Anastasius ad Draconteum, S. Chrysostronus homil. 7. de laudibus Pauli, Sanctus Gregorius lib. 31. mor. cap. 37. Epiphanius, Theodoretus, Beda, Hyppolitus, Cyrillus, Sophronius, Metaphrastes, Gelasius Papa, Innocentius I. epist. ad Decentium Sanctum Paulum Hispanias peragrassæ dicunt anno 67. De ejus intentione illuc eundi, coligi potest ex epist. ad Rom. cap. 15. v. 24. *Cum in Hispaniam proficisci cæperem, spero quod præteriens videam vos.* Quibus subscribit Martyrologium Romanum 25. Septembris. *Narbonæ (inquit) in Galliâ Natalis Sancti Pauli Episcopi, quem tradens fuisse Sergium Paulum Proconulem, qui à Petro Apostolo baptizatus, & cum in Hispaniam pergeret, apud Narbonam relictus, ibidem Episcopalis Dignitate donatus est &c.* Joannes Vaseus in Chronico Hispanico. *Sophronius (inquit) Patriarcha Hierosolymitanus scribit Italiam, Gallias, & Hispanias: transitus Beati Pauli illustratas, qui cum in domo Probi Illustris cujusdam Viri hospitio susceptus in Hispaniâ fuisset, & Xantippe uxor ejusdem Probi modestam hospitii sedulius in eum intenta admiraretur, divinâ voluntate factum est, ut dum sic intenta vultui peregrini inhaereret, apparetur ante frontem Pauli, Paulus Apostolus Prædicator Christi. Quia cum prænunciâ famâ multa de Apostolo audivisset, & diu desiderasset vultum ejus videre, gaudio perfusa, & stupore cum lacrymis corruit ad pedes ejus. Edocta autem mysteria Christi cum viro & familiâ Christo regenerata est, sed & traditur Phiothaus ejus Regionis Princeps, Paulo adhesisse factus Christi Confessor. Quin & Menologia Græcorum Xantippes à Paulo in Hispaniâ conversæ diem natalem contingit die 25. Septembris*

Nec refert quod Rex Hispaniæ nominet Episcopos, ut patet ex 12 Synodo Toletanâ sub Agathone habitâ. Nam ut notat Joannes Vaseus de hoc Concilio Toletano in suo Chronico Hispaniæ anno 681. *Ex hujus Concilii cap. 6. constat, jam tum electionem Episcoporum fuisse Regum Hispaniæ: sed quæ electio debebat ab Episcopis, & præcipuè Toletano (cui erat à Summo Pontifice generalis faciendi Concilii potestas) probari. Idest jus illud probandi, & confirmandi Episcopos eo canone in Archiepiscopum Toletanum translatum etiam à Romanâ Sede. Idem docet Gasius Loaisa ad illum canonem Studium & labor eligendi viros Episcopatus præficiendos, penes Reges tempore Gothorum erat, quod nunquam Romanorum Pontificum indulgentia ad nostra tempora penes Hispaniæ Reges rediit. Quibus satis aperte innuit antiquum illud jus cõcessum esse Regibus Gothorum à Romanâ Ecclesiâ Paulò post hoc pergit. Undè constat ad Regiam curam pertinere nominare Episcopos, quod fiebat hoc pacto: Rex de eâ re nominationem referebat ad Concilium: Concilium autem inquirebat, an nominatus dignus esset eo munere, ut ad Episcopatum eveheretur: quod si inventus esset moribus & doctrinâ ornatus, statim à Concilio confirmabatur. Confirmatus jam à communi Concilio Episcopus coquebatur se coram Metropolitano intra duos menses sistere, ut constat ex Concilio Tarraconensi cap. 5. estque apud Gravianum dist. 65. cap. Si quis in Metropol. tota hac potestas probandi & confirmandi Episcopos à Rege liberâ electione designatos, quæ ante penes Concilium Generale erat, in hoc Concilio ob causam in canone designatas in Archiepiscopum Toletanum transfertur, veluti in totius Regni Primatem. Omnia autem hæc fiebant concessione Romanæ & Apostolicæ Sedis, cujus autoritatem Ecclesia Hispanica semper majorem in modum coluit, & observavit. Dum igitur præfati Patres confirmabant Episcopum electum, non excludebant autoritatem Romanæ Sedis. Undè Baronius ad annum Christi 681. postquam sermonem fecit de actis 6. Synodi. Primò asserit damnatos à 6 Synodo Romanam appellasse. Secundò Patres rogasse Agathonem Papam, ut acta sextæ Synodi Toletanæ confirmaret.*

Quando Leo Pontifex Episcopus Hispaniæ hortatur, ut subscribatur definitioni fidei in Synodo contra hæreticos editæ: *Ut per eos omnibus innotescat, ac salubriter divulgetur* Non ita intelligendum, quod eorum subscriptiones post confirmationem Pontificis essent necessariæ, ut acta illa vim haberent: sed cum (ut ait sanctus Cyprianus epist. 67. ad Popianum, *Ecclesia sit plebs Sacerdoti adjuncta, & Pastori suo grex adharens.* licet tunc omnem haberent auctoritatem ex confirmatione Romanæ Sedis, cui uni in Petro potestas & sollicitudo collata est confirmandi fratres suos in fide: nihilominus aliquid auctoritatis etiam accedebat apud fideles populos, quod omnes Episcopi Hispaniæ, qui illis quasi ovibus pastores præerant, subscriberent. Sicut licet certum sit Sanctos Patres non esse tantæ auctoritatis, ac scriptura sacra, tamen quando aliquid docetur in scripturâ, et si illud firmiter & absque dubio credere debeamus; nihilominus cum argumetur non tantum ab auctoritate scripturæ sacræ, sed etiam communi Patrum consensu ad demonstrandum aliquem fidei articulum, argumentum habet majorem vim. Ita de Episcopis Hispaniarum philosophandum est. Equidem quod illa Synodus celebrata fuerit auctoritate & jussu Romani Pontificis, ex eo patet quod Leo II. Romanus Pontifex decrevit, ut decreta illius Concilii. Generalsciperentur ab Hispaniæ Episcopis seu laudarentur eorundem auctoritate, ut patet ex c. 4. ejusdem Concilii. *Placuit proinde Apologeticæ defensionis nostræ responsis satisfaciens Romano Pontifici, ea ipsa gesta firmare, nostraque fidei assensum purissimâ verborum enodatione depromere.* Verum quidem est Patres congregatos fuisse ad illam Synodum jussu Eringi Regis. Sed (ut ibi habetur) prævis litteris Sedis Apostolicæ, quibus Rex peremptus jussit Concilium congregari. Hic non omittendum illud, quod Baronius tom. 5. in appendice ad paginam 235. notat quod in x. Concilio Toletano scribitur. *Paternum licet pro Catholica fidei veritate, & publicata hæresis errore libenter amplexi, Ecclesiam in qua Episcopus fuerat constitutus tenere permittimus, recepturi etiam in nostram commu-*

nionem, cum Sedes Apostolica rescripserit. Quibus Baronius subjungit, *Vides ex his neminem communicare cum lapsis, nisi prius illi penitenti Sedes Apostolica communicaret.* Nec refert quod P.P. illius Synodi postea subjungant, *Constissimus autem prorsusquam illis per Papam, vel per Sanctum Simplicianum communitio redditur non Episcopos, non Presbyteros, non Diaconos ab illis ordinandos.* Ex eo non sequitur parem fuisse auctoritatem Episcopi Mediolanensis & Romani Pontificis. Nam cum Baronius idem sibi objecisset ex Concilio Taurinensi, *Inxtra litteras venerabilis memorie Ambrosii Episcopi vel Romana Ecclesia Sacerdoti.* Ipse sibi respondet. *Non sunt hæc ita, que in discrimen postus veritatem adducere.* Etenim hæc omnia acta esse per sanctos Mediolanenses Episcopos mandato Papa Syricii, cujus in hujusmodi causâ, iidem legatione fungerentur, plura sunt que demonstrant: ac primum, quod hæc ipsa acta referunt, dum de sancti Ambrosii litteris agentes Episcopi ab eo ipsa scripta subdunt: que (inquunt) sancta memoria Syricii Papa jussisset &c. *Ut plane appareat illa à sancto Ambrosio esse conscripta, quæ à Papâ Syricio antea accepisset.* Hæc quidem, necessario ita intelligenda esse, que in causâ Iovimiani Hæresiarcha, & ejusdem impietatis collegam inter Sanctum Ambrosium, & Syricium transacta sunt, admonet. Inestabatur ejusmodi pestes tunc temporis Mediolanensium Ecclesiâ: restabat illi Sanctus Ambrosius: tamen quod non esset tanta auctoritatis Antistes, ut hæreticos recens emergentes damnare posset, ut primò Roma à Syricio damnarentur curatum fuit. Indè verò, ut id ipsum Mediolani convocato Concilio gereretur, missis ab Apostolica Sede Legatis tribus, per eundem Syricium procuratum est: quorum auctoritate eisdem hæreticos à Mediolanensi pulso Vrbe. Sanctus Ambrosius & Collega Episcopi qui Synodo interfuerunt synodali epistola ad Syricium scripta restati sunt, professi iidem secundum Iudicium Papæ Syricii eisdem se hæreticos eos condemnasse. Habes igitur ex his que tunc gesta sunt, que in pari causâ geri poterint, imò & gesta esse valeas intelligere: nimirum (quod dicti nuper Episcopi Toletani Concilii, publicè tradiderunt) in adente Syricio Papâ, ea per sanctum Ambrosium

brofium scripta esse, quod etiam de ejus successore Simpliciano dicendum est, in quem concessa sancto Ambrosio autoritas per eundem Syricum & ejus successorem Anastasium propagata cognoscitur. Iam enim temporibus Damasi Papæ in eadem causâ sanctus Ambrosius se judicium Damasi seque profectus fuit, dum quo inauditis atque rejectis à Damaso audivis Ambrosius Priscillianum ac socios; Ipse aq̄e eisdem Mediolanum se conferentes audire penitus recusavit; ob idq̄e dignus est habitus, cui in eadem causâ Romani Pontifices suam vicem denegare voluerint. Ita tamen ut quid agendum esset pramonuerint. Ex quibus patet Episcopum Mediolanensem non habuisse parem cum Romano Pontifice auctoritatem, nec ejus Ecclesiam esse æqualem Romanæ Ecclesiæ, quæquidem Basilides in Hispaniâ depositus appellavit ad Stephanum Papam ex Cypriano lib. i. epist. 4.

IV. Hunc Ecclesiæ & Sedis Romanæ primatum & auctoritatem agnovit Hispania, dum in Concilio Toletano apud Baronium anno Christi 631. definitum est *Ut nullus Archiepiscopus Hispaniarum subderetur alicui primati, præterquam Romano Pontifici.* Ex quibus Baronius colligit arbitrio Romanorum Pontificum pro temporis & personarum ratione dari, & demi consuevisse Ecclesiis Privilegia, neque quicquam consistere quidquid Reges & Concilia de his statuunt, nisi Pontifex Romanus annuerit. Baronius ad annum Christi 648. sub Henrico II. Cinthilano II. regnante in Hispaniâ celebratum Concilium Toletanum 6. cui præfuit Silva Episcopus Narbonensis cæteris senior, interfuerunt etiam Episcopi, sive per se, sive per Legatos quinquaginta duo, à quibus sancta sunt novemdecim capita, tum ad fidem Catholicam stabilendam, tum etiam ad disciplinam Ecclesiasticam custodiendam necessaria. Quorum tertio maxime in odium Judæorum ex ejus Regis sententiâ, & consensu optimatum Regni sanctum est à Patribus, ut qui deinceps Hispanico Diademe coronari vellet, inter cætera conditionum sacramenta prius polliceretur se nullo modo permissurum in Regno suo aliquem degere qui non esset Catholicus. Accipe verba

hujus Concilii cap. 3. *Inspiramine summi Concilii Dei Excellentissimum & Christianissimum Princeps ardore fidei inflammas, cum Regni sui sacerdotibus pravitationes, & superstitiones eorum, Iudæorum scilicet eradicare elegit funditus, nec sinis degere in Regno suo eum, qui non sit Catholicus, ob cujus fervorem sibi gratias Deo Omnipotentis Cælorum Regi agimus, eò quòd ejus tam illustrem creavit animam, & Judæ repleverit sapientiâ donet ei presentis avi diuturnam vitam, & in futuro gloriam æternam. Illud autem providâ nobis curâ, & valde est decernendum vigilantia solertiâ, ne ejus calor, & noster labor quandoque in posteris tepescat liqueat. Quocirca comenam cum eo & corde & promulgaturum Deo placiturnam sententiam, simul cum sanorum optimatum illustriumque virorum consensu, ex deliberatione sancimus, ut quisquis succedentium temporum Regni sortiterit apicem, non ante conscendat Regiam Sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit hanc se Catholicam non vermissurum ore violare fidem: sed & nullatenus eorum perfidiæ favens, vel quolibet neglectus aut cupiditate illicitus, tendentibus ad precipitia infidelitatis aditum præbeat pravitationis: sed quod magnopere nostro est tempore conquistum debeat illibatam perseverare in futurum: Nam in cassum bonum agitur, si non ejus perseverantia providetur. Ergò postquam ordine præmisso ad gubernacula accesseris Regni, si ipse temerator fueris hujus promissi, sis Anathema Maranatha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni, simul cum eo damnatione percussis quicumque sacerdotum, vel quilibet Christianorum ejus implicati fuerint errori. Baronius notat ab eo tempore Reges Hispaniarum Catholicos cognominatos, utpotè tanto titulo digni effecti: Non enim solum jurant se fore Catholicos, sed neque passuros quenquam non Catholicum morari in suis Dominiis: Quàm bene meritus sit de Ecclesiâ, Prælati, & fidelibus innotuit istius Concilii cap. 15. *Denique tanta erga nos nostri Principu extant beneficia, ut longum sit sigillasim ea promere lingua. Ipse enim auctore Deo nobis pacem, ipse quasi captivam reduxit charitatem, ipsius ope quieti, ipsius sumus largitione ditati, ipse medicamine bonitatis suæ, & reis pepercit,**

pepercit, & rectos sublimavit. Cui si dignus voluerimus respondere beneficium, non tantum extamus copiam virtutis, quanto voto sufficimus voluntatis.

V. Eandem obedientiam erga Rom. Eccles. & Sedem exhibuerunt Patres Synodi 13. Toletanæ sua enim acta Synodalia ad Leonem II. approbanda miserunt.

Ut patet ex verbis Leonis. *Vt prædicta* (inquit) *synodalia instituta, qua miserat; nostri essam vigoris manerent auctoritate suffulta, omnibusque per nos sub Regno Hispania consistentibus patefcerent divulganda.* Accedunt etiam verba Patrum illius Synodi canonæ 3. *Placuit proinde tunc, tempore apologetica defensionis nostræ, responsis sufficienter Romano Pontifici ea ipsa gesta firmare, nostraque fidei assensum purissimè verborum enodatione deprimere.* Omitto alia Concilia Toletana, item Aragonensia, & Bracarenensia in Galicæ Regno, quæ Toletana omnia 18. numerantur, & nullius forent auctoritatis, nisi ab Ecclesiâ Romanâ & Sede Apostolicâ fuissent approbata: Quantis verò malis Hispania fuerit obnoxia quando ab obedientiâ Ecclesiæ Romanæ defecit, docent inter alios Baronius

Baron.
m. 701.

ad annum Christi 701. *Hoc* (inquit) *anno defuncto Hispaniarum Rege Egica sive Egicane, filius ejus Uvritza, qui cum Patre annos quinque hæcenus regnavit, solus Regni habenas moderandas suscepit, qui penitus hostis iustitiæ, servus factus peccati, omnibus scatenis vitiiis, maxime verò impietate, seipsum, unâ cum suis præcipitem dedit, ianuamque late pandidit, quâ post ejus obitum Saraceni in festo, numerososq; agmine torrentis instar influerent in Hispanias. Veluti enim ingentis erectæ molis ædificium quodlibet se habet Regnum, cæpius cum aperiri murorum compages videris, & proximè ruiturum intelligi, quæ utique defecisse fundamentum baseq; cessisse, locumq; patentem ruinæ dedisse patenter assermes. Id quidem in Regnis sæpius accidisse est demonstratum, nimirum ubi ab unione Catholicâ ab ipsâ petrâ fidei, Apostolicâ inquam) Ecclesiæ Communionem, Primariisq; Antistitis obedientiâ populi deservere, eisdem barbaris esse datos gentibus puniendos. Accidit hoc quidem (proh dolor!) florentissimo Hispaniarum Regno, cum impius, nefandusq; Uvritza ed usque est protapsus erroris, ut non veritus sit publico edicto carere ultimâ pænâ supplicii, nè qui obediret Romano Pontifici. Sed quod*

*nec adeò delirantem furiosum Regem cohibere, conati sunt ex more surgentes ex adverso Hispaniarum Episcopi, simul congregato Concilio, neque privatum eum instar Ioannis redarguentis Herodem objurgarint, factum est, ut defecerit Regnum, ac ipsi ducti simul fuerint in captivitatem Episcopi, Ecclesiæ dirutæ, Monasteria desolata, atque omnia denique pessundata, posthuc id multis sæculis fuerint. Et infra. *Iste quidem* (inquit) *probrus & flagitiosus fuit, & multa nefanda, & horribilia flagitia per Hispanias disseminavit, & ad voluptatis carnis soluto impudicitia fræno se fornicationibus multis dedit, & gentem Gothorum ad lasciviam, luxuriam & superbiam inclinavit, nec tantum postpositâ omni religione divinâ, sperisque animarum medicamentis cupiditas, alienius invadendi, rapiendi, & luxuriandi exercitum Gothorum invasit, sed & Episcopi, & Ecclesiæ Ministri aspernabantur. Ecclesiæ officia, despiciantur Ecclesiastica Sacramenta, despiciuntur Sancti Patris Iherosolimitana, despiciuntur Concilia, sacri rationes dissolvuntur, & quidquid honestatis esse extirpatur. Et nè adversus eum insurgeret Sancta Ecclesia, Episcopi, Præbiteri, Diaconi, & ceteri Ecclesiæ Ministri carnales uxores habere præcepit. Et nè obedirent Romano Pontifici sub mortis interminatione prohibuit. Istud quidem pereundi causâ Hispania fuit scriptum est. Idem consequenter ostendit maxime ex epistola Gregorii VII. lib. 1. epist. 7. (quæ extat tom. 3. epist. Rom. Pont. in manuscripto vatic.) fuisse tributum annuum denegatum Ecclesiæ Romanæ. Et libr. 4. ejusdem tibi epist. ult. *Notum* (inquit) *vobis fieri volumus, quod nobis quidem tacere non est liberum, vobis autem non solum ad futuram, sed etiam ad præsentem gloriam valde necessarium, videlicet Regnum Hispaniæ ex antiquis constitutionibus Beato Petro, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in jus & proprietatem esse traditum. Quo nimirum hæcenus & præteritorum temporum incommenda, & aliqua antecessorum nostrorum occultavit negligentia. Nam postquam Regnum illud à Saracenis, & Paganis perversum est, & servitium, quod Beato Petro inde solebat fieri propter infidelitatem eorum, & tyrannidem detentum ab usu nostrorum tot annis interceptum est. Pariter etiam rerum, & proprietatis memoria dilabi. Infra. Ex quibus perspicue intelligas, quàm malè consulant***

Regno

Regno Principes, qui Ecclesia jura penitus tollere, vel minuere conantur. Etenim nitor exurgens Deus Psalm. 7. in virgâ ferrea, tanquam vas figuli confringit eos, qui astiterunt adversus Dominum, & ad versus Christum ejus, dicentes: dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis jugum eorum. Ut merito ad omnes Principes, illud quod in psalmo sequitur sit inclamandum. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram. Parvise quidem in omnibus Hispaniæ Reges ipsi Gregorio Romano Pontifici, plures littera ejusdem Pontificis, tum ad Sancium, tum ad Alphonsum, tunc in Hispaniâ regnantibus satis ostendunt, cum de ipsorum erga Romanam Ecclesiam obedientiâ & cultu erga eandem fuisse à Barbavis vindicatum, & stabilitum.

Idem Baronius ad annum Christi 1097. narrat Regnum Aragoniæ olim fuisse feudatarium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Accipe brevem Spondani recensionem. Cùm Petrus Spondani Rex cæsis Francis Siciliam occupasset, nec antiqua jura hæcenus possessâ ab Ecclesiâ Romanâ vellet recognoscere, & ab eâ investituram accipere, eidemque censum pendere, juramentum fidelitatis præstare, & homagium exhibere, à Martino Papâ IV. excommunicatus est, ipsumque Siciliæ Regnum interdicto subjectum, Quâ de re extant litteræ Apostolicæ apud Eberardum in Chronico. Duxerat hic Constantiam filiam Manfredi Nothi filii Frederici, in matrimonium quo conjugio putavit Regnum Siciliæ jure ad se pertinere. At quid? Num præterea solutus, quin accipere deberet investituram ab Apostolicâ Sede, quam & Guillelmus quantumlibet malus, & Constantia major Frederici Mater, ipseque Fredericus; ac denique à tempore Roberti Guiscardi omnes præter Tyrannum Manfredum acceptant. Quantum iste Petrus à pietate prædecessorum degener, & ingratus in Apostolicam Sedem fuerit, ex eo potes intelligere. *Quod ipse Feudatarius antea esset Romana Ecclesiâ ratione Regni Aragonum, Regiumque ejusdem Regni usulum possideres beneficio Sedis Apostolicæ. Cùm Avus ejus Pater Jacobi, cujus ipse filius erat, itidem Petrus dictus Aragonum Rex an. Christi 1204.*

obtulisset Innocentio Papâ III. & Ecclesia Romana cum annuo censu ducentarum quinquaginta massemutarum, hoc est unciarum auri: prout apparet ex ejusdem primi Aragonum Regis diplomate, quod habetur in codice Privilegiorum Romana Ecclesiæ, meminitque ejus temporis auctor. Qui igitur Feudatarius erat Romanæ Ecclesiæ ac juramentum fidelitatis ei præstiterat, invadens Regnum Siciliæ Feudatarium Romanæ Ecclesiæ adversus eam rebellis extitit, & contumax adversarius, rursus erigens Monarchatum. Quam ob causam (ut dictum est) sententiâ excommunicationis affectus in eâ (dum vixit) perseveravit impenitens; Regnum relinquens Jacobo filio an. 1284. qui eadem cum Patre est sententiâ condemnatus.

§. 21.

Testimonium Ecclesiæ Lusitaniæ.

QUOD Lusitaniâ patet quod Alphonsus I. Dux Portugalliæ ab Alexandro III. Pontifice titulum Regis acceperit ob res contra Saracenos præclare gestas, qui cùm ante sub Lucio II. Romano Pontifice Ducatum suum vestigalem fecisset Romanæ Ecclesiæ sub annuo censu unciarum auri quatuor, novâ dignitate insignitus iterum obtulit Regnum suum eidem Ecclesiæ, sub cujus protectione soluturum perpetuis temporibus, annis singulis loco censis præcedentis duas auri marchas, ut colligitur ex epist. Innocentii III. ad sanctum Regem Portugalliæ in quâ Romanam Ecclesiam Matrem reliquarum appellat. *Serenissimam Regiam volumus non lasere nos in regitris bona memoria Lucii II. Romani Pontificis reperisse, quod recolenda memoria Alphonus Pater tuus quatuor auri uncias annuatim Romana Ecclesiæ constituit censuales; ad quarum solutionem se & hæredes suos in posterum obligavit. Cæterum cùm idem Pater tuus usque ad tempora felicitis memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri Ducis esset nomine appellatus, ab eodem meruit obtinere, ut tam ipse, quam ejus hæredes Regio nomine vocarentur. Vs autem idem Pater tuus Sacrosanctam Romanam Ecclesiam*

Matrem suam honore debito praeveniret, & ut devotionem, quam contra ipsam habebat ostenderet in effectu, centum contra ipsam annuatim Romana Ecclesia constituit censuales. Expende illa verba: *Sacrosanctam Romanam Ecclesiam Matrem suam.* Quantum saeculo praeterito etiam ipsi mercatores Lusitani laborarint pro Religione Sanctae Romanae Ecclesiae in Indiis plantanda, videndus Turfellinus in vita Sancti Francisci Xaverii lib. 2. cap. 12. quam honorifice dictum Apostolum exceperint, & ad Regem Bungiorum deduxerint, eundem consule l. 4. cap. 10.

§. 22.

Testimonium Ecclesiae Dalmaticae.

L. PARUM profecto officiosus forem, si quae de Dalmatia Regno (in quo Sacra Virginis Beatissimae Edes vulgo Lauretana aliquo tempore morata est) dicenda occurrunt, non attingerem. Illyricum vulgo Dalmatia ad Mare Adriaticum & Flumen ex Plinio lib. 3. cap. 25. *Ad Septentrionem Pannonia vergit. Finitur inde Danubio. In ea colona, Aemona Sci'cia, Amnes clari, & navigabiles in Danubium desuunt. Draus & Noricus violentior. Saus ex Alpibus Carnicis placidior CXV. M. P. intervallo. Draus per Serretes, Serrapillos, Iasos, Sandrizes. Saus per Colapianos, Breucosque populorum hac capita praerec' Arvates, Axali, Amantes, Belgites, Catari, Corneates, Aravijci, Hercuniates, Latovici, Oseriates, Varciani, Mons Claudius, cujus in fronte Scordijci, in tergo Taurijci: Insula in Sa'o Metubarris, Amnicarum maxima. Praeterea Amnes memorandi Calapis in Saum influens juxta Sci'ciam gemino alveo in, ulam ibi efficiens, qua Segestica appellatur Alter Amnis Bacuntius in Saum Sirmio Oppido influit, ubi Civitas Sirmiensium & Amansinorum. Inde Taurunum ubi Danubio miscetur Saus. Supra influunt Valdanus, Vrranus, & ipsi non ignobiles. Plura apud Petrum d'Avity Historiographum Gallum in descriptione generali Europae tom. 3. Olim Dalmatiae Regnum celebre fuit, pars illius nunc ad Venetos spectat, cujus*

Metropolis à Venetis vocatur Zara Vegia, olim Jadera. Partem alteram occupat Turca, ubi est Civitas Scardona, & Oppidum Stridonis Natale Sancti Hieronymi, eversum à Gothis omnia populantibus. Hoc Oppidum Blondus, & nonnulli alii idem eie volunt cum eo, quod hanc tempestate vulgus Sdrignam appellat, Oppidulum in Histria Italicae regione situm inter Petram Pilosam, Portulam, & Primontem, ut horum temporum utamur vocabulis. Addunt in hujus rei fidem ibidem ostendi monumentum Eusebii patris Sancti Hieronymi, cum Epitaphio laminis insculpto. De istius Regionis imperatissimo aere, solo fecundissimo videndus Petrus d'Avity. Caeterum Florimundus l. 4. refert istius Regionis incolae esse in Romanae Ecclesiae fide constatissimos, licet ex parte Turcico Dominio subsint, tamen liberum Religionis Christianae exercitium habent in tota illa Regione praeter numerosa Religiosorum Monasteria quatuor sunt Archiepiscopatus cum Suffraganeis, & Episcopatibus plurimis.

Etli pro astruenda Maternitate San-

ctae Romanae Ecclesiae Sancti Hieronymi testimonium sufficiat tom. 2. epist. ad Damasum Papam. *Quoniam (inquit) vetusto oriens, inter se populorum furore, collisus, indiscissam Domini tunicam & de super textam, minutatim per frustra dispergit, & Christi vincam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent difficile ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideò mihi Cathedrali & fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam. Inde tunc mea anima postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi. Neque verò tanta vastitas elementis liquentis, & interjacens longitudo terrarum me à practiosa margaria posuit inquisitione prohibere. Vbi cumque fuerit corpus, illuc congregantur aquila. Prostrigato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum servatur hereditas. Ibi cespit terra fecundo dominici seminis puritatem cetero fructu refert. Hic obruta Sulcis frumens in lolium Avenaque degenerant. Nunc in Occidente Sol Instita oritur. In Oriente autem Lucifer, qui ceciderat supra sidera posuit thronum suum. Vos estis sal terra, vos lux mundi,*

II.
Hieron.

mundi, vos aurea vasa & argentea. Hic
 restacea vasa, vel lignea, virgam ferream,
 & aeternum operiuntur incendiam. Quam-
 quam igitur sui me terreat magnitudo,
 invitat tamen humanitas. A Sacerdote
 viltimam salutis, à pastore præsidium ovium
 flagito. Faceat invidia: Romani culmi-
 nis redeat ambitio, cum Successore Piscato-
 ris & Discipulo Crucis laquor. Ego nullum
 primum, nisi Christum sequens, Beatitudi-
 dini sue, idest Cathedra Petri communio-
 nis consocior, super illam petram adificatam
 Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc do-
 mum agnum comederit, prophanus est. Si
 quis in Arca Noë non fuerit peribit reg-
 nante diluvio. Et si (inquam) Sanctus
 Hieronymus hoc loco abundè pro totâ
 suâ Regione stipuletur, tamen aliud mihi
 subministrat Baronius tom. x. r. anhal.
 monumentum ex Vaticanâ Bibliothecâ
 in codice, qui inscribitur Centius Cam-
 merarius de censibus Apostolicæ Sedis.
 Extatque insuper Gregorii epistola 4.
 ad Wizebium Ducem. Dum an. 1076.
 Henricus Rex Germaniæ se schismate
 ab Ecclesiâ separasset, Rex Barbarus ad
 ejus gremiû convolavit, nâ mēse Octob.
 ejusdem anni Demetrius vulgò Suin-
 mur Croatiæ & Dalmatiæ Dux in Sy-
 nodo Salonæ in Dalmatiâ à Legatis Sedis
 Apostolicæ Gebizone, tunc Mona-
 sterii SS. Bonifacii & Alexii Abbate,
 postea autem Cefenate Episcopo, &
 Folcuino Forisempronii Episcopo habi-
 bitâ, nomine Gregorii VII Papæ ab
 iisdem Legatis Regii nominis ac digni-
 tatis investituram per vexillum, enses,
 & coronam, consentientibus Clero, &
 populo Croatiæ & Dalmatiæ accepit:
 ac nomine tam Cleri, quàm populi
 perpetuam fidelitatem tam Ecclesiæ
 Romanæ, quàm Sedi Apostolicæ, ipsiq;
 Gregorio ac successoribus ejus in man-
 us Legatorum juramento pollicitus
 est; constituitque tributum annuum
 ducentorum Byzantium perpetuò
 solvendum. Undè cum Winzelinus
 Dux contra Demetrium insurgeret,
 jussus est sub interminatione excom-
 municationis arma deponere; & si quid
 ad versus eundem Regem prætenderet
 ad Ecclesiam Romanam, & Sedem A-
 postolicam (cujus Demetrius feudata-
 rius erat) recurreret.

§. 23.

Testimonium Ecclesiæ Africana.

PRO Africanis sufficiat testimonium I.
 S Cypriani, qui de unitate Eccle-
 siæ ita scribit. Episcopatus unus est, cuius in
 singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia
 quoque una est, quæ in multisudinem la-
 tius incremento secundum aetate extenditur,
 quomodo solis multi radii, sed lumen unum,
 & rami arboris multi, sed robur unum ten-
 naci radice fundatum, & cum de fonte
 uno rivus plurimi defluunt, numerositas
 licet diffusa videatur exundantis copię
 largitate unitas tamen in origine, vellet
 radium solis à corpore divisonem lucis uni-
 tatis non capit, ab arbore frange ramum,
 fructus germinare non poterit, à fonte
 præcide rivum, præcisus arefcet. Sic Eccle-
 sia Domini luce persusa per orbem totum
 radios porrigit, unum tamen lumen est,
 quod ubique diffunditur; nec unitas cor-
 poris separatur, cum ramos in universam
 terram copia ubertatis extendit, profluen-
 tes largiter rivus latius expandit; unum
 tamen caput est, & origo una, & una ma-
 ter fecunditatis successibus copiosa: illius
 factu nascimur, illius lacte nutrimur, spi-
 ritu ejus animamur. Maternitatem Eccle-
 siæ Romanæ assimilat Soli, arbori,
 fonti, & concludit non solum Italianam,
 Germaniam, Galliam, Belgium, Angli-
 am, Hispaniam, Asiam; sed etiam
 Africam ab eâ originem ducere, ejus
 lacte nutriri, ejus spiritu animari. Cui
 suffragatur Tertullianus lib. de præ-
 scriptis ubi de Apostolicis viris in or-
 bem profectis & doctrinâ ab eis dilte-
 minatâ. De hinc (inquit) in orbem profecti
 eandem doctrinam eijusdem fidei nationibus
 promulgaverunt, & proinde Ecclesias apud
 unamquamque Civitatem condiderunt, à quibus
 traducis fidei, & semina doctrinæ, cere: e
 exinde Ecclesiæ mutuate sunt, & quotidie
 mutantur, ut Ecclesiæ fiant & per hoc &
 ipsæ Apostolicæ deputantur; ut soboles Apos-
 tolicarum Ecclesiarum omne genus ad originem
 suam censeatur necesse est. Itaque tot & tan-
 tæ Ecclesiæ unam esse illam ab Apostolis pri-
 mam, ex quâ sic omnes primæ, & omnes
 Apostolicæ, dum unam omnes probant unita-
 tem, communicatio pacis, & contestatio
 hospitalitatis,

Tertull.

§. 23.

*hospitatatis, & appellatio fraternitatis, quæ iure non alia ratio gerit, quàm eiusdem Sacramenti una traditio. Et mox, Constat proinde omnem Ecclesiam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis Matricibus, & originalibus fidei conspirat veritati deputandam. Quibus manifestè docet singulas Ecclesias quotidie solitas emendicare à primariis Ecclesiis, quæ ab Apostoli fundarunt, fidei doctrinam, quam semper vocat, & Ecclesias particulares soboles. Si Ecclesia Romana est Mater omnium Ecclesiarum, quæ per orbem sunt diffusæ, quomodo vocat eas quæ ab Apostolis immediatè fundatæ sunt Matrices? Respondet, ideo has vocari Matrices, quia singuli Episcopi transmittunt ad Metropolitanas fidei formulam comprobendam, & Metropolitanæ ad Ecclesiã Romanam, quam ideo Sanctus Cyprianus omnium Ecclesiarum matrem nuncupat. Undè hanc voluit esse in medio orbis constitutam, ut ab eâ omnes æqualiter dependerent & ejus lactarentur uberibus: à quâ (ut ait Sanctus Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorum, *Profluunt velut rami ab arbore, rivi à flumine, radii à sole.* Hinc Sanctus Ignatius in initio epistolæ ad Romanos scribit illam habere Patris nomen quasi cœteræ essent loco filiorum, *Iure, nam etiam Paulus dixit Romanorum fidem annunciatam in univ. seculo.* Meritò Patris & Matris nomen illi attribuitur: quia sicut Pater, & Mater suas proles æqualiter juvare debent: sic & Ecclesia Romana omnes Ecclesias, omnes nationes quotquot sunt, æqualiter diligit.*

- II. Appositè narrat Victor Uticensis quod Eugenius Episcopus Carthaginensis missus à Rege Wandalorum ut disputationem institueret, id aggredi noluit, nisi prius ad transmarinos Episcopos mitteret. *Qui unâ (inquit) nobiscum fidem administrare valeant, & præcipuè Ecclesia Romana, quæ est caput omnium Ecclesiarum.* Sanctus Augustinus epist. 162. scribit Cæcilianum Episcopum Carthaginensem, quem tantopere Donatistæ infectabantur, inde se Catholicum probasse quod cum aliis Ecclesiis maximè Romanâ communicaret. *Atque conspirantes contra eum inimicos contemnere, quia videret se & Romanæ Ecclesiæ & cæteris totis per communicatorias litteras*

esse coniunctum. Sanctus Hieronymus *Hieron.* vocat Sanctum Augustinum, *Episcopum suæ communionis.* Quasi diceret, quemadmodum Ecclesiam Romanam ut Matrem reliquarum agnosco; ita & Augustinus agnoscat. Sed ipsummet Sanctum Augustinum audiamus, & videamus quò Aquila illa Doctorum volatum suum dirigat, an in sinum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel alicujus sectæ particularis; ut Donatistarum relicto gremio Romanæ Ecclesiæ. Rectè à Romanam Ecclesiam pergit, à cuius sinu hæreticos & Schismaticos exiisse conqueitur tract. 3. in epist. Joannis ad illa verba. *Non erant ex nobis.* Subdit. *Omnes hæretici, omnes schismatici ex nobis exierunt: id est ex Ecclesiâ exeunt, sed non exirent, si ex nobis essent, antequam exirent ergò non erant ex nobis; si antequam exirent non erant ex nobis: multi intus sunt non exierunt. Et tamen antichristi sunt.* Illis verbis, *ex Ecclesiâ exeunt.* Innuere videtur eos è gremio Ecclesiæ recessisse, Quod clarius declarat infra. *Et qui intus sunt, certè sunt in Corpore Domini nostri Iesu Christi, quando adhuc curatur Corpus ipsius & sanitas perfecta non erit, nisi in resurrectione mortuorum, sic sunt in Corpore Christi quomodo humores mali, quando evomuntur, tunc relevatur corpus, sic & mali quando exeunt, tunc Ecclesia relevatur, & dicit, quando eos evomit, atque proicit corpus, ex me exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quid est non erant ex me? Non de carne meâ præcisi sunt, sed pelliculi mihi premebant cum inessent.* Per illa verba: *Non de carne meâ præcisi erant &c.* Alludere videtur ad partum naturalem, in quo proles à carne matris præcinduntur. Idem docet lib. 3. de Baptismo cap. 19. differens de occultis hæreticis, & ait eos videri esse in Ecclesiæ gremio, licet intus non sint, sed tantum externâ quâdam communiõne. *Huius fraternæ charitatis inimici sive aperti foris sint, sive intus esse videantur, Pseudo-Christiani sunt & Anti-Christi. Inveniunt enim occasionebus foras exeunt, sed etiam si occasiones desint, cum intus videantur, ab illâ irrefragabili charitatis compage, separari sunt. Quod ibi ulterius probat. Undè Joannes dixit, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: non ait, quod exeundo alieni facti sunt, sed quod alieni erant, propter hoc eos exiisse declarat. Idem in cap. 13. Joannes differens de Judæ, ad cuius*

*Augus-
tract. 3.
in epist.
Joannis*

Cyprian.

Ignatium

*Augus-
epist. 162*

tujus egressum, & apostasiam Christus turbatus est, ita loquitur tractat. Gr. in Joannem. *Quod vobis Dominus significare sua turbatione dignatus est, quod scilicet falsos fratres, & Dominici agri illa Xizania, ita necesse est usque ad messis tempus inter frumenta tolerari &c.* Turbatus est non in carne, sed spiritu. Et infra ostendit quomodo Judas typus hæreticorū erat. *Vnus numero non merito, unus specie non virtute, commixtione corporali, non vinculo spirituali, carnis adjunctione non cordis sociis amitate.* Ibidem lib. de gestis cum Emerito cap. 1. *Quidam adhibet in corde positi in parte Donati presentiam nobis exhibens corporalem, carne virtus, spiritu foris.* Idem lib. de catechizandis rudibus c. 17. sic de bonis Christianis loquitur. *Deum timent, & non irridens Christianum nomen, nec simulato corde intrant Ecclesiam Dei, sed in ista vita expellunt salicitatem.* Quid est intrare in Ecclesiam Dei? Quæ est illa Ecclesia Dei? est Romana Ecclesia, de qua lib. contra epistolas fundamenti cap. 4. *Tenet me in Ecclesia ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendus oves suas Dominus commendavit, usque ad presentem Episcopatum successio Sacerdotum.* Ad eum Ecclesiæ finem provocat seu invitat hæreticos in psalium contra partem Donati. *venite fratres si vultis, ut inseparamini in vite, dolor est, cum vos videamus præciosi ita jacere: numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede in Ordine illo Petrum, quis cui successerit videte &c.* Licet hæretici & schismatici sua conciliabula Ecclesias vocent: tamen illæ non sunt filia, sed adulteræ, sed spuria, quia in gremio Romanæ Ecclesiæ non perseverant, sed ab eo deficiunt. *Credimus (inquit idem Sanctus Augustinus lib. de fide & symbolo cap. 10.) & sanctam Ecclesiam utique Catholicam: nam & hæretici & schismatici congregationes suas Ecclesias vocant; sed hæretici falsa sentiendo ipsam fidem violant, schismatici autem discissionibus iniqui à fraternâ charitate discipiunt.* Unde concludit Sanctus Fulgentius Discipulus Sancti Augustini lib. de fide ad Petrum cap. 38. & 39. sic à gremio Matris Ecclesiæ separatos salvari non posse. *Firmissime tene, nullatenus dubites; non solum Paganos; sed etiam Judæos, Hæreticos, Schismaticos, qui extra*

Ecclesiâ Catholicâ presentem sibi vitâ in ignem aeternum isuros. Quibus verbis aperte refutat opinionem quorundam modernorum hæreticorum asserentium in omni religione homines salvari posse, quod falsum esse docet, cum ii soli salutem consequi possint, qui in gremio Ecclesiæ Romanæ morantur. Quod clarius exprimit Optatus lib. 1. contra Parmenianum. *Deserit Matre Catholicâ impiis filii dum foras excurrunt, & se separant, ut vos fecistis à radice Matris Ecclesiæ invidia sancibus amputati, errando rebelles abcedunt.* Et lib. 2. contra schismaticos, comparat eos ramis, rivulis, & radiis præcisus ab arbore, fonte, & sole: itaut quemadmodum illi separati deficiunt, sic schismaticos & hæreticos ab Ecclesiâ præcisos perire necesse est.

Quod etiam Ecclesia Carthagenensis in signum subjectionis ad Romanam Ecclesiam appellari, Baronius ostendit ad annum Christi 417 ex epist. 162. sancti Augustini ad Cæcilianum Episcopum Carthagenensem. *Sed quid vetera exempla quarimus: suppetant quidem nova, qua sedente ipso sancto Augustino in Numidiâ contigerunt, ac quidem minimè dubia: haud enim harum est levis assertio, qua eodem tanto Patre, atque Doctoreistente, in pluribus comprobante adducemus in medium. O mira Dei providentia in rebus Catholica Ecclesia moderanda. Eo ipso tempore quo de Nicano canone ea inter Africanos Episcopos controversia agisabatur, casum contigisse voluit, cujus occasione ipsesmet sanctus Augustinus, quem dictis Conciliis Carthagenensibus intersuisse diximus compulsus sit exempla adducere, quibus demonstraret Africanorum Episcoporum recursus & appellationes ad Romanam Ecclesiam; cum agi de Antonio Episcopo Fussalensi, qui relicto illi Episcopatus honore sanctionibus tamen fuerat interdictus Episcopi, sic damnatus ab Africanis Episcopis, ut ministratio cessaret Episcopatus. Cum ille sic privatus, apud Sedem Apostolicam appellans, reclamans dixit: aut in meâ Cathedrali sedere debui, aut Episcopus esse non debui. Adversus hunc sanctus Augustinus, qui unus fuit ex Episcopis, qui enim eâ sententiâ damnaverant, scribens ad Cælestinum Papam epist. 26. ostendit sepius accidisse,*

Optatus lib. 1.

III

Baron.

Fulgen.

Kkk

relii Episcopi Carthaginensis, licet florentissimus tunc status esset Ecclesia Africana, ita tamen Ministris indigens erat, ut illos ipsi à Romano Pontifice, & ab Episcopo Mediolanensi litteris experirent: quanti indigentiores illis eandem Ecclesiam esse oportuit, his temporibus Wandalicæ persecutionis urgentis: & tamen cum Bigamæ idem Leo minimè relaxandam censuram Ecclesiasticam existimavit. Pontificis Romani non tantum præminentiam sed etiam auctoritatem testata est appellatio ad Ecclesiam Romanam & Sedem Apostolicam facta per Lupicinum Episcopum, cujus meminit idem Sanctus Leo epist. citat. Undè Victor Uticensis ingeniosè scribit apud Genericum Tyrannum nomen Romani pro Catholico usurpatum fuisse. Sic enim de Armogastes Martyrio loquitur: *Vbi tortores nervicæ cordas disruptas esse viderunt, allatis crebrius fortioribus cordis, atque Cannabinis; illo nihil aliud nisi nomen Christi invocante illa omnia vane jacebant, sed & capite deorsum dum ad unum pendere pedem dormire quasi super lectum plumis strarum omnibus videbatur. Quæ cum Theodoricus Regis filius, qui ejus Dominus erat, pennis non valentibus, capite truncari jussisset, à suo prohibetur locundo Presbytero dicente sibi: poteris eum diversis afflictionibus interficere: nam si gladio peremeris, incipient Romani Martyrem predicare. Per particulam Romani intelligit Ecclesiam & Sedem Romanam. Eosdem Mauros iterum Romano regimini Politico & Ecclesiastico subiectos fuisse à Justiniano Imperatore refert Procopius de ædificiis Imperatorisorat. 3. non tantum abundavit generosis Athletis qui fidem Catholicam proprii sanguinis effusione subsignarunt, de quibus Victor Uticensis lib. x. Wandalicæ persecutionis & Baronius ad annum Christi 456. & scriptores contra Arianas impietates, de quibus Gennadius de scriptoribus Ecclesiasticis cap. 77. 78. sed etiam Concilium celebravit adversus errores Monothelitarum, cujus monumenta missa & recitata sunt Theodoro V. in Synodo Lateranensi sub Martino I. Pontifice. Hæc verò epistola ita incipit, *Domino Beatissimo, Apostolico culmine Sublimato Sancto Patri Patrum Theodoro**

*Papæ, & summo omnium Præfulum Pontifici, Columbus prima Sedis Episcopus Concilii Numidæ, & Stephanus prima Sedis Episcopus Concilii Bizaceni, & Reparatus Episcopus prima Sedis Concilii Mauritanæ & universi Episcopi de tribus Conciliis antedicti Africana Provincia. Primò ait Romanum Pontificem Apostolico culmine sublimatum, Deindè vocat eum Patrem Patrum, & summum omnium Præfulum; quæ verba non tantum dignitatem sed etiam jurisdictionem supremam denotant, ut verbis sequentibus insinuant. *Magnum & indeficientem omnibus Christianis sicut redundantem apud Apostolicam Sedem consistere fontem nullus ambigere possit, de quo rivuli prodeunt affluenter largissimè irrigantes orbem Christianorum: cui etiam in honore Beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decrevere reverentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino & sollicitè debent: maximè verò justèque ab ipso Præfulum examinari veritate Apostolico, cujus vincta sollicitudo est, tam mala damnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est; ut quidquid quamvis in remotis, vel in longinquo partibus agerentur Provinciis, non prius tractandum, vel accipiendum sit, nisi ad notitiam aliena Sedis vestræ fuisset deductum: ut hujus auctoritate, justè, quæ fuisset pronuntiatio firmaretur; indeque sumerent cætera Ecclesia velut de natali suo fonte predicationis exordium Pluribus & pulcherrimis locis Ecclesia Africana, testatur Ecclesiam Romanam esse reliquarum orbis Ecclesiarum Parentem. Consule Baronium ad annum 555. ubi refert Carthaginensis Ecclesiæ epistolam ad Joannem Papam.**

§. 24.

Testimonium Ecclesia Asiatica.

QUAMQVAM abundè de Ecclesiæ obedientiâ erga Sanctam Romanam Ecclesiam disserimus, dum testimonia Conciliorum, quæ in Oriente celebrata sunt produxerimus p. 371. Testimonium PP. Ecclesiæ Orientalis p. 373. Testimonium Historicum Ecclesiæ

I.

Quibus agnoscit in Romanâ Ecclesiâ principalitatem authoritatis in reliquis Ecclesiis.

V. *Mon.* Philippus Mornæus & alii contendunt Ecclesiam Africanam post 6 Concil. Carthagenensē fuisse à communione Romanæ Ecclesiæ separatam: quibus favere videtur epist. Bonifacii II. ad Eulalium Episcopū Alexandrinum, & epist. Eulalii Episcopi Carthagenensis ad eundem Bonifacium, quæ innuere videntur Episcopos Carthagenenses in eo Concilio fuisse separatos à communione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ per centum annos, & tunc reconciliatos quando Eulalius illi se subiecit, & prædecessores suos anathematizavit. Has epistolas etiam probare videntur Turmanus lib. 3. pro epist. Pontif. cap. 2. Alanus Copus dialogo 1. capitulo 10. Sanderus lib. 10. de vilibili Monarchiâ §. 411. sed Baronius ad annum 419 sustinet eas exaratas esse à callido quodam impostore; quia sequeretur expungenda esse à cathalogo Ecclesiæ innumera Sanctorum Martyrum agmina, qui pro fide præliantes in persecutione Wandalicâ Martyrii Coronam adepti sunt. Expungi etiam deberent ex Ecclesiasticis monumentis præclari Confessores, qui illo sæculo doctrinâ & vitæ sanctitate in Ecclesiâ Africanâ claruerunt. Nam si à Bonifacio I. usque ad Bonifacium II. Ecclesia Africana fuit schismatica, nullus potuit legitime censeri Martyr vel Confessor: quia ex S. Cypriano & Augustino Episcopis Africanis & Doctoribus, certum est nullum Schismaticum similem lauream posse promereri. Denique ex ratione temporum hæc epistola falsæ convincuntur: constat enim tempore Bonifacii II. Timotheum III. præfuisse Ecclesiæ Alexandrinæ. Nec etiam aliquis alius nomine Eulalii præfuit Ecclesiæ Carthagenensī: quia tempore Bonifacii cum regnaret Gelimer Rex Wandaloꝝum vix unus Episcopus in Africâ reperiebatur qui foret Communions Catholice. Adde quod tempore Bonifacii II. Justinianus, non verò Justinus regnabat in Oriente. Quare optimè concludit Bellarminus lib. 2. de Romano Pontifici e cap. 35. Patres Carthagenenses nunquam statuisse, ut nullum jus in A-

fricâ Romano Pontifici permitteretur, vel ut Episcopis Africanis ad Ecclesiam Romanam non liceret provocare. Quod si Patres Africani postulant omnia Judicia terminari in Africâ, juri appellationis non detrahunt: sed quia testes necessarij non possunt facillè ex Africâ Romam navigare, Et confirmatur ex D. Augustino epist. 162. scribente de Cæciliano quod: *Posses non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolica Cathedra viguit Principatus, & cæteris terris, undè Evangelium ad ipsam Africam venit per communicatorias litteras esse conjunctum: ubi paratus esset causam suam dicere, si adversarii ejus ab eo illas Ecclesias conarentur &c.* Carthagenensī Concil. 3. PP. apud Baronium anno 397. consulunt Romanam Sedem, ut totius Ecclesiæ Præsidentem & ad eam recurrunt an. 401. pro Sacris Ministris. Anno 410. apud Baronium in Concilio Carthagenensī sub Bonifacio celebrato, editus est canon de libris canonicis Sacræ Scripturæ, ubi ad finem additum est de confirmatione canonis Bonifacio Papæ petendâ, ex quibus patet, quantum PP. Africani deferrent Romanæ Ecclesiæ. Eandem etiam in aliis rebus consulunt anno 535.

VI. Cùm Mauritania sit Africa: Regio extrema & barbara versus Gaditanum Fretum & Occidentalem Oceanum, aliquid de eâ ejusq; erga Ecclesiam Romanâ obedientiâ dicendū est. Mauritania duplex est. Cæsariensis à Cæsareâ, & Tingitana à Civitate Tingi. Dicta est Mauritania, id est obscura, vel nigra, quia nigros habet Colonos. Strabo lib. ult. scribit eos fuisse Indos, qui cum Hercule Duce, cum innumerâ aliarum gentium multitudine in hæc loca pervenerunt. De antiquis Maurorum moribus legendus idem Strabo lib. 17. De Mauritanix longitudine, ac latitudine consulendus Marm. Africæ part. 1. lib. 3. Diego de Torres Origen. de Los Xerifer cap. 27. de celebrioribus Fluviiis consulendus Marmol. parte 1. lib. 1. cap. 9. I. Leon parte 9. Sanuto Gerg. lib. 8. Iter Domini Razilly. De ejusdem aëris temperamento vide eundem Razilly. De copiâ omnium rerum quæ ad vitæ

*Hæc Herbas, atque hæc Ponto mihi le-
ta venena* (Ponto.

Ipse dedit mæris, nascuntur plurima

Ex illâ Provinciâ prodiit secundum Tertullianum lib. x. contra Marc. cap. x. Marcion impius Hæresiarcha. Unde ab eo nuncupatur: *Mus Ponticus, qui Evangelia corrofit*. Nominè Galatiæ accipit Regionem minoris Asiæ, habens ab Oriente Cappadociam, & Halym fluvium, ab Occidente Bithyniam & Asiam, à meridie Pamphyliam, à Septentrione Pontum Euxinum. Dicitur à Gallia in Græciam cômigrasse, cum à Rege Bithyniæ Galli simul & Græci in auxilium vocati venissent, in Galatiâ tres florentiores Civitates recenset Plinius lib. 5. cap. ult. Aucyram, Tanium, Pessinuntem. Cappadocia secundum Solinum Regio est, quæ Latino latere utraque Armenias Comageneque tangens, dextro plurimis Asiæ populis circumfusa ad Lauri juga & Solis ortus attollitur. Euphrates eam ab Armeniâ majore dividit, apud Appianum est pars minoris Armeniæ. Ptolemæus minorem Armeniam appellat. Plura de illa videri possunt apud Strabonem lib. 12. Thevet lib. 7. Castallum & alios, & maximè apud Petrum Davity de statu Turcico in Asiâ. Per Asiam accipit Provinciam particularem quæ olim Asia dicebatur, nunc Sabrum, vel Sarcum nuncupatur. Ptolemæus existimat versus Occidentem illam terminari Propontide Helleponti & Archipelago. Versus Meridiem Mari Rhodiensis, Lyciâ & Phamphyliâ. Versus Orientem Galatiâ, dicitur complecti Regionem Phrygiæ, Cariz, utramque Mysiam, Ænoliham, Joam, Lydiam, & Doridem. Vide *Les États & Empires du Monde*. De Bithyniâ Regione minoris Asiæ adversâ Thraciæ, & proximâ Troiadi, scribunt Historici aliàs proditisse viros in disciplinis & scientiis celeberrimos, Asclepiadem Medicum, Cleophantem Oratorem Hipparchum, & Theodolium Matematicos, Dionysium Dialecticum, & Xenocratem Philosophum.

audios, & serio visitavit, Cœlestique doctrinâ imbuit. Antiochenam Ecclesiam etiam fundavit. Antiochia enim est urbs Syriæ ad Orientem sita totius Regionis caput. Eleganter sanctus Leo in Natali Apostolorum Petri & Pauli sic illum affatur. *Iam populus, qui ex Circumcisione crediderant, erudieras; jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primùm Christiani nominis dignitas est orta, fundaveras; jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam, legibus Evangelicæ prædicationis impleveras*. Expende illa verba fundaveras, impleveras. Fundo idem est, quod firmo, stabilio. Sic Virgilius lib. 8. Æneidos.

*Haud procul hinc saxo colitur fundata
vetusto*

Urbis Agellina Sedes.

Seneca epist. 101. *Fundavit Athenas a quo jure Solon*. Et lib. de consolat. ad Mart. *Posita bene ac fundata res alicujus*. Cicero pro domo sua ad Ponticum. *Dessevi subitis fundatisque familiæ ruinis*. Impleo autem idem est ac plenum facio. Seneca de consol. ad Mart. cap. 15. *Impievis oculos lacrymis*. Virgilius lib. 1. Æneidos.

— implevique mero pateram.

Item.

*Implentur veteris Bacchi, pinguisque
farinæ.*

Dicit itaque fundatam à Sancto Petro Ecclesiam Antiochenam, & impletas præfatas Provincias *Legibus Evangelicæ Prædicationis*, ut innuat nullam in illis Provinciis Regionem, nullam Urbem, nullum Oppidum, nullum Hominem, quibus Evangelicæ prædicationis Leges non annuntiarit, quorum aures sacris dogmatibus non impleverit. Si enim actorum cap. 2. v. 42. 1. sermone Petri tria millia hominum ad Christi fidem conversæ sunt Hierosolymis anno Christi 34. quantam animarum messem ibi postea collegit? Act. cap. 4. v. 15. Sanctus Lucas scribit. *Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum: ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis*. Cap. 7. v. 31. *Ecclesia quidem per totam Iudæam & Galilæam & Samaritanam*

III. Has ergo Provincias Asiaticas non sparsim nec leviter lustravit Sanctus Apostolus Petrus; sed universas, integras partes earum sedulo, diligenter,

Cornel.

Samariam habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti Spiritus replebatur. Cornelius crecebat numero & virtute fidelium: hi enim quasi lapides vivi edificans domum Dei, qua est Ecclesia. vers. 32 addit Sacer Textus: Factum est ut Petrus dum pertransires uniuersos deueniret ad sanctos, qui habitant Lydda. Idest (inquit Sanctus Chrysostomus homil. 21. in acta.) quemadmodum Dux in exercitu obambulans considerabat qua pars sit coadunata, qua ornata, qua iuo aduentu egest Vide illum ubique circumcurrare. Scilicet instar Solis, qui quas plagas visitat, illas illustrat, in eas influit, quod patet v. 35. post Aeneam curauit. Viderunt eum omnes qui habitant Lidde & Saronæ; qui conuersi sunt ad Dominum. Non ait aliquos conuersos fuisse, sed omnes qui erant Lidde & Saronæ. Sic v. 41. postquam Tabitham vitæ restituit. Notum factum per uniuersam Ioppen, & crediderunt multi in Domino.

IV.

Quod non tantum in Judæa, sed etiam in Syria innumeram sobolem Christo genuerit, patet ex historiâ Ecclesiasticâ referente Sanctum Apostolum anno 39. Christi transiisse Antiochiam, quæ est Metropolis Lydiæ, ibique Ecclesiam fixisse. Non quod (inquit Cornelius) illi urbi affixus fuerit, & nunquam ex eâ pedem extulerit, hoc enim falsum est: circuibat enim visitando fideles aliarum urbium & euangelizando infidelibus: sed quod illam Ecclesiam fecerit. Orientalium omnium; ut potè cujus ipse erat Episcopus, qui simul erat Pontifex orbis. Illius ergo Episcopatus annexuit Pontificatum donec utrumque Romam transtulit. Illique Romanæ Cathedralis cunctas Ecclesias in Syria, Ponto, Galatiâ, Cappadociâ, Asiâ & Bithyniâ voluit esse subiectas, quandoquidem Romæ sedens anno Christi 45. illis omnibus Provinciis scripserit primam suam epistolam ut dictum est: quam subiectionem ut magis inculcetur, pignusque sui pastoralis amoris, & curæ demonstraret, sub annum Christi 69. quo & Martirium subiit è Mamertino carcere secundam epistolam misit ad eandem Provincias ut ipsemet innuit 2. epist. cap. 3. v. 1. Hanc ecce vobis charissimi secundam scribo epistolam. Scilicet &

Christiani dispersi per Asiam, Cappadociam, Galatiam, Pontum, Bithyniam &c. Nec illam Maternitatem Ecclesie Romanæ destruit quod idem Princeps Apostolorum ait 1. epist. cap. 5. v. 13. *Saluat vos Ecclesia que est in Babylone collecta.* Ex quo loco Hæretici Beza, Viretus, Sadulus, Velenus, & alii concludunt sanctum Petrum Romæ non fuisse, nec Martirium subiisse, multò minùs Pontificatum fixisse, nec consequenter Pontifices Romanos esse sequi Succellores. Sed illi oppono Tertullianum l. 3. contra Marcionem c. 13. OEcumenium, Bedam & alios interpretes epist. Sancti Petri. Item Parisiam Discipulum Sancti Joannis apud Eusebium lib. 2. histor. cap. 14. S. Hieron. in cap. 24. & 47. Ilaix, & lib. 2. contra Iovinianum sub finem & ex recentioribus Aretam, Riberam, Alcazar, Viagas, Percium &c. in cap. 16 & 18. Apoc. unanimiter afferentes Romam vocari Babylonem, ut etiam ipse Lutherus admittit, qui scripsit librum de captiuitate Babylonicâ, idest de Romanâ, putata Papæ & Papatus, ut ipse explicat. Primo nuncupatur Babylon. quia ex S. Augustino lib. 18. Civitatis Dei cap. 2. Roma Babyloni in Imperio successit, quasi filia matri, vel potius neptis, & consequenter Imperium Babylonicum transiit & desit in Romanum, sicut Synagoga in Ecclesiam, & Jerusalem Judaica in Christianam, undè Ecclesia vocatur Synagoga, Jerusalem, Sion. Accipe verba Sancti Augustini. *Duo Regna cernimus longè ceteris prouenisse clariora; Assyriorum primum, deinde Romanorum, ut temporibus, ita locis inter se ordinata, atque distincta. Nam quomodo illud prius, hoc posterius. Eo modo illud in Oriente, hoc in Occidente surrexit. Denique in illius sine huius initium consecutum suis. Et cap. 22. Altissima tunc condita est civitas velut altera Babylon, & velut prioris filia Babylonis, per quam Deo placuit orbem debellare terrarum: ut in unam societatem Reipublica, legumque perductum longè, latèque pacare. Deinde Roma dicitur Babylon propter nominis interpretationem (inquit Dionysius) quoniam Babylon interpretatur confusus; & in Româ fuit visiorum, omniumque idololatriarum ingens confusio: omnium enim*

enim Deorum colebant Romani portentia. Et Sanctus Leo sermone de Sancto Petro. Cum omnibus penè dominaretur gentibus omnium gentium serviebat erroribus; & magnam sibi videbatur assumpsisse Religionem, quia nullam respicebas fastidiam Idem Hic omnium sacrilegiorum impietas destrueda, ubi diligentissimè superstitione habebatur collectum quidquid fuerat vanis erroribus institutum. Quibus suffragatur Tertullianus lib. 3. contra Marcionem cap. 25. Sic & Babylon ait etiam apud Ioannem nostrum Romana urbis figura est proinde magna, & Regno superba, & Sanctorum Dei debellatrix. Tertiam rationem addit Orotius lib. 2. cap. 2. & 3. deductam ex analogiis & parallelis. Nini (inquit) & Babylonis Regnum eo anno in Medas derivatum est, quo anno apud Latinos Procas Amulii, & Numiteris Pater, Anus autem Rea Sylvia, qua mater Romuli suis regnare cepit. Vel sicut à primo anno Imperii Nini usque quo Babylon adificari coepit interveniunt anni 64. Ita à primo anno Proca cum regnare cepit usque ad conditionem urbis factam à Romulo interjunt anni 64. Pratercà Babylon eo anno, ubi Araba dehonorata est quo Roma sub Proca eminata est. Insuper novissimè, eo tempore à Cyro Rege subversa, quo primum Roma à Tarquiniorum Regum dominatione liberata est. Si quidem, ubi una eademque conventiuntia temporum illa cecidit, hæc jurrexit: illa tunc primum alienigenarum perpeffa dominatum; hæc tunc primum etiam tunc etiam suorum aspernata fastidium. Illa tunc quasi moriens dimisit hereditatem; hæc verò pubescens tunc se agnovit heredem, tunc Orientis occidit Imperium, exortum est Occidenti. Quintò Babylon stetit annis 1164 usque ad Arbatum, qui eam spoliavit Imperio; & Roma post totidem annos hoc est 1164. à Gothis & Alarico Rege eorum opibus spoliata, non Regno: manet adhuc & regnat incolomis. Denique Similis Babylon ortus & Roma, similis potentia, similis magnitudo, tamesi non similis exitus, similisque defectus: illa enim Regnum amisit, hæc resinet: illa interfectione Regis orbata hæc incolomi Imperatore secuta est. Et quare hoc? quoniam ibi in Rege libidinum surpsitudo punita, Christiana Religionis continentissima aquisat in Rege

servata est: ibi absque religionis reverentia aviditatem voluptatis licentia futuris implevit, hic & Christiani fuisse, qui parcerent, & Christiani, propter quorum memoriam & in quorum memoria parceretur.

Quam fidem Paulus Apostolus annunciat? Cui Ecclesiæ ait obtemperandum? Non fidem & obedientiam Ecclesiæ Antiochenæ, non Hierosolymitanæ: nam Sanctus Petrus in Judæa, Samariâ, aliisque Palestinæ & Syriæ Regionibus Evangelium prædicavit à morte Christi usque ad annum 39. tunc enim Sedem Antiochenam fundavit, seu crexit, ratione ejus erectionis Antiochena Ecclesia est præcipua & maxima inter omnes Ecclesias Orientales. Hinc est quod Antiochenæ Sedis annua celebritas recolitur: sed Romanam fidem commendat, licet Romæ federit Sanctus Petrus anno Christi 45. in cujus rei jugem memoriâ anniversaria celebritas ab universâ Ecclesiâ colitur, aservaturque in Basilicâ Vaticanâ ipsa prima Pontificia Sedes Sancti Petri Principis Apostolorum lignea, quam pluries vidi, multisque semper claruit miraculis, teste Baronio ad annum citatum: quia scilicet Petrus Princeps & Caput omnium Apostolorum & fidelium ex ordinatione divinâ Romæ Sedem fixit, ejusdem Ecclesiam & Cathedralam Caput & Matrem totius Ecclesiæ universalis esse constituit. contra quam portæ inferi, seu hereses non possent prævalere, sed illa semper confervaret fidem integram & inviolatam, decerneretque quid ab aliis Ecclesiis & fidelibus credendum foret. Id Apostolus ipse Romanis Rom c. 1. v. 8 testatur. *Fides vestra Rom. c. 1. v. 8.* (inquit) *annunciatur in universo mundo.* Sanctus Chrysostomus hom. 2. in illam epistolam. *Quid (inquit) omnine terra Romanorum fides exaudivit; omni ex illo: ac nihil non verissimile, neque enim obscura & ignobilis urbs erat, verum tanquam in fastigio quodam sita undequaque illustris.* Quasi diceret quemadmodum Romana Ecclesia Apostolis Petro & Paulo prædicantibus credidit, ita instar illius quasi matricis cæteræ Ecclesiæ & nationes credunt, & credere debent, nihil addendò vel minuendo eorum, quæ credit Ecclesiæ Romanæ, ut subti-

V.

Chrysoſt

liter animadvertit Sanctus Chriſtoſtomus citatus. Non dixit Paulus manifeſtatur: ſed annunciat, fides veſtra planum faciens, quod dictis nibili addendum, vel demendum eſſet. Angeli, ſeu nunciis hoc eſt opus, ea ſola, quæ dicuntur deſerre, ob quod Sacerdos Angelum vocatur, quod non ſua ipſius; ſed ea tantum nuncias, quæ ab eo acceperit, a quo delegatur: quamquam Petrus mihi prædicavit; ſed illius facta ſua eſſe ducit Paulus. Quibus verbis innuit à Romanâ Eccleſiâ & Sede utpote petrâ fidei, virtutum domicilio, mundi capite, urbium Reginâ, Patriâ legum, veræ religionis nutrice deſumendum eſſe quidquid aliis nationibus annuntiandum eſſet & credendum. Unde merito Tertullianus eſſatur libro de præſcriptione contra hæreticos cap. 16. *Habes Romam, unde quoque auctoritas præſto eſt ſtatu ſælix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo proſuderunt.* Particula auctoritas denotat Maternitatem ejus, quæ lac fidei reliquis nationibus propinat, ut docet Sanctus Irenæus lib. 3. cap. 3. Sanctus Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum. Sanctus Cyprianus epiſt. 45. 52. & 76. Optatus Milevit. contra Parmenianum lib. 2. Sanctus Ambroſius oratione de obitu Satyri, Sanctus Auguſtinus epiſt. 105. contra epiſtolam fundamenti & alii.

VI. Quibus Romanæ Sedis & Eccleſiæ fidem annuntiavit Apoſtolus? Provinciis Aſiaticis. Accipe ejus verba, ſic enim Rom. c. eiſdem Romanis cap. 15. v. 19. ait. *Iſtus 5. v. 19. ab Ierujaſem per circuitum uſque ad Illyricum repleverim Evangelium Chriſti.* Cyriloſo. Sanctus Chriſtoſtomus ibi ſeu hom. 29. *Numerat & Vrbes, & Regiones, & Gentes, & Populos; & non ſolum qui ſub Romanis, ſed & qui ſub Barbaris: ſunt, non enim mihi per ſolam Phœniciam, & Syriam, & Ciliciam & Cappadociam ibi, ſed & qua retrò illas ſunt, colliges omnia, & Saracenos & Perſas & Armenos, reliquosq; Barbaros. propter hoc enim dixit, & non in circumjacentibus Regionibus, ne rectâ viam ſolum publicam, ſed & omnem etiam Auſtralem Aſiam mente percurras. S. Thom. Thomas ibi lect. 2. In principio ſua conversionis prædicavit in Synagogis Iudaorum, ut dicitur act. cap. 9. Ut ſic impleret, quod dicitur Iſaiâ cap. 2. De Sion*

*exibit lex, & verbum Domini de Ierujaſem. Uſque ad Illyricum, quod eſt mare Adriaticum ex parte oppoſitâ Italia, repleverim Evangelium Chriſti. Id eſt omnia loca replevi prædicatione Evangelii. Et nê aliquis intelligat, quod ſolum vadens per rectam viam à Ierujaſem in Illyricum prædicaverit, Addit. Per circuitum: quia ſcilicet Gentibus circumquaque prædicavit; & eas ad fidem converſit. Unde ſibi poteſt competere quod dicitur Iob cap. 38. *Quis dedit vehementiſſimo imbri curſum.* Quibus ſubſcribens Cornelius. *Cornel. Notat hic (inquit) ingentem zelum, & circuitum Apoſtoli: duos hoc loco prædicationis ſua terminos ſtatuit, Ierujaſem & Illyricum; medias omnes Regiones, Arabiam, Damascum, Antiochiam, Seleuciam, Cyprium, Pamphylia, Piſidiam, Lycaoniam, Syriam, Ciliciam, Phrygiam, Galatiam, Myſiam, Troadem, Achaïam, Epirum, & alias quaſi fulmen, omnes fide Chriſti illuſtrans, & charitate inflammans paucis annis ipſe pervaſit.* Porro quod Galatiam Aſiæ Provinciâ Apoſtolus voluerit Eccleſiæ Romanæ ſubjici, patet ex loco, ubi Apoſtolus ſuam epiſtolam ad Galatas ſcripſit. Sanctus Athanaſius in ſynopſi, Theodoretus in epiſtolas Pauli, Sanctus Hieronymus in c. 5. ad Galat. docent epiſtolâ ſcriptâ fuiſſe Romæ, ubi Eccleſiâ Matrix reliquarum erat. Ephesum etiam Aſiæ minoris Metropolim ſcripſit Apoſtolus per Ty-chicum Diaconum anno Chriſti 57. ſecundum Baronium dum eſſet Romæ incarceratus, ut innuit Ephes. cap. 4. *Ephes. 4. v. 1. Obſecro itaque vos ego vinculus in Chriſto Domino.* Id eſt propter Dominum, ſeu Domini Evangelium. Dionyſius Propter Deum, & fidei prædicationem. Et cap. 6. v. 20. *Pro quo legatione fungor in catenâ.* Scilicet Romæ in carcere, ut notat Cornelius poſt S. Chriſtoſtomum & Hieronymum. Hæc porro epiſtolâ monet Apoſtolus Epheliis nê technis & ſophiſmatibus hæreticorum & Apoſtatarum aures arrigant, ſed fidem Romanæ Eccleſiæ ſequantur, ut cap. 4. v. 3. innuit. *Vnus Dominus, una fides, unum Baptiſma.* Quæ verba Cornelius hæc paraphraſi elucidat. *Vna fides, quæ ad Deum & ſalutem nos ducit, non multæ; unus eſt Dominus, non multi. Planè ergo aberrant, & in errorem ac æternam perniciem**

niciem abducant Politici, & libertini nostri, qui tam in fide Lutheri, Calvini, Mennonis, & quævis alia, quam in unâ verâ Catholicâ Romanâ salutem suâ promittunt dummodo Christum Redemptorem esse credant, & honestè vivant: certum enim hæc non unam esse, sed alias & alias fides: Apostolus autem docet tantum esse fidem veram, qua recta est ad salutem via. Vnde sequitur alias & diversas ab hæc verâ fide: imò illi contrarias, non fidem sed perfidiam esse, qua ducit non ad cælum, sed ad gehennam. Cùm Macedonia terrarum Imperio quondam potita Asiâ, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Ægyptum, Taurum, Caucasum transgressa in Bactris, Medis, dominata sit toto Oriente possessio, dico eam à Paulo conversam fuisse ad fidem Romanæ Ecclesiæ, & signanter Philippos. Cujus incolæ Paulus diligebat, & charissimos, & desideratissimos, gaudium & coronam suam appellat, & scribit anno secundo sui carceris Romam scilicet anno Christi 60. per Epaphroditum suum, Episcopum, quem Romam salutaret, & necessaria ad ejus inopiam sublevandam subministraret; & vicissim illos Paulus in fide confirmaret, & adversus Judaizantium hæresim tunc temporis grassantem communiret: quod Apollolus insigniter præstitit. Et colligi præcipue potest ex cap. 2.

Philip. c. 2. v. 2.

Thomas

Dionys.

& profectum conepi, festinantes ad veram perfectionem: ut idem sapiatis in omnibus, ad salutem requiruntur, idest eadem intellectualiter sentiatis in his, qua fidem concernunt, parem charitatem habentes infusam, spirituale ad generalem unanimes in affectu & moribus id ipsum sentientes intellectualiter. Quibus astipulatur Sanctus Anselmus. Si aliquam unionem concordis animi per Spiritum sanctum habetis ad invicem; vel si est aliqua societas Spiritus sancti ad spiritum vestrum. Ipse enim Spiritus testimonium reddidit spiritui nostro, quia sumus filii Dei. Rom. cap. 8. Ad ipsum enim pertinet societas, quâ efficiuntur unum corpus: quia filii Dei; propter quam societatem illi, in quos venit primum Spiritus sanctus, linguis omnium gentium sunt locuti, quia per linguas consociator est societas generis humani, societas ergo spiritus est illa conjunctio fidelium, quam dat ei Spiritus sanctus, per quam omnes unum sunt. Si quis pius affectus est in vobis &c. Perficite gaudium meum, quo de vestra religione gaudeo ut idem sapiatis in fide, & cæteris prout oportet, nec sit in vobis diversus sensus sed idem, licet in aliis major, & in aliis minor. Illis subscribens Haymo. Et nunc audistis de me, qua sustineo Roma positus implete gaudium meum, ut idem sapiatis quod sapimus in fide, in opere, in doctrinâ. Id ipsum sentientes quod nos, idest sapientes quod nos sapimus, vel quod intelligitis de fide, qui sapientiores estis facite ut vestro studio & prædicatione minus capaces id ipsum sapiant. Expende illa verba. Ut idem sapiatis, quod sapimus in fide, in opere, in doctrinâ id ipsum sentientes quod nos &c. Quasi diceret nos Romæ existentes idem sapimus, idem intelligimus, eadem credimus, quæ Petrus caput Ecclesiæ universalis, quæ Ecclesiæ Romana: ad eandem notitiam & fidem amplectendam & retinendam vos hortor. Quemadmodum enim unius corporis membra inter se juncta sunt, uno eodemque spiritu sunt animata, eidemque capiti subiecta sunt, ita si sitis membra corporis mystici, quod est Ecclesiæ, uno eodemque spiritu vivificari debetis, juxta illud sapientiæ cap. 7. v. 22. Spiritus intelligentiæ sanctus unicus est. Et 1. Corinth. cap. 12. v. 13. In uno spiritu omnes nos in unum corpus.

Anselm.

Haymo

1. Cor. cap. 12. v. 13.

cor;us baptizati sumus, inquit Aposto-
 lus, quibus paulò post infert. *Vos autem
 estis corpus Christi, & membra de membro.*
 Id est membra alius membris unita. Qua-
 re eundem spiritum fidei habere debetis
 quem ego habeo, quem Petrus, qui
 est caput Ecclesiæ habet, quem Ecclesia
 Romana, quæ est Matrix vestra. Imitari
 debetis Eliseum, qui à Patre suo
 Eliâ non diversum spiritum sed eundem
 postulavit lib. 4. Reg. cap. 2. v. 7. *Obsecro
 ut fiat in me duplex spiritus tuus.* Id est
 non alius fidei spiritus, sed intensior &
 major. Nam (inquit Sanctus Bernardus
 serm. x. de Sancto Michaële. *videre est
 animam hominis, quemadmodum univ-
 ersa corporis membra vivificet coherentia
 sibi. Separa ergò à juncturâ cæterorum, &
 vide an de cætero illud vivificet. Sic est om-
 nis, qui dicit anathema Iesu, quod nemo
 dicit loquens in spiritu Dei, quia anathema
 separatio est; sic (inquam) omnis, qui ab
 unitate dividitur, nè dubites, quin ab
 eo recesserit spiritus vita:*

VII. Quoad Colossenses, etsi aliqui du-
 bitant fuisse convertos à Paulo; tamen
 cum Colossæ sit Civitas Phrygiæ in A-
 siâ, quæ nunc vocatur Chonæ satis pater
 ibi fidem Ecclesiæ Romanæ fuisse
 receptam, quandoquidem, Sanctus
 Paulus è carcere Romano Colossensibus
 scripserit insectans Simonem Magum
 ejusque alleclas hæreticos, qui
 Colossis sua prava dogmata spargebant.
 Quod Provinciam Ioniz (quæ est Re-
 gio Asiæ minoris inter Cariam & Æo-
 lidem tum cœli bonitate, tum situs
 commoditate nulli Regionum postha-
 benda) S. Paulus studiosissimè coluerit
 pater ex act. cap. 20. v. 17. ubi illustri
 urbe Ioniz hæc Sanctus Lucas scribit.

*A Mileto mittens Ephesum vocavit
 majores natu Ecclesiæ. Qui cum ad eum
 venissent, & simul essent dixit eis, Vos
 scitis à primâ die quâ ingressus sum in A-
 siam, qualiter per omne tempus vobiscum
 fuerim, serviens Domino cum omni humi-
 litate, & lacrymis & tentationibus, quæ
 mihi acciderunt ex insidiis Iudaorum;
 quomodo nihil subtraxerim utilitum, quo
 minus annuntiarem vobis, & docerem vos
 publicè & per domos. Testificans Judæis
 atque Gentilibus in Deum penitentiam,
 & fidem in Dominum Iesum Christum.*
 Per Majores natu Ecclesiæ, Dionysius in-

relligit *Ephesina.* Quæ (ut supra diximus)
 Romanam Ecclesiam ut Matrem ag-
 novit specialiter Miletum. Notat enim
 Cornelius in cap. 20. astorum id con-
 tigisse post primâ Romanâ Pauli vincu-
 la, postquam scilicet eis liber Hispaniam
 adiit, ac Miletum, aliasque Asiæ urbes
 revisit. Ejus porrò studium salutis illo-
 rum exprimiunt primò illa verba: *Ser-
 viens Domino cum omni humilitate.* Id est
 docēs omnes fideles verbo & exemplo.
 Instar Christi qui docuit omnes fideles.
 Nâ semper in omnibus humiliter & pro-
 fundè se subiecit in incessu, in salutatio-
 ne, victu, vestitu, superioribus, æquali-
 bus, & inferioribus se subiecit. Addit A-
 postolus *Et lacrymis.* Græcus addit: *Et
 multis lacrymis.* Scilicet compunctionis,
 ob mea & cunctorum fidelium peccata.
 Vel lacrymis compassionis ob tot fide-
 lium miseras & infirmitates; vel lacry-
 mosis orationibus; vel lacrymis, impe-
 tatoris gratiæ quæ universæ Ecclesiæ
 necessaria est. *Et tentationibus:* Diony-
 sius. *Persecutionibus.* Cornelius. *Vexa-
 tionibus, angustiis, tribulationibus.* Juxta
 illud Jacob cap. 1. v. 1. *Omne gaudium
 existimate fratres mei, cum in tentationes
 varias incideritis.* Et probatur ex sequen-
 tibus. *Quæ mihi acciderunt ex insidiis
 Iudaorum, quomodo nihil subtraxerim
 utilium quo minus annuntiarem vobis.*
 Pagninus, Varablus, Versio Tigurina,
*Quomodo suffugerim, vel detrectarim eor-
 um, quæ essent in rem nostram.* Diony-
 sius *Non omisi vobis communicare ea, quæ
 animarum profunt, expediuntque saluti.*
*Quominus annuntiarem vobis quæ sa-
 lutem vestram concernunt,* Cornelius:
*Nihil detrectavi, neque periculi, neque
 laboris, qui modò ad vestram pertinetes
 utilitatem.* In cujus sollicitudinis con-
 firmationem addit. *Et docerem eos pu-
 blicè & per domos.* Id est privatim sin-
 gulos in particulari, præsertim rudes &
 parvulos illos catechizando, & docens
 prima fidei rudimenta. *Facti (inquit)
 sumus sicut parvuli in mediò vestrum.*
Tanquam si nutrix fovet filios suos. Et 1.
 Corinth. cap. 3. v. 1. *Tanquam parvulis
 in Christo lac vobis potum dedi.* Ad eum
 verus de eo dici possit quod Petrus
 Ranzanis scribit de Sancto Vincentio
 Ferrerio in ejus vitâ. *Neque tantum
 provecos erudiebat, sed etiam pueros cer-*

tis ad se horis evocatis instituebat, docens eos Cruce se signare, orationem Dominicam, salutationem Angelicam, fidei symbolum, Deum colere, parentibus, & proximis quibusque honorem habere, & debita officia persolvere.

VIII. Sanctus Chryostomus homil. x. de Chryost.

laudibus Pauli ait non tantum Asiam, sed univarium orbem fuisse expertum zelum Sancti Pauli. *Qui semetipsum consecraverat Deo, etiam orbem univarium studuit offerre. Qui iterum videlicet ac mare Græciam, simulque Barbariam, omnemque prorsus quanta est sub celo Regionem quasi volitans circumivit, non simplici labore, veluti in vacuum itinerata percurrrens, sed peccatorum spinas, pariterque evellens, & verbum seminans ubique pietatis, fugans errores, veritatem reducens, ex hominibus Angelos faciens, quinimò ipsos homines quasi ex demonibus in Angelos provehens.* Et infra ostendit Moysen superasse. Ille pro una gente, iste verò pro universo orbe certavit, non suo ore, sed sanguine, vice sudoris undique profuente: cum non solum habitabiles mundi partes; verum etiam deserta ad cultum religionis adduceret; nec solum Græcorum populos, verum etiam Barbarorum. Homil. 4. Paulus cum illa arte vilissimâ tantam potuit inspirare virtutem, quantam ipse reverentis effectus. Homo etenim ignobilis, abjectus, & circumfaranens, qui artem exercebat in pellibus, in tantum virtute progressus est, ut vix triginta annorum spatio & Romanos, & Perjas, & Parthos, & Medos, & Indos, & Scythas, & Ethiopes, & Sauromatas, & Saracenos, & omne prorsus humanum genus; ubi jugum misteret veritatis. Homil. 8. Paulo totius hoc mundi bellum omnigerat pace jucundius. Delectabat enim quicumque illum propter Evangelium vulnerabat. Hinc est, quod ille Græciam, atque Barbariam cum illis sibi vulneribus alacriter circumibat, non minus plagis suis gaudensquam Regis triumphis: haud aliter delectatus naufragiis, quam ceteri acquisitiss solent gaudere thesauris. Livonibus, quos ei verbera sapius inferebant, quasi quibusdam gloriabatur coronis, tribulationibus ut deliciis utebatur, squalore carceris ut Paradisi amenitate gaudebat.

IX. Non minorem curam Ecclesiæ Asia-

tica exhibuit Sanctus Joannes Evangelista. Narrant enim Origenes lib. 3. in Genesim. Eusebius histor. lib. 3. cap. 1. Gregorius Nazian. contra Arianos. Sanctus Chryostomus homil. 12. idem hom. 1. in Joannem. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem forte habuisse Asiam colendam; ubi olim Philosophi floruerunt, ibi varias erexit Ecclesias. *Habemus (inquit Tertullianus) Alumnas Ecclesias: nam & Apocalypsim Marcion respuit.* Ordo tamen Episcoporum ad originem recensus in Joannem stabit auctorem. Illarum porò Ecclesiarum numerum recenset Apostolus Apoc. cap. 1. v. 4. *Ioannes septem Ecclesias, quasunt in Asia.* Scilicet Ecclesiæ Epheli, Smyrnæ, Pergami, Thyatiræ, Sardis, Philadelphiz, & Laodicæ. Quod illas Ecclesias Romanæ Ecclesiæ subiectas esse voluerit patet ex Evangelio Ephesi publicato, ut scribit Cedrenus in Nervâ, seu Hippolytus Episcopus Portuenis & Martyr. Ioannes (inquit) Jacobi frater, cum in Asia verbum Dei propagaret Imperante Roma Domitiano in Pasmum Insulam est deputatus, inde à Nervâ est revocatus Ephesum, conscripto Evangelio & pastefatione, quam conspexerat visâ excessit, annos natus centum & sex. Sanctus Epiphanius hæresi 51. Cogit Spiritus sanctus Ioannem recusantem Evangelium annunciare ob metum & humilitatem in senectâ ipsius post nonaginta annos visa ejus, post reversionem ejus à Patmo. Sanctus Irenæus lib. 3. cap. 1. & Eusebius lib. 5. cap. 8. Sanctus Athanasius in synopsis, secundum Baronium anno 97. Christi, & 66. post Christi Ascensionem. In suo autem hoc Evangelio sæpè Sedis & Ecclesiæ Romanæ mentionem facit, ut Joannis cap. 10. v. 16. ubi de Ecclesiâ à se instituendâ hæc prænuñciat. *Et erit unum ovile, & unus Pastor.* Cornelius ibi. *Pòst meam mortem & resurrectionem Apostoli spargentur per omnes gentes, illaque ad me convertens: Quare tunc gentes antea aversæ à Judæis simul cum eis aggregabantur Ecclesiæ meæ, qua cepit ex Judæis. Tunc ergò fiet unum ovile, idest una Ecclesiæ collecta ex Judæis & Gentibus in me credentibus, & unus Pastor, nimirum Christus, ejusque Vicarius Pontifex Romanus.* Idem Cornelius ad illud Joannis cap. 12. v. 51. *Hoc autem*

Tertull.

Cedren.

non dixit à semetipso : sed cum esset Pontifex anni illius prophetavit, quod Iesus moriturus erat pro gente. Subdit: Licet (inquit) hoc Cayphas non intelligeret, multò minus intenderet, soleret tamen id suggerente Spiritu sancto advertit hic Sanctus Joannes, & sicut ipse advertit; sic & alii viri sinceri & probi Caypham audientes id ipsum nunc advertere poterunt, aequè ac nos advertimus. Hinc discite quantam curam habeat Deus Ecclesiæ, quamque assillat Pontifici, qui ejus est Caput, præsertim in lege novâ, quam inivit. Janxit regitq; Christus, quasi ejus caput & sponsum, ne scilicet Ecclesia Christi sponsa à fide aberret. Illum primatum clarè innuit Christus apud eundem Joannem cap. 21. v. 16. *Pasce agnos meos, v. 17. Pasce oves meas.* Quibus verbis docet Sedem & Ecclesiã Romanam omnibus fidelibus, Episcopis, Apostolis, & Ecclesiis præfidere, ut fuse explicat Cornelius: cui favet Sanctus Bernardus lib. 2. de consideratione ad Eugenium Pontificem cap. 8. ubi comparat Sedem & Ecclesiam Romanam cum reliquis Sedibus & Ecclesiis. *Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos. Tibi universi crediti sunt, uni unus. Nec modo ovium, sed Pastorum tu unus omnium Pastor. Undè id probem, quæris? ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum sed Apostolorum, sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oves? Si me amas Petre, pasce oves meas. Quas? illius, vel illius populos Civitatis aut Regionis, aut certè Regni? oves meas (inquit): cui planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et fortè præsentis condiscipuli erant, cum committens uni unitatem omnibus commendaret in uno grege, & uno Pastore secundum illud, Una est columba mea, formosa mea, perfecta mea: ubi unitas ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, sed divisionem; Recedentes ab unitate. Inde est, quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes scientes Sacramentum. Deinde Jacobus, qui videbatur columba Ecclesiæ, unâ contentus est Hierosolymitanâ, Petro universitatem cedens. Idem de Sancto Joanne dici potest, unâ contentus est Asiâ, Petro universitatem cedens. In fine capitis conversus ad Eugenium ut successorem. Cum quisque cæterorum habeat suam; tibi una commissæ est grandissima navis facta ex omnibus ipsa universalis Ecclesiæ toto orbe diffusa. En quis es. Et Innocentius*

III. cap. foliata. De majoritate & obedientiâ. Hæc effatur. Nobis autem in Beato Petro sunt oves Christi commissæ: dicente Domino, pasce oves meas. Non distinguitur inter has oves & alias, ut alienum à suo demonstraret, ovili, qui Petrum & successores ipsius magistros non recognosceret & pastores. De hoc plura alibi, & apud Bellarminum lib. 1. de Pontifice cap. 14. 15. & 16. Unicum audiamus Irenæum Sancti Polycarpi auditoris Sancti Joannis discipulum. lib. 3. cap. 3. & 4. ubi Romanorum Ecclesiam vocat depositariam traditionum Ecclesiasticarum. Ed quòd Apostoli plenissimè in eam contulerunt omnia, quæ sunt veritatis; ut omnia quicumque velis sumat ex eâ potum vitæ.

A Sancto Joanne Asiã, reliquasque orbis Ecclesias Romanæ Ecclesiæ subiectas fuisse fidem facit accessus Sancti Dionysii Areopagitæ ad Clementem Pontificem. Hæc enim de eo scribit Baronius ad annum Christi 98. postquam Sanctus Joannes ab exilio Ephesum reversus esset. *Et de restitutione Joannis nuncium accepisset Dionysius Athenarum Episcopus, sicut ad eum olim exulem in Insulam relegatum scripserat epist. 10. fore, ut brevi mutuo congressu invicem jungerentur, illum mox Ephesum convenisse æquum est opinari. At hæc tempora Dionysium egisse in Oriente facile omnes consentiunt. Post hæc verò fortasse Joannis consilio Romam ad Clementem Pontificem se contulisse, ab eodemque unâ cum Rustico & Eleutherio in Gallias esse amandatum fidem faciunt, qui ex antiquioribus monumentis ejus res gestas scriptis prodiderunt. Mittendi in Gallias tam insignem, totaque Ecclesiâ spectatum virum, ea serè necessitas incumbabat, quod primi illi à Petro ad prædicandum Evangelium ibidem missi Discipuli vitâ sancti erant, quorum aliquos gladius æventus Domitiani sustulerat. Martialis enim antiquus Discipulus vitâ sanctus erat. Sub eodem Domitiano pariter obiisse diem Eutropium, Lucianum. Quomobrem Nobilissimæ Gallicane jam adolescenti Ecclesiæ pastoribus destituta, Clemens 1. qui alios eodem miserat) opportunè consuluit, ut Dionysium in Galliam mitteret. Hanc legationem Apostolicam ita probat. Nam cum Dionysius sub Hadriano Imperatore consummarit Martyrium, ad illud planè constat tempus quadratum rexisse Ecclesiam Atheniensem, & ante eum Publium. Quinimò & Narcissus*

X.

Narcissus Domini Discipulus, ante hos omnes post Dionysium ab Hippolyto ponitur; ut satis ex his appareat, illos vivente adhuc Dionysio creatos esse Athenarum Episcopos, quod ille fuisse aliò amandatus. Sed quonam? cerè ad alias Civitates, vel Provincias, quam in Galliâ missum esse, nulla prorsus, vel levîs memoria existat, vel conjectura. Nec existimare fas est cum hisce temporibus, omnibus Apostolis, excepto uno Ioanne morte sublatis, cum maximâ omnium incumberet necessitas predicandi Evangelii suæ Ecclesiæ nuncio remisso, seque & otiosam vitam sibi constituisse. Sicut igitur postea factum scimus à Polycarpo Ioannis Evangelistæ Discipulo, ut ex Asia complures in Galliâ ad Evangelium prædicandum, illudque pariter propagandum missi fuerant, ita nunc putamus persuasione Ioannis Dionysium Romanæ primùm ad Clementem, inde eiusdem consilio in Galliâ esse profectum

XI.

Non est dubium quin reliqui Apostoli qui aliquas Asiæ Regiones Evangelii causâ peragrarunt, eandem subjectionem erga Romanam Ecclesiam & Sedem inculcarint, maximè ad annum Christi 44. quo Sanctus Petrus venit Romam, & ibi Sedem fixit. Vel post exequias Beatæ Virginis quibus omnes Apostoli interfuerunt, ut testatur Sanctus Joannes Damascenus de dormitione Virginis, Bernardus de Busto in Mariali tract. de Assumpt. Virg. Sanctus Melito orat. de Assumpt. Virginis & alii. Sanctus Andreas, secundùm Sanctum Gregorium Nazian. oratione in Arianos Græciam perrexit, inde in Epirum alias Chaoniâ, nunc verò Albaniam in quâ ex Plinio lib. 6. cap. 34. Gel. lib. 9. cap. 4. pueri cernunt, & plus cernunt oculis per noctem, quàm inter diem. Secundùm Nicephorum Callistum lib. 8. cap. 6. Nicephorum Constantinopolitanum in chron. Byzantii in Thraciâ Ecclesiam erexit, & Episcopum constituit Secundùm Abdiam in Andreâ Nicææ in Bithyniâ. Secundùm Sophronium de scriptoribus Ecclesiasticis, Dorotheum in Synopsi prædicavit Evangelium Sacis, Sogdianis & Æthiopicis. Sanctus Philippus ex Nicephoro lib. 2. cap. 39. Metaphraste 15. Novembri Asiam superiorem sacro Evangelio imbuivit. San-

ctus Thomas juxta Sanctum Gregorium Nazian. homil. ad Arianos Indias penetravit; juxta Sanctum Chrysostomum homil. de 12. Apostolis, Æthiopiam perrexit, juxta Theodoretum de veritate Evangelicâ lib. 9. Parthis, Medis, Persis, Brachmanis, Indis, celestem doctrinam annunciavit. Juxta Nicephorum lib. 2. c. 40. Taprobanam Insulam peragravit: Sanctus Bartholomæus in majorem Armeniam profectus (ex sancto Chrysostomo homil. de 12. Apostolis) Lycaonas populos ad fidem convertit. Ex Sophronio apud Hieronymum de scriptoribus Ecclesiasticis. Albanis, secundùm Eusebium lib. 1. Indis prædicavit: Sanctus Mattheus apud Origenem lib. 3. in Genesim, Socratem lib. 1. cap. 15. Æthiopiam sacrâ doctrinâ imbuivit. Sanctus Simon Cananæus qui & Zelotes dictus est, & S. Thadæus Mesopotamiâ Christi fidem annunciarunt. Denique S. Mathias, qui loci Judæ proditoris accepit in Æthiopiam, post in Judæam Evangelii causâ perrexit, ut ferunt Sozomenus apud sanctum Hieronymum de scriptoribus Ecclesiasticis, & Nicephorum lib. 2. c. 40. & ex eo confirmatur, quod sanctus Mattheus primus omnium Evangelium scripsit Hebraico sermone, secundùm Eusebium in chronico, & Baronium ad annum Christi 41. priusquam Apostoli per orbem dividerentur, quod reliqui Apostoli in suam Provinciam delegatam profecturi acceperunt, præcipuè sanctus Bartholomæus in Indiam iturus, teste Eusebio lib. 5. histor. cap. 10. Sancto Hieronymo de scriptoribus Ecclesiasticis in Pantæno. Sanctus Barnabas propriâ manu descriptum quaquâ versum circumtulit, ac tandem pro eo Martyr in Cypro occumbens cum eodem ut pignore cœlestis Beatitudinis voluit sepeliri, quod postea sub Zenone repertum est, ut habet ejus vita. At Christus Matth. c. 16 v. 18. de primatu Petro & successoribus collato ait. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c.* Cornelius ibi. *Quæ vox Petri, & petra, notat Sancti Petri, quasi Principis Ecclesiæ, & successorum ejus Pontificum soliditatem & constantiam in fide & religione christi.* Et Sanctus Bernardus lib. 2. d. confide.

Math. c. 6. v. 18

consideratione ad Eugenium cap. 8. ubi Pontificem ita affatur. *Quis es? Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, et Princeps Episcoporum, tu habes Apostolorum, tu primatu Abel gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctioe Christus. Tu es, cui tradita claves, oves credite iunt.*

XII. Sanctus Lucas Evangelista eundem Sedis & Ecclesie Romanæ primatum Afaticis commendasse colligitur ex ejus Evangelio. Nam Origenes, Theophilactus, Sanctus Ambrosius in Lucam, S Epiphanius hæretici, & r. aiunt Sanctum Lucam exarasse suum Evangelium contra nonnullos ofciantes & imperitos, seu falsos Evangelistas qui in Syria Asiæ Regione (cujus insignes Civitates ex Ptolemeolib. 5. sunt Antiochia, Apamea, Hierapolis, Laodicea, Palmyra, Heliopolis, Sidon, Ptolemæis, Botrys, Berytus, Byblus, Tripolis, Casarea, Seleucia, & Damascus: Montes, clariore Carmelus, Libanus, Casius. c. 5 v. 3.

Luc. 4. 5. v. 3. scribit S. Lucas quod *Christus ascendens unam navem, quæ erat Simonis rogavit eum à terrâ reducere pusillum: & sedens docebat de naviculâ turbas.* Quid per illam navim Petri intelligit? Ecclesiam Sanctus

S. Greg. Gregorius lib. 17. moral. cap. 14. *Per navim Petri quid aliud quam commissa*

S. Amb. *Petro Ecclesia designatur.* Sanctus Ambrosius serm. 62. *Ergo Petri navim elegit, Moyses deserit, hoc est spernit Synagogam perfidam, fidelem assumit Ecclesiam.* In eâ Christus docet cuius Petrus rector

S. Greg. est. Sanctus Gregorius supra. *De quâ ut turbis confluentibus Dominus prædicet, eam à terrâ paululum reduci jubet.*

S. Amb. Et Sanctus Ambrosius serm. 11. *Hanc solum Ecclesie navem ascendit Dominus: in quâ Petrus Magister est constitutus.* Alia navicula contemnitur, Petri navis eligitur: quia Christus desertâ Synagogâ Ecclesiam elegit, dilexit. Sanctus Ambrosius: *Quam adducendam de duabus magis opportunam Dominus iudicavit, quæ & tutum Salvatore præstet ab injuriâ, & credulitatis hominibus largiatur eloquia.* Invenimus enim Dominum navigasse in aliâ navi, & gravibus injuriis lacescitum. *Navigavit enim cum Moyses in Mari Rubro, quando populum*

Israel per undarum fluentia transiit: sed gravibus est affectus injuriis: sicut ipse ait in Evangelio ad Iudeos. Si crederetis Moysi, & mihi crederetis, Ioann. c. 5. v. 46. injuria autem Salvatoris est crudelitas Synagoga. Quibus innuit idem Synagogâ à Christo desertam, quia ipsi ingrata fuit, eumque injuriis lacescit: Ecclesia verò ab eodem eligitur, ut plurimis charismatibus donetur, impleatur, ut idem Sanctus Ambrosius consequenter docet. *Ex his ergo duabus naviculis una relinquitur ad terram inanis & vacua altera producit in altum onusta vel plena.* Vacua enim Synagoga relinquitur in littore: onusta autem Ecclesia assumitur. *Synagoga (inquam) remanet ad terram, quasi terrenis inhærens operationibus, Ecclesia autem in altitudine revocatur tanquam caelorum profunda sacramenta discutens.* Idem Synagoga nihil nisi terrenum sapiebat, ut Luc. c. 4 v. 22, Judzi. *Nonne hic est (inquunt) filius Joseph Fabri? At Ecclesia ad divinorum contemplationem & discursum effertur.* Matt. c. 16. v. 16. *Tues (inquit Petrus) Christus filius Dei vivi.* Ibi ergo Christus docet turbas, quia non alibi reperitur vera doctrina, non alibi est assentientia S. Spiritus. S. Ambrosius serm.

11. *Petrus Magister est constitutus.* XIII

Petri excellentiam manifestavit Christus, dum non eum iussit, sed rogavit eum à terrâ reducere navim paululum. *Rogavit eum à terrâ reducere pusillum.* Vatablus, *Rogavit eum, ut à terrâ navem ageret paululum.* Theophilactus, *rogavit eum, ut à terrâ abduceret pusillum.* Non immerito ut affatur, sed benignè; non cogit, sed rogat. Dionysius & Haymo hujus obsecrationis proferunt rationes morales: sed mihi hæc occurrit. scilicet Christum in Petro capiti Ecclesiastici dignitatem honorare voluisse, sic Matthæi c. 17. v. 29. *Christus ordinavit, ut æquale tributum penderetur Cæsari pro se & pro Petro. Invenies staterem, illum sumens, da eis pro me & te.* Cur hoc? Cornelius, Honoris causâ, ut innueret suæ familie, & Ecclesie Vicarium, ac ceterorum Apostolorum, omnium caput & Principem à se destinari. Illi arridens Sanctus Augustinus q. 75. ex novo testamento. *Salvator cum pro se & Petro dari jubet, pro omnibus exsoluisse videtur: quia sicut in Salvatore*

Salvatore erant omnes causa magisteriis; Ita & post Salvatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit esse caput eorum, ut Pastor esset gregis Dominici. Hæc solutione induit Petrum esse caput & Pastorem Apostolorum & fidelium, Hæc est mens sancti Hieronymi, Paschasii, Origenis, & specialiter sancti Chrylostomi homilia 59. in Matthæum.

XIII. Sanctus Lucas prosequitur commendare sancti Petri singularem præ reliquis Apostolis eminentiam v. 4. *Vt cessavit autem loqui. Dixit ad Simonem, duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.* Cur soli Petro hoc dicit, & non Andreæ &c? Quid per navem intelligit? Ecclesiam. Sanctus Bernardus lib. 2. consider. cap. 8: sic Eugenium Papam alloquitur. *Cum quisque cæterorum habeat suam, tibi una commissa est grandissima navis, facta ex omnibus, ipsa*

S. Bern. *universalis Ecclesia tota orbe diffusa.* Illius navis summus nauclerus est Petrus: supremus piscator est, qui coram omnibus laxat retia, plurimosque pisces attrahit. Sanctus Cyrillus apud Corderum. *In utilitatem prospectantium iussit Petro paululum à terrâ solvere, ac laxare in capturam rete.* Ille est qui alios discipulos ad piscandum inducit. Joannis cap. 21. v. 3. *Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari.* Syrus: *Ab eo venatum pisces.* Discipuli dicunt ei: *Venimus & nos tecum.*

XV. Non caret mysterio Dominicus sermo, quo ait Petro v. 4. *Duc in altum.* Vatablus: *Age navim in altum.* Franciscus Lucas: *Provehe navim in altum.* Virgilius *Idest in profundum.* Ut patet in Virgilio lib. 1. Æneidos.

*Vix è conspectu sicula telluris in altum
Vela dabant læti & spumas salis are
ruebant.*

Salustius Salustius: *Piscatoriâ scaphâ in altum Plantam navigat.* Plautus in Menisc. x. *Cum ex alto procul naviga terram conspiciunt.* Idem Afni. Icen. 3. *Quò magis te in altum capebis, sam te a stas in portum refert.* Idem in Milit. sc. x. a. 2. *Vbi sumus proveci in altum.* Quid per altum vel profundum maris vel aquæ intelligit? mysteria supernaturalia, quæ captum nostræ mentis superant, quæ in solâ navi Petri, idest Ecclesiâ explanantur. Rectè san-

ctus Ambrosius serm. 42. in Dominicâ S. Amb. 5. post Pentecostem. *Ecclesia in altitudinem revocatur tanquam cælorum profunda sacramenta discutens, in illam scilicet altitudinem, de quâ Apostolus ait, à altitudo divitiarum! propterea dicitur Petro, duc in altum, hoc est in profundum disputationum generationis divina. Quid tam profundum, quam quod ait Petrus Domino, Tu es Christus filius Dei vivi? Expende illa verba. Duc in altum, hoc est in profundum disputationum generationis divina &c.* Quod confirmat lib. 3. de Virginibus. *Dicitur Petro, duc in altum; hoc est duc in Christum: altus enim est Christus, de quo dicitur: Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis.* Lucæ cap. x. *Duc ergò ad Christum & bene altum, in quo est altitudo divitiarum.* Cui præcipit ascendere in altum: *Age navim in altum?* Petro Apostolorum Coriphæo. Illi committit Christum explicationem & pertractationem mysteriorum. Sanctus Ambrosius eodem libro de Virginibus, *Duc in altum disputationis tue, fideique remigium; duc in corde viri.* Sed quis dubitabit; quomodo Christus jubet Petrum vehere navim in altum, cum Apostolus Rom. cap. ix. v. 20 prohibeat nobis rerum altissimarum scientiam? Illâ difficultatè proponit Cassianus l. 9. Cassian. c. 45. *Sed cur petitur altitudo maris, cum ab Apostolo prohibeatur altum sapere cum dicit: Noli altum sapere, sed time.* Solvit hoc modo. *Sed nec hoc altum petere suadebatur à Christo, sed altum maris profuturo mysterio, altum scilicet fidei, cæterarumque virtutum: Altum scilicet profundum intelligentia Prophetarum, in quibus, velut in figuris profunda, & revelanda mysteria latuabant.* Quasi diceret: Christus prohibet altum sapere, hoc est vitium superbiæ & elationis, non autem intelligentiam scripturarum, fidem mysteriorum cœlestium. De hæc sacrorum mysteriorum celsitudine dicebat Mulier Samaritana Christo Ioannis cap. 4. v. xi. *Puteus altus est.* Syriacus, Vatablus, Pagninus, Theophilactus. *Puteus profundus est.* Hanc altitudinem, seu profunditatem ita explanat. Tam profunda & alta sunt mysteria fidei, ut superent captum nostri intellectus. Principalitatè Sedis & authoritatè Apostolicæ declaravit citato c. Lucæ v. 10. *Noli timere ex*

M m m hoc

hoc jam homines eris capiens. Syriacus : Nè timeas post hac piscaturus es homines ad vitam. Arabicus: Et nunc eris piscator, qui piscaberis homines. Sæctus Ambrosius lib. 5. Hexam. cap. 6. *Eris homines vivificans.* Tertullianus lib. 5. contra Marcionem cap. 9. *Ne timee abhinc eris homines capiens.* Cajetanus : *Ex hoc nunc eris homines vivos capiens.* Quid est, ex hoc ; abhinc, post hac. Noster Sylveira : *Ab hoc, nunc, ex eo tempore, seu ex eo eventu.* Quid per illa verba, *Eris homines ad vitam capiens,* intendit ? Distinguit futuram Petri piscationem à piscatione naturali. Quod hac pisces vivi capiuntur, ut occidantur ; at in piscatione futurâ Petri capientur homines mortui, ut ex aquis & diluvio peccatorum educantur, & per Baptismum regenerentur ad vitam. Cur soli Petro ait, *Eris homines capiens ?* Cùm antea vocarit Petrum & Andream fratrem ejus. *Mittentes rete in mare erant enim*

Matt. c. piscatores Matthæi c. 4. v. 18 & dixerit
4 v. 19. illis v. 19. Venite post me faciam vos fieri
piscatores hominum. Vocantur piscatores, & promittitur illis à Christo captura piscium, non absque mysterio.

Tertull. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 9. *Non simplex factum videri potest, de quo argumentum processurum erat : hoc enim dicto intellectum illis suggerebas, adimpleta prophetia se eum esse, qui per Ieremiam pronunciat veras. Ecce ego mittam piscatores multos.* Qui scilicet fagenam Dominicam implerent non piscibus, sed hominibus : non illos mactandos, sed vivificandos : non corporaliter, sed spiritualiter. Sanctus Calixtus Papa sermone de sancto Iacobo. *Misi ad prædicandum animas praelegeras.* Et Eusebius Gallic. Gallicanus homil. de sancto Andrea. *Vocat Dominus piscatores ; quoniam tales ei erant necessarii, qui aquis assuesi, & piscandi, & baptizandi essent periti. Ideoq; non artem mutare eis præcepit ; sed longe meliores piscatores, & alterius generis piscium eos piscatores fore promissit, dicens : Venite post me &c.* Quasi diceret oportune elegit in Apostolos non fabros lignarios, ferrarios, latomos, agricolas, lanifices ; aurifices &c. sed piscatores, quia artem piscatoriâ spirituum exercere debebant, ideò autem præsentibus aliis Apostolis maxi-

mè Iacobo, & Joanne specialiter ; ait Petro. *Noli timere ex hoc jam homines eris capiens.* Ut doceat Petrum præ aliis præeminentiam habiturum in regimine Ecclesiæ. Beda : *Ex hoc jam homines eris capiens, ad ipsum Petrum specialiter pertinet.* Exponit enim ei Dominus, quid hac captura piscium significet. *Quia videlicet ipse sicut nunc per retiâ piscet, sic aliquando per verba sit capturus homines ; totusque facti hujus ordo, quod in Ecclesiâ, cujus ipse typum tenet, quotidie geratur, ostendit.* Id est hoc dicto vacinabatur ac pollicebatur Christus ipsum & successores in supremo Pontificatu capturum homines in fagenâ Ecclesiæ. Eundem laborem in capturâ piscium S. Joannes soli ascribit Petro cap. 21. v. 11. *Ass-*
Joan. 6. cendis Simon Petrus, & traxis rete in
20. v. 11. terram plenum magnis piscibus, centum
quinquaginta tribus. Cur ait traxit, non verò traxerunt ; ut innuat Ecclesiæ regimen, specialiter ad Pontifices Petri successores spectare. Cornelius : *Significavit Christus omnes gentes concludendum esse reti Ecclesiæ, & Evangelicæ prædicationis, cujus Caput & Princeps est Petrus ; ejusque Successor Pontifex Romanus.*

Supremam hanc jurisdictionem in **XVII**
 Ecclesiâ idem Christus prædixit Lucæ cap. 22. v. 31. dum illum ita affatus est. *Simon, Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum ; Et tu aliquando cõversus confirma fratres tuos.* Quæ verba Theophylactus hæc explicat paraphrasi. *Quia te habeo, ut Principem discipulorû, postquam negato me severis, confirma ceteros ; hoc enim te decet, qui post me Ecclesiæ petra es, & fundamentum.* Et sanctus Leo serm. 3. de anniversario suæ Assumptionis ad Pontificatum. *Pro fide Petri propriè supplicatur tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit.* Vocat Principem Apostolorum, fundamentum & petram Ecclesiæ ; quia reverè ipse & successores Pontifices Romani nunquam publicè à fide defecturi erant, vel Ecclesiâ in aliquam hæresim aut errorem inducturi erant ; ut idem sanctus Leo docet serm. 2. de Natali SS. Petri & Pauli. Sanctus Cyprianus epist. 3. ad sanctum Cornelium, Lucius I. Felix I. Agatho I. Sincolus I. Leo IX. Innocentius III. San-

ctus

Et Bernardus & alii, quos referemus agendo de Pontifice Romano. Illa enim Christi promissio facta Petro, ejusque successores maximè spectat ad tempus, quo Petrus Christo iuperstes cœpit esse caput Ecclesiæ, scilicet illicò à Christi morte. Tandem facer Evangelista c. 24. v. 34. introducit Apostolos, & eos, qui cū illis erāt dicētes: *Quod surrexit Dominus verè & apparuit Simoni.* Cur Simoni specialiter apparuit ante alios Apostolos & Discipulos, scio S. Augustinū de cōsensu Evāgelistarū dicere Christū primò apparuisse Petro ut lapsò pœnitenti, sed potius dicendū, illi primò apparuisse, quia Princeps totius Ecclesiæ erat. Sic intelligendū Apostolos. I. Corinth. c. 15. v. 3. *Tradidi vobis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertiâ die secundum scripturas, & quia visus est Cephe, & post hoc undecim: deinde vijus est plu, quā quingenus fratribus. Deinde vijus est Jacobo deinde Apostolis omnibus: novissimè autem omnium tanquam abortivo visus est & mihi.* Cur separatim mentionem facit Cephe, idest Petri? Cur non ait, & quia visus est undecim, vel duodecim? Sanctus Chrysostomus ibi. *Itaque non omnibus in initio vijus est, nec pluribus simul: sed unitanum & ei Principi, & fide maximè digno.* Particula *Principi*, nō denotat aliquem principatū sæcularem & politicum, sed spirituales & Eccle iasticū, non ratione opī, sed fidei. *Petro primū apparet: nam qui Christū confessus erat, non abs re primus etiam resurgentem videt.* Quem sequitur Theophilactus *Quod vijus sit Cepha; in primis, qui cæteris omnibus auctoritate præminebat, ponit.* Et mox: *Quod ad viros attinet, primum à resurrectione exhibuit se conspicendum Petro, & inter Discipulos primum obtinenti locum.* Plura loca ex actibus Apostolicis ab eodem Lucâ conscriptis producere possem. Unicum tantum atque alterum proferam Act, cap. 5. postquam Ananias & Saphira fraudarunt pretium agri v. 3. *Dixit Petrus, Anania, cur tentavit Sathanas cor tuum mensiri Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri.* Cur Petrus solus loquitur, ac illos corripit? quia (inquiunt Gloia & Hugo) *Primas Apostolorum, & Ecclesiæ caput.* Et c. 9. v. 32. *Factum est* inquit

Lucas) *ut Petrus dū pertransires univeros, devenires ad Sactos, qui habitabāt Liddæ.* Cornelius ibi: *Tanquam caput fidelium lustrans univeros, sicut Princeps perambulabat regione sibi, subjectas, omnia lustrans, omnibus providens; & jus dicens perambulare enim est Principum, & denotat auctoritatem & jus dicendi.* Quod perambulare auctoritatem denotet, patet Zachariæ cap. 1. v. 10. *Respondit vir, qui stabat inter myrtica, & dixit: Isti sunt, quos misit Dominus ut perambulent terram.* Cornelius: *Isti sunt Angeli præstis Regionum, quos Deus misit lustrare eadem.* v. 11. *Et responderunt Angelo Domini, qui stabat inter myrtica, & dixerunt: Perambulamus terram.* Idem Cornelius, *Perambulare in Principibus, quales sunt Angeli notat principatum, puta actum visitandi, inquirendi, perscrutandi, disponendi res omnes.* Vnde illud Ezechielis 14. cap. 28. v. 25. *In medio lapidum ignitorum ambulasti. Quasi diceret Inter Cherubinos, tu o Cherub principatum habuisti &c.* Quod autem per principatum Petro & successoribus collatum, sanctus Lucas accipiat Sedem & Ecclesiam Romanam, patet ex eo quod scripuit Evangelium suum post annum Christi 51. postquam adhæsit Paulo Troade: ante quod tempus S. Petrus Cathedram constituerat an. 44. die 18. Januarii, ac Ecclesiam Romanam fundarat. Quod acta Apostolorum, ea exaravit anno Cathedræ Petri Romæ fundatæ 14 & Neronis 2. post vincula Romana sancti Pauli, ut patet ex cap. ult. v. ult. actorum. *Mansit autem biennio toto in suo conducto, & suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum, predicans Regnum Dei, & docens, quæ sunt de Domino Iesu, cum omni fiducia, sine prohibitione.* Idest moratus est duobus annis usque ad annum Christi 61. in domo cōductâ, quæ postea conversa est in Ecclesiam Sanctæ Mariæ in viâ latâ, deinde sanctus Lucas: fuit individuus comes S. Pauli ut refert S. Hieronymus in cap. 65. Istaie, & præfatione in Matt. his verbis. *Lucas Medicus natione Syrus, Antiochenis, cujus laus in Evangelio, qui & ipse discipulus Apostoli Pauli.* Quæ sequitur S. Irenæus l. 1. c. 20. & alii. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 5. existimat Evangelium Lucæ non

Za. bar. c. 1 v. 10

Cornel.

tam esse Lucæ, quàm Pauli, ex eo quòd illud ex ore Pauli scripserit. Cùm igitur Sanctus Paulus non aliam Sedem & Ecclesiam supremam, quàm Romanam agnovit; idem concludendum est de Sancto Lucæ.

XVII. Quod S. Marcus Ecclesiam & Sedem Rom. ut reliquarum Matrè suspexerit nemo inficiari potest, Cùm Petri socius & interpres fuerit, & Romæ suum Evangelium contè xuerit, secundùm sanctum Hieronymum in cathalogo scriptorum Eccles. *Marcus (inquit) discipulus & interpres Petri, juxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus breve scripsit Evangelium, quod cum Petrus audisset, probavit & Ecclesia legendum suâ auctoritate dedit.* Expende illa verba: *Ecclesiæ legendum suâ auctoritate*, non dicit Paulus &c, audisset, sed Petrus; non dicit Antiochenæ, Alexandriæ &c, Ecclesiæ; sed simpliciter, scilicet Romanæ, quia Mater est: suâ auctoritate, scilicet Apostolicâ & Pontificiâ. Per fratres à quibus rogatus fuit, intelliguntur Christiani Romæ à Petro conversi, priusquàm Marcus Alexandriam proficisceretur. Deinde suum Evangelium exaravit, post fundatam Ecclesiam ab Apostolo Petro, ut notat Baronius ad annum Christi 45. seu post decimum annum à Passione Christi. Imò sanctus Irenæus lib. 3. cap. 1. ait Marcum scripsisse suum Evangelium post obitum Petri & Pauli Apostolorum; licet ab eâ opinione omnes ferè dissentiant, maxime Baronius. Idioma etiam quo scriptum est Evangelium, satis testatur exaratum in favorem, & honorem Sanctæ Ecclesiæ Romanæ. Nam Syrus in fine Evangelii sancti Marci hæc addit, *Finit Evangelium sanctum, Evangelium sancti Marci quod locutus est & evangelizavit Roma Romanè.* Arridet S. Gregorius Nazianzenus in carmine de quatuor Evangelistis.

Marcus ut Anjonia Christi miracula scripsit

Hæc memorat nixus, Petri sermone fideq; Si enim extraneâ linguâ quam Romanâ seu Latinâ scripsisset, Romani ad quorum instantiam illud opus prodibat non intellexissent, cùm lingua Græca jam apud Romanos exolevisset, Nam (inquit Baronius anno citato) *Claudius*

Imperator, sub quo à Marco scriptum est Evangelium, non tantum non permisit Romanis Græco aliquando loqui sermone, sed & Græcum hominem Latini prorsus sermone ignarum Græcè loquentem Magistratus abdicatione damnavit. Quod probat ex Suetonio in Claudio cap. 16. & ex Juvenali Satyrâ 16. Philostrato lib. 5. ac ostendit quantum lingua Græca à Romanis sperneretur. Utrâque linguâ suum Evangelium scripsisse sanctum Marcum refert Cornelius, argumento in sancto Marcum, post Genebrardum anno Domini 44. Barradium tom. 1. lib. 1. cap. 19. Posslevinum in Bibliothecâ in Marco. Adrianum Finum lib. 6. flagelli cap. 7. Petrum de Narajibus, Aquilinum in Cathalogo Sanctorum lib. 4. cap. 86.

Postquàm sanctus Petrus Ecclesiam & Sedem Romanam stabilivit, misit S. Marcum in Asiam & præcipuè Alexandriam Syriæ Civitatem, ex Baronio tom. 1. ad annum Christi 45. Cornelio in Marcum, & in chronotaxi actuum Apostolorum, nostro Lezanâ tomo 2. Annalium anno Christi 45. ubi Ecclesiam erexit sub obedientiâ Romanæ Ecclesiæ, ita sanctus Hieronymus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Marco, Cedrenus in Claudio Petrus Damianus, in sermone, Surius in vitâ sancti Marci, ubi maxime Essenis, Eliæ & Elisei successoribus Christianæ fidei documenta tradidit, inquit noster Lezana post Philonem in libro, quod omnis probus sit liber, in libro de vitâ contemplativâ, & in apolog. Hieronymum lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Marco; Cedrenum in Claudio & alios apud eundem Lezanâ. Et quemadmodum sanctus Marcus sanctum Petrum non tantum magistrum habuit, sed etiam ipsum ut caput Ecclesiæ universalis suspexit, ita universos Ecclesiæ Antiochenæ alumnos, eidem Sedi & Ecclesiæ Romanæ subijci voluit.

Quam subjectione protestata est eadem Ecclesia Alexandrina, præcipuè anno 340. narrat enim Baronius ad illum annum Eusebianos sancto Athanasio adversarios, fuisse vocatos Romam, ut in judicio responderent, & ad hoc missos à Julio Papâ in Orientem legatos Elpidium, & Philoxenum Præsbyteros, quò profectus est S. Athanasius.

Ubi

Ubi insigne fidei suæ reliquit monumentum, scilicet Symbolum, quod Athanasi nomine in Ecclesiâ Catholicâ publicè recitatur. Qui enim Romam citatus se contulit iudicandum, quò ejus Ecclesiæ communionem mereretur, edidit publicam Catholicæ fidei professionem Latino ex more sermone, quæ cognita, atque suscepta in Romanæ fuit Ecclesiæ amplissimo Archivio. unà cum actis Synodi tunc ibidem habitæ collocata.

XX. Circa annum 522. Lazorum populi Iberis ad portas Caspias sitis contermini Christianam fidem amplexi sunt, & in sinum sanctæ Romanæ Ecclesiæ recepti. Et anno 856. eorum Rex pietatis ergò ad limina Apostolorum venit, ac præclara munera sancto Petro obtulit, apud eundem Baronium post Anastasium Bibliothecarium. Ad hujus argumenti confirmationem placet huc adducere historiam impii Mahometis (sæta quò improba Mahometanorum secta abortita est) originem ejusq; & successorum in Ecclesiâ Tyrannicâ persecutionem omittis. Quæ narrant Baronius ad annum 630. & Jacobus de Vitriaco Cardinalis in historiâ Hierosolymitanâ cap. 5. unci Arnoldi Bostii Ordinis nostri historiam proferam, hic lib. 5. cap. 8r. scribit. *Circa annum Domini 635. mirabilia quædam contigisse narrantur: Cometa apparuit, puer quadrupes, & alter duos vertices habens nascitur apud Constantinopolim, sanguinea hasta, & lux clarissima per noctem totam videbatur. Puer nascitur sine oculis, & manibus, qui à lumbis infra erat sicut piscis. In Nilo apud Ægyptum duo animalia apparuerunt humana forma, vir & mulier horribilia aspectu: quasi per unum diem Sol à mane usque ad meridiem minoratus est de tertiâ parte. Quæ omnia aliquid novi solent signare. Quidam putant, quod præfigurantur bestiam & monstruosam sectam Saracenorum, qua tertiâ partem Christianitatis in brevi corrupit, & non longè post hæc tempora surrexit. Non paucis evolutis annis Mahometus propheta falsus Saracenorum, deceptor orbis, nuncius Satana, præcursor Anti-Christi, complementum hæcæsum, ac totius falsitatis suagium surrexit, & vesaniam suam ostensare cepit. Fuit enim Magnus & mer-*

cator vilissimus, ac epilepticus: habuit etiam originem ab Ismaelitis, qui dicuntur Saraceni, in Arabia natus, & cum esset mercator pauperimus, divitem viduam duxit in uxorem, dicens se esse Messiam. Quæ cum doleret quod Epileptico nupsisset: ne perciperetur falsitas sua, dicebat uxori & aliis se ab Archangelo visitari, cujus claritatem ferre non valens sic caderet in terram. Factus Princeps latronum subtiliter Arabes sibi attraxit, qui tum valde ab Heraclio Imperatore gravabantur, & dedit illis legem suam, dicens se esse Prophetam sanctum à Deo missum; insuper Alcoranus ab eo componitur, & à tribus magistris suis, quibus diabolus auctoritatem & industriam subministrabat. Primus magister erat quidam Iudeus Astronomus maximus. Secundus Ioannes de Antiochiâ hareticus. Tertius Sergius Arianns Apostata, tam à fide, quam à conversatione Monasticâ. Hi legem abominabilem confixerunt, resecantes quidquid arduum erat in credendo, & difficile in operando, concedentesque omnia, ad mundana homines pronierant, videlicet gulam, luxuriam, rapinam &c. Unde factum est, ut per potentiam, & dolum deciperent in brevi maximam multitudine hominum bestialium. Et quia lex ista nimis inhonesta, & confusa erat, quidam humanâ verècundiâ permixta plura tractarunt, ac velut expositores rationabiliter interpretabantur aliqua nimis mendosa &c. Cum ergò Mahometus Rex Arabum factus in Syriâ regnare cepisset, duobus annis sequentibus diversa bella gerens, Persas vicit, & gentes alias multas, & ex tunc, quia Saracenus in Arabia natus fuerat, translatum est nomen Imperii à Persis ad Saracenos. Igitur cunctis gentibus sibi subiectis legem suam prædictam dedit. Et sic velut alter Ieroboam decem partes abstulit domui David, idest Ecclesiæ Christi, quia penè totum mandum decepit. His verbis Ecclesiæ Christi, intelligit Ecclesiæ Romanam. Quod patet ex sequentibus. Et nisi (inquit) Carolus Magnus, & alii quidam Principes juvante Deo cultores ejus coercuissent, totaliter fidem Christi extinxissent. At Carolus Magnus & Principes illi adhaerentes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ alumni fuerunt. Et confirmatur à Jacobo Vitriaco loco citato, ubi Deum permit-

tentem, ut iste præcurfor Anti-Christi
Asiam, Africam, & magnam Europæ
partem depopuletur, ita gemens affa-
tur. *Insuper es Domine, si disputem tecum;*
veruntamen iusta loquar ad te, cur bestia
tam crudeli tam laxas habenas concessisti?
quare tanquam potens irapulatus à vino,
& tanquam vir potens, qui salvare non
potest, tanto tempore siluisti, conculcante
impio, & vastante vineam tuam, & tot
animarum millia, pro quibus sanguinem
fudiisti tibi auferente. Cum fortis armatus
inimicus noster tanto tempore in pace
custodivit arium suum, & fortior non su-
peruenit, qui vasa ejus potenter auferret,
eripiens inopem de manu fortiorum ejus,
egenum & pauperem à diripientibus eum.
Quod per vineam tuam intelligat sanctã
Romanã Ecclesiam, constat ex eo, quod
Jacobus Vitriacus erat sanctæ Romanæ
Ecclesiæ Cardinalis. Accedit quòd An-
tiochus Monachus, Palæstinus Abbas,
in præfatione ad Eustachiũ de Elianis
loquens, tunc temporis ait, quòd Persæ.
In efferracissimam versi rabiem ad unum
membratim Beatos illos considerunt, qui
& lætitiã incredibili perfusi, ac proinde
alacri vultu omni cum actione gratiarum
animas reddiderunt Domino, quippè qui
non ita pridem in votis habuerant resolu-
ti esse cum Christo. Plura ibi de illis
Martyribus præcipuè Monachis. Eos
porro Romanam Ecclesiam ut Matrem
agnovisse patet ex eo, quod eorum ges-
ta in Vaticano codice allèverunt, eos-
que Baronius quasi terrestres Angelos,
& cœlestes homines recenseat, & Mar-
tyrem Romanum singulari devotione
Sanctum Anastasium colat, cumque
numero Martyrum Christi ascribat, qui
sub annũ 618, à Persis interemptus est
sub Cosdroã Duce. Insuper Nicolaus de
Lyrã applicet Martyribus Religiosis
tunc temporis, quæ Sanctus Joannes
ritu prophetico vidit apocal. cap. 14. v.
14. v. 1. *I. Et vidi, & ecce agnus habat supra*
montem Sion: & cum illo centum quadra-
ginta quatuor millia habentes nomen ejus,
& nomen patris ejus scriptum in frontibus
Juvis. Quæ verba ita Lyranus elucidat,
allegans Hugonem Floriacensem, scien-
dum quod sicut dicitur in chronica Hugo-
nis Floriacensis circa finem Imperii Era-
clii Agaveni, qui & Saraceni dicuntur,
Mahometo Duce ceperunt Ægyptum &

Æthiopiã graviter invadere. Simili-
ter Mahometi discipulus Damasum, &
Regionem Phœnicis, & Ierusalem, totamque
Syriam occupavit, & Antiochiam com-
prehendit, & in his terris erant multi
Religiosi Christiani in Cœnobis magnis
ducentorum, trecentorum, & amplius
Monachorum in castitate viventium,
quorum major pars, vel multi erant vir-
gines; & in illã persecutione per gladium
Saracenorum transferunt ad Regnum Cœ-
lorum, & hoc est, quod dicit Ioannes: *Et*
vidi, & ecce agnus, idest Christus; qui
dicitur agnus Dei Ioannis cap. 1. Stabat
super montem Sion, idest Ecclesiã trium-
phantem, quæ dicitur mons Hebr. cap. 12.
Qui describitur hic stans, eòquòd adjuvis
dicitos Martyres in tolerantia Martyrii,
sicut Act. cap. 7. dicitur de Stephano in
agone posito, quod vidit Iesum stantem,
quia stare proprium est adjuvanis in pra-
lio: sedere verò proprium est judicantis,
propter quod Marci ultimo describitur, ut
sedens à dexteris Dei. Et cum illo centum
quadraginta millia: in tanto enim numero,
vel circiter astimantur prædicti occisi
probabiliter. Illos fortes Christi athletes
fuisse Eliæ successores contendit noster
Lezana ad annũ Christi 639. & colligi
potest ex Joanne 44. Patriarchã Hiero-
solymitano lib. de infir. Monachorum
cap. 31. *Eorum multi ea, quæ ab Apo-*
stolis hanserant cæteris effundentes fidem
Christi per Phœniciam, & Palestinam præ-
dicabant, dilatantes dogma fidei, & mo-
ribus vitæ Monastica conversationem
Ecclesia Dei insignissimam demonstrantes.
At Apostoli (ut dictum est) Petrum A-
postolum ut caput Ecclesiæ venerati
sunt, & sola Romana Ecclesia est Ec-
clesia Dei: igitur fides, quam præfati
Eliæ successores per Phœniciam & Pa-
læstinam prædicarunt, foverunt, & pro
cujus propugnatione posteri Martyriũ
subierunt, est fides Romanæ Ecclesiæ.
Suam mentem confirmat Lezana ex Pa-
læzondoro nostro qui lib. 2. c. 9. *Iisdem*
(inquit) temporibus surrexit perfidissimus
Mahometus, cujus discipulus fuit Humar
Rex Arabia. Hic non longè post tem-
pora, teste Nicolao de Lyrã super cap.
18. Apoc. secundum Hugonem Floria-
cum in chronica totam ferè terram sanctã,
Syriam, Phœnicem, Palestinam, Siciliam,
Africam, Hispaniam quoque subjecit, un-
dique

dique delens Christianum nomen. In his etiam Provinciis multi erant Religiosi Christiani in magnis Monasteriis ducentorum, trecentorumque Monachorum, vel amplius viventes, quorum centum quadraginta millia æstimantur fuisse virgines &c. Et præcipuè attipulatur Beatus Cyrilius Propheta lib. de peculiariibus Carmelitarum Ordinis gestis cap. 7. & 8. narrans per Humar Regem Arabiæ Alumnos hujus Ordinis, coactos fuisse mutare habitum album in barratum, seu compositum partim ex albo & nigro, quia ejus satrapæ albo pallio utebantur. Quem variegatum seu barratum habitum in Europam transeuntes non dimiserunt, nisi post aliquot sæcula in Capitulo Generali.

XX.

Et nè prolixior siam in percurrendâ totâ serie temporum, quæ videri potest apud Baronium, pauca quædam referam ex annalibus nostris deprompta. Christiani & maxime Sancti Eliæ successores Asiam persecutione Saracenorum devastatam deserentes, rectâ in Europam migrarunt, ut ait noster Philippus Ribbotus lib. 7. cap. 6. & 7. *Ab illâ Patriâ ad partes Europæ postmodum transfretare compulsi sunt.* Et maxime pedibus Sedis Romanæ advoluti sunt: quod colligere est ex primâ & fundatione conventus nostri Senensis an. 707. ut testatur Franciscus Boersius de Cherasco Ordinis nostri Procurator Generalis, & ejusdem antiquitatum diligens inquisitor, in vitâ Reverendissimi Generalis Henrici Sylvii. Ubi sic ait: *Il convento di Siena è antichissimo, poichè nelle chronichè di detta Citta scritte à mano, quali sono appresso di Pietro Landucci, & d'Orlando Malavoltis Gentiluomini Sinesi si ritrova, què li Fratri Carmelitanî gia erano in detta Cita l'anno 707. nel medesimo luogo, done sono al presente, & d'icio nell'archivio della Transpontina vi è un instramento autentico fatto l'anno 1573. da Pamphilio Buciardis publico Notario di Siena, è questo confirmato con la bolla di Papa Xisto IV. data l'anno 1477. qual dice, què Papa Leone IV. che fu l'anno 847. concedeste indulgenzè, à qui visitana lè chiese Carmelitanè, il què fu puoi anchè confirmato da Papa Gregorio XIII. l'anno 1577. De eorundem advenarum si non primâ, saltem poste-*

riore fundatione anno 797. scribit nos-
ter Lezana post Pyrrhum Landucci, &
Orlandum Malavoltis:

XXI.

Maternitatem & jurisdictionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in Ecclesiam Asiaticam etiam post tempora Apostolorum plurimum confert, quod refert Trithemius Abbas Ordinis Sancti Benedicti l. 2. de viris illustribus Ordinis Carmelitarum, de Joanne Patriarchâ Hierosolymitano circa annum 796. vel antè, secundum alios; qui institutus fuit Patriarcha Hierosolymitanus ab Adriano I. Pontifice. *Beatus (inquit) Joannes Hierosolymitanus Ecclesiæ post Beatum Iacobum, quartus & quadragesimus &c. Erat vir conversationis integra, atque sanctissimus, qui vivus & mortuus infinitis fertur claruisse miraculis. Hunc Adrianus Papa I. propter eximiam virtutè & vitæ excellentiam de Monasterio Montis Carmeli sustulit, & in Patriarcham præfata Urbis sublimavit. Qui cum in scripturis divinis esset peritissimus, nonnulla syntagmata edidit, quibus ingenium suum posteris declaravit &c.* Expende illa verba. *De Monasterio Montis Carmeli propter eximiam doctrinam & vitæ excellentiam Adrianus Papa I. in Patriarcham præfata Urbis sublimavit. Particulis illis Propter eximiam doctrinam & vitæ excellentiam, denotatur cum fuisse Romanæ Ecclesiæ alumnus, & ejus Monasterium Carmeli, ex quo ad Patriarchatum Hierosolymitanum fuit assumptus. Insuper hæc verba Adriani Papa I. in Patriarcham præfata Urbis sublimavit. Significant Ecclesiam Hierosolymitanam esse filiam & subiectam Romanæ Ecclesiæ ut Matræ, & Dominae. Et sanè si Asiatici & maxime S. Eliæ successores Ecclesiæ & Sedè Romanæ venerati non fuissent ut Matræ & Caput omnium Ecclesiarum scilicet Hierosolymitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Constantinopolitanæ, Carmelitarum successione Pontifices Romani Xistus VI. Julius II. Gregorius XIII. & alii non laudarent, nunquam enim Ecclesia Romana Schismaticos laudat.*

Accedit quod Arnoldus Bostius lib. XXII.

§. histor. cap. 73. agens de hæresi Euty-
chianâ excitatâ circa annum 448. scribit de S. Caprasio Carmeli Montis Archimandritâ. *Dittâ itaque calamitate durante*

durante Sanctus Caprasus Pater Monachorum Montis Carmeli, de quo supra cap. 67. dictum est, obiit anno 450. die 15. Octobris. Hic Caprasus venerandus propter Eutythianorum persecutionem discipulos suos de Monte Carmeli ad diversas misit Provincias. Quas & quo miserit eor- dem capite recenset, Liberatum cum Falice ad Africam missens Sanctum Timotheum Monasterio Carmelitarum praefecit in nigrâ Montanâ prope Antiochiam, ut illud contra Eutythianos defenderet. Is itaque Sanctus Timotheus plures etiam habuit optimos discipulos, quos eadem de causâ hinc inde dispersit. Ad Italiam namque misit Simplicium, & Sanctum Romanum Constantinopolim: qui tandem inde pulsus per Eutythianos secessit Romam, & inde in desertum, cui Sublacus vocabulum est, ubi tribus annis sanctum Benedictum pavit, Patrem Monachorum Ordinis sancti Benedicti. Misisse Romam dicitur, ut ad arcem Christianæ Religionis, & reliquarum Ecclesiarum Matrem.

XXIII. Si quæ Provincie à Religione & fide Christianâ ad Paganismum aut hæresim deflexerunt, ad quam Ecclesiam recurrerunt, ut Christo regenerarentur? non ad Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam &c, sed Romanam. Etsi Byzantium seu Constantinopolis Urbs Thraciæ potius ad Europam quam Asiam spectare videatur; quæ tamen mihi nunc occurrunt non omittenda esse existimavi. Postquam impius Mahometus Asiam ferè totam & ferro & suis pravis erroribus devastavit, anno Domini 715. Theophanes affirmat S. Germanum Episcopum translatum fuisse è civitate Cizycena Constantinopolim, consentiente universo Clero, Senatu, ac populo, necnon & Michæle Apostolicæ Romanæ Sedis Apocrifario, & ab eodem Sancto Germano Constantinopolitano Patriarchâ Leonis Imperatoris natum filium Constantinum baptizatum fuisse. Hic obiter animadvertente quod dum baptizaretur; Theophanes, Zonaras & alii scribunt puerum hunc stercus egisse in sacrum lavacrum. Ex quo sanctus Germanus prænuñciavit futurum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ hostem. Cum (inquit Theophanes in suâ historiâ, quæ inscribitur Miscella, & sub titulo Pauli Diaconi

circumfertur) Germanus summus Sacerdos Constantinum nequitie ipsorum & Imperii Successorem baptizaret, dirum quoddam, & sædum parvulus Constantinus, eodem praesignans exhibuit argumentum, stercus emittens in sanctum lavacrum, ut aiunt, qui diligenter huius rei facti sunt inspectores: is autem Germanus sanctissimus propheticè diceret: constat Christianis, & Ecclesiæ maximi mali per eum efficiendâ hoc signum esse futurum. Post divina verò officia cum solemnibus obsequio Augusta Maria nâ cum baptizato filio reversa est. De eodem Sancto Germano scribit Baronius ad annû Christi 726. quod in ipso Iconoclastarum hæresis exordio, fortiter Leoni Maurico Imperatori resistit, nihilq; ipse antiquius habuerit, quàm ut de iis, quæ accidissent Constantinopoli certiore redderet Gregorium II. Romanum Pontificem, ut constat ex litteris ad ipsum reditis, quæ reperiuntur recitatæ in secundâ Nycæna Synodo act. 4. pro quâ hæresi eradicaudâ Gregorius Romæ Synodum convocavit, ut patet ex fragmento recitato ab Adriano Romano Pontifice, in epistolâ ad Carolum Magnum, in quo Concilio secundum Zonaram pronunciatum est anathema in Imperatorem & omnes Iconoclastas. An. 795. apud Baroniû, cum Constantinus Imperator ardore libidinis abdicatâ, & Monasterio inclusâ Mariâ legitimâ uxore, eo falso prætextu, quasi ea vita ipsius insidiata esset, Theodotè cubiculariam ducens Augustam coronavit. Ex quo scelere magnæ sunt in eâ Ecclesiâ inter Catholicos constata discordiæ, aliis turpi adulatione illud approbantibus, aliis verò magnopere detestantibus, qui ejus rei causâ persecutionem passi sunt. Eorum præcipui fuerunt Abbates, Plato, & Theodorus Studita, qui quod Imperatorem acerrimè de eo scelere redarguissent, imò & Theodorus (licet sanguine conjunctus Theodotè) eundem publicè excommunicatum pronunciaffer, Plato quidem in carcere inclusus, Theodorus verò cum pluribus aliis Monachis flagellatus, & in exilium pulsus est. De his omnibus quem certiore fecit? ad quem recurrit? ad Ecclesiam & Sedem Romanam. Nam Leonem III. monuit

monuit ut omnium fidelium patrem, à quo etiã ob rem præclare gestã laudari meruit, monuit & suo exemplo plurimos Monachos aliarum Provinciarum ad anathematizandum eodem modo Imperatore. Accipe verba Michaëlis Monachi, qui res sui temporis scripsit. *Misit ad Romanæ urbis Antistitem, epistolos & tabellarios ei, quæ gesta fuerant indicans, & qua ab Imperatoribus pertulerat, cum illorum refranare vellet inemperantiam, à quo responsa vicissim accepit, quibus ipsius prudentiam, & constantiam atque invictum animum divinis laudibus efferebat.* Anno 809. (ut scribit Theophane) convocatum est ab Imperatore Nicephoro Conciliabulum Josephi Oeconomi, in quo unã cum Episcopis confederunt Magistratus, omnia facientes in gratiam Imperatoris. Ut non sit mirum si ad eò perniciosi in eo canones fuerint conditi, videlicet anathemati subijciendos omnes eos, qui suis erroribus non adhærent. Constantini conjugium cum Theodote (viventem adhuc legitimã priori conjugè ex dispensatione) dici debere legitimum. Leges divinas ad versus Reges nihil posse. Episcoporum unumquemque in sacros canones, præter ea, quæ in illis statuta sunt dispensando, potestatem habere. Post quæ SS. Plato & Theodorus, hujusque frater Joseph Theſſalonicensis Archiepiscopus aliique quàm plurimi, recusantes communicare Josepho omnium malorũ auctori, ac Nicephoro Patriarchæ ipsius fautori, in exilium ab Imperatore missi, durissima passi sunt, quæ omnibus patent ex pluribus ejusdem Theodori epistolis, ab epist. 33. usque ad 39. & epist. 49. 50. & sequentibus ab exilio ad diversos scriptis, quibus vocat præfatum Conciliabulum Mœchosynodum, & ejus decretis adhærentes Mœchianos, quos & demonstrat esse veros hæreticos. Quod autem solam Ecclesiam & Sedem Romanam ut Ecclesiæ universalis Caput venerati fuerint in Oriente oppressi, patet ex epist. 33. ejusque inscriptione. *Sanctissimo & Summo Patri Patrum, Leoni Domino meo, Theodorus minimus Præbyter & Præpositus Studientis.* Quandoquidem Petro Magno Christus Deus post claves Regni Cælorum, pastoralis etiam Prin-

cipatus conulit dignitatem. *Ad Petrum, vel ejus successorem quidquid in Ecclesiã Catholicã per eos innovatur, qui aberrant à veritate necesse est referri: quod nos quoque humiles & minimi à Sanctis olim Patribus edocti, postquã in Ecclesiã nostrã novitas quadam exorta est; & prius quidem per Religiosissimum Archimandritam fratrem & conservum nostrum Epiphanium, & nunc per simpliciter litteras nostras ad juprema beatitudinis tuæ Angelum de eã referre nos debere arbitrati sumus. Factus est (ò divinisimum omnium caput capus) juxta Ieremiam Prophetam cap. 9. Capus evertat prævaricatorum, & consilium adulterantium. Quod enim ibi propter idolorum fornicationem dictum est, hic per adulterina copula confirmationem patet factum est, usque eundem dominum spreverunt: illi per leges, hi per Evangelii transgressionem. Expende illa verba (ò divinisimum omnium caput capus): quibus innuit Ecclesiam & Sedem Romanam non tantum esse caput omnium Ecclesiarum & Cathedralium mundi, sed etiam sanctissimum seu divinissimum. Quod infra confirmat. *Hu ego à simplicitate nostrã sine fuce expositis, vocem nunc illam, quam Coryphaeus cum reliquis Apostolis Christo emisit, cum magis fluctus exciterentur, apud Christi imitatricem beatitudinem tuam adhibemus. Salva nos Archipastor Ecclesiæ, quæ sub Cælo est.* Expende illa verba: *Archipastor Ecclesiæ quæ sub Cælo est.* Vocat Leonem Pontificem Romanum Archipastorem non aliquid Ecclesiæ particularis Italicæ, Gallicæ, Hispanicæ, Germanicæ, Polonicæ &c. sed Ecclesiæ quæ sub Cælo est. Idem universalis, & ab eo postulat suæ Ecclesiæ particulari subveniri, quod consequenter probat. *Imitare Magistrum Christum, manumque Ecclesiæ nostræ porrigere, sicut ille Petro: nisi quod illo incipiente in mare mergi, tu autem merga in hæresis profundo. Emulare precamur cognominem tibi Papam, atque ut ille pullulante tum hæresi Eutychiã Leoninum in mortem spiritu experiretus est, ut omnes norunt dogmaticis suis epistolis. Sic & tu (dicere audeo) juxta nomen, quod geris, irrugi divinitus, vel potius insona contra præsentem hanc hæresim, ut decet. Cur non ab alio Præfule postulant contra**

Eutychianam hæresim intonari & quia non est caput universalis Ecclesiæ sicut Romanus Pontifex, qui solus habet infallibilitatem in decretis morum & fidei, & potest fratres suos confirmare. Unde ostendit alios Præfules qui concilium convocant, illud jus & auctoritatem sibi arrogare. Si enim isti arrogatâ sibi auctoritate hæreticam Synodum cogere veriti non sunt, quæ nō Ortoodoxam quidâ absque cognitione vestrâ (ut antiquissimos obtinuit) cogere poterunt, quanto æquius usque adeo necessarium fuerit ; cum timore suggerimus , à divino tuo Principatu legitimam Synodum convocari, ut Ortoodoxam Ecclesiæ dogma hæreticum excluderet, & neque suprema dignitas tuâ cū Ortoodoxis omnibus anathemate notetur à novis nugatoribus. Particulis Divino tuo Principatu ; Itē Suprema dignitas tua ; Quid aliud significant, quàm Romanam Sedem & Ecclesiam reliquis omnibus dominari. Quod iterùm verbis sequentibus insinuat. Hac si parvisati nostra conveniebat, ut minima Ecclesiæ membra representantes, & divino pastorali vestro principatus parentes, objeramus de cætero sanctam animam vestram, ut nos ceu proprias oves reputet, & sacris precibus suis eminus illustret, atque confirmet. Ait se minima Ecclesiæ membra representare, & contra ait Pontificem Romanum divinum pastorem principatum obtinere, cui, non autem alteri parendum esse asserit. His litteris Leo Pontifex suam supremam auctoritatem manifestavit. Posteriori suâ epistolâ Theodorus Studita universalem Romani Pontificis auctoritatem recognoscit. *Equali* (inquit) *Angelis, Beatissimo, & Apostolico Patri Leoni Papa Roma, Plato inclinus, & Theodorus Præbyter ac Præpositus Studiensis, Magnam reverè &c. Synodus, ò Beatissime, apud nos publica celebrata est, iis etiam, qui magistratus gerunt, una considerantibus, & Synodus ad condemnationem Evangelii Christi, cujus tu claves ab ipso met accepisti per intermedium principem Apostolorum, & successores usque ad eam qui sanctissimum caput suum antecessit &c.* Postquàm Mæchianorum errores exposuit, subdit: *Hi sunt Mæchiana hæreses impij, & injusti conatus, hæc opera, quæ nos, ut minimi filii Ecclesiæ tibi primo omnium Apostolico*

capiti nostro nunciare necessarij optavimus. Ejus est de cætero, quæ Deo sunt placita excogitare & facere Spiritus sancti ductu, à quo, ut in alijs, sic enim in hoc quoque regitur, & gubernatur &c. Eandem auctoritatem astruit, scribens Basilio S. Sabæ Abbati. *Vtile autem fuerit (quod unum est consilium nostrum & desiderium) per supremum Apostolicum, sicut ab initio semper factum est, synodicè damnari eos, qui contra Christi cænam inierunt &c.* Baronius ad annum Christi 811. scribit, quod Michael Imperator pacis Ecclesiasticæ studiofissimos sanctos Confessores Platonem, Theodorum, Josephum Theffalonicensem aliosque ab exilio revocavit, & eisdem Nicephoro Patriarchæ reconciliavit, quam pacem confirmari curavit à Romano Pontifice, ut testatur Michael Studita in vitâ Theodori. *Placuit hoc in primis Romano Antistiti, qui per litteras nuntio, quæ sententiam confirmavit. Nam & illum sequentem pacis, & conciliatorem devincendum Patrum animos pius Imperator adhibuerat.* Nicephorus Constantinopolitanus Archiepiscopus scribens Leoni Pontifici hæc affatur. *Gratias ago Deo meo, quia fides vestra annunciat in universo mundo, & quia nostra Evangelicæ munda, & immaculata fides est, & extra quam non est alia, neque Romanis finibus arcata circumscriptur, neque terminis mundanis finitur. In tantum autem effunditur potius & diffunditur, sicut Prophetica & Apostolica voces incitant ferri, in omnem terram divina prædicationis sonus exivit, & in fines orbis terra verba prædicantium.* Pondera illa verba *Vestra fides annunciat in universo mundo.* Cur non ait fides nostra vel Antiochena; &c, quia non habet Principatum in omnes Ecclesias junctum infallibilitati.

Baronius ad annum 817. narrat quod XXIV. ubi innotuit in Oriente Paschalem in Apostolicâ Cathedrâ sedere, Theodorus Studita scripsit ad eum, & ad Patriarchas Alexandrinum, Antiochenum, & Hierosolymitanum: & Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus eidem Pontifici scribens, hæc in laudem Apostolicæ Sedis & Romanæ Ecclesiæ scribit. Nec refert, quod Theodorus scribens Patriarchæ Alexandrino eum vocet Sanctissimum, Patrem Patrum, lumen

Lumen luminum, Dominus Beatissimus. *Per omnia Sanctissimo Patri Patrum, Lumini luminum, Domino meo Beatissimo Papa Alexandria Theodorus minimus Presbyter & Præpositus Studiani &c.* Ei enim nomen Papæ & Sanctissimi attribuit, quia legationi à latere fungitur. Dicitur autem Lumen luminum, non autem supremum lumen, quia secundum Sanctum Dionysium in Ecclesiasticâ Hierarchiâ lumen luminum meretur appellari, qui illustrat eos, qui sunt in Ecclesiâ positi, ut alios illustrent; at nomē supremi, seu Principis Sacerdotū soli Pontifici Rom. ut supremi throni nomen Ecclesiæ Romanæ cōpetit. Ut innuit idem Scholarius apud Germanū pro Concilio Florentino c. 5. sect. 16. *Supremum thronum, in quo Christus fides claves posuit, adversus quem non prevulerunt unquam, nec prevalebunt usque ad consummationem portæ inferi, orascentes hæreticorum: sors orthodoxæ veritatis, adversus omnem hæreticam procellam tranquillæ portæ Ecclesiæ universæ, electa civitas refugii salutis.* Ecce Ecclesiæ Romanæ præminentiam De Pontificis Romani primatu hæc effatur. *Princeps Sacerdotum primus, universalis, supremum lumen, Apostolicum caput, à Deo præpositus Pastor ovium Christi, Iamitor Regni Calorum, petra fidei, super quam edificata est Catholica Ecclesiæ.* Theodorus è vinculis liberatus omnium Ecclesiarum Orientalium unionem exoptans. *Num. (inquit Michaëli Imperatori) tempus acceptabile, nunc dies salutis, ut reconcillemur nos Christo auspicis, & probante pacato Imperio tuo, ut uniamur nos vertici Ecclesiarum Dei Romæ, & per eum tribus Patriarchis.* Cùm idem Imperator Michaël optaret ut omnes Episcopi Catholici, & Iconomachi convenirent de dogmatibus fidei acturi, responderunt Orthodoxi non decere concilium unum cum hæreticis convenire, nec penitus audire eos, nisi ad correctionem, quia regula Ecclesiasticæ id vetant. *Ejus (inquit) declarationem peteres ab Ecclesiâ Romanâ, prout ab initio antiquâ Patrum traditione mos fuisset, quippè quod ea sit suprema Ecclesiarum Dei, adversus quam portæ inferi non possint prevallere.*

XXV. Cùm anno Christi 858. Ignatius

Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcha duodecimum inchoasset Sedis suæ annum, Bardam Patriarium, penes quem summa erat administrationis Imperii, excommunicavit post sæpè iteratas monitiones ob uxoris infantis repudium, & cum cognatâ sibi sponsâ consuetudinem. Hujus Bardæ factione ealumniosè accusatus de conspiratione adversus Imperatorem, Episcopali Sede impie privatus est, & in Insulam Terebinthum relegatus, ubi cùm nunquam potuisset persuaderi, ut daret libellum renunciationis suæ Sedis Patriarchalis, post multas vexationes & varios cruciatus, ad extremum in Copronymo sepulchro inclusus est sub custodia crudelissimorum hominum; sed inde furtim à pio quodam viro sublatum, iterumque captus est, & post multiplices locorum mutationes tandem in Insulam Mitylenem deportatus est Similes erumnas passi sunt alii Episcopi eòquod (ut referunt Curopalates & Cedrenus Nicetas) Photium in Sedem Patriarchalem intrusum nollet recipere. Cùmque Photius apud Michaëlem Imperatorem insinuallet Ignatiū. quod exul cōtra Imperium res novas moliretur, ejus rei causâ missi iudices, sævissimam quæstionem de Ignatii familiaribus habuerant: sed cùm nihil reperissent, tunc vincum ipsum ex Terebinthi Insulâ ad Sacram transferebant, ibi eundem in caprarum stabulo concluserunt. Inde verò aliò atque aliò deductus, tandem post varios carceres, vincula illi illata scribit Anastasius Bibliothecarius in præfatione historicâ ad octavam Synodum, quod Photius videns quàm plurimos adhuc stare pro Ignatio, persuasit Imperatori ministerio Bardæ, ut congregaret Concilium communicantium Episcoporum, quo Ignatium damnaret, ut hæc arte Episcopos & populum ab ejus affectione divelleret; sed & cùm & hoc peracto permulti nihilominus Ignatio adhærent: Imperator etiam suadente ipso Photio statuit legationem mittere, non ad aliquem alium Patriarcham, Episcopum, vel Ecclesiam; sed ad Nicolaum II. Romanum Pontificem, ad rogandum, ut vel ipse Pontifex veniret Constantinopolim, vel legatos mitteret, specie quidem

quidem (inquit Nicetas) ad extirpandam hæresim Iconomachorum, quæ iterum reviviscere videretur; revera autem ut ab iisdem legatis extorqueret confirmationem depositionis Ignatii, cum & mendacia suis ad Nicolaum miscens, scripsit Ignatio ob senium & infirmitatem suæ Ecclesiæ renuntiasse, & in cujusdam Insulæ Monasterium se recepisse, ubi cum omni honore, & charitatis obsequiis viveret. Ipse Nicolaus Papa in litteris Encyclicis ad universos fideles & Episcopos Orientis testatur eandem legationem postulatam fuisse ad sedandum conflatum Schisma, seu (ut vult Anastasius Bibliothecarius horum omnium testis) ut Pontifex suâ auctoritate evelleret errorem Iconoclastarum. Ex quibus omnibus elucet auctoritas Ecclesiæ Romanæ, & Sedis Apostolicæ, dum ad eum non tantum Patres & Imperatores Orientales, sed etiam ipsi adversarii recurrunt. Baronius tom. 10. Annalium ad annum 807. refert libellum Ignatii & aliorum Episcoporum ac Archimandritarum ei adherentium nomine, ante fugam ejus scriptum à Theognosto olim exarcho, postea Monacho, & tunc propter fidem extorret, delatum ab eodem Romam, & oblatum Nicolao Papæ, quo exponunt mala, quæ passi sunt à Photio, ratione quorum Ecclesiæ Romanæ, & Sedis Apostolicæ judicium interpellarent, tanquam Præsidis & Patriarchæ omnium Sedium, ac Principis Apostolorum, & universalis Papæ. Idem Baronius producit litteras, quas per ejusdem Nicolai legatos Romam redeuntes Photius scripsit. Extant etiam apud eundem Baronium ad annum Christi 807. litteræ responsoriæ ad ipsum Imperatorem & Photium, quibus aperte Photifex improbat Ignatii ejectionem, ejusdemque Photii promotionem, quem ideo in litteræ inscriptione non appellat Episcopum, sed tantum prudentem virum, utpotè hominem laicum, nulloq; sacro ordine legitime initiatum. Producit etiam alias ejusdem Pontificis datas ad universos Christi fideles, quibus præcipue Patriarchas, & omnes alios Antistes monet, ut à Photii communionem abstineant, & Ignatio adhæreant. Et anno 807. idem Pontifex Photium

alienæ Sedis invasorem, & legitimum Antistitem persecutorem, necnon Gregorium Syracusanum malorum omnium auctorem, aliosque ipsi ad hærentes Episcopos deposuit, alios vero à Photio expulsos in pristinas Sedes restituit, & si quæ præter regulam forte egisse perhiberentur, Apostolicæ Sedis judicio reservavit. Quem processum Apostolicum Deus approbavit, & Imperator ejusque Consiliarii non impune tulerunt injurias, quas Sedi Apostolicæ intulerunt; nam an. 867. Deus recordatus Ecclesiæ Constantinopolitanæ in primum malorum omnium auctorem Bardam Casarem vibravit prima vindictæ jacula, deinde alios plexit. Et ut apparet illas poenas inferti non ob aliud, quam ob illatas injurias Ecclesiæ & Sedi Romanæ. Inter cætera signa mortis Bardæ prænuntia illud fuit, quod quadam nocte vidit in somnio Sanctum Petrum in solio sedentem, Ignatium vero ejus pedibus advolurum, postulantem ultionem injuriarum sibi illatarum, & Sanctum Petrum ipsius lacrymis flexum cuidam astanti gladium dedisse, quo primum Bardam, deinde Michaelē Imperatorem frustatim concideret, ita Curopalates, Cedrenus, & Glicias auctores Græci. Ejus porro miserum obitum refert Baronius ad annum Christi 867.

Cæterum notatu dignum existimo XXV.
id, quod anno 867. accidisse refert Baronius post Curopalatem, Zonaram, Cedrenum & alios: Russos, sive Russulanos, populos Seythicos, Arctoi Tauri incolas, efferos, & agrestes, post totam Euxini Ponti Martitimam Regionem depredatâ domû reversos, Constantinopolim misisse legationem, postulantes ab Ignatio Sacerdotes à quibus baptizarentur, fideique Christianæ rudimentis imbuerentur, pro quorum admissione, & poenâ imponendâ Sacerdotibus qui Photio adhererent. recurrût ad sinû Romanæ Ecclesiæ. Nicolaus Pontifex ad instantiam Basilii Imperatoris misit suos Apocrisarios Constantinopolim. Inter alia Ignatius hæc verba in suis litteris inseruit, loquens de Pontifice Romano. *Unus & singularis præcellens, atque Catholicissimus Medicus morborum; quæ in membris juncti Christi, & ab ipso Domino confisi-*

Sanctæ Ecclesiæ Romanæ. Cap. VI. §. 24. 469

confitutus esset. Refert Anastasius Bibliothecarius, quod anno 868. Basilius Imperator antea collega Michaëlis Imperatoris, tunc vero solus imperans, auditâ promotione Adriani II. ad Cathedram Petri misit Romam Euthymium Spatharium, qui post porrectas Basilius Imperatoris, & Ignatii Patriarchæ epistolâs & munera, variis Encomiis Sedem Romanam immaculatam extulit, gratias agens de restitutione Ignatii & damnatione Photii ipsius auctoritate factâ: hâc legatione ritè peractâ, Anno sequenti, scilicet 869. Adrianus misit Constantinopolim eisdem legatos à latere, quos ante obitum suum Nicolaus Papa mittere destinaverat, scilicet Donatum Episcopum Ostiensem, & Marinum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum, quibus etiam sociavit Stephanum Nepefinum Episcopum, suisque litteris ad Imperatorem & Patriarcham confirmavit quæcumque gesta fuerant in expulsiōe Photii, & restitutione Ignatii. Deinde hortatus est ad cogendam Synodum OEcumenicam, in quâ à præfatis Sedis Apostolicæ legatis prospiceretur lapsis, qui cum Photio communicassent, & plenissimè consuleretur statui Ecclesiæ Orientalis. Profecti igitur legati, ingenti ubique honore recepti ab iis, quos obviam eis Imperator in diversâ loca miserat, maximè in Urbe Constantinopolitanâ (ut scribit Anastasius) solemnî ritu ab universo Clero, Patriciis, aliisque omnibus Palatinorum ordinibus & cuncto populo, eum cereis ac lampadibus procedente suscepti sunt. In præfatione hujus octavæ Synodi Photius nominatur arbor infructuosa falce Apostolicâ succidenda, simulator, hypocrita, raptor, lupus, grassator. Celebratur autem zelus Nicolai Pontificis adversus eum vocaturque Elias. In primâ actione istius Synodice legatis inseruerunt Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus pro patriarchatu Antiocheno tunc vacante, Thomas Tyri Metropol. Pro Theodosio Patriarchâ Hierosolymitano Elias illius Ecclesiæ Syncellus; itemque ipse Basilius Augustus unâ cum pluribus patriciis, de quorum numero fuit Bahanes vir primarius apud Imperatorem.

Plura ibi Baronius inter ea scribit, cur Legati Romanæ Ecclesiæ primò litteras sue legationis ostendere renuerint, deinde quare illas postea produxerint An. 878. Joannes VIII Pontifex Romanus rogatus à Basilio Augusto, Ecclesiæ Constantinopolitanæ visitationem commisit Paulo Episcopo Anconitano, & Eugenio Ostiensi. Scripsit etiam acres epistolâs Ignatio Patriarchæ Constantinopolitano, ob occupatam ab eo Dicecesim Bulgaricam, Romanæ Ecclesiæ immediate subiectam, Baronius ad annum 879. narrat quod defuncto Ignatio rogatus fuisset Joannes VIII. Pontifex ut Photii promotionem secundam ad Patriarchatum Constantinopolitanum suâ auctoritate firmaret, quod Pontifex præstitit nimis levis, ratione cujus facilitatis & mollitudinis non Papa, sed Papiâ per contumeliam nominatus est.

Anno 886. apud Baronium post Pho- XXVI.
tium rursus ejectum è Sede Patriarchali Constantinopolitanâ per Leonem Imperatorem, hic cum Styliano Neo-Cæsareâ Metropolitâ cognomento Mapâ nomine suo & Sacerdotum Orientis Catholicæ communionis, legationem misit ad Stephanum VI. Romanum Pontificem, ut cum Stephano Photii successore dispensaretur in Diaconatu suscepto à Photio contra legem Ecclesiasticam. In Cæsaris Styliani epistolâ hæc notata dignissima inserta sunt. *Quoniam (inquit) scimus, quod à vestra Apostolica Sede corrigi, & juxta canones corripî debemus. Hæc de causâ humilibus his nostris litteris tuam oramus venerabilitatem, ut misericorditer nobiscum agas.* Non dicunt scimus quod ab Antiochenâ, vel aliâ Sede corrigi, & juxta canones corripî debemus, sed à *vestra Apostolica Sede.* Hanc subjectionem iterum denotant verba sequentia: *Humilibus his nostris litteris tuam oramus venerabilitatem ut &c.* Plura ibi: Stephanus autem Papa suâ repositione suspendit judicium de Photio, quia Imperator scribebat sponte se abdicantem quietam vitam elegisse. Itaque mandat, ut utriusque partis Episcopi mirantur, quibus auditis possit pronunciarî sententia. Si enim acquiescisset iis, quæ Imperator scripserat de Photio

N n n 3 sponte

sponte se abdicante, ejus sessionem illegitimam quodammodo probare potuissent nonnulli existimare. Non poterat enim renunciare, qui nunquam legitime sedisset. Existimat tamen Baronius fuisse dispensatum cum Stephano Germano Imperatoris, qui Diaconatū susceperat à Photio.

XXVII. Baronius ad annum Christi 1063, narrat Petrum Patriarcham Antiochenum more majorum misisse epistolam ad Leonem IX. statim ac creatus fuit Patriarcha, quā testatus se Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ unionem & fidem profiteri, quam recipiens ac probans Pontifex eidem rescripsit ejus electionem probans, si non eam Sedem Neophytus, aut Curialis, aut Digamus, vel pretio, vel quolibet modo, sacris canonibus contrario obtinuisset, estque hortatus, ut Sedis Antiochenæ, quæ tertium à Romanâ locū obtineret, dignitatē cōstāter defenderet adversus eos, qui eam minuere vellent. Porrò non solum Ecclesiam Antiochenam, sed etiam Alexandrinam atque Hierosolymitanam eo tempore Communionem Romanæ Ecclesiæ, nomen Romani Pontificis in Ecclesiâ recitasse satis constat ex diprychis Michaëlis, Cerialii Patriarchæ Constantinopolitani ad Petrum Patriarcham Antiochenum, dum ea de causâ conquestus de isdem Patriarchis. Dum anno 1073 Gregorius VII. accepisset per quosdā Monachos à Michaële Imperatore Constantinopolitano gratulatorias de suâ electione litteras, eâ occasione misit legatum Dominicum Patriarcham Venetum cum litteris pro componendo inter Latinos & Græcos schismate, quam legationem utilem fuisse probabile est, quandoquidem anno sequenti Gregorius Papa pro Imperio Constantinopolitano laboravit, ut ei suppetiæ darentur contra Saracenos, ut patet ex lib. I. epist. 49. & 12 epist. 37. ejusdē Pontificis licet obiter etiam dicendum, quod Principes Hispaniæ Sanctus & Alphonfus erga Romanam Ecclesiam singularem obedientiam & observantiam manifestassent, speciale exemplum Berengarii Comitum Barchinonenſis enituit: hincim sub Urbano IV. Tarraconenſem Civitatē Romanæ Ecclesiæ obtulit, eandemque

ab eo sub tributo possidendam accepit. Dum an. 1076. Henricus Germania Rex se ab Ecclesiâ schismate separaret, Rex Barbarus eidem se conjunxit, & subditū constituit. Nam Rex Arabs Saracenus nomine Anzir, regnans in Mauritaniâ Sitifensi agnoscens principatum Ecclesiæ & Sedis Romanæ supra omnes Ecclesias, misit Romam Servandum Præbyterum ab eo consecrandū in Hippocensem Archiepiscopum, & unā cum aliis muneribus misit quoque captivos, quos habebat, cui Regi Pontifex rescripsit, ac Apostolicam Benedictionem licet Saraceno impertivit. An. 1081. venit ex Oriente Romā Joannes Præbyter à Patriarchâ Armenorū missus insequens quendam hæreticum pulsum ex Armeniâ, & à Pontifice Romano prius damnatum.

Petrus Diaconus lib. 4. cap. 48. scribit, quod Imperator Orientis nomine Alexius nobilem legationem direxit Romam, condolens Romanis de injuriis Pontifici & Urbis illatis, laudansque virtutem, quā Henrico IV. obtulissent, adeoque significarent, si eorum animi in ipsum Alexium propensiores essent, velle vel se, vel Joannem filium suum more priscorum fidelium Imperatorum à Summo Pontifice Romæ coronam Imperii sumere; an fictè vel verè præfatus Augustus egerit, vide ibi an. 1115. cum pleræque accusationes adversus Arnulphū Patriarcham Hierosolymitanum ad Paschalem Papam essent delatæ, hic misit in Orientem legatum Episcopum Arausicensem in Galliis Episcopum, qui Concilio celebrato ipsum Arnulphum deposuit. Accipe verba Wilelmi Tyrii lib. 11. cap. 26. *Dominus Papa auditis enormitatibus Arnulphi Patriarchæ, & de ejus immunda conversatione plenius edoctus, legatum dirigit ad partes Syriæ quendam virum venerabilem, & multi religione conspicuum Arausicensem Episcopum, qui ad partes nostras perveniens convocato universi Regni Episcoporum Concilio, prædictum Arnulphum coram se stare præcepit, tandemque meritis exigentibus auctoritate Sedis Apostolica ab officio Pontificali deposuit.* Hæc historica patenter ostendit, quanto in honore Apostolica Sedes & Romana Ecclesia apud istos Orientales

Jes foret, ut verò Arnulphus in suam Sedem restitueretur, non ad Imperatorem vel Patriarcham aliquem se contulit, sed ad Ecclesiam Romanam, ut idem Tynus innuit. *Ille autem adhuc fiduciam habens in suis præstigiis, quibus penè universonum subvertebas animos, transfretare coactus ad Romanam perrexit Ecclesiam, ubi Domini Papæ, & totius Ecclesiæ blandis verbis, & largâ munerum profusione, religionem circumveniens cum gratiâ Sedis Apostolicæ remeavit ad propria, Sedem obtinens Hierosolymitanam &c.*

XXIX. Cæterùm, Alexium Imperatorem Orientis, & Ecclesiæ Romanæ communionem conjunctum probat Baronius ad annum Christi 1118. ex eo quod legationibus ac muneribus frequentarit Monasterium Cassinense, ut patet ex eorum chronicis, maximè Petro Diacono lib. 4. cap. 17. cap. 29. cap. 48. Petro Cluniacensi l. 4. epist. 39. imò quod Ecclesiam Romanam non mediocribus donis coluerit, testatur Petrus Diaconus lib. 4. cap. 48. addit Euthymius Zigabenus præfatum Augustinum plurimum insudatè in evellendis erroribus, & colligendis orthodoxæ fidei decretis, quæ postquam Euthymius recensuit, subdit. *Quâ sanè in re non sibi Pontificum munus arrogavit, sed exemplo suo Pontifices excitavit, seque illorum socium & adjutorem adjunxit &c.* Præcipua verò laus Imperatoris hæc est: *Quod quandam (inquit Baronius ad annum 1118.) hujus temporis nefandam Patriarcham Basilium auctorem hæresis Bogomitorum detexit, atque non sine labore detectum, eundem flammis comburendum tradidit.* Anno 1127. vendicatâ nobili civitate Tyro ab infidelibus ante annos quatuor, tandem primus creatus est Archiepiscopus Wilhelmus natione Anglicus, ex Priore sancti Sepulchri, qui mox in Italiam navigans pro pallio, illud accepit ab Honorio Papâ, qui etiam cum eodem missus Ægidius Episcopus eruditus. Sic enim suam epistolam auspicatur Pontifex. *Honorium Episcopum, Servus servorum Dei, Venerabilibus Fratribus Suffraganeis, Episcopis, Clero, & Populo Tyri salutem, & Apostolicam benedictionem &c. Universitati vestra mandando præcipimus, quatenus cum benignè recipiatis, & tanquam*

proprio Metropolitanano, & animarum vestrarum Episcopo subjectionem, obedientiam, & reverentiam humiliter deseratis. Hæc verba: *mandando præcipimus &c.* Denotant auctoritatem ac jurisdictionem in illarum Ecclesiarum Præsules, Eandem jurisdictionem insinuat Patriarchæ Hierosolymitano. *Honorius Episcopus, Servus servorum Dei, Venerabili Fratri Guarimundo Hierosolymitano Patriarcha salutem, & Apostolicam benedictionem &c. Suffraganeis Ecclesiæ suæ præcipimus, quatenus ei tanquam proprio Metropolitanano subjectionem & obedientiam deserant.* Præcipere non est æqualis, sed superioris. Idem Pontifex monuit Patriarcham Antiochenum, ut restitueret Suffraganeos Tyrësi Archiepiscopo. *Per Apostolicâ scriptâ, & per Venerabilem Fratrem nostrum Ægidium Tusculanum Episcopum, Apostolica Sedis Legatum, tibi mandamus, quatenus Suffraganeos Tyrësis Ecclesiæ sibi restituas. Quod nisi infra quadraginta dies post earum inspectionem literarum, quas ad eos direximus, debitam ei subjectionem exhibuerit, nos extraneos ab officio Episcopi suspendimus.* Non ait te rogamus, sed tibi Patriarcha Antiochena Ecclesiæ mandamus.

Hunc porrò primatum Ecclesiæ Romanæ & Sedis Apostolicæ ita constanter omnes Ecclesiæ & Sedes Apostolicæ veneratæ sunt, ut ab ejus obedientiâ deflectentes, graves poenas luerint, ut contigit anno 1136. cum obiisset, quidam Radulphus absque consensu Episcoporum, Suffraganeorum, vel certe ejus Ecclesiæ, sed solo favore populi, quem muneribus demeruerat, illam Sedem occupavit, ac illic pallium de altari Beati Petri Antiochenæ Ecclesiæ propriâ auctoritate, ac nullo habito respectu Romanæ Ecclesiæ sibi assumpsit, detrectans omninò subijci Ecclesiæ & Sedi Romanæ, quam contendebat non esse sibi superiorem, sed parem; quod utraque Cathedra eisset Petri, imò Antiochena quasi primogenita, insigniorem prærogativam mereretur: contra quam arrogantiam quidam æmuli ad Romanam Ecclesiam & Sedem recurrerunt, plurimorum aliorum criminum illum insimulantes, quos tandem ipse secutus est. Cujus causæ cogitione

ac decisione dilatâ in adventum legati ad hoc mittendi : interim dimisso ab eodem Patriarchâ pallio, quod sibi Antiochiæ sumpterat, aliud accepit solemniter ritu sumptum de corpore Beati Petri Romæ : rediens verò Antiochiam non est admissus à Clero & Principe, nisi diu post. Intereâ missus ab Ecclesiâ & Sede Romanâ Petrus Archiepiscopus Lugdunensis, qui apud Accon veneno sublatuſ est. Ad instantiam aduersariorum Patriarchæ in legatione successit Albericus Episcopus Ostiensis, qui convocatis Syris, & Palæstinis, ac aliis Antistitibus Synodum Antiochiæ in Ecclesiâ Principis Apostolorum celebravit : ubi auditus aduersus Patriarcham accusationibus, cum ipse tribus diversis diebus peremptorio citatus edicto venire ad respondendum renuisset, per Synodi sententiam damnatus, atque depositus est, & iubente legato de palatio Patriarchali, in quo tamen magno stipatus agmine populise continueret, à Principe eductus, & in vincula coniectus apud Monasterium Sancti Simeonis juxta mare in eminentissimo monte, ubi postquam catenis restrictus diu fuit, tandem elapsus Romam perrexit, & gratiâ Sedis Apostolicæ aliquatenus assecutus, dum iter maturaret, veneno miserabiliter extinctus est (inquit Tyrius lib. 15. cap. 18.) qui addit ab eodem legato Alberico celebratum fuisse Concilium Hierosolymis in solemnitate dedicationis templi Domini, in quo Concilio : *Cui Synodo (inquit) interfuit Maximus Armeniorum Pontifex, smò omnium Episcoporum Cappadocia, Media, & Persidis, & utriusque Armenia Princeps, & Doctor eximius, qui Catholicus dicitur.* Narrat idem Tyrius lib. 14. cap. 11. & seq. quod Fulcherus Archiepiscopus Tyri cum Anno 1138. consecrationem accepisset à Patriarchâ Hierosolymitano more prædecessorum suorum, Romam pergens pro obtinendo pallio à Patriarchâ ejusq; complicitibus injuriosè, & insidiosè tractatus est : itaut vix ab eorum manibus elapsus Romam potuerit appellere, ut patet ex litteris objurgatoriis ac comminatoriis Innocentii Papæ ad eundem Patriarcham scriptis, quas refert Wilhelmus Tyrius. *Innocentius Episcopus Servus*

servorum Dei, Venerabili Fratri Wilhelmo Hierosolymitano Patriarcha, salutem, & Apostolicam benedictionem. Magistrum totius Ecclesiæ & Ecclesiasticæ institutionis Beato Petro Apostolorum Principi, celesti privilegio esse collatum, Evangelica declarat auctoritas. Et infra : Mira, mirum autem quoniam cum Romana Ecclesiâ pro liberatione Orientalis Ecclesiæ tantopere laboraveris, & multorum filiorum sanguinem effundendo, corda tam Ecclesiasticorum, quam secularium ad ejus servitium excitaveris, nequaquam, prout convenit, eidem Matri tuæ hæc vice respondere curasti. Vocat Ecclesiam Romanam Matrem Sedis & Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Subdit : Parum enim tibi visum quod Venerabilem Fratrem nostrum Wilhelum Tyrensem Archi-Episcopum more prædecessorum suorum pro susceptione pallii ad Romanam Ecclesiam venientem disturbare presumpseris, ubi te erga eum à nobis redeuntem inhumanum, difficilem, & nimis asperum exhibueris &c. Quocirca, auctoritate Apostolicâ precipimus, si ejusdem Matris tuæ piis operis studiis, atque solatiis conforveri ; si in tuis necessitatibus ejus patrocinii desideras adjuvari, jam dictum Archiepiscopum diligas, & honores &c, aliqui timendum tibi erit, nè tam ipsum, quam Suffraganeos suos à tuâ obedientiâ substrahamus, eosq; intra manus nostras contineamus. Quæ monitiones & comminationes auctoritatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in reliquis Ecclesiis etiam Asiæ manifestant. Undè cum ei obedire detrectaverunt, imensa moles Ecclesiæ Asiaticæ corruere cœpit. Ex eodem Tyrio lib. 16. cap. 17. defuncto Wilhelmo Patriarchâ Hierosolymitano Fulcherus Archiepiscopus Tyri successit, & explosus ac amotus Radulphus per sententiam Eugenii Papæ.

Refert Baronius post Theodorum XXXI
Balsamonem testem oculatum, quod tempore Emmanuëlis Imperatoris canon Concilii Carthaginensis de non trahendo Clerico ad laicorum tribunal contemptus est; itaut multi non tantum ex laicis, sed ex sacris Ministris, ut Episcopi, Monachi, Clerici ad sæcularia judiciâ traherentur, & cogerentur forum Ecclesiasticum recusare, causasque ad sæculare judicium evocare. Aſſententibus

rentibus iudicibus posse ab Imperatore omnia fieri, ac immutati. Quam Ecclesiasticam immunitatem proculcatam Deus ultus est. Nam non multò post Imperatores Imperio privati, & in seruitutem redacti sunt, dum Ecclesiastica jura & auctoritatem sibi arrogare voluerunt. *Discant hinc Principes Occidentales pro ipsi rem agi ab Episcopis, cum quod suum est vendicant ab eorum manibus censuris Ecclesiasticis*, inquit Baronius, qui etiam ad an. 1154. notat post Wilelmum Tyriū l. 18. c. 1. & 8. quod cum Almaricus Patriarcha Antiochen. infensus esset redditus Rainaldo Principi Antiocheno, ab eo nimis ingominiosè tractatus est; nam in carcerè tetricè detrusus, & capite melle delibuto mucis expositus Sole calente. Deus hanc sacrilegam barbariem ultus est: nam post ingenrem penuriam immisissam, idem Princeps in manus hostium venit.

XXXII Wilelmus Tyrius lib. 18. cap. 6. 7. 8. narrat annò 1155. Fulcherium Patriarcham Hierosolymitanum propè centenarium, unà cum aliquot aliis ex præcipuis Orientis Episcopis in Italiam ad Adrianum IV. Papam perrexisse, ut cõquereretur de militibus hospitalariis qui se dicebant exemptos per privilegia Apostolica. Eodem anno Adrianus Papa legatos milit ad Imperatorem Constantinopolitanum pro procurandâ cõcordiâ inter Latinos & Græcos, pro quâ accelerandâ scripsit Basilio Archiepiscopo Thessalonensî Archiepiscopo, hujus temporis in Orientali Ecclesiâ magni neminis viro. His verbis: *Ex quo per invidiam hostis antiquè Constantinopolitana Sedes à sanctâ Romanâ & Apostolicâ (quod sine lacrymarum inundatione vix famur) Ecclesiâ seipsam separavit, & hominis inimicus proprium malitiæ venenum effudit, & à Matris obedientiâ liberi secesserunt, unitatiq; locum binarius subiit, laborem multum & studium, qui nos præcesserunt Beati Petri successores adhibuerunt, ut schisma de medio tolleretur; & unitati Ecclesiæ, qui se ab eâ separarunt, redderentur. Quamobrem & nos, qui hoc tempore Apostolicæ Sedis curam suscepimus (ut Deo placeat) pro omnibus Ecclesiis, quæ sunt intra terrarum orbem constitutæ, quamvis Beati Petri virtutibus par nihil habeamus, ministerio*

*tamen fungi cogimur. Et post aliqua: Undè Frater in Christo dilectionem tuam his litteris admonemus, ut hanc rem diligenter cures. Nam una est Ecclesiæ, & una sola sanctificationis arca, in quam unumquemque fidelium è diluvio servari oportet, circa unionem ejus omnibus modis labores, tuæque cogites prudentia, ut Ecclesiæ Dei non possit divisa consistere, ut omnem animâ viventem è præsentis diluvii procellis intrâ unam arcam Ecclesiæ congregari oporteat ad Beatum Petrum omnium fidelium gubernatorem traditum est, quoniam modò Sancti Patres divino spiritu illuminationis omnium Ecclesiarum primatum sanctam Romanam Ecclesiam absolatè obtinere iusserint, & ad ejus sententiam omnium iudicium referri præscripserint, & ad tollendam de medio divisionem, ad unionem Ecclesiæ, ad conjunctionem divisi parietis propter Dei dilectionem, propter animæ salutem, & propter gloria fruitionem, quæ non marcescit vigilanter adverte &c. Illi Basilius Archiepiscopus Thessalonicæ respondet se non abscessum esse ab Ecclesiæ Catholice unitate, licet Ecclesiæ Orientalis discrepet quibusdam ritibus ab Occidentali. Illi arripit Petrus Cluniacensis lib. 5. epist. 16. illius sæculi scriptor, ubi sic Sancto Bernardo scribit: *Testes sumus, & nos temporis nostri qui humanâ Ecclesiam, & totam Latinam linguâ offerre Deo salutare sacrificium æximi panis videmus cum Græcâ Ecclesiâ, & maxima Orientis pars ac Barbaræ sed Christiana gentes sacrificare de fermentato dicantur. Cùm hoc ita sit, nec antiqui, nec moderni propter tam celebres & famosi usum dissonantias, à charitate mutuâ desciverunt, quia nihil, quod fidem vel charitatem læderet, in his omnibus invenerunt. Præter hos Patriarchas, habuerunt etiam Græci suos tam Hierosolymitanum, quâ Antiochenum, sed titulo tenus cùm illic consistere non possent, ut docet Theodorus Balsamon in canone 16. Synodi Antiochenæ. Anno 1163. Balduino Regi Hierosolymorum successit Amalricus frater: sed priusquam coronaretur coactus est à Joanne Præsbytero Cardinali Legato, & Patriarchâ Hierosolymitano dimittere uxorem, quam sibi in quarto consanguinitatis gradu duxerat Patriarchâ refragante;**

O o o concessio

concesso tamen, ut duo ex eâ suscepti filii legitimi haberentur; ut legitur Wilhelmus Tyrius lib. 19. cap. 1. & 4. Plura de obedientiâ Ecclesiæ Asiaticæ erga Romanam Ecclesiâ videri possunt apud Spondanum & Bzovium in supplemento annalium Baronii, & quæ dixi hoc capite §. 5. 7. 8. 9. 10. Tantùm huc adducam, quæ scribit noster Arnoldus Bostius lib. de viris illustribus Ordinis nostri cap. 14. de Sancto Petro Thomâ Ordinis nostri. Hic vir Apostolicus postquam varias legationes ritè & laudabiliter obiit, ad Principes, Reges, & Imperatores, Anno 1351. ad Regem Apuliz. Anno 1354. ad Genuenses & Mediolanenses, Anno 1355. ad Carolum IV. Imperatorem, & Regem Russiæ. Anno 1356. ad Regem Hungariæ, & Venetos. Anno 1357. ad Palæologum Imperatorem Constantinopolitanum. Anno 1359. & tribus sequentibus in Orientem. Anno 1363. ad Vice-Comites Mediolanenses & Genuenses. An. 1364. & sequentibus institutus est Legatus generalis iterùm in Oriente, & in Asiâ ut refert Mazzerius Cancellarius Regni Cypri. cap. 3. 4. usque ad 18. Bostius in Analectis c. 4. Godefridus Henschenius in commentario prævio ad vitam Sancti Petri Thomæ §. 2. & 3. & Episcopus Pactensis ab Innocentio VI. creatur, ac in augmentationē sui status Ecclesia Coronensis assignatur. Quantùm verò tunc sudarit pro Ecclesiâ Romanâ nunc cōciando, docendo, disputando, Domino cooperante & sermone confirmante sequentibus signis, nunc fideles baptizando, schismaticos in sinum Sanctæ Ecclesiæ reducendo, Constantinopoli, Smyrnæ, Rhodii, in Cretâ Insulâ & alibi; consule auctores citatos. Tandem in Patriarchatum Constantinopolitanum promotus est; & in commendam iterùm Ecclesia Nigroponti adjecta est. Fertur extirpasse in Cretâ abominabilem quandam hæresim quam potissimum nobiliores illius Insulæ propugnant, & cognatum Ducissæ Cretensium pertinacem igni adjudicasse. Hugone Hierusalem ac Cypri Rege defuncto, Princeps Petrus sacram unctioem ac Regium Diadema ab eo solemniter accepit in Ecclesiâ Cathedrali

Famaugustanâ, Audiens Sathaliam munitionissimam hostium fidei civitatem à Petro Rege captam, statim, Sacerdotes & Religiosos ad divinum officium persolvendum instituit. His peractis Romam venit suæ villicationis rationem redditurus, ubi ab Urbano V. Archiepiscopatum Cretensem in sui status augmentum iterùm accepit. Ex quibus patet Ecclesiâ Asiaticam tunc Sanctæ Romanæ Ecclesiæ fuisse subiectam, ac B. Petrum Thomam perfectissimum exemplar ac prototypum Nunciorum, & Legatorum Apostolicorum esse, sicut Beatus Franciscus Xaverius Missionariorum typus est.

§. 25.

*Testimonium Moderna Ecclesie
Asiaticæ in terris Principum
Infidelium.*

SANCTÆ Romanæ Ecclesiæ Maternitas non tantùm his locorum & temporum terminis circumscripta est; sed etiam à remotissimis Asiæ Regionibus debitâ Matri submissione ac veneratione nunc colitur: ex quo S. Thomas Apostolus pro Evangelicæ legis zelo Martyrii laureâ assecutus est per corruptissimos Paganismi, Mahometismi, Nestorianismi, & aliarum sectarum ritus ita depravatæ sunt, ut illæ solum nomen S. Thomæ & Religionis ab ipso annūciatæ & aliquod documentum retinerent. Præcipuam hujus assertionis fidem faciunt quæ habentur in libro Gallico, cui titulus est: *Les Estats, Empires, & Principaux du monde*, & in descriptione generali Asiæ per Petrum Davity quædam eorum ipsissima verba subinde referat. Primi quidē agētis de dominio Turcæ p. 912. *Quant aux Chrestiens, il yen a quelques uns, qui obeissent à l'Eglise Romaine, & quelques autres, qui en vivent separez. Quant aux premiers: outre les marchans Venitiens, Ragusois, François, & autres qui trafiquent en grand nombre de Tripoli à Damas, & en Alep, & en quelque autre Ville d'Asie & de Surie, & sont assistez aux choses spirituelles des Religieux de S. François qui habitent en Jerusalem, & à*

Bethleem

Bethleem on trouve un petit peuple, qui vit parmi les Armeniens, à la Latine. A Langiacane est un Chasteau de deux journées loing de Taurus, qui a 25. villages sous sa jurisdiction, qui reconnoissent l'Eglise Romaine, jaçoit qu'on y parle Armenien. Les habitans de ce lieu furent convertis par le Pere Barthelemy Bolognois de l'Ordre de S. Dominique, qui fut fait Eveque d'Armenie l'An 1337. sous Jean XII. Il y avoit lors, comme nous avons dit, 25. villages: mais à present il n'y en a que 12. qui persistent en l'obeissance de l'Eglise Romaine: & des autres 13. les uns se sont remis sous le Patriarche de la haute Armenie; les autres ont esté ruinez durant les guerres, que les Turcs ont eu contre les Perjes. Et ces 12. villages Latins sont environ mil deux cens maisons. Ils sont assistez aux choses spirituelles des Religieux de S. Dominique sous un Archevesque du mesme Ordre, esleu par leur Chapitre, & par les principaux des villages, & puis confirmé par le Pape. Postquam retulit varias Christianorum sectas ut Melchitarum, Nestorianorum, & Diofcorianorum, Jacobitarum, Maronitarum, subdit hos præ alius affici Sedem Romanam, cujus fidem jam à 400. annis professi sunt, imò Petrus Patriarcha Maronitarum anno 1515. misit legatos ad Concilium Lateranense, ut idem refert, & subdit: Le Pape Gregoire leur envoya deux Jesuites, qui aiant fait celebrer un Synode, ou se trouverent le Patriarche, & ses Eveques les induisirent à une entiere profession de la foy Catholique: de sorte qu'ils bruslerent les livres pleins d'erreurs, & reduisirent en deux Monasteres les Religieuses de ça, delà, donnans ordre à ce que les enfans fussent instruits en la doctrine Chrestienne: le Patriarche des Maronites est de l'Ordre de Saint Antoine; Il est esleu par les Eveques, & les Religieux, puis confirmé par le Pape. Il se tient à Tripoli de Surie.

III. Davit

Petrus Davity citatus ait in Dominio Asiatico Turcæ reperiri aliquos Hispanos & Lusitanos, qui liberum exercitium Religionis Catholicæ habent, primò in Provinciâ Anatholiz in Bithyniâ maximè lupadæ anno 1574. erant tres Sacerdotes & sex Tempia. In monte Olympi multa sunt Mona-

chorum alvearia eximie sanctitatis. In Phrygiâ seu Troade, sunt aliqui Christiani præcipuè Troiæ. In Provinciâ Joniæ nonnulli sunt Christiani & ferè advena Galli, Veneti, Flandri &c. qui etiam eadè Religionis exercitii libertate gaudent: De Insulâ Chio hæc scribit. A cete heure il y a plusieurs Chrestiens, qui vivent selon l'Eglise Romaine, & ont un Eveque Latin, qui est confirmé par le Pape. Les Jesuites y ont un College, & les Freres Predicateurs un Convent. Les Grecs ont aussy leur Eveque, qui depend du Patriarche de Constantinople; Quand aux Latins, quy qu'ils soient forcloz de la demeure de la Ville, tousfois l'Eveque n'a laissé d'aller celebrer la messe dans son Eveché, qui est en la Ville; dans laquelle il y a meisme un certain lieu, où tous les pauvres Chrestiens, & passagers peuvent loger trois jours, & trois nuits sans payer aucune chose &c. Il y a 4500. Catholiques Romains. Il y a aussy des Jesuites, des Jacobins, & des Cordeliers. Les Turcs ont laissé quelque bien à l'Evesque, qui y reside, qui est de la famille Iustinienne, qui vit encor avec beaucoup d'honneur, & de liberté; pource que le Roy de France s'a prise sous sa protection. Ait in Insulâ Samos aliquos esse Christianos. In Insulâ Rhodiensi nonnulli sunt Catholici, qui cum hæctenus forent mancipia, Sedem ibi fixerunt. Insula Cypri habebat olim 14. Episcopatus, sed Innocentius III. Papa ad instantiam Reginz Alidis ad 4. reduxit; scilicet Archi-Episcopatum Nicosiæ Græco-Latinum, Episcopatum Famagustanum etiam Græco-Latinum, Episcopatum Paphos, Græco-Latinum, & Episcopatum Limissanum. Archiepiscopus Nicosiæ vulgò Cypri non alium Patriarcham recognoscebat, nisi solum Pontificem Romanum; undè passim vocabatur primas Regni. eratque legatus natus à latere Sedis Apostolicæ, & postquam sub Pio IV. illa Insula venit in potestatem Venetorum, tres nominantur ad Archiepiscopatum, ex quibus unus à Sede Apostolicâ eligitur & confirmatur.

Quantum ad Syriam, hæc scribit IV. Davity. En Alexandrete outre les Mahometans il y a deux Eglises, l'une Latine pour les franks servie par un

Religieux de l'Ordre de Saint François, & l'autre Grecque servie par un Calogger ou Religieux Grec. Au reste les Chrestiens Originaires de Syrie, qui sont en beaucoup plus grand nombre &c. Ubi postquam retulit persecutiones quas à Turcis & Mauris patiuntur; Ut ab omnibus lectoribus percipiantur quæ refert, reddam Latine. Unicum solatium habent, scilicet quod liberum habeat Religio- nis exercitium: quælibet enim natio sua Tempa & Sacella habet, quo con- fluit religionis ergo: nec Mahometani prohibent Episcopis & Patriarchis ve- nire Romam: ut à Sede Apostolicâ con- fecrentur, eisdemque suarum ovium, ac regiminis sui rationem reddant, nec unquam auditum est Religiosos ac Sa- cerdotes capitalem sententiam subiisse, quia Romæ studuerant, vel ad Eccle- siam Romanam in materiâ Religionis recurrerant, vel ibi sacris ordinibus ini- tiati fuerant. Præter hos sunt Græci & Maronitæ: illi suum Patriarcham ha- bent, qui anno 1552. sub Julio III. hæ- resim Græcorum abjuravit, ut refert Andræas Masius. Et anno 1575. Patriarcha Antiochenus nomine Me- mini sub Gregorio XIII. promissit obe- dientiam Ecclesiæ Romanæ apud Ur- ret. histor. Æthiop. lib. 3. Maronitarum Patriarcha accessit Romam sub Inno- centio III. interfuitque Concilio La- teranensi, à quo tempore Ecclesiam Latinam, ejusque ritus secuti sunt. Ge- nebrardus chron. lib. 4. scribit anno 1515 à Patriarchâ Maronitarum Acuri Josephicum Eliâ Monacho missum fuisse ad Concilium Lateranense celebratum sub Leone X. cui gratiæ agebantur ob plurimas veritates Catholicas suis sub- ditis per F. Franciscum de Potentiâ ex- planatas. An. 1572. sub Gregorio XIII. Joannes Baptista Jesuita eos plenius in- struxit. Ab eo tempore usi sunt Cate- chismo linguâ Arabicâ Romæ impres- so. Hi Romanum Pontificem, ut caput Ec- clesiæ agnoscunt, à quo eorum Pa- triarcha confirmatur. Celebrant more Latino, ut refert Villamont lib. 3. cap. 7. Archiepiscopo celebranti adfunt duo Episcopi, sed in habitu seculari; Ar- chiepiscopus seu Patriarcha post eleva- tionem Corporis Christi dividit Sacra Hostiam in tres partes, quarum unam

sumit, alteram unus Episcopus, & tertiam unus Religiosus, Sacerdotes ac Religiosi singulis annis duas vel tres quadragesimas observant; celebrant Pascha more antiquo, officium divi- num persolvunt linguâ Chaldaicâ vel Syriacâ, fundunt preces instar Judæo- rum, modò curvi, modò prostrati, modò capite posito inter genua, modò levatis sursum manibus, sæpè terram osculantes. Monachorum, præcipuè Or- dinis Sancti Basilii Monasteria sunt in Monte Libano. Nontantum Religiosi: sed etiam quilibet alii Prælatos suos non affantur, nisi post osculum manus, & prostrati. Hi Maronitæ habent Ro- mæ pulchrum Collegium à Gregorio XIII. ædificatum, cujus directores sunt Patres Societatis; habent Hierosolymis Templum Sancti Georgii Martyris, Episcopi nullam Sedem & Diocesim fixâ habent, sed ad nutû Archiepiscopo- rum seu Patriarchatum mittuntur in Syriam, ut oves ibi dispersas visitent. Radzivillus epist. 2. narrat in Syriâ esse aliquos Arabes, qui Christianam Reli- gionem profitentur, licet aliquibus Fi- tibus ab Ecclesiâ Romanâ, & diversis utantur. In Alep Catholici liberè etiam fidei Romæ exercitium habent, ibi est Templum optimè fornicatum, & à mercatoribus Venetis egregiè orna- tum: juxta illud est Monasterium FF. Minorum. Ibi publicè Sacrum celebra- tur. Tripoli in Phœniciâ, ut testatur Villamont lib. 3. cap. 9. sunt plurimi Christiani, quorum libertas in exerci- tiis Christianæ Religionis major est, quàm alibi.

De terrâ Sanctâ seu Cænaan, ibi Christiani excedunt numerum Turca- rum & Judæorum. Habitant juxta Montem Calvariæ (inquit Cotov. Iti- ner. Hierosol.) Sacerdotes & Christia- ni ibi commorantes licet diverso idio- mate & ritu utantur, satis tamen benè inter se conveniunt, & coram Turcis & Mahometanis Christum verum Deû esse prædicant. Tantum elemosynis maximè Regis Catholici victitant. Rex Christianissimus anno 1621. ob- tinuit à Sultano Osman facultatem re- parandi Sacrum Sepulchrum aliàs non concessum, quod dotavit variis mune- ribus & ornamentis usque ad quadra- ginta

V.

ginta millia librarum Gallicarum. Cotov. in Hierosolimit. itin. scribit etiam Samariâ esse aliquos Christianos. Quâvis idem Historicus dicat quod anno 1600. in totâ Galilæâ seu Nazareth forent tantum duo Christiani, & anno 1621. tantum duæ domus: tamen Cezy in suo itineralo & alii ferunt esse in Domo Virginis Annunciatæ Conventum Franciscanorum. Chaldæi, sive Babylonii subjiuntur partim Turcis, partim Persis: eorum dominium extenditur usque ad Indias Orientales. Christianorum numerus ibi satis notabilis est: an. 1617. Metropolitanò Chaldæorum defuncto successorem è Societate Jesu à Clemente VIII. ordinatum & missum susceperunt. Et ante tempore Julii III. quidam Nestoriani illic degentes errores suos & obedientiam suo prætenso Patriarchæ detrectantes postularunt à Sede Apostolicâ Simonem Salacha Ordinis S. Pachomii Religiosum in illis partibus missionarium, cui à Turcis interempto quorundam odio successit Abdiesu ejusdem Instituti Monachus, versatissimus in sacris litteris & linguis, qui cõposuit versus Chaldæicos optimos ac subtilissimos in laudem Romani Pontificis, & interfuit Concilio Tridentino. Hic multos Nestorianos ad fidem Ecclesiæ Romanæ revocavit; habuit successorem Athalla ejusdem Ordinis professum, quem secutus est Denha Simon prius Archiepiscopus Geluensis. Tandem anno 1617. Elias Patriarcha Chaldæorum misit Romam ad Paulum V. legationem, quâ Ecclesiæ Romanæ religionem & obedientiam professus est: legati reversis in Babyloniam, præfatus Patriarcha Concilium coëgit, cui Guardianus Franciscanorum Conventus de Alep interfuit, lectæque sunt litteræ Apostolicæ, quibus Nestoriani errores exponantur, pluribus in contradictorio agitat, tandem Patriarcha cum suis illos abjuravit, & Ecclesiam ac Sedem Romanam, ut arcam divinæ veritatis agnovit. Patriarcha sub se complectitur quatuor Archiepiscopatus, & plurimos sub illis Episcopatus: In Assyriâ ex Angl. cuf. Nau. cap. 23. multi Christiani Armeni reperiuntur. Armenia duos Patriarchas habet, quo-

rum unus habitat in Monasterio Ecomæazim majoris Armenia: prope urbem Servaniensem seu Ervaniensem, alteri subjiuntur plusquam mille Episcopi, & Religiosi Sancti Antonii. Alterius Sedes est in minori Armeniâ. Fertur Patriarcham majoris Armenia nomine Azariâ sub Gregorio XIII. Romanæ Ecclesiæ obedientiâ vovisse. Cotov. itin. Myrzæ, Pol. Eccles. lib. 2. ait quod præter duos præfatos Patriarchas sit unus primus seu Archi. Episcopus, cui obediunt aliquot Armeniorum millia, qui ad discrimen aliorum vocantur Frankes more Europeorum, quia eorundem fidem sequitur, hujus primatis residentia olim erat in Nexivan, sed Metropolitanana Ecclesia S. Thomæ in Mosqueam conversâ est à Mahometanis: modò habitat in Monasterio Abbaranensi, distante uno milliari à Mexicano, eique subjiuntur plurimi Sacerdotes & Religiosi Ordinis Sancti Dominici: illos convertit ad fidem Beatus Bartholomeus Bononiensis Ordinis Sancti Dominici missionarius Apostolicus. In plurimis Civitatibus diffusus sunt. Celebrant more Romano, sed lingua Armenianâ. Hierosolymis in Ecclesiâ Sancti Jacobi eorum missale reperitur. In veteri Iberiâ, nunc vulgò Georgiâ seu secundum Venetos apud M. Polo. lib. x. cap. 5. Zorzaniâ Romanæ Ecclesiæ fides plantata fuit tempore Constantini Magni teste Nicephoro historia Eccles. lib. 8. cap. 34. Pio II. par. 2. cap. 25. per Mancipium Christianum, qui illius Regionis Reginam ab insanabili morbo liberavit, eamque hortatus est, ut fractis idolis Christi fidem amplecteretur.

Status Sophi amplissimus varias sectas fovet, quarum una est Catholicorum. Myrzæus Polit. Eccles. lib. 2. cap. 8. & alii scribunt illius Regionis Missionarium fuisse P. Bartholomæum Ordinis Sancti Dominici à Joanne XII. deputatum anno 1337. cum titulo Archiepiscopi Naxivanensis. Ejus successores in Archiepiscopatu sunt Religiosi Sancti Dominici, qui fidem Catholicam plurimum promoverunt. Illius fidei sectatores vocantur vulgò *Franks Armeniens*: incolunt urbes Naxivanensem, Abbaranensem, Abbaragonensem, Carnanensem,

VI.

nensem, Saltachensem, Hascassensem, Mescencensem, Carfanensem, Xabunibunensem, Giahugensem, Caragufensem, Chenfagensem, Arcachensem, in quibus locis sunt multa monasteria Sancti Dominici. *Goveau Progr. de l'Église* lib. 3. cap. 11. & 12. scribit Persas libenter de rebus Religionis disserere, & esse capaciores ad suscipiendam fidem Christianam quam alię nationes. Hinc est quod Franciscus Mascarenas Prorex Indiarum misit ad Mahometum Codabende Sophi Fratrem Simonem de Morales Augustinianum, à quo benignissimè exceptus fuit, in cujus signū illi suum filium natu majorem artibus Sphærę & Mathesis imbuendū tradidit, qui Christianę Religionis tanto desiderio flagavit, ut Persę non ferentes eum interemerint. Arias de Seldanā Prorex Indiarum Orientalium ad Xa-Abas post Regnum Corrazanum armis superatum, misit duos Augustinianos, qui etiam humanissimè excepti fuerūt. Quā devotus foret Rex erga sanctum Jacobum & Crucem manifestavit, dum civitatem Ispahanensem ingrediēs populo attonito invitavit Regem Georgianorum, ad unionem cum Ecclesiā Romanā, & signo Crucis calicem suum in mensā munire præcipiens eundem ritum ab aliis faciendum innuit: isdem PP. Augustinians Templum extruxit, ad quod confluebant plurimi Christiani confessionis & communionis gratiā. Sacrum Missę Sacrificium ab illis Patribus celebratum libenter audivit, ordinavitque, ut illis in urbe Ispahanensi Monasterium extrueretur: Jacobus Fava scripsit anno 1579. quod præfatus Princeps tunc gereret Crucem auream Reliquiis Sanctorum plenam. Myræus Georg. *Eccles. & Polit.* lib. 2. c. 13. narrat quod anno 1608. miserit Romam ad Paulum V. Nobilem Persam nomine Dansbeg cum Antonio Goveau Augustiniano Lusitano ad postulandum à Sede Apostolicā Episcopū, qui regeret locū (qui vulgò dicitur tres Ecclesię) ubi Prælatas Armenorum Christianorū habitare solet. Hujus Regis litterę ex linguā Persicā in Lusitanam, & ex hac in Latinam traductę fuerunt per P. Henricum Lancelot Augustinianum, ac Antuerpię typis mandatę.

Gomean sic consecratus Episcopus, reversus est in Persidem anno 1612. cum magno Christianę Religionis augmento. Nunc PP. Augustiniani, & nostri Discalceati habent Monasterium in Civitate Ispahanensi ubi Aula Regia Regis Persarum est. Illius loci Episcopus est P. Bernardus nostri Ordinis Ampiltis; qui ob senium & quotidianas infirmitates, illuc pergere non valet, in ejus subsidium ad præfatę Sedis & Ecclesię Aspahanę coadjutoriam promotus P. Placidus Chemin Ordinis Sancti Benedicti Monachus. Sophi subest Media, ubi nonnulli reperitūtur Catholici qui sub sunt Archiepiscopo Naxinanensi. In Regno Casbiniensi eidem Sophi subdito olim fuit Conventus PP. Augustinianorū. In Regno Ormuziano ex Jarric. lib. 4. cap. 5. 6. & 7. Pater Gaspar Barze plurimum insudavit anno 1549. in conversione Mahometanorum Xeqe Aio, ac legitimus successus amplexus fidem Catholicam studio P. Leonardi de Gratiā, & P. Sebastiani à S. Monicā Augustinianorum, ac in Civitate Ormaz Baptistatus est. Plura de nostri Ordinis Missionariis ac missionibus in illas Regiones agemus. tom. de Pontif.

VII.

De Indiis Orientalibus multa dicenda occurrunt, quę breviter perstringam, in primis subsunt partim Paganis & Mahumetanis, partim Hispanis & Lusitanis. Ibi plurima Religionum alvearia quorum major pars expensis Regis Catholici aluntur, reliqui mendicatio & fidelium libertate non exigua. Pastoribus æquale stipendium annuum datur à Rege, cui Papa permittit decimarum collectionem in his Indiis. Earum Sanctus Xaverius meritò Apostolus nuncupatur. Nam illa quidem ab Apostolo Sancto Thomā Christianę Religionis rudimenta perceperunt: sed illo per Martyrium extincto paulatim ad Gentiliū, & Saracenorū ritus & mores deflecterunt, adeo ut exceptis incolis vulgò S. Thomę vix ullum Christianę Religionis vestigium præter nomen superesset. Verum quidem est, quod Lusitani aliquibus Indię Oppidis postea dominantes Christianę fidei nonnullos radios immiscent; quodque illic foret Episcopus

copus universæ Indiæ præsidens & quidem ex Ordine sancti Francisci Christi vineæ ibi colendæ imbuerent: sed tantæ messi operariorum paucitas omnino impar erat, Ethnicæque superstitiones multum prævalebant: adeò ut ipsimet Lusitanæ Prædicatorii totos annos Missæ Sacrificio, & sacrâ concione carerent. At ubi Sanctus Xaverius à Paulo III. Pontifice missus advenit, mirum progressum Dei Ecclesiæ fecit. Non enim tantum animabus, sed corporibus etiam juvanda studia & conatus adhibuit, nam matutinas horas confessionibus excipiens sedulè impendebat, pomeridiantî tempus incarcerationis visitandis, consolandis, per confessionem sacramentalem convertendis, denique stipe corrogatâ juvanda dabat. Dominicis ac Festis diebus mane Lusitanos sacrâ concione fovebat, à prandio indigenas Christianæ Religionis Catechismo imbuebat. Pellicibus convertendis, ac pueris instruendis non deerat. Universi mirabantur Sacerdotem extraneum & ex alio orbe adventitium brevi tempore tot hominum millia, tot Principes, & Reges ad Christi fidem convertisse. Undè Indiarum Aboholus licet renuës cœpit appellari, & quo facilius tum pueri, tum adolescentes, tum viri cujuscumque status, & nationis Christianorum moribus imbuerentur Goæ Collegium parare cœpit, ita ut anno 1642. ex Fernando Guettero relat. annual. lib. 1. cap. 1. & 2. Myrao Polit. Eccles. lib. 2. Patres Societatis tres numerosissimas Provincias possiderent, prima est ad sinum Persicum; secunda in Sud, tertia in Japoniâ, prima habet Goæ Collegium Sancti Pauli, Novitiatum & Professorium. In territorio Salterensi sunt undecim residentia. In Urbe Bazaium Collegium est cum duabus residentis. In Tannaâ Collegium Deiparæ Virginis cum quinque residentis. In Civitate Damanensi Collegium undecim millium Virginum, Collegium Dei, & aliud Sanctorum Petri & Pauli Chaulense. Insuper missiones Persidis, Mogor, Catay, &c. Collegium Mozambicum cum residentis Teti, & Senæ. In Provinciâ Su sunt Collegium Deiparæ in urbe Cochinchensis, Novitiatu cum quinque re-

sidentis. Vaipicoræ in Regione Cochinchinæ Collegium Sanctæ Crucis cum residentis de Paliporto, & Regni Porcentis. Collegium Cranganorensis. Collegium Coulanense cum pluribus residentis. In orâ piscatoriâ erat Collegium Tutacorensis cum viginti-duabus residentis, sed destructum & spoliatum. Ibi etiam extat Collegium Negapatansense, & aliud Meliaporensis vulgò S. Thomæ in Regno Bisnagarensis, insuper Collegium Chandegriense, cum variis residentis. Collegium Malacense Peguanum, Bengalense, cum residentis Molacensibus. In Philippinis sunt aliqua Collegia ac residentia, in Macao egregium Collegium est. Provincia Japoniæ & Sinarum multa Collegia habet, quæ alibi commodius recensentur. Cæterum Josephus à Costâ de procurandâ Indorum salute l. 1. c. 18. hæc scribit. *Da mhi certè apud Indos Apostolicos viros, reddam ipse vicissim ex Indis Apostolicos fructus. Ad nostros, quod nescio, quam vita honestioris speciem, & cupiditatis abjectionem fortè conspexerunt, ita Indi accurrunt, ut passim confessiones faciendæ causâ remotissimis etiam veniant, triginta, aut octoginta leucas emens: conciones sacras ita frequentasse vidimus, ut insatiabili Dei verbi fame ferri viderentur. Vna ex aliâ, usque ad quatuor & quinque eodem die advenientes, idque omnibus diebus Dominicis & Festis. Patientia sacramentum perpetuâ quadam frequentia, ita & peti, & reddi, qui cernebat jubilæum, aut magna hebdomada tempus omninò crederet. Dari sibi graves penitentias postulant, & si minus pro voto graves imponuntur, ipsi arripiunt lacrymis, & acerbodolore se conscienties invitant alii alios ad penitentiam tanto ardore, ut nostri omnibus satisfacere, illorum precibus importunus se opprimi conerantur. In melioris vita proposito ita constantes, ut nonnullas feminas, qui sexus fragilior est, constet neque precibus, neque minis, neque verò stricto mucrone & jugulo opposito pervincere potuisse, ut veteribus amatoribus obsequerentur suæ omnia libenter dant. Christi Corpus avidissimè esuriant, & quibus conceditur, mundissimè accipiunt, & religiosè conservant: neque ultra se semel communicatos locum crimini dare posse restantur. Quod secus cum*

cum esset aliquando factum, tantâ indignatione adversus seipsum Indum commotum scimus, ut à se strangulando tanquam impio, & sacrilego Domini Corporis proditore vix manus temperare potuerit. Quasdam eâ devotione arduinitus impleri constat, ut de rebus divinis sapienter profus, & excelis sentiant, & nonnunquam dono cœlesti futura praveant. Immodica hæc, & per aggerationem dicta plerique existimabunt. Verum ego certa & explorata loquor, ac quidquid ii qui videntur sibi soli esse Christiani contra disceptent, in nationes quoque gratiâ Dei diffusâ est, & nihil Deus discernit inter istos & nos fide purificans corda eorum. Et quidem sanè rebus ipsis jam victi fatentur se nihil unquam tale aut vidisse, aut de Indorum gente sperasse: atque ita & admiramur; & Deo optimo Patri orphanorum gratias agunt. Nonnulli etiam nostros sequi, & se socios adungere in hæc Evangelii felicitate contendunt. Et paulò post: Et ii ipsi ex nostris hanc operam navantes pauci admodum numero sunt præ innumerabili Indorum multitudine.

VII. Porro Religiosa Monasteria, quibus India abundat, sunt Ordinum Sancti Dominici, Sancti Francisci, & nostri Ordinis Discalceatorum, quibus cura animarum pastoralis concessâ est. Constat verò (inquit à Costâ l. 2. c. 16) Summos Pontifices hanc mendicantium in Indis administrandis operam non solum probare, verum etiam multis, magnisque privilegiis, & concessionibus insigniter provocare; neque alienum ab instituto Religioso censendum esse, si Christi amori fratrumque salutis cedat interdum acurata illa communis vita & regula disciplina, Christi præsertim Vicario ita & publicas & privatas leges interpretante. Nemo verò sit adeò absurdus, & à studio regularum aversus, quin aperit fateatur opera, & labori deberi potissimum hujus Indicane Ecclesie primordia. Regis autem sumptus, & diligentiam in transmittendis novo orbi Religiosorum gregibus, ut nulla ab Hispaniâ classis his felicibus mercibus vacua solvat quis erit tam ineptus, qui aliorum interpretetur &c. Præterea ne illud quidam negari poterit à Religiosis religiosius, acuratusque; Neophytos institui, serèque vitæ exemplo magis, quàm à secularibus adjuvari. Nam ut nihil aliud, ipsa habitus professio cohibet,

ut castius vitam instituant. Quæ cum ita sint, non est cur ab officio cessare Monachos, & solum secularibus Parochias omnes Indorum quisquam concedere velit. cap 20. proponit moderationem quam adhibere debent tam Patres Societatis, quàm alii Religiosi in suscipiendâ administratione Parochiarum Indicarum. Plura apud Petrum Maffeam.

VIII. Status Magni Mogor Mahometanos, Gentiles & Christianos habet. De his aliqua proferamus. An. 1578. quidam Sacerdos Christianus habitans in Bengalâ ad instantiam filii Regis Abekar venit Pateful, cui veritates Evangelicas Christi, & Mahometi pravos errores exposuit, quo audito illum hortatus est, ut missionem aliorum Jesuitarum Goanorum procuraret; in quem finem misit nuntium Goam, obtinuit P. Rodulphum de Aquavivâ, A. à Monte-Serrato, & Franciscum Henriquez, qui appulerunt Pateful, 1588. die 18. Februarii. Quibus Rex ipse proprium filium fidei Christianæ documentis imbuendum commisit, magni faciens Christianam Religionem, Mahometismum abjurans, & Christianos pluribus muneribus ac eleemosynis cumulans. Ab eo tamen tunc recesserunt, seu quia pellices suas dimittere volebat; seu quia curiositatis potius quàm devotionis gratiâ eorum familiaritatem ambiebat. Rursus anno 1590. Rex Mogor audiens Festum Virginis Assumptæ à Christianis celebrari, suo etiam ritu colere statuit, & in illum finem extrui curavit thronum satis eminentem, in quo imaginem Beatæ Virginis sibi relictam à Patre Aquavivâ iussit collocari: Præcipiens universis Principibus, militum Ducibus, & Aulicis, debitam illi reverentiam, & postea osculum præstari. Quod Primarii Aulæ Regiæ polliciti sunt, modò filius primogenitus suo exemplo illud pietatis officium præmitteret, quod illicò præstitit; & qui in illo officio exhibendo promptiores ac devotiores se exhibuerunt, speciali honore affecti sunt. Quo factò Alcoranos proculcari iussit, Mosqueas in stabula equorum, & elephantum converti, omnes pellices dimisit, & maritavit, unicum retentam in uxorem accepit; prohibuit Mahometanis ullum puerum circum-

circumcidere ante annum 15. ut tunc eligerent quam legem deinceps ab ipsis observandâ. Sub idem tempus per Leonem Guimon Græcum accersivit Goâ quosdam Patres Societatis; ex quibus anno 1591. missi sunt Pater Eduardus Leyoton, P. Christophorus de Vegâ & quidam alius non Sacerdos: sed parum ibi morati sunt, quia Princeps suę conversionis parum cupidus erat. Tamen (ex Jarricio lib. 4. cap. 13.) idem Akebar iterum accersivit Goâ per legatum aliquos Patres scilicet Hieronymum Xaverium, & Emmanuelem Pi-guerro cum fratre coadjutore Benedicto Goës; Quos benignissimè excepit circa Natalitia Domini istius Regis filius natu secundus in Cambaye. Mogor & ejus natu major eos quoque summis honoribus exceperunt, permit-tentes Baptismo regenerari quicumque vellent, Mahometismum detestantes, licet tamen adhuc in aliquo errore ver-farentur: Patribus etiam permisit erigi Templum in Jathor, tutèque ac publi-cè fidem Catholicam annuntiarî in suo Regno; ipseque cum filio fidem Catho-licam fuisse amplexus, nisi polygamia obstisset. Pergens Rex ad bellum secum duxit P. Xaverium, qui Rege an-nuente alios patres Goanos vocavit, convertitque septem Capitaneos Ma-hometanos Regis Breampur an. 1599. & anno sequenti plures alios ad finem Romanæ Ecclesiæ adduxit. An. 1601. & 1602. (ut testatur auctor citatus lib. 5. cap. 12. & sequentibus) publicè ver-bum Dei disseminarunt in Civitate de Agra, Templum extruxerunt, duas proles Manuquer legati Regis sacro Baptismate regeneravit, & natu major Mogor collo appendit crucem Regi E-kebar defuncto anno 1605. ejus filius successit, qui Saracenorum rebellionem præcavens pollicitus est Saracenis ob-servantiam legis Mahometicæ, Mos-queas purgari jussit, restituit Namesas, Jahanair, idest splendorem legis Ma-hometi Orbis conquestoris restau-ravit; & alia in gratiam Mahometano-rum permisit: facultatem tamen ha-bendi Templum & domicilium Patri-bus concessam non revocavit, imò ejus aulæ imaginibus Christi, & Beatæ Vir-ginis erant ornata: duo Religiosi illi

semper aderant, & in oratorio suo ima-ginem Beatæ Virginis habebat. Plura apud Maffæum. Magnus Mogor partim præest Regno de Cambaye, partim Lusitani. In terris subjectis Mogor, mercatores Lusitani nonnulli sunt. Jar-ricius lib. 5. cap. 30. ait illos infideles satis aptos esse ad Christianismum, sed pauci sunt ibi operarii, quos ibi P. Hie-ronymus Xaverius reperit ad fidem convertos eos privatos Sacerdotibus anno 1600. suis concionibus, & sacro Millæ Sacrificio, aliisque officiis divi-nis consolatus est. In Regno Dekanen-si, Cimkanensi est legatus Proregis Goani cum aliquibus Jesuitis, quibus non licet publicos actus Religionis Catho-licæ exercere. Regnum Bignagarense constat Mahometanis & Christianis, quoad hos Jarricius lib. 6. cap. 17. nar-rat, quod anno 1599. duo Patres So-cietatis Jesu iesum salutatum illius na-tionis Regem, æquo impetravit Tem-plum, & domum in urbe de Chande-gry. ipsamet Regina in suo fundo loci præfatis ædibus erigendis alligavit; à quo tempore (ut scribit Fernandus Guettero lib. 1. cap. 10.) scilicet anno 1602. Rex cupiens renovare fœ-dus & amicitiam à majoribus initam cum Lusitanis misit honorabilem lega-tionem ad Proregem Goanum cui asso-ciavit P. de Chaudregry, eâ lege, ut expeditâ legatione illuc remearet. Accipe quædam excerpta ex litteris istius legationis apud Maffæum. *Superiori partum hic degenium in Regiâ meâ Vrbe Chaudregry, locum adificandæ Eccle-siæ, & habitationi idoneum assignavi, ac pro annuo vestigali, undè se commode sustentent, tertiam Elamur S. Thomæ vicinam, paratæque sum eos, qui huc ve-nerint, honore debito, omnibusque huma-nitatis officiis prosequi. Ad hac potesta-tem illis dedi ubique legem Dei annun-tiandi, meique subditis, ut Evangelio Christi nomen darent; nullum eâ de causâ discrimen adituri. Gog puto non ignorari quanto amore Lusitanos prosequar &c. De singulari Regiæ & filii affectu erga Christianos, aliisque nobilibus con-versis ad fidem, ac residentibus Societa-tis in alis locis illius Regni erectis, consulè Jarricium lib. 6. c. 28. & Maffæum. In Regno Bignagano religio Christiana*

fatis uberes fructus facit. In Meliapore est Episcopus Archiepiscopo Goano subiectus, in Negapan PP. Societatis habent Templum & domum: similiter in Tranguabar ubi magna est Christianorum multitudo. In Naico Gingiano etiam missionarii non vulgari honore fuerunt excepti; nam præter munera ab illius Regionis Principe data, concessæ sunt illis litteræ tutelares liberè peragranti totum illum statum. *Nostris facultatem inquit (Maffei) dedit residendi in novâ Civitate, cui Christiana nomen indidit, ibique Ecclesiam ædificandi, qui velint Christo nomen dare, id licitè posse concessit, retento nihilominus cuiusvis dignitatis, aut facultatis gradu; Sacerdoti illius Ecclesia curam suscipituro ducentos aureos assignavit in alimenta.*

IX. Terris Naichi Madureni idem præfident, qui oræ piscatoriæ. In *Atadure domum* (inquit Maffei) habemus minimè quidem sumptuosam illam, nè pinnaculis & turribus inauratis cum illius Regionis idolorum templis conferenda; at certè pulchram, & Religionis plenam. *Infra: In adibus nostris non rarè de Religione Christianâ sermo est habitus, Brachmanis ad nos, vel amore, vel novo audiendi studio consuetibus. Habet pater, qui hic degit valetudinarium publicum, famâ notissimum, in quo pauperibus omnia necessaria gratis ministrantur. Habet & ludum litterarum puerorum Gentilium qui legere & scribere discunt, præceptore Brachmanâ quodam, quem Deus ad veritatis cognitionem traduxit, adeò ut sanctum Baptisma suscipere in animo indexerit. Davity scribit, quod an. 1607. in totâ ditione Naichanâ essent octoginta millia Christianorum & amplius; haberentque viginti-duas Parochias. In orâ piscatoriâ anno 1607. centum triginta quinque millia Christianorum numerata sunt. Idem refert quod aliâs in eâdem piscatoriâ orâ quadringenta millia Christianorum repta sunt. Hanc oram piscatoriam S. Xaverius olim adiit, plurimosque incolas ad fidem Christi convertit. In territorii Vaiparensi, & Bemparensi plurimi Romane Ecclesie Religionem profitentur. An. 1607. omnes Tripalicoenses exceptis tribus vel quatuor familiis*

Christianæ Religionis dederant nomen. Maravasani Christianis ritibus & præceptis suscipiendis paulatim aptiores efficiuntur, industriâ Patris & Societatis Jesu Peripatanensis apud Mendozam l. 3. c. 24. apud Jarriciû l. 2. c. 8. Paranasani liberalissimi sunt in pauperes, Sacramentis suscipiendis assidui; cum sacrâ confessione conscientiam diluunt, ab astantibus veniam rogant, ob malum exemplum illis à se præstitum.

Mavaria parva insula est è Regione Ora Piscatoria (inquit Tursellinus lib. 2. cap. 21.) *millia passuum à continenti circiter 150. in eâ Patinus pagus erat tum obscurus, nunc incolarum Martyrio nobilis. Hujus pagi incolæ ingens cupido Christiana Religionis incesit, de quâ simul & de Francisco Comorinensibusque multa egrægia pertulerat rumor. Itaque eò Franciscus summis Mavariorum precibus Baptismi causâ evocatur. Verum cum gravissimis Religionis negotiis implicatus eò ipse ire non posses, Sacerdotem quendam suo loco misit, qui catechismo institutas, Baptismo ablueret. Baptismum gravis sed utilis procella excepit. Quippè Rex Iapanastania, in cuius ditione insula est, Christiani nominis odio barbaram ferociam stimulante, sic exarsit irâ, ut immisâ militum manu pagum omnem ferro, flammâque vastaret. Cæsi dicuntur amplius sexcenti. Ita vasta illa solitudo recentes Cælo effudit Martyrum flores. Ex eo pagus Martyrum loco nomen factum. in hac Insulâ tres sunt parochiæ ac innumeri Christiani, præfatus Ecclesias regunt Patres Societatis. Regio Malabariensis Regi Bisnagarensi subiecta abundat Christianis ac Templis ad usum fidei nostræ apta. Sunt Diocesis Cochienensis, dirigunturque, partim à Religiosis S. Francisci, quorum operâ alias à Paganismo ad Christianismum traducti sunt; partim à PP. Societatis Jesu Anno 1635. quatuordecim millia Christianorum seu ab istis Patribus fideles instructi, & directi numerabantur. Plurade Malabarensibus apud Jarricium lib. 6. c. 17.*

Regni Calcutani delineationem contextit Maffei & Jarricius lib. 6. cap. 5. & 7. Romane Ecclesie exercitium satis sibi liberum est, & Patres Societatis miram messem colligunt, ac Regi grati sunt, habentque ab eo facultatem omnem

X.

XI.

omnes sponte accedentes promiscue baptizandi, publice concionandi, & ante Templum foris magnam Crucem plantarunt. Regnum Tamor, sive Tamnor fatis amplum, Reges habuit Gentiles: tamen anno 1548. teste Jarric. lib. 6. cap. 1. Rex Christianam fidem amplexus est, & Goam profectus magnificentissime exceptus fuit: ejus successores Christianæ Religionis sectatoribus semper faverunt, maxime 1606. munificentia Regiâ Templi PP. Societatis edificatum est in Tamor, ac Tamoritatis Ecclesiæ Romanæ nomen dandi libertas data est. In Panur Rex quidem Gentilis est, qui Christianis in suo Regno degentibus quoddam tributum imponere studuit, sed industria Patris Fencio cessavit: extat ibi Templum ædificatum tempore Sancti Thomæ Apostoli, quod auctum est ob populi Christiani multitudinem. In Regno Granganorensi sunt Pagani, Mahometani, Gentiles & Christiani. Ibi (inquit Jarricus lib. 6. cap. 14.) Malabariensis Archiepiscopatus juxta Bullam Pauli V. datam anno 1607. collocatus est. Cocinorum Regio Maritima est inter Comorinum Oppidum Promontorium & Goam, amplitudine ac dignitate soli Goæ in Indiâ secundum: ibi nonnulli sunt Catholici. Ibi anno 1558. erectum est Collegium PP. Societatis, cui annexæ sunt aliquæ residentia. In ditione Repelmâ duo sunt Tempia Christianorum; alterum Sanctis Petro & Paulo sacrum, alterum Sancto Gregorio. Quoad Regnum Murtetinum Rex Paganus prohibuit publica Tempia ac Christianæ Religionis officia: sed anno 1581. ædificari permisit templum ex lignis in sylvâ Pagodes dedicati, & omnibus subditis sacro Baptismate regenerari, ac castigari eos, qui post susceptum Baptismum Christianorum more vivere renuerent.

XII.

Martananum Regnum amplum est, & ita fertile: ut quotannis triplicem proferat messem: nec mirum: quia semina omnia leguminum aliarumque frugum quocumque anni tempore terræ mandata ad maturitatem perveniunt. Fodinæ auri, argenti, æris, ferri, & plumbi & lapidum pretiosorum frequentes sunt. Patres Societatis ædem

habent in primariæ Civitatis parte eminentiore, quæ speciem præbet arcis, intus instructa est domiciliis, hortis, fontibus, arboribus fructiferis, aliisque amœnitatibus: vulgò vocatur Collegium Sancti Pauli. Patres Capucini suum foris domicilium habent in valle eorum solitudini valde conveniente, amœnâ & ferace. Gentiles illius Regionis incolæ Christiani multi sunt; reliqui ab illâ suscipiendâ non ita alieni. In Regno Porcano non minor est spes propagandæ Religionis Christianæ: nam ibi rex Missionarios perbenigne ac humaniter excepit. Hi liberâ potestate habent extruendi Tempia (inquit Masfeus) & cruce in quavis regni parte designandi: deinde omnibus liberum est sacris initiari absque suarum opum, officiorum, dignitatum jacturâ, vel obligatione ob susceptum Baptisma. Deinde, juxta Templum Christianorum nullæ extant Mosquæ: Mahometanorum, vel Gentilium delubra, aut Synagoga Judæorum. Præterea, Patres Missionarii possunt tutè cum suis focis per totum Regnum excurrere, & quamvis civitatem, vel locum etiam tempore belli ingredi. Insuper, nullus Episcopus vel Prælatus potest illud regnum ingredi nisi missus seu approbatus à Rom. Pontifice & rege Lusitanæ. Quod si fortasse Schismaticus quispiam resisterit Prælato de Serrâ, Rex ad eum plestendû, auxilium brahii secularis concedit. Calecutanum Regnum non caret etiam Christianis, licet Rex sit Gentilis an. 1599. Archiepiscopus Goanus antiquum quoddam Templum dedicavit omnibus Sanctis, instituit Vicarium, ex Goveâ lib. 2. c. 7. aliquos adultos, sed multò plures pueros baptizavit, divina officia more Romano persolvit, uno verbo illius Regionis incolas rerum divinarum imperitissimos instruxit. Rex, qui in suis dominijs destrui curarat quoddam Templum ad Episcopatum Cocinensem spectans, dum bellum moveret contra Lusitanos, in itâ pace ad instantiâ Archiepiscopi Goani, non tantum illud seu aliud restauravit, sed etiâ liberum reliquit subditis Religionem Christianam amplecti, ac quosdâ Christianos libertate donavit, eisq; bona restituit.

P p p 2

Regni

Regni Calani incolæ partim Mahometani, partim Pagani, partim Mauri, partim Christiani: hi habent unum Templum Beatæ Virginis sacrum: Ibi sunt Religiosi S. Francisci, & Societatis Jesu, & eorum operâ quatuordecim millia Christianorum fidem Romanam profitentium. Travancoridis regnum est ora maritima in altero Indiarum latere in qua Goa est sita, versus occasum solis: inter Comorinum Promontorium, & Colonom Oppidum interjacens, à Cocino millia passuum ferè 30. Ejus longitudo perhibetur millium facile 80, maritimi tempore, S. Xaverius illuc accedens à Rege honorificentissimè exceptus fuit, ibi PP. Societatis duplicem residentiam habent: duæ præterea sunt Ecclesiæ, altera in Bucefo, altera in Madanalar, quò vicini undequaque confluent religionis ergò. In Malavaricanâ regione quæ plura regna complexitur, Alexius Manlius Goæ Archiepiscopus antiquos Christianos Sancti Thomæ visitavit, & fidei dogmatibus imbuivit sæculo præterito. Ubi accessit:

Maffius

Non desuis (inquit Maffius) inter ipsos quædam Ecclesiastica dignitate pollens, & opibus affluens, qui reciperes se Babyonem profecturum, ut inde Archiepiscopum accereres. Archiepiscopus verò Goanus, cui non modò tanquam Metropolitanò, sed etiam litteris Apostolicis jubentibus competit administratio illius Ecclesiæ sede vacante Archiepiscopus in obedientiâ Sedis Apostolicæ vacillantem in officio continendi munus suscepit, nè videlicet in schismate laberetur, ac Rectori Collegii Societatis terræ novæ, seu Vaipicota mandavit, ut Archiepiscopo litteras, quibus ipsum Archiepiscopus auctoritate Apostolicâ ejus Ecclesiæ gubernatorem renunciabat, hæc lege redderet, si ipse coram eodem Rectore fidei professionem solemnem faceret. Litteras Archiepiscopus lætus accepit, & fidei professionem die festo se facturum promisit. Verùm postea nec fidei professionem coram Patre edere, nec gubernationem Ecclesiæ, tanquam ab Archiepiscopo sibi delatam accipere voluit, quod ipse postea de consilio quorundam fecisse causabatur. Quare conciliatis animis cum Cocinensis Præfecti, sum aliorum secularium, atque Ecclesiasticorum, conventum celebravit Vaipini, quo urbis Senatores, & Ec-

clesia Cathedralis Præbyteros convocavit, exclusis tantummodo nostris, quos aiebans Archiepiscopus huic negotio interesse. In hoc Coveniu Archiepiscopus amplexatur, in manibus tenens ac demulcent; interim musicis instrumentis editur festiva lætitia signum: mox in Cathedrâ sublimem statuunt, urbis Præfecto, atque Episcopis Cocinensis Vicario, (Episcopus quippè in Ceilano aberat, & hunc Conventum se absentem factum, postea reverus molestè tulit) & reliquis omnibus in scamnis sedentibus, assurgit deinde Ecclesiasticus quidam inter primos, tanquam Procurator idogeus Archiepiscopi præsentis (ut ipse aiebat:) proficitur Archiepiscopus non esse Schismaticum (ut forsitan inquit, aliqui putant) Neque errorem ullum contra fidem Catholicam tenere, fuisse enim diligenter à se examinatum, atque nunc illuc venisse, ut fidei professionem faceret: his dictis Archiepiscopus procumbit in genua, & prælegente quodam fidei professionem linguæ Lusitanâ, cujus nè verbum quidem intelligit Archiepiscopus, interrogatur an illud totum credas: respondet ille Malavaricè, ò, id est etiam Quibus subjicit, quod etiam ab Archiepiscopo Goano alienus esset, nec coram rectore Vaipicotæ solemnem fidei professionem emittere nollit, tamen à fide & obedientiâ Romanæ Ecclesiæ nequaquam deflexisse. Atque (inquit) hoc pacto tametsi gubernationem ab Archiepiscopo, vel Apostolicâ auctoritate habere noluit, Catholicus tamen, & Apostolicæ Sedi obediens judicatus, & publicatus est. Davity de hoc regno Malavarico disserens, ait: Au Royaume de Changanase les Payens & les Chrestiens de S. Thomas ont esté reduits à la vraie foy. Le Royaume de Punienta est idolatre, & toutesfois plusieurs Chrestiens de S. Thomas habitent, ayant esté reduits à la vraie foy. Enfin Carture n'est plus schismatique, ny Nestorienne, & reconnoit l'Eglise Romaine. Il y a une Eglise des Chrestiens sous le nom de Nostre Dame. Il y a aussi des Chrestiens à Corolengate, & de mesme à Ignapoli & Palliporan. In fine concludit: Au reste le siege du Prelat de ces Chrestiens fut transporté d'Algamante à Cranganor fortteresse des Portugais pour plus grand recours de ces fidels, & le Pere François Rôs Jesuite fut le premier nommé par le Pape qui changea le titre d'Arche-

Davit

vesque en cely d'Evesque : pource qu'il n'avoit point d'Evesque sous luy.

XIV. Populum de Maccaria describit Maffius: *Incolunt exiguas villulas in montibus, domicilia humillima, argilla incrustata: compitor, elegantiorque vestis eorum, est salaris centio; Maurosum more. E collo & auribus multum auri pendet, ordinariè unâ uxore contenti sunt. Armorum loco usurpant arcus, sagittas, ac nonnullas fistulas ferreas, & macharam. Maximam terra partem per ignaviâ relinquunt inultam. Præmarium & ordinarium eorum exercitium est venatio elephantorum, quos capiunt in scrobibus. Nulla inter eos furia, aut latrocinia, & idcirco dum foras procedunt adium oïta non ocludunt. Valent arte varia instrumenta musica pulsandi, fistulas, tibias, & parvula tympana. Nullum apud eos extat idolum. Sepulchra dumtaxat majorum jurum in magnâ veneratione habent. Utuntur veneficiis, & fascinationibus. Quantum ad religionem, quam modò profitentur hæc scribit Davity. *Ilse estoient sous idolatres auparavant qu'on les instruisit en la foy l'an 1569. par le soin de l'Archevesque de Goa: mais ils n'ont de temples publics pour leurs Pagodes: ains chacun à son idole particulier, qu'il adore en sa maison, maintenant il y en a plusieurs convertis à la foy Chrestienne. Les premiers qu'on baptisâ furent hniët de leurs chefs, dont les trois estoient Padantes avec leur famille, on continua depuis tousiours à les instruire, & baptiser, & l'on bâtit une Eglise dediée à Saint Michel au bourg de Priate. Au pied des rochers des Malleens nommé Carasara. Es terres du Roy de Camarete il y a une Eglise des Chrestiens de Saint Thomas dediée à l'honneur de S. Augustin, fort commode aux Malleens pour auoir par ce moyen une plus-proche communication avec les Chrestiens. Ceste Eglise porte le nom de Saint Augustin, pource que ceux de ceste Ordre ont rendus Chrestiens ceux de ce lieu, qui s'estimoient fort leurs obligez.**

XV. Quamvis in Regno de Orixâ plurimi sint Mahometani & idololatæ: tamen nonnulli sunt qui Christianam Religionem profitentur; teste Ananiâ tr. 2. incolæ singulis annis cum summâ devotione celebrant Festum Sancti Thomæ in Urbè Uhenfî, quò multi

Christiani undquæque conflunt, & in primariâ Civitate Orixanâ, seu secundum alios Orizanâ, alios Agaris, est Templum Sancto Thomæ sacrum, ac Christianorum notabilis numerus. Ditionem & situm Regni Bengalensîs describit Maffius: scetæ variæ sunt. De Christianâ Religione hæc deprompti ex Maffio, Davity & aliis: olim vix aliè erant Christiani præter Lusitanos mercatores, qui defectu Sacerdotum rarò Missæ Sacrificium audiebant, itaut tam ipsi, quàm eorum domestici Indi, & mancipia potius nomen Christianorum haberent, quam mores. Ad vineam Christi ibi incolendam P. Nicolaus Punienta Visitator Societatis Jesu in Indiis anno 1598. illic misit Patrem Franciscum Fernandez & P. Dominicum Sosa; anno 1599. P. Melchiorum Fonseca & Joannem Andream Boves. Qui non tantum à Lusitanis omnia vitæ subsidia promittentibus benignè excepti fuerunt: sed etiam ab ipsis Principibus Gentilibus. Divino (inquit Maffius) numine propitio Principes Gentiles inibi omnia humanitatis officia nostris desulere. Victum in dies necessarium suppeditarunt, locum excitandis Ecclesiis, & domibus assignarunt, facultatem divulgandi Evangelii, Christoque per Baptismum aggregandi dedere amplissimam. Mandatum hic habens, ut eo loco maxime sedem stabilem figant, ubi uberior conversionis sese offerret occasio. In Diango igitur & Siripur nonnullis convertis ad fidem aliquæ Ecclesiæ extructæ fuerunt, quæ postea, seu bellorum injuriâ, seu ipsorum Principum perfidiâ destructæ fuere: spes erat Regnum Arracanum ad fidem Catholicam revocandi, & illius incolæ inuenerant Patribus Societatis se exoptare Christianis dogmatibus, ritibus, & moribus instrui: sed ex quo bellum inter ipsos & Lusitanos intercessit, conceptum propagandæ Religionis Christianæ negotium omnino evanuit, Rex Peguanus duodecim Regna suo subiecit Imperio ita potens est, ut in expeditione habuerit decies centena, & sexaginta millia militum Christianæ Religionis documenta ibi promulgarunt & Societate Jesu P. Joannes Boves, quæ millio aliquantulum progressum fecit: itaut 1604. multis

infidelibus ad fidem converſis Eccleſia & reſidentia Patribus iſtius Societatis permiſſa fuerit: Jarricium lib. 6. cap. 36. ſcribit quod milio Regni Siani cœperit anno 1606. poſt renovatam amicitiam Regis cum Luſtaniſ. Tunc P. Baltazar de Sequira illuc miſſus eſt, ibiq; aliquantulam meſſem collegit. Regni Camboya, ſeu Cambogia ſatis ampli incolæ ſunt ex parte Chriſtiani, præcipuè ab an. 1599. tunc enim ad inſtantiam Regis vocati ſunt diverſorū Ordinū Religioſi. In Regnum Cochinchinum ingreſſi ſunt quidam Patres Societatis anno 1615. ac pluſquam 300. regenerarunt ſpatio unius anni. ibi eſt Eccleſia & domus ad uſum PP. Societatis.

XVI. Quantum ad Chinenſis Regni amplitudinem, fecunditatem, mores, indolem, ſcientias, artes, opes, vires, regimem, conſulendi Mendoza p. 1. l. 1. c. 1. Turſel in vitâ S. Xaverii l. 5. c. 8. Trigaut, lib. 4. cap. 2. Davity, Maffeiſ & alii. S. Xaverius primus ultimis temporibus illuc acceſſit Evangelii prædicandi gratiâ. *Vbi* (inquit Turſellianus) *ad incolæ perlata eſt Franciſcum Xaverium celebre etiâ illâ locis nomen adventare, prope Luſtani omnes laici obviam ſe illi effundunt in liſtore. Vt terram aſtigis muſuâ gratulatione perfunçti, pro ſe quiſque hoſpitio talem virum excipere certabant. Ille, ſinè cuiuſquam injuriâ certamen ita diremit, ut apud Georgium veterem amiicum, ſuique perſtudioſi diverteret. Tū Luſtianos communiter obſecras, ut ſacrâ ſibi ædiculâ quâ minimo ſumptu ramis & ſtramine excita-rêt, ubi rem divinâ faceves, miniſtrares ſacramenta, pueros ac ſervos ex ſuâ conſuetudine catechiſmo erudires. Illi ex templo libentiſſimis animis Xaverio gerunt morem & ſaiû ſtrenuè adminiſtrata res eſt. In colle, qui à ſummo aequaliter declivus pergit ad portam biduo ædicula ſteſit, proſtinu ergo Xaverius veteri inſtituto ſacra ibi miniſteria impigre obire, & modò egros in navibus aſſiſtos omni obſequio recreare, modò egenis ſublevandis iſtemes à locupletioribus corrogare ſtipem, interdum cum Sinis Mercatoribus, quâ de iſporum, quâ de Chriſtianorum religione diſſerere, in his laboribus ac muneribus duos meſes ac dimidiatum ingenti animi ardore conſumpſit. Quare et illum etiâ apud Sinas non minus ſapientiâ, quàm ſançtitate con-*

ſpicuum fecit. Conſequenter exponit, quàm avidè exoptaret Sinarū converſioni incumbere, ſed tanti deſiderii executionem mors anno 1552. prævenit. Poſtea varii diverſorum Ordinum ingreſſum in illud regnum tentarunt, Duo Patres Auguſtiniani Martinus Heccada, & Hieronymus Martinus: ſed ob edicta regia ſub poenâ mortis tam ſibi, quàm nautis, & Mercatoribus imminentiſ in Inſulas Philippinas regredi coacti ſunt. Anno 1578. quatuor è Familiâ Franciſcanâ Hiſpani iter Sinenſe aggreſſi ſunt cum adolescente Sinenſi, & quatuor incolis Inſularum Philippinarum, & Civitatem Curtonenſem ingreſſi abſque ullo obice, ubi aliquot diebus morari permiſſi ſunt, dein juſſi reverti. Succederunt tres Societatis Jeſu Religioſi PP. Roger, Franciſcus Paſio, cum Socio non Sacerdote & duobus adoleſcentibus Sinenſibus, ubi obtentâ caſâ, & litteris ſeu juriſibus ac privilegiis Civicis brevi plurimos etiâ primarios ad Chriſti fidem amplectendam induxerunt, ac in variis locis reſidentias obtinuerunt, & proinde novas proles Chriſto aggenerarunt. Japoniis ad 1200. in mediis perſecutionibus Chriſto nomen dedidit referet Maffeiſ. Ex Turſel. Turſel. lino lib. 4. cap. 8. Duorum meſium ſpatio civium capita baptiſata facile quingenta. Maffeiſ ait Japoniorum Legatos miſſos Romam exhibuiſſe Gregorio XIII. debitum honorem, ut capiti Eccleſiæ univerſalis. Hoc Miſſionariorum ſtudium non caruit Martyribus. Nam ex litteris Indiarum anni 1600. juſſu Imperatoris Japoniorum octoginta ſex Chriſtiani Martyrium ſubire. In Inſulâ Solor plurima ſunt Chriſtianorum agmina ab anno 1563. præcipuè induſtriâ Religioſorum Sancti Dominici, ut teſtatur Jarricium lib. 2. cap. 29. 17. Moluci Regio plures inſulas habet pariet Saraceno ſtipendiario Regis Luſtani. Harum Inſularum celeberrima Urbs Ternate nomen habet, ab indigenis Luſitanis & aliis Chriſtianiſ incolitur, pravos & laxiores vivendi mores Beatus Xaverius brevi emendavit, ipſe Rex Romanæ fidei, & Eccleſiæ nomen dedit. In præfatâ Metropoli, Patres Societatis Collegium ædificarunt, pluresque in illâ Inſulâ reſidentias compararunt, ſed

sed hæc Christianæ Religionis præcipua, quæ progressum & fructus uberioribus pollicebantur extructa sunt Regicidio, quod ibi perpetravit Alphonsus de Mesquitâ, quod grave bellum excitavit inter Mahometanos Tervatenfes & Lusitanos. Tandem redditum est Collegium PP. Societatis, & nunc Religio maximè floret. Insula Bandæ etiam Christianis abundat ex quo Christi Evangelium illis prædicatum est (inquit Argensola lib. 7.) In Insulâ Amboyni circiter millia passuum complectitur, & est Imperii Lusitani, in primis & mercatoribus, indigenisque frequentata. Distat ab urbe Malacâ millia amplius 900. In eâ Insulâ præter Lusitanorum præsidium pagi nunc sunt Christianorum octo: hæcenus (ex Davity) 40. tum Urbes, tum Pagum, tum Oppida Christianâ lege imbuta numerabantur. De Macazariâ regno tempore S. Xaverij hæc scribit Turfëllinus lib. 2. cap. 18. vitæ S. Xaverij. *Dum Cocini esset Xaverius eo præsens affertur latitiâ, Ethnicorum plurimorum nuper in Macazaria regno Christianis mysteriis esse imbutos. Macazaris ingens Insula, ultra Insulam, flumenque Gangem est præter decies censena millia passuum à Molucis Insulis in Orientem circiter. 130. in eoregno Dynastæ tres, alique quàm plurimi è populo nuper ad fidem per Antonium Pavam Lusitanum Mercatorem pellecti, baptizati que fuerant, Deo etiam per insitiores pios Evangelium invehente.* Plura ibi Jarricius, Myræus, & alii aiunt quod anno 1601. Rex Sion adhuc foret Christianus, & non pauci Christiani in illâ Insulâ reperirentur. In Insulâ de Gilolo, seu Bato sæculo elapso erant (inquit Davity) triginta sex Civitates, Oppida, & Pagi, quæ Romanæ Ecclesiæ fidem profitebantur. Legimus in vitâ sancti Xaverij, quod hic vir Apostolicus illam Insulam peragrans invenit triginta pagos Christianum ritum & modum vivendi sequentes, pluresque pueros baptizaverit, ac adolescentes in Christianâ religione catechismis firmaverit. In Insulâ Mindanao mediâ inter Insulas Philippinas nonnulli sunt Reges ac Dynastæ, qui industriâ Antonii fidem Christianam cum suis subditis amplexi sunt, sed ob quotidiana bella

contra Hispanos & Lusitanos ad priorem idololatriam plurimi deflexerunt. Plura agendo de Summo Pontifice Romano.

§. 26.

Testimonium Moderna Ecclesiæ Asiaticæ in terris Principum Christianorum.

QUOD Asiæ Regiones quibus Rex Hispaniæ dominatur, Religio Ecclesiæ Romanæ magis floret, quàm alia, quibus Mahometani vel alii dominantur. Ac primò in Cambaianò Regno est quædam Insula ditionis Hispanicæ, seu Lusitanæ, in quâ quædâ Regio est nomine Diu, olim dicta Patata, ex Ptolemeo, & Plinio, vel (secundum Arrianum) Delta, vel idioma Indico Dive. Quamvis ibi multi sint Pagani, Turcæ, Persæ, Mahometani: tamen sunt plurimi Christianam Religionem securè & liberè sequentes. Ex Jarricio lib. 2. cap. 16. in primariâ illius Insulæ Civitate ab anno 1600 est domus Societatis Jesu. Ibidem etiam est Convetus Discalceatorum nostri Ordinis. In eadem Cambaianâ ditione Lusitani possident amplam Civitatem Damâ generositate Constantini Prorogis anno 1559. ibi ex Jarricio lib. 2. cap. 16. Tam liberum est Christianæ Religionis exercitium, ut Patres Societatis publicum habeant Christianæ Religionis Athenæum. Quoad situm, fertilitatem & alias naturæ opes quæ Civitati Daman in territorio Cambaianò competunt, & quæ emolumenta Lusitani illius loci percipiunt, consulendi Govea l. 3. cap. 15. Pyrad tom. 2. cap. 1. Juan. de Bar. lib. 9. cap. 1. Jarricius lib. 5. cap. 21. Breviter dicam quod ibi ab anno 1560. PP. Jesuitæ habent Collegium & Seminarium ad eruditionem juvenum tam incolarum, quàm advenarum, & in locis adjacentibus aliquas residentias possident. Solo anno 1588. ibi 9400. baptizati sunt. Anno 1589. 1300. baptismo regenerati sunt. Anno 1590. 400. eundem baptismum susceperunt, præcipuè ex primariis & nobilibus, qui sicut procapâ & opibus, ita indole, & virtute

& virtute Plebeios superant. Insula Salfetensis prope Bazaïm, ab eâ dependens habet innumeros Christianos. Licet (ex Maffeo seu epistolâ Alexandri Vigigiani Provincialis scriptâ annq 1585.) ab eo tempore quo Salfetes Lusitaniæ præret Imperio incolarum plurimi Missionarii ab Ethnicipis cæsi sint. Davity refert quod anno 1551. in oppido Tanâ, seu Tanâ quod à Buzaïm distat tantum quatuor leucis, Seminarium extractum est studio P. Gonzale Rois Jesuitæ: pro instructendis pueris Salfettinis. Hic non prætereundum aliquid notatu dignum, in illâ Insulâ repertum fuisse aliquod Templum magnificum more Romano extractum, monstroosæ ac falsæ Trinitati dicatum: scilicet Bramhaa, Visnuû, & Macesu; Sub humani corporis tricipiti figurâ. Nam (ut Brachmanes docet) prima causâ vocatur Parabama, vel (ut alii) Parabramma quæ tres filios genuit, quibus suam divinitatem communicavit: & quamvis sint tres: attamen ita in voluntate conveniunt, ut unus esse videatur. Propter hoc Brachmanes gerunt tres funiculos unô nodo ligatos ex utraque parte humeri pendentes. Ad illud Templum vulgò Pagodes Indi ex locis remotioribus confluebant devotionis ac peregrinationis ergò: sed ex quo in Lusitanorum Dominium illa Insula venit, hæc Ethnica superstitio in Christianam pietatem immutata est, & in honorem Sanctissimæ Trinitatis Templum illud cõsecratum est, ac vicinarum Regionum plurimi fidem Romanæ Ecclesiæ amplexi sunt. In eadẽ Insulâ Salfettinâ Oppidum est cui nomẽ Bandora: ejus incolæ 4000. sunt Christiani, PP. Societatis ibi resident. Anno 1586. tredecim ejusdem Insulæ Pagi fidem Christi susceperunt, & septemdecim Parochiæ: ac quinquaginta millia Christianorũ numerantur. In Arce Maronensi licet incolæ sint Christiani; tamen laborant penuriâ Sacerdotum. Eos visitavit illustrissimus Alexius de Meneses Archiepiscopus Goanus anno 1599. alios sacri baptismatis sacramento regencrans, aliis Confirmationem conferens. Territorium Dekanensẽ habet duas urbes, nomine Chiaul, Cheul, Chiani, vel Italicè Cenul, vel apud Ptolemeum Ca-

mae: una ad Regem Dekanensẽ spectat, altera ad Lusitanos. Illa Mahometana & infidelis, hæc ex parte Christianam Religionem proficitur, & secundum Myræum Politic. Eccles. lib. 2. cap. 2. habet Collegium Societatis Jesu.

Aliquid hic specialiter de Goâ Civitate Indiarum amplissimâ dicendum est. Hæc ex Maffeo lib. 4. Goth, Arth c. 24. Pyraræ tom. x. c. 29. Moquet lib. 4. Turcellimo vitæ S. Xaverii lib. 2. cap. 1. Goa Indiz caput est Civitas in Insulâ ejusdem nominis, fermè è regione Sinus Persici posita ab Indiz ostiis passuum circiter 300. hæc manu ac naturâ munita: Insulam enim exiguam ubi sita est, angustum fretum à continenti dirimit, pulchritudine publicorum palatiorum, templorũ, & xenodochiorum, collegiorum, domorum pulcherrimarum frequentia, commercio, opibus, populo non inæqualis primariis Europæ urbibus. Ibi quidem sunt multi Indi Gentiles, Gazarates, Baniænes, Sinenses, Japones, Mauri, Mahometani, Arabes, Abyssini, Persæ, & liberum suarum sectarum exercitium habentes, tamen absque templo, & licentiâ cremandi corpora tam viva, quàm mortua ritibus ac superstitionibus diabolicis, quæ scandalum fidelibus parere possent. Si quis eorum Ecclesiæ Romanæ nomen det, S. Inquisitionis examini & censuræ subjicitur, advenæ, etiam Europæi plurimi sunt, Lusitani, Veneti, Itali, Germani, Flandri, Angli, Galli pauci secundum Ordinez, Via del mundo: habet quindecim Parochias, quatuor domos Societatis, ex Pyraræ tom. 2. cap. 3. quarum una collegio destinata est. Monasteria duo Discalceatorum Ordinis nostri, S. Augustini duo, duo S. Dominici, duo S. Francisci, Xenodochium puellarum Orphanarum quæ ex honestioriparentelâ sunt oriundæ, in quo educantur usque ad sponsalæ. Lusitanorum conjugatorum negotiantium itinerantium uxores ibi recipiuntur & morantur usque ad maritorum reditum, imò admittuntur puellæ pœnitentes, & viduæ, quæ secundis nuptiis renuntiant: extat etiam Monasterium Monialium S. Monicæ, Templum S. Thomæ, in quo est Sacellum

II.

Sacellum pulchrum, Sacellum Sancto Ludovico Regi Francorum sacrum, Templum egregium vulgò dictum *La Santa misericordia*, dicatum à *Nossa Senhora da fersa*, Xenodochium S. Lazari recipiendis leprosis aptum, Templa Sancti Augustini, S. Rochi, &c, Conventus Capucinatorum. Multitudinem parochiarum & aliorum Monasteriorum, eorumque descriptionem refert P. Philippus à S. Trinitate nostri Ordinis Discalceatus lib. 2. cap. 16. sui itineris Orientalis. Ad primam domum, seu Collegium Societatis quotidie accedunt 2000. studiosi, & Conversioni S. Pauli sacrum est: illi adjacet Seminarium adolescentum pensionariorum, In secundâ domo ministrantur Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ infidelibus conversis ad fidem: resident etiam Patres visitandis, consolandis, instruendis, liberandis captivis destinati. Hæc ædes nomini Jesu dedicata est, ibi aliàs erat Crux ex auro solido trium pedum longitudine, latitudine quatuor digitorum, profunditate trium digitorum, variis gemmis ornata, valore centum millium scutorum. Huic secundæ ædi vicina est tertiâ, seu Xenodochium Catechumenorum, in quo Christianæ religionis mysteriis imbuuntur, nutriuntur, & vestiuntur, donec sacro Baptismo sint in Ecclesiæ gremium recepti. Quarta denique Domus Societatis ejusdem est Sancto Rocho dedicata, destinata instruendis Novitiis Lusitanis, & ejusdem Societatis candidatis. Ibi etiam Ordinum maximè Mendicantium Sedes & Monasteria videntur. Plura de variis solemnitatibus, processionibus publicis, & aliis actibus & ritibus pietatis scribit Davity titulo, *Etats du Roy d'Espagne en Asie*, pag. 807. & Maffei lib. Epistolarum, præcipuè in Epistolâ Sebastiani Ferdinandi ad præpositum Generalem Societatis Jesu datâ Goz. mense Novembris 1595.

III. Ex quo Insulæ Chorâm & Dinar propè Goam secundùm Jarricum lib. 2. cap. 3. ad dominium Lusitaniæ accesserunt, rejecto paganismo, fidem Christianam amplexæ sunt, pluribus Ecclesiis abundant. Hâbent Seminarium

pueris instruendis aptum, à Religiosis Societatis passim inveniuntur. Quamvis aliqua dixerimus de territorio Salfettino, quædam tamen hic adjicienda tum de illo, tum de regione Bardesinâ. Alexander Valignanus Provinciaalis Societatis in Indiâ Orientali Epistolâ datâ anno 1583. ita Salfetem describit apud Maffei. *Salfetes Regio quædam est continenti annexa Peninjula insular, quæ ab Insulâ Goâ quodam maris tractu sejuncta, ab urbe ipsâ Goâ abest passuum millia non amplius novem, ambitu usqueaque passuum millibus viginti, & Idalcæ regni finibus terminatur. Est autem Idalcæ potentis Maurorum rex, qui superioribus temporibus, ut finem bellis, quæ cum Lusitania regibus gerebat imponeret, Salfetanus iis terras, in quibus sex & sexaginta pagi numerantur, possidendas concessit. Ex eo tempore Salfetes Lusitaniæ paret imperio. Incolarum numerus est octoginta circiter millium, in his multi Brachmanes Ethnicarum superstitionum Magistri, ut mirum videri non debeat, si gens illa multos jam annos Lusitanis subiecta regibus, nec longè distans à Goâ, etiamnum in Idolorum cultu ac superstitione tam pertinaciter hæreat. In casorâ nullus ante 1560. Christianis Concionatoribus patebas aditus, tum primum à nostris sociis inculcæ illa, desertaque sylvæ divino verbo excoli cæpi sunt, paucis dumtaxat Christianis factis, in quibus ipsi tuendis, augendisque multa sæpe nostri ab Ethnicis pertulerunt. Quæ causa fuit, cur Antonius Norogna Proræ ducenta amplius delubra, & in his sumptuosa nonnulla, præter alias multas idolorum ades incendi, æquarique solo jussu anno 1567. Ethnici rati (id quod erat) tantas ruinas impulsu, suæque nostrorum editas esse iras scilicet in nos graves, inimicitiasque susceperunt, &c. Eo furore perciti, aliquos ex illis Patribus trucidarunt, ab eâ cæde, seu martyrio Christiana religio magis florere cœpit; ita ut ibi verificatum sit illud: Sanguis Martyrum semen Christianorum est. Nam in solo Oppido Cocalino (quod est sedes præfati Martyrii) Jesuitæ habent residentiam; est Templum Beatæ Virginis Martyrum sacrum, in cuius consecratione centum sacrum Baptisma susceperunt. Alterum Oppidum ejusdem regionis paulò*

paulò post fidem suscepit. Anno 1592. ibidem quidam pagi tanto animi ardore ac devotione fidem Christianam professi sunt: ut reuentes eandem fidem amplecti exilio damnarint. Cuicini in eadem ditione uno die 500. Christo regenerati sunt. Neniis omnes suos Incolas novas Christi proles Ecclesiæ obtulit. Anno 1595. in majori Oppido Salfetteni Brachmanibus, ac reliquorū oppidorum & pagorum rectoribus, officariisque pleno, universi idololatriz renunciantes Ecclesiæ Romanæ nomen dederunt. Quando præfati Patres Societatis Martyrio affecti sunt, in totâ terrâ Salfettinâ tantum 3000. numerati sunt. Anno 1596. ibi triginta quinque millia Christianorum inventa sunt. In Urbe Marganensi Patres Societatis habent Collegium ad instruendos pueros. Anno 1596. numerus Christianorum accedebat ad 1500. Ex quo non tantum septemdecim Patres diebus Dominicis & Festis in pagos vicinos proficiscuntur ad rusticos catechizandos, sed etiam aliqui viri & adolescentes in litteris & doctrinâ magis versati. In eadem Urbe est Confraternitas Sancti Spiritus, & Xenodochium pro excipiendis tam fidelibus, quam infidelibus: Hi ad fidem amplectendam excitantur charitate, quam erga se exerceri vident. In Fortalitio Racho-liensi numerus Christianorum excedit 2300. Anno 1636. septingenti de novo baptisati sunt, adeo ut pauci essent pagani, (quos Lusitani Corumbinos vocant.) Ibi est Templum pulcherrimum Sanctæ Mariæ Virgini. ad Nives sacrum. Insuper est Parochia Sancti Thomæ ab anno 1595. ad fidem conversa, in Oppido Cortalineni ædes sacre SS. Philippo & Jacobo dedicatæ sunt. Incolæ Orlienenses seu Ursinenses sunt Christiani, plurimique aliunde confluent ad suscipiendum Baptismum, ita ut ex advenis anno 1596. ad 4507. numerum accederent. In urbe Murganâ sunt ter mille ducenti Christiani, & una Ecclesia sub titulo sancti Andree. Cives Colvanenses Christianam fidem profitentur, & ad audiendum Verbum Dei, & Di-

vina officia conveniunt in Templum S. Joannis Baptistæ. Præcipua Christianorum Salfettenium devotio est Maternitas erga Beatam Virginem Mariam, cui Templum dedicatum est. Illuc enim non tantum accedunt devotionis ergò 2300. illius loci Incolæ, sed etiam fideles vicinarum Civitatum, Oppidorum, & Pagorum. Arx d'Ovor abundat Christianis, sed pauperibus. Idem dicendum de Civitate & Arce Barcelonensi, ac Mangalorensi, quæ omnia Fortalitia Archiepiscopus Goanus visitavit anno 1599.

In territorio Malabariensi Oppidum est Cranganorum nomine à Cocino milliâ passuum circiter 15. distans inquirunt Turfelinus lib. 3. cap. 14. Jarricius lib. 6. cap. 14. Orduñez Viaggio del Mondo: illius incolæ plurimi sunt Christiani per Alexium de Menesis Archiepiscopi Goæ ad fidem conversi. Ibi est Seminarium celebre, ubi honestiorū familiarum adolescentes instruuntur, & idonei redduntur ad sacerdotium suscipiendum, & ad Christianam fidem prædicandam, non tantum incolis, sed etiam advenis & infidelibus. Paulus V. Pontifex anno 1600. illum locum in Episcopatum erexit. Unum ibi Templum Sancti Joannis & Monasterium Sancti Francisci, in Oppido de Mocambic Lusitanæ ditionis, nostri Patres Discalceati habent Monasterium. Pater Philippus à S. Trinitate notat lib. 5. cap. 1. loci Incolæ ab aliis Indis differre. Indi enim facile convertuntur & facile pervertuntur. Illi autem semel conversi & virtute & constantiâ fidei præ aliis conspicui sunt. Ex Turfellino libr. 2. cap. 5. vita Sancti Xaverii, Pyard tom. 1. c. 27. Linschot cap. 11. & aliis; Cocinum Lusitanorum Oppidum est Maritimum inter Comorinum Promontorium & Goam positum, amplitudine & dignitate uni Goæ in Indiâ secundum. Ibi quidem sunt Pagani, Judæi, & Christiani: at hi soli publicum suæ Religionis exercitium habent. Præter Cathedralē Ecclesiam, seu Sedem Episcopalem sunt varii Conventus Religiosi præcipue S. Francisci & Societatis Jesu. Hi ex duabus Provinciis quam in Indiis

VI.

habens

habent: una Provincia Goæ, altera Provincia Cocini nuncupatur. Ex Maffeo, Jarricio, Linschor, & aliis. Ceilanus, seu Coulanus, Coulonus, Caulanus, Coilanus, Insula est cum gemmarum, tam maximè cinnamomi fertilitate, celebris. è regione oræ piscatoriæ. Patet in longitudinem millia passuum 150. in longitudinem circiter 40. à Sancti Thomæ obitu Missionarius fuit Pater Rodericus Ordinis Sancti Dominici, qui zelo Christianæ religionis propagandæ incensus, illius loci incolas à paganismo, & schismate ad Ecclesiæ Romanæ gremium reduxit. Ibi Patres Societatis domum habent, multumque laborant in fovendis Lusitanis, & Indis cõvertendis ad fidem, non tantum intus, sed etiam foris Domum Lusitanorum in Insulâ de Zeilam describit Jarricius lib. 6, c. 25 Olor lib. 4. Pyrad. tom. 2 cap. 10, & alii. Hic dumtaxat referam ex Myræo Pol. Ecclesiæ lib. 2. cap. 13 PP. Societatis ab anno 1603. tres Ecclesias habent, unam in Caymel, alteram in Madape, tertiam in Chilay. Hic olim tantum septem Christianam Religionem profitebantur. Anno 1643. quinque millia reperta sunt. Uno verbo tanta est fidelium multitudo, ut ad eorum instructionem septem residentis Societatis sint necessaria, dependentes à Collegio de Columbo Lusitani etiam possident Insulam de Manar, gemmis divitem, & Christianis: quippè anno 1601. in Statu Naichano. urbe Madurensi, & Insulâ Manariz Christianorum numerus excedebat nonaginta millia. Ibi est templum B. V. Mariæ sacrum frequentis populorum vicinorum celebris, tres insuper Parochiæ. De Regum Insulâ scribit Jarricius lib. 6. c. 19 & 20. Lusitanorum ditioni subjectâ, & quasi cunctorum Christianorum oppressorum refugio. Ex quo enim Collegium & Templum Societatis Tutucoriensis devastatū fuit, & Altaria destructa fuere à rege Tutucorinensi, & Naicho Madurensi. ad hanc Insulam Christiani persecutionem fugientes cõcurrerunt, & Societatis Jesu Collegium constructum est. Lusitani fortissimam ac munitissimam arcem edificarunt, quo confluant omnes fideles, ut in exercendis fidei & pietatis officiis

sint liberiores. Quotidie novam sobolem generat Ecclesiæ Romanæ ministerio Patrum Societatis, & aliorum Missionariorum.

Negapatanum describit Turfelinus lib. 2. vitæ Sancti Xaverii cap. 12. Jarricius lib. 6. cap. 26. Baiby cap. 31. Linsch. cap. 13 & alii. Pauca dicemus. Negapatanum Oppidum Maritimum in continenti est ferè contra Insulam Manariam à Comorino promontorio passuum millia circiter 200. Ibi nonnulla Templata sunt, & signanter Monasterium Sancti Francisci expensis nobilium, & divitum civium nutritum, ibi etiam in Urbe Tranguabar, quinque leucis illinc distante, Patres Societatis domum & ædem sacram habent. Ex litteris Patris Francisci Fernandi anno 1599 apud Maffeo, ibi est Corpus Patris Francisci Perez, quem Incolæ ut Sanctum venerantur. *Est (inquit) situs iste ad fidem amplificandam in primis opportunus, ex quo tanquam è centro habitantes in circuitu Gentiles, qui sunt prope innumeri, commode adire, & loca vicina in toto illo tractu usque ad oram Coromandelis facile invisere poterimus. Civitatem continud summo studio obeunt, ut locum Ecclesiæ, atque adibus nostris idoneum dispiciant, &c. Quin & in Trangabare sexto ab hinc lapide cæpta est alia Ecclesia, qua fidei in illis partibus dilatandæ non parum conducet.* Meliapore, seu (secundum Martyrologium Romanum) Calamina, nunc verò passim Oppidum Sancti Thomæ ex Goveau lib. 2. c. 2. Jarricio cap. 17. Abdiâ in vitâ S. Thomæ. Goveau prog. De l'Eglise lib. 2. c. 14. Davity satis frequens & copiosum in Orâ Maritimâ Indiæ spatio (si Maritimos anfractus spectes) leucarum ferè ducentarum à Comorino Promontorio, & à flumine Gangæ positum, in Salaminiz nobilis quondam urbis forsitan excitatum ruinis. Eo in Oppido ædes est Sancti Thomæ Apostoli, ubi illum Indigenæ, cæteri que Indi sepulturæ mandatam perhibent. Ejus rei multa hodie haud sanè contemnenda extant indicia. Visitur ibidem locus, ubi Apostolus mortem oppetiisse, sacellumque, ubi rem divinâ fecisse dicitur: quod sacellum Lusitani pro sua religione

magnifico decorarunt templo. Nuper cum ad novæ ædis fundamenta terra altius effoderetur, corpus Apostoli cum ferro, quo interfectus est, & vasculo arenæ cruentæ pleno repertum, ac deinde ibidem repositum ferunt. Nec vana fides, aut dubia. Avitam hanc indigenarum, advenarumque de sancto Thomæ Apostoli corpore ac Martyrio Deus anniversario ac perpetuo confirmat miraculo: saxum, namque est apud eos Apostoli cruore respersum, quod adhuc conservat quasi recentis sanguinis vestigia, triduoque ante festum S. Thomæ (quo tradunt illum per nomine Jesu passum) inter Missæ sacrificium, saxum, quod dixi, naturâ candidum sensim rubescit, sudatque quasi sanguinis guttis, undequaque manantibus. Absoluto demùm Sacro ad pristinum colorem revertitur. Quocirca Apostoli Sepulchrum ab Ethnicis juxta Christianisque, eximia veneratione colitur. Huc quippe maximi fiunt undique peregrinorum etiam Ethnicorum concursus Apostoli Martyrium & sepulchrum celebrantium. Hic locus (inquit Myræus Pol. lib. 2. cap. 19. Episcopalis est Metropolitanæ Goano subiectus. Præter celeberrimum Templum Sancti Thomæ. Alterum est Capucinorum Tertium Sancti Joannis. Quartum baptizandis infidelibus destinatum, est Sanctæ Mariæ sacrum. Quintum Monasterium Misericordiæ. Sextum Sancti Lazari cum tribus aliis. Extra Civitatem est Collegium Sanctæ Lucie dedicatum. Aliud Sanctæ Mariæ in monte, tertium Sanctæ Crucis. Denique est Collegium Societatis, cujus utilitas magis in dies apparet, conversione infidelium & Mahumetanorum.

VI.

De Bengalæ situ & religione aliquid dicam post Jarricium lib. 2. cap. 23. Liusch cap. 16. Nicolaum Pimenta apud Maffiæ in epist. Ditio hæc à finibus Regni Ramum; vel certè à portu magno usque ad Palmerinas, ultra portum parvum ad nonaginta patet passuum millia, quæ secundum longitudinem efficiunt millia sexcenta. Occupata primò fuit ab ipsis Bengalibus ritu Gentilitio: postèà verò à Mauris Patanis (inter Gentiles mixtis & educatis) in potestatem redacta. Qui Imperio malis

artibus parto diuturno tempore perfrui non sunt. Nam vicini Mogores bello contra eos moto Tyrannorum eorum ducè cum omnibus primariis encarunt, cæteros exturbant. Regni denique gubernatio duodecim virorum commissa arbitrio, qui secretissimo invito fœdere Mogores sibi subjecere, & hodie Domini sunt potentes, maximè illi de Siripur & Ciandecan, & supra Maafudalim. Verùm, quia novem illorum sunt Mahumetani plurimum retardatur conversionis negotium. Finitus est Mengala, & ex parte dominatur in eâ Rex nomine Arracan, Lusitanorum amicus, quorum nonnullis in suâ ditione status & reditus attribuit: hos nonnunquam Sacerdos aliquis, quasi longius profecturus invisit; ut Sacrum Missæ illis faciat, & Sacramenta ministrer. Consequenter scribit quomodo aduevientes illic Patribus Societatis Principes Gentiles omnia humanitatis officia detulerint, necessarium victum suppeditantes, loca excitandis Ecclesiis & domibus assignantes, amplissimam concedentes facultatè divulgandi Evangelii ac Ecclesiæ Romanæ per baptismum aggregandi. Nunc Christiani quàm plurimi, tam incolæ; quàm advenæ Ædem Sacram Beatæ Virgini habent. P. Franciscus Fernandez Societatis Jesu plurimos Gentiles Christo regeneravit anno 1599. Christianis quidem variis vitiis addictis penitentiz Sacramentum ministrans, infideles autem sacro Baptismate abluens, & universos hortans, ut in solemnibus & publicis publicationibus flagris se exciperent. Ut notat Jarricium lib. 2. c. 15.

Siria in Pegu facile Princeps (ut notant Jarric. lib. 6. cap. 31. & seq. Nicolaus Pimenta anno 1600. apud Maffiæ in suâ Historiâ) sedecim vel octodecim milliaribus à Macao distat, habet fluminum ripas infinitis arboribus fructiferis conspicuas. Illius loci ruinas Templorum auratorum, nobilium ædificiorum, campos cadaveribus mactatorum plenos ex bello Regis Paguani contra Reges Arracan & Tangu. Quoad statum Religionis hæc breviter accipe ex Pimentâ citato. *Profsu optat à me R. V. certiorè reddi de residentia nostrorum ibi ob Gentium conversionem erigendâ*

VII.

erigendâ, quæ quoniam jam quadantenus à Lusitanis pendet, existimantur non fore difficiles in auxilio saluari ab aliis capefendo. Quod si Societas non poterit residentiam illam acceptare aliorum Religiosorum auxilium implorabit. Videat R. V. quid expediat, præsenſque negotium ac novas residentias Arracanam, & Ciatingan, Dominò commendari curet Siriano 28. Martii 1660. Ex quibus verbis colligo non mediocrem spem tunc exitisse convertendi plurimos: non enim eriguntur residentie, nisi ubi futuræ mellis spiritalis spes adest.

VIII.

De Regno Malacensi, situ fertilitate, divitiis, robore, moribus, regimine differunt. Jarricus lib. 2. cap. 24. Pyrrardus tom. 1. cap. 11. Davity, Mendoza parte 2. lib. 3. cap. 22. Turfellinus l. 2. vitæ Sancti Xaverii cap. 17. Oforius lib. 6. & alii. Hæc pauca, & quæ ad intentum nostrum spectant, accipe. Malaca Regio peninsula est, trans Indiam, flumenque Gangem (secundum aliquos aurea Chersonesus appellata, quippe continenti non lato conjuncta Isthmo, & in altum projecta) ad Insulam Somatram (Taprobanam olim dictam uniri voluit) auri fodinis celeberrimam procurrit. In hæc Chersoneso è regione Somatræ Malaca Ubs est Lusitanorum copiosa in primis, ac nobilis, quæ Chersoneso nomen dedit, ab urbe Goâ prope Goo. Ea quidem sub æquinoctiali ferme linea est sita: cæterum quotidianis ferè imbribus maximos æstus temperantibus vere fruitur penè perpetuo. Fruges ac fructus bis in anno binis æstatibus colligit. Cæterum amœna magis ac fertilis est quàm salubris: quia ex iisdem causis terræ fecunditas, & cœli gravitas oritur. Quamvis hæc Regio abundet Ethnicis, & Mahometanis tam incolis, quàm advenis; tamen Christianorum nova quotidie seges crescit studio Episcopi (qui ab Archiepiscopo Goano dependet) Patrum Societatis & Capucinatorum: illi enim habent egregium Collegium, habent hi conventum. P. Franciscus Societatis apud Mafficum scribit Collegium Malacense sociorum numero auctum esse, idque non solum ad tuendam domesticam disciplinam, sed etiam quod inde ad vicina Regna facilis sit trajectus: Achenos sanè, & Si-

rios populos dictorum Patrum adventum tunc expectasse, scribit.

IX.

De Amacao, vulgo Machao, Macao, Machan, vide Jarric. lib. 4. cap. 21. Trigaut lib. 2. cap. 8. Linschor. cap. 22. Religio Catholica satis floret, suum Episcopum habet. Archiepiscopi Goani Suffraganeum. Præter celebre Collegium Societatis, in quo docentur non solum litteræ humaniores; sed etiam Philosophia ac Theologia, sunt etiam aliqua Monasteria, signanter Ordinum Sancti Augustini, & Sancti Francisci: Xenodochia tam pauperum, quàm infirmorum: qui tantâ charitate excipiuntur, ut plurimi infideles tam incolæ, quàm advenæ ad Christianam Religionem amplectendam excitentur. Lucon, seu Castilia nova describitur per Myraut Polit. Eccle. l. 2. c. 3. Jarric. lib. 4. cap. 21. Argenſolam lib. 2. Herreram c. 26. Pyrrard. tom. 2. cap. 15. Texeirram Viag. cap. 1. Acosta l. 4. cap. 4. Bottero lib. 2. & parte 2. lib. 4. Mendozam parte 2. lib. 1. cap. 1. lib. 3. cap. 12. numerus Christianorum ibi degentium colligi potest. Ex eo quod in eâ Insulâ PP. Augustiniani, Dominicani, Franciscani cœventus habent. Patres Societatis habent Collegium Mavillit alterum in Zebu, domum probationis, ac residentias in Antipolo, Taytay, Bool, Ducal, Carigara, Tinagon. Plura præfatorum Ordinum & aliorum Monasteria referunt citati authores. Ita ibi floret Christiana Religio, ut mereatur habere Archiepiscopalem Sedem, cui subjiciuntur tres Suffraganeæ: Quotidie magnificis Templis augetur. Inter Philippinas Insulas primum locum obtinet Tandaye Prioritate inventionis. De hujus fecunditate, moribus, viribus, regimine, consule Barboſam, Herteram, & alios. De Insulæ Zubu, seu Zebu, Zubut vel (linguâ Hispanicâ) Los Pintados, Religione hoc vicinâ dicam quod anno 1620. studio Hispanorum Rex Messanæ fidem professus est Christianam, & vocatus Joannes. Similiter rex Zubut, & nominatus Carolus, Isthus Insulæ Metropolis à nomine Jesu vocabulum sumit. In Illoques & Coyo teste Mendozâ p. 2. lib. 3. cap. 12. ferè omnes Christianæ Religionis nomen dederunt.

§. 27.

Testimonium Ecclesie Americana.

I. **D**E hęc parte mundi (quam alii novum orbem, alii Indias Occidentales, alii Americam nuncupavere) ditulerunt Fernandez Gonzales de Oviedo lib. 2. Acofta lib. 1. & alibi, Herrera novi orbis cap. 1. Joannes Neandri in sua Tabacologia, Davity, Nicolaus Monardus lib. 2. Moquet lib. 2. Maffeius 1. 2. historiarum Indicarum, Myrzus Pol. Ecclesiast lib. 4. cap. 9. & alibi. Hujus novi orbis pars Brasilia dicitur à Brasilio rubro ligno, quod tingendis vestibus inde petitur, superinditum deinde Brasilię cognomen. Hanc orbis partem Americus Vesputius Florentinus accuratius, ac studiosius exploravit; atque à duobus ab æquatore gradibus, partibusve ad gradus quinque & quadraginta in austrum excurrens trigoni oblongi speciem refert, cujus basis in æquatorem ac Septentrionem obversa ab Oriente in Occidentem recta protenditur. Angulus extremus ignotas ad Meridiem Regiones attingit. Latus in Orientem spectans interposito Mari Hesperiiis Æthiopicibus objacet. Alterum latus à Provincia Peruanã determinant montium cacumina ita alta, ut aves illuc uno tractu volare nequeant; tota ferè hęc Regio amœna est, gaudet jucunda admodum, ac salubri Cœli temperie: nam lenium ventorum à Pelago oportuni status rores matutinos ac nebulas tēpestivè disjiciunt, radiosq; solares nitidissimos, ac purissimos efficiunt. Abundat universum hoc solum fontibus, nemoribus, fluminibus aspectu, & ad usum humanum gratissimis. Partim planum est, partim in colles benignè affurgit. Feracissimum est, seminaque sibi mandata multiplici serēnore refundit, saccarum frequentissimum ibi est; Quod (ut nonnullis placet) Attico mellis multis partibus est præterendum. E proceris Arundinibus prodit, è quo mola aquaria dulcissimus humor expressus in ollis ad purum excoquitur, tum formatur in panes. Deinde rursus, ubi liberit eliquatur artificio manu pigmentis adinstar ce-

ra varias in effigie indiscreta penè veri similitudine trahitur. Cujus generis officina: præcis ignotæ, hodie, quæ præsertim incolunt Lusitani passim extructæ visuntur: atque ex eâ merce negotiatores vel maximum capiunt emolumentum: nam quotannis in Europam navibus evecta certissimo compendio longè, latèque divenditur. Ex certis etiam plantis, (quas vulgò Copaibas vocant) inciso per ætatem cortice, liquor emanat ardoris suavissimus, qui vim habet non tantum ad vulnera curanda, cicatrices tollendas, sed etiam ad alios hominum usus. Quædam plantæ affrictu animalium attritæ, quæ à serpentibus venenatis, aut à feris ista, ad remedium illud ipso natura instinctu se conferunt. Zabucuales autem, quæ dicuntur admodum excelssæ, magnos ferunt summam duritiæ calices, ore in terram obverso, & quidem admirabili naturæ solertiâ pyxidatim operto, iis calicibus nuces castaneę saporis egregii continentur: quæ ubi maturaverint excusso confestini operculo paulatim ipsæ per se in alimenta incolarum ad unam è calice defluunt. Sunt etiam sylvestria Cajusia pira, apprimè succosâ, & innoxia: itaque mediis caloribus avidè comeduntur. In uno autem pyro faba quædam exuberat, cujus cortex amarissimus medulla perdulcis si torreatur in pyro est vis refrigerandi, in fabâ calefaciendi. At ex omni genere palmam sumunt ii (qui à vulgo Ananabes appellantur) humilis est planta è cujus ramis præmollia nucamenta pinea dependent. Hęc suo tempore in frusta desecta gratissimo simul odore ac sapore non recenti tantum edulio sunt; imò etiam asservantur è saccaro in longum tempus. Suppetunt illati ex hoc orbe in illas Regiones Melopepones, cucumeres, malo granata, ficus, vitesque biferae ac triferæ, ac multiformia mala medica. Videntur insuper plures aliæ pomiferæ arbores (quas brevitate studens prætereo) volucres & pisces coloris eximii, & quadrupedia innumera, præcipuè Sylvestria, partim nobis nota, partim ignota: ut apri amphibii, quorum carnes optimæ ac saluberrimæ sunt: apri habent pedes anteriores breves, posteriores verò longos, undè

tardè

tardè currunt, & facile à venatoribus deprehenduntur; quod periculum vitant, si se proximis aquis immergant. Aliæ feræ sunt, quæ gentis vocabulo avitæ nuncupantur similes mulis, minores tamen, & rostro tenuiores, labro autem inferiore oblongo instar tubæ, auribus rotundis, brevi caudâ. Ibi lucifugæ noctu dumtaxat pabulum quærunt, parente crepusculo sua latibula repetunt. Hujus ferinæ carnis gustus ad bubulam accedit. Quoad cœtias magnitudine, sapore, formâ, sunt instar leporum. Pacæ sunt ferè ejusdem speciei, sed majores, rostro tereti vultu, quasi felis colore fusco, maculis albis permixto: non carne dumtaxat sed etiam ipso corio pretenero, idèdque in epulis delicatioribus inserviunt. Carnes tatusiæ non tantum salubres, sed & stomacho gratissimæ. Corpus quoad magnitudinem porcello, simile est, quoad speciem equum catafractum refert, quoad colorem corium squamatum loriatum. Ex eo caput tantum seu testitudines exerunt, pedibus contractis, in specum more cuniculorum se conduunt. Plura tum de plantis, tum de animalibus refert Davity post Alphonsum à Costâ, lib. 4. cap. 16. 31. 32. &c. Fernand. Gonzal. de Oviedo lib. 7. &c. Nic. Monard. lib. 1. Joannem Neandry. Moquet lib. 2. Herrera Nov. Orb. cap. 18. de moribus Americanorum videri possunt Orduñez de Cevallos, Oviedo lib. 6. cap. 5. Acofta lib. 3. cap. 18. & alibi. Davity post Orduñez de Cevallos scribit immensas summas auri, argenti, gemmarum &c. in ærarium Regium Hispaniæ conferri. *Les Espagnols plus modernes assurent, que le Roy tire tous les ans des Indes Occidentales dix ou douze millions en or, argent, perles, émeraudes, peaux, sucre, cochennilles, bois, sarsaparille, gingembre & autres choses &c.* De regimine Indiarum Occidentalium scribunt Acofta lib. 6. cap. 19. Herrera novi orbis c. 51. & alibi Orduñez de Cevallos, Davity.

II. Ut ad propositum argumentum religionis accedamus. Hæc India partim Principibus Christianis subjecta est, partim non. Hæc vel caret religione, vel Solem colit, vel Dæmonem, vel quidquam aliud, Illa autem, cui Rex

Catholicus dominatur ferè Religionē Christianam sequitur. Quo facilius instruantur Doctores, Millionarii, ac Sacerdotes callere debent vulgarem illorum linguam. Concilium celebratum anno 1583. in Limâ approbatū à Summo Pontifice & Rege Hispaniarum, statuit mittendos esse unum Sacerdotem, & Doctorem in eum locum, ubi mille Indi reperirentur. In Indias Sacerdotes Indi juxta ordinationem Episcoporum & Concilii Indici secum ducunt expensis regiis, varios Ordinum Religiosos. Duas habent Inquisitiones, alteram in Civitate Mexicanâ, alteram in Civitate Regum: duas quoque Universitates, in quibus artes liberales & omnes scientiæ docentur: Religiosorum Monasteria, seu Collegia excedunt numerum 400. Ibi enim sunt PP. Dominicani, PP. Augustiniani, PP. Franciscani, PP. Antiquæ nostræ Observantiæ, nostri PP. Discalceati, PP. Societatis, PP. De Mercede Captivorum (inquit Myræus Polit. Eccles. lib. cap. 9) Quamquam ex Cœventibus quos habemus in Brailiâ, sit tantum Viçariatus Provincialis Provinciæ Lusitanæ subjecta, nihilominus ob competentem numerum Convēntuum in Provinciam erigi posset, quæ propositio non rarò agitata fuit in comitiis generalibus, sed non conclusa, maxime quia India adhuc indiget nostrorum Millionariorum operâ, & subsidio. Herrera cap. 19. subdit abundare plurimis sacrarum Virginum Monasteriis, innumcris Xenodochiis, Seminariis pro institutione Puerorum, Eremitiis & recellibus pœnitentium.

III. **Quinque Archiepiscopatus sunt:** primus Mexicanus sub quo sunt Episcopatus de Tlaxcala seu Puebla, Hispanicè de Los Angeles, de Mechoachan, de Guaxacâ, de Guadalaiaarâ, de S. Jago de Los Cavalleros in Guatimalâ, de Meriras, in Yucatan, de Chiapan de Hondadâ de Verâ Paz, Leonis in Nicaragnâ. Secundus Sancti Dominici, cujus Episcopi Suffraganci sunt, Episcopus sancti Joannis de Porto Riccio de S. Jago de Cubâ; & de Venezuela seu Coro, quibus nonnulli addunt Episcopatum Margaritanum, seu S. Jacobi de Las Caracas, quem alii subjiciunt Archiepiscopatus

piscopatui de Lima, seu Civitatis Regi sunt subiecti Episcopatus de Cusco, de Arequipa, de Truxillo, de Gnamangá, de Quito Archiepiscopatus in Provinciâ de Charcas sub sunt Episcopatus de Barancan, in Provinciâ Sanctæ Crucis de Sierrâ, de Paz in Provincia de Chuquiago, de Sancto Jacobo de l'Estero in Provinciâ de Tucuman, de Panamâ de Buenos Ayres in Provinciâ de Rion de Platâ. Episcopatus Dominæ nostræ Assumptæ; in eadem Provinciâ de Rio, Episcopatus de Paragay, & de Panamâ. Archiepiscopatus Sanctæ Fidei de Bogotâ in novo Regno Granatensi complectitur Episcopatus de Popayan, de Carthagena, & Sanctæ Marthæ. Hos omnes Archiepiscopatus, & Episcopatus Rex Catholicus Sedi Romanæ præsentat, ut sua auctoritate & diplomate Pontificio confirmet.

IV. In parte Septentrionali novi orbis est Canada, nova Francia sic dicta, tum quia est à Regione Franciæ. Tum quia Galli Armorici, sive Britones in hanc Regionem appulerunt anno 1504. quibus successerunt Normanni; Thomas Aubertus præfectus militiæ (ut refert Biart novæ Franciæ cap. 1.) sylvestres homines, hujus loci incolas reduxit in Galliam anno 1508. Joannes Verazanus Florentinus illas oras percurrens etiam possessorem & Dominum Regem Galliarum Franciscum primum insulvit anno 1623. nomenque novæ Franciæ imposuit. Davity contendit Jacobum Cartier fuisse præcipuum inventorem Regionis de Canada anno 1624. Plura de ejus situ, climate, freto, piscibus, terræ fecunditate, animalibus, hominum moribus, viribus, opibus, gubernio videri possunt apud Biard, Champain, l'Escarbot, Davity, & alios: hoc solum animadvertit Petrum de Gas fuisse à Rege Christianissimo institutum Proregem de Canada anno 1604. Quoad Religionem partim sunt idololatæ, partim Christiani. Idololatæ (ut placet l'Escarbot lib. 6. c. 5.) credunt unum esse Deum, aiuntque illum sibi ita esse familiarem, ut futuri aëris intemperiem prænunciet, eumque nominant Cudonagni. Nihilominus cap. 8. scribit pro Deo nomen solis usurpare Nicaminoi. Nullam orationem fundunt vel actum

Religionis exercent, sed tota eorum Religio in Magiâ fundata est. Ut fortunata sit eorum venatio, militia, hæmoni immolant. De statu Ecclesiæ hæc accipe ex Biard cap. 12, 14, 15. Champain & nonnullis aliis. Ibi sunt aliqui Patres ex Societate Jesu, nostri Ordinis, & Patres Recollecti. Difficile incolæ convertuntur, tum ob defectum linguæ vernaculæ, ob poligamiam, & indolem stupidam: nonnunquam tamen quidam convertuntur. De novâ Angliâ seu Virginiâ disserunt Biard cap. 27. Wyfiet Ind. Occid. lib. 2. Matal. Met. Amel. L'Authour du voyage aux Indes Occidentales l'An 1585. Hakluyt. tom. 3. Purchas Pilgri lib. 8. cap. 5. Thomas Hariot Virgin. Raphel. Hamot Virg. Davity: sed nihil de religione Christianâ referunt.

V. Floridæ Provincia prima investigatio seu inventio attribuitur ab Wyfiet lib. 2. Gasparo Ens Ind. Occid. cap. 23. Sebastiano Cabot ab Henrico VII. Angliæ Rege missò, anno 1496. sed reverfus est absque ullius nominis impositione. Wyfiet ait prius ab incolis dictum Jaquaza, ac postea ab Hispanis Floridam nominatam, tum quia illam detexit Joannes Ponce Hispanus Dominica Palmarum, quam Hispani nuncupant Pascua de flores, vel Herrera novæ orbis cap. 8. quia ipsâ die Resurrectionis Dominicæ anno 1512. invenit. Situm, fluvios, aëris temperiem, mores Incolarum, vires, avitam Religionem incolarum describit Wyfiet lib. 2. l'Escarbot lib. 1. cap. 6. Herrera cap. 2. Nicolaus Chaulus. Acofta histor. nat. lib. 3. c. 15. Lery voyage cap. 5. ibi Hispani duo fortalitia ædificaverunt: primum à sancto Matthæo nomen sumit, alterum S. Augustinus nominatur. In duobus illis Dominis Christiana Religio floret, extra minimè. Nam 1548. Franciscus Balvastie Ordinis sancti Benedicti cum quatuor Religiosis illos Evangelicâ lege instruere volens à Barbaris trucidatus est, sociis in fugam conversis, Eidem dominio Hispanico sub sunt Insulæ Antilles, de Barlovento, & Sotavento. De earum climate, opibus, fluvii, fodinis auri, animalibus scribunt Herrera cap. 5. Acofta lib. 3. cap. 2. de religione, nemo dubitare potest

potest esse Romanæ Ecclesiæ. Insulas Lucayes etiam Castellani incolunt teste Herrera novi Orbis cap. 7. Horum consuetudine Barbari humanitati, & honestati assuecunt, ac Christianam Religionem amplectuntur. Insulam de Cuba invenit Christophorus Columb. & Alpha & Omega appellata, vel Janæ, aut Hispanicè Juana, vel Insula S. Jacobi. Illam delineant Linschot Amer. cap. 4. Porcacch. Isole lib. 3. Herrera novi Orbis c. 6. Orduñez de Cevallos descr. Ind. Occid. Myræus lib. 4. Polit. Eccles. cap. 3. Incola: omnes sunt in Religione Christianâ, & uniformes & constantes. Leo X. primum ibi Episcopum creavit, qui subjecit Archiepiscopo sancti Dominici. Patres Franciscani ibi Conventum habent. De Insula Jamaica seu sancti Jacobi mentionem faciunt Linschot Americ. cap. 4. Porcacch. Isole lib. 3. Wyflet lib. 2. Herrera cap. 6. Oviedo lib. 18. cap. 1. & seq. ac alii. Habet illa Insula nonnullas Civitates, in quibus publicum est Christianæ Religionis exercitium.

VI. Insula Hispaniolæ varia sortitur nomina ex Petro Mart. som. de Li. Occid. primò nuncupata fuit Quizqueia, idest totum, seu omnis: postea Hayty, idest aspera ob montium celsitudinem. Nomen Hispaniolæ alii imposuerunt. Nunc vulgò Insula S. Dominici nuncupatur, quia Metropolis illius Insulæ S. Dominici titulo insignitur, Oviedo lib. 2. c. 6. illius inventionem refert ad Christophorum Colomb. anno 1492. illam, ejusque Civitates, Provincias delineavit cum Oviedo Petrus Mart. Somm. de lib. Ind. Linschot cap. 4. Porcacch. cap. 3. Benzo histor. novi Orbis lib. 1. cap. 28. Herrera cap. 6. Cevallos descr. Ind. Occid. Quantum ibi floreat Ecclesiæ Romanæ fides ac religio inferri potest ex numero Diœceson, & Monasteriorum, ac Incolarum. Ibi enim secundum Herreram cap. 6. est Archiepiscopus vulgò Sancti Dominici complectens Episcopatus, Suffraganeos Conceptionis de la Vega, Sancti Joannis de Porto Riccio, Sancti Jacobi de Cuba, & de Venezuela seu Coro & Abbatiam de Jamaica. In Civitate Sancti Dominici extant Monasteria Sancti Dominici, Sancti Fran-

cisci, de Mercede captivorum, duo Monialium. Ita de aliis Provinciis & Civitatibus philosophandum est, maximè cum illarum omnium Incolæ universi sint Hispani, qui idololatriam ferre nequeunt, & zelo religionis Christianæ plurimum flagrant. Signanter Insula Boriquen, seu Sancti Joannis, cum suum habeat Episcopum, ex Oviedo lib. 16. cap. 1. Religioforum S. Dominici subsidio fruitur. De ejus origine, seu inventione, conditione, moribus, divitiis, robore, regimine loquitur Orduñez de Cevallos, Linschot Amer. cap. 5. Texigen. de Persiâ lib. 1. cap. 6. Acofta lib. 6. cap. 8. Herrera cap. 4. Wyflet lib. 2. Gomora parte 1. Quamvis adhuc ibi idololatria sedem habeat, tamen Christiana Religio plurimum viget. Quoad regimen spirituale habet Archiepiscopum Mexicanum, cui subji-cuntur Episcopi, Suffraganei de Thascula, de Mechoacan, de Guaxaca, de Guadalaiaira, de Guatimala, de Jucatan, de Chiappa, de Honduras, de Verapaz, de Nicaragua. Archiepiscopus Mexicanus ad instantiam Caroli V. Imperatoris à Paulo III. erectus fuit anno 1547. De Viris Apostolicis tum sæcularibus, tum regularibus nemo dubitare potest: quomodo enim Episcopi tot idolorum cultus extirpare possent, si maximos Religioforum Ordinum copias auxiliare non haberent.

Novæ Hispaniæ primariam Provinciam, Clima, sedem, mores, indolem, fertilitatem, fortitudinem, antiquum & modernum regimen referunt Acofta lib. 5. & 6. Orduñez de Cevallos descr. Ind. Herrera cap. 9. Davity. Botero parte 1. lib. 5. Mendoza parte 2. lib. 3. cap. 5. Texei. Viag. cap. 1. Wyflet lib. 2. & alii. Quantum ibi Christiana Religio floreat, deducendum ex numero Religioforum, quæ accedunt ad 150. Herrera specialiter refert plures Conventus S. Dominici, S. Francisci, S. Augustini, Discalceatorum nostri Ordinis, Trinitariorum, de Mercede captivorum, & Monialium. Novam Regionem Mexicanam recognovit Antonius d'Espeso anno 1583. vel (ut alii) Frater Augustinus

VII.

gustinus Ruyz ex familiâ Sancti Francisci, qui cum habitans in valle Sancti Bartholomei accepisset, esse alias terras Hispanis ignotas, petiit à Prorege Hispaniæ facultatem illuc eundi cum duobus sociis ad linguam eorum comparandam, quâ illas Barbaras Nationes postea ad sinum Ecclesiæ facilius adducere posset, quod illi concessum. Ejus iter ac peregrinationem referunt Acoſta libr. 7. Mandoza parte 2. lib. 3. cap. 5. Hæc Insula tot operariis in vineâ Domini abundat, ut præter Sedem Episcopalem, ac innumeras Ecclesias, Monasteria Religiosorum Sancti Dominici, S. Augustini, S. Francisci, nostri Ordinis excedant numerum, 30. præfatorum Ordinum Monasteriorum copia major est in Diocesi de Guaxaca, seu Guaiaca, vel (ut alii) Antequera. Ibi enim exstructa sunt plusquam centum viginti. De Provinciâ & Diocesi de Mechoacan, seu Pazcuazo, & ejus Civitatibus ac Oppidis multa scribunt Herrera cap. 10. Wyflicet Ind. Occid. lib. 17. cap. 2. Davity. Varia ibi sunt Seminaria, & Religiosorum Conventus, quemadmodum etiam & in Episcopatu de Tlascalla, seu de Los Angeles. Item in Episcopatu de Yacatan, seu Tabasco. Zelum Religionis confirmant nomina Urbium, Pagorum, & Provinciarum, quæ à Sanctis, non autem à rebus prophanis desumpta sunt. Idem judicandum de novâ Galicia, aliâ Xalisco, Chichimeques, Ottomies: novâ Biscaia, Chiamelta, Caliacan, Cinoloa, Cinola, seu novâ Granatâ, California Antan, Quivira, Chiapa, de Verâ pace, Honduras, Necaragua, Conibas, Guatemala, Sonocomisco, Costarica, Veragna,

VIII.

America Meridionalis (cui Rex Catholicus etiam dominatur, & instituit quinque audientias,) eandem erga Romanam Ecclesiam submissionem & obedientiam profitetur. Nam in Panamá, seu Provinciâ aureâ, est Ecclesia Cathedralis Suffraganea Archiepiscopatus de Los Reyes cum Conventibus Religiosis nostri Ordinis, S. Dominici, S. Francisci, & de Mercede captivorum. Minus dubitandū de novo regno Granatenſi, de quo factis fuisse discurrunt Herrera cap. 16. Orduñez de Cevallos,

Benzo lib. 2. cap. 6. Ejus religionem testantur Archiepiscopatus sanctæ fidei, cum tribus Episcopis Suffraganeis & citatorum Ordinum Monasteria non pauca. De Carthagena & sanctæ Martiæ dominio, regimine, Oppidis, Urbibus, opibus, moribus, viribus, Episcopatu, Monasteriis, vide Orduñez de Cevallos, Benzo lib. 2. c. 6. Herreram cap. 16. Linschot Amer. cap. 8. Vide quid Herrera cap. 8. Linschot cap. 8. Oviedo lib. 18. cap. 4. & 6. de Venezuela, Cumana scribant. Quid Abevil cap. 31. de Marangan, & Insulâ de Fernan Larono. Myræus polit. Eccles. lib. 2. c. 8. Herrera c. 14. & alii differunt.

IX.

Cum passim etiam apud vulgares & plebeios de Peruanorum divitiis sermo sit, hic aliquid de iis præmittemus, postea religionem subjiciemus. Acoſta lib. 3. cap. 16. Herrera cap. 20. Orduñez de Cevallos descript. Ind. Wyflicet lib. 2. Myræus Polit. Eccles. lib. 4. cap. 10. scribunt, quibus subscribens Davity hæc narrat. *On voit par les registres de la maison de la construction, ou trafique de cete Province, qu'au temps du gouvernement de Pollo, l'on enregistroit, & tiroit de la montagne de Potosi cent & cinquante, voir deux cent mil pezos tous les Samedys: dont le quint (qui appartient au Roy d'Espagne) revenoit à trente & quarante mil Pezos, & chaque année à million & demy, ou environ. Es survant ce compte l'on tiroit tous les jours de ceste mine trente mil Pezos, dont le Roy en prenoit six mil par jour pour son quint. Les premieres navires, qui partirent de ce pays pour l'Espagne y porterent outre les droicts du Roy 708580. pezos d'or, 49008. marcs d'argent, le marc à huit onces, outre trente vases d'or, & quarante huit d'argent, qui estoient pour le Roy, entre lesquels il y avoit une aigle d'argent, qui pouvoit tenir dans son corps deux pots d'eau: deux grandes marmites, l'une d'or, & l'autre d'argent, dont chacune pouvoit tenir une vache mise en pieces: deux sacs d'or, dont chacun pouvoit tenir trois boisseaux, & un Idole d'or de la grandeur d'un enfant de quatre ans, avec quatre petits tambours: les autres vases estoient des cruches d'or & d'argent qui pouvoient tenir chacune deux arrobes,*

dont

dont l'une fait le poids de trente-deux livres. Davantage il y vint pour les les particuliers vingt-quatre cruches d'argent & quatre d'or. Atteinant (selon Acoftalib. 4. cap. 7. Orduñez) le Roy d'Espagne a pour son quins toutes les années, l'une portant l'autre un million de mine de Potosis, sans ce qu'il tire du vis argent, & des autres droitts royaux, qui reviennent à des grandes sommes, & selon Orduñez, il tire sous les ans de Potosis huit ou dix millions d'argent. Le Vice-Roy a tous les ans pour son plat quarante mil ducats, & de plus à chaque bonne Feste, comme à Pasques, à Noel, aux Roys, & autres, il a mil pezos; pource qu'il traite lors tous les principaux Officiers du Royaume. Davantage il a tous les ans d'extraordinaire du Roy d'Espagne deux mil pezos, pour le voyage qu'il fait, pour faire distribuer aux navires l'argent qu'on a tiré des mines, au port de Callao à deux lieues de Lima.

X. Quoad mores antiquos magna ac penè incredibilis erat cœcitas; quæ ferè omnes Peruani obruebantur. Nam certis quibusdam sideribus immolabant, maximè iis quæ colligendæ mellis dominantur. Superstitiosi admodum erant, bubonisquæ vocem pertimescebant, qui ubi in viciniam aliquam advolarat, & solidum dederat sonum, continuò seniores armati domum egrediebantur, inclamabantque avem ut avolaret, nè morerentur. Juniores autem tunc temporis domi se continebant cum mulieribus, aiebantque bubonem prænunciaturum mortem. Cum imbre indigerent, aliquis Magus magnâ vocis contentione & acceleratione vociferabatur, ut omnes ad montem pergerent, quo postquam pervenerant, ut quilibet more consueto à cibis abstineret: quod jejunium consistit in abstinentiâ à sale, pipere, cibis coctis. Quo factò voce intensâ, ac summo clamore invocabant sidera, & aquam precabantur, & ad terram, solumque rusticum sese verteabant, quandam potionem manibus tenentes, quam ubi puellæ nobilis manibus propinatam ebiberant; Ita à sensibus abducebantur, & mentis impotesiebant, ut viderentur mortui: At

ubi in se redirent, mel aquâ & maizo miscebant, quibus permixtis nubes aspergebant. Die insequenti aliquem nobilem aut conspicuum, vennerandumque senem in lectum deponabant, subjecto lento igne, atque ubi sudare cœperat; sudorem vase excipiebant. Magus anserino sanguini admiscebant, atque ex radice expressæ aquæ rursum in aera jactabant, nubes ut tangeret, rogans per sudorem, sanguinem, & aquam, ut optatum imbrem concederent. Quod si casu eo die, quo sunt superstitiosi plebebar, gratias agebant stellis, Magumque multis muneribus cumulatum efferebant. Festum aliquod æquè superstitiosum celebrabant, formosissimum suæ regionis puerum jejunum cubiculo tamdiu includebant, dum excrescerent capilli: tùm magi præstigiatores cum senioribus educunt, quadam quasi supplicatione deducebant domum alicujus amici intimi, ubi vetulæ puerum querulâ voce illi lamentabantur, & plebs, quæ interim cogebatur & conveniebat paulatim præcindebat capillos pueri, oblato in singula capita uno anseri cocto. alterâ die Magus junior mittebat ad venandas feras: aliis imperabat, ut pararent locum festo oportunitum. Jubebat puellas excoquere egregium vinum. Mandabat senioribus ut instrumenta musica componerent, qui illic pulsare incipiebant, qui ab eo tempore quo in eas res à Mago emissi erant, impunè obvia quæque furari poterant. Populos vicinos invitabant, ut armis variis instructi ad festum convenirent. Festi autem tempore puer coronatus alterâ manu telo instructus, ex alterâ viperâ vivâ dependente occupabat sedem in quodam loco ornatissimo. Undè facilè inferri potest Dæmonis artificio à viperâ non læsum fuisse. Corpori etiam pueri plures aliæ viperæ alligatæ erant. Quæ juvenes venatione apprehenderant cum coctis, & assis anseribus reponebantur ad unum pueri latus, alterum claudebat bona vini quantitas. Postquam milites ad festum vocati militari quodam ordine, & delectu ingressi erant, & viperam adorabant, ad puerum accedebant, viamque illi proximum ebibeant,

& preparatas, pueroque adhaerentes epulas sumebant. Tum ad adorandam rursum viperam regrediebantur, cupidumque cibum & potum repetebant, totisque tres dies hac ratione absumebant, quibus elapsis viperam necabant. Deinde mulieres, (quae toto festivo tempore clausae domi moratae erant,) egrediebantur vociferantes: victoria, victoria. In ejusmodi celebritate demon frequenter apparebat, eorumque oculis obijciebatur, comibebat, convalescebatur, hortabatur ad festos dies jucundè & hilariter peragendos. Tertium festi, seu lamentationis genus erat, quod defunctis exhibebant: ad hoc malefici, & praestigiatores nocte conveniebant cum senibus, multo vino, arcubus & telis instructi, postquam defunctorum sepulchra purgant, in fletum & ejulatus resolvebantur omnes; paulò post praestigiatores in aliquem locum secedentes egregè comptabant: quo factò iterùm ad lachrymas, & ejulatus se convertebant, demonem invocantes, cumque montibus, lacunis, & similibus imprecantes. Demum propriis nominibus defunctos vocabant, & ad cõpotitandum invitabant; suos clamores irritos videntes, moesti & tristes domum repetebant. Plura alia absurda referunt Aosta lib. 6. cap. 3. 4. 12. 14. 15. 17. 19. 23. Davity, & alii. Sed ex quo Rex Catholicus Peruanos suo dominio adjunxit, illis erroribus rejectis, Christianam religionem amplexi sunt tam foelici successu, ut jam duo sint Archiepiscopi, alter Limæ, alter Platae. Praesul Limæ, seu Civitatis Regum habet suffraganeos Episcopos de Cuzco, Arequipa, Truxillo, Guamanga, & Quito. Praesuli Platae subjiciuntur Episcopi de Barranca in Provinciâ Sanctae Crucis de Sierra, de pace in Provinciâ Chuquiago, S. Jacobi de Estero, in Provinciâ de Tucuman, de Buenos, Ayres, in Provinciâ de Rio de Plata, de Panama, de S. Jacobo & imperiali in Provinciâ Chili, B. Virginis assumpta: in Provinciâ Platae, & Episcopus de Parnaguay. Ejusmodi autem Episcopatus in redbitus non cedunt Europæis: nam ex Orduñez Cevallos, Archiepiscopus Limæ habet annuatim sexaginta millia librarum, vulgò Pezos, quae ex vecti-

galibus colligit. Quidam censent Archiepiscopum Platae esse locupletiozem. Inter omnes Ordines Religiosos (qui ibi Monasteria habent) PP. Societatis praecipui sunt. Ibi enim omnium artium & litterarum, linguarum humaniorum, ac scientiarum professores subministrant in Collegiis Limæ, de Cuzco, de Quito, Platae, Potosi, Pacis Guamangae. Omnium Collegiorum Americanorum praestantissimum est Limæ. Varias habet missiones, quarum meminit Maffei in missione Peruanâ. Aliam in Provinciam, Aimares quæ mirum ibi fructum fecit, tum in baptizandis infidelibus, tum in relapsorum confessionibus excipiendis. Aliam Tucumanam, in qua octogenarii baptismum eluuntur, qui absque dubio ex hac vita decedissent sine baptismo. In missione Sanctae Crucis praeter parvulos baptizati sunt 980. & quatuordecim pagi sine castella unâ vice paganisum ejurarunt. Variis vicibus abluti sunt in Missione Ciales pueri & infantes 1303. adulti 2832. Matrimonio sacramentali juncti 1473. In unâ missione numerati sunt adulti novi Ecclesiae filii 708. Nuptiali fœdere copulati 262. De his & aliis fusè disserunt Benzo lib. 3. cap. 70. & alibi. Myraus Polit. Eccles. lib. 4. cap. 10. de Regione Cumacensi, seu de Los Quixos, videndi Herrera cap. 18. Orduñez Cevallos, Wylliet Ind. Occid. lib. 2. Idem etiam de Territorio Pacamoros seu Salmas, Davity ait Limæ numeratos fuisse 600 Sacerdotes, praeter candidatos, qui ad Ordines aspirabant. De Caliacan (quæ Zivaloa vulgò dicitur) varii Auctores scribunt hæc breviter. Accipe ex litteris Martini Perez Jesuitæ ad Patres Mexicanos ann. 1591. apud Maffei, qui ubi de terræ fertilitate disseruit. Hæc de Incolarum ad fidem inclinatione, subdit. *Cum hæc in Oras venissemus fama novorum hominum exiti Indi confestim in nostras ades concurrunt summa benevolentia significatione, salutatione & verbis, quae tamen non capiebamus, amorem testabantur: tandem nobiscum commorati, dum amicè domum remisissent. Neque oblatam primo quoque tempore opportunitatem neglexerunt, declarantes quanto animo ad Christianam Religionem ferrentur. Nam cum*

cum primos hujus Provincia vicos esse in ingressu vulgato etiam in vicinis locis adventu nostro die insequenti convenit in Ecclesiam tam adutorum, quam puerorum magnus numerus, ut Baptismo tingeret, quod summa nobis suis consolationi. Abluimus pueros & puellas facile octoginta, ceteros animo ereximus spe non inani futurum, ut simul atque instituti essent, necessaria doctrina ejusdem Sacramenti essent participes. Invenimus ad quadraginta Christianos, qui conversi fuerant à P. Franciscanis, (qui in hac loca venerant) ante annos duodecim in hac fecerunt, tandem illis ab ipsis incolis caruerant doctore &c. Cœpimus Catechismi erudire gentem, & piis exhortari sermonibus ad eos in officio continendos, & omni timore liberandos; cum vident precationes, & Deum orandi formulas, non extraneo sed familiari idiomate se à nobis accipere, quas ut & Catechismum magnam curam & temporis brevitate addiscunt: jamque tam adulti, quam pueri plures mille sexcentis abluti sunt, præter quingentos, qui infantili pene ætate à Patribus nostris tincti, & duodecim totos annos neglecti vix signum habebant Christiani instituti &c. Multas concubinas detraimus, cum hujus gentis ea sit consuetudo tot us super indocant, quot attendi sunt satis. Matrimonii sacramento junximus non paucos. Sunt & plures alii, qui Baptismum appetant: sed cum ingens sit populus, operari verò duo tantum: fieri non potest, ut labori pares simus. Infra: Sunt in tribus huius fluminibus tredecim Ecclesiis exceptis, quæ paulatim eriguntur &c. Quibus interjectis: Die Conceptionis Deiparæ Virginis Sacro Dedicationem Templi Petalam celebravimus: in eo reposui parvâ quandam imaginem B. Virginis conceptionis sacratam. Institimus supplicationem, in qua pueri Te Deum laudamus lingua vulgari decantabant. Subjuncta orationem, ac tandem missam legi, quod cantores ignari adhuc sint cantus, & aliud personare neciant, quam rudi quâdam & dissonâ voce, Amen. Interfuerunt ex Ethnicis plurimi, qui abunde ad dicem festum invitati fuerant, & prope ætonitis erant, visis primis his institis optantes, ut in eorum vicis similis haberetur celebratio. Quantum huc usque colligere licuit, horum, & viciniorum Castellorum Paganorum, ubi major frequentia, linguarum diversitas minor, Indi

Incola alacres sunt, & exciti at tractabiles, facilioris conversionis, quam quos vidi, aut novi hætenus. In sine: Vicarius Ecclesiæ Culiacan, quæ Zinaloa, ubi supradicti Patres agunt quinquaginta miliaribus sbest, datus ad quendam amicuum litteris in hanc sententiam scripsit. Zinaloa Patres officiosè laborant in Domino, in convertendis ad fidem Indis, adeo fructuosè & feliciter, ut miraculo omnes adscribamus. Neque credi potest quâ celeritate & didicerint, & ejus Provincia lingua loquantur, quâque facilitate, & satisfactione ad Baptismum incola accedant in rebus fidei instrui possulent. Dei certè est opus: Quamobrem ei Divina Majestas favet & dat incrementa. Plura congere possem, maximè de Insulis Philippinis, earumque in fidei Catholicæ progressu; quæ videri possunt apud Mafficum in litteris annuis à P. Francisco Vaëz anno 1601. ad R. P. Claudium Aquavivam Generalem Societatis Jesu. Hæc tantum ultima verba illarum accipere, quibus Romanæ Ecclesiæ Maternitas designatur. Restat tantum, ut P. T. oculos conjiciens in hanc novam plantulam tantæ terrarum intercapedine Româ distantem, & in extremis orbis partibus sitam illi omnem favorem, & benevolentiam ostendat, submissis aliquot operariis cum his verbis Isaïæ cap. 48. v. 3. Ite Angeli veloces ad gentem convulsam, & dilaceratam ad populum terribilem, post quem non est alius. Ut lucem aliquam, seu prædicationem Evangelicâ his tenebris inferant, & omnes supplices verum Deum mundi conditorem adorent & venerentur: hos thesauros afferi P. V. majores oblationem.

Hæc porro Maternitas confirmatur jurisdictione Episcoporum, cujusdemque sit Ditionis etiam Indicæ, quæ exerceri nequit, nisi prius obtentis litteris Apostolicis, sine quibus etiâ nec admitti, nec recipi tanquam Episcopus, nec possessionem sibi collatæ Diocesis cõsequi potest, ut patet extravaganti in ex. re. de electione inter extravagantes cõmunes. Et ex cap. quamsi de elect. in sexto, ubi præscribitur tempus intra quod Episcopus debeat petere confirmationem ab Ecclesiæ Romanæ Pontifice; etiam si non à Collegiis Canoniorum eligantur, sed à Regibus Gallicæ, Hispaniæ,

Hispaniz, Poloniz, &c. nominentur, designentur, offerantur. Cùm igitur in Americâ sint Episcopi, sequitur eos indubitè Sedem & Ecclesiam Romanam ut superiorem agnoscere. Confirmatur secundò ex Religiosis, qui illuc missionarii mittuntur, vel ibi Monasteria & Collegia ædificant, quorum Ordines & Instituta à solo Pontifice confirmantur. In cap. ult. de religiosis domibus est decretum Innocentii III. in Concilio Generali Lateranensi, ne quis deinceps novam Religionem inveniat, sed quicumque ad Religionem converti voluerit unam de approbatis assumat. Idem statuitur à Gregorio X. in Concilio Generali Lugdunensi, ut habetur cap. 1. eò titulo in 6. & à Joanne XXII. ut refertur in extravagante: *Sancta Romana Ecclesia*, de religiosis domibus. Præcipua ratio est, quia majores causæ ad fidem, vel mores pertinentes sunt referenda ad Romanum Pontificem. cap. *Majores* de Baptismo, & ejus effectu. Confirmatur iterùm ex eo quod Religiosi ita subjiciuntur Romanæ Ecclesiæ, ut etiam si penes illos sit electio generalis: tamen rata esse non censetur nisi à Sede Apostolicâ confirmetur, ut docet noster Lezana tom. 1. q. 4. regul. ex c. avaritia de elect lib 6. ex Sylvestro V. confirmatio; Cassarubio in compendio V. electio 1. 3. Suarez tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 5. Unde tempore bellorum & pestis dum Provincialibus aliisque quibus competit jus eligendi Generalem liber accessus ad urbem, vel in Italiam non daretur. Sanctissimus Dominus Alexander VII. auctoritate suâ Apostolicâ plures Generales creavit, instituit, & confirmavit, non præhabito assensu, vel suffragio solito eligentium. P. Lezana tom. 1. q. regul. c. 4. n. 33. docet quod quamvis Religiosus fiat Generalis suæ Religionis, & extimatur ab obedientiâ inferiorum Prælatorum, tamen in eo manet obedientia erga Sedem & Ecclesiam Romanâ; nec eximitur ab ejus obedientiâ, seu à voto emisso absolvitur. Et citat Arragon. 2. 2. q. 88. a. 11. Valentiam 2. 2. disput. 10. qu. 3. puncto 8. Notat etiam cum Suarez tom 4. de Religione tract. 8. lib. 3. cap. 11. n. 7. & 8. Pontificem posse eximere quemcumque Religiosum ab obedientiâ in-

feriorum Prælatorum, & sibi reservare. Quia hoc est uti jure summi Prælati Religionum, quod habet. Denique omnium Religiosorum obedientiam erga Romanam Sedem & Ecclesiam colligo ex eo, quod omnes Religiosi tenentur obtemperare decretis Conciliorum Summorum Pontificum, & sacrarum Congregationum: & in casu gravaminis quilibet Religiosus à Superiore possit immediatè appellare ad Sedem Apostolicam, ut docent Sotus lib. 8. de Justitiâ & jure qu. 5. a. 1. Peirinis tom. 3. Privileg. Minim. cap. 4. n. 14. Scofra de invaliditate professionis dubio 25. & 26. Bordonus Resol. 32. n. 26. Lezana qq. Reg. tom. 4. v. recursus regul. post Rodriguez, Navarrum & alios, quibus favet cap. ad Romanam. Et 2. 2. q. 6. cap. si duobus. cap. dilecti filii. Ratio est quia Pontifex est Principalis, universalis, & immediatus superior Regularium; seu eorum Prior, Provincialis & Generalis. Quam superioritatem præcipuè exercet in Missionarios Regulares, quorum nulli missionem aggrediuntur, nisi præhabito generali, vel speciali & personali indulto Apostolico. Generale habent ferè omnes Ordines Mendicantes, Patres Societatis, Clerici Regulares, vulgò Theatini: quod Missionariorum exercitum non repugnare Instituto Ordinis nostri etiam Discalceatorum docent P. Petrus Thomas à Jesu in suo stimulo missionum, Philippus à Sanctissimâ Trinitate, in suo itinere Orientali lib. 8. cap. 2. & in quem finem nostri PP. Discalceati habent Romæ Seminarium Sancti Pauli, quo confluant ex singulis Provinciis duo Religiosi, ut discant linguas, & controversias fidei, aliæque ad convertendos Infideles, & Schismaticos; & Fideles in verâ Religione corroborandos, ex quo sacro Athenz, præter missiones Germaniz, Angliz, Hiberniz, Hollandiz, prodierunt alii Terræ sanctæ, Syriæ, Arabiæ, Persidis, Regni Mogor, Indiarum &c. De quibus supra, & alibi fusiùs differemus.

§. 28.

Testimonium Ecclesiæ Italice.

I. ITALIA Romanam Sedem & Ecclesiam veneratur, non tantum ut Matrem, sed ferè tota, ut Domina: Temporalis morem gerit, vi donationis factæ à Pipino Rege Franciæ anno Christi 755 ut refert Anastasius his verbis. De omnibus receptis civitatibus donationem in scriptis Beato Petro, atque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel omnibus in perpetuum Pontificibus Apostolica Sedis emissis possidendam; qua & usque hactenus in Archivio Sanctæ nostræ Ecclesiæ recondita tenetur. Ad recipiendas verò civitates, misit ipse Christianissimus Francorum Rex suum Consiliarium; idest Fulradum venerabilem Abbatem: & consensu ejus eximitas cum suis exercitibus Franciam repedavit. Prænotatus autem Fulradus venerabilis Abbas, & Præbyter Ravennatum partes cum misit jam sati Aistulphi Regis cõjungens, & per singulas ingrediens civitates tam Pentapoles, quàm Emiliæ, easq; recipiens & obsides per unamquamque auferens, atque primates secum unà cum clavibus portarum Civitatum deferens Romanam conjunxit. Et ipsas claves tam Ravennatum Exarchatus, unà cum supradictâ donatione de eâ à suo Rege emissâ in confessione Beati Petri ponens, eidem Apostolo, & ejus Vicario sanctissimo Papa, atque omnibus ejus successoribus Pontificibus perenniter possidendas, atque disponendas tradidit: idest Ravennam, Ariminum, Pisanum atque Fanum, Cesenam, Senogalliam, Esium, Forum Pompilii, Forum Livii, cum Castro Sussubio, Montem Fereetrum, Acerragium, Montem Lucari, Serram Castellam Sancti Mariani, Bobium, Vrbinum, Gallium, Luceolos, Eugubium, Comiacum, necnon Civitatem Narniensem, quæ à Ducatu Spoletano à parte Romanorum per evoluta spatia fuerat invasa. Leo Ostiensis hist. Cassin. lib. 1. cap. 7. scribit hanc Pepini donationem fuisse ampliozem, Fecit autem inclytus Rex unà cum filiiu concessionem B. Petro, ejusque Vicario de Civitatibus Italia, & territoriis: per designatos fines, à Lanis cum Insula Corsicâ, inde Suranum, inde in

Montem Bardone, Vercetum, Parmam, Regium, Mansuam, & Montem Silicis, simulque univrsam Exarchatum Ravennam, sicut antiquitus fuit cum Provinciis Venetiæ, & Istriæ, cunctumque Ducatum Spoletanum, & Beneventanum, eamq; donationem manu propria, & filiorum, plurimorumq; Judicum, & Optimatum subscriptione roboravit. Demum idem Rex unà cum Romano Pontifice in Italiam veniens, Ravennam, & alias viginti Civitates eidem Aistulpho, scilicet Longobardorum Regi, memorato sublata, Apostolica Sedi subjecit; cuius rei gratiâ Romanus Patricius constitutus est.

II. Carolus Magnus filius Pipini anno 774. Patris sui donationem Ecclesiæ Romanæ factam novis diplomatibus à se, suisque Magnatibus tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus subscriptis confirmavit, & ad ejus conservationem solemnè edicto ad confessionem Sancti Petri juramento sese, suosq; abstinxit: coram Hadriano III. Papâ accipe verba Anastasii. Concessit eisdem Civitates & territoria Beato Petro, atque præfato Pontifici, atque spondis per designationem consinium, idest à Lanis cum Insula Corsicâ, deinde in Suriano, deinde in Monte Bardone, inde in Verceto, deinde in Regio, & exinde in Mansuâ, & Ponte Silicis, simulque Exarchatum Ravennatium, sicut antiquitus erat, atque Provincias Venetiæ & Istriæ, necnon cunctum Ducatum Spoletanum & Beneventanum: factâque eadem donatione, eam propria sua manu ipse Christianissimus Francorum Rex, univrsos Episcopos, Abbates, Iudices etiam & Graphiones in eâ subscribere fecit. Quàm prius super altare Beati Petri, & postmodum intus in sanctâ ejus confessione ponentes, tam ipse Francorum Rex, quàm ejus Iudices Beato Petro & ejus Vicario Sanctissimo Hadriano Papâ sub terribili Sacramento se omnia conservaturos, qua in eadem donatione continerentur promittentes irradidere: apparem ipsius donationis per eundem Etherium describi, faciens ipse Christianissimus Rex Francorum intus super corpus Beati Petri subtrus, Evangelia qua ibidem sunt est oculus pro firmissimâ cautela & æternâ nominis sui, ac Regni Francorum memoriâ, propriis suis manibus posuit, atque ejusdem donationis exempla per Scripturam hujus Sanctæ

Apostoli persolvatur, salvâ super eosdem Ducatus nostrâ in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem subiectione. Cæterum sicut diximus omnia superius nominata ita ad nostram partem, per hoc nostræ cõfirmationis decretum roboramus, ut in vestro vestrorumque successorum permaneant, jure principatu, atque ditione, ut neque à nobis, neque à filiis, & successoribus nostris per quodlibet argumentum, sive machinationem in quâcumque parte minuatur vestra potestas, aut nobis de superscriptis omnibus, vel successoribus vestris aliqua subtrahatur de superscriptis, videlicet, Urbibus, Provinciis, Civitatibus, Oppidis, castris, viculis, insulis, territoris, atque patrimonis, necnon pensionibus, atque censibus, ita ut neque nos ea subtrahamus, neque quibuscumque subtrahere volentibus consentiamus; sed potius omnia, quæ superius leguntur, idest Provincias, Civitates, urbes, oppida, castella, territoria, patrimonia, atque Insulas, census, ac pensiones Ecclesiæ Beati Petri Apostoli, & Pontificibus in sacratissimâ illius Sede in perpetuum residentibus, in quantum possumus, defendere nos promissimus, ad hoc, ut omnia ea in illius ditione ad uiendum & fruendum, atque disponendum firmiter valeat obtinere: Nullamque in eis pro nobis partem aut potestatem disponendi, aut judicandi, subtrahendivè, aut minorandi vendicamus, nisi quando ab illo, qui eo tempore hujus sanctæ Ecclesiæ regimen tenuerit, rogatus fuerimus, &c. Et post nonnullas alias promissiones de protegendâ Sanctâ Romanâ Ecclesiâ, & bonis seu redditibus illius, tandem cõcludit. Hoc autem ut ab omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris firmum esse credatur, firmissimè per futuras generationes, & sæcula ventura custodiatur, propria manus signaculo, & venerabilium Episcoporum, atque Abbatum, vel Optimatum nostrorum sub iurjurando, & subscriptionibus pactum istud nostræ cõfirmationis roboravimus, & per Legatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Theodorum Nomenclatorem Domino Paschali Papa direximus.

Baronius ad annum Christi 1097. post Petrum Diaconum Cassinensem 4. Chron. Cassinens. c. 99. ait Ecclesiam fuisse spoliatam præfatis Dominiis Ecclesiasticis per Petrum Leonis Antipa-

pam, sub nomine Anacleti, qui postarceptum Pontificatum, ut aliquem suæ ambitionis fautorem haberet, nihil prætermisit officii, vel obsequii, ut aliquos sibi conciliaret. Quare Rogerium ex Comite Regem Siciliæ, Apuliæ, & Calabria constituit, præcepitque, ut Episcopi, & Abbates, qui in ejus ditione erant, ei obtemperarent. Undè hunc Rogerium Sanctus Bernardus epist. 127. 129. 130. 139. 140. vocat Ducem Apuliæ, tyrannum Siculum, & usurpatorem coronæ regis: Rogerio defuncto Guilielmus ejus filius cognomento malus, postulavit investituram ab Adriano IV. legitimo Pontifice, quam concessit cum quibusdam conditionibus anno 1154. Eandem investituram concessit Innocentius III. Constantiæ Imperatrici, & Reginæ Siciliæ ejusdem Guilielmi sorori: item ejusdem Constantiæ filio parvulo Frederico anno 1199. ad instar illius, quam Adrianus concesserat Guilielmo, scilicet, ut Innocentio & successoribus, Ecclesiæque Romanæ fidelitatem, & hominum exhiberet, ad eò ut etiam quâcumque, vel ipse Innocentius, vel successores ejus ipsam Constantiâ, vel filium ejus Fredericum, cum ad legitimam ætatem pervenisset, in aliquâ parte regni, quam securè possent adire, ad præsentiam suam vocassent, iidem reverenter accederet ad Ligium hominum faciendum: & nè quis existimet eundem Fredericum adhuc puerum his annuisse, adultum verò reclamasse, extat in libro privilegiorum Romanæ Ecclesiæ, & in alio (qui inscribitur liber censuum) aurea Bulla ejusdem Frederici tunc imperii candidati, & Regis Siciliæ, quàm post annos quatuordecim, scilicet nostræ salutis reparata 1213. dedit eidem Innocentio Pontifici, quâ quidè de consilio (ut ait) & consensu Principum Imperii (qui etiam tam Ecclesiastici, quàm sæculares in magno numero eidem Bullæ subscripti habentur) Ecclesiæ Romanæ ejusque Pontificibus omnem obedientiam atque reverentiam promittent, quam prædecessores Reges ac Imperatores Catholici impendisse noscerentur: præter alia magnifica, quæ de possessionibus temporalibus ad eandem

Canonica sanctiones; adeoque circa easdem personas, & Ecclesias tam in faciendis provisionibus, & electionibus confirmandis, quam in omnibus aliis, Pontifex Romanus, & Romana Ecclesia, jurisdictionem, & auctoritatem omnimodam exercent, salvo jure regio, si quod foret. Cum verò dicta investitura Anglorum rege non curante, effectu caruisset, & Carolus Comes Andegavenfis frater Ludovici Regis Francorum, aliam à Clemente Papâ IV. accepisset, Manfredus Sicilia in vase occiso in bello, per dispositionem liberio rem idem regnum ad jura Romanæ Ecclesiæ rediit, & deinceps ampliori formâ ipsis investituris per Sedem Apostolicam factis, libertas Ecclesiastica est declarata, cum prohibitione semper ac detestatione legum per dictos tyrannos latorum, ut patet ex Bullâ aureâ ejusdem Caroli Andegavenfis, qui regnavit auctoritate per Romanâ Ecclesiâ collatâ anno 1265. eâ conditione, ut illæ servarentur omnes Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ sæculares, ac Religiosæ in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, & aliis omnibus. Insuper ut omnes causæ spectantes ad forum Ecclesiasticum, liberè & sine ullo obice agerentur, & terminarentur coram ordinariis, aliisque Judicibus Ecclesiasticis: similiter appellationes ad Sedem Apostolicam, earumque prosecutiones liberè fierent, &c. Denique Carolus pollicitus est se renovaturum omnes constitutiones latas per Fredericum, Conradum, & Manfredum contra Ecclesiasticam libertatem, nec unquam se ulla conditurum adversus eam. Item non passurum, ut aliquis Clericus in civili, vel criminali causâ citaretur coram iudice sæculari, nisi super feudis iudicio petitorio civiliter: ita ut universæ Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ omnimodò futuræ essent liberæ, & in nullo Regi, vel Principi subjacerent, &c. Plura denique addidit in favorem Romanæ Ecclesiæ, à quâ regnum accepit, ut patet ex diplomate investituræ facti ipsi Carolo à Clemente anno 1265.

Carolus tenuit Regnum Sicilia ultra pharum usque ad an. 1282. cum omnibus promissionibus, conditionibus, legum tyrannicarum revocationibus & detestationibus, quæ continentur in prædictâ investiturâ Clementis IV. factâ Carolo. Easdem investituras Carolus II. anno 1289. accepit à Nicolao IV. & anno 1295. à Bonifacio VIII. Robertus Nepos Caroli anno 1309. à Clemente V. anno 1335. à Clemente IV. anno 1372. à Gregorio XI. Ex quibus patet quanta fuerit Ecclesiæ Romanæ & Regum ex progenie Caroli Andegavi conspiratio pro destruendâ monarchiâ olim male plantatâ: Vnde non immeritò Petrus Rex Aragonum qui cæsis Francis Siciliam occupavit, nolens jura servare hætenus possessa ab Ecclesiâ Romanâ, nec ab eâ investituram accipere, censum pendere, juramentum fidelitatis præstare, homagium exhibere & excommunicatus est à Martino VI. & regnum Sicilia interdico subjectum. Tandem post diversa bella & strages inter Aragonios & Andegavenfes, Gregorius II. ut occurreret ulterioribus stragibus, deprædationibus, & divini cultus omisionibus, quæ ex interdico prodierant, adeo ut fides Catholica perclitaretur, investituræ conditiones mitigavit: ut videre est apud Baronium. Et post varia bella Alphonfus Sicilia & Terræ citra & ultra Pharum ab Eugenio IV. investituram obtinuit anno 1443 quam ratificavit anno 1445. Pius II. ejusdem regni investituram concessit Ferdinando Alphonfi filio naturali anno 1458. quam investituram confirmavit Xistus IV. Ipse Ferdinandus anno 1492. procuravit ab Innocentio VIII. investituram filio suo primogenito Alphonso tunc Caput Principi. Ferdinandus cognomento Catholicus de Sicilia citra Pharum investituram accepit à Julio II. Cæterum Julius Pötifex qui rebellionem Alphonfi Ducis Ferrariæ & aliorum summo per urgebatur egebatque auxilio ejusdem Ferdinandi cõtra rebelles & tyrannos, existimavit non esse agendû explicatius de Sicilia ultra Phari, cum tamen neque ipse Pötifex ullo diplomate, vel aliquis successorû legatur, qui in eadem verborû formâ cõceperit investituras à

se factas, sine Carolo V. sine Philippis dici possit jura Apostolicæ sedis & Ecclesiæ super idem regnū Siciliae ultra Pharium dimisisse: quæ à tempore Nicolai II. ferè per spatium quingentorum annorum possedit per investituram ab eo factam Roberto Guiscardo, qui eandem Insulam expulsis Saracenis occupavit, & per Successores Romanos Pontifices pariter factâ successoribus Northmanis Comitibus, Ducibus, atque Regibus, & post eos Constantiæ & ejus filio Frederico, inde Anglorum Regi: Deinde Carolo, & successoribus Andegavensibus, postea Frederico II. & III. Aragonensibus, ac demùm Alfonso & ejus filio Norho, atque nepotibus &c. Cùm igitur ab omnibus legitimè sedentibus & regnantibus fuerit agnitum directum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ dominium. Quò ad eandem Siciliam ultra Pharium æquè ac alterius Siciliae citra Pharium, ut vocant, quo hætenus gaudet; illarum investituris, & ratihibitionibus semper appositæ fuerunt conditiones amplissimæ, quibus Ecclesiæ immunitates conservatæ in omnibus integræ, illæsæ & sanctæ sunt eadem Ecclesiæ Romanæ jura ad eò usum recepta, probata, confirmata, stabilita, & sancta, dici nequeunt abrogata per Julium, vel successores sine speciali aliqua derogatione, abrenuntiatione, & concessione expressâ alteri factâ, si tamen illa possent eo modo infirmari: aut quâ ratione sine speciali investiturâ acceptâ ab Apostolicâ Sede verâ Dominâ, potest dici idem Regnum ultra Pharium legitimè possideri, & non potius violenter detineri præter omne jus & fas. Baronius ad annum 1097. fusè probat rerum usum, & quomodò à tempore Innocentii II. usque ad Carolum V. per singula sæcula, & ætates omnes fuerit jugiter continuata possessio in omnè Ecclesiam Siciliae etiam ultra Pharium, quos & quales diversis temporibus ipse Innocentius miserit visitatores plenissimâ facultate. Nec allegari possunt adversus illam possessionem, & usum privilegia ab Apostolicâ Sede collata. *¶* *¶* (ut ait Nicolaus Papa I. epist. ad Henricum Archiepiscopum Turonensem differens de privilegio concessio ab Apostolicâ Sede Ecclesiæ Rhemensis, quo

Hincmarus ejus Archiepiscopus abutebatur) sic Apostolica Sedes aliena jura custodit, ut sua non minuat: sic honorem debitum dat, ut suum non tribuat alienis. Nam & arma illi à nobis collata ita volumus, ut pro eo sint valida, ut potius pro nobis, ubi necesse est, non contra nos firmitatem obtineant. Idem epist. 30. scribens Carolo Francorum Regi de privilegio Sedis Apostolicæ, quo habeant facultatem ad eam appellandi nullius privilegii obice. *Privilegia* (inquit) *Romana Ecclesiæ totius sumi* (ut ita dicamus) *remedia Ecclesiæ Catholica: privilegia* (inquam) *Petri arma sunt contra omnes impetus pravitarum, & munimenta & documenta Domini Sacerdotum, & omnibus qui in sublimitate consistunt, imò cunctorum, qui ab iisdem potestatibus diversis afficiuntur incommodis.* Non omittendum existimo quod refert Baronius ad annum Christi 1197. quod Henricus V. Imperator ante mortem testamentum valde pium condidit, quo pœnitentiâ rapinarum ductus, non tantum per filium suum (ut postea scribit Innocentius III. epist. 230. ad Richardum Regem) mandavit ipsi Richardo restituendum, quod ab eo extorserat, & nisi faceret per Sedem Apostolicam cogetur: Sed etiam iussit omnia jura Romanæ Ecclesiæ exhiberi, quæ à Regibus Siciliae reddi consuevisent (ut haberet in actis vitæ ejusdem Innocentii antiquitus scriptis.) Et quod si filius absque hærede decederet, eadem Sicilia ad Ecclesiam Romanam deveniret, pluraque alia ei restituerentur. Undè Rogerius refert quod post ejus obitum magna pars Tusciæ (quam idem Imperator & prædecessores ejus abstulerant) reddita fuerit Cœlestino III. Papæ. Item reddita Sicilia, Calabria, Apulia, & omnes terræ, quæ fuerant Regis Siciliae, sicut proprium patrimonium Sancti Petri, quodque Cœlestinus in eis constituerit Regem Fredericum Henrici, & Constantiæ filium, acceptis ab eo duobus millibus marcharum argenti. Plura hic dicenda forent, tum de præfatis dominiis; tum aliis: aliquid dumtaxat subijciemus de illustrissimâ ac generosissimâ Mathilde.

Domnizo & Leo Offiensis apud Baronium ad annum 1077, narrant Mathildem

dem Ecclesiæ & Sedis Romanæ studiosissimam donasse Romanæ Ecclesiæ omnia sua bona; scilicet Liguriam & Tusciam Provincias. Anno 1102. cum hanc donationem factam sub Gregorio VII. audisset deperditam, eandem hoc ipso anno per novum diploma renovavit, ut post Domnizonem & Codicem Vaticanum refert Baronius. *Ego Mathilda Dei gratiâ Comitissa, pro remedio animæ meæ & parentum meorum dedi & obtuli Ecclesiæ Sancti Petri per interventum Domini Gregorii Pape VII. omnia bona mea jure proprietario, tam quæ tunc habueram, quàm ea, quæ in antiq. acquisitura eram, sive jure successionis, sive aliquocumque jure ad me pertinentia, tam ea quæ ex hac parte montium habebam, quàm ea, quæ in ultramontanis partibus, ad me pertinere videbantur. Anno 1133. Innocentius II. concessit Lothario Imperatori ob defensionem Ecclesiæ Alodium Comitissæ; Mathildis ut patet ex diplomate apud Baronium, ex quo hæc depromptimus. Hoc nimirum intuitu Alodium bonæ memoria Comitissæ Mathildæ, quod utique ab eâ Beato Petro constat esse collatum, vobis committimus, & ex Apostolicæ Sedis dispensatione concedimus, atque in presentia fratrum nostrorum Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, necnon Principum & Baronum, per annulum investimus: ita videlicet, ut centum libras argenti singulis annis nobis, & successoribus nostris exolvat, & postuam obitum proprietatem ad jus & Dominium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cum integritate, absque diminutione, & molestiâ revertatur &c.*

VII. Cæterum animadvertit Baronius ad annum Christi 324. & alii citati §. 9. has donationes prius factas fuisse à Constantino I. ac omnia quæ à Pipino & Carolo Ecclesiæ Romanæ collata sunt, potius restitutionis, quàm donationis nomen mereri; ut ex ipsorum Principum diplomatibus colligere etiam licet, quibus profitentur se Ecclesiæ Romanæ restituere, quæ à Longobardis ablata erant. Non enim minor fuit pietas Constantini erga Ecclesiam, quàm olim Cæsarum Gentilium erga sua idola. Accipere verba Baronii num. 117. dicentis: *Illuc modò hic satis sit obiter attingisse neminem verè amantem & anti-*

*quatam litterarum studiosum negaturum primum omnium Christianorum Imperatorum, eundemque maximè pium ac pieter munificentissimum ore quoque Gentilium prædicatum Christianam religionem, quam avitâ superstitione relicta, primus sermè omnium Augustorum, quod pro rei novitate visum est esse portentum, præter sententiam Senatus, & populi amplexatus est, cunctis, quibus valuit officiis coluisse, atque muneribus frequentasse. Ad quæ præstanda, cum pietas cum impelleret, & amulato ex antiq. gloriâ adversaria religionis urgeret, atque stimulis eâ de causâ (ut ait Zofimus) hoc tempore insensu sibi, atque palam jam obrectantis Senatus exagitaret, ut non tantum paria Gentilium Sacerdotum concesserit Christianæ Religionis Antistitibus Privilegia, & majoribus auxerit eos, atque Christi Templâ donarissimam sed ipsam potissimum Romanam Ecclesiam, in quâ sciebat totius Christianæ Religionis vigere principatum, atque cardinem verti, eamque in medio amulantium, lacestantium, atque oblatrantium hostium collocatam, in ipsorum odium & invidiam amplissimè donasse muneribus, summamque potentiam communiturisse, atque juribus stabilivisse. Quorum aliquibus, licet modestia Romanorum Pontificum non sit usa, non tamen eâ ratione negari possunt esse collata, sicut nec quis jure inficias ire poterit tributas esse ab Augusto Senatui (quod Dio lib. 53.) Africam, Asiam, Numidiam, Epirum, Græciam, Dalmatiam, Macedoniam, Bithyniam, Pontum, Cyrenam, Siciliam, Sardiniam, & Hispaniam, Beticam, licet eisdem posteriores Imperatores pro arbitrio usi sunt. Magnum planè est de collatis illis Romana Ecclesiæ à Constantino muneribus argumentum, quod Francorum Christianissimi Principes suis ipsorum diplomatibus ea à Longobardis ablata Romana Ecclesiæ se restituere professi sunt &c. Plura ibi. Hæc porro donatio facta à Constantino confirmari & colligi potest ex sanctione, quam edidit anno 321. apud Baronium ad ampliandas Ecclesiarum facultates accommodatâ. *Habeat unusquisque licentiam sanctissimo Catholica, venerabilique Concilio decedens bonorum, quod operavit, relinquere. Non sint cassa judicia. Nihil est quod magis hominibus debetur, quàm ut iure sua voluntatis possint aliud jam velle**

non possunt liber sit stylus, & licens quod iterum non redit arbitrium. Notat ibi Baronius Ecclesiam vocari Concilium, & olim in rebus Ecclesiasticis Ecclesiam isto nomine usurpari solitam. Et patet ex eo, quod Constantinus tunc largitus fuerit, vel largiri Ecclesie Romanæ intenderit non tantum honoraria pretiosa, sed etiam fundos & dominia. Cæsares & Reges Galliarum imitati sunt Longobardi, De illis enim hæc scribit Paulus Diaconus.

Paulus
Diacon.

Per Reginam Theodolindam multum utilitatis Ecclesia Dei consecuta est. Nam penè omnium Ecclesiarum sublimitates Longobardi, cum adhuc Gentilitatis errore detinerentur invaserant; sed ejus salubri supplicatione Rex permotus, & Catholicam fidem tenuit, & multas possessiones Ecclesia largitus est, atque Episcopus, qui in dispersione atque abiectione erans ad dignitatem & honorem reduxit. Sepulchro Luitprandi Regis Longobardorum hoc epitaphium inscriptum est.

Rege sub hoc fulsit, quod mirum est sancta frequensq;

Religio, ut colunt Alpes, Ecclesia quarum Hunc habuit vivente ipso, & prae grandia templa, (in orbe

Qua vivens struxit; quibus & famosus Semper, & aeternus iustrabit, sacula cuncta,

Præcipue Petra Caesari hæc Sede locato Clavigero stravit Cælo quam providus anteo.

Omitto munificentiam Regum Hispanorum, Lusitanorum, Polonorum, Anglorum, Bohemorum, Danorum, Suedorum, Hungarorum, &c. in Ecclesiam Romanam Bozium tomo 2. parte 2. signo 87. c. 6, ait divinitus factum esse ut non fundi multi possiderentur, usque ad tempora Constantini, eò quod facile auferri possent ab impiis Imperatoribus, quibus interdum nihil magis curæ erat, quam divites sive Christianos, sive antiquorum superstitionibus adductos expoliare atque expilare. A Constantino, deinde plurimis ac magnificentissimis opibus collocupletata est Ecclesia; itaut Zozyms lib. 5. Christiano nomini insensibilis scribat Monachos ætate sua magnam ad se partem transfuisse, atque omnes prope ad inopiam redegitte. Sanctus Gregorius lib.

x. epist. 3. lib. 10. epist. 11. lib. 5. epist. 44. 44. Gr. lib. 2. epist. 10. 52. 55. lib. 7. 68. 70. scribit suâ ætate Ecclesiam Romanam habuisse ingens patrimonium in Africâ, Campaniâ, Neapoli, Dalmatiâ, Galliâ, Sicilia & aliis locis; quod factum est, ut sæpe Imperatores Orientis à Christianâ pietate deficientes, manderent exarchis, ad usum sacrilego invaderent opes & bona Romanæ Ecclesie, & Imperatoris voluntati distribuendas reservarent. Similes direptiones factas fuisse à Gothis testatur Sanctus Augustinus, Orosius, Sozomenus, Cassiodorus. Præfatorum Tyrannorum vestigiis inhærens Henricus VIII. Rex Angliæ, decem millia Templorum, Monasteriorumque in Angliâ bonis omnibus tam mobilibus, quam immobilibus spoliavit, subvertit, cum tamen tota illa Insula, seu Regnum esset Romanæ Ecclesie tributarium. Ut Lutherus Reges ac Principes ad suas partes traduceret videns eos bonis temporalibus avidissimè inhiare, illos induxit, ut manus violentas in bona Ecclesie injicerent, solitamque obedientiam, & pensionem tributariam Ecclesie Romanæ denegarent, ut videre est apud Munsterum. Eandem direptionem bonorum Ecclesie factâ esse à Batavis fati liquet. Quos Rex Christianissimus modernus Pipini & Caroli Magni prædecessorum vestigiis inhærens, per Oratorem suum instanter urget, ut Ordini Equitum Melitenium de Ecclesia Romanâ optimè meritorum, bona & dominia injustè, & sacrilegè occupata restituant; & sperandum est eodem zelo maternorum bonorum, idest Ecclesie (cujus filius est Primogenitus) restitutionem constanter procuraturum. Plura de Maternitate Romanæ Ecclesie ab exteris nationibus venerata, tomo de Pötifice agendo de Milionibus Apostolicis.

§. 29.

Testimonium ex jure Canonico.

QUOD omnes Ecclesie procedant ab Ecclesia Romanâ tanquam rivuli à perenni fonte; ut loquitur Leo in Bullâ, quæ incipit: *Primis in villa Ecclesia*

I.

clesia. Præter supradicta à nobis etiam patet ex cap. fi. xi. dist. cap. loquitur 2. q. 1. Quod etiam fit caput omnium Ecclesiarum ratione Principii, institutionis & prælationis, colligitur ex cap. quamvis. 21. dist. cap. x. 22. dist. præp. per illum textum in sum. cap. 5. & in cap. x. 22. dist. Quod sit domina affirmat c. oportebat 79. dist. Nomen verò Matris illi attribuit cap. qui abstulerit 12. q. 2. cap. fi. de foro compet. ubi etiam Magistra dicitur, eoquòd præcipuam curam habeat aliarum l. quibus, ubi scripti. ff. de verb. signif. Quod ab Ecclesiâ & Sede Romanâ omnes dignitates procedant, docetur cap. x. in 22. dist. Decius conf. 573 in casu col. x. Unicum canonem audiamus, qui habetur dist. 11. Satù indignum est (inquit) quemquam vel Pontificum, vel ordinum subsequen- tium hanc regulam refutare, quam Beati Petri Sedem, & sequi videas & docere. Multum enim convenit, ut totum corpus Ecclesiæ in hæc sibi observantia concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus totius Ecclesiæ posuit Principatum. Ecce quomodo in Ecclesiâ Romanâ ait esse totius Ecclesiæ principatum. Non talem qualem, sed qualis est in matre respectu filiorum; ut patet ex dist. 22. cap. omnes. Non dubium quin quisquæ cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit. Qui autem Romana privilegium ab ipso Summo Ecclesiarum Capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur: & cum ille vocetur injustus; hic procul dubio dicendus hæreticus, fidem quippè violat, qui adversus illam agit, quæ est Mater fidei. Expende illud: Quæ est Mater fidei. Quasi diceret: quemadmodum apud nostrum P. Lezana tom. r. annalium Ordinis nostri ad annum mundi 3515. Carmelus Athenæum fuit totius orbis, ita (aliis omis- sis) secundùm Jamblicum lib. de vitâ Pythagoræ ex Insulâ Melamphylos Civitate Samo in Carmelum perrexisse & ibi in templo diu moratù esse fertur, ab illiusque montis incolis plurima documenta accepisse: cui subscribunt Scutellius Eremita Sancti Augustini in collectaneis de vitâ Pythagoræ. Augustinus Eugubinus, Lippomanus in psalm. 4. imò & Tostatus in lib. 4. Reg. cap. 6. q. 1. ubi de filiis Prophetarum ita scribit.

Erant filii Prophetarum conjuncti viventes conventualiter per diversa Collegia, & ibi vacabant laudibus Dei, & vita Religiosi, quàm cæteri homines, & cum istis erant aliqui non filii Prophetarum, qui erudiebantur ab eis in doctrinâ legis, & in rectitudine morum: horum habebat curam Eliseus. Quibus verbis patenter innuit Carmelum fuisse Musæum orbis, cui præerat Eliseus, Undè idem P. Lezana notat Pythagoram, eadem ferè documenta tradidisse discipulis suis, quæ in Carmelo perceperat: ita ut sicut Eliæ discipuli excellabant in silentio, paupertate, castitate, & obedientiâ, ut scribit noster Joannes Hierosolymitanus lib. de institut. Monach. cap. 7. & fufius P. Lezana tom. x. in apparatu cap. 4. sic Pythagoras has virtutes suis discipulis præcipuè sectandas tradidit. Injungebat enim ut parentibus & majoribus honorem & reverentiam exhiberent, ut patet ex Jamblico. Justinus lib. 10. cap. 6. scribit miram fuisse paupertatem, in Jamblico, ita ut facultates suas communes faceret. Sanctus Ambrosius lib. 1. epist. 6. scribit quod Pythagoras edoctus ab Hebræis discipulis prohibuerit, ne cum plebe vulgarem vitam agerent. De cultu silentii tantopere Carmelitis commendato, Pythagoras ex D. Ambrosio ferm. 2. in psalm. 118. illud tam seriò præcepit, ut per quinque annos silentium servare cogeretur. Abstinentiam olim, ab Essæis observatam, vestem albam, sui examen ac discussionem ab iisdem acceptam, injunxit Pythagoras suis. Si noster Joannes Patriarch. c. 21. ait quod Eliæ discipuli Citabant quotidie seipos ad judicium discernendi in propriâ mente, si cogitationes accusarent, ut defenderent eos de aliquo iniquo. Quid de Pythagoricis canant Eugubinus & Hippomanus accipe.

*Nec prius optato claudentur lumina
somno, (diurna:
Singula quam tecum volvantur facta
Quid feci? Quò abii? dimisi vel quid
agendum? (recensens
Incipiensque à primo, & caute cuncta
Delectare bonis, & tristitia facta reselle.
Ita non probabiliter, sed veraciter af-
firmare licet, quod Ecclesiâ Romana hinc
Mater & Magistra fidei: Non licet (in-
quit Calixtus Papa dist. 12.) à capite
memora*

*membra discedere sed juxta Sacra Scriptura testimonium omnia membra caput sequantur: nulli verò dubium. Quod Apostolica Ecclesia Mater est omnium Ecclesiarum; à cuius vobis regulis nullatenus convenit deviare: & sicut Dei filius venit facere voluntatem Patris, sic & vos voluntatem vestra impleris Matris, quæ est Ecclesia, cuius caput Rom. exiit Ecclesia. Non tantum mater dicitur, quia coeteras dignitate superat, sed etiã quia reliquas genuit, & regulas morum, & fidei illis præscribit; à quibus deviare impium & blasphemum est. Quod confirmat Ivo Carnotensis Episcopus doctrinã & sanctitate celebris cõtra Novatores in Romanam Ecclesiam & Sedẽ debacchantes, quibus etiam ita scribens. *Os vestrum* (inquit) *posuisti in Cælum, & lingua vestra transiit, cum benedictionem per manus impositionem Papa datam, & Cardinalium Romana Ecclesia, non simpliciter benedictionẽ, sed qualemcumque hostili irrisione appellastis, cum ad ipsum principaliter & generalissimẽ pertineat iam Metropolitano- rum, quàm cæterorum Episcoporum consecrationem confirmare, vel infirmare, constitutiones vestras, & iudicia tractare, suas verò inconcussas desinare, & nullius inferioris iudicio retractandas vel corrigendas concedere: Expende illa verba. Cum ad ipsum principaliter & generalissimẽ pertineat &c. Quæ manifestẽ ostendunt ejus jurisdictionem esse similem jurisdictioni patris & matris, erga proles suas.**

CAPUT SEPTIMUM.

Fœcunditas Sanctæ Romanæ Ecclesie, usque in finem mundi duratura.

I. **Q**UOD autem his postremis sæculis fœcundior appareat Ecclesia, prædicta capite superiore, audi Sancti Augustini qui in supra citata verba Isaie cap. 54 hæc subdit, *Multis enim filii desertæ magis ejus quæ habet virum. Multis filii ejus quæ per gratiam in senectute concepit, quàm ejus, quæ ab in-veniente aetate legis vinculo maritata est. &c.* Ubi refert historiam Abraham, quam etiam referunt & explicant Glossa Ordinaria & Lyranus. His omnibus poste-

rior Titelmannus ita scribit. *Quæ prius ut sterilis, & infœcunda erat despecta, fœcundam facis, & in domo in medio filiorum multorum, quasi familia matrem facis habitare cum gaudio latantem, scilicet super filiiis diu concupis, & tandem Dei dono assecutis. Quemadmodum ante in sterilitate sua solitaria & desolata vixerat, quietiam in tempore plenitudinis gentilitatem, quæ sterilis quondam fuerat non pariens liberos jam fecit inhabitare Sanctam Ecclesiam, quæ est domus Dei, in magnâ fœcunditate multorum filiorum matrem, quos Deo progignis. Dicit: In magnâ fœcunditate, scilicet non respectu hujus & illius sæculi, sed etiam futurorum usque in finem mundi. Imò quemadmodum Carmeli Ordo novis hoc sæculo congregationibus seu reformationibus in nostro Ordine plusquam præteritis aetatibus crescit, successu temporis non sterilefcit, sed potius quotidie nova filiorum procreatione in terris infidelium crescit; à fortiori Ecclesia Romana novis fœtibus quotidie augetur, & hoc sæculum plures nationes Christo dedit, quàm superiora ferè omnia simul. Nam ab hominum memoriâ excidit, quod unquam Insulæ Canariæ, & sinus Gangeticus, &c. Christianæ Religioni nomẽ dederint ut fusiis ostendit Bozius tom. 1. lib. 4. signo 8. id prænuntiasse videtur Isaïas. *Et eris in novissimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluens ad eum omnes gentes.* Hæc tempora novissima fertilia sunt prioribus per accessum ad Ecclesiam prædictarum Insularum sinus Gangetici, &c. unde patet hæc verba Prophetica potius esse intelligenda de hoc sæculo, quàm de præcedentibus, quandoquidem apud eas gentes quibus Christiana religio ignota fuit vigeat, & meritò Ecclesia ad tripudia & jubilationes convertatur; Idem Vates citatus provocandam asserit, *Lasabitur deserta, & in via, & exultabit solitudo. Ille quippe gentes erant Christianis ignote, & invivæ, jam verò notæ juxta illud ejusdem Prophetæ oraculum. c. 35. v. 2. *Florebit quasi lilium germinans, germinabis, & exultabis lasabunda, & laudans, gloria Libani dñi est ei, Decor Carmeli & Saron.* Cornelius: *Gentilissas hæcenus deserta à Deo, salute, justitiâ, verâ Religione, & cul-***

Titelm.

August.
Isaie c.
54. v. 1.

potestatis persecutionem inducit Ecclesia, & quantum in ipso est Christianam navim conatur extinguere, super naviculam Christi grandis unda conjurgit, & quantumlibet maris unda sæviat ventus incumbat, inter fluctus, & fluctus maris ista turbatur, tantum non mergitur, sed currit. Cui a-

S. H. lar. stipulatur Sanctus Hilarius lib. 7. de Trinitate ab eodem citatus. Hoc proprium est Ecclesia, ut tunc vincat, cum laditur, ut intelligat cum arguitur, tunc obtineat cum deseritur. Ad eum de Matre Ecclesiæ Romanæ canere liceat cum

Horat. Horat. lib. 3. Carm.

Iustum & tenacem propositi virum
Non civium ardor, prava jubentium,
Non vultus instantis Tyranni,
Mente quasit solida, neque auster
Dux inquieti turbidam Adria,
Nec fulminantis magna manus Iovis.
Si fractus illabatur orbis
Impavidum serient ruinae.

Horum ventorum flatum violentif.

III. simum expresibile videtur Zacharias Zachar. Propheta cap. 6. v. 1. Et conversus sum, & levavi oculos meos & vidi: & ecce

quatuor quadrigæ egredientes in medio duorum montium, & montes, montes aenei. Quid per quatuor illas quadrigas intelligit Propheta? Sanctus Hieronymus, Sanctus Cyrillus, Hugo, Remigius, Haymo, Albertus, Lyranus, Dionysius, Arias, Ribera, Sanchez, Palacio, Fernandez, Cornelius, alii accipiunt Monarchias Assyriorum, Chaldaeorum, Græcorum, & Romanorum: & cum veteres in curribus & quadrigis & præliari solerent, rectè illæ quadrigæ symbolum belli dici possunt. juxta illud

Psal. 19. v. 18. Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei invocamus. Cantic. bim. Cantic. cap. 1. v. 8. Equitatus meus, in curribus Pharaonis assimilavi te. Isaias c. 27. v. 7. Vidit currum duorum equorum &c. Nachum cap. 3. v. 2. Vox flagelli & vox impetus rota, & equi frementes, & quadrigæ ferventes. Quibus accinit Virgilius lib. 12. Æneidos sub nomine

Turni (superbus) Pofcit equos atque arma simul, saltuque Emicat in currum, & manibus molitur habenas.

Magis ad propositum nostrum dicam illas quatuor quadrigas esse hostes Ecclesiæ, qui eam persequuntur. Judæi

sunt in quadrigâ seu rotâ x. In 2. Infideles & Tyranni. In 3. Hæretici. In 4. Schismatici. Vidit illos currus procedere de medio duorum montium. Per montes illos intelligenda sunt Testamenta veteris & novum; vel potius dicam accipiendam esse Ecclesiam & Sedem Romanam, qui duo montes repetuntur, quasi dicendo, illi montes non sunt ut vulgares faxei, vel terrei, sed ærei. Rabbi David vertit Chalybæi quasi diceret fortes sunt instar æris, & chalybis; chalybis enim & æs sunt symbolum duritici. Quatuor ergo illæ quadrigæ Ecclesiam & Sedem Romanam impugnant, sed eam expugnare, & debellare non possunt. Psalmo 19. v. 9. citato canit Ecclesia & Sedes Romana.

Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus. Jaeobus à Valentia. Hi, idest quædam virtutes & Reges in curribus pugnant contra nos: & hi idest alii pugnant in equis, idest in copiâ equorum & armorum. Nos autem in solo nomine Dei nostri, quod est Iesus invocabimus: quia illo nomine fuimus armati. Et ideo ipsi Principes & Imperatores confidentes in suis curribus & equis obligati, & victi ceciderunt sub pedibus nostris. Nos autem qui ante eramus pauperes, & subjecti, & afflicti, surreximus à persecutione, & erecti, & exaltati sumus, & eos fidei jugo subjecimus, & diabolum principem hujus mundi destructis idolis foras eiecimus. Quæ omnia fecimus in virtute nominis Iesu, & sic de diabolo & mundo triumphavimus. Quam victoriam & subversionem curruum exprimit Zacharias in c. citat. v. 5. per ventos. Hi sunt quatuor venti. Cornelius: Velut quatuor venti. Hebræi enim sæpe Caph, quæ est nota similitudinis omittunt. Innuat ergo quatuor illas monarchias seu quatuor illos cœtus Judæorum, Infidelium, Hæreticorum, & Schismaticorum quasi ventos fremere, & instare juxta illud Virgillii lib. 12. Æneidos.

Hinc vasto Rex Æolus antro
Luctantes veni tos, tempestatesq; Sonoras
Imperio premit, ac vinculis & carcere
franas (profundum)
Nè faciat, maria, ac terras, calumque
Quippè ferunt rapidi secum.

Hæc

Psal. 19. v. 9.

Jacobus à Valentia.

Virgil. l. 12. Æneid.

Hæc omnia moventur ab eis, ut turbent Ecclesiam, & Sedem Apostolicam frangant, navem Petri absorbeant. Unde excitant fluctus pravorum dogmatum, bellorum, seditionum, nubes calumniarum propellunt: sed his non obstantibus Ecclesia, & Sedes Apostolica stant immobiles quasi montes ærei: Navis Petri agitata pergere ad fœlicem portum non desinit singulari Dei protectione, & providentiâ, ac eisdem Divini Nominis invocatione. Vel monarchiæ illæ, & quadrigæ Infidelium, Hæreticorum, Schismaticorum, Judæorum ventis assimilantur ob brevem sui consistentiam. Citò enim evanuerunt illæ monarchiæ: hæreses etiam brevissimè durarunt, ut patet ibi percurrenti omnia sæcula præterita.

men, ac solidam in Rege suo Christo stabilitatè habens. Ex illis particularibus Ecclesiis unam producim, scilicet Legiam seu Ecclesiam Leodiensem, quæ in fide semper stetit constantissima. Hæc siquidè licet circumferant Gallia, Germania, Belgium, quæ ultimo sæculo ob varios tumultus, & seditiones per hæreticos fuscitatas, publica hæreses conciliabula & conciones permittere coactæ fuerint & nunc adhuc tolerant, imò publicum exercitium Religionis Catholicæ ab aliquibus Provinciis Germaniæ, & à totâ Hollandiâ (excepto Trajecto) Romana: Ecclesiæ professio omninò exultat: tamè tota patria Leodiensis tantùm abest, ut liberam sectæ hæreticæ professionem permiserit, quin potius nequidè de hæresi graviter suspectum habet, vel sciens tolerat. Undè meritò illi hoc encomium datum est: *Legia Romana Ecclesiæ filia.* Noster Incognitus per insulas intelligit totius orbis Ecclesias, quæ rectè in insulis cõparantur secundùm Glossam, *quia sicut insulae sunt in medio maris, & fluctibus maris undique agitantur: sic Ecclesiæ sunt in medio tentationum. Et sicut insula circumstrepenibus fluctibus tunditur, sed non rumpitur; ita Ecclesia per totum orbè dilatata persecutione infidelium patitur sed non vincitur, imò potius tanquàm insula frangit fluctus venientes.* Quibus docet non tantùm Ecclesiam Romanam, sed etiam quasdam particulares inter fluctus persecutionum & tentationum inconcussas & inexpugnabiles extitisse. Hugo paulò aliter, sed non minùs congruè explicat. *Latentur Insulae multæ, non tantùm in terrâ planâ regnat, sed etiam in Insulis maris: ad ipsos enim pervenit fides ejus. Unde & ipsi exultent sicut & alii: quia talia loca & habitantes in eis frequentius solent habere Dominos Tyrannos & Pyratas; undè latentur Insulae multæ, in quibus bonus ille Dominus regnavit: vel Insulae multæ sunt multæ Ecclesiæ. Sicut enim Insulae undantur fluctibus, ita Ecclesia fluctibus persecutionum, non tamen submergitur, sed fluctus venientes frangit per patientiam Sanctorum.* Et ita frangit fluctus venientes, ut novas Insulas sibi acquirat, novas Ecclesias sibi accumularet, sibi aggerat, sibi aggreget: non tantùm nunc, sed etiam in fine mundi fit aggregatura.

IV.
Psalms.
96. v. 1.

Remi-
gium

Undè Cantor Regius Psalm 96. v. 1. ob idololatriæ tenebras dissipatas & perpetuam Ecclesiæ stabilitatem & constantiam contra tot persecutionum motus, omnes nationes invitavit ad exultationem. *Dominus regnavit, exultes terra, latentur insulae multæ.* Remigius: *Dominus carnem assumpsit, in quâ plurimâ passus, mortuus est, & resurrexit, ascendit, misit Spiritum Sanctum inter Discipulos, & sic regnavit, idest Regnum ubique terrarum sibi obtinuit: quia prædicantibus Apostolis fides ubique crevit, & sic Dominus regnavit. Undè exultes terram vomere predicationis bene culta; & non tantùm exultent illi, qui in solidâ terrâ habitant; sed etiam latentur insulae multæ, idest Ecclesiæ plures jam facta quæ in insulis comparari possunt, quoniam sicut insulae circumdatæ sunt mari, & alliduntur fluctibus maris; ita Ecclesia circumdata est fluctibus hujus sæculi, & ab eis impellitur. Sed quid facit? frangit ipsos fluctus, sed non frangitur ab illis, velut scopuli maris cum impelluntur ad litus, non frangunt litus si firmum fuerit, sed potius ab ipso litore franguntur. Idem habet Euthymius. *Regnavit Dominus destructo demone, & peccato, qui ante in orbè regnabant, latentur insulae multæ, Ecclesia nimirum, quæ in variis sunt mundi partibus quaque ab amarâ, & saliginosâ, ut ita dicam, infidelitate insularum instar elevatae sunt, quaque licet assiduâ tentationum fluctibus impellantur, fundamentum sa-**

Incogn.

Hugo.

Embym.

V. Hujus durationis argumentum seu potius figuram subministrat Historia Eliæ lib. 4. Reg. cap. 7. fertur quod cum Syri obsederint Civitatem Samariæ; v. 6. Dominus sonitum audire fecerat in castris Syria currum, & equorum, & exercitus plurimi, &c. v. 7. Surrexerunt & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt sentoria sua, & equos, & asinos in castris, fugeruntque, &c. Josephus lib. 9. cap. 4. Incipiebat Deus jam terrere & conturbare Syros, & sonum currum & armorum eis inferre tanquam exercitus grandis super eos accederet, & paulatim turbatum fragor eorum auribus increpiteret, qui ita repente turbati sunt, ut relinquentes in castris equos, atque jumenta, innumerasque divitias repente convertuntur ad fugam. Ecce quomodo Deus ad terrendos Syros sonitum fecit audire in castris eorum, & hoc auditu subito fugam arripuerunt, castraque deseruerunt, ingentibus ornata divitiis, futura Samaritanorum spolia, neque ex tot ornamentis, ad viam, vitæque subsidium quidquam assumpserunt. Cur Deus non immittit Angelos ad illos delendos? Cur eos fulgore cælesti (ut olim Elias duos quinquagenarios) non absumit? vel alio modo perdit? solo timore, & sonitu eos in fugam convertere, & Samariam vult liberare? Quid per Samariam intelligis? Ecclesiam. Quid est Samaria? idem quod custodia Domini, aut adamas Domini, verè adamas Domini; vis videre custodiam Domini, audi Prophetam Regium Psalm. 126. v. 12. *Nisi Dominus custodierit civitatem frustra vigilas, qui custodis eam.* Noster Incognitus. *Nos custodes sumus Ecclesie vel conscientie nostræ tanquam famuli & ministri: Deus autem tanquam principalis Dominus noster, & ideo sicut nec actus servi valet sine auctoritate Domini, sic nec nostra custodia sine custodia Dei.* Quod etiam sit Adamas, audi Christum Matth. cap. 16. v. 18. *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Hebræus apud Burgensem. *Tu es rupes & super hanc rupem. Sed petra est adamantina quæ nullis persecutionibus frangi potest;* S. Maximus homil. de S. Petro. *Tanquam saxum immobile totius operis de S. Pet. Christiani compagem, molemq; contineat, illam immobilitatem explicatus de-*

monstrat Sanctus Chrysostomus serm. Chrysof. de Pentecoste. *Nec enim est sensibilis ista ædificatio: quod si talis esset solveretur tempore: Confessionem autem pietatis neque dæmones, neque ulla creatura vincere potest. Testantur Martyres, quorum latera radebantur, sed fides non frangebatur. O novarum materis! paries effoditur, & thesaurus non auferitur: etenim super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalent adversus eam. Tam firmiter ædificatur, ut nulla dæmonum, vel ministrorum ejus vi concuti possit.* S. Hieronymus apud S. Thomam. *Ego portas inferi visitare, atque peccata, vel cetera hæreticorum doctrinas, per quas illeiti homines ducuntur ad tartarum, Rabanus apud eundem, Raban. Porta quoque Inferi & tormenta, & blandimenta sunt persecutorum, sed & prava infidelium opera, ineptaque colloquia portæ sunt Inferi, quæ iter perditionis ostendunt.* S. Chrysostomus ibidem. *Manifestum est quia nec adversus petram, nec adversus Ecclesiam portæ prævalent Inferorum.* Rufinus & luculentius ibidem Sanctus Cyrillus in libro Theauri. *Secundum hanc Domini promissionem Ecclesia Apostolica Petri ab omni seditione, hæreticæque circumventionem manet immaculata, super omnes Præpositos, & Episcopos, & super omnes Primitas Ecclesiarum, & populorum in suis Pontificibus, in fide plenissima, & auctoritate Petri.* *Et cum alia Ecclesia quorundam errore verècundata, instabilis iniquissimè ipsa sola regnat silentium imponens, & omnium obturans ora hæreticorum, &c.* Imò tantum abest ut Ecclesia tot oblecta hostibus superetur, quin potius proficit. Audi quid S. Maximus homil. 4. dicat. *Petrus tentationibus proficit, fletibus suis gaudet, periculis suis crescit. Tanquam enim bonus Pastor Petrus gregem accipit, ut qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum.* Idem de Ecclesiâ, sicut de Samariâ dicendum: Obsidione hostium Samaria cincta non vincitur, sed vincit, sed proficit, imò hostium spoliis, & divitiis locupletatur. Ita Ecclesia Romana, ut patet ex Ecclesiasticâ Historiâ, Olim Philosophi eum S. Catharinâ & aliis fidelibus disputarunt, sapientiâ philosophicâ abundabant, pretiosis eloquentiæ gemmis ornati erant. Sanctus Cyprianus

14 Reg. c. 7. v. 6.

Ps. 126. v. 12.

Mich. Bom.

Matth. 16. v. 13.

S. Max. hom. 4. de S. Pet.

Hieron.

Raban.

Chrysof.

S. Cyrill.

S. Max.

Cyprianus & alii quantis honestatis humanæ ac mundani cultus vestibus amicti erant, Imperatores, Reges, Principes quantis viribus pollebant? quæ omnia ad utilitatem Samariæ idest Ecclesiæ sanctitatem propagandâ inservierunt.

Gasp. à Regi-
bus in c.
 7. lib. 4.
 Reg.

Noster Gaspar à Regibus in c. 7. lib. 4. Reg. *Sicut in obsidione Syrorum Samaria non expugnata, sed potius ditata, & ex famelicâ saturata omnino: sic Ecclesiæ malorum persecutione non expugnatur, sed potius ditatur, & pane cælesti gratis donato satiatur.* San.

Ambros.
serm. 66

Sanctus Ambrosius serm. 66. in Natali Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli ostendit quod Roma, ubi magis sævit persecutio quam alibi, Deus ibi Sedem infallibilem, & inexpugnabilem statuere voluerit. *Martyrium pertulerunt in urbe Româ, quæ principatû & caput obtinet nationum, ut ubi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis, & ubi Gentilium Principes habitabant, illic Ecclesiarum principes morarentur.* Expende illud quiesceret: Quasi diceret Antiochia, Alexandria, Hierosolymis fuit Sanctitas, sed non ibi quievit, ibi enim regnat impietas, & schisma illas nationes ab Ecclesiâ omnino separavit, ibi Dagon colitur. At Ecclesia & Sedes Romana Dagonis statuam deiecit, idololatram expulit, ejusque exuviis & spoliis gloriatur. Venerabilis Beda lib. x. in Lucam ad illa

Beda in
cap. 10.

verba cap. 10. Lucæ. *Cum fortis armatus custodit atrium, suum in pace sunt ea, quæ possidet, si autem fortior eo supervenerit, vic-*

Lucæ

ris cum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet. Subdit Fortis erat Dagon quando stulta Gentibus arma sua custodiebat in atrio. *Arca fidei, quæ hinc victrix spolia impietatis eripuit, & hæc pietatis arma & spolia fecit.* Romani olim armis totum orbem suo subjecerunt Imperio; & tamen eos imbellis Ecclesia vicit, & fides de illis triumphavit: Ita ut de eâ illud Prophetæ Regii dicere liceat Psal. 117. v. 10. *Qui percussit gentes multas, & occidit Reges fortes.* Felix: *Occidit Reges multos. Cui favet Crucius. Tot gentes domuit, tot Reges misit in Orcum.* Et eadem in hæc Apostoli verba promerere possit 2. Corinth. cap. 12. v. 10. *Cum infirmor, tunc fortior sum.* Sanctus

Chrysof.
hom. 26.

Chrysostomus ibi homil. 26. sic elucida- ratos ejus Apostolos. *Quando in carcere*

conclusus est, tunc admiranda illa gessit; quando naufragum passus est, atque in barbaram nationem ejectus, tunc maxime incla- ruit. Quando ad tribunal vinculus accessit, tunc & judicem vicit; sic & in veteri testa- mento contingebat, in tentationibus iusti flore- bant; sic tres illi pueri: sic Daniel, Moyses, & Joseph omnes hinc clari, & magnis coro- nis digni judicati sunt. Et quidem tantis, ut Imperatores se magno honore affi- ciendos putarent, si inter illorum man- cipia possent annumerari, & fidelium numero associari. Idem Sanctus Chry- sostomus. *Servorum Christi splendida sunt sepulchra, quæ urbem maxime Regiam occupa- verunt, & dies perspicui sunt, diem festum terrarum orbi facientes ad hæc: sepulchrum illius vel familiares ac domestici ignorant.* Huius autem etiam Barbari sciunt. *Quam sepulchra servorum Crucifixi Regis aulis sunt splendidiora: non ædificiorum amplitudine ac splendore, sed quod multo amplius est convenientium studio. Nam & ipse ille pur- pura indutus, peregrè proficiscitur sepulchra illa complexurus, & fastu posito consilium san- ctos rogans, ut sibi patrocinentur.* Et paulo post: *Et quod in Regis Janitoris sunt Regi- bus, id in sepulchro Reges sunt piscatoribus.* Et illi quidem veluti ipsius loci Domini intus habitant. *Hi verò tanquam accolæ, ac vicini præclarè secum agi putant si ianna ipsis assignetur vestibularis.* Et mox: *Reges quidem subeunt officium: subditi autem induunt Regiam dignitatem, imò verò etiam clarior- em, &c.*

De ejus incremento sic Isaias vaticinatur cap. 60 v. 22. *Minimus erit in mille,* VI. Isai. 60.

& parvulus in gentem fortissimam. v. 22.

Parva familia (scilicet Ecclesiæ) erit in mille.

Vatablus. *Parvus sobolescit in mille.* Quasi diceret Ecclesia quidem primitus erat

parvus furculus, Apostoli infirma munda, grana minuta: sed etiam attrita ira

adeo ut ipsæmet gentes dicere cogantur illud Isaiæ cap. 61. v. 9. *Omnes qui vide-*

runt eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen v. 9.

cui benedixit Dominus. Hugo Cardinalis Hugo

Tunc cognoscent primò mali, eos fuisse auctos, & Card.

& multiplicatos benedictione Dei. Dionysius: *Cognoscetur atque videbitur in gentibus* Dionys.

semen verbi cælestis, seu bonæ operationis A-

postolicorum virorum, quorum doctrinam, & vitam gentes noverunt, & conspexerunt, & spirituales filii Apostolorum scientur, & erunt

ubique in omni natione quæ sub cælo est: in omnibus namq; finibus mundi, cognoscuntur & demorantur Christiani. Unde supra cap. 27. dictum est: Florebit & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis. Et Micheæ cap. 5. Erunt reliquæ Jacob in medio populorum multorum quasi ros à Domino, & quasi stillæ super herbam. Quidam ex omnibus, qui viderint Apostolos, Apostolorumq; filios spirituales, scient quod isti sunt semen, quibus spiritualia gratiæ dona largitus est. Audi de eodem germine Jeremiæ oraculum cap.

Jerem. cap. 31. v. 38. & seq. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & ædificabitur Civitas Domino,

à turri Hananeel, usque ad portam anguli, & exiit ultra norma mensuræ in conspectu ejus super collem Careb, & circumbit Gontha: & omnem vallem cadaverum, & cineris, & universam regionem mortis usque ad Torrentem Cedror, & usque ad angulum portæ eorum Orientalis sanctum Domini. Per Sanctum Domini symbolicè intelligenda est Ecclesia, quæ ad omnes extendetur quasi magna fabrica ac Civitas. Hugo Card. Esiquit Prophetia de statu modernæ Ecclesiæ. Unde sic explicat: Et ædificabitur Civitas idest Ecclesia, de qua Psalmus. Fluminis impetus latificat civitatè Dei. Ejus dilatationem prosequitur. Jeremias concludit: Et non destruetur ultra in perpetuum. Dionysius. Spirituale illud ædificium Dei, hæc Civitas in præsentis sæculo perdurabit, donec cursu sæculi consummato, ad Cæsalem Hierusalem perducatur.

VII. De hæc fecunditate & dilatatione Ecclesiæ, Sanctus Hieronymus differens in cap. 54. Isaïæ, ostendit quomodo Ecclesia ruptis repagulis in fine mundi ita crescat, ut per totum orbem extendatur. Præcipitur Ecclesiæ in similitudinè tabernaculi Moysi, quod quondam habuit in deserto, ut dilatet tentorium suum, pellesq; distendet, & funiculos faciat longiores, & clavos quibus firmatur omne tentorium in altum desigat, & roboret. Nec ventorum flatibus dissipetur, ad dexteram penetret & sinistram, & nequaquam Judicij tabernaculi imitetur angustus, nec templi brevitate claudatur: sed ad dexteram & sinistram, locum capere non cesset, semen tuum gentes hæreditabit, de quo in Evangelio legitur Matth. c. 12. Egredis es qui semen seminasti in agro tuo: quod semen etiam civitates desertas faciat inhabitare, ut Ecclesiæ gentium in toto orbe consurgant.

Hujus fecunditatis etiam meminit S. Cyrillus. Qui bonâ (inquit) & numerosâ sobole propter opinionem prædicti sunt Ecclesia accepto de Cælo verbo, sine sponso necessario jubetur tabernacula sua in latitudinem, & longitudinem extendere & clavos figere, ut inconcusam Ecclesiæ gentium Basim. Inde intelligas portendere: funiculos speciosam, & incomparabiliter divitiam sanctarum Ecclesiarum amplitudinem subjudicat. Quibus verbis notat tria, quæ fecunditatem, firmitatem, & amplitudinem efficiunt. Hujus sanctæ Ecclesiæ egregiam figuram subministrat nostra historia lib. 4. Reg. cap. 2. Ubi fertur quod Eliseus in aquas amaras & insalubres Jerichuntinas sale injecto omnem abstulit amaritudinem, v. 21. Egredis ad fontem aquarum misit in illum sal, & ait, hæc dicit Dominus sanavi aquas has. Quæ sunt illæ aquæ putres Jerichuntinæ? est Ecclesia, quæ ante Christi adventum sacrilegio populorum Gentilium omnino sterilis erat, nullas proles Christo pariebat, at ubi venit Eliseus, Hebr. Salus Dei, vel Deus Salvator, secundum Eucherium, Angelomum, & Bedam (in nomine enim Elia seu Eliseus continetur nomen Jesus: Elia, idem est ac Deus vel potens, vel ut alii El Iesua, idest Christus) in vase novo, sed fictili nostræ humanitatis apparuit, sanavit omnem aquarum amaritudinem, omnem idololatricam, omnia sacrilegia populorum: & aqua quæ erat sterilis cœpit esse fecunda. Audi Sanctum Augustinum cōtra Fulgentium Donatistam, paulò ante finem. Eliseus est Christus Salvator, qui aquarum sterilitatem, idest gentium infecunditatem discussit, morte sanavit. Accepit vas fictile, hoc est corpus fragilitatis humanæ, sal misit, idest sapientiã divinã replevit. In aquam projecit, hoc est in Iordanem descendit, aquas suo descensu sanavit, idest gentes suo adventu redemit, & maritante sermone Ecclesiam ex gentibus congregavit, & in uberes fetus longè latèque diffudit. Eandem ferè explicationem habet Sanctus Ambrosius serm. 87. qui est de Eliseo. Sterilis Civitas suis Ecclesia ante Christi adventum, at ubi venit Christus velut vas fictile assumens corpus humanum sanavit aquarum vitia, resecauit sacrilegia populorum, & statim Ecclesia quæ erat sterilis cœpit esse fecunda inperfo

4. Reg. 2. v. 21.

August.

s. Amb.

Eucher. inperfo sale, idest Apostolis de quibus dicitur vos estis sal terræ. Hos Eucherius sequitur. Civitas Jericho mundi hujus præfigurabat figuram, cujus habitatio secundum Conditoris creationem, non simpliciter sanium, sed valde ab omnibus (ut cernitur) optima est. Aqua vero illius pessima, doctrina accipienda est Philosophorum, & Poetarum, videlicet hominum mentes ad damonum cultum, & libidinem, atque luxuriam provocans, terra vero sterilis, omne indicat hominum genus, qua relicto Creatore Deo obcuratis sensibus deserviebant omnibus creaturis. Quem enim in hac factò miraculo nisi Dominum Iesum Christum præfiguravit, qui postquam Verbum Caro factum est, atque per Ministrum in Iordane fluvio baptizari dignatus aquas Jericho steriles, idest hujus mundi convertit in lavacri fecunditatem, ut quicquid ex eis regeneratum fuisset vitalem acciperet Spiritum. In sale quippe sapientia, in vase vero rudi, Caro Domini intelligit. Quomodo ita crexit non felicitate, sed persecutione.

VIII. Lib. 2. Efdra: cap. 2. recensentur nomina & officia Sacerdotum, qui cum Zorobabel in Jerusalem ascenderant, & custodes thesaurorum magnam solemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Jerusalem. Et tanta est inventa multitudo ordinis Levitici, & populi, ut nullam ex bellis præcedentibus & persecutione jacturam fecisse videretur; Beda. Non sine mysterii sacratorum intelligentia factum est, quod reedificata civitas, saniam civium in omni gradu, & ordine multitudinem habuit, quantum perdidisse non legitur. Ita Ecclesia quamvis innumeratas persecutiones passâ sit hæreticorum, & aliorum hostium, non oppressa est, sed exaltata, sed firma magis ac dilatata, & clarior effecta est, ut testantur scripta Sanctorum Augustini, Ambrosii, Hilarii, Athanasii &c, qui tot tamque magnificos tractatus posteris reliquerunt, pro sanctitate & veritate Ecclesiæ propagandâ. Hinc Sanctus Leo serm. 1. in Natali Sanctorum Petri & Pauli. Non

Beda. minuitur persecutiõibus Ecclesia, sed augetur & semper Dominicus ager segete diviori vestitur, dum grana qua singula cadunt, multiplicata nascuntur &c. De illâ inexpugnabilitate, & fecunditate Ec-

clesiæ hæc prænunciat Zacharias c. 6. v. 1. Zachar. citato. Et conversus sum, & levavi oculos meos & vidi, & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, & montes, montes ærei. Quid per quadrigas intelligit? belli apparatus juxta illud Psalmi 119. v. 8. Hi in curribus & hi in equis: Nos autem in nomine Dei nostri invocabimus. Numch. cap. 3. v. 2. Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementes, & quadrigæ fuerunt. Ut supra dixi, alludit fortè ad id quod Virgilius lib. 12.

Virgil.
Pocit equos atque arma simul, saltuq;
superbus
Emicat in currum, & manibus molitur
habenas.

per quatuor quadrigas accipere possunt ex dictis, quatuor Monarchias, quæ omnibus junctis viribus contra Ecclesiæ Sanctæ propagationem dimicarent, maxime Romana de qua Daniel capit. 2. & 7. vaticinatur. Ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat, comedensque atque comminens, & reliqua pedibus suis conculsans. Omnia quippe quantumcumque dura attenuabat, vastabat, subjugabat, & maxime Ecclesiæ nascenti insidiabat. A quo (inquit Dionysius in cap. 7. Danieli) etiam Christi Ecclesia in principio sui atrocissimam persecutionem sustinuit. Quid per montes æreos intelligit Zacharias? Et montes, montes ærei? Nam geminatio illa aliquid singulare significat, sicut Psalm. 67. v. 16. Mons Dei, mons pinguis, mons coagulatus, mons pinguis. Rectè Euthymius Monachus, Montem Dei, Ecclesiam Dei appellat, veluti à terrenis elevatam, & contemplationi, atque actionibus suis tendentem in Cælum. Dei etiam esse dicit, quasi propriam ejus effectam, atque in illius potestatem delapsam. Pinguem etiam ob spiritualis pabuli, quod in eâ est, tum abundantiam, tum etiam excellentiam, & deinde coagulatum, seu (ut magis poscit Græca dictio) castam eam esse dicit ob soliditatem dogmatum, qua in eâ sunt: Castus etenim sicut à coeundo dictus est, aut à lacte coacto, ita etiam soliditatem quandam significat. Postremò pinguem rursus appellat ob Charismatum ac donorum Spiritus sancti abundantiam. Subdit Psalter: Et quid suspicamini montes coagulatos?

Virgil.
12. Æn.

Daniel.
2. & 7.

Psalm 67.
v. 16.

Euthym.

S. Leo
serm. 1.
SS. Petri
& *Pauli*

coagulatos. Idem Euthymius. *Ad inimicos Ecclesia sermo est, quare opinamini alios etiam montes caesos, quam hunc nostrum montem? Sanctus Hieronymus.*

Hieron.

Quare contenditis montes excelsi aduersus montem quem dilexit Deus, ut habitaret in eo? Noster Incognitus. Vt quid falso creditis extra Ecclesiam esse montes coagulatos, scilicet aliquas leges vel sectas esse extra Ecclesiam, qua salutem posuit suis conferre, ut facit mons coagulatus Ecclesiae? Dicam ego dici montem coagulatum quia Ecclesia Romana est murus, seu mons firmus & constans ac inexpugnabilis, ut nullis persecutorum insultibus possit succumbere. Tandem concludit Pjaltes: Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem. Euthymius: Mons quem Deus voluit suum esse, ut illic habitet, h e inquit requies mea in saeculum saeculi, habitabit in finem, hoc est perpetuo: quid ad hoc dicent Iudaei, neque enim habitabit perpetuo Dominus in Sion, sed certo ac finito tempore. Hugo Cardinalis: Non ad horam, sed usque in finem quantum in ipso est non recedit. Explicat de anima iusta noster Incognitus subscribens Euthymio. Cum (inquit) extra montem Ecclesiae id est Congregationem Fidelium nullus sit in gratia, quia sine fide impossibilis est placere Deo Hebr. cap. ix. sequitur quod Deus solum in monte Ecclesia habitat, & non extra, & hoc notans Pjaltes dicit quod Ecclesia est mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo, & hoc quantum ad Ecclesiam Militantem, propter quod dicebat Christus Matthaei cap. ultimo. ego autem vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Hunc sequitur Dionysius. Cum sit una Ecclesia extra quam nullus salvatur, sicut nec extra arcam Noe aliquis salvabatur, ut quid suspicamini montes coagulatos? id est cur aestimatis esse separatas Ecclesias, seu loca salutis, extra Catholicam Apostolicamque Ecclesiam, qua est mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo. Hic enim mons est congregatio electorum, de quibus Increata Sapientia in Proverb. cap. 8. ait: Deliciae meae esse cum filiis hominum, & in Apoc. cap. 2. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Etenim Dominus habitabit in finem. Non ad h. ram seu modicum temporis,

Hugo Card.

Dionys.

*sed usque in finem saeculi, imò in sempiternum habitabit cum Ecclesia electorum per fidem & gratiam, quemadmodum Christus promissit Matth. cap. 28. Ego (inquit) vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Titelmannus superioribus subscribens. Horum Apostolorum Mons Dei surrexit, atque crevit sancta Ecclesia, populus fidelium per fidem in modum montis sublimis, & bene stabilis, congregatione multorum populorum, magnus, longus, latus, qui mons admodum etiam pinguis est, omnium spiritualium Charissimum pinguedine, & divitiis plenissimus, &c. Infra. Vt quid vero o increduli, quicumque intra hunc montem coagulati non estis, suspicamini, & confingitis ac pernuadecis vobis alios, nescio quos montes coagulatos, ut quid alius vobis congregationes diaboli, & Synagogas satanae constitueret molimini, cum hic unicus mons sit verè coagulatus & pinguis, & non extra Ecclesiam hanc unicam salutem. Vt tri autem montes inanes & macri sunt: pleni mortifero veneno, ut ait, filii mortis, quicumque coagulentur in eis. Mons iste Dei unicus est, in quo est Deus Patri & Christo filio eius beneplacitum, ut in eo habitet, neque solum ad tempus aliquantulum, sed prorsus usque ad consummationem saeculi, & mansionem sibi faciet sempiternam in cordibus eorum. Et e quomodo Ecclesia crevit, & crescit, imò & crescit ac ut in finem saeculorum sit duratura. Quod prænunciavit quoque Deus per Isaiam cap. 60. v. 15. *Isai. 60.**

Tertull.

Ponam te in superbiam saeculorum. 70. Exaltationem aeternam. Ahi: Gloriam saeculi. Sed melius alii: Magnificentiam perpetuam. Et Vatablus, Claritatem perpetuam. Pagninus: In gloriam perpetuam. Hugo Cardinalis. In libertatem & auctoritatem, & potestatem super saecula id est super viventes in saeculo. Sic & sumitur superbia cap. 61. Fortitudinem gentium comedetis, & in gloria eorum superbitis, id est gloriamini & exultamini. Sanctus Thomas: Quod etiam mystice Ecclesia convenit. Tob. cap. 3. Post tempestatem tranquillum facis. Dionysius magis fusc & ingeniosè ad mentem nostram. Pro eo quod iusti persecutorum voluntati exposita, & tribulari permessa ab iniustus, & non erat, qui per te transiret temporaliter consolando ponam te omnibus Regnis sublimiorem: potentiorum ac digniorem te faciam: sic te ponam intus & foris,

Isai. 60.

Thomas

foris, iucundum te faciam in Spiritu Sancto: per multarum generationum successione. Hoc totum impletum est in Ecclesiâ Christi, quando iuxta vaticinium Danielis: Lapis qui præcisus est de monte sine manibus crevit in montem magnum, implevitq; universam superficiem terræ; itaut quantum ac fortissimum regnum, quod cætera omnia continuebat videlicet Romanum Imperium, tandem se Christo subiiceret, & impleret, quod Psalmista prædixit Psalmo 22. Remiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ: & adorabunt in conspectu eius univ. se familia gentium. Ecce Ecclesiæ exaltationem æternam, gloriam sæculi, magnificentiã sempiternam, & auctoritatem. Videamus ejus claritatem perpetuam.

Pf. 21.

VIII.

Quid est Elias? Sol. Quid est Ecclesia? Sol. Utrique Sol attribuitur, tñm ob magnam Analogiam quam habet cum sole, tum etiam inter se. Analogias

Cbrysol. attentius expendamus. Sanctus Chryserm. de solomus tom. 1. serm. de ascensione asc. Eliæ Eliæ, ait quod Elias dicitur Sol, tum quia sui exempli & virtutis radiis, ac prædicatione errorum caliginem dissipavit tempore Achab, & in fine mundi

Matth. juxta Christi vaticinium Matth. cap. 17. 17. v. 11. v. x. Elias quidem veniet & restituet omnia. Janfenius in concordia cap. 67.

Elias restituet, quando incredulos Judæos gentibus credentibus amiet, & ad fidem Patriarcharum redire faciet. Juxta oraculum Malachiæ cap. 4. v. 6. alludens ad Solem, qui non tantum unam partem mundi illuminat, sed omnes: itaut Oriens, Occidens, Meridies, Septemtrio ejusdem Solis lucem & influxum experiantur. Horatius lib. 1. Carm.

Horat. l. 1. Carm.

Quires hominum ac Deorum,
Qui mare & terras, variisque mundum
Temperat horu

Stattius lib. 5. Theb. Sol medium operum medio librabat olympo Theb. Lucentes en flaret equos.

Ecclesiæ Ecclesiastes cap. 1. v. 5. Sol girat per meridiem, flellitur ad Aquilonem. Sic Ecclesia tantâ luce perfusa est, ut totum orbem illustret, quod Sanctus Joannes exprimit per signum magnum, quod apparuit in Cælo Apol. cap. 12. v. 1. Signum

Apoc. c. 2. v. 1. magnum apparuit in Cælo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus. Dicitur amicta Sole; quia ejus lumen per totum

orbem diffusum est. Eusebius Emisic. Eusebius concione in Dominicâ III. post Emisic. Pascha. Ea mulier (ne errem) Ecclesia est, que Sole amicta esse, idcirco dicitur; quod ad videndum, tam clara sit, tantofq; splendore fulgeat, ut lucis sue radios in omnes terræ partes, atque oras diffundat, ut nemo sit, qui eam videre nequeat, nisi ultra oculos claudat mentis, & clarâ atque aperta in luce calcare velit. Sanctus Cyprianus S Cyp. lib. de unitate Ecclesiæ. Ecclesia Domini luce perfusa, radios suos per orbem terrarum porrigit. Origenes homil. 30. in Matth. Origen. Ecclesia plena est fulgore ab Oriente usque ad Occidentem. Hujus universalis illustrationis meminit Vates Regius Psal. 18. Psalm. v. 6. canens. In sole posuit tabernaculum suum. Sanctus Augustinus epist. 166. ad S. Aug. Donatistas. In Sole posuit tabernaculum suum: ipsa est Ecclesia in Sole posita, hoc est in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terræ. Et tractat. 2. in epist. Joannis. In Sole posuit tabernaculum suum, id est in manifestos tabernaculum ejus caio ejus, tabernaculum ejus Ecclesia ejus, in Sole posita est non in nocte, sed in die; in Psal. 18. In Sole posuit tabernaculum suum, id est in manifestos Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat, vel ut aperta, ne forte fiat sicut aperta super greges hæreticorum. Quid tu hæretice fugis in tenebris? Quid latitare conaris? Cantor Regius idem innuit v. 5. Psalmi citati. Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Sanctus Augustinus lib. 2. contra epistolâ Petiliani cap. 32. ait. Hoc propter eos dictum, qui Spiritu Sancto accepto linguis erant omnibus credituri, locuturi: sed quia idipsum in omnibus personarum significabat, secutus ait, in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines terræ verba eorum. Hinc fit ut Ecclesia vera neminem lateat, unâ est illud, quod in Evangelio ipse dicit. Non potest Civitas abscondi supra montem constituta. Idcirco, in eodem Psalmo concluditur: In Sole posuit tabernaculum suum, id est in manifestatione, sicut in Regum libris legitimus distu quod tu in occulto fecisti patieris in Sole. Unde idē tract. 2. in epist. Joannis. Quid amplius disturus sum? quâm cæcos, qui tam magnum montem non vident, qui contra in candelabro lucem positam oculos claudunt. Et lib. 2. contra epist. Parmeniani c. 3. Palpant in meridie, quasi in mediâ nocte, quod quidem omnium hæreticorum est, qui rem

manifestissimam in luce omnium gentium constantiam videre non possunt. Cui arridens Chrysothomus in cap. 4. Isaia. *Facilius est (inquit) solem extinguere quam Ecclesiam obscurari.*

X. Deinde Elias dicitur Sol, quia claritate perpetua gratiae, & bonorum operum luce, & lucebit usque in finem mundi. Aliqui Sancti comparantur Lunae, Stellis, quia aliqua peccati caligine effusi sunt: at in Eliâ nulla unquam peccati macula, (salte[m] mortalitatis) nullae tenebrae erroris unquam fuerunt semper luceat & lucebit. Id innuere videtur Christus Lucae c. 4. v. 25. *Multa vidua eras in diebus Eliae.* Cur non ait in temporibus Eliae? quia t[em]p[or]a constant diebus ac noctibus: at dies semper luceat, tenebras ignorat. Sic vita Eliae vocatur dies, quia praeteritum errorem ignorat, peccatum nescit, semper pro Dei gloria, pro animarum salute laboravit, laborat, & laborabit. Recte S. Athanasius in vita S. Antonii.

Luc. 4. v. 25.

Athan.

S. Amb.

Eccles.

4.8. v. 1.

Exod. 3.

v. 2.

*Non computabat praeteritum tempus, sed tanquam quotidie in certamine positus, talem se praebere cupiebat, qualem sciebat Dei dignum esse conspectibus purum corde, preparatum obedire voluntati ejus. Expende illud purum corde. S. Ambrosius explicans illum locum Lucae. In diebus Eliae, subdit, non quia Elia dies fuerunt, sed in quibus Elia operatus est, aut quia dies saepebat illis, qui in operibus ejus lucem videbant gratia spiritualis, & convertebantur ad Dominum. Pondera illud. In operibus ejus lucem gratia spiritualis videbant. Non dicit in opere, vel aliquibus operibus, sed absolute & indefinite (in operibus.) Id innuere videtur Ecclesiasticus cap. 48. v. 1. *Surrexit Elias quasi ignis.* Quare quasi ignis? quia sicut ignis semper luceat, & est caliginis expers, sic Elias semper resplenduit, nullam peccati caliginem admittit, Sanctitate, Justitia, Zelo Dei semper resplenduit, & resplendebit usque in finem mundi: ita ut de eo dici possit quod Exodi cap. 3. v. 2. *Apparuit Deus in flamma ignis.* Vel illud Philonis de Moyse lib. 1. de vita Moysi. *In medio praemicabat forma quadam pulcherrima, nulli visibili similis, divinum simulachrum luce fulgens clarissima, ut suspicari posses esse Dei imaginem. Cur comparat illam lucem clarissimam**

Deo? quia sicut Deus aeternus est, nullis unquam tenebris offusum est peccati vel erroris: sic Elias omni labe peccati & erroris caruit, & carebit. Quod sanctus Joannes Apocal. cap. 11. v. 4. confirmare videtur. *Hi sunt duo Olive, ac duo Candelabra in conspectu Domini terra astantes.* Et Zacharias cap. 4. v. 14. juxta Aquilam & Theodoretum. *Isti sunt duo filii splendoris, vel claritatis, qui assistunt dominatori universae terrae, dicit astantes, assistunt.* Non curvi, & inclinati, quia nullo modo ad peccatum deflexerunt, & se incurvaverunt. In curru quando Elias rapitur, stare dicitur intrepidus, Sanctus Chrysothomus homil. de ascensione Eliae, *Stas Auriga, nec funditur, &c.* Item. *Stas intrepidus super ignem ac rotam.* Cornelius ante thronum, ait, *Stare est vigilantis, reverentis, & attentis.* Sic Elias stat, quia vigilat ne circumveniat ab hoste, lib. 3. Regum cap. 17. v. 1. *Vivis Dominus in cuius conspectu sto,* id est luceo, &c. Ecclesia habet etiam claritatem non interruptam, vel interpolatam tenebris, sed perpetuam usque ad finem mundi duraturam. Unde Cantic. cap. 6. v. 9. *Sponsus eam assimilat Soli. Quae est ista quae progreditur, &c. Electa ut sol.* Esti variis temporibus ab haereticis, Schismaticis, Paganis, &c. impetatur, tamen obscurari non potest, sed semper luceat & illuminat: etiam extremis temporibus quando saevit AntiChristus, erit sol. *Electa ut sol in ultimis temporibus, ubi magis vigebit persecutio; & ideo Ecclesia amplius tunc splendescet.* Quod innuere etiam videtur Sanctus Joannes Apocal. cap. 12. v. 2. *per mulierem amictam Sole.* Ribera ibi, *Sermo est de signis & calamitatibus extremorum temporum.* Et infra. *Hoc altitudinem dignitatis & sanctitatis Ecclesia indicat, quia conversatio ejus in caelis est, semota à tenebris errorum mundi, & supra humana sese astollens.* Vel amicta. *Quia (inquit Cornelius) à Christo fidei, veritatis, & virtutum radiis circumaque irradiatur, & cingitur, idque maxime fiet in fine mundi, ne Antichristus eam obscurat, vel obruat.* Id innuisse videtur Angelus salutans Mariam Lucae cap.

Apoc. 11. v. 4.

Zachar.

4. v. 14.

Chrysoth.

Cornel.

Cantic.

6. v. 9.

Apoc. 12. v. 2.

Lucæ. cap. 1. v. 33. Et regnavit in domo Ia-

Per domum & regnum intelligit Ecclesiam, de qua Cantor Regius Psal-

Matth. passim in Evangelio, & in illud Mat-

Dionys. Opportunè Dionysius in cap. 1. Lucæ.

Hector Pinnus in cap. 9. Isaïæ. Regnabit in æter-

XI. Potest etiam dici Ecclesia Sole am-

illa verba Isaïæ cap. 6. *Sanctus, Sanctus, Isaïæ 6. Sanctus Dominus Deus exercituum &c. Vertit, Sanctus in excelsis in domo majestatis ejus: Sanctus super terrâ que est opus potentia ejus: Sanctus in sæculum, & in sæcula sæculorum Dominus exercituum, Expende illud Sanctus super terram. Sanctitas ejus etsi in totum orbem sit effusa, & aliquando toti orbi non ita manifestetur; tamen sanctos & fideles, seu Ecclesiam nunquam latet. Rectè Rhodiginus lib. 12. cap. 4. post Trismegistum. Sanctus Deus, Deus Pater omnium: Sanctus Deus cujus voluntas à propriis impletur potestatibus: Sanctus Deus, qui suis familiaribus innotescit. Id innuere videtur S. Chrysologus ferm. 151. querès cur Christus Dominus in Ægyptum potius quàm in aliam Regionem perrexerit juxta monitum Angelicum Matthæi cap. 2. v. 3. Surge & accipe Puerum & Matrem ejus & fuge in Ægyptum. Subdit: Fratres quod fugit Christus Dominus fuit liberatio, non periculum creatoris: divina virtutis fuit, non fuit fragilitatis humana, non fugit propter auctoris mortem, sed fugit propter sæculi vitam. Ibidem. In Ægyptum fuge, ait Angelus, à tuis ad extraneos, ad sacrilegos à sanctis, à templo tuo ad demonum sana, ad idolorum patriam è regione Sanctorum, ut ad Deitatis latebras profana Ægyptus conducatur. Quasi diceret, non ad Zachariam, non ad Simeonem, non ad Magos, non ad Pastores; quia apud justos & fideles latere nequit, sed ibi properat, moratur, ab eis nunquam recedit, sed illis semper adest, Illos, Ecclesiamque sanctificat & sanctificabit, & usque in finem sæculorum omnes nationes lumine fidei illustrabit. Quod etiam Angelus innuere videtur dicens: Accipe puerum, & fuge. Sicut enim puer semper crescit; fugiens non hæret, ita Ecclesia semper crescit, & crescit, fugiet in extremas partes orbis, usque ad adventum Sancti Eliæ Percursoris Christi Judicis.*

illa verba Isaïæ cap. 6. Sanctus, Sanctus, Isaïæ 6. Sanctus Dominus Deus exercituum &c.

Vertit, Sanctus in excelsis in domo majestatis ejus: Sanctus super terrâ que est opus potentia ejus: Sanctus in sæculum, & in sæcula sæculorum Dominus exercituum,

Expende illud Sanctus super terram. Sanctitas ejus etsi in totum orbem sit effusa, & aliquando toti orbi non ita manifestetur; tamen sanctos & fideles,

seu Ecclesiam nunquam latet. Rectè Rhodiginus lib. 12. cap. 4. post Trismegistum. Sanctus Deus, Deus Pater om-

nium: Sanctus Deus cujus voluntas à propriis impletur potestatibus: Sanctus Deus, qui suis familiaribus innotescit. Id innuere videtur S. Chrysologus ferm. 151.

querès cur Christus Dominus in Ægyptum potius quàm in aliam Regionem perrexerit juxta monitum Angelicum Matthæi cap. 2. v. 3. Surge & accipe

Puerum & Matrem ejus & fuge in Ægyptum. Subdit: Fratres quod fugit Christus

Dominus fuit liberatio, non periculum creatoris: divina virtutis fuit, non fuit fragilitatis humana, non fugit

propter auctoris mortem, sed fugit propter sæculi vitam. Ibidem. In Ægyptum

fuge, ait Angelus, à tuis ad extraneos, ad sacrilegos à sanctis, à templo tuo ad demonum sana, ad idolorum

patriam è regione Sanctorum, ut ad Deitatis latebras profana Ægyptus conducatur. Quasi diceret, non ad

Zachariam, non ad Simeonem, non ad Magos, non ad Pastores; quia apud justos & fideles latere nequit, sed ibi properat, moratur, ab eis nunquam

recedit, sed illis semper adest, Illos, Ecclesiamque sanctificat & sanctificabit, & usque in finem sæculorum omnes

nationes lumine fidei illustrabit. Quod etiam Angelus innuere videtur dicens: Accipe puerum, & fuge. Sicut enim

puer semper crescit; fugiens non hæret, ita Ecclesia semper crescit, & crescit, fugiet in extremas partes orbis, usque ad adventum Sancti

Eliæ Percursoris Christi Judicis.

CAPUT OCTAVUM.

Ecclesia & Sedes Romana parentis munere fungitur, quia reliquarum Ecclesiarum & fidelium exemplar est.

I. PARENTUM officium non tantum expletur in gignendis, vestiendis, ac nutriendis prolium suarum corporibus, sed etiam mentibus excolendis; sic lib. 1. Reg. Anna non tantum maternum officium persolvit Samueli in lucem edendo, ab lactando, vestiendo. sed Deo ipsum litando, & suo exemplo ad virtutem excitando: uno verbo se matrem esse ostendit, dum & genitrix, & ad virtutem hortatrix fuit. Eleganter S. Chrysostomus homil. 2. de Annâ. *Non existimabat esse tantum relicta domo ascendere in templum, quod cum accepisset donum non sustineret absque dono comparere. Quasi diceret Anna longe aliter, quam Athalia illa suam prolem in templum induxit, & domino consecravit. Hæc idolis immolare docuit, illa Samuelem Deo vero vovit: hæc Ochoziam dæmoniis dedicavit, lib. 4. Reg. cap. 2. & 9. Accipe*

Chrysol

1.4. Reg.

c. 2 & 9

1.2. Par.

c. 22. v.

3.

1.4. Reg.

c. 2. v. 15.

Occum.

bas esse tantum relicta domo ascendere in templum, quod cum accepisset donum non sustineret absque dono comparere. Quasi diceret Anna longe aliter, quam Athalia illa suam prolem in templum induxit, & domino consecravit. Hæc idolis immolare docuit, illa Samuelem Deo vero vovit: hæc Ochoziam dæmoniis dedicavit, lib. 4. Reg. cap. 2. & 9. Accipe verba lib. 2. Paralip. cap. 22. v. 3. Ochozias ingressus est per vias domus Iacob: c. 22. v. Mater enim ejus impulit eum ut impigeret. Theodoretus ibi. Amulatus est (inquit) impietatem Patris: habuit enim magistrâ sceleratissimam Matrem. Quasi diceret Athalia dum pravo suo exemplo Ochoziam ad idola colenda pertraxit, non Matrem, sed noceram, sed pravam Magistrâ se exhibuit: vera enim Mater est, verus ille pater, qui bonæ prolium suarum educationi student. Id insinuat sacra Eliæ historia lib. 4. Reg. cap. 2. v. 15. Videntes filii Prophetarum, qui erant in Iericho, &c. cap. 9. v. 1. Elifens Prophetes vocavit unum de filiis Prophetarum, scilicet Eliæ & Elifei, aliorumque, qui Eliæ & Eliseo adhærebant, non quia ab eo progeniti sunt, (ambo enim virginitatem servarunt) sed quia moribus, doctrinis sacris, ac bonis exemplis ab eis imbuti sunt. Ne existimetis (inquit Oecumenius) vos alienos à promissionibus. Vos estis Filii Prophetarum: itaque vobis dicebant, &

propter vos hæc facta sunt. Vos quidem estis filii Prophetarum; ipse verò Filius Dei est, qui participavit in se Patris substantiam, ac seipsum aliis participandum dedit. Quasi diceret, hoc discrimen est inter filium Dei, & filios Prophetarum, quod filius Dei talis dicitur, quia Patri substantialis est, eandem Patris substantiam possidet; at illi filii Prophetarum nominantur, qui Eliæ & Elifei virtutes assequi conantur. Imò morum conformitas plus confert ad filiationem, & cognationem veram, quam naturæ similitudo. Id probè noverat S. Victoria Virgo & Martyr sub Diocletiano Imperatore apud Surium die 21. Februarii. Cùm enim illam Proconsul interrogaret. Vis ire cum Fortunatiano fratre tuo? qui Gentilis erat: Hæc generosè respondit, Nolo, quia Christiana sum, & illi sunt fratres mei, qui Dei præcepta custodiunt. Alludens ad illa verba Christi Matthæi cap. 12. v. 50. Ubi cùm cœlesti suâ doctrinâ turbas erudiret, & illę instar sui divinam voluntatem sequerentur Quispiam dixit: Ecce Mater tua, & fratres foris stant, quærentes te. At ipse respondens dicens sibi, ait, quæ est Mater mea, & qui sunt fratres mei? & extendens manum in discipulos suos dixit, Ecce Mater mea, & frater meus, quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. Quasi diceret arctior propinquitas virtutis, quam sanguinis: illi parentes veri sunt, qui similitudinē suis prolibus imprimunt moris potius, quam naturæ. Doctè S. Ambrosius in c. 8. Lucae. Non Ambrosij injuriæ resutantur parentes, sed religiosiores copula mentium docentur, quam corporum. Et S. Hilarius Formam ait seipsum S. Hilarii universis agendi, sentiendique constituens Christus, propinquitatum omnium jus atque nomen, jam non de conditione nascendi, sed Ecclesiæ communionem retinendum. Illis arridens S. Chrysostomus hom. 45. in Matthæum, ait. Una enim sola & vera, & communis nobilitas, atque necessitudo cum Christo est, ut voluntatem Dei facias: hic propinquitatis modus multo melior est atque præstantior. Quia omnia probè tenentes, nec de filiorum generatione gloriamur, nisi virtutes eorum imitemur, nec de parentum nobilitate quidpiam nobis arrogemus, nisi probam eorum vitam sequamur.

Matth.

cap. 12. v.

c. 12. v.

50.

Non Ambrosij

S. Hilarii

sequamur. Potest quippè etiam, qui non genuit pater esse; & qui genuit eodem modo non esse. Expende hæc ultima verba: Potest etiam quippe qui non genuit pater esse &c. Quasi diceret: Etiam si Elias & Elifcus in perpetuâ virginitate persistirint, tamen nomen paternitatis meruerunt. Non incongruè ab Eliseo pater nominatur lib. 4. Reg. cap. 2. v. 12. Pater mi, Pater mi. Chaldaus: Magister mi, Magister mi. Eodem nomine Elifcum affatur Rex Ioas c. 13. v. 14. Quasi dicerent, idèd nomen paternitatis mereris, quia exemplum bonè vivendi mihi præbuisi, ut probam vitam amplecterer, documenta virtutis subministrasti. Sanctus Chrysostomus supra: Multo propinquiores Deo sunt, qui voluntatem ejus faciunt, quàm qui summâ carnis necessitudine conjunguntur. Non tantùm Deo, sed etiam iis à quibus vitam spiritualem hauserunt, conjunguntur, cum eoque affinitatem contrahunt.

II. Hinc fit, ut qui nos ad virtutem amplectendam provocant, non parentes carnales nobis proponunt, sed eos qui virtute præditi sunt. Sanctus Isidorus Pelusiota epist. 109. ad Philertum. Qui virtute (inquit) præstant, ac pietate egregiâ excellunt tantùmque præ aliis præeminēt, quantùm Lucifer cæteras stellas claritate superat, ita meritis sidera appellari queunt, nõ modo semetipfos ad hujusmodi dignitatem evehentes, sed & cæcis lumen allucentes, & in virtutis speculum eos quasi manu ducen-
 tes. Hos itaque imitare, non eos, qui cuncta sic agunt, ut & videntes excæcare possint. Quasi diceret, qui aliis virtutis exemplum præstant, & Patres, & Soles sunt. Patris enim officium cum sole cõfundi, patet ex somnio Joseph Genes. cap. 37. v. 9. Sicut solis munus est suæ lucis radios immittere, ut universa inferiora luceant; sic qui aliis exemplo prælucent, parentum officium est, non tantùm substantiam & vitam prolibus communicare, sed etiam eas suo exemplo ad virtutem provocare & monstrare quâ viâ incidere debeant. Instar Eliæ Patris & solis qui (cõformiter ad nomen suum Græcum) officio functus est: de quo & Discipulo ejus Eliseo Macharius Abbas sermone ad Monachos, qui incipit *Fra- tres charissimi*: (Ut refert noster Paleonydorus lib. 1. cap. ultimo in fine, Sua-

rez tomo 3. de Religione cap. 1.) *Eliam* (inquit) & *Elifcum*, ac filios Prophetarum quos constat veraciter veteris Testamenti Monachos imitari curare. Et infra. Quorum exempla Fratres charissimi in Ordine Monastico sectari capitis debetis sollicite curare, ut ab eorum velleo tramite, id est Monasticâ vitâ nullatenus recedatis. Eos secuti sunt Paulus, & Antonius, & multi hujus propositi sectatores qui à capto Ordine nullatenus deviasse leguntur. Athan. S. Athanasius invitâ Sancti Antonii Abbat. Si (inquit) Antonius secum reputans oportere Dei famulum ex instituto magni Elia exemplum capere, & ad illud speculam vitam suam debere componere &c. In vitâ S. Pachonii. Erat per id tempus Beati Antonii vita cunctis ad imitandum præclarè proposita, qui magni Elia, atque Elisei, nec non & Sancti Ioannis Baptiste amulator existens, secreta interioris eremi studiò sectatus est singulari, vitamque cælestem in terris gessit amore virtutis. Audiamus Sanctum Gregorium Nyssenum: Hic S. Greg. orat. 7. in cap. 4. cant. ad illa verba: Nissen. Sicut greges caprarum, qua ascendunt de monte Galaad. Subdit: Fortassis & Elias aliquid nobis ad hanc caprarum considerationem conferes, qui longo tempore versatus in monte Galaad insignia vite continentis exempla præbuit, formâ squallidus, capillis hirsutus, pro veste molli pelle capra lectus. Itaque omnes, quotquot ad exempla vatis illius vitam suam instruunt ornamentum Ecclesiæ sunt egregium. Idem orat. 15. Talis erat Elias ille, qui de Galaad sideris instar exortus est in horrido, squallidoque corpore caprinis pellibus tectus, ad omnes minas nunquam non interitus. Quicumque ergò ad imitationem generosi in hoc vate animi seipfos supra mundum universum attollunt egentes &c. Sed quia illud jubar, hoc speculum & exemplar, tantùm religiosis proponi videtur, ad sponsum, ejusque sponfam charissimam orationem convertamus. Hæc ut sponsi amicitiam & unionem sibi magis familiares efficeret, non alio medio seu motivo usâ est, quàm imitatione. Trahe me post te, curremus in orem unguentorum tuorum. Et statim subdit: Introducit me Rex in cellaria sua exultabimus, & lætabimur in te. Cur sponsa in singulari ait: Trahe me post te: Et non ad te? quia sciebat se non posse perfectè

Macharius

Cantic. cap. 1.

S. Bern.

perfectè ad suum sponsum trahi, illique intimè uniri, nisi prius ejus vestigiis inhaereret, & ad illum per imitationem traheretur. Melliflud sanctus Bernardus hoc dubium proponit & solvit juxta mentem nostram. Hoc sentirem si dixisset: *Trahe me ad te. Nunq̄ verò quia dicit post te, magis illud mihi postulare videtur, ut conversationis ejus valeat vestigia sequi, ut possit amulari virtutem, & normam tenere vite, & morum queat apprehendere disciplinam.* Post pauca Christum ita affatur. *Quàm pauci post te (ò Domine Iesu) ire volunt? Cùm tamen ad te pervenire nemo sit qui velit, hoc scientibus cautè, quia delectationes in dexterâ tuâ usque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari: corregnare cupiunt, sed non compati.* Quasi diceret: affinitatem & conjunctionem cum Christo quarunt; quæ tamen solâ imitatione comparatur. Infrâ, de illis qui Christo adhaerere cupiunt, sed cum imitari dedignantur, conqueritur. *Non curant querere, tamen desiderant invenire, cupientes consequi, sed non & sequi. Non sic illi, quibus aiebat Luca cap. 22. Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Beati, qui digni habitii sunt testimonio tuo benigne Iesu. Ipsi reverè ibant post te, & pedibus & affectibus.* Psalm. X5. *Notas eius fecisti vias vite, vocans eos post te, qui via & vita es, & dicens Matth. cap. 4. Venite post me, faciam vos fieri pisces hominum. Item Ioan. cap. 12. qui mihi ministrat me sequatur, & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Dicebant ergo gloriautes Matth. cap. 17. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Sic itaque dilecta tua relictis omnibus propter te concupiscis semper ire post te, semper tuis inhaerere vestigiis ac sequi te, quocumque ieris. Paucis interjectis: Postulat Duce[m] ac Præceptorem, qui sibi præiret in viâ morum, & prepararet iter virtutum & erudiret eam sicut semetipsum, & viam prudentiæ doceret, & traderet ei legem vite & disciplina. Cur addit curremus? Item cur subdit? exultabimus, & lætabimur? Potius dicere debuisset curram, exultabo, & lætabor. Illis verbis innuit imitando sponsum, se habituram omnes adolescentulas sui imitatrices. Idem Sanctus Bernardus citatus. *Non curra ego sola, etsi solam me trahi petierim**

*current, & adolescentula[m] mecum. Curremus pariter, curremus simul; ego odore unguentorum tuorum; illa meo excitatione exemplo, atque hortatu: ac per hoc omnes in odore unguentorum tuorum curremus. Habes sponsa imitatores sui, sicut & ipsa est Christi; & idè non ait singulariter curram; sed curremus. Quæ est illa sponsa, quæ tam avidè sponsum imitari optat, & se adolescentularum fore exemplar promittit? Sponsa est Ecclesia Romana; adolescentulæ sunt Ecclesiæ particulares, sunt fideles. Illorum siquidem Ecclesia Romana Mater est, & Christi sponsa; non tantum quia à Christo fundata est; sed etiam quia ejus vestigiis inhaeret, & ipsum imitatur. Aliarum etiam Ecclesiarum particularium Mater est; non tantum quia illas genuit, sed etiam quia earum typus & exemplar est. Sanctus Bernardus serm. 56. in Cantica ad illa verba Cantic. cap. 2. Cantic. v. 12. *Vox turturis audita est in terrâ nostrâ, c. 2. v. 12.* Subdit: *Exemplum sanè tum in aliis multum, tum maxime hoc in negotio, verbosificatiis est. Dabo voci tuæ vocem virtutis, si quod suades prius tibi illud cognoveris persuasisse: Validior operis, quàm oris vox.* Et sermone de Sancto Benedicto. *Doctrina instruit nos, & dirigit gressus nostros in viam pacis. Porrò vita iustitia omnino roborat, & animat nos, ut tanto magis accendamus ad agenda quæ docuit, quanto certi sumus eum non alia docuisse, quam fecerit: sermo quidem virtus & efficax exemplum operis est, plurimum faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile, quod suadetur.**

Quomodo Elifse suasit Naamano IV. suam Religionem esse veram, eumq; ad abjurationem idololatriæ attraxit; non ingenti suo miraculo, quâ ipsū Naamanum à Leprâ curavit; sed singulari suo exemplo, quo pro curatione pecunias oblatas recusavit, contempnit, & tam constanter respondit. *Vrui Dominus, 1. 4. Reg. c. 5. v. 16 ante quem sto, quia non accipiam. Cornelius: Quasi diceret, Ego sum cum meis Discipulis in summâ egestate, & paupertate; tamen juro me tua munera non accepturum. Quamvis Naaman viso miraculo dixerit v. 15. Verè scio quod non sit alius Deus in universâ terrâ. Viso tamen insigni divitiarum contemptu, statim subdit v. 17. Non faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam Diis alienis nisi Domino.*

Quasi

Quasi diceret, magis moveor ad fidem amplectendam exemplo tuo, quam miraculo. Acute S. Augustinus serm 207. de tempore *Mox Naaman divinam disciplinam inducit, superstitiosam abscidit, continuè se Deum venerari testatur, & de-*

Cantic. 4. v. 4.

*testari idolum proficitur. Sic Cantic. 4. v. 4. Sponsus docet Ecclesias particulares & fideles magis commotos iri ad religionem, & virtutem amplectendam verbo operis, quam oris. Sicut turris David collum suum qua edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendens ex eâ, & omnis armatura foritum. Cur Ecclesiam turri Davidicæ & collo comparat? quid per turrim & collum intelligit? Exemplum; S. Gregorius Papa præfatione in Ezechielem de hâc turri, seu eminenti verbum exemplo, ita differit. Si pugnare contra spiritualia nequitiâ volumus, in collo Ecclesiæ, quæ nobis, sicut turris David erecta est, id est in divina eloquiis protectionis arma requiramus, ut ex discretionis præcepti contra vitia sumatur virtus adiutoris: Ecce enim contra aereas potestates festinamus fortiter resistere. In hâc turri armaturam nostram mentis invenimus, ut inde præcepta conditoris, inde sumamus exempla præcedentium, per quæ contra adversarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dum enim quamlibet virtutem subire appetis, & hanc illic à Patribus jam impletâ vides, ibi armaturam suam invenis, per quam contra spiritualia bella muniaris. Quibus verbis innuit ex collo Ecclesiæ quasi ex turri David pendere omnem armaturâ, quæ nostræ salutis hostes debellentur. Quæ est illa armatura? exempla majorum quibus muniti expugnari non poterimus, imò illos facillè debellabimus. Huic explicationi favet verho Hæbraica & Sancti Ambrosii. Ubi pro vocabulis illis in collo propugnaculû: Alii vertunt: Monumenta. Alii doctrinam, Alii altitudines, sive elevationes orû. Quasi diceret: Tunc Prælati Ecclesiæ, & ipsa Ecclesiæ nos adducit ad Deum, cum nos docet non tantum ore, sed opere. Ghislerius illam analogiam clarè deducit in expositione 2. *Et designet Prælatos ad hoc in altum confisus, ut operibus suis bonis magis quam verbis caelestem doceant viam non secus ac civitas, quæ supra montem est posita ipsi suis adificiis in altum erectis, & sese ma-**

nifestat, & viam pariter docet, quæ petendum sit iter agentibus, ut conquiescant. Et non secus ac lucerna, quæ super candelabrum est posita, radiis suis, quos de se emittit, ostendit pretiosa, quæ in domo sunt. Et paulo post: Cùm Prælati in istar turris illius, quæ supra montem Sion edificata, atque in altum versus cælum erecta erat, supra montem perfectionis cælum versus erectos se exhibeant subditis, erudire profectò eos viam perfectionis per ardua montis & versus cælum capessendam.

Boni exempli efficaciam confirmat altera metaphora Colli. Turris David collum suum, quia sicut in humano corpore unum dumtaxat est collum, quod unum sustinet caput, & fieri non potest, nisi monstruosum quid appareat, ut caput unum à pluribus sustentetur collis: ita & in Ecclesiastico corpore unum solummodò spirituale est collum, unus Summus Pontifex, qui Christi sustinet fidem orthodoxâ, ut potè è cuius sententiâ canones pendant Catholicæ fidei. Pro quò & rogasse testatus est Dominus, cum dixit Luca cap. 22. v. 32. Rogavi pro te Petre; ut non deficiat fides tua & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Eatenus verò & reliqui etiam totius Ecclesiæ Prælati idem Caput Christum, ejuisque fidem sustentant, quatenus ita Summo Pontifici inhaerent uniti, ut simul cum illo validius constituent ejuisdem Ecclesiæ Collum. Ad eum si quando Prælati aliqui sint, qui Summo Pontifici non sint uniti, & quasi distinctum collum; seu etiam distincta collase exhibere conentur, profertentes se pariter fidem orthodoxam fulcire atque tueri, monstrum ingens videre arbitremur constantissimèque pro certo teneamus fieri non posse, ut qui unus est noster Iesus-Christus, unumquè; capus unius Ecclesiastici corporis à pluribus sustentetur collis inter se distinctis. Et infra offendit cur tam collum quam turris sint figuræ orbicularis, scilicet ut Præfules suo exemplo alios convertant & promoveant ad virtutem. *Manifestum planè sit, quam rectè collum spirituale Ecclesiæ, quosque in Ecclesiâ sunt Prælati & Episcopi, sancti figures ex ipsâ rotunditate commendatis sint, eadè rotunditate, quæ simili sit rotunditati turris David. Quam propterea juxta Hæbraicum textum ad Isaiâ, id est ad disciplinam, seu ad documenta edificatam inquit nonnulli: quasi ad hoc*

V.

Ghisler.

ad hoc in altum erecta eo loci, sam rotundo, ac perfecto opere ea esset, ut ab illâ singulis, qui aliquid præclarè edificare vellent, tanquam à perfectissimo exemplari docerentur: stant ex hoc ipso prædictæ turris appositio manifestum reddatur, id quod probandum superest. Prælatos idcirco in altum erectos in Ecclesiâ sanctitate ac vita perfectione affabre rotundos, atque præclaros, ut ipsâ sui perfectione pro exemplari sanctitatis deserviant. Vt quotquot virtutum adificium construere vellent, in illos congererent oculos, & ab iis docerentur. Quod aperitè Petrus Apostolus ab illis exposcit, dicens 1. Petri cap. 5. v. 3. ne sint dominantes in Clero, sed forma facti gregis ex animo. Operibus ipsis multo melius ipsam educentes perfectionem quam verbis. Habent quippè & opera bona os junum: imò ipsamet os quodammodo sunt, quod clarâ & elevata loquitur voce, juxta illud Domini Ioannis cap. 10. v. 15. Opera, quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me. Et Matth. cap. 7. v. 16. Ex fructibus eorum cognoscetis eos: atque ad eò congruentissimè juxta aliorum expositionem surri David comparantur iidem Prælati, quæ edificata est ad Talpith, ad tumulum orium: id est lapidibus iis erecta, atque constructa, qui excisi essent ad instar orium. Plura ibi.

VI.

Quod verò hæc ratio exemplaris Ecclesiæ & Sedi Romanæ præcipuè competere debeat, mellisfluvius Bernardus luculenter docet lib. 4. Consider. ad Eugenium cap. 7. Consideres, consideres (inquit) ante omnia Romanam Ecclesiam, cui Leo auctore præes, Ecclesiarum Matrem esse, non Dominam: te verò non Dominum Episcopum, sed unum ex ipsis: porro fratrem diligentium Deum, & participem timentium eum. De cætero oportere te esse considera formam justitiæ, sanctimoniam speculum, pietatis exemplum, assertorem veritatis, fidei defensorum, Doctorem gentium, Christianorum Ducem, unicum sponsi, sponsæ paranympum, Cleri ordinatorem pastorem plebium, magistrum insipientium, refugium oppressorum, pauperum advocatum, miserorum spem, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum cæcorum, linguam mutorum, baculum senum, ultorem scelerum, malorum metum; bonorum gloriam, virgam potentium, malleum tyrannorum, Regum patrem, legum mode-

ratorem, Canonum dispensatorem, sal terra orbis lumen, Sacerdotem altissimi, Vicarium Christi, Christum Domini. Postremò Deum Pharaonis &c. Expende hæc verba: Oportere te esse considera formam justitiæ, sanctimoniam speculum, pietatis exemplum, &c. Quasi diceret: Si tu Ecclesiæ Sanctæ Sponsus, alias Ecclesias, alios filios habere vis, & quos habes in officio continere optes, debes illis præesse exemplo. Si ab illis iustitiam exerceri desideras, non tantum expedit, sed necesse est, ut sis forma iustitiæ. Si ad sanctitatem producere studes, debes esse speculum, si ad pietatè incitare paras, debes esse exemplari si ad Christianâ virtutem amplectendam & exercendam alios inducere cupis, debes esse dux, nò tantum verbò, sed etiam exemplo. Quod de facto Ecclesiæ, & Sedes Apostolica respectu omnium Ecclesiarum particularium, & fidelium, sit quasi jubar, cætera astra suo splendore superans: sit parens, totam Ecclesiam paternò, ac materno suo sinu & amore complectens; patet ex providâ ejus paternâ sollicitudine, ac maternâ charitate, quæ nunquam eam à laboribus, vigiliis, assiduis animi & corporis contentionibus, pro omnium Ecclesiarum pace, & salute conquiscit. Illis vicariis & legatos providens per omnes totius orbis Christiani partes, ubi id per se præstare nequit. Rectè Nicolaus Papa ^{Nico.} I. sic Principes affatur. ^{laur I.} Noli præjudicium Dei Ecclesiæ erogare: illa quippè nullum imperio vestro præjudicium infert, sed omne potius aufert. Innocentius III. ^{Innocen.} Epist. ad Michælem Imperatorem cap. III. Novit. lib. 2. decret. Neque enim (inquit) Romanus Pontifex super sceptrâ juraque, ut ea perturbet, aut imminuat potestatem habet, sed super eorum conscientias, & animas, ut eas in aterna celestis Imperii tabernacula, tuto, restoque catholice veritatis, charitatisque tramite deducas. Hujus paternæ charitatis & indefessæ sollicitudinis Ecclesiæ, & Romanæ Sedis in procurandâ Principum salute, & exaltandâ eorum principatum prosperitate, multa exempla proferuntur à Nauclero in suâ Monarchiâ Ecclesiasticâ, & sæculari Christianâ lib. 1. part. 2. cap. 9. Unicum tantum Martini I. pro ducam exemplum, cujus generositas & vigilantia

vigilantiæ paternæ patuit contra Saracenos, Graffatores, & Christianorum oppressores? Licet enim Constantinus Imperator Heraclii Nepos variis sceleribus & sordibus esset contaminatus; tamen hic Pontifex, suâ solertiâ, sagacitate, magnanimitate, paternâque providentiâ, à quotidianis & insensibilissimis Saracenorum incursionibus, & tyrannide liberavit. Licet postea ille ingratus Imperator pristinæ charitatis oblitus, ac tanti beneficii paterni immemor, ferali, tyrannicoque decreto eundem Pontificem in exilium relegarit: ubi variis ærumnis consumptus vitam glorioso Martyrio absolvit. Quod verò reliquis tum Prælati, tum parentibus, tum universis fidelibus virtutum exemplo præmineat, ommissis innumeris Pontificibus, (qui pro fide, religione, virtute, ac sanctitate propagandâ Martyrio occubuerunt pluresquam illi Prælati, cujuscumque sint Diocesis, pluresquam illi parentes cujuscumque familia: & prosapia existant.) Sedis Apostolicæ virtutes tantum referemus, quæ Romæ omnium oculis patent, ac obvix sunt.

S. Greg. Prodeat in primis. Divus Gregorius qui in Pastoralis part. 2. cap. 3. Romani Pontificis virtutes delineans scribit, expressas esse in vestibus summi Pontificis veteris legis. Quibus indubiè usus est Elias in suo sacrificio lib. 3. Regum cap. 18. Quas virtutes his vestibus figuratas, etiam exercuisse videtur. *Superhumerali vellet ex auro, hyacintho, purpurâ, cocco, bis tincto, & bysso retortâ fieri præcipitur: ut quantâ Sacerdos scilicet Pontifex clarescere virtutum diversitate debeat demonstratur. In Sacerdotis habitu aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cuiusmodi adjuvatur, ut per omnia, quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem celestium surgat. Purpurâ permiscetur, ut sacerdotale cor in semetipso suggestiones vitiorum reprimat, eisque veluti ex regia potestate contradicat. Bis tinctus Coccus adiungitur, ut omnium virtutum bona ex charitate docerentur, qua-*

*quia Deum & proximum diligit, quasi ex duplici tincturâ fulgeat. Quid verò per Byssum, nisi candens decore munditiæ castitas designatur, quæ Byssus tortâ pulchritudine superhumeralis innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam fatigatur. Cùmque inter virtutes ceteras etiam afflictâ carnis meritum perficit, quasi in diversâ superhumeralis specie byssus tortâ candescit. Licet in hoc habitu Romanæ Ecclesiæ, ac Sedis Apolliticæ sanctitas ab omnibus imitanda describatur; tamen actus externos virtutum, qui per charitatem decorantur, hic specialiter referemus: Ex quibus facile unusquisque concludet quanta sit interna virtus, quanta charitas, quanta sanctitas, quandoquidem ita foras erumpat & ardeat. Divus Chrysostomus in Psalmum 41. *Ardens* (inquit) *res est natura dilectionis, nec potest anima sustinere, ut eam silentio teneat: & ideò amans Paulus dicebat 2. Corinthiorum 6. Os nostrum ad vos apertum est, à Corinthiis, hoc est non possum continere, & silentio premere dilectionem, sed vos semper, & ubique, in mente, & in lingua circumfero.* Addam quod probatio dilectionis sit exhibitio operis. Illud igitur exemplar sanctitatis, illam virtutis ac charitatis speculam attentius intueamur, ut ad similes charitatis & sanctitatis actus exercendos reliquos Orbis Prælatos, reliquas universi mundi Provincias, & Ecclesias quasi manuducat, & ad sui imitationem alliciat. Ac primò à spiritualibus exercitiis auspicemur, vel aliquâ Patriarchali Ecclesiâ, quæ in Palatio Pontificio, & alibi coram Sanctissimo, ac Augustissimo Principum Ecclesiæ cœtu peraguntur. In primariis Anni Solemnitatibus, Summus Pontifex unâ cum Cardinalibus publicè interest Matutinis, Vespertinisque Officiis, ac Sacrum, ut plurimum solemniter celebrat. Inter illa Missarum Solemnia in Adventu & Quadragesimâ Concio habetur Latino sermone, explicans illius diei Evangelium, à Procuratoribus Generalibus Ordinum S. Dominici*

Chrysol.

Sancti Francisci, Sancti Augustini, Carmelitarum, & Servitarum. Insuper in Adventu diebus Mercurii, & in Quadragesima diebus Veneris Concio habetur Italico idiomate, ab aliquo doctissimo & eloquentissimo Concionatore (qui si qui defectus & culpæ ab aliquo Sacri illius Collegii committantur) eos Christianâ libertate, ac virtute reprehendit. Insuper publicæ Verbi Divini Conciones non tantum temporibus Adventus & Quadragesimæ in Ecclesiis Patriarchalibus Sancti Petri, Sancti Joannis Lateranensis, Sanctæ Mariæ Majoris, in Templis mendicantium, in Sancto Andræ de Valle, Sancto Laurentio in Damaso, Sancto Joanne nationis Florentinæ, Sancto Spiritu, & alibi à doctissimis Oratoribus cum maximo populi concursu; sed etiam reliquo anni tempore diebus Dominicis & Festivis, tam horis matutinis, quam vespertinis in aliis Templis habentur. Et quod in hoc munere Concionis magis laudabile est, dedit Patribus Oratoriis à Sancto Philippo Nereo institutis Templum Sanctæ Mariæ in Vallicella nuncupatum, quod postea Cæsii sumptibus in ampliore & augustiorem formam erectum est, in quo singulis diebus inter, Orationem tum vocalem, tum mentalem diversis temporibus Conciones habentur spatio mediæ horæ, quibus populus ad perfectionem Christianâ excitatur. Præter has exhortationes diebus Lunæ & Veneris in Oratorio ejusdem loci recitantur primò Liturgicæ Preces quibus cantus musicus cum instrumentis succedit. Deinde Concio sequitur, quæ excitantur auditores ad corporis mortificationem. Quæ peractâ sublatis luminibus congregati spatio Psalmi Misere, &c. se flagris excipiunt. Qui ritus non tantum in Monasteriis, sed etiam in pluribus Sodalitatibus sæcularibus observatur, scilicet diebus Lunæ, Mercurii, & Veneris apud Sanctum Joannem Baptistam, in Campo Martis, prope Sanctum Silvestrum, Die Martis in æde S. Blasii Montis Citorii apud Congregatos Somaſcæ. Die Jovis apud Clericos Regulares Sancti Pauli ad Forum Antonini. Die Sab-

bathi apud Sanctam Mariam de Plantu. Die Dominicâ & Sabbatho apud Patres Societatis Jesu in Oratorio Congregationis Nobilium, quo confluunt Primarii Nobiles, Prælati, imò & Eminentissimi Cardinales. Quia verò diebus ferialibus plurimi Cives piis illis exercitiis vacare nequeunt, ibidem seu in Collegio Romano Dominicis & Festivis diebus variæ sunt Sodalitates, Nobilium, Mercatorum &c. Imò Festivis diebus ab iisdem Patribus in mediis Romanæ Urbis compitis & plateis habentur Conciones, ad quas undique concurrunt Rustici, ut Divini Verbi pabulum excipiant, & ad frequentanda Confessionis & Communionis Sacramenta alliciantur. Omitto Confraternitates Sancti Scapularis Nostri Ordinis in Monasteriis Sanctorum Martini & Silvestri in Monte, Sancti Chrysogoni trans Tiberim: Sanctissimi Rosarii apud Patres Prædicatores in Templo Sanctæ Mariæ supra Minervam, & alias in aliis Ordinibus, quæ pro animarum salute institutæ sunt. Frequentes verò Confessiones & Communiones testantur Subsellia Poenitentiariorum non solum in Templis Patriarchalibus, pro omni idiomate, sed etiam apud Mendicantes, Jesuitas, Oratores, & alios tum Sæculares, tum Regulares Clericos. Non omittenda est Communio Generalis in diversis istius urbis Ecclesiis, in quibus concursus populi communicantis uno die aliquando ascendit ad 30. millia hominum.

Gregorius XIII. Gymnasium seu Collegium fundavit à Patribus Societatis Jesu administrandum, ubi præter Religiosos Lectores, aluntur ducenti auditores, docenturque omnes scientiæ, quæ ad Ecclesiæ utilitatem conducunt. In mediâ Urbe extat Collegium sapientiæ seu Universitatis Romanæ ab Urbano VIII. & Innocentio X. nobiliori formâ restauratum, ac ab aliis Pontificibus præsertim Leone X. Xisto V. munificentissimè dotatum pro stipendio Professorum, qui præter Philosophiam, Theologiam, Jurisprudentiam, Medicinam,

VII.

medicinam, mathematicam, docent etiam linguas sacras. Sunt plura alia Collegia privata à Summis Pontificibus, Cardinalibus, ac Prælatibus fundata, quorum aliqua hic enumerabo. Ac primo occurrit celeberrimum Collegium de Propagandâ fide Catholicâ in exteras nationes ab Infidelibus occupatas, fundatione, quidem postremum, sed non opulentâ & annuo reditu; quod quotidie Cardinalium, aliorumque Virorum piissimorum munificentâ augetur. Quis non istorum procerum virtutem ac sanctitatem miretur, ac eximiiis encomiis celebret, qui non amicos, non parentes, non familiares, sed extraneos, sed infideles, sed barbaros, sed Turcas, &c. suorum bonorum hæredes efficiunt? Quandoquidem ista omnia bona Missionariis & illis populis. convertendis applicentur. Deindè est Seminarium Romanum à Pio IV. institutum & fundatum juxta dispositionem Tridentini Concilii, in quo educantur centum adolescentes ex Ecclesiastico Urbis proventu, quod Seminarium à PP. Societatis Jesu regitur. Præter hos alumnos qui publico censu aluntur: sunt etiam Nobiles Adolescentes, vulgò dicti convictores: quia mensuram pensum solvunt, vel quia ibi Germani, Galli, Hispani, Poloni, Illyrici, Belgæ, Italici convivunt. Julius III. pro Germanicâ natione Collegium fundavit, in quo arma spiritua- lia subministrantur & accuntur ad reprimendam Lutheri, aliorum Hæresiarum impietatem. Hoc Gymnasium annuo reditu auxit Gregorius XIII. appellatur Collegium Germanicum & Hungaricum, seu S. Apollinaris, in quo Germani, Hungari, & aliqui Belgæ recipiuntur usque ad 150. inter quos pluri- mi sunt nobiles, quibus omnibus subministratur victus & amictus: ut abso- lutis studiis in Collegio Romano, rever- si in Patriam fidem Catholicam per Lutherum & alios (ut dictum est) collapsam restaurent. Ab eodem Gregorio XIII. aliis Nationibus Collegia assignata sunt cum reditu annuo: Anglis Templum Sanctissimæ Trinitatis prope Campum Floræ. Viâ Flaminiâ ere- ctum est Græcis Collegium & Tem- plum in honorem S. Gregorii Nazian-

zeni. Aliud ad radices Montis Quirina- lis pro Maronitis seu Incolis Montis Libani: quibus in patriam remeanti- bus etiam viaticum amplum submi- nistratur. Prope Basilicam Agrippæ ædi- ficatum est Collegium pro Neophytis seu conversis ex Judaismo & Atheismo ad fidem CATHOLICAM, quod Clemens VIII. promovit. Idem Clemens VIII. extruxit Collegium Scotis in Monte Quirinali, quæ omnia Collegia à Pa- tribus Societatis Jesu diriguntur, & illorum alumni cõfluunt ad Collegium Romanû, ut lectiones excipiant. Idem Clemens VIII. in Campo Martis ad Ripam Tiberis amplissimum Colle- gium fundavit, quod Clementinum nuncupatur pro instituendis adole- centibus Illyricis, cujus administrationem habent Religiosi Congregationis Somascæ. Inter hujus Collegii alumnos centum nutriuntur expensis Sacræ Do- mus Lauretanæ: cæteri sunt convic- tores ex primariis Italiæ nobilibus. Præ- fatis Religiosi docent sibi publicè huma- niores litteras, Philosophiam & Theo- logiam ad instar Collegii Romani. Do- minicus Capranicensis Cardinalis à Martino V. creatus fundavit in pro- priis ædibus Collegium vulgò Capra- nicum prope Basilicam Agrippæ, in quo 30. Adolescentes aluntur, qui stu- dent vel Theologiæ, vel Jurisprudentiæ: nec dimittuntur, nisi post susceptam lauream doctorem. Hujus Collegii cura demandata est Sodalitati S. Salva- toris ad Sancta Sanctorum. Hujus fundationis motivum fuit Schisma tem- pore Martini V. & hæresis Joannis Hus & Wiclefi tunc temporis orta, contra quam noster Thomas Waldensis Anglus solidissimè scripsit, & quâ damnavit Concilium Constantiense. Cardi- nalis Nardinus natione Mediolanensis Archiepiscopus Foroliviensis inherens vestigiis dicti Dominici fundavit in propria domo aliud Collegium cujus regimen eadem soliditas ad sancta san- ctorum habet: Alumni autem suas le- ctiones excipiunt in publicis Collegiis vobis. Antonius Maria Cardinalis Sal- viatus fundavit Collegium seu Xeno- dochium, pro pauperibus orphanis, cui annexa est Ecclesia Parochialis Sanctæ Mariæ in Aquiro, illudque amplissimo

tur vel componuntur. Quintæ est Congregatio librorum, qui in dies typis mandantur; cui incumbit eos revifere, & si quam impietatem, vel errorem fapiant judicare, rejicere, eorumque lectionem Ecclesiæ prohibere, ac eos libris inscribantur prohibere. undè Congregatio S. Indicis nuncupatur. Sexta, ut dictum est, Congregatio de propagandâ fide Catholicâ, contendit hæreticos & Schismaticos ad veram Ecclesiæ Romanæ doctrinam revocare; singulo quoque mense bis celebratur, & semel coram Summo Pontifice. Septimam Congregationem instituit Urbanus VIII. pro immunitate Ecclesiasticâ, in quâ discutiuntur contentiones jurisdictionis inter Ministros Regum ac Principum .ex unâ, & ex alterâ parte inter Episcopos & Ecclesiasticos; hujus autem Congregationis præcipua cura est, ut Ecclesiastica libertas ab oneribus temporalibus eximatur. Octava Congregatio pro reformatione Regularium à Clemente VIII. instituta, ab Urbano VIII. inprovata, & ab Innocentio X. nominata, Congregatio deputata super Statu Regularium. Alias omitto quæ ad charitatem erga proximos minus pertinere videntur.

XI. Ut ad Summum Pontificem redeamus, nemini ignotum, est præter Stationes Almæ Urbis, alias esse Ecclesias pro quibus visitandis quotidianæ ac perpetuæ concessæ sunt Indulgentiæ, eo fine ut Christiana Sanctitas magis ac magis augeatur. Item, ut devotio erga Venerabile Sacramentum majus incrementum accipiat, ipse Pontifex in festo Corporis Christi, Venerabile Sacramentum per tractum Urbis Leoninæ religiosissimæ circumfert. Et quia per totam Quadragesimam in variis Urbis Templis Stationes sunt ordinatæ, ad illa templa visitanda ut populus animetur, die Mercurii Cinerum ipsemet Pontifex illas Stationes Quadragesimales apud S. Sabinam auspicatur cum toto Cardinalium cœtu. In festo Nativitatis & Resurrectionis Pontifex & Cardinales totam Familiam sacrâ Synaxi communicant. Idem Summus Pontifex non rarò, & Cardinales sæpiùs, ii maximè qui negotiis Ecclesiæ minus vacant, Almæ Urbis Ecclesias visitant,

ita ut vix aliquid temporis illis superfit quod vel Deo, vel Ecclesiæ utilitati, & proximorum saluti non impendant. Et nè ullus dies ab istis charitatis officiis liber esset, Clemens VIII. instituit Preces per 40. horas continuas per omnes Almæ Urbis Ecclesias pro suâ erga grægem sollicitudine: quam devotionem successores continuarunt. Omitto Supplicationes solemnes quas summus Pontifex instituit, & in quibus pedes incedere solet, maximè quando agitur de componendis Principibus Christianis inter se divisis.

Prætereo hic Tempa, Capitula Col. X. legiata, Monasteria à variis Pontificibus fundata, ad Christianam Religionem & pietatem eorum subsidiis, & orationibus. missis, officiis divinis, & aliis piis operibus promovendam, peccata extirpanda. Ut ad officia externa charitatis transeamus, occurrit mihi summus Pontifex in die Cœnæ Domini, qui propriis manibus exemplo Christi Domini pedes 12. pauperum publicè lavat, lotos, sindone abstergit, mensæ in pradio ministrat, postea veste & honorario donatos dimittit: quod in die Virginis Annuntiatæ apud S. Mariam supra Minervam pluribus puellis dotem propriis manibus auget. In die Assumptionis in Basilicâ S. Mariæ Majoris cum Sodalitate Consolationis, puellas non paucas simili dote donat. Sub ejusdem Pontificis auspiciis antiquissimus locus est Sanctæ Francisæ, in quem solæ Virgines Nobiles recipiuntur, ibi degunt sine clausura, liberumque est illis in casu necessitatis parentes invifere. Simile ferè institutum habet Monasterium expositarum sancti Spiritus in Saxiâ, sanctæ Mariæ in Campo Martis. In Monasterio sanctæ Mariæ refugii, recipiuntur viduæ honestæ: consanguineis orbatæ, in quo quasi in asylo reliquum vitæ transigunt. In Monasterio sanctæ Mariæ trans Tiberim viâ longâ recipiuntur mulieres poenitentes & deliberantes. Est aliud Monasterium celebre sanctæ Mariæ Magdalenz viâ latâ, in quo meretrices conversæ, seu poenitentes recipiuntur. Multa etiam sunt Sodalitæ virorum instituta ad charitatem proximo exhibendam, ut Antambulorum apud sanctam Annam in

Urbe Leoninâ. Pistorum apud sanctum Lucam ad Arcum Severi. Lapidarum apud sanctos, quatuor Coronatos. Pistorum Teutonicorum apud sanctam Elizabetham ad Campum Floræ. Tonforum apud sanctum Blasium. Sancti Nicolai: Mercatorum Belgarum apud sanctum Laurentium in Damaso. Pharmacopolarum apud sanctum Laurentium in foro Romano. Aurificum apud sanctum Ægidium ad radices Vaticanæ. Lanificorum sub invocatione sanctorum Blasii & Ambrosii apud sanctum Lucam. Textorum apud sanctam Mariam Angelorum Reginam in foro Nervæ. Scribarum sub invocatione sanctorum Joannis Baptistæ & Evangelistæ & Nicolai apud sanctum Thomam in Regione Parionis. Famulorum Palatii Apostolici apud sanctam Martham in Vaticano. Nummulariorum sub invocatione sancti Matthæi apud sanctum Laurentium in Damaso. Caudatariorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium apud sanctam Mariam Puritatis. Libratorum Ænæi fulminis sub invocatione sanctæ Barbaræ in nostro Templo sanctæ Mariæ Trans-Pontinæ. Sutorum apud sanctos Crispinum & Crispinianum Trans-Tiberim. Nundnariorum apud sanctum Sebastianum prope forum piscium. Præguftatorum apud sanctam Helenam. Bibliopolarum apud sanctum Thomam de Aquino inter sartores. Piscatorum apud sanctum Angelum in foro piscium. Stabulariorum sub invocatione S. Juliani apud sanctum Eustachium. Caduvariorum apud sanctam Mariam in Capellâ ad ripam Tiberis. Promptuariorum apud sanctam Mariam vocabulo cacubaris in regione regulæ. Pellionum sub invocatione sancti Joannis Baptistæ apud sanctum Pantaleonem ad circum Agonis. Quorum omnium Sodalitiorum Confratres diebus Festivis ad opera charitatis exercenda applicantur; alii enim puellas pauperes dotant; alii pauperibus eleëmofynas largiuntur, alii carceribus mæcipatos ob causam civilem viſtant, & aliquâ eleëmofynâ sublevant, alii sui Sodalitii ægros visitant, alii defunctos sepeliunt, & pro eis orationes fundunt, alii ut Sodales Angeli Custodis apud aquam virginem: item

Sodales Plagarum Christi in Ecclesiâ S. Mariæ Magdalena: apud Pantheon, qui agonizantibus adsunt, & ira de innumèris aliis Confraternitatibus quas omitto, quibus Summi Pontifices plurimas Indulgentias cõcessere, ut orent pro finibus ordinariis, & in quibus sunt quædam gratia pro sublevandis pauperibus. Sunt etiam mulieres quæ habent Sodalitia. Antiquissimum est in Ecclesiâ sancti Augustini sub invocatione sanctæ Monicæ Matris Divi Augustini. Alterum à paucis annis institutum est sub titulo Misericordiæ, cujus Sodales inserviunt mulieribus reis capite plectendis. Tertium est recentius. sub titulo Virginis fundatum in Parochiali Ecclesiâ sanctorum Simonis, & Judæ: cujus leges tendunt ad proximum in suis necessitatibus sublevandum.

Veniamus ad Hospitia, seu Xenodochia, in quibus charitas Christiana summa sollicitudine exercetur. Primum est Hospitiû Sanctissimæ Trinitatis prope Pontem Xisti, ad quod tantus est concursus advenarum, ut in anno conveniantur excepti supra quingenta millia hospitem, qui charitative excipiuntur, eorum pedes lavantur, ac foventur. non ab omnibus promiscue seu plebeis hominibus, sed aliquando à Principibus viris, Prælati, ipsisque Eminentissimis Cardinalibus: Mulieres vero à viris separata: à præcipuis & Nobilissimis Matronis. Sic loti, ducuntur ad mensam, ubi mirâ humilitate ab iisdem ministrantur. Anno Jubileo 1600. Clemens VIII. sindone albâ succinctus pedes peregrinorum suis sanctis manibus lavit, eorumque mensæ quasi pincerna astitit. Quem ritum summi Pontifices servant: nam propriis manibus Salvatoris exemplo duodecim pauperibus publice lavant pedes, lotos sindone abstergunt, eorum deinde prandio adsunt quasi ministri, ut supra dictum est. Præter hoc in supramemorato hospicio Sacerdotibus ob Ordinis reverentiam specialis datur ad hospitandum locus, quem Confraternitas S. Lucie: ad id solum instituit. Aliud Hospitium inter Capitolium & Thermas Marcellæ, in quo præfati Sacerdotes aluntur per mensem & amplius. Lombardorum sive Longobardorum Hospitium cum

XI.

Templo

Templo D. Ambrosii Mediolanensis fundatum fuit sub Xisto IV. ubi pauperes peregrini illius nationis aluntur. Genuenses etiam suum habent, cum adjuncto sancti Joannis Baptistæ Templo, primò quidam destinatum pauperibus nautis: sed à Joanne Baptistâ Cicadâ Cardinali auctum, hospitalitatē omnibus Liguribus exhibet. Hospitiū vulgò dictum de animâ, sive teutonicū, à quibusdam quidem Germanis, peregrinis primitus fundatum est. Sed Cardinalis ab Enckevort Dertuensis domum suam & alias adjacentes, testamento addixit illi hospitiō & Ecclesiæ; corpusque Adriani VI. è Basilicâ S. Petri transferri curavit in hanc Ædem sacram. Plures Cardinales Germani ejus vestigiis inhaerentes dicti hospitiū censu suâ liberalitate auxerunt. Hujus præfecturam habent viri primarii tum Germani, tum Leodicienses, tum Flandri Romæ residentes: quorum præcipuum munus est, ut hospitalitas quovis tempore exerceatur in pauperes peregrinos Germanos, Leodicienses, & Flandros, aliquot diebus: quibus discedentibus attentâ qualitate personæ honestum vitæm distribuitur. Mulieribus advenis etiam separata domus est; imò uxoribus & filiabus olim Germanorum aliquod subsidium subministratur. Officium divinum in illâ ad eam sacrâ perfolvitur à duodecim Sacerdotibus, quatuor Acolythis &c. Quorum aliqui peregrinorum excipiendorum curam specialem habent. Regnum Hungariæ suum etiam hospitium habet: Primò à Sancto Stephano illius nationis Rege ædificatum in Vaticano prope Basilicam Sancti Petri, & restauratum à Wadislao Rege Hungarorum: cujus administrationem habent Fratres Eremitæ natione Hungari. Hoc Regnum habet etiam in Monte Cœlio magnificum templum, vulgò dictum rotundum ob figuram orbicularem; quod Gregorius XIII. Collegio Germanico & Hungarico addixit. Bohemi hospitio proprio non carent, primitus fundato à Spiro-nico Rege Bohemiæ juxta Templum sanctæ Lucie, & à Carolo IV. Augusto pristino splendori restitutum, novoque censu auctum. Sancta Brigitta fundavit hospitale Suecorum, Gothorum, &

Wandalorum in propriis (quas inhabitabat ædibus prope Campum Floræ) cui Templum eidem Sanctæ Brigittæ sacrum adjectum est, & Gothi recipiuntur. Hospitiū sancti Ludovici pro excipiendis Gallis olim fundatum est, & auctum à Mattheo Cardinali Cantarello, Gregorii XII. Datario. Hujus administrationem habent 30. viri quorum 12. Galli, 6. Britones, 6. Sabaudi, 6. Lotharingi. In ejusdem loci Templo divinum officium perfolvitur à 26. Sacerdotibus 8. Cantoribus & Organistis. Ex illis Sacerdotibus tres hospitalitati sunt additi, quæ singulis dictarum nationum exercetur per tres dies: quibus elapsis dimittuntur cum aliquo charitatis munusculo ac honorario. Scotorum hospitium cum adjecto Sacello Sancti Andreae Scotiæ patrono, administrat Sodalitas Corporis Christi, pauperesque peregrinos Scotos recipit. Pro Britonibus unum est hospitium in Campo Martis cum adjuncto Templo sancti Yvonis, ubi recipiuntur Britones advenæ utriusque sexus, & nutriuntur donec urbe discedant, vel conditionem aliquam in urbe invenerint. Audio tamen officium hospitalitatis dicti loci translatum esse ad Sanctum Ludovicum. Hospitii Hispani author est Alphonsus de Paradinas, qui Templum sancto Jacobo Hispaniarum Patrono & Ildephonso Episcopo Tolitano sacrum ad Circum agonis cum adjuncto hospitio struxit: quod Alexander VI. in ampliore formam redegit. Ibi sunt 20. Sacerdotes, recipiunturque hospitiū gratiâ Castellani, Valentiani, Aragones, Catalani, & Insularum Balearum & Sardinie Incolæ utriusque sexus in domibus separatis. Lusitanorum hospitium inceptū à Joannæ de Ulisypone, deinde ab Antonio Cardinali Portugalensi auctum: Ibi sunt decem sacerdotes; sibi hospitalitas exhibetur ad mensam sacerdotibus, mulieribus ad duos, aliis juxta personarum qualitatem. Hispani Tarraconenses suum speciale hospitium habent cum adjuncto templo Deiparæ Virginis vulgò Montis-Serrati, pro incolis Valentie, Cataloniæ, Majoricæ, & Minoricæ. Anglorum hospitium à Joanne Skopando Anglo inceptum, postea à Gregorio XIII.

XIII. Collegio auctum. Flandrorum hospitium habet adjunctum Templum sancti Juliani, in quo recipiuntur Flan- dri, Brabantini, Burgundi, aliique Bel- gæ Regi Hispaniæ subditi. Græcis & Illyricis hospitium suum non deest, pridem quidem inceptum, sed à Xisto IV. auctum Templo sancti Hieronymi & magnificentius restauratum à Xisto V. ibi cum maximâ charitate excipiuntur Nationales. Clemens VII. hospiti- um Indis assignavit prope Templum sancti Stephani in Vaticano; cui Grego- rius XIII. Pauperum pater ordinavit, ut ad victum necessaria è Palatio Apo- stolico liberaliter illis erogarentur, quàm diu manserint Romæ: etiamsi illic hæere debeant. Quia verò multis Abissynorum erroribus imbuti sunt, etiam in fide Catholicâ instruuntur. Pius IV. & Pius V. Armenis hospitium providerunt prope Insulam Tiberinam; Deinde à Gregorio XIII. translatum prope Ecclesiam sanctæ Mariæ Ægypti- acæ: alunturque Armeni hospites ex- pensis ex ærario Pontificio depromp- tis. Cardinalis Ozius obtinuit à Gregorio XIII. Ecclesiam Sancti Salvatoris ad radices Capitolii censu- que annuo dotavit. Pius IV. in Urbe Leoninâ extruxit hospitium, in quo excipiuntur omnes quibus domus suppe- tere potest. Eius Templum est Virgini sacrum. Aliud est prope Basilicam Vaticanam, in quo quotidie reperiuntur 12. pauperes in prandio. Quod institu- tum creditur esse à Sancto Gregorio, qui cum singulis diebus duodecim pau- peres in prandio exciperet, invenit tre- decim & decimus tertius creditur Chris- tus. Omitto hic officia charitatis, quæ à Pontificibus exercentur in Jubileo, non tantum in publicis hospitiiis, sed etiam in proprio Palatio erga Principes & Magnates, in ædibus Vaticanæ Ba- silicæ vicinis erga Episcopos & Sacer- dotes, quæ charitatis officia sanctitatē Romanæ Sedis & Ecclesiæ non medio- criter commendant. In Campo Martio prope Tiberim est Xenodochium pro aurigis & rhedariis, pro impuberibus masculis per urbem vagis. Paulus III. pro ædificando præfato Xenodochio locum dedit juxta Basilicam Agrippæ tivè Pantheon. cujus censum & locum

Cardinalis Salvatus auxit. Pro femel- lis autem prope Basilicam sanctorum quatuor coronatorum in antiquo Pon- tificum domicilio, in quibus non tan- tum curantur infirmi, sed etiam sani instruuntur.

Et nè aliqua matres stupro filias ob- jiciant etiam invitas, ut tanto malo oc- cupratur, puellæ sine talium matrū ab- ripiuntur, & in Cœnobium sanctimo- nialium ad id extructum introducuntur, ibique instruuntur, donec puberes nuptui tradantur, vel religionis zelum accipiant sumptibus dicti Monasterii; Hujus Templum D. Catharinæ sacrum Fredericus Cardinalis Cæsius Episcopus Portuensis jussit edificari. Et quia in ma- trimonio non cōjuges bene aliquando conveniunt, donec perfecte conciliati fuerint, pro talibus mulieribus malè nuptis est Xenodochium structum. Pro meretricibus penitentibus, & reliquos vitæ dies Deo consecrare desideranti- bus, est Xenodochium seu Cœnobium sanctæ Mariæ Magdalenzæ, in quo solita Religionis vota emittuntur & disci- plina regularis tam exactè servatur; ut aliis, quæ illibate semper vixerunt devo- tione non cedant. Petrus Cardinalis Ad- dobrandinus illius fabricæ partem con- struxerat, quam incendio absumptam Paulus V. magnificentius reparari cu- ravit. Aliud est Cœnobium extructum sollicitudine P. Dominici à Jesu Mariæ Carmelitæ Discalceati eleëmofynis piorum, in quo recipiuntur penitentes vitæ ante actæ: ubi deliberant, an vi- tam regularem velint amplecti & pro- fiteri, vel ibidem in Cœlibatu perpetuo stare. Pro Cathecumenis ex genere Hebræorum, Saracenorum, pro Atheis- tis, qui veram religionem volunt amplecti, est Templū sancti Joannis Bapti- stæ ad radices Capitolii cum annexo hospitiio: in quo viri seorsum à mulieri- bus sedem habent: Et puellæ educantur donec deducantur ad Monasterium Ca- thecumenorum ad forum Nervæ, ut ibi fidei, Religionis, & pietatis rudi- mentis instruuntur, & quando puberta- tis annos attingerint vel vitam Religio- sam amplectantur, vel incant matrimo- nium. Pro senibus, cœcis, claudis, impotentibus alterâ vel utrâque manu, Xistus V. Xenodochium extruxit, ac censum

XII.

XIII.

centum annuum locupletissimum ad-
dixit.
Non hæret tibi Pontificum sollicitu-
do sancta, & liberalitas: nam singulis
diebus Veneris in honorem Passionis
Christi distribuitur satis affluenter duo-
bus millibus pauperum panis & vinum.
Singulis diebus vesperi in Xenodo-
chio Sancti Spiritus numerosissimæ e-
genorum multitudini erogatur panis &
vinum. In Xenodochio S. Antonii ac-
cedentibus, duo panes erogantur. In
Xenodochio S. Salvatoris propè Late-
ranum tantum panis erogatur, quan-
tum pro diurno victu suppetere potest.
Et nè honestæ familiz ad extremam
paupertatem redactæ, & ostiatim stipem
petere erubescētēs, fame pereant, in
Templo 12. Apostolorum est Capsula,
in quam inferuntur per rimam libelli
supplices, quibus inops exponit suam
necessitatem, domicilium designat. Hęc
Capsula aperitur per Officialibus Socie-
tatis 12. Apostolorum ter in hebdoma-
dā, leguntur libelli, ex Confratribus
aliqui ad domicilia deputantur, suppli-
cantiumque indigentiz pro qualitate
personæ subvenitur. Eundem ritum
servat Sodalitas charitatis sub Leone X.
instituta, in templo S. Hieronymi propè
Farnesianos: nam diebus Sabbathinis
præter panis quantitatem, quam pau-
peribus publicè erogat, pecuniam trans-
mittit ad verecundiores. Omitto aliam
Pontificum munificentiam, quæ singu-
lis mensibus Mendicantium Cœnobiis,
pauperibusque verecundis, distribuit
ingentem pecuniæ summam, sub titu-
lo communis Eleëmofynæ. Omitto
quæ ab Eminentissimis Cardinalibus,
Prælati, & Senatoribus Romanis di-
stribuuntur. Unius Cardinalis Peretti
seu de Monte Alto, Xisti V. è Sorore
Pronepotis liberalitatem referam.
Præter eleëmofynam quam viritim
propriâ manu erogabat, & magnifica
munera, quæ amicis etiã nobilibus
& primoribus (nè à primœvo statu de-
ficientes ad pravos mores descenderent)
largiebatur, è libris rationariis colligi-
tur ipsum erogasse pauperibus millies
& septingentes aureorum millia.
Præter ea, quæ suprâ diximus de do-
tandis puellis nubere volentibus, præ-
ter legata quæ passim fiunt in hunc fi-

nem certis anni temporibus, certa &
infallibilis dotium distributio fit. Pri-
ma die Januarii, Societas sanctissimi
Nominis Dei in templo sanctæ Mariæ
supra Minervam dotat puellas. Die 7.
Sodalitas Strabulariorum. Die 14. in
Basilicâ Lateranensi distribuitur lega-
tum S. Hilarii. Societas sancti Juliani
Flandorum suas nationales eadem die
dotat. Societas Augustissimi Sacramen-
ti in templo sanctæ Mariæ viâ larâ die
2. Februarii. Societas sanctæ Apol-
loniæ in ædibus S. Augustini die 9. Fe-
bruarii. Societas Virginis Annuntiæ
supra Minervam die 25. Martii, ita ut
plusquam ducentæ ab hac solâ Socie-
tate nuptui tradantur. Aliqui existi-
mant hanc Societatem fuisse plurimum
adjutam à Leone X. & auctam ab Ur-
bano VII. qui illam Societatem ex alle-
hæredem constituit. Societas Coquo-
rum, Placentariorum, Condorum in
Templo sanctorum Vincentii & Ana-
stasi eadem die 25. Martii dotat. Socie-
tas Mulierum in æde S. Antonii primâ
Maii suas dotes erogat, Societas Beatæ
Virginis Annuntiæ 12. Maii Senen-
ses puellas dote largâ honestat. Societas
S. Catharinæ Senensis eadem Senen-
ses dotat 19. Maii. Societas Neapolita-
norum in Ecclesiâ S. Spiritus suæ natio-
nis puellis dotes largitur die 26. Maii.
Societas sancti Jacobi vulgò Scollâ
Cavallo 9. Junii. Societas sanctorum
Nazarii & Celsi die 11. Societas Offi-
cialium Capitoli in Templo S. Mariæ
de Arâ-cœli die 19. Societas S. Anto-
ni de Paduâ eadem die. Societas
Pietatis Florentinorum die 24. Ligures
eadem die 24. In Templo S. Joannis
Baptistæ Florentinis puellis dotem sub-
ministrat. Societas Salvatoris in tem-
plo S. Mariæ supra Minervam 6. Au-
gusti. Societas S. Bernardi in templo S.
Susannæ die 10. Societas Confalonis
die Assumptionis Virginis. Societas S.
Rochi in templo S. Rochi eadem die 15.
Augusti. Societas S. Rosarii in æde san-
ctæ Mariæ supra Minervam die 22. Au-
gusti. Societas Annuntiæ Virginis
Confalonis, & de Laureto die 8. Sep-
tembris Virginitatæ sacrâ. Societas S.
Marcelli in ejusdē sancti templo die 15.
Societas Ianionum in templo S. Mariæ
de Quercu eadem die 15. Societas

Y y sancti

Sancti Michaelis Archangeli in eisdem Ecclesiâ die 29. Societas Charitatis curialium in templo S. Hieronymi die 30. Societas Salvatoris in Laterano die 4. Octobris. Societas Confalonis, eadem die. Societas Bononensium in Oratorio S. Petronii eadem die. Societas Sanctissimæ Trinitatis peregrinorum, & convalescentium, eodem item die. Societas Rosarii in templo S. Mariæ supra Minervam die 6. Legata pia in æde sacrâ S. Mariæ de Arâ coeli die 4. Novembris. Societas S. Nicolai Lotharingorû in æde S. Ludovici die 6. Decembris. Societas Conceptionis Virginis in Ecclesiâ S. Mariæ supra Minervam die 8. Societas S. Salvatoris in Laterano die 26. Ipsemet Pontifex die Virginis Annuntiatæ apud S. Mariam supra Minervam magno puellarum numero, aliquando usque ad sexcentas, sanctissimis manibus loculos & dotes ex proprio peculio dat. Idem præstat in templo S. Mariæ Majoris in festo assumptæ Virginis. Omitto particularia legata in hunc finem, quæ etiam ab aliis Societatibus Nationalibus suis conferunt: tùm quia non habent statum diem, nec præfixum personarum numerum, vel summæ quæ ejusmodi indigentibus distribuitur. Coeterùm nullæ illarum nubunt, nisi habeant dotem 400. vel 500. ducatorû. Si quæ dotem minorem acceperit ab aliquâ Sodalitate, potest ab aliâ usque ad præfatum numerum completum per libellum supplicem emendicare. Imò sunt redditus annui testamento relicti meretricibus, quæ relicta maxiore vitâ, ad matrimoniale statum transire volunt.

XIV. Erga incarceratos Apostolica Camera charitatis officium exhibet, Advocatos & Procuratores addicens, Urbis Vicarius, Camerarius, Gubernator, Auditor Camera, Populi Senator per substitutos singulis Mensibus carceres visitant, & detentos, sive reos, sive ære alieno obstructos & gravatos consolantur, eorum pœnam vel tollendo, vel moderando. Insuper Sodalitas Charitatis detentis in vinculis omni ope conatur subvenire. Nam præter defensionem, quam suscipit singulis diebus destinat Sacerdotem, qui Sacrum celebret corâ illis, aliâque corporalia subsidia submi-

nistret. Sodalitas Misericordiæ Florentinorum quibusdam Festivis diebus per annum portionem honestissimam largitur. Congregatio Civium Romanorum Xisti V. liberalitate decorata apud sanctum Joannem de Pincâ prope Minervam, singulis feriis secundis mittit in omnes carceres Visitatores, ut recenter victorum nomina, patriam, causam, judicem & Notarium fideliter excipiant, & eorum processum apud Judices citò expediri curent. Imò in Festivis Nativitatis & Resurrectionis Domini Nostri Jesu-Christi aliquos ære alieno gravatos solutus eorum debitis carcere educit. Plures etiam non tantùm Sæculares, sed etiam Religiosi, inter quos Societas Jesu, stipem pro illis ostiatim petunt. Concionatores populum indefessè hortantur ut suam liberalitatem in illos incarceratos impendant.

Pro redimendis Christianis, quâ XV. Mauris, Turcis, & Barbaris detinentur, variæ sunt religiones: quarum alia vocatur de redemptione Captivorum, alia de Mercede captivorum: quorum Religiosi in Barbaras nationes pergunt, & ex eorum manibus datâ pecuniâ redimunt, ac libertati restitunt. Aliquas etiam domos habent Romæ, maximasque Indulgentias Summi Pontifices concessere iis, qui præfatis Religiosis manus adjunctrices in illum finem porrexerint.

Cùm lites & contentiones quotidie XVI. oriantur, etiam inter parentes cum maximâ jacturâ, non tantùm rei familiaris, sed etiam salutis. Ut his malis præveniatur, Patres Oratorii totis animis incumbunt ad illas discordias sedandas. Quod si lis sit introducta, & altera pars litigans sit pauperior, illi subvenitur per Congregationem erectam apud Clericos Regulares Sancti Pauli in foro Antonii, constitutis etiam Advocatis & Procuratoribus, qui totum processum accuratissimè examinant, & causæ Justitiam acerrimè propugnant. Quod si deprehendant causam esse injustam, hortantur nè ulterius procedant. In antiquo Collegio Sancti Eustachii etiam Procuratores assignantur, qui pauperum causam suscipiant & tueantur etiam
in

in Tribunali Rotæ : nè ob egestatem iusta prætendens cedere cogatur. Imò Advocati, & Auctuarii tenentur omnes scripturas gratis expedire. Quod si charitatem, quæ Romæ erga infirmos exercetur examinemus, eam esse immensam & inexplicabilem comperiemus. Primò occurrit Hospitale Sancti Spiritus non longè à Monasterio nostro Transpontino. Scio à Symmacho Papâ apud Alphonsum Ciaconium in vitâ Symmachi, Platinam & alios, fuisse constructas pauperum ædes ad Beatos Petrum & Paulum Apostolos, & ad Sanctum Laurentium Martyrem, & cautum nè quid eis deesset quoad victum, ita enim pauperum amator erat. Sed an sit Xenodochium, quod non longè à Vaticano ad Tiberis litus in urbe Saxonum, non satis constat. Domus enim à Symmacho fundata erat Templo Divi Petri contigua : Xenodochium verò de quo jam agimus parum distat à Vaticano. Cæterum est totius Orbis celeberrimum, ut potè quod suo ambitu, tot domos, tot palatia complectatur, ut oppidum potius, quàm aliquod speciale habitaculum præ se ferat. Dicitur fundatum ab Innocentio III. & in ampliorum, ac elegantiorum formam erectum à Xisto IV. Illius ædes sacra S. Spiritui dedicata est. Administratur à viris Religiosis albâ cruce in pectore insignitis, quorum Superior est ex primariis totius Curie Prælati. Sub iis plurimi sunt ministri stipendio conducti. In eo recipiuntur ægroti seu febricitantes, & vulnerati cujuscumque sint nationis, singuli in privatis lectis. Quod si penes se aliquas pecunias habeant, deponunt apud illius loci custodem, quas sanitati restituti fideliter reddit. Xistus IV. Palatium vicinum pro Nobilibus construxit. Plures Medicos, & Chirugos habet, qui nocturnas excubias agunt per vices. Pharmacopolia tantis aromatibus, pharmacis, & aliis ad curandos ægrotos necessariis abundat, ut omnes quotquot sunt in orbe facile superet. Medici etiam spirituales non illis desunt, nam præter illos etiam aliorum Ordinum Religiosos ægrotos invisunt, verbo divino pascentes, & ad patientiam aliofque virtutum actus eliciendos exhortantes. Tanta est charitas & cura erga

illos, ut ibi sint aliquæ rhedæ urbanae, quibus vehuntur maxime qui lentâ febre laborant) per amœniora urbis loca, ut meliorem aërem hauriant; tempore refectionis ordinariæ canitur organis, & aliis instrumentis. Ibidem etiam suscipiuntur pueri & puellæ expositi. Cùm puellæ sunt nobiles cum dote honestâ, vel matrimonio dantur, vel in aliquod Monasteriû introducuntur, unde præter locum curandis infirmis destinatû, alius est pro expositis pueris cum nutricibus: alius pro adultis masculis, ubi aliquam artem addicunt: alius pro puellis adultis, quæ in ætate adultâ, vel velantur in monasterio ibidè exstructo, vel 2. die post Pentecosten maritantur, & die sponsaliorum seu nuptiarum instruitur lautum convivium, dosque & mundus muliebris honestus illis datur. Censu annuus illius Xenodochii est amplissimus, ascendens ad centena millia aureorum.

Prope Sanctum Joannem Lateranensem est Xenodochium à Joane Cardinali primitus fundatum, in quo utriusque sexus vulnerati, & febre laborantes separatim recipiuntur & curantur, eâ sollicitudine quâ in Sancto Spiritu: ibi etiam sunt rhedæ pro vehendis iis qui puriore aëre indigent. Ibi sunt medici, chirurgi, sacerdotés, ut in Sancto Spiritu, & amplissimus reditus. Alia olim erant Xenodochia Sanctæ Mariæ in porticu sub invocatione gratiarum, & sanctæ Mariæ Consolationis; quæ omnia ad unum scilicet Consolationis reducta sunt: ibi vulnerati & febricitantes recipiuntur, ut in aliis, suosque habet medicos, chirugos, & sacerdotés. Accedunt ad optimum ejus reditum piorum aliquorum eleëmofynæ. In Regione Trans-Tiberinâ est aliud hospitale B. Virginis, ubi præcipuè nautæ, mecchani, nautæ, molitores, caduarii, suttores, lignarii, bulbulci vinarii habent etiam suos medicos, chirugos, & sacerdotés. Aliud est institutum à Sodalitate sancti Rochi, & auctum liberalitate Cardinalis Salviati, in quo similiter excipiuntur utriusque sexus infirmi, ut supra: præcipuè nautæ, cupedinarii, salamentarii, quorum eleëmofynis non mediocriter etiam

excrevit illud hospitium. Juxta forum Traiani magnificum Templum est Virginis Lauretanæ cum adjuncto hospitali pro recipiendis præcipuè pistoribus, (quorum ope illud ædificium auctum est) qui vulnerati sunt, vel febre laborant. In Insulâ Tiberinâ est Xenodochium Religiosorum Venerabilis Colanitzæ, seu de Deo, qui erga infirmos indefessam sollicitudinem exercent, pharmacis melioribus undique comparatis, cum adjuncto Templo Salvatoris, quotidie crescit piorum elemosynis. Aliud est ad Portam Angelicam in urbe Leoninâ in quo non tantum peregrini hospites recipiuntur, sed etiam inhirmi.

XVIII. Hospitale Sancti Jacobi in Augustâ ab Hortis Augusti, fundatum à Petro Cardinali de Columnâ, suscipit vulneratos, attractos, herniosos, similibusq; vulneribus incurabilibus laborantes: undè vulgò hospitium incurabilium vocatur: Fratris Clementis de Araceli hæreditate universalis locupletatum. In Esquilis est alterum sancti Antonii pro laborantibus epidimiâ: alio verò tempore, pro mancis, mutilatis. Illi verò qui & corpore, & animo laborant, in propriis domibus curandi committuntur uxoribus, prolibus, & domesticis, opibus seu auxilio Romanæ pietatis, maxime Sodalitatis in Templo duodecim Apostolorum erectæ: Quæ visâ Parochi attestatione, pecuniâ, & pharmaca supeditat. Habet hæc Sodalitas sui protectorem aliquem Eminentissimum Cardinalem, qui etiam abundè ex propriis illam auget. Non omittenda hic liberalitas Borghesii & Ludovisii: ille pharmacopolium à se extructum, omni genere pharmacorum, suis expensis, copiosè replevit, tantum ad usum illius Parochiæ in quâ habitat: hic verò pro pauperibus totius urbis & suburbiorum, quocumque morbo laborèt, quæ gratis illis subministrantur: cui pharmacopolio addixit 2400. aureos. Accedunt duo alia sancto Lazaro dedicata, pro elephantiacis seu leprosis, quorum unum est extra muros urbis Leoninæ ad radices Montis Amari, alterum viâ Ostiensis ad radices Collis Aventini. Præter enumerata Xenodochia in quibus omnibus plusquàm 1500. lecti reperiuntur, multæ nationes sua

peculiarioria habent; Florentini prope Templum sancti Joannis Baptistæ ad ripam Tiberis. Senenses prope Templum sanctæ Catharinæ Senensis viâ Juliâ. Geguenses in hospicio Baptistæ. Insubres in hospicio sanctorum Ambrosii & Caroli. Illyrici & Dalmatæ in hospicio sancti Hieronymi. Quod si in propriis domibus curari malunt, illis subministrantur & pecuniæ, & pharmaca, & medici. Galli in hospicio sancti Ludovici. Britones in hospicio sancti Ivonis. Flandri in hospicio sancti Juliani. Arragonenses in hospicio B. Virginis de Monte-Serrato. Castellani in hospicio sancti Jacobi. Lusitani in hospicio sancti Antonii. Pergamenses prope forum Antonini habent Xenodochium pro recipiendis ægrotis nationalibus, sive divitibus, sive pauperibus. Armeni in hospicio S. Mariæ Ægyptiacæ recipiuntur. Multæ etiam artes habent sua Xenodochia specialia. Pharmacopolæ ad Basilicam S. Laurentii in foro Romano nunc Boario, auctore Cardinali Alogio Aginense Beneventano. Pistoris Teutonicis juxta Campum Floræ ad Templum sanctæ Elizabethæ, famulis aulicorum sacri Palatii retrò Sancti Petri Basilicam erectum est, cum annexo templo S. Marthæ.

XIX. Quia verò præcipuum opus misericordiæ tam corporale, quàm spirituale, quod exerceri potest, est visitatio, & exhortatio ad bene moriendum, quæ exhibetur infirmis agonizantibus: non tantum Pastores id munus obeunt, sed etiam Religiosi mendicantes, Patres Societatis, PP. Oratorii, qui non tantum publica Xenodochia adinstar Eliæ, & Elisei, Christi, & Apostolorum, Sancti Dominici, S. Francisci, S. Ignatii, Sancti Xaverii, & Patriarcharum aliorum Ordinum, sed etiam privatas domos visitant, ut suâ præsentia, & obsequiis spiritualibus foveant, Sacramentisque Ecclesiæ ritè muniri curent. Ut hoc charitatis obsequium ritè ac magis studiosè persolvatur, quædam Congregatio ex professo instituta est à Camillo, cui primario incumbit infirmis adesse, & ab eis non recedere, nisi vel convaluerint, vel obierint. Et cum aliquam corporis refectioem fumere debent, alii succedunt. Quod Charitatis officium

officium non tantum spirituale est, ut patet, sed etiam corporale: Nam experientia quotidianâ (quæ in medicina præstat Theoriâ) ipsi aliquando melius norunt, quam medici, quo tempore qualis & qualiter cibus, & potus infirmis sit præbendus. Eos etiam hortantur, ut ex æquo & bono de bonis temporalibus ultimâ voluntate disponant, cum eâ tamen religionis cautelâ, ut sibi nè minimum quiddè relinqui persuadeant, vel postulent. Hujus instituti profelli gerunt in dextro pectore cruce prægrandem, lignei, seu fulvi coloris. Hujus Crucis causâ dicitur esse Mater Camilli, quæ prægnans visa est sibi parere filium tali Cruce insignitum. Horum Religiosorum Cœnobium est prope Basilicam Agrippæ, seu Pantheon ad S. Mariam Magdalenam.

XX. Omissis variis locis sepulchralibus, unum tantum cæmeterium referam ad radicem Vaticanæ prope Basilicam S. Petri Principis Apostolorum, quia (ut multi existimant) & experientia exemploque probatum est, illa terra incolas recipere non potest. Fertur enim Peregrinos è Palæstinâ Romam convolantes sive devotionis gratiâ, sive causâ persecutionis fugiendæ, ex sacris Hierosolymorum locis corbes terrarum transportasse. Undè illud Cæmeterium Campus Sanctus nuncupatur.

XXI. Quod si Romani Pontifices, Clerus, & Populus, tanta charitatis officia in vivos exercent, non minoribus mortuos prosequitur. Undè Sodalitas pietatis instituta est, cujus Confratres sunt primariæ Nobilitatis Romanæ. Quos in urbe defunctos invenit, tumulo mandari curat, quos in Tiberim submersos scit, extrahi studet, & Christiano more inhumari. Nè Christianis pauperibus ritus sepulturæ deficiat, ut decenti pompâ efferrantur, etiam si suburbani vel rustici sint, decenti pompâ Sacerdotum, Confratrum, & cœpeteranti numero ceconomum, eorum cadavera ad locum sepulturæ juberentur efferi. Ita ut nec ab imbribus, nec caloribus æstivis possint ab ejusmodi pietatis exercitio etiâ ipsa efferrandi, cõmoditas vel minimum retardari. Pro reis capite damnatis instituta est Sodalitas (quam vocat) Florentinorum seu Etruscorum. Ex his pridie quam reus

ultimo supplicio afficiatur, aliqui hujus Sodalitatis etiam ex primariâ Nobilitate, ad damnatorum carceres mittuntur: quibus non nisi præsentibus ultima mortis sententia indicitur: ut consolerentur eos tali nuncio confertatos, eorumque ejulatus cohibeant, ac animum in varias cogitationes distractum ad meliorem mentem reducant, verbis humanissimis; amplexibus, suisque exhortationibus ad patientiam excitent, variis ad hoc argumentum productis exemplis Christi & Sanctorum. Quod reliquum est usque ad mortem, tempus impendunt sacris illis colloquiis & exhortationibus, usque ad horam supplicii, quâ instante sacrum celebratur, in quo reus communicat, deinde ducitur ad locum supplicii, per illos Sodales binos & binos, sacris seu nigris ad pedem talaribus indutus, capiteque coopertos; nigrâ cruce præ se ferentes, preces aliquas recitando. Qui apud reum nocturnas excubias egerunt, eumque ad mortem disposuerunt, illi adsumunt, ducuntque per urbem, cum humeris, brachiisque sustinentes, & usque ad supplicium, ad constantiam exhortantes, nec ab eo recedunt, donec expiravit. Quo defuncto, silenter bini recedunt. Sub vesperum eodem ordine ad locum supplicii se conferunt, laqueum suspensi præcindunt, cadaver nigro imponunt feretro, & pompâ funebri deferunt ad ædes Divo Joanni decollato sacras.

Ex his facile concludi potest non im- XXII meritò Romanum Pontificem omnium mortalium Patrem sanctum, Romam verò, omnium totius orbis Ecclesiarum sanctam Matrem; & utrumque omnium quotquot sunt in orbe Prælatorum, Principum, populorum, Ecclesiarum typum appellari: quod utinam imitentur, & facerent secundum illud exemplar, quod illis monstratum est. Scio in Orbe plurimas Civitates magis abundare, & populo, & opibus, & commerciis, ac mercimoniis, & esse multas Romanâ Civitate longè præstantiores, Reges Dominiis Romanum Pontificem, & sacrum Purpuratorum Senatû superare: sed sanctitatis, & charitatis operibus Rom. Pontifex, Romana Civitas & Ecclesia longè illos excedit,

dit, ubi terrarum sunt tot Canonicorū Collegia cum suis Ecclesiæ ministris, tot sunt Parochiæ, tot Monasteria utriusque sexus, tot Templā amplissima ac pulcherrima, tot Hospitalia, tot Xenodochia, tot Sodalitates institutz ad quascumque necessitates subleuandas nullis nullz zquiparari ei possunt. Quæ charitatis opera in aliis mundi partibus sparsim exercentur, ea in hæc solâ Romanâ Civitate sunt. Esto alibi quædam Sodalitia, &c. originem accipiant: tamen Romanæ quasi in mare confluunt, & ibi magis vigent, quàm in propriâ (ex quâ scaturiunt) origine. Quod si proles plus attendunt parentū facta quàm verba, Prælati, Principes, populi, Ecclesiæ particulares mirentur & imitentur opera charitatis, quæ erga incolas, peregrinos (cujuscumque status, conditionis, sexus, & aetatis, regionis sint ad quemcumque miseriam redacti sint) exercentur.

XXIII. Divus Chrysofostomus homil. 3. operis imperfecti. *Verè salis dicitur esse Princeps in populo, ut totus populus semper aliqui novi inveniant, quod imitetur.* Oculos Ecclesiæ: particulares Prælati, Principes & populi Christiani in Pontificem Romanum, in Collegium Principum Purpuratorum, aliosque Ordinum inferiorum Prælatorum, imò in Populum Romanum coniciant aliquod opus misericordiæ semper invenient, quod imitentur. lib. 1. Regum cap. 10. fertur quod Saul electus *Stetit & altior fuit uniuerso populo ab humero & sursum, v. 23* Ita ut ab omnibus facile conspiceretur. Quid per illam altitudinem, seu eminentiam intelligit? non corporis præcelsitatem, sed virtutum excellentiam D. Greg. lib. 4. in 1. Reg. cap. 4. *Ab humero & sursum. Hæc specie corporis in personâ ordinandi Antistitis præsentantur adâ virtutis, collo & capite altitudinem omnium superabat, & qui altior erat in populo ad humerum Regis pertingebat.* Romana Ecclesia & Civitas suo Romano Capite & Pontifice omnes quotquot sunt in orbe Prælaturas altitudine non tantum potestatis, & auctoritatis, sed etiam charitatis superat nec immerito. Quia (inquit D. Gregorius citatus) *qui ad regendum quaritur, tantæ debet esse perfectionis, ut quidquid po-*

pulus de bono opere sibi proponit, in sua conversatione demonstrat. Quid per Saul electum, & unctum intelligis? Prælatum vocatum à Domino; præsertim Romanum Pontificem, qui altior aliis esse debet non; mole corporis, sed virtute charitatis, & aliarum virtutum, debet illis præeminere: quia exemplar esse debet bonorum operum quæ ab inferioribus debent exerceri. Tantæ oportet esse perfectionis, ut quidquid populus de bono opere sibi proponit, in sua conversatione demonstrat. Demonstrat Pontifex, demonstrat Purpuratorum Senatus, demonstrat Prælati, demonstrat Populus quæ virtutis exercitia, & erga quos unusquisque fidelium operari debeat. Eodem lib. 1. Regum cap. 9. v. 22. De Samuele habetur. *Assumens Samuel Saulem & puerum ejus introduxit eos in triclinium, & dedit ei locum in capite eorum qui erant invitati.* Cur Samuel assumit Saulem? Cur assumptum introducit in triclinium? Cur dat ei locum in capite eorum, qui erant invitati? Quid Samuel significat? Samuel idem est ac *Postus à Deo.* Saul Summum Pontificem figurat, qui in assumptione suâ ad Pontificatum introducit in triclinium: ad charitatē uberris exercendam inducit. Dicitur *in capite eorum qui fuerant invitati.* Quasi diceret, licet à Coetu Cardinalium nominetur Pontifex Romanus, non tamē ab ipsis potestatem accipit. Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontifice cap. 17. *Petrus (inquit) non Cardinales, sed Christus creavit Pontificem, & Clementem non Cardinales sed Petrus elegit. Præterea si Cardinales conferrent Pontifici potestatem, iidem possent auferre.* Quasi diceret sicut Samuel unxit & constituit Saulem in medio eorum, qui fuerant invitati: ita Christus in medio Cardinaliū Congregatorū constituit Alexandrum VII. caput Ecclesiæ. Sicut (in thesauro apud D. Thomam in opusculo contra Græcos) *Christus accepit à Patre sceptrum Ecclesiæ gentium &c. Super omnem principatum & potestatem, super omne quodcumque est, ut ei cuncta curventur: sic & Petro & ejus successoribus plenissime commisit.* Pondera illa verba: *Petro & ejus successoribus &c.* Hugo Cui stipulatur Hugo Etherianus sive Eretrianus lib. 3. cap. 17. *Ex ipsâ rei evidentiâ*

Lib. 1.
Reg. c. 10
v. 32.

D. Greg.

Bellar.

Hugo

Eret.

evidentiâ liquidè apparet, quod Petrum ejusque successorem Christus Principem, & Caput, non modò Latinorum & Græcorum, Occidentis, Septentrionis universi: verum etiam Armenorum, Arabum, Iudæorum, Medianitarum, totius Orientis, ut Meridiani & Climatis in perpetuo consistit. Expende illa verba: Petrum ejusque Successorem Christus Principem &

thesauro appones. Sic fideles videant & imitentur quanta à Romanis Pontificibus, Prælati, à Senatu, Populoque Romano in solâ Urbe Romanâ erga omnis generis & nationis homines misericordiæ opera, tam spiritualia quàm corporalia, veræ sanctitatis indicia exerceantur.

Athan.

Caput constituit. D. Athanasius epist. ad Felicem Papam hujus eminentiæ à Christo collatæ rationem affert. *Vt nobis* (inquit) *succurratûs*. Quasi diceret quemadmodum caput in totum corpus insuit, ita Pontifices ad hoc constituti sunt à Christo, ut toti Ecclesiæ corpori succurrant. Sanctus Gregorius supra citatus addit. *Saul electus Rex in trichinium fuit à Samuele introductus, idest in latitudinem charitatis, & dedit ei locum in capite eorum, qui fuerant invitati, quia rector per vim magni amoris supernæ viæ propositum accipit, & præ cæteris sublimem virtutem: & dedit illi armum pectoris scilicet fortitudinem actionis: debet enim infirmis compati*. Expende illa verba: *Latitudinem charitatis*. Quasi diceret qui constitutus est aliorum caput, debet charitatem, quæ est virtus sublimis, & omnium virtutum regina, non ad unum extendere, sed ad omnes: debet latitudo charitatis illius coequari latitudini suæ: potestatis: debet ad Orientales, Occidentales Meridionales, Septentrionales, Latinos, Græcos, Barbaros, Juvenes, Senes, quocumque morbo laborent. *Debet* (inquit) *infirmis compati*. Et sicut caput in totum corpus insuit, & singula membra pro modulo suo toti corpori inserviunt ad imitationem capitis: ita sanè ad imitationem Ecclesiæ Romanæ Capitis, debent Ecclesiæ inferiores, debent Civitates, Respublicæ, Prælati, Principes, peregrinis infirmis compati. Ita ut adeos de Romano Pontifice dicere liceat quod olim Sanctus Isidorus Pelusiotæ epist. 466. scribebat Zenoni, de Hermogene Episcopo. *Itaque si in illius insistere vestigiis starnisti, in illum, velut in Archetypum quoddam exemplar intuenso virtutem tuam, modestâ quâdam & humili de te ipso opinione confirma & sigilla. Sic namq; egregiam custodiam ac presidium, & tutissimum signaculum rectè factorum tuorû*

Isidorus Pelusiotæ.

CAPUT NONUM

Ejusdem argumenti prosecutio.

Quo Sanctus Hieronymus olim I. scribens Paulino de institutione Hieron. Monachi docebat, id sanè omnibus Ecclesiis, omnibus Prælati, omnibus Principibus, Magistratibus, populis, & Subditis dicere licet. *Habet unumquodque propositum Principes suos. Romani Duces imitentur Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones. Philosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poeta amulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium. Historici Thucydidem, Salustium, Herodotum, Livium. Oratores Lyfiam, Græchos, Demostenem, Tullium. Et ut ad nostram veniamus; Episcopi, & Prasbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos Viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum. Nos autem habeamus propositi nostri Principes, Paulus & Antonius, Iulianos, Hilariones, Marcarios. Et ut ad scripturarum auctoritatem redeam nosster Princeps Elias, nosster Eliseus, nostri Duces filii Prophetarum, qui habitant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula prope fluentia Iordanis. Elias & Eliseus non tantum solitariorum Duces sunt, sed Prælatorum, Principum, Subditorum &c. Eorum enim dicta & facta non tantum admiranda sed & imitanda sunt. Eorum vita non tantum typus est vitæ Monasticæ, sed Ecclesiasticæ; non tantum popularis, sed etiam aulicæ, ut patet ex eorum historiâ. Si enim de operibus misericordiæ corporalis sermo sit, in illis excelluit: ac primò in pascendis pauperibus Elias; ut patet ex Muliere Sareptanâ, cujus domus toto tempore famis orante Eliâ victu necessario luculenter abundavit. Eucherius. In verbo Eucher. Prophetæ*

13. Reg. c. 17. v. 16.

Propheta tota domus vidua piorum cellarium facta est. Non ibi ros, non pluvia, non veris aura, non calidi soles, non agricola, non colonus; sed omnia in omnibus sermo Propheta affasim subministrabat. In illo etiam patu corporali sanctus Eliseus singulariter ehituit. Non enim solum pavit viduam pauperem & ejus domum, Lib. 4. Reg. cap. 4. multiplicatione olei, quod secundum sanctum Augustinum ferm. 206. de tempore, est misericordix symbolum. In oleo (inquit) misericordia intelligitur. sed totum Collegium Prophetarum.

1.4. Reg. c. 4. v. 41.

Lib. 4. Reg. c. 4. v. 41. Afferte (inquit) sanctus ille Propheta) farinaam. Cumque tulissent misit in ollam, & ait infunde turba, ut comedant, & non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla. Toti exercitui Regis Israel siti laboranti aquam abunde subministravit. Lib. 4. Reg. c. 3.

1.4. Reg. c. 3. v. 11.

v. 17. Hac dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam, & alveus iste replebitur aquis, & bibetis vos, & familia vestra, & jumenta vestra. Non tantum aquam præbet exercitui, sed populum pane miraculoso reficit. Lib. 4.

1.4. Reg. cap. 4. v. 43.

cap. 4. v. 43. Da populo ut comedat: hac enim dicit Dominus, comedant, & supererit. Posuit itaque coram eis; qui comederunt, & superfuit juxta verbum Domini. Imò milites Syros missos ad se capiendum prohibens occidi, bene pastos dimittit. lib. 4. Reg. cap. 6. v. 22. Non per-

1.4. Reg. c. 6 v. 22.

cuties (inquit Regi Israel) neque enim cepisti eos gladio & arcu tuo, ut percutias; sed pone panem & aquam coram eis, ut comedant & bibant, & vadant in domum suam. Appositaq; est eis magna ciborum præparatio, & comederunt & biberunt, & dimisit eos, abieruntque in domum suam; & ultra non venerunt latrones Syriae in

Chrysol

terram Israel. S. Chryostomus tom. x. hom. de Eliseo, de Syris tam insigniter ab Eliseo exceptis. Postquam (inquit) apponi mensas aspiciunt, & dapibus se invitari cognoscunt, mirantur & stupent sibi pro morte victum, pro interitu cibum, convivium pro panâ offerri. Aut istic (inquunt) aliqua latent insidia: aut si simplicia ista & vera sint, quales se exhibent suis, cum tales se exhibeant alienis: aut quomodo cives diligunt, qui hostes taliter tractant: aut quemadmodum accepta referunt beneficia, apud quos humanitate ex-

pungitur pœna. Quando illis mensas sternit Eliseus, eosque reficit? postquam vitum recuperarunt, Eliseo orante v. 20. Domine aperi oculos istorum ut videant; 1.4. Reg. c. 6 v. 20.

aperuitque Dominus oculos eorum, & viderunt se esse in medio Samariae. Sic omnibus Cathecumenis (qualescumque sint) sive Græci, sive Turcæ &c. qui arma moverunt contra Ecclesiam, ejusque caput, scilicet Pontificem Romanum, & Thiarâ & vitâ privare studuerit, Xenodochia, domosque amplissimas ædificavit in quibus abunde universa ad vitum necessaria suppeditantur: itaut meritò inferre queant. Quales se exhibent suis, qui &c. Si defunctorum sepultura inter opera Misericordix reneficatur, sanè eorum ad vitam suscitatio, locum & nomen Misericordix debet comparere. Sic lib. 3. Reg. c. 17. l. 3. Reg. v. 19. Da milii (inquit Elias mulieri Sa-

reptanæ) filium tuum. Tulitque eum de sinu ejus, & portavit in canaculum, ubi ipse manebat, & posuit super lectum suum &c. v. 21. Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum, & dixit: Domine Deus meus: revertatur obsecro anima pueri in viscera ejus. Et exaudivit Dominus vocem Elia & reversa est anima pueri intra eum, & revixit. Idem lib. 4. Reg. cap. 4. de Sancto Eliseo legimus v. 32. Ingressus est Eliseus domum, & ecce puer morsum jacebat in lectulo ejus. Ingressusque clausit ostium super se, & super puerum, & oravit ad Dominum: & ascendit, & incubuit super puerum &c. & oscitavit puer septies, aperuitque oculos &c. Nolo huc referre quot sanctorum Pontificum ac virorum Apostolicorum precibus ad vitam revocati sunt: hoc in præsentiarum sufficiat innumeros parvulos infantes è faucibus mortis corporalis quotidie eripi, quos Xenodochium celeberrimū sancti Spiritus, expositos benignè recipit, & non baptizatos sacro Baptismatis lavacro regenerat.

1.4. Reg. c. 4. v. 32

In operibus Misericordix spiritualibus utrumque Prophetam excelluisse, patet ex totâ historiâ sanctorum Elia & Elisei. Præcipue ex ipsis Elia verbis 1.3. Reg. c. 19. v. 10. Zelo zelatus 10. lib. 3. Reg. cap. 19. v. 10. Zelo zelatus 10. sum pro Domino Deo exercituum. Cornelius: Cruciorcum videam Syagoram, quæ sponsa est Dei ab eo deficere, & ad Baal quasi

II.

lib. 3. Reg. c. 19. v. 10. Zelo zelatus 10. sum pro Domino Deo exercituum. Cornelius: Cruciorcum videam Syagoram, quæ sponsa est Dei ab eo deficere, & ad Baal quasi

quasi ad adulterum transire. Quem zelum manifestaturus est sub finem mundi, de quo per Malachiam c. 4. v. 5. hæc vaticinatur. *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & convertet cor Patrum ad filios, & cor filiorum ad Patres eorum.*

Cornel.

Cornelius: Venies, ut suos Iudæos per tot sæcula aberrantes à Deo, ad eum & Christum reducat. Idem infra: Elias cor, id est mentem patrum transferet in filios, excitandam scilicet in filios idem cor, id est eundem animum, fidem, desiderium, & devotionem erga Christum, quod habuerunt eorum patres, ut eos filii amulensur, & imitentur quasi diceret: Elias suâ prædicatione restituet, & revocabit fidem, & devotionem Patrum, Patriarcharum antiquorum erga venturum Messiam, in filios, id est posteris: ut & ipsi viva fide, & ardenti studio Christum quasi Messiam jam præsentem amplectantur, itaque ignitum Patrum erga Christum desiderium, jam multis sæculis per infidelitatem & scelera extinctum accendet in filios. Idem prænuntiat Siracides Ecclesiastici c. 48. v. 11. Venies Elias conciliare cor Patris ad filium, & restituere Tribus Jacob. Et Christus Matth. cap. 17. v. 10. Elias quidem venturus est, & restituere omnia.

Hieron.

Unde Sanctus Hieronymus notat, quod Elias dicitur *Thesbites à Thesbi*, quod significat conversionem, quia convertet Judæorum corda per penitentiam ad Deum suum. Quibus

Chryso-
stomus.

arridens Sanctus Chrysostomus homilia 38. in Matth. *Elias* (inquit) *restituet omnia, incredulitatem videlicet Iudæorum, qui tunc erunt residui ad fidem convertet.* Cornelius citatus notat Christum per illa verba: *Elias restituere omnia, significari ingentem sunc fore conversionem: Eliam facturum pacem inter Iudæos & Gentes tanto tempore discordes, ut uno sedere in Christi fidem & Ecclesiam cœtant. Insuper Eliam collapsos Cleri, & populi mores reformaturum, suoque zelo Apostolico omnia ad avitum nitorem, & primigenium splendorem, quem habuit Ecclesia tempore Apostolorum reparaturum, ut Christiana Religio & Sanctitas ubique mirifice splendat & corruisset. Ex quo loco Julianus Archiepiscopus Toleranus lib. 1. contra Judæos probat eos, jam averfos esse à Christo, & conse-*

quenter Christum jam venisse, quia ad eum convertentur in fine mundi, nec enim converti poterunt nisi aversi. Judæi autem ab alio Christo non sunt aversi, quam à nostro Jesu Christo, igitur hic verus est Christus & Messias. Quod Ecclesia Romana hunc Eliæ zelum in cōversione infidelium & peccatorum imitata fuerit, & imitatura usque ad finem mundi, patet ex dictis, & confirmatur ex more Ecclesiæ, quæ (ut notant Scholastici in 4. distin. 40. & in 3. p. D. Thomæ) ad valorem Indulgentiarum præter causam intrinsicam, quæ est spiritualis egestatis sublevatio, requirit causam extrinsecam finalem, quæ moveat Pontificem ad Indulgentias fideliter, prudenterque dispensandas, quæ præter intrinsicam utilitatē, quam assert personæ, cui conceduntur, redundet in aliquam Ecclesiæ utilitatem, bonum cōmune, & Dei, Sanctorumque gloriæ: quam causam motivā Pontifices apponere solent in concessione Indulgentiæ, scilicet reformationem Ecclesiæ, publicam pacem, Christianorum Principum concordiam, Fidei, seu Catholicæ Religionis propagationem, Ecclesiæ Romanæ exaltationem, Sedis Apostolicæ conservationem, Hæreticorum & Infidelium conversionem, & similia. Cujus causæ seu motivi necessitatem expressè declarat Pontifices, Clemens VI. in extravagante. *Vigintus de penitentis & remissionibus.* Dicens potestatem dispensandi hunc thesaurum commissum esse. *Per suos in terris Varios fidelibus salubriter, & propriis & rationalibus causis dispensandum.* Martinus V. in fine Concilii Constant. post damnatos articulos Wicleffi & Joannis Husin interrogatorio articulorum, Leo X. in epistolâ ad Cajetanum Legatum suum in Germaniâ idem asserunt.

III.

Quod Ecclesiæ particulare, imò Ordines Religiosi hunc finē, hoc motivum habere debeant, patet ex Xenodochiis, Collegiis, &c. quæ in filis omnibus constructa sunt, seu ex varietate religionum, quarum alię institutæ sunt ad opera vitæ activæ, quia ex D. Thomâ 2. 2. q. 188. a. 2. in corpore. *Religionis status ordinatur ad perfectionē charitatis, quæse extendit ad dilectionem Dei & proximi, &c. ad dilectionem proximi directè pertinet*

vita activa, qua deservit necessitatibus proximorum. Quam Religiosorum exercitationem laudat Sanctus Jacobus
Jacobus cap. x. v. 27. Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione illorum. Et Apostolus ad Hebræos cap. x. v. 13. & seq. Charitas fraternitatis maneat in vobis: Et hospitalitatem nolite oblivisci: per hanc enim latuerunt quidam Angelis hospitio receptis. Mementote vincitorum tanquam vineti, & laborantium, tanquam & ipsi in corpore morantes. v. 16. Beneficentiæ autem & communionis nolite oblivisci, talibus enim hostis promoretur Deus. Cùm autem Religiosi status sit sacrificium offerre Deo, sequitur convenientes Religiones institui ad hujusmodi opera vitæ activæ, cujusmodi sunt, quæ pro mercede & redemptione captivorum, pro infirmorum curâ & custodiâ. Imò quæ ad militandum institutæ sunt. Hujus ultimæ partis ratio Divi Thomæ quæst. citatâ, artic. 3. in corpore est. Religio institui potest, non solum ad opera vitæ contemplativæ, sed etiam ad opera vitæ activæ, in quantum pertinent ad subventionem proximorum, & obsequium Dei, non autem in quantum pertinet ad aliquid mundanum tuendum. Potest tamen officium militare ordinari ad subventionem proximorum, non solum quantum ad privatas personas: sed etiam quantum ad totius Republicæ defensionem. Vnde de Iudâ Machabæo lib. 1. Machab. cap. 3. dicitur, Quod præliabatur prælium Israel cum laiciâ, & dilatavis populo suo gloriam. Ordinari autem potest ad conservationem divini cultus. Vnde ibidem subditur Iudam dixisse. Non pugnabimus pro animabus nostris & legibus nostris. Et infra cap. 15. Simon, Vos scitis quanta ego & fratres mei, & domus Patris mei fecimus pro legibus, & pro sanctis prælia. Vnde convenienter potest institui aliqua Religio ad militandum, non quidem propter aliquid mundanum, sed propter defensionem divini cultus, & publicæ salutis, vel etiam pauperum & oppressorum, secundum illud Psalmi 81. Eripite pauperem & egenum, de manu peccatoris

liberate. Idem ad primum ex Sancto Ambrosio libr. 1. de officiis cap. 13. Fortitudo qua in bello tuetur à Barbaris patriam; vel domi defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena est iustitia, sicut etiam ibidem Dominus dicit: Qua tua sunt nò repetas, & samen si aliquis non repeteret ea, qua sunt aliorum, si ad eum pertinereat, peccaret. Homo enim laudabiliter donat sua, non aliena. Et multò minus qua sunt Dei, non sunt negligenda, quis (ut dicit Sanctus Chrysostomus super Matthæum homiliâ in imperfecto.) qua sunt Dei dissimulare nimis est impium. Idem in responsione ad 2. Militare propter aliquid mundanum, est omni Religioni contrarium, non autem militare propter obsequium Dei. Ad 4. Religio non sic instituitur ad militandum, quod Religiosi propriâ auctoritatè liceat bellare, sed solum auctoritate Principum vel Ecclesiæ.

Ejusmodi Religiosos Ordines militares institutos approbavit Ecclesia Romana, variisque Privilegiis exornavit. Præcipuorum institutiones attingamus. Guilelmus Tyrius refert, quod cùm Mahometani Jerosolymam & Syriam universam occuparent ante illam celeberrimam expeditionem in Concilio Claromontano indictam, Mercatores Amalphyriani sæpè ex Italiâ in Orientem navigabant, ac merces, gerentes obtinuerunt ab illarum regionum Rege, locum aliquem prope Sepulchrum Domini, in quo Xenodochium possent extruere, peregrinis excipiendis aptum: quam ædem, seu Monasterium Sancto Joanni dedicavere, ibi plurimi (religionis causâ) vitam suam advenis ibi excipiendis & adjuvandis consecraverunt. Post captam à Christianis Jerosolymam more illorum Cruce vestes signarunt, ac peregrinos excipiendi officio, militare adjunxerunt, paulatimque altioribus animam adjuvantes, Ordinem Religiosum instituerunt, legesque condiderunt, se subicientes Superiori à se creato, (quem vulgò magnum Magistrum vocant) quas Constitutiones ab Ecclesiâ & Apostolicâ Sede curarunt

curarunt confirmari, variisque privilegiis roborari. Genebrardus in Gelasio 2. Onuphrius in Chronico anno 1119. Duplex in Philippo I tom. 2. Galli tunc temporis illa loca peragrantes Italos imitati, Religiosum Ordinem fundarunt, tum ad Templi defensionem, tum ad vias tutandas, ut peregrini liberius ad loca sancta pergerent, quod institutum etiam ab Ecclesiâ approbatum est, & hi Templarii dicti sunt. Genebrardus in Gelasio II. Honorio II. Eugenio III. Onuphrius anno 1119. Duplex in Philippo I. tomo 2. Baronius anno 1118. Guilelmus Tyrius libr. 12. cap. 2. Hi more Canonicorum Regularium in castitate & obedientiâ, & sine proprio velle perpetuo vivere professi sunt, inter quos primi & præcipui fuere Hugo de Paganis, & Gaufridus de Sancto Ademaro: cum autem nec Ecclesiam haberent, nec certum domicilium, Baldwinus III. Rex Jerusalem habitationem eis assignavit in suo palatio, quod prope Templum Domini erat: undè & Milites templi nominati sunt. Lis Rex & Patriarcha pro victu & vestitu certa beneficia contulerunt, habitum secularẽ novem annis gestarunt, qualem fideles illis largiebantur Anno 9. seu 1129. in Concilio Trecenti in Galliâ sub Matthæo Cardinale Episcopo Albanensi Sedis Apostolicæ Legato, de Mandato Honorii Papæ, & Stephani Patriarchæ Jerusalemiani, præscripta est eis regula, habitusque albus assignatus. Addit Tyrius, quod per illos novem annos, cum totidem ipsi milites essent, non numero, non potuisse multiplicari: sed post approbationem Sedis Apostolicæ aucti plurimum fuerunt & numero & possessionibus. Hos Sanctus Bernardus in sermone exhortatorio cap. 1. ita monet. *Securi procedite Milites, & intrepidò animo inimicos crucis prope-*

Bernar.

*pellite, certi, quia neque mors, neque vita poterit vos separare à charitate Dei, qua est in Christo Iesu: illud sanè vobiscum in omni periculo replicantes, si-
ve vivimus, sive morimur Domino sumus. Quam gloriosi revertuntur victores de prælio, quam beati moriuntur Martyres in prælio! Gaude fortis Athleta, si vivis, & vincis in Domino: sed magis exulta, & gloriare si more-*

ris, & jungeris Domino. Vita quidem fructuosa, & victoria gloriosa, sed utriusque mors sacra jure præponitur. Nam estis beati, qui in Domino moriuntur, num multo magis, qui pro Domino moriuntur? Postquam cap. 2. pericula & damna militiæ secularis ostendit, c. 3. hujus militiæ commoda recenset. At verò Christi Milites securi præstantur prælia Domini sui, nequaquam metuentes, aut de hostium cade peccatum, aut de sua nece periculum. Quandoquidem mors pro Christo vel ferenda, vel inferenda nihil habeat criminis, & plurimum gloria mereatur. Hinc quippe Christo, indè Christus acquiritur, qui nimirum & libenter accipit hostis mortem pro ultione, libentius præbet seipsum militi pro consolatione. Atiles (inquam) Christi securus interimit, interit securior, sibi præstat cum interit, Christo cum interimit. Non enim sine causâ gladium portat, Dei etenim minister est ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sanè cum occidit malefactorem. non homicida, sed (ut ita dixerim) malefica, & planè Christi vindex in his, qui malè agunt, & defensor Christianorum reputatur. Cum autem occiditur ipse, non periisse, sed pervenisse cognoscitur. Mors ergo quam irrogat, Christi est lucrum, quam excipit suum, in morte Pagani, Christianus gloriatur, quia Christus glorificatur in morte, Christiani Regis liberalitas aperitur, cum miles remunerandus educitur. Porro insuper illo lætabitur justus, cum viderit vindictam. De isto dicit homo, si utique est fructus iusto, utique est Deus judicans eos in terrâ. Non enim vel Pagani necandi essent, si quomodo aliter possent à nimâ infestatione, seu oppressione fidelium cohiberi. Nunc autem melius est ut occidantur, quam certè relinquantur virga peccatorum super sortem justorum, ne sortè extendant justis ad iniquitatem manus suas. Paulò post. Securè providè dissipentur gentes, quæ bella volunt, & abscindantur, qui nos conturbant, & disperdantur de Civitate Domini omnes operantes iniquitatem, qui repositas in Ierosolymis Christiani populi inestimabiles divitias

Lzzz

tollere

tollere gestiunt, sancta polluere, & hereditate polluere sanctorum Dei. Exerat gladium usque fidelium in cervices inimicorum ad destruendam omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, quae est Christianorum fides: Ne quando dicant gentes, ubi est Deus eorum? quibus expulsus in Evangelio. Ecce (inquit) relinquetur vobis domus vestra deserta. Matth. cap. 23. &c. haec luculenter & melius S. Bernardus.

V. Circa annum 1191. quidam Cives Brementes, & Lubecenses (quos multi existimant ex Danico sanguine procedere) apud Acam confluxerunt ad des hospitalis pro excipiendis & curandis agrotis. Vocaverunt que ordinem sanctae Mariae Teutonicorum, quem (teste Polydoro Virgilio lib. 7. de inventoribus rerum) Coelestinus III. confirmavit. Primus hujus Ordinis Magister fuit Walpotus. Hi de Syria transfati sunt auctoritate Gregorii IX. in Prussiam, qui Livionensibus sibi adjunctis latissimè rem Christianam promovit usque ad annum 1225. quo tempore per haeresim Lutheranam maximam iacturam passus est. In Hispania Ordinem sancti Jacobi excitavit Petrus Ferdinandus, quem Alexander III. approbavit, ut notat Genebrardus anno 1200. & Onuphrius anno 1170. Sub Clemente V. anno 1305. Cum milites Templarii missi in modum ditescerent, & templum sanctum Mahometani jugo eorum incuria subactum fuisset, ac factis inhonestè viverent, (ut alibi videbitur) Clemens Pontifex illum Ordinem omninò extinxit, ut notat Papyrus Massonus & alii, ejusque bona maximè ex parte militibus hospitalis adjudicata fuerunt, & reliqua Ordini S. Jacobi. Sic extinctione Ordinis Templariorum maximè crevit Ordo Hierosolymitanorum, sive Hospitaliorum S. Joannis. quia in Gallia, aliisque locis adjacentibus maximos fundos possidebant. Equites Hierosolymitani an. 1109. abolito Templariorum nomine Rhodum bello navali coeperunt, 15. die Augusti, cunctisque in Asia, in Africa, & Europa infidelibus bellum perpetuum indixerunt. Ita Palmerius an. 1309. Genebrardus ibidem, Duplex in Carolo IV. Quam Insulam Rhodientem recu-

peravit Turca post octo mensium obsidionem. His ejectionis Carolus V. ut Rex Neapolitanus Melitā concessit Onuphrius in chronico, Duplex in Carolo IV. & IX. Nota discrimen inter Ordines Teutonicorum, sancti Jacobi, & Hierosolymitanorum; quod Teutonici & Hispani vix admittant ullos nationis exterae, maximè ad Commendas: at Hierosolymitani (qui ex omnibus gentibus ferè cōflati sunt) ad omnia Ordinis munera promiscuè admittuntur. Typus Ordinum Militarium expressus videtur lib. 3. Reg. cap. 18. ubi v. 40. *Dixit Elias* ^{1.3. Reg. 18. v. 40} *apprehendisse Prophetas Baal, & nō unus quidem effugias ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos ad Torrentem Cison, & interfecit eos ibi.* Aliqui contendunt Eliam propriā manu interfecisse, alii manu Filiorum Prophetarū, alii manu populi, Quomodo Elias vir Religiosissimus, imò Religiosorum omnium coryphaeus & norma, Prophetas Baal propriā manu delevit, vel per filios Prophetarum Deo specialiter mancipatos per vota Religionis, ut probatissimi Authores contendunt? quia Elias non tantum proco, sed *Dei Minister est ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: sanè cum occidit malefactorum, non homicida, sed (ut ita dixerim) maleccida, & planè Christi vindex in his, qui male agunt,* (inquit Bernardus citatus, *Bernard.* & infra. *Non enim vel Pagani necandi essent, si quomodo aliter possent à nimia infestatione seu oppressione fidelium cohiberi. Nunc autem melius est, ut occidantur, quam relinquatur virga peccatorum super sortem justorum, nē forte extendant justis ad iniquitatem manus suas. Ut contigit omni populo Israelitico, qui à Jezabele & Baalitis seductus, & vitis altaribus destructis, ad idola deflexit, ut illis impropere S. Elias lib. 3. Reg. cap. 18. v. 21. *Accedens Elias ad omnem populum, ait, Vae quo claudicatis in duas partes, &c.* Sic libro Regum c. 15. l. 1. *Reg. 15. v. 31* Samuel Sacerdos, (qui secundum non nullos aliquod Religiosa vitae exemplar posteris reliquit,) Agag Regem Amalec vers. 33. *In frusta concidit coram Domino in Galgalis.* Cornelius: *Quasi sceleratum in victimam anathematis justitia, divina sacrificans, idque non ex sevitia, sed ex zelo justa vindicta.**

Concludo

Concludo cum eodem Mellifluo Doctore. *Videſtè quàm crebrâ veterum aſſeſtatione nova, approbatur militia, & quod, ſicut audivimus, ſic vidimus in Civitate Domini virtutum &c.*

VI.

Superest ut aliquid de Prædicatione Verbi Dei, ac Confeſſionibus audiendis dicamus: Certum est illis muneribus vitæ activæ animarum salutem, ac instructionem plurimum promoveſci, ad quam facilius exequendam, Eccleſia Romana quodam Ordines Religioſos inſtituit, qui Prædicationibus, & Confeſſionibus audiendis ſpecialiter incumbunt. Ita D. Thomas 2. 2. q. 188.

Thomas.

art. 4. in corpore. *Convenienter Religio inſtitui poteſt ad opera vitæ activæ ſecundum quod ordinatur ad utilitatem proximorum, & ad obſequium Dei, & conſervationem Divini cultus, magis autem procuratur utilitas proximorum per ea, quæ pertinent ad animæ ſalutem, quam per ea, quæ pertinent ad ſubveniendum corporali neceſſitati, quanto ſpiritualia corporalibus ſunt potiora.* Prædicatione autem & Confeſſione exceptio, maximæ ſunt inter opera vitæ activæ & miſericordiæ. Quam praxim obſervatam fuiſſe non tantum à Filiis Prophetarum & eorum ſucceſſoribus, ſed etiam à Monachis antiquis, patet ex collationibus Patrum, ubi Abbas Neſterſo collatione 24. cap. 4. in fine loquens de diverſitate Religionum, ait: *Quidam eligentes agrotantium curam, aliis interceſſionem, qua pro miſeris atque oppreſſis impendunt exequentes, aut doctrinam inſiſtentes, aut eleemoſynas pauperibus largientes, inter magnos, atque ſummos viros pro affectu ſuo ac pietate vigerant.* Ex quibus concludo cum D. Thomâ. *Sicut ad agrotantium curam aliqua Religio inſtitui poteſt, ita etiam ad docendum populum per Prædicationem, & alia ejuſmodi opera.* Huiusmodi Religiones ſunt Ordines Mendicantium, Societas Jeſu, & qui eorum privilegiis participant.

VII.

Nec reſert quod Religioſi non habeant Parochias vel Diœceſes ſpecialiter determinatas. Nam (ut docet Divus Thomas 2. 2. q. 188. a. 4. ad 5. Septuaginta duo diſcipuli, loca determinata etiam nõ habuerunt. Accipe ejus verba: *Dicendum, quod formam ſeptuaginta duorum diſcipulorum non ſolum tenent Pras-*

byteri curati, ſed quicumque alii minoris Ordinis, qui Episcopis in eorum officio ſubſerviunt. Non autem legitur, quod ſeptuaginta duobus diſcipulis Dominus aliquas determinatas Parochias aſſignaret: ſed quod mittebat eos binos ante faciem ſuam in omnem civitatem & locum, quo erat ipſe venturus. Oportunum autem fuit, ut præter ordinarios Prelatos alii aſſumerentur ad huiusmodi officia propter multitudinem fidelis populi, & difficultatem inveniendoſ ſufficientes perſonas diſtribuidas ſingulis plebibus, ſicut etiam religioſes ad militandum, neceſſe fuit inſtitui propter defectum ſecularium Principum ad reſiſtendum infidelibus in aliquibus terris. Ad do oportunum fuiſſe inſtitui Religionum, non tantum ob defectum operationum in vincâ Domini (his enim copioſiſſimè abundat Eccleſia Dei) ſed ut Evangelica prædicatione majorem percipiat fructum. Hic autem major expectandus eſt, ab iis qui ſecularibus negotiis minùs implicantur, propriisq; lucrum non quærent. Audi S. Petrum Damianum lib. 1. epiſt. 18. *Illi dum*

Petrum
Dian.

taxat idonei ſunt ad prædicationis officium, qui nullum terrena facultatis poſſident lucrum, & dum aliquid ſingulare non habent, communiter omnia poſſident, nihil ſcilicet habentes, & omnia poſſidentes, iis nimirum, dum nullis terrenarum rerum prædiciuntur obſtaculis, expediti ſtant pro dominicis caſtris in campo certaminis, & qui rebus exuti ſolis virtutum armis accincti, gladio ſpiritus adverſus viſitorum dimicant acies, idonei bellatores ſunt obſtantium hoſtium obruncare cervices. Sanctus Bernardus lib. 3. de Conſideratione, conqueritur ſuo ævo Eccleſiæ miniſtros in Hiſpanias tranſiſſe; ſed parvo aut nullo profectu: & rationem reddit, quia potius inhiant lucro rerum temporalium, quàm animarum; plus temporis impendunt propriis, quàm Eccleſiæ commodis cap. 3. *Veſtri, qui terram Auſtri ſam ſæpe viſitatis, ecce hi ſciunt, & poſſunt dicere tibi, eunt & redeunt per medium illorum, & tranſeunt ſecus, ſed quid boni adhuc cum illis egerint necdum audivimus, & forſitan audiviſſemus, niſi præ auro Hiſpania ſalus populi valuifſet.* Hunc defectum in præconibus animadvertit ſanctus Chryſoſtomus homil. 71. in Joannem, docens mundanos

Chryſoſtomus.

mundanos magis converti operibus quam verbis, bonâ vitâ Prædicatoris, quam eloquentiâ. *Nihil aded Gentiles arguit, ut virtus: nihil aded offendit, ut malitia;quare cum cupidum, cum raptorem, misericordiam & liberalitatem prædicantem, cum contribules suos tanquam bestias tractantem viderit Gentilis, cum, qui etiam inimicos esse diligendos, illius dicta pro nugis habeat. Cum mortem formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationem accipiet? Cum ambitosos, cum aliis affectibus additos, magis in sui confirmabitur opinione, nihil de nobis magnum autumans. Nos jumentis causa, nos (inquam) ut illi in errore permaneant; jam pridem doctrinam suam damnassent, & nostram approbassent, nisi vitâ nostrâ retraherentur. Verbis philosophari per facile, sed inquirunt operum probationem.*

IX.

Hanc operum sanctimoniam Eliseus in Patre suo Eliâ deprehendit, undè tam efficaciter, & tenaciter ejus inhæsit vestigiis. lib. 4. Reg. c. 2. v. 21. *Pater mi, Pater mi, currus Israel & auriga ejus. Illum currum & aurigam appellat, quia muneri docendi officium operationis adjungit: sanctus Gregorius hom. 21. in Ezechielem. Quid est quod Elias currus Israel & auriga dicitur? nisi quia auriga agitatur, currus portat? Doctõr ergo, qui mores populi, & per patientiam sustinet, & sacri eloquii verbis docet, currus dicitur & auriga: Currus, quia tolerando portat; Auriga, quia exhortando agitatur: Currus, quia mala sustinet; Auriga, quia populum bonis admonitionibus exercet, id est quia patiens impatientes convertit.*

X.

Illam operum viam sibi præmonstrari cupiebat Sponsa, potiùs quam verborum eloquentiam Cantic. cap. 8. v. 14. *Fuge dilecte mihi, & assimulare carrea, hinnuloque cervorum super montes Aromatum. Cur sponsi amantissimi fugam optas, cujus aspectum, vocem, consortium tam avidè cupiebas? Sponsa aspirat ad Cælum; sed quia via illa difficilis est, ignota est, rogat sponsum, ut exemplo suo, ac virtutum exercitio præcat, ipsum sursum avolando videns, fatetur se facile à terrenis cupiditatibus avellendam. Sanctus Ambrosius lib. de bono mortis cap. 5. Hortatur ut fugias Sponsus, quia jam sequi potest etiam ipsa serva fugien-*

tem. Quasi diceret: persuades mihi mundi & rerum terrenarum contemptum, ipse priùs contemne. Hortaris me ut tam mente quam corpore infirmos visitem, ipsis compatiar, ipsos priùs visita. Lucæ cap. 1. v. 78. Illuminare his, qui in tenebris & in umbrâ mortis sedent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Quæ est illa sponsa Ecclesia universalis, quæ sponsum postulat, ut suarum viarum dux existat, ut præcat. Vel sunt Ecclesiæ particulares, & animæ suæ salutis cupiðæ, quæ optant, ut Sponsus & Sponsa præcant in exercitio bonorum operum. Sanctus Ambrosius lib. 2. de Virginibus. Ibi (inquit) filia Christum queramus, ubi querit Ecclesia, in montibus boni odoris, qui excelso sublimitate factorum suarum vitam odorem pro meritorum verticibus exhalant. Fugit enim plateas, fugit conventus & strepitus fori, juxta quod scriptum est. Fuge frater meus, & similis esto cervo aut hinnulo cervi. Serpentinum enim involans colubris, & effugians canem latrans, atque humi reptantibus infestus serpentibus necit comorari, nisi in talibus Ecclesiæ filiabus, quæ possunt dicere 2. Corinth. cap. 2. v. 15. Christum bonum odor sumus Deo.

Hanc prædicationis normam tum verbo, tum exemplo asserit Sapientia fe docuisse servos suos & ancillas. Proverb. cap. 9. v. 3. *Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem & mania Civitatis. Habreus. Misit puellas, juvenculas, adolescentulas. Syrus: Misit servos suos ad vocandum super excelsa. Septuaginta Misit servos suos convocans eum excelsa prædicatione. Postquam v. 1. Sapientia edificavit sibi domum. Id est Ecclesiam juxta illud S. Augustini quæst. veteris S. Aug. & novi Testamenti q. 5. Domus Christi est Ecclesia, quam edificavit sibi Sanguine suo. Cui subscribens Dionysius, *Domus hac potest dici Ecclesia, de qua ad Hebr. ait Apostolus: Christus tanquam filius in domo suâ; atque ad Timotheum; scias quomodo oporteat te conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, quam edificavit Salvator, legem Evangelicam cum suis Sacramentis instituendo, & homines ad fidem Catholicam convertendo: Unde dixit ad Beatissimum Petrum Matth. cap. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Quomodo edificavit**

Prover.
c. 9. v. 3

S. Aug.

Dionys.

14. Reg.
c. 2. v. 21

S. Greg.

Cantic. c.
8. v. 14.

S. Amb.

ædificavit? Quibus lapidibus? Quibus lignis &c? Idem Dionysius. *Ædificavit verbo instructionis, & conversatione exemplari ac sanctâ, quemadmodum scriptum est. cap. x. capis Iesus facere & docere.* In Ecclesiâ sic constructâ. *Excidit columnas septem: Sanctus Chrysothomus, & auctor operis imperfecti in Mattheum, per illas, septem columnas accipiunt septem dona Spiritus sancti, quibus suffulcit Ecclesiam, de quibus Isaias cap. xi. v. 2. vaticinatus est. Et requiesces super eum spiritus Domini, spiritus sapiensia & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* His donis roborata Ecclesia, omnium suorum hostium sive infidelium, sive Atheorum, sive hæreticorum, sive politicorum, sive quorumlibet flagitiosorum, imò inferorum rabiem ac potentiam superavit. v. 2. *Immolavit vit: mas suas.* Vel ut Hæbreus: *Vitulum miscuit vinum.* Auctor Catenæ Græcæ. *Miscuit in cratere vinum. Nam primò Christus Dominus seipsum Deo Patri in hostiam & sacrificium pro omnibus obtulit. Atque Apostolos, aliosque mortuæ suæ imitatores facit. Per craterem autem Ecclesiam accipere licet. Hac enim sanguinem, qui pro eâ effusus est, in usum suscepit, sanctæque custodit, atque distribuit.* Addit textus sacer: *Proposit mensam.* Scilicet altare in quo Corpus & Sanguis Christi sumitur. Sanctus Isidorus de vocat. gentium cap. 26. *Dei sapientia constituit sibi domum sanctam Ecclesiam, in quâ multavit sui Corporis hostias, in quâ miscuit vinum sui Sanguinis pro calice Sacramenti divini, & preparavit mensam, id est Altare Domini.*

Isidorus

XII. Christus tot charismatibus perfusus, Ecclesiâ tot virtutibus ac donis spiritualibus ornata. *Misit ancillas suas.* Seu eum Hæbr. Theodot. Aquilâ, & Symmacho. *Puellas, juvenelas, adolescentulas.* (Vel ut, Syrus Arabicus, & Septuaginta *Misit servos.* Quæ sunt illæ ancillæ, puellæ, juvenculæ, adolescentulæ, vel servi? Illæ puellæ, juvenculæ, adolescentulæ, sunt Ecclesiæ particulares juxta illud Cant. cap. x. v. 3. *Ideo adolescentulæ dilexerunt te nimis.* Dionysius: *Id est particulares Ecclesiæ.* Et c. 6. v. 7. *Adolescentularum non est nu-*

Cant. 1. v. 3.

mers, una est columba mea, perfecta mea. Id est Ecclesiæ particulares, sunt innumere. *Vna tamen* (inquit Dionysius) *est sponsa mea, jûgiter sancta à columbinâ simplicitate nunquam deficiens, & sanctitatem in se, ac perfectionem, inviolabiliter continens; quæ errare non vult, nec tota descere, quia à spiritu sancto gubernatur, ac conservatur, ut potè universalis Ecclesia militans, quæ est una unitate fidei. spei & charitatis, unione veræ concordia, & per eadem media ad eundem finem salvificum tendens, de quâ Apostolus Ephes. cap. 6. Elegit sibi gloriosissimam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam.* Qui sunt illi servi? sunt Apostoli, qui post Christum missi sunt, ut vocaret omnes ad Ecclesiam & Christianismum. Sanctus Isidorus citatus. *Mittens servos suos Apostolos atque Doctores ad insipientes, id est ad omnes gentes veterum Deum ignorantes &c.* Ecclesiæ particulares seu Apostoli vocantur ancillæ, sicut Pontifex Romanus, dicitur servus servorum Dei, seu etiam Apostoli & Prælati, nominantur ancillæ, quia sapientia (à quâ mittuntur) quasi matrona & domina ad sui obsequium poscit ancillas, potius quàm servos: seu feminas potius quàm viros: ut vult Hugo ob vilitatem & humilitatem; quia (inquit molles erant & tractabiles ad infirmitatem proximæ sublevandam; sic enim ancillæ ad infima & durissima quæque sese demittunt, ut heræ suæ obsequantur. Quocirca sicut oculi ancillarum semper in heram respiciunt, sic oculi Apostolorum & Doctorum in Christum, ut ejus nutu observent, ab eoque gratiam postulent, illi se totos mancipent, juxta illud Psalm. x 2. v. 2. *Sicut oculi ancilla in manibus domine suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.* Vel omnes Ecclesiæ particulares, earumque Prælati, & Rectores oculos habent intentos ad Ecclesiam Romanam, quæ est domina & magistra illarum, ut ejus decreta in materiâ fidei & morum excipiant, & iis obtemperent. Cur septuaginta addunt *Misit servos suos convocans cum excelsâ prædicatione.* Quid intelligit per excelsam prædicationem? bonum Prælatorum exemplum. Quasi diceret: Quemadmodum Christus verbo operis quàm

Dionys.

quàm oris, ad fidem & amorem suum Ecclesiam universalem attraxit; sic Ecclesia universalis seu Romana bonorum operum exercitio; quæ adhuc passim exercet, Ecclesias particulares ad sui imitationem movere debet, & consequenter singularum Ecclesiarum Prælati, suos subditos ad virtutem amplectendam, potiùs opere quàm ore, excitare debent. Accipe Sancti Gregorii 2. p. past. cap. 3. mentem. *Vis qui cælesti prædicatione utitur, imò jam terrenorum deereret, in rerum cumine stare videtur, tantoque facilius subditos ad meliora pertrahat, quanto per meritum de supernis clamat.*

XI.

Utiigitur Ecclesiæ particulares, seu Prælati zelum propagandæ fidei, & curam subveniendi proximo tam in spiritualibus, quàm in temporalibus percipiant, ac suam Republicam benè regant, Romanam Ecclesiam Matrem suam intueantur. Nam secundum Plutarchum in præceptis gerendæ Reipublicæ. *Nonnullis peccantibus parentum præclarorum est obijcienda mentio sic apud Homerum.* (dedisti:

*Haud similem natum tibi Tideu magne Et Apium in comitiis cum Africano scipione contendens: quam (inquit) ingemisceres Paule apud Mænes, si seniores filium tuum censura petendæ gratiæ in eum deicendentem è Philonico Publicano stipari. Utinam filia: Ecclesiæ Romanæ materna opera misericorditæ spiritualis & corporalis sibi proponerent, majora indubiè incrementa virtutum producerent. Sanctus Gregorius partè 2. pastoralis cap. 2. quærit cur pectori summi Sacerdotis affixum esset rationale. in quo duodecim Patriarcharum nomina descripta erant: imò (ut ait Ribera de templo lib. 3. cap. 11.) duodecim Patriarcharum virtutes & præclara facta duodecim gemmis insculpta erant, & animadvertisse videtur sanctus Hieronymus. *Sub horum nominibus & specie virtutum, vel ordo, vel diversitas indica. ut. Quorum ista nominum & factorum inscriptio? Ut illos Patriarchas, eorumque facta imitemur. Sanctus Gregorius citatus. *Ascriptos Patres semper in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc Sacerdos irreprehensibiliter***

*graditur, cum exemplum Patrum præcedentium indefinenter intuetur, cum sanctorum vestigia sine cessatione considerat; & cogitationes illas deprimis, ne extra ordinis limitem operi pedem tendat. Eandem habet lib. 1. epist. cap. 24. quibus subjicit. *Cum me ad consideranda debita pastoris opera confero, perpendo quantum intentione curandum est, ut sit operatione præcipuus, quatenus via viam subditis vivendo denunciet, & grex, qui pastoris vocem moresequè sequitur, per exempla melius, quàm per verba graditur. Plura locis citatis luculentissimè ac efficacissimè ad intentum nostrum. Utinam quælibet Ecclesiæ particulares, singuli Prælati, hæc Sponsæ verba pronunciet. Cant. cap. 3. v. 2. *Surgam & circumibo Cant. civitatem, & per vicus & plateas quæram 3. v. 2. quem diligit anima mea. Quæ est illa sponsa, quæ sponsum dilectum suum tam sollicitè ac studiosè quærit per vicus & plateas? Est Ecclesia particularis, seu mens justæ, quæ ut Deum suum per fidem & dilectionem inveniat, majorum suorum ac Ecclesiæ Romanæ opera, quæ circa Cathecumenos omnes, sive Turcas, sive Græcos, sive Judæos, sive Germanos &c, sive malè nuptos, sive à peccato carnis resipiscentes, sive parvulos, sive senes, sive amantes &c, exercet. *Surgit sponsa, & civitatem circumit, quia perfectæ anima quæ visibilia fastidit omnes sanctos, qui sunt, vel fuerunt in Ecclesiâ mente conspicit: siquid forte in eorum actibus reperire poterit, quod imitando ad sponsi inventionem, aliquando pervenire possit. Per vicus autem & plateas quærit; quia dum per bonorum imitationem ad dilecti familiares amplexus pervenire satagis, non solum in spiritualibus, sed & in ipsis etiam carnalibus aliquando invenit, quod imitari dignè possit. Quod si Romanæ Ecclesiæ Xenodochia & alia loca operibus Misericordiæ exercendis apra lustrent, fideles & Ecclesiæ particulares, invenient modos, quibus suas opes fructuosè applicent, & iis meritorie fruatur. Id insinuare videtur Sanctus Bruno lib. de laudibus Ecclesiæ, ubi Ecclesiam comparat Paradiso, ac Prælatos Ecclesiæ arboribus ibi fructificantibus. *Bona arbores Paradisi, quæ & pulchra sunt visu, & ad vescendum suaves; tales arbores gignit Ecclesia.*****

D. Greg.

S. Bruno

clesiæ, quarum pulchritudinem & religionem nos legere & audire delectat, quarum verbis & doctrinâ nostram mentes nutriuntur, & reficiuntur. Talis arbor Beatus Paulus, qui visus tam pulcher est, ut nihil sibi conscius sit. Eiusmodi sunt Romæ ædes sacræ, non tantum ob sanctorum reliquias, sed etiam ob præclara Misericordiæ opera quæ ibi peraguntur. Veræ arbores sunt, non tantum pulchræ & aspectû delectantes, verum etiam suaves ob commodum, quod omnis sexus & conditionis homines percipiunt. Non dubito in aliquibus hæreticorum ac infidelium civitatibus aliquas ædes operibus Misericordiæ exercendis destinatas esse, sed raræ sunt, nec illa opera virtutis nomen merentur, quandoquidem exercentur potius ad seducendas animas, vel ad eas fovendas in hæresi, & obstinatione suâ, quàm ad conversionem, ut ingeniosè animadvertit Sanctus Bruno lib. citato c. 12. explicans illa verba Vatis Regii

Psal. 44 v. 10. S. Bruno

Psalmo 44 v. 10. Assiit Regina à dexteris tuis in vestitu deaurato. Quibus subdit: Pulchrè in vestitu deaurato Ecclesia describitur, ut tota sapiens, tota munda, & incorrupta intelligatur. Nullum ornamentum illius est, nisi aurum fuerit. Videntur Hæreticorum, & Iudæi, eadè ornamenta habere, quibus sponsa nititur: sed in hoc differunt, quod aurea non sint, quamvis aurea esse videantur. Quæcumque fides, quæcumque charitas, quæcumque humilitas, quæcumque misericordia, pax, patientia, obedientia fuerit. sic Apostolica doctrinâ auro non splenduerit, falsa est, corrupta est, immunda est. Merito ergo in vestitu deaurato Ecclesia pingitur, cuius omnia ornamenta tam purissimo auro intexta sunt. Ecclesiæ igitur particulares qui Apostolicam doctrinam Ecclesiæ Romanæ Matris suæ sectantur, ejus exemplaria opera imitentur, & cum Christi bonus odor sit, in odore unguentorum seu vestimentorum ejus currant, dicentes Cantic. cap. 4. v. 11.

Cantic. c. 4. v. 11.

Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Nam Pontifices, Prælati, Prædicatores, qui non tantum prædicationis dulcedine auditores ad rectam & fidei, & vitæ rationem alliciunt. Sed

Ghisler.

multo magis (inquit Ghislerius) idipsum

efficiunt odore, atque exemplo bonorum operum suorum, quibus eximiam redolent sanctitatem, quæ bona opera extrinsecus exhibita congruenter admodum vestimenta nuncupantur: quis vestimenta extrinsecus representantur in corpore humano, & quia insit vestimentorum corpus exornatum, circumdantim, & calefacientium ab iisdem bonis operibus exornatur, & undique in singulis actionibus, omnivè tempore quodammodò circumdantur, ac demùm calor charitatis internus in eis non dum conservatur: sed & augetur. Expende illa verba: Multo magis idipsum efficiunt odore, atque exemplo bonorum operum suorum &c.

CAPUT DECIMUM.

Summus Pontifex Romanus & Ecclesia Romana, Fidelium Parentes sancti sunt, quia veram fidem docent.

OLIM Dii, quos veteres singulariter colebant, Patres vocabantur. Sic Virgilius lib. 3. Æneidos Apollinem affatur. *(bere nostris. Virgilium*

Da Pater augurium, atque animis illa. Vocatur Pater, licet credatur Deorum numero adscriptus: Sic idem lib. 8. de Vulcano canit.

Tu Pater aternò satur devinctus amore. Lib. 10. Jovem ita alloquitur.

O Pater, ô hominum divumque aeterna potestas.

Lib. 2. Georgicon Bacchum etiam Patrem appellat.

Huc Pater, ô Lenæ veni &c. Cybelem honorat nomine Matris lib. 7. Æneidos.

Idæumque Iovem Phrygiamque ex ordine Matrem.

Lib. 3. Æneidos Venerem eodem titulo Matris insignit.

Sacra Dioneæ Matri, diviisq; ferebam. Lib. 4. Georgicon Nereidum Regina per nomen Matris exprimitur.

Mater Cyrene, Materq; gurgitis hujus ima tenes.

Elias Pater nuncupatur, non quod in eo divinitatem filii Prophetarum agnoscant; maxime Elifeus, qui cum discedentem

dentem nomine Patris compellat, vult- que ejus pallio dividere aquas Jor- danis, sed frustra: undè stupens ait lib. 4. Reg. c. 2. v. 14. *Vbi est Deus Elia.* Qui- bus verbis non vocat Eliam Deum, sed Dei Ministrum. Sic lib. 3. Reg. cap. 18. licet Elias obtinisset ignem è Cœ- lo, populus, non idèo eum Deū vocat, sed potius ipsum, cujus virtute ignis cœlitus emissus fuerat: v. 39. *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* Quomodò ergò Elias vocatur Pater ab Eliseo, & Eliseus à Filiis Prophetarum, & ab ipsomet Rege Joas? quia ejus si- dem singulariter colebant & sequeban- tur: seu quia eos ad fidem convertit, & bonis moribus imbuit, Populus clamat. *Dominus ipse est Deus, &c.* Quasi dice- ret abjuram cultum prophanum Baal, & Deum Israel unicè & patriâ adorandū profiteremur, & adoramus. *Tostatus.* quæst. 33. *Quia per adventum ignis significabatur præsentia Dei, sic humiliati sunt tanquam coram Deo humiliantur. Sic enim quando primâ die, quâ ministravit Aaron, Deus misit ignem de Cælo, totus populus corruit in terram ex reverentiâ. Levitici cap. 9. Scilicet, quod cum vidissent tur- bæ Landaverunt Dominum, ruentes in facies suas, & ait, Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus: illud duplicatur ad significandum magnum deside- rium, quia ex toto corde dixerunt illud, scilicet Dominus ipse est Deus: idest ille est qui vocatur à nobis Dominus, scilicet Deus Israel. Ipse est verè Deus, & nullus alius præter ipsum. Quæ ultima verba Ipse est & nullus alius, Manifestam Dei confessio- nem includunt. Sic populus his verbis, Dominus est Deus. Patenter declarat se abjurare cultum Baal, & Deum Israel colere velle; seu se credere non Baali, sed Deo Israel: credere non in Baalem, sed in Deum. Quæ, ut explica- tiōis intelligantur, audiamus Divum Augustinum Serm. 81. de tempore. *August.* *Credere (inquit) Deo, est credere vera esse quæ loquitur. Credere Deum, est credere quia est Deus. Credere in Deum, est diligere illum.* Antehac populus non credebatur Deo, seu vera esse, quæ per Eliam Prophetam diceban- tur: verbis ejus non firmam fidem ad-*

hibebat, sed vacillabat, modò an- nuens Baalitarum mendaciis, modò sermonibus Eliæ. Undè Elias meri- tō illum arguit lib. 3. Regum cap. 18. l. 3. Reg. v. 21. *Vsq̄uequo claudicatis in duas partes; si Dominus est Deus, sequimini eum, si autem Baal sequimini illum.* At viso igne Cœlesti ab- sumente victimam Eliæ; populus cre- dit Deo. Idem populus non credebat Deum esse; quandoquidem Baali al- taria erigeret, eiq̄ue victimas immo- laret. Sed viso miraculo unanimi- ter clamavit; *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus,* idest credimus eum solum esse verum Deum. Item ante non credebat in Deum, idest non diligebat illum. Ut patet ex fame & siccitate triennali, quæ im- missa est à Deo ob idololatricam, & alia flagitia: ut fusè deducit Divus Chrysostomus tomo 1. homiliâ de Ascensu Eliæ & alibi. Et maximè propter flagitia Achabi, & domus paternæ ejus. Ut ipse Elias ei im- properavit lib. 3. Regum cap. 18. vers. 18. *Non ego turbavi Israel, sed tu & domus Patris tui, qui deliquistis mandata Domini & secuti estis Baalim.* Quod autem populus credat in Deum: idest diligat illum, patet ex citatis verbis Tostati. *Sic humiliati sunt tanquam coram Deo humiliantur.* Et explicans quare plebs dupli- cet hæc verba *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* Subdit. *Duplicatur ad signandum magnum deside- rium, quia ex toto corde dixerunt il- lud Dominus, &c.* Quæ verba deno- tant amorem & affectum quo populus erga Deum afflictebatur: Et cujus respectu colebat Eliam, ut primarium ejus ministrum.

Sic in fine mundi fideles colent E- liam non ut Deum, sed ut Christi Ju- dices præcursores, seu virum Apo- stolicum, qui ipsos ad fidem redux- rit, ac in eâ fovērit: ut inquit Mala- chias cap. 4. vers. 5. *Ecce ego mittam Eliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnæ & horribilis, & convertet cor Patrum ad filios, & cor fi- liorum ad Patres eorum.* Michael de Pa- lacio ibi. *Patres seu Majores Indorum Patriarchæ*

Patriarcha scilicet & Propheta in Christum crediderunt venturum, & Apostoli crediderunt jam venisse. Hanc igitur fidem, qua erat in mentibus majorum Elias restituit in Iudæis, quos ipse habebit presentes, & efficit prædicatione Eliæ, ut majores Iudæorum, qui antecesserunt priorem Christi adventum & posteriores eorum, qui erunt sub Christi secundum adventum sint in fide Iesu Christi uniconcordes. Id ipse Christus prædixit Matthæi cap. 17. v. 11.

Matth.

c. 17. v.

11.

Tostatus

Palatio loco citato. Restituit Iudæos in fidem Iesu Christi, & alios fideles quos auerteret Anti-Christi violentia. Tostatus in cap. 17. Matthæi q. 136. duplicem affert hujus loci explicationem ad propositum. Primam: Venies Elias ad Prædicandum ante finem sæculi, & omnes Iudæos, quos tunc inveneris, convertet ad Christum: & usque ad illud tempus multi Iudæorum manebunt in errore suo: & hoc consonat dicto Apostoli Rom. cap. 11. Cæcitas ex parte contigit in Israel, donec intrares multitudinem gentium, & sic universus Israel salvus fiet, & istud eris convertere corda filiorum ad patres, vel patrum ad filios, id est Iudæorum ad doctrinam Apostolorum, qua doctrina manebit in Ecclesiâ Christi usque ad finem sæculi. Apostoli tamen sunt filii Iudæorum, sicut dicit Chrysostomus. Cum enim dixit quod Elias venturus est, & restituet omnia. De ipso Eliâ in personâ loquitur, qui quidem restaurabit omnia, dum corriget infidelitatem Iudæorum, qui tunc inveniuntur: quod est convertere corda Patrum ad filios, id est Iudæorum ad Apostolos. Secundam explicationem sic refert. Intelligitur de restitutione eorum, qui in tribulatione Anti-Christi defecerunt. Multos enim Anti-Christi doctrina & tribulatio turbabit, ut à fide Christi recedant. Elias autem veniens prædicabit eis, & convertentur plurimi ad veritatem.

III.

Tali reductione factâ per Eliam, tam temporibus Achab quàm Anti-Christi, nonne meritò nomen Patris attribui potest Eliæ? Nonne ipse Elias in hæc verba Apostoli ad Galatas cap. 4. v. 19. prorumpere potest. Filii mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. D. Ambrosius hunc locum Apostoli explicans, ait Galatas per Apostolum fuisse primò generatos in Baptis-

mo sed postea defecisse & seductos fuisse. Idem Judæis contigit tempore Achab. Primò enim ad verum Deum per Circumcisionem conversi fuerant; sed per Baalitis seducti. Ita in fine mundi plurimos fideles & baptizatos prava Anti-Christi dogmata & sævissimæ persecutiones seducent, qui per Eliam postea reducentur. De Apostolo igitur & Eliâ illud Divi Ambrosii dicamus. Primum per fidem illos genuerat in Baptismo, sed quia velut per abortivum nati, deformati, & infirmi inventi sunt; nunc cum dolore consilii reformas eos in Christum. Concipientes enim fidem, & sensum fidei minimè advertentes formatam Christum in animis suis negantur habere. Accedit ad hanc explicationem Theophilactus. Matrem imitatur, quæ puerorum suorum nomine contremiscit. Corruptis enim formam Christi quam habeatis in vobis ipsis ex Baptismate, estque vobis opus aliâ regeneratione, reformationeque: ut rursus forma Christi, in vobis nascatur: ut ex ipso figuremus vos. Denuò enim vos parturio per institutionem, iterum regenero: non enim despero: propterea & vos filios appello, nè & vos respondeatis animè. Quod si filii appellatur qui per institutionem seu per eruditionem iterum regenerantur ad fidem, sancti Elias ab iisdem Patris nomen meretur.

Theoph.

Quod etiâ Elifcus non immeritò Pater Israel vocari debeat, patet ex verbis Regis Joas, qui descendens ex palatio vel ex arce, ut Elifcum ægotantem inviseret, more filiorum intuentium Patrem malè habentem, in lachrymas effusus, lib. 4 Reg. c. 13. v. 14. Flebat corameo, l. 4. Reg. dicebatque, Pater mi, Pater mi, &c. Vos cat Patrem ob sanctam eruditionem, quàm cum populo suo ac constantiam in fide ab eo susceperat. Illud nomen Patris Pontifici Romano ac Ecclesiæ, (cujus est caput) nomen Matris, non incongruè competit, ut potè qui veram fidem semper professi sunt, nec ab eâ unquam defecerunt: imò alios deficere volentes, omni conatu & studio ad sanctam doctrinam semper revocant: Ita ut nec possit Pontifex esse hæreticus, ut docet Albertus Pighius lib. 4. Hierarchiæ Ecclesiasticæ cap. 8. Nec quidquam hæreticum definire à totâ Ecclesiâ recedendum, ut docent Divus

IV.

Galath.

c. 4. v.

19.

S. Amb.

Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 110. Noster Thomas Waldensis lib. 2. Doctrinalis Fidei cap. 47. & 48. Joannes de Turrecremata lib. 2. Summæ cap. 109. Ovidio lib. 4. de Ecclesiasticis Dogmatibus cap. 3. Cajetanus in opusculo de potestate Papæ & Concilii cap. 9. Hofius lib. 2. contra Brentium, qui est de legitimis Judicibus. Joannes Ekius libr. 1. de Primatu Petri cap. 18. Petrus à Soto in Apologiâ suâ part. 1. cap. 84. & 85. Melchior Canus lib. 6. cap. 7. de locis. Joannes à Lovanio lib. de perpetuâ Cathedræ Petri protectione & firmitate cap. 11. Bellarminus lib. de Pontifice cap. 3. Gregorius à Valentia 2. 2. disp. 1. quæst. 6. Et patet primò, ex eo quod hæc infallibilitas & autoritas sit divinitus concessa Petro & Romanis Pontificibus Petri successoribus, ut scilicet Christi oves in verâ Christi fide contineant, ac illis salutarem doctrinæ fidei passum suppedient: ita ut si quid illis in quæstionibus fidei credendum traderint, id fideles amplectantur, nec contrario assentiantur De hæc infallibilitate loquitur Christus Lucæ c. 22. v. 31. *Simon, Simon, Ecce Satanas expetivit vos ut cribaret sicut triticum, ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua, & in aliquando conversus confirma fratres tuos.* His verbis Divus Petrus & successores ejus tria privilegia impetrant à Christo. Primum est, ut ipsi nequeant unquam fidem amittere, à fide deficere, quantumvis tententur. Secundum, ut Petrus & Successores seu Pontifices non possint aliquid docere contra fidem. Tertium ut cunctos confirmant in fide. De primo audi Divum Augustinum lib. de correctione & gratia cap. 8. *Quando rogavit, ut non deficeret fides ejus, rogavit, ut haberet in fide libertatissimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem.* Divus Chryostomus hom. 83. in Matthæum. *Non dixit non negabis, sed ut non deficiat fides tua, curâ enim ipsius, atque favore factum est, ne omninò Petri fides evanesceret.* Expende hæc verba. *Curâ atque favore.* Id est singulari beneficio, speciali privilegio. Id confirmat S. Leo serm. 2. de natali Apostolorum Petri & Pauli *Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & divina*

*protectionis auxilio pariter indigebant: quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: & tamen specialis à Domino Petri curâ suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergò omnium fortitudo munitur, & divina gratia ita ordinatur auxilium, ut firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, Per Petrum Apostolis conferatur. Pondera illa verba. Specialis à Domino Petri cura suscipitur &c. Quod autem ista specialis cura, non personam Petri sed ejus primatum afficiant. Audi eundè ibi consequenter. Nam & post Resurrectionem suam Dominus B. Petro Apostolo post Regni claves ad irinam æterni amoris professionem mysticâ significatione ter dixit Joannis c. 21. v. 15. 16. 17. *Pasce oves meas, Quod & nunc procul dubio facit, & mandatù Domini pius pastor exequitur, confirmans vos exhortationibus suis & pro nobis orare non cessans, ut nullâ tentatione superemur. Si autem hanc pietatis sue curam omni populo Dei, (sicut credendum est) ubique protendit; quantum magis alumnis suis opem suam dignatur impendere, apud quos in sacro dormitionis thoro, quâ præsedis, carne requiescit. Expende illa verba. Quod & nunc procul dubio facit, &c. Et pro nobis orare non cessans &c. Scilicet Romanis Pontificibus ac Petri Successoribus.**

De secundo etiam patet, scilicet quod nihil contra fidem pronunciare queat, ex eodem Sancto Leone citato. *Specialis cura Petri à Domino suscipitur, &c. Quibus duo privilegia Petro concessa insinuantur primum: quod ipse quantumvis tentatus, fidem amittere nequeat, per illa verba. Si mens Principis victa non fuerit.* Secundum quod alios in fide confirmet. *Per Petrum ceteris tribuitur.* Quod nunquam contra fidem sanctæ Sedes quidquam docuerit, sed potius controversas fidei diluerit, fedat Ecclesiæ praxis à sui exordio usque nunc: imò eos pro hæreticis habitos fuisse, qui ejus definitioni repugnarunt. Nam quæstionem ortam de observatione legalium Sanctus Petrus in Concilio Apostolico cap. 15. terminavit. Victor Papa hæreticos declaravit eos qui volebant pæschica celebrari debere 14. Lunâ Martii, licet tunc non esset Dominicus dies; ut patet ex

Lucæ c.
22. v. 31.

Aug. 8.

Chrysol.

S. Leo.

Joann. a.
21. v. 15.

V.

tet ex Eusebio lib. 5. cap. 23. & 24. ac illi hæretici quarta-decimani dicti sunt, æste S. Epiphano hæresi 50. S. Cornelius Papa in Concilio Romano damnavit hæresim Novatianorum apud Eusebium lib. 6. cap. 33. Idem S. Cornelius apud eundem Eusebium lib. 7. cap. 2. & Stephanus Papa apud Divum Augustinum lib. 5. contra Donatistas cap. 23. declararunt hæreticos qui rebaptizabant. Cujus etiam meminit Divus Cyprianus epist. ad Pompeium. In Concilio Nicæno damnati sunt Ariani à Vito, Vincentio, & Hosio Legatis Papæ Sylvestri, illic præsentibus, quam sententiam idem Sylvester confirmavit. In Concilio primo Constantinopolitano jussu Damasi Papæ congregato, apud Theodoretum lib. 5. cap. 9. damnati sunt Macedoniani. In Concilio Ephesino, cui secundum Evagrium lib. 1. c. 4. præfuit Sanctus Cyrillus loco Cælestini Papæ, damnati sunt Nestoriani. In Concilio Chalcedonensi, in quo præsidebant Paschasius & Lucentius pro Leone Papâ, damnati sunt Eutychiani, ut testantur acta illius Concilii. Innocentius & Zozimus damnarunt Pelagianos, ut videre est apud D. Augustinum lib. 2. retractationum c. 50. In 6. Synodo Monothelitæ. In 7. Synodo Iconomachi præsentibus Legatis Romani Põtificis, ut testantur acta illorum Conciliorum damnati sunt. Errores Berengarii in Concilio Vercellensi à Leone X. In Concilio Romano à Nicolao II. & aliis Pontificibus dogmata, Abailardi ab Innocentio II. ut habet D. Bernardus epist. 175. Ab Eugenio III. in Concilio Remensi Gilbertus Porretanus, ut scribit idem Bernardus sermone 80. in Cantica. Ab eodem Innocentio errores Joachimi Abbatis in Concilio Lateranensi. Beguardi & Beguina à Clemente V. ex Clementinâ ad nostrum de hæreticis, A Martino V. errores Wiclefi & Joannis Hus in Concilio Constantiensi: Ab Eugenio III. errores Græcorum in Concilio Florentino. In Concilio Tridentino sub variis Pontificibus, Lutherus, Calvinus & alii, quos hoc potestremo sæculo in variis Europæ Regionibus infernus produxit. Demum hisce temporibus damnati sunt ab Innocentio X. & Alexandro VII. errores Jan-

senii Iprensis.

Ex quibus & similibus concludere licet cum Sancto Leone Papâ epist. 84. ad Ecclesiam Romanam & ejus Caput. *Non posse perfidiam habere accessum.* Sancto Hieronymo adversus Rufinum. *Quæ semper immaculata permanis, ac Beato Apostolo serente opem in futuro manebis.* Sancto Athanasio epist. ad solitariam vitam agentes. *Romanus Episcopus Iulius Synodum jussit fieri, ut rito & crimina objicerent, & invicem sibi oblata resutarent.* Quibus favere videtur Lucius I. epist. 1. ad Episcopos Galliæ & Hispaniæ, *Ecclesia Romana Apostolica est, & Mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probatur.* Id est, nunquam docuisse prava ac hæretica dogmata. Felix I. epist. ad Belgium de Romanâ Ecclesiâ. *Vt in exordio normam fidei Christiana percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus illibata manet. Dicit illibata, scilicet non tantum in se, sed etiam, quia plebem Christianam nullo errore labefactavit. Quibus adimplatur illud Nicolai I. epist. ad Michaellem, Privilegia istius Sedi perpetua sunt divinitus radicata, atque plantata, impingi possunt, trahi ferri non possunt: trahi possunt, evelli non possunt: quæ ante Imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias habentes illibata: manebuntque post vos, & quousque Christianum nomen predicatum fuerit illa subsistere non cessabunt. Quæ verba docent Romanæ Sedi & Ecclesiæ fidem seu firmitatem speciali Dei favore esse communicatam, & ita radicitus firmatam, ut nullis diaboli insidiis, nullis persecutorum armis & viribus eradicari possit, vel cogi, ut aliqua dogmata non orthodoxa pronunciet. Visa sunt aliàs Imperia potentissima, Monarchiæ florentissimæ Assyriorum, Medorum, Græcorum, quæ tandem penitus corruerunt, & ad pravas leges condendas deflexerut, quasi arbor illa procerâ, cujus meminit Daniel: id quibus dicere licet illud: *An ignaras magnas arbores diu crescere, unâ horâ extirpari.* Vel cum Tragico Poetâ.*

— *Commoda cladibus*

Magnâ magna patens,

Quoque fortunâ altius

Evexit, ac levavit humanas opes,

A a a 3

Hof

*Hoc se magis suppressere salicem decet,
Variosq; casus tremere metuentem Deos
Nimium faventes magna momento
obru*

Vincendo didici. Troia nos timidos facit.

Vel

*Magnis fallax fortuna bonis,
In precipitibus, dubioq; nimis
Excela locas nunquam placidam
Sceptra quietem, certumq; sui
Tenuere diem.*

Non tantum Regna, Imperia, potentissimæ Civitates tandem corruerunt; sed etiam ipsi Reges vix purpurâ induti statim luctuoso funere exuti sunt. Omnia Neotericis exemplis quæ nostris oculis quotidie observantur. Veterum exempla revolvanus. De Pompei capite (inquit Seneca) *Pupillus & Spado reserere sententiam. De Crasso crudelis & insolens Parthus. Cæsar iussit Lepidum Decio Tribuno præbere cervicem, ipse Cherea præstitit. Deinde subdit, neminem, eò fortuna provexit, ut non tantum illi minaretur, quantum promiserat. Noli huic tranquillitati considerare: momento mare evertitur; & ubi lusere navigia sorbentur. De eorundem Crassi & Pompei casibus canit Poeta.*

Seneca

*Qui nimios optabas honores (bat
Et nimias poterat opes, numerosa para-
Excelsa turris sabulata, undè altior
esses*

*Casus, & impulsa præceps immane ruina
Quid Crassos, quid Pompeios evertit, &
illum (rites?*

*Ad sua, qui domitos deduxit flagra Qui-
Summus nempe locus, nullâ non arte pe-
titus (lignis.*

Magnaq; numinibus vota exaudita ma-

Vel:

*Crassum Parthus habet, Lybico jacet
aquare magnus. (mam,
Tertius ingratam perfudit sanguine Ro-
Et quasi non possit tot tellus ferre sepulchra
Divisit cineres hos gloria reddit hono-
res.*

Imperatorum brevem fortunam, ruina ac interitum sub alieno vel proprio ferro breviter producimus. Quintillo die 7. Basiliscus 20. Sylvanus 28. Pîso mense 1. Maximus mense 2. Ottho mense 4. Michael mense 5. Tacitus mense 6. Galba 7. Balbinus 12. Theodolius anno 3. non expleto perierunt. Præ-

terco Romulum, Remum, Tarquinium, Servium, Scipionem, Marium, Cæsarem, Caligulam, Domitianum, Neronem, Claudium &c, aliosque Imperatores Romanos usque ad quinquaginta; qui vel propriâ, vel alienâ manu perire. Merito igitur Nicolaus I. dicebat. *Privilegia istius Sedis perpetua sunt &c. Ante Imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hæcenus illibata, manebuntq; post vos, & quomisque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt. Ita scilicet, ut nunquam in fide recedat Ecclesia, nec in se, nec in decretis fidei & morum promulgandis.*

Denique quod Pontifex Romanus VII. quasi alter Elias fratres suos, seu filios in fide confirmet, patet ex Divo Bernardo epist. 190 ad Innocentium. *Oportet ad vestrum teserri Apostolatum pericula quæque, & scandala Regni Dei, ea præsertim qua de fide contingunt: dignum namq; arduior ibi positissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum: cui enim alteri Scæi dictum est aliquando, ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua &c. Theophilactus in cap. 21. Lucæ. *Quia te habeo Principem Discipulorum confirma cæteros. Hoc enim decet te, qui post me Ecclesia Petra es & fundamentum. Quasi diceret sicut ego te confirmavi, tu fratres tuos confirma. Et patet ex particula. Aliquando. conversus. Seu ut alii. Rurûs seu iterum. Id est sicut ego te corroboravi in fide ita & illos corroborata. Hujus confirmationis ab Ecclesiâ seu capite Ecclesiæ faciendæ meminit Agatho in epist. ad Constantinum Imperatorem in 6. Synodo actione 4. & actione 8. à PP. Concilii. Hæc est vera fidei regula, quam & in prosperis & in adversis vivaciter tenuit, Apostolica Christi Ecclesia, qua per Dei gratiam à tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus nunquam depravata succubuit: quia dictum est Petro, Simon, Simon, ecce Sathanas &c. Ego autem rogavi pro te &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicis Pontifices mea exiguitatis prædecessores confidenter secisse semper cum tuis est agnitus. Expende illud semper. Idem colligitur ex verbis supradicti Nicolai I. quibus oportune suffragatur**

Nicol.

VII.

Bernar.

Theoph.

Agatho.

Beatus Petrus Chrysol. fragatur Beatus Petrus Chrysológus episcopus, quæ habetur tom. 1. Conciliorum ante Concilium Chalcedonense. *Hortamur Frater honorabilis, ut in his, quæ à Beatissimo Papâ Romanâ civitatis scripta sunt obediens attendas: quia Beatus Petrus, qui in propriâ Sede vivit & præsidet, præstas quærentibus fidei veritatem. Quid est præstare quærentibus veritatem, nisi confirmare in fide?*

VIII. Hæc confirmatio in fide etiam colligi potest ex Joannis cap. 21. v. 17. ubi Christus Petrum ita affatur. *Pasce oves meas.* Divus Leo episcopus. 84. ad Episcopos Viennensis Provinciæ. *Cui (inquit) præ cæteris solvendi & ligandi potestas tradita sit pascendarum tamen ovium cura*

Specialius mandata est. Cui Divus Maximus serm. de SS. Petro & Paulo subscribens. *Iam necessarium reor, ut proprias eorum specialesque virtutes prosequamur. Hic est Petrus cui Christus: ascensus ad Patrem pascendas oviculas suas, ovesque commendat.* Quod per oves & oviculas universa Ecclesia, omnes fideles, imò & Apostoli intelligantur, testantur Doctores & Interpretes. Inter eos Divus Ambrosius in caput ultimû Luca: notat Christum commendasse Divo Petro 2°. agnos, deinde oviculas. 3. oves: idest universam Ecclesiam, seu incipientes figuratos per agnos, proficientes per oviculas, perfectos seu sanctos & in omni perfectione consummatos per oves. Vel per agnos populos qui nullam curam pastoralem exercent: per oviculas Sacerdotes majores, seu Præbiteros & Parochos, qui ita sunt parentes populorum, ut sint filii Episcoporum. Per oves Sacerdotes majores seu Episcopos qui agnis & oviculis præfunt, & tamen ipsi Petro seu Pontifici subjiuntur.

S. Amb. Tertio (inquit D. Ambrosius) Dominus non jam diligit me: sed amat me, interrogavit & jam non agnos, ut primo quodam lacte vescendos, nec oviculas ut secundos, sed oves pascere iubetur perfectiores, ut perfectior gubernaret. Cui subscribens

S. Bern. Divus Bernardus lib. de Consideratione: *Cui non dico Episcoporum sed etiam Apostolorum sic absolute, & indiscretè tota commissa sunt oves, si me amat Petre pasce oves meas? Quas? illius vel illius populos Civitatis, aut Regionis, aut gerit Regni? Oves meas inquit.* Expende illud

verbum *Meas*, quæ universalitatem ovium complectitur. Sic Joannis 10. v. 3. *cognosco oves meas, & oves meæ vocem meam audiunt &c.* Non aliquas intelligit sed omnes. Quid est pascere? est cibum & alimentum præbere ac subministrare, scilicet doctrinæ & veritatis. Solus autem Romanus Pontifex solidum cibum doctrinæ & veritatis subministrat, ut patet ex dictis.

Nec refert quod ab Apostolo Paulo Petrus dicatur reprehensus. Nam ut optimè docet Tertullianus lib. de præscriptionibus c. 23. lib. 1. adversus Marcionem cap. 20: & lib. 4. cap. 3. Petrus non fuit reprehensus à Paulo ob prædicationis vel fidei vitium: quia in materiâ fidei iunctis cæteris habebant; sed ob vitium conversationis. Vel secundum Divum Chrysostomum Petrus fuit à Paulo reprehensus specie tenus, nè fortè offenderentur Discipuli, videntes Petrum aliud Antiochiæ, aliud Hierosolymis agentem. Vel (ut vult Origenes cum D. Hieronymo) reprehensus fuit ob dissimulationem, quæ capiti Ecclesiæ parum congruebat: vel (secundum D. Gregorium hom. 18. in Ezechielem) non fuit reprehensus Petrus Apostolus, sed alius. Ex his patet Rom. Pontificem meritò Patrem, & Ecclesiam Romanam omnium Matrem appellari ob fidelium confirmationem in fide. Et à Divo Bernardo lib. 4. de Consideratione ad Eugenium vocari sanctitatis speculum, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensores, Doctorem Israël &c. Plura de hoc argumento alibi.

CAPITULUM UNDECIMUM.

Ecclesia Romana Mater sancta, & Pontifex Romanus vocatur Pater Sanctus, quia condunt leges sanctas.

I. IONNES 44 cap. 9 10. 16. innuit Eliam Patrem optimum vocari, & ejus sequaces filios Prophetarum, quia docuit eos vivere secundum formam sibi à Domino traditam, Pontifex Pater etiam Sanctus nuncupari potest ratione inventionis

inventionis seu quia multos in Ecclesiâ ritus inducit, ut sanctorum festa: aliorum estâ præceptorum Ecclesiæ Pater est ac institutor, quæ observare tenemur. Horum tantum aliqua expendamus. Ac primò occurrit jejuniû decimi mensis seu Decembris, Pentecostes & aliorum temporum Christianis semper sacrum, ac toti Ecclesiæ commune, ab ipso Divo Petro institutum. Ut patet ex act. cap. 27. & passim asserunt Divus Leo, præcipue serm. x. 2. & 4. de jejuniis Pentecostes, &c. Clemens Romanus constitutionum lib. 5. cap. ultimo: Callixtus scribens ad Benedictum, cum tribus temporibus jejunaretur quartum addidit. Damascus jejuniû quatuor temporum ex Apostolicâ traditione acceptum, præcepit ab omnibus observari: quibus patet jejuniû quatuor temporum ab Apostolis vel eorum successoribus fuisse institutum, & non sine causâ. Prima enim hujus institutionis quatuor temporum causa fuit, ut populus Christianus toto anno quodammodo jejunasse videatur, dum trimestribus singulis seu temporibus tres dies quasi singulis mensibus uno die jejunare. Rectè Divus Leo sermone 8. de jejuniis decimi mensis. *Jejunium quatuor temporum ex doctrinâ Spiritus Sancti per totum annum est distributum.* Secunda causa: quia cum peccata redimantur oratione, eleemofinâ, & jejuniis, & singulis si non diebus saltem mensibus Deum offendamus statuit Spiritus Sanctus per Ecclesiam ut mensura peccata mensuro jejuniis expiaremus. Idem S. Leo serm. 9. de jejuniis 7. mensis. *Idè ipsa continentia observantia quatuor est assignata temporibus: ut in idipsum totius anni redeunte decursu cognosceremus nos indesinenter purificationibus indigere: semper esse nitendum, dum hujus vitæ vanitate jactamur, ut peccatum quod fragilitate carnis, & cupiditatum pollutione contrahitur, jejuniis atque eleemofinis deleatur.* Tertia causa ab eodem S. Leone assignatur serm. 7 ubi ait, jejuniû quatuor temporum à Christianis observari, nè viderentur Judaïis remissiores. Nam apud Judaïos fuit solenne jejuniû quarto mense, quinto, septimo, & decimo, seu secundum nos mense Julio, Augusto, Octobri, & Januario, ut explicat

D. Hieronymus. In quarto jejunabant Judaï, quia tunc Moyses fregerat tabulas, & muri Hierusalem primò fuerant rupti, ut habetur lib. 4. Reg. c. 25. & Jeremix cap. 39. jejunabant quinto mense ob seditionem exortam in populo; propter exploratores terræ sanctæ Num. cap. 14. seu quia templum eo mense everitum est. Jejunabant septimo mense, quia Godolias fuerat occisus, & reliquæ Judæ & Hierusalem dissipatæ. Jejunabant decimo, quia audierant subversum fuisse templum. Ezech. cap. 33. Sic Divus Leo citatus de jejuniis nostro. *Quod (inquit) dudum & traditio decrevit & consuetudo firmavit, nec eruditio ignorat, nec pietas prætermisit.* Quarta causa est, quod cum Christiani consueverint preces fundere pro æteris serenitate, pro fructibus terræ, pro annonæ copiâ, ac ex quatuor temporibus scilicet Verno, Æstivo, Autumnali, & Hyberno, totus annus circumferatur, ac æque mutetur, illis temporibus jejunaretur. Callistus epist. ad Benedictum. *Sicut annus per quatuor tempora, ita nos quaternû agimus solemne jejunium.* Quinta ex act. c. 13. cum Apostoli aliquem ordinare debeant (quæ ordinatio primitus in Decembri fiebat, ut patet ex actis Pontifici maxime à Damaso scriptis, nunc verò crescente numero ordinandorum, eiusmodi ordinationes sapienti fiant, scilicet in quatuor temporibus, & non extra illa, Ecclesia statuit ut etiam illis diebus jejunaretur. Sexta: jejuniû post Pentecosten institutum est, nè negligentius Christianæ pietatis officia perfolveremus. Divus Leo serm. 5. de illo jejuniis. *Nè fortè per occasionem licentiæ blandioris in aliquis negligentia culpas delectabilium incideremus.* Septima ex eodem S. Leone sermone 1. & 2. Idem jejuniû Pentecostes institutum est, ut quasi tyrones Militiæ Christianæ armis contra concupiscentiam (à quâ peccata origeni trahunt) muniremur per jejuniû, à quo virtutes initium sumunt. Octava, 7. mensis jejuniû celebratur, ut pro collectis fructibus terræ gratias Deo agamus, ut docet idem Sanctus Leo serm. 5. septimi mensis, serm. 2. pro jejuniis decimi mensis. Denique (ut alias causas omittam quas Patres referunt

S. Leo.

S. Leo.

Act. c. 13.

Jejunia
4. Temporum.

S. Leo.

referunt) decimi mensis jeiunium ordinatum est, ut secundum eundem S. Leonem serm. 7. vocem ad mysticam agriculturam, per quam spiritualibus studiis excolantur segetes, palmites, & arbores virtutum, quibus humana mens sustentari debet.

II.

*Jejunia
Cæremo-
nialia.*

*l. 1. Reg.
cap. 31.
v. 13.
Jejunia
Pænalia.
l. 3. Reg.
21. v. 27*

*Immi-
nente pe-
riculo je-
junaba-
tur.*

*Jejunia
Religio-
nis causa*

Præter recensita quatuor anni tempora, Judæi alia quoque habebant quædam cæremonia, ut cum pro mortuo jejunabant septem diebus. Sic lib. 1. Regum cap. 31. v. 13. Viri Jabes Galaad jejunaverunt pro Saul. Alia pænalia, ut lib. 2. Regum cap. 12. Cum David jejunavit pro puero moribundo, lib. 3. Regum cap. 21. v. 27. Rex Achab auditis comminationibus Eliæ. *Scidis vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque & dormivit in sacco, &c.* Sic etiam cum aliquod periculum imminebat, jejunium ordinabatur, ut lib. Judicum cap. 20. Jejunium indictum est antequam filii Israel præliarentur contra Benjamin. lib. 1. Regum cap. 14. Saul contra Philistæos pugnaturus præmisit jejunium. Alia erant jejunia religionis causâ, ut Judith cap. 8. Hæc enim Vidua jejunabat solo religionis motivo, ut patet ex v. 6. *Habens super lumbis suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vita sua præter Sabbathâ, & Neomenias, & festa Domus Israel.* Jonæ cap. 3. Rex Ninivæ præcepit jejunium, & vetuit ne homines vel bestia quidquam gustarent. Quàm fuerint austera Hebræorum jejunia, refert Philo de vitâ Moysis, dicens ante vesperum non solvi: ut Sanctus Hieronymus lib. 2. contra Jovianum. Tale jejunium religiosum observavit Moyses in monte, Exodi cap. 24. & Elias lib. 3. Regum c. 19. qui per quadraginta dies quibus jejunavit, ab omni cibo & potu omnino abstinerunt. Anna Prophetissa Lucæ cap. 2. etiam religiosè jejunabat. Item Christus Matthæi cap. 4. Inter Apostolos etiam jejunium satis erat frequens, Actuum cap. 13. v. 2. *Ministrantibus autem illis & jejunantibus.* v. 3. Tunc ieiunantes & orantes dimiserunt illos. cap. 14. v. 23. orasse cum ieiunationibus ait, c. 27. v. 21. *Cum multa jejunatio fuisset.* Quæ verba de ieiunio Decembris videntur intelligenda, quo tempore celebratur ieiunium

quatuor temporum: quia Apostolus meminit periculose navigationis, quæ in hyeme difficilior erat. Præter quatuor anni tempora (ut dictum est) erant alia ieiunia scilicet feriâ quartâ & sextâ, ut patet ex Canone 68. Apostolorum, Clemente Romano lib. 5. Constitutionum cap. 16. & 21. & lib. 7. cap. 24. Divo Augustino epist. 86. ad Casulanum. Imò Clemens testatur fuisse à Christo præceptum. Huius jejunii meminit Sanctus Ignatius scribens Philippensibus. *Post Passionis Dominica hebdomadam jejunare quartis & sextis feriis non negligatis, ciborum reliquias pauperibus largientes.* Origenes homil. 10. in Leviticum. *Habemus quartam & sextam septimana dies quibus solemniter jejunamus.* Tertullianus lib. de jeuniis adversus Psychicos c. 2. scribit stationes etiam suos dies habuisse quartæ feriæ & sextæ, quibus jejunabatur. Idem lib. de Coronâ militis prohibet stationes fieri diebus Dominicis, & lib. 2. ad uxorem cap. 4. *Si (inquit) jejunia observanda sunt, maritus eadem die convivium exerceat.* Eadem habet lib. de fuga in persecutione cap. 1. lib. adversus Psychicos cap. 13. lib. de oratione c. 14. ubi innuit jejunium in stationibus tam religiosè & rigorosè fuisse observatum, ut jejunium existimaretur solvi per susceptionem Eucharistiæ. Divo Ambrosius serm. 25. vocat stationes, in quibus Christiani vigilabant in jeuniis & orationibus, quasi castra Christianorum. *In quibusdam quasi castris nos debemus juniorum devotione munire. Castra enim nobis sunt nostra jejunia, quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt.* Vocat jejunia modò stationes, modò castra: quia in illis pugnamus armis abstinentiæ & jejunii. Quomodò abstinentiâ & jejunio possumus præliari, cum experientia contrarium doceat? nam si quis milites ad pugnam vegetiores reddere desideret, debet illis potum & cibum abundè subministrare? Esto in corporali militiâ, non sic in spirituali: in hoc enim stationes facimus, id est stamus, commoramur, constantes nos exhibemus, ut dæmonum insidias detegamus, & tela retundamus. *Castra nobis sunt nostra jejunia, quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt.*

B b b b

Non

III. Non solum illa duo jejunia Christiani observabant, sed etiam jejunium Sabbathi, ut notat Sanctus Epiphanius hæresi 75. *In omnibus terræ regionibus decretum est jejunium quartæ, & pro Sabbatho ab Apostolis ordinatum.* Idem habet in epitome. Post aliquot centenos annos Ecclesia Romana mutavit jejunium feriæ quartæ in Sabbathum, retento jejunio feriæ sextæ: quia illis duobus diebus Christus mortuus est, & mansit in sepulchro: seu ex Clemente, opifex mansit sub terrâ. Ratio præcipua cur jejunium Sabbathi sit præscriptum, est: quia illo die solebant fideles vigilare ad Sanctum Petrum. Vigiliæ autem non erant sine jejunio: ut colligere est ex Sancto Leone passim in suis sermonibus: item ex Innocentio I. epistolâ 1. ad Decentium cap. 4. Ratio cur jejunium diei Mercurii sublatum est, nè esset nimis grave populo tam sæpè jejunare, & à carnibus abstinere. Ecclesia Græca adhuc jejunium & abstinentiam Feriæ quartæ & sextæ observat. Tandem successu temporis ex fidelium negligentia omissum est jejunium feriæ quartæ, & Sabbathi retentâ solâ abstinentiâ hujus diei.

IV. Romana Ecclesia alia etiam jejunia indixit, scilicet in vigiliis Apostolorum, quasi primorum Ecclesiæ parentum, & aliorum Martyrum. Quo tempore solebant stare in templis vigilantes, orantes, psallentes, vel aliquid ex Psalmis interpretantes. Hic ritus adhuc vigeat tempore Divi Augustini, ut patet ex eodem, Concione 1. in psalmum 32. & Divus Hieronymus Epist. increpatoria ad Sabinum Diaconum cap. 3. *Tota Ecclesia* (inquit) *nocturnis vigiliis Christum Dominum personabat, & diversarum gentium linguis unus in laudibus Dei spiritus concinebat.* Idem Divus Hieronymus in epist. ad Riparam, & libr. adversus Vigilantium cap. 4. notat, quod in veteri lege Num. cap. 3. ex præcepto Dei Tribus Levi servabat excubias & vigilias ante tabernaculum testamenti, fuisse atque confirmatas à Christo & Apostolis. Ideo verò Vigilia S. Joannis Evangelistæ caret jejunio, ob festum Nativitatis Domini, & Gloria in excel-

Hieron.

sis Deo, quod in diebus jejunii non cantatur. Non est etiam jejunium in Vigilia SS. Philippi & Jacobi, quia tempore Paschali seu lætitiæ non est jejunium. Supradictis jejniis additum est jejunium Assumptionis B. Mariæ Virginis, Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ, & trium dierum Rogationum ante Ascensionem Domini Jesu-Christi, cujus meminit D. Augustinus serm. 172. & 173. de tempore. tamen diebus Rogationum passim in Ecclesia servatur tantum abstinentia. Quod si præfata festa celebrentur die Lunæ, anticipatur jejunium die Sabbathi: quia sicut traditur à R. Moyse Ægyptio lib. 3. de templo cap. de Sabbatho & de jejunio, prohibitum fuit Judæis sub pœnâ, jejunare Sabbatho, nisi civitas ab hostibus obliederetur. Sic Religio Christiana vetuit die Dominicâ jejunare: ut patet ex Canone 65. Apostol. apud Clementem lib. 6. Constitut. cap. ultimo, & lib. 7. Constitut. cap. 24. Damasceno lib. de jejunio: Sancto Ignatio epistolâ 5. ad Philippens. Tertulliano in apolog. c. 16. Sancto Basilio de Spiritu Sancto. Sancto Epiphanio in Epitome fidei. Concilio Grang. c. 18. Concilio Carthag. 4. Can. 64. ubi:

Qui studiosè jejunat die Dominicâ, non credatur Catholicus. Vide etiam cap. (Si quis) 7. & cap. ult. D. 30. & cap. (Sacerdos) 26. quæst. 7. & cap. (Placuit) cap. (Jejunium.) cap. (Ne quis.) cap. (Jejunia.) de Consecr. D. 3. Item Divum Thomam 2. 2. quæst. 147. art. 5. ad 3. & in 4. D. 15. quæst. 3. art. 3. Rationem cur Die Dominicâ non junctetur, asserti Baronius anno Christi 57. & 58. Bellarminus lib. 2. de bonis operibus cap. 18. & sequentibus. Divus Hieronymus in cap. 15. Isaïæ scribit quod Judæi diebus Sabbathi otiabantur & vacabant epulis.

Quoddam Jejunium Quadragesimale, Christum habuit authorem & institutorem, ut colligitur ex Canon. 68. Apostolorum, Origenis homiliâ 10. in Leviticum, Clemente Romano, & Ignatio. Nam Clemens libr. 5. Constitutionum cap. 13. ait: *Quadragesimale Jejunium observandum est memoriam continentis servationis & legislationis Domini.* Particula *legislationis* significat

V.

Clemens

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Cap. XI. 565

significat illud jejunium fuisse à Christo institutum. Divus Ignatius ad Philippenſes aſſert pro motivo hujus institutionis exemplum Christi. *Quadragesimale jejunium nò sfernatis: continet enim exemplum conversionis Dominica.* Secunda ratio est exemplum Moysis & Eliæ: Nam Eucherius Lugdunensis in lib. formulariù spiritualium, ait Eliæ & Moyſus Jejunium fuisse figuras jejunii Christi.

Auguſt. Tertiam rationem colligo ex Divo Augustino sermone 69. de tempore. *Deus noſtrarum medicus animarum tempus inſtituit, quod & juſtis ſatis ſit ad orandum, & peccatoribus ſufficiat ad rogandum.* Quartam proponit Divus Chryſoſtomus hom. 5. imperfecti in Mattheum, ſcilicet Christum jejunaſſe quadraginta dies, ut oſtenderet jejunium eſſe ad verſus tentationes telum validiſſimum. Quinta, petitur ex Sancto Dorotheo serm. 18. de ſancto jejunio, dicente: Quadrageſimæ jejunium ab Apoſtoliſ inſtitutum, quaſi totius anni decimam.

Hieron. Sextam ſubminiſtrat Divus Hieronymus in commentario ad caput 9. Matthei. *Eccleſiæ conſuetudo ad Paſſionem Domini & Reſurrectionem per humilitatem venit, ut ſpirituali ſagina, jejunio corporis preparemur.* Septima eſt ut fideles reliquo tempore negligentiores, quaſi unanimiter conſpirent agere poenitentiam: ideò primo die Quadrageſimæ imponebant manus, ut per totam Quadrageſimam agerent poenitentiam, ut ſcribitur in Concilio Meldenſi cap. 76. Hinc Feria 4. ante primam Dominicam Quadrageſimæ aſperguntur capita cinere, more veteri poenitentium. Octava, ut illa poenitentia ſeu jejunio, fideles prepararentur ad ſolemne Euchariſtiæ ſumptionem in Paſchate. Unde olim non communicabant in Quadrageſimâ, ut magis famelici accederent in Paſchate, teſte Divo Chryſoſtomo homiliâ 1. in Geneſim. Nona cauſa, ut in Quadrageſimâ multas virtutum merces negotiemur, quibus ad diem Paſchalem perſtingere poſſimus. Decima, cum in Paſchate Cathecumeni ſolemniſter baptizarentur, & totâ Quadrageſimâ inſtruerentur, Chriſtiani illo tempore orabant, & jejunabant, ut Deus illis cœlum aperiret: ſicut

Elias jejunio quadraginta dierum cœlos aperuit, ut docent paſſim Patres, maxime SS. Ambroſius & Auguſtinus. Sic eodem jejunii adminiculo ad Deum pergitur. Divus Ambroſius ſermone 23. ubi de Jejuniis Quadrageſimalibus. *Per qua (inquit) iter ſpiritualiter facientes anima, virtutibus ambulamus, & divino proſpectu reſpoſiſſe nobis terra viciniores eſſicimur: ita ut citius provenias, qui devotius jejunaveris. Pedes quidem anima perſonices ſunt, fides atque jejunium, qui citò de humilibus ad altiora conſcendunt, citò de terrenis ad Cœleſtia gradiuntur.* Vocat jejunium & fidem pedes, non ut iis quomodocumque incedamus, ſed citius: quaſi diceret, quemadmodum ii qui aliquem montem conſcendere volunt, non ſe onerant ſarcinis: ita qui in viâ virtutis ambulare, & montem perfectionis conſcendere deſiderât, non debent ſe multo cibo & potu onerare, ſed jejunio munire. Undecimaratio, illo Jejunio Quadrageſimali fideles qui Christo nomen dederunt, docentur non debere reverti ad mundum. Tertullianus libro de Baptiſmo cap. 20. *Dominus de figura Iſraelitiſ exprobrationem in ipſum reſorſit. Namque populus mare tranſgreſſus in ſimilitudinem tranſlatus cum divinis copiis aletetur, nam minus ventris & gula meminerat, quam Dei.* Deinde Dominus poſt aquam ſegregatus, in deſerta quadraginta dierum jejunia emenſus, oſtendit tentationes plenitudini & immoderanti ventris appetitibus abſtinentiâ elidi. Quibus verbis Tertullianus innuit populum Agypto egredientem, & per mare baptiſmi tranſeuntem, non debere ſe iterum cupiditatibus Agypti, ſeu mundi committere. Deinde ſicut populus quadraginta annis tentationibus gulæ agitur fuit, ſic debet quadraginta dierum ſpatio, jejunio & mortificatione expiare tale delictum. Duodecima ratio, quemadmodum tempore Noe Deus inſiſiſit diluvium 40. dierum, ut mundus à peccatis mundaretur, ſic etiam 40. dierum jejunio debemus animam peccatis

S. Amb.

squalidam purgare. S. Prosper de promissionibus p. x. c. 7. *Quod 40. diebus & 40. noctibus diluvium factum est super terram, non tantum prateriti in hoc numero, quantum et iam presentis temporis animarum diluvium ostendit, quæ in scopulâ sæculi atque gurgite flagitiorum diversarumque voluptatum naufragia fluctibus submerguntur. Propter quod 40. diebus Elias, 40. diebus & ipse Salvator jejunia consecrasset monstratur. Decima-tertia quia sicut ad fetum formandum 40. dierum tempus impenditur: ita ad formandum hominem 40. dierum jejuniū instituitur. Divus Cyrillus lib. de adoratione. *Ferens fetum in utero ad figuram nostri corporis tunc accedere, cum ipse numerus 40. dierum expletus fuerit, ideoque ait Moysen illum virum optimum, cum Israël populum ad vitam secundum legem deducendam iterum quodammodo parturires ac reformares, cibo & potu abstinuisse, panem (inquit) non comedis, & aquam non bibis 40. diebus. Decima-quarta ratio ideo Quadragesima instituta est, quia numerus quadragesimatus mysticus est, ut passim docent PP. Divus Augustinus lib. de Confensu Evangelistarum cap. 4. Divus Ambrosius in cap. 4. Lucæ. Divus Basilus hom. 40. Beda, Divus Thomas, Divus Bonaventura in cap. 4. Matthæi. *Lex decem præceptis continetur, quam quia caro ex quatuor elementis constans violat, ideo illam quadraginta dierum jejuniis affligimus. Decima-quinta ratio, Noë post quadraginta dierum diluvium fenestram aperuit Genes. cap. 8. v. 6. & Cælum inspexit, sic per jejuniū quadragesimale Cælum facilius inspicimus, Dei autem misericordiam & voluntatē detegimus. Alcuinus in c. 8. Genes. *Post quadraginta dies Noë fenestram aperuit, significat jejunantibus Cælū aperiri. Ideo Moyses & Elias & ipse Salvator quadragesimario numero jejunia consecrarunt, tanquam tribus temporibus necessariis ante legem; sub lege, sub gratiâ. Quali diceret quemadmodum post jejuniū quadragesimæ dierum Moyses exodi cap. 24. v. 10. & Elias lib. 3. Reg. cap. 19. v. 13. Deum viderunt, & inivit Tertullianus lib. adversus Pſychicos cap. 7. *Merito in carne se Dominus ostendit collega jejuniorum suorum. Et illi soli Christo in Thabor transfigurato assistunt & cum vi-*****

derunt, ut notat Divus Chrysologus sermone 166. Ita nemo potest Deum videre nisi ieiunus. Cùm essent in templo tot Sacerdotes, tot Levitæ &c. *Sola Anna Prophetissa Christum vidit Lucæ cap. 2. v. 36. Et erat Anna filia Aser, filia Phanneel, quæ non discebas de templo. An quia non discebat de templo? Non. An quia Prophetissa erat? Non. An quia vidua? Non: sed quia ieiunabat. Ieiunia & obsecrationibus serviens nocte ac die. Pondera illa verba: Ieiunus &c. Tertullianus lib. de Baptismo c. 8. idē docet. *Ostendens à nullis magis intelligi Christum quam à semel nuptis & semel jejunis. Cuius stipulatur Dionysius in cap. 2. Lucæ. *Ad illuminationem omnique gratia incrementum jejuniū confert. Sanctus Leo de hoc ieiunio differens vocat sacratissimum, maximumque jejuniū. Ex quibus patet jejuniū quadragesimalis legem esse sanctissimam.***

Ab aliquibus non tantum quadragesima; sed quinquagesima observata est. Primò quia ex Clemente lib. 5. constitit. cap. 13. & 19. Sancto Epiphano in epitome. Primi Christiani excludebant à quadragesimâ sex dies hebdomadæ sanctæ: illis enim diebus vigilabant, & ieiunabant in gratiam Paschæ & Resurrectionis Domini. Alii ideo quinquagesimam ieiunabant, quia inter dies Quadragesimæ non numerabant sex dies Dominicis. Vide Divum Gregorium hom. 16. in Evangelia, & Epiphanium supra. Alii quia non existimabant esse die Sabbathi ieiunandum: illo tamen die ieiunandum esse in Quadragesimâ decrevit Concilium Agatense cap. 2. Alii quia feriâ quintâ non ieiunabant, quos corripit Gregorius II. in decreto quod legitur in ipsius vitâ, seu in Pontificali. Alii quia finiebant Quadragesimam feriâ quintâ hebdomadæ sanctæ, ieiunantes duos sequentes dies in gratiam Paschæ. Quos reprobat Synodus Græcæ à Martino Bracarenſi collectæ cap. 50.

Quid autem toto illo quadragesimali tempore præter jejuniū & abstinentiam à nobis faciendum sit, ad illius sanctitatē augendam, suggerunt Christus, Moyses, Elias, Anna Prophetissa, primi Christiani, & alii iusti jejuniū observatores

S. Cyrill.

S. Bonaventura

l. 3. Reg. cap. 19. v. 13. Tertull.

Lucæ 2. v. 36.

Dionys. 3. Leo

VI.

VII.

servatores. Christus totis 40. diebus, quibus in deserto ab omni poru & cibo abstinuit, non otiosam vitam duxit, sed totus contemplationi rerum divinarum immerfus fuit, ut testantur omnes Patres. Moyses suum ieiunium cum contemplatione coniunxit, ut patet Exodi c. 29. 30. 31. ubi loquitur os ad os, quem admodum amicus suum amicum affatur. Elias in illo itinere usque ad montem Dei Oreb non rebus vanis excogitandis animum intendit, sed gloriæ Dei & animarum salutis promovendæ. Unde factum, est ut Dei colloquium familiare promeruerit. Quod animarum salutis illo tempore ieiunii mentem intendere patet lib. 3. Reg. cap. 19. ubi Deus sic illum interrogat v. 9. *Quid hic agis Elias? Id est quid cogitas? Quibus rebus animum applicas, & applicasti totis illis quadraginta diebus, quibus peregrinatus es ieiunus.* v. 10. respondit, *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel &c.* Non ait zelo zelor, sed *Zelatus sum.* Licet Dominus interroget illum in presentia, quid tunc egeret, ille respondit quid ante egerit, maxime toto illo itinere quadragenario, scilicet quomodo gloriam Dei per idololatriam non mediocriter obscuratam repararet, quomodo altaria sacra restauraret, quomodo reliquos Prophetas ab ulteriori & immani Jezabelis persecutione liberaret, pro quibus expeditiis perficiendis Deum indefessè orabat. Licet enim orationi esset addictissimus, tamen illam magis urgebat cum aliquid magni aggredi vellet, vel cum aliquid vitæ delictum sibi vel aliis, vel aliquam religionis iacturam verebatur: vel cum tristi mœrore & tædio afflicebatur, ut patet ex cap. & loco citato: vel cum aliquid à Deo impetrare volebat, ut patet ex libr. 3. Reg. cap. 18. ubi impetraturus ignem cœlius in victimam suam, præmittit orationem v. 36. *Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie &c.* Impetraturus pluviam v. 42. *Ascendit Elias in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua.* Scilicet ut oraret. Unde Divus Chrysostomus tomo 1. hom. de Ascensione Elizæ. *Clavis Cœli* (inquit) *facta est oratio Elia sanctissimi,*

oras & clauditur Cœlum &c. Et D. Jacobus c. 5. v. 17. *Elias eras similis nobis, passus es, ut non plueres super terram, & non pluit annos tres & menses sex.* v. 18. *Et rursum oravit, & Cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum.* Ad obtinendam pueri Sareptani resurrectionem oravit lib. 3. Reg. cap. 17. v. 21. *Domine Deus revertatur obsecro anima pueri in viscera ejus.* v. 22. *Et exaudivit Dominus vocem Elia, & reversa anima pueri inter eum, & revixit.* Et ita de Discipulo eius Elieco philosophandum est. Quod etiam Anna Prophetissa orationem ieiunio coniungeret, patet ex cap. 2. citato Lucæ v. 37. *Ieiunius & obsecrationibus serviens.* Dionysius ponderans illam particulam obsecrationibus ait: *Obsecratio est severior, potior, magisque impetrativus spiritus orationis, ideoque obsecrationi insudû est juxta illud Psalmi 24. Secundum mentem misericordiam tuam memento me. tu.* Quare non oportet aliquorum opinionem sequi, de quibus Tertullianus lib. de oratione cap. 14. *De stationibus autem non putant plerique sacrificiorum orationibus interveniendum.* Sed orationi insistendum, ut Elias in suo itinere & ieiunio quadragenario, dum Jezabelis rabie fugeret, de quo intelligi potest illud eiusdem Tertulliani lib. de fugâ in persecutione cap. 1. *Fides in persecutione disciplinatio in jejuniis, & stationibus, in orationibus, & humilitate.* Divus Chrysostomus hom. 30. in Genesim ostendit ieiunium sine oratione esse non debere, sed hanc esse illius quasi comitem & contubernalem. *Etenim jejuniis preces semper conjunctæ esse oportet.* Hanc veritatem confirmat Christus dicens Matthæi 17. & Marci cap. 9. hoc genus demoniorum non egreditur nisi in precatione & ieiunio. Et iterum de Apostolis dicitur act. cap. 14. v. 22. *Nam cum orassent & jejunassent, commendarunt eos Domino, in quem crediderunt.* Et iterum inquit Apollolus 1. Corinth. c. 7. *Nè fraudetis invicem, nisi in precatione & ieiunio.* Chrysostomus subdit: *Vidisti quomodo jejuniis hoc subsidio indigebat? tunc enim positissimum preces sobria sunt cum expeditior est mens nostra, neque gravata, neque malo deliciarum onere pressa fuerit, magna arma sunt preces,*

1.3. Reg. cap. 19. v. 9.

v. 10.

1.3. Reg. cap. 18. v. 36.

v. 42.

1.3. Reg. cap. 17. v. 21. v. 22.

Luc. c. v. 37. Dionys.

Tertull.

Chryso- stomus.

Act. c. 14. v. 22.

magna securitas, magnus thesaurus, magnus portus, &c. Quibus verbis innuit jejunium & orationem esse quasi contubernales, quia ab invicem nunquam separantur. Idem Divus Chrysoſtomus tomo x. homil. r. de Pœnitentiâ. *Etenim si lunaticus fuerit quis jejunii, ei facem ostende, atque lapidibus ipsis immobilior manes timore suffocatus, & veluti vinculo quodâ detentus, id potissimum cum videris jejunio adjunctam sociam, contubernalemque orationem.* Propterea & *Christus dicit Matthæi cap. 17. Hoc genus dæmoniorum, non ejicitur, nisi in jejunio & oratione.* Paulo post id probat exemplo Monachorum illius temporis, quos nosſer P. Lezana tomo 2. Annalium nostri Ordinis anno Christi 354. cum aliis ab eo ibidem citatis, probat non alios fuisse, quàm Eliæ alumnos, quibus etiam Chrysoſtomus convixit, ut ostendit ad annum Christi 371. num. 7. & sequentibus. *Vis (inquit Chrysoſtomus) discere quantus hominibus ornatus sit jejunium, quæve stabilitas ac custodia? considera beatum & admirabile Monachorum genus. Hi namq; qui in eremo sunt, tumultus fugientes, atque ad ipsa montium cacumina currentes, in eremi silentio, veluti in tranquillo quodam portu fugientes, &c.* Ex quibus patet non immeritò Pontificem sanctum vocari, ejusque Ecclesiam Romanam dici Sanctam, quia sanctas Jejunii, Abſtinentiæ & Orationis simul faciendæ leges præscribunt. Aliis Legibus Ecclesiasticis pleni sunt Decretales, plenum Jus Canonicum, plena Concilia, & plena diplomata Apostolica.

CAPUT DUODECIMUM.

Ecclesia et Sedes Romana Parentis nomine gaudent, ratione jurisdictionis & imperii.

I. **N**ON immeritò Elifeus Eliam affatur his verbis lib. 4. Regum c. 2. & Rex Joas Elifeum lib 4 cap. 13. *Patris mei, Pater mi currus Israel & auriga ejus.* Quia sicut patris est prolem non tantum generare, sed etiam instruere, & ex Divo Ambrosio lib. de Nabuthe

cap. 10. & in Psalmum 118. sermone 4. Auriga, seu agitator currus est, qui cum disciplinâ & arte pro arbitrio suo equos agit, & currentes incitat, vel reflectit indomitos, revocat fatigatos, vel mansuetos pro suâ voluntate convertit: ascensor autem equi est, qui sine arte agitur potius quàm agit: sic Elias dicitur auriga, quia regit, gubernat non arte, & disciplinâ humanâ, sed planè cœlesti & divinâ. Primò, quia ex Joanne 44. Patriarchâ Jerosolymit. lib. de Institutione Monach. cap. 10. *Elias in monasticâ vstâ eremiticâ (quam primas hominum à proposito inchoaverat) successores post se relinquere disposuit: quoniam Pater primus Monachorum fieret) in suos discipulos elegit quosdam, qui idcirco ad ipsum in solitudine torrentis Carith tunc latentem confugiebant, nè per Regè Achab & Reginam Iezabel cogerentur, sicut & cæteri populares adorare Baal, Virtus quippe isti timore Dei repleti, cernentes Eliam, ita verba Domini tunc continere cœlum, quod pluviam non dabat super terram, ad eum tanquam ad Dei cultorem accedebant occultè in solitudine Carith, ut sub ejus doctrinâ in cultu veri Dei persistere possent.* Hos itaque Deo devotos viros, Elias secundum formam à Deo ei traditam habuit sua monastica primas discipulos, & imitatores veros, quos etiâ docuit prophetare: id est ad laudes Dei Cantica, & Hymnos, & Psalmos cum instrumentis musicis cantare, &c. Vocat eum Patrè, quia sub ejus doctrinâ, non humanâ, sed cœlesti, viam mandatorum Dei didicerunt: nõ humanâ, sed divinâ arte comparatam, ut patet ex his verbis: *Secundum formam à Deo traditam, &c.* Item illis, *Quos docuit prophetare &c.* Eandem regendi artem à Deo traditam fuisse, colligo ex eodem Joanne 44. cap. 3. 4. & 5. ubi explicans verba Domini ad Eliam lib. 3. Reg. cap. 17. v. 3. *Recede hinc vade contra Orientem, &c.* Subdit, *Post concupiscentias tuas non eat, & à voluntate tuâ avertere, eam prorsus relinquens, & superioris recto arbitrioque ad mortem propter me humiliter se submitte.* Quasi diceret, quemadmodum auriga ad arbitrium suum, currum & equos dirigit, ita & posteri seu discipuli Eliæ ejus nutui & arbitrio se subjicere omninò debent, ab eoque dirigi. Appositè Boulducus

Bouldur cur. ducis in expositione epistola S. Judæ v. 10. sic hæc verba *Pater mi, &c. Cur- rus Israel & auriga ejus, reddidit, vocans Eliam Generalem Prophetam, archimandritam in quo velut currus, qui spiritu Dei ducebantur, erant aggregati, & ad nutum ejus moderati.* Quæ regimen & imperium quoddam denotant. Undè cœtum Prophetarum sic affatur Joannes Geometra Author Græcus Latinitati redditus à Frederico Morello tom. 8. Biblioth. Patrum secundùm editionem Parisiensem in hymno x. de laudibus Deiparæ:

Gaude Thebista vive & clarissime currus Virtutum rapidis concite quadri jugû.

II. Hoc Eliæ Imperium in discipulos & filios Prophetarum, satis probant de Eliseo verbalib. 3. Reg. c. 19 v. 21. *Secutus*

l. 3. Reg. est Eliam & ministrabat ei. Quomodo ministrabat? ut filius Patri, ut subditus superiori: & confirmatur ex his verbis.

v. 2. *Osculer oro patrem eum & matrem meam, & sic sequar te.* Cur ait: *Osculer*

Tostatus oro, &c. Tostatus quæst. 24. ibi. *Petiit licentiam: quia putavit, quod non poterat jam aliquid agere contra præceptum Eliæ.*

Salianus Illi subscribens Salianus sub anno 317. num. 25. *Postulatio hæc significat injectâ à Deo novo Propheta necessitatem sequendi Eliam: nam si id sibi liberum putaret, non peteret ad Eliâ, quasi à Magistro ac Domino suo veniam salutandi parentes.* Expende illa verba. *Necessitatem injectâ.* Item. *Nam si id sibi liberum putaret, Quasi diceret, sicut quando lora circa equi jugalis aures religantur, illi equi non amplius sui juris sunt, sed necessario sequi debent aurigam; sic Eliseus Eliæ nutui omninò obtemperare debebat.*

III. Non tantùm Eliseus ab Eliâ directus fuit, sed etiam filii Prophetarû: hi enim antea vocabantur Prophetæ, sed ex quo Eliæ & Elisei regimini se subjecerunt, vocati sunt filii Prophetarû, ut optimè animadvertit Joannes 44. lib. de instit. Monach. c. 11. *Filii Prophetarû hujus religionis erant discipuli, & in propheticâ disciplinâ sub regimine ipsorum, tanquam Patrum ipsorum.* Vocat Eliæ & Elisei doctrinam regimè, item Eliam, & Eliseum Patres eorum. Eidem subscribitur Lyranus in lib. 4. Reg. c. 2. Tostatus quæst. 11. quæst. 30. & 31. ait *ipse erat Princeps caterorum tam in doctrinâ morali, quam*

in eruditione legis, & exemplo vitæ, & gerebat curam de omnibus collegiis Prophetarum in terrâ Israel. Idem patet ex piâ exhortatione, quam nomine Eliæ, Salianus habet ad Filios Prophetarum, paulò ante ejus raptum, anno 3139. num. 9. ubi inter alia, ait: *Nonnulli vestrum, qui ad me tunc metu illorum temporum confugiebatis, &c. qui uno jam tum spiritu & voluntate, regebantur & communem nobiscum vitam in religioso Dei famulatu ambiebant.* Et infra. *Primum ergo illud esse capio sive in mandatis, sive in admonitionibus meis, ut omnem idolorum spurcitiâ detestati, anius veri Dei cultum fideliter, constanterque amplectamini, illius legem, ceremonias, atque judicia sanctè, integrè, inviolatè custodiat, &c.* Quæ verba paternum, ac spirituale affectum, sollicitudinem, & jurisdictionem denotant.

Eliseus idè in Eliæ locum successit IV.

est, ut ipsos etiam filios Prophetarum quasi pater & auriga dirigeret. Id colligo ex lib. 4. Reg. c. 2. v. 15 ubi de filiis *l. 4. Reg. Prophetarum. Adoraverunt eum prout cap. 2. in terram.* Lyranus subjungit. *Adora- v. 15. tione dulcia tanquam superiorem suum, eo Lyranus quod esset substitutus loco Eliæ, sub cujus regimine vixerant.* Expende illa verba. *Tanquam superiorem, item. Sub cujus regimine vixerant.* Quæ jurisdictionem & imperium denotant. Caietan. *Hec Caietan. signum tanquam novo Patri loco Eliæ exhibuerunt.* Idèst hoc signum submissionis quasi filii novo Patri, quasi Religiosi novo Superiori præstiterunt, quam submissionem testantur hæc verba, quibus Eliseus non tantùm Pater, sed etiam auriga nuncupatur, etiam respectu populi Israelitici, ut animadvertit Tostatus ad illa verba Elisei ad Eliam lib. 4. *l. 4. Reg. Regum cap. 2. Currus Israel & Auriga cap. 2. cius. Vocatur Auriga, quia ad Aurigam v. 12. pertinet dirigere, ita & Elias dirigebat Israel, revocando eos ad cultum veri Dei, & hoc fuit in monte Carmeli, quando defecit ignis super sacrificium suum, & totus populus videns adoravit Dominum, dicens; Dominus ipse est Deus, & occiderunt Prophetas Baal. Cui favet Dionysius. Ipsum Eliam vocavit currum Israeliticæ plebis, & aurigam ejusdem plebis, quoniam instar currus populum sustentavit, & ejus supportavit ac supplevit defectus*

Joannes 44.

Tostatus

defectus, direxitque eam sicut auriga quadrigam. Juxta hunc sensum hæc eadem verba Joas Rex Israelis infra cap. 13. profert de Eliseo. *Pater mi &c.* Idem Dionysius, *O Pater mi! pradilecte! etenim quod bis ait, Pater, & addit, mi, signum fuit præcipue ac specialis dilectionis suæ ad sanctum virum.* Itaque Pater mi cum sis auriga & curvus Israel, id est director, & sustentator Israeliticæ plebis quid defuncto te faciemus? Josephus refert lib. 9. cap. 8. *Capitis Ions flere ac ingemiscere, ac Patrem eum vocare & dicere Regnum suum sub ipso fuisse securum, & propter ipsam se nunquam armis contra hostes indignisse, sed illos prosperè sine dimicatione vicisse: & quod ipse Eliseus decedendo relinqueret filios Israel Syris ac aliis hostibus captivandos, idcirco vitam suam ac populi de cætero non esse securam, sed gratum sibi esse, ut simul cum ipso à præseni luce recederet.* Ecce quomodo tum Elias, tum Eliseus populi & filiorum Prophetarum Patres vocantur ratione jurisdictionis ac directionis.

V.

Hoc imperium, directionem, seu curam specialem etiam plebis pluris uterque ostendit. Aliqua loca recensēbimus Lib. 3. Reg. cap. 18. v. 18. & sequentibus, Elias Regem Achabum sic affatur. *Non ego turbavi Israel, sed tu &c.* verumtamen nunc mitte, & congrega ad me universum Israel in monte Carmeli &c. Quibus verbis Elias Pastoris supremi officio fungens, Regem Achab corripit, ipsique præcipit, ut convocet universum Israel in montem Carmeli. v. 40. Postquam Deus igne cœlitus emisso suam divinitatem probavit. *Apprehendite* (inquit) *Elias Prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendisset, duxit eos Elias ad torrentem Cison, & interfecit eos ibi.* Illam cædem impetrat præseni & silenti Rege. Non mirum si ita intrepidè ipsum Regem corripit, & Pseudo-Prophetas mactari iubet: id enim non absque potestate & jurisdictione præstabat. Idem patet lib. 4. Reg. cap. 1. ubi Regem Ochoziam reprehendit ob recursum habitum ad Beelzebub, proximamq; mortem in poenam suæ idololatriæ denunciat: duos ejus quinquagenarios ob irreverentiam & sui offi cii contemptum igne cœlesti absumit. Cur ita fecit? quia Pastor, quia

Pater, quia Auriga est. Pastor, Pater, Auriga non semper benignè agere debent, sed correctionis severitatem nunquam adhibere. Divus Chryso-*Chryso.* mus hom. 14. in 2. epist. ad Corinthios. *Etenim misericordia est non semper gratificari egrotis neque adulari illicitis illorum concupiscentiis &c.* Etenim si equum vide-*ris efferris, frænum immitis, ac violentè reprimis, & multum flagellas: quamvis sanè hæc punitio Mater salutis est.* Itaque & in peccantibus: *liga eum qui deliquit donec placeat Deum.* Non tantum in sacris codicibus, sed etiam in prophanis nomen Patris imperium denotat. Virgilius lib. *Virgilius* 2. *Æneidos* Æneam vocat Patrem.

Inde thoro Pater Æneas sic orsus ab alto.
Lib. 8.

At Pater in ripâ, gelidoq; sub ætheris arce.
Et infra.

Tum Pater Æneas puppici satur ab alto.
Lib. 7. de Rege Latino.

Quam Pater inveniam primas cum conderet arces. Et paulò post.

Hic & tum pater ipse ferens responsa latinis. Lib. 12.

Et nos tela Pater ferrum aut ignobile dextera

Spargimus, Lib. 8. de Evandro.
Tum Pater Evander dextram complexus euntis.

Ubi nomen Patris non generationem significat, sed dignitatem & imperium. Cur potius Patris quàm Domini nomine utuntur? Quia nomen Patris superat nomen Domini. Divus Cyrillus, *Atajus Cyrillus* est Patrem esse quàm Dominum, cum sit plus in Deo filium generare quàm mundum creare. Licet Eliæ Patris nomen passim tam à Prophetis, tum à Regibus attribueretur, tamen ab omni fastu alienus erat. Ut patet lib. 3. Reg. cap. 18. ubi sa-*l. 3. Reg.* crificio peracto mactatis Pseudoprophe-*cap. 18.* tis Elias mandat Achabo ut protinus *vers. 45.* currum conscendat. v. 45. cap. 18. lib. 3. Reg. *Iunge currum tuum & descende.* Elias autem v. 46. *Accinctusque lumbis currebat ante Achab. Quasi pedisequus & gregarius miles.* Lib. 4. Reg. cap. 1. v. 15. *Absumptis duobus quinquagenariis, annuens humili precatōni tertii quinquagenarii. Descendit cum eo ad Regem.* Non pompaticè, sed humiliter culmen suæ dignitatis prophetalis, profundâ animi demissione premens, in pot-
tentiâ

14. Reg.
cap. 1.
v. 14.

13. Reg.
cap. 18. v.
18.

14. Reg.
cap. 1. v. 15

tentiâ quasi se potentem ignorans: ita ut de Eliâ & Discipulo ejus Eliseo aliisq; successoriibus dici possit illud Divi Augustini lib. 13. de Civitate cap. 14. *In domo justî adhuc à civitate peregrinantis, & qui imperant serviunt eis, quibus videntur imperare: neque enim dominandi cupiditate imperant: sed officio consulendi: nec principandi superbiâ, sed providendi misericordiâ.* Sciebant dignitatem suam prophetalem servitute non carere, scq; esse in Synagoga sicut oculus est in corpore, ut lucendo serviat, & serviendo illuminet omnia corporis membra. Id D.

Chrysol. Chrysolomus hom. 35. operis imperfecti in Mátthæum innuit. *Ipsi honores primâ quidem facie videntur honores; reverâ autem non sunt honores, sed ministeria diversa. Honor oculi videtur, quia illuminat corpus, sed ipse honor illuminandi non est honor, sed ministerium ejus: & pedum humilitas esse videtur: quia bajulans corpus, sed ipsa humilitas bajulationis non est eorum contemptio, sed ministerium eorum: Propterea Dominus corporis nec oculum suum minus honorat quàm pedem: nec pedem magis contemnit quàm oculum &c.* Sic est in sanctis uniuersumque sancti honor non est honor ejus, sed actus ipsius. *Apostolus putatur à nobis honor esse Apostoli. Verè autem non honor sed ministerium ejus est. Vnde Paulus de Apostolatu suo dicebat, si evangelizem non est mei gloria; necessitas enim mihi incumbit &c.* Quid in Eliâ prophetalis dignitas est nisi cura, nisi ministerium? Dum omnes alloquitur, omnes hortatur, ut relicta prophana Baalitarum sectâ Deum verum colant: Dum è terrâ Israel pergit in Sareptam, stipem petit à viduâ: dum ex aulâ Achab fugit in torrentem Carith, in Carmelum, in Jezrael, in Desertum, in Montem Oreb &c. Quid aliud exercet quàm officium ministri. *Accinctusq; lumbis currebat ante Achab.*

VI. Divus Petrus, Pontificesque Romani ejus Successores, cur Patres sancti seu sanctissimi vocantur & Ecclesia sancta Mater? quia filiis Ecclesiæ seu fidelibus imperant, eosque dirigunt jurisdictione ac imperio saltem spirituali. *Pererius lib. 10. in Daniele explicans illa verba, Daniel vngatur sanctus sanctorum.* Postquàm dedit rationem cur Christus dicatur Sanctus Sanctorum, subdit. *Non modò ipse*

*Christus Sanctus dicitur, sed omnia etiam quæ sunt ipsius, eumque quocumque modo attingunt, vocantur sancta. Nam sponsam ejus, quæ est Ecclesia sanctam nominat Paulus epist. ad Ephesios cap. 5. quin etiam omnes Christiani passim in epistolis Pauli vocantur sancti. Lex ejus & doctrina vasa & vestimenta & quidquid divini cultus ministerio dicatum sacramtumque est, sanctitatis nomen induit. Quid plura, etiam Vicarius Christi Summus Pontifex Romanus, quia ipsum representat in terris omnes mortales dignitate, potestateque præcellens, non tantum sanctus, sed etiam sanctissimus & sanctitas appellatur. Quibus verbis ostendit vocari Patrem Sanctissimum quia reliquos fideles dignitate, potestateque præcellit, scilicet illis legem præscribens. Non loquor hic de Pontifice, ut est Princeps temporalis alicujus Provinciæ, sed ut est caput visibile corporis mystici, quo modo doctores omnes passim asserunt Ecclesiam Romanam, & Pontificem posse toti Ecclesiæ imponere, leges Ecclesiasticas condere, quæ obligent in conscientiâ, violatores plectere saltem censuris aliisque pœnis spiritualibus. Id patet 1. ex veteri testamento Deuter. cap. 17. v. 12. *Qui superbiebit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto Judicis morietur homo ille & auferes malum de Israel.* Dionysius: *Qui superbiebit nolens obedire Pontifici judicio & justioni &c.* Et paulò post: *In veteri testamento ante tempora Regum, quandoque idem fuit Index seu Princeps & Pontifex, sicut Heli & postea Machabæi: sed tempore Regum erant distincta persona, & etiam tempore Judicum usque ad Heli. Dum itaque idem fuit Summus Sacerdos & Index fiebat, ad eundem appellatio seu recursus in quacumque ardua causâ, in præiudiciis. Cùm autem officia illa erant distincta per personas, erat refugium ad Pontificem in spiritualibus causis, ad Indicem in temporalibus.* Hic textus Deuteronomii non tantum intelligi debet de Pontificibus veteris legis, sed etiam novæ. Nâ populus Christianus a quæ est populus Dei, ac plebs Judaica. Nec Princeps Ecclesiasticus in hæc lege debet esse minoris auctoritatis, quàm fuerit in veteri legè. Imò major illi auctoritas competit, at in veteri lege Pontificum*

ficum placita non erant meræ admonitiones, sed decreta, iudicia, leges, imperia, quæ conscientiam obligabant: alioqui non tam severe in delinquentes animadversum fuisset. Quod tamen Deus fieri præcipiebat: ut patet ex verbis textus citati. *Ex decreto iudicis moriatur homo ille.* Dionysius sic explicat. *Nam propria inobedientiâ, seu rebellionem se ipsum spiritualiter perimit, & morte infernalis miseriam perire meretur, atque secundum legem fuerat occidendus.* Per illa verba. *Spiritualiter perimit.* Denotat obligationem in conscientiam. Per hæc atque secundum legem fuerat occidendus. Significat punitionem temporalem. Idem Dionysius deducit ex hoc loco ius in Ecclesiâ observatum obligandi in conscientiam, & peccandi eos qui per contemptum, & scandalose obedientiam detrectant. *Illud jus (inquit) est servandum secundum Glossam hincque consuetudo exorta est, quod Ecclesiastici Indices ac Prælati appellant ad Dominum Papam, à quo secundum iura non appellatur, imò nec secundum Sanctum Bernardum lib. de consideratione, ubi etiam ait, quod quam necessaria est hominibus illustratio solis, tam opportuna est Christianis appellatio talis.*

VII. Ex novo testamento id ipsum patet *Matth. c. 16. v. 19. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.* Quæ verba ad vinculum legis extendi possunt, & vocabulum *Ligaveris*, eo modo explicandum est, quo apud Divum Matthæum cap. 23. v. 4. *Alligant enim onera gravia, & importabilia imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere.* Dionysius. *Componunt, & collecta proponunt, ordinationes, iussiones, & admonitiones difficiles vix impleri potentes, diligentiam, seu conatum modicum non apponunt, ut impleant talia. Vbi per alligant intelligit ordinant, iubeant, admonitiones difficiles faciunt.* Itaque Christus dicens Petro, quæcumque ligaveris, pollicens eî se ratam habituram obligationem legis fidelibus impositam à Petro & successoribus. Rectè Dionysius citata verba Matthæi cap. 16. sic refert. *Quæcumque à regno exclusiveris, excommunicaveris, in absolutum dimiseris servato recto processu seu debito clavium usu.* Quæ verba arguunt singularem in Petro au-

thoritatem & jurisdictionem.

Hæc potestas iterum colligitur ex VIII. verbis Christi Joannis 21 v. 17. *Pasce oves meas.* Maldonatus ait, *Pascere esse regere, ac gubernare, sed ita regere ac gubernare tanquam pastorem gregem, ut alibi sæpe docuimus in caput 2. Matthæi v. 6. Hebraeorum idioma esse, qui Regis Israel intende. Psalm. 79. v. 1. Hebraicè rohhel qui pascis, & Psalm. 77. v. 71. Elegit cum de gregibus ovium, de post festantes accepit eum, pascere Jacob servum suum, & Israel hæreditatem suam.* Quibus verbis ostendit verbū pascere idem esse ac regere, gubernare, & nomen pastoris idem ac Regis. Si igitur Reges habent potestatem animadvertendi in subditos, & eos ad observantiam legum obligandi, ita & summus Pontifex habet in verborū illorū tenore. *Pasce oves meas, pasce agnos meos, &c.* Idem reges Episcopos, rege populos, rege gregem meum, rege Ecclesiam meam. Divus Bernardus lib. de Consider. ad Eugenium cap. 8. id melliflue explicat. *Quis est Sacerdos Magnus? Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctioe Christus. Tu es, cui claves tradita sunt, cui oves credita sunt. Sunt quidem & alii cæli janitores, & gregum pastores: sed tu tantò gloriosus, & quantò & differentius. Virumque præ cateris nomen hæreditasti: habent illi sibi assignatos reges singulis singulos tibi universi crediti, uni unus, nec modò ovium, sed & pastorum: tu unus omnium Pastor. Undè id probem quæris? ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed & etiam Apostolorum, sic absolute & indiscrete tota commissa sunt oves. Si me amas Petre, pasce oves meas, quas? illius, aut illius populi, civitatis, aut regionis, aut certè regni? Oves meas (inquit) cui non planum, non designasse aliquas, sed designasse omnes. Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et paulò post. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur, & in ipsos qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu Episcopo cæclum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam tradere datana potes? Siat ergò in-*

concussum

concessum privilegium tuum, tibi tam in datis clavibus, quam in ovibus commendatis. Licet hæc melliflua imò aurea verba singularem expendi debeant; tamen tantum aliqua ad propositum nostrum studiosus enodemus. Postquam vocavit Sacerdotem magnum, summum Pontificem, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, nuncupat illum hæredem Apostolorum. Quasi diceret quemadmodum Apostoli, & præcipue illorum Coryphæus, Petrus aliquas leges obligativas condiderunt, rebelles & scandalosos anathemate percusserunt, ita & tu cum hæres sis, & vi illius hæreditatis eorum jus & potestatem acceperis eandem, uti potes: nam tu es *Potestate Moyses*. Quasi diceret, sicut Moyses leges stabilivit, & earum transgressores punivit, ita & tu nedum fideles, sed etiam ipsosmet Episcopos tuis legibus rebelles censuris, officiorum privationibus aliisque pœnis plectere potes.

IX.

Idem Christus ad hanc auctoritatem

stabilitam Joannis cap. 20. v. 21.

Sicut misit me Pater & ego mitto vos.

Maldonatus ibi dicit his verbis duplici auctoritatem denotari. Primam suggerit Rupertus lib. 14. his verbis. *Quomodo eum vel ad quid misit filium Pater, nisi ut inter Deum & homines pacem faceret? quomodo istidem, vel ad quid suos in universum mundum filios misit Prædicatores, nisi ad hoc ut inimicos Deo reconciliant homines. Hoc nempe sciens Apostolus ait 1. Corinth. cap. 5. Omnia autem ex Deo qui reconciliavit nos sibi, & dedit nobis ministerium reconciliationis, &c.*

Ibi notat quod particula *sicut* non significat æqualitatem, sed proprietatem. Nam Christus à Patre missus est tanquam ab æquali, Apostoli verò à Christo, ut homines à Deo missi sunt: ut patet ex illo Apostoli 2. Corinth. cap. 5. v. 20. *Pro Christo legatione fungimur.* Scilicet quasi Vicarii. Secunda. Auctoritas expressa his verbis Christi: *Sicut misit me, &c.* Respicit Christum non Apostolos: ita ut scñsus sit; quâ potestate Pater misit me, eadem ego mitto vos: seu non minorem potestatem habeo ut vos mittam, quàm habet Pater; ut me mitteret: & ad hunc sensum referri debent illa verba Christi, Matthæi cap. 28. v. 18. & 19. *Data est mihi omnis*

potestas in celo & in terrâ: euntes ergo docete, &c. Quid innuit perergo? Sicut Pater habuit potestatem me mittendi ad vos, eadem potestate vos mitto ad omnes gentes. Vel tertio dici potest, quod sicut Christus auctoritate & potestate quâ pollebat, leges novas condebat, humanum genus regebat, &c. Ita impendebat Petro facultatem leges condendi. Appositè Theophilactus ibidem. *Atcum opus suscipite, &c.* Quod opus intelligit? auctoritatem leges condendi ad bonum Ecclesiæ, illis rebelles corrigendi, &c.

Idem Sanctus Joannes cap. 21. v. 7. X.

non leve argumentum hujus auctoritatis Pontificiæ suggerit. *Simon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se: erat enim nudus: & misit se in mare: alii autem Discipuli navigio venerunt &c.*

Divus Chrysostomus, Theophilactus, Leontius & alii asserunt Petrum natando venisse ad Christum; Alii pedibus: cur solus Petrus vel natatu vel pedibus venit ad Christum? cur non venit cum aliis navigio, seu cur alii non sic ad Christum accedunt? Divus Bernardus supradictatus. *Accipe (inquit) aliud quod nihilominus prerogativam confirmat tibi: Discipuli navigabant, & Dominus apparebat in littore, quodque jucundus eras in corpore redi vivo. Sciens Petrus quia Dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, aliis navigio pervenientibus. Quid istud? nempe signum singularis Pontificii Petri, per quod non navem unam, ut ceteri quique suam, sed sæculum ipsum suscepit gubernandum. Mare enim sæculum est, naves Ecclesia. Inde est quod alterâ vice instar Domini gradies super aquas unicum se Christi Vicarium designavit, qui non uni populo, sed cunctis præesse deberet. Si quidem aqua multa, populi multi. Ita cum quisque ceterorum habeat suam, tibi ipsa commissa est grandissima navis facta ex omnibus, ipsa universalis Ecclesia toto orbe diffusa. Plura hic ad institutum nostrum notanda sunt. Primum quod in illis verbis singulare Petri Pontificium denotetur. Secundum quod non unam navem, sed sæculum ipsum Petro regendum committatur, & Petrus eo modo spiritualiter gubernet, quo Reges temporaliter. At Proverb. cap. 8. v. 16. *Per me Reges regnant & legum conditores iusta decernunt:**

Matth. c. 28. v. 1. 19.

Prover. c. 8. v. 16.

Cccc2 decernunt:

decernunt: per me Principes imperant. &c. Igitur Pontifices & Romana Ecclesia spiritualiter regnantes leges condunt, iusta decernunt, & secundum illis concessam auctoritatem à Christo toti Ecclesie imperant, rebelles coercent pœnis & censuris, &c. Nam quid est Vicarium esse Christi? quid est non uni populo, sed cunctis præesse? quid grandis simæ navis habere curam & administrationem? nisi ut eam quasi nauclerus & præfectus dirigat, & cuique nautarum sua munia præscribat, ac deficientes corripiat. Hæc potestas Pontificia imperandi & coercedi patet ex jejuniis Vigiliarum, &c. quæ secluso contemptu obligant fideles in conscientia: ita ut Canon. 68. Apostolorum ordinet Clericum deponi, & Laicum excommunicari, qui præfata jejunia non observaverint. Concilium Toletanum Can. 9. eos priver Sacra Synaxi in Paschate, etiam pœnas præscribat iis, qui à Carnibus non abstinerint, & Jejunium Quadragesimale non servaverint ex in-temperantia. Quibus favet Divus Ambrosius serm. 25. *Non leve peccatum est indictum fidelibus Quadragesimam violare, & jejunia consecrata ventris voracitate dissolvere.* Divus Augustinus serm. 2. de tempore. *Aliis diebus jejunare remedium est, in Quadragesima non jejunare, peccatum est.* Accedit Divus Basilius Orat. 2. de jejunio. *Vide nê propter parvam edulcorum voluptatem damnum incurras, & te ipsum eriminis reum statuas.* Divus Chryostomus hom. 6 ad populum Antioch. *Adveniente jejunio, estis millies quis exhortetur, & infinita conscient, & cogant vinum libare, vel aliud quid jejunii lege non concessum gustare, omnia quis mallet pati, quam prohibitum tangere nutrimentum.* Illa Patrum placita paulò attentius expendamus, Divus Ambrosius ait, indictam fidelibus Quadragesimam violare, &c. non leve est peccatum. Igitur leges Ecclesiasticæ obligant in conscientia. Quod Divus Augustinus citatus confirmat, Et Divus Basilius, qui paulò ante præcepti meminerat, & postea ostendit eos violatores damnum incurrere, & se reos criminis constituere. Item Divus Chryostomus dicens prohibitum nutrimentum ita tenaciter observari, ut

malit quis innumeris suppliciis affici, quam nutrimentis prohibitis vesci.

Quod autem Romana Ecclesia & summus Pontifex possit aliquas leges condere, quæ in conscientia obligent, violatores justis pœnis afficiant, hæc ratione ostenditur. Ut Ecclesia benè & ritè regatur, præter leges divinas & civiles, etiam aliis indiget, quæ habent vim coactivam, & in conscientia obligent. Nam cum homo constet animâ, & corpore, sensu & ratione, indiget legibus, quæ inducant rationem ad illas servandas, quatenus ratio, gratiæ, fidei ac legi Evangelicæ subiecta est. At Leges Ecclesiasticæ Pontificum & Conciliorum, sunt tantum conclusiones, vel determinationes deductæ ex principiis Evangelii. Nam ex illo loco Joan. 12. v. 26. *Qui mihi ministrat me sequatur.* Deducitur hæc conclusio. Igitur utile est sancire legem, nê admittantur ad sacrum ministerium, qui noluerint esse continentis, &c. Quod autem hæc leges sint coactivæ, patet ex Aristotele lib. 2. Ethicorum cap. 9. *Lex est sermo ab aliquâ prudentiâ ac mente profectus, vim habens cognoscendi.* Undè Gregorius à Valentiano x. 2. disp. 7. quæst. 5. part. 6. §. 1. notat aberrasse Gersonem asserentem quod Confessio annua, Jejunium Quadragesimale & similia, sint necessarii faciendâ, non quia lex humana præcipit, sed solum quia deelarar legem divinam. Vide plura ibi de his. Consultæ etiam Bellarminum de Pontifice cap. 15. Sotum de Justitiâ q. 6. art. 4. Nostrum Lezanam tom. 4. qq. regularium. v. leges regularium & alios.

Licet hæc potestas Pontificia & Ecclesiastica condendi leges, dirigendi Ecclesiam, subditos coercedi, & plectendi sit magna: imò omnes mundi potestates superet (Juxta illud Bernardi epist. 283. ad Conradum Imperatorem. *Legi omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit; quam scientiam cupio vos custodire in exhibendo reverentia Petri Vicario, sicut ipsam nobis vultis ab universo servari imperio.*) Et omnes populi, Principes, Reges, Imperatores, sint oves Pontificis, ab eoque possint judicari, non vicissim Pontifex ab illis. Sic Fabianus Philippum, Ambrosius Theodosium, Innocentius Arcadium, & alii

Ambrosius.

Augustinus.

Basilius.

Chryostomus.

Joannis 12. v. 26.

Aristot.

Gregorius à Valentiano.

XII.

Bernardus.

& alii; tamen nunquam Pontifices pios Imperatores judicarunt, vel illis imperarunt, ut fusè probat Nicolaus epist. ad Michaellem.

XIII. Quod si Pontifices ex necessitate vel humilitate illis se subjecerint, non tamen supremam illorum dignitatem Ecclesiæ S. Greg. ejusmodi factum minuit, Sic S. Gregorius lib. 3. epist. 61. appellat Imperatorem Dominum suum serenissimum, se verò indignum ejus servum, & ei se obedientiam debere asserit. Item lib. 4. epist. 31. & 34. eadem ferè habet: sed ut scribit Joannes Diaconus lib. 4. cap. 58. vitæ ejus, omnes Sacerdotes vocabat fratres, omnes clericos filios, omnes laicos dominos: Imperatorumque laicorum petitiones ex humilitate mandata & imperia nuncupabat, juxta communem nostrum loquendi usum, quo alteri aliquid cupienti, vel à nobis postulanti respondere solemus, nos obtemperaturos, licet non præceperit, nec præcipere potuerit. Deindè Sanctus Pontifex vocat se Imperatoris servum, quia tunc Imperator erat Dominus temporalis Urbis Romanæ; & Divus Gregorius plurimum indigebat ejus ope & amicitia, ut servaret à Longobardorum gladio & furore, tam sua, quàm Ecclesiæ & populi Romani bona. Denique eo modo se vocat servum, quo passim alii Pontifices se servos servorum Dei appellant. Quomodo taliter se nominant? Non se nominat Pontifex servum, seu servum servorum à servitute propriè sumptam, nam Pontifex non potest esse servus: Imò si servus eveheretur ad Sedè Apostolicam statim efficeretur liber, cap. si servus, 54. dist. Bald. in l. quisquis, c. de epif. & cler. Philippus Franc. in præmio 6. decret. n. 8. hoc ergò nomine Servus seu Servus Servorum Iesus est Divus Gregorius ex humilitate ut notat Nauclerus in sua Monarchiâ Ecclesiasticâ & seculari Christianâ lib. 1. 2. p. cap. 9. ita tamen ut in summâ hæc humilitate supremam Pontificis auctoritatem retineret, exemplo Sancti Petri, qui se in omnibus humiliter demittens, tamen suam supremam auctoritatem sustinebat pro ratione temporis, officii, & negotiorum, Sic dum summi Pontifices in supremâ Ecclesiæ Cathedrâ positi hæc verba proferunt Alexander VII. Servus Servorum Dei

& c. tacitè canunt cum Psalmistâ psalm. 130. v. 1. Domine non est elasi cor meum, neque elasi sunt oculi mei, neque ambulavi in malignis, neque in mirabilibus super me, seu non humiliter sentiebam, &c. Hujus humilitatis meminit Apostolus 1. ad Theof. Thessal. salonicenses c. 2. v. 7. Facti sumus parvuli in medio vestrum. 2. Corinth. c. 4. v. 5. 2. Corin. Nos autè servos vestros per Iesum Christum, c. 4. v. 5. Quæ Apostoli verba ejus humilitatem non solum denotant, sed etiam ministerium & laborem indefessum pro Ecclesiâ exhibitum.

Hujus servitutis meminit Sanctus XIV. Gregorius Nazianzenus in sua Apologia pro fugâ in Pontum pro renunciatu Episcopatu labores, Divi Pauli exponens, ait. Hic spiritualis omnis profectura finis est, privata utilitate contempta, commodis aliorum inservire. Divus Hieronymus in cap. 33. Ezechielis idem sentit. Non putemus honores nos accepisse, sed ministerium. Divus Chryostomus homil. 35. operis imperfecti in Matthæum, Apostolatus putatur esse honor Apostoli, verè autem non honor, sed ministerium est. Origenes hom. 6. in Isaiam loquens de Episcopo. Non ad principatum Ecclesiæ venit, qui salvari vult, nisi præsit, sed ad servitutem Ecclesiæ. Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic, &c. Qui vocatur ergò ad Episcopatum, non ad principatum vocatur, sed ad servitutem totius Ecclesiæ. Et tractatu 31. in Matthæum. Peccat in Deum quicumque Episcopus, qui non quasi servus servus ministrat, sed quasi Dominus: Frequenter autem & quasi amarus Dominus dominans per vim similis constitutus Aegyptiis, qui affligebant vitam filiorum Israel. Quod si quando arbitrantur se esse in magno fastigio, quia constituit eos Dominus super familiam suam, cognoscant, quia non hoc eos salvat, sed illud ut dent illis in tempore cibos. Eadem est mens Sancti Basilii in regulis fusioribus 30. Antistes dignitate illâ extolli non debet, sed illud habere sibi persuasum, ut quò pluribus præsit, hoc necesse sit pluribus ut ministraret. Vt igitur qui sanctis multis ministrat & sanctorum de singulorum vulneribus abstergetis & remedia adhibet accommodata, munere illo non ad animi elationem, uti consuevit, sed ad demissionem potius & sollicitudinem, &c. Ita Divus Chryostomus homil. 1. Chryosf

Quare Summus Pontifex Roman. dicatur Servus Servorum Dei.

in epistolam ad Titum. *Non ad Principatum (inquit) promovetur; sed ad servandum innumeris dominis: qui contraria capiunt semper, & dicunt. Nam quod laudabis ille, culpabis alium, rursumque quod iste vituperabis, alium admirabis.* Ierum audiamus Divum Hieronymum in cap. 3. Sophonix sic scribentem. *Non dignitas, & nomina dignitatum, sed opus dignitatis salvare conuenit. Opus autem est ministerium. Ideo qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: opus dixit, non dignitatem.* Idem explicans illa verba Apostoli ad Ephes. c. 5. v. 21. *Subiecti invicem in timore Christi.* Recte subdit loquens de Episcopis. *Hoc interest inter gentium Principes & Christianorum: quod illi dominantur subditis, nos servimus; & in eo majores sumus, si minimi omnium fuerimus.* Qui omnes Patres uno ore predicant prelaturas in Ecclesia esse onera, esse servitutes, esse ministeria: prelatos esse operarios, esse œconomos, & dispensatores: esse ministros & servos, non aliam de se, suisque coepistolis, & Episcopis vult à Corinthiis, & ab unoquoque homine opinionem concipi, 1. epist. cap. 4. v. 1. *Sic nos existimes homo, ut ministros & dispensatores mysteriorum Dei.* Quasi diceret errat homines quicumque sint, qui putant nos esse Principes sæculi, & dominos mundi, qui aliis præstant, ut illis dominantur, ut illis labores injungant, & subditi laborent, ipsi verò quiescunt, dormiunt, epulantur &c. Turpiter (inquã) fallitur: scire debent illi, nos esse Apostolos missos à Deo, & Episcopos animarum, ut illis ministremus sacramenta, & alia, quæ à Christo pro eorum salute ordinata sunt, ut dispensemus mysteria Dei. Sumus dispensatores & œconomi, non principes. Dionysius, *Sic nos Apostolos & Prædicatores, ac Christi Vicarios existimet qui ùque fidelis, ut ministros Christi non ut principales, aut gratia collatores, & ut exhibitores seu distributores divinatorum sacramentorum.* Hugo Cardinalis. *Sic nos existimes ut ministros 1. Petri. cap. 5. Judicum cap. 8. Non dominabor vestri sed Dominus (ministros infirmul servitudo aliis, quibus predicamus) quos baptizamus, qui sunt in domo Dei, id est in Ecclesia, Lucæ cap. 22. qui precessor est in vobis, sit ministrator.* Si Apostolus aliiquæ Prælati non dominationem

sed servitutem, non imperium sed ministerium se exercere asserunt: à fortiori summus Pontifex Servus, imò Servus Servorum nuncupari debet. D. Bernardus referens Christi verba Luc. c. 22. ait. *Qui major est vestrum sit sicut minor, & qui precessor sicut qui ministras.* Subdit. *Forma Apostolica hac est, dominatio interdicitur, indicitur ministratio, quæ & commendatur ipsius exemplo Legislatoris, qui secutus adjungit, Ego autem in medio vestrum sanquam qui ministras. Quis se jam titulo hoc inglorium putet, quo se prior Dominus gloria præsignavit.* Christus se ministrum prædicat, non unius, sed omnium: sic Pontifex non unius Regionis, sed totius orbis minister est. Idem Divus Bernardus paulo post. *Exi in mundum: ager est enim mundus, isque creditus tibi exi in illum, non tanquam Dominus, sed tanquam villicus videt & præparare, unde exigendus es rationem &c.* Idem lib. 3. in initio. *Præsis, ut prosis: præsis tu fidelis servus & prædens, quem constituit Dominus super familiam suam, ad quid? ut des illis escam in tempore: hoc est ut dispenfes, non imperes.* Et infra. *Curandum summoperè tibi & tota vigilantia considerandum, quomodo, qui non sapiunt, sapiant, & qui sapiant non despiciant, & qui despiciunt respiciant.* Et paucis interjectis ait. *Interest proinde tua dare operam quam possis, ut increduli convertantur ad fidem, conversi non avertantur, aversi revertantur, porro perverfi ordinentur ad rectitudinem, subverfi ad veritatem revertantur.* Non dicit increduli, perverfi, averfi, hujus vel illius Regionis: sed universim perverfi, averfi ubicumque sint. Ad hanc sollicitudinem & ministerium designandum Pontifex Romanus semper utitur pallio: alii verò Prælati magni, qui à Pontifice Romano usum hujus pallii acceperunt, tantum certis locis & temporibus gerunt. Extra. *De usu pallii cap. Ad honorem.* Merito Adrianus V. hoc ministerium & sollicitudinem Ecclesiarum, laboresque accuratas totius mundi salvandi esse gravissimas declaravit Joanni Anglo, ut hic refert. *Dominum Adrianum cujus tempora felicia faciat Deus hujus rei seitem in voce, quia Romano nemo miserabilior est, conditione ejus nulla miserior: & licet nihil aliud ladar, necesse est cissimè vel solo labore deficiat: factus enim in eâ Sede sanias*

Hieron.

1 Cor. 4. v. 1.

Dionys.

Hugo Card.

Bernar.

Luc. c. 22. v. 26

Quare Pontifex semper usatur pallio

miserias invenisse, ut factâ collatione presentium, tota præcedens amaritudo jucunditas & vita felicissima fuerit. Quasi diceret servitutis quidem miseria magna est, juxta illud Senecæ Troad. Act. 4.

Seneca Durum, invisum, & grave est Servitia ferre.

Calim Rhod. Et Cæli Rhod. l. 4. lect. antiquarū c. 3. t. Servitutē esse omnium malorum postremū, non modo bello, sed etiam morte fugiendum ab celeberrimis auctoribus pronunciatum est. Spinoza vita est & multis obicibus prædita: quoniā ut (inquit Imperator) libertas incomparabile prætium est, contemptibilis quoque: nam & jure civili servi pro nullo habentur, nec caput habent: imò verò etiam miserima. Etenim quid miserius aut infelicius, quam addici alicui, qui & vitæ, & neci in te habeas potestatem: & si quid acquiras, Domino acquiras. Tamen Pontificis miseria infelicior est. Idem; qui fuit à secretis S. Thomæ Cantuariensis infra. Hoc etiam mihi sævè adjecit, de gradu in gradum, & claustrali Clerico per omnia officia in Pontificem Summum ascenderit, nihil unquam felicitatis aut tranquilla quietis vitæ priori adjectum ab ascensu: & ut verbis ejus utar injucunde, & malleo semper dilatavit me Dominus. Quomodo ait quod conditione ejus nulla sit miserior? et si enim servitus sit, tamen est splendida, Augusta, dives ab omnibus honorata: servitus verò est vilissima, pauperrima, despectissima? Nihil refert Pontificatus est ministerium & servitus aliarum servitutum,

miseriam excedens. Nam servi aliquando otiantur, nec ullis rebus gravioribus implicantur: At Pontifex fateatur in eâ Sede tantas miseras invenisse, ut factâ collatione presentium tota præcedens amaritudo, jucunditas & vita felicissima fuerit. Quis his auditis non fateatur Pontificiam dignitatem verè esse non servitutem tantum, sed servitutem servitutum? omnium quippè curam habens omnium servituti subiicitur, omnia onera fert. Divus Gregorius lib. 9. Moral. cap. 10. Tantorum pondera unusquisque sustinere compellitur, quantum in hoc mundo principatus. Cùm itaque Pontifex Romanus non uni populo, sed omnibus populis, omnibus Magistratibus, omnibus Regibus, uno verbo, toti mundo principetur, eorum onera portat. Undè Sanctus Bernardus epist. 42. ad Henricum Senonensem Archi-Episcopum. Si tentatio est vita cujusque hominis super terram, quantum periculis patet vita Pontificis, cui omnium necesse est ferre tentationes. Aurea sanè verba, quæ maturè perpendi debent. Ecclesiam & Sedem Romanam aliis titulis nomen Parentis mereri ostendemus agendo de Pontifice Romano. Plura etiã proferemus sparsim reliquis tomis, si Deus (sine quo nihil est validum, nihil sanctum) eos in lucem produci concedat ad Ecclesiæ Romanæ Sponsæ suæ (cujus censuræ me humillimè subijcio) commendationem: Eiusdemque Dei Optimi Maximi, Virginis Deiparæ, & Sanctorum Prophetarum Eliæ & Elisei gloriam,

S. Greg.

FINIS

L O C O R V M

S A C R Æ S C R I P T V R Æ

E X V T R O Q V E T E S T A M E N T O ,

Quæ in hoc Volumine specialiter elucidantur.

P. Paginam indicat. N. Numerum marginalem denotat.

E X V E T E R I T E S T A M E N T O .

Ex Genesi.

Cap. 2. v. x. **I**MMISIT ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus; & replevit carnem pro eâ &c. p. 29. n. 4.

V. 25. Dixitque Adam hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne meâ, p. 29. n. 4.

Cap. xi. v. x. Erat autem terra Labii unius, & sermonum eorundem. p. 54. n. 25.

Cap. 17. v. 10. Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me & vos. p. 15. n. 4.

Cap. 27. v. 27. Accessit, & osculatus est eum, statimque sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens ait illi: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. p. 195. n. 9.

V. 37. Frumento & vino stabilivi eum; & tibi post hæc Fili mi ultra quid faciam. p. 153. n. 4.

Cap. 28. v. 11. Tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens capiti suo dormivit in eodem loco. p. 274. n. 10.

Cap. 31. v. 24. Nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum; sed Deus Patris vestri heri dixit mihi: cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius. p. 114. n. 2.

Cap. 48. v. 22. Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo. p. 192. n. 5.

Cap. 49. v. 10. Non auferetur sceptrum de Judâ, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est; & ipse erit expectatio gentium. p. 165. n. 6.

V. 24. Inde Pastor egressus est lapis Israel. p. 156. n. 8.

Ex Exodo.

Cap. 3. v. 2. **A**pparuit Dominus in flamma ignis, p. 523. n. 10.

V. 5. Locus, in quo stas terra sancta est. p. 130. n. 1.

V. 14. Ego sum qui sum. p. 211. n. 12.

Cap. 4. v. 1. Non credent mihi, neque audient vocem meam. p. 93. n. 1. p. 205. n. 8.

V. 2. Dixit ergo ad eum: Quid est, quod tenes in manu tua? respondit virga &c. p. 93. n. 1.

V. 5. Ut credant (inquit) quod apparuerit tibi Dominus Patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. p. 206. n. 8.

V. 8. Non sum eloquens ab heri & nudius tertius; & ex quo locutus est ad servum tuum, impeditioris linguæ ego sum. p. 205. n. 8.

V. 19. Digitus Dei hic est. p. 115. n. 2. p. 206. n. 9.

Idid. Induratumque est cor Pharaonis. p. 206. n. 9.

V. 30. Ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus, in qua non jaceret mortuus. p. 207. n. 9.

V. 46. In una domo comedetur, D d d d ncc

INDEX LOCORUM,

nec effertis de carnibus ejus foras, nec os illius confringetis. p. 347. n. 4.

Cap. 27. v. 11. Cùmque levaret Moses manus vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. p. 191. n. 4.

Cap. 28. v. 2. Faciesque vestem sanctam. p. 131. n. 2.

V. 15. Rationale quoque judicii facies in opere Polymito &c. p. 330. n. 3.

Cap. 29. v. 31. Arietem consecraturus tolles, & coques carnes ejus in loco sancto. p. 130. n. 1.

Cap. 30. v. 31. Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. p. 131. n. 2.

V. 32. Caro hominis non vnetur ex eo, & juxta compositionem ejus non facietis aliud; quia sanctificatum est, & sanctum erit vobis. p. 131. n. 2.

Ex Levitico.

Cap. 12. **O**MNE sanctum non tanget. p. 131. n. 2.

Cap. 23. v. 24. Mense septimo, primo die mentis erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctum. p. 131. n. 2.

Cap. 27. v. 28. Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit quidquid semel consecratum est sanctum sanctorum erit Domino. p. 131. n. 2.

Ex Numeris.

Cap. 11. **P**ORTA cos in sinu tuo. p. 318. n. 2.

Ex Deuteronomio.

Cap. 18. **P**ROPHETAM suscitabo te de medio fratrum suorum, similem tui, & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. p. 119. n. 1.

V. 21. Quomodo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus. p. 19. n. 1.

V. 22. Hoc habebis signum; quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non eveniet: hoc Dominus non

est locutus; sed per rumorem animi sui Propheta confinxit; & idcirco non timetis eum. p. 19. n. 1.

Cap. 32. v. 31. Non enim est Deusoster, ut Dii eorum, & inimici nostri sunt judices. p. 114. n. 1.

Ex Lib. Josue.

Cap. 5. **S**OLVE calceamentum tuum. p. 16. de pedibus tuis: locus enim in quo stas sanctus est. p. 130. n. 1.

Vers. 10. Cùmque venissent ad tumulos Jordanis in terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis. p. 34.

Ex Lib. Judicum.

Cap. 3. **F**ECERVNTQUE malum in conspectu Domini, & oblitii sunt Dei sui, servientes Baalim & Astaroth. p. 255. n. 5.

Ex Lib. 1. Regum.

Cap. 10. **S**TETITQUE in medio populi, & altior fuit universo populo, ab humero, & sursum. p. 544. n. 23.

Cap. 15. v. 33. Et in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis. p. 550. n. 5.

Cap. 18. v. 27. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem. p. 28. n. 4.

Ex Lib. 2. Regum.

Cap. 6. **I**MPOSERVNT Arcam Dei super plaustrum novum, tuleruntque eam de domo Abinadab, quæ erat in Gabaâ: Oza autem & Ahio minabant plaustrum novum. p. 169. n. 7.

Vers. 6. Extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves & declinaverunt eam. p. 169. n. 7.

Ex Lib. 3. Regum.

Cap. 5. **P**RÆCEPITQUE Rex ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum Templi, & quadrarent eos. p. 323. n. 6.

Cap. 16. v. 31.

Cap. 16. v. 3. Et abiit, & servivit Baal, & adoravit eum. Et posuit Aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samariâ p. 98. n. 1. p. 255. n. 5.

Cap. 17. v. 2. Vivit Dominus in cuius conspectu sto. p. 4. n. 5. p. 87. n. 1. p. 52. n. 10.

Verf. 3. Recede hinc & vade contra Orientem. p. 127. n. 10. p. 521. n. 3. p. 568. n. 1.

Verf. 4. Corvisque præcepi, ut pascant te. p. 357. n. 2.

Verf. 9. Factus est sermo Domini ad Eliam, dicens: surge, & vade in Sarepta Sidoniorum, & manebis ibi. Præcepi enim mulieri viduæ, ut pascat te. p. 55. n. 25.

Verf. 10. Surrexit, & abiit in Sarepta: cumque venisset ad portam Civitatis apparuit ei mulier vidua. p. 55. n. 25, p. 33. n. 1.

Verf. 13. En colligo duo ligna, ut faciam illum mihi & filio meo, ut comedamus & moriamur. p. 342. n. 1.

Verf. 14. Hæc autem dicit Dominus Deus Israel. Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur. p. 151. n. 1. p. 326. n. 3.

V. 15. Quæ abiit & fecit iuxta verbum Eliæ. p. 514. n. 1.

V. 16. Ex illâ die hydria farinæ non defecit, & lecythus non est imminutus iuxta verbum Domini. p. 545. n. 1.

V. 18. Dixit ergo ad Eliam. p. 354. n. 1.

Ibid. Quid mihi, & tibi vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum. p. 353. n. 11.

V. 19. Et ait ad eam Elias, da mihi filium tuum. V. 19. Tulitque eum de sinu ejus, & portavit in coenaculum, ubi ipse manebat. V. 20. Et posuit super lectum suum, & clamavit ad Dominum, & dixit, Domine Deus etiam nunc viduam apud quam utcumque sustentor affixisti, ut interficeres filium ejus. p. 567. n. 7.

V. 21. Domine Deus meus, obsecro revertatur anima pueri hujus in viscera ejus. v. 22. Et exaudivit Dominus vocem Eliæ, & reversa est anima pueri intra eum & revixit. p. 546. n. 1.

V. 24. Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei

es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est. p. 114. n. 2.

Cap. 18. v. 4. Cum interficeret Jezebel Prophetas Domini, tulit ille centum Prophetas, & abscondit eos quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & pavit eos in pane & aquâ. p. 176. n. 2.

V. 13. Numquid indicatum est tibi Domino meo quid fecerim cum interficeret Jezebel Prophetas, quod absconderim de Prophetis Domini centum viros quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & paverim illos pane & aquâ. p. 98. n. 1.

V. 18. Non ego turbavi Israel, sed tu & domus Patris tui, qui dereliquisti mandata Domini, & secuti estis Baalim. p. 88. n. 1. p. 570. n. 5. p. 556. n. 1.

V. 19. Verumtamen congrega ad me universum Israel in monte Carmeli. p. 570. n. 5. p. 7. n. 1. p. 358. n. 2.

Ibid. Et Prophetas Baal 450. Prophetasque Lucorum 400. qui comedunt de mensâ Jezebel. p. 98. n. 1.

V. 21. Vsq̄uequo claudicatis in duas partes, si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal sequimini eum. p. 114. n. 1. p. 556. n. 1. p. 550. n. 1.

Ibid. Et non respondit ei populus verbum. p. 114. n. 1.

V. 24. Et Deus qui exaudivit per ignem ipse sit Deus. p. 58. in prologo. p. 194. n. 5.

V. 30. Dixit Elias omni populo, venite ad me, & accedite ad me: & accedente ad se populo curavit altare Domini, quod destructum fuerat. p. 21. n. 1. p. 23. n. 4.

V. 31. Et tulit lapides iuxta numerum Tribuum filiorum Jacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens, Israel erat nomen tuum. p. 323. n. 6.

V. 32. Et ædificavit altare in nomine Domini. p. 325. n. 6.

Ibid. Fecitque aquæ ductum. p. 310. n. 4.

V. 36. Cumque jam tempus esset, ut offerretur holocaustum, accedens Elias Propheta. p. 423. n. 17.

Ibid. Ait Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie quia tu es Deus Israel, & ego servus tuus, & iuxta præceptum tuum feci omnia verba hæc. p. 567. n. 7.

INDEX LOCORUM

V. 39. Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait Dominus ipse est Deus. p. 58. prol. p. 114 n. 1. p. 277 n. 14. p. 325. n. 6. p. 556. n. 1.

V. 40. Dixitque Elias ad eos, apprehendite Prophetas Baal, & n̄ unus quidem effugiat ex eis p. 422. n. 17. p. 570. n. 5.

Ibid. Quos cum apprehendisset, duxit eos Elias ad torrentem Cison, & interfecit eos ibi. p. 550. n. 5.

V. 42 Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram, posuit faciem suam inter genua sua p. 273. n. 1. p. 567. n. 7.

V. 44. In septimâ autem vice: Ecce nubecula parva quasi vestigium hominis. p. 18. n. 12.

Ibi. Junge currum tuum & descende. p. 570. n. 5.

V. 45. Cumque se verteret huc atque illuc, ecce Cœli contenebrati sunt, & nubes; & ventus, & facta est pluvia grandis. p. 277. n. 10.

V. 46 Accinctisque lumbis currebat ante Achab. p. 570 n. 5. p. 571. n. 5.

Cap. 17. v. 2. Misit Jezabel nuntium ad Eliam dicens: hæc mihi faciant Dii, & hæc addant, nisi hæc horâ cras posuero animam tuam, sicut animam ex illis, p. 98. n. 1.

V. 5. Projecit se, & obdormivit in umbra juniperi. p. 5. n. 7.

V. 8. Comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb. p. 152. n. 2. p. 566. n. 5.

V. 9. Ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid agis Elia? p. 567. n. 6.

V. 10. Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio. p. 567. n. 6. p. 306. n. 4. p. 307. n. 1. p. 546 n. 2.

V. 12. Post ignem sibilus auræ tenuis. p. 316. n. 2.

V. 13. Quid hic agis Elia? p. 567. n. 6.

V. 14. Derelictus ego solus, & querunt animam meam, ut auferant eam. p. 21. n. 1.

V. 15. Et ait Dominus ad eum: Vade et revertere in viam tuam per desertum Damasci. p. 317. n. 2.

V. 16. Eliseum filium Saphat unges

Prophetam pro te. p. 340. n. 3.

V. 18. Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, & omnes os quod non adoravit eum osculans manus. p. 340 n. 3.

V. 19. Profectus ergo indè Elias, reperit indè Eliseum, filium Saphat arantem in duodecim jugis boum &c. misit pallium suum super illum. p. 315. n. 1.

V. 20. Osculari oro patrem meum, & matrem meam, & sic sequar te. p. 84. n. 1. p. 569. n. 2.

Ibid. Vade & revertere, quod enim meum erat feci. p. 84. n. 1. p. 569. n. 2.

V. 21. Consurgensque abiit, & secutus est Eliam & ministrabat ei. p. 84. n. 1. p. 569. n. 2.

Cap. 2. v. 1. Vineam erat Naboth Jezraelitæ, qui erat in Jezrael juxta Palatium Achab Regis Samariæ. p. 132. n. 6. p. 240. n. 32. n. 33.

V. 2 Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: da mihi vineam tuam ut faciam mihi &c. p. 240. n. 32. n. 33.

V. 3. Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus, n̄ dem hereditatem Patrum meorum tibi. p. 133. n. 6.

V. 13. Quamobrem eduxerunt eum extra Civitatem, & lapidibus interfecerunt. p. 133. n. 7.

V. 15. Factum est cum audivisset Jezabel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta est ad Achab: Surge, posside vineam Naboth Jezraelitæ: non enim vivit Naboth, sed mortuus est. p. 149. n. 7.

V. 19. Hæc dicit Dominus in loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. p. 264. n. 2.

V. 21. Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem. p. 265. n. 2.

V. 37. Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque & dormivit in sacco & ambulavit demisso capite. p. 563. n. 2.

Cap. 22. v. 6. Responderunt: ascende, & dabit eam Dominus in manu regis p. 119. n. 2. p. 247. n. 6.

V. 34. Vir autem quidam terendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu

& casu percussit regem Israel inter pulmonem & stomachum, at ille dixit arijæ suo, verte manum tuam, & eijce me de exercitu, quia graviter vulneratus sum. p. 98. n. 1.

V. 35. Commissum est ergo prælium in die illâ, & Rex Israel stabat in curru suo contra Syros, & mortuus est vespere: hucbat autem sanguis plagæ in sinu currus, ibidem.

V. 36. Et præco insonuit in universo exercitu antequam occumberet, dicens: unusquisque revertatur in Civitatem, & in terram suam, ibid.

V. 37. Mortuus est autem Rex, & perlatuſ est in Samariam, sepeliveruntq; regem in Samariâ, ibid.

V. 38. Et laverunt currum ejus in piscinâ Samariæ, & lincerunt canes sanguinem ejus, & habenas laverunt juxta verbum Domini, quod locutus fuerat, ibidem.

V. 43. Et ambulavit in omni viâ Asæ Patris sui, & non declinavit ab eâ, fecitque quod rectum erat in conspectu Domini. p. 191. n. 4.

Lib. 4. Regum.

Cap. 1. V. 1. Ir pilosus, & zonâ pelliceâ v. 8. V. 2. Accinctis renibus. p. 127. n. 10. p. 174. n. 10.

V. 9. Qui ascendit ad eum, sedentiq; in vertice montis, &c. p. 7. n. 1.

V. 15. Descende cum eo, n. timeas: surrexit igitur, & descendit cum eo ad regem. p. 570. n. 5.

Cap. 2. v. 3. Egressi sunt filii Prophetarum, qui erant in Bethel ad Eliseum, &c. p. 358. n. 3.

V. 8. Tulitque Eliâs pallium suum, & involvit illum, & percussit aquas, que divisæ sunt in utramque partem, & transierunt ambo per siccum. p. 153. n. 5.

V. 9. Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus. p. 208. n. 2. p. 328. n. 1. p. 451. n. 6.

V. 11. Ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrumque. p. 315. n. 1.

Ibid. Et ascendit Eliâs per turbinem in cælum. p. 187. n. 1.

V. 12. Elifeus autem videbat & clamabat: Pater mi, Pater mi currus Israel & auriga ejus. p. 3. n. 3. p. 150. n. 8. p. 180. n. 3. p. 114. n. 6. p. 317. n. 1. p. 325. n. 6.

p. 386. n. 7. p. 552. n. 9. p. 563. n. 1. p. 567. n. 4.

V. 14. Percussitque aquas et divisæ sunt huc atque illuc p. 157. n. 8. p. 316. n. 2. Ibid. Ubi est Deus Eliæ, etiam nunc.

p. 556. n. 1.

V. 15. Adoraverunt eum proni in terram. p. 84. n. 2. p. 567. n. 4. p. 526. n. 1.

V. 21. Sanavi aquas has, et non erit ultra in eis mors, neque sterilitas. p. 281. n. 3.

Cap. 3. v. 17. Hæc dicit Dominus, non videbitis ventum neque pluviam, alveus iste replebitur aquis, &c. p. 546. n. 1.

Cap. 4. v. 1. Mulier quædam de uxoriſus Prophetarum clamabat ad Eliseum, p. 25. n. 1. p. 336. n. 1.

V. 3. Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca. p. 255. n. 4.

V. 33. Ingressus clausit ostium super se, et super puerum, et oravit ad Dominum, et ascendit, et incubuit super puerum, posuitque os suum super os ejus, et oculos suos super oculos ejus, etc. p. 546. n. 1.

V. 41. Afferte farinam, cumque tullissent, misit in ollam, et ait, infunde turba, ut comedant, et non fuit amplius quidquam amaritudinis in ollâ. p. 546. n. 1.

V. 43. Da populo, ut comedat, hæc enim dicit Dominus, comedent, et supererit: posuit itaque coram eis, qui comederunt, et superfuit juxta verbum Domini. p. 546. n. 1.

Cap. 5. v. 14. Descendit, & lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundatus est. p. 338.

V. 16. Obsecro, ut accipias benedictionem à servo tuo. At ille respondit: vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. p. 528. n. 4.

V. 17. Non faciam ultra servus tuus holocaustum, aut victimam Diis alienis nisi Domino. p. 528. n. 4.

Cap. 6. v. 5. Accidit, ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam &c. p. 148. n. 6.

V. 6. Præcidit ergo lignum, & misit illum, natavitque ferrum. p. 148. n. 6.

V. 17. Aperuit Dominus oculos pueri, & vidit; & ecce mons plenus equorum, & carruum igneorum in circuitu

INDEX LOCORUM

Elisei. p. 274. n. 10. p. 309. n. 2.

V. 20. Domine aperi oculos istorum; ut videant, aperuitque Dominus oculos eorum; & viderunt se esse in medio Samariæ. p. 546. n. 1.

V. 22. Non percitias: neque enim coepisti eos gladio & arcu tuo, ut percitias: sed pone panem & aquam coram eis, ut comedant, & bibant, & vadant ad Dominum suum. p. 546. n. 1.

V. 23. Appositaque est eis ciborum magna præparatio, & biberunt, & dimisit eos, abieruntque ad Dominum suum, & ultra non venerunt latrones Syriæ in terram Israel. p. 546. n. 1.

Cap. 7. v. 6. Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ curruum & equorum, & exercitus plurimi; dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos Rex Israel Regem Hethæorum & Ægyptiorum, & venerunt super nos. Surrexerunt ergo & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos, & asinos, fugeruntque, animas tantum suas salvare cupientes. p. 518. n. 4.

Cap. 8. v. 1. Eliseus autem locutus est ad mulierem, cuius vivere fecerat filium, dicens, surge, & vade tu et domus tua, et peregrinare ubicumque fueris etc. p. 6. n. 7.

Cap. 9. v. 1. Eliseus autem Prophetes vocavit unum de filiis Prophetarum, et ait illi, accinge lumbos tuos. p. 526. n. 1.

V. 25. Tolle projice eum in agro Naboth Jezraëlitarum: memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem huius, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens: v. 26. Si non pro sanguine Naboth, et pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus: Nunc ergo tolle, et projice eum in agrum juxta verbum Domini. p. 150. n. 7.

V. 30. Porro Jezabel introitu ejus auditò depinxit oculos suo sibi, & ornavit caput suum, et respexit per fenestram. p. 263. n. 1.

V. 33. Præcipitate eam deorsum, et præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulae conculcaverunt eam, p. 98. n. 1, p. 263. n. 1.

V. 34. Cumque introgressus esset, ut comederet, biberetque: ait, ite, & videte maledictam illam, & sepelite eam, quia filia Regis est. p. 257. n. 1 p. 264. n. 1.

V. 35. Cumque illent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi Calvariam, et pedes, et summas manus, p. 98. n. 1. p. 264. n. 1.

V. 37. Erunt carnes Jezabel sicut sterqus super faciem terræ in agro Jezraël; itaut prætereuntes dicant: Hæc cinis est illa Jezabel? p. 264. n. 1.

Cap. 10. v. 1. Erant autem Achab septuaginta filii in Samariâ. V. 2. Scriptæ ergo Jehu litteræ &c. Statim ut acceperitis litteras &c. V. 7. Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios Regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Iezraël. p. 264. n. 2. p. 265. n. 3.

Cap. 13. v. 14. Descenditque ad eum Joas Rex Israel, & flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, Pater mi, Curus & Auriga ejus. p. 557. n. 4.

V. 21. Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in sepulchro Elisei, quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit super pedes ejus. p. 101. n. 1.

Ex Lib. 2. Paralip.

Cap. 11. v. 5. **Æ**DIFICAVIT Civitates muratas in Iudâ, p. 274.

Cap. 16. v. 7. Quia habuisti fiduciam in Rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ exercitus de manu tuâ. p. 275.

Cap. 20. v. 20. Cumque mane surrexissent, egressi sunt per Deserum Thecue, profectisque eis statim Josaphat in medio eorum dixit &c, deditque consilium populo, & statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, & antecederent exercitum, ac voce consonâ dicerent: Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus. p. 191. n. 4.

V. 22. Cumque coepissent laudare, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos filiorum scilicet Ammon & Moab, & Montis Scir, qui egressi fuerant, ut pugnarent contra Judam, & percussi sunt &c. V. 23. Etiam in semetipso;

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Ipſos verſi mutuis concidere vulneribus
p. 171. n. 4.

Cap. 22. v. 3. Ochozias ingreſſus eſt per
vias domus Achab, mater enim ejus
impulit eum, ut impidè ageret. p. 526.
n. 1.

v. 8. In Jeruſalem quoque conſtituit
Ioſaphat Levitas & Sacerdotes &c.
v. 11. Amarias autem & Pontifex veſter
in his quæ ad Deum pertinent, præſide-
bit. p. 222. n. 2.

Ex Lib. Iudith.

Cap. 8. **H**ABENS ſuper lumbos ſuos
v. 6. cilicium jejunabat om-
nibus diebus vitæ ſuæ præter Sabbatha
& Neomenias, & Feſta domus Iſrael.
p. 563. n. 2.

Ex Lib. Iob.

Cap. 3. **Q**UARE non in vulvâ mor-
v. 11. tuiſi ſum. p. 17. n. 7.

Cap. 5. v. 19. In ſeptimâ tanget te
malum. v. 20. In fame eruet de
morte, & in bello de manu gladii. v. 21.
A flagello linguæ abſconderis, & non
timebis calamitatem cùm venerit. v. 22.
In vaſtitate & fame ridebis, & beſtias
terræ non formidabis. p. 97. n. 2.

Cap. 6. v. 30. Non inveniētis in linguâ
iniquitatem, nec in faucibus meis ſul-
titiâ perſonabit, p. 91. n. 2.

Cap. 38. v. 35. Nunquid mittes fulgu-
ra & ibunt, & revertentia dicent tibi,
adſumus. p. 201. n. 5.

Ex Lib. Pſalmorum.

Pſal. 2. **P**OSTVLA à me, & dabo
v. 5. tibi Gentes hæreditatem
tuam, & poſſeſſionem tuam terminos
terræ. p. 69. n. 2. p. 148. n. 5.

v. 6. Ego autem conſtitutus Rex ab
eo ſuper Sion ſanctum ejus. p. 22. n. 4.
p. 120. n. 1.

Pſal. 5. v. 5. Neque habitabit juxta te
malignus neque permanebunt injuſti
ante oculos tuos. v. 6. Odii omnes,
qui operantur iniquitatem, perdes om-
nes, qui loquuntur mendacium. p. 98.
n. 1.

v. 7. Decidant à cogitationibus ſuis.

p. 55. n. 25.

Pſal. 7. v. 19. Ab increpatione tuâ fu-
gient, à voce tonitru tui formidabunt.
p. 200. n. 4.

Pſal. 8. v. 6. Minuiſti eum paulò mi-
nùs ab Angelis gloriâ & honore coro-
naſti eum &c. p. 173. n. 10.

Pſal. 9. v. 7. Pſallite Domino, qui ha-
bitat in Sion, annuntiate inter gentes
ſtudia ejus. p. 279. n. 4.

Pſal. 11. v. 7. Eloquia Domini, eloquia
caſta. p. 91. v. 2.

Pſal. 17. v. 17. Miſit ſagittas ſuas. &
diſſipavit eos, fulgura multiplicavit,
& conturbavit eos. p. 200. n. 4.

v. 18. Et apparuerunt fontes aquarum
& revelata ſunt fundamenta orbis terra-
rum. p. 200. n. 4.

v. 20. Miſit de ſummo et accepit
me, aſſumpſit me de aquis multis, p.
200. n. 4.

Pſal. 18. v. 1. Coeli enarrant gloriam
Dei p. 24. n. 5.

v. 6. In Sole poſuit tabernaculum
ſuum. p. 22. n. 3. p. 24. n. 5.

v. 8. Lex Domini immaculata con-
vertens animas, teſtimonium Domini
fidele ſapientiam præſtans parvulis. p.
92. n. 2. p. 132. n. 4.

Pſal. 19. v. 13. Hi in curribus, et in
equis; nos autem in nomine Domini
magnificabimus. p. 506. n. 5. p. 525. n. 8.

Pſal. 21. v. 7. Eloquia Domini, eloquia
caſta p. 255. n. 4.

Pſal. 22. v. 4. Nam eſti ambulavero
in medio umbræ mortis, non timebo
mala, quoniam tu mecum es. p. 151.
n. 2.

v. 16. Paraſti in conſpectu meo men-
ſam adverſus eos, qui tribulant me. p.
151. n. 2.

Pſal. 32. v. 22. Mors peccatorum peſſi-
ma. p. 178. n. 1.

Pſal. 42. v. 2. Manus tua gentes diſper-
didit, et plantaſti eos etc. p. 147. n. 6. p.
215. n. 14.

Pſal. 44. v. 10. Aſtitit Regina à dexte-
ris tuis. p. 124. n. 3. p. 125. n. 8. p. 555. n. 11.

v. 11. Audi filia et vide. p. 336. n. 2.

Pſal. 45. v. 4. Fluminis impetus læti-
ficat Civitatem Dei, ſanctificavit taber-
naculum ſuum Altiffimus. v. 5. Deus
in medio eorum non commovebitur,
adjuvabit eam Deus manè diluculo. p.
47. n. 7.

INDEX LOCORUM

47. n. 17. p. 165. n. 7. p. 280. n. 1.
V. 6. & 7. Conturbata: sunt gentes &c. p. 67. n. 3.
V. 9. Venite, & videte prodigia, quæ posuit super terram &c. p. 49. n. 16.
V. 19. & 20. Memores erunt nominis tui &c. p. 68. n. 3.
Psal. 46. v. 9. Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham. Quoniam Dii fortes terræ vehementer elevati sunt &c. p. 321. n. 2. p. 221. n. 2.
Psal. 47. v. 7. Magnus Dominus, & laudabilis nimis, in Civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. p. 22. n. 4.
V. 9. Sicut audivimus in Civitate Domini virtutum, in Civitate Dei nostri, Deus fundavit eam in æternum. p. 68. n. 3. p. 9. n. 4 p. 166. n. 5.
V. 10. Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio Templi tui. p. 20. n. 2.
Psal. 54. Alienati sunt à vulvâ, erraverunt ab utero, locuti sunt falsa. p. 344 v. 1.
V. 9. Redimet in pace animam meam; quoniam inter multos erant mecum. p. 350. n. 3.
V. 10. Præcipita Domine, divide linguas eorum, quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in Civitate. p. 55. n. 26.
Psal. 64. v. 4. & *v. 5.* Beatus, quem elegisti, & assumpsisti, inhabitabit in atriis tuis, replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est Templum mirabile in æquitate. p. 121. n. 3. p. 124. n. 9.
Psal. 67. v. 16. Mons Dei, mons pinguis. p. 525. n. 8. p. 166. n. 5.
Psal. 68. v. 26. Sustinui, qui simul contristaretur. p. 525. n. 10. p. 21. n. 2.
Psal. 71. v. 8. Et dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. p. 69. n. 2.
Psal. 71. v. 17. Et erit firmamentum in terrâ in summis montium. p. 154. n. 6.
Psal. 72. v. 27. Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. p. 154. n. 6.
Psal. 73. v. 2. Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio. p. 20. n. 4.
V. 3. Redemisti virgam hæreditatis tuæ, mons Sion in quo habitasti in eo. p. 23. n. 4.
Psal. 77. v. 39. Et induxit illos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquirit dextera ejus. p. 23. n. 4.
Psal. 75. v. 3. Narrantes laudes Domini &c. p. 206. n. 10.
V. 7. Sed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit. p. 23. n. 4.
Psal. 78. v. 4. Facti sumus opprobrium vicinis nostris &c. p. 355. n. 12.
Psal. 79. v. 15. Visita vineam istam: & perface eam, quam plantavit dextera tua. p. 150. v. 7.
Psal. 80. v. ult. Cibavit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturavit eos. p. 158. n. 8.
Psal. 84. v. 1. Benedixisti Domine terram tuam. p. 280. n. 2.
Psal. 86. v. 1. Fundamenta ejus in montibus sanctis. p. 322. n. 4.
V. 5. Memor esto Raab &c. p. 347. n. 2.
Psal. 88. v. 29. Ponam in sæculum sæculi semen ejus & thronum ejus sicut dies Cœli. p. 22. n. 3.
V. 36. Et thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, & testis in Cœlo fidelis. p. 22. n. 3.
Psal. 91. Quia delectasti me Domine in facturâ tuâ & in operibus manuum tuarum exultabo. p. 198. n. 2.
V. 6. Quam magnificata sunt opera tua &c. *Ibid.*
V. 7. Vir insipiens non cognoscat &c. p. 199. n. 2.
Psal. 92. v. 1. Dominus regnavit, decorem indutus est, indutus est fortitudinem & præcinxit se. p. 142. n. 1. p. 170. n. 8.
V. 2. Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur. p. 145. n. 1. p. 170. n. 8.
V. 4. Elevaverunt flumina Domine, Elevaverunt vocem suam. p. 145. n. 1. p. 170. n. 8.
V. 5. Elevaverunt flumina fluctus suos *Ibid.*
V. 6. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus. p. 171. n. 9.
V. 7. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. p. 171. n. 9.
Ibid. Domum tuam decet sanctitudo in longitudinem dierum. p. 171. n. 1. p. 279. n. 3.
Psal. 96. v. 3. Illuxerunt tuæ orbis terræ vidit, & commota est terra. p. 201. n. 5.
V. 16. 17.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

V. 6. 7. Annunciaverunt Cœli justitiam ejus; viderunt omnes populi gloriam ejus: confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis, p. 201, n. 5.

Psal. 104. v. 14. Tu exurgens misereberis Sion: quia venit tempus. 279. n. 2.

V. 17. Quia ædificavit Dominus Sion: videbitur in gloria sua. p. 121. n. 3, p. 324. n. 3.

Psal. 102. v. 19. Qui coronat te in misericordiâ & miserationibus. p. 125. n. 9.

Psal. 103. v. 6. Qui fundasti terram stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi. p. 166. n. 5.

Psal. 109. v. 3. In spendoribus sanctorum ex utero ante Luciferum genui te. p. 173. n. 10.

Psal. 111. v. 2. Potens in terrâ erit semen ejus, generatio rectorum beuedicetur. p. 195. n. 9.

Psal. 115. v. 4. Laudate pueri Domini & c. p. 359. n. 1.

V. 3. A Solis ortu & c. p. 359.

Psal. 115. v. 4. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus. p. 99. n. 1.

Psal. 117. v. 2. Lapidem quem reprobarerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. p. 284. n. 8.

Psal. 118. v. 159. Tabescere me fecit zelus meus. p. 171. n. 9.

Psal. 123. v. 1. Nisi quia Dominus erat in nobis dicat nunc Israel, nisi quia Dominus erat in nobis, cum exurgerent homines in nos, forte vivos deglutissent nos. p. 136. n. 1.

Psal. 124. v. 1. Qui confidunt in Domino sicut mons Sion, non commovebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. p. 139. n. 2.

V. 2. Montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi sui & c. *Ibid.*

Psal. 127. v. 6. Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel. p. 190. n. 2.

Psal. 128. v. 1. Sæpe expugnaverunt me à juventute meâ dicat nunc Israel, etenim non potuerunt mihi. p. 137. n. 2. p. 190. n. 2, p. 345. n. 2.

V. 4. Dominus concidit cervices peccatorum confundantur, & convertantur omnes qui oderunt Sion. *Ibid.*

V. 5. Fiant sicut fœcum tectorum, quod priusquam evellatur exaruit. p. 190. n. 2.

Psal. 131. v. 6. Ecce audivimus eam in Ephrata & c. p. 282. n. 5.

Psal. 131. v. 8. Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tue. p. 230. n. 2.

V. 11, 12, 13. Juravit Dominus, & non poenitebit eum & c. de fructu ventris ponam super sedem tuam. p. 188. n. 1.

V. 14. Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi. p. 189. n. 1.

V. 15. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. p. 189. n. 1, p. 190. n. 1.

Psal. 137. v. 1. Confitebor tibi Domine in toto corde meo, & c. In conspectu Angelorum psallam tibi, adorabo ad Templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. p. 120. n. 3.

Psal. 138. v. 17. Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum. p. 320. n. 1.

Psal. 140. v. 2. Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. p. 19. n. 4.

Ex Lib. Proverb.

Cap. 1. v. 1. **D**eglutiamus sicut infernus viventem, & integrum. p. 266. n. 3.

V. 16. Ut eruatis à muliere alienâ & extrancâ, quæ molliet sermones suos. p. 254. n. 4.

Cap. 8. v. 16. Per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt. p. 373. n. 10.

V. 35. Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino. p. 308. n. 3.

Cap. 3. v. 3. Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem; & ad mœnia Civitatis. p. 552. n. 10, p. 553. n. 12.

Cap. 18. v. 10. Turreis fortissimâ nomen Domini, ad ipsum currit justus, & exaltatur. p. 139. n. 2.

Cap. 20. v. 25. Ruina est homini devorare sanctos. p. 269. n. 2.

Lib. Ecclesiast.

Cap. 1. vers. 5. **S**ol girat per meridiem flectitur ad Aquilonem. p. 523. n. 8.

Eccc

Ex Lib.

INDEX LOCORUM,

Ex Lib. Cant.

Cap. 1, v. 1. **O**sculetur me osculo oris sui. p. 307, n. 2.
V. 2. Ideò adolescentulæ dilexerunt te. p. 553, n. 12.
V. 3. Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum p. 527, n. 2.
Ibid. Introduxit me in cellaria sua : exultavimus &c. p. 527, n. 2.
V. 4. Nigra sum sed formosa, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. p. 147, n. 6.
V. 5. Posuerunt me custodem in vineis. p. 10, n. 7.
V. 8. Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. p. 516, n. 3.
V. 13. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. p. 360.
Cap. 2, v. 1. Ego flos campi, & lilium convallium. p. 263.
V. 3. Sub umbrâ illius quem desideraveram sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo. p. 154, n. 5, p. 215, n. 14.
V. 5. Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi. p. 360, n. 1.
V. 12. Vox turturis audita, est in terrâ nostrâ, p. 528, n. 3.
V. 13. Ficus protulit grossos suos, vineæ florentes dederunt odorem suum. p. 361, n. 2.
V. 15. Capite vulpeculas, quæ demoliantur vineas: nam vinea nostrâ floruit. p. 361, n. 2.
Cap. 3, v. 2. Surgam & circuibo Civitatem &c. p. 554, n. 11.
V. 4. Tenui, nec dimittam. p. 10, n. 6, p. 337, n. 1, p. 361, n. 2.
V. 14. Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem, in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus. p. 274.
Cap. 4, v. 4. Sicut turris David colulum tuum &c. p. 242, n. 35.
Cap. 4, v. 5. Duo ubera tua sicut duo hinnuli. p. 314.
V. 7. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. p. 123, n. 4, p. 139, n. 2.
V. 9. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa; vulnerasti cor meum in uno or-

culorum tuorum, in uno crine colli tui. p. 25, n. 1.
V. 11. Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. p. 555.
V. 12. Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. p. 139, n. 3.
V. 13. Emissiones tuæ paradisus malorum puniceorum cum pomorum fructibus, cypri cum nardo. Nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum universis lignis libani. p. 362, n. 3.
V. 15. Fons hortorum, puteus aquarum viventium. p. 310, p. 315, p. 337, p. 360.
Cap. 6, vers. 3. Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Hierusalem p. 85, n. 2, p. 124, n. 5.
Ibid. Terribilis ut castrorum aties ordinata. p. 86, n. 3, p. 278.
V. 7. Sexaginta sunt Reginæ, & octoginta Concubinæ & Adolescentularum infinitus est numerus. *V. 8.* Una est columba mea p. 362, p. 26, n. 2, p. 87, n. 6, p. 124, n. 7, 308, p. 356.
V. 9. Adolescentularum non est numerus. p. 553.
Ibid. Viderunt eam filiæ Sion & beatissimam prædicaverunt. p. 129, n. 11.
V. 11. Nescivi, anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. p. 181, n. 4.
Cap. 7, v. 2. Venter tuus sicut acervus tritici. p. 312.
V. 4. Collum tuum sicut turris eburnea. p. 316.
V. 5. Caput tuum ut Carmelus. p. 7, n. 1, n. 2, p. 19, n. 13, p. 292, n. 1, p. 294, p. 296.
Cap. 8, v. 1. Quis mihi det te fratrem meum fugentem ubera Matris meæ, ut inveniam te foris &c. p. 307.
V. 5. Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. p. 47, n. 5.
V. 6. Fortis ut mors dilectio tua, dura &c. p. 167, n. 5.
V. 6. Lampades ejus, lampades ignis atque flammarum. p. 203, n. 6.
V. 7. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. p. 203, n. 6.
V. 8. Fuge dilecte mi. p. 552, n. 9.

SACRÆ SCRIPTURÆ

Ex Lib. Sapientie.

Cap. 2. v. 3. **C**oronemus nos rosis, p. 162.

Cap. 4. v. 4. O quam pulchra est casta generatio cum claritate. p. 214, n. 14.

Cap. 7. v. 22. Spiritus intelligentiæ Sanctus unicus est. p. 451.

Cap. 9. v. 1. Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, p. 151. n. 2.

Ex Lib. Ecclesiastici.

Cap. 24. v. 25. **I**n me omnis gratia viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. p. 311.

V. 44. Doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam usque ad longitudinem, penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino, &c. Videre quoniam non solum mihi laboravi, sed & omnibus exquirentibus veritatem. p. 176.

Cap. 26. v. 22. Lucerna splendens super candelabrum sanctum. p. 32. n. 4.

Cap. 48. v. 1. Surrexit Elias quasi ignis. p. 4. n. 5. p. 88. n. 1. p. 209. n. 1. p. 210. n. 12. p. 241. p. 306. p. 524. n. 10.

V. 4. Sic amplificatus Elias in mirabilibus suis. p. 181. n. 3.

V. 8. Prophetas facis successores post te. p. 77. n. 2.

V. 10. Conciliare cor Patris ad filium, & restituere tribus Jacob. Beati sunt, qui te viderunt &c. p. 547. n. 2.

V. 14. In morte mirabilia operatus est p. 101. n. 1.

V. 15. Et mortuum prophetavit corpus ejus. p. 101. n. 1.

Cap. 50. v. 5. Qui prævaluit amplificare Civitatem, qui adeptus gloriam in conversatione gentis, & ingressus domus & atrii amplificavit, p. 183. n. 5.

V. 12. In ascensu altaris sancti dedit sanctitatis amictum. p. 132. n. 4.

Ex Isaiâ.

Cap. 2. v. 2. **E**T erit in novissimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium, & elevabitur super

colles, & fluent ad eum omnes gentes, &c. docebimus vias suas, & ambulabimus in semitis ejus, quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem, p. 90. n. 1.

Cap. 6. v. 3. Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum. p. 523. n. 9.

Cap. 8. v. 17. Et ea, quæ sub ipso erant, repleverunt templum. p. 278. n. 1.

Cap. 9. v. 6. Et factus est principatus super humerum ejus, p. 285. n. 9.

V. 7. Super solum David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret in justitiâ & judicio, à modo, & usque in sempiternum. p. 68. n. 2.

Cap. 16. v. 10. Auferetur lætitiâ, & exultatio de Carmelo. p. 9. n. 5.

Cap. 19. v. 2. Et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum. p. 54. n. 24.

Cap. 21. v. 7. Vidit currum duorum equorum. p. 56. n. 3.

Cap. 26. v. 2. Urbs fortitudinis nostræ Sion, Salvator ponetur in eâ murus, & ante murale. p. 138. n. 2.

Cap. 30. v. 32. In tympanis & citharis, & in bellis præcipuis expugnabis eos. p. 191. n. 4.

Cap. 32. v. 16. Justitia in Carmel sedebit. p. 42. n. 11.

V. 18. Et erit opus justitiæ pax, et cultus justitiæ silentium, et securitas usque in sempiternum, et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et requie opulentæ, p. 43. n. 12.

Cap. 33. v. 9. Concussa est Basan & Carmelus. p. 9. n. 5.

Cap. 35. v. 1. Lætabitur deserta, et in via, et exultabit solitudo, et florebit quasi lilius, p. 514.

V. 2. Gloria Libani data est ei decor Carmeli, p. 8. n. 70.

Cap. 38. v. 35. Ablata est lætitiâ et exultatio de Carmelo. p. 9. n. 5.

Cap. 40. v. 6. Omnis caro fenum, & omnis gloria ejus tanquam flos agri, exciccatus est fenum, & cecidit flos. p. 161. n. 1.

Cap. 41. v. 22. Accedant, et nuntient nobis quæcumque ventura sunt: priora quæ fuerunt nuntiâte, et ponemus cor nostrum, et sciemus novissima eorum.

INDEX LOCORUM

rum quæ ventura sunt indicate nobis: annuntiate quæ ventura sunt in futurum, et scietis, quia Dii estis vos, p. 119. n. 1.

Cap. 43. v. 5. Noli timere, ego tecum sum: ab Oriente adducam semen tuum, et ab Occidente congregabo te: dictum Aquiloni da, et Austro noli prohiberi, affer hlios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ, p. 70. n. 2

Cap. 49 v. 10. Miserautor eorum reget eos, et ad fontes aquarum portabit eos, ponam omnes montes meos in viam, et semitæ exaltabuntur, et ecce de longè venient, et ecce illi ab aquilone, et mari, et isti de terrâ australi, p. 70. n. 3.

Cap. 21. v. 11. Pro eo, quod laboravit anima ejus videbit semen longævum, p. 203.

Cap. 53. v. 7. Oblatus est, quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondeute se mutus, sic non aperuit os suum, p. 13. n. 2.

Cap. 54. v. 4. Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces. p. 164. n. 8.

v. 10. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris, et ponam jaspidem propugnacula tua, et portas in lapides sculptos p. 164. n. 6.

Cap. 58. v. 13. Si averteris à sabbatho pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris sabbathum delictatum, et sanctum Domini gloriosum, p. 131. n. 2.

Cap. 60 v. 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ: ad fenestras suas, p. 327.

v. 5. Ponam te in superbiam sæculorum. p. 522. n. 8.

Cap. 61. v. 9. Et scient in gentibus semen eorum, et germen eorum; omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus, p. 519. n. 6.

Cap. 63. v. 5. Circumspexi et non erat auxiliator. p. 21. n. 2;

Ex Ieremiâ.

Cap. 1. **E**GO dedi te in Civitatem muricam, et in columnam ferream, et in murum æneum super om-

nem terram regibus Juda, etc, ut liberem te, p. 137. p. 194. n. 4

Cap. 2. v. 7. Induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructus ejus. p. 59.

Cap. 4. v. 16. Aspexi & ecce Carmelus desertus, p. 9. n. 5.

Cap. 17. v. 12. Sedes gloriæ exaltata est sanctificatio nostra p. 24 n. 4.

Cap. 31. v. 40. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ædificabitur Civitas Domino, & usque ad angulum portæ equorum, sanctum Domini. p. 520. n. 6.

Cap. 38. v. 35. Ablata est lætitia, & exultatio de Carmelo. p. 9. n. 5.

Ex Threnis Jeremiæ.

Cap. 2. **M**isit ignem in ossibus meis, v. 13. & erudit me. p. 202. n. 6.

Cap. 4. v. 20. In umbrâ tuâ vivemus in gentibus. p. 154. n. 5. p. 319.

Ex Ezechiele.

Cap. 3. **F**illi hominis speculatorem v. 17. Dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum; & annuntia- bis eis ex me. p. 241. n. 54.

C. 34. v. 3. Væ pastoribus Israel, qui pascent semetipsos. Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat, occidebatis, p. 169.

Cap. 48. v. 35. Nomen Civitatis ex illâ die Dominus ibidem. p. 138. n. 1.

Ex Daniele.

Cap. 2. **I**N diebus autem regnorum il- v. 44. lorum suscitabit Deus Cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur. p. 40. n. 8. p. 67. n. 3.

Cap. 3. v. 14. Verè nō Sidrach, Misach, & Abdenago Deos meos nō colitis, &c. Et quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea? p. 116. n. 4.

v. 95. Benedictus Dominus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago. qui misit Angelum suum & eruit servos suos, qui credunt in eum, p. 116. n. 4.

Cap. 5.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. 5. v. 12. Rex posuit nomen Balthasar, etc. p. 214. n. 14.

Cap. 6. v. 20. Daniel ferve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putansne voluit te liberare a leonibus? p. 116. n. 4.

V. 22. Deus meus misit Angelum suum et conclusit, etc. p. 213. n. 11.

V. 26. Pax vobis multiplicetur; à me constitutum est decretum &c, ipse Liberatorem, atque Salvatorem faciens signa & mirabilia in Cœlo & in terrâ, qui liberavit Daniel de lacu leonum. p. 116. n. 4.

Cap. 7. v. 7. Ecce bestia quarta terribilis, atque invincibilis, et fortis nimis dentes ferreos habebat magnos, comedens, atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans, p. 525. n. 8.

Cap. 9. v. 24. Ungatur Sanctus sanctorum. p. 571. n. 6.

Ex Oseâ.

Cap. 2. v. 19. Sponsabo te mihi in sempiternum, p. 125. n. , & 9.

V. 20. Sponsabo te mihi in iustitiâ, & iudicio, & misericordiâ, & miserationibus, & sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus, p. 125. n. 9.

Cap. 8. v. 5. Projectus est vitulus tuus, Samaria, p. 269.

Ex Nahum.

Cap. 1. v. 4. Infirmatus est Bafan & Carmelus, p. 9. n. 5.

Cap. 3. v. 2. Vox flagelli, & vox impetus rotæ &c. p. 516. n. 3.

Ex Amos.

Cap. 1. v. 2. Exsiccatus est vertex Carmeli, p. 10. n. 5.

Cap. 7. v. 8. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei. p. 246. n. 3.

Ex Aggeo.

Cap. 2. v. 10. Magna erit gloria domus istius novissimæ plusquam primæ. p. 10. n. 7.

Ex Zachariâ.

Cap. 1. v. 10. Respondit vir, qui stabat inter myrteta, & dixit: isti sunt, quos misit Dominus, ut perambularent terram. p. 459.

Cap. 6. v. 1. Converteris sum, & levavi oculos meos, & vidi, & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, & montes môtres Ærei p. 512.

Cap. 12. v. 12. Ecce ponam Hierusalem super liminare crapulæ. p. 266. n. 3.

Ex Michaa.

Cap. 4. v. 1. Erit in novissimis diebus mons Domini in vertice montium &c. p. 92. n. 1.

Ex Malachiâ.

Cap. 4. v. 1. Loquitur Dominus, ab ortu Solis, usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus. p. 71. n. 2.

Cap. 4. v. 5. Ecce ego mitram vobis Eliam Prophetam antequam veniet dies Domini, & convertet cor Patrum ad filios, & cor filiorum ad Patres eorum. p. 88. n. 1. p. 547. n. 2.

Ex Lib. 1. Machabæorum.

Cap. 2. v. 54. Elias dum zelat zelum Dei receptus est in Cœlum. p. 306. n. 1.

Ex Lib. 2. Machabæorum.

Cap. 13. v. 8. Cujus ignis & cujus est Sanctus. p. 132. n. 4.

EX NOVO TESTAMENTO.

Ex Matthæo.

Cap. 1. v. 20. Quos in eâ natum est, de Spiritu Sancto est. p. 292. n. 1.

Cap. 2. v. 2. Ubi est, qui natus est Rex Judæorum, p. 116. n. 5.

V. 13. Surge & accipe Puerum & fuge in Ægyptum. p. 525. n. 11.

Cap. 4. v. 18. Vidit duos fratres Simonem,

INDEX LOCORUM

monem, qui vocatur Petrus & Andream fratrem ejus mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. p. 145.

V. 23, Circuibat Jesus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, & fanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo. p. 216.

Cap. 7, v. 15, Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium; intrinsicus autem sunt lupi rapaces. p. 52, n. 21.

V. 24, Omnis qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam super petram. p. 196, n. 10.

Cap. 10, v. 16, Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. p. 326.

V. 34, Non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem à Patre suo. p. 241.

Cap. 11, v. 4, Euntes renunciate Joanni, quæ audistis & vidistis, cæci vident, surdi audiunt &c. p. 58, p. 217.

V. 11, Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptistâ. p. 208, n. 11.

V. 13, Ipse est Elias. p. 208, n. 11, p. 209, n. 11.

Cap. 12, v. 50, Ecce Mater tua &c, & soror, & Mater est. p. 516, n. 1.

Cap. 14, v. 5, Volens eum occidere timuit populum. p. 199, n. 3.

Cap. 15, v. 22, Egressus secessit in partes Tyri & Sidonis. p. 354.

Cap. 16, v. 5, Alii Eliam. p. 211.

V. 18, Et ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. p. 2, n. 3, p. 9, n. 4, p. 37, n. 3, p. 244, p. 518, n. 4.

Ibid. Et portæ inferi non prævalent adversus eam. p. 150, n. 10.

Cap. 17, v. 3, Apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes. p. 171.

V. 10, Elias venturus est & restituet omnia. p. 547, n. 2, p. 523, n. 8, p. 557, n. 2.

V. 12, Dico vobis, quia Elias jam venit. p. 208, n. 11, p. 210, n. 12.

Ibid. Tunc intellexerunt; quia de Joanne Baptistâ dixisset eis. p. 208, n. 11.

V. 28, Aperto ore ejus invenies statuerem, illum fumens da eis pro me, &

te. p. 456.

Cap. 18, v. 20, Ubi erunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. p. 221, p. 245, n. 1.

Cap. 24, v. 64, Verè filius Dei erat iste. p. 117, n. 6.

Cap. 25, v. 1, Simile est Regnum Cælorum decem Virginibus. p. 83, n. 2, p. 526, n. 10.

Cap. 26, v. 64, Amodò videbitis filium hominis sedentem à dexteris virtutis Dei. p. 103, n. 3.

Cap. 27, v. 54, Centurio, & qui cum eo erant custodientes Jesum, viso terræ motu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè Filius Dei erat iste. p. 142, n. 7.

V. 60, Posuit in monumento suo novo, quod exciderat de petrâ. p. 157, n. 9.

Cap. 28, v. 18, Data est mihi omnis potestas in Cælo & in terrâ; euntes ergo docete &c. p. 573, n. 9.

V. 20, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. p. 46, n. 16, p. 48, n. 17, p. 136, n. 1, p. 251.

Ex Marco.

Cap. 1, v. 24, **Q**uid nobis, & tibi Jesu Nazarene venisti perdere nos: scio quod sis sanctus Dei. p. 113, n. 6.

Cap. 6, v. 20, Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum, & sanctum, & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. p. 199, n. 3.

V. 47, Cum serò esset erat navis in medio mari, & ipse solus in terrâ. p. 515, n. 2.

Cap. 14, v. 62, Tu es Christus &c, ego sum & videbitis &c. p. 103, n. 3.

Cap. 16, v. 16, Signa autem eos, qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient. p. 65, n. 6.

V. 20, Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermone confirmante sequentibus signis. p. 95, p. 202, n. 6.

Ex

Ex Lucâ.

Cap. 1. **M**issus est Angelus Gabriel ad Virginem. p. 128, n. 11.

V. 78, Illuminare his, qui in tenebris & in umbrâ mortis sedent &c. p. 552, n. 10.

Cap. 2, v. 11, Factum est in diebus illis, exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. p. 379, n. 5.

V. 2, Hæc descriptio prima facta est à Praxide Syriæ Cyrino. p. 50, n. 20.

V. 25, Homo iste iustus, & timoratus, expectans consolationem Israel. p. 172.

V. 36, Et erat Anna filia Afer, filia Phanuel, quæ non discedebat de templo. p. 566.

Ibid. Jeuniis & obsecrationibus serviens nocte ac die. p. 567.

Cap. 3, v. 7, Genimina viperarum, quis offendit vobis fugere à venturâ irâ. p. 266, n. 4.

Cap. 4, v. 23, Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patriâ tuâ. p. 199, n. 3.

V. 24, Multæ viduæ erant in Israel, quando &c. p. 55, n. 25. p. 524, n. 10.

Cap. 5, v. 3, Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis. p. 456.

V. 4, Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: duc in altum &c. p. 457.

Cap. 7, v. 30. v. 31. Ecce duo viri loquebantur cum eo: erant autem Moyse & Elias visi in majestate, & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Hierusalem. p. 172.

V. 33, Nesciens quid diceret. p. 174, n. 10.

Cap. 11, v. 16, Voluimus à te signum videre. p. 58.

Cap. 12, v. 42, Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. p. 85, n. 2.

Cap. 15, v. 8, Quæ mulier habens drachmas &c, donec inveniat eam. p. 349, n. 7.

Cap. 19, v. 41, Ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam &c. tempus visitationis tuæ. p. 99, n. 2.

Cap. 22, v. 16, Qui major est vestrum &c. p. 576.

Cap. 22, v. 31, Simon, Simon, ecce

Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua &c. p. 458, n. 16, p. 33, n. 13, p. 202, n. 6, p. 245.

V. 33: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. p. 558, n. 4.

Cap. 23, v. 18, Viso Jesu gavisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum &c. p. 200.

V. 12, Sprevit illum, & illudit induit vestem albâ. p. 200.

V. 28, Filie Hierusalem nolite flere super me; sed &c. p. 103, n. 3.

V. 42, Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum. p. 116, n. 5.

Cap. 24, v. 34, Quod surrexit verè, & apparuit Simoni. p. 459, n. 16.

Ex Ioanne.

Cap. 1, **D**E plenitudine ejus omnes nos accepimus. p. 305, n. 4.

V. 31, Elias es tu? Et dixit: non sum. p. 208, n. 11, p. 210, p. 211.

V. 39, Venite & videte: Venerunt & viderunt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo. p. 348, n. 5.

Cap. 2, v. 17, Zelus domus tuæ comedit me &c. p. 182.

V. 18, Responderunt Judæi, & dixerunt: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? p. 38.

Cap. 6, v. 16, Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, p. 182.

V. 34, Non enim ad mensuram dat Deus spiritum. p. 295.

Cap. 4, v. 11, Puteus altus est. p. 457.

V. 19, Nisi signa & prodigia vidcritis, non creditis. p. 197, n. 2.

V. 28, Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumque feci. p. 231, n. 9.

Cap. 5, v. 4, Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam. p. 349, n. 6.

V. 36, Ego habeo testimonium majus Joanne: opera enim quæ dedit Pater ut perficiam &c. ipsa opera, quæ ego facio testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. p. 216.

Cap. 6, v. 20, Ego sum noli timere. p. 457.

Cap. 6, v. 30, Quod ergo signum facis, ut videamus, ut credamus. p. 197, n. 2, p. 200.

INDEX LOCORUM

& p. 203.

V. 37. Omne quod dat mihi Pater ad me venit, & cum, qui venit ad me, non eijciam foras. p. 156, n. 7.

V. 52. Ego sum panis vivus & c. vivet in æternum. p. 154, n. 5.

V. 55. Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam. p. 45, n. 15.

V. 59. Qui manducat hunc Panem vivet in æternum. Ibid.

Cap. 9, v. 31. Scimus, quia Deus peccatores non exaudit. p. 218.

Cap. 10, v. 3. Cognitione oves meas, & oves meæ vocem meam audiunt. p. 561.

V. 16. Fiet unum ovile, & unus Pastor. p. 85, n. 2. p. 453.

Cap. 10, v. 25. Loquor, & non creditis: opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hoc testimonium perhibent de me. p. 217, n. 14.

V. 28. Et non rapiet eas quisquam & c. p. 148, n. 5.

V. 41. Joannes quidem signum fecit nullum. p. 179, n. 3.

Cap. 12, v. 32. Ego si exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad me ipsum. p. 132, n. 8.

Cap. 15, v. 1. Ego sum vitis vera. p. 287.

V. 4. Manete in me, & ego in vobis. p. 270.

V. 5. Sine me nihil potestis facere. Ibid.

V. 6. Si quis in me non manserit mittetur foras sicut palme, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent & ardet. p. 288.

Cap. 16, v. 17. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cœlis. p. 572, n. 7.

Cap. 17, v. 1. Sublevatis oculis in Cœlum, dixit: Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te. p. 324.

V. 14. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. p. 203, n. 3.

Cap. 18, v. 36. Regnum meum non est de hoc mundo & c. p. 103, n. 2.

Cap. 17, v. 16. Mulier ecce Filius tuus: Ecce Mater tua. p. 146, n. 2, & n. 3.

V. 28. Sitio, p. 289.

Cap. 21, v. 3. Dicit eis Simon Petrus, vado piscari. p. 457.

V. 7. Petrus cum audisset, quia Do-

minus est, tunicâ succinxit se & c. & misit se in mare: alii autem Discipuli navigio venerunt. p. 573, n. 8.

V. 11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram & c. p. 455.

V. 15. Simon Joannis diligit me plus his & c. p. 325.

V. 16, v. 17. Pasce agnos meos & c. pasce oves meas. p. 459. p. 361, n. 8, p. 572, n. 7, p. 4.

Ex Actis Apostolorum.

Cap. 2, v. 2. **F**actus est repente de Cœlo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis. p. 317.

V. 42. Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, & communione fractionis panis, p. 66, n. 1.

Cap. 3, v. 23. Vos estis filii Prophetarum. p. 72, n. 1.

Cap. 5, v. 3. Anania, cur tentavit Satanas & c. p. 459, n. 16.

Cap. 4, v. 14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo. p. 447.

V. 15. Ut saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. p. 154, n. 5.

Cap. 9, v. 31. Ecclesia quidem per totam Judæam & Galilæam & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione Spiritus sancti replebatur. p. 448.

Cap. 11, v. 8. Et surgens unus ex eis nomine Agabus. p. 73, n. 1.

Cap. 13, v. 2. Ministrantibus autem & jejunantibus dixit illis Spiritus sanctus, segregate & c. p. 563, n. 2.

V. 46. Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis vitæ æternæ, ecce convertimus ad gentes: sic enim præcepit Dominus, posui te in lucem gentium, ut sis salus usque ad extremum terræ. p. 55, n. 26.

Cap. 14, v. 22. Cum orassent cum jejuniiis commendaverunt eos Domino, p. 567.

Cap. 15, v. 6. Convenerunt Apostoli, & Seniores videre de verbo hoc: Cum autem magna confusio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes

SACRÆ SCRIPTURÆ.

gentes verbum Evangelii & credere &c; p. 223.

Cap. 20, v. 17. A Mileto mittens Ephesum vocavit majores natu Ecclesiæ. qui cum venissent ad eum, & simul essent, dixit eis. Vos scitis &c, testificans Judæis, atque gentibus in Deum penitentiam & fidem in Dominum nostrum Jesum Christum. p. 452.

V. 28. Attendite vos, & universo regi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquirunt sanguine suo. p. 145, n. 6, p. 242, n. 35.

Ex Epistolâ Sancti Pauli ad Romanos.

Cap. 1, v. 8. **F**ides vestra annuntiat in universo mundo. p. 449.

Cap. 2, v. 14. Gentes, quæ legem non habent naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt. p. 290.

Cap. 4, v. 11. Signum accepit Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei. p. 13, n. 1, p. 15, n. 4.

Cap. 5, v. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. p. 126, n. 9.

Cap. 8, v. 15. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater. p. 336.

Cap. 9, v. 3. Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis. p. 355.

Cap. 11, v. 16. Quod si delibatio sancta est, & massa. p. 131, n. 2.

Cap. 12, v. 5. Multi unum corpus sumus; singuli autem alter alterius membrum. p. 53, n. 22, p. 175, n. 1.

Cap. 15, v. 10. ita ut ab Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi. p. 126, n. 9.

Cap. 16, v. 17. Rogo vos Fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & offensa, præter doctrinam, quam vos didicistis faciunt, & declinant ab illis. p. 79, n. 2.

Ex Epist. 1. ad Corinthios.

Cap. 1, v. 2. **E**cclēsia Dei, quæ est Corinthi. p. 29, n. 3.

Cap. 3, v. 2. Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis p. 342.

V. 11. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. p. 120, n. 7.

Cap. 4, v. 1. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores, mysteriorum Dei. p. 576.

Cap. 7, v. 31. Qui utuntur hoc modo, tanquam non utantur: præter enim figura hujus mundi. p. 163, n. 1.

V. 34. Et mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu. p. 126, n. 10.

Cap. 10, v. 3. Omnes eandem escam manducaverant p. 1, n. 1.

V. 4. Et omnes eundem potum spirituales biberunt: bibebant autem de spirituali consequente eos petrâ. p. 1, num. 1.

V. 11. Omnia in figurâ contingebant illis: p. 1, n. 1.

Cap. 12, v. 10. Cum infirmor, tunc fortior sum. p. 519, n. 1, p. 215.

V. 21. Non potest oculus dicere manui, operâ tuâ non indigeo: aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessariis: sed multò magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt: & quæ putamus ignobiliora membra, his abundantiorum honorem circumdamus. p. 175.

Cap. 15, v. 3. Sic nos existimet homo: tradidi enim vobis in primis, quod & accipi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertiâ die secundum Scripturas, & quia visus est, & post hoc undecim. p. 415, n. 16.

Ex Epist. 2. ad Corinthios.

Cap. 4, v. 5. **N**os autem servos vestros per Jesum Christum. p. 575, n. 13.

Cap. 5, v. 20. Pro Christo legatione fff fungimur

INDEX LOCORUM,

fungimur tanquam Deo exhortante, p. 573, n. 9.

Cap. 11, v. 2, Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo, p. 25, n. 1, p. 26, n. 3, p. 124, n. 7, p. 126, n. 10.

Cap. 12 v. 12, Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientiâ, in signis & prodigiis, & virtutibus. p. 219, n. 17.

Ad Galatas

Cap. 1, v. 15, **S**upra modum persequebar Ecclesiam Dei, & amulator existens paternarum mearum traditionum. p. 203, n. 7.

Cap. 2, v. 20, Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit seipsum pro me. p. 341, n. 5.

Cap. 4, v. 19, Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. p. 557, n. 3.

V. 26, Illa autem, quæ sursum est Hierusalem libera est. p. 123, n. 3, p. 333.

V. 37, Lætare sterilis, quæ non paris. p. 333.

Ex Epistolâ ad Philippenses.

Cap. 2, v. 2, **I**mplete gaudium meum, ut idem sapiatis. p. 451.

Ex Epistolâ ad Ephesios.

Cap. 1, v. 22, **E**T ipsum dedit caput suum, per omnem Ecclesiam. p. 133, n. 7, p. 286, n. 10, p. 300, p. 301, n. 16.

Cap. 2, v. 19, Jam non estis hospites, & advenæ, sed estis cives sanctorum. p. 284.

V. 20, Super ædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. p. 320.

V. 22, Et ipsum dedit Caput super omnem Ecclesiam. p. 133, n. 7, p. 286, n. 10, p. 300, p. 301, n. 16.

Cap. 4, v. 1, Obscuro itaque vos ego vincitus in Domino. p. 450.

V. 3, Unus Dominus, una fides &c. p. 460.

V. 9, Quod autem ascendit quid est nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ, ut repleret omnia. p. 286, n. 10.

riores partes terræ, ut repleret omnia. p. 286, n. 10.

V. 11, Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas. p. 120, n. 2.

V. 12, Sacramentum hoc est magnum: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. p. 44, n. 14.

Cap. 5, v. 29, Nemo unquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fovet eam, sicut & Christus Ecclesiam. p. 289.

V. 30, Membra sumus corporis ejus, & de carne ejus, & de ossibus ejus, p. 29, n. 4.

Ex Epistolâ ad Colossenses.

Cap. 1, v. 19, **I**n ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare. p. 124, n. 6.

V. 18, Ipse est caput corporis Ecclesie. p. 287.

V. 23, Si tamen permanetis in fide fundati & stabiles, & immobiles à fide & spe Evangelii, quod audistis, quod prædicatum est in universâ creaturâ, quæ sub Cælo est, cujus factus sum ego Paulus minister. p. 79, n. 2.

Cap. 2, v. 7, Quemadmodum accepistis Christum Jesum Dominum, ita in ipso ambulate radicati, & superstructi in isto, fideque confirmati sicut edocti estis. p. 79, n. 2.

Ex Epistolâ 1. ad Thessalonicenses.

Ibid. **F**acti sumus parvuli in medio vestrum. p. 575.

Cap. 3, v. 6, Alii ambulant inordinatè, alii secundum traditionem. p. 25, n. 1.

Ex Epistolâ 2.

Cap. 2, v. 9, **C**ujus est adventus securum operationem Sathanæ in omni virtute, & signis & prodigiis mendacibus. p. 286, n. 26.

Ex Epistolâ 1. ad Timotheum.

Cap. 2, v. 8, **V**olo vos orare in omni loco. p. 191, n. 4.

Cap. 3, v. 7, Oportet autem & illum testimonium

SACRÆ SCRIPTURÆ.

testimonium habere ab illis, qui foris sunt. p. 118, n. 7.

Cap. 6, v. 20, Depositu tuum custodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ; quam quidam promittentes circa fidem naufragaverunt. p. 79, n. 2.

Ex Epist. 2. ad Timotheum.

Cap. 3, v. 8, **Q**uemadmodum & Joannes & Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem; sed ultra non proficiunt. p. 46, n. 16.

Cap. 4, v. 3, Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus &c. p. 344, n. 1.

Ex Epist. ad Titum.

Cap. 3, v. 5, **N**on ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos: sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Jesum Christum. p. 126, n. 9.

Ex Epist. ad Hebraeos.

Cap. 5, v. 4, **N**ec quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. p. 300.

V. 12, Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis ut vos doceamini, quæ sunt elementa exordii sermonum Dei, & facti estis quibus, lacte opus sit. p. 343, n. 2.

Cap. 11, v. 38, Egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. p. 124, n. 3.

Ex Epist. Sancti Jacobi.

Cap. 3, v. 4, **E**cce & naves cum magna sint & ventis validis mimentur, circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit. p. 257.

Cap. 3, v. 7, Elias erat homo similis nobis passibilis, & oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex, &c. p. 367.

Ex Epist. 1. Sancti Petri.

Cap. 2, v. 2, Sicut modò geniti infantes rationale sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem; p. 254.

Ex Lib. Apocalypsis.

Cap. 1, v. 1, **I**oannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia. p. 453.

Cap. 2, v. 20, Habeo adversum te pauca, quia permittis mulierem Jezebel, quæ se dicit Prophetam docere. p. 251, n. 1.

Cap. 4, v. 4. & 5, In circuitu sedis sedilia 24. & super thronos 24. seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ; & de throno procedebant fulgura, & voces & tonitrua. p. 201, num. 6.

Cap. 7, v. 9, Stantes ante thronum. p. 524, n. 10.

Cap. 11, v. 4, Hi sunt duæ olivæ, & duo candelabra in conspectu Domini terræ astantes. Ibid.

V. 15, Si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore ipsorum, & devorabit inimicos eorum: & si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi. p. 88, n. 1.

Cap. 12, v. 1, Signum magnum apparuit in Cælo, Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus. p. 523, n. 8. p. 524, n. 10.

Cap. 14, v. 1, Centum quadraginta quatuor millia. p. 214, n. 14.

V. 4, Hi sequuntur agnum, quocumque ierit. p. 213.

Cap. 21, v. 2, Ego vidi sanctam Civitatem Hierusalem novam descendentem de Cælo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. p. 26, n. 3. p. 123, n. 4. p. 143, n. 6. p. 156, n. 8. p. 279, num. 5.

V. 14, Et murus Civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum agni. p. 143, n. 5.

INDEX
 VERBORUM ET RERUM,
 quæ in hoc Volumine continentur.

P. Paginam indicat. N. Numerum marginalem denotat.

A

Abſtinentia.

CUæ abſtineatur à carnibus diebus juniis, Pag. 566. Num. 7.

Achab

Achab figurat Populum Judaicum, pag. 133. n. 6.

Adrianus Papa.

Adrianus Parentes suos difficulter ad beneficia promovebat. p. 392. Procuravit unionem inter Latinos, & Græcos, p. 473.

Egroti.

Egrotorum cura Romæ. p. 541. n. 16. p. 542. num. 19.

Africa.

Africa Ecclesiæ Romanæ primatum asserit, p. 439.

Alexandria.

Alexandria Ecclesiæ Romanæ primatum agnoscit, p. 460. n. 17. Alexandrinus Patriarcha quomodo vocatur Sanctissimus, Pater Patrum, Lumen luminum, p. 466.

Alexius Imperator Orientis.

Alexius Imperator Orientis Ecclesiæ Romanæ conjunctus fuit, p. 471. n. 29.

America.

Descriptio Americæ Meridionalis, p. 498. n. 8. Ejus Religio, p. 495. Ecclesiam Romanam agnoscit, p. 501. n. 11.

Anglia.

Anglia varios habuit Missionarios, pag. 429. Ejus avita obedientia erga Ecclesiam Romanam, p. 421. Censum annuum pendit Ecclesiæ Rom. p. 429. Cessans solvere censum annuum Ecclesiæ Rom. perdidit fidem, p. 430. Reges olim confirmati à Romano Pontifice, p. 430.

Antiochia.

Petrus Antiochenus Patriarcha misit Romam, p. 470. n. 28. Antiochia quæ, p. 447. Quomodo fundata à S. Petro, p. 447.

Antonius de Dominis.

Ejus dogmata de capite Ecclesiæ, p. 304. n. 4.

Apostolus, Apostolicus.

Apostoli sunt sagittæ, p. 200. n. 4. Sunt nubes, p. 201. n. 5. 6. &c. Sunt propagatores Ecclesiæ, p. 320. Apostolica prædicatio, p. 284. n. 9. Ab Apostolicis Viris dependet firmitas Ecclesiæ, pag. 170.

Aqua.

Aqua petræ in deserto dicitur spiritualis, p. 1. num. 1.

Aragonia.

Aragonia tributaria Ecclesiæ Romanæ, p. 437. Petrus Rex Aragoniæ excommunicatur, & cur, p. 437.

Arelate.

Arelatenſis Episcopus pallium accipit à Romanâ Ecclesiâ, p. 410.

Aristulphus.

Aristulphus foedifragus infeliciter moritur, p. 411.

Aroldus.

Aroldus Rex Daniæ baptizatur, p. 405.

Artulphus.

Artulphus Rex Angliæ Romanæ veniens Insulam suam tributariam fecit Romanæ Ecclesiæ, ei que moriturus multa legavit, p. 320.

Asia.

Asiæ descriptio, p. 445. Eam lustravit S. Petrus, p. 447. In eâ prædicavit S. Paulus, p. 450. etiam S. Joannes Evangelista, p. 453. Ecclesiæ Romanæ Maternitatem agnovit, p. 446. & 448. Ab Apostolis lustrata, p. 455. & ab Evangelistâ Lucâ, p. 456. Ecclesiæ Romanæ obedientiam detrectans, plectitur, p. 470. n. 30. Prælati appellant ad Ecclesiam Romanam, p. 464. n. 23.

B.

Banda.

BANDA Infulæ Religio, p. 487. n. 16.

Baptismus.

Baptismus per mare rubrum figuratus, p. 1. n. 1. p. 302. & per Jordanem, p. 303. Delet peccatum Originale, p. 17. n. 8. Nunc dat jus ad Cœlum, p. 17. n. 8.

Barda.

Barda ob spretam sedem Apostolicam læthali ter plectitur, p. 468.

Barcelona.

Barcelonenſis arx, p. 490. n. 5.

Bengala.

Bengalæ situs & religio, p. 492.

Benefacere inimicis.

Benefacere inimicis, motivum ad conversionem eorum, p. 546. n. 7.

Bohemia.

Bohemiz regnum pendit censum annuum Ecclesiæ Romanæ, p. 405.

S. Bonifacius.

Ecclesia à S. Bonifacio benedicta comburi non potest, p. 391. n. 3.

Britannia

VERBORUM ET RERUM.

Britannia.

Lucius Rex Britonum petiit ab Eleutherio Papâ Missionarios. p. 429.

C.

Calabria.

CALABRIA restituitur Ecclesie Romanæ per Henricum V. Imperatorem. p. 510.

Calanum regnum.

Ejus religio. p. 483. n. 1.

Calamina

Calaminæ descriptio, & religio. p. 491.

Calestanum regni.

Ejus religio. p. 482. n. 9. & 483. n. 12.

Cambianum regnum.

Ejus religio. p. 487. n. 1.

Canada.

Canadæ, seu Novæ Franciæ religio. p. 496. num. 4.

Cantus.

Cantus fit ab unoquoque in plurali numero, & cur? p. 31. n. 9.

Caput Ecclesie.

Duo Capita Ecclesie admittentes sunt blasphemii. p. 37. n. 3.

Carmelus.

Carmelum Elias elegit, p. 94. n. 2. Est figura Ecclesie p. 3. n. 3. p. 9. n. 4. p. 13. n. 1. p. 16. n. 1. Significat scientiam Circumcisionis, p. 13. n. 1. & seq. etiam Agnum circumcistum, p. 13. n. 2. Idem est ac cocus, p. 14. n. 3. Adhuc extat. p. 9. num. 4. Carmeli Ordo crevit persecutionibus, p. 10. n. 7. persecutionibus agitur non perit, p. 9. n. 4. Fuit orbis Academia p. 513. Ejus religio in fine mundi æquæ florebit ac olim. p. 514. Ejus ordinis antiquitas in Occidente. p. 59, & 463. n. 20. Carmelitæ filii Ecclesie Romanæ, p. 463. n. 20. Fidem in Oriente prædicant, p. 462. Fugiant in Europam. p. 463. Martyres, p. 462. n. 20. Erant uniti & collegiati. p. 83. n. 1. Carmelitarum præcorum vis in dicendo, p. 88. n. 2. Eliæ doctrinam, & mores assequuntur, p. 76. n. 1. Ejus Ordinis diuturnitas, p. 66. n. 1. Ejus amplitudo, p. 68. n. 1. ejus antiquitas, p. 369. Carmeliticus Ordo sanctus, p. 90. n. 1. Carmelus multiplex, p. 59. Carmelitæ nondiæti Carithæ, cur? p. 60. n. 2. & 63. n. 1. Carmeli Ordo alios Ordines perficit & fœcundat, p. 176. Ecclesie firmat, p. 180. ejus utilitas, p. 185. & seq.

Carolus Magnus.

Carolus Magnus præcipit filiis ut partes Ecclesie Romanæ tueantur, p. 413. Coronâ Imperiali donatur à Joanne VIII. Papâ. p. 415. Suum testamentum militæ ad Romanum Pontificem. p. 413. Romanum Pontificem reveretur, p. 411. Se jactat filium & defensorem Roman. Ecclesie. p. 409. & 411. Ejus erga Romanam Ecclesiam zelus. p. 408. Confirmat donationem Italiæ à Pipino Patre factam p. 503. n. 2.

Carolus Martellus.

Carolus Martellus Romanam Ecclesiam juvat armis. p. 41. l. n. 4.

Carthago.

Carthaginensis Ecclesia appellat ad Roman. Ecclesiam, p. 441. Post Concilium Carthaginense non fuit schismatica p. 443.

Casimirus.

Casimirus Rex Poloniæ habitum S. Benedicti suscepit, & illo demisso jussu Romani Pontificis, ad thronum regium redit. p. 402.

Castitas.

Castitas seu victoria carnis inter miracula censerî debet p. 212.

Ceilam.

Ceilam descriptio & religio, p. 491. n. 4.

Centurio.

Centurio Deum confitetur. p. 117. n. 6.

Childebertus.

Childeberti obedientia & zelus in Romanam Ecclesiam, p. 409. n. 4. infensus Rom. Ecclesie reconciliatur p. 410. n. 4.

Chinenses.

Chinenses ad fidem conversi, p. 456. n. 16.

Christus.

Christus est petra, p. 1. n. 1. & 285. est agnus, p. 13. n. 2. est vita, p. 287. figuratus per Moysem, p. 1. n. 2. ejus imperium majus quam Augusti, p. 50. n. 20. ejus descriptio non numerum, sed mentium, p. 51. n. 20. Est caput Ecclesie p. 133. n. 7. & 287. 292. 295. Fundamentum Ecclesie 133. n. 7. Tuetur Ecclesiam, p. 136. n. 1. p. 142. n. 1. & 190. Fundat Ecclesiam, p. 280. n. 1. Fideles sanat, 281. n. 1. Gloriosior apparet in Cruce, quam in sinu Matris, p. 173. Zelo vectus ascendit, & descendit, p. 182. n. 4. Ejus præsentia quam efficax, p. 282. n. 4. Est fons gratiæ, p. 194. n. 4. est caput respectu viatorum, p. 296. est caput Beatorum, p. 297. n. 9. Constituitur formaliter caput Ecclesie per dignitatem illi collatam, p. 299. & 300. n. 15. est caput Ecclesie quia homo est, p. 305. Ejus religio plus exemplo, quam miraculo sua detur. p. 528. n. 4.

Choram Insula.

Ejus religio, p. 489. n. 3.

Clemens IV.

Clemens IV. Romæ restituitur per Regem Galliæ. p. 425.

Cocinum.

Ejus religio, p. 497. n. 6.

Collegium.

Collegia Romæ pro omnibus nationibus, p. 532. De propagandâ fide, p. 522. n. 7. Colvanensium Religio. p. 490. n. 5.

Concilium.

Romanam Ecclesiam firmat p. 220. n. 4. Constantinopolitanam, p. 228. n. 8. Ephesium, p. 227. n. 9. Chalcedonensem, p. 229. n. 1. & 371. Constantinopolitanam secundum, p. 230. & 371. Nicænum secundum, p. 231. n. 14. Fran-

I N D E X

cofordienſe, p. 22. n. 16. Hoc Concilium erravit in quaſtione facti non moris p. 233. n. 18. Conſtantinopolitanum, ſeu oſtava Synodus, p. 232 n. 20. Lateranenſe primum, p. 236. n. 22. & 327. 234. Beneventanum, p. 372. In Gallia celebrata ſunt cum aſſenſu Romani Pontificis, p. 409. Primum generale Lugdunenſe, p. 237. n. 26. Secundum Lugdunenſe, p. 238. n. 27. Viennenſe, p. 238. n. 28 & 373. Florentinum, p. 238. n. 21. Lateranenſe quintum, p. 238. Tridentinum, p. 239. n. 31. Cur Generalia celebrantur, p. 223. n. 3. Generalia celebrantur Preſide Pontifice, vel ejus Legato, p. 223. n. 1. Non confirmata à Pontifice, vix ullam habent firmitudinem, p. 244.

Conciones.

Conciones Romæ frequentes, p. 526. n. 6.

Conclave.

Conclave Cardinalium pro electione Pontificis ordinatur, p. 426.

Confefſiones.

Confefſiones frequentes Romæ, p. 532. n. 6.

Conradus.

Conradi filii Frederici Imperatoris inſœclis interitus, p. 518.

Conſtantineus.

Conſtantineus humilitas erga Melchiam Papam, p. 377. Devotio erga Roman. Eccleſiam, p. 318. Liberalitas erga Rom. Eccleſiam, p. 378. Non eſt auſus cauſas Eccleſiaſticorum judicare, p. 379. Conſtantineus IV. Imperator ſe ſubmittit Eccleſiæ Romanæ, p. 385. Conſtantineus Auguſtus filius Irenes Rom. Eccleſiæ obedit, p. 386. n. 7. Conſtantineus Copronymus repudiata legitima uxore Theodotem cubiculariam ducit, p. 464.

Conſtans Imperator.

Ejus ingratitude, p. 534.

Conſtantineopolis.

Conſtantineopolitani Episcopos depoſiti per Sedem, ſeu Eccleſiam Rom. p. 387.

Crux.

Crux per ligna Vidue Sareptanz figurata, p. 57. n. 28. & 335. Item per virgam Moyſis, p. 206. n. 9. Partem notabiliorẽ S Crucis Stephanus Papa dedit Eccleſiæ Leodienſi, p. 392. Regi Ungarorum præfertur, p. 401.

S. Cunegundis.

S. Cunegundis perpetua virginitate cum S. Henrico Auguſto ſervavit, p. 379.

S. Cyrillus.

S. Cyrillus Concilio Ephesine præeſt, p. 227. num. 9.

D.

Dæmon.

Dæmon Chriſtum conſtituit p. 117. n. 6. Ambigua & falſa prænunciat, p. 119. n. 1.

Dalmatia.

Ejus deſcriptio, p. 438. Tributaria eſt Eccleſiæ Romanæ, p. 430.

Damnum ad ſupplicium.

Eorum cura Romæ, p. 543. n. 21.

Dania.

Dania cenſum annum ſolvit Romani Eccleſiæ, p. 405.

Deus.

Deus eſt auctor Eccleſiæ, p. 278. n. 1. Dei potentia patuit in unione omnium nationum ſub uno Pontifice Romano p. 48. n. 18. Patres olim Dii vocabantur, p. 556. n. 1.

Dinar Inſula.

Ejus religio, p. 489. n. 3.

S. Dionyſius.

S. Dionyſius viſitat S. Joannem, p. 454.

Dominium.

Dominia Eccleſiæ Romanæ à Pipino, Carolo & Ludovico Pio conceſſa, cur non ſtatim poſſeſſa, p. 413.

Doctores.

Doctores non diſſentiant in rebus fidei, p. 54. n. 24.

Doctrina.

Doctrina ſacra vocatur Prophetia, pag. 176. Hæreticorum & Inſidelium plena iniquitate, p. 91. n. 3.

S. Dominicus.

S. Dominicus vincit Albigenſes, p. 422.

S. Dunſtanus.

S. Dunſtanus Cantuarienſis Archiepiſcopus Auctoritate Apoſtolica indicit Concilium generale contra Clericorum incontinentiam, p. 431.

E.

Eadmundus.

EADMUNDUS filius Henrici regis Anglorum in veſtituram regni Siculi cum conditionibus accipit, p. 518. n. 2.

Eccleſia.

Eccleſia exiſtit, p. 8. n. 2. Eſt monſ p. 22. p. 90; n. 1. & 525. n. 8 eſt Sol, p. 29. & 523. n. 8. Acies ordinata, p. 278. eſt Grex, p. 346. eſt Domus Raab, p. 347. eſt hortus, p. 157. n. 9 & ca Figurata per Elieum, p. 56. n. 7. eſt Lapis, p. 156. n. 8. Per Timotheum ſignificatur, p. 80. n. 3. eſt Jeruſalem, p. 85. n. 2. eſt Sion, p. 348. eſt Templum, p. 278. eſt Arca Noe, p. 545. n. 2. eſt Tunica Chriſti inconſutilis, p. 346. eſt Piſcina probatica, p. 349. n. 6. eſt Æthiopiſſa, p. 1. n. 2. eſt Ovile, p. 85. eſt Arbor, Fons, p. 29. n. 3. & 512. eſt Eva, p. 29. n. 4. eſt Coſta Adæ, p. 30. n. 7. eſt Cafeus, p. 30. n. 7. eſt Michol, p. 28. n. 4. eſt Arca Noe, p. 283. n. 5. eſt Reſpublica & Familia, p. 283. n. 3. eſt Caput, p. 5. 3. eſt Domina, p. 5. 1. & 515. n. 2. eſt Regnum, p. 525. n. 10. Vocatur Concilium, p. 512. Exaltatur, p. 522. n. 7. Ejus claritas, p. 523. n. 8. cur Clara, p. 525. n. 11. eſt univerſalis & perpetua, p. 514. n. 10. Per Eccleſiam ſimpliciter ſumptam intelligitur Romana, p. 441. Romana eſt omnium fidelium mater, p. 334. Parit fideles, p. 335. eſt omnium Eccleſiarum mater, p. 65. n. 3. & 356. 514 eſt omnium fidelium

Mater

VEREORUM ET RERUM.

Mater ob legitimam Sacramentorum administrationem & fidem, p. 338. Fideles laetatur, p. 342. Ideo est fidelium mater, quia folet salvantur, qui in eius sinu foventur, p. 344. Dicitur coetus fidelium, p. 284. Quando orta, p. 276. Hujus Ecclesiae alius status, quam veteris, p. 278. Est haereditas Christi, p. 331, n. 6. Est una, p. 25, n. 1. & 57, n. 2. 8. Ejus unitas per unitatem imperii, dum Christus nauceretur figurata, p. 39, n. 5. & per unam mulierem, p. 25, n. 1. per Viduam Sareptanam, p. 55, n. 2. & 354. Romana per 17. saecula stat speciali Dei adjutorio, p. 46, 47, & 49, n. 16. Deus eam non deserit, p. 49, n. 16. Ex Gentibus collecta, p. 55, n. 2. 6. Est una licet toto orbe diffusa, p. 29, n. 5. & 31, n. 8. Ejus antiquitas, p. 60. Universalis cur Romana dicta, p. 62, & 64, n. 1. Ejus amplitudo, p. 69, n. 2. Alumni conveniunt in doctrinam Apostolicam, p. 79, n. 2. Non habet doctrinam novitatem, p. 80, n. 3. In bonam & malam partem sumitur, p. 12, n. 1. Ecclesia Militans sancta, p. 129, cur sancta, p. 130. Habet fidem & legem sanctam, p. 190. Firmatur miraculis, p. 197, n. 1. & Conciliis, p. 220. Ejus firmitas, p. 9, n. 4. Ejus regimen Monarchicum & stabile, p. 2, n. 3. Ejus perpetuitas, p. 3, n. 4. Durabit usque in diem judicii, p. 165, n. 7. Persecutionibus agitata subsistit, p. 19, n. 6. 135, n. 9, 140, n. 4, 196, n. 8, & 115, n. 2. Persecutionibus crevit, p. 10, n. 7. illis firmatur, p. 142, n. 1. & 171, n. 2. Distinguit fideles ab infidelibus, p. 15, n. 5. Est scientia non docens arte, & disputatione, sed testimonio, p. 19, n. 14. Est visibilis & cognita nobis, p. 20, n. 1. Ejus visibilitas per solem expressa, p. 22, n. 3. est Altare aedificatum ab Israelitis, p. 34, n. 4. Una Virgo, p. 27, n. 3, & 38, n. 3. Est sponsa Christo nupta, p. 38, n. 4, & 291, n. 1. est Columba una, p. 27, n. 2. & 37, n. 6. Ejus unitas exprimitur in Missa, p. 32, n. 1. & 34, etiam in Cantu Ecclesiae, p. 31, n. 9. Unitas quam necessaria, p. 44. Est unum regnum, p. 83, n. 2. Curorando dicit, Ora pro nobis, p. 355. Unum habet corpus & spiritum, p. 32, n. 10. & 353, quomodo, n. 11, p. 36, n. 1, & 285, n. 10. Quilibet fidelis verbis Ecclesiae utens, unitatem ejus denotant, p. 33, n. 13. Una Ecclesia non admittit fornicarios ad altare, p. 34, n. 14. à Christi latere orta, p. 29, n. 4, p. 36, n. 1. est congregatio fidelium, p. 15, n. 5. est scientia Circumcisionis, p. 15. Nunquam deficit, p. 21, 170, & 248. Ejus unitas est unio membrorum cum capite, p. 53, n. 23, p. 63, n. 2, & 85, n. 1. in ea est unio doctrinae, p. 54, n. 2, est Apostolica, p. 72, n. 1. Habet Divinae doctrinae efficaciam, p. 87, n. 1. item doctrinam sanctam, p. 91, n. 2. Romana reliquas superat sanctitate, p. 124, n. 5, & 126, n. 10. Firmas ejus à Christo praezantiat, p. 136, n. 1. à Davide, p. 137, n. 2. ab Ezechiele, p. 138, n. 1. Cur per Evam orta de Adam dormiente figuratur, p. 30, n. 7. Fecunditas duratura usque in finem mundi, & moderna, p. 111. Ecclesiae particulares habent zelum, p. 547, n. 2. Romanae primatus à Christo, p. 413. ejus sollicitudo, p. 535, n. 6.

est exemplaris, p. 530, n. 6. Externa exercitia pietatis, p. 535, n. 10.

S. Elias.

S. Elias Pontifex Maximus, p. 3, n. 3. Jure divino ordinatus, p. 4, n. 5. Eccle. iam firmat, p. 180. Castitate professus est, p. 18, n. 1. Licet pauper tamen fortis, p. 157, n. 8, Joanni Baptista assimilatur, p. 208, n. 11. Purus, p. 212. Potens, p. 299, n. 16. Zelotes pro conversione infidelium, p. 547. in zelo perseverat, p. 524, n. 10. est typos Christi, p. 354. Condit leges sanctas, p. 561, n. 1. Eliae nomen quid significet, p. 299. Elias & Enoch quomodo, & ubi sunt, p. 189. ejus jurisdictione, p. 568, n. 1. non tantum in filios Prophetarum, sed etiam in plebem, p. 576, n. 5. Pater dicitur, quia Christi fidem singulariter propugnat, p. 556, n. 1. Suo exemplo plurimos convertit, p. 552, n. 7. Elias & Elifeus etiam Principum sunt exemplaria, p. 545, n. 1.

Elifeus.

Ejus jurisdictione in filios Prophetarum, & populum, p. 570, n. 5.

Enkevort.

Cardinalis Enkevort curat corpus Adriani VI. transferri in Hospitium Rom. de animâ, p. 537.

Episcopus.

Episcopus est inspector, p. 271, n. 3, 4. Vigilare debet, p. 242, n. 35.

Eucharistia.

Eucharistia figurata per Manna, p. 1, n. 1. Per pallium Eliae, p. 155, n. 7. per Petram, p. 156, n. 8, & 157, n. 9. Non sumitur dignè nisi in Ecclesia, p. 45, n. 15. Roborat Ecclesiam, p. 151, n. 2. Festum ejus primò celebratum Leodii, p. 392, n. 5. Christus in ea apparet sub formâ puelluli, p. 409.

F.

Fides.

FIDES operibus jungi debet, p. 56, n. 28. Fides Ecclesiae nequit marcescere, p. 159, n. 9. Non plantatur eloquentia, &c. p. 105, n. 8. Ecclesiam & fideles generat, p. 342.

Fidelis.

Quilibet fidelis utitur verbis Ecclesiae, ut significet ejus unitatem, p. 34, n. 14.

Florida Provincia.

Ejus situs & religio, p. 496, n. 6.

S. Franciscus.

Ejus Alumni, Missionarii, tract. de Materitate Ecclesiae, c. 6, § 24, & seq.

Fredericus Imperator.

Ejus finis infœlix, p. 272, n. 10, & 118.

Fulcherius.

Fulcherius Patriarcha Ierosolymitanus conquirerit Adriano IV. de Templariis, p. 473, n. 22.

G.

Gallia.

GALLIA Ecclesiam Rom. ut Matrem generatur, p. 406. Singulae domus Galliae

Ffff 4

I N D E X

Indictio Caroli Magni solvere debebant denarium unum Rom. Ecclesiae, ibidem. Armis Roman. Ecclesiam defendit, [p. 406.](#) Praesules ejus Gelasium II. exulm muneribus excipiunt, [pag. 418.](#) Iidem excipiunt Innocentium rejecta Petri Leonis factione, [p. 418.](#) Clerus Pontificem Roman. venerat, [p. 426.](#) Ejus primi Apostoli à Sede Rom. destinati, [pag. 427.](#) Gregorius X. creatus Lugduni, & ibi Concilium generale celebrat, [425.](#) Reges non conferunt Episcopatus, nisi ex privilegio Apostolico, [p. 416.](#) Rex Galliae Christianissimus denominatur, [p. 411.](#) Regis moderni zelus pro Ecclesia Rom. p. 512, Turonus Alexander III. celebrat Concilium Generale, [p. 420.](#)

Gemericus.

Genericus Africam, & Mauritaniam devastat, [p. 444.](#)

Gentiles.

Gentiles ad fidem conversi, per Samaritanam figurati, [p. 282.](#)

Goa.

Ejus situs & religio, [p. 488, n. 2.](#)

Graci.

Græci admittuntur ad sinum Ecclesiae Rom. cum conditionibus, [p. 415.](#)

Grangaronen. e Regnum.

Ejus Religio, [p. 483, n. 11.](#)

Gratia.

Gratia capitis in Christo importat gratiam habitualem & unionis, & quomodo, [p. 298.](#)

H.

Hæresis. Hæretici.

HÆRESIS figurata per Merob. [p. 28, n. 4.](#) in principio fecit, postea defecit, [p. 46, n. 16.](#) Hæretici blasphemæ, & sacrilegi, [p. 432.](#) Sunt lupi [p. 52.](#) In rebus fidei dissentiunt inter se, [p. 54, n. 24, & 25, n. 6.](#) Nulla faciunt miracula, [p. 99, n. 8.](#) Carent dono Prophetiæ, [p. 119, n. 2.](#) Ecclesia Rom. veram continentur, [p. 118, n. 7.](#) Sectæ eorum non sunt firmæ, [p. 251, n. 4.](#) Patentur luas factas non esse firmas, [p. 252, n. 3.](#) &c. Doctrina eorum similis navi in medijs fluctibus, [p. 257.](#) Sibi ipsismet contradicunt, [p. 258.](#) Hæresiarum mors misera, [p. 270, n. 7.](#)

Henricus.

Henricus II. rex Angliæ, leges iniquas condidit [p. 410.](#) Henricus VIII. regis Angliæ in Ecclesiam Rom. tyrannus, [p. 512.](#) Henricus V. Imperator poenitentis jubet jura Rom. Ecclesie restitui, [p. 110, n. 4.](#) S. Henrici Imperatoris observantia & liberalitas erga Ecclesiam Rom. [p. 378.](#) Episcopatum Bambergensem fundat, [p. 379.](#) Coram Willegiso Episcopo se prostravit, [p. 379.](#) Privilegia, & dona à prædecessoribus collata confirmat, [p. 379.](#) Henricus I. Dux Brabantie ecclesie Leodiensis bona invadens excommunicatur, ac graviter cum suis plectitur, [p. 399, n. 9.](#) Henrico IV. regi Gallorum Ecclesia Gallicana denegat regis honores, nisi prius Calvinismum abjuret, [p. 420.](#)

Hibernia.

Regnum Hibernie obedit Rom. Pontifici, [p.](#)

[412.](#) Rex confirmatur à Rom. Pontifice, ibid. Hiberni & Scoti tempore Constantini Ecclesie Rom. nomen dederunt, [p. 429.](#)

Hispania.

Hispaniæ reges coronandi pollicentur se non permitturos in regno suo nisi Catholicos, [p. 435.](#) Quæ mala passa litæ quo defecit ab obedientia Ecclesie Rom. [p. 436.](#) Tributaria Ecclesie Rom. ibid. Reges unclæ Catholici nominantur, [p. 435.](#) Coniuncta coacta Apostolicæ auctoritate, [p. 434.](#) Primi Apostoli, [p. 432.](#) Reges jus nominandi Episcopos habent ab Ecclesia Rom. [p. 433.](#) Episcopi subscribunt definitioni fidei, ut confirmet populos in fide, [p. 434.](#)

Hispaniola Insula.

Ejus situs, & religio, [p. 437.](#)

Hospitalale S. Spiritus Rom.

Ejus descriptio, [p. 54, n. 16.](#)

I.

Iapones.

Japones fidem amplexi, [p. 486, n. 16.](#) Jesuitæ Martyres, [p. 489, n. 7.](#)

Iezabel.

Iezabel dicitur impia, [pag. 251, n. 1.](#) figurat Synagogam, [p. 133, n. 7.](#)

Icjunium.

Ejus præceptum, [p. 612, n. 1.](#) Quadragesimale quare institutum, [p. 64.](#) Varia jecunia, [p. 61, n. 1.](#) à quibus instituta, [p. 56, n. 4.](#)

Imperator.

Imperatores & Reges sunt luminare minus Ecclesie, [p. 43, n. 13.](#) Defensores Ecclesie, [p. 43, n. 14.](#) Primatum Papæ non concesserunt [p. 6.](#) Quomodo dicuntur Dni Pontificum Rom. [p. 75, n. 13.](#)

Inas.

Inas rex Anglorum, Angliam feudatariam Ecclesie Rom. facit, [p. 424.](#)

Incarnatio.

Incarnatio Spiritui sancto attribuitur, [p. 281, num. 3.](#)

India.

Indi Orientales ad Christi fidem inclinati, [p. 480, n. 6.](#) Quot Monasteria, Ordines Religiosos ibi, [p. 480, n. 19.](#)

Infideles.

Infideles verum Deum agnoscunt, [p. 114, n. 1. &c.](#)

Incarcerati.

Liberalitas Rom. erga incarceratos, [p. 540, n. 14.](#)

Innocentius.

Innocentius II. dedit Lothario alodium Comitissæ Mathildis, [p. 115, n. 7.](#) à Petro Leone pulsus, à Ecclesia Leod. honorifice recipitur, [p. 397, n. 8.](#) Innocentius IV. in Galliam pergit Fredericum Imperatorem fugiens, [p. 424.](#)

Indulgentia.

Indulgentiæ Romæ quoties, quot concessæ, [p. 535, n. 10.](#)

Italia.

Italia à Pipino data Ecclesie Rom. [p. 503.](#) à Carolo confirmatur, ibid à Ludovico confirmata &c

VERBORUM ET RERUM.

& amplificata, p. 504, n. 3. Quæ dominia à Mathilde dantur seu potius restituantur, p. 115, n. 7.

Judæi.

Eorum pœna temporalis, p. 265, &c.

Inifinus:

Justinus Thrax Catholicorum patronus Ecclesie Rom. Tribunal agnovit, p. 383, n. 4.

L.

Latro.

LATRO in Cruce officium Prædicatoris exercet, p. 117, n. 5.

Lazorum Populi.

Lazorum populi Ecclesiam Rom. agnoscunt, 461.

Leodium.

Ecclesia Leodiensis perpetuum exhibuit obedientiam Ecclesie Rom. p. 391, ex eâ ad Pontificatum assumpti, p. 391, n. 4. ad Purpuram evecti, p. 393, n. 6, ad Episcopatum promoti, p. 395. quor. Diœceses prodierunt, p. 397. **Innocentium** Româ pulsum honorificè excipit, p. 397, n. 8. Quor. nobiles Canonicos eodem tempore habuit, p. 397, à Pontificibus, & Cæsaribus opibus, honoribus, dominiis, & privilegiis ornata, p. 398. Schismatica non fuit, p. 400. Constans in fide, licet cincta hæresibus, p. 317, n. 4.

Lex.

Legis divinæ & humanæ discrimen, p. 92, n. 4.

Libèrum arbitrium.

Libèrum arbitrium non tollitur per gratiâ, p. 291.

Longobardi.

Eorum erga Rom. Ecclesiâ liberalitas, p. 512.

Liguria.

Liguria data Rom. Ecclesie à Mathilde, p. 511.

Lotharius.

Lotharius assentiente Rom. Pontifice corriget Rom. p. 415. Non confirmat electionem Sergii Papæ, p. 415.

Lotio pedum.

Rom. Pontifex lavat pedes, p. 536, n. 11.

S. Lucas.

S. Lucas Rom. Ecclesiam agnovit, p. 456.

Ludovicus.

Ludovicus Augustus confirmat & auget donationem Pipini & Caroli, p. 504, n. 3. Pollicetur se protecturum S. R. Ecclesiam & ejus bonâ, p. 504, n. 3. Venienti Romam fores clauduntur, p. 415. Ludovicus Grossus regni insignia legitime recipit Arelie, licet reclamet Ecclesia Remensis, p. 416. Ludovicus VII. Alexandro III. semper adhæsit, p. 420. S. Ludovici zelus & obedientia erga Rom. Ecclesiam, p. 421.

Luitprandus.

Ejus Epitaphium, p. 512.

Lusitania.

Lusitania titulum regium à Rom. Pontifice accipit, p. 437. est tributaria Rom. Ecclesie, ibid. Lusitanorum studium pro fide propagandâ, 498.

Lutherus.

Lutherus Principes induxit ad hæresim invasione bonorum Ecclesiasticorum, p. 512.

M.

Macao.

MACAO descriptio, & religio, p. 493.

Magi.

Verum Deum confitentur, p. 115, n. 2. & 4.

S. Malachias.

S. Malachias alter Elias, p. 532. pravos mores Hibernie tollit, p. 432.

Malaca.

Ejus descriptio & religio, p. 493, n. 8.

Mahometus.

Mahometus puer futurum suum in Ecclesiam odium prognosticavit, p. 464.

Manna.

Manna est esca spiritualis, p. 1. n. 1.

S. Marcus.

S. Marcus Ecclesiam & Sedem Roman. agnovit, p. 460, n. 7.

Marcion.

Ejus patria, p. 447.

Marginensis regio.

Ejus religio, p. 48, n. 5. & 90.

B. V. Maria.

B. Virgo à rege Mogor colitur, p. 480, & 481.

Vovet virginitatem exemplo S. Eliæ, p. 18, n. 12.

Cõcurrit ad productionem Ecclesie, p. 306. La-

etat Ecclesiâ, p. 313. dat Ecclesie spiram, p. 315.

in suo sinu tutatur Ecclesiâ, p. 317, n. 1. **Concurrunt**

ad Ecclesie propagationem, p. 327. Ecclesie illumina-

trix, p. 321, n. 4. est aqueductus gratiæ, 394.

Martianus.

Martianus augustus Synodum Chalcedonensem indixit de consensu Sedis Apostolicæ, p. 382, n. 2.

Martinus.

Martinus I. Papæ vigilantia, p. 531.

Martyr.

Martyres Chineses p. 486, n. 16.

Maronita.

Maronitæ Rom. Ecclesiam agnoscunt, 475, n. 1.

S. Maternus.

S. Maternus revocatur ad vitam baculo S. Petri sibi imposto, p. 389.

Mathildis.

Mathildis dat Tusciam & Liguriam Ecclesie Rom. p. 511, n. 7.

Mauritania.

Ejus descriptio, & conversio, p. 443. & 444.

Mediowalium.

Ejus Episcopus non habet eandem auctoritatem ac Papa, p. 434.

Melia-pora.

Ejus descriptio & religio, p. 491.

Michael Imperator.

Michael Imp. pacem inter quosdam Prælatos factam petere confirmari à Rom. Pontifice, p. 436, n. 23.

mittit Româ contra Ignatium intrusum **Phono**, 467.

Militaris Ordo.

Teutonicorum ordo instituitur & cur, 550, n. 3.

S. Jacobi, Templariorum, Melitenum, ibid.

Miracula.

I N D E X

Miracula.

Miracula conferunt ad aliquod astruendum divino instinctu conditum, p. 93, n. 1. ad firmandam fidem, & reprobendam hæresim conferunt, p. 95, n. 3. alruunt Ecclesiam, destruit hæresim, p. 198, & 217. sunt fulgura p. 200. n. 1. eis S. Joannes confirmatur, p. 216. ab Hæreticis fieri nequeunt, p. 218. n. 15. ea facientes sunt manus Ecclesiar. p. 215.

Mornans.

Ejus ignorantia, p. 406.

Mors.

Mors funesta persequentium Ecclesiam Dei, p. 98. n. 1. Achab, ibid. Jezabelis, Simonis Magi, p. 99. cujusdam Manichei, Montani, Theodoti, & aliorum, ibid. Pia-fidelium, p. 99. n. 1.

Monasteria.

Monasteria Romæ pro malè nuptis, poenitentibus, meretricibus, Catechumenis, Hebræis, Sarcenis, Atheistis, puellarum educatione, senibus, cæcis, claudis, impotentibus, amentibus, p. 538.

Mundus.

Mundana omnia sunt mutationi obnoxia ut flores, p. 162, & 162.

N.

N. aich.

Ejus Religio, p. 482. n. 9.

N. egepaian.

Ejus descriptio & religio, p. 491.

Nobilitas Nobilitas.

Vera Nobilitas, p. 526. n. 2. Puellarum Nobiles a-luntur Romæ, p. 535. n. 10.

Nomen.

Nomen quid significet, p. 305.

O.

Offa.

OFFA Rex Merciorum regnum suum reddidit Rom. Ecclesiar tributarium, p. 436.

Oratio.

Orationis & jejunii vis, p. 568. sunt arma, 192. n. 5. orandum intensè p. 567.

Onor.

Ejus religio, p. 490. n. 5.

Orlinenses.

Eorum religio, p. 485. n. 5.

P.

Palaologus.

PALAELOGUS Imperator Orientis Græcos sæpè deficientes R. Ecclesiar subjecit, p. 392.

Pallium

Cur Pallio utatur Rom. Pontifex, p. 576. est insignis Archiepiscopatu, p. 411.

Parentes.

Parentes sint sue familie exemplares, p. 526. n. 1.

Passio Christi.

Passio Christi & nostra sacrificia per veteris legis sacrificia figurata, p. 2. n. 2.

Pater.

Pater est nomen Imperii, p. 570. n. 5. Ejus ac-

ceptiones, p. 526. usque ad 572.

S. Paulus.

S. Paulus in Hispaniam proficiscitur, p. 432.

Pauperes.

Eorum cause expenduntur Romæ, 540. n. 16.

Pax.

Pax per Christum significata, in Christo orta, cur, p. 42. n. 11.

Paschalis.

Paschalis Pontifex ad Ludovicum Grossum Galliar regem recurrit, p. 517.

Peguanus Rex.

Ejus potentia, p. 433. n. 12.

Pelagius.

Pelagius Papa Childeberto Regi Franciar non reddit rationem sue fidei, sed removet suspitionis scandalum, p. 410.

Peru.

Peruanorum divitiar. p. 498. n. 9. mores antiqui ibid. n. 10. mores moderni & religio, p. 500.

Petrus.

Eorum religio, p. 478. n. 6.

Petrus.

S. Petrus Asiatur lustravit, 447. fuit Romæ, 448. P. imatus est Romæ, p. 381. n. 1. Petrus rex Aragonie excommunicatur, quare, p. 437. Petrus Leonis Antipapa spoliat Ecclesiam suis bonis, p. 507.

S. Petrus Thomas Carmelita legatus Apoll. 474.

Philippus.

Philippus L. rex Galliar mavult favere Pontifici, quam Imperatori, p. 413. Philippi Mornæi fallacia, p. 373. 388. n. 8. & Passim.

Photius.

Illius errores 25. p. 212. n. 20.

Pipinus.

Pipinus quasi stator Stephanum III. Pontificem excipit, 408. regnū Gallie occupat, quomodo, ibid. dat Italia R. Ecclesie 503. Aristophu reprimat, 400.

Polonia.

Rex accipit regiam coronam a Rom. Pontifice, p. 491. illi censum annuum solvit, ibid.

Pontifex.

Ejus virtutes figuratè in veste Pontificis, 511. plures Martyres quam aliarum Ecclesiarū Præsules, 531. aliorum Præsulum exemplar est, p. 532.

demere vel addere potest privilegia, p. 435. extra concilium potest res fidei dehinere, p. 426. Vnus, p. 2. n. 3. p. 37. n. 2. illius successio necessaria ad regimen, & perpetuitatem Ecclesiar, p. 4. n. 4. est jure divino, p. 4. n. 6. Iulius & titulum Imperatores sibi non arrogarunt p. 43. n. 13. illi omnes debent subijci, p. 41. est luminare majus, p. 43. n. 13. Turris, p. 34. & 241. illius decisio est doctrina Ecclesiar, 244. Cur in decretis fidei præquirat Doctorum inquisitionem, p. 245. non erravit cum Concilio, p. 246. extra Concilium nõ erravit, p. 218. eligitur a Cardinalibus non tamè accipit ab eis jurisdictionem, p. 544. n. 23. debet toti Ecclesiar succurrere, p. 545. n. 23. confirmat fideles in fide, p. 558. & 560. nequit fidem amittere, ibid. n. 8. nec docere aliquod contra fidem, ibid. condit leges sanctas, p. 562. n. 1. omnium onera gestat

VERBORUM ET RERUM.

gesta, 577. Pater est *ratione jurisdictionis*, 572. n. 7. Potest leges condere, quæ obigent in conscientia, p. 574. Quomodo servus regum dictus sit, 575, n. 13, nunquam piis Imperatoribus imperavit, vel eos iudicavit, licet posset, ibid. n. 12.

Præco.

Præco verbi Divini dicitur cantor, p. 192. n. 42. malè vivens ineptus, p. 324. n. 7.

Prælatas.

Prælatas magis moneat exemplo quàm verbò p. 529. n. 52. fit zelofus, p. 168. Carens zelograviter peccat, p. 169.

Princeps.

Christus Principibus non auferit bona, sed bene utentibus favet, p. 43. n. 13. Ecclesiam juvantes fortunati, p. 188. & seq. Eorum exemplum efficaç, p. 480. n. 8. hostium Ecclesie mors misera, p. 98. & 270. n. 8.

Prophetæ.

Prophetæ acceptiones, p. 176. n. 2. Prophetie donum veteri Ecclesie testimonium, p. 19. n. 1.

Puer.

Puerorum educatio Romæ. p. 534. n. 8.

Pythagoras.

Pythagoras studuit in Carmelo, p. 512.

Q.

Quadragesima.

QUADRAGESIMA cur observata p. 565.

R.

Racholienses.

eorum religio, p. 490. n. 4.

Regna.

Regna corruerunt, p. 559. n. 5.

Religio. Religiosus.

Religiones sunt S. Elizæ generationes, p. 177. InSTITUTE quædam sunt ad opera vite activæ, p. 548. n. 3. ad militiam, p. 548. ad Confessiones & Prædicationes, p. 551. n. 6. hæc aliis præferendæ, p. 175. Religiosi in Confessionibus excipiendis, & Prædicationibus faciendis majorem fructum faciunt quàm sæculares, p. 551. n. 7.

Rogerius.

Rogeri regis Siciliæ mors infelix, p. 518. in vadit regnum, p. 507.

Roma & Romana Ecclesia.

Vide Ecclesia.

Ecclesia Rom. reliquas superat charitate & aliis virtutibus, p. 544. n. 23. ejus fides inviolata, p. 449. tradit quidquid ab aliis credendum est, p. 558. est mater Ecclesiarum, p. 33. n. 13. p. 38. n. 4. & 279. n. 1. Est expressa per descriptionem factam Christo nascente sub Cæsare Augusto, p. 39. n. 5. per Eucharistiam roborata, p. 151. n. 2. ejus firmitas à Rom. Pontifice, p. 243. nunquam erravit, p. 98. & 362. ejus hostes perierunt, ibid. est mater fidelium, p. 406. aliena jura custodiens sua non minuat, p. 510. n. 5. ejus opera misericordie p. 544. zelus in conversione fidelium, p. 547. n. 2. est aliarum typus p. 554. n. 18.

Rutheni.

Eorum religio describitur, p. 402. est Ecclesie Rom. feudataria, p. 423. hinc professas, p. 404.

S.

Sacerdos

SACERDOS cur utatur verbis Ecclesie, p. 33. n. 12.

Salfetini.

Eorum religio, p. 489. n. 3.

Salus.

Extra Ecclesiam Rom. nulla salus, p. 44. n. 14. p. 49. n. 19. & 52. n. 22.

Samuel.

Samuel idem est ac positus à Deo, p. 544. n. 23.

Sanctitas. Sanctus.

Sanctitas quid sit, p. 129. n. 11. ejus acceptiones, ibid. quid sanctum vocatur, p. 131. n. 2.

Sanguis Christi.

Figuratur per aquam deserti p. 1. n. 1. ejus acceptiones, p. 264. n. 1.

Saxonia.

Saxonia Rom. Ecclesie oblata à Carolo Magno p. 391. ab eodem victa censum annuum Ecclesie Rom. solvit p. 428.

Schismaticus.

Schismaticus confunditur per Christum natum quando cunctæ Provincie Rom. Imperio subactæ erant, p. 42. n. 10.

Scotia.

Scotia obedit Rom. Ecclesie, p. 431.

Scriptura.

S. Scriptura continet Sacramenta & mores hominum, p. 2. n. 1.

Sedes.

Sedes S. Petri Romæ asseratur, p. 492.

Sepulchrum.

Sepulchrum Christi servatur, p. 476. n. 7. loca sepulchralia Romæ, p. 543.

Sermo.

Sermo ultimus S. Elizæ ante raptum, p. 101. Christi ante mortem peractæ cœnæ, p. 103. n. 2. coram Pilato, ibid. in domo Casphæ n. 3. in Prætorio Pilati, n. 4. in itinere Galvariaz, ibid. in Cruce p. 104. septem verba Christi in Cruce figurata, p. 103. n. 4. Sermo ultimus B. Virg. p. 104. n. 5. S. Petri, p. 505. n. 5. S. Pauli, ibid. & aliorum conseq.

Servitus.

Ejus miseria, pag. 575.

Sicilia.

Ejus homagium Rom. Ecclesie, p. 507. ad jura Rom. Ecclesie rediit, p. 509. quamdiu à Sede Apost. investituram accepit, p. 510. n. 1. investituræ jura moderantur, p. 509. n. 5. restituitur Ecclesie Rom. per Henricum V. Imperatorem, p. 510. interdicta, p. 437.

Societas Jesu.

Ejus progressus in Indiis, Tract. de Matern. Eccles. c. 6. §. 24.

Sodalitium.

Varia Sodalitia virorum Romæ, & cur? p. 536. n. 10.

Sorbona.

3

